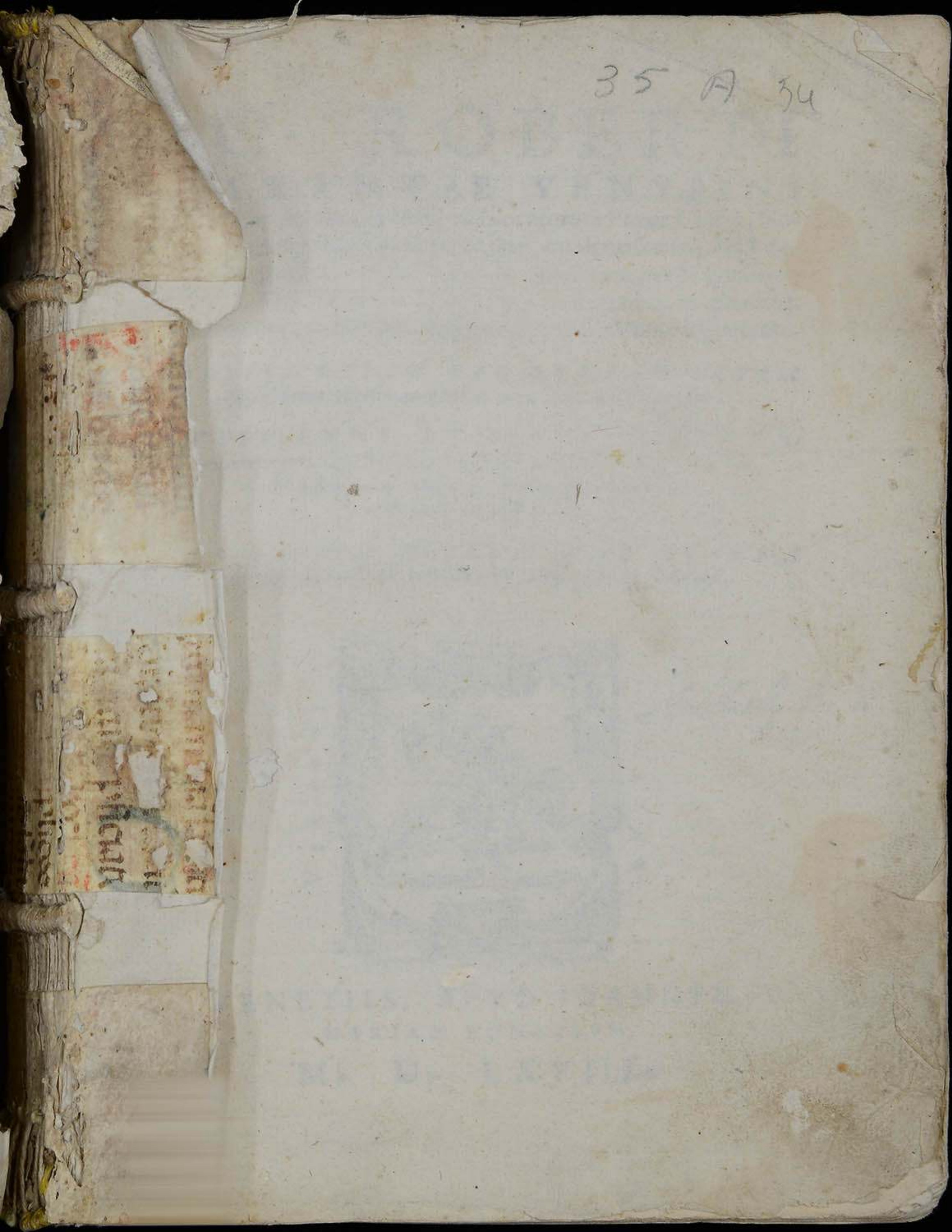

DO. ROBERTI MARANTAE VENVSINI

Speculum aureum, & lumen aduocatorum Praxis Ciuilis, Nouissime recognitum, ac miro ordine, opulentissimisq. Additionibus, in suis locis cōgruentibus locupletatum, per Magnificum V. I. D. Do. PETRVM Follerium à S. Seuerino, originariæq. Parthenopęum, non sine magna ac ingenti vtilitate legentium.

ADDITIS ETIAM PER EVNDEM VLTRA distinctiones vigesimas duabus alijs nouis distinctionibus.

ACCESSERVNT, ET INSVPER DECEM disputationes Quæstionum legalium eodem Do. ROBERTO MARANTA Auctore, Summarijs quoque, & Indice illustrate.

QVAE OMNIA RECENTI HAC NOSTRA editione diligentissimè expolita sunt, accuratissimeq́; elaborata.

OMNIA

Lud.

Gabriellij I.V.D.

VENETIIS, APVD IOANNEM MARIAM BONELLVM.

M. D. LXVIII.

CLARISSIMO, ET MAGNANIMO viro Don FERDINANDO Gonzaga Principi strenuo CAROLI Imperatoris, & PHILIPPI Regis familiarissimo, & Domino suo colendissimo; PETRVS Follerius Sanseuerinus. I. V. D. Felicitatem.

VM DECREVISSEM lucubratiunculas meas quasdam nuper additas ad Marantam verè Speculum Aduocatorum Regni ædere, sciens quantum intersit quid noui emittere, cum fiat scopus omnium instructos habentium arcus nequitia linguarum virulentarum sagittis: Et id quidem eo facilius euenire, si libri absque Comite & Patrono exponantur naufragio in eiusmodi fluctuoso mari & extremo discrimine sæpe sæpius mecum ipse cogitaui. Opusculum hoc sub aliquo strenuo patrocinio edere, animoque voluens cuinam adhærendum foret, vt sub eius Imperio securius enauigaret, præstantiorem te vidi neminem MAGNAE FERDINANDAE admiranda virtute, & animi magnitudine præditum, natalium splendore, & familiæ excellentia dotatum præclarissimarum & memorabilium rerum & domi & militiæ gestarum exornatum hominem denique maxima reuerentia vndequaque dignum. Statui proinde tibi eundem consecrare: Idque tum propter Commentarioli fauorem, cum ob debitum & studium in te meum: Nam cum sim tibi nouus (vt aiunt) vexaxus, tuque mihi nouus Princeps perpulchre (meo quidem iudicio) Opusculum istud aliter quam ex primi artificis officina prodierit, noua phrasi, nouis & non inutilibus scholijs nouissimè venustatus dedicatur. Nec vereor pœnitendum hominem elegisse, quinimò quæcunque animus optarit meus ex sententia successura spero, quòd exitus ipse probabit: prodiens enim sub tantis tuis auspicijs præcludetur profectò nasutis, inuidis, petulantibus omnibus, seu mauis teterrimis capitibus mordendi via, quibus vmbræ tuæ virtute & lepore perterritis deficiet proculdubio vigor omnis, & omnis animi atrocitas, nec vnquam obesse vel tantillum poterunt: Sed nisi tu mihi Patronus adsis, nulla emergendi spes est? quòd vt efficias etiam atque etiam rogo. Bene vale.

OCTAVIANVS NIGER PARTHENOPAEVS I. V. D. LECTORI CANDIDO S.

CCIPE *benigne Lector Marantæ tui monumenta,*
quæ tibi ita periucunda perspicio, vt nihil supra Sed ni-
mium mehercle PETRO *Follerio debes, qui & vigi-*
lijs, & indefesso studio non pepercit vt illa nouo ac miro
ordine, subtilibusq́ scholijs, & additionibus emitteret:
Nec opus fermè nouum contemnas, quinimò nè cesses ei
immortalem, & habere & referre gratiam, vtpote qui
in huiusmodi Opusculi reformatione ita exacte, ita ex-
quisite, & ingeniose elaborauit vt laude non minima sit
exornandus, quandoquidem non minorem inuentis addentes, quàm rerum inuentores
ipsi mæreantur: Hi nanque sunt supramodum laudandi, cum vniuscuiusque operis
inuentio primas obtineat, Isti vero non satis laudantur, quàm inuenta declarent per-
poliant, extendant, atque reforment quæ omnia in hoc Tractatu minime desideran-
tur: Et quemadmodum sciti Pictores ad viuum effingentes id adamussim non re-
præsentant, sed coadiuuant potius, & venustant, non discedendo tamen à naturali
similitudine, ita doctus iste Vir non relinquendo Marantam in parte sustinuit, refor-
mauit, pariter ac magnificauit, arte sua auctoris proprij artem coadiuuans: Quàm
sit propterea à studiosis omnibus æqui boniq́ faciendus, & amandus experientia met
indicabit. Illum itaque à venenosæ linguæ morsu benigne defendas quæso: scio ete-
nim pestiferos quosdam non defuturos qui homini isto (vt optimis quibusq́ passim
accidit) æmulari haud verebuntur, Verum & si me non lateat bonis non discolis
inuideri, nequeo tamen illum tibi magnopere non commendare. Præterea non dedi-
gnabere Opus hoc carissimum habere, & obseruare, quippe ex eo maximum (crede
mihi) Compendium tibi parabis: alia ex gymnasio eiusdem doctoris non minora ex-
pectaturus si isthæc alacri animo feris. Vale Lector Lepidissime.

FRANC

FRANCISCI BALISTERII SICVLI ZANCLÆI DE AVCTORE, AD LECTOREM.

Rari eſt ingenij exemplum, ſi iura Solonis
Quis doceat quondam tradita Cecropidis.
Sic; Lacedæmonij ſi quis pia ſcripta Lycurgi
Exoluat, populis quæ dedit ille ſuis.
Siue decem tabulis quotquot ſunt inde Latinis
Addita, quæ genio ſunt celebranda pari.
Ex hoc præcipue rutilant hæc lumina grandis
Ingenij, hic radios fixit vbique ſuos.
Vnus & Auctor hic eſt, magno cui docta iuuentus
Deberet grates corde referre pias.
Qui dum tanta virum facunde ſcripta recenſet
Ad Praxin Leges ore fauente parat.
In ſumma (vt fatear) nemo eſt, qui iura prehẽdat,
Ni celeri greſſu hæc limina docta petat.
Ex hoc nanque fores reſerare eſt obice clauſas
Nodoſo, hunc ue legens iure peritus erit.

INNOCENTII LVCII MONTELLANI CARMEN.

Quàm tibi tyrones fateor debere Maranta:
Verſatosque diu iuris in arte ſenes.
Illos dum tenebras illuſtras, hosque labori
Dum parcunt: Speculo dum cumulata vident,
Et tibi terrarum domini populosque regendus,
Munere pro tanto præmia digna ferant.
Hoc tu cauſarum cenſores ducis ad altum
Iuſtitiæ culmen: ſanctæque iura doces.

INDEX LOCVPLES, ET FIDELIS in tractatum Roberti Marantae, Venus. Auctore Ioanne Baptista Zilleto, Veneto.

cum

Apost

Appel

parte

Consue-

cap

Instan

Instanti a

&

nume

Remittens

Senten

Senten

Reli

INDEX RERVM CONTENTARVM
IN ADDITIONIBVS DOMINI
PETRI FOLLERII. V. I. D.

Compro

Instr

retus

INDEX RERVM AC VERBORVM LOCVPLETISS. IN DISPVTATIONES LEGALES, D. ROBERTI MARANTÆ.

eſt

FINIS.

TRACTATVS DE ORDINE IVDICIORVM DOM. ROBERTI MARANTHAE, CVM ADDITIONIBVS D. PETRI FOLLERII.

PROOEMIVM.

1 *Deus cunctorum plasmator, omnia suo ordine gubernanda præcepit.*
2 *Iudicium institui conuenit vt à diuinis operationibus non difformetur.*
3 *Ordo, modus est agendi sine quo nihil rectè agitur.*
4 *Actum nostrum inanem efficiunt, quæ sine legitimo initio gerimus.*
5 *Ordo peruersus vel omissus, annullat actum.*
6 *Ordo quis seruandus.*
7 *In cōsilijs et reformationib. ordo seruari debet.*
8 *Vocem primam in cōsilio dignior habere debet.*
9 *Doctoribus vel canonicis pluribus præferri debet, qui dignitatem prius acquisiuit.*
10 *Sedere à dextris Principis, maior est honor.*
11 *Actoris aduocatus prius, & postea rei, debet proponere & allegare.*
12 *Ordo in sententijs & decretis exequendis debet seruari.*
13 *Tortura à timidiori seu à magis suspecto vel fœmina debet incipi.*
14 *Filius prius torquetur, quando de eodem delicto pater & filius sunt incriminati.*
15 *Mortuus filius prius præsumitur, quando pater & filius, vel mater & filius in eodem conflictu, bello aut mari moriuntur.*
16 *Debitores principales in conueniendis fideiussoribus & tertijs possessoribus debent prius excuti & conueniri.*
17 *Verborū ordo, in legatis et dispōnibus seruatur.*
18 *Tutor, qui tutelam administrauit in pluribus tutoribus conueniendis, debet prius conueniri.*
19 *Stipulatio non præcedente interrogatione, vel sine responsione, non valet.*
20 *Ordo ex iuris præsumptione in debitorum solutione seruatur.*
21 *Iudicium est lapis angularis totius legalis doctrinæ.*

POSTEAQVAM supremus cœli terreq; dominus totius mūdi machinam suo q̄dem miro cōstruxit ordine, hominemq; ad sui imaginem cōpegit, vt moribus ac legib⁹ humanum genus viueret, desuper statuit, recta cunctis sectari, prauaque abominari præcipiens: quod ipsum legē esse testat Cic. lib. ij. de nat. deor.
1 † rerumq; ordinē, sicut ipse cūctoꝝ plasmator in ipsius orbis molitione cōposuit, vt hr̄ Gen. c. j. Ita ēt inferiora oīa suo ordine gubernāda precipit: teste Apost. ad Cor. j. c. 14. vbi inqt. Omnia honeste & s̄m ordinē fiāt vobis: vt inde boni nihil emergat, vbi ordo
2 deficeret. † Demissis itaq; diuina ꝓuidentia legibus, easdē in terrestri iudicio deduci ac ventilari oportuit. Quod q̄dē iudiciū suo simul ordine institui ꝓuenit: vt à diuinis opa
3 tionibus non difformet. † Cum igr̄ de hmōi legali iudicio aliqua in p̄nti libello ꝓ iuuenum maximè aduocatoꝝ & iudicū vtilitate,

atque introductione discutere, discutiẽdoq; cumulare decreuerim, merito ipsius ordinẽ ante oia perqrendum esse ꝯsentaneum duxi: cũ(vt inqt Bald. in tract. schismatis, col. iij.) ordo sit modus agẽdi, sine quo nihil rectè a-
4 gitur. † Et ib. dicit, ꝙ oia, quæ gerimus, nisi legitimũ initiũ hẽant, manem nr̃m actum efficiunt l. quæcũq; gerimus ff. de act. & obl.
5 † Hinc videmus, ꝙ ordo verboꝝ, dat qñque formam, vt si fuerit omissus, aut pũersus, annullet actũ c. cum dilect. & ibi plenè ꝑ Fel. de rescr. similiter ordo sub̃alis peruersus vitiat actum: s̃m Bart. in l. ꝓlatam C. de sent.
6 & Bal. in l. ambiguitates C. de test. † Item seruandus est ordo naturæ. Itẽ ordo instruct. diuinæ: & ordo ingenio maioꝝ nr̃orum inuẽtus: & ordo dans rei intellectũ: vt dicit Bal. in auth. hoc amplius col. pe. C. de fideic. Itẽ ordo legis seruandus est, s̃m Bal. in l. intest.
7 C. de su. & leg. † Similiter in consilijs & reformationib. faciendis debet ordo seruari: vt prius ꝓponatur. deinde cõsulatur sup re ipsa ꝓposita: deinde fiat reformatio: vt no. Bar. ĩ l. ij. ĩ princ. ff. ad Vell. & in l. ij. C. de dec. lib.
8 x. † Itẽ is, qm̃ est in maioris auctoritatis & dignior, dẽt hr̃e primã vocẽ in cõs. vt no. gl. ĩ c. placuit xvj. dist. & Bal. in c. j. in versi. prius de ꝯtr. feud. apud par. & dicit Bal. in c. cũ olim ĩ princ. de cõsuet. ꝙ antiqores cler. & doct. debent hr̃e primũ locum. Idẽ tenet Bar. in l. j. ff. de obseq. & Bar. in l. fi. C. de tyr. lib. xij. ꝑ illum tex. & Ias. in l. cũ qd in ij. lect. col. pen.
9 ff. si cer. pe. † q verba intelligunt, vt qñ sumus in hñtibus parem dignitatem, vt in pluribus doctorib. vel plurib. canonicis, ille debet ꝑferri, q prius creatus doct. vel canonicus. tex. est formalis in l. j. & ibi Bart. C. de cons. lib. xij. & sic attẽditur ordo tp̃is: vt no. Bar. in l. ij. §. prius cir. fi. ff. de vulg. & pup. & in l. j. & ij. ff. de al. ser. & tãgitur in dec. j. cons. Neap. ĩ fi.
10 & no. gl. in c. fi. xvij. dist. † Similiter in sedendo, seruãtur ordo: nã maior honor est sedere à dextris principis, q̃ à sinistr. vñ ordo est, ꝙ primo genitus Regis, sedeat à dextris: & sic q libet dignior dẽt sedere à dextris, & minus dignus, à sinistris, s̃m Bal. in l. decernimus ĩ
11 ij. not. C. de sac. san. ec. † Itẽ seruat̃ or. iter aduocatos qa prius dẽt ꝓponere & allegare aduocatus actoris: & postea aduocatus rei. ita dicit Bal. in l. q prior. ff. de iud. vbi idẽ dicit, ꝓcedere in oib. actibus, q fiũt ꝑ actorẽ, vt ꝓcedãt. Qđ facit ad id, qđ dicimus in recõuentione: in qua fiũt simultanei actus: nã prius debent fieri acta actoris: & postea imediate
12 rei: ꝑ d. l. q. prior & ib. Bal. † Itẽ seruat̃ ordo in execut. sñiarum & decretoꝝ: s̃m formã l.
13 à diuo Pio §. in vend. ff. de re iud. † Item seruatur ordo in irrogãdo. torturã ꝓ veritate eruenda: nã qñ plures sunt icriminati de aliquo delicto, debet incipi tortura à magis suspecto: sed si oẽs æqualiter suspecti sunt, & tũc si masc. & fœm. dẽt incipi à fœmina, quia censet̃ timidior: & citius dicet veritatẽ, s̃m Bar. in l. j. ff. de q. & Gãd. in trac. mal. in tit. de q. & tor. col. ij. sed si oẽs sunt masculi, dẽt incipi tortura à minori, vel à timidiori, vel à debiliori. tex. est in l. vnius in prin. ff. de q̃st. et
14 gl. in c. ꝑuuli xxij. q. v. † Itẽ, si de eo. delicto essent in criminati pr̃ & filius, dẽt incipi tortura à filio, qa pr̃ magis cruciat̃ de tortura filij, q̃ de ꝓpria l. isti q dẽ §. fi. ff. qd met. cã. ita tenet Gand. vbi supra & sup hoc ponit pulchrũ exẽplũ And. de Is. in c. j. §. pub. latr. de pa. ten. q̃ cum pr̃ & fil. essent incriminati de vno delicto, rex Carol. iussit ambos duci ad furcam, & cũ pr̃ videret fil. ꝓpe furcã, statim ꝯfessus fuit, ꝙ ipse pr̃ delictũ cõmiserat, & nõ filius: & sic pr̃ fuit laqueo suspẽsus & fil. libe
15 ratus. † Itẽ, seruat̃ ordo iter mortuos, ex iuris ꝓsumptione nã si in eo. cõflictu, in bello, vel in mari, vel alia ruina simul mortui sunt pr̃ & fil. vel mr̃ & fil. ꝓsumitur de iure prius mortuus pr̃, vel mortua mr̃: & deinde filius, inspecto ordine naturę: q est, vt q primo nascitur, primo moriat̃ l. scrip. ff. vñ l. b. & l. nã & si parẽt. ff. de inof. test. ita de hoc est text. & Bar. in l. q. duos §. cũ in bello, & l. cũ pub. ff. de re. du. qđ tñ limitatur qñ filius eẽt pubes: secus si esset ipubes: qa tũc ꝓsumit̃ pri⁹ mortuus filius, q̃ pr̃ vel mr̃: qa ꝑp imbecillẽ ætatem cẽletur debilior, & citius mori. tex. est & ibi gl. in l. inter soceꝝ, in prin. ff. de pac. dot. & in d. l. q. duos §. fi. & no. Paul. de cast. in ꝯs. cj. in prin. in ij. vol. vbi ẽt pulchre declarat, ꝙ is q agit ad successionẽ, & fundat se ꝙ filius supuixit pr̃i, hẽt necesse hoc ꝓbare: alias suc
16 cũbit. † Similiter seruat̃ ordo in ꝯueniẽdis, fideius. & tertijs posses. qa prius dñt cõueniri & excuti principales debitores, auth. pñte C. de fideius. & auth. hoc si debitor. C. de pig. &
17 no. Alex. & doc. in l. fi. ff. si cer. pe. † Itẽ seruatur or. in legatis & dispõnib. vt si testator dicat, vnũ ex eqs meis lego Titio, & aliũ Menio: nã Titius, q est primo noĩatus, dẽt prius

elig

eligere: qa attēditur iste ordo verboꝝ, ẜm
18 Bart.& Alex.in l.q duos ff.de leg.j. † Itē ser uat ordo incōueniēdis pluribus tutoribus: quia prius debet conueniri ille tutor,q tutelam administrauit: & postea in subsidiū is qui non administrauit: ẜm Bar.in l.si vt certo §.si duob.col.iiij.vers.tu dic ꝙ imò est bona, &c.ff.com.& Bal.in l.j.in fi.& ibi cōiter
19 doc.C.de trans. † Eodem modo in stipulat. quia nō valet,nisi in ea seruetur ordo interrogationis præcedentis, & rñsionis seq.l.v.
20 §.stipulatio.ff.de verb.ob. † Item seruatur ordo ex iuris pſumptione in solutione debitorum:qa in dubio pſumitur qs prius soluere debitum ꝓprium,q̃ fideiuss.& prius debitum pœnale & vsurariū, q̃ nō pœnale,& prius debitū magis antiquū, q̃ minus antiquū l.& magis,cum l.seq.ff.de sol.Similiter in ecclesijs & conuentib.religiosoꝝ datur certus ordo viuendi & celebr.diuina,vt notorie liquet.Oīa igitur diuina & humana mysteria
21 ordine reguntur.† Nō secus & iudiciū ipm, quod lapis q̃dam est angularis totius legalis doctrinæ, summo pręceteris humanis actibus ordine regi oportet. Ad cuius ordinē cōponendū,accelerās cūctos.huius,maximè Siciliȩ regni tyrūculus,aduocatos,& iudices rogo,fraternaq; dilectione exhortor,vt q̃ in pñti opusculo colligēda decreui,sedula lucubratione pſpiciam,ꝑlegant, atq; mēti(quatenus ingenij vires partiūtur)affigāt,hic nāque totius iudicij exorditā telam summaq; vigilātia cōtextam eos q̃dem inuēturos polliceor. Et prius q̃d in singulis iudiciarijs actibus ex cōis iuris dispōne seruatur.Successiue eq̃dem,ex forma ꝯstōnum regni, ac capituloꝝ,rituum magnæ curiæ vicariæ,& regiaꝝ deniq; pragmaticaꝝ. Et in qbus iura hȩc regni municipalia à iuris cōis reg.discrepēt,easq; corrigāt,aut ex ꝑte limitent.quod hactenus ab alio ad nr̄am tēpestatem attētatum non extitit.Letetur ergo iuuenū ꝓfessorum turba:imortaliq;.Deo grām hēat,q momento q̃nquēnales labores modico pretio emere sibi tribuit facultatē:errātibusq. ī practicȩ tenebris oculis lumē & claritatē demittēs,viam spatiosam apuit.Per lege dilectissime cœtus:frugalesq.cartas,quas ꝓ tui vtilitate notaui,assidua reuolutione cōtracta:quas q̃dem,si obmisso liuoris acuteo,libenti studio,relegeris,q̃ habuisse non pœnitebit, inuenies:meq. de te bñmeritum arbitraberis.

TRACTATVS DIVISIO.

De Iudicijs tractaturus, diuidū totum hunc tractatū in sex partes principales.Prima pars,continebit quot modis sumitur istæ terminus, seu istud nomē, Iudiciū,in iure. Secunda pars cōtinebit diffinitionem Iudicij.s.quid sit iudicium.Tertia pars continebit,vnde habuit originē Iudicium. Quarta pars continebit,quotuplex est Iudiciū. Quinta pars, Iudiciū lis,instantia,& cā qūo differant.Sexta & vltima ꝑs,ex qbus partib. cōstet Iudiciū: & quæ sine eius mēbra. In istis sex partib.cōsistet totā continētia huius Tractatus.Quib.expeditis,Deo ꝓpitio,erit impositus finis huic Spec.aureo.

PRIMA PARS.
Iudicium,quot & quibus modis accipiatur. 1

1 *Iudicium quot modis sumitur. per totum.*
2 *Testis de ipsius iudicio depouens non probat.*
3 *Diuinum iudicium,quod erat in fine sæculi.*
4 *Iudicium fit actoris,rei,& iudicis expeditione.*
5 *Sententia etiam venit appellatione iudicij.*

RIMA pars ꝯtinet vnā tm̄
1 q.videlicet, † istæ terminus, Iudiciū,quot modis sumit̄ in iure. Et bñ dico,ꝙ istud nomē Iudiciū plurib.modis in iure sumitur. Primo.n.modo accipitur pro ipso actu trium personarum: videlicet,actoris,iudicis,& rei: de quo principalis est materia nr̄a,& ita accipit̄ ff.& C.& extra de iud. & in c.forus de verb.sig.Secūdo modo accipitur iudiciū,pro ipso iuris ordine:vt est tex. in c.sicut sine iudicio ij.q.j.Tertio modo,ponitur iudicium, pro discretione l.cum prætor §.non autem ff.de iud.& in §.præterea,& ibi not.inst. quib.non est permis.fa. test.vbi est gloss.ord.nam dicitur pupillus vel furiosus non habere animi iudicium.i.discretionem. Quarto modo,ponitur iudicium,pro iurisdictione l.secunda §.fin.& ibi not.ff.de iud.Quinto modo,ponitur iudiciū, ꝓ actione:vt dicimus de iudicio familiȩ ercisundȩ: vt l.j.ff.commu.diuid.&.l.sed & eius §.familiæ & l.heredes §.item si plures ff.fam.ercis. Sexto,ponitur iudicium,ꝓ condemnatione,

cap.timorem,de consec.dist.ij.& ita accipit Apost.ad Cor.j.c.xj.Qui manducat,& bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit.i. condemnationem : vt not.gl.in c.in iudi.de reg.iur.lib.vj. & est tex.in c.& purgabit l.di stin. Septimo,ponitur iudicium,pro vltima voluntate : vt est tex.& ibi gl.in c.licet in fi.
2 in vers.iudicare de sepulc.lib.vj.† Octauo, ponitur iudicium,pro opinione seu creduli tate alicuius : vt dicimus in teste deponente de iudicio ipsius testis : quo casu nō probat, s̄m Ang.in repet.l.sciendū col.ij.ff.de verb. oblig.& Alex.in consil.lxxiiij.col.iij.in prin cip.in primovolum.Nono,ponitur iudiciū, pro sententia c.personas,de appel.Item pro instantia : vt dicit gl.in d.§.præterea, instit. quibus,non est permiss.fam.test.Decimo,ac cipitur iudicium , pro deliberatione & examinatione c.ij.in fi.lix.dist.ij.Vndecimo,po nitur iudicium , pro auctoritate, cap.nulla, lxij.dist.Duodecimo,ponitur iudicium,pro arbitrio boni viri, s̄m Abb.in c.cum autem de iure patron.& Bart.in extrauag.ad repr. in versic.videbit,licet Bart.in l.si sic,in principio ff.de leg.j.dicat,q̄ importat liberā voluntatem : per l.Thais §.Lucius ff.de fideic.
3 lib.† Decimotertio,ponitur iudicium , pro diuino iudicio vniuersali , quod erit in fine sæculi : vt tota die cantat ecclesia : & erit ꝓpè mōtem Olіueti in valle Iosaph.vñ Chrs ascendit ad cœlos : inde ēt descendet iudica turus viuos & mortuos : vt declarat B.Th.4.
4 sent.dist.xlviij.q.j.art.iiij. † In toto aūt p̄nti Speculo accipiam iudicium s̄m primū modum.s.pro tota illa expeditione,quę fit cum illis tribus personis.s.cum iudice,actore, & reo,à prima citatione vsq; ad sniām inclusi-
5 ue : † quia ēt sniā includitur in hoc iudicio, eo mō accepto: vt not.Bald.ꝑ illū tex.in l.j. in iij.no.C.si aduer.rē iud.& Abb.ī c.j.de pl⁹ pet.& gl.in c.statut.§.insup,in vers.iudiciū, & ibi Gem.de rescr.lib.vj.Pro hoc est tex.ī c. in causis,in vers.iud.de re iud.& in c.ad aures,&c. ꝑsonas.de app. Rob.Venus.I.V.D.

SECVNDA PARS.

Judicij diffinitio : idque variè.
Tum eius exercendi ratio.

1 *Iudicium , quid sit : & quot modis diffiniatur , & num.9.& 12.*

2 *Iudicium sine actore quandoque esse solet : & sine accusatiore : & quandoque sine reo.*

3 *Iudice procedente per inquisitionem, fama loco accusationis succedit.*

4 *Legatum factum personæ incertæ , quæ ex aliquo futuro euentu venit certificanda, valet.*

5 *Donatio in qua incerta est persona donatarij, sed euentu venit certificanda , tenet.*

6 *Diffinitio genus & differentias habere debet : aliàs non valet.*

7 *Testis rationem & causam scientiæ diuersam à dicto suo assignare debet : aliàs non probat.*

8 *Verbum , contendere in iudicio , ad partes solum refertur.*

9 *Iudicium , est inuestigatio, quam facit iudex secundum iuris ordinē , per varios modos ad veritatem eliciendam , & elicitā custodiendam.*

10 *Iudicium , est causa in iure reddendo necessariò posita , cum personarum interpositione.*

11 *Iudicium , est discussio causæ , quæ iuridicè coram iudice fit.*

12 *Iudicium iustitiæ . est ministratio, quæ fit à iudice in cā coram eo ꝓposita, & nu.13.& 14.*

13 *Iustitiam dicitur priuatus proximo facere , sibi ius suum reddendo.*

14 *Iustitia potest ministrari per iudicem , quandoque absque propositione causæ.*

15 *Iudicium constat ex consideratione septem causarum .*

16 *Causa materialis , quæ dicatur.*

17 *Causa vnde dicitur .*

18 *Statutum vel dispositum in materia , non censetur dispositum in materiato . & non venit appellatione alterius : nec econtra .*

19 *Materiato obligato , non censetur obligata materia .*

20 *Prohibitus vendere frumentum extra territorium , non poterit vendere farinam .*

21 *Causa quæ efficiens dicatur .*

22 *Causa quæ dicatur formalis, & nu.25.& 26.*

23 *Scriptura, est actus formæ . quando ex legis dispositione actus in scriptis debet celebrari.*

24 *Ordo rescripti , dicitur forma .*

26 *Figura iudicij , quæ sit .*

27 *Causa substantialis , quæ sit .*

28 *Publicatio & conclusio , an sit de substantia processus seu iudicij .*

29 *Naturalis quæ sit causa , & an illi renunciari possit . num.41.*

30 *Causa accidentalis , quæ sit .*

31 *Causa finalis , quæ dicatur .*

32 *Sententia, est causa finalis iudicij .*

33 Con

ECVNDA pars principalis ɔtinet vnicã q. videlicet, diffinitionẽ. Vnde quęro quid sit iudicium. Rñdeo, ꝙ varijs modis diffinit̃. Et primo modo diffi-
1 nitur sic, videlicet, † iudicium est actus legitimus trium personarum in iudicio contendẽtium, videlicet iudicis, actoris, & rei hanc diffinitionẽ ponit Bal. in rub. ff. de iud. & Abb. in ru. extra de iud. col. ij. & Alex. in rub. C. de
2 iu. † Istã diffõnẽ impugnat. Card. ĩ rub. extra eo, & quãplures alij doct. ibi, ex eo, quia nõ est gñalis, & nõ ɔuertit. nã qñq; solet esse iudiciũ sine actore, vt qñ iudex inqrit ex of. c. qualiter, & qñ el. ij. de acc. qñq; solet esse sine reo, vt qñ iudex inqrit gñaliter sup notorio crimine, ad inueniẽdũ malefactorẽ, non ɔtra certã ꝑsonã, vt declarat Inn. in c. bonæ de elect. & hř ĩ ɔst. Regni, si dãna clãdestina. tñ Abb. in d. rub. nititur saluare hãc diffõnẽ ꝑp duas rões. Primo, q̃a debet accipi iudiciũ à cõiter accñtibus, nã ẜm cõem cursum cãꝶ, vt plurimũ solẽt esse tres ꝑsonę in iudi-
3 cio tex. ĩ l. nã ad ea. ff. de leg. † Secũdo, q̃a qñ ꝓceditur ꝑ inquisitionẽ, saltẽ fama succedit loco accusatoria: vt d. c. qualiter, & qñ, & sic ex iuris fictione extat accusator. Verꝶ ista saluatio Abb. non ex toto euacuat rões ɔtrarias, q̃a nõ euacuat illã, qñ ꝓceditur sine reo sup notorio crimine, q̃ appellat̃ inq̃sitio ge-
4 neralis. † Puto tñ saluãdo Abb. ab ista impugnatione, dici posse, & ꝑsuppono subtiliter, ꝙ vbicunq; aliq̃s actus legitimus reqrit ad sui efficaciã interuẽtũ aliquaꝶ ꝑsonaꝶ, põt dari ille actus validus, & efficax, quis nõ oẽs illæ ꝑsonæ ĩteruẽtũ certę, sed aliqua sit icerta, inspecto pñti statu, tñ ex certa destinatione ꝑ reꝶ nãm, puta, q̃a venit certificanda ex aliquo futuro euẽtu. Istæ est tex. in l. q̃dã relegatus, & ibi Bart. ff. de reb. dub. vbi valet legatũ factũ ꝑsonæ icertæ, q̃ ex aliquo futuro euẽtu venit certificãda, & tñ nõ est dubiũ, ꝙ ĩ legato reqrunt̃ duæ ꝑsonæ quo ad eius efficaciã .s. ꝑsona legãtis, & ꝑsona legatarij, vt
5 patet ad sensum. † Similiter ĩ ɔtractibus, nã ɔtractus nõ põt ꝑ reꝶ nãm celebrari, nisi interueniat ɔsensus duoꝶ, vel nisi duæ ꝑsonæ interueniãt: vt patet ad sensum, & tñ põt dari aliqua donatio, ĩ qua ꝑsona donatarij sit incerta, & veniat certificãda, ex aliquo futuro euẽtu. Exẽplũ ĩ missilibus, q̃ ꝓijciunt̃ in populũ: vt in §. pen. inst. de re. di. & tñ nõ ꝑ hoc desinit, q̃n illud appellet̃ legatũ, & illa donatio, ita in ꝓposito, qñ iudex facit gñalẽ inq̃sitionẽ sup delicto notorio, dico ꝙ reus licet de pñti sit incertus, tñ est certus ꝑ reꝶ naturã, saltem destinatio, venit .n. ex futuro euẽtu certificandus, nã per inq̃sitionem iudex ꝑquirit indicia, & si ɔtra aliquẽ inuenerit indicia, descẽdit postea ad specialẽ inquisitionẽ contra eum, & sic nõ ꝑ hoc desinit esse iudiciũ, q̃a imò est eius saltẽ destinatione, & ex futuro euẽtu certificãdus, & ꝑ hæc
6 posset in totũ approbari saluato Abb. † Sed licet ista diffinitio ita saluata, videat̃ prima facie ꝓcedere, tñ puto ex noua ɔsideratione eam non esse bonã, & cõsidero id qđ est vulgatũ in diffinitionibus, nam omnis diffinitio debet hr̃e genus, & dr̃ias, alias non valet, sed hic, si rectè ɔsideretur, ipsummet diffinitum ponitur loco dr̃iæ, ergo non valet, ratione ꝑplexitatis. l. si Titius ff. de cond. inst.

Hoc patet, nam dr̃ in diffinit. q̃ iudicium, est actus trium personarum in iudicio ɔtẽdentiũ, & sic iudicium est diffinitũ, ipsummet ponit in drĳs, ibi, In iudicio, &c. per quod nulla resultat declaratio qdditatis iudicij, sicut si qs vellet diffinire hoiem, & diceret, hõ est aial in hoie cõsistens, nã per talem diffõnem nulla hr̃ declaratio, hois, cum drĩæ se referãt ad ipsum diffinitum, si in ꝓposito, si quęro scire quid sit iudicium, male mihi declaras, si dicis, q̃ est actus, q in iudicio fit, quia nihil plus scio nunc p talem declarationẽ, quã an
7 tea sciebã sine ea. † Quod facit ad id, quod dicimus de teste, q debet assignare rõnem et cãm sciẽ diuersam à dicto suo: alias si est eadem rõ cum dicto, testis nõ probat: vt si dicat scio Titiũ occidisse hoiem: & interrogatꝰ de cã sciæ dicat qa scio: iste testis non ꝓbat ſm Bar. in l. fi. ff. de of. proc. Cæs. & Soc. ɔs. xcviij. col. fi. in iiij. vol. vñ per suam diffinit. non declaratus quidditas diffiniti, prout esse deberet: vt no. Franc. de Aret. in l. ij. in princ. in ij.
8 no. ff. de vulg. & pup. ergo non est bona. † Secundo, cõtra hanc diffõnem considero illud verbum, Cõtendentium. nã refertur pariformiter ad oẽs tres personas: iuxta l. nam hoc iure, & l. Lucius ff. de vul. & pup. & tñ in quãtum respicit ꝑsonã iudicis, vr̃ ineptè poni: qa istud verbum, contẽdere in iudicio: refertur solum ad ꝑtes: vt in auth. offerat C. de lit. cont. partes .n. dñr adinuicem cõtendere: & iudex est medius inter eas l. j. C. de nup. & no. Bar. in l. legatũ ciuitati, circa fi. ff. de vsuf. leg. & est tex. in c. cũ ætern. de re iud. lib. vj. et p hæc puto, q̃ in pũcto iuris hęc diffõ nõ est
9 bona. † Secũdo mõ, principaliter diffinit iudiciũ, ſm Card. & Imol. ĩ d. rub. extra de iud. videlicet: iudicium est inuestigatio, quã facit iudex ſm iuris ord. per varios modos ad veritatem eliciendam, & elicitam custodiendã. Et hãc diffõnem approbat Abb. & ibi. Alex. in rubr. C. de iud. Ista diffõ posset morderi: quia vr̃ restringere iudiciũ solum, qñ iudex procedit ſm iuris ordinem: ergo si ex forma statuti vel rescripti principis iudex nollet ꝓcedere, iuris ordine non seruato, put est, qñ procedit sine figura iudicij, & sola facti veritate inspecta, put in regno ꝓceditur in causis ciuilibus: sequeret, q̃ ibi nõ esset iudiciũ: quod tñ est falsum: cũ ibi ẽt interueniat persona iudicis, actoris, & rei: vt in c. for. de ver.
10 sig. † Tertio modo, diffinitur iudicium ſm Gasp. de Cal. in d. rub. extra de iud. videlicet, iudicium, est cã iure reddendo necessario posita cum interpositione personarum. & ista fuit diffinitio Azo. in summa eo. ti. hanc diffinitionẽ puto indubitantes nõ ꝓcedere, nec esse bonã: nam ois bona diffõ debet hr̃e aliquid loco gñis: vt hr̃ in l. j. §. dolum. ff. de dolo. Sed in hac diffõne loco gñis ponitur ille terminus, cã & rectè cõsiderando hunc terminum, cã. est terminus magis ſpãlis, q̃ sit iudicium: quod ꝓbo ad sensum, nam cã, est ipsa materia, q̃ in iudicio deducitur & agitatur, vt declarant Alex. & alij Mod. in l. postq̃ lit. C. de pact. & in l. cãs C. de trãs. & est text. in d. c. forus de verb. sign. vbi ista duo. s. iudicium, & cã, ponuntur vt diuersa. & dicã plenius in v. ꝑte princ. si ergo cã est ipsa materia q̃ deducitur in iudiciũ, seqtur qđ iudiciũ est continẽs cã vero contẽtum, vñ differunt, vt continens & contẽtum, sed negari nõ potest, quin gñalius sit cõtinens, quam contentum, ꝓterea quod iudicium sit gñalius, ꝓpenditur clare ex dictis Alex. in d. l. postq̃ lit. & ibi etiam Ias. vbi facit drĩam inter iudicium cãm, litem, & instantiã. & dicit, q̃ iudicium dicitur à citatione, vsq; ad finem sñię: & sic continet sub se litem, & cãm, & instantiam, ergo est nomen gñalius: vnde male diffinit per nomen speciei: qa vr̃ diffiniri per suum indiuiduum, quod fieri non põt: sicut si vellemus diffinire quid est hõ: & diceremus: hõ, est Petrus, rõnalis, mortalis. ista est mala diffinitio: quia loco gñis hr̃et suum indiuidum. s. Petrum: & sic non esset bene demr̃ata quidditas ipsius diffiniti: & sequeretur vnũ incõueniens. q̃ quot sunt cãę, tot essent iudicia sepata in gñe: qđ non est verũ: quia qñ diffinimus iudiciũ, accipimus ipsum tanquã vnum tm̃ in abstracto ɔsideratum: & nõ ꝓut est hoc iudicium, & illud &c. sicut dicimus de off. iud. vt declarat Bart. in l. j. col. ij. & iij. ff. de iur. om. iud. pro hoc est tex. in l. ꝓponebatur ff. de iud. & hoc est de mente Arist. in
11 ꝑdicamentis. † Quarto mõ, diffinitur iudicium ſm Abb. in d. rub. extra de iud. videlicet, iudiciũ, est discussio casæ, q̃ corã iudice fit. Hanc diffõnem approbat ipse, ꝑ text. in d. c. forus. de verb. sig. & põt esse bona hęc diffinitio, qa bene ꝓbat, per d. c. forus, & differt à pcedẽti, qa illa ponit ipsam cãm, vt genus: & ideo non ꝓcedit: vt supra dixi impugnãdo ipsam. ista vero ponit ipsam discussionẽ cau

sæ,

sæ,vt genus.quod stare pōt:quia aliud est di cere cām,quod est q̄d de per se: & aliud discussionem cāę,quę discussio refertur ad ꝑso nas interuenientis in iudicio, q̄a cā ipsa de ꝑ
12 se nō discutit. † Putarem tñ vltra prędictas diffōnes doctoꝶ,posse & q̄nto modo diffini ri iudicium: videlicet,Iudiciū,est iustitię mi nistratio, q̄ fit à iudice in cā proposita corā eo. Hęc diffō est bona & generalis,& côuer titur cum suo diffinito: & constat ex genere & differentijs: nam inquantum dr̄,est iustitiæ ministratio:istud est genus: q̄a comphē dit sub se plures spēs. nam pōt ministratio: istud est genus:q̄a comphendit sub se plures spēs. nam pōt ministrari iustitia in iudicio, & extra iudiciū: vt hr̄ plenè in dec.xxiiij.ↄſ. Neap.& ad hoc sunt ꝑdita illa tria capitula Regni,videlicet vnum,quod incipit: ad rega le fastigium. aliud quod incipit, oīs ꝑdatio. & aliud,q̄d incipit finis ꝑcepti,charitas,etc. in q̄bus locis ponūtur exēpla de iustitia mi nistranda extra iudicialiter.pōt ēt poni exē plum in causis breuioribus:& in illis,in q̄b. procedit leuato velo: iuxta auth.nisi breuio res,& ibi Bart.& doct.C.de sen.ex peric.rec. & l.de submersis,& ibi gl.& doc.C.de nauf. lib.xj. Item,ꝙ iudiciū fit ipsa ministratio iu stitiæ,colligit ex tex.in d.c.forus,inquātum dicit,ꝙ ipsa materia,q̄ ꝑponitur in iudicio, dr̄ cā,sed dum diffinit,dr̄ iudicium: dū finit. s.per snīam,dr̄ iustitia: sic ergo finis dr̄ iusti tiæ:ipsum discutere,dicitur iudicium vnde q̄ iudicium exercet,dr̄ ministrare iustitiā:quia quidq̄d facit,est vt veniat ad finem:sic ad ip sam iustitiam.i.ad snīam. qua snīa lata dr̄ iu stitia ministrata, sed dum est in fine,dr̄ iusti tiam ministrari. hoc ꝑbatur in l.ij.§.post originem ff.de orig.iur. vbi post originē iu ris fuerūt inuenti iudices & magr̄atus,q̄ iura redderent,&sic q̄ iustitiam ministrarent,q̄d ius ꝑculdubio reddunt, dum iudicium exer cent. Quod patet ex ipsi denominatione vo cabuli.nam dr̄ iudex,quasi ius dicēs, vt in d. c.for.& no.Bar.in l.j.col.ij.in princ.ff.de iu. om.iu.inde venit iudicium à iudice. quia dr̄ iudiciū,quasi iurisdictio:sicut iudex dr̄,quasi ius dicens,ita hæc oīa dn̄r in d.c.forus. vnde sicut iudex dicitur ius dicere: & sic iustitiam ministrare: vt hr̄ in l.pen.ff.de iust. & iur. ita & iudicium quod descendit à iudice, dici tur ipsa iustitiæ ministratio.&sic ipsa dictio
13 iuris. † Sequitur in diffōne,Quæ fit à iudi ce,&c.hoc verbum pono ad drīam priuati:q̄. sine iudicio pōt facere iustitiam proximo reddendo sibi ius suum: q̄a tunc dr̄ seruare iuris præcepta.l. iustitia §.j.ff.de iust.& iur. Item ponit,q̄a nō pōt dari iudicium sine iu dice,cum ab eo denoīetur, tanq̄ à digniori:
14 vt d.c.forus. † Sequitur in diffōne:in cā pro posita corā eo,&c.illa verba pono ad drīam iustitiæ ministratæ ꝑ iudicem sine ꝑpōne a- licuius causæ. exēplum,quando iudex emit tit bāna,ꝙ nullus portet arma, vel ambulet de nocte,vel blasphemet Deū, vel simile: iā dicitur iustitiam ministrare.& tñ non dr̄ iu- dicium: quia nulla cā est ꝑposita coram eo: nec adest ibi aliqua forma iudicij. Item pro hoc,quod dico,in cā ꝑposita coram eo: ap- paret, ꝙ iudiciū non pōt dari, vbi nō est ali- qua cā ciuilis,vel criminalis:q̄a istud nomē, cā,est gn̄ale,comphendens ciuilē &crimina lem: vt dicet infra in v.par.huius tract.& est tex.& ibi Alex.& doct.in l.cās C.de transſ.& probat gl.ib.& in c.j.de iu.cal.& Card.in cl. j.in xviij.q.de off.vic.Causa.n.dicit materia ipsius iudicij,suꝑ qua iudicium radicat, vt d. c.forus, vñ dicitur cā materialis ipsius iudi- cij: quia sine ea nō posset iudicium in esse,ꝑ
15 duci. † Hinc sumpta occasione opportunū est discutere: quot cāæ ꝯsiderātur in iudicio. super qua q.dico, ꝙ septem cāæ,cōsiderātur in iud.videlicet cā materialis,cā efficiens,cā formalis,causa subalis,causa naturalis,cau-
16 sa accn̄talis,& cā finalis. † Prima causa,dicit causa materialis generice illa, ex qua imme diate aliquid fit: & illud quod fit ex ea,appel latur materiatum:vt est tex.& gl.& Bar.in l. si conuenerit §.si quis ff.de pig.act. exēplum ponitur in §.cū ex alie.inst.de re.di.vt q̄ñ ex argento fit cratera, argentum appellatur cā materialis:cratera vero materiatum.&decla rat Bart.in l.d.col.ij.C.de condit.ob.cau.& Abb.in proœ.dec.col.pen.vbi dicūt ꝙ causæ cardinales dn̄r esse quatuor.s.materialis,effi ciēs,formalis,& fi.& ibi declaratur, quæ sint
17 istę quatuor cāæ. † Et dr̄ cā,à chaos,q̄d fuit principium oīum,vt declarat Card.in cle.du dū §.ab olim col.ij.de sepul.causa aūt, quæ ī iudicio deducit̄,dr̄ à casu: q̄a casualiter eue- nit vt d.c.forus de verb.si.in ꝑposito aūt quo ad iudiciū, cā materialis ipsius iudicij, dicit̄ ipsa cā,quæ in eo deducitur:siue sit ciuilis,si ue criminalis:vt d.c.forus,q̄a ex ipsa cā ime- diate fit iudicium: & ipm pōt appellari ma-

18 teriatum. † An aūt id quod est statutum vel dispositum in materia, cēseatur ēt dispositū in materiato: & an vnū veniat appellatione alterius, & ecōtra. dic regulariter, qđ nō tex. est in l. ligni §. si lignū, & ibi gl. & l. Seruius ff. de leg. iij. & lib. librorū §. car. & ibi Bar. & l. si cui. eo ti. & d. l. si ꝯuenerit §. si quis ff. de
19 pig. act. † Ex quo infert, ꝙ si debitor pignorat siluā cæduā, non cēsetur pignorata nauis, quę fit ex lignis illius siluę, qa obligata materia, non censet̄ obligatū materiatū tex. est formalis in d. l. si ꝯuenerit §. si qs, & ibi ꝑ doct. vbi Bal. mouet pulchrū, & quotidianū dubiū. s. an creditor possit ꝓhibere debitorē, ne icidat ligna ī silua pignorata, & distinguit, aut silua est cædua, & non pōt ꝓhibere,
20 aut nō est cędua, & tūc sec², vt ibi ꝑ eū. † Fallit tñ id, qđ supra dixi, qñ eadē est rō in materiato, q̄ est in materia: vt si statutū ꝓhibet vēdi frumētū extra territoriū, censet̄ ꝓhibere ēt farinā: vt no. Fel. in c. ad liberādū, col. ij.
21 de iudæ. † Secūda causa, q̄ ꝯsideratur in iudicijs, est causa efficiēs, dr̄ aūt causa efficiēs illa, q̄ facit actū, vel opus mediāte materia: vt dicit Bal. in d. l. dictā col. ij. vers. modo dubitat̄, & c. C. de ꝯd. ob cau. & Abb. in ꝓœ. decr. col. fi. vbi plus dicit, ꝙ causa efficiēs, pōt esse ꝓxima, & remota, pōt exēplificari in ędificatione, nā ipse faber murarius, dr̄ causa ꝓxima, q̄ immediate facit murū, dñs vero, qui facit ædificari, dr̄ causa remota, causa ergo efficiēs ī iudicijs, est iudex, actor, & reus qa istæ ꝑsonæ faciunt iudiciū, vt in d. c. forus, & no. Abb. in rub. de iud. & ista dr̄ causa ꝓxima: ex quo ab istis ꝑsonis immediate ꝓcedit iudiciū, posset ēt ꝯsiderari causa remota in iudicijs: vt qñ aliqs litigat ꝑ ꝓcuratorē, nā ꝓcurator, est causa ꝓxima, dñs vero, est causa remota, vel potius ꝓcurator posset dici cā efficiēs instrumētalis, ꝑ ea q̄ declarat Abb. in d.
22 ꝓœ. decr. col. fi. † Tertia causa, q̄ ꝯsiderat̄ in iudicijs, est causa formalis, dr̄ aūt causa formalis illa, q̄ ꝯsistit in ordine, vel modo à lege tradito ad faciēdū aliquē actum, puta, qñ aliqs actus debet fieri cum aliqua solēnitate iuris, illa solēnitas dr̄ in forma ipsius actus, exēplum poni in testō, in quo reqrunt̄ septē testes ꝑ forma, adeo qđ si vnus deficit, testm̄ nō valet l. si vnus, & ibi cōiter doct. C. de test. Itē in stipulatione, in qua est forma, vt ꝑcedet interrogatio, & sequatur rñsio l. v. §. stipulatio ff. de verb. obl. Item intrāsactione super alimētis, in qua ꝑ forma reqritur decretum ꝑtoris, cum causæ cognitione, qua obmissa vitiatur trāsactio l. cum hi §. si prætor ff. de trans. idē in alienatione rerū minoris vel ecclesiæ, vt in toto tit. ff. de reb. eor. & C. de p̄d. min. & in auct. hoc ius porrectū. C. de
23 sac. san. ecc. † Itē, vbi lex vult, ꝙ aliqs actus celebret̄ inscriptis, illa scriptura dr̄ forma illius actus, ꝑm Bal. in l. fi. col. ij. C. de suis, & leg. facit l. ꝯtractus, & ibi Bal. C. de fin. instr.
24 † Itē, vbi Princeps dat certū ordinē in rescripto, ille ordo dr̄ forma, qua obmissa vitiat̄ actus c. cū dilecta ibi plenè ꝑ Fe. de resc. pñt ēt mille alia exēpla inuestigari ex varijs ll. i corpore iuris, i qbus aliqd reqrit̄ ꝑ forma.
25 † Illa dr̄ cā formalis, q̄ dat esse rei, & obmissa vitiat actū l. Iul. §. sed si qs ff. ad exh. & c. sup eo §. verū, & ibi ꝑ Fel. & c. prudētiā in fi. de off. de leg. & c. sicut de elect. lib. vj. & Card. in cl. j. §. j. in x. q. de rebus eccl. non alien.
26 In ꝓpositio aūt dr̄ cā formalis iudicij, ipse ordo, & solēnitas iudicij, videlicet ꝙ ꝑcedat libellus, & sequat̄ lites ꝯtest. & postea fiant ꝓbationes, & demū ferat̄ snīa, alias snīa nō valet, si iste ordo, & forma obmittat̄, vel ꝑuertatur l. ꝓlatā, & ibi Bar. C. de sent. Itē, ꝙ iudex sedeat ꝑ tribunali, est de forma, & solēnitate iudicij c. fi. de re. iu. lib. vj. et no. Bar. in l. j. & fi. C. de sen. ex pi. rec. & Spe. in tit. de dil. §. fi. vers. sed cū à ꝓcedēte. Alio vocabulo ista forma appellatur figura iudicij, vt dicit Bald. in l. neqdq̄ §. de pl. col. ij. vers. qd si cōmittit, & c. ff. de off. ꝓc. & decl. Old. in ꝯs. cxv. & ita itelligit̄ gl. in l. iubemus. C. de lib. cā, q̄ dicit, tūc dici ꝯfessionē iudicialē, & ꝓiudicare, qñ fit in figura iudicij, & ibi hoc ēt dicit Bal. idem tenet Fel. in c. qm̄ ꝯtra col. xxv. de ꝓb. & gl. & Bart. in l. cum scimus in fi. C. de agr. & cens. lib. xj. & ita verificat̄ illa clausula, sine figura iudicij, qñ Princeps ita cām cōmittit. qa cēset̄ sublatus oīs ordo formalis iuris positiui, quo ad solennitatē, nō quo ad substantiā ꝓbationum, vt no. Bart. in extrauag. ad reprim. in vers. et figura iudicij, et Lanf. in clem. sæpe in vers. et figura, et ibi ēt Card. et doct. de verb. sign. et Petr. Philippus Corn. in cōs. liiij. col. ij. in litera s, in ij. vol. et Soc. in cons. xcvj. colum. ij. in 1. volum.
27 † Quarta causa, quæ ꝯsideratur in iudicijs, dr̄ causa substantialis, et dicitur illa, sup qua consistit tota virtus, nomē, et effectus ipsius actus, exemplum in contractu emptionis, et vendit

venditionis substantia ipsius contractus, est res, et pcium, nam sine istis non põt celebrari talis cõtractus, & nullus est l. fi. C. de cõtr. emp. et l. ij. ff. eo. tit. & inst. eo. §. pcium. sic ẽt in iudicijs substantialia iudicioꝝ, dñr ipsi actus substãtiales iudicij: ꝓut est libellus litis contestatio, iurãm calumniæ, probatio, & alij similes: vt d. l. prolatã, & ibi Bart. & doct. C. de sent. & hr̃ in clem. dispẽdiosam, de iud. declarat Abb. in c. cũ I, & A, col. iiij. de re iud.
28 †vbi ẽt tangit, an publicatio, & cõclusio sit de substãtia processus seu iudicij. de quo plene dicam infra in xj. parte, cõgrue in suo loco opportuno. Et non putet aliqs esse vnum & idem exẽplum id, quod posui in formalibus iudicij, cũ hoc, quod pono in substãtialibus, qa imò est diuersum, nã in formalibus cõsidero solum ordinẽ solẽnitatis: vt d. clem. dispẽdiosam, & d. l. prolatã in substãtialibus vero cõsidero ꝓpriè ipsos actus interuenien
29 tes, quos supra dixi. †Quinta causa, q̃ considerat in iudicijs, est causa naturalis, dñr. n. naturalia alicuius actus ea, q̃ veniunt tacite ex natura ipsius actus absq; eo, ꝙ dicatur: sicut dicimus in mutuo in quo tacite venit ex natura ipsius vt reddat æque bonum. l. cum q. d. si cert. pet. Itẽ in cõtractu vẽditionis, in quo tacite venit ex natura ipsius vt vẽditor teneatur de euictione. l. non dubitat. C. de euict. et l. in vend. ff. de cõtr. emp. Itẽ vt venditor non teneat ad dãdum, sed tm̃ ad tradẽdũ l. ex empto ff. de actio. empt. l. si ita. §. j. ff. de contrah. empt. et l. clauib. eo. tit. Itẽ in cõtractu depositi venit dolus, & lata culpa tm̃ ex natura ipsius: in locato vero venit ẽt leuis, in cõmodato ẽt leuissima l. si vt certo §. nũc vidẽdũ. ff. cõmoda. ista dñr naturalia actuũ, de qbus ẽt hr̃ in l. pacta conuẽta, et ibi gl. ff. de ꝯtrah. emp. sic ẽt in iudicijs considerãtur naturalia iudicioꝝ, & sunt illa q̃ veniunt ex natura iudicij tacite ex iuris dispõne, & de his põt poni exẽplum ꝑ quam plures iuris regulas loquẽtes de natura ipsius iudicij. Primũ exemplũ, est de l. vbi cœptũ ff. de iud. hoc. n. est de natura iudicij, vt vbi cœptũ sit, ibi debeat finẽ accipere. Secũdum exẽplũ, est de l. in hoc iudicio. ff. fa. erc. vbi de natura iudicij est, vt sit indiuiduũ. ꝓbatur ẽt in l. nulli. C. de iu. et in c. j. de se. pos. et fru. et Spec. in tit. de arb. §. seqtur col. xiiij. vers. qa oẽ iudiciũ, &c. Tertiũ exẽplũ est de l. fi. C. de fr. et lit. exp. & l. nõ debeat actori ff. de reg. iu. vbi tradit regula, qđ de natura iudicij est, vt in eo seruet ęqualitas ĩter actorẽ, et reũ, & nõ claudicet. Quartũ exẽplũ, est de l. ꝓperãdum, in princ. C. de iud. vbi de natura iudicij est, ꝙ instantia eius finiat triennio vel biẽnio, ẽm ꝙ est iudiciũ ciuile vel criminale, vt ibi hr̃. Quintũ exemplum, est de l. solemus, et ibi gl. & doct. ff. de iud. vbi in iudicio tacite venit, quidqd venit ex natura actionis ꝓpositæ. Sextũ exemplũ, est de l. ædiles §. itẽ sciendũ ff. de ædi. vbi oia accessoria post litẽ contestatã, veniunt ex natura iudicij, ẽt si nõ petant. Possent ẽt, et alia exẽpla poni, q̃ per se studiosus inuestigator
30 quærere, et adaptare põt. †Sexta causa, q̃ cõsideratur in iudicijs est causa accidẽtalis, et q̃ sit causa accidẽtalis. declarat Bal. in l. in vẽdẽdis col. fi. in iiij. q. in fi. C. de cõtrah. emp. vbi dicit, qđ accñtale alicuius actus dr̃, quidqd aduenit ipsi actui iam substantiato: vt hr̃ in d. l. pacta cõuenta. et ibi gl. ff. de cõtrah. emp. est. n. accñs ẽm Dialecticos, quod põt esse, et abesse aliquo subiecto, p̃tor ipsius subiecti corruptionẽ. Omne igitur pactum, qđ apponitur in cõtractu emptionis p̃ter rem, et precium dr̃ accidentale, qa sine eo põt stare contractus ẽm Bald. in d. l. vẽdendis col. fi. sic ẽt cõsidero in iudicijs, et dico, quod oia, q̃ emergũt in iudicio, puta ꝑ oppositionem alterius partis p̃tor formam, et substantiam iudicij, dñr accidentalia: exẽplum pono de l. quoties. C. de iud. et l. j. et ibi Bart. C. de ord. iud. vt si porrigo libellũ, in quo peto hr̃ditatẽ aduersarius oppõit mihi qõnem status: illa qõ accñs, dr̃ accidẽtalis, qa absque ea iudicium ꝓcedebat in petitione hereditatis. Põt ẽt generaliter poni exẽplum in oĩbus exceptionibus, quas litigator opponit cõtra ꝑsonã aduersarij, vel cõtra testes, vel cõtra libellũ in casibus, in qbus parte nõ opponente ꝓcederet iudiciũ, iuxta tex. in l. sed si suscepit ff. de iu. et l. ita demũ, et ibi Alex. et doc. C. de ꝓc. et l. Põponius §. rat. ff. de ꝓc. et l. fi. C. de exc. ista oia dñr accidentalia: qa suꝑ eis fabricatur quoddã nouum incidẽs iudiciũ: suꝑ quo habet necesse iudex interloqui, et sine eis ꝓcederet iudiciũ principale, qa non tãgũt sub
31 stãtiam neq; formam iudicij. †Septima, et vltima causa, q̃ ꝯsideratur in iudicijs, est causa finalis: dr̃ aũt causa finalis illa, ad cuius finẽ aliqs actus fit: qua cessante, cessat effectus illius actus. l. adigere §. quis ff. de iu. pat. et l.
32 cũ re. C. de pac. iter emp. et ven. †Sic ẽt in iudicio

dicio cā finalis, dr̄ ſn̄ia diffinitiua, qa ad hūc finem deducitur cā in iudicio, vt ꝑ ſn̄iam terminetur. l. properādum. C. de iud. & vt vnuſquiſq; ꝓſequatur qd᷑ ſuū eſt c. cū ætern. de re. iur. lib. vj. ꝓ hoc eſt tex. formalis, & ibi no. in l. j. ff. de red. iud. vbi hr̄, ꝙ ꝑ ſn̄iam imponit fi-
33 nis cōtrouerſiæ. † Ad quē finem iura multū feſtinant, vt ſit litium finis l. ij. C. de re iud. & odio hn̄t, quod lites ex litib. oriātur l. termi nato. C. de fr. & lit. exp. & l. iiij. §. ait ꝓtor. ff. de re iud. & l. non diſtinguemus §. quæſitum ff. de arb. & l. ſi qs ff. iuſiur. in fi. C. de reb. cre.
34 † & qd᷑ ipſa ſn̄ia ſit cā finalis iudicij, patet, qa ea ceſſante, ceſſat effectus iudicij, qui effectus, eſt ipſa executio, nam ex ꝓceſſu in quo non eſt lata ſn̄ia, non pōt deueniri ad effectū executionis l. j. & l. fi. & ibi not. C. de exec. rei iud. & l. ſi cum nulla ff. de re iud. & l. ſi pacto,
35 quo pœnā in fi. C. de pac. † Iſtud cōprobo ꝑ vnā pulchrā declarationem, quā facit Soc. in conſ. cclj. col. vij. verſ. cōprobat & c. in ij. vol. vbi dicit, qd᷑ cā finalis vniuſcuiuſq; actus, eſt principale intētum hoīs facientis illum actū ſimiliter idē Soc. in conſ. clix. col. viij. verſ. cōfirmātur ēt, & c. in ij. vol. vbi ponit aliā declarationē, dicēs, ꝙ cauſæ q̄ cohærent diſpōni, & q̄ inſpecta iuris diſpōne inducunt, & arctāt ad ita diſponēdum dn̄r eſſe cauſæ fin. de qua mā tractat Bart. in l. ij. §. fi. ff. de don. ſed in materia iudicij principale ꝓpoſitū ꝓſequentis iudicium, eſt veniēdi ad ſn̄iam, & ipſa ſn̄ia arctat ad formādum iudicium cū ſuo ordi-
36 ne, ergo ipſa dr̄ cā fin. † Quæ aūt ſit cā fin. in contractibus, & q̄ in legatis, declarat Bal. in l. j. col. ij. C. de fal. cā adiec. leg. & dicit Bal. in l. gn̄aliter col. ij. in ij. opp. C. de epiſ. & cle. ꝙ cā fin. dr̄ proprie cā, & non aliæ cauſæ: imò dr̄ cauſa oīum aliaꝝ cāꝝ, ſm̄ Ariſt. quē ibi allegat Bal. idē tenet Bal. in rub. C. de inſt. et
37 ſubit. circa princ. † Poſſet ēt dici cā fin. iudicij, ipſa iuſtitia, qa per examē iudicij perueni tur ad iuſtitiæ miniſtrationē: q̄ fit ꝑ ipſam ſn̄iam, ſm̄ And. de Iſer. in conſt. cultus iuſti-
38 tiæ. † Vidimus quō iſtę ſeptem cāæ conſiderātur in iudicio. Quæro pro complemento huius ſecundæ partis, an poſſit ſaltē de volūtate litigātium fieri iudicium, abſq; interuētu iſtaꝝ ſeptem cāꝝ. vel alicuius ex eis. Iſta q. continet hoc in effectu. ſ. an partes poſſint renūciare formalibus, vel ſubſtālibus iudiciorum, et ſic aliis cauſis ſupra declaratis. Et pro ſolutione huius q. reaſſumo oēs cauſas ꝓdictas, et primo, quo ad cauſam mālem, dico, ꝙ huic cāæ non pōt renunciari, qa cum iudicium, ſit qd mātum, ab ipſa cā in iudicio deducta non pōt in eſſe ꝓduci, ſine eius mā, & ſic neq; partes, neque iudex poſſent facere, ꝙ ſit iudicium abſq; cā māli, qa eſſet impoſſibile ꝑ reꝝ nat. ſicut ſi faber vellet facere nauem abſq; lignis, et tabulis, tex. eſt in l. per ſeruū §. fi. ff. de vſu, et habit facit l. vbi repugnātia ff. de orig. iug. Secundo, capio cām efficiētem, & dico idem, ꝙ huic cāę non pōt renunciari, nec produci in eſſe iudicium abſq; cā efficienti, qa eſſet ridiculum, ſicut naſci filium ſine patre l. licet §. ea oblig. ff. de proc.
39 et per doct. in rub. inſt. de act. † Tertio, eſt cā formalis, ſuper qua adhibet talis diſtō. Aut eñ eſt talis forma, q̄ principaliter reſpicit fauorem partis, et illi formæ pōt per partē renunciari, per regulā l. pen. C. de pact. & valet iudiciū. Exemplum in iuro teſtis, nā teſtis tenet iurare pro forma, alias eius diſpō non valet ſine iuro l. iuſiur. C. de teſt. c. de teſtib. et ibi Abb. et doct. et c. tuis, de teſt. & tñ pōt per partes remitti iuſm teſti, et valet eius depō, vt eſt tex. in d. c. tuis, et ibi Abb. in iij. not. aſſignat rationem ꝓdictam. ſ. qa eſt forma inducta in fauorem partis. Aut eſt forma, quæ principaliter reſpicit ius publicum, & illi nō pōt renunciari, prout eſt ipſe ordo iudicij, vt not. gl. in verſ. partium in c. de cauſis, de off. deleg. et ibi expſſe hoc tenent Abb. et Ioan. de Imol. pro hoc eſt tex. in l. ij. §. ſed qa vere mur. C. de iur. cal. et in c. j. de lit. cont. et l. ne
40 mo pōt ff. de leg. j. † Quod tñ intellige ſanè ꝓcedere, qñ partes vellent obmittere formā iudicij, & vellent ꝙ ſit iudicium, et ꝙ ſn̄ia valeat, vt ſn̄ia iudicis, qa hoc facere non pn̄t: ſed ſi partes vellent ex toto tollere ordinem iudiciariū, et vellent vt iudex ꝓcedat, vt arbitrator, tūc id facere pn̄t, & valebit ſn̄ia in vim cuiuſdā arbitramēti, ſeu pacti, ita dicit Abb. in d. c. de cauſis col. ij et ibi ēt Fel. in iiij. col. et ita debet intelligi, ꝙ not. gl. in c. fi. in ver. illuſtr. de reg. iur. lib. vj. et tāgit plene Abb. i c. j. col. iiij. et v. et ibi ēt Ioan. de Imol. de lib. obl. probat per ea, q̄ hn̄r in l. ij. C. com. vtriuſq; iud. ꝙ partes pn̄t ratificare ſn̄iam nullā: et valebit in vim pacti. et iſta plene examinat Matt. de af. in ſuo com. conſtitutionum
41 Regni. in ꝓludijs in viij. q. principali. † An aūt poſſint partes facere, ꝙ iudex pronūciet ſine ſcriptis? In hoc reperio varietates doct.

nam

nã Bart.in l.quoties. C.de priuil.sch.lib.xij. tenet, ꝙ hoc pôt fieri ꝑ partes,&valebit snia sine scriptis idẽ tenet Io. And.in addit.Spec. in tit.de sen.§.iuxta vers.itẽ nõ valet.i addit. q̃ incipit,vers.iiij.&c. Cõtrariũ vr̃ tenere gl. in d.c.fi.in vers.illustrium,circa fi.de reg.iur. lib.vj.putarẽ ita saluari posse vtrãq; opin. vt distinguamus modo pdcõ.s.aut partes volũt, vt in toto iudicio obmittat̃ ordo iuris,&tũc pôt ẽt in snia obmitti ista solennitas scripturæ: qa tunc iudex censet̃ qdã arbitrator,ꝑ supra dicta,aut ꝑtes volunt, ꝙ iudicialiter ꝓcedat̃ in alijs actib. & snia ferat̃ sine scriptis, & tũc fieri nõ pôt,ꝑ ea,q̃ not.Spec.in tit.de lib. ꝯcep.§.nũc dicẽdum vers.ix.ista.n.est cõis opin.oĩum, ꝙ si partes volũt obmittere ordinẽ iudiciariũ,in toto ꝓcessu pñt hoc facere, secus si in aliquo actu tm̃:vt dicit Gem.ĩ d.c. fi.col.iij.in fi.vers.nota bñ istã gl.& c.de reg. iur.lib.vj.&Abb.& doct.in d.c.de causis. extra de off.deleg. Quarto,est cã subalis,ĩ qua ꝑ oia facias eãdem distõnem,q̃ feci in cã formali,qa istæ duæ causę,quo ad hoc pari passu ambulãt: ꝑ ea q̃ not.Bart.in authen. offerat̃ col.fi.C.de lit.cõtest.vbi format q.an pos
42 sit renũciari subalibus iudicij. †Et ex prædictis pôt declarari illud, ꝙ dicimus in ꝯtractibus,& in vltimis volũtatibus,in qbus nõ pt ꝑ partes renũciari formalib.neq; subalibus ꝑ l.nemo pôt ff.de test. qa ista formalia tendũt in fauorẽ publicũ, ad hoc.s.ne falsitates cõmittatur l.iubemus in fi.C.de test. & l.fi. C.de fiedic.& not.Bart.in d.l.nemo pôt ĩ ij. q.ita colligit̃ ex not.ꝑ gl.& Bart.in j.opp.in d.l.nemo pôt,nã illud intelligit̃.s.vt ille act⁹ factus sine solẽnitate legis,remaneat ꝓpriè ille idẽ,& cũ illo vigore,q. esset cũ solẽnitate,non.n.pôt testator facere,qđ sit testm̃, & qđ fiat corã quinq; vel paucioribus testib. sed ꝙ sit codicillus,sic,qđ erit ꝑ clausam codicillarem appositã, de qua plenè ꝑ Bart. in l.j.ff.de iur.cod. sicut non pñt partes facere, ꝙ sit veꝶ iudiciũ sine ordine iudiciario, sed ꝙ sit quoddã arbitramẽtum,sicut supra dixi. Quinto,est cã nãlis,super qua facio hanc distõnem.Quædã veniunt ex nã iudicij ꝑꝑ publicã vtilitatem, vt est perẽptio instãtiæ per triẽnium l.ꝓperãdum.C.de iud.& ista nãlia non pñt tolli ꝑ partes.s.ꝓrogando tps instãtiæ vt not.gl.& Bart.& Alex.in d.l.ꝓperandum.in princ.& ibi cõiter,doct. & dicã plenè infra in v.parte huius tract.Quędã veniũt ex natura iudicij ad vtilitatẽ partium,& illis pñt partes renũciare,& facere ꝙ non veniãt & pôt poni exemplũ in alijs casib. supra exẽplificatis in ista cã naturali, pter perẽptionẽ instãtiæ,vt de regula,vbi cœptũ est iudicium
43 &c.† nã potest pars pẽdente vno iudicio corã iudice trahere aduersarium corã alio iudice si non opponit exceptionẽ litis pẽdentię, & valet iudicium,qa si non opponit, censet̃ consentire,& sibi imputat̃,sm̃ Abb.& Ioan. de Imol.in c.cum M.Ferrar.col.fi.de cõst.& Bald.in l.nulli circa fi.C.de iud.& ibi ẽt Ias. col.ij. ergo patet, ꝙ de consensu partiũ pôt tolli ista naturalis, & rõ est,qa respicit fauorem ipsaꝶ partium.s.ne reus vexet̃ in diuersis tribunalibus, vt hr̃ in d.l.nulli. Similiter in alio exẽplo d.l.solemus ff. de iud. vbi est gl.q̃ ponit veꝶ intellectum.s.vt id nõ veniat in iudicio,de quo nominatim actum est inter partes,ꝙ non veniat. Seqtur ergo,quod pñt partes facere, qđ non veniat in iudicio id ꝙ ex eius natura veniret, & idẽ possumus
44 dicere in alijs similib.exẽplis.† Quod corroborat̃ ex his,q̃ in simili dicimus in contractibus, in qbus pñt naturalia tolli de volũtate partium,nã valet pactum in ꝯtractu emptionis,ꝙ vẽditor non teneat̃ de euictione.l.emptorẽ §.q aũt ff.de act. emptio. quo casu licet non teneat̃ de euictione ad interesse, ꝑꝑ pactum,qa euictio hoc includit.s.vt vẽditor teneat̃ ad interesse.l.vẽditor hois ff.de euict. tñ tenetur tunc vẽditor ad pcij restitutionẽ, non obstãte pacto,ꝙ non teneat̃ de euictione.ita ꝓbat tex.sing.in d.l.emptorẽ §.q aũt, & ibi Bar.& not. plenè Bal.in l.j.col.fi.C.de peri.& com.rei vend. & ideo cautela est pro vẽditore, qđ faciat pactum expssum vt non teneatur ẽt ad pcij restõnem alias teneat̃ ad pcium,vt supra similiter diximus in testõ,cuius nã est,vt sm̃ tollat primum §.posteriore inst.qbus mod.test.infir.& l.j.& ij.ff.de iniu. rup.& irri.test.& l.sancim⁹. C.de test.&huic naturæ pôt derogari per testatorẽ,qa potest testator in j.testõ ponere talem clausulã derogatoriã,vt non tollatur per secundum l.si qs in prin.testamenti.& ibi Bar.ff.de leg.iij. & l.si mihi, & tibi §.in legatis ff. de leg.j.
45 † Sexto,est causa accidentalis, & in hac nullum est dubium, ꝙ potest per partes ei renũciari,qa ex quo per partes emergerit, potest per easdẽ tolli.l.eius est nolle ff.de reg.iur. & hoc ẽt expeditum in contractib. in qbus

potest

pōt renūciari accidētalibus, et valet pactum sup eis l. pacta ꝯuenta, et ibi gl. et doct. ff. de ꝯtrah. emp. et rō est, qa tāgēdo accñtalia, nō tāgit in aliquo virtus formalis, nec sub͂alis
46 actus. † Septimo, et vltimo, est cā finalis, in qua hr̄ ꝯcludo, ꝙ potest tolli ꝑ partes, nā su per declaraui, qđ cā finalis iudicij, est ipsa sn̄ia, et tn̄ nulli dubiū est, ꝙ pn̄t partes litigātes renūciare sn̄iæ, et facere, ꝙ in causa non feratur sn̄ia, vt est, qn̄ pendente lite trāsigūt quæ trāsactio regulariter fit super re dubia, et lite icerta, alias incępta l. prima ff. de trās.
47 et ibi not. † per quam transactionem imponitur finis controuersiæ absque sententia l. si fratris, et per totum tit. C. de transact. Et ex his remanent expedita ea, q̄ dicēda erant super hac secūda parte, vnde venio ad tertiā partem. Rob. Mar. Venus. V. I. Doct.

TERTIA PARS.
Iudicium vnde originem produxerit.

1 ☞ *tempore nouem Adæ, vsque ad tempus nostrum, nouem fuerunt leges.*
2 *Ius naturale primæuum, tpe Adæ inuentum.*
3 *Commune ius, quo tempore inuentum sit.*
4 *Obligatio antidotalis, inuenta est de iure naturali.*
5 *Naturale ius secundarium rationis quo sit inuentum tempore.*
6 *Præceptum quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, est ex lege Mosaica, Euangelica, & Apostolica confirmatum.*
7 *Legis naturalis tempore, omnia erant communia, & leges neque constitutiones non erant, sed homines naturaliter viuebant.*
8 *Gentium ius, quod sit, & quid introduxit.*
9 *Leges, Mosaica, prophetica, & ciuilis, quo tempore proditæ sint & num. 12.*
10 *Lex Mosaica, alio vocabulo appellatur lex decalogi, & in quibus consistit.*
11 *Lex Mosaica, cōtinet ꝑcepta moralia, et mistica.*
12 *Lex Prophetica, quæ dicatur.*
13 *Lex Mosaica, & prophetica hodie seruatur, & allegari potest ad decisionem causarum.*
14 *Lex ciuilis, a regibus originem habuit.*
15 *Reges fuerunt primi domini, qui in mundo inuenti fuere.*
16 *Primus Imperator quis fuerit.*
17 *Leges ciuiles quis primus dedit.*
18 *Regiis legibus vsque ad quod tempus vixerunt gentes.*
19 *Tarquinius septimus, ob adulterium per eius filium in personam Lucretiæ commissum, fuit expulsus.*
20 *Romanis quomodo ab Atheniensibus fuere leges concessæ.*
21 *Consules Romani quando creati: & quare sic dicantur.*
22 *Tribunus quo tempore Romæ creatus sit.*
23 *Senatores Romani quādo cōstitui, & cētū erāt.*
24 *Prætores quando electi à Romanis, & quis dicatur prætor vrbanus, & quis peregrinus.*
25 *Imperium vnde habuit originem.*
26 *Imperatorem deponere, ad Papam spectat.*
27 *Iurisconsulti qui appellabantur.*
28 *Leges ciuiles, quot annis ante aduentum Christi fuerint.*
29 *Tempore gratiæ inuenta est lex Euangelica, lex Apostolica, & Canonica, de quibus etiam num. 31. & 32.*
30 *Imperatoris potestas à Deo procedit.*
31 *Christus, dicitur rex regum, & dominus dominantium.*
32 *Lex Apostolica, quæ dicatur.*
33 *Lex Canonica, quæ dicatur, & quare fuit introducta, & in quibus voluminibus consistat.*
34 *Decretorum liber, an connumeretur inter leges Canonicas, & sit auctenticus, & à quo sit conditus.*
35 *Liber decretorum, quatuor habet species auctoritatum, & an omnes sint authenticæ.*
26 *Dicta sanctorum patrum, an possint ad decisionem causarum allegari.*
37 *Innocentii dicta super Decretalibus, non sunt authentica, nec habent vim legis, sed sunt velut glosæ.*
38 *Ciuiles ll. in decretis incertæ non debent seruari, vt canones.*
39 *Liber Decretorum, quo tempore compilatus, & quo tempore liber Decretalium.*
40 *Ius naturale est immutabile, & semper fuit. & est hodie in vsu.*
41 *Ius naturale secularium, an hodie obseruetur.*
42 *Ciuis derelinquens patriam periclitantem, eius perdit priuilegia.*
43 *Patria sua vnicuique charior est.*
44 *Ius gentium, est immutabile, & contra illud Princeps statuere non potest.*
45 *Princeps potest ex causa distinguere, & limitare ius gentium, non tamen in totum tollere. idem in iure diuino.*

46 Con

96 Con-

ERTIA pars principalis ꝑtinet vnicã q̃onem: videlicet, vñ habuit originẽ iudicium. Pro huius tñ q̃onis, & dubij resolutione.
1 † oportet aliq̃tulũ inuestigare originẽ ipsarũ legũ, & iuriũ, q̃ habuimus in mũdo post creationẽ hoĩs. Vnde sciẽdũ est, qđ tria tp̃a cõsiderãtur quo ad iuris inuẽtionem, à tp̃e, quo Deus creauit primum hoĩem. s. Adã. In primo tp̃e, fuerunt ꝓdita tria iura, seu tres leges. In secũdo tp̃e, tria alia iura, seu tres leges. In tertio tp̃e, tria alia iura, & sic conclusiue fuerunt nouem leges à tp̃e Adæ, vsq; ad hoc tp̃s nr̃m, prout sub breuibus verbis declarat Abb. in c. firmiter col. v. de sum. Trin. & fid. Cath.
2 † Quam tñ materiã amplius, & plenius declarãdo reassumo, & dico sic, q̃ in primo tp̃e, cum Deus creasset hoĩem ad sui imaginẽ, vt dicit tex. cum gl. in c. hæc imago xxxiij. q. v. & hr̃ Gen. c. j. & Sap. c. ij. statim fuit inuenta prima lex, quæ appellatur lex nãlis,

quæ

quæ est duplex.s.lex naturalis cõis, & lex naturalis rõnis: vt declarat Arch. in c.ius nat. & ibi ẽt gl.j.dist. & hæc est in effectu illa distinctio, quam faciunt doct.inst.de iu.nat.in princ. & in §.sing.inst.de rer.diu.dũ dñt, ꝙ ius naturale, est duplex.s.primæũ, & secundariũ: perinde.n.est ac si dicerent, ius naturale cõe, & hoc est primæuũ, & ius naturale rõ-
3 nis, & hoc est secũdarium. † Creato igr̃ homine, & creatis alijs animalibus brutis pro seruitio hois, vt hr̃ Psal.viij. Omnia subiecisti sub pedibus eius, &c. fuit ꝓdita prima lex naturæ, quæ dr̃ cõis, & ideo appellatur cõis, q̃a est indifferens in oĩbus animalibus tam rõnalibus, quam brutis, & ista prima lex naturæ, seu ius naturale primæuum: cõprehendit in se quoddã naturale institutum: ꝓut est maris, & fœminæ cõiugatio, liberoꝝ ꝓcreatio, & educatio, & ꝓut sunt alij appetitus naturales, qui sunt cões oĩum animãtium, & de hac lege naturæ loq̃tur tex.in l.j.§.ius naturale.ff.de iust.& iu.& inst.de iur.nat.in prin.
4 & in d.c.ius nat.j.dist.† & ex ista prima lege naturali cõi oritur obligatio antidoralis, q̃ est, vt benefaciẽti benefaciamus, de qua loq̃tur gl.in l.sed si lege §.cõsuluit ff.de pet. hered.& in c.cũ in officijs de test.& gl.in c. illud viij.q.ij.q̃ gl.licet dicat, ꝙ humanũ est p̃bere reuerẽtiã illi, à quo q̃s beneficiũ accepit vt ꝑ hoc videaĩ sentire, ꝙ hæc obligatio antidoralis si iuris humani.s.ꝙ tm̃ hoĩbus cõe est: tñ veritas est, ꝙ habuit originẽ ab isto iure naturali primæuo, & cõi: quia etiã animalia bruta ex quodã naturali instinctu solẽt diligere benefaciẽtes sibi, & p̃stare illis seruitia, vt inq̃t Nic.de Neap.inst.de obl. in princ. & Ias.in l.ex hoc iur.col.xj.ff.de iust. & iur.&ibi ponit xviij.not.effectus, quos ꝓ-
5 ducit ista obligatio antidoralis. †Secũdo, in eodem tp̃e post creationem hois, fuit ꝓdita alia lex naturæ.s.rõnis, quod dr̃ ius naturale secũdarium, & ideo dr̃ rõnis, quia tm̃ hoĩbus est cõis, & sic animantibus rõnem hñtibus, & non brutis: prout est religio erga Deũ, vt parentibus, & patriæ pareamus, vt vim atq; iniuriã propulsemus, & de hac l.naturali rõnis loquitur tex.in l.veluti, & l.vt vim ff.de
6 iust.& iur. & hr̃ v.dist.in princ. † Itẽ ex hac eadem l.naturali dependet illud naturale p̃ceptum.s.Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, & ecõtra, quod tibi vis fieri, alteri facias, quod p̃ceptum traditur in c.humanũ genus j.dist. & ꝙ sit de isto iure nat.tenet gl.in vers.dispõnem, & ibi ẽt Abb.in c.firmiter de sum.Trin.& fid.Cath.hoc ꝑceptum fuit etiã cõfirmatum ꝑ legem Mosaicam, vt hr̃ Tho. c.iiij.item ꝑ legem Euang.vt hr̃ Matth.c.vij. & Luc.c.vij.Item per legem Apostolicã, vt ait Apost.ad Gal.c.v. de q̃bus legibus inferius, dicetur. Et istud ius naturale rõnis, solet ẽt appellari ius gentium, & est ius gentiũ primæum: ea rõne attenta, quia solæ gentes .i.soli hoĩes, vtuntur eo iure l.j.in fi.de iust.
7 & iur. † Tp̃e aũt istius legis naturalis, nullæ erant ꝓditæ leges seu ꝯstõnes inter hoĩes, sed ita naturaliter viuebant, & oĩa erãt cõia, nec erat inuentum, meum, & tuum, vt declarat Bart. & doct.in l.si id quod ff.de cõd.ind. &not.in d.c.ius naturale j.dist.& est tex.viij. dist.in princ. Et ẽm istud ius naturale vixerunt hoĩes certo tp̃e, dum pauci erãt in mun-
8 do. † Deinde adauctis hoĩbus excreuit etiã malitia hoĩum, adeo ꝙ solo hoc iure naturali viuere non valebãt, & sic fecerunt gẽtes inter se quasdam ꝯstõnes, & leges, vt quodcunque calcauerit pes tuus, tuum sit, & distinxerunt inter se dñia reꝝ, & sic fuit inuentum, meum, & tuum. Item fecerũt aliquas ꝯstõnes, vt nullus intraret possessionem alterius, & ex hac distinctione fuerunt orta bella, captiuitates, & seruitutes. Item cœperũt gentes super rebus diuisis, & distinctis cõtrahere ad inuicem, & ista fuit tertia lex, quę oĩa ista introduxit, & fuit appellata ius gentiũ, de quo loq̃tur tex.in l. ex hoc iure ff.de iust.& iure. & in c.ius gentium j.dist.& declarant Bar.& Moder.in d.l.si id ꝙ ff.de cõd.indeb.& Abb. in c.firmiter col.v.de sum.Trin.et fid.Cath. et ita cum istis tribus legibus seu iuribus vixerunt gentes à creatione Adæ, vsque ad tp̃s Moysi exclusiue. Et istud est primum tp̃s, q̃d appellatur tempus ante legem, in quo tp̃e fuerunt ista tria iura.s.ius naturale rõnis, q̃d est secundarium. item ius gentium, quod est similiter secundarium, quia ius gentium primæuum est idẽ, ꝙ ius naturale, vt supra dixi.
9 † Superuenit postea secunda ætas, seu secũdum tempus, quod appellatur tp̃s sub lege: in quo tempore fuerunt ꝓditæ tres aliæ leges, videlicet, lex Mosaica, lex ꝓphetica, et lex ciu. Nam cũ videret Deus malitiam hominũ abundare super terram, misit legem in terris illã, q̃ exprimit fecit in scriptis ꝑ Moysen: cui Moysi dictam legem dedit in mõte

Sinay:

Sinay: & ista appellat lex Mosaica, quæ tota
ꝯsistit in decē pceptis, quæ colligunt ex illis
10 versibus. Vnū cole Deū, &c. † Et ista lex Mo
saica, alio vocabulo appellat lex decalogi,
seu decalogus legis: ꝙ idē signat. quasi lex de
cē pceptoꝝ. ꝓut de pdictis est tex. in c. Moy
ses. vij. dist. & in c. libēter. in fi. de pœn. dist. j.
& not. gl. in d. c. firmiter §. hæc sctā. vbi est ēt
tex. de sum. Trin. & fide cath. & Spec. in ꝓœ.
sui opis, col. ij. in fin. & hr̄. Exod. c. xxxiiij. &
11 c. xxxv. † Fuerunt ēt & in lege Moysi alia p-
cepta, quæ dn̄r mystica. i. figurata. quoꝝ ali-
qua fuerunt sacralia: de quibus hr̄ per gl. in
c. fin. §. his itaq; vj. dist. & quod nomē mysti
cum, significet figuratum, est gl. in c. auꝝ in
vers. mystici xij. q. ij. illa vero pcepta decalo-
gi, dn̄r moralia. quia mores bene, & beate vi
uendi respiciunt, & illa nunq̄ mutantur, vt
12 not. ī d. §. his itaq;. † Deinde huic legi Moy
si fuit adiecta alia, & secūda lex: q̄ appellatur
ꝓphetica. Nā Deus dedit legē hoīb⁹ p Moy
sen, & p ꝓphetas, vt dicit tex. in d. c. firmiter
§. hæc sctā. & dicit Spec. in d. ꝓœ. col iij. in
princ. Et ista est lex, q̄ cōtinet in toto veteri
13 testō. † q lex Mosaica, & ꝓphetica ēt hodie
seruatur, quo ad pcepta moralia. s. quo ad a-
lia vero mystica, reperit in aliqbus mutata,
tā per legem euāgelicam, q̄ canonicā: vt de-
clarat tex. in d. §. his itaq; & ibi Arch. Et qđ
lex Mosaica ēt hodie seruet, & possit allega
ri in decisionib. cāꝝ, tenet Cal. in cons. xxx.
ī tit. de test. & Io. de Imo. in l. stipulatio hoc
mō ꝯcepta ff. de verb. ob. & ī l. iij. ff. si cer. pet.
14 † Deinde qn̄ hoīes in orbe valde creuissēt,
& malitia similiter cū his aucta esset: ꝯsidera
uerūt sola se lege Mosaica, & ꝓphetica viue
re nō posse, vn̄ in eodē tpe supuenit lex ciu.
q̄ lex ciuilis habuit primā originē à regibus.
nā in primo tpe, quo hoīes viuebāt iure gē
15 tiū, vt supra declaraui, fuerūt ex eodē iure gē
tiū inuenti reges: nā ipsemet populus ad hoc
vt cōmodius viuere, & regi posset, eligebat si
bi regē: cui dabat obediētiā: & p illū regeba
tur, & sic reges fuerūt inuēti originaliter iu-
re gētiū: ita declarat Bald. in trac. schismatis,
in x. col. vers. & est notādū, ꝙ duplex ex ꝯcor
dia & c. quē trac. ponit in vj. lib. c. in tit. si qs
aliquē test. ꝓhib. & Old. in ꝯs. lxix. col. ij. ī fi.
Et ꝙ reges fuerūt primi dn̄i, q fuerūt inuēti
in mūdo. Declarat And. de Iser. in rub. q̄ sint
reg. col. ij. in prin. & ꝓbat tex. in l. ij. §. qđ ad
magr̄atus ff. de orig. iur. & dicit And. de Iser.
in ꝓœ. ꝯst. col. xvj. quod reges fuerunt omni
tpe, ēt ante Christum: imperatores vero no-
uiter fuerūt inuēti ab ętate Christi, nō antea
16 † Nā primus imperator q fuit in mundo,
fuit Octauianus, q fuit Imperator tpe Chri
sti: ſm eum. sed gl. in l. j. ff. de adult. tenet, ꝙ
primus imperator fuit Iulius Cæs. idē tenet
Pet. Phil. Cor. in cons. j. col. iiij. in ij. vol. ꝙ
Iulius Cæs. fuit primus, & Octauianus secū
dus: sed And. de Iser. vbi supra tenet, ꝙ Iulius
Cæs. nō fuit verus impator, sed rex. Et q re-
ges fuerūt ab antiquo, hr̄ plene in lib. Regū
in testō veteri. Primus Imperator Christia-
nus fuit Cōstātinus, sec. And. de Iser. in ꝓœ.
ꝯst. col. xvj. de his tn̄ me remitto historiogra
17 phis quoꝝ ꝓpria est materia. † Isti ergo re-
ges ita electi, & creati faciebāt aliquas leges,
& sic dederūt principiū legi ciuili. & primus
Rex q dedit leges ciuiles Græcis, fuit Rex
Foroneus: vnde denominatus est forus. i. lo-
cus iudicij c. forus de verb. sig. & d. c. Moyses
vij. dist. Itē Mercurius trismegitus Rex tradi
dit leges Atheniensibus. Itē Lycurgus leges
Ægyptijs. Itē Solō Rex, fuit primus rex, qui
dedit leges Lacedæmonijs. Itē Numa Pōp.
rex Populo R. leges edidit: ꝓut hæc oīa tra-
dunt in d. c. Moyses. Et ppea istę leges appel
labātur ciuiles, qa erat quoddā ius, quo vna
quæq; ciuitas pdictaꝝ vtebatur, auctoritate
dictoꝝ regum: vt hr̄ in §. sed ius qdem ciuile
inst. de iur. nat. vbi ꝓpriè fit mētio de legib.
Solonis, & hr̄ in l. oēs populi ff. de iust. & iur.
18 & in c. ius ciuile j. dist. † Et ita cum istis legi
bus regijs vixerunt gentes vsque ad tps regis
19 Tarqnij septimi. † postmodum cum esset di
ctus Tarqnius rex, euenit qđ eius filius vio
lēter adulterauit Lucretiā nobilem Roma-
nā, & pudicā, vt dicit tex. in c. ꝓposito xxxij.
q. v. pp quod iratus Populus R. dictum Tar-
qnium regē expulit, & noluit vlterius regē
aliquē creare, imò oēs leges regias an̄ factas
aboleuit, adeo qđ sine lege, & sub incerto vi
uebat: & ita vixit sine lege ferè p annos xij.
vel xx. vt dicit Arch. in d. cap. Moyses. in fi. &
est tex. in l. ij. §. exactis. & j. ff. de orig. iur.
20 † Veꝝ aduertens populus ipse Rom. quod
nō esset expediens vlterius sine lege diutius
viuere. quęsiuit hr̄e lege Græcoꝝ. s. leges A-
theniensium conditas à Solone rege, & cum
illis viuere decreuit, vnde congregatus ipse
populus, elegit x. viros idoneos, & bene peri
tos: quos Athenas misit ꝓ trāscribēdis legi-
bus

bus Grecorũ ex lib.Solonis, & vt d.l.ex Græca scriptura in Latinam traducerent:vt dicit tex.in d.c.Moyses in fi.& c.seq.& in §.exact. el primo. Qui x.viri Rom.fuerunt isti,videlicet Appius Claud.T.Genutius,Pub.Festius, Luc.Veturius, C.Iulius, Aul.Manilius, Publius Sulp.Pub.Curiatus, T.Romulus,et Sp.Posthumius:vt dicit text.in c.fuerunt vij. dist.&cum isti decẽ viri accessissent Athenas pro hñdis legib. et Athenienses noluerunt statim copiam suarũ legum eis facere,sed voluerunt prius explorare vtrum Romani essent capaces,et digni suis legib. Ad quod explorando miserunt quendã sapiẽtem Græcum Romam. Quod qdem præscientes Romani,cum aduentasset dictus sapiẽs Græcus decreuerũt irridere eũ cum oĩbus Atheñ.q eum miserunt.Et sic obiecerunt illi quendã stultum Romanũ,ad hoc vt ille sapiẽs Græcus disputaret,cum illo stulto: & derisus recederet.q sapiens Gręcus credens illum sibi obiectum esse sapientem, cœpit cũ eo disputare nutu & signis: & eleuauit vnũ digitum, signãs in corde suo,ꝙ vnus esset Deus. At ille stultus credebat, quod volebat sibi eruere vnũ oculũ cũ illo digito: et ipse eleuauit duos digitos,et ẽt pollicẽ: & sic tres dicẽs in corde suo, quod si tu vis mihi eruere vnũ oculum,ergo eruã tibi duos oculos. Sed ille Græcus credebat, quod stultus ille intelligebat de Trinit.Deinde sapiens Græcus oñdit illi stulto manũ aptam, signãs ĩ corde suo, quod oĩa sunt manifesta Deo: stultus autem credebat qđ volebat dare alapã sibi: & incõtinenti oñdit ei pugnũ clausum, signãs qđ si vis mihi dare alapã, ego repcutiam te pugno clauso. At Græcus sapiẽs intellexit,qđ per pugnũ voluit stultus significare,qđ Deus oĩa manu clauderet.Et sic putauit Romanos esse valde sapientes et dignos legib. Et reuersus fuit Athenas,& retulit Rom.esse legib.dignos: et sic fuerunt cõcesse leges illis x.viris. Qui Decẽ viri transcripserũt dictas leges in x.tab.eburneis:et attulerũt eas Romam, ꝓut hãc historiã declarat gl.in l.ij.§. exact.el j.ff.de orig.iu.in gl.in vers. constit. His ẽt decemuiris fuit data ptãs per Populum R.interpretandi dictas leges, addẽdi, et minuendi.vigore cuius ptãtis vidẽtes, quòd aliqd deficiebat in dictis legib. adiunxerunt duas alias tabulas scriptas,et sic facte fuerũt xij.tabulæ,ex quib. cãliter denominata fuit lex xij.tab.vt d.c.Moyses in fin.et ibi gl.et d. §.exact.Et ista lex xij.tab.fuit principiũ iur. ciu.scripti,quo hodie vtitur. Et cum ista lege duodecim tabularum incœpit viuere Po

21 pulus R.† Deinde,quia quandoq; emergebat aliquis casus nouus, qui non reperiebat̃ decisus per legem xij.tabularum, & erat necesse facere nouam legẽ super illo casu, Populus R.expulsis regibus, creauit quosdã alios officiales,qui consules dicebant̃,eo quod habebant consulere reip.vt dicit tex.in d.l.ij. §.exactis el iij.ff.de orig.iur.Et consul faciebat congregari Populum R.ipsumq. informabat,quod talis casus emerserat, q per leges nõ reperiebatur decisus populus aũt Romanus ad interrogationem dicti cõsulis decidebat illum casum ꝓut sibi videbat æqus, & ille decisio erat lex, & deinde in antea in similibus casibus ꝓ lege seruebat,vt est text. iu §.lex est inst.de iure nat.& ibi doct.declarat Ang.de Are.& in ista lege cõdenda interueniebat totus pop.cõnumeratis patritijs &

22 nobilibus,& ẽt plebeis,vt in d.§.lex est.† Successiue vero aucto P.R.superuenit quædam discordia inter patritios & plebẽ,ex causa:ꝙ quidam Appius Claud.iudex,captus amore cuiusdam puellę filiæ cuiusdã Virginij,ciuis Romani ꝓtulit iniustam sñiam cõtra illam puellam, ꝓnunciando eam esse ancillam,dictusq. Virginius pr̃ ex hoc indignatus, erepto gladio dictã eius filiam interemit, & ad suos cõmilitones incõtinẽter anfugit,& vna cum eis successit in mõtem Auentinũ ciuit. Romanæ,vñ tota pl.Romana ad dictũ montem cõualuit,& à se patritijs diuisit,ibiq.persistens plebs ipsa officialem suũ creauit, qui appellabatur trib.& qñ emergebat aliqs casus à lege xij.tab. non decisus, ille tribunus faciebat totã plebem ↄgregari, & dictum casum ꝓponebat,& pl.ipsum decidebat,& illa decisio erat lex inter ipsos plebeios,& appellabatur Plebiscitũ, vt in §.plebiscitum.inst. de iure nat. Et hæc oĩa declarant̃ in d.l.ij.§. deinde cum esset,et §.initium ff.de orig.iur. Et ita stetit plebs ꝑ certos annos separata à patritijs.Deinde qa multe discordię nascebãtur inter pl.et patritios, suꝑuenit qdam rex Hortensius,qui pacem cõposnit inter patritios et plebeios et reuocata plebe à dcõ mõte Auentino, iterũ ipsam plebẽ cum pr̃itijs vniuit,et fecit vnã legẽ,q dicta fuit lex Hortensia, capto noĩe ab ipso auctore. ꝑ q̃ legẽ

voluit, qđ illa plebiscita hñent vim legis generalis, ei sic aggregata fuerũt in cõpẽdio aliaꝵ legũ ciuiliũ, et in corpore iur. ciu. vt d. §. plebiscitũ, et d. §. deinde cũ esset, etc. plebi
23 scita ij. dist. et ibi Arch. † Deinde, q̃a plus augebatur Populus R. adeo, quod erat impossibile in vnum congregari, qñ nouus casus emergebat, ↄstituit populus ipse centũ viros deputatos ad regimen ciuitatis, q̃ senatores appellabantur, et erant num. 100. l. fin. et ibi gl. in vers. centũ viralis. C. de pet. her. et gl. in ru. ff. de sen. et qñ erat faciẽda aliqua lex noua, cõgregabantur solũ illi centũ senatores, q̃ decidebant casum, ꝓpositũ, et illa decisio erat lex, et appellabant senatusc. et fuit redactum id senatusc. similiter in cõpendio iur. ciu. vt in §. senatusc. inst. de iure nat. et dicta l. ij. §. deinde q̃a difficile ff. de orig. iur. et c.
24 senatusc. ij. dist. † Postmodum, quia P. R. ꝑ magna bella, quæ habebat cõtra finitimos, et alias nationes, erat impeditus, et similiter ipsi consules, erãt ꝑ dicta bella impediri, adeo, qđ erat necesse ipsis consulibus accedere q̃nq; extra vrbem suꝑ gubernatione belloꝵ, et sic ciuitas remanebat, sine rectoribus, q̃a absentibus consulibus non erat, q̃ iura redderet in ciuitate, ideo ne ciuitas rectore careret suꝑ iustitia ministranda, populus ipse creauit duos officiales, q̃ p̃tores appellabantur. vnus erat p̃tor vrbanus, et alius p̃tor peregrinus. Vrbanus .n. p̃tor audiebat causas. ciuium Romanoꝵ, sed peregrinus audiebat causas exteroꝵ, seu peregrinoꝵ, vt d. l. ij. §. deinde cũ placuisset ff. de orig. iu. Et isti p̃tores solebant ꝓponere quædam ædicta in albo seu in eoꝵ palatio super iustitia conseruanda puta, pacta seruabo, vel ꝙ metus causa factũ est ratum non habebo, et alia similia, q̃ edicta fuerunt postea ꝑ populũ approbata, et illud appellaṫ ius p̃toriũ ꝙ similiter fuit incorporatũ in iu. ciu. vt in §. p̃toꝵ inst. de iure nat. et d. l. ij. §. eodem tempore.
25 † Demum qm̃ ex diuina permissione oẽ imperium, iurisdictio, et potestas totius mũdi erat tũc in Populo R. in quo habuit originẽ ipsum imperiũ ex violentia, et potentia, q̃a violenter ex sua potẽtia armoꝵ totum orbẽ subiugauit, vt dicit Abb. in c. venerabilẽ col. vj. in fi. de elect. et Bal. in l. bñ à Zenone in fi. de quadr. p̄s. et gl. in c. j. de pac. iu. firm. quã ad hoc reputat singularẽ Ang. in l. depr. ff. ad legẽ Rhod. de Iac. et Alb. de Ros. in l. cunctos populos C. de sum. trin. et fide cath. et Fel. in c. cum non liceat col. x. de p̄s. in q̃bus locis hæc est magis cõis cõclusio, ꝙ imperium habuit originẽ in Populo R. ex violẽtia, Dei volũtate ꝑmissa. ↄstituit sibi populus ipse vnũ principẽ seu regẽ Romanoꝵ, in quẽ populus ipse trãstulit oẽm suã auctoritatẽ, p̃tatẽ, et imperiũ cõstituta prius quadã lege, q̃ appellata fuit lex regia, et ex tunc dictus est rex Rom. hñe p̃tatẽ legis ↄdẽdæ, q̃a populus sibi illã p̃tatẽ transtulit, vt dicit tex. in l. ij. §. nouissime ff. de orig. iur. et in l. j. ff. de const. princ. et declarat pulchre Bal. in d. l. bene à Zenone in fi. et est tex. in §. sed qđ princ. inst. de iur. nat. et in l. j. §. hoc ẽt C. de vet. iure enu. et ratio trãslationis imperij assignatur in quadam ↄst. Regni, quæ incipit, non sine grandi etc. in tex. illius const. l. q̃a ex quo dictus princeps Romanus habebat oẽ ius imperandi ipsi populo, et subditis, cõgruum fuit, vt ẽt ab eo procederet potestas legis condendæ, quæ est origo iustitiæ vt ab vno, et eodẽ fonte ꝓcedat origo iustitiæ, à quo ꝓcedit ꝓtectio subditoꝵ, et ibi ĩ d. ↄst. tangit And. de Iser. an ipse idem populus q̃ concessit talẽ potestatem principi seu imperatori, possit eãdẽ sibi auocare de qua ꝑ Ango. de Aret. in d. §. sed qđ prin. et Bal. in l. fi.
26 C. de leg. † Vbi tangit ẽt ad quem spectat deponere imperatorem, et dicit, ꝙ ad solũ Papam, hæc aũt potestas tradita per Populum R. principi, fuit postea approbata per Christum in testõ nouo, dũ dixit, reddite, q̃ sunt Cæsaris, Cæsari, et q̃ sunt Dei, Deo, vt traditur Matt. c. xxij. et not. Old. cons. lxix. col. ij. et Bal. in d. l. bene à Zenone ĩ fi. C. de quad. p̄s. Translata igitur potestate in principẽ ipse solus poterat facere leges, et sic illud, qđ princeps statuebat causa faciẽdi legẽ, seruabaṫ pro lege, et istæ appellanṫ cõstitutiones principũ, de q̃bus hr̃ in d. §. sed quod principi. et in d. l. fi. C. de leg. et in d. l. j. ff. de const. princ. et similiter sunt de cõpẽdio iuris ciu.
27 † Creato deniq; principe Romanoꝵ, et trãslata p̃tate ĩ eũ, princeps ipse elegit quosdã sapientis in ciuitate Romana, q̃a iuriscõsulti appellabãtur, q̃bus dedit p̃tãtem iura interpretandi, et rñdendi in casibus dubijs, de q̃bus consultabãtur, et illa responsa, et interpretationes erãt tãtæ auctoritatis, ꝙ ꝑ legibus seruabãtur, et ista appellantur rñsa prudentũ, vt est tex. in §. respõsa prudentũ inst.

de

de iure nat.et ĩ c.respõsa ij.dist. Et istæ sunt leges ſtoꝝ,quæ fuerũt conditæ ab illis iuriſ cõsultis,auctoritate tñ principis, et sic sunt ẽt de iure ciuili. Et cũ istis legibus vixerunt gentes in hoc secũdo tpe,vsque ad aduentũ Chri ĩ quo secũdo tpe habuim⁹ declaratas tres alias leges,q̃ viguerũt.s. legẽ Mosaicã,
28 l. ꝓpheticã,et l.ciuilẽ. † Itẽ. Aũt leges ciu. de q̃bus superius feci mẽtionẽ,fuerũt ꝑ ccc. annos añ aduẽtũ Chri,et sic tpe paganoꝝ,vt dicit Bar.in l.multũ ff.de verb. obl.et ꝙ isti iurisc.q. fecerũt leges fuerũt pagani et añ ad uẽtũ Chri,tenẽt gl.et Ba.ĩ l.pr.ff.de ſ.et gl. et Bart.i l.Titia §.Seia.ff.de au.et arg.leg.et gl.j.in rub.ff.de iust.et iur.et ponit Bar.i lec. Nic.de Neap.i l.spad.§.iã tñ ff.de exc.tu.di-cit tñ Ias.i d.l.multũ i fi.col. ꝙ multi iũrisc. fuerũt tpe Chri,&ẽt post Chrm,&maxime
29 Vlp.vt ibi ꝑ eũ,& ibi assignat rõnẽ. †Super uenit postea tertiũ tps,qđ appellatũ fuit tps grę,i quo tpe Deus gloriosus voluit icarna ri in sacra Virg.&sic venit Chrs in mũdũ,ve rus Deus,&verus hõ,vt in epist.inter claras C.de sum.tri.&fid.cat.in quo tpe fuerũt ꝓ-dite tres alię leges,videlicet, lex euang. lex apostolica,&lex canonica.Et prima fuit lex euãg.q̃ tradidit ipse Chrs ore ꝓprio,vt hr̃ in oib. iiij.Euãgelijs,vt dicit Abb.i d.c.fir.co.v. de sum.Tri.& ꝑ hãc legẽ euãg.fuit ꝯfirmata ptãs imparoꝝ,dũ dixit Matt.c.xxij.Reddite
30 q̃ sunt Cesaris,Cęsari,&c.†Quę ptãs Impa toꝝ dr̃ similiter ꝓcedere ab ipso Deo,vt te-statĩ Chrs i euãg.Ioã.c.xviij.dũ dixit Pilato: Non hr̃es ptãtẽ aduersum me vllam,nisi ti-bi datum esset desuꝑ &c.& Paulus ad Rom. c.xiiij.vbi ait. Nõ est ptãs,nisi à Deo,ꝙ qua liter ꝓcedat & intelligatur,vide plenè Abb. in c.nou.col.v.& vj.& ibi ẽt Fel.de iud. et tã git plenè Oldr.in cons.clxxx.col. pen.vnde Imperatores postea Christiani fuerunt ꝓse cuti leges ciuiles,videlicet antiquas leges ap probãdo,et cõpilãdo, et nouas cõponendo ꝓut fecit Iust.Imp.vt l.ij.C.de vet.iur. enu. et in ꝓœ.instit. et sic habemus leges ciuiles ante,et post aduentum Christi,originaliter tñ fuerunt ante aduentũ,vt supra declaraui.
31 †Secunda, fuit lex apostolica, nã Christus gloriosus, qui dr̃ rex regum, et Dñs dñan-tium,cl.past.§.fi. de re iud. et c. quæ contra mores viij.dist.vbi appellatur,Regnator vni uersæ creaturæ,&ĩ ꝯst.post mũdi machinã, dr̃ Rex. regum cum esset reuersurus ad Pa-trem,reliq̃t Apostolis potestatẽ suã ĩ terris, & signanter Petro,vt principi. Apostoloꝝ: qđ declarauit tã ante suam passionem quã post,vt dicit tex.in c.in illis lxxx. dist.nã an te passionem declarauit,dũ dixit: Tu es Pe-trus, & super hãc petrã ædificabo ecclesiam meã,&tibi dabo claues,&c.vt est tex.in c.in nouo xxj.dist.&Mat.c.xvj.Itẽ dũ alias dixit Petro·Pasce oues meas,vt dicit tex.ĩ c.signã-sti in prin.& ibi gl. in ver.pas.de elect. & in epis.iter cl.C.de sum.Tri.& Ioã.c.vlt.ꝑ hęc verba designauit velle, ꝙ Petrus esset caput, & princeps Apostoloꝝ:vt d.c.ĩ illis,&d.c.in nouo.Itẽ similiter ante passionẽ dedit pote statem oibus Apostolis,dum dixit:Quæcun que ligaueritis in terra,erunt ligata & in cę lis,&c.vt hr̃ Matt.c.xvij. Post vero passionẽ & resurrectionẽ, expresse eandem potestatẽ cõtulit Apostolis,dicens:Accipite spm̃ san-ctũ,&quoꝝ remiseritis peccata &c.vt hr̃ Io. c.xx.& dum dixit: Ite,& ꝑdicate Euangeliũ oĩ creaturæ,&c.vt tradit Mat.c.vlt.& Mar.c. vlt.& no. Abb.in c.trans. col.ij. de ꝯst. vnde ipsi Apostoli ex potestate eis tributa ꝑ ipm Redemptorem Dñm,cœperunt exequi ꝑce pta Christi,& suas leges spargere,et ꝑdicare
32 ꝑ orbem,vt hr̃ in toto testõ nouo. † & illa lex ꝓmulgata, & scripta ꝑ Apostolos præ-ter euangelicã, appellatur Lex apostolica, quæ venit ad interpretationem legis euan-gelicæ:vt dicit Spec.in ꝓœ.j. parte in ij.col. & in ista lege euangelica, & apostolica con
33 sistit totum nouum testm̃. † Tertia,et vlti-ma lex,fuit lex canonica.nam cũ lex euang. et apostolica nõ sufficeret ad oẽs cãs decidẽ des,summi põtifices ex ptãte eis tributa per Chrm̃,ꝑ mediũ B.Petri,vt dr̃ i d.cl.past.§.fi. de re iud.fecerũt quãplures canones,& leges scriptas, q. canones sunt excerpti partim ex lege veteri Mosaica,et partim ex lege ciuili et partim ex sacraTheol.aut tã quo ad spũa lia, q̃ quo ad tẽporalia possit bñ regi,et gu-bernari ecclesia Dei,vt dicit Abb.ĩ d.c.firm. in fi.illius prin. et ista lex canonica,q̃ fuit fa cta à summis Põtificibus, ꝯsistit in tribus vo luminibus, videlicet ĩ volumine Decretaliũ in volumine Sexti,et vol. Clemẽtinaꝝ.Ista em̃ tria volumina ꝯtinent leges,et canones põtificales,authenticos, et approbatos,q. ꝓ legibus in dubio seruantẽ, cũ sint conditi ab
34 habente ptãte legis condẽdæ.†Cõnumeratẽ etiam inter leges canonicas, et liber Decre

coꝶ,q. liber nō fuit cōditus à summo.Pont.
nec ab hñte ptātem legis condendæ: sed fuit
compilatus ꝑ quēdam magr̄m Gratianum:
qui fuit monachus,& sac.theol.Magister,vt
testatur Arch.flor.in iij.par.suæ Chr.ti.xvij.
& fuit monachus sancti Proculi in Tuscia,
&valde fuit exaltatus in ciuitate Bon.q. Gra
tianus ex sanctorum Patrū dicit compilauit
dcm̄ opus & volumen Decret. & ideo appel
latur liber Decretorum,q.a ex decretis sctō-
rum Prum fuit cōpilatus: nec repitur,ꝙ fue
rit approbatus ꝑ summos Pont. vnde nō po
test dici auth. vt dicit Abb.in proœ. decr.in
c.rex pacificus col.v.&Io.and.& Ant.de but.
in c.j.de rescr.licet aliqui dicant, ꝙ fuit ap-
probatus ꝑ Eug.papam : tñ quidq̄d sit, quia
est cōiter approbatus à populo,& publice le
gitur in scholis,sicut alij libri authentici,ex
hoc censetur auth.& facit plenam fidem. ita
35 dicit Abb.in d.c.ij.col.fin.de resc. † Verum
est aduertēdum,quod in lib.Decret.reperiū
tur quatuor spēs authoritatū,videlicet, Pri-
ma species est auctoritas sanctoꝶ Patrū,pro
ut plurimum oīa ferè capitula ibi existentia
sunt extracta à dictis sanctoꝶ. Secunda spēs,
est auctoritas ipsius Gratiani auct.vt qñ ipse
loquitur de se,sine auctoritate Sanctorum .
Tertia spēs,est auctoritas cuiusdam Paleę:vt
quando in rubr.alicuius capituli Decretorū
stat scriptum, Palea.Quarta spēs,est auctori
tas Iurisconsultorum & Impatorium secu-
larium : qm̄ sunt multæ leges ciuiles inser-
36 tæ & canonizatæ in decretis. † Quoad pri-
mam spēm.s.de auctoritate sanct.Patrū, ve-
rum est,quòd ex diuturna approbatione cē-
setur authenticus dictus liber,& pñt illa de-
creta sanctoꝶ allegari ad decisionem causa
rum.ita intelligitur Abb.in d.c.ij.col fi.vbi
ita tenet.& ibi ēt Fel.in xxiij. vers.lib.decre
ti, etc. Non aūt quo ad alias tres auctorita-
tes,s̄m eos ibid.& Arch.in c.quis nesciat ix.
dist.nam auct.Gratiani,nō reperitur appro-
bata,neque est authentica,nec ēt auctoritas
Paleæ.nam Palea fuit q.dam discip.Gratiani
qui sua auctoritate inseruit nōnulla capitu-
la in Decretis,quę nullam faciūt fidem,vt di
cit Io.and.in add.Spec.in tit.de disp.&alleg.
§.fi.in fi.et Sal.et Imol.in rub.ff.de ver.ob.&
Ant.corset.in repert.sup Abb.in ver.lib.De
cretorum , ex quo nō fuerunt facta ab hñte
ptātem,sicut ēt dicta & solutiones Gratiani
reprehenduntur in aliq̄bus , vbi non bene
fuit locutus, s̄m Arch.in d.c.quis nesciat.
37 †Ex quo patet,quòd eius dicta non sunt au
thentica,sed sunt velut dicta Inn.in suo ope
glosaꝶ,quod composuit sup decretal.cuius
Inn.dicta non sunt authentica,q.a ipse nolu
it,vt hr̄entur vt tex.sed vt gl.licet præ cete-
ris sint magnæ auctoritatis,vt testatur Fel.in
d.c.ij.col.xxiij.in fi.vers.de diuersoꝶ,etc. de
38 rescr.† Quo ad quartam spēm.s.de leg.ciui
libus insertis in decretis,dic ꝙ minimè sunt
approbatæ , ut per hoc seruentnr de iu.can.
ex quo Grat.q. inseruit,non habuit talē au-
ctoritatem . vñ dictæ leges remanēt iuris ci
uilis,ꝓut antea erāt,& perinde hñr, ac si ibi
nō essent insertæ.et sic nō seruātur,ut cano-
nes . ita dicit Abb.in d.c.ij.col.fin.de resc.et
And.de Iser.ī c.j.col.v.qui succes.ten. in vsi.
feu.ꝓ hoc est gl.in c.j.in gl.ij.de exce.et gl.
in c.super eo.el j.et ibi ēt Abb.de rest.et gl.
in c.j.in ver.tract.de reb.eccl.non alie.lib.vj.
39 et Io.and.in c.ex parte i fi.de feu. † Fuit aūt
compilatus lib. Decretoꝶ, tꝑe Papæ Alex.
iij.sub an.dñi.M.C.L.vt no.gl.in c.post appel
lationē §.forma in vers.forma ij.q.vj.et hr̄
in Cronicis liber vero decretalium fuit cō-
pilatus sub anno dñi M.CCXXII. vt hr̄ in
40 lib. Cronicaꝶ & fasciculi tempoꝶ. † Habe
mus ergo ex prędictis collecta tria tempora
humanę vitę:& nouem leges,quibus hoīes vi
xerunt : & q̄uo vnaquæque lex veuit succes-
siue ad aliā . Superest pro cōplemento istius
euidentialis, ante, q̄ veniam ad decisionem
q.principalis propositæ in hac iij. parte.s.vñ
habuit originem iudiciū,videre:an istæ no-
uem leges sint oēs hodie in vsu . Et hr̄ reuer
tendo ad primum tempus , & primam legē,
quæ fuit lex naturalis cōis dico, ꝙ illa sem-
per fuit,& est,& erit in obseruantia: q.a im-
mutabilis est:vt §.sed naturalia.instit.de iu.
nat.& hoc patet ad sensum : q.a dixi, ꝙ talis
lex est q.dam naturæ indistinctus:vñ eo ipso
ꝙ nascitur hō,vel aliud aīal, nascitur cū tali
instinctu naturæ,vt aliq̄d appetat:&declinet
ea, q̄ sibi nocitura esse videant . vt ait Cic.in
j.Off.Item quia dixi, ꝙ obligatio antidora-
lis est de isto iure naturali primæuo,& cōi.
Similiter dico,ꝙ ēt hodie talis obligatio est
in vsu.cum procedat ex iure imutabili. nam
etiam hodie ꝓducit illos pulchros effectus:
q. sunt xviij.quot ponit.Ias.in l.ex hoc iure
ff.de iust.& iu.& idem Ias.in l.si non sortem
§.libertus ff.de ꝯd.ind.vbi tractat de ista ob-

41 ligatione antidorali.† Quo ad ſm legẽ.ſ.de iure nat.ſecundario,quod dr̃ rõnis, ſimiliter concludo,ꝙ eſt imutabile: & ẽt hodie eſt in vſu: put eſt religio erga Deũ, & erga parentes & p̃riam,& alia ſimilia:quod patet ad ſenſum: & probat̃ v.diſt.in princ.& in c.fi.§.is itaq;,&ibi no.vj.diſt.& in d.§.ſed naturalia. Et ꝙ iſta ſint hodie in obſeruantia,patet:q̃a oĩ iure ſunt iſta pręcepta naturalia ꝯfirmata. nam religio erga Deũ,confirmatur ꝑ legem Moſaicã,vt not.gl.in c.q̃d in oĩbus xxxij.q. vij.& hr̃ Exo.c.xx.& Deut.c.v.Item ꝑ legem propheticam: vt hr̃ Ioſuæ c.ij. vbi ait: Hoc diligentiſſime præcauete, vt diligetis dñm Deum vr̃m. & Thob.c.iiij. Omni tp̃e bñd. Deum: & pete ab eo,vt vias tuas dirigat. & in Pſ.116.Laudate dñm oẽs gentes: laudate eum oẽs populi. Item per l.ciuilem,vt traditur in epiſt.inter claras C.de ſum.Trin. Itẽ per l.euang.per quam traditur illud præceptum: Dilige dñm Deum tuũ, ex toto corde tuo,&c.vt hr̃ Mat.c.xxij.& Luc.c.x.&Marci c.xij.Item per l.apoſt.&cañ.eſt pluſquam clarum.Item hr̃e religionem erga parẽtes & p̃riam,patet: quia ẽt hodie filius, q̃ eſt inobediens patri vel matri,poteſt exheredari ex xiiij.cauſis, quæ narrantur in §.cãs in auth.
42 vt cum de app.cogn. † Item, q̃a ciuis derelinquens p̃riam ſuam periclitantem, perdit priuilegia ciuitatis illius, ſm Bal.in l.ij.i fi. C.de inf.exp.quem ſeq̃tur Alex.in l.veluti.
43 in add.ad Bar.ff.de iuſt.& iu.† hinc dicit Caſſiod.lib.j.epiſ.xx.vnicuiq; patria ſua charior eſt,Deum ſupra oĩa ſaluum fore quærit̃: vbi ab ipſis cunabulis cõmoratur: feris datũ eſt, agros ſiluasq. querere: hoĩbus aũt fores patrias ſuper cuncta diligere: aues ipſe ꝑ aëra vagantes ꝓprios nidos amant: erratiles ferè cubilia dumoſa feſtinant: voluptuoſi piſces cauernas ſuas perq̃rũt,cunctaq.animalia ibi ſe norunt refugere, vbi lõgiſſima cupiũt ætate cõſtare.
44 † Quo ad iij.l.ſ.de iure gẽtium, concluditur ſimiliter, ꝙ eſt eius imutabile, ex quo largo modo appellatur ius nat. vt in §.ſingulo℞ inſt.de re.diu.vnde ẽt hodie ſeruatur quod patet,q̃a Princeps non põt regulariter ſtatuere contra ius gent.puta,ꝙ aliq̃s ſine cã priuetur dñio rei ſuæ,quod dñium eſt de iure gent.l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure,& ibi gl.in verſic.dominia innuit, ꝙ ẽt ius diuinum fauet huic iuri gentium. Item dr̃ cõſtitutum ex diuina prouidẽtia,vt in §.ſed naturalia inſt.de iu.nat.qui §.ſm cõem intellectũ gl.& doct.ibi intelligitur loq̃ etiam de iure gentium,ꝙ ſit imutabile. Et ꝙ Princeps nõ poſſit diſpenſare cõtra ius gentium ſine cã, tenet Inn.in c.quia pleriq; cir.fi.de imu.eccl.& Arch.in c.ius ciuile j.diſt.& Bal.in l.reſcrip.col.pen.in fi.C.de precib.imper.off.in verſ.iij.quærunt, &c.& gl.& Bar.in l.fi.& ibi cõiter doct.C.ſi contra ius vel vtil.pub.& Felyn.plenè in c.quæ in eccl.col.x.de conſt.& ibi ẽt Abb.& doct.idem tenet Iaſ.in l.iij.§. ſi is,pro quo.col.ij.ff.quod quiſ.iu.Hoc etiã patet ad ſenſum: quia oẽs ferè ꝯtractus ſunt de iure gent.& tñ hodie ſunt in viridi obſeruantia:vt d.l.ex hoc iure. Item bella & ſeruitutes etiã hodie ſunt in vſu: vt videmus in q̃pluribus tit.iu.ciu.tractantibus materiam ſeruo℞. Item,diſtinct.dñio℞, eſt ita hodie, ſicut olim: & ſic de alijs exẽplis.Bñ ve℞ eſt, ꝙ in quampluribus cap.iuris gent.eſt diſtinctum & limitatum per ius ciuile:vt videmus per vſucap.quæ extinguit dñium.Item,in teſtamentis,in q̃bus req̃runtur ſeptem teſtes: ſed de iure gent.in ore duo℞ vel trium ſtat oẽ verbum: vt hr̃ in c.nouit.de iud.& ſic de
45 alijs exemplis. † Item,ex cã poteſt Princeps limitare & diſpenſare contra ius gẽtium in aliquo eius cap.licet non tollere in totũ. vt tradit plenè Fel.in d.c.quæ in eccleſia℞ col. x.cum multis ſeq.de conſt.ſicut ẽt princeps põt limitare ius diuinum,& illud diſtinguere & modificare.ſm Fel.plenè in d.c.quæ in
46 eccleſiarum col.x.cum ſex ſeq. † & Abb.in c.fi.col.ij.& iij.de conſuet.vbi tractat etiam, q̃n põt iudici conſuetudo contra ius diu.vel gentium,& ꝯcludit,quod ſemper põt induci cõſuetudo,q̃n non eſt inductiua peccati, ſm
47 eum. † Quo ad quartam legem.ſ. Moſaicã, an ſit hodie in obſeruantia. dic quod in l. Moſaica ſunt quædam p̄cepta moralia, & q̃dam myſtica,qua loquuntur in figura.Quo ad præcepta moralia,eſt in viridi obſeruantia:q̃a dicitur lex naturalis,quo ad illa,& eſt immutabilis:vt ſunt illa x.præcepta,quę mores concernunt. Quo vero ad p̄cepta myſtica,quæ ſunt ſacr̃alia vel ceremonialia, dicta lex Moſaica eſt mutabilis. & vt plurimũ nõ ſeruatur ex aduentu Chriſti: ita hæc oĩa declarat tex.cum gl.in c.fi.§.his itaq; vj.diſt. &
48 Abb.in c.fi.col.ij.de ꝯſue.†nam lex Moſaica loquebatur in figura:deinde ꝑ aduentũ Chriſti ſucceſſit ipſa lux & veritas in mundo:quę

omnia velamina veteris testamenti aperuit, et illustrauit, vt dicit pulchre Bald. in capit. translato in fine de constitut. & sic per legem euangelicam & apostolicam fuit sublata lex Mosaica in præceptis mysticis, vt
49 in locis præallegatis. † Verum, est aduertendum, quod dicta lex. Mosaica fuit sublata ab aduentu Christi inter ipsos Christianos, nam Iudæi adhuc seruant ipsam legem Mosaicam, et viuunt secundùm eam, vt nota Calderin. in consi. trigesimo in titulo de testa. vbi dicit, quòd in testamentis, et successionibus Iudæi seruant legem Mosaicam. Idem tenet Felyn. in capit. Iudæi el secundo, columna secunda de Iudæ. vbi dicit, quomodo lex Mosaica derogat iuri ciuili in successionibus Iudæorum ab intestato, et seruatur quod habetur Num. capit. vigesimosexto, et dicit Calderin. in consilio x. in titulo de constit. quòd lex Mosaica, est ius speciale Iudæorum, adeo quod illa seruatur principaliter inter eos, et ea demum deficiente, seruatur ius commune, & sic derogat iuri Rom. quo ad Iudæos, idem tenet Socin. in consilio lxxij. in fine, in primo vo
50 lumine. † Similiter, quo ad iuramentum, seruatur lex Mosaica inter Iudeos, quia iurant per legem Moysi, & super decem præceptis, vt declarat Specul. in titulo de iur. calumn. §. restat. columna fin. versiculo, sed pone Iudeus, etc. Felyn. in cap. fin. columna prima in fine de Iudæ. et Abb. in capitulo primo, columna quarta, versiculo qualiter. de iur. calum. et Socin. in consilio lxvj. col. decima, in primo volumine, et Bartol. in l. iusiurandum §. ait prætor in fine ff. de iureiurand. et And. de Isern. in constit. si quis in posterum, columna penultima. et Ioann. de Imol. in clement. prima, et ibi etiam Card. in quinta quæst. de test. et Angel. in consil.
51 xciiij. † Sed quid si Iudæus iurat super cõtractu inualido, an tale iuramentum confirmet contractum Iudæi, sicut christiani, iuxta cap. cum contingat de iureiuran. Hãc quæst. plenè attingit Socin. in consilio lxv. columna antepenultima, et consilio. lxvj. columna antepenultima, et penultima in primo volumine: vbi concludit, quòd tale iuramentum Iudæi non firmat contractum, mouetur ipse, quia iuramentum contractus confirmatorium tunc seruatur, quando seruari potest sine dispendio salutis æternæ, vt d. cap. cum contingat. sed in Iudæis illud dispendium non consideratur, quia sunt dãnati siue obseruent iuramentum, sine non, ex quo non sunt baptizati, ergo sequitur, quod de eorum iuramentis non est curandum. nam dicit ipse, quod istam obseruantiam introduxerunt canones. ne perdatur animi iurantis propter periurium, quæ perditio animæ non consideratur in Iudæis, cum sint perditi absque hoc, secundùm fidẽ nostram. Concludit ergo, quod tale iuramentum Iudæi nihil operatur. Hanc etiã
52 opin. † per eandem rationem tenet Lud. Rom. in consilio clv. incip. præmissum laudum in fine, vbi concludit, quod Iudæus non compellitur ad obseruantiam iuramenti in compromisso appositi, & illud dictum refert simpliciter Ias. in l. tertia §. iurari, columna quarta. ff. de iureiurand. idem tenet Paul. de cast. in consilio xc. columna fin. in secundo volumine, quod consilio incipit, visa quadam scriptura, &c. Contrariam partem tenet Petr. Philipp. Corn. in consilio xlv. columna tertia, in litera. C. in primo volumine: vbi expresse tenet, quòd iuramentum Iudæi confirmat cõtractum per ipsum celebratum, qui alias erat inualidus, idem tenet Ludouic. Rom. in l. qui superstitis. ff. de acquirend. heredit. & Bald. in capitulo primo. §. item sacramenta columna quarta de pac. iura. firm. vbi dicit, quòd Imperator arctat eos ad obseruantiam iuramenti, licet Socin. in dicto consilio. lxvj. columna penultima, in primo volumine det responsum, & sensum ad illud dictum Bal.
53 in dicto §. item sacramenta. † Potest corroborari ista secunda opin. quia Iudæus iurans per legem suam, compellitur per iudicem Christianum ad obseruantiam iuramenti, imò punitur de periurio, sicut Christianus, si non obseruet. ita dicit Andr. de Iser. in d. constitut. si quis in posterum colum. pen. & idem Andr. in constitut. eos, qui scienter. in princip. & tenet idem Soc. in d. consil. lxvj. colum. antepenult. versic. primus quidem, &c. in primo volum. vbi dicit, quod Iudæus periurus potest puniri per ecclesiam, non pro eius anima, quia ecclesia non curat de anima Iudæi, sed vt castigetur eius corpus ratione delicti, ne remaneat impunitum. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. idem tenet Matth. de afflict. in constit.

ſtit. eos, qui ſcienter col. vj. verſi. ix. qro &c.
54 † Hinc videmus, quòd licet alias Iudęus nō poſſit iurare per Chriſtum, nec per Euangelia, cum hoc dicatur facere in contemptum Chriſti, ex quo non credit in Chriſto, vt declarat Iaſ. in d. l. iiij. §. iurari col. iiij. ff. de iureiur. & Bar. & Mod. in rub. ff. de iuſt. & iur. & habetur in c. & ſi Chriſtus. de iureiurando.
55 † Item, quia Iudæus dicitur blaſphemia Chriſti, ſecundùm Soc. in conſ. cij. col. iij. in j. volumine, ſi tamen Iudęus iuraret ꝑ Chriſtum, cogi poteſt ad obſeruantiam iuramenti ita tenet Alex. in d. §. iurari col. penul. in fi. facit tex. & ibi gl. in cap. mouet xxij. q. prima. Concluſiue ergo videtur dicendum, quod ſi Iudæus iurat in contractu inualido, debet compelli per eccleſiam ad obſeruantiam iuramenti, non ratione animæ, quia eccleſia non curat de eius anima cap. gaudemus, de diuort. ſed vt caſtigetur eius corpus, ratione delicti, quia ſi Iudæus non compelleretur ad obſeruantiam iuramenti, fruſtra dicerent doctrinæ præallegatæ Iudæum puniri de periurio, quia licet periurare. In iſta varietate puto concordari poſſe opin. & dico ſic, Aut Iudæus contrahit cum alio Iudæo, et tunc procedat prima opin. Soc. ſcilicet quod contractus non firmetur iuramento, quando de ſe eſt inualidus. Hinc eſt, quòd donatio inter virum, & vxorem, non firmetur iuramento inter Iudæos. Similiter alienatio rei dotalis minime firmatur iuramento inter Iudæos, tunc .n. vendicant ſibi locum rationes Soc. & quod dicit Bald. in d. §. item ſacramenta colum. iiij. de pace iuram. firman. vbi dicit, quòd vincula ſacramentalia non cadunt in his, qui non ſunt de ſacro ouili.
56 † nam de iure ciuili quando contractus eſt inualidus, non valet etiam iuramentum in eo appoſitum l. non dubium C. de leg. & l. ſi quis inquilinos in fin. ff. de legatis primo, ſed de iure canonico, quod ius habuit reſpectum ad ſolam animam, fuit inductum, vt quando poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ iuramentum, ſeruari debeat, ne anima præiudicium patiatur propter periurium, vt d. c. cum contingat de iureiurando, & cap. licet mulieres de iureiurando libro ſexto, vbi ꝓprie dicit tex. tale iuramentum ſeruari de iure canonico, vnde quia iuramentum ligat animam, & ius canonicum habuit reſpectum ad animam, ideo voluit talem contractum inualidum iuramento firmari.
57 † De anima Iudæorum ſe non impedit eccleſia: vt d. c. gaudemus, de diuor. quia iam damnata eſt, vt dicit Paul. de C. in d. conſil. xc. col. ij. in ij. vol. ius ergo canonicum relinquit talem contractum Iudæorum in meram diſpoſitionem iuris ciuilis, quia dempto iure canonico remanet diſpoſitio iuris ciuilis, quę ſeruatur in Iudęis, quando contrarium non reperitur in lege Moyſi, vt ſupra dixi, & eſt tex. in l. Iudæi, la prima C. de Iud. ſed per ius ciuile tale iuramentum eſt: vt nullum: vt d. l. non dubium, ergo ſequitur, quòd Iudæus non compellitur ad obſeruantiam eius, cum nullum ſit, & non eſt obligatorium, & propterea minime poteſt tunc puniri de periurio: quia non fuit ligatus iuramento · & ita procedunt rationes Soc. in d. ſuis conſilijs, & Lud. Rom. in d. conſil. clv in fine. Ad iura, quæ dicunt Iudæos compelli ad obſeruantiam iuramenti, & puniri de periurio, de facili poteſt reſponderi, qui loquuntur in iuramento valido, quando e præſtitum ſuper actu valido: quia tunc l gat de iure ciuili, & punitur contrauenie ratione delicti: vt quando Iudæus eſſet teſtis: ſecus ſi iurat ſuper actu inualido: vt in q. propoſita. Aut Iudæus contrahit cum Chriſtiano: & tunc procedat opin. contraria, ſcilicet quòd contractus inualidus firmetur iuramento: non pro ſalute animæ Iudæi, ſed ne Chriſtianum decipiat: & ne ſit melioris conditionis Iudæus, quam Chriſtianus. arg. l. Seruius ff. quod vi aut clam, & l. non ſolum ff. de noxa. & quod nota gloſ. in capitolo poſt miſerabilem, de vſur. & hanc diſtinction. in effectus tenet Paul. de caſtr. in dicto conſilio xc. columna final. in ſecundo volumine, & ita cum iſta concordia pertranſeo: quam puto veriſſimam.
58 † Similiter ſeruatur lex Moſaica inter Iudæos, quo ad matrimonia: vt habetur in c. gaudemus §. fi. de diuor. & in c. de infidelibus de conſanguinitate, & affinitate, & not. Abb. in c. fi. qui fil. ſint leg. in quibus locis probatur, quòd Iudæi contrahunt matrimonium in gradu prohibito per ius canonicum: & ſeruant præcepta legis Moſaicæ, & poſſunt facere diuortia, & ſic ſoluunt matrimonia in vita, ꝑ libellum repudij, qa hoc permittitur lege Moſai

ca:vt hr̃ Deut.c.xxiij.in fi.& declarat Bal.in conſ.ccccxxviij.in v.vol. & Soc.in conſ.lxvj. col.antepen.& conſ.lxx.conſ.lxxi.col.ij.in j.
59 vol.in quibus locis dicitur, † q̃ quo ad ſpũalia Iudęi non ſunt ſubiecti eccleſiæ:nec iudicantur ſm canones,ſed ſm ritus eoꝝ : vnde contrahunt matrimonia in gradu ꝓhibito, & cõmittunt repudiũ.idem tenet Fel.in c.ad hęc de Iudæ. vbi dicit referendo Flor.q̃ inter Iudęos patruus põt ducere neptẽ in vxo-
60 rem.† Permittitur ergo Iudæis facere actus, ſm ritus eorum:dũmodo nõ tendaut in contemptum fidei chriſtianę,vt d.gl.in c.qui ſincera xlv.diſt.& eſt tex.in l.Iudę.C.de Iud. facit quod dicit Io.and.in c.licet,de reg.in nouel.vbi tenet,q̃ ſi Iudæus facit aliq̃d in ꝯtẽptum fidei chriſtianę,vt q̃a ponit crucem ad ignem,vel aliud ſimile:perdit oĩa, quæ ſunt
61 ſibi ꝓmiſſa de iure noſtro. † Quod facit ꝓ limitatione illius q.an Iudęi gaudeat ĩmunitate chriſtianoꝝ. quã tangit Iaſ.in rub.ff.de iuſt.& iu.in fi.& Soc.plenè in ꝯſ.lxij.&conſ. lxx.in j.vol.nam ſi deprehenderetur Iudæus feciſſe aliq̃d in contẽptum fidei chriſtianæ, debet oĩ ĩmunitate & priuilegio chriſtiano-
62 rum priuari,ꝑ illud dcm̃ Io.and. † Seruatur etiam lex Moſaica inter Iudęos, quo ad circuncisionem l.circũcidere ff.ad leg.corn.de ſic.&quo ad alias cęremonias,vt in locis pal
63 leg.plenè traditur. † Dñr.n.cęremoniæ, ꝓprie,ſacrificia Iudęoꝝ : vt declarat gl.in d.c.
64 qui ſincera.xlv.diſt.in gl.ij. † Quo ad q̃ntã legem.ſ.propheticam, dicendũ eſt idem, q̃d diximus de Moſaica. q̃a quatenus continet præcepta moralia,ſeruatur inter chriſtianos eadem rõne : quia eſt ius ĩmutabile,ſed quo
65 ad alia,eſt mutabilis, ꝑ legem euang. † q̃a per aduentum Chriſti ſucceſſit ipſa veritas: ſm Bal.in c.tranſlato in fi.de conſt.& Bal. in l.bene à Zenone in fi.C.de quadr. præſcr. ipſe.n.Chriſtus dicitur ipſa veritas c.in quadam de celeb.miſſ.& c.abijt xj.q.iij.& dicit Chriſtus, Ego ſum via,veritas, & vita : vt hr̃ Matth.c.xxvj.& Ioan.c.xiiij.& ꝓp hoc dum fuiſſet interrogatus Chriſtus à Pilato.Quid eſt veritas : noluit reſpõdere, ne iactaret ſeipſum : q̃a ipſe erat veritas. ſm Abb.in c.&
66 ſi Chriſtus col.ij.de iureiur. † Hinc dicit notab.tex.in d.c.abijt xj.q.iij.quod illi,qui pro pecunia deponũt falſum teſtimonium, dñr vẽdere Chriſtum ꝓ pretio,ſicut fecit Iudas. ex quo vendunt veritatem,quę eſt ipſe Chriſtus. vnde põt dici per illum tex.quod falſus teſtis,q̃ pecuniam accipit,cõmittit idem ſcelus, quod cõmiſit Iudas vendendo Chriſtũ,
67 † Idẽ dico in iudice,qui pecunia accepta ꝑuertit iuſtitiã, proferendo iniuſtam ſniam, q̃a peruertit veritatem: vt in c.cum ætern.de re iud.lib.vj.& ſic tradit &vendit Chriſtum, q̃ eſt ſumma iuſtitia: per d.c.abijt.Sic ergo ĩ ꝓpoſito,adueniẽte veritate &luce in mũdo, ceſſauerunt figuræ ꝓphetaꝝ quo ad pcepta myſtica : cum illa ẽt ſint de lege & teſtõ veteri:vt pluries fuit dcm̃ ſupra per ea,quę hñr in d.c.fi.§.his itaq; vj.diſt. & probatur in c. veritate viij.diſt.vbi probatur, q̃ veritati oĩa
68 cedunt. † Quo ad ſextam l.ſ.de lege ciuili : qũo &qualiter ſeruetur lex ciuilis hodie,patet ex ordine ipſarum compilationum : nã totum corpus iuris ciu.conſiſtit in his voluminibus videlicet in q̃nquagita lib.digeſt.in lib.cod.in lib.inſtitutionũ, & in nouiſſimo lib.authenticoꝝ. vt declarat Abb in cap.firmiter in fi.illius princ.de ſum.trin.& fi.cat. oẽs iſtæ ll.iur.ciu. hodie ſeruãtur,quatenus vna per aliam non reperitur correcta: quod patet,q̃a publice in ſcholis legũtur. Poteris addere aliud ius ciuile huius regni: quod cõſiſtit in conſtõnibus regni,in capitulis & ſtatutis regni,& regijs nouellis pragmaticis: q̃ iura municipalia huius regni inducũt ius ciuile & obſeruantiam nouã in hoc regno : & q̃nq; corrigũt,quãdoq; limitant ius cõe. ꝑut dicam in ꝓceſſu operis,in ſuis opportu-
69 nis locis. † Quo ad vij.l.ſcilicet Euang.nulli eſt dubium quod inter chriſtianos eſt in viridi obſeruantia : cum proceſſerit ab ipſo Chro,q̃ eſt ſumma veritas. & ea cõtinet ius diuinũ & naturale ĩmutabile:vt eſt tex.& ibi gl.& Arch.in c.humanũ gen.j.diſt.& appellatur lex vitæ : quia concernit aiam: ut dicit Spec.in ꝓœ.j.ꝑte col.iij.& ꝯſiſtit in illo pręcepto naturali,q̃d tibi non uis fieri,alter ne feceris, ut d.c.humanũ gen.& habeĩ Matth.
70 c.vij.& Luc.c.vj. † Itẽ iſta lex Euang.correxit in multis legem antiq̃ Moſaicã.nã Deus antiq̃tus contulit legem & ſacerdotium in ipm Moyſen in monte Sinai. poſtea q̃n placuerit mittere lucẽ in mũdo &veritatem.ſ. Chrm̃,ꝑ redẽptione peccatoꝝ: ipſemet Deus trãſtulit ſacerdotiũ de Moyſe in Chriſtũ, vna cũ ipſa lege,& de Chro fuit tranſlatũ in Pet.vt d.c.trãſlato.& ibi gl.&doct.de conſt. per illam igit tranſlationẽ illa lex antiqua

Mosaica fuit trāslata in legē Chri Euangelicā: vnde nos Christiani, q. sectamur Chrm, seruamus dictā legem Euāgelicā pro salute aię nrę tanq̄ legē nouā à Deo nobis datā, et qtūs ista lex noua corrigit legem Mosaicā, nō seruatur lex Mosaica inter Christianos.

71 †Quo ad octauā legem.s.apostolicā, similiter dicimus eā seruari inter Christianos: cū depēdeat ex voluntate eiusdem Christi, pp ptātem per eum tributā Petro, et apostolis: vt d.c.trāslat.et declaraui supra, dū feci mentionē de hac lege apostolica, et cum veniat hæc lex apostolica, ad declarationē, et qnq; ad modificationē legis Euāgelicæ, vt hr in c. iā nūc xxviij.q.j.&not.Spec.in d.pœ.col.iij. Nā ista similiter cōtinet ius diuinū nouum, & ius nāle immutabile, vt d.c.humanū gen⁹, et ibi gl.&Arch.j.dist.et in tm̄ seruat ista lex apostolica, qđ dcm̄ apostoli pfertur legi ciuili in decisionibus cāꝶ tex.est, et ibi Abb. i

72 c.pen.de secun.nup. †Veꝶ, est sciēdum, ꝙ licet dixerim legem Mosaicā quo ad pcepta moralia esse immutabilem: itē legem Euangelicā, et apostolicā similiter immutabilem: veꝶ est, ꝙ non pōt mutari in totum, tollēdo ipsam: tn̄ potest limitari, et in aliquo capite corrigi p ius positiuum ciuile vel canonicū. Nā princeps pōt distinguere, et limitare ius diuinum, licet non in totū tollere, vt not.gl. et Doct. in l.fin.C.si contra ius vel vtil.pub. et Abb. pulchre declarat in c.fin.col.ij.et iij. de consu.et Fel.plenè in c.quę in ecclesiaꝶ de const.et pōt esse exemplum, nā lex diuina dicit, non occidas, & tn̄ ius ciuile in multis delictis, et casibus occidit hoīem. Item lex diuina dicit: habeas in honore parentes. Et tn̄ ius ciuile permisit filio occidere patrem, qn̄ esset hostis, et rebellis patriæ suæ l.minime ff.de rel. facit quod not.Bart.in l.postlim.§. filius ff.de cap.& postl.reu. similiter lex diuina dicit: nō furaberis, et tn̄ lex positiua vult, ꝙ ex necessitate famis permissum est furari c.si q̄s pp necessitatem, et ibi not.de furt. et

73 sic de alijs similibus. †Quo ad nonā, et vltimā legem.s.canonicā: nulli est dubium, ꝙ est in viridi obseruātia inter Christianos, cū sit facta à sacris pōtificibus, quibus data fuit ptās à Christo per medium B.Petri, vt supra dixi, et est tex.in cl. pastoralis §.fi.de re iud. tn̄ quo ad eius obseruātiam, recipit illā declarationem, quā facit Abb.in c.j.de op.no. nun.videlicet ꝙ si lex canonica ꝯtradicit legi ciuili, tūc si sumus in mā ꝯcernente pctm̄ vel aīam, seruat lex canonica in vtroq; foro, & lex ciu.remanet correcta, si vero sumus in mā non concernente aīam, tūc qualibet lex seruatur in foro suo, sed qn̄ est casus decisus à iure ciu.& dubius de iure canonico, seruat ius ciu.in vtroq; foro, idem ecōtra, qn̄ est decisus de iure canonico, et dubius de iure ciu. seruat ius canonicum in vtroque foro, vt ibi plene dicit Abb.et hr per gl.& doct. in c.licet ex suscepto. de fo.cōp.et Bar. in l.priuil.

74 et l.oī nouat.C.de sac.san.eccl. †Hinc dicit Arch.in c.si inter vj.q.iiij.ꝙ leges ciu.qn̄ nō obuiāt canonib.censent tacite approbatę, et confirmatæ per canones, sed qn̄ obuiant canonib.censent reprobatę per canones, idem

75 tenet Arch.in c.de libellis xx.dist. †Dr aūt ius canonicū, quasi ius regulatum, nā canō: idē est quod reg.c.canon.iij.dist.quod decla

76 ra vt in c.si q̄s dogmata xxv.q.ij. †Adde tn̄, ꝙ in causis miserabilium personaꝶ seruatur ius canonicum in vtroq; foro, dato ꝙ canones contrariātur legib. Item vbi ius ciu.foueret lucrum odiosum, vel saperet quedā rigorem, non seruat in foro canonico, licet p canones non reprobetur. Itē, vbi ius ciu.statueret æqtatem, ius canonicū rigorem, seruatur ius ciu.ēt in foro ecclesiastico, et non ius canonicū. ita hæc oīa tenet Fel. in c. in causis

77 col.j.de test. †Et intm̄ viget, et seruat lex canonica, ꝙ pfertur dicto cuiuslibet sancti in decisionib.cāꝶ, nā vbi est canon summi Pōtificis, cessat oīs auctoritas sctōꝶ prm, et ad interpretādum ius diuinū statur dicto summi Pontificis, et non sctōꝶ, nec theologoꝶ: qn̄ opinio sctōꝶ vel theologoꝶ contrariaretur legi canonicæ. Ita dicit Abb.in c.tua in iij.not.de dec.et Fel.plenè in c.ne inuitaris. de const. quod tn̄ intellige sanè pcedere in decisionibus cāꝶ, vt supra dixi. nam quo ad cās decidendas, credit potius summo Pōtifici, et eius canoni, quam sanctis, et est rō, q. summo Pōtifici fuit data ptās legis ꝯdendæ, et nō sanctis, vt d.cl.pastor.§.fi.de re iud. ita dicit Abb. in d.c.tua in iij.not.et Fel.in d.c. innitaris. Pro hoc est tex.in c. p venerabilē q. filij sint leg.& Abb.in c.qualiter, & quādo, in j.no.et ij.de accus. Secus est, quo ad solam interpretationē diuinæ scrip. nō ad decisionem cāꝶ: q.a tunc potius credit dicto sctōꝶ, quam summo Pontifici: sm gl.in c.j.in gl.j. xx.dist.& Abb.in d.c.ne innitaris, circa fi. et ibi

ibi etiã Fel. in ij. col. ver. secundus casus, etc.
78 †Item intellige, nisi dictum alicuius sancti esset conforme cum nouo vel veteri testõ, et sic esset munitũ auctoritate noui vel veteris testaméti, qa tũc pfertur cuicũq; legi, ẽt summi Põtificis in decisionibus causaꝝ. Gl. est, q̃ cõiter ad hoc allegatur, in c. de libel. xx. dist. & tex. cum gl. in c. placuit §. j. xxxvj. q. ij. & Abb. in c. tua, de dec. & in d. c. qualiter & qñ el. ij. in j. vot. de accu. & Alex. in l. j. col. viij. ff. si cer. pet. & Fel. in d. c. ne initaris vers. tertius casus de ꝯst. Et ratio est ẽm Doct. in locis præall. & maxime Abb. in d. c. qualiter & quando, quia tunc papa disponens cõtra testm̃ nouum vel vetus, dr̃ disponere contra ius diuinum, & sic dr̃ potius errare, q̃ legem facere: vt not. gloss. in c. à nobis de decisio.
79 †Quod tñ limita, nisi papa disponeret ad limitationem iuris diuini, quod facere potest ex causa, vt supra dixi, p ea, q̃ no. Abb. & Fel. in c. q̃ in eccles. de ꝯst. & Abb. in c. fi. col. ij. et iij. de ꝯs. nam tunc creditur potius legi põtificis, & ei nõ derogat̃ per auctoritaté sancti, q̃uis ꝯformé cũ testõ veteri vel nouo, qa ipsa auctoritas sancti tũc limitat̃, sicut limitat̃ & ipm̃ ius diuinũ, ita declarat Fel. in d. c. ne initaris vers. tertius casus, ibi, sed ꝯsidera, &c. & est de mente Abb. in d. c. qualiter, & qñ in j. no. dũ alleg. Inn. in d. c. q̃ in ecclesiaꝝ. Et de hac ptãte papæ, vide plenè p Alua. in c. j. episcopũ vel Abb. in vsi. feu. cessante aũt dispositione summi Põt. Pñt dicta sanctoꝝ allegari ad decisionis causaꝝ. Ita tenet Abb. i c. cũ apostolica in iij. no. de his q̃ fi. à pl. & Abb. i c. certificari in iij. no. de sep. & in c. cũ càm. in vers. no. de el. vbi loq̃tur de lege diui-
80 na. †Vidimus hucusq; declarationẽ nouẽ legũ, q̃ fuerũt in tp̃e à creatione hoĩs. Posset modo dubitari, an lex diuina seu ius diuinũ sit aliq̃d ius separatũ à dictis nouẽ iuribus. Dic ꝙ nõ, sed includit̃ in dictis nouẽ. Nam oẽs leges de mũdo distinguunt̃ in duo mẽbra: Aut. n. sunt diuinę, aut humanæ seu positiuę c. oẽs leges j. dist. Leges diuinæ sunt q̃ diuina ꝓuidẽtia sunt ꝯstitutæ, & in hoc mẽbro cõprehendit̃ lex Mosaica, lex ꝓphetica, lex euang. & lex apostolica, vt patet ad sensum, qa oẽs istę leges habuerũt originẽ ab
81 ipso Deo: vt supra declaraui. † Itẽ sub hoc mẽbro legis diuinę põt cõprehẽdi ẽt ius nãle, & ius gẽtiũ, qa diuina fuit ꝓuidẽtia cõstitutũ §. sed nãlia inst. de iure nat. & ꝓbatur in d. c. oẽs leges, & tenet Abb. in c. fi. in iiij. no. de cons. vetust. & gl. in c. ius nat. j. distin.
82 †Humanæ vero leges dñr leges positiuæ, q̃ sunt ꝓditæ ab hoĩbus ad eoꝝ beneplacitũ: ꝓut est ius ciuile positiuum, & ius canonicũ positiuum. s. quod fuit factũ à Põtificibus nã tale ius canonicum inquantũ est positiuum, põt ẽt dici ius ciuile ad dr̃iam iuris diuini, ex quo est mutabile, sicut ius ciuile. Ita tenet Bal. in c. licet vniuersis, ver. itẽ no. de test. vbi appellat ius canonicum, esse ciuile, qtũs nõ ꝯtinuet legẽ antiq̃, vel euãgelicam. Idẽ tenet gl. in d. c. ius nãle j. dist. licet q̃dam dicãt, ꝙ lex canonica sit ius diuinũ, p c. fil. de test. & c. minus de iureiu. & c. j. de iura. cal. tñ contrarium ꝓbat tex. & ibi Abb. in iij. no. in c. nõ debet de consang. & affin. vbi leges põtificũ appellant̃ statuta humana. Pro concordia tñ istorum iurium, multum placet distõ, quã facit Bal. in d. c. licet vniuersis de test. & est de mẽte Abb. in d. c. j. col. iij. in vij. no. de iur. cal. & in d. c. nimis col. fi. vt dicamus, ꝙ lex canonica sit in partẽ diuina, & in partẽ positiua. Nam diuina dr̃, qtũs est extracta à lege diuina, Mosaica vel noua, & qtũs ꝯtinet illa diuina p̃cepta, q̃ in nouo, & veteri testõ sunt scripta, positiua vero dicat̃, qtũs continet illas dispositiones, quæ sunt factę p Pontifices ad eoꝝ beneplacitũ, quæ mutabiles, quia hoc respectu dr̃ ẽt lex ciuilis, vt supra dixi, & ita loq̃tur dictum c. non
83 debet. †Quid aũt de iure Feudoꝝ, an dicat̃ ius separatũ à dictis nouem iuribus? dic ꝙ non: sed includit̃ sub iure ciuili. Nam istud ius Feudoꝝ appellatur ius cõsuetudinariũ, quia leges Feudorum, dñr vsus, & consuetudines Feudorum, vt patet ex prima rub. Feudorũ, & no. And. de Iser. in ꝓœ. Feud. col. fi. & tangit̃ per oẽs scribentes in pludijs Feud. vnde dr̃ ius non scriptũ, quia est consuetudinarium, ergo est ius ciuile, vt in §. constat, & §. ex non scrip. inst. de iure nat. Et ita hoc ius Feudoꝝ ĩter leges ciuiles numerat Abb. in c. firm. in fi. illius prin. de sum. Trin. & fi.
84 cath. †Fuit aũt cõpilatus liber feud. à quodam Oberto de orto: q fuit magnus iurisconsultus, & fuit ciuis Mediolanensis, vt inq̃t tex. i c. j. q̃ fuͅ prima causa ben. amit. Ita hoc declarat Alu. in c. j. in prin. de feud. cog. & i c. j. i prin. in q. cau. feu. amm. Postea vero, qa liber iste Feud. fuit semp lectus i scholis publicis, & fuit cõiter approbatus, fuit factus

ex hoc authenticus, & habet plen i fidem, sicut aliæ leges ciuiles, ſm And. de Iſer. in pl. Feu. in j. q. & Mar. Iau. & cōiter doct. in pl. Feud. Idē tenet vir magnæ auctoritatis Iac. de bel. in c. j. §. fi. de his, qui feu. dar. poſ. vbi hoc bene probat ꝑ quatuor argumenta, cui Iac. de Bel. eſt valde credēdū in materia Feudoꝝ. hinc Ioā. de Imol. in c. ceterum col. j. de iud. dixit, q꞉ qñ in materia feudali ſunt variæ opi. do. credēdū eſt potius Iac. de Bel. quā alijs, ex quo Iaſ. de Bel. fuit valde pitus in hac mā, & pluries legit hūc titulū, & librū Feud. & ipſe ꝓprie Iac. de Bel. in d. c. j. §. fi. de his q. feu. da. poſ. teſtatur ſe legiſſe librū Feudoꝝ octo vicibus. Et illud dictū Io. de imo. refert Iacobinus in ſuo tra. feu. in ver. dictiq. vaſalli ꝓmiſerūt nō cōmittere felloniā, &c. col. xix. hanc ēt opi. ꝙ liber Feu. ſit authēti-

85 cus, tenet Iaſ. in pl. Feu. in j. & ij. col. †Qualiter aūt hodie ſunt ī obſeruātia iura Feudorum? Dic ꝙ in Regno nr̄o Siciliẹ primo ſeruaī conſtitutio regni, & vbi eſt dicta ꝯſt. tractans materiam feudalem, prẹfertur oī iuri tam cōi, quam cōſuetudinario, vt dicit tex. ī ꝓœ. conſt. §. fi. & in ꝯſt. purit. & tenet And. de Iſer. in c. j. ī fi. de feu. cog. & eſt tex. in ꝯſt. vt vniuerſis, & ibi gl. in verſ. aut ceſſante aūt conſtitutione, tunc in materia feudali recurrimus, ad ius ꝯſuetudinarium, & ſic ad librū Feudorū, quod ius quoad hoc p̄ferī iuri cōi,

86 †Vnde cauſæ feud. j. decidūtur per iura Feudorum: & poſtea qñ caſus non reperitur deciſus ꝑ iura Feudorū, recurrimus ad ius cōe tex. eſt, & ibi And. de Iſer. & oēs ſcribentes ī d. c. j. de feu. cogn. maxime Iac. de Bel. ibi, et Mar. Iau. & Iaſ. ī l. j. col. xv. C. de iure emph. & Alex. in ꝯſ. lv. col. iiij. vol. Et tunc, qa iura cōia non tractant præciſe de feudis, recurrimus ad iura loquentia de vſufructu, & emphyteoſi, arguendo de ſimilibus ad ſimilia hoc ꝓbatur ex his, quẹ dicit Bal. ī d. c. j col. ij. ſuper gl. ij. de feud. cogn. vbi dicit, q꞉ cauſæ feudales, quẹ nō reperiuntur deciſæ ꝑ cōſuetudines Feudoꝝ, decidūtur ꝑ argumēta iuris ciuilis, idē dicit Alex. in ꝯſ. v. col. ij. ver.

87 ꝑ hoc facit, &c. in v. vol. †Itē probatur per regulā, q̄ dicit, ꝙ validū eſt argm̄ de emphyteoſi ad feudum, & ecōtra, vt declarat plenè Iaſ. in d. l. j. col. xiiij. & xv. C. de iu. emph. & Pe. Phi. Corn. in cōſ. cxvij. col. v. in j. vol. &

88 Lud. Rom. in conſ. ccxij. col. j. † Sed quia dixi ceſſante iure ꝯſuetudinario, recurri ad ius cōe, quæro de quo iure cōi itelligitur, an de ciuili vel de canonico. Iſta eſt pulchra qō, et poſſet accidere in aliquo caſu, in quo ius ciuile variaret à iure canonico, qa declaraui ſupra, ꝙ tūc quodlibet ius ſeruat ī foro ſuo, an ita ſit dicendum in feudo? Dic ꝙ nō, imò tūc cā feudalis decideret ſm ius canonicū: non aūt ſm ius ciuile, q꞉ ius canonicū ſeruaretur in vtroque foro, & hoc ꝑꝑ iurm, q꞉ iterponiī in feudo ꝑ vaſallos. Iſtud fuit ſingulare dictū Bal. in c. imperialē. §. fi. col. iij. verſi. quẹro ſi pares ſunt ſuſpecti, &c. de ꝓh. feu. ali. ꝑ Fed. & illud dictū ſeqtur Alex. in d. ꝯſ. v. col. iiij. in prin. ver. accedit ī v. vol. & Barb. in add. ad Abb. in c. j. de op. no. nū. in addi. quẹ incipit, An leges, &c. & Felin. in c. in cauſis col. j. circa fi. de teſt. ꝑ q꞉ ſingulariſſimū dictū p̄nt decidi multæ qōnes in ma

89 teria feudali. †Hinc poſſet inferri ꝑ illud dictū, ꝙ nō diceret deſerta appellatio ī cā feudali, ꝑ non p̄ſentationem ꝓceſſus intra qnquaginta dies, ſm conſt. appellationū tp̄a, qa habemus ire canonicū contrariū. ſ. tex. in cle. ſicut de appel. q. dat integrū annū ad ꝓſequendū, & illa ꝯſtitutio eſt iuris ciu. & nō loquiī p̄ciſe de feudis, vnde ſeruareī ius canonicū, & idē poſſet dici in oibus caſibus, in qb⁹ differt ius ciuile à canonico. Sed hoc

90 nō pono ꝑ conſtanti. †Itē inquantum dixi, ꝙ ꝯſuetudines Feudoꝝ p̄feruntur iuri cōi ī cauſis feudalibus, intellige, qñ ꝯſuetudo, & vſus feudoꝝ eſt rōnabilis, quia tunc non ſeruatur, nā dr̄ potius corruptela, vt no. And. de Iſer. in c. j. §. morib. ſi de feu. ſuc. contr. & eſt gl. ī c. j. in gl. j. de feu. cogn. et ibi And. et alij doc. Idē tenet And. de Iſer. in ꝓœ. feu. col. iiij. in j. q. ꝑ hoc eſt tex. ī c. cū tāto. de ꝯſ. et ī

91 c. nō de debet de ꝯſan. et affin. † Itē illud q꞉ dixi, ꝙ ꝯſuetudines feudoꝝ p̄feruī iuri cōi in deciſionibus cauſaꝝ, intellige, qñ caſus eſt expreſſe deciſus ꝑ vſus Feudoꝝ. ita dicit Bal. in l. j. et ij. C. de ſuis, et legi. et in l. cū oportet ī fi. illius princ. C. de bo. q lib. Alias non ſumiī argm̄ à contrario ſenſu in vſibus

92 Feudorum, ſed recurrimus ad ius cōe. † quia argm̄ à contrario ſenſu, non dr̄ expreſſa deciſio, ſed potius quedā coniectura l. apud antiquos. C. de fur. et ibi gl. et dr̄ ſubauditus intellectus: ſm Bald. et ibi gl. fin. in l. ij. C. de ꝯd. inſer. ita notabiliter tenet Alex. in ꝯſ. vij. col. fi. in v. vol. et Iaſ. in l. j. col. xv. C. de

93 iu. emphyt. † An autem iura Feudorum

ſeru

seruentur in feudis ecclesiasticis ? cõiter tenetur, quod sic, ꝫm Bal. in c.ceteꝶ col.j.vers. nota ibi ab ecclesia, & c.de iud. & Alex. in cõs. x.col.ij.in v.vol. & Fel. in c.ij.col.xxiij.ver.
94 de diuersoꝶ, & c.de resc. † Quid aũt de iure Longobardo : an sit ius separatũ ab illis no uem legibus ? Dic qd' non, sed includitur ẽt sub iure ciu.cum istud ius Longobardũ fuerit similiter ꝯditũ ab imperatoribus, et regibus, sicut aliæ leges, ciuiles. Nã fuerũt quidã reges Apuliæ, qui ꝯdiderũt illud: Qui reges primo venerũt de Germania in Sardiniã, & de Sardinia in Apuliã, vt testat̃ Alex. in l. pro herede §.fi.ff.de acqui.hered. & erãt prout ipse dicit, quidã reges hñtes longam barbã, et ideo fuit appellatũ ius Longobardum. Idẽ ẽt tenet Odofr. quẽ ibi refert Bal. in authen. dos data. C.de don.ante nup. Fuit aũt cõpilatus dictus liber Longobardoꝶ, à quodã Carolo, vt sentit gl. in c.j.xxxiij.q.j. & dicit Alexan. in l. pro herede §.fin. vnde appellat̃ capitularium Caroli, ꝫm gl. in c.quicunque, xij. q.j. & declarat Aluar. in ꝑludijs feudoꝶ col. v.in iiij.q.princ. Et puto tp̃e fuerunt isti Lõgobardi, & quãto tp̃e durauerũt, & de gestis eoꝶ, hr̃ plenè per Archiep̃m Florentinũ, in
95 xij.lib.suoꝶ histor.in ij.parte c.vj. † Sed iuxta hoc pro complemento, quæro de vtili, & ardua q.videlicet, An istud ius Longobardũ sit hodie in vsu, maxime in hoc regno Siciliæ, & an p̃feratur iuri Rom. ista est ardua q̃stio, & multum ventilata inter doctores, & aduocatos huius regni, et sæpius vidi de ea dubitari, & nunq̃ vidi nec potui clarã decisionem inuenire: q̃a multi doctores tãgunt, et oẽs in conclusione sicco pede pertranseunt, non rñdendo ad contraria. vnde postq̃ casualiter euenit, vt ipsam tãgerem, intendo eã plene discutere. saltem vt aperiã viam considerãdi alijs, & vt tãto tp̃e dubitatam qõnem ad aliq̃ firmam conclusionem pro debilis ingenij qualitate reducã. Est igitur sciendum, quod tota dubitatio doctorum super ista q. processit ex ꝯstõne regni, quæ incipit, puritatem. Quæ vult, quod iudices iurent de sentẽtiãdo prius ꝫm const.regni : deinde ꝫm consuetudines approbatas, et deinde ꝫm iura cõmunia, Longobarda, videlicet, & Romana, et sic in ordine ꝑmittit ius Longobardum, et postea Romanum: ergo seq̃tur, quod in hoc regno iudex debet iudicare ꝫm ius Longobardum, & p̃ferre ipsum iuri Romano, quia ille ordo verborum datus per illam constit. dat, et designat ordinem executionis: per ea, quæ plene hñr per Abb. et Fel. in c.cum dile
96 ctã.de rescr. † Nunc procedendo ad examinationem huius q. referam primo auctoritates, quas reperio pro & contra, et deinde disputãdo articulum, firmabo conclusionem, quę vr̃ mihi verior, et magis obseruata ĩ hoc regno. Et primo, quod ius Lõgobardum debeat seruari in hoc regno, adducit̃ dicta ꝯst. puritatem, q̃ præponit ip̃m iuri Rom. vt supra dixi in tm̃, ꝙ dicit ibi Andr. de Iser. ꝙ illi, q̃ non vtuntur eo iure, ꝑ ꝑ consuetudinẽ, non excusantur, q̃a esset consuetudo contra ꝯstões regni, quæ reprobatur, vt in procœ. const. §.fi. Secundo, adduco auctoritatẽ eiusdem And. de Iser. in ꝑludijs feu. in iij.q.j. vbi exp̃sse tenet, ꝙ in regno Siciliæ seruatur ius Longobardum, q̃a ꝯstõ regni hoc ꝑcipit, & ibidem circa fi. illius q. dicit, ꝙ illi, q̃ non seruant dcm̃ ius, non excusant̃ consuetudine, ꝑ rõnem prædictã. Tertio, adduco gl. in const. vt vniuersis, in vers. aut in defectu, & c.q̃ in iudicãdo similiter ꝑponit ius Longobardum iuri Rom. Quarto, adducit̃ auctoritas And. de Iser. in const. p̃nti lege la.iij. & in const. si q̃n contigerit, vbi similiter dicit, ꝙ ius Longobardum p̃fertur iuri Rom. Quinto, adducitur idẽ And. in c.imp. §.p̃terea ducatus col. ij.in fi.de proh.feudi alien. per Fed. vbi exp̃sse dicit, ꝙ in regno viuit̃ iure Longobardo, & q̃ allegat ius Francorum, debet illud ꝓbare, cum sit ius speciale in regno. Sexto, adducitur idem And. in c.j.ver. bona vacãtia, quæ sint reg. in vsi.feu. vbi pluries dicit, qd' in regno seruat̃ ius Longobardũ. Septimo, adducitur auctor. Matt. de Afflict. in dec.cclxviij. cons. Neap. in ij.col. vbi dicit quod in regno p̃sumitur quælibet ciuitas viuere iure Lõgobardo, Octauo, adducit̃ auctoritas Alex. in l. pro herede §.fi.ff.de acq.her. vbi referendo And. de Iser. in ꝑludijs feu. cõcludit de mẽte And. qd' saltem Lõgobardæ leges, q̃ fuerũt cõditæ ab imperatoribus, seruari debent, cũ sint gñales. Nono, adducit̃ idem And. in ꝯst. vt vniuersis, circa fi. vbi dat ordinem, q̃uo ꝓcedat̃ in regno. s. vt primo iudicetur ꝫm constit. deinde ꝫm consuetudines, & demum ꝫm ius Longobardum : postea secundũ ius Romanum. Decimo, adducitur idem And. in const. speciale. vbi dicit, qd' prius seruat̃ ius
97 Longobardum, & postea ius Rom. † Econtra

tra vero, q͏̃d istud ius lõgobardũ nõ sit i vsu, adducit primo auctoritas Odof. in auct. dos data, quẽ ibi refert Bal. C. de do. añ nupt. vbi dñt ambo, qđ lex lõgobarda, nõ est lex, ne-
98 que rõ, & ideo recessit ab aula. † Secũdo, adducitur auctoritas Bal. in l. si vita in fi. C. de nup. vbi dicit, ꝙ de isto iure lõgobardo non est curãdũ, nisi in loco, vbi esset ius obseruãtia, ſm ↄsuetudinẽ loci. Sed in hoc regno est potius ↄtraria ↄsuetudo, q̃a nõ seruat, vt ĩfra
99 dicã, ergo de eo nõ est curãdũ. † Tertio, adducitur Ant. de Iser. in c. j. §. fi. in fi. de notis Feud. vbi dicit, ꝙ ius lõgobardũ, est ius asininũ, & caret rõne, & ideo nõ seruat̃ vbilibet. Quarto, adducitur idem And. in c. j. col. j. de Feud. cog. vbi dicit, ꝙ iudex cessantibus consuetudinibus, debet vti lege Romana, vel lõgobarda, vbi illo iure viuit̃, vnde p̄ponit ius Romanũ iuri lõgobardo, & dicit ibi seruari debere ius lõgobardũ, vbi eo iure viuit̃. vnde innuit, ꝙ est ius speciale, sicut dicimus de iure Frãcoꝝ, ergo ꝓbari debet ꝙ eo iure viuitur, ꝑ ea, quę no. And. de Iser. in d. c. imperialem §. ꝑterea ducatus, dũ loq̃tur de iure Frã-
100 coꝝ. † Quinto, adducitur auctoritas Arch. in c. quicunq; xj. q. j. vbi dicit, ꝙ lex lõgobarda, est lex inualida, & non põt ↄfirmare aliã legem inualidã. Sexto, adducitur auctoritas Aluar. in ꝑludijs feud. col. v. in iiij. q. vbi ↄfirmat dictũ Bal. in d. auct. dos data, & in d. l. si
101 inuita. † Septimo, adducit̃ Arch. in c. cũ deuotissimã xij. q. ij. vbi dicit, ꝙ ista lex lõgobarda, appellatur lex vulgaris, ꝓut ẽt tex. ibi eã appellat, ex eo q̃a ab hoĩbus vulgaribus, & rudibus fuit cõposita, vnde tãto minus debet seruari. Octauo, adducit̃ auctoritas Lucę de pẽna, in l. j. C. de ↄducto, & ꝓc. lib. xj. vbi expresse dicit, ꝙ ius lõgobardũ non debet p̄ferri iuri Romano, nisi vbi seruat̃ de ↄsuetudine. Nono adducit̃ Bal. in c. trans. de ↄst. vbi dicit, ꝙ trãslato regno seu imperio, trãsfert̃ ẽt lex regni siue imperij, vnde licet ius lõgobardum potuisset seruari tꝑe, quo erant illi reges Apuliæ, q̃a tñ regnũ fuit postea ab eis translatũ, debet cẽseri trãslata ẽt lex eoꝝ, & sic dicta lex lõgobarda non deberet seruari, sicut dixi supra de lege Mosaica, quæ fuit trãslata vna cũ ipso sacerdotio in Christũ, & in legem euangelicã. Decimo, & vltimo, adducitur nouissima auctoritas Matth. de affl. doctoris Neapolitanis, in suo cõmento suꝑ d. ↄstit. puritatem in iiij. col. vbi expresse vr̃ firmare op. Lucæ de pẽna. s. quod ius lõgobardum non p̄feratur iuri Romano, & ibi dicit, quod ista opin. semper sibi placuit, & dat bonam expositionẽ ad d. ↄst. puritatẽ, q̃ in rei veritate salua rõne recti sermonis nõ potest ꝓcedere, vt infra dicam. Habemus ergo huc vsq; decem auctoritates ꝓ vna parte, & decẽ ꝓ alia parte ↄtraria, vnde qõ redditur valde dubia, si q̃s tñ vellet tenere primã partẽ, quæ vr̃ fulcita auctoritate auth. s. per tex. in d. ↄst. puritatem, posset r̃ndere ad oẽs decem auctoritates cõtrarias. Et primo, ad dictum Bal. & Odof. in d. auth. dos data, quod Odof. & Bal. nõ fuerũt regnicolæ, & sic verisimiliter nõ potuerunt hr̃e notitiam illius ↄst. puritatem, q̃ non seruat̃ in regionibus eoꝝ. Dicta ergo eoꝝ, procedunt de iure cõi, fatendo, ꝙ postquam superuenit ius cõe Romanũ, recessit illud ius longobardum ab aula. Sed q̃a ius nr̃m municipale huius regni, ꝓut est dicta ↄst. puritatem, iubet illud seruari, tenemur nos regnicolę obedire illi ↄstitutioni. Eodẽ modo posset respõderi ad dictum Bal. in d. l. si inuita. C. de nup. vel potest dici quod illud dictũ Bal. facit ꝓ prima parte, q̃a dicit non esse de eo curãdũ, nisi in loco, vbi viget visus legis lõgobardę, sed in hoc regno necessitamur ad vtẽdũ tali iure, per d. ↄst. puritatẽ, ergo bene est de eo curandum. Ad tertium. s. ad dictũ And. de Iser. in c. j. in fi. de no. feu. põt r̃nderi, qđ And. est sibi cõtrarius in quam pluribus locis, ꝓut ipsum retuli supra in j. parte huiꝰ q. vnde magis est adhærendũ dictis suis ꝓ prima parte, quia melius fuit tũc locutus, cũ habeat tex.
102 illius ↄst. ꝓ illa parte. † Nec obstat, quod illud ius sit asininum, & sine rõne, q̃a in lege hoc non ↄsideratur, nam licet lex aliqua sit dura vel iniusta, tñ seruanda est, quia ita vult legislator l. ꝓspexit ff. qui & à quibus, sic in ꝓposito ius longobardum seruandũ est, q̃a ita vult legislator per d. ↄst. Ad quartum. s. ad dictum And. in c. j. de feu. cog. potest r̃nderi, ꝙ non debet inspici ordo scripturæ ipsius And. cũ habeamus ordinẽ legis qui est potius attẽdendus. Et si And. dicit, ꝙ debet seruari, vbi eo iure viuitur, debet cõcordari cũ alijs dictis suis, & facias minorẽ, & ↄñam, videlicet. In hoc regno viuitur eo iure ergo seruari debet in regno. Et si negares minorẽ. s. q̃ non viuatur eo iure in regno, hoc nõ posset esse aliter, nisi ex ↄtraria ↄsuetudine,

quæ

quæ cum sit ꝯtra ꝯstitutionē, est reprobata, ꝑ tex. in ꝓœ. ꝯst. §. fi. & dixi supra in j. parte, vnde si ita nō viuit, sufficit ꝙ ita debent homines viuere, & ita necessitantur, per d. ꝯstit.
103 † Ad quod facit illud, qđ dicimus, scire, & debere, sunt paria l. quod te. ff. si cer. pe. & gl. in l. pen. C. de ꝑi. tut. & no. Aluar. in c. vasall' si feud. in j. no. ꝑ illum tex. si de feu. fue. ꝯtr. Ad quintū. s. ad dictum Arch. in d. c. qcunq; xj. q. j. pōt rñderi, quod ꝓcedit gñaliter de iure cōi, non aūt in hoc regno, vbi habemus tex. expressum, vt supra dixi de auctoritate Bal. Et eodē modo rñderi potest ad sextum & septimū dictum. Ad Octauum. s. ad dictū Lucæ de pœn. in d. l. j. C. de ꝯd. & ꝓc. lib. xj. potest responderi eodē modo, quo rñsum fuit ad quartum dictum, dicit. n. ꝙ vbi seruatur de ꝯsuetudine, præfertur iuri Romano. Sed in hoc regno seruatur vel seruari debet, per d. ꝯst. ergo pfertur. Præterea in hoc regno est maioris auctoritatis And. de Iser. q appellatur legum euangelista, quā Lucas de penna, vnde debet præferri dictū And. q contrarium tenet, maxime in ꝑludijs feu. in iij.
104 q. & in alijs locis supra alleg. † Ad nonū. s. ad dictū Bal. in c. trans. de ꝯst. de facili rñderi potest, fatendo dictum suum. s. quod cum trāslatione regni transferatur ēt lex, nisi nouus regnator legē veterē ꝯfirmet qa tūc seruatur lex vetus ex noua cōfirmatione, qa ita vult nouus dñs, ita ꝓpriè dicit And. in d. iij. q. in ꝑlud. feu. Et ibi subdit exēplum de notario vnius comitatus, q potest facere contractum in alio comitatu, volente dño illius comitatus, sed nouus dñs in regno trāslato, q fecit illam ꝯst. voluit cōfirmare ius lōgobardū, ergo seruari debet. Ad decimū. s. ad d. Matth. de afflict. in d. ꝯst. puritatem, potest rñderi, ꝓut fuit responsum supra ad octauū dictū. s. ad auctoritatē Lucæ de pēna, ex quo ipse Matth. imitatur, & ꝯfirmat opinionem Lucæ. Et dū ipse Matthęus dat nouam expositionē ad dictam ꝯst. puritatem, faciēdo vnā extraneam constructionem, dico ꝙ talis sua constructio vitiat penitus literā illius ꝯst. & non posset saluari, salua rōne recti sermonis. Nam verba illius ꝯst. sunt hęc formalia, videlicet, Ac demum ſm iura cōia, Longobarda, videlicet, & Romana, &c. Et sic primo ponit dictum in gñe. s. ſm iura cōia, deinde illud genus exemplificat per dictionem, videlicet, & in illa exēplificatione ponit ęqualiter ius Longobardum, & Romanum designās quod ambo sunt iura cōia, & præponit in ordine ius Lōgobardum. Illa ergo determinatio. s. iura cōia, & c. relata ad ista duo determinabilia. s. ad ius Lōgobardū, & Romanū, debet ea pariformiter determinare. s. ꝙ ambo dicantur iura cōia l. nā hoc iure, &
105 l. Lucius ff. de vulg. & pup. † Et hoc ꝓpenditur ex illa dictione, videlicet, q̄ est dictio declaratiua, & restrictiua ꝑcedentium, ſm Bar. in l. j. ff. ad l. Aquil. & Frāc. de Aret. in l. si fundum ff. mād. & not. in c. statutum el. ij. & ibi Gem. de hær. lib. vj. & est tex. in c. transm. de eo, qui cog. consang. vx. suæ, & in l. cum quidā §. j. ff. de vsu. & declarat Ias. in l. idē in duobus §. ꝑsonale in j. no. ff. de pact. & in l. iusiurādū quod ex ꝯuentione § ꝓc. col. iiij. ff. de iureiur. vnde conclusiue ꝑ illam dictionē videlicet, illa iura cōia declarant, & restringuntur ęqualiter ad iura lōgobarda, & Romana, cū ordine suo, q colligitur ex ipsa scriptura, per quā declarationē, quæ est verissima, ꝓut verba, & mēs legislatoris sonāt, apparet non ꝓcedere expositionem Matthæi, dū dicit, ꝙ debēt illa verba ꝯstit. ita construi, videlicet. Ac demum ſm iura cōia, & Romana, & Lōgobarda, & sic vult peruertere ordinē legis. Assignat ipsa rōnem, quia ius longobardū non est cōe, sed est speciale in hoc regno, & ideo illud adiectiuum, cōia, non potest referri ad ius Longobardū, qđ non est ius cōe, vnde de necessitate refert ad ius Romanū, & sic reperitur prius in ordine literæ ius Romanū. Ego dico, ꝙ talis constructio non ꝓcedit, qa ꝓcedere non potest, salua rōne recti sermonis, vt supra dixi, & ꝑuertit ordinē
106 illius ꝯst. contra mētē legislatoris. † Ad rōnem dñi Matthæi respondeo, qđ imò illud adiectiuum, cōia, potest referri ad ius lōgobardū, nam dato qđ sit ius speciale in hoc regno, quia tamē seruatur, facit ius cōe in regno, & cū dicta const. intēdat ponere legē in hoc regno tm̄, quia extra regnum non extēdit vires suas, voluit loq de iuribus seruādis in hoc regno, in quo oē ius municipale seu speciale dr̄ ius cōe, ex quo derogat iuri cōi, ita dicit Alex. in l. post d. col. xj. ff. sol. ma. & idē Alex. in addi. ad Bal. in l. ꝯstit. in fi. vbi ēt Bal. sent. C. de bo. quæ lib. & Bal. in l. illa inst. in fi. ff. de hær. inst. & Lud. Rom. in rub. ff. de arb. vbi dicunt, qđ est cōpromissum in arbitrum, ꝙ pendeat ꝓnunciare ſm ius cōe, debet

bet talis arbiter pnunciare ſm ius municipale illius loci, quia tale ius facit ibi ius cōe ſm eos. Sic ergo in pposito, licet ius Longobardum ſit ſpeciale in hoc regno, tñ facit in eo ius cōe. vnde p prædicta merito illa verba ↄſt. puritatem, debent intelligi, prout iacent: quia bene poſſunt referi tam ad ius longobardum, quàm ad ius Romanum.

Vel non obſtātibus pdictis, licet hec prima pars videaẗ bñ defenſata ab impugnationibus ↄtrarijs, ego tñ indubitāter teneo hāc ſecundā partem cōtrariam .ſ. quod imò in regno ius longobardum non pferatur iuri Roma, ſed quod ipſum ius Romanū ſit in viridi obſeruātia, & pferatur, & eo iure qlibet viuere pſumaẗ, niſi ſi & quatenus ex aduerſo ius lōgobardū pbaretur. vnde teneo hāc cōcluſionē. Qđ allegāti, qđ in regno viuatur iure longobardo, vel i aliqua ciuitate regni, incūbat onus pbādi. Et hāc meā concluſionem pbabo non ſolum per ius cōe, & leges iuris cōis, ſed ēt per ipſamet cōſtitutiones regni, & p alia iura municipalia, nec nō per rōnes vrgētiſſimas. Et quia oēs auctoritates ↄtrariæ, quæ fouēt primam partē, nituntur ex ſola deciſione illius ↄſtit. puritatē, quæ vr̃ eſſe principale fundamentum opinionis cōtrariæ, ergo prius nitar tale fundamentum optimis medijs penitus demoliri ad hoc vt totū ædificium deſup eo conſtructum corruat, iuxta tex. in c. cū. Paulus j. q. j. vnde poſt ea mea opinio luce meridiana clarior, & ſine
107 aliquo obſtaculo apparebit. † Aſſumo igr̃ verba dictæ ↄſt. puritatē. Et venio ad ipſius interpretationē, & declarationē, per quam aptiſſime oſtendā, quod illa ↄſt. nō meretur allegari p illa prima parte, ſed potius p hac ſecūda parte ↄtraria, quā teneo. Et pſuppono, qđ totum dubiū faciebat ille ordo ſcripturę, in quo ius lōgobardū prius noīatur, quā ius Romanū, vnde debet prius ſeruari, arg. l. quot. ff. de vſufr. & l. generaliter §. ſi q. dē ff. de fideicom. lib. Hinc dicit Bal. in l. aduerſus. C. de fur. ꝙ prior i ordine ſcripturę,
108 præſumitur prior in tpe. † Et dicit Bal. i l. j. C. de imp. & alijs ſubſt. qđ ex ordine ſcripturæ datur regula, & dicūt Bar. & Bal. in j. ↄſt. C. in fin. col. quod ſi reperiuntur duo inſtrumēta ſcripta in eadem charta, pſumitur. prius illud, qđ pcedit ex ordine ſcripturæ. Idem tenent Mod. in l. j. ff. ſol. matr. Et dicit Bal. in l. ſi duas in prin. ff. de exc. tut. quod ex ordine ſcripturæ pſumiẗ ordo itellectus. Idē plenè tangit Fel. in c. cum dilecta. de reſcr.
109 † Ad hoc pſuppoſitum, reſpondeo, vt incipiā tollere dubiū, & dico ſic. Vbicunq; mēs diſponētis eſt certa, non cōſideraẗ nec iſpicitur ordo ſcripturæ i legib. Ita tenet Bar. p illū tex. in l. cū pater §. fidei tuę cōm. ff. de leg. iij. & idē Bar. in lib. ij. §. prius in fi. ff. de vulg. & pupilla, & ita itelligitur tex. in l. nec. n. ff. de ſol. idem tenet Bald. in l. ſi duas ff. de exc. tu. vbi dicit, quod qñ diſpoſitio loquētis eſt certa non curamus ordinē verboꝝ. Sed i terminis dictæ ↄſt. puritatē, mens diſponentis eſt certiſſima, qualiter, & qñ velit ſeruari ius lōgobardū, vt modo declarabo, ergo nō debemus curare illū ordinem. Et qđ ſit certa mēs diſponētis, pbo. Nā verba formalia illius ↄſt. ſunt hæc, videlicet, Ac demū ſm iura cōia, lōgobarda videlicet, & Romana, put qualitas litigantiū exegerit, iudicabunt, &c.
110 † Nota igitur, quod illud verbū, iudicabūt determinat, & pficit totam orōnem pcedentem, & tñ ante, quam orō ſit pfecta, eſt inſerta illa clauſula, put qualitas litigantiū exegerit, &c. q clauſula de neceſſitate debet referri ad hoc vltimū capitolum. ſ. dum loquitur de iure cōi longobardo, & Romano pluribus de cauſis. Primo, qa eſt iſerta i medio ipſius capituli. ſ. ante, quam oratio eſſet cōpleta, quo caſu ad ipſum tm̃ capitulū referẗ, & nō ad alia pcedentia ſeparata, ſm Bar. in l. talis ſcriptura col. ij. circa fi. ff. de l. j. & Bar. in l. fi. ff. de reb. dub. per tex. cū gl. in l. filium ff. qñ dies leg. ce. & tenet Phil. Dec. in ↄſ. xiiij. col. iij. in fi. verſ. & cum talis clauſula, &c. Secundo, qa ſupra in dicta ↄſt. pceſſerunt duo alia capitula videlicet, primum, ꝙ iudices iudicent ſm conſtitutiones, ſm quod in defectu earum iudicent ſm conſuetudines approbatas, ac demum ſm iura cōia, &c. Et ad illa duo capitula pcedentia non pōt referri dicta clauſula, put qualitas litigantium, &c. qa reſultaret legum contrarietas. Nam legiſlator vult, quod oīno ſeruentur ↄſtōnes regni, & non attendatur qualitas litigantiū nec cōſuetudo contraria, vt in pœ. ↄſt. §. fi.
111 † Itē vbi eſt ↄſuetudo approbata in ciuitate, illa hēt vim legis, & illā tenentur ſeruare oēs de ciuitate, quia dr̃ lex municipij l. j. C. de emend. lib. & l. de qbus cum ibi not. ff. de leg. & inſt. de iure na. §. ex nō ſcripto, & c. cū conſuetudinis, & c. ff. de conſ. vnde nō attenditur

ditur qualitas litigãtis contra antiq̃ consuetudiné. 112 †Ergo sequtur, quod stante cõtrarietate, q̃ semper euitanda est, illa clausula non põt ad alia capitula referri nisi ad hoc vltimũ: cũ possit assignari rõ, quare ad alia nõ referat: vt dñt Bart. Bald. et cõiter Doct. in l. j. C. de lib. pręt. et Bart. in d. l. talis scriptura ff. de leg. j. & in l. si idem cum eo. §. fin. ff. de iur. om. iud. et Alex. in cõs. xlviij. col. iij. ver. sed ita in j. vol. Cum ergo dicta clausula de necessitate referat ad hoc vlt. cap. satis clare patet de mente disponentis, qd' non vult iura Longobarda ꝑferri præcise iuri Rom. sed illa seruari ẽm qualitatem litigãtium, prout ibi exponit And. de Iser. s. vt illi q̃ viuit iure Lõgobardo, iudicetur ꝑ ius Longobardum. Ille vero, q̃ viuit iure Rom. iudicetur per ius Rom. ergo sequtur, ꝙ si litigator viueret iure Rom. nõ compellitur iudex iudicare ẽm ius Longobardum, & sic non ꝑferet ius Longobardum Romano: q̃a ergo apparet de mẽte disponentis, non est curãdus nec inspiciẽdus 113 dictus ordo verboꝝ, sed sola mens. †Secũdo principaliter quod dictus ordo nõ sit curandus, adduco aliam regulã, vbicunq; ordo punitur in aliqua dispositione, gr̃a exempli pro doctrina, nunq̃ censetur positus pro forma, nec seruari debet tex. in c. decernimus, et ibi Card. de iud. vbi eps, et Abb. præferũtur in ordine Archiepiscopo, & tñ nulli dubiũ est, quod Archieps est dignior, et deberet primo nominari, & non est alia rõ, nisi q̃a illa nominatio fit gr̃a exempli vnde non inspicitur: ordo, ita ẽt tenet Fel. in d. c. cum dilecta col. vj. vers. ij. declara, &c. de rescr. sed in ꝓposito in d. cõst. puritatem, illa nominatio iur. Longobardi, et Romani, fuit facta gr̃a exẽpli: qd' patet ꝑ illam dictionem, videlicet, q̃ est dictio declaratiua, et exẽplificatiua, vt supra dixi. Nam primo dicit ẽm iura cõia, et postea exemplificat declarando, q̃ sint ista iura cõia, ergo sequtur, quod ille ordo non est 114 inspiciendus. † Tertio, q̃a vbi constat de ordine intellectus, nõ curatur nec inspicitur ordo scrip. ita dicit Bart. in l. ita tñ §. qui suspect. et in l. Scæuola circa fin. ff. ad Trebell. sed ibi ꝯstat de ordine intellectus: q̃ est, vt in viuẽtibus iure Longobardo tm̃ seruetur ius Longobardũ, et non in alijs: ꝑ illã clausulã ꝓut qualitas, &c. ergo non curatur ordo scri- 115 pturę. †Quarto, quia q̃n ordo scripturę ꝑturbat ordinẽ necessitatis, non attendit, imò reducit ad ordinẽ necessitatis. Ita tenet Bar. in l. Gallus §. quidam rectè col. ij. ff. de lib. et Posth. et ibi ꝑ alios Doct. & Bart. in l. j. in fi. C. de exe. rei iud. sed in d. ꝯst. est ordo necessitatis, qd' in viuẽtibus iure Rom. cesset ius Lõgobardũ, sed tunc ꝑferatur, q̃n litigantes eo iure viuerẽt: ergo iste ordo est attẽdẽdus, nõ ordo scripturæ. Quinto, qd' dictus ordo nõ sit substalis nec inspiciẽdus, põdero vnã aliam const. videlicet, const. q̃ incipit, vt vniuersis. vbi sunt similia verba, et nulla fit mentio de iure Longob. Nã dicit, ꝙ iudices iudicẽt ẽm const. et deinde ẽm consuet. et demum ẽm iura, non specificãdo q̃ iura: quo casu in dubio appellatione iuris simpliciter, venit ius Rom. ꝑ antonomasiã §. sed quoties inst. de iur. nat. vnde illa ꝯst. sentit totũ contrariũ, et sic facit pro parte nr̃a q̃a cessante cõsuetudine, debet iudicari ẽm ius Rom. ergo ꝑponitur iuri Longobardo. et hanc ponderationẽ sentit etiam Matth. in d. const. puritatem.

Sed posset aliq̃s instare, et dicere, quod illu const. vt vniuersis. est correcta ꝑ cõst. puritatem, q̃ est sequens, et posterior in ordine. Ad hoc dico, ꝙ imò nõ est correcta, q̃a dicta const. puritatẽ dicit illud idẽ, nisi q̃a addit illã limitationẽ in viuẽtibus iure Lõgobardo vnde illa cõst. puritatẽ. est potius limitatiua, q̃ correctiua, q̃a semꝑ in dubio vitãda est legum correctio. l. ꝑcipimus. C. de appell. et l. sancimus. C. de test. Dicamus ergo sic, iũgendo vtrãq; const. ꝙ iudex cessante cõsuetudine debet iudicare ẽm iura. s. Rom. et ita loquat ꝯst. vt vniuersis fallit. q̃n qualitas litigãtiũ aliud exigeret, q̃a tunc ꝓcedit ꝯst. vt vniuersis, ponit regulã cõst. vero puritatẽ, ponit 116 limitationẽ. †Cui regulæ stãdũ est donec ꝓbetur limitatio. c. ad decimas de rest. spo. lib. vj. & not. Bar. et doct. in l. ex quacũq;. ff. si q̃s in ius vol. nõ ierit. Sexto, qd' dictus ordo nõ sit inspiciẽdus, nec formã inducat, pondero nouiter vnã aliã const. ab alijs non põderatam, q̃ incipit, cũ circa, quæ mandat iudicibus, et officialibus, vt decidãt causas iuxta tenorẽ const. et iura, & cons. approbatas, et istę est ordo formalis, quo ad verba illius const. cũ circa, et sic primo dicit ẽm const. postea ẽm iura, & postea ẽm consuetudines. Certe si vellemus inspicere ordinẽ verboꝝ, ex quo procedit ius cõe, præfertur ius cõe consuetudinibus, quod est falsum, quia imò consuetudines derogant iuri, et præferuntur iuri: vt

d. const.

d.const.puritatem,& l.de quib.ff.de leg.& l. j.C.de emanc.lib.Patet ergo,quod ibi nō inspicitur ordo scripturę,prout etiam dicit ibi gl.vnde minime debet inspici in d.const.puritatem,cum de eo.casu loquatur.Præterea, illa const.cum cir.est posterior, & dicit ſm iura simpliciter,vnde intelligitur de iure Roma.vt supra dixi in præcedenti argō.& sic facilius tollit illud motiuū supra factum:cū sit
117 posterior. † Septimo, pondero const.q̄ incipit,spāle.quę vult, quod vnus sit ordo iudicij in oībus personis: & noīat ibi sigillatim siue quis fuerit Francus,siue Rom.aut lōgobardus: & sic in ordine noīat vltimo loco lōgobardū. ergo patet,qđ est minus dignus tanq̄ vltimo noīatus. Nam primo noīatus censetur maior & dignior, ſm Bal. in l.cum quidam col j.C.de verb.sig.per l.j.ff.de albo scr.&Bal.in auth.hoc amplius col.pen.C.de fideic.facit tex.in l.quoties ff.de vsufr.longobardus ergo vltimo loco noīatur,censet minus dignus,vñ merito est postponēdus. Per hæc igr̄ septem argumenta & pōderōnes satis vr̄ sublatum dubiū,quod fiebat ex ordine illius ɔst.puritatem. quæ septem rōnes tollunt & destruunt totū fundamentum tenentium partem ɔtrariam,q̄ oēs se fundant per illam const. Ac firmant rōnes prædictæ,& corroborāt hanc secūdam ꝑtem,quā teneo. Sublato ergo obstaculo de pōderōne illius const.ɔfirmo & corroboro mō hāc secundā partem,tanq̄ verissimam,infra scriptis alijs
118 fortissimis rōnib.& argumētis.†Et prīo adduco regulā,q̄ se ita hēt. Omne id,ꝙ est magis dignū & nobile,dēt p̄ferri minus digno, &minus nobili.Regula est trita in iura q̄ tradit in §.fi.inst.de iure nat.& in c. ꝙ in dubijs de consec.eccl.vel alia facit tex. in c.eps xcv.
119 dist. † Sed negari nō pōt, ꝙ ius Romanū, est dignius iure longobardo, plurib.de cāis. Primo,rōne causæ efficiētis.quia ius longobardū fuit ꝑ maiori ꝑte cōditum à q̄busdā regibus Apuliæ,vt supra dixi,in princ.huius q.Ius vero Rom.fuit ɔditum ab Imp.Iustin. qui fuit dn̄s totius mundi.l.depcatio.ff.ad l. Rh.de iac.& tanto dignius, & nobilius dicit̄ opus, quāto à nobiliori & digniori ꝓcedit. Vnde dicimus magis dignū eum,q̄ acq̄rit dignitatem īmediate à principe,quā eum,qui acq̄rit ab inferiore,vt inq̄t Spec.in tit.de citatione col.iiij.vers.porrò si sunt plures,&c. ꝑ hoc est tex.in l.ij.ff.de alb.scr.& tex. cum gl.in c.ꝑ tuas de mai.& ob.& in c.cum in di
120 stribuēdis de temp.ord.† Leges ergo Imp. censent̄ ꝓcedere ab ipso Deo: q̄a Impator dr̄ diuina gr̄a constitutus,ſm And.de Isern. in rub.de proh.feu.alie.per Loth.& est Imperator in terris,sicut Deus in cœlo, & dicit̄ hr̄e diuinum numen,ſm And.de Iser.in c.j.
121 vers.ad felicē.quæ sint rega.†Secūdo,rōne iustitiæ & melioris rōnis.Nā ius Rom.& p̄sertim leges Iurisconsultoꝝ,fuerūt factę cū tanta iustitia & rōne, vt eis iniustitia aliqua inueniri non possit: vt testat̄ And.de Iser.in const.si dam.col.fi.in princ.hoc ēt probatur inst.de lege Fusia Canina tol. ꝑ totū tit.vbi Imperator sustulit illam legē tanquam sine rōne,& in q̄pluribus alijs legibus similibus sublatis in corꝑe iuris.ius vero longobardū est ius iniustum & sine rōne factū vñ appellatur ius asininum,ſm And.in c.j.§.fi.de notis feu.& Bald.& Odof.in auth.dos data. C. de don.ante nupt.merito est postponendū iuri Romano,& nō preponēdum. Secūdo, principaliter istam ꝑtem ɔfirmo,per d.const. puritatē,retorquendo ipsam ɔtra tenentes primam ꝑtem,quam pondero in duobus locis. Primo,dum dicit. prout qualitas litigantiū exegerit,exponēdo,ꝓut exponit ibi And.de Iser.& supra dixi. Nā ꝑ illa verba ꝑmittit illa ɔst.ꝙ in Regno viuatur iure Rom.& iure longobardo ꝑmissiue & nō imꝑatiue, vnde non imponit necessitatē,ꝙ q̄libet viuat iure Lōgobardo. Itē ꝑmittit,qđ iudices p̄ferant ius Romanū iuri lōgobardo ī viuētibus iure Rom.sequitur ergo,quod male allegat̄ illa ɔst.ꝑ eos,q̄ dn̄t ꝙ de necessitate in hoc regno viuat̄ iure lōgobardo,& illud p̄fertur iuri Romano, quia si esset ista necessitas, illa ɔst.loqueretur p̄cise, qđ iudices indistinctæ seruēt ius longobardū,siue aliq̄s viuat eo iure,siue nō, sicut dixit p̄cisam obseruātiā con
122 stitutionū,&consuetudinū.†Sed q̄a noluit loq̄ p̄cise, sed ꝑmissiue,referēdo se ad qualitatē hoīum ꝑ dictionē,prout, quæ est dictio relatiua,& limitatiua,ſm Bar.in l.edita col. pen.C.de eden.& est tex.in l. ꝓut ff.de sol.& in cl.j.§.volumus de foro cōp. & no. Bar. in extrauag. ad reprimēdū in ver. ꝓut,& Phil. Decius in ɔs.lxiij.col.iiij. Seq̄tur ergo,ꝙ tota obseruātia iuris lōgobardi, depēdet à qualitate viuētiū, ergo nō est p̄cisa nec necessaria.Vnde illa ɔst.puritatē,facit potius ꝑ ista ꝑte,quā teneo. Aliā pōderationē illius ɔst.

123 dicam infra. † Tertio, istam partē ꝯfirmo,
q̃a ritus magnæ curiæ vicariæ dat mundual
dum in Regno mulieribus, tm̄ viuentibus iu
re lōgobardo, vt dictat ritus magnæ curiæ ĩ
num.48.incipiens. Item ꝙ curiæ ipse &c. Er
go à ꝯtrario sensu mulieribus viuētibus iu-
re Romano, nō dat mundualdū, cū ēt in sta
tuto capiat arg. à ꝯtrario sensu, qn̄ disponit
sup casu non ꝓuiso à iure cōi, ꝓut est ille ri
tus ita tenet Alex. in l.j.col.xij. vers. secunda
ꝯcl.ff.de offi.eius, cui mād.est iur. Bald. in l.
apud antiquos. C.de fur.& in l.ij.C. de ꝯd.
infer. Mūdualdus est īductus à iure lōgobar
do, & tñ illi ritus, q̃ facit ius nouissimum, in
hoc regno coarctat hanc obseruātiā tm̄ in
mulieribus viuētibus iure lōgobardo, ergo
à ꝯtrario sensu ꝑmittit mulieres huiꝰ regni
viuere iure Romano, si volūt, & qđ nō vtanī
124 mūdualdo. † Istud tñ de mundualdo mu-
lieris limita ꝓcedere, qn̄ mulier contrahit
noīe ꝓprio, secus si noīe alieno, puta ꝓcu-
ratorio vel tutorio noīe, q̃a tunc valet con-
tractus, ēt sine mundualdo, ſm Alex. in l.qsi
tum col.fi.ff.de in ius voc.& Paul. de Cast. in
125 l.cuicunque §. si ab alio ff.de inst. † Quar
to, istā partem ꝯfirmo, ꝑ id qđ fuit decisum
in sacro ꝯsilio Neapolitano, vt refert Matt.
de affl. in decis. sacri ꝯc.cclx.s.qđ mulier vi-
uens iure lōgobardo, nō possit facere testm̄
sine mūdualdo, ergo si viuit iure Romano,
pōt facere sine mundualdo. Ergo ꝑmittitur
viuere iure Romano q̃a si non ꝑmitteret,
fuisset indistinctē decisum, qđ nullū testm̄
mulieris in regno valeat sine mundualdo.
126 † Quinto, confirmo ꝑ gn̄alem ꝯsuetudinē
huius regni, & obseruantiam notoria tp̄is,
cuius non extat memoria in contrariū, quæ
habet vim legis, & priuilegij, ſm Abb. in c.
sup q̃busdam §.pterea de verb.sign. & And.
de Iser. in c.imperialē §.pterea ducatus col.
pe.in princ.de ꝓh. feu. alie. ꝑ Fed. & in c.j.
vers.flumina nauigabilia col.ij.q̃ sint reg. &
in ꝯst.si dubit.col.iij.& in ꝯst.quadrag.col.j.
& hr̄ in l.hoc iure §.ductus aquæ ff. de aqua
quot.& æst. Quæ obseruātia est, vt solo iure
Romano viuatur, & qđ penitus si iuri lōgo
bardo derogatum, & hoc patet euidēter, q̃a
quam plures dispositiones iuri longobardi
nō solum non seruantur in regno, verꝫ ēt
seruatur totum cōtrarium, vt videmus in te
stis mulierꝫ, quæ ĩ oibus ferè ciuitatibus hu
ius regni fiūt sine mūdualdo, & hoc est noto
riū maxime iter oēs tabelliones huius regni
127 & ꝑ schedas tabellionū mortuorꝫ. † Item
de iure lōgobardo cognati ĩ successionibus,
adeo qđ non succedūt, nec ēt mater filio, tā-
quā cognata. Itē filij nāles nū excludunī to
taliter ꝑ filias legitimas, & nāles de iure lon
gobardo ꝓut hęc oīa notat gl.& ibi ꝑ Doct.
in c.j.§.hoc aūc de his q̃ feu. dare pos. Et tñ
videmus, qđ in regno ita succedūt cognati,
sicut agnati, & oñdit sola gradus ꝓrogatiua,
ſm formā §.nullam in authe. de her.ab int.
cessante. C.de leg.her. Item, filij nāles exclu
dunī ꝑ filias legitimas, nisi aliqd sibi relin-
quat ꝓ alimentis, iuxta c.cū hr̄et, de eo, qui
dux.in vxo.quā pol.ꝑ adul.& sic sola obser-
uātia iuris Romani viget. Et de hoc reperiū
tur infinitæ sn̄iæ latæ tā in sacro concilio, q̃
in oibus curijs ciuitatū huius regni. sic ēt &
quā plura alia exempla pōt studiosus inue-
stigare, in q̃bus differt iure Romanū à lōgo
bardo, & in eis solo Romano iure vtimur in
regno. Ergo cēset abrogatū ius lōgobardū,
saltē ex gn̄ali consuetudine tam antiqua, &
inueterata ĩ hoc regno, vñ merito dicit Bal.
in d.authen.dos data. qđ tale ius recessit ab
aulā, q̃a abijt in desuetudinē. Qn̄ ergo esset
disceptatio, quo iure viuat ĩ regno, sufficeret
allegare hāc notoriā obseruātiam, q̃a si ius
Romanū seruat in istis exēplis ꝓpositis, prę
sumptio est, qđ seruetur ēt in alijs oibus q̃a
si ius Romanū seruatur, ergo est ius saltē lō
gissimo vsu approbatū, iuxta l.de q̃bus ff.de
leg.& nisi ꝯtrarium ꝓbetur, in alijs exēplis,
esset semꝑ seruandum, ꝓut notorie seruat.
128 † per ea, q̃ tradit And. de Iser. in d.c.impe-
rialem §. pterea ducatus col.ij.in fi. vers.sed
qūo probabitur, &c. vbi dicit, qđ ius Frāco-
rum si ꝓbandum est, sufficit ꝓbare, ꝙ alias
illi de domo seruauerunt, ꝙ primo genitus
succedat q̃a ex hoc solo trāsfundit onus ꝓ-
bādi ꝯtrariū in aduersariū, ergo patet, qđ ex
sola ꝓbatione vnius capituli iuris Frācorꝫ,
ꝓsumit, & ꝓbatur, qđ viuatur iure Frācorꝫ,
quāto fortius id dicēdū est ĩ iure Romano,
cuius obseruantia ꝓbat notorie ex mille, &
infinitis capitulis, & antiq̃ssimo tp̄e? vnde
129 succedit dispositio l. minime ff.de leg. † Et
ꝙ ista gn̄alis obseruantia, & ꝯsuetudo tanq̃
notoria nō indigeat ꝓbatione, sed sufficiat
eā allegari, est Dec. in term. Bal. ĩ l.j.col.ij.ĩ
fi.vers. sed hic q̃ro, etc. C.ad Velleia. vbi ex-
presse dicit, qđ ꝯsuetudo notoria est, q̃libet

ex inspectione oīum publicoꝶ instrōꝶ, & nō oportet eam ꝓbare. Sexto, nunc pōdero iteꝶ dictam ꝯst. puritatem, q̄ retorqueo pro ista parte, quā teneo, & ista est noua pōderatio, et ab alijs hactenus nō cogitata. Nā vult illa ꝯst. quod primo iudicetur ſm constitutiones, postea ſm cōsuetudines approbatas, & postea ſm iura, &c. per hoc quod dico, qđ stante consuetudine gn̄ali in hoc regno, ꝙ causæ decidātur ſm ius Romanum, ꝓut supra ꝓbaui, illa ꝯstitutio decidit casum nostrum ꝓ ista parte, qa præponit consuetudi
150 nem iuri lōgobardo. † Sed nulla pōt esse fortior, & melior ꝯsuetudo, quam illa, q̄ est ꝯformis iuri cōi, vt est tex. no. in c. sopitę, & ibi not. extra de cēs. & in c. cum dilectus, de ꝯs. & quod possit esse consuetudo cōformis iuri cōi, tenet Abb. in c. fin. col. pen. in prin. de ꝯs. ista ergo gn̄alis obseruantia iuris Romani ꝯtra ius longobardū, induxit quandā notoriā, & approbatam ꝯsuetudinem conformē iuri cōi Romanoꝶ, vnde ſm hanc cōsuetudinem debet prius iudex iudicare, et ea cessante, tunc demū recurret ad ius lōgobardum, & ista subtiliter bis pōderata illa ꝯst. puritatem, facit ꝓ ista parte, imò si aliq̇d dubij hr̄et dicta cōsuetudo, reciperet interpretationem à iure cōi Romanoꝶ, ꝙ est ius generale l. si serui vestri C. de noxa. act. & hr̄ in d. c. cum dilectus non aūt reciperet interpretationem à iure longobardo, qđ est ius locale, ſm Bal. in c. j. §. & qa vidimus col. vj. in fi. de his, q feud. dare poss. Septimo, & vltimo, ꝓ ista parte adduco oēs illas decem auctoritates, quas supra collegi arguendo ꝓ hac ij. parte, quæ oēs remanent in suo robore, q̇bus, dato quod supra disputādo voluerim r̄ndere, tn̄ nunc tangendo veritatē, dico dictas r̄nsiones non esse sufficientes. vnde in quantum ad primam secundam, quintā sextam, & septimam auctoritates, dicebā eas ꝓcedere de iure cōi, secus est in regno ꝑ d. ꝯst. dico, qđ est mala r̄nsio, ex quo in regno nihil reperiī innouatū ꝯtra dictas decisiones: vt supra ꝓbaui, & d. ꝯst. puritatem, facit potius pro ista parte, imò est conformis cū dicto Bal. in d. l. si inuita. C. de nupt. q dicit, ꝙ de tali iure nō est curandū, nisi in loco, vbi seruatur de ꝯsuetudine, vn̄ fateor illud, qđ qn̄ in aliqua parte regni probaret, ꝙ illud ius seruatur, vel qđ eo iure viuitur, ibi esset seruandū, & nō alibi, & hoc proprie vult d. const. vt supra dixi, tn̄ onus probandi semꝑ incūbit alleganti illud ius, cū sit ius locale: vt supra declaraui, vn̄ remanent dictæ qnq; decisiones in eoꝶ robore, & obseruantia, cū iure cōi vtamur. Item ad tertiam auctoritatem And. de Iser. in c. j. de notis Feud. dico nō esse bene r̄nsum, quia imò melius fuit locutus ibi, quam alibi, ex quo tale ius sine rōne nō debet seruari, & maxime, cū dicta decisio sit ꝯformis cum decisione Bal. & alioꝶ doct. supra alleg. vn̄ censetur magis cōis, cū plurium auctoritate fulciatur l. j. vers. & sanè crebrior ff. de off. questo. nec ꝓcedit arg. de l. ꝓspexit ff. qui, & à q̇bus, qa non reperit dictum ius p̄cise approbatum per regni ꝯstit. nisi in loco, vbi viget. & ita dicit idē And. in c. j. de feu. cogn. & ibi ēt Bal. magis clare, q̄ alius, dicit expresse, in j. col. qđ iter eos, q viuunt iure Romano, causa deciditur ſm ius Romanum, & inter eos, q viuunt iure longobardo, causa deciditur ſm ius lōgobardū vn̄ habuit Bal. ibi ꝓprie sensum d. cōst. puritatē. Nec valet r̄nsio data ad quartā auctoritatē. s. And. in d. c. j. de feu. cog. quia non est veꝶ, qđ constitutio necessitet hoīes huius regni, ꝙ viuant iure lōgobardo, imò ponit ī coꝶ arbitrio, vt supra ꝓbaui. Item, ad octauam auctoritatē Lucę de pēna reprobatur r̄nsio eodem modo quo p̄cedēs. Nec obstat ꝙ And. est maioris auctoritatis, qa cū sit sibi ij si cōtrarius ī pluribus locis, ten̄. ea est eius auctoritas, vbi melius dixit. Ad nouā auctoritatē. s. in c. trāſ. de const. minime valet r̄nsio, quia nego, ꝙ successores in regno confirmauerint p̄cise, & necessario ius lōgobardū: sed vt supra dixi. imò, si placuisset illud ius imperatoribus, inseruissent illud in voluminibus iuris ciu. sed qa non inseruerūt, apparet qđ tale ius reprobauerunt, ꝓut in simili arguit Alu. in pl. feud. in iiij. q. Itē r̄nsio data ad decimā auctoritatem Matth. de aff. q sequit Luc. de pēna, minime procedit per easdē rōnes, & sic remanet ista pars cōprobata, et firma. Super est tm̄ r̄ndere ad decem auctoritates contrarias adductas pro prima parte, ad quas satis patet r̄nsum ex p̄dictis, qa qtūs expresse dn̄t, quod ius longobardum p̄ferat, male loquūtur, & veriores sunt auctoritates cōtrariæ. & maxime, cum vt plurimū, sint auctoritates And. de Iser. q tenet alibi cōtrariū, solū r̄ndeo ad quintā auctoritatē And. ī d. §. p̄terea ducatus. nam loqtur ibi de iure

lõgobardo, & Francoꝝ, non aũt de iure Ro
131 mano. † Et verum est, quod ius Frãcoꝝ, est speciale ius, & onerosum, & contra ius cõe vt dicit Andr. in d. §. ꝓterea ducatus col. iij. in addi. vnde debet ꝓbari ꝑ allegantẽ, alias nõ ꝑsumitur, vnde qñ esset dña inter ius Francoꝝ, & lõgobardum, fateor quod potius ꝑsumatur ius lõgobardum, maxime in succedẽdo, ex quo est conforme cum iure cõi, in eo quod admittit oẽs filios æqualiter ad successionẽ, secus est, qñ dña esset inter ius Longobardum, & ius Rom. prout est q. nostra. qa tunc potius Romanum ꝑfertur, et prosequitur per ꝑdicta. Vltimo superest rñdere ad id, quod dicit And. in d. const. puritatem, & in præl. in iij. q. princ. circa fi. vbi dicit, ꝙ ista cõsuetudo, per q̃ aliqui non seruãt ius Longobardum, nõ valet, qa est contra constitutiones Regni, vnde tales non seruantes, non excusantur cõsuetudine, ẜm eum in hoc dico indubitanter, ꝙ And. male loqtur, & dicit cõtra casum d. ꝯst. puritatẽ ibi, prout qualitas litigantiũ &c. qa imò d. const. approbat hãc consuetudinem, cũ ꝑmittat, qđ viuatur iure Romano, & ꝙ iudex sequať ius Romanũ in viuẽtibus ẜm illud. Quòd fortificať ex his, q̃ supra dixi ad corroborationẽ huius partis. Vñ melius locutus fuit And. in d. c. j. de feu. cog. & ibi Bal. vbi dicit, ꝙ seruať, vbi eo iure viuiť, ergo vbi eo iure nõ viuiť, nõ seruať, & sic põt esse ꝯsuetudo, qđ eo iure nõ viuatur ꝯclusiue ergo teneo, ꝙ ius Romanũ ꝑferť lõgobardo, & q. dicit, ꝙ viuit iure lõgobardo, debet hoc ꝓbare, & similiter incumbit onus ꝓbandi ei q. dicit ꝙ ĩ regno viuiť iure lõgobardo, non præsumitur, ꝙ viuatur iure Romano, ꝑ ea, q̃ supius dixi, & hãc puto esse merã veritatẽ. Et ꝑ hęc sit expedita ista not. q. q̃
132 nullus hacten⁹ ita plenè examinauit. † Pręsupposita hac declarõne nouẽ iuriũ, vt videremus à quo iure initiũ habuit ipm iudiciũ, sup est mõ deuenire ad decis. prin. q. s. vñ habuit originẽ iudiciũ. Sup qua ꝯcludo, ꝙ iudiciũ icępit tpe iuris nãlis primęui, & iuris di-
133 uini † & sic habuit originẽ ĩ paradiso. vñ expulsus fuit Adã. nã cũ Deus creauit primum hoïem dedit sibi legẽ ꝑceptiuã, ꝙ nõ deberet comedere de ligno vetito, ipse ãt hõ fuit ĩobediẽs, & venit ꝯtra ꝑceptũ Dei, & comedit de ligno, qđ Deus sentiẽs, irat⁹ citauit ipm, dicẽs: Adã, vbi es? q. cõparuit corã Deo. Deus ãt ĩcrepauit ipm ex eo ꝙ noluit suis ꝑceptis obedire, q. Adã volẽs se excusare dixit. Mulier, q̃ dedisti mihi sociã, ipsa me decepit, & comedi, & sic voluit culpã suã retorquere cõtra Deũ, eo qđ malã sociã sibi dederit, & sic tãto magis deliqt, ꝓut hęc oïa hñr Gen. c. j. j. et c. iij. et est tex. ĩ c. serpẽs de pęn. dis. j. sic ergo ex istis verbis, & replicationibus iter Deũ & Adã fuit ortus qdã modus litigẽdi, q. vulgariter dř placitãdi, et exinde ĩ antea inuentũ fuit iudiciũ, vnde ꝯclusiue iudiciũ habuit originẽ in paradiso, ẜm Arch. sup j. rub. dec. col. j. et Spec. in proœ. j. partis, col. vj. vers. sanè placitandi, etc. ex quo dico, qđ fuit inuẽtum iudiciũ de iure nat. primæuo. eoipso ꝙ fuerũt creati primi parentes, et ꝑꝑ illam rñsionem, quam fecit Adam. nam cognoscens se errasse ꝑꝑ inobedientiam, fuit motus ex quoddam naturali instinctu ad defensionẽ sui ipsius: et in hoc cooperabat ius nat. cõe primæuũ: fuit ẽt et cooperatio iur. nat. secũdarij. s. rõnis inquantum sciuit abdicare à se culpã, et applicare alij: qa vt se defenderet inculpauit Euã vxorẽ suã, ꝙ eum deceperat: et inculpauit serpẽtẽ: vt d. c. serpẽs, deinde iudiciũ habuit suã prosecutionẽ, et augumẽtum de iure gen. quo iure oia mandabanť executioni manu regia, et manu principis, qa non dum erãt inuẽtæ actiones: nec magĩatus vt
134 dicit tex. in l. ij. in prin. ff. de orig. iu. † Fuit etiam cognitũ iudiciũ tpe legis vet. Moysi in veteri testõ: q. statuit legẽ, quod in ore duorum vel trium, stet oẽ verbũ: vt hř Deuter. c. xix. et sic patet, quod erat tunc iudicium in vsu: quia erat vsus testiũ. idẽ ꝓbatur per id, qđ dicimus de Susanna: vt hř Dan. c. xiij. vbi Susanna erat dãnata ad mortẽ per depositionem duoꝝ testiũ deponentium de adulterio ꝑ eam patrato: et postea Daniel inspiratus à Deo examinauit dictos testes semotim: et inuenit eos varios in loco. vñ appuit coꝝ falsitas: et fuerũt interfecti, et Susanna tanq̃ innoxia liberata. ꝓbať ẽt Leuit. c. xix. vbi diciť. Nõ facies iniquũ aliqđ in iud. etc. et Deut. c. xxiiij. vbi diciť. Non peruertes iudiciũ aduenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco, viduę vestimentum, etc. ẽt Hier. c. xxij. Facite iudicium et iustitiã, et libertate opp̃ssum de manu calum. etc. Fuit successiue cognitũ iudiciũ in testõ nouo ꝑ l. euangelicã et apost. vt patet de Iesu, q. fuit ductus ad Pilatum, et in iud. condẽnatus: licet iniuste. et hř xvj. dis. c. j. et ij. et iij. et postea fuit iudiciũ cognitũ

&

& ampliatum, & magis ordinatū per l. ciuilē & canonicā: vt patet in toto ti. ff. & C. & extra de iud. & sic successiue, cum hodie p̄fatis
135 vtamur legib. vtimur ēt & iudicio. † Fuit aūt inuētum iudiciū ex necessitate, ne q̄s diceret sibi ius ꝓpria auctoritate: & ne q̄s ꝓpria auctoritate audeat sumere vltionē. l. nullus. C. de Iudæ. & c. ad hoc xvj. q. j. & tex. cum gl. in c. nisi bella. xxiij. q. j. & no. Spec. in ti. de of. om. iud. §. pōt in prin. & idē Spec. in ꝓœ. iij. ptis habuerunt. n. iura valde ꝓ abominabili, ꝙ q̄s propria auctoritate sibi ius dicat. hinc introduxerunt pœnas amissionis iuris l. extat ff. quod met. cau. & l. si q̄s tantam C. vñ vi. Et per p̄dicta remaneat expedita hæc tertia pars princ. huius tractatus. Sequit̄ nūc iiij. pars, quæ diuidit per distinctiones. Rob. de Mar. Venus. I. V. D. Excellentissimus.

QVARTA PARS.

Iudicium, duplex. Et super eo loco xx. distōnes, non minus acutæ q̄ copiosæ.

1 *Iudicium aliud ciuile, aliud criminale, aliud mistum.*
2 *Causa ciuilis quæ dicatur, & quæ criminalis.*
3 *Causa criminalis dicitur, si agitur ex crimine infamante, etiam si agatur ciuiliter.*
4 *Agi potest ex delicto, ciuiliter, & criminaliter, scilicet ad interesse & ad pœnam.*
5 *Actio ciuilis vbi non oritur, nec etiam oritur criminalis.*
6 *Actio ciuilis, & criminalis quando emulentur.*
7 *Homicidio commisso oritur criminalis accusatio ad pœnam ac ēt actio in factum ad interesse.*
8 *Expense medicorum & medicinæ debentur vulnerato & qualiter intelligatur.*
9 *Agi an posit ex eodem delicto criminaliter, ex quo prius actum fuit ciuiliter.*
10 *Pœna in actione iniuriarum cui applicetur.*
11 *Pœna iniuriarum æstimatur per iudicem, quando per querelam agitur.*
12 *Iniuriarum accusatio criminalis non datur in Regno si sunt iniuriæ verbales.*
13 *Iniuria si esset facta viduis, ecclesiasticis personis, aut miserabilibus potest ex offitio procedi.*
14 *Locus & tempus commissi criminis, in libello requiritur,*
15 *Iniuriarum libellus, si constat per confessionem partis, non requirit appositionem loci & t̄pis.*
16 *Iudex arbitratur pœnam secundùm qualitatem personæ, loci, & dignitatis, quando pœna iuris petitur quis puniri.*
17 *Iudicium an ciuile, vel criminale dicatur, quando agens iniuriarum actione concludit iniuriantem condemnari ad satisfactionem iniuriæ, siue honoris.*
18 *Causa criminalis dicitur, quando de tutore suspecto agitur.*
19 *Libellus in quo pro æstimatione iniuriæ, & delicti satisfactio in pecunia petitur non tenet.*
20 *Pœnæ ambæ quando tendunt ad vindictam, vna non tollitur per alteram, quæ non fuit sufficienter irrogata,*
21 *Punitus mitiori pœna, an puniatur maiori.*
22 *Cautella libellantis vt in eodem libello posit petere æstimationes, & satisfactionem iniuriæ, & nu. 25.*
23 *Libellus qualiter formetur, de duobus reis debendi.*
24 *Validum est arg. de persona, ad res: et è contra.*
25 *Agens iniuriarū actione, iniuriā æstimare pōt & in calce libelli addere, quod si iudex non puniuerit sufficienter reum, reseruat sibi petere satisfactionem, & talis libellus procedit.*
26 *Agens redhibitoria, potest potestari de vitijs non apparentibus.*
27 *Iudex laicus, & iudex ecclesiasticus, an posint de vno delicto cognoscere, vbi pœna ciuilis diuersa est à canonica.*
28 *Libellus vt procedat quando simul ex eodem delicto ciuiliter, & criminaliter agitur, debet actor principaliter agere criminaliter, petendo reum puniri, & incidenter per iudicis officium rei restitutionem petere.*
29 *Iudicium ciu. & crim. potest æque principaliter cumulari, quando delictū est tale, in quo quis venit ad mortem principaliter c̄demnandus.*
30 *Libellus in quo petitur aliquem puniri, & condemnari ad rei restōnem valet, & saluatur.*
31 *Verba libelli impropriātur vt saluetur libellus.*
32 *Causa ciuilis, & non criminalis dicitur, vbi ad priuationem officij agitur, nisi pœna ista imponeretur per statutum. nu. 33.*
34 *Causa ciuilis dicitur, vbi agitur de adulterio ad solam separationem thori: & potest in ea procurator interuenire.*
35 *Causa dicitur ciuilis quando per viam inquisitionis, ad priuationem beneficij propter crimen, nulla præcedente, accusatione, nec exceptione agitur.*
36 *Delinquens mitius punitur de iure canonico,*

DEVENIO Nunc ad quartã partem principalem huius Operis: quæ cõtinet quotuplex est iudiciũ. Et super ista parte intendo cumulare quã plures distinctiones iudiciorum. nam iudicium est multiplex: & varijs distinctionibus compartitur.

Iudiciorum prima distinctio.

1 PRIMA igit̃ distinctio †iudiciorũ est: q̃a iudiciũ aliud est ciuile: & aliud criminale: & aliud mistũ. Iudiciũ ciuile est, in quo deducitur cã ciuilis. Criminale vero est, in quo deducit̃ cã criminalis. Verũ ꝓ hñda aliquali notitia h' distinct. opportunum est discutere, q̃ dicatur cã ciuilis, & q̃ crim. & qũo vna ab alia cognoscat̃. Hãc materiã tractant plenè Canonistæ in rub. de iud. vbi Abb. in fi. col. ponit vnã doctrinã, quę cõiter reprobat̃.
2 † Sed bñ vera & cõis ↄclusio est ista: ꝙ cã ciuilis dr̃ illa, quãdo principaliter in iud. agitur ad cõmodum priuatũ: siue talis cã descendat ex delicto, siue ex cõtractu. Cã vero criminalis dr̃ qñ principaliter agitur ad cõmodum publicũ, ex delicto tñ: seu ad publicam vindictã. hinc est, ꝙ si aliqs ex delicto venit puniẽdus corpaliter ad publ. vindictã dr̃ cã criminalis: q̃a ex tali pœna corpali nullum cõmodum sentit priuatus. Idẽ, si aliqs ꝓ delicto veniret puniẽdus pœna pecuniaria. nã si talis pœna applicat̃ fisco dr̃ cã criminalis: si vero applicatur ꝑti dr̃ causa ciuilis. Ista conclusio est verissima & cõis, & ꝓbatur per tex. & ibi Bar. in prin. in l. licitatio, §. qđ' illicite, ff. de pub. Ad hoc põdero nouiter text. meliorẽ de iure i §. in sum. inst. de iniu. Istã ↄclusionẽ firmant gl. Bart. & Alex. in add. in l. ꝓtor ait, in prin. ff. de sepul. vio. & ibi Alex. in spẽ reprobat aliter tenentẽ in d. ru. de iud. idem tenet Fran. de are. in d. rub. de iud. col. fi. vbi dicit hãc esse cõem opin. & ibi ẽt Fel. & Bal. in ij. lec. in j. col. & est tex. iũcta gl. in l. fi. ff. de priu. delic. & ibi Bar. & declarat pulchre Bal. in ↄs. 492. col. pen. in iij. vol. & colligit ex no. ꝑ Abb. & doc. in c. tuæ de ꝓc. & ꝑ Bar. in l. j. C. quando ciu. act. crim. præiud.

ADDITIO Vide Dec. in rubr. extra de iud. vbi late, & an cã sit ciuilis qñ agit̃ ad priuationẽ beneficij vide Bert. ↄsi. cccxix. nu. 5. in j. ꝑte & vide ad principalẽ q. eundẽ Bertr. ↄsi. 188. in ij. par. nu. 7. Itẽ vide quæ dixi in practica mea cã crimin. in verbo Audiantur excusatores, in fi. Item dr̃ cã criminalis si venit pœna applicando fisco. Ita tñ si descendit ex delicto, vt dixi in dicto loco, non tñ si descendit ex contractu illicito s̃m Alex. in l. j. ff. de sepul. violat. post gl. & Bal. in l. j. C. de legi.
3 † Item est aduertẽdum ꝙ ẽt si agatur ciuiliter ex crimine infamante dr̃ cã criminalis. s̃m Bar. in l. j. in prin. iiij. col. ver. est aduertendũ ff. de eden. & in l. inde neracius, ff. ad l. aql. & in l. prætor in princ. ff. de iniur. & Bal. in l. edita, in fi. C. de edon. & Abb. in c. testimoniũ de test. & quæ sit dr̃ia inter cãs ciuiles vel criminales? vide Affl. in constit. in pecuniarijs in gl. fi. & vide eundem in const. varietates pœnarum in vlt. no. P. F.

4 † Sup hoc tñ est sciendũ, ꝙ ex quolibet delicto ex quo orit̃ accusatio criminalis ad pœnã orit̃ ẽt actio in factũ ad interesse, & sic ad ꝓsecutionẽ rei familiaris, tex. est, & ibi Bar. ĩ l. q. noĩe, ff. de fal. & hodie, §. j. eo. ti. ꝓbatur ĩ d. l. fi. cũ ibi no. ff. de pri. del. & tenet Io. de Ana. in c. accedẽs, col. iiij. in fi. de acc. & est tex. cum gl. in l. nec q. cq̃, ff. ꝓ soc. ex quo seq̃tur. ꝙ est in ꝑtãte illius, q. dãnum seu iniuriã passus est, agere criminaliter ad pœnã ord. vel ciuiliter ad interesse, vel vtroq; mõ copulatiue. Exemplũ, si aliqs cõmisit furtũ, põt accusari crimin. ad pęnã iuris. s. dupli, vel quadrupli, s̃m ius cõe, quæ pœna hodie applicare-

tur fisco, si locum hr̃et, per c. Regni, quod in ci. placuit. vel ad pœnam fustigationis: si furtum est ab augustali infra, ab augustali vero supra vsque ad vnciam, ad pœnā abscissionis manus: vltra vero vnciā ad pœnam mortis, ſm formam c. Reg. quod inc. ad hoc, ꝙ nr̃o rum. pōt ēt contra eum agi ciuiliter ꝯdōne furtiua ad rei ablate restōnum. l. iterdum. §. qui furem, & ibi Bar. & doc. ff. de fur. pōt etiā agi ad vtrunque. s. vt puniatur, & vt rem restituat: ſm Bar. in d. §. qui furem, in fi. & Spec. in tit. de fur. §. j. vers. sed nunquid, quod qualiter procedat, infra dicam.

ADDITIO Adde ꝙ adeo est verū hoc.
5 † ꝙ vbi actio ciuilis nō oritur, nec etiā orit actio criminalis, vel inquisitio reip. ſm Sal. in l. eos C. de fur. & do. Bar. Cęp. in ꝯs. lix. in ci. Paul. fab. in pen. col. & voluit Bar. in cons. c. incip. à do. Cyn. de bon. j. col. & Soc. consil. cxxvij. incip. visis c. j. col. & do. Nel. de sanc. Gem. in tract. bannito, in ij. parte, ij. temp. in v. q. & in iij. pte, ij. tēp. j. q. ī fi. pen. col. & Marsil. in ꝯs. xxxv. nu. 14. & tenuit do. Par. de Put.
6 in tract. sind. fol. 51. † Est tñ aduertendū ad id ꝙ in fi. dicit (ꝙ & ciuilis & crimin. copulatiue pn̄t cumulari) refragatur. n. tex. in l. j. C. qñ ciu. act. præiud. cri. & gl. in l. si quis ad se fundū, C. ad l. Iul. de vi. pub. vel pri. & Bar. in l. interdum, §. q furem, ff. de furt. ideo intelligi debet, ꝙ ita demū actio ciuilis pt̄ cumulari cum criminali, qñ incidēter cōdemnari ad rei restōnē, nō principaliter, sed ꝑ implorationē officij iudicis: imò & si nō petatur pōt iudex ex offō suo condēnari ad rei restōnē, per l. j. ff. de cōcus. & in auth. de man. prin. §. ꝙ si delinquentes, & dicit And. de Iser. in ꝯst. si quis in posteꝵ iiij. col. ꝙ hoc si vr̃ mirabile cū ciuiliter, & criminaliter simul agi nō pōt, & idē voluit gl. in d. ꝯst. si qs in posteꝵ, & ibi: Affl. in xiiij. no. in ij. q. & gl. fi. in cōsti. in cā depositi, & hāc cōclusionē firmauit Angel. de Are. in lib. mal. in verbo & vestē celestē, & est hodie expeditū in regno ꝑ tex. in c. si, di fur. viol. quo cauetur, vt iudex cōperto facinore in eadē sn̄ia reꝵ condemnet ad rei restōnem, vltra pœnam corpalem, & ita seruatur: vt testat̄ Affl. vbi supra & adeo procedit, vt sic debeat doctrina auctoris intelligi: ꝙ licet hodie sint sublata p̄iudicialia. ꝑ cōst. si ciuiliter agēs: nō tñ derogatur l. j. C. qñ ciuil. act. præiu. cri. vt inquit Affl. in d. const. si ciuiliter agens iij. col. vj. no. & repetit in cōstit. violentias in vij. not. vlt. col. idem sequit cōsulendo Aimo Crau. in cōs. ccxx. in ij. lib. nu. 7. & ita se declarat do. Auctor hic nu. 17. & id voluit d. Tho. Gram. in cons. xx. & xj. in ciuilibus. Pet. Foll. V. I. D.

7 † Similiter, si est cōmissum homicidiū, orit accusatio criminalis ad pœnā l. Corn. de sic. & ēt actio in factū ad interesse, per quam tenetur occisor vel vulnerās ad expēsas medicoꝵ, & ad expensas operaꝵ illius interfecti, vel debilitati, vt est tex. in l. fi. ff. de his q deie. vel effu. & in l. ex hac lege ff. si quad. pau. fec. dic. & in hac æstimatione opaꝵ hēbit rōad totū tp̄s, quo ille occisus potuisset viuere, & operari ſm formam l. hr̃ditatum. ff. ad l. Fal. hn̄do ēt respectū ad artem, quā solitus erat exercere, ita declarat Spec. in tit. de iniur. & dā. da. §. seqtur ver. nunq d, cū duob. seq. sic etiam possumus exēplificari in crimine falsi vt d. l. q nomine, ff. de fal. & in alijs similib.

ADDITIO Seqtur ēt istud (ꝙ vulnerās teneat̄ vulnerato vel occisor hr̃dib. occisi ad expensas medicoꝵ & operaꝵ) Affl. in const. q de alto in vj. no. ꝑ illum tex. (& an si quis remiserit iniuriā, & offensionē videat̄ remittere hec dāna vide plene Fel. in c. de ijs de ac
8 cu. col. fi.) † Intelligendo tñ, si delictū sit saltim ex culpa leui, vel leuissima patratū, at secus si casualiter, citat l. ex hac lege ff. si quad. pau. fe. di. & l. fi. ff. de ijs q deie. vel effu. quas ēt allegat do. Auct. hic, pro quo ēt Alb. in d. l. ex hac lege allegat tex. in l. sed si hr̃ditas, ff. ad exhib. & no. in l. qua act. §. si qs in colluctatione, ff. ad l. Aquil. per gl. & ēt hoc erat statutū in l. Mosaica, vt Deut. c. xxj. in lr̃a D. in hæc verba si rixati fuerint viri, & alter alteꝵ vel lapide, vel pugno ceciderit, vt (tñ) nō moriatur sed lecto decūbat, si surrexerit, & egressus fuerit foras baculo suo (inixus) Absoluatur percussor, attñ dānum vacationis illius & impensas in medicos p̄stabit, & licet omnia & auctoritates allegate loquantur in vulnerato, & nō in mortuo, nihilominus eadem rōne possunt dictæ impensæ pet. vt bñ no. gl. in d. §. si qs in colluct. ff. ad l. Aquil. & de hoc melius q̃ alibi vide per Pari de put. in lib. sind. in verbo compositio vers. qa pluries vbi plenè. Pet. Foll. V. I. D.

9 † Quia tñ supra dixi, ꝙ pōt qs agere ciuiliter vel criminaliter ad sui electionē, posset dubitari, an si prius actū fuit ciuiliter tm̄, possit postea agi criminaliter ex eodem facto, vel

vel econtra. Dr̃ cõis conclusio est, ꝙ si actio ciuilis, & criminalis tendũt ad diuersa tunc põt agi altera via, nõ obstãte, ꝙ prius actum est vna: vt qñ criminalis datur ad vindictã, ciuilis vero ad ꝓsecutionem rei familiaris, ꝓut supra dixi in furto, & homicidio. nam vna ꝑ aliam non tollit. Si vero vtraq; cõpetit ad vindictã, tam ciuilis, quã criminalis, & tũc vna intẽtata, altera tollit, tex. & ibi Bart. in l.j.C.qñ ciu.act.cri.preiu.&tex.& ibi Bar. in l.ptor edixit §.si dicat ff.de iniu.& Bart.in l.ij.§.j.ff.vi bon.rap.& Abb.in c.tuæ. de ꝓc. & Spec.in tit.de fur.§.j.vers.sed nunq̃d.& in tit.de iniur.§.j.vers.sed quæritur. Exemplum põt poni in actione iniuriaꝝ, nã si aliq̃s dat alapã, vel dicit verbũ iniuriosum, nullum facit dãnum iniuriam passo, & tñ ex tali delicto iniuriaꝝ potest agi de iure cõi ciuiliter, & criminaliter: vt d.§.si dicatur, & est tex.in §.in summa.inst.de iniur.et not.Bar.in l.lex Corn.§.fin.ff.de iniur.& vtraq; actio tã ciuilis, quã criminalis, tendit ad vindictam quia nullum dãnum passus fuit agens: tunc vna ꝑ aliã tollitur, per p̃dicta. Dr̃ aũt agi ciuiliter in actione iniuriaꝝ, qñ agens petit pœnã applicari sibi: vt q.a dicit, ꝙ noluisset pati talẽ iniuriam, potius voluisset perdere tantã pecuniã de proprijs bonis, &c. quã petit sibi dari, ita ꝓbatur in l.iniuriaꝝ æstimatio. & ibi gl. & Bart.ff.de iniur. & est gl. in dicto §.in summa.in vers.pœna, inst.de iniur.& text.in const. Regni, quæ incip. varietates.

ADDITIO Cõcludit hic d.Auctor, ꝙ vbi ciuilis, & criminalis ad diuersa tendũt, vna intẽtata altera non tollit, hoc idem voluit idẽ d.Auctor, in cõs.xcv.inter cons.ciuilia do.Tho.Gramm.intelligẽdo finita ciuili primitus intẽtata, secus ea pẽdente, qđ est intelligendum qñ principaliter ageretur, ꝑ supradicta, vt per eundem Gram. in cõs.xvj. num.20.in ciuilibus. Pet. Foll. V. I. D.

10 † Et hoc fuit inductum de iure cõi Romano ſm ꝙ tota pœna applicabatur parti ciuiliter agẽti, vt dicit gl.in d.const.varietates.in ver.partem tertiã, quæ est gl.pen. & ita intelligit d.l.iniuriaꝝ æstimatio. veꝝ licet pars æstimet iniuriã: iudex tñ taxat ipsam æstimationem, & postea dat iur̃m actori, & deinde condẽnat ad id ꝙ taxatur. ita intelligitur text.in l.const.§.j.ff.de iniur.dum dicit, ꝙ pęna imponitur æstimatione iudicis, nam debet intelligi.i.taxatione iudicis. æstimatio aũt fit per ꝑ partem ciuiliter agentẽ. ita intelligit And.de Iser.in d.ↄst.varietates. Pro hoc est alia ↄst.seq̃ues, q̃ incip.vt dignitatũ. in fi. ibi, taxatione iudicis, &c.& gl.no.in vers.dãnis, in c.si canonici, de off.ord.lib.vj.& ita debet intelligi gl.in d.l.iniuriaꝝ ęstimatio.idẽ tenet Spec.in tit.de iniur.§.j.i iij.col.& Cy. in l.si nõ cõuitij, in xv.q.C.de iniu.ita ẽt debet intelligi qđ not.Soc.in ↄs.cxlvj.col.pe. & fi.in j.vol.hodie vero ꝑ d.ↄst.varietates.est inductũ, ꝙ actor æstimat iniuriã, & iudex taxat, & illa pœna taxata applicat̃ parti ꝓ tertia parte, & pro duabus partibus curiæ, & ita cõiter seruat̃ hodie in regno: dũ fiunt isti libelli iniuriaꝝ, & sic hodie non põt agi mere ciuiliter actione iniuriaꝝ, ita ꝙ tota pœna applicet̃ parti, & sic quantũ ad hoc est correctus ille, §.in summa.inst.de iniur.ꝑ de cõst. varietates. vt sentit gl.pen.ibi in ver.partẽ iij.

11 † Ex p̃dictis infero ad vnã practicã quotidianã, quam nõ reperio hactenus ab aliquo declaratã. In regno est cõis stylus curiaꝝ, quo in crimine iniuriaꝝ solet ꝓcedi ꝑ libellũ, & ꝑ querelã, qñ proceditur per libellũ, solent accusatores eligere pœnã pecuniariã applicandã sibi pro tertia parte, ſm formam dictę ↄst.varietates. tũc ꝓcedit libellus per d.cõst. & censet̃ tunc intentari iudicium mistũ, vt infra dicã in iij.memb.iudicio misto. qñ vero ꝓceditur per querelã, censetur accusator nõ hr̃e aĩum faciendi partem in iudicio: sed vult ꝙ iudex puniat delinquentem pœna iuris, & tunc dr̃ iudicium mere criminale, & de hoc est gl.in l.si q̃s se iniuriã C.de acc. ex hoc sequit̃, ꝙ si in querela aliq̃s æstimaret iniuriã petẽdo accusatũ pro iniuria puniri ad tot aureos: talis querela nõ ꝓcederet: q.a qñ agitur mere criminaliter, nõ põt accusator æstimare iniuria: sed æstimatio ꝑtinet ad iudicẽ, vt tenet Bar.i l.iniuriaꝝ æstimatio, ff.de iniur. nã ex quo est pœna arbitraria, & sic à iure nõ determinata, vt l.fi.ff.de iniur.relinquit̃ arbitrio iudicis, & sic ad iudicis æstimationẽ, nõ aũt partis. ita dicit Bal.in l.j.in fi.C.de apo. pub.lib.x.idẽ si formaret libellũ, & peteret totã pœnã applicari sibi, q.a nõ ꝓcederet libellus hodie, ꝑ dictam cõst.varietates. licet de iure cõi procederet. ꝑ dictũ, §.in summa.

ADDITIO Dicit hic D.Auctor, i regno cõem stilũ fore ꝙ in crimine iniuriaꝝ ꝓceditur ꝑ querelã, & ꝑ libellũ, in hoc contrariari, & aduersari vr̃ ritus magnę curię vicariæ

cariæ inc. statuentes, positus in priuilegijs neap. cõcessis, de quo meminit Gram. decis. xxxvij. & late tãgit qualiter intelligat Afflic.
12 in c.j.§.iniuria de pa.tenen. †Quatenus vult ꝙ pro verbis iniuriosis non põt agi nisi ꝑ libellũ, ſm conſt. varietates pœnaꝝ, & tũc ordinariæ ꝓceditur, & nõ ad denunciã, seu querelã partis, & sic nõ criminaliter, & ita quotidie praticatur in simplici verbali iniuria.
13 †Fallit qñ esset illata iniuria viduis, aut ecclesiasticis ꝑsonis qa tũc ex offõ põt agi per tex. in c. inc. de iniur. qđ est veꝝ in graui iniuria, offensa, & violẽtia, ſm Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de ep. & cl. i fi. & Marſ. in ꝯſ. ciij. & sic nõ in simplici verb. iniu. Pet. Fol. V.I.D.
14 †Scias tñ, ꝙ qñ proceditur per viã querelæ, quæ ſm cõem obseruantiam solet describi in libro cõis, requiritur locus, & tempus cõmissi criminis, cũ solennitate, l. libelloꝝ, ff. de accu. alias non procedit, ſm Gand. in tract. male. in tit. quali. fiat accu. col. ij. nisi fieret denunciatio de crimine cõmisso in diuinam maiestatem, puta de blasphemia Dei: qa tunc non requiruntur istæ solennitates: ſm Ang. in §. fin. in auct. quo opor. episc.

ADDITIO In querela iniuriaꝝ requiritur appositio loci, & tpis, cum solennitate
15 libelloꝝ. †Fallit qñ de iniurijs constaret ꝑ confessionem partis, vt alias dixi in practica mea cau. cr. in verbo audiant exc. ꝓponendæ, & vide Bertran. conſ. lxxiij. in j. lib. & ꝯſ. cxl. num. 2. j. lib. & cõſ. ccxj. eo. vol. P.F.V.I.D.
16 †Criminaliter vero agit de iniuria, qñ nihil petitur applicari parti, vt qñ concludit siue in libello, siue in querela aliquẽ puniri pœna iuris, quo casu iudex arbitrabit pœnã ſm qualitatẽ loci, ꝑsonæ, & dignitatis, & sic est pœna extraordinaria, vt l. fin. ff. de iniur. & est bonus text. in l. Pedius, §. j. ff. de incen. rui. nauf. & not. Abb. in c. cũ te. col. ij. & vij. de re iud. Et de hoc, qñ agit criminaliter de iniuria, q̃ pœnæ sint traditæ, est ꝯstõ regni, q̃ incipit, Vt dignitatũ. vbi iter alias pœnas dr, qđ si rusticus vel ignobilis verberat militẽ,
17 punitur pœna manus. †Sed iuxta hoc quæro: qđ si agens actione iniuriaꝝ, concludit iniuriantem condẽnari ad satisfactionẽ iniuriæ siue honoris, puta vt mẽtiat vel veniã petat, & famã restituat: ad qđ teneт iniuriãs, vt plene not. Paris in suo tract. sind. in verſ. cõposit. col. viij. & Hostien. in summa de pœnit. & remiſ. §. qbus, & §. qualiter, & §. qđ de accusatoribus. an tale iudicium dicat criminale vel ciuile? Hanc qõnem nõ reperio tactã ab aliquo, tñ inspectis his q̃ supra dixi, posset aliqs dicere, ꝙ iste dicat ciuiliter agere: qa nihil venit applicandũ fisco: imò illa satisfactio iniurię fit parti: ergo debet dici iudiciũ ciu. sicut qñ pœna pecuniaria applicat parti, vt supra fuit dictum, tñ ego teneo contrarium. s. ꝙ imò tale iudicium sit mere criminale. & moueor, qa ista satisfactio iniuriæ dr pœna, ſm Azo. in summa, de pœ. quẽ in hoc seqtur Paris in d. ver. cõpositio. col. viij. in prin. & plus dicit ibi Paris, circa mediũ illius viij. col. ꝙ talis satisfactio, dr pœna corporalis ad instar cessionis bonoꝝ, q̃ fit cũ vituperio, & nõ posset aliter dici: qa si est pœna, cũ non sit pecuniaria, nec amissio alicuius iuris, de necessitate erit corporalis. Nũc. in ꝓposito, si est pœna corporalis, & descẽdit ex delicto: ergo cã est criminalis. hoc ꝓbat ex dictis Bar. in l. fi. verſ. quæro quõ cognoscã, & c. ff. de priu. del. vbi dicit, qđ cã dr criminalis, qñ imponit pœna pecuniaria applicãda fisco, vel pœna inferẽda parti in corpus. & idẽ Bar. in l. ꝑtor ait. in prin. ff. de sep. vio. vnde cũ hic inferat pœna in corpus, ꝓut est satisfactio delicti, & descẽdit hmõi pœna ex delicto, seqtur ꝙ iudiciũ erit mere criminale. Nec obstat, ꝙ nihil applicat fisco: qa ẽt qñ imponitur pœna mortis, nihil applicatur fisco, sed dr satisfactũ reip. per legitimã pœnam corporalem, cuius reip. interest, qđ delicta puniant l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. qa ergo pœna ꝑdicta quatenus corpus afficit, respicit publicam vindictã, sicut aliæ pœnæ corporales: licet per quandam ꝯñam cõcernat satisfactionem partis, debet ꝑ hoc dici causa mere criminalis, & ita teneo.

ADDITIO Puta aũt non posse iniuriatũ petere iniuriãtẽ ꝯdẽnari ad has satisfactiones faciẽdas. sed bene dictæ satisfactiones ꝯsuetudinẽ fieri de volũtate partiũ, qñ intẽdũt se ꝯcordare ad inuicẽ, & ita est de mẽte Pari. de put. in loco allegato hic, si recte, inspiciatur. iudex. n. qñ agit ꝑ viã iustitiæ arbitrabit pœnã, ſm qualitatẽ iniuriati iniuriantis, loci, & tpis, vt in cõſt. varietates, nec consueuit fieri facere has satisfactiones ꝑ viam sñiæ: Ideo nõ debet solitũ excedere. cũ ꝯsuetudo sit actus practicus ſm Bal. in l. quicũq; C. de ser. fu. & iudex arbitrãdo pœnã nõ posset iniuriãtem ꝯdẽnare ad pœnã, & has satisfactio

factiones. bene tñ iudex ꝯsciæ pōt similes satisfactiones imponere: ꝑut in his terminis loquitur Hostien. in loco allegato. Pet. Fol.
18 †Quod cōfirmo ꝑ id, qđ in simili not. gl. & Bar. in l. planè, ff. de exc. tu. vbi dr̄, ꝙ qñ agitur de tutore suspecto, dr̄ cā criminalis ꝑꝑ pœnā infamiæ. in qua nō interuenit ꝓcurator. de quo dicto vide Bar. in l. j. §. sciendū, ff.
19 de susp. tut. †Ex hoc dicto infero ad notabilē practicā, ꝙ si is q̄ format libellū in actione iniuriaꝶ: peteret pecuniā pro æstimatione iniuriæ, & ēt satisfactionē delicti, talis libellus nō ꝓcederet, q̄a cumularet pœnā ciuilē cū criminali, quæ cumulatio nō admittiť: cū vtraq; tēdat ad vindictā. per ea, quæ not. Bar. in l. j. C. qñ ciu. ac. crim. preiud. & in l. ꝑtor edixit, §. si dicať, & in l. lex Corn. §. si. ff. de iniur. & supra dixi. Et quacūque istaꝶ pœnaꝶ esset iniuriās punitus diceret sufficiēter punitus, nā pro eodē delicto nō debet q̄s bis puniri, qñ fuit sufficiēter punitus l. pen. §. fin. ff. nau. cau. stab. & est tex. & ibi gl. in ver. duplic. in c. at si clerici, §. de adult. de iud. & Spe. in tit. de expensis, §. si ante. verſ. q̄d si talis. in fi. & Card. in cle. volētes, §. j. in iij. opp. de her. & Bal. in l. q̄ sepulchra. C. de sepul. viol. pro hoc est tex. in l. senatus, ff. de acc. & no. Fely. in c. qđ olim. in fi. de Iud. & hoc tenet in terminis nr̄is Paris, in d. ver. cōpositio, col. ix. in princ. vbi expresse dicit, ꝙ si iudex sufficiēter puniuit iniuriātem, dando sibi pœnā ordinariā, & consuetā, non debet vlterius illum cōpellere ad satisfactionē, q̄a duplici pœna puniret, & sic pœna esset maior delicto, ꝯtra l. sancimus. C. de pę. Modo in ꝓposito, qñ accusator in libello æstimat iniuriā pro pecunia, vt q̄a dicit, ꝙ potius voluisset amittere tm̄ de bonis suis, &c. ꝑut hr̄ in d. const. varietates, & ꝑ Bart. in d. l. iniuriaꝶ æstimatio, ff. de iniurijs. censeť elegisse pœnā sufficientē: q̄a pro tanto æstimauit: vnde nō debet conglutinare pœnā satisfactionis, q̄a ambæ pœnæ tendūt ad vindictā, & q̄s puniretur bis ꝑ eodē crimine, contra prædictas doctrinas? & hæc sunt notāda: q̄a poteris infringere multos libellos accusatorios in similibus casibꝰ.

ADDITIO Adde dictis hic ꝑ d. Auctorē ea quæ scribit cōsulendo Rom. in ꝯsil. xcvij. inc. viso Themate prænarrato vbi ponit pulchre hanc practicam. P. Fol. V. I. D.

20 †Veꝶ, in quantum dixi, ꝙ qñ ambæ pœnæ tēdunt ad vindictā, vna tollitur ꝑ aliā: limita notabiliter, qñ altera pęna fuit sufficiēter irrogata, & ītegra. Secus, si nō integra fuit irrogata, q̄a tunc pōt recurri ad aliam, & vna ꝑ aliā nō tolliť. ita tenet Bal. in l. nullū, verſ. sed quærit gl. & c. C. de test. & Alex. in d. l. lex Cor. §. fi. in addit. ad Bar. ff. de iniur. ad quod faciūt oēs dec. supra allegatæ. Maxime Car. in d. cl. volētes, §. j. in iij. opp. de heret. & Fel. in d. c. qđ olim. in fi. de Iudæ. & gl. in d. c. at si clerici, §. de adul. de iud. vbi dñt, ꝙ qñ delictū per vnā pœnam remanet insufficiēter punitum, pōt iteꝶ puniri alia pœna. ita ēt tenet Lud. Rom. in ꝯſ. ccclxxv. & Fel. in c. j. col. iiij. de ꝓſcr. Ex quo infero, qđ si iudex corā quo actū fuit in actione iniuriaꝶ, nimis coarctauit æstimationē iniuriæ, vltra modum taxādo ſm̄ eius qualitatem, vel pœnā alterādo, & leuius puniēdo: posset iteꝶ agi contra iniuriantem, vt teneatur ad satisfactionē, ex quo non fuit sufficienter punitus: ꝑ ꝓdicta.

21 ADDITIO Idē †tenuit Bal. & Cy. in l. vbi. C. de fal. vr̄ tamē sentire ibi Bal. id ꝓcedere quādo ꝓcedit instante parte, & hęc fuit originalis opinio gl. in l. nullū. C. de test. q̄ gl. dicit Bar. in l. ij. §. si publ. ff. de adul. cōiter rephendi à doctoribus Sal. in d. l. nullū dicit ꝙ quādo pro eodē delicto q̄s esset punitus pœna extraordinaria habito respectu solū ad ip̄m delictum, non debet amplius puniri pœna ordinaria, & ita loquuntur ſm̄ eum l. senatus, ff. de acc. & l. licet, §. fi. ff. de nau. cau. ꝑ quas Cy. reprobat illā gl. sed si illa pœna extraordinaria, seu minor fuisset imposita nō principaliter ꝑꝑ ip̄m principale delictū (v. g. q̄s dixit falsum corā iudice, q̄ offendidit aures iudicis, & cōmisit falsum, si iudex eū puniuit pœna extraordinaria ꝑꝑ offensionē suā, nō prohibeť postea eū punire pœna ordinaria ꝑꝑ falsum) & ita dicit ꝓcedere illā gl. q̄a sic potius esset mulcta q̄ pœna, & dicit ꝙ lex ij. C. de spot. q̄ induciť ꝑ opinione eoꝶ q̄ tenēt simpliciter qđ punitus pęna nō integra pōt denuo puniri, loq̄tur in multa sicut lex illa nullū, & idē ꝯcludit ipsemet Sal. in l. q̄ de crimine. C. de acc. nu. 12. & 13. vbi dat cautelā vt ꝯdēnatus minori pœna statim soluat, q̄a sic nō posset denuo puniri. Ang. ī d. l. nullū simpliciter tenet ꝯtra gl. qđ punitus semel licet mitiꝰ nō pōt denuo puniri, ꝑ d. l. senatus, & idē tenet ibi Bar. & ī hoc vr̄ cōcurrere Alb. de Rosa. ibi, & dicit tenēdū esse ꝑut tenuit Cy. in l. vbi. C. de fal. nec Lud. de

rosſ.

rof.in d.conf.ccclxxv.dicit cõtrarium, q̃a id quod ipse dicit ꝓcedit qñ iudex puniuit aliquẽ minori pœna non ad vindictã publicã. loq̃tur.n.de monaco delinquente cui guardianus dedit correctionẽ claustralem, vnde merito dicit posse puniri pœna canonũ ad vindictã publicam, sed qñ pœna mitior est imposita ad vindictã publicã nõ põt alia imponi,& hãc opin.contra gl.tenuit Bald. sibi contrarius in ꝯſ.xxxiij.inc. casus talis Guido de publica inq.verſ.circa ſm dubium lib. iij.q̃ de directo aduersatur,& ita dicit practicari. arg.l.ſaccularij §. sunt quædã ff.de extra.cri.& hoc ẽt expressum reperit in crimine læsæ maiest. vt si minori pœna q̃s fuerit punitus, q̃a relegatus: non punietur vera.l. eoꝝ ff.de pęn.& idem tenet Barro. Brixien. in q.vene.lxxj.cũ seq.& idẽ Bald.in l.si q̃s in hoc genus.C.de episc.& cler.verſ.quęro vnũ & ad saturitatem habes per Boër. in decisio. cclxxxix.vbi refert ita fuisse decisum, & dat cautelam vt delinquens qui venit pluribus pœnis puniendus habeat iudicem amicum qui præueniat,vt puniat mitiori pœna, quia sic vlterius puniri non põt: licet si detegeretur non prodesset. Petrus Foll. V. I. D.

22 †Per hoc puto dari posse cautelã libellanti,q̃ vult vtrunque petere in libello.s.æstimationẽ iniurię,& satisfactionẽ,vt petat vtrũq; cum ꝓtestatione.s.ꝙ contentatur altera pœna tñ,si ea fuerit integre irrogata,& sufficiẽter. alias quod vtraq; puniatur, & per hanc ꝓtestationem saluaretur libellus ab ista cumulatione: ꝑ ea,q̃ multũ egregie dixit Bal. in l.quod tpe,col.ij.verſ.ij.quæro &c. C.de rest.mil.vbi dicit,quod duo remedia, q̃ electione tolluntur,pñt cumulari in eo.lib.ꝯd. qñ sunt talia, quod vnum ex altero oritur: q̃a non dr̃ cumulatio,sed potius quędã subornata propositio,ſm eum: & illud dictum Bal.seq̃tur Fel.in c.sigñantibus,col.pen. de libelli oblat.pro hoc est gl.in l.cõductores. C.locati,& gl.in l.non ab re.in verſ.ordine. C.vnde vi.sic.in casu nostro,quia dato,quod ista duo remedia electione tollantur:tamen vnum subordinatur ad aliud ex futuro euentu,& oritur ex alio: quia si primum non sit sufficienter irrogatum,statim, & orit̃ aliud: ergo admittitur dicta cumulatio ita cõditionaliter facta cum dicta ꝓtestatione. facit ad prædicta text.in l.j.§.q̃a autem, ff.quot.leg.

ADDITIO Est aduertẽdũ ꝙ Bald. ſm Fel.in d.c.sigñantibus ita demum admittit talem cumulationem si iudicia sic se hñt ꝙ vnũ ex altero oriat̃, tunc.n.libellus purus in j.& cond.in ij.procedit. in casu vero nr̃o ambæ pœnæ descendunt ex eodem delicto. nec vna descendit ab altera,& vna electa altera tollitur,tanto magis q̃a vt supra visum est punitus minori pœna non põt nec debet maiori puniri:licet Mar.Soc.in d.c.sigñantibus, num.72. videat̃ tenere ꝙ admittat̃ talis cumulatio vide eum. Pet. Foll. V. I. D.

23 †Corroboratur ꝑ id,qđ dicimus de duobus reis debẽdi: de quoꝝ nã est,vt vno soluẽte itegrum debitum,alter liberetur,& tamẽ põt formari libellus cumulãdo ambos reos debẽdi,& petẽdo insolidum ab vtroque.dũmodo apponat̃ ꝓtestatio, ꝙ vna solutione creditor ꝯtentat: alias libellus nõ ꝓcederet, ſm Bart.in l.iij.§.vbi duo.col.j.ff.de duobus reis.& Ang.de Aret.in §.j.inst.de duob.reis.

24 † nam validum est argm̃ de personis ad res: & ecõtra.l.q̃ plures,ff.de vulg.& pup.& l.miles ita.&ibi Bar.ff.de mi.test.& Ias.in l.sed si possess.§.si cũ de hr̃ditate.col.ij.ff.de iureiur. Vnde sicut admittit̃ cumulatio personaꝝ in iudicio,cũ illa protestatione,sine qua nõ ꝓcederet: ita debet admitti cumulatio rerum

25 seu pœnaꝝ,cum eadẽ protestatione.†Secunda cautela dari põt pro libellante,ꝙ æstimet iniuriã, & petat tm̃ æstimationem iniuriæ ſm formam dictæ const.varietates, & in calce libelli faciat sibi reseruationẽ, ꝙ si iudex nõ sufficienter puniuerit reum, reseruat sibi posse petere satisfactionẽ iniuriæ:de qua satisfactione ꝓtestat̃.Et hanc reseruationẽ facere põt similiter semꝑ,qñ petit reum puniri pœna iuris.s.vt si nõ sit sufficiẽter punitus,

26 reseruet sibi petere satisfactionẽ. † & hoc ꝑ text.in l.si tñ §.cũ redhibitoria,ff.de ædi.vbi is q̃ agit redhibitoria pro vno vitio,põt protestari de alijs vitijs nõ apparẽtibus de q̃bus reseruari sibi põt agere quandocunq; apparuerint.idem tenet Bald.per illum text.in l. si prædium.colum.ij.verſ.sed pone,emi seruum, &c. C. de ædil.actio. & istæ cautelæ sunt optimæ pro libellante, & nouæ.

ADDITIO Ista secũda cautela nihil ꝓdest ꝑ supradicta,q̃a licet iudex imposuerit pœnã minorẽ q̃ deberet imponi habito respectu ad q̃litatẽ loci,ꝑsonæ iniuriãtis, & iniuriatæ,ac tpis,ſm dispõnem tex.in const. varietates,põt tũc agi in secunda instantia vt

plus

plus puniat ꝯsideratis tñ dictis qualitatibus, seu non pôt sibi reseruare petitionẽ satisfactionis qa satisfactio est pœna æque principalis, & electa vna licet nõ integre illata, nõ pôt rediri ad aliã. ꝑ allegata supra. licet ꝑ dictã ꝯst. varietates det appellatio libellanti vt appellet à minoritate pœnę. Pet. Fol. V. I. D.

27 †An aũt si est aliq̃d delictũ, de quo pôt cognoscere iudex laicus, & ecclesiasticus, & est diuersa pœna canonica à pęna ciuili, ꝓut est crimẽ blasphemiæ, vel adulterij, vel vsuræ: si qs fuit punitus ꝑ vnũ iudicẽ vna pœna, possit ꝑ aliũ puniri alia pœna iterũ: vide Abb. & Fel. in c. de his col. fi. de acc. & Abb. in c. tuæ col. pe. de ꝓc. & Bal. in l. placet. C. de sac. san. eccl. & in l. si qs in hoc genus. C. de ep. & cl. & Lud. R. in ꝯs. ccclxxv. vbi vñr tenere, ꝙ sic: ꝑ tex. formalẽ in c. felicis §. ꝑ hoc. de pœn. li. vj. & in c. statuimus, & ibi Abb. de maled.

ADDITIO Bal. in l. placet C. de sac. san. eccl. vt dicit hic do. Auctor dicit, ꝙ punitus in foro ecclesiastico pœna spũali pôt in foro seculari puniri alia pœna, nec dicit obstare (ẜm Gul.) tex. in l. senatus ff. de accusa. qa dicit ꝓcedere de delicto simplici, sed qñ nõ est simplex delictũ, sed rõne qualitatis offendit nõ solũ iudex tꝑalis, sed ecclesiasticus vterq; potest punire pro quo dicit, ꝙ allegat Gul. tex. in auth. de san. ep. §. si vero crimen coll. ix. & idẽ refert tenuisse Iac. de Are. sed alia rõne, qa l. senatus locũ habet qñ plures pœnæ veniũt ex diuersis legib. sed qñ veniũt ex eadẽ lege oẽs imponunt idẽ Bal. in l. cunctos populos C. de sum. Trin. & fid. cath. viij. col. ver. modo circa hoc ponit eandem qõ. & arguit ꝙ punitus ꝑ iudicẽ ecclesiasticum pôt puniri ꝑ iudicẽ laicũ, sed dicit nõ determinare, qa pẽdet de facto, & hanc opinionẽ ẜm Alex. in add. ad Bald. in d. l. placet seqtur Rom. i l. j. §. j. ff. de no. oper. nũci. & ꝙ ad hoc est singularis d. §. si crimen Abb. in c. tuæ de ꝓc. ij. col. num. 5. late tetigit hanc qõnem, & finaliter refert ꝙ Ioan. And. in nouella, dicit hãc qõnem fuisse disputatã Bononiæ, & cõclusum, ꝙ aut ꝑ diuersas leges imponunt diuersæ pœnę pro eodẽ delicto oĩno separatæ, & impositio vnius nõ tollit aliã. per tex. in l. q. sepulchra. C. de sep. vio. & l. iij. ff. de li. ho. exh. aut pœnæ nõ sunt oĩno diuersæ: puta qa vna lex apponit pœnã c. florenoꝝ alia mille, & tũc aut pœna semel imposita, seu accusatio semel facta tẽdit ad vindictã, & tunc nõ pôt denuo accusari, seu denuo puniri, secus aũt si accusatio ꝯcerneret interesse, ꝓpriũ & rẽ familiarẽ. Aut pœnæ sunt oĩno similes: puta qa q̃libet lex imponit pœnã c. florenoꝝ, & tũc refert q̃ pœna imponat cũ sit eadẽ, & hãc distĩonem dicit æquã, & notabilẽ, quam dicit Fel. in c. cum sit gñale de fo. cõp. num. 21. ꝙ solet tenere. Afflict. in const. multæ leges secũdo not. tenet simpliciter ꝙ punitus ꝑ iudicẽ ecclesiasticum pôt puniri per secularem. sed Boer. in decis. cclxxxviij. tenet simpliciter fuisset determinatũ. ẜm opin. legistaꝝ, videlicet ꝙ aut pœna imposita seu accusatio facta tẽdit ad vindictã, & tunc denuo non pôt accusari, & puniri: at secus si ꝯcerneret ꝓpriũ interesse, & rẽ familiarẽ accusantis, & hæc opinio vr̃ æqua. P. F. II. doctor.

28 †In quantum aũt supra succincte tenui, ꝙ ex eodẽ delicto pôt agi in vno libello ciuiliter, & criminaliter simul. s. vt puniat, & rẽ restituat: per ea, q̃ dicit Bar. in l. interdũ §. q. furẽ ff. de fur. intellige hoc sanè ꝓcedere, cũ aliquali limitatione, & declaratione. s. vt nõ intẽtetur iudicum ciu. & crim. æque principaliter, sed debet accusator principaliter agere criminaliter, petendo reum puniri, & deinde incidenter per offm̃ iudicis petere rei restõnẽ, alias si æque principaliter ageret, nõ ꝓcederet libellus, qa esset ꝯtra l. interdũ. cũ ibi not. ꝑ Bar. & Doct. ff. de pub. iud. ita declarat Bar. in l. ij. §. j. col. ij. in prin. ff. vi bo. rap. & in l. j. C. qñ ciu. ac. cr. præiu. idẽ tenet Bar. in l. si

29 qs ad se fundũ. in fi. C. ad l. Iul. de vi. †Quod limita non procedere, qñ delictum est tale, in quo veniret quis damnãdus ad mortem: quia tunc potest cumulari iudicium ciu. & criminale æque principaliter: secundũ Bal. in l. j. col. ij. C. de appel. quem sequitur Alex. in d. l. ij. §. j. in addit. ad Bar. ff. vi bon. rap.

ADDITIO Adde ꝙ si recte inspiciat doctrina Bal. in d. l. j. C. de appell. nõ firmat pedes in dicta conclusione, imò recedit ab ea: quasi ꝙ qñ quis condemnatur ad furcas si condemnatur ad rei restõnem, non est ꝙ ꝓueniat id à pœna mortis, sed ex offõ iudicis: q. tenetur vt supra dixi: & sic non pôt dari rõ diuersitatis: licet Alex. videatur sequi Bald. simpliciter Petrus Foll. V. I. D.

30 †Nota tñ ꝓ saluatione libelli, ꝙ si aliqs peteret Titiũ puniri, & ꝯdẽnari ad rei restõnẽ non ꝑ hoc censetur agere æque principaliter, qa copulat vtrũq; · sed saluat libellus: &

& censetur agere principaliter ad pœnã: & pñr ad rei restitutionẽ. ita expresse dicit Bar. in d.l.interdũ §.qui furem in fi.ff.de fur. vbi
31 ita exẽplificat. † Ad qđ facit illa vulgaris regula, q verba libelli impropriãtur, vt saluetẽ libellus, ẽm Bar. & Doct. in l.sed si possessori, §.itẽ si iurauero, ff.de iureiur. & in l.j. C. de vsufr. & in l.insulã, ff.de pscr. ver. cũ alijs similibus, qđ no. vt sis cautus, qñ opponeretur contra libellum.
32 † Vlterius circa cognitionem causa criminalium à ciuilibus, datẽ alia regula, q̃ est talis. videlicet, vbicunq; ex delicto agitur, vt qs puniatur non pœna ordinaria, & naturali introducta, p illo delicto, sed vt priuetẽ aliquo offõ, bñficio, administratiõe, vel dignitate, illa cã dr ciuilis, nõ aũt criminalis, licet agatẽ ex delicto, ex quo nõ agitẽ ad vindictã publicã, vt qs puniatur pœna ɔdig. tex. est, & ibi Abb. & Fel. in c. p tua, de simon. & Abb. & Fel. & Ioã. de Anax. in c.sup his de accu. & idẽ Abb. in c.tuæ. de pc. & no. Pet. Phil. Cor. in ɔs. xix. col. ij. circa fi. in iij. vol. Adeo q in tali cã tanq̃ ciuili põt interuenire pcurator, vt dñt doct. in locis palleg. vbi idem dicunt, qñ de crimine agitur p viam exceptionis, & nõ p accusationem, qa similiter dr causa ciuiliter intẽtatã,
33 ẽm Fel. in d.c. super his col. ij. in fine. † Limita tamẽ pdicta, nisi statutũ p crimine nõ imponeret aliã pœnam nisi priuationis, qa tunc dr causa criminalis, non aũt ciuilis, ex quo illa est pœna nãlis, & ordinaria ipsius delicti, ẽm Ant. de Burr. & Abb. in d.c. super his col. ij. i fi. de acc. & Fel. in rub. de iudicijs, licet idẽ Fel. in d.c. super his col. ij. in fin. & seq. videatur firmare ɔtrarium. s. q tunc ẽt sit ciuilis, ex eo qa ista pœna nõ applicatur fisco. tamẽ ego puto primã partem veriorẽ, scilicet q sit criminalis, qa agitur ad publicã vindictam, vt qs puniatur pęna ordinaria statuti p crimine. Nec obstat, q talis pœna nõ applicatur fisco: quia minime applicatur parti: vnde non põt dici ciuilis, sed ɔsiderari debet principalis intentus iudicij, q est, vt puniat delictũ ea pœna, quæ est à lege inducta pp publicam vtilitatem l.ita vulneratus ff.ad l.Aquil. quo principali intẽtu ɔsiderato, iuxta l.si qs nec causam, ff. si cer. pet. agitẽ ad publicam vindictã ergo cã est criminalis sicut quãdo aliqs punit in corpus, certe tũc ex tali pęna nihil applicatur fisco, & tamẽ cã est criminalis, ẽm Bart. i l.fi. col. j. ff. de priu. delict. Prçterea, posset attẽtari, & nõ temere dici, qđ imò ista pœna applicatur fisco, qa si aliqs priuatur offõ vel beneficio pp crimen, illud offm seu beneficium incipit vacare in mẽsa fisci, adeo qđ fiscus põt illud alteri ɔferre, ergo talis pœna applicatur fisco: qa fiscus de ea disponit, alteri conferendo,
34 merito dr causa criminalis. † Et p prædicta infertur, qđ si agatur de adulterio corã iudice ecclesiastico ad solam separationẽ tori & non ad pœnam ordinariam, quæ infligitẽ pro adulterio, talis causa dr ciuilis, & nõ criminalis. vnde põt in ea interuenire procurator. iste est tex. in d.c.tuæ, & ibi per Abb. & doct. de procur. & no. Bart. in l.nõ solũ, §.fi. ff. de proc. Et pdictam opin. quã modo tenui, confirmo, qa qñ agitur de crimine per modũ exceptionis, non ad pœnã ordinariã, dr criminosus priuari beneficio, nõ in pęnã, sed priuatur, vt inhabilis ad illud, vnde qa nõ est pœna, sed quædã inhabilitas, dr cã ciuilis, & nõ criminalis, sed qñ agitur, vt priuetẽ ad penam, dr cã criminalis, qa tunc delictum pœna coërcetur, ita Franc. de Aret. in
35 d.c.sup his col. iij. de accu. † Quid aũt, si agatur per viã inquisitionis ad priuationẽ beneficij pp crimen nulla pcedente accusatione nec exceptione, an dicatur cã ciuilis vel criminalis? Dic quod cõiter tenetur, qđ sit cã ciuilis, ex quo nõ agitur ad principalem penam delicti, ẽm Franc. de Aret. in d.c. super his col. iij. in fi. & seq. & Ioã. And. in c.frequẽs de rest. spol. lib. vj. & Bar. in l.j. §. sciendum, ff. de susp. tutor. & Bar. in l.j. §. si publ. col. iij. in fi. ff. de adul. & Abb. in c.fi col. fi. de purg. canoni. & vide ad hoc Fran. de Are. in c.qm in j. notab. de testib. vbi simpliciter dicit, qđ de iure canonico, qñ proceditur per inquisitionem, causa est ciuilis, idem tenet Ioã. de Ana. in c.cũ dilecti col. ij. versi. nota, quod qs, &c. de accus. mouentur p c.p tuas de simon. Ve ego intelligerẽ hoc, qñ ageretur ad remotionẽ, put loqtur d.c. per tuas.
36 † Et ex hoc introduxit ius canonicũ, qđ qñ agitur per viã inquisitionis, mitius punitur delinquens, qa non irrogatur sibi pœna ordinaria delicti, sed alia pęna arbitraria mitior, secus si agatur per viã accusationis, qa tũc datur pœna ordinaria, ẽm Abb. i c.inqsitionis col. j. in c.qualiter, & qñ el. ij. col v. de accus. & in c.per inqsitionẽ in fi. de elect. in qbus locis limitat nõ pcedere, quãdo inqsitu

tus esset ɔuictus per ꝓpriā confessionē, qa tūc ordinarie, & acrius punitur, licet secus sit de iure ciuili, qa par pœna imponitur, siue agatur per viā inq̄sitionis, siue accusationis, ſm Abb. in d.c. inquisitionis col. j. & forte ad hoc voluit hr̄e respectum Frāc. de Aret. in d.c. qm̄ in princ. de test. dū duxit simpliciter, quod causa inquisitionis, est ciuilis de iure canonico .s. propter illam rōnem, qa nō irrogat pœnam ordinariam delicti, per ea, quæ supra dixi, idem videtur tenere Ioann. And. in addic. Spe. in tit. de inquis. §. nunc videndum, in addi. quæ incipit, cū dilectis &c.

ADDITIO Infert hic dominus doctor ꝙ acrius quis punitur si ɔuictus est per ꝓpriā cōfessionē, q̄ si esset conuictus per testes. cuius cōtrariū verius est, vt dixi in practica mea causa, crim. in j. parte tertiæ partis in verbo, et si confitebūtur in eo loco vbi de effectibus confessionis spōtaneæ. Pet. Folle.

37 †Ex prædictis ēt infertur, ꝙ quando opponuntur crimina contra testes ad repellendū eos à testimonio, talis causa dr̄ ciuilis, nō autem criminalis, quia agitur de crimine per viam exceptionis, et nō ad pœnam ordinariam, sed ad repellendū à testimonio tex. est in c. super his ibi, à testificatione &c. de acc. & in c. cū dilectus in fi. de ord. cog. et i c. sup eo. el. j. et cap. testimoniū, et ibi per Abb. et doct. de testibus, et c. j. in fi. de excep.

38 †Quo vero ad solēnitatē libellorꝫ, adhibetur hæc distō, quia si crimen objicitur ciuiliter, si quidem est tale, quod non infamat, dr̄ causa ciuilis, & non requiritur solēnitas legis libellorꝫ, ff. de accus. Si vero est tale crimē, q̄ infamat, & tūc ēt si ciuiliter agatur, requiritur dicta solēnitas. s. vt iseratur locus & tp̄s, et ista est cōis conclusio, quam tenet Bar. in l. j. in prin. in fi. col. ff. de eden. et Bar. in lege, prætor edixit. in princ. ff. de iniur. & in l. j. §. sciendum ff. de suspec. tuto. & in l. item exigitur, ff. de dolo. & Socin. in consil. cxlvj. columna septima in fi. in j. vol. & Bar. in l. de Neratius, ff. ad leg. Aquil.

ADDITIO Adde qđ licet delictum objiciat̄ ɔtra testes ꝑ viā maræ repulsæ, & exceptionis, req̄ritur tn̄ solemnitas l. libellorum, ſm veras ɔclusiones alias obiectio erit inepta, vt plenè dixi in pract. mea cā, crim. in verbo ɔcedit̄ repulsa, & in iij. parte, ter. partis prin. i req̄sito de repulsa. Pet. Foll. V.I.D.

39 †Item in quātū supra dixi, qđ q̄n ꝑna pecuniaria applicat̄ fisco, est cā criminalis, ite lige ꝓcedere, q̄n pœna venit ex delicto, secus, si veniret ex aliquo ɔtractu illicito, qa dato, qđ pœna applicet̄ fisco, nihilominus dr̄ cā ciuilis, puta q̄n aliquis alienat rem litigiosam. ita tenet Bal. in l. fi. in ver. q̄ro, q̄n pena &c. C. de litig. quē seq̄tur Alex. in d. l. p̄tor, ff. de sepul. vio. in addit. ad Bar. in addi. q̄ incipit, adde, quod dn̄s, &c. in fi.

40 †An autem in dubio, q̄n lex introducit pœnam pecuniariam pro delicto, applicetur fisco vel parti: tradit plenè Bart. in l. agr. ff. de ter. mot. & Frāc. de Aret. in rub. extra de iud. col. antep. & penult. & ibi etiam Abb. in fi. & Ioan. de Imo. in rub. ff. de pub. iud. & ibi videas.

ADDITIO. Vide ad hæc omnino Alex. in l. si quis id quod, ff. de iurisd. omn. iud. & ibi. Angel. Petrus Foller.

41 †Quę aūt vtilitas resultat ex hmōi cognitione cāꝝ, an sint ciuiles vel criminales? Dic qđ multæ sunt vtilitates. Et prima vtilitas est, qa licet alias de iure canonico mulier, & laicus nō possit esse testis in criminalibus cōtra clericum: vt hr̄ in c. forus, de ver. sig. & in c. de cetero. de test. tn̄ q̄n ciuiliter agit̄ de crimine, admittit̄ testimoniū laici, & mulieris ɔtra clericū. tex. est, & ibi Abb. & doc. cōiter in c. qm̄ de test. & in c. tā lr̄is eo. tit.

ADDITIO In quantum hic dn̄s auctor ɔcludit mulierem nō esse idoneā testē in criminalibus de iure canonico, hr̄ ēt in c. mulierē 33. q. vj. vbi est gl. notab.

42 †Quod testimoniū mulieris, & infamis in criminalibus cōparant̄, & gl. i c. ex eo xv. q. iij. & gl. et doct. in c. qm̄ de testi. gl. in c. tā lr̄is in verbo fœmineis eo. ti. Host. in summa de test. §. q̄s testis esse possit Spec. i tit. de ꝓc. §. j. ver. vij. in criminali testificatione. Alb. in l. q̄ testō, §. mulier col. j. ff. de test. flor. i l. ex eo ff. de testi. Ioā. pla. & Ang. Aret. in §. testes aūt inst. de test. & nouissime vltra oēs copiosius per And. Tiraq. i tract. de legi. ɔnu. in nona l. nu. 49. vbi dicit qđ hoc est indubitatū, & nemo aduersatus est p̄ter Philipp. dec. in l. fœminę col. v. vers. xvj. de regul. iur. & in c. qm̄ col. vlt. de test. quam videas.

43 †Imò ēt de iure ciuili ſm opinionem aliquoꝝ in capitalibus mulieres non sunt idoneæ testes, ſm Iac. Aret. in l. qui testō §. mulier ff. de test. quem refert Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de teste, §. j. vers. item quod mulier & Alb. Gand. in trac. male. in tit. de furibus col. iiij. versic. pone

quæst

qõnem de facto,& Old.ɔſ.cliiij.quærit ſi teſtes,& Io.Fab.in d.§.teſtes de teſt.& Alex.ɔſ. xj.circa primũ dubium col.pen.verſ.rñdi ſupra lib.j. & conſ.xcix. in cã inqſitionis col. pen.ver.ij.teſtis eo.lib.j.& Cęp.conſ.32. quidã ruſtici col.iij.& Hyp.de marſ.in rep.l.vltimæ.C.de ꝓb.car.viij.& conſ.xviij.protector col.viij.verſ.vnum tñ dico,& ɔſ.xxij.gřa dñi col.iiij. & conſ.lix.diuino pſidio col.vj.ver. Item ẽt vltra pręmiſſa,ſed cõis opinio eſt in contrariũ,vt videre licet in d.l.q teſtõ §. mulier ff.de teſt.& per Panor.&Fran.aret.&Fel. in c.qm̃ de teſt.vt refert dom.And.Tiraq.vbi ſupra num.50. vbi ẽt latiſſime hñs nonnullos alios caſus in qbus mulieres repellũtur
44 à teſtimonio. † Eſt tñ aduertendum ꝙ in illis caſibus in qbus de iure mulieres admittũtur ad teſtimonium,minus tñ fidei eis adhiberi debet,q̃ viris. vt optime ꝓbat tex. in l. in q.ff.ad l.Iul.mai.& expſſe hoc voluit Spe. in tit.de teſt.§.poſtq̃ verſ.porrò.Bald.Sal. in l.vlt.per illum tex.ff.de fi.inſtr. Idẽ Bal.cõſ. cccclv.qs melius in duobꝰ locis lib.iiij.Alb. & Pan.in d.c. forus de verb.ſign.& conſ.lij. quidã in ægritudine col.ij.verſ.Itẽ ꝙ fœmina lib.j.Rom.in rub.de arb.col.viij.verſ. Itẽ pferuntur duo teſtes maſc. Alex.ɔſ.ccxxxvj. ꝓſpectis atteſtationibus col.j.lib.vj.Barb.ɔſ. lxiiij.illud in mediũ col.ea.verſ. & ſi quiſpiã opponat lib.iij.& latiſſime ꝓ Tiraq. vbi ſu-
45 pra num.57. † Item eſt aduertendũ ꝙ mulieres ẽt in criminalibus de iure canonico admittũtur in teſtes, qñ aliter veritas hři non poſſet.vt no.Ioan.And.poſt Guliel.de Suza. in addi.Spec.in tit.de teſt.§.j.verſ. Itẽ ꝙ eſt mulier,& tradit Alex.in cõſ.lxiiij. viſo Themate in princ.lib.j. & idẽ Alex.conſ.xxiiij. animaduerſis col.iiij.lib.ij. & Abb.in c. qm̃ de teſt. & Marſil.in l.diuus Pius col.ij.ff.de q.& deti.in d.l.fœminæ num.35. imò plus dicit ibi deti.ꝙ duę mulieres nõ ſunt ſufficiẽter vt ex dicto eaꝝ poſſit ꝓueniri ad ɔdẽnationẽ,ſed ſi plures eſſent,numerus ſuppleret defectũ,vt in ſimili dicit notari ꝑ Imol.in c. cũ núcius,de teſt.quẽ refert, & ſeqtur Alex. in ɔſ.xcix.viſis ꝓceſſibus col.iiij.lib.v.&facit ſm eum gl.in l.iij.§.eiuſdem in verbo num. de teſt. & id qđ ſimiliter dicit d.Auctor hic ꝙ laicus non põt in criminalibus ferre teſtimonium contra clericum,probatur in c. de cetero de teſt. & in c.teſtimonium xj.q.j.
46 †Quod quidem non procedit qñ delictum fuit cõmiſſum vbi non erat clericoꝝ copia, ſm Abb.in d.c.de cetero, licet aliter videaẽ ſentire ibi.Fel.ſed d.Steph.Aufrer.ſeqtur o-
47 pin.Abb in tract.de rept.teſt.num.61. †Itẽ non ꝓcẽdit qñ delictũ clerici eſſet notoriũ, qa tunc laici admittuntur contra clericũ ſm eũdem Abb.in d.c.de cetero citat c.cum dilecti de purg.can.& Steph.Aufrer.vbi ſupra.
48 †Item hoc procedit vt laici non amittanẽ ad plenã probationẽ,ſed ad iudicium faciendũ vt ſaltim clerici ſubijcianẽ torturæ bene admittunẽ,arg.l.c.v.cum ibi not.per Bart.& gl.ff.de adult. & l.quęro in fi.ff.de ædi.edic. & qđ not.in c.j de prob. ſentit innoc.in c.
49 qm̃ eo.tit.& voluit Steph.vbi ſupra. † Itẽ id procedit qñ agitur de crimine criminaliter ſecus ſi ciuiliter,ſecundũ d.Auct.hic &Abb. & Hoſt.in d.c.de cetero, & d.Steph. vbi ſupra per c.iij.de teſt. Item laici admittũtur ad teſtimonium contra clericos in criminibus exceptis ſecundùm gl.in d.c. de cetero : pro quo allegat c. perpetua,de ſimo,& tenet do. Steph.vbi ſupra. Petrus Foll. V. I. D.

50 †Secunda vtilitas eſt : quia qñ agitur criminaliter, non inducitur vitium litigioſi ſuper aliqua re : vnde nõ impeditur eius alienatio: ſicut qñ agitur ciuiliter, iuxta formã l.fin.C.de litig. & hř in conſt. eoꝝ fraudib. ſecundũ Bal.in c.eccleſia.el j.in fine.extra,vt lite penden. Tertia vtilitas eſt circa formã libelli : quia in criminalibus requiritur forma legis libellorum : alias non procedit: ſecus,quãdo ciuiliter agitur de crimine,niſi crimen infamaret: vt ſupra proxime dixi.

ADDITIO Hoc tñ minime de iure regni procedere ſcias, qa ſi ago cõtra furem criminaliter ad punitionẽ, & incidenter ad rei reſtõnem,vel deſpolio contra ſpoliatorẽ & interim res mea peruenerit ad alienas manus poſſum recta via agere cõtra detemptores,qa res illa affecta eſt vitio,& ad quoſcũque trãſit cum illo vitio vt dictat cõſt.regni Neap.incip.circa violentiarum. Pet.Foll.

51 †Quarta vtilitas eſt : qa qñ agitur criminaliter,nõ admittiẽ ꝓcurator, vbi venit irrogãda pœna à relegatione,ſupra l.pe.§.ad crimẽ.& ibi Bar.& doc.ff.de pub.iud. Hinc dicimus,ꝙ in crimine iniuriaꝝ nõ admittiẽ ꝓcurator,vt eſt tex.in l.fi.C.de iniur.&ita ſeruaẽ in regno ꝑ ritũ magnæ curiæ vicariæ,in nu. 210 q incipit,Itẽ ſeruat ipſa curia declarare. Et rõ,quare nõ admittiẽ ꝓcurator i crimine iniu

iniuriarum est, quia ꝑ eo imponit pœna arbitrari, q̃ posset iudex vsq; ad mortē extēdere, vt hr̄ in l.fi.ff.de iniur.& no.in §. in summa inst.de iniu.ita dicit Abb.in c.fi.i fi.de purg. can.&hāc rōnē ēt sentit Bar.& Bal. in d.l.fi.
52 C.de iniu. †Et corroborat̄ ꝑ singulare dcm̄ Bal.in l.eos,§.sup his. ver.extra qro,etc. C. de app. vbi dicit qđ ad dicēdū cām esse capitalē,cōsiderat̄ sola aptitudo .s. si cā est talis ĩ qua est pęna arbitraria,quā pœnā pōt iudex augere ꝯsideratis demeritis rei,&facere capitalem,& sic sentit Bal. quod ēt vbi venit pœna arbitraria, pōt dici cā capitalis, inspecta aptitudine,vnde nō est mirum,si in crimine iniuriarum non admittitur ꝑcurator, qa posset esse tā atrox iniuria,qđ iudex posset suū arbitrium extēdere vsq; ad pęnā capitalē,&idē esset dicendum in oibus criminibus,vbi venit pœna arbitraria, qa iudex pōt repellere ꝑcuratorem,per eandem rōnem,ſm Bal. in d.l.fi.in fi.C.de iniu.de qua materia vide aliqua per Fel.in c.meminimus col. pen. & fi. de accu.& in c.cū te.col.ij.in prin.de re iud.

ADDITIO Adde ad hęc dicta Anch. in ꝯs.cclxxij & Aymo.Crauc. in ꝯs.ccxxiiij. in ij.par.nu.3.& Ang.in licet,§.ad actionē, ff.de proc. circa fin. Pet. Foll. V. I. D.

53 †Limita tñ prædicta procedere,qñ de crimine iniuriarum ageretur criminaliter: quia tunc nō admittitur ꝑcurator, quia vrget rō p̄dicta arbitrij iudicis,& ita loqtur Abb.ĩ d. c.fi de pur.can.q expresse dicit,qñ agitur criminaliter.idem tenet Fel.in d.c.cū te.col.ij. in princ.de re iud.Secus si ageretur ciuiliter puta ad æstimationē iniuriæ ꝑ pœna pecuniaria,qa tūc dico indubitāter, qđ admittit̄ ꝑcurator,per argm̄ à rōne cessante,qa tunc cessat arbitriū iudicis, ex quo habet seq æstimationem partis,ꝓcedente sua taxatione,vt supra dixi,ꝙ probatur ex his,q̃ not. Abb. in c.tuæ in vlt.notab.de ꝑc.& Bald.in l.aduersus in princ.vers.item nota &c.C.de fur.vbi dn̄t ꝙ qñ de crimine agitur ciuiliter, admittitur ꝑcurator.Per hoc infero qđ qñ hodie in regno porrigitur libellus iniuriarum ſm formam ꝯst. varietates, potest interuenire procurator,qa iniuria est æstimata,& cessat arbitriū iudicis l. adigere,§.q̃uis,ff. de iure patr.cū alijs vulgaribus,&ita limitarem illū ritum magnæ curiæ, supra allegatum qa loquitur ſm dictam l.fi.C.de iniur. & certi sumus,qđ imponitur pœna ĩfra relegationē.

54 †Nec obstat qa posset deueniri ad pœnā corporalē, qñ non hr̄et in pecunia ꝑꝑ paupertatem,per illam tritam regulam,q nō habet in ære,luat in corpus,&c.l.fi.ff.de in ius voc.& l.si qs id,quod,ff. de iurisd. omn.iud. &l.qcunque C.de seru.fugit,qa istud nō est in ꝯsideratione.nā principalis pœna attenditur vnde pōt interuenire procurator. ita tenet Fel.in c. meminimus. col.fi.vers.vlt.adde.&c.de acc.& Bal.ĩ l.reos col.iij.C.de acc. & Ias. in l. si qs nec cām, col.iiij.ver.xj.ff. si
55 cer.pe.†Secūdo principaliter limita hāc materiā dicti,§.ad crimē nō procedere ĩ muliere ꝯiugata,q̃ ĩ cā criminali pōt litigare ꝑ ꝑcuratorē,idē ĩ vniuersitate,& de hoc est cōst. regni,q̃ incipit Gn̄alia,& ibi And. de Iser.

ADDITIO Aduerte, qa istud procedit nedū in mulieribus coniugatis,vt dictāt verba const.sed in alijs mulieribus honestis & pupillis, vt dixi in practica mea causa cri. in verbo audiantur excusatores. P. F.

56 †Tertio limita, quādo ageret̄ criminali iudicio cōtra decē personas simul,quia possunt tales litigare per ꝑcuratorē, & de hoc sunt duo capitula regni,vnū in nu. 200. qđ ĩcipit.Itē studio,& aliud in nu.207. qđ inci
57 pit.Statuimus.†Quarto limita nō procedere ex parte accusatoris ꝓsequentis suam vel suorum iniuriam,qa admittitur pro eo procurator,etiam in publicis iudicijs, secūdùm Bart. in l.licet in princip.ff.de procurat.

ADDITIO Hoc aūt solūmodo in regno cōcedit̄ vniuersitati,& mulierib' ꝑ cōst. generalia iura,ergo ceteris vr̄ denegatū.P.F.

58 †Quinto, limita generaliter illā regulā, quādo ꝑcurator vellet suscipere iudiciū pleno iure,sicut in ciuilibus,&excusare reū à cōtumacia,qa hoc fieri nō pōt. se bene posset aliqs defensorio noie assistere ad instruēdū iudicū,& probare causas absentiæ,et innocētiā rei absentis, & ad hoc admitti debet procurator.Ita pulchre tenet Pet.Ph.Cor.ĩ cōs. cccxxv. quod est vltimū consiliū, in iij. vol. Idē notabiliter tenet Cæp. in cōst.xlvij. col. iiij.vbi plus dicit,quod pōt tūc defensor suscipere onus probādi innocētiā rei,& opponere indici,qđ sibi non est ius inqrendi, ex quo reus est inocēs, quā ĩnocētiā pōt se offerre probare,& hūc dicit esse ĩtellectū l.ser uū quoqꝫ §.publice,ff.de proc.qđ tene mēti, qa est bona cautela cōparēdi pro absente ĩ criminalib. Plures alias limitationes ad d.

§.ad crimen.vide per Bar.& Ang.ibi: & vide etiam Gan.in suo trac.mal.sub rub.viiꝫ procurator in mal.inter col.iij.vbi plures fallentias cumulat.vide ēt Mar. Soc.in d.c.meminimus,de accus.vbi ponit 38.fallentias.quas hic vltra extendere noluit: sed sufficiat remissio,ne videar potius transcribere ex exēplari,quàm aliquid noui scribere.

ADDITIO De hoc vide quæ dixit in practica mea causa: crim.in verbo audiātur excusatores,vbi plenè. P. F.

59 †Vnum tñ putaui valde necessariū attingere: de quo solet esse magna varietas & disceptatio inter doct.s.vtrum in criminibꝰ,in quibus irrogatur pœna arbitraria,possit iudex tale suū arbitrium excēdere vsq; ad mortem inclusiue.Ista est alia qō,& ferè oēs docto.super eius decisione vacillant. Ego vero nitar eam plenè discutere: & ponā,Deo duce, veras ꝯclusiones. Et primo recitabo opiniones hinc inde arguendo ad ꝑtes. Et prio pro ꝑte affirmatiua.s.quod possit imponere pœnā mortis,adducitur gl.quæ ad hoc solet cōiter allegari in §.in sum.in vers.extraord. inst.de iureiur.vbi dicit glo. quod iudex pōt imponere pœnā capitis,si suo arbitrio vr̄: & cōiter exponitur pro pœna mortis: & illam gl.sequitur Bal.in c.j.§.iniuria.in primis verbis,de pace iur.firm.& Bald in l.j.in fi.C.de his, qui lat.& Bar.in l.fi.in fi.ff.vbi pup.edu.deb.& Abb.in c.ex lr̄is, col.antep.& melius in fi.col.de const.& Fel.in c.cum te.col.ij.in princ.de re iud.& ibi ēt Abb. & idē Fel.in c. inquisitionis, in fi.illius princ.de accu.& in d.c.ex lr̄is,col.antep.Et tenentes istam ꝑtem ponderant tria iura potissime. Primo videlicet tex.in l.saccularij, §.sunt quædam, ff.de extraor.crim.vbi dicit text. quod illa pœna arbitraria extenditur vsque ad pœnam capitis: & sic vsque ad mortem.

ADDITIO Ad hæc vide Boër.decisione cccxvij.parte ij.numeri 3. P. F.

60 †Secundo, ponderant tex.in l.ij.ibi, non ignaro iudice,&c.in vers.acerrima condem. pro arb. &c. C.de his, q̄ latr.vbi pœna arbi-
61 traria extenditur, † ad acerrimā pœnam, q̄ accipitur pro pœna mortis: vt not.in l.j.C. de seditio.& l.j.C.nem.li.sig.falua.&c. Tertio,pōderant tex.in l.lex Iul.§.hodie,ff.ad l. Iul.repet.vbi loq̄tur de pœna extraord.& dicit,ꝙ capite puniri debet, & sic patet,ꝙ pœna extraordin.extenditur vsque ad mortem.

Cōtrariam ꝑtem.s.negatiuam,quod imò iudex in pœnis arbitrarijs non pōt imponere pęnam mortis naturalis,tenet Bal.in l. & si post tres.in j.col.vij.vers.item facit ad aliā &c.ff.si q̄s cau.vbi dicit,ꝙ si ptās vigore statuti pōt punire ad pœnā mille, vel ad aliam, prout suo arb.videbitur,non pōt imponere pœnam de capitationis,idē tenet Card.in c. de cāis, de of.del.& Lud.R.in rub.ff.de arb. vers.item an statutū,&c.pro hanc parte facit quod not.Bal.in l.j.C.ne sine ius.prin.&c.& idem Bal.in c.j.col.v.in princ.de pac.ten.vbi dicit,ꝙ iudex vigore arbitrij nō pōt imponere pœnam publ.bonoꝵ: ergo minimè pœnam mortis,q̄ est maior.hanc ēt ꝑtem negatiuam tenet Alex.in cons.v.col.fin.in fi.in j. vol.& Card.in c.ex lr̄is de const. Et isti,qui tenent hanc cōtrariam ꝑtem,ponderant tria alia iura potissime.Primo videlicet,tex.in l. j.in ver.tēporarij, ff.de furib.balnee, vbi dr̄, quod fures nocturni puniunt̄ extra ordinē. Veꝵ coꝵ pœna nō debet excedere opus publicum tēporariū,ergo si dānarent̄ ad mortem,excederet pœnā opis publici.Secundo, ponderant tex.in l.j.§ expilatores, ff.de affr. vbi ponitur primo pœna in libeꝵ arbitrium iudicis:& postea in fine dr̄ qđ in plebeijs nō debet excedere pœnā operis publici. In no-
62 bilibus vero pœnā relegationis.† Tertio,pōderant tex.cū ibi no.p gl.& doct.in c.inq̄sitionis,in princ.de accus. vbi est decisum,qđ de iure canonico qñ procedit̄ ꝑ inq̄sitionē, iudex nō imponit pœnā ordinariā delicti, sed extraord. & sic arbitrariam,& tñ ꝑ hanc pœnam arbitrariam non pōt imponere ordinariam,sed minorē, & ita declarat Abb.ibi in fi.col.Ergo ꝯclusiue sequit̄ de necessitate, ꝙ non pōt imponere pęnā mortis:quis non est mitior,sed maior, & acerbior ceteris pœnis.Confirmari pōt hæc opin.ex his, q̄ dicit Bal.in l.q̄cunque,col.iiij.ver.scias ēt, &c.C. de ser.fug.vbi dicit,quod iudex in arbitraris debet eligere minorē pęnam. Si q̄s vellet tenere hanc secūdám opin.tanquam benigniorem iuxta l.si ꝑses,ꝙ l.si de interꝑtatione,ff. de pœnis,posset r̄ndere ad iura cōtraria,per
63 q̄ se fundāt tenētes primā ꝑtem,†Et primo, non obstat gl.in d.§.in summa, q̄a illa loq̄tur de pœna capitis. nō aūt de pœna mortis naturalis, & in iure est clarum, quod pœna capitalis intelligitur altero de trib. modis.s. de morte naturali, de morte ciuili, & amissione

ſione ciuitatis,puta ꝑ deportationem,vt qa caput eximit de ciuitate,vt eſt tex. in l.ij. in prin.ff.de pęnis,& l.ij.ff.de pub.iud.&tex.iũ cta gl.in l.ſed ſi q̃s,§.j.ff. ſi q̃s cau.& no. gl. in l.hos accu.§.oibus in verſ.capitis,ff. de ac cuſatio.In dubio aũt q̃ñ lex irrogat pœnam capitalẽ,itelligitur de minori ex illis tribus .ſ.de exilio,ſiue deportatione tex.eſt iuncta gl.notabili in l.j.C.de iud.mãc.Chriſt.&tenet Bald.in l.fi.in fi.C. q̃ res vend.nõ poſ.& Ioã.de Imol.in d.l.ij.ff.de pub.iud.& Bal.in
64 d.l.q̃cunq; ie col.iiij.verſ.ſcias ẽt,&c. †Secũdo,non obſtat d.l. ſaccularij,§.ſunt quædã, ff.de extraord. crim. q̃a ibi non dr̃ de pœna mortis,ſed qđ pſides pñt exequi vſq; ad pœnam capitis,vnde põt intelligi de pena capitis minori,prout modo dixi imò ꝯſidero,q̃ de neceſſitate debet ita intelligi ille tex.q̃a ſi bene ponderetur, loquitur de delicto non conſumato.Loquitur.n.de illis,q̃ tenebant quoſdã lapides ad offendendum,non tñ ſecuta erat offenſio.Patet ibi,dum dicit,quod
65 ipſa res mortẽ cõminatur. † Sed vbi ſumus in delictis nõ conſumatis, nunq̃ imponitur pęna mortis in arbitrarijs.ita notãter tenet Bal.in ꝯſ.cccxliij.col.ij.in iij.vol.qđ ꝯſ.incipit. Cicchus,&c. & Fel. in dicto cap. ex l'ris col.pen.verſic.ij.de ꝯſt. Tertio,non obſtat, d.l.ij.C.de his q̃ latr.q̃a ibi expreſſe ex legis diſpoſitione datur ptãs illis iudicibus imponendi dictã pœnã mortis in illo crimine,vnde tũc ceſſat dubiũ,ãn pœna arbitraria ſe extendat ad mortẽ,quia q̃ñ lex dat amplum arbitrium iudici,vſq; ad mortem, non eſt dubium qđ poteſt imponere dictã pœnã,quia cenſet id facere auctoritate legis. Ita dicit Ioan.de Imo.in d.l.ij.ff.de pub.iud.quem refert, & ſeq̃tur Ang. de Aret. in d.§.in ſumma.inſt.de iureiu.ſed nos loq̃mur i caſu dubio.ſ.q̃ñ ſimpliciter fit mẽtio de pœna arbi-
66 traria,ſeu extraordinaria.†Quarto,nõ obſtat tex.in d.l.lex Iul.§.hodie,ff. ad legẽ Iuliam repet. q̃a põt pluribus modis r̃nderi. Primo,q̃a loquitur de pęna capitis, quę põt verificari in alia pœna,quã mortis, vt ſupra dixi. Secũdo,q̃a poſito,quod intelligeretur de pœna mortis, tñ ibi lex expreſſe hoc ꝯcedit,attenta immanitate criminis, loq̃tur.n. de iudice, q̃ iniuſte interficit innocentẽ vnde eſt homicida,ꝑpea non eſt mirũ,ſi morte puniri debet,& ſic põt dari eadem r̃nſio,quã dedi ad d.l.ij.C.de his,q̃ latr.& ſic pœna extraordinaria poteſt cõprehendere mortem, q̃ñ lex hoc dicit expreſſe, vt ibi. Et ſic data r̃nſione ad iura,ſuper q̃bus ſe fundant tenẽtes primã partem cenſetur ſublata ẽt eorum opinio,quia ſunt ſublata eoꝝ fundamenta.
67 †Si quis aũt vellet tenere primã partẽ,poſſet de facili r̃ndere ad iura adducta ꝓ ij.parte.Et primo nõ ob.l.j.ff.de furib.bal. q̃a ibi lex expreſſe loq̃tur limitatiue per dictionẽ, dũmodo &c.Dicit.n.illos fures eſſe puniendos pœna extraordinaria, dũmodo non excedat pœnã operis tẽporarij, quo caſu quia lex dat ptãtem limitatã iudici, ſumus in caſu certo, q̃a iudex non poteſt ꝓterire formã legis ſm̃ Fel. in d.c. ex literis col. pen.verſ. quinta declaratio, &c. de ꝯſt. licet ip̃e non conſiderauit hanc r̃nſionem. Plus dico, qđ ille tex.poteſt retorqueri in contrariũ. Nã ex eo, q̃ lex reſtrinxit ptãtẽ iudicis ad opus temporariũ eſt ſignum, quod iudex habuiſſet largiores habenas procedendi vſque ad mortem,q̃ñ lex ſpecialiter eum non prohibuiſſet,q̃a alias fruſtratoria fuiſſet illa reſtrictio legis,q̃ñ ſine ea iudex fuiſſet reſtrictus, quod non eſt dicendum l. quod Labeo,ff.de Carb.edict. Secundo,non obſtat dicta l.j.§. expilatores in fi.ff. de eff rac. quia ſimiliter ibi lex loquitur limitatiue per dictionem, dummodo vnde tollitur eo modo,quo præ
68 cedẽs. † Tertio,non obſtat dcm̃ c.inq̃ſit.de accuſ.q̃a ibi lex loq̃tur per verbũ moderari. & vbi lex cõcedit arbitrium iudici,ꝑ hoc verbũ, quod habeat moderari pœnas. nũquam põt imponere pœnam mortis: q̃a illud verbũ,moderari,importat diminutionẽ pœnæ. ita tenet Mar. Soc.in d.cap.inquiſ. de accuſ. & Fel.in d.c.ex literis,col.pen.verſ.iij.declarat.&c. Quarto,non obſtat dictũ Bald.in d. l.quicunq;. C.de ſeruis fug.inquãtum dicit, quod in arbitrarijs iudex debet eligere mitiorem pœnã: q̃a illud intelligitur.niſi qualitas,& atrocitas delicti aliud ſuaderet, vt ſi q̃s daret alapã officiali,nã debet puniri pœna mortis,ſm̃ Bald.in c.j.§.iniuria. in prin. de pace iuram.firm.Nõ.n.eſſet: æquũ,quod tunc ſtante crimine atroci, & enormi iudex imponeret pœnã mitiorem,q̃a non eſſet pœna cõueniens,& æqualis delicto.iuxta l.ſancimus. C.de pœn.& hoc ſentit Alex.in cõſ. cxj.col.iiij.in j.vol.& Ang.de Aret.in d.§.in ſumma inſt.de iniur.& Abb.in d.cap. ex lite
69 ris,col.fin. † Ex quibus reſponſionibus ap-

parent sublata fundaméta vtriusque partis. vnde vtraq; pars reddit dubia valde, adeo vt Cæsarea decisiõe opus esset. Quid ergo erit tenẽdũ? Dico in tãta opinionẽ varietate, qđ prima opin. affirmatiua est magis cõis. cum aliquali tñ limitationẽ, & modificatiõe. Vnde facio ꝯclusionẽ, quod iudex in arbitrarijs potest se extendere vsq; ad pẽnã mortis nãlis. Hæc conclusio probatur, per tex. in l. sacrilegij la. j. ff. ad legẽ Iuliam pec. vbi narratiue dr, quod dato, qđ pœna sacrilegij sit arbitraria, q. a pro qualitate ꝑsonæ irrogatur, tñ quandoq; aliqui sacrilegi combusti fuerũt, & sic ꝓbat, qđ in pœnis arbitrarijs iudex potest imponere pœnã cõbustionis, & sic mortis nãlis, & ita ad hoc illũ tex. põderat Abb. in d. c. ex literis, col. ff. de const. & ibi ẽt Fel.
70 in finalib. verbis. †Istã conclusionẽ declara, & limita primo ꝓcedere in delictis cõsumatis, & ꝑfectis, secus in attentatis tm̃, & nõ cõsummatis: q. a in eis nunq̃ iudex ex arbitrio põt imponere pœnam mortis: ita tenet Bal. in d. cons. ccccxliiij. incip. Cecchus, &c. col. ij. in iij. vol. & Fel. in d. c. ex lřis, col. pen. ver. secũda declaratio, &c. Et rõ est in promptu, q. a hodie ex gñali cõsuetudine nunq̃ punitur delictũ attentatum, sicut cõsumatum, sed mitius, & sic nõ punit affectus, nisi sequatur effectus, ẽt in atrocioribus, vt not. Alex. & Paul. de cast. in l. j. §. j. in fi. ff. qđ q̃sq; iur. & Card. Alex. in c. j. §. si vero voluerit. in fin. de cap. q. cur. ven. & Ang. in ꝯs. xiiij. in j. col. vbi dicit, qđ ista cõsuetudo est approbata ꝑ totũ mundũ, & Bald. in l. si fugitiui. C. de seruis fugit. & Sal. in l. is q. cũ telo, ff. ad l. Cor. de sicarijs, & Bart. in l. j. §. diuus, ff. eo. tit. & Matth. de Afflict. in cõst. asperitatẽ col. iij. in ij. no. vñ si iudex imponeret pœnã mortis in attẽtatis, puniret affectũ sicut affectũ q. a maior pœna dari non põt, q̃ sit pœna mortis.

ADDITIO Adde tex. in l. saccularij in prin. ff. de extraor. cri. vbi ille q. igreditur domũ alicuius cã furandi, tñ non deuenit ad actũ furãdi punitur extra ordinẽ, & ꝓbatur, in l. j. in prin. ff. de extra. cri. iũcta l. quamuis Adulterij in fi. ff. de adul. ꝑ quæ iura ita ꝯsuluit Alex. in cõs. cxj. j. lib. q. quidẽ pœna non põt excedere relegationẽ in quinquenniũ: vt cõsuluit Alex. ꝯs. lxv. in vlt. col. in iij. lib. & consuluit s̃m prædicta Gramm. cons. xxxvj. in vlt. col. Petrus Foll. V. I. D.

71 †Secũdo limita dũmodo sit delictũ in graue attẽtis ipsius circũstantijs, ꝙ mœreat pœnã mortis: exemplum põt poni in eo, q. dat alapã officiali, nã iniuria est: verũ attẽta circũstantia respectu qualitatis ꝑsonę censetur atrocissima, vnde in hoc casu iudex põt imponere pœnam mortis, s̃m Bal. in d. c. j. §. iniuria, in princ. de pace iur. fir. & Io. de ana. in c. inquisit. in fi. illius prin. de acc. ita ẽt tenet Fel. in c. ex lřis, col. pen. vers. prima declaratio, &c. de ꝯst. ita debet intelligi dictũ Bal. in d. l. j. in fi. C. de his q. latro. vbi dicit, ꝙ põt ꝓcedi ad suppliciũ, si hoc desiderat criminis magnitudo. ex hoc seq̃tur, ꝙ si ex modica iniuria verbale iudex vellet ꝓcedere ad mortẽ, nõ posset q. a nõ esset pœna ꝯueniẽs delicto, sed maior, ꝑ pdcã, & hoc tenet Ang. de Aret. in d. §. in summa, & Abb. in d. c. ex lřis, col. fin. alias posset appellari, vt no. gl. in l. si qua pœna. & ibi Bar. ĩ fi. ff. de verb. sign. & hãc limitationẽ tenet ĩ effectu Alex. ĩ ꝯs. cxj. col. iiij. in j. vol. & And. de Iser. ĩ ꝯst. Comite. Tertio limita, nisi expsse lex vel statutũ limitaret arbitriũ iudicis, vt nõ possit excedere talẽ pęnã: q. a tũc nõ ipõit pœnã mortis. Ita ꝓcedit tex. ĩ l. j. ff. de fur. bal. & l. j. §. expilatores, ff. de abig. put supra declaraui. Quarto limita, nisi lex diceret, ꝙ iudex possit vel dẽat pęna moderari, q. a tũc nõ p̃t ĩponere pęnã mortis: ita ꝓcedit d. c. inq. cũ ibi no. ꝓut supra declar.

ADDITIO Simpliciter vt refert do. Auctor firmauit Bald. in d. §. iniuria ꝙ dans alapã officiali ꝑꝑ singularẽ inimicitiã quã habet cũ eo. debet ad mortẽ ꝯdẽnari, & mouet ꝑ gl. in §. in summa inst. de iniur. nescio aũt qũo hoc firmauit Bal. nã dicit, ꝙ ex qualitatibus ꝯcurrẽtibus iudex põt arbitrare pœnã vsq; ad mortẽ, & ideo infert ꝙ si q̃s daret alapã officiali puniret pœna mortis, & tñ ꝑsupponit si daret alapã ex singulari inimicitia, ergo nõ intuitu officij, & sic nõ cõcurrit qualitas agrauãs, & adeo grauis, vt dřet ꝯdẽnari ad mortẽ: vtcunq; tñ sit hodie non ꝓcedit illud dcm̃ Bald. ꝑ const. regni vt participatio, & const. eos tm̃, nam si fit iniuria dum exercet offm̃ licet in curia regis non moret faciens iniuriam incurrit pœnã duplicatã, ꝑ d. const. eos tm̃, & si moretur in curia regis licet ei fiat iniuria nõ in exercitio officij, & ꝑꝑ particulare odiũ hẽt locũ pœna duplicata, sed si officialis nõ cõmoret in curia regis & fit ei iniuria ex odio ꝑticulari, nõ qñ exercetur offm̃ tunc cessat pœna duplicata, quia

iniu-

iniuria videtur facta vt priuatæ personæ, & ita declarat Affl.in const.vt participatio in iij.q. Pet. Follerius V. I. D.

72 †Quinto limita, quãdo arbitriũ datur iudici in pœnis à iure expssis, put est in actione iniuriarũ, in qua est statuta pęna corpalis, & pecun.ad arbitrium iud.l.iniuriarum æstimatio, & l.fi.ff.de iniur.& l.Pedius, ff.j.de incen.rui.nauf.tunc.n.iudex pp enormitatẽ iniuriæ potest arbitrari mortẽ: secus est, vbi iudici datur simpliciter arbitriũ puniẽdi in pœnis nõ à iure expressis, quia tũc non põt facere crimẽ capitale, qđ non est capitale, nec põt imponere pœnã mortis, vbi crimẽ non est capitale. ita declarat Fel.in d.c.ex lr̃is, col.pen.vers.iiij.declar.&c.

73 † Sexto limita, non procedere qñ in similibus delictis esset consuetudo, quod nõ imponatur pœna mortis, sed mitior pęna: qa tunc iudex nõ potest imponere pœnã mortis, sed tenetur seq pœnam ꝯsuetudinariã, & cessat arbitraria, text. est singularis in l.si qs reũ, ff.de cust.reor.facit tex.cũ ibi no.in l.hodie, ff.de pœn.ita tenet Bal.in l.qcunq;, col.iiij.vers.scias tñ, etc. C.de ser.fug.& Fel.in c.de causis, col.j.de of.del.& Abb.in c.inqsit.col.fi.de acc.& Alex. in cons.v.col.fi. & cons.cxj.col.iiij.in j.vol. & Paris in trac.sind. in vers.cõposit.col.xij. ĩ princ.in c.an si delinquẽs, &c. & idem Paris in d.tract.in tit.de off.sind.col.iiij. & v. in c. an si ptãs, &c. vbi multũ notabiliter loqtur, ꝙ si iudex excedit pœnã solitam, dr̃ grauare partem, & põt appellari, & tenetur in sindicatu, & p hoc infert, quod in regno si qs cõdẽnatur ad vnã vnciam, nõ solet exigi tota vncia, sed tñ vnus tarenus vel duo, & non vltra, maximè attenta paupertate condemnati. Et cum istis limitationibus sit expedita pręsens notabilis & dubia quæstio.

ADDITIO Inquit.n.dominus Auctor, quod iudex nõ debet excedere pœnam solitam imponi, & bene dicit: est.n.ratio.

74 †Quia practica est vera intellectrix legũ, vt eleganter inqt Bal.in c.j.in prin.vers.& iõ qñ capiuntur de feu.sin.Cul.nõ ammit. cuius dictũ reassumit deci.in ꝯs.cxxxj.reuocatur in vltimis verbis, & inqt Bal.in l.illud, ff.de exc.tut.p illum tex.ꝙ ab antiqua practica non est recedendũ, & idem d.in ꝯs.472.stat tuto cõis Papiæ, ij.col.in j.lib.quæ verba satis cõmendat Dec.in consil.xj.qm̃ iudicantium responsa in viij.col.vers.ad hoc fundamentum, hinc etiam eleganter dicebat Bal. in l.de quibus in vij.col.versic. Item quærit, ff.de legibus quod quoties stilus infringitur, non valet quod agitur. quę omnia refert & sequitur Cott.in memo.in verbo practica. Petr.Folle. I. V. D.

75 †Vltimo super hac materia posset dubitari, an qñ delictum est cõmissum per culpam, & non per dolum, possit criminaliter agi ex tali delicto cõtra cõmittẽtem ad aliquã pœnam ad vindictã. Et hic est vidẽdum, qđ si delictũ est cõmissum per latam culpã, & qđ si per leuissimã. vñ oritur illud dubium, an in casibus in qbus põt agi ciuiliter actione legis Aqliæ, in qua venit leuissima culpa l.in lege, la ij.ff.ad l.aqliam & cap.si culpa: & ibi Abb.de iniur.possit agi ẽt criminaliter ad aliquã pęnã. Volui opportune attingere hic istud dubiũ pp duas regulas, q̃ sunt tritæ in iure. Quarũ prima est, quod nullum delictũ cõmittitur sine dolo, & nõ irrogatur pœna, vbi dolose non fuit cõmissum maleficiũ. Alia regula est, ꝙ in criminalib.lata culpa nõ æqparatur dolo. Prima regula pbat p tex. in l.j.C.de sic.vbi dr̃, quod homicidiũ cõmissum sine dolo & sine aĩo occidẽdi, non punitur. Itẽ probat per l.qui iniuriæ, ff.de fur.& l.quod reip.ff.de iniur.vbi dolus & ppositũ distinguũt maleficia hoĩum, & per l.cum aũt §.excipitur ff.de æd.ed.vbi dr̃, quod is, q nõ fuit in dolo, nõ põt incidere in pœnã capitalem. idẽ tenent Bal.& Sal.in l.ij.C.de nox. act.& Alex.in consi.cxlv.incip. Post redditũ col.fi.in ij.vol.& Ang.in l.j. & ibi ẽt Ias.in iiij.col.ff.de leg.& idẽ Ias.in l.ij.§.quod ptor ff.ne qs eũ, qui in ius voc.& in l.action.col. viij.ff.de in litem iur.& Cœp.in consil. 34.

76 col.ij.†Secunda regula pbatur per tex.& ibi Bar.in l.in lege.ff.de sic.& ĩ l.j.§.j.& ibi Bar. ff.si qs test.lib.esse ius.fue.in qbus iuribus pbatur, quod lata culpa non æqparat̃ dolo in criminalib. ergo seqtur, quod non punit delictũ culpa cõmissum, ex quo dolus ꝯsideratur in delictis. Pro veritate tñ huius q.distingue tres culpas.s.latam, leuẽ, & leuissimã: de quib. plenè p Bar.in l.quod Nerua, ff.depo. Cœp.in cons.xlj.col.iij cir.fi. Si igitur qris vtrum delictũ cõmissum lata culpa puniatur ad vindictam: dico, quod sic. Verũ stat dubiũ in pœna, & veritas est, quod nõ punitur eadẽ pœna, qua puniret, si dolose cõmissum fuisset & in hoc nullus discrepat. Ita pprie loqtur

tur tex. in d.l.in lege, ff. de sicar.& ita ꝓcedit illa regula, quæ se habet, qđ lata culpa non equiparatur dolo in criminalibus, q̃a debet intelligi, quo ad æqualitatē pœnæ. Restat tñ dubium circa qualitatē pœnæ .s. posito, qđ mitius puniat, quā dolosus ꝓut est veritas, an ista pœna possit esse corporalis, seu capitalis? in hoc reperio aliq̃ diuersitatē opinionū. Nā Bar. ī d.l.j. ff. si q̃s test. lib. esse ius fue. dicit, ꝙ non. Idē tenet in d.l. in lege. s. ꝙ quo ad pœnā corporalē lata nō æquiparat dolo. Sed Ang. in ꝯs. 287. col. pen. nixus fuit reprehendere Bar. p p sui gñalitatem, in quantum vr̃ innuere, quod in nullo casu ex lata culpa pōt q̃s corporaliter puniri. Nam dicit ipse, qđ imò multi sunt casus, in q̃bus ex lata culpa punitur q̃s capitaliter, ēt ad mortē. alle. tex. in l.j. C. de priua. carc. & in l.j. iūcta. gl. C. ne lic. sig. salua. &c & ī l. fi. C. ad leg. Iul. de vj. Ad idē est tex. in l. mil. ff. de cust. reo. Ego aūt puto, quod Bart. nō meretur reprehēdi, imò bene loq̃tur, & nō est mēs sua illa, quā dicit Ang. Nam solū tenet, qđ quo ad pœnā corporalē lata culpa nō æquiparatur dolo, & bñ dicit quia est ipsa veritas, & ꝓbatur ꝑ d.l. in lege Nam nō imponit eadē pœna corporalis ꝓ culpa, q̃ imponit pro dolo. Sed ꝙ ꝓ lata culpa non possit irrogari pęna corporalis, hoc nō dicit Bar. & ideo nō meretur rephendi. Vnde firmo istā conclusionem, tanq̃ veram, & cōem, quod pro lata culpa pōt quis puniri corporaliter, nō tñ eadē pœna corporali, qua puniretur pro dolo, sed mitiori, & leuiori, ita tenet Cep. in cōs. xxxiij. col. iiij. & ꝯs. xxxiiij. col. ij. & in ꝯs. xij. col. iij. pro hoc est tex. in l. in lege, §. cum q̃dam, ff. de sica. & in l.j. §. fi. & §. diuus, eo. tit. & l. si fortuito, ff. de incen. rui. naufr.

ADDITIO Adde qđ Bal. in l.j. ff. de leg. Dicit qđ aut pœna req̃rit Atrocitatē delicti. vt q̃a est pœna similiter atrox, & corporalis, & tūc req̃rit dolus, & si cessat dolus cessat illa pœna ita atrox, ꝑ l. nec exēplum. C. de fal. & l. j. ff. de arb. aut pęna nō req̃rit atrocitatē delicti, vt q̃a est pecuniaria, & tunc ex quo legis lator nō facit mētionem doli nō exigit, sed sufficit lata culpa, & leuis forte, l. q̃ ædes de inc. rui. naufr. Sed forte leuissima nō sufficit, q̃a leuissima nō est maleficiū. ꝑ l. si cuius, §. de pteritis, ff. de vsufr. dicit ēt qđ in pœnis corpalibus lata culpa nō æq̃perat dolo. sed mitius q̃s punitur rōne latæ culpę quā rōne doli hęc sunt verba Bald. & Bar. in l. qđ nerua, ff. depo. distinguit quod aut loq̃mur in actionib. descēdentibus ex contractu vel quasi, & lata culpa æq̃perat̄ dolo: aut loq̃mur in actionibus, seu accusationib. descēdētibus ex delicto, & tūc aut q̃ris quo ad pœnā corporalē, & lata culpa nō ęq̃perat̄ dolo: vt l. iij. §. j. ff. ad l. Cor. de sica. aut quo ad pœnā pecuniariā, & tūc, aut lex siue statutū req̃rit expsse dolū, aut loq̃mur simpliciter primo casu nō æq̃perat̄ dolo, l. j. §. si quis, ff. ne vis fiat ei. Secūdo casu ęquiperatur dolo. hęc sunt verba Bar. Ang. in l. in actionib. ff. de in litē iuran. refert. Bar. dixisse qđ in nullo casu pōt q̃s corporaliter puniri, sed ipse dicit se ꝯsuluisse ꝯtrariū, & est in ꝯs. allegato per do. Auctorē hic, & de hoc dicit esse casum ī l. si q̃s aliq̃d, §. q̃ abortionis, ff. de pęn. sed vltra, qđ Bart. nō dicit illud q̃d dicit Ang. vt ꝯsiderat d. auctor hic, tex. in §. q̃ abortionis nō facit ꝓ opinione sua, nā licet ibi ꝓbet̄ ꝙ ꝓ lata culpa q̃s punitur corporaliter nō tñ ꝓbat quod corporalis pœna debet imponi ꝓ lata culpa vbi lex expresse nō expressisset pœnā corporalem. Ideo aūt lata culpa ibi punitur corporaliter, q̃a lex ita disponit, & sic nō facit ad rumbum q̄onis, ꝓut ita rñdet Bar. in d.l. quod nerua ad aliū effectum, & sic dicendū est ad tex. in l. mil. ff. de cust. reo. & dicta Bart. Bald. in l.j. C. de noxa. & ita tenet Io. mille. in prac. crim. fo. mihi 110. nu. 3. cū seq. Adde Ioan. cor. in suis miscel. l. iiij. c. ij. vbi notabiliter. Itē est aduertendū, ꝙ Bar. in l. respiciendū, §. delinquunt, ff. de pęn. tenet quod ēt pro culpa leui, & leuissima q̃s punit̄ criminaliter. quē secutus fuit Cor. in ꝯs. cc. in ij. lib. nu. 5. & in ꝯs. 109. nu. 23. in eo. lib. Soc. in ꝯs. liiij. in iiij. lib. nu. 25. dicit qđ ꝓ leuissima culpa nunq̃ quis punitur pœna ordinaria, at quod si pecuniaria, ꝑ l. si q̃s nō dicam rapere C. de epi. & cler. Alb. de ro. in d. l. in lege quæritur qualiter puniātur delicta dolo cōmissa, & qualiter cōmissa culpa? & dicit ꝙ delicta ex aīo, & dolose cōmissa puniūtur ordinaria pœna si à iure cōi vel statuto si certa pœna statuta, & si nō est certa à iure, puniuntur extra ordinē ꝓut consuetum est arbitrio iudicis, si aūt maleficia non dolo nec ex aīo veniunt. nō debent ex toto esse impunita, sed mitius coërcentur ꝓ modo, & qualitate culpæ, & facti, ex conditione personarum, & ita dicit debere intelligi illū tex. in

l. in

l.in lege Cor.ff.de sicar.& ꝑ tex.in l.j.C. de sicar.hęc sunt verba sua. ꝓ quo vide Dec. in ꝯs.viij.&Marf.ꝯs.lxxvij.nu 6 j.lib.& ꝯs.xcj. nu.15.in ij.lib.& ꝯs.cxxviij. & ꝯs.cxxxvij. & Petr.de Anc.in ꝯs.285.& Marf.in l.de min. ff.de q.Raph.cum.ꝯs.134.in fi.Marf.in l.j.§. diuus Adria.ff.ad l.Corn. de sicar.Gram.ꝯs. lxviij.&in vol.xxj.& in decis.v.nu.29. P. F.

77 † Hoc patet,qa homicidium cõmissum ꝑ culpam dr̃ crimen extraordinarium,& puni tur pœna arbitraria,ſm Lud. Rom. in l.act. ff.de in lit.iurand.quem sequitur Matth. de Afflict.i rub. de homic.pun.post quam rub. sequitur const. terminum vitæ,& probatur per l.si adult.§.imp.ff.de adul. vbi si maritus occidit vxorem deprehensam in adulterio , nõ punitur pœna mortis, sed alia pœna cor porali mitiori , & rõ est : quia tale homicidium dr̃ composum,& nõ dolosum,ex quo difficile fuit temperare iustum calorem, ita tenet Bal.in l.j.in x.q.C.vnde vi. & Alex.in ꝯs.lxxvj.col.j.in j.vol.& Paul.de Cast. plenè in ꝯs.277.in ij.vol. Fuit.n.in culpa rõne excessus in vindicando,& sic rõne culpæ punit̃ mitius . Idem tenet Bal.in c.j.col.ij.de pace ten. & est tex.in c.olim,el j.in fi.de rest.spo. & in l.si qs in graui.§.si tñ maritus,ff.ad Silla.& in l.diuus,ff.ad l.Pomp. de parr. & not. Bar.in l.qd ergo,§.pœna grauior, col.iij.in princ.ff.de his,q not.inf. Cũ ergo ex ꝑdictis appareat. ꝙ homicidiũ culpa cõmissum puniat̃ pœna arbitraria,& extraordinaria : seq tur de necessitate, q non põt iudex impone re pœnã mortis: q̃ est pœna ordinaria : quia nunq̃ iudex in arbitrarijs põt imponere pœ nã similem pœnæ ordinariæ in simili delicto,vt est gl.not.quã ad hoc ponderat Abb. ibi in fi.col.in c.inqsit.in princ.in ver. alioquin.de acc. Si vero loqmur de pœnis pecuniarijs simpliciter, & tũc ita punit̃ delictũ ꝑ dolũ,sicut ꝑ latam culpã: qa tunc lata culpa æquiparat̃ dolo,ſm Bar.in d.l.j.ff.si qs testõ lib.esse iuss.fue. Pro hoc est tex.in l.j.§. hæc actio,ff.si men.fal.mo.dix.& ita põt intelligi,qd᷑ not.Bald.in l.ij.§.quod ꝑtor, ff.ne qs

78 eũ . †Illud aũt,quod dixi supra,ꝙ delictum culpa cõmissum punit̃ mitius, intellige ꝓce dere, qñ est tale delictũ , quod principaliter cõmittitur ad iniuriã alterius,ꝓut est homi cidiũ,vulnus furtum,& simile . Secus aũt in delictis, q̃ non cõmittuntur ad iniuriã alterius,sed potius pro expletione libidinis, ꝓut est adulterium,incestus,stuprũ,& simile , quia hmõi delicta, nisi vere interuenerit do lus,non puniũtur aliqua pœna,nec minori, nec maiori , ſm Bart.in d.l.si adulterium cũ inc.in fine illius prin.ff.de adul.& in l. in le-

79 ge,ff.de sic. †Item inquãtum dixi,ꝙ delictũ cõmissum ꝑ latã culpam,non punitur pœna mortis seu capitali,sed mitiori. Limita primo nõ ꝓcedere,qñ esset aliquod delictũ ma li exẽpli,ꝓut est, si qs dederit alicui amatoriũ poculum : vel aliud , vt abortiuũ pareret mulier.nã si ex hoc secuta fuerit mors hoĩs, punit̃ pœna mortis, ẽt si non fuerit in dolo. tex.est in l.si qs aliquid,§.q abortionis,ff.de pœnis,& hoc est confirmatũ hodie in regno per const.quæ incipit,amatoria pocula.quæ plus vult.s.quod non solum si fuerit secuta mors verum ẽt sit is,q biberit amatoria pocula,amiserit sensum,puniat̃ ille, q dedit ad pœnã mortis : alias si non interuenit mors, nec amissio sensus punit̃ ad carcerẽ per annum , vna cum publicatione oĩum bonoꝵ.

ADDITIO Aduertẽdũ est ꝙ tex. i l. si qs aliqd,§.qui aborcionis,ff.de pœn.corrigit ꝑ tex.in ꝯst.regni Neap.Amatoria pocula ꝑ quẽ tex.const. ita demũ puniunt̃ dantes poculũ aborcionis vel amatoriũ si aĩo nocẽdi,& si dolose dederint,tex.tñ in d.§.q aborcionis ẽt nõ dolose dãtes puniebat,& est notãdum quia nemo aduertit.Petr.Fol.I.V.D.

80 †Secundo limita non ꝓcedere in casu l.j. de priu.carcer.vbi iudex, qui non punit exer centẽ priuatum carcerẽ,punitur pęna crimi nis læsæ maiest.& illud est ideo,quia lex re-

81 putat hoc crimẽ læsæ maiest.† Tertio limita non ꝓcedere in casu l.milites,ff.de custo. reo. vbi custos carceris punit̃ ad mortẽ si ex sua nimia negligẽtia.i.ex lata culpa carceratus euasit,& fugam arripuit . & ibi hoc not. Bart.s.ꝙ ex delicto cõmisso sine dolo, qs punit̃ ad mortem . Idẽ tenet Old.in ꝯs.xcij.vbi hoc extẽdit ꝓcedere ẽt in custode arcis . Idẽ tenet Bal.in l.ad Cõmentar.C.de custo.reo. hinc dicit Bal.in l.ex diui.C.loco. ꝙ custos carceris,& custos arcis, æqparant̃. Itã tenet Iaso.in l.in actionib.col.vij.ff.de in lit.iur.

ADDITIO Adde hic Boër. in deci. 216.& adde ꝙ de iure ꝯst.regni custos carce ris punit̃ publicatione oĩum suoꝵ bonoꝵ , & debet stare carceratus per vnũ annũ,si carcerati aufugerint eius nimia negligentia vt cauetur in const. custodes , de qua miror ꝙ

nõ meminerit do. Auct. hic. Pet. Fol. V. I. D.
82 † Vnum tñ incidenter adde hic, q hodie omnis pœnã ẽt à iure determinata, est arbitraria iudici, adeo q pôt eã ex cã diminuere re vel augere, tex. est, iũcta gl. in l. hodie, ff. de pen. per quem tex. ita tenet Bal. in l. & si seuerior, C. ex quib. cau. inf. irrog. & Paul. de cas. in cons. 328. col. ij. in ij. vol. Et sup hoc possent exemplificari multæ cãæ, quas cumulat Bart. in l. q d ergo, §. pœna grauior, ff. de his
83 q no. inf. puta, † pp senectutẽ, vel iuuentutẽ, pp fauorem, vel ebrietatẽ, ppter calorẽ iustum iracundiæ, vel pp nimiam excellentiã hoĩs in aliqua arte vel igenio, vt dicit Alex. in d. §. pœna grau. in add. ad Bar. q icipit. Adde hic, q iudex, &c. & Ias. in l. j. col. iij. de leg.

ADDITIO Adde in hoc Gãd. in tit. qñ pœna au. po. & Gramm. in voto. xxiij. & Affl. in const. blasphemantes, & auctorem infra in vj. parte in verbo executio nu. 21.

84 † Et adde quod in magna curia vicariẽ fuit magna controuersia in cã cuiusdã filij Matthæi porterij inqsiti de homic. cõmisso in personã cuiusdam alguzerij magnæ curiẽ Vicariæ, quẽ interfecerat ex cã q a dictus Alguzerius exercendo suũ offĩn in dieb. ante elapsis ceperat eius frẽm carnalẽ in fragãti crimine, pp quod illico suspẽsus fuit, vnde dolore motus dictus inqsitus iterfecit dictũ alguzerium, pditorie & sub quadã exaptissima & excogitata Astutia, nã simulauit extra ciuitatẽ Neap. in quadã domo velle citati facere quẽdam eius debitorẽ, ad quẽ citandũ expediti fecerat prouisiones à curia S. Pauli sicq. accessit ad dcm̃ Alguzerium eũ reqrendo vt vna secũ accederet ad citandũ eum, q ductus spe lucri, accessit & dũ essent in qbusdam casalenis, dictus iuuenis interfecit dcm̃ Alguzerium, quo interfecto intrauit Neap. credẽs stare tutũ & secuꝶ, perueuentoq. ad notitiã magnæ cur. vic. dicto homicidio, misit ad locum cadaueris, nec poterat sciri iterfector, veꝶ fuit reperta in manib. dicti cadaueris puisio pdicta curiæ S. Pauli expedita ad instãciam dicti iuuenis pp quod statim fuit suspicatũ nõ fuisse interfectũ nisi ab illo iuuene. Ideo captus fuit iuuenis ille, & illinc ad paucos dies tortus ꝯfessus fuit delictũ, & licet fuit allegata & probata minor ætatis, nihilominus q a dcm̃ homic. fuit cõmissum proditorie, & cũ tãta astutia, vt nec maior & sagacissimus potuisset cũ maiori seu simili astutia eũ cõmittere, ꝯdemnauit eũ ad mortẽ nãlem fuitq reclamatum ad sacrũ Regiũ cons. per quod dũ inclinaretur ad minorãdã pœnam rõne minoris ẽtatis añ cãm notatã, voluit Illustr. & reuerend. Card. Paceccus locumtenens Regiæ Maiest. quod oĩa tribunalia Neap. votarent dictam cãm coram eo, si est arbitrariũ iudici minorare pẽnã rõne minoris ætatis, vel sit necessariũ adeo quod cogatur; & vt pfecta doctrina tradatur in casu isto, & pro intelligẽtia pleniori eoꝶ quæ
85 dicit hic do. Auct. † Est aduertendũ q qnq; casibus excusat ætas, & illi succurrit. Primo casu innocẽtia ꝯsilij, vt in infante in quo cũ non cadat dolus, intelligẽdo da infante vsq; ad septẽnium de quo in l. si infanti, C. de iudel. nam hic nõ pôt delinquere, q a caret intellectu, & q d q d videt ignorat vt l. j. in fi. C. de fal. mo. & instit. de inut. stip. §. pupil. vers. sed quod diximus, & l. si quẽcunq; §. & si infans, ff. ad l. Aquil. non. n. pôt cadere delictũ in eo q nescit quod facit, xv. q. j. c. aliquos, & in c. illa cauenda ea. q. & cau. dr̃ quod mala non sint, quẽ nec crimine mẽtem implicãt, nec ꝯsciam ligant. hinc dicit Arist. in c. j. lib. iij. & hico. quod ea nõ esse voluntaria vñr, q vi aut imprudẽtia fiunt. & paulo post inqt: his quidem misericordiæ locus est ac veniẽ, propterea quod q ignorat aliq d horum facit inuitus, q. d. quod ignoratio rerum particularium facit vt veniæ locus sit, & licet dicat pueros volũtariæ operari, vt ibi, tñ quia ignorant quid agant, & particularia in quib. versantur, merentur veniam, & quod infans & infantiæ proximus non teneatur voluit Bar. in l. j. C. si aduersus, delic. & voluit Ang. de are. in lib. male. in verbo sciẽter & dolose, & p tex. in l. ifans, ff. ad l. cor. de sic. & l. quod infans, ff. de rei vend. & cle. vnica, & ibi gl. de hom. si naũt est aliqs maior infante & proximus adulte ætati & hic teneĩ de oĩ delicto excepto vitio carnis, vt c. j. extra de delict. puero. & l. si minor, ff. ad l. Iul. de adult. & l. auxilium, §. in delictis, ff. de min. hæc. n. ætas excusatur ex nefectu naturalis præsidij, quantũ ad delictum carnis, in ceteris vero nõ excusatur. Aliqñ ætas excusatur beneficio à iure constituto, q a quædam delicta. & alia statuta iuris in maiorib. tm̃ constituta sunt, vt l. ij. C. in qb. cau. in inter. rest. nõ est neces. & l. frẽs, C. ex qb. cau. inf. irrog. quæ vtiq; in minorib. non sunt statuta, vt dictis legibus probatur,

batur,& in l.j.§.impubes,ff.ad sen. cons.sill. & l.minorib.C.de ijs quib.vt ind.s̃m Bal.& Alb.in l.j.C.si aduer.delict. Aliqñ ætati minori succurrit iudicis ministerio à lege quia datur ptãs iudici in delictis mitigandi pœnã pp ætatem minorem,non tñ excludēdi totã pœnam,per tex.in l.auxilium, §.in delictis, ff.de min.& est melior tex.de iure in l.impunitas,C.de pœn.& l.impuberem,ff.de furt.& hoc qdem casu videndum est nunqd rõne minoris ætatis cogat̃ iudex minorare penã, vel ei sit Arbitrariũ:& in primis gl.in d.l.impunitas sentit ꝙ sit necessariũ, id ẽt vr̃ sentire Sal.ibi:id ẽt vr̃ fundari in regula iuris,l.ferè in oĩbus,ff.de reg.iur.& tenuit Dec.in d.l. ferè,in oĩbus & ita voluit in cõs.535. in iiij. lib.circa fi.idq. probari dicit in l.si adulteriũ cum incestu frẽs,ff.de adult.vbi clare probat̃ fuisse remissam pœnã incestus claudicæ minori. Idem ẽt voluit ante eum Cuman.in ꝯs.xcv.cir.fi.vbi in crimine raptus pœnã minorari debere rõne minoris, ætatis idq. esse necessarium sentit. hãc ẽt partem allegat decis.in d.l.ferè in oĩbus tenere Bal.in l.si seuerior,C.in qb.cau.inf.irrog.sed ibi dicit Bal. si rectè ponderet̃, ꝙ si pupillus deliquit hæc minor ætas est iusta cã dispensandi & minorandi pœnam,non aũt dicit ꝙ sit necessariũ, & sic male allegatur ꝓ hac pte,ꝓ hac ẽt pte allegatur Sal.in d.l.& si seuerior,& tñ ibi nõ dicit aliquid de hoc allegatur ẽt Sal.pro hac eadem parte in l.j.C.si aduer.delict.& tñ vt videri põt non aperit an sit necessariũ, imò potius vr̃ sentire quod sit arbitrarium hanc eandem partẽ allegatur tenuisse Paul.de cas. in d.l.j.C.si aduer.delict.& in d.l.&si seuerior licet nõ bene aperiat an necessariũ sit vel arbitrariũ,hanc ẽt partem secutus fuit Lud. Bol.in cons.37.alias in pñti casu,vbi dicit ꝙ minor ætas est cã &ratio intrinseca legis ad minorandam pœnã, & ita ẽt voluit Ang.de Are.in lib.malef.in verbo ad hoc colloquiũ & tractatum s̃m Gram.in dec.xxiij.sed vitio impressoris voluit allegare in verbo temere, sciẽter & dolose iij.col.mihi vbi specifice tenet ꝙ debet iudex rõne minoris ętatis minorare pœnã,& hoc dicit voluisse gl.& Bar.ĩ d. l.auxiliũ,§.in delictis,& gl.& Bart. in l.si ex cã,§.nũc videndum,ff.eo.ti.sed Bar.in d.§.videndum nõ aperit an iudex cogat̃,licet in d. §.in delictis videat̃ id tacite voluisse, tenetq. ibi Ang.ꝙ ẽt si delictũ esset atrox minorari debeat pœna, mouet̃ Ang.ad ita tenendũ vltra pdictas doctrinas,&alias quas ibi allegat rõne,nã dicit quod hoc 5.minorare pœnam rõne minoris ętatis est bñficium datũ à iure minori,ergo nõ põt ab eo auferri,vt in c.indultũ de reg.iu.& ꝙ sit bñficium à iure ꝯcessum ꝓbat̃ s̃m eũ in d.§.in delictis,l.auxiliũ ff.de min.& in l.aut facta,§.ꝑsona,ff.de pęn. nam in d.§.ꝑsona,clare dr̃ quod hr̃ rõ ætatis circa pœnas imponẽdas ergo illud est bñficium à iure tributũ. & hãc eãdem opin. tenuit ibi Aug.in add.ad Ang.allegat do.Aug. inter alia ꝓ hac opin.Bar.in l.administrãtes §.fi.de exc.tut.& tñ nihil de hoc d.Bar. in libro meo,voluit tñ allegare Bal.in d.l.administrãtes in d.§.fi.vbi notabiliter inqt:quod minoranda est pœna rõne minoris ætatis & sic minor nõ debet capitaliter puniri vbi malitia nõ suppleret ætatẽ,sed vbi malitia supplet ętatẽ ẽt minor debet capitaliter puniri, s̃m Iac.de are.ibi: cuius dcm̃,ita debere intelligi inqt Bal.in d.§.fi.& ita ẽt dicit intelligi dr̃e tex.in l.excipiũtur §.fi.ff.ad sill.& do. Th.Gram.ẽt in d.dec.xxiij.dicit quod nõ valuit in Bart.suo reperire doctr.allegatam ꝓ arg.ibiq..do.Th.Gram.dicit hanc opinionẽ fore cõem & eam esse sequendam & ita tenet Alb.de Ros.in d.§.in delictis, vbi dicit sic vidisse seruari, & hanc opin.tenet Barb. in l.& si seuerior, C.ex qb.caus.inf.irrog.in add.ad Bal. Cõtrariam vero opinionẽ quod non cogatur iudex minorare pœnam rõne minoris ætatis tenuit Bal.in l.qcunq;,C.de seruis fug.v.col.mihi motus, arg.tex.in l.q posthumos in fin.ff.ad sill.in rõne litere,vbi .n.fuerãt instituti posthumi heredes,& si nõ essent heredes fuit instituta vxor quæ anteq̃ adijsset hr̃ditatem in defectum posthumoꝶ non natoꝶ mortua fuit supstitibus aliqbus proximis q succellerũt illi mulieri fuit dubitatũ an illi hr̃des mulieris possint petere hr̃ditatem illã, & distinguit iure can.ꝙ aut mulier non adiuit hr̃ditatem solum ea rõne qa territa fuit senatus cons. Sillan.qa testator fuit occisus, & tñ constat non fuisse prægnantem & nihil peperisse, & tũc trãsmittit̃ hr̃ditas,aut non cõstat eam p̃gnantem defunctam esse & tũc non trãsmittitur qa impedimentum est de iure cõi. quod causatur ex plenitudine ventris, & licet senatus cons.nõ dispenset in hoc casu vt trãsmittatur hr̃ditas nullam iniuriã facit qa obst.impedimẽtum

iuris

iuris cōis, sic ergo licet iudex non dispenset super minoratione pœnę nullam iniuriā facit minori, sed facit id q̄ de iure cōi reperitur statutum. Idem vr̄ voluisse Gandi. Ant. de pœn.reo.in x. col. mihi, vbi vr̄ tenere qđ si sumus in delictis atrocioribus iudex ex arbitrio suo rōne minoris ætatis pōt minorare penam, sed si sumus in atrocissimis nullo modo subuenit minori ętati ꝑ tex.in d.§.in delictis in ij.ꝑte sui in hāc eādē opinionē firmauit si rectè pōderet Bar.in d.l.j.C. si adu. delict.ꝓut aduertit D.Io.mauri: q̄ hāc opinionē sequit̄ itra de rest.in c.133.fol.tñ 118. & idē reperit in eo.tract.c. 162. in fol. mihi 123.ibiq. nouū intellectū tradit ad l.j. C.de sal. mo. qtūs ille tex. voluit impuberem ēt criminis participē delicto non teneri, nā dicit qđ ex eo nō seq̄tur vt vere ille impubes capax doli iudicādus esset nā potuit ignorās consensisse, nesciisse tñ quid ipse ageret, quā ignorantiā in dubio p̄sumendam esse inq̄t, &ideo ea lege disponitur, q̄ quāuis pupillus p̄stitisset consensum, non tñ ex eo puniendus est q̄a eius cōsensus est imꝑfectus, inefficax, & immaturus, & hanc opinionem, vr̄ ēt sequi affl.in ꝯst. minoꝝ iura in 5. no. Sunt alij qui tenuerūt q̄ in delictis atrocibus minorat̄ pœna in minoribus, ac in delictis magis atrocibus non ꝭm dom. Guiel. mayner. in d.l.ferè in oibus, & Ioan. fran.ozer. inst. de iure nat.gen.& ciu. in princ.alij fuerūt in alia opinione vt dicamus qđ pupillus si deliquerit ēt dolo non debet decapitari, sed cogit iudex miseratione ætatis minorare pœnā, sed si min.xxv. annis deliquerit capitaliter punit̄, nisi miseratio ętatis aliud suadeat & ad mitiorē pœnā iudicē ꝑduxerit.vt tenet deti.si rectè inspiciat̄ in d.l.ferè in oibus, Alcia.ibi tenet qđ in atrocissimis non excusat̄ minor.Ioan. ēt de Anan.in cap. j. de delict. puer. similiter tenet qđ sit arbitrariū iudici minorare pœnam rōne minoris ætatis, & sic quot capita tot sn̄iæ.Quid igitur dicendum pro j. parte optime facit tex.in d.l.aut facta §. ꝑsona, ff.de pœn. vbi clare dr̄ q̄ in pœnis imponendus hr̄ rō ætatis, & sic id necessariū vr̄, nam perinde est, ac si dixisset quod debet hr̄i rō ætatis, confirmatur per tex. in l. ferè in oibus, ff.de reg.iur.nam claꝝ est q̄ pupillus seu minor tenetur ad pœnam ꝑ delicto l.j.C.si aduer. delict. cū similibus, vnde qtūs in illa regula dr̄ succurrendum esse ætati nihil aliud vr̄ voluisse, nisi qđ pœna minui debeat rōne ætatis, ꝓut ita pōderauit tex. illū deti.ibi:& sic necessarium vr̄, & quod hoc sit veꝝ probat ineuitabiliter tex.ille ferè in oibus, pōderando alio modo nā sub vna determinatione dicit succurrēdum esse imprudētiæ, & ætati, ergo æqualiter debēt determinari l.nā hoc iure, ff.de vulg.& pupil.subst.Cū ergo pœna delicti cōmissi ꝑ imprudentiam necessario debeat minorari, q̄a crimē cōmititur ꝑ imprudentiam, qñ in aduertenter, & inconsiderate factum sit, & in eo casu consideratur culpa, & nō dolus merito pœna debet mitigari, vt ibi:& ꝓbatur in l.iij.§ j.ff.de sica. & minoratio pœne ꝑꝑ imprudētiā nō cōsistit in arbitrio iudicis, sed in necessitate, ergo ita debemus dicere ī minori ętate, hoc ēt clare ꝓbat tex.in c.j. & ij. extra de delict. puer.vbi ī specie dr̄ q̄ nō ita minores puniūtur sicut maiores, ergo eo, est, & fieri debet ex legis dispositione, hāc eandē opinionem clare ꝓbat nouissime tex. in ꝯst. minoꝝ iu. §.eis aūt sub tit.de rest. min. vbi formaliter tex.dicit loquēs de minoribus ꝑ hęc formalia verba eis aūt delinquētibus, si delictum ꝓcedat ex aīo, nisi qtūs miseratio ętatis iudicē nouerit minime subuenimus, pōderādū est.n.illud verbū subuenimus, nā ex eo infertur q̄ illa subuētio q̄ fit rōne minoris ętatis ꝓuenit ex legis dispositione, & sic lex est illa, q̄ subuenit, & nō iudex, & sic nō est Arbitrariū, nec refert illa cōiūctio, qtūs, referi.n. ad eā mediocritatē, seu qualitatē pœnę quā arbitrabit̄ iudex, quasi diceret arbitrariꝰq̄ nā pęna esset imponēda minori de mitioribus ꝑꝑ minorē ętatē id fit in arbitrio iudicis, nā illa cōiūctio qtūs sign̄at quantū, seu ad quē finem, ꝭm Cic.de amic. xxxiiij. quā ob rē id primū videamus, si placet, qtūs amor in amicitiam ꝓgredi debeat, & in Tusc. 173. magna culpa pelopis, q̄ nō erudierit filiū, nec qtūs esset quodque curandum, & sic text.ille perinde est ac si dixisset quod non subuenit̄ quo minoribus in delictis, sed bene subuenitur ad mitiorē pęnā miseratione ętatis, quātū, & vsq; ad eū modū q̄ arbitrabitur iudex, ꝓut qualitas .n. delicti erit, debet moderari pœna. Nec semꝑ vno modo, rōne minoris ętatis debet pęna minorari, sed ꝓut Atrocitas, & qualitas delicti exposcerit magis.n.debet minorari respectu vnius delicti, & vnius minoris, q̄ respectu alterius, ꝯsideratis qualitate,

tate, atrocitate, & leuitate delicti, ac æquali tate ętatis, & sic, hoc est arbitrariũ, & ppositũ in arbitrio iudicis, & tenẽdo hãc partẽ tota difficultas vr̃ r̃ndere ad tex. in l.aux.§. in de lictis, ff.de minori, quẽ tex.tã doct. tenentes primã opinionẽ, quã secũdã allegãt ꝓ eoꝶ opinione, & tñ vr̃ facere, & vrgere cõtra hãc primã opinionem, nam ibi dr̃ quod nõ sub uenitur minoribus in delictis, nisi qtũs interdũ miseratio ætatis iudicẽ ad mediocrẽ pœnã perduxerit, illud .n. aduerbiũ tp̃is interdum sigñat non nunq̃ ſm Plaut. trinum. 13.150. nã interdum ibo ad illum, & eũdem in amph. q. iiij. q interdum fio Iupiter, qñ iubet, ergo infertur quod nõ semper debet iudex minorare pęnam, & sic vr̃ non necessa rium, sed arbitrarium nã illud dr̃ necessariũ quod impossibile est aliter se hr̃e, vt dr̃ v. met.tex.cõm.vj.& xij.met.tex.com.38. Arbitrarium quoque id dr̃ quod positum est in arbitrio alicuius, vt ipse possit facere prout sibi videbitur, & ꝓut opinatur esse faciendũ, ſm Cic.j.de fi.9.num.desistunt de ijsdem, de quibus, & ab epicuro scriptum est, & ab antiquis, ad arbitrium suum scribere? sed tenen do, hanc partẽ pluribus modis r̃nderi põt, & primo q̃a licet. Illud aduerbiũ interdũ videatur id inferre, vt supra dictũ est, nihilomi nus qñque dictum aduerbium interdum, so let poni in dispositionibus, in q̃bus aliquid fieri debet necessario, vt probatur ex dictis Arist.j.eth.lib.iij. inq̃t.n.ea quę voluntaria sunt laudanť aut vituperantur, quæ nõ sunt, veniã impetrant ac interdũ misericordiã cla rum est.n.ꝙ quæ ꝑ vim, & nõ volũtariæ facta sunt pœnã nõ merentur, vt ibi inq̃t Ari stot.& patet per totum tit.ff. quod met.cau. sicq̃. illud aduerbiũ interdũ nõ facit vt quæ necessario fieri debẽt, sint volũtaria seu arbi traria. Secũdo, r̃ndeť ꝙ posito ꝙ ibi Aduerbiũ illud ponať vt significet illud arbitrariũ esse, tñ illud arbitrium non debet, nec est ita, & taliter, vt totaliter à ꝑtãte iudicis depẽdere habeat, an debeat minorari pęna rõne mi noris Ætatis, sed ita demũ vt Æq̃tas attẽda tur, ſm Bar.in l.j.prima col.vers.ad istã lect. oppo.C.de legi.Bar.ĩ l.si q̃s maior j.col. C. de trans.& ibi Bal. nec põt iudex rõne Arbi trij iniquũ æquo p̃ferri alias faceret litem suam, ſm Alex.in supra alleg. §. pœna gra uior, & in l.j.in fi.princ.de appe.imò debet ĩ arbitrarijs semꝑ inclinare in mitiorẽ partẽ, & mitiorẽ pęnã c.de causis extra de off.dele. & hr̃ per Bal.in l.si fugitiui. C.de ser.fug.& in l.fi.in princ.de pœn. in q.ma. iu.ij.in l.j.ĩ prin.ff.de ijs q sunt sui vel alie. iu. & voluit idẽ Bal.in l.q̃cunq; vj.col.C.de seru.fug. Arbitrij.n.appellatione nõ venit libera voluntas, sed arbitriũ boni viri. vt late ꝑ Fel. in c. sigñauerũt de test.in fi.& dicit Bal.in l.vẽdẽtis ij. q.C. de ꝯtr.emp. ꝙ arbitriũ est æq̃tas animi declarati habito respectu tã ad æq̃tatem nãlem, q̃ ad legum p̃cepta, nec nouum est tã ęquitate nãli, q̃ legum p̃ceptis maiori pœna esse plectẽdos eos q maioris doli sunt q̃ qui minoris, æq̃tas tẽdit potius ad mino rationẽ, q̃ augmentũ, ſm Phil.v. ethec. c.ix. nã dicit ꝙ æq̃tas dictat vt iudex nõ sit exaptus iuris executor in peiorẽ partem, sed vt imminuat potius. præcepta.n.legum vbiq; sunt vt non oẽs æqualiter puniũtur, sed ſm qualitatem ꝑsonarum, vt dicit tex.in l. moris, §.sed.n.sciendum, ff.de pœn. & ſm quali tatem delicti, & sic doli.s.respiciendũ, ff. eo. tit.§.planẽ, & hr̃ in l.aut facta. §. ꝑsona eo. tit. Itẽ lex p̃cipit vt pœnæ potius molliẽdæ sint, q̃ exasperãdæ l. interpretatione legũ, ff. de pœn. p̃terea rõne minoris ætatis pœnas esse moderãdas plures leges supra allegaui. Itẽ inq̃t Arist.in lib.ij.eth.in hæc verba, Ad quæ maior est accessio, ea magis ꝯtraria esse dicimus ad seuiciã quã clemẽtiã seu lenitatẽ maior est, & ꝑiculosior accessio, Ideo plus quoq; peccãt seueri quam Clementes. hinc p̃clare aũt Socrates, Nicoclẽ Regem admonet, vt mitis sit, & pœnas irroget cõmissis mi nores. nã potissimũ est, inq̃t ipsum rerum punctum attingere. Ceteꝶ q̃m id per difficile cognitu, malit citra illud subsistere, quã p̃terire, magis.n.ad mediocritatem facit q̃d diminutũ est, quam quod redundat. Sicq̃. tã æq̃tate nãli quam legum p̃ceptis minori pę na sunt plectendi Minores, ergo necessariũ est quod ita iudex Arbitreť, & aliter fieret po test appellari l.antep.ff.de verb. sign. & ibi: gl. & gl.in c. suꝑ his extra de accus.in verbo arbitriũ, & voluit expresse Bart.in d.l.antep. in fi.& Bart.post gl.in l.q̃d ergo, §.pęna gra uior pe.col.vers.vltimo legis istum §.de inf. & Bald.in c. primo viij. col.vers. & scias in tit.mil.va.qui cont.est concordare: vt ꝑ Fel. in d.c.super his v.col.& tanto magis tenetur & arctatur iudex ratione minoris ætatis minorare pœnam, quia Ita cõsuetum est fie

ri

ri in tota Italia, sequitur qd' est necessariū: licet esset prius simpliciter arbitrariū, vt est text. in l.saccularij, ff. de extraor. cri. & no. in gl. in l. q d ergo, §. pœna grauior, ff. de infa. & seqtur Bal. in l. quicūq;, C. de ser. fug. vj. col. practica. n. est vera intellectrix legū, vt inqt, elegāter Bald. in c. j. in princ. vers. & Ideo qñ capiūtur de feu. sin. cul. nō amitt. cuius dictū reassumit det. in cons. cxxxj. reuocatur, in vltimis verbis, hinc idem Bald. in l. illud, ff. de exc. tut. p illū tex. not. quod ab antiqua practica non est recedēdum, & idem repetit in cons. cccclxxij. statuto cōis Papię, ij. col. j. lib. de quo late p Cot. in suis mem. in verbo practica, & quod ita sit seruatum, & seruetur hr per doct. quos supra allegaui, & testor deū, & totam ferè Italiam. hęc quoq; facere vñr p prima parte, At pro ij. parte vltra allegata superiori loco facit id quod legit in dialogo B. Gregorij quarti videlicet de puero quinque Annoꝝ, q. iurās, & blasphemans maiestatem Dei fuit raptus à diabolo, euenire. n. solet qd' licet sit minor ætas in aliquo, sit tāta in eū malitia quæ supplet ætatē adeo qd' pp illam exapta malitiam puniri debeāt ac si esset maior, vt voluit Bal. in alle. l. administrātes, §. q. corporis, & ideo nimiꝝ si tex. in §. in delictis vsus fuit illo aduerbio interdū, quasi diceret quod talis poterit esse malitia vt licet q s sit minor nihilominus nō debet ei miseratiōe ętatis succurri, hinc dicit Phil. v. eth. c. ix. in hæc verba, qñ igitur lex in vniuersum dixerit, & pter vniuersale postea q p piā contigerit: tunc recte se habet, si qua legislator omisit, absoluteq. ac simpliciter loquēdo peccauit, corrigat defectus, id qd' legislator ét ipse si adesset, dixisset, & si sciuisset, ita pscribentem legem instituisset sicq. iudex ex arbitrio sibi cōcesso pōt ſm emergentiam, & qualitatē casuum puidere, nec astringitur vt magis vno modo quā altero prouideat, nam dupliciter pōt esse aliquod necessarium, ſm Auic. necessarium ex se, & necessariū ex alio, Cōment. in paraphrasi j. de cœlo vlt. cap. & viij. phys. cōment. lxxix. & ij. cel. cōment. lxxj. ætas ergo non est cā necessaria ex se ad minorādum pœnam in casu ppposito, qà malitia supplet ætatem cap. de illis, & ij. de despon. imp. & ibi gl. & l. iij. C. si min. se maio. dix. cum similib. rō. n. quare leges pmiserunt posse minorari pœnam in minoribus fuit quod & minor dolus in eis videbatur cōcurrere quam in maioribus, at vbi tantus dolus tantaq. malitia concurrit sicut in maioribus, cessante rōne dispensationis cessat dispēsatio, & sic minor ætas ex se non est cā necessaria aut minoret pœna nisi vt supra nec ét est cā necessaria ad minorē pœnā minor ætas pp aliud, & sic legis necessitate, q a lex dicit interdū subueniēdum esse, & sic nō semper. Itē Alibi dicit lex q malitia supplet ętatē, vt supra, & vna lex distinguit p aliam, ergo nec ex se, nec ex alio est necessariū rōne minoris ætatis minorare pœnā. Quid igitur dicendū in tāta doctoꝝ, & opinionū varietate, certe non nulla possent adduci hinc inde pro vtraq; parte, tñ nō puto recedendū ab ijs q alias in prat. mea cā crim. in verbo pœnis debitis ferian, & in prag. de sodomia dixi, videlicet q cogat iudex miseratione ætatis minorare pœnā in atrocioribus ac in atrocissimis concurrēte malitia ipsius minoris, nō puto subueniēdū, cōsiderata tñ qualitate minoris ætatis, & ita vr pbari in d. §. in delictis in ij. parte sui, & ita dico procedere doct. Bal. in d. l. administrātes, §. q corporis, & ita fuit pximis dieb. in sacro regio ɔs. decisum in delicto nephādo sodomitico, in minore agēte. sed in patiēte nō, & hāc opin. tenuit gl. i d. §. in delictis, & alij doctores quos supra retuli, & tenēdo hāc partē illud aduerbiū interdū positū est in d. §. in delictis non q a res esset arbitraria in atrociorib. sed ex quo qñ delicta sunt atrocissima cōcurrente malitia minoris (q suppleret ætatē) nō erat subueniēdū, intelligo tñ de eo minori q est vltra xiiij. Annos. & Ita dico iuris esse saluo semp saniori cōsilio. Res tñ adhuc non fuit decisa, fuerunt tñ oēs de cōsilio, & de magna curia, & regia camera in cōtrario voto, decē pro vna parte, & decē pro alia, adeo q nō fuit causa determinata. Pet. Fol. V. I. D.

86 †De secunda culpa. s. de leui, si quærat, an delictum cōmissum leui culpa puniat. Dico, q in hoc reperit magna varietas inter doct. quos refert Bal. in l. data opera, col. iij. C. q acc. nō poss. & Ang. in tract. malef. in ver. incēdiano. Nā Cyn. in l. si q s non dicā rapere. C. de ep. & cl. tenet, q leuis culpa nō punit, nisi ad refectionē damni. Veꝝ si non habet in ære, luet in corpus, l. q ędes, ff. de inc. rui. nau. Sed cōtrariū tenet Bar. in l. respiciendū §. delinquūt, ff. de pœ. vbi dicit, q leuis culpa punit criminaliter. idē & Bar. in l. fi. circa fi.

ver.

ver.quærit gl.&c.ff.de priu.delic.vbi dicit,ꝙ vbi hēt locū acti.l. Aqliæ,vbi pōt q̄s criminaliter accusari, ꝓ hac parte facit tex.in l.si fortuito,iūcta gl.i ver.lux.ff.de inc.rui.nauf. vbi expresse dr̄, ꝙ punit̄ culpa dolo ꝓxima, &ista est lata, vel luxuriæ .i. latæ ꝓxima,& ista est leuis.Idē tenet Cæp.in ꝯs.xxxiij.col. iiij.& cons.xlj.col.iij.vbi dicit,ꝙ leuis culpa
87 punitur leuius. † In hac varietate placet mihi quædam distō,quam facit Bal.in d.l.data opera col.iij.circa mediū, videlicet vt distinguamus: Aut culpa leuis cōsistit in omittendo,seu negligendo,&nō punitur nisi ad æstimationē dāni,& ita loquatur opin. Cy. aut cōsistit in faciēdo, et ita loquatur opin. Bar. & sequacium . Hanc distōnem puto verissimā,& confirmo eā, per duo iura.s.per d.l.q̄ ædes,ff.de incen.rui.nau. vbi dr̄,ꝙ si per negligentiam fuerit cōmissum incendiū,tenet̄ negligēs facire dānū,& si idoneus non sit,leuius castigatur,&ꝙ ille tex.loquatur de leui culpa in obmittēdo, ꝓbatur,q̄a loquitur de negligentia simpliciter, nā eo ipso,ꝙ q̄s negligit,dr̄ obmittere.Item,magna seu nimia negligentia,dr̄ lata culpa l. cedere diem §.fi. ff.de ver.sign.&l.mil.ff.de cust.reor.Ergo q̄n punitur simpliciter, siue illo adiectiuo,ma-
88 gna,debet itelligi de leui. †Sicut dicimus, q̄n simpliciter fit mētio de culpa,itelligit̄ de leui gl ēt,& ibi Bar. in fi.in l. in vend.§.j.ff. de bo.auth.iud.poss. & Alex.i l.si mora col. iiij.ff.sol.ma.&Alex.in ꝯs.xlv. in j.vol.Secūdo, confirmo per l.capitaliū,§.q̄ ob inimicitias in fi.ff.de pę.vbi dr̄,ꝙ fortuna incēdia,q̄ per negligētiam commissa fuerūt, ciuiliter exercent̄,vel modice vindicantur.itelligo illā alternatiuā.s.q̄n negligens nō hēt in ære, tūc luat i corpus,ſm formā d.l.q̄ ædes, alias ꝯtrariaret̄ illi l. vbi est similis casus . nā vna lex debet per aliā distingui,l.sed,& posteriores,ff. de leg. Sed q̄n culpa leuis consistit in faciendo , tunc punitur, & ꝓbatur per d.l.si fortuito.iuncta gl.in ver.lux. eo modo,quo supra declaraui,&ita cum ista distōne pertrā-
89 seo. †Tertia culpa.s.leuissima,an puniat̄ criminaliter . Bȝ quidquid teneat Bar.in d.l.fi. ff.de priu. del.circa fi. & in d.l. respiciēdū,§. delinquūt veritas est,ꝙ leuissima culpa non punit̄, nisi ciuiliter ad æstimationē dāni,ita tenet Cyn.in d.l.si q̄s non dicā rapere.C.de epis.& cl.& Bal.in d.l. data opera col.iiij.circa fi.C.q̄ accus. non poss. & Alex.in add.ad Bar.in d.§.delinquūt,& Ang.i tract.malefi.i ver.incen. col.iij. vbi allegat vnum ꝯs. Saly.
90 †Nūc ergo si q̄ris, an vbi habet locū acti.l. Aqliæ,habeat locum ēt pęna criminalis,potes r̄ndere ex prædictis,nā si dānum est datū lata,culpa in cōmitendo , potest criminaliter accusari. Si vero est leuis culpa in negligēdo,agitur ciuiliter tm̄.Verū,si non habet in ære,luit in corpus,vt d.l.q̄ ædes, & d.§. q̄ ob inimicitias. Si vero est leuissima culpa , tunc solū agitur ciuiliter ad dānū, vt supra . Verꝫ est aduertendum, q̄a tunc demum agit̄ ad dānum ex leuissima culpa,q̄n est in faciēdo,secus si est in omittēdo, q̄a tunc cessat actio legis Aq̄liæ,ſm Alex. in l. domus hęr. ff.de leg.j.&hr̄ in dec.lvij.cons. Neap.col.fi. Pro hoc est tex.formalis in l.si cuius §.denique ꝯs.ff.de vsufr.Et ꝓ hoc habes limitationem ad l.in lege la.ij. ff.ad l.Aquil.vbi dr̄,ꝙ in l.Aquilia venit leuissima culpa, q̄a debet intelligi dūmodo consistat in faciēdo, alias
91 secus . †Prædicta tn̄ intellige , ꝙ licet quis possit in aliq̄bus casibus criminaliter puniri ꝓ culpa,hoc tn̄ intelligitur mediante accusatione offensi,nā per viam inq̄sitionis iudex nunquam ꝓcedit ꝓ delicto culpa commisso, nisi dolus vel lata culpa interueniat, vt dicā ifra in vj. parte huius tract. in mā inquisitionis vers.x.principaliter, &c. †Vidi-
92 mus hucusque satis abūde duo mēbra huius principalis distōnis indicij.s.q̄n dicatur iudicium ciuile,& q̄n criminale, superest videre de tertio membro.s.de iudicio misto, Super quo dico,ꝙ in terminis nostris,de q̄bus loquimur in hac prima distōne, iudiciū mistū dr̄ illud qđ participat de criminali,&de ciuili, vt est, q̄n pęna venit applicanda ꝓ parte fisco,& ꝓ parte patri . Potest poni exēplum i crimine iniuriaꝝ,q̄n porrigit̄ libellus ſm formam ꝯst.varietates.s.vt pœna æstimatio-iniuriæ applicet̄ pro duabus partibus curiæ seu fisco,&ꝓ tertia ꝑte parti offensæ.Similiter pōt poni exēplū,dictāte statuto,ꝙ quicūque accusauerit bānitū,lucret̄ dimidiū pęnę bāni,vt no.Bar.in l. senatus,§. senatus,ff.de iu.fis.&ꝙ talis cā dicat̄ mista,tenet Alc. i ꝯs. lxvj.col.j.vers.vel verius,&c.i j.vol.& Ant.de Bu.in ru.de iud.& Alex.in ꝯs.lxxxij.col.fi.in j.vol.& Matt.de affl. in d.ꝯst. varietates col. iij.ꝓ hoc allegatur tex. in c. tuæ in fi.de ꝓc.
93 †Ad vnum tn̄ est aduertendū , ꝙ q̄n agitur ad pœnā pecuniariā i isto iudicio misto,nō debet

debet agens cõcludere, q̃ pœna applicet pro parte sibi, & pro parte fisco: Sed q̃ tota applicet fisco, & postea à fisco diuidat cũ ipsa parte: alias nõ ꝓcederet libellus. ita pulchre tenet Ang. de Aret. in §. pœn. col. iiij. in h. ver. vnum tñ, &c. inst. de acti. Mouetur ꝑ id quod dicit Bar. in d. §. senatus, & Bar. in d. l. j. C. de ven. re. fis. cũ priu. lib. x. vbi hr̃, q̃ qñ fiscus habet rem cõem cũ priuato, ipse fiscus diuidit. Imò rõne partis, quam habet in re, põt totã rem vendere, vt ibi hr̃. Et prædicta ẽt tenet Fel. in l. iij. vers. vlterius ab extra. &c. C. ad l. Falc. fatetur tñ Bar. in d. l. j. q̃ siquis solueret illi priuato agenti, esset liberatus, vt ibi per

94 eũ. †Superest hic attingere vnũ dubiũ valde necessariũ in hac mã, & est tale, videlicet stãte i regno regia prag. prima, q̃ incipit, dispẽdia, q̃ vult, q̃ in oibus causis ciuilibus, vel mistis ꝓcedatur, sine figura iudicij. Quæro, an intelligat̃ de istis causis mistis. s. qñ pœna venit applicãda ꝑ parte fisco, & ꝑ parte parti. Effectus esset magnus, qa multę solẽnitates, q̃ requiruntur in libello accusatorio, tollerẽtur ꝑ illã clausulã, sine figura iudicij &c. In hoc p̃suppono, q̃ causa mista põt considerari dupliciter. s. vno modo, quo supra dixi, qñ pœna applicat̃ fisco, & parti. Alio mõ, qñ ex delicto agit̃ ciuiliter, vt declaraui in p̃cedentibus, nã tũc causa nõ põt dici mere ciuilis, qa descẽdit ex delicto, minime põt dici mere criminalis, ex quo agit̃ ciuiliter, & nõ ad pœnã ordinariã, vnde dr̃ mista. Ista est proprie tex. & ibi gl. in c. tuæ in fi. de ꝓc. ꝑ quẽ ita tenet Abb. in rubr. de rud. col. ij. ver. ij. principaliter &c. Primo mõ, dr̃ cã mista, respectu pœnę, qa applicat̃ fisco, & parti, ꝑ ea, q̃ hñr per gl. & Bar. in l. pt. ff. de sepul. vio. & in l. agr. ff. de ter. moto. Secundo mõ dr̃ causa mista, respectu modi agendi ex eo, qa ꝓ crimine agitur ciuiliter. Hoc p̃supposito, dico, quòd in rei veritate vtraque causa dr̃ mista, verum prima magis accedit criminalitati, duabus potissime rõnibus. Primo, qa pœnæ de directo applicat̃ tota fiscó, & deinde à fisco applicat̃ parti, & ob hãc cãm posset dici criminalis, s̃m Alex. in ɔ̃s. 132. col. fi. i j. vol. Secũdo, qa ex quo pars criminalis cẽset potẽtior, & dignior, trahit ad se partẽ ciuilem, tanq̃ minus potẽtẽ, & minus dignã, ita tenet Alex. in ɔ̃s. lxxxij. in fi. in j. vol. facit qđ no. Bar. in l. quærit, ff. de sta. ho. & Bal. in ɔ̃s. 226. i iij. vol. Tñ, qa dicta regia prag. loqtur simpliciter de causis mistis, cũ prius loquat̃ de ciuilibus, de necessitate intelligit̃ de illis, quæ hñt misturã ciuilitatis, & criminalitatis. Vnde cũ ambæ causæ p̃dictæ dicatur mistæ, nõ põt negari, q̃n dicta prag. loquat̃ de ambabus, vnde reuertẽdo ad decisionẽ cõnis ꝑpositæ dico, q̃ dicta prag. loqtur de istis causis mistis. Verũ, si quæris, an ꝑ hoc sint sublatæ solẽnitates libellorũ: dico, q̃ quo ad solẽnitates formales, q̃ nõ respiciũt probationes, sunt sublatæ, vnde põt porrigi talis qualis petitio ꝑ modũ simplicis postea i causis mistis, sicut in ciuilibus, ꝑ p̃dictã clausulã, sine figura iudicij, &c. vt no. Paris in tract. synd. in vers. snia col. vj. in c. an dictũ capitulũ, &c. Si vero quæris de solẽnitatibus substãtialibus, quæ respiciũt ꝓbõnes, & tunc illæ non sunt sublatæ. & hoc deciditur in d. prag. in fin. ibi

95 declarãtes, &c. †Ex hoc infertur, q̃ cum solẽnitas l. libellorũ, ff. de acc. sit solẽnitas substãtialis, respiciẽs ꝓbõnes: qa est inducta in fauorẽ rei, sed ad hoc, vt possit magis facile suas defensiones ꝑducere coarctãdo negatiuã loco, & tpe, vt dicit Bal. in l. cũ fratre col. ij. C. de his qui. vt ind. & Par. in tract. synd. in d. vers. sent. col. xj. & xij. c. an ꝑ dcm̃ cap. &c. seqtur, q̃ dicta solẽnitas non cẽsetur sublata, & sic ẽt hodie reqritur, non obstãte dicta pragmatica. & hoc tenet Lud. Rom. in cons.

96 cxcj. in fi. †Secũdo infertur, q̃ si aliqs vellet hodie formare libellũ in crimine iniuriarũ, sup æstimatione iniuriæ, vel agere ciuiliter de aliquo crimine, posset ꝑ modũ simplicis petitionis, & posset agere sine alia solẽnitate libelli, & solo verbo facere talẽ qualẽ petitionẽ, & illã ꝑ notariũ redigi facere in scriptis dũmodo apponat solẽnitates legis libellorũ: q̃ respiciũt defensiones, & ꝓbõnes rei: ꝑ ea, q̃ no. Bar. in extrau. ad reprimẽdã. in vers. & fig. & Lanfr. in cl. sæpe. de verb. sign. in ver. & fig. & in ver. libellus. Et ꝑ hæc sit expedita hæc j. dist. iudiciorũ. Rob. Venus. V. I. D.

97 ADDITIO †Postea q̃ in iniuriarũ mãm incidimus, aliqua vltra doc. Auctorem cõgerere, nõ extra rẽ esse putaui. quo circa & illud sciẽdum est nunqd iniuriarũ actio ꝑ salutationẽ, cõmestionemq. factã cum iniuriãte tollat̃? in quo qdem dicendũ Arbitror q̃ aut à principio in iniuriatus ad aium eius reuocauerit dederitq. libellũ extimãdo iniuriã posteaq. comedit, & bibit cum iniuriãte, vel eũ salutat, & isto casu nõ tollit, vt tenet gl. in §. fi.

§.fi.iust.de iniur.aut iniuriatus nō reuocauit ad aīum iniuriam, & statim salutat iniuriantē bibit,& comedit cum eo,& eo casu si post ea accusat tollitur accusatio: & ita fuit decisum in Capp.Tol. ſm Steph. aufr.in decis.
98 ccxxxiij.& in addit. † Nec illud ꝑtereundū est an actione iniuriaꝝ teneatur q cōuicium veꝝ dixerit? In quo breuitati studēdo Grā. in decis.xxxvij. dicit fuisse decisum in sacro regio cons.ꝙ aut dixerit aīo iniuriādi,& tūc siue falsum,siue veꝝ dixerit tenetur: aut nō aīo iniuriandi dixerit,& tūc secus,& est rō licet non dicat do.Gram.q͞a licet q͞s habuerit vitiū seu defectum à nā, non ppea debet vituperari,sed eius potius miserēdum est,vt inquit Phil.in lib.iij.eth. c.v.in hæc verba,hoī Cæco nā,vel morbo, vel ictu, nemo vitium obijciet,vt ꝓbrum, aut eius miserebitur potius: cecum vinolētia,aut alia immoderatione,nemo non culpabit:ea porrò vitia corporis quæ sunt in nr̄a ptāte damnantur,non ea
99 quæ non sunt. †Quibus, & illud ꝯns est,ꝙ actio iniuriaꝝ cum sit ꝑtoria pœnalis, & famosa vltra annū minime competit: vt inst. de perp.& tēp.actio.in princ.iunctis ijs quæ not.in l.quęrelā, C.de fal.ver.planè de p̄scriptione criminū est notatū,& hic annus erit vtilis,adeo vt dies in q͞bus q͞s iuste fuit impeditus subduci debent è medio,& currit à die sciæ vt notabiliter declarat Iac. à bello, vis. in sua prax.crim.in prin.iij.col.ver.&ad hoc no.& hæc fuit originalis doctr.Iac.But.quā seq͞tur Ang.in d.l.quærelā,& Sal.in si q latius exordit videlicet ꝙ de crimine non pōt quæri criminaliter vltra tp̄s infra q͞d' posset de eo ciuiliter agi: & sic extincta ciuili erit extincta criminalis: cū crimina sint odiosa, & eoꝝ meta regulariter minori tpe coarctatur quā ciuilium actionū:quę durāt triginta annis,& in ijs est viginti d.l.quærelā,vbi ergo extinguit ciuilis minori tpe, multo magis debet extingui criminalis. ex quo infert Sal. post Iac.But. ꝙ cū actio de dolo ciuilis hodie coarctet bienio ꝯtinuo l.fi. C.dol.nō poterit, agi de dolo criminaliter puniendo pœna stellionatus vltra bieniū,& pariter in actione iniuriaꝝ ꝑtoria,q̄ durat Anno, eius criminalis tollet anno, sed vbi iniuriaꝝ actio est ciuilis, vt in tribus casibus positis in l.lex Corn.in princ.ff.de iniur.videlicet vbi, q͞s pulsatus, vrbe ratus ue, domus ue eius vi introita sit (vt vtar verbis iurisc.) tūc q͞a hęc ciu. duraret xxx. annis in illis casib. ſm verā opin.vt volūt gl.& doct. in d.l.si non ꝯuitij, eius criminalis durabit xx.ann.d.l.quęrelā, q̄ verba ſm Sal.sunt ppetuo cordi tenenda, &ad lr̄am secutus fuit Bal.in tract.de p̄scr.in iiij.parte iiij. partis princ.in ij. num.6. & sic saltim intra annū debet lis ꝯtestari: alias si fuisset iuste impeditus darcē restō,l. senatus cū ibi no.ff.de off.p̄s.& firmat Iac.à bel.ī lo-
100 co supra citato. †Secūdo,& illud cōcurrere necessario debet vt iniuriās sit maior īfante,&ꝑsona distincta, alias denegaē actio: & pari rōne alijs denegabiē cōtra eos ſm Iac.à bel.vis.in loco de quo supra,& ita refert dn̄e ītelligi tex.ī l.illud,ff.de iniur.citat ꝓ hoc l. vulgaris §.ꝑinde,ff.de fur.iūcta,l.j.§.fi.C.de fal.mo.sicq. req͞riē ꝙ talis q possit facere,& dicere iniuriā,citat ꝓ hoc tex.in l.furiosi,ff.
101 ad l.Iul. maie. †Hæc aūt sanè intelligerē, vt minime ꝓcederent si dicta facta ue fuerit iniuria talibus ꝑsonis contēplatione p̄ris, aliorumq. suoꝝ maioꝝ,tunc.n.nō denegabitur actio patri infantis, vel alijs maiorib⁹ suis? quoꝝ cōtemplatione facta dicta ue fuerit iniuria, q͞a talis iniuria ipsis vr̄ facta, vel dicta,nā q malū facit cani meo,mihi facere vr̄ l.si stipulatus fuero,ff.de verb.ob. ꝓ hoc facit tex. in l. apud labeonē,§.si quis virg.ff. de iniur. cū alijs allegatis ꝑ Iac. de bell.vis. vbi supra col.viij.ver.sed nūq͞d,poterit. sicq.
102 virtus ꝯsistit in modo practicādi.†Nec obmittendū erit, ꝙ cessat iniuriaꝝ actio vbicunq; duo ad īuicē sibi ipsis iniuriā fecerint, nec apparet q͞s primo īceperit,ſm Iac. à bello vis.vbi supra iiij.col.vers.iij.req͞ritur,&sequitur Fel.in c.dilecti filij de excep.sed hoc esse veꝝ dixit Alex.in l.femē mor.ff.so.mat. quo ad pœnā tangētē ipsius delinquētibus: at secus quo ad pœnā tangentem fisco.nā licet nō oriaē actio ipsius delinquētibus, oriē tn̄ ipsi reip.& sic fisco,vt ēt refert,& sequitur Parasius. in c. dilecti quod posset ꝓcedere, vbi esset talis iniuria in qua ex offō posset inquiri,at secus ecōtrario(vt est videre ī iniuria verbali)vbi non pōt ex offō,nec ad q̄relā ꝓcedi,nisi præcedente libello,vt supra dixi.
103 †Illud ēt concurrere debere, vt actio iniuriaꝝ competat, non Ambigendū erit,vt iniuria facta dicta ue sit sufficiens,& legitima, nō modica vel leuis l. Itē apud lab.§.pt. ait el.ij.ff.de iniu.cū alijs ad hoc citatis per do.
104 Iac.à bel.vis.vbi supra ī vlt.col.in fi. †Nec

à lon

à longe distat φ actio iniuriaꝝ non cōpetit aliter,nisi effectualiter fuerit dcā vel facta iniuria,cum alias ēt si pecunia data fuerit vt iniuria diceretur vel fieret alicui,& minime facta dictaue fuerit, Cessat actio,iuxta tex. i l. non solum §.proculus ff.de iniur.& inst.de iniu.§.non solū,& l.apud labeonē,§. si curauerit eodem tit.& l.j. in fi.ff.quod q́sq; iur. &est doct. Iac. de bello vis.in prax. crim. in tit.de iniur.x.& xj.col.vers. viij. requiritur.
105 †Quibus,& illud affine est,qđ si iniurians iniuriatus fuerit viles ꝑsonas,& infames,cessat actio iniuriarum inter eos,vt est tex.cum gl.in l.ij.C.vt infra cer.tē. iunctis ijs q̄ no.i c.ita quorūdā i fi.gl.ext. de iud.& firmat idē Iac.à bel.vis.vbi supra xl.col.ver. ix. reqrit.
106 †Ad stipulat̄ ꝑdictis non obscure, φ actio iniuriaꝝ tunc dr̄ competere si iniuria dicto, vel scripto fieret,ac secus si facto,tūc.n.accusatio dat̄ nō actio l.iniur.ff.de iniu.& l. lege Cor.§.si q̄s libellū eo.ti.&l.vni.C.de famo. libel.vnde ex hoc inferas tu regnicole,φ ritus magnæ curiæ volēs φ ꝓ iniuria nō ꝓcedit ad q̄relā,sed ꝑ libellū, nō hēt locū si fcō fieret iniuria(vt aliq min⁹ doct.alias me existēte auditore i statu Illustrissimi olim Principis Salerni itelligebāt)&scripto fit iniuria quoties q̄s in iniuriā dedecusue alicuius cantilenā,cartamue famosam scripserit talia.n. faciēs intestabilis,&infamis efficitur,&eadē pœna punit̄ qua puniret̄ ille in cuius dedecus id scriberetur,si verꝝ foret id(vt alias dixi i prat.mea cau.cr.in 3.ꝑte tertiæ ꝑtis)nec obliuiscaris φ actio iniuriaꝝ cōpetit tūc demū,si ꝑsonā priuatā fieret iniuria, secus si ꝑ publicā(vt iudicē)tūc.n.nō aliter cōpetit iniuriaꝝ actio,nisi clare,&distincte ꝓbetur iudicē id dixisse exercendo offm̄ suum, aioq; iniuriādi l.iniuriaꝝ,§. si q̄s,ff. de iniur.& l. apud lab.§.q.eo.tit.&§.quemadmodū §.magistratus,ff.ad l.Aquil.sic.n.intelligit Iac.de
107 bel.vbi supra vers.xiij.requiritur.†Itē requ ritur φ persona iniuriata sit liberę ꝯdōnis, at secus si seruilis: Tunc.n.cessant iniuriaꝝ actio,nisi esset iniuria Atrox, vel fieret in vituperium dn̄i,§. seruus inst.de iniur.& l.Itē apud labeonem,§.ꝑtor.ff.eo.tit. & C.de iniur.l.j. & de ijs hactenus. Pet. Fol. V.I.D.

Iudiciorum. II. Distinctio.

1 ☞ *Iudiciū aliud capitale:et aliud nō capitale.*
2 *Pœna perpetui carceris vel abscisionis mēbri, an capitalis dicatur.*
3 *Capitalis,seu capitis pœna,à lege vel statuto imposita,de mitiori intelligitur.*
4 *Iudiciū capitale,actu et aptitudine cōsideratur.*
5 *Fustigationis pœna, an dicatur capitalis & in quibus seruetur, & num. 9.*
6 *Relegatio,non est pœna capitalis.*
7 *Pœna banni,vbi bona non publicantur,æquiparatur pœnæ relegationis.*
8 *Pœna stigmatis in facie hominis,est à iure prohibita: & statutū illam imponens, non valet.*
9 *Homo cū factus sit ad instar diuinæ imaginis, non debet pro delicti pœna in faciem bullari: & cicatricibus deformari.*
10 *Pœna banni ex consuetudine hodie non irrogatur,simul cum fustigatione pro furto.*

SECVNDA pricipalis distō iudicioꝝ est ista, videlicet.
1 †Iudiciū aliud est capitale, & aliud nō capitale.Iudiciū capitale,est illud,i quo agit̄ de aliquo crimine capitali, seu vbi venit irrogāda pęna capitalis. Et ad sciēdū,qđ dicat̄ crimē capitale,seu q̄ dicatur pena capitalis,ꝓmitte fm̄ Bal.i l.reos.col.ij. C.de accu.φ hō hēt triplex caput.Primū,est caput nāle,& q̄n committitur crimen talem ꝑꝑ quod dictum caput abscinditur, & sic ꝑdit̄ vita,illud dr̄ crimen capitale. vnde qualitercunq; quis dānetur ad mortem nālem, dr̄ pœna capitalis. Secundum,dr̄ caput ciuile,ꝓut est libertas,quia quādiu hō est liber, dr̄ hr̄e caput, sed q̄n efficitur seruus dr̄ sine capite: q̄a serui reputantur ꝓ mortuis l.qđ attinet l.seruitutē,ff.de reg.iu.& l.interdicit ff.de ꝯd.& demon. Sic ergo vbicunque quis cōmittit tale crimē, ꝑꝑ quod efficitur seru⁹ pœnæ, puta q̄a dānatur in metallum, adeo quod amittit libertatē, illa dr̄ pœna capitalis, q̄a perditur illud caput ciuile. Tertium caput, dr̄ ciuitas vnde q̄n quis ex delicto amittit ciuitatem,vt q̄a deportatur, illa dr̄ pęnæ capitalis. ita.ēt hos terminos declarat Ioā.de Ana.in c.qualiter,& q̄n,§.ad corrigēdos col.vj.in prin.de accu.&ideo dr̄ hæc pœna capitalis, q̄a caput eximitur de ciuitate, & φ pęna capitalis accipiatur his tribus modis,est tex.in l.ij. in prin.ff.de pœn.& l.ij. & ibi Bar.&Imo.ff.de pub.iud.&l.sed si q̄s §.j. iūcta gl. ff.si q̄s cau. & dixi plenē supra in ꝑceden

cedenti dist. super illa q. an pœna in arbitra-
2 rijs extendat vsq; ad mortē. † An aūt pœna ꝑ
petui carceris vel abscissionis membri dicat
capitalis, & de hac, & multis alijs pœnis, vi-
de Bar. in d. l. iij. ff. de pub. iud. & Bald. in d. l.
3 eos, C. de accu. † In dubio aūt, qn̄ lex vel sta-
tutum imponit pœnam capitalem seu pęnā
capitis, intelligitur de mitiori, & sic de exilio
siue deportatione, gl. est not. in l. j. C. ne iud.
man. Christiano, &c. & Bald. in l. fi. in fi. C. q̄
res vend. nō pos. & Alex. in cons. ciiij. in j. vo
lum. vbi tractat de pœna faciētis falsam mo
netam, q̄ nō expendit in illo regno, & Ang.
in trac. mal. in ver. & ibi, caput à spatulis, etc.
col. vj. & dixi in pced. dist. in q. supra allegata
& tāgit plenè Raph. Cu. cons. 138. & Ioā. de
4 Imol. in d. l. ij. ff. de pub. iud. † Pōt aūt cōside-
rari iudiciū capitale actu & aptitudine. Actu
dr̄ qn̄ habet pœnam ordinariā, alterꝜ de præ
dictis tribus. Aptitudine vero, oē iudicium,
in quo venit pœna arbitraria, pōt dici capi-
tale: q̄a iudex pōt extendere pœnā vsque ad
mortem. ita dicit Bal. in l. eos, §. super his,
vers. extra quæro, &c. C. de appell. quod qn̄
sit, tetigi plenissime supra in pręcedenti dist.
vers. vnum tn̄ &c. Iudicium vero nō capitale
dr̄ omne iudiciū in quo nō irrogatur aliqua
ex pœnis prędictis tribus: & sic qn̄ caput nō
eximitur de ciuitate: & per hoc habemus, ꝙ
oē iudiciū capitale, est criminale, sed nō oē
criminale, est capitale: vn̄ iudiciū criminale
se habet, vt genus: capitale vero, vt species. l. si
5 quid eaꝜ, §. interemptum, ff. de leg. iij. † Sed
iuxta hoc vltimo q̄ro: an pœna fustigatiōis
dicatur capitalis. volui tangere hanc q. ꝓ vti
litate frequenti: q̄a in hoc regno extra cap.
quod incipit, Ad hoc, ꝙ nr̄oꝜ &c. disponēs,
vt is q̄ furatur ab Augustali infra fustigetur,
& signetur in fronte: & sæpe videmus in re-
gno inq̄ri cōtra fures ad pęnā fustigationis:
cōis tn̄ cōclusio est, ꝙ non est pœna capita-
lis, vt tenet Bal. in l. transigere, colum. iiij. &
ibi ēt Sal. C. de trans. & ex hoc, q̄a ista pœna
non est capitalis. Hactenus ego semper te-
nui, quod in crimine furti ab Aug. infra, nō
pōt aliq̄s exponi torturæ: ex quo pœna fusti
gationis est minor relegatione. quod ꝓbo
bona rōne. nā pœna relegationis, irrogat
infamiā, ſm Bar. in l. eius, §. si cui, in fi. & in l.
is, cui, §. si q̄s ob carmē, ff. de test. sed fustiga-
tio nō infamat. l. ictus fustiū, ff. de his, q̄ no.
inf. Secundo, pōderabam doct. Bar. in l. impe
rium, in 4. gradu meri imperij, ff. de iur. om.
iu. vbi in vno & eodē gradu ponit pœnā re-
legationis & coërtionis ꝑsonalis seu tortu-
ræ date ad pœnā, ergo sequit̄, ꝙ fustigatio
cum sit coërtio ꝑsonalis, & spēs rotturę irro
gatę ad pęnā, pōt poni in eo. gradu cum rele
gatione, & sic æq̄paratur relegationi. & hāc
æquiparationē facit exp̄sse Spec. in tit. de iu.
om. iud. col. iiij. ver. quid de relegatione, etc.
Imò illud minus cōtinet fustigatio: q̄a non
infamat, vt supra dixi. Modo inducebā cap.
regni, quod incipit, Tormēta, & aliud quod
incipit, Si iuste. q̄b. cauetur, ꝙ tortura ad e-
ruendā veritatē nō irrogatur, nisi in crimin.
irrogātib. pœnam vltra relegationē, & sic in
criminib. capitalibus. † q̄a relegatio, non est 6
pęna capitalis, ſm Alex. in addit. ad Bar. in l.
ij. ff. de pub. iud. in add. q̄ īcipit, Vide Cy. etc.
Sequitur ergo, ꝙ cū pęna fustigationis non
sit vltra relegationē, non pōt in ea īferri tor
tura. & ita pluries p̄rocinando obtinui, ma
xime, qn̄ aliq̄s inq̄ritur de furto, & nō ꝓbat
valor rei subtractæ, & sunt iudicia sufficiētia
ad torturam. nā dicebā, ꝙ non pōt torqueri
etiam stātibus iudicijs, q̄a non ꝓbatur valor
rei, verum sit vltra Augustalē: & in pęnis seq
mur mitiorē partem, q̄a poterat esse valor
infra Augustalem, vn̄ natura delicti nō patit̄
torturā: & sic recurrendū est ad iur̄m purga-
tionis, quo p̄stito reus absolui debet, vt not.
Ias. in l. iij. in princ. col. v. ff. de iureiu. & ita
pluries vidi iudicari me p̄rocinante, & ita ēt
tenui alias legēdo publice dictam legē, im-
perium in ciuitate Salerni. Et p̄dicta ēt de in
tellectu dicti cap. tormēta. tenet Paris in tra-
ctat. sind. in vers. tort. in c. an in cā pecun. etc.
Sed licet hactenus fuerim in ista opi. tn̄ nūc
melius discutiēdo materiā, & pōderando di
ctum cap. regni, ad hoc, ꝙ nr̄oꝜ, etc. sum in
cōtraria opin. videlicet, ꝙ imò hodie vbi ve-
nit pęna fustigationis pro furto, pōt irroga-
ri tortura stantibus indicijs. Et pōdero dictū
cap. quod nō ꝯtētatur sola pęna fustigatio-
nis: imò irrogat tres pœnas copulatiue. s. ꝙ
fustigetur. itē, ꝙ signet̄ in frōte. Tertio, ꝙ de
tota ꝓuincia bāniatur. Et sic vbicunq; irro-
garet̄ sola pœna fustigationis, fateret̄ primā
opin. esse verā, q̄a nō est vltra relegationem.
sed q̄a hic irrogantur tres pęnæ, satis pōt di
ci, ꝙ simul iūctę faciūt pœna vltra relegatio
nē, et hoc esse veꝜ ꝓbo rōne euidēti. † Nam 7
pœna bāni, hodie ſm magis cōem opin. vbi

bona non publicātur, & æqparaī pœnę rele gationis. ita tenet And.de If.in c.dño guer ram,col.ij.hic finitur l.&c.in vsi.feu. & Bal. in l.j.col.iiij.C.de her.inst.& gl.in §. relega ti.inst.qui.mod.ius pat.pot.sol.& Fel.in c.j. col.pen.vers.v.declaratio.de offi.dele.tetigi aliquātulum in rep.mea, l.is pōt,ff.de acqr. her.in pri.reqsito,sup gl.nu.133.ver.qd aūt de bānito,&c.Quia ergo dictum cap.ad hoc ꝙ nostrorum. vult, quod furās infra Augu stalem bāniatur de tota prouincia, censetur per hoc quidem relegatus. Inquātum vero vult,ꝙ fustigetur ēt, hæc est pœna vltra rele
8 gationem.† De signo in fronte,nō curo: qa illa pœna est cōtra iuris dispōnem, & cōtra tex.in l.si qs in metallū,C.de pœn.vbi notā
9 ter vult imperator,ꝙ † cum facies hois sit fa cta ad instar diuinæ imaginis, nō debet cica tricib. deformari & ibi est gl.q̄ vult, ꝙ nō pt aliqs pro pœna bullari in fronte. plus dicit ibi Ang.ꝙ ēt si per statutum imponeretur hmōi pœna stigmatis in frōte, nō tenet nec seruari debet,p illam legē.idē tenet Alex.in add.ad Bar.in l.cū in diuersis,ff.de relig.& ex hoc teneo, quod dicta pœna nō dēt seruari, nō obst.ꝙ ponatur in d.c.& ita videmus pra cticari.s.ꝙ dicta pœna stigmatis nunq̄ irrogatur fustigatis,sed aliæ duæ pœnæ fustigationis & bāni,sunt in vsu, & seruari dēnt,& ppea siue æqparemus bānum relegationi, reperitur excessus in fustigatione,siue æqpa remus fustigationē relegationi,reperitur ex cessus in bāno,& sic in oēm euentū, est pœna vltra relegationē.Et hāc ponderōnem in simili casu repio,quod facit Alex.in ɔs.cxvj. incip. Aiaduersis statutis,&c. col.iij.& iiij. maximè invers.cū ergo bānitus,&c.in ij.vo lum.vbi ppriè loqtur de bānito,cuius bona publicant, & sic qa patitur duas pœnas.s.vltra bānum,patitur ɔfiscationē bonoꝶ. dicit ibi Alex.quod ista pęna est supra legationē. vñ nō admittitur pcurator. ita ēt est dicēdū in casu nr̄o,vt rōne duplicitatis pœnæ dicat vltra relegationē.& sic hēat locū tortura, & nō admittatur pcurator in tali crimine fur ti.Et hāc secūdā ptem nūc melius aduertens puto veriorē,& ita teneo,qdqd alias tenue-
10 rim.† Si qs tñ vellet tenere primā partē,pos set se fundare sup cōsuetudine, qa ex quadā gnali consuetudine solent hoies committē tes hmōi furta,fustigari tm̄, & non banniri, & ideo pœna banni videtur sublata,saltē ex consuetudine,& sic remanet solum pœna fustigationis,quæ nō est supra relegationē. q̄ consuetudo multū attēditur in pœnis,l.siqs reum,ff.de cust.reo.& l.hodie. cum ibi no.ff. de pœn.et Bal.in l.qcunq;,col.iiij.vers.sciat tñ,C.de seru.fug.et Abb.in.c.inqsitionis, in prin.col.fi.de accu.et Fel.in c.de causis,col.j. de of.del.et Alex.in cons.v.col.fi.et cōs.cxj. col.iiij.in j.vol.et Paris in tract.sind.in ti.de offic.sind.col.iiij.et v.an si potestas, etc.

Rob.Mar. Venus. I. V. D.

Iudiciorum. III. Distinctio.

1 ☞ *Iudiciū capitale, aliud personale, & aliud reale, & aliud mistum.*
2 *Actiones in rem scriptæ, an dicantur mistæ.*
3 *Actio realis qualiter intentetur.*
4 *Rei vendicatione conuentus, si alienas lite pendente, iudicium cum eo finitur, & nu. 5.*
6 *Litigiosi vitium, an contrahatur si agitur possessorio.*
7 *Litigiosi vitiū, An cōtrahatur corā arbitratore.*
8 *Rei vendicatione conuento, si opponit exceptionem excōmunicationis, debet interim possessio cum fructibus sequestrari.*
9 *Rei vendicatione conuentus: si fuerit cōtumax quid fiendum & numero 10.*
11 *Rei vendicare an possit dominus soli astracum, seu solarium superius.*
12 *Actio in rem vtilis quando detur superficiario, & quando non.*
13 *Actio in rem vtilis, quando detur emphiteotæ.*
14 *Actio in rem vtilis,quando detur metum passo.*
15 *Actio in rem præiudicialis, quando detur.*
16 *Actio in rem præiudicialis de partu agnoscendo, quando detur.*
17 *Actio vtilis in rem quando detur militi,& minori: quorum pecunijs empta sunt prædia.*
18 *Actio vtilis in rem quādo detur ei, qui causam mortis donauit.*
19 *Actio vtilis in rem, quando detur ad reuocandum quod inofficiose donatum est.*
20 *Actio vtilis in rem, quando datur ad repetendum rem donatam propter nuptias.*
21 *Actio vtilis in rem, quando detur ei qui vendidit equum lege commissoria.*
22 *Actio vtilis in rem: datur ei qui donauit vt aleretur, & non est alitus.*
23 *Actio in rem cui detur & contra quem detur, numero 24.*
25 *Vendicatio cur dicatur ita 25.*

1 ERTIA Distinctio principalis iudicioꝶ est, † quia iudicium aliud ꝑsonale, & aliud reale, & aliud mistū. s. inter reale & ꝑsonale, ad hoc vt differat ab illo misto iter ciuile & criminale, de quo tractaui supra in pri. dist. Iudiciū personale est illud, in quo agit cōtra aliquē actione ꝑsonali, siue sit ciuile, siue criminale. Actio aūt ꝑsonalis, dr̄ illa, q̄ dirigitur contra ꝑsonā, & nō pōt ab oīb. ibus eius separi, l. q̄s ergo casus, ff. de pec. & l. iij. & ibi gl. ff. ꝓ socio. Iudiciū reale, dr̄ illud, in quo agit actione reali, puta rei vendic. vel hypothecaria. & hoc iudiciū seqtur rē pœnes quēcunq; vadat, & datur ēt contra singularē successorē, l. j. C. de alien. iud. mut. cau. fac. & hr̄ plenè per Bart. in l. creditores, C. de pig. & in l. rē alienā, ff. de pig. act. Iudiciū mistū, dr̄ illud, in quo agitur actione mista, quæ sapit naturā actionis ꝑsonalis & realis. † & pōt
2
poni exēplum in rem scriptis. q̄ sunt q̄dam actiones, quæ oriūtur ex cōtractib. vel quasi ex maleficio vel quasi, & hoc respectu dn̄r ꝑsonales. quia tñ dantur cōtra quēlibet possessorem, hoc respectu dn̄r reales, & sic hn̄t mistā naturā, vt est actio ad exhibendū, actio noxalis, actio q̄ metus cā, & similes: de q̄bus ponit bonā declarationē Ias. in rub. ff. si cer. pet. vbi idem dicit de interdictis: pōt ēt poni exemplum de illis trib. actionibus. s. familię herciscundę, cōi diuidundo, & finium regundoꝶ: quę dn̄r mistæ: vt in §. quædam, inst. de act. & quæ sit rō, quare dicantur mistæ: vide plenè Ias. in d. §. quædam, & in d. rub. ff. si cert. pet. & vtrobiq; tractat quid de petitione hereditatis, an dicatur mere realis, vel in rē scripta, & est tex. & ibi Bal. & doct. in l. hereditatis, C. de pet. heredit. & dicam infra in fine huius distinctio.

ADDITIO Vt vides disertissime lector: † dn̄s Auct. declarat q̄ nā sit actio Rea
3
lis, & q̄a nō extra rē poterit videri, si praxim ipsius actionis intentādę hic dixeramus. quā ob rē tu regnicole legito ritū magnæ curiæ vic. incip. Item seruat ipsa curia hāc practicā vbi datur forma agēdi videlicet q̄ volēs agere rei vendicatione debet porrigere libellū, q̄ talis iniuste & minus debite tenet & possidet talē rē, seu domū, seu dolo malo desijt possidere ad seipm̄ spectātem & ꝑtinentem iure dn̄ij, vel quasi? petatq. se declarari dn̄m dictæ rei, & dn̄ium ipsius ad seipm̄ spectare & ꝑtinere: & ꝑinde ꝯdemnari cōuentum ad relapsandū possessionē dictę rei vna cū fructib. porrectoq. libello, petat interrogari cōuentū si tenet & possidet an̄ lit. contest. & si dixerit ꝯuētus se tenere & possidere, iuste & rōnabiliter, ꝓcedit libellus, q̄a censet intētata directa rei vend. sin aūt dixerit se nō tenere & possidere, & tūc aut in libel. dcm̄ est, vel dolo malo desijt possidē, & tūc ēt hoc casu ꝓ

cedit libellus, quia censetur per illa verba intētata rei vēdicatio vtilis, aut minime id dem erit, & tūc nō procedit libellus: si tñ actor velit ꝙ vlterius nō ꝓcedat in rei vendicatione intētata: sed maluerit potius dare libellū, & mēdacio, & sup eo ꝓcedi tm̄, iuxta terminos l.fi.ff.de rei vend. quo qdem casu ꝯuicto reo ꝯuēto de mēdacio. trāsfert possessio in actorē: sed si noluerit dare libellum de mēdacio negante ꝯuento se possidere, dabit terminus actori ad ꝓbandū & ꝓcedetur vsq; ad decis. causæ: & iō interrogādus erit actor si voluerit dare libellū de mendacio, & si dixerit ꝙ sic: statuat ei dies quo veniat cum libello, & reo, vt eodē die veniat ad eū recipiendū, & si dixerit ꝙ nō, licentiabit ꝯuentus ab illa instātia, & si ꝯuentus cōparet ꝑ ꝓcuratorē sic interrogabit vt supra.
4 † Et est adnotandū ꝙ si cōuentus sup rei vend. lite contest. vel quasi: alienauerit rem sup qua ꝯuentus est, siue emptor fuerit sciens siue ignorās: iudicium finitur cum ipso cōuento & sn̄ia executioni demādatur, cōtra quoscunq; possessores. vt l.ij. C.de litig. & hr̄ const. regn. eoꝝ fraudib. & in c.regni inc. cōuentus: & qualiter formetur libellus, & qd debeat ꝓbari in hoc iudicio vt verificet quē desijsset possidere ponit Affl. in d.const. eoꝝ fraudib.
5 † Sed qa proximo loco dixi ꝙ si lit. contest. fuerit facta alienatio mandabitur executioni sn̄ia cōtra emptorē: vtrum si non sit lis cōtestata sed datus est libellus & intimatus fuerit ꝯuentus id ēt ꝓcedat, vt dicat res litigiosa quo ad hūc effectū? & dicendū est ꝙ nō requiritur lit. cōtest. sed sufficit simplex iudiciaria cōuentio, vt dicit gl. in l.ij.C.de liti. & probat tex. in auth. litigiosa eo.ti. licet in actione ꝑsonali reqratur contest. lit. vt res dicat litigiosa, vt declarat Angel. in auth. litig. & Sal. in d.l.ij. & voluit Affl. vbi supra in iij.no. cogita qa forte text. in c.conuentus sentit ꝯtrarium dum dicit: lite pendente cōtest. vel quasi, vna vr̄ oratio, et sic vr̄ ꝙ non sufficit, quod lis pēdeat simpliciter, sed ꝙ lis sit contestata.
6 † Quid.n. si agatur possessorio an cōtrahatur vitiū litigiosi? Affl. in d.const. eoꝝ fraud. in iiij.no. dicit qđ hoc non determinat, cap. conuentus, attñ dicit ipse quod contrahitur vitiū litigiosi, sed si salua pace, quia id expresse dicit tex. in d.c. conuentus: vt in eo est videre.
7 † Ad vnum tñ volo legentes aduertere quod Affl. in d.ꝯst. eorum fraudibus in j.q. simpliciter tenet coram arbitratore non ꝯtrahi vitiū litigiosi ꝑ doct. Inn. in c.quintauallis extra de iureiur. qtūs ibi voluerit corā arbitratore nō dari iudicium, & ꝑ doct. Bal. in l.ij.C.de resc.vend. quod vr̄ contrariam ꝓbari in c. conuentus, qtūs ibi dicatur quòd cōuentus quocūq; iudicio contrahit vitium litigiosi si alienat lit. pend. licet.n. coram arbitratore non dicatur iudicium esse, tñ si assumptus est sup lite largo modo, dr̄ coram eo iudiciū, & per illa verba, quocūq; iudicio credo ꝙ cōprehēdit hūc casum. de ceteris quo ad mām istam vide Afflict. vbi supra.
8 † Item vlterius in hac actione reali aduertendū est, ꝙ si cōuentus rei vendicatione opposuerit exceptionem excōicationis vel aliā (vt interim donec discutiatur exceptio, cōmodo possessionis fruatur) debet sequestrari possessio cū fructibus, & maximè si ꝓpè finem causæ. exceptio opponat. vt in c.reg. Caroli inc. frequēs in auribus nostris.
9 † Et si cōuentus actione reali fuerit ꝯtumax ante lit. contest. & actor voluerit eligere viā primi decreti, mittetur actor in possessionē rei petitæ ex prīo decreto reuocabilē intra annum, si cōparet ꝯtumax, & purget ꝯtumaciam: sed si est contumax post lit. cont. & nō liquet de cā mittetur in possessionē rei petitæ, & est verus & ꝑpetuus possessor: si vero liquet de cā debet ferri sn̄ia iustitia mediante. vt disponitur in const. reg. inc. rei vendic. & ibi per Affl. habes x. drīas, quę sunt inter A-
10 ctionem realem & ꝑsonalem. † Et an ītra annum acqratur vera possessio misso in possessionem ex j. decreto? vide Bertr. cons. iij. in
11 ij. lib. vbi dicidit quod non. † Et an dn̄s soli seu membroꝝ inferioꝝ possit vendicare astracum seu solarium superius? vide cap. in
12 dec. cxvij. † Nec scire obmittendum erit, qđ est dare vtilem actionem in rem, quæ aliqñ datur superficiario (vt si aliquis conduxit arcam vel solum alicuius, & imposuerit ibi superficiem) si cadit a possessione ipsius rei, pt intentare actionē ad rem illē petendam, quę vocatur vtilis rei vend. l.j.ff.de superficie. & in hac actione, & sic formatur libellus, ago contra Ta. q iniuste possidet rē talem sitā in tali loco, cuius tales sunt confines, quā rem ꝯduxi, vel ex tali cā habui à tali dn̄o ad supꝑficiem imponēdam, ꝑut imposui supꝑficiem, quæ solo est mō: vn̄ peto rem illam mihi restitui & adhuc ꝓpono vtilem rei vēdicationem? & hęc forma sumitur ex d.l.j.ij. & iij.

† Ali

13 †Aliqñ vtilis in rem datur emphyteotæ: q̃ rē ſibi conceſſam in emphiteoſim, vel alium ꝯtractū vulgo libellarium appellatū vult rei vēdicare cū ab alio poſſideatur, & petā hoc modo, ago ꝯtra Tab. q̃ poſſidet rem talē puta p̄dium, vel domū mihi datā titio ī emphiteoſim, vel ad libellū, cuius ꝯfines ſunt tales, vñ peto rē ille mihi reſtitui vtili rei vēdicatione: vt ꝓbat in corpore de nō alienando, aut per re.eccl.coll.ij.et.de alie. & emp.col.
14 ix.& C.de iur.emph.l.fi. †Aliqñ vtilis in rē dat metū paſſo (vt ſi ꝑ metū compellat aliq̃ rē vendere, vel tradere, vel donare) ſuccurrit ſibi ꝑ p̄torem, & hēt vtilem rei vendicationē, in qua ſic formabit libellus, ago ꝯtra.ta. q̃ iniuſtę detinet talē rem poſitā in tali loco cᵘ confines ſunt tales, vñ rem illā peto mihi reſtitui, & de dolo repromicti, ne res iterim dū fuit apud eum ſit facta deterior, & ad hoc ꝓpono vtilē rei vendicationē. vt ꝓbatur in inſtit.de act.§.ſequēs, & l.metum, §.volēti, ff.ꝙ
15 met.cau.& §.ex hoc ædicto. †Quibus ēt, & illud cōciuit ꝙ eſt dare actionē in rem p̄iudicialē pro libertinitate, vel vaſſallagio (vt ſi libertus tuus, vel vaxallus gerat ſe ꝓ īgenuo negās aliq̃d tibi dr̄e, noīe operaꝶ p̄ſtare) potes agere contra illū actione in rem p̄iudiciali, ꝑ quam ipm̄ reuocabis in libertinitatē, & ſic de vaſallo, & ſic formabit libellus ago cōtra Tab. quē dico meū libertū, vel vaſſalū, vel q̃ cum ſit libertus meus, vel vaſſallus gerit ſe pro libero, vel ingenuo. Vñ ipm̄ in libertū meum peto. & ad hoc ꝓpono p̄iudicialē in rem actionē, vt ꝓbatur inſt. de a-
16 ctio.§.p̄iudiciales. †Eſt ēt dare actionem in rem p̄iudicialē de partu agnoſcēdo, (vt ſi filius, vel nepos alicᵘ non agnoſcatur à patre, vel auo, vel q̃a non p̄bet alimenta) pōt compellerę ipm̄, vt ſibi ꝓuideat per actionem in rem p̄iudicialē de partu agnoſcendo, q̃ actio locū habet, vt filius agnoſcat patrē, & nepos auū vt inſt.de act.§.p̄iudiciales, & ff. de lib. agno, l.ſiue §.j.& l.ſi q̃s à liberis eo.tit.& ſic formabit libellus, cōqueror ego Tab.de tali p̄re meo, vel ego p̄r de tali filio meo, vel ego auus de tali nepote meo, vel ego nepos de tali auo meo, q̃ cū ſim filius ſuus, vel nepos, vel p̄r, vel auus denegat mihi alimēta, & me denegat filiū ſuū vel patrē, vel auū, vel nepotē, vñ vt alimēta p̄ſtet, & me agnoſcat in filiū ſuū, vel patrē, vel auū, vel nepotē actionē in rem p̄iudicialem ꝓpono vt hr̄ in l.j.ff.de
17 rei ven.& de alien.lib.ij.C. †Aliqñ ēt datur vtilis in rē minori, & militi, quoꝶ pecunijs empta ſunt p̄dia, licet nō eoꝶ noīe, ſi maluerint potius vēdicare p̄dia quā pecuniās condicere, l.ſi vt ꝓponis, C.de rei vend.& l, curator, C.arb.tu.ſed tūc proprie minor p̄dium ſua pecunia cōparatū vendicabit, ſi curator emerit, ſecus forte erit ſi extraneus cōpara-
18 uerit, vt d.l.curator. †Aliqñ datur vtilis in rē ei q̃ mortis cā rē donauerit, & eā reuocare vult, ſiue cōualuerit, ſiue pœnituerit, ſiue ſic pepigerit, ſiue peregre profectus redierit, l.q̃
19 mortis, ff.de don.cau.mor. †Aliqñ ēt datur vtilis in rem ad reuocandū quod inofficioſę donatū eſt, vt reuocet quod donatarius ígratus, & imemor accepti muneris accepit, vt, C.de inoff.do.l.ſi totus, & C.de reuo. don.l.
20 his ſolis. †Aliqñ.n.datur vtilis in rē ad repetendū rem ꝑꝑ nuptias donatā ſoluto matrimonio, licet nō fuerit tradita, vt in auth.
21 vt imò ante.nu.do.no. †Datur ēt vtilis in rē actio ei q̃ vendidit equū lege cōmiſſoria, (hoc eſt, vt ſi pecunia die pacto p̄fixa, nō fuerit ſoluta, res ſit in empta) nec fuerit facta ſolutio, vtilis ꝓponetur rei vendicatio, l.vlt.ff. de lege commiſſ.l.q̃ ea lege.C.de pact.inter
22 emp.& ven. †Pari ēt modo datur vtilis in rē ei q̃ ſic donauerit vt aleretur, & nō fuit alitus, nā poterit vtiliter vēdicare, vt C.de don.
23 q̃ ſub mo.l.pri. †Datur aūt in rē actio ei, q̃ dñium q̃ſiuit traditione, quaſi traditione, vt ex donatione, vēdicatione, ſimilibuſq. modis, quaſi traditione, vt ſi q̃s in te ſua vſumfructū ſibi excepit, vſusfructus.n.exceptio ꝓ rei traditione hr̄, vel ſi q̃s rem ſuā propriam non errans, à dño cui donauit, cōduxit, vel ſi poſſeſſor rei alienæ, p̄ñtis tñ extimationem p̄ſtitit, ſi tm̄ res illa in dñio petitoris fuit, l. quædā, ff.de rei ven. & l.eius cū l.ſeq. modo neutro vt in hereditarijs, & legatis, ſi quidē directa via, legata, ab adita hereditate, ad legatariū tranſeunt, vt ff.de furt.l.à titio hereditaria quoq; fiūt heredis, aditione hereditatis, ēt ſine app̄henſionē poſſeſſionis, vt ff.de cri.exp.hæ.l.ij, §.apparet, & C.de rei ven.l.j.
24 †Competit.n.contra eū q̃ poſſidet corpus quodlibet, intelligēdo de eo corpore ꝙ ꝑ ſe extat.ſecue ſi q̃d fuerit incluſum, iniuntū ue & intextū q̃a in his caſibus non habet vendicatio locū, niſi quod ſic hr̄, fuerit exhibitum ſeparatumq. aliqñ tamen nec vt exhibeatur agitur, vt ſi ſit tignum iniuntum, ſed & alias

non vendicatur quod inuenitur exutum, vel abruptum, vt l.in rem, ff.de rei ven.§.Itē q̄cunque (puta si fuerit ferrū minatū) corpus aūt intelligo quale, siue solidū vt lapidē, siue discretū, vt gregē, siue cōiunctitiū, vt ita dicā hmōi sunt ædificium, nauis, armarium, l.rerum, ff.de vsuc.quæ quidem vt melius tu Amantissime tirūcule intelligas, accipe exempla hoꝝ quæ dicta sunt pone.n.rem meam vnitam fieri rei tuæ & sic aliquo corpi, durāte.n.compositione & vnione illa nō possum vendicare rē illā meam, (vt si statuæ suæ brachium aut pedē alienum adiecerit aut cipho manubiū quod cū manibus tenet, aut mēse pedem) & sic de singulis, aget tūc actio est in factū, si non cōpetit actio ad exhibēdū, vt d. l.in rem, ff.de rei vend.cū similibus, actio.n. ad exhibendū tunc non cōpetit qn̄ est tignū iniuntum ædib.alienis, nam ego dn̄s tigni non possum vēdicare, nec ad exhibēdū agere, d.l.in rem, §.tignū, Item nō cōpetit actio ad exhibendū vt si proprietati meæ aliena ꝓprietas, iure ferrū minutionis cedat, d.§.Itē quæcunque at secus si per applumbaturam.

25 †Nec ignores quod in rem actio ideo dicit vēdicatio, quia vendico denotat, ꝓpria meū esse dico. In ꝑsonam vero actionē vocamus quia ea dare aut facere oportere intendit, & dr̄ ꝯdō est.n.denunciare cōdicere prisca lingua, olim.n.debitoribus solēnis denūciatio fiebat vt soluerent: vn̄ datiuo iungitur: vt conditio tibi pecuniā: vt inqt pōponius in

26 l.si in debitū in princ.ff.rem rat.hab.†Actio in rem nullā requirit obligationē, videlicet: proprie in ꝑsona aduersarij, hoc est, quæ ex facto vel dicto eius ꝓdierit, tm̄ hoc respicit ꝙ rē meā possideat, ac restituere pōt, & ideo hęc actio semꝑ sequtur possessorē rei litigiosæ, aut quasi possessorē, hoc est, eū qui ꝑ fraudē desierit possidere, vt iudiciū eluderet vt di

27 xi supra † Actio aūt in personā, sꝑ aduersus eundē debitorē & eius hr̄dem cōpetit: nā obligatio semel obstringens hoiem ſm formā iuris, tenet eū cum successorib.bonoꝝ suoꝝ donec det vel faciat quod debet. vt iqt Paul. in l.obligationū substantia, ff.de act.& obl.

28 †Item agens in rem non tenet spālem dn̄ij sui cām seu titulū allegare: sed satis est si dicat, rem suam esse q̄ petit. In personā autē agentem oportet spālem debiti cām exponere alioquin non est cogendus aduersarius in iure rn̄dere, seu contestari litem. Interest.n. rei conuenti scire vtrum ex vna an ex pluri-

29 bus causis intētet act.l.j.ff.de ed.†Itē vt dixi in actione in rē ne frustra intentet, reqrendū est in iudicio nō reus cōueniendus possideat, & quo te pr̄is sit possessor, ad qđ declarandū cogi pōt offō iudicis, l.q petitorio, ff.

30 de rei vēd.†Actione aūt ꝑsonali acturus nō opus est ei vt interrogati petat aduersarium de possessione, licet qn̄q; petat aduersariū interrogari ꝙ ꝑ quod erāt olim ꝑdictę iterrogatoriæ actiones, q̄bus fiebat vt aduersarius cōpelleret rn̄dere, sed hodie ad hoc visum est sufficere offm̄ iudicis, l.vbicunq;, ff.de inter.

31 actio. †In actione aūt in rem peti dēt restō: in ꝑsonali vero actione ꝯcludit ad dandum,

32 vel faciēdū aliq̄d, §.sic itaq; inst.de act.†Itē actio in rē post latam sn̄iam statim hēt offō iudicis executionē, nisi eā incidēs iusta cā re

33 moretur, §.inst.de offi.iud. †In ꝑsonā vero ꝯdemnatis, hodie dātur quatuor menses ad soluendū, l.ij.& iij.C.de vsur.rei iud.qđ nō sine rōne statutū est, nā q ad rem alienā restituendā ꝯdemnatus est q̄ ad manū hēt, is si differt restōnem rei, q̄d aliud est q̄ frustrationem q̄rere? cui non est indulgendū, sed debitori, cū is ex suo loculo soluere dēat, fortassis tenui, hūanitatis rōne lōgius tp̄s erat permittendū, ꝙ tn̄ iudicis arb.breuius statui pt, ꝑ qualitate reꝝ, loci, & ꝑsonaꝝ. ſm Vlp.in l.j.ff.de re iud.de quo plenè ꝑ Abb.in c.ꝙ ad ꝯsultationem de re iu.& Alex. & Herc.in l.

34 ij.ff.de re iud.†Item actiones in personā, q̄bus aliq̄d dari oportere intendit, nunq̄ exercentur ad æstimationē rei debitæ peremptę sed ipsum quod ex obligatione dādum fuit petendū est, & si ad extimationē ꝑueniendū sit iudicis offō æstimādum est. Vt inqt text.i

35 l.si seruū, §.vlt.ff.de verb.ob.†Et actiones in rem admittūt extimationem ab actore petēdam ſm Bar.in l.stipulationes non diuidun

36 tur, ff.de verb.obl. † Item in actione in rem fructum quoq; rō hr̄, differenter tn̄ & varie, ꝑꝑ varietatem possessoꝝ, alij.n.sunt bonæ fi.possessores, alij cum titulo, alij sine titulo: alij faciūt fructus suos, alij nō, fructuū quoque alij sunt ꝑcepti, alij non, perceptoꝝ aūt alij sunt extantes, alij consumpti, alij naturales, alij industriales, nec non perceptoꝝ alij sunt, tales quos malefid.posses.percipere potuisset, & si nō neglixisset, alij sūt tales, quos vetus possessor.i.petitor ꝑcepisset, si ei possidere licuisset, & certe bonefi. pos.siue cū titu

lo,

lo, siue sine tit. fructus suos facit, quos tantū sua opera pcepit, nēpe naturales ad dñm soli ptinent, vt insti. de re. diuis. §. si quis à, non dño: & l. fructus, ff. de vsur. ꝙ. n. in l. bonefid. ff. de acq. re. do. dr̄ bonefi. emptores oēs fructus suos facere, intelligi debet & ex sua opa alterius ue possessoris noīe pstita peruenientes, hos aūt, fructus suos factos bonefid. possessor victus restituere cogit. si tñ extēt, l. iulianus, ff. de rei ven. & l. ex diuerso, §. vbi aūt alienū, eo. ti. & l. certum, C. eo. ti. cōsumptos aūt fructus bonefid. pos. lucrifacit, nisi i duobus, puta si sumptus quos fecerit repetat, vsurasue pec. creditori solutæ. in istis ēt casibus fructus esse cōsumptos cū sumptib. & vsuris cōpensantur, l. sumptus, & l. emptor, ff. de rei vēd. malefi. aūt possessor, nec fruct⁹, quo sua opa percipit, & si titulū hēat suos facit, sicq. eos extantes ēt actionis iure victus restituit, ꝯsumptos aūt, iudicis offō, vel sine cāæ ꝯdōne cōpulsus redhibebit, inst. de iud. off. §. & si in rē, & l. ex diuerso, §. vbi aūt, ff. de rei ven. à percipiendis. n. fructibus, ēt malefi. possessor excusabitur si tñ titulo muniat, l. si fundū, C. de rei ven. si vero tit. careat, & de nō pceptis tenebitur, si tñ pcipi honeste potuerūt, ff. de rei vend. l. fructus, & l. si nauis, §. gñaliter eo. ti. fructus tñ inhoneste q̄sitos, possessor restituere cogitur, l. si possessor la ij. ff. de pet. her. malefi. aūt possessor sine tit. ēt de percipi. dis condemnabit, quos videlicet: ipse potuit percipere, l. fructus, ff. eo. ti. de rei ven. sed non in oēs quos petitor fuisset pcepturus, nisi male fidei pos. fuisset inuasor, l. iiij. C. vñ vi, & in vnico casu bonefid. possessor cū ti. tenetur ad fructus quos pcipere potuisset (vt si ꝯscius à deditore eodemq. fraudatore, in fraudē cred. emerit) l. ait ptor, §. per hanc, ff. q̄ in frau. cre.

37 † In actione aūt personali regulariter nō venit ꝯdēnatio ad īteresse & vsuras & fructus, nisi vbi q̄s est in mora, & instrm̄ ꝯtinet diē & pœnā, & creditor sit solitus negociari: & hoc ꝯstet, s̄m Bar. p illū tex. in l. iij. §. fi. ff. de eo ꝙ cer. loco, & in l. j. in vlt. car. C. de sent. q̄ p eo ꝙ inte. & hoc ēt de iu. can. s̄m Inn. in c. sacro. de sent. exc. refert & sequitur Abb. in c. cum venerab. de except. in gl. in verbo bonefidei.

38 † Et in tm̄ debet ꝯstare aliter q̄ per istrm̄ interesse (ꝙ lucri cessantis & dāni emergentis appellatur) ꝙ si per instrm̄ promisi tibi centum soluere in nūdinis Salerni, & sibi ibi nō soluuntur promisi interesse ad rōnem septē pro centenario tale interesse non debetur, sed dēt aliter pbari, notabilis est doc. Bal. in l. rogasti, §. si tibi, ff. si cer. pet. vers. q̄d ergo si mutuo seq̄tur Io. de ana. in c. fi. de vsur. & Alex. ꝯs. xvij. viso themate, col. fi. lib. iij. & idē d. Alb. de ros. in l. j. in pen. col. C. de sum. tr. & idē ꝯsuluit deti. ꝯs. 39. & ꝯs. cxvj. & ꝯs. 323.

39 † Nec sufficit pbari ꝙ mercator erat solitus negociari cū pecunijs & ꝙ erat solitus lucrari ex mercātijs s̄m Paul. de cast. in l. nō vtiq; §. nūc de off. ff. de eo. quod cer. lo. q̄a non sequit ꝙ si habuisset dictā pec. certitudinaliter lucratus fuisset, q̄a possibile est ꝙ nō fuisset lucratus, ex quo multa potuerūt euenire ꝙ non lucretur ex mercantijs. vnde ipse tradit pulcherrimū modū pbādi tale interesse vt dicit & refert deti. in pal. ꝯsil. 323. vt probet ꝙ habuit pmanibus talē mercantiā de qua fuisset lucratus certitudinaliter si pec. habuisset pmanibus, & q̄a pecuniā nō habuit nō potuit emere, vel alio mō simili pōt cōstare, ꝙ si hūisset illā pecuniā lucratus fuisset, & idē in interesse dāni emergentis v3 ꝙ ipse indiguit dictā pec. & q̄a nō potuit hr̄e tpe ꝯuento coactus fuit capere ad cambiū vt suæ necessitati subueniret, & p vsuris soluit x. & iste mod⁹ pbandi interesse est approbatus p sac. regiū ꝯs. Neap. & testat Affl. in dec. xx. ei seq̄t Aimo. cra. in ꝯs. 89. nu. 4. & hoc casu bñ pōt pe-

40 ti s̄m dec. in d. ꝯs. cxvj. nu. 5. i cā Aluisij. † Sed in alijs casibus pōt peti & debet interesse (vt in lucro ꝙ cōsistit. in partu ancillæ vel fœtu pecoris) vt l. si stip. & l. videamus, ff. de vsu. & l. fili⁹, §. j. ff. de ver. ob. Itē i lucro q̄d ꝯsistit circa rē puta circa augm̄ & extimationē, pcij q̄a res plurimū valuit à tpe moræ, nā tale interesse pariter peti pōt & debetur, l. vinū, ff. si cer. pet. l. in hac, ff. de tritic. s̄m Gul. de cun. i l. j. C. de sen. q̄ p eo ꝙ inte. & seq̄tur Cy. in l.

41 istā & ibi Sal. in 22. op. eo. ti. † Item qñ agit actionē personali & reus ꝯuentus est cōtumax actor mittitur in poss̄ionē cā rei seruādę p mēsura debiti i bonis ipsius, vt tedio affectus cōpareat, et sic missus nō dr̄ possidere sed de detinē, sed qñ reus est ꝯtumax i actione reali actor mittit in poss̄ionē rei petite: & est verus possessor, vel ꝙ cōparente reo inf. an. & purgāte ꝯtumaciā recupabit poss̄ionē vt hr̄ in const. incip. rei vend. & ibi p Affl. & elapso anno efficitur verus & perpetuus possessor, nec poterit vlterius cōtumax recuperare possessionē suam, licet possit agere rei

vẽdicatione l.ꝯsentaneũ.C.quo,&q̃n iudex.
42 †Itẽ in actione ꝑsonali si reus est ꝯtumax &ob id missus est actor in possessionẽ bonorũ rei pro mẽsura debiti declarati ex primo decreto, & ꝑseuerat in ꝯtumacia ꝑ annũ vt efficitur possessor illoꝝ bonoꝝ,vel vt vẽdãtur illa bona requiritur ſm decretum iudicis,licet ꝑ sacras pragm. relatione,&reo in eius contumacia, minus tp̃s q̃ annus ad iter ponendum ſm decretum statuatur,sed si agitur actione reali non reqritur interpositio secũdi decreti,vt ꝑ Afflict.in d.ꝯst. rei vendicatione, alias vero drias quæ sunt iter actionem realem,& ꝑsonale vide ꝑ te in d.ꝯst. ꝑ
43 Affl.†Nec in audiendis his oĩbus, inq. legẽdis actionũ varietatibus, torpeat auditoris aĩus.Si quidem actionibus lis instituitur, instituta dirimitur, pecunia quæritur, quæsita seruat̃,ꝑdita recuperatur,iniuria illata propellitur,quare? quia (vt dixi) actio ꝑsonalis idem est ꝙ eaꝝ actionũ quæ ex ꝯtractibus descendũt,aliæ rebus informãtur, aliæ verbis,aliæ lr̃is,aliæ consensibus. Itẽ eaꝝ aliæ sunt quibus p̄cise intenditur oportere dari, vel fieri,&hæ sunt ꝓpriæ ꝯdõnes. Aliæ sunt, q̃bus non p̄cise agitur,sed & sub alternatione intendit̃,vt fiat vel det̃ aut itẽresse p̄stet̃,vt in vendicatione,locatione & similibus,ꝯdictionum aũt plures sunt species,alia.n.est incerti ꝯdictio, alia certi, alia indebiti, alia q̃ triticaria appellat̃, alia ob cãm, alia ob turpem cãm,alia furtiua,alia ex lege,&alia sine
44 cã. †Condictio icerti in tribus casibus sibi locũ vendicat puta, ego credens me tibi dere decem quę in rei veritate non debebã ea tibi ꝓmisi, demũ cognito ꝙ ea tibi non debeo, & sic sine cã ꝓmisi succuritur mihi per ꝯdõnem incerti q̃ & sine cã appellatur, per quã possum ꝯdicere liberationem ab illa obligatione,&erit forma agendi ꝯqueror ego ta.ꝙ sine cã tibi decem ꝓmissi idcirco peto te cõdemnari ad me liberãdũ à dicta obligatione,&ad dãdã eã pro rupta,& cassa,& hæc forma agendi ponit̃ ꝑ Ang. in l. q sine,ff.de cõd.sine cau.vbi est tex.formalis de hoc,vel si ego te habebã obligatũ ad decem liberaui credẽs te mihi soluisse,cõpetit cõdictio icerti ꝑ q̃ petã te reponi ĩ pristinã obligationẽ.
45 †Et primo siqdẽ mõ possum p̄uenire creditorẽ meũ vt casset̃, & annullet̃ ꝑfata promissio, ĩ cuius mã plura iura municipalia in regno emanata sunt, q̃ refert auctor nr̃ infra ĩ octauo actu q̃ successiue seqtur in iudicijs nu.8.Secũdo,vero mõ recta via possum agere ad decẽ,&si opponat̃ de liberatione replicabit̃ ꝙ sine cã liberatio facta fuit, vel recta via agi põt vt ille reducat̃ in pristinã obligationẽ,& ꝙ liberatio illa habeat̃ ꝓ nõ facta, tanq̃ sine cã nã,&si exceptionẽ volo ꝓponere,possum p̄ueniẽdo cã intentare principaliter agẽdo, ſm Abb.in c.si qs ꝯtra de fo. cõp. in j.nota.& ibi Fel.& Bar.in l.societatem,§. arbitroꝝ,ff. ꝓ so.& Alex.in add.ad Bar.in l.si cõtendat,ff.de fideiu.& Bar. in l.cum hi.ff.de transf. tertio modo datur condictio incerti, loco ꝯdõnis furtiue q̃ non nisi dño dat̃ l.j. ff.
46 de cõd.fur.†Est &alia vt dixi q̃ certi ꝯdõ nũcupatur,quæ gñalis est ex cõi causa cõpetẽs, ex qua certũ debet̃ siue ex cã contractus vel quasi,siue ex cã maleficij, vel quasi l.certi cõditio,ff.si cer. pet. & dr̃ certũ deberi, & peti, q̃n q.d,quale,quãtũue sit quod petitur apparet l.stipul.ff.de ver.obl. Itẽ dr̃ certum cuius species, vel quãtitas,nomine ꝓprio vel digito demostratur,siue aliqbus vocabulis quæ vicæ proprij nominis fungantur l.certũ,ff.si cer.pet.est quoq; certi ꝯdictio duplex altera q̃ triticaria vocat̃,qua petit̃ qu{l}ibet res siue in re,siue ĩ mẽsura,vel põdere ꝯstet, siue mobilis,siue ĩmobilis sit,excepta pecunia numerata l.j.ff.de cond.trit.&datur non solum rõne dominij. Imò ẽt rõne possessionis l.j. & ij.eo.tit.datur aũt contra eum qui debet speciem quancunque, & contra eius heredem: non distincte à causa nec re. Alter.n.stat innomine sui generis, & vocatur certi condictio & de ijs hactenus. Petr.Foll. V. I. D.
47 †Quid aũt sit necesse deduci in iudicio ꝑsonali,&q.d in reali?Dic quod in iudicio ꝑsonali principaliter agẽs debet hr̃e reũ obligatũ,ex qua obligatione oriat̃ actio.l.an eã dẽ,§.act. & ibi Bar.ff.de excep. rei iud. alias agẽs sine actione repelleretur à lumine iud. l.si pupilli,§.videamus,ff.de neg. gest.& no. in l.vbi pactũ C.de transf.sic ergo ꝓducens libellum in actione personali, debet talẽ causam assignare,ex qua appareat,ꝙ reus sit obligatus l.ij.§.circa. & ibi gl.ff.de doli excep. vbi est illa gl.quę dicit libellũ non ꝓcedere, si dicatur,peto decem,qa rex est in Francia. qa ista causa nõ præsupponit obligationes rei,& hr̃ in §. sic itaque inst. de act. In iudicio vero reali,si loquimur de rei vendicatione,duo tñ extrema sunt deducenda, & probanda.

banda. Primo. s. dñm ex parte agentis. Secundum, possessio siue detentio ex parte rei conuenti, His duobus ꝓbatis, obtinet agens l. j. C. de alie. iud. mut. cau. fa. & l. in rem. & l. offi
48 cium, ff. de rei vẽdica. †Qualiter aũt debeat probari dñium in rei vendicatione? Dic ꝙ debet probari directo, & est difficilis ꝓbationis, quia nõ solum debet probari de titulo, sed est necesse probari de dño sui auctoris, alias non obtinet, secundum Alex. in cons. xcviij. col. iij. in ij. vol. & in cons. xj. col. j. in iiij. vol. & habetur in decis. xl. cons. Neap. in j. col. de quo vide per Bart. in l. quidam in suo. ff. d. conditio. institut.
49 †ADDITIO Debet. n. dñium probari per tales actus qui de iure necessario ꝯcludant dñium sibi competere, & ꝙ tales actus, & media nõ possint aliud sigñare, nisi dñium actori competere, ita qd' sint vniuoca aliud quam dñium non importantia, & non æquiuoca dñium, & aliud sigñantia, hinc dicebat Pau. de cast. in cons. 238. incip. viso testõ ambrosij vlt. col. quod dñium volare non debet per aëra, & alibi cons. 330. inc. in causa mota per dominam Doroth. j. col. dicit quod dñium non debet nec stare potest in pendẽti est rõ, quia ꝓbatio non concludit per possibile, imò concludere debet ꝑ necesse, adeo quod ꝓbatio necessario non concludẽs, nedũ non releuat, vt d. l. non hoc. C. vnde legi. sed nec facit aliqualiter rem dubiã de iure vel de facto. ſm Bal. in l. ij. C. de bon. pos. ſm
50 tab. †Et ideo nõ sufficit i reali actione probare quod rem emit, ꝓcium soluit, & res sibi tradita fuit, nisi probet talem rẽ venditori, à quo cãm habuit pertinuisse iure dñij, per talia media, quæ dñium, & non aliud de necessitate concludant ſm gl. & Bar. in l. cum res. C. de prob. licet ꝓdicta tria sufficerẽt ad ꝓbãdum quasi dñium in actione publiciana vt i §. sed isti q dem inst. de act. sed nõ sufficiunt in rei vendicatione ad dominium, seu rem rõne dominij obtinendam ſm gl. Pet. Cyn. Iac. butr. Ioan. fab. Bart. & Sal. in d. l. cum res.
51 †Hinc est quod ecclesia q̃ summæ priuilegiata est, agens rei vendicatione necesse habet ꝓbare clare dñium, quia ei non sufficeret titulo acq sitionis, nisi ꝓbaret auctorem suum à quo cãm habet verum dñm fuisse, ſm Bart. in l. sic §. si mihi, ff. de leg. j. & ibi Alex. & Bal. in l. siue aũt, §. si duob. ff. de pup.
52 actio. †Nec sufficit probare rẽ quam petit aliquo tp̃e tenuisse, & possedisse cum sua, ẽt si cum illa possessione de ꝑterito concurreret fama viciniæ quod res erat sua, ſm Bart. in l. q dam in suo. ff. de cond. inst. & Alex. ꝯs. x. in iiij. vol. & Bar. & Bal. in l. rem quę nobis ff. de acq. pos. ẽt si probaretur quod rem locauit, arrendauit, vel in emphiteosim tradidit, & tanq̃ de re sua disposuit ꝑ tex. iuncta gl. super verbo locauisse in c. cum venerabilis de rel. dom. ẽt si probaretur census soluti quia census solutio aut pensionis, dominiũ non probat, nec possessionem, ſm gl. super verbo vnam procurationem in c. bonæ memoriæ de appel. & ibi Panor. & late dicã in
53 tract. de censibus. † Nec ẽt sufficit probare quod auctor agentis seu eius ꝓcessor, aut vẽditor, vel donator à quo cãm habuit rem illam tenuit pacifice, & possedijt tanq̃ suam: fuitq. tentus publice, & notorie reputatus dñs, quandiu vixit, ẽt si concurreret fama viciniæ quod erat dñs ſm Abb. in c. cum ad sedem de rest. spol. Bal. & Ang. in §. sit itaque discretis vers. quæro ij. inst. de act. & ẽt si ecclesia prædicta omnia probaret non obtineret secundum Bar. in l. legata, ff. de ad. leg. & de prædictis formaliter habes per Gul. de bene. in rep. c. Rainutius in verbo, & vxorẽ nomine adelasiam num. 451. fol. mihi 129.
54 †Et in quantũ supra dixerim per contractũ locationis, aut ꝑ census solutionem nõ probari dñium. dicit Bar. in l. ad probationem, C. loca, qđ hoc procedit nisi qñ cõcurrunt alia indicia, pro quo facit dicta ꝑ Ias. i l. ij. lxxxiij. col. C. de iur. emph. & per Soc. cons. lxxxix. iiij col. & in cõs. cclxvj. iiij. col. & cõs. 187. ij. col. prout refert, & sequitur Cassa. in ꝯs. burg. in tit. des iustices, & droict. de icelles rubrica j. fol. 25. num. 1. & an per solutionem census seu pensionis quo ad ecclesiam probetur dominiũ directũ, vide Abb. in cõsilio lxxiiij. inci. Ciues q dem Senẽses j. lib. & vide Guid. pap. in decis. cclxxij. & Ro. in cõs. cxxvj. & dicã plenè in d. trac. meo de censib.
55 †Probabitur Dominium ꝓsumptiue ꝑ extimum, vt dicit Bal. in l. si pater. C. de act. em. per illũ tex. & ibidem Bal. in l. quidã in suo. ff. de cond. inst. & late per Soc. in d. cons. & Cass. vbi supra an contra tertiũ probetur dominiũ ꝑ extimũ vide Aymo. craue. in tract.
56 de ant. temp. j. parte. nu. 235. †An probetur dominiũ per verba enunciatiua contractus emissa ꝑꝑ aliud si principaliter disceptet de ipso

ipso enũciato inter easdẽ partes, & q.d in antiquis. vide plenè ꝑ Aimo. crauet. in tract. de antiqtate temp. j. parte num. 58. & 59. cũ seq.
57 †Item ꝓbatur dñium ꝑ famam in antiquis ẽm gl. in l. at qui nã, §. cum me absente, ff. de neg. gest. quam dicit singularem Ang. in l. titius, ff. quib. mod. pig. vel hypot. sol. & idem Ang. in d. §. cum me absente, & doct. in l. rẽ quæ nobis, ff. de acq. r. pos. plenius per Cassa. in consueto. bur. in tit. des iustices, & droict de icelles rubrica j. num. 15. fol. 25. pro quo oino vide Corn. cons. 304. col. v. vers. his tñ non obstãtibus lib. iij. vbi tenet cõrrariã nisi alijs indicijs coadiuuetur. sed Dec. in c. j. iiij. col. extra de appel. dicit ꝙ cõis opinio est cõtra Corn. sed tu videas concordãtias, & veritatẽ ꝑ Aimo. crau. in tract. de antiq. tẽp. nu. 302. j. parte fol. mihi 141. & an sufficiat fama ad probandum dñm de presenti vide ibi. num. 303. Petrus Foller. V. I. D.
58 †In petitione vero hereditatis, q̃ similiter est actio realis, nõ est necesse ꝓbare de dñio auctoris, sed sufficit ꝓbare rẽ fuisse in bonis defundi ẽm Bart. & doct. in l. hereditatis. C. de petit. hered. ꝑ tex. in l. & non tñ, ff. de pe-
59 tit. hered. †Sed si loq.mur de actione hypotecaria. tũc est necesse ꝓbare debitum cuius vigore res sit hypothecata, & nõ habet necesse ꝓbare actor dñium debitoris, sed sufficit ꝓbare rẽ fuisse in bonis, & de bonis debitoris. ita decidit in decis. 383. cons. Neap. & per Soc. in cõs. 134. col. j. in j. vol. & Paul. de cast. in cons. 168. in ij. vol. quidq.d teneat Bart. in l. rem alienam, ff. de pign. act. Et de hac mã qualiter sit agendum in actione hypothecaria, vide Alex. in cons. 138. col. ij. in ij. vol. & cons. 108. in v. vol. & cons. xcviij. in ij. vol. & in decis. 37. & decis. xl. cons. Neap. & iste modus agendi, & probandi debet seruari hodie, qñ agitur assistentia vigore instrĩ, maxime
60 ẽm formam regiæ pragmaticæ. †An aũt actio pignoratitia, dicat realis vel personalis: q.libet forte prima facie diceret, quod actio realis, sicut actio hypothecaria, dũ detur ad ipsam rem. s. ad pignus recuperandum. Tñ veritas est in contrarium. s. quod est actio ꝑsonalis. Pro hoc est tex. formalis in l. fi. C. de distract. pign. & tenet Bart. in rub. ff. de pig. actio. & de hac mã est gl. magistr. in proœ. ffo. §. nos vero in gl. in vers. easdem. q̃ ponit drĩam inter actionem pignorantiam. & hypothecariam, q.a ille est personalis, & hęc realis. Itẽ actio pignoratiua est duplex. s. directa, & contraria. Directa datur debitori ad recuperãdum pignus, soluto debito, vel aliter satisfacto, l. si rem, §. oĩs, ff. de pign. actio. Cõtraria vero competit creditori, qñ fuit deceptus in pignore, & datur contra debitorẽ ad interesse, & semper est ꝑsonalis, l. j. in fi. & l. tutor, §. cõtrariam, & ibi Bart. ff. de pig. act. Hypothecaria vero semper cõpetit creditori: tã ad rẽ immobilem, q̃ ad pignus rei mobilis, & datur in rem, l. pignoris, ff. de pign. & l. pign. & ibi gl. C. de pig. & l. eos. C. q. pot. in pig. hab. Quo ad actionẽ. n. hypothecariam, nulla est drĩa inter pignus, & hypothecam, l. res hypothecæ, in fi. & ibi gl. ff. de pig. & est gl. no. in l. si fundus, §. in vẽdicatione. eo. tit.
61 †Vltimo, q.a sum pollicitus tãgere hic illã q. de qua est magna varietas ĩter doct. s. an petitio hereditatis, dicaĩ mere realis vel in rẽ scripta. Dico, ꝙ vera, & magis cõis cõclusio est, ꝙ est mere realis, vt tenet Ias. & cõiter Mod. in rub. ff. si cer. pet. & in §. q̃dã, inst. de act. ꝑ l. si aũt §. sed & is, ff. de rei vẽd. & tenet Bart. in l. sed si l. §. petit. ff. de petit. hered. Cõtrariũ tenet gl. in rub. ff. si cert. pet. quam ibi seq.tur Alex. s. qđ sit in rẽ scripta, ꝑ tex. in d. §. petit. & hãc opin. tenet Bald. per illũ text. in l. hereditatis, C. de petit. hered. Ego aũt in hoc ꝯsidero, & puto, quod in pũcto iuris, opin. gl. & Alex. in d. rub. ff. si cer. pet. sit verior & magis sustẽtabilis. Et ꝓsuppono quod ad hoc, vt actio dicaĩ personalis in rem scripta, duo copulatiue req.runtur. Vnum. s. qđ oriatur ex contractu, vel quasi maleficio, vel quasi. Secundũ requisitum est quod deĩ contra quemlibet possidentẽ: vt not. gl. in l. iij. §.
62 est aũt, ff. ad exhib. †Sed petitio hereditatis oritur ex quasi cõtractu, quod probo: q.a nõ datur nisi heredi, q. adiuit hereditatem: sed eo ipso, qđ heres adit hereditatem, censetur quasi ꝯtrahere cũ debitoribus, & creditoribus hereditatis, l. apud Iulianũ, §. fin. ff. ex q.bus cau. in poss. ea. & l. ex maleficijs, §. heres. ff. de actio. & obl. & ibi not. vnde is, q. intentat petitionẽ hereditatis, eo ipso qđ adit hereditatẽ q̃ aditio in solo aĩo cons. l. gerit. & ibi Bart. ff. de acq.rend. hered. censetur quasi contrahere cũ eo, quem vult petitione hereditatis conuenire, & ꝓpea hoc respectu põt dici personalis, & q.a transit contra quemcũque possidentem pro herede, vel pro possessore. l. regulariter, ff. de petit. heredita. hoc respe

reſpectu pōt dici in rē ſcripta. Non obſtat d. l. ſi aūt, §. ſed, & is, ff. de rei vend. q̃a licet ibi dicat̄, quod eſt in rem, non tñ per hoc ſequitur, qđ ſit mere realis, cum poſſit exponi in rem ſcripta: vt dicit in ſimili tex. in metú, §. cum aūt, ff. qđ metus cā. maxime cū habeamus tex. expſſum in d. l. hereditatis: q̃ dicit, qđ eſt actio ꝑſonalis miſta. & iura debēt iuribus cōcordari, l. nō eſt nouū, ff. de leg. Minime obſtat, qđ dicit Bar. in d. §. ꝑitio. dū dicit, qđ eſt realis: tñ p̄ſtationes ꝑſonales veniūt offō iudicis deſeruiēti illi actioni reali, q̃a hoc eſſet deſtruere tex. in d. l. hereditatis. ibi, cū miſtæ ꝑſonalis actionis rō hoc rñdere cōpellat, &c. vbi probatur, quod in petit. hered. eſt admiſta actio ꝑſonalis. Ergo non veniunt offō iudicis, ſed iure ꝑſonalis actionis, cū non ſit recedendum à ꝓprio ſignatu verboꝝ, l. non aliter, ff. de leg. iij. Si quis tñ vellet tenere cōem opin. ꝙ ſit realis, poſſet ſe fundare, q̃a petitio hereditatis eſt ius vniuerſale, in quo pñt eſſe reales & ꝑſonales prǽſtationes, tñ oīa iſta faciūt vnū corpus, & ſic vnū ius vniuerſale, ꝙ appellat hereditas, l. nihil, ff. de verb. ſig. q̃ hereditas reſpectu iuris vniuerſalis eſt q̃d incorporale, vt inſt. de reb. corp. & incorp. §. j. vñ is, q̃ intētat petitionē hereditatis dicit ſe hr̄e ius ī illo iure vniuerſali: merito dr̄ actio realis: q̃a dat̄ ad rē licet incorporalē. vnde licet veniā p̄ſtationes ꝑſonales in ea: tñ veniunt acceſſorie, tanq̃ incluſæ in corpus vniuerſale, & eſſet incōueniens qđ actio ſumeret denominationē à ſuo acceſſorio. & hoc expſſe ꝓbat̄ ex d. §. petitio, vbi dr̄, qđ petitio hereditatis licet ſit in rem, & ſic p̄ſupponit hoc eſſe principale: habet tñ quoſdā ꝑſonales p̄ſtationes. ſ. eoꝝ quæ à debitoribus ſunt exacta, &c. ꝑ illa verba patet,

63 ꝙ veniunt acceſſoriæ in ꝯñam. † Non ob. d. l. hered. C. de pet. hered. q̃a debet intelligi, & diſtingui ꝑ d. §. petitio, l. ſed, & poſter. ff. de leg. ſ. quod hñr ad miſtæ perſonales p̄ſtationes, acceſſoriæ tñ, vt ſupra dixi. Et pro hac opin. cōi, eſt tex. in d. l. ſi autem, §. ſed is, ff. de rei vend. vbi æquiparat rei vendicationem petitioni hereditatis, & dicit vtranque eſſe in rem. Rob. Venuſ. I. V. D.

Iudiciorum quarta diſtinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud vniuerſale, aliud generale & aliud particulare.*

2 *Differentia, quæ ſit inter iudicium vniuerſale & generale.*

3 *Societas quid ſit.*

4 *Societas quatrupliciter contrahatur.*

5 *Societas tacita quando, & inter quos contrahitur, & num. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*

14 *Socius ſi fecit maiorem impenſam quàm alter, an in diuiſione repetat.*

15 *Socius qui habebat maiorem familiam, quàm alter: an debeat habere minorem partem.*

16 *Socius qui habuit plures filios qui operantur: an debeat habere maiorem partem.*

17 *Frater ſi negociatur de pecunia communi: an id quod lucratur teneatur communicare.*

18 *Societas nunquid licite contrahatur, vt vnus ponat operam alter pecuniam.*

19 *Socij an poßint paciſci: vt vnus habeat duas partes lucri, & damni, & alter tertiam.*

20 *Paciſci an poßit inter ſocios, quod capitale ſit ſaluum.*

21 *Pactum an valeat, quod vnus ſociorum habeat duas partes lucri, & tertiam damni.*

22 *Pactum vt vnus habeat tres partes lucri, alius quartam an valeat.*

23 *Socij, quorum vnus poſuit capitale alter operã tantum, & capitale perdatur an damnum ſit commune.*

24 *Socius proficiſcens ex cauſa ſocietatis, an extrahat ante omnia expenſas itineris.*

25 *Societatis ſignum an remaneat pœnes ſuperſtites in ſocietate.*

26 *Societas inita vt duret quinquennio, & vnus poſuit capitale alter operam, an ſi in primo anno perditum ſit capitale, debet cogi ad ponendum aliud.*

27 *Societas contracta ad commune lucrum, & de lucrum ita quod debeat infra mēſem reddi ratio an ſi reddita nō ſit infra mēſem audiatur.*

28 *Socius, an teneatur conſocio reddere rationem de geſtis, & adminiſtratis, & quid ſi non reddit rationem ad quid teneatur, num. 29.*

30 *Vendita res communis, an cenſentur de voluntate ſociorum, et quid ſi dicatur rem pluri precio vendita, & num. 31.*

32 *Pater ſi dedit pecuniam filio, vt ex ea lucretur an lucrata per filium communicetur alijs filijs.*

33 *Ceßio occaſione ſocietatis an ducatur ex cauſa neceſſaria.*

34 *Socij diuidentes ſocietatem, qualiter conſeruabũtur in omnes à contractibus initis.*

35 *Lucrum inter ſocios qualiter diuidatur, ſi nihil ſit de eo conuentum.*

36 *Aequa*

VARTA Principalis distĩō iudiciorum est. † Quia iudiciū aliud est vniuersale, aliud generale, & aliud particulare, Iudicium vniuersale, dr̃ illud, i quo agitur actione vniuersali, prout est iudicium petitionis hereditatis. nam hereditas cōtinet vniuersum ius l. nihil ff. de verb. sig. Itē, iudicium dotis, nā similiter dos cōtinet ius vniuersale: vt no. Bart. in rub. ff. sol. matr. col. fin. idē ĩ peculio, & alijs similib. Iudiciū gñale est illud, in quo deducitur actio gñalis, ꝓut est actio tutelę, actio ꝓ socio, & similis, & ideo appellat̃ gñalis, q̃a sub vna actione cōprehendit plura capitula, puta administrationem vini, olei, frumēti, & alioꝝ negocioꝝ, ita declarat Spec. in tit. de actione seu petitione, §. seq̃tur col. xij. ver. & not. & vers. differt. † Quę aūt sit dña inter iudicium vniuersale, & generale, ponit Spec. in d. vers. differt, & tangit ēt aliqua in d. §. seq̃tur in prin. Et in effectu iudiciū vniuersale cōprehendit vnū corpus vn[illegible]um, quod plura iura habet sub se. Generale vero cōprehendit plura capitula separata, & vide ibi plenius ꝑ cū iudiciū particulare, est illud, quod comprehendit vnā tm̃ rē, prout est rei vendicatio, actio exēpto, ad vnā rem, vel ex deposito, vel similis, ita hæc oĩa declarantur per Spec. in d. §. sequitur. & ibi vide Rob. Venusi. V. I. D.

1

2

ADDITIO Exemplificat (vt vides) dñs Auctor hic iudicium gñale inter alia in actione ꝓ socio, & iudiciū particulare in actione, ex empto, quæ quidē actiones sunt ĩ iudicijs frequētiores ceteris alijs, nihil tamē de eis dicit: Quare aliqua dicēda cēsui, & primo in actione ꝓ socio. † Illud ꝑ ceteris scire oportet q̃d sit societas, & cui⁹ naturę. In quo tex. in l. veꝝ ff. ꝓ soc. inq̃t societatē esse quādā fraternitatē, sed ſm Grāmaticos societas est fortunæ, & periculi participatio. q̃ fit cū socium ad aliquod negocium gerendū nobis adiūgimus. Cic. in Verr. Video. n. ꝓ multa esse crimine, quoꝝ tibi societas cū verre eiusmodi est, vt eā ĩ accusando actingere nō audeas. Liu. 8. bell. Maced. decreuerunt renūciandū societatē Acheis lib. j. ab vr. infida regni societas. nā socius ille ꝓprius dici pōt, q̃ pari ꝯsilio, spec. & periculo, rē aliq̃ cum altero agredit̃. Cic. v. ver. nam socij putandi sunt, quos inter res cōicata est, & inter negociatores quoque socij dñr, qui lucri dam

nique

nique cōionem inierunt. Cic.pro q.v.Rosc. q socium fallit, in viroꝶ bonoꝶ numero nō est hn̄dus. societatis itaq; coniunctio fortunaꝶ ēt periculi cōionem importat: eiusq. naturę est, vt partes sint ęquales, nisi aliud sit dictū, nam agi, & pacisci pōt ꝙ ad vnum spectēt duæ partes lucri, ad aliū tertia: si is qui plus debet hr̄e plus ꝯtulit societati, vel pecuniæ, vel opis, vt l.si non fuerit, ff.pro so. alias secus dr̄.n. societas qn̄ lucra, & damna cōicantur, ſm Bart.in l.vnus in princ.ff.pro soc.& ad p̄dicta q̄ sit nā societatis? Vide Soc.cons. cclxv.col.vij.vers.iij.& vlt.& quod pacta debēt esse æqualia alias non valet societas, ſm Soc.in ꝯs.ccxcj.col.iiij.vers.ij. not.in ij.lib.

4 †Illud p̄dictis ꝓpè est, quotuplex societas contrahatur? & certe dupliciter ꝯtrahi societatem inqt tex.inst.pro so.in prin.& l.ꝯsensu, ff.de actio.& oblig.tacite videlicet, & expresse: Item ꝯtrahitur societas vniuersoꝶ bonoꝶ, & vnius negociationis tm̄, l.societas cōtrahitur, ff.pro soc.de quo plenè per Dec. in cons.lxvj.in j.lib.ij.col. & ex hoc infert Bar. Soc.in cons.87. j.lib.in vlt.col.vers.tn̄ ijs minime obstātibus, ꝙ ad p̄sumendum contractum societatis sufficiunt actus q solent fieri inter socios: ēt si non inferant necessario ad inducendam societatem, exemplum ſm eum (ementes rem cōem pro indiuiso vr̄r contrahere societatē) l. nihil, ff.cōm. diuid. & ibi Bar.& Bal.in l.cum ꝓponas.C.ꝓ soc. & tn̄ constat ꝙ talis actus fieri potest citra ius, & nomen societatis, l. vt sit ꝓ socio act. ff. pro soc. Itē p̄sumitur cōtracta societas ex libroꝶ intitulatione socioꝶ, & si vis videre qn̄, & ex quibus actibus videatur contracta societas, vide Bar.in l.Tit.§.alter.ff.de adm. tuto. & Alex. in cons. xxxvj. in iiij. volum.

5 †Cōsequen. est videre nunqd tacita societas intelligatur ꝯtrahi inter aliquos quoꝶ alter tm̄ negociatur alter vero nō? in quo Bar. in l.si patruus.C.cōia vtriusq.iur.in fine dicit ꝙ non vr̄ contracta societas, quia ille qui negociatur magis vr̄ donare quam societatem contrahere l.v.ff.pro soc.& hoc dicit ipse ꝓcedere ēt si cōicantur lucra, quod & repetit in l.Titium, §.altero de adm.tut.cuius dicti rōnem reddit, quia non vr̄ contracta societas, ex quo alter q non negociatur nihil ponit l.j.in fi.ff.pro soc. At Bald.ī d.l.si patruus in fi.col.inquit, ꝙ ēt si alter non negociatur vr̄ contracta societas, dūmodo ille alter qui non negociatur oīa quæcunque sibi aliunde obuenerit ponat in cōi (puta si aliquid sibi obuenit ex redditu p̄bendæ vel ex donis, vel ex dote) sicut dicimus de ijs quoꝶ vnus negociatur in vna arte, alter si qdē in alia: (vt puta vnus in mercātia alter in aduocatione) & tn̄ lucra insimul conferunt, & cōicant, & istud dictū Bal.seqtur Soc.in cons. clx. in ij. col.ver.ex factis aūt ī ij.lib.& sic iudicio meo vt saluet dictū Bar.dicēdū est eius dictū procedere qn̄ alter q nō negociat, nihil ponit ī cōi, & sic vtrunq; dictū saluatur, & sequitur dictum Bal. Alex.in cons.xlix.j.lib.& refert ita tenere Pet.de Anch.in cons.289. mā de qua quæritur, & ad hoc vide Soc.in cons.192.in vers.circa ij.q.in lib.ij.& Lud.de Ro. in cōs. 291.incip.cum isti fratres lucra eis: & cons. 470 cum isti fratres. 6 †Sed vt perfecte sciatur veritas istius hæsitationis Bart. in d.l.si patruus ponit quatuor casus: quoꝶ primus est: qn̄ plures sunt fratres quoꝶ alter est pupillus alij maiores: Quo casu ſm eū inter eos non vr̄ contracta societas l.vt in conductionibus, ff.pro soci.sequitur Ang. consulendo in cons.lx.in prin.& Bal.& Sal.ibid.& Paul. de Cast.in ꝯs.183. vbi ponit qn̄ fratres mortuo patre hn̄t fundicum cōem in quo se exercent, & eoꝶ alter frater est minor pupillus & tn̄ ipse ēt se exercet in fundico, nam eo casu non intelligitur contracta societas inter eos: & Lud.Rom.in cons.182.incip.omnipotentis dei in casu proposito p̄mittendū: idem sequitur Bart.Soc.in cons.clx.in ij.lib. in iiij.col.ver.nec p̄missis, & cōs.87.in j.lib. bene verum est ꝙ idem Soc.in d.cons.clx.in v.col.vers.rn̄detur: consuluit ꝙ stante dicta opinione pro vera pōt renouari, & tacite cōtrahi societas inter eos, quoꝶ vnus est pupillus cum tacita auctoritare tutoris ipsius pupilli puta quia ipso p̄nte, & vidente fuit perseueratū in societatē, & fuerūt facti actus sociales ex qbus infertur societas, & istud ēt sequitur Paul.in ꝯs.87.ij.vol.& seqtur Dec.in cons.xxj.j.lib.in princ. de quo per Bar.Cęp. in cons.xl.in consilijs ciuilibus, ꝙ procedit opinio Bart. de qua supra etiam si tractaret de vtilitate pupilli: ſm Bald.in l.cū oportet in princ.in iij.col.C.de bon.quę lib.& sequitur Ias.in l.j.C.qui test.fa.poss.num.6.sed in hoc contrariū tenuit Lud.de Rom. in cons. 453.visa principali ꝙstōne: & sequitur Soc. in cons.clx.in ij.lib.iiij.col.vers. sed ad hanc

vbi

vbi dicit qđ opin.Lud.subſtētabilior eſt: cū pupillus pōt ſibi acqrere ſine auctoritate tutoris,§.pupillus inſt.de inut.ſtip.vñ ꝙ pupillus non poſſit obligari in eius fauorē inductū eſt,ergo aduerſus pupillū intelligi nō debet:vt dicit tex.ī l.iij.§.diuus,ff.de carb.edic. de qbus vide Caſſ.in ꝯſ.Burg. in tit. des ſucceſſione rub.vij.fol.244.num.24. cū plurib. ſeq.& ꝑ Rom.in conſ.413.num.8. vr̄ igitur tenere Caſſa. in loco de quo ſupra qđ ſi expedit pupillo,bene intelligit̄ cōtracta ſocietas.
7 †In caſu vero quo pupillus habuerit tutorem q cōicat alijs ſocijs , & alij ſocij ipſi, vr̄ tunc inter eos licite contracta ſocietas:vt ſupra dixi, & vr̄ firmare Bal.in d.l.ſi patruus in vlt.col.& in l.mādatum in ij.opp.C.mād.
8 †Et ſi pater mandet in teſtō cōi noīe exercere mercātiam,& negociationem : ēt ꝙ vnus ſit pupillus vr̄ tunc contracta ſocietas : vt eſt tex.in l.q negociationem in prin.ff.de adm. tut.& ita dicit Bal.in d.l.cum oportet motus
9 per tex.in d.l.q negociationē. †Sed in adulto q exceſſit pupillarem ætatem licet nō habeat curatorem vr̄. contrahi ſocietas : vt dicit do.Alex.in conſ.xlix.in j.vol.inc.maturę
10 iiij.col.& in conſ.xxxij.in ij.lib. †Et ſimiliter ſi pupillus poſtq̄ exceſſit pupillarē ætatē habuit ratā ſocietatem manebit rata ſocietas,& valida eſt,ſm Alex.in cōſ.xxiij. ij.col. lib.ij.& ſeqtur Iaſ.in d.l.qui teſt.fa.poſſ. ſed quatenus allegat Alex. in conſ.xxiij. voluit
11 allegarę in conſ.36.in iiij.lib. †Diuerſus tñ eſt caſus cum oēs fratres ſunt maiores natu, & neuter eoꝝ negociatur qa forte ſunt nobiles : tunc.n.dicit Bart.ꝙ quāuis hereditatē paternam indiuiſam poſſideant, tñ non pſumitur inter eos cōtracta ſocietas,niſi expreſſe ſit dictum,& cū Bar.tranſeunt Raph.Paul. de Caſt.& Fulg.in d.l.ſi patruus in pen. col. circa fi.& ibi Sal.cōtrariam vero opin.tenuit Bald.ibid.in pen.col.inqens quod licet nobiles non faciāt mercantiam tñ oīa quæ eis obueniūt dona,& ſalaria,& quaſcunq; dotes conferūt, & cōicant,vr̄ ex ijs inter eos contracta ſocietas,& hāc opin.Bal.atteſtatur eſſe veram Alex.in conſ.49.in j.lib.incip.maturæ ponderatis : & conſ.36. iiij.lib.& Ang. in conſ.cxij.incip.Vannucius: ſed Phil.deti. in conſ.xxj.in j.lib.in antep.col.vr̄ tenere opin.Bar.Iaſ.vero in d.l.j.num.7.poſt relatas opiniones concludit quod facienda eſt regula quod ſi ſunt plures fratres maiores natu quoꝝ neuter negociat̄: mortuo patre quamuis hereditatē in diuiſam teneāt, non tñ inter eos cenſebit̄ cōtracta ſocietas,& hoc modo ꝓcedat opin.Bar. limitat̄ iſta regula niſi interueniſſent alij actus cōes,& ſociales licet non qſtuarij nec mercātiles,& hoc modo ꝓ-
12 cedat opin.Bal.& ſequacium.† Alter diſſimilis caſus ꝓponitur qñ vnus negociatur alter vero minime: iſto ſiqdem caſu dicit Bar.qđ non intelligit̄ contracta ſocietas: quod non ꝓcedit ſi ille q non negociatur ponit oia q̄cunq; ſibi obueniunt in cōi, & in hoc videatis ſcripta Decij in conſ.xxj.in iij.col.& dixi
13 ſupra. † Inſuperq. nō obmittam alium dari caſum in quo oēs fratres mortuo patre negocietur,& tunc abſq; dubio oēs admittunt contractā eſſe ſocietatem dicit tñ Bart.quod cēſetur contracta ſocietas illius negociationis tm̄,quam gerunt,& non aliaꝝ:quod qui dē intelligit Bal. in d.l.ſi patruus in vlt.col. ꝓcedere in actibus,& negociationibus vniformibus:vtputa ſi oēs iſti fratres ad inſimul gerunt mercantiam lanæ : Tunc.n.veꝝ eſt quod non vr̄ contracta ſocietas niſi in illa negociatione : adeo ꝙ ſi vnus emerit fundū non eſſet cōis , licet emiſſet ex pecunia cōi: ſed in actibus diſformibus,& varietatē hñtibus credit Bal. ꝙ oīa bonoꝝ intelligitur cōtracta ſocietas,ſed opin.Bar.ſeqtur ſimpliciter Pan.in conſ.66.incip.attingā breuiſſime j.lib.&Alex.in cōſ.72.in iiij.lib. & idem Alex.in l.cū duobus,§.papinianus, ff.ꝓ ſo. de quo ꝑ Soc.in ꝯſ.162.in ij.lib.verſ.poſtremo & in cōſ.192.incip.capio difficultatem verſ. circa ſecūdā.ſed ſi bene aduertatur opin.Bal. eſt de mēte Bar.in d.l.ſi patruus,& in §.altero:nec ipſe negat id qđ dicit Bal.dū dicit, ꝙ ſi cōicant lucra vnius negociationis tm̄ illiꝰ vr̄ cōtracta ſocietas.quaſi velit quod ſi ꝑ eos fierēt actus diſſimiles, qa nō ſolum cōicant lucra in illa negociatione,ſed vndecunq; obueniūt,&negociant̄ in pluribus rebus,nō ſolū illius negociationis,ſed oīum bonoꝝ,iure cenſet̄ ꝯtracta ſocietas, & iſtā limitationē Bal.vr̄ ſequi Lud.de Ro.in conſ.291.& ſeq-
14 tur Iaſ.in d.l.j. †Sed illud ꝯñs eſt videre, nūquid ſi ſunt duo ſocij quorum vnus fecit maiorē impenſam q̄ alter in domo,an in diuiſione poſſit hāc impenſam repetere,&negat Bal. in l.pe.C.de coll.bo. at Iaſ.Alex.Fran. Cur.in add.& Ang.in lect. Flor. diſtinguit. ꝙ aut ſunt ſocij oīum bonorum,& bene dicit

Bal.

Bal. aut vnius tm̄ negociationis sunt socij, & isto casu si vnus socioꝝ facit maiorē īmpē sam q̄ alter pōt ab eo repetere ꝑ l. sociū q ī eo.§.fi.& l.si vnus,§.q.d.ff.ꝓ soc.Bar.Cass.in ꝯsue.burg. in tit.des succeßione rub.vij.fol. 243.nu.17. seqtur hanc distōnem, sed eā limitat vno casu nisi impēsa q̄ fieret non esset necessaria neq; vtilis societati qa tūc imputabit ī parte, illius rōne cuius facta est impē
15 sa. † Prædictis non modice affine est, qđ si vnus socioꝝ habet magnam familiam, cū alter esset solus, at ille q habebat magnā familiā, habebat curā totius domus rei domesticæ, & familiaris, nō debet ex hoc socius qui fuit solus hr̄e maiorē ꝑtē habita rōne ad expēsas factas per suū sociū in sua familia, ſm Paul.de c.in l.pe.C.de colla.quod & repetit in l.si paterno.C.de neg.gest.& idē sequitur
16 Iaſ.in d.l.pen.nu.5. †Sed si duo sint fratres mercatores, & negociatores quoꝝ vnus hēt plures filios q tota die lucrantur. Alter vero nō hēt filios si q̄rat̄ nunq̄d in diuisione debebit hr̄e maiorē partē ille q plures filios habebat? indubitāter est rn̄dendum quod si nō sunt socij oīum bonoꝝ debet hr̄i rō operarum filioꝝ, & sic plus debet hr̄e, ſm Ang.in l.ex duob.ff. de neg.gest. & idē tenet Bal. in d.l.si patruus in penul.q.& Bal.in l.j.in xj.q. C.ꝓ so. & seqtur Iaſ.in d.l.pen.in fi. sed tu vide Ang.in conſ.cxij.inc.Vannucius q loq tur in socijs vniuersoꝝ bonoꝝ, & concludit ꝙ hr̄ rō operaꝝ filioꝝ, pro quo vide Soc. in ꝯſ.iij.col.x.in iiij.lib.& Alex.in conſ.99.per
17 totum in ij.lib.†Sed finge quod vnus fratrū de cōi pecunia facit mercantiam an id quod lucratur veniat cōicandum? Bart.in d.l.si patruus dicit quod aut gerit mercantiam noīe proprio aut cōi, si nomine ꝓprio non venit cōicandum, si non erat tutor alterius fratris: si vero cōi nomine puta qa intitulatio libri dicebat hic est liber mei, & fratris, & isto casu venit cōicandum id quod lucratur, & idē
18 dicit Bal.& Sal.ibidem.† Nunquid licite cōtrahatur societas vt vnus ponat totam pecuniam, alter vero operam tm̄? & dicendum est quod sic tam ſm ll. q̄ ſm canones l.j. C. pro so. & l.v. ff. eo. ti. & in c. per vestras de dona.inter vir. & vxo. & per Bal.in d.l.j.C. pro soc.& si non erit dictum, ꝓ qua parte debeat lucrum, & damnū diuidi, intelligitur tm̄ quod æquis portionibus diuidatur, adeo ꝙ lucrum, & damnum debet esse cōe l.si nō fue
19 rit, ff.ꝓ so.& Bar.in l.vnius, ff.eo.ti. †Sed an pacisci inter socios possit vt vnus ferat duas partes lucri, & dāni, & alter tertiā si ille qui plus habet, plus ꝯfert societati in pecunia, oꝑe, vel industria ꝙ correspōdeat illi pluri? dicas quod sic: vt in l.si non fuerit in prin.& l.q̄d cū ī fi.ff.ꝓ soc.alias si plus nō ꝯfert esset pactū illicitū, ſm Azō, quē sequit̄ accur. ī d.
20 l.si nō fuerit.†Sed an pacisci liceat qđ capitale sit saluū, & eū ponenti reddat̄, & lucrū diuidat̄? Bald.ī l.j.C.ꝓ so.tenet qđ nō, & sequit̄ ibi: Sal.& cet.doct.& Host.ī sūma de vsur.& firmat do.Amb.de vigna.in rep.c.salubriter de vsur.concl.iiij. nu.166. & hoc verum est vt tale pactum non possit fieri per eum qui ponit pecuniam, sed bene fieri potest per eū q ponit operam tm̄, ſm doct. sed idē Amb. vbi supra concludit quod ēt isto casu si hic talis vellet lucrū eiusdem rei in qua nō vult damnum ēt quo ad eum non licet, miror tn̄ quod Gram. in ꝯſ. lxxx. in ciuilibus teneat quod valet pactū quod capitale sit saluū, & lucrū diuidat̄, sed Rom. in ꝯſ.500.inc. summarius qōnis tenet tale pactum non valere qa sapit vsurā, sed ego teneo cū do.Gram.in casu ꝓposito de pecudibus, & ouibus: cū cō
21 suetudo passim admittāt illū ꝯtractū. †Sed an possit fieri pactū qđ vnus socioꝝ habeat duas partes lucri, & tertiā damni: vel ecōtra duas partes dāni, & tertiā lucri? & dicas qđ nō: vt est tex.ī l.lucius, ff.ꝓ soc.& ꝯcludit idē do.Ambr.vbi supra dicēs qđ tūc valeret tale pactū vt vnus hēat tres ꝑtes alius quartā, vel quintā, aut sextā, si modo ille q plus habet plus ī societate posuerit, alias pactū esset illi
22 citū, & ponit Bal.in l.j.C.ꝓ soci. †Item nō valet pactū vt vnus hēat tres ꝑtes lucri alius quartā, & ꝑiculū capitalis sit cōe, qa lucrum sentiret ꝓ tribus partibus, & dānū sentiret ꝓ dimidia: vt ꝯcludit do.Amb.ī d.c.salubriter ī vij. ꝯcl. & ibi ēt q̄rit an valeat pactū, vt ponēs capitale hēat lucrū ad discretionē alterius socij, & dicit qđ valet vt in viij. concl.
23 †Quid.n.si vnus posuit capitale pecuniæ, alter vero oꝑam tm̄, accidit qđ capitale casu fortuito deꝑditū est an istud dānū debeat esse cōe, regula est qđ nō, ſm gl.in l.si nō fuerit, ff.ꝓ so.licet teneat ꝯtrariū ī l.j.C.eo. sed primā opinionē approbat Bar.ī d.l.j.& Ang. de Peru.ī trac.de soc. ī xij.art. rōnem reddit Bald.in d.l.j. qa sufficit ꝙ ille qui posuit operam sustineat damnum ipsaꝝ operaꝝ, &

hæc

hæc est cõis snĩa: vt concludit do. Ambr. in rep. d. c. salubriter in xij. concl. num. 174. limitatur tñ ſm eum ista cõis opinio, Primo nisi per pactum aliud esset conuentum: qa seruãdũ esse pactũ: de quo oĩno videas Bart. Soc. in cõs. 265. in ij. lib. in ij. difficultate, vbi copiosissime vbi tãdem concludere vr̃ q; dicere simpliciter q; valet pactum q; damnum capitalis sit cõe, & dicere q; non valet sunt falsissima, sed iudicãda sunt prout ipse ibi cõsiderat: Bal. vero in cõs. lxv. incip. videamus q societas est lib. iiij. vr̃ simpliciter tenere qđ si pditum est capitale dãnum debet esse cõe: & idem Bal. in cons. 493. incip. multiloqum in iiij. lib. tenet tale pactũ valere, & q; si tale pactũ minime appositũ reperiat̃ tunc dicendũ est q; si capitale sit cõicatum inter socios, & vterq; est dñs pro parte, & tũc capitali perdito dãnum erit cõe: sed si dñium non fuit trãslatum exẽplũ (vt in institore) nã si socius q imittit operã est institor principaliter, sed in q̃stu est socius, & tũc periculũ capitalis est dñi, & ita dicit dr̃e intelligi ɔtrariã opin. Sed cogita dũ casus euenerit. Secũdo limitat̃ dicta ɔclusio nisi cõsuetudo esset quod dãnum capitalis esset cõe. Tertio, limitat̃ vt nõ ꝓcedat qñ pecunia esset statim deꝑdita ante positionẽ opaꝝ, & ante eas positas, vel paꝝ post pſtitas, ſm Ang. nã eo casu dãnum capitalis erit cõe, & ita dicit Amb. in loco de quo sup.

24 † Nec incõuenit quod vnus socioꝝ ex cã societatis ꝓficiscens expẽsas quas facit ex corpore societatis extrahat: qa non dr̃ lucrum nisi deductis expẽsis, ſm Iac. de Aret. & Cyn. in l. j. C. pro so. & ibi seqtũr Bal. & do. Amb.

25 vbi supra. † Illud ẽt inuestigatione dignum est nũquid si plures mercatores fuerũt socij in aliqua mercãtia, & minor pars ipsoꝝ recedit à societate maior vero remanet in ea, an ista maior pars possit vti signo solito societatis qđ erãt soliti oẽs apponere in libro, & ballis? & Bal. q oĩa voluit inuestigare in d. l. j. C. pro. so. in ij. col. vers. Item quero decidit post multa qđ nõ põt maior pars ipsoꝝ socioꝝ in societate remãsoꝝ vti signo pdicto & hæc vera dicit ipse in ijs q̃ possent trahi ad captionẽ alterius: in alijs vero q̃ nemini nocẽt (puta in armis nobiliũ) retinẽt arma domus principales: & idẽ tenet ipse in l. fi. C. ꝓ soc. repio tñ Bar. in tract. de isi. & arm. dicẽtẽ q; si vnus ipsoꝝ socioꝝ erat in societate capitaneus, & quasi magr̃ societatis tunc apud eũ remanẽt signa: qa ipse erat inter ceteros maioris honoris: arg. ff. de fun. instr. l. fi. si vero nõ erat aliqs ĩter eos capitaneus tũc apud eũ remanebũt signa qui erat socius maioris partis: vt, ff. fam. etc. l. si q̃ cautiões si vero oẽs sunt æqualis partis sorte dirimẽdũ est d. l. si q̃ cautiones, & si dissoluta societate vnus ex socijs remanet negociator debet remanere signũ pœnes eũ, hoc iõ qa alioꝝ non interest: Itẽ qa quãuis sit dissoluta societas tñ negociatio remanet pœnes eũ, ergo iniquũ est qđ signũ qđ erat accessoriũ negociationi se paret ab ea: & hęc dicit ꝓcedere de signis mercatoꝝ, sed qd de signis artificij seu ꝑitiæ? in quo dicit esse aduertẽdũ: qa qñq; sunt signa artificij in qbus principaliter operat̃ qualitas loci (exẽplũ in Marchia Anconitana est quoddã nobile castellũ cui nomẽ Fabrianũ vbi artificiũ faciẽdi cartas de papiro principaliter viget) ibique sunt multa ædificia ad hæc: & ex qbusdã ædificijs meliores carte veniũt (vt videmus in folio cartæ qđ hẽt suũ signũ) ꝑ qđ signatur c⁹ ædificij sit carta: Isto eñ casu dicit qđ signũ remanebit apud illũ apud quẽ remanebit ædificiũ quocũq; modo: qdã vero sunt isignia artificij in quo principaliter oꝑatur bonitas artificis (vt videm⁹ in signis q̃ apponunt̃ in gladijs, & alijs operib. metalloꝝ) & isto casu oẽs q stant in vna statione pñt vti signo: quasi magr̃ principaliter istius stationis approbet illa oꝑa: vt in auct. de tab. §. nos aũt: si vero separarent̃ dicti socij, signũ debet remanere apud eũ q principaliter erat in statione, arg. l. fi. de fun. instr. sed si oẽs erãt ęquales nisi inuicẽ se cõueniãt sorte dirimet̃ apud quẽ signũ remanebit d. l. si q̃ cautiones fam. herci. Additio cũ opiniõe Bar. antea simpliciter ɔcurrebat nũc aũt reperi Benue. strach. in tract. de merc. in ij. ꝑte num. 99. q post relatas opiniones adherẽdũ potius putat opin. Bal. reiecta opin. Bar. ego aũt minime à Bar. recedendũ esse puto, nã si recte inspiciant̃ doctrinæ, & rõnes q̃ Bal. mouẽt, & Benuen. cũ sequentẽ, ꝓcedũt vigentq. qñ illi socij quoꝝ societas diuisa est, & nunc ꝓtendũt vti signo societatis nõ essent socij illius artificij, & ꝓfessionis quoꝝ occasione signũ erat inter ipsos socios adinuẽtũ: nam si erãt plures socij in vno artificio (vt puta i faciẽdis ensib.) q durãte societate vnico signo mercabãt enses si postea diuidat̃ societas nõ incõuenit dicere qđ maior ꝑs socioꝝ possit

vti

vti ſigno,&alias ꝑut Bart.bñ diſtinguit,nulla.n.captio alterius eo caſu ꝯſiderari pót,cũ ſocij illi q̃ remãſerũt ĩ ſocietate licet noua capitula feciſſent adeo vt noua ſocietas videat̃. remãſit tñ pœnes eos eadẽ ꝑitia artis, &idẽ artificiũ,adeo vt emptores minime decipiãtur ſub cõfidẽtia,&fama interſigni.Idẽ enim artifices ſunt, idẽ collegiũ artificiũ eſt nõ diuerſum, nã collegiũ in vno ſolo,& in vno loco remanet: ſm̃ Inno.in c. pñte de iure pat.l.ſicut §.ĩ decurionibus cũ gl.&Bar. ff.quod cuius,vniue.no.ꝑ Inn.in c.ex nũcio de ope.no.nun. & ſi bene inſpiciatur tex. in d. §. in decurionibus optime ꝓbat opinionẽ Bar.Ibi.n.dr̃ quod ſi vniuerſitas remanſit ad vnum ſolũ ille poteſt facere, & expedire qdq̃d poterat tota vniuerſitas,q̃a eadẽ vniuerſitas cenſet̃, licet in vno ſolo cõſiſtat,ceſſat .n. eo caſu rõ prohibitionis de nõ vtẽdo ſigno alterius de qua ꝑ tex. ĩ c.dilecta extra de exceſ.pl.(quę eſt vt q̃s nõ decipiatur colore interſignij,&ne alius q̃ nõ ſit de collegio poſſit fraudare collegiũ vtẽdo ſigno(de quo ad plenũ per dñ.Guliel.bened.in rep.c.Rai. in parte j.nu.59.fol. 5. in vno tñ caſu poſſet procedere doct.Bal.vbi apud ſocios q̃ remãſerũt in ſocietate nõ eſſet eadẽ peritia artificij illius (vt q̃a minus periti ſunt quã alij ſocij q̃ diuiſerũt ſocietatẽ) tũc.n.quia deciperẽtur emptores,&fama illoꝝ q̃ diuiſerũt ſocietatẽ diffamaret̃, licite poſſent prohiberi ne illo ſigno vtãtur,ꝑ rõnes,de q̃bus ꝑ Guliel. in loco ſupra citato, & ita tenẽdũ puto quidq̃d dixerit Benuen.intereſt.n.reip.ꝙ ſigna bonoꝝ magiſtroꝝ cognoſcantur, ne interdũ vnus imperit⁹ pro perito aſſumat̃, aut peritus ꝑ imperiũ in ſuo opere diffamet̃, & ne populus decipiatur, & hæc q̃dẽ de plano (dices tu) procedũt inſignis artificij, ſed q̃d inſignis mercatoꝝ q̃bus vtũtur mercatores ipſi nõ ad denotãdũ artificiũ ſeu opus ſed ad ſignificãdã ſocietatẽ?in quo q̃dem adhuc dico tenẽdã eſſe opinionẽ Bar.q̃a licet mutata ſit ſocietas quo ad aliquos q̃ diuiſerũt ſocietatẽ,remãſerunt tamẽ alij in eadẽ ſocietate,quo caſu ſuccedit cõis cõcluſio q̃ ſe hẽt,ꝙ in ijs quę formant̃ ex corporibus diſtãtibus & ſeparatis licet tot ex ipſis corporib⁹ ꝑeãt ꝙ pereat forma quę ex eis tꝑe diſpoſitionis ꝑficiebatur,diſpoſitio tamẽ durat in eo ꝙ remanet,licet nõ ſit potiſſima pars vt patet ĩ l. ſi greg.ff.de leg.j.& alijs exẽplis poſitis ꝑ Albe.bru.in trac.de mur. & traſfor.ĩ x. ꝯcl.nu. 58.ſic ergo licet aliq̃ ſocij receſſerũt à ſocietate,ſi alij remãſerũt maiores numero in eadẽ ſocietate,vel remanſit capitaneus aut magiſter,&alias pro vt dicit Bar.debet remanere ſignũ pœnes ſuꝑſtites , nec aliqua captio cõſiderari põt iudicio meo nõ eo ꝙ receſſerũt à ſocietate, q̃a ſi dicamus ſignũ accedere ſocietati nulli ſit iniuria ſi remanet ſignũ apud eos q̃ remãſerũt ĩ ſocietate,poſtq̃ illud ſignũ in caſu iſto ſit adinuẽtũ,nõ ad denotãdã excellentiã hoĩs ſed ſignificãdã,& ſpecificãdã ſocietatẽ,qđ probatur,arg.tex. ĩ l.ſi eſt & l.ſi id qđ in prin.ff.pro ſoc.vbi ſocietas cõtracta ĩ p̃cio quatrigæ vẽdendæ ꝑit mortuo vno equo , cũ p̃ciũ quatrigæ vendendæ hr̃i nõ poſſit facta ſocietas,at ſecus ſi ſocietas facta fuerit in quatriga,q̃a vno equo perẽpto, nihilominus durat ſocietas ex eo q̃a eſt iam ius q̃ſitũ,&ſocietas cõtracta ita ĩ caſu nr̃o: ſi eſt cõtracta ſocietas ĩ emendis & vendendis pãnis licet aliq̃ recedãs à ſocietate,eſt iã ius q̃ſitũ,&remanet eadem ſocietas in ſubſtãtia quo ad aliquos ſuperſtites , nec mercatores recedentes dicere pñt ꝙ rõne ſigni qđ erat cõe dãno afficiunt & mercatores ſuꝑſtites ĩ ſocietate lucrant̃ magis q̃ ſi nõ hr̃ent ſignũ illud,q̃a ſignũ in caſu iſto nõ dat eſſe ſocietati nec maius emolumentũ tribuit,tm̃modo ſpecificat,& denotat ſocietatẽ, ſignũ qđ mai⁹ lucrũ tribuit eſt ſignũ artificij (vt dixi) nec ẽt eorum qui contrahunt cũ mercatoribus ſuperſtitibus in ſocietate captio cõſiderari põt,q̃a ſi cõtrahũt nõ eſt ꝑꝑ ſignum ſed ꝑꝑ illã mercantiã quã gerunt,cogita tñ ſuꝑ
26 ꝑdictis . † Finge vlterius ꝙ fuit inita ſocietas inter aliquos mercatores duratura ꝑ q̃nquenniũ vnus poſuit ducatos mille pro capitali,alter operã durãte q̃nquennio,& in primo anno ꝑditum eſt capitale an iteꝝ poſſit cegi ille ad ponẽdum aliud capitale?Bal.ĩ d. l.j.in vj.q. dicit ꝙ nõ,q̃a finita eſt ſocietas : Item q̃a vr̃ actum deponendo ſemel tm̃, & nõ plus allegat l. ſi ſocius ꝑ filia vel ſ. nec ſi prior.ff.pro ſoc.ſed q̃d ſi perdita eſt pars capitalis quo caſu operarius non vult ponere operã,in re q̃ eſt magna,ĩ re q̃ eſt parua,niſi ſuppleat̃ capitale q̃d iuris?Idem Bal.ibidem in xij.q. dicit ꝙ fouet æq̃tatẽ arg.ff.de adm. tut.l.ita aũt in prin.& ita dicit Sal.in d.l.j.in iiij.q.ſed in j. caſu propoſito dubitãdum puto q̃ñ fuit contracta ſocietas in aliqua mercantia

cantia per qnquẽnium ita ꝙ vnus habeat ponere capitale alter operã, ita ꝙ nulla fuit habita ↄſideratio ad certũ capitale qđ tũc ponebatur, ſed tm̃modo fuit dictum ꝙ dicto tp̃e perdurante teneatur ponere capitale, qđ.n. poſitũ fuit & nõ durat nullũ poſuiſſe videbit, dicerem tñ dictum Bald. ꝓcedere vbi inita eſt ſocietas habito reſpectu ad certũ capitale qđ tunc ponebatur nã illo perẽpto pe
27 rit ſocietas. † Quid.n.ſi contracta fuit ſocietas ita ꝙ vnus poſuit capitale ad cõe lucrum & delucrum cũ pacto ꝙ ſi delucrum ſeu excapitum fuerit factum teneatur infra menſem reddere rõnem, & ꝓbare dictum excapitum an ſi intra mẽſem minime fuerit reddita rõ, nec ꝓbatum excapitũ audiatur finito mẽſe ſi vult ꝓbare? Bal. in ↄſ.lxj. in ij. vol. inc. in iſta q. in ij. dubio ↄſuluit ꝙ audit̃ poſt mẽſem ad ꝓbãdum nõ obſtãte pacto p̃dicto motus q.a ſi iudex dat terminũ alicui partiũ ad aliqđ probandum auditur ẽt poſt terminũ, ſi ius aduerſarij nõ ſit effectũ deteriꝰ (puta q.a ei ſaluę ſunt defenſiones) vt l. Mãcipiorũ, ff. de optio.leg. & ibi, ꝑ Bar. & ꝑ Cyn. in
28 aũt iubemus C. de iud. † Nunquid ergo ſocius teneatur conſocio reddere rõnem de geſtis, & adminiſtratis? & dicendũ eſt ꝙ ſic: vt dicit Bar. in l. mutius, ff. ꝓ ſoc. vbi dicit ꝙ rõ ſocioꝝ debet reuideri de anno in annũ amicabiliter nõ dictato iudicio, niſi aliud in pactis eoꝝ caueat, vel debet reuideri qñcunq; ſine calũnia petitur: vt dñt Bal. & Sal. in rub. C. ꝓ ſoc. & hr̃ in l. tandiu eo.ti. & ſequitur Bart. Soc. in conſ. 213. in iij. col. in ij. li. verſ. j. concluſio, & in ↄſ. 193. col. v. ver. circa quintam eo lib. ſed qñ eſt reddenda rõ? tex. in l. cum ſeruus ff. de ma.teſt. dicit ꝙ præferendę ſunt rõnes qñ proferri ſolent. i. offerendæ legendæ, explorandæ, computandæ an ꝓbe vel improbe referant̃, rectè vel nõ rectè, accepta, & data, tex. in l. q. ſub ↄdõne reddendaꝝ rõnum, ff. de ↄd. & dem. dicit ꝙ qui tenetur reddere rõnes debet fidem facere de oĩbus quę ab eo geſta ſunt, tex. vero in l. ſtatu liber §. vlt. ff. de ſtatu. dicit volumina rõnum tradenda ad ꝑcuntãdas ſciendas, & examinãdas rõnes, & ſi latius vis videre qualiter ſocius teneatur reddere rõnem, vide Bal. in cõſ. 152. in iij. lib. incip. ad euidentiam p̃mittendum eſt, & ibi ẽt dicit ꝙ ſocius tenetur conficere libros rõnum alias ſi non conficit iuratur ĩ litẽ contra ſocium, & pleniſſime de p̃dictis oĩbus vide car. molen. in cõſu. Par. in ti. j. de
29 mat. feu. in §. vj. nu. 15. fo. 101. cũ pl. ſeq. † Et an Arrẽdator ĩ ſocietate res alterius adminiſtrãs q. de negocijs geſtis nõ reddidit calculũ, dicat̃ furtũ cõmiſiſſe, & an ↄueniri poſſit ad rõnem reddendam, & per quantum tp̃s poſſit peti vt reddatur rõ adminiſtrationis, & qñ petatur, & an ſocius cõuentus ad reddendam rõnem debet in expẽſis condẽnari ſi nõ fuit interpellatus extra iudicialiter vt reddat rõnẽ? & de multis alijs vide Bertran. ĩ
30 ↄſ. clij. in iij. lib. † Et q.d ſi vendant̃ res cões per aliquẽ ex ſocijs demũ tp̃e redditionis rõnis ſocio qui vendidit fit dubium ꝙ res non debuerat vendi, & ꝙ de voluntate ſocioꝝ minime fuerit diſtracta, an in dubio p̃ſumatur rem venditã de voluntate ſocioꝝ? Bal. in l. in familię. C. fam. &c. demũ circa: dicit ꝙ ſi res quæ vendita fuit erat expoſita venalis, & quę ideo tenebat̃ vt venderetur (vt ſunt mercantiæ) & tũc res illa diſtracta cenſebit̃ de voluntate oĩum, at ſecus dicit in caſu cõtrario.
31 † Sed finge in redditione rõnis fieri dubium ꝙ res vendita fuerit maiori p̃cio q̃ aſſeritur venditã eſſe ꝑ conſocium quid iuris? Idem Bald. vbi ſupra dicit ꝙ ſuꝑ hoc debẽt recipi ꝓbationes vtriuſq; p̃tis, & ſi neutra ꝑs ꝓbauerit ſtandũ eſt iuro vendentis, ſi eſt hõ bonæ ↄdõnis vitæ, & famæ arg. l. ſi q s ꝓ redemptione. C. de dona. & ſeqtur Lud. Rom. in l.
32 in illa j. col. ff. de verb. obl. † Quid.n. ſi pater quo ad vixerit dedit pecuniã filio ſuo vt cũ ea lucrari, & negociari poſſet, q. viuente p̃re ex dicta pecunia mercantiam geſſit multaq. exinde lucratus extitit, oĩaq. ponebat viuẽte patre rõnem, & compotum paterni nois, an mortuo patre dicta lucra ſint cõia cum alijs fratribus? Ang. in ↄſ. lxxxv. inc. ex themate conſuluit ꝙ oĩa lucra quęſtuſq. dicti fratres viuente patre quæſita, ſunt æqualiter diuidẽda cum alijs fratribus, & ſimiliter ſi decedẽte patre ꝑſeueraſſet in mercantia cũ dicta pecunia, ęqualiter lucra debent diuidi iure ſocietatis, ſi actus ſociales iterueniſſent inter
33 eos mortuo p̃re, alias ſecus. † Illud ẽt ſcire intereſt ecce facta eſt diuiſio inter ſocios, & occaſione ſocietatis vnus ſocioꝝ alteri cedit noĩa debitoꝝ ſocietatis, & dũ hic ceſſionarius ageret ↄtra debitores ceſſos opponit̃ ꝙ nõ põt agere ſtãte ritu magnę curię vicariæ (quo diſponit non poſſe agi iure niſi ceſſio ꝓbet̃ facta ex cã neceſſaria q.d iuris), ꝑ reſolutio

lutione illud iſpiciedũ eſt, nunqd ceſſio iter ſocios, ex cã neceſſaria, vel lucratiua dicat? & certe tenedũ eſt ex cã neceſſaria nõ lucratiua cẽſendã eſſe, ex doc. Bar. i l. ꝑ diuerſas. C. mã. circa fi. vbi æqperat ſocios coheredibus. Sed ceſſio facta inter coheredes dr̃ cã expediẽs & neceſſaria vt tradit Pau. de caſ. in d. l. ꝑ diuerſas iij. col. ver. & i effectu, vbi cõgerit oẽs cãs neceſſarias, & expediẽtes, & tñ ponit ceſſionẽ factã inter coheredes eſſe ex cã neceſſaria, ergo idẽ dicẽdũ eſt de facta iter ꝯſocios, ſeqtur Bal. ibidem j. col. ver. & in textu coheredes, ſeqtur do. Abb. in c. ij. de alie. iur. muta. cau. fa. nec ipſa ceſſione reqrit̃ alius titulus q̃ ipſa diuiſio iter eos q ꝓ titulo hr̃, vt tradit Pau. caſt. in loco ſupra citato, nec reqritur aliqua noĩatio ꝑcij cum ipſi diuiſio habeatur ꝓ precio cedendaꝝ act. vt tenet Bal. vbi ſupra j. col. verſ. ij. quę eſt rõ, confirma. optima rõne nam diuiſio æquiperatur trãſactioni: vt no. gl. in l. tres fratres, ff. de pac. & Bar. in l. q Romæ, §. duo fr. ff. de verb. obl. in ij. q. ꝯfirmat Iaſ. in d. l. q Romę d. §. duo fratres xiiij. col. in fi. ſed qñ aliqd fit ex cã tranſactionis non dr̃ voluntariũ, ſed neceſſariũ, vt euitent̃ lites, ergo &c. Accedat ꝑdictis qa vt plurimũ in iſtis ceſſionibus ſocioꝝ ſolet fieri pactũ de cedẽdo partẽ ſuã: Ita tñ ſoluere hẽat oẽ illud ad qd̃ erit debitor occaſione ſocietatis, & tũc trãſit in ꝯtractũ inominatũ do vt facias, & ſic eſt neceſſaria, ſm̃ Paul. de ca. in d. l. ꝑ diuerſas v. col. ver. ſed pone, & ſeqtur Bal. ibi ij. col. verſ. ij. q̃ro: Item diuiſio cenſet vera alienatio: ſm̃ Iaſ. in d. §. duo fratres in antep. col. ver. nã licet, ergo ceſſio facta ex cã diuiſionis vr̃ facta ex cã neceſſaria: Itẽ inqt Bar. in d. l. ꝑ diuerſas ꝙ nihil aliud eſt titulus q̃ cã cõtractus, ſed hic interuenit cã diuiſionis, ergo non põt dici ꝙ ſit ſine cã
34 ſeu titulo.† Sed ꝑdictis ꝯñs eſt ecce duo mercatores diſtrahunt inter ſe ſocietatẽ, & vni aſſignant̃ mercantię q forte ſunt Venetijs alteri mercãtiæ quæ ſunt Peruſij cũ ſuis emolumẽtis qualiter ergo vnus ꝯſeruabit, alteꝝ indẽnẽ à ꝯtractibus initis? dicit Bal. in l. certũ eſt. C. fam. erci. pen. col. verſ. vlterius q̃ro, ꝙ ſm̃ pet. ſi vnus iſtoꝝ eſt obligatus, & condẽnatus conſeruabit indẽnis per cautionẽ, veꝝ Cy. dicebat ꝙ ſi condẽnatus non eſſet, ſed eſſet obligatus ꝑ inſtr̃m guarentigiatũ, debet ꝯſeruari indẽnis ſoluendo nõ cauẽdo.
35 †Vbi aũt nihil conuentũ fuerit qualiter inter ſocios debet lucrũ diuidi nec adeſt cõſuetudo, tũc Bal. i l. j. C. ꝓ ſoc. q. ij. & Ang. i trac. ſociet. dñt qd̃ ſi vnus ex ſocijs poſuit centũ, & aliter oꝑas & de lucro hñt ducẽta extrahit primo q poſuit centũ capitale ſuũ, & reliqua ducenta quę ſunt de lucro diuidentur inter oẽs, ita tñ quod qui plus poſuit in ſocietate puta ꝑꝑ operas, & pecuniam vel duas partes pecuniæ, reſpectu illi q ſoluit vnam partem poſuit nõ reſpectu eius q operas poſuit qa opera valent tm̃ ſicut pecunia quæ ponitur,
36 hẽbit plus de lucro arbitrio boni viri.† Sed qd ſi ſunt duo ſocij q inierunt ſocietatẽ iter eos i certis pecudibus (puta vnus poſuit cẽtũ pecudes alius cẽtum triginta ꝑꝑ bonitatẽ:) an in diuiſione debeat hr̃i rõ, & æqualis debeat cõſiderari nõ ſolũ reſpectu numeri, ſed ẽt reſpectu bonitatis, valoris & extimatiõis pecudũ? hanc qõnem ſemel in ſacro regio ꝯſ. Neap. eueniſſe in facto teſtatur Afſl. in deciſio. lviij. vertitur dubiũ: vbi refert fuiſſe deciſum quod non ſolũ ſeruanda eſt ęqualitas inter ſocios reſpectu numeri pecudũ, ſed ẽt reſpectu bonitatis, valoris, & extimationis pecudũ, & hęc ſufficiãt quo ad hãc materiã ſocietatis i qua plura notatu digna eſſe dicturus, ſed ne videar trãſcribere ijs ſolis ꝯtẽtus ſum. Reſtat vt aliqua i mã emptionis vẽditioniſq. dicamus, & licet emptionis ꝯgeſtio i pluribus locis ꝑ ſcribẽtes reperiat̃ tcã, quo fit vt potius futilitatis q̃ vtilitatis pri. ſi qdẽ facie videat̃ i ijs nr̃is additionibꝰ aliqua trãſportare, nihilominus rectè ituẽtibus nõ
37 oĩno inutilia erũt. † Id circo illud ꝑſcire oportet, qd̃ ꝯtractus emptionis, vẽditioniſq;, vt ex oĩ ſui ꝑte ꝑfectus ſit, reqritur ꝙ vẽditio ſit facta cõi conſenſu, ꝑcium ſolutũ, & res tradita, vt inſt. de empt. & vend. §. ꝑcium, & in l. ij. §. j. & in l. pact. ff. eo. tit. & l. Iulia. §. offerri, ff. de act. emp. & inſt. de re. diu. §. vẽditę, ſed latius exordiẽdo, dicendum eſt ꝑfectionem iſtius ꝯtractus quatrupliciter conſiderandã fore, primo reſpectu ipſius exiſtentiæ, & dr̃ perfectus ſolo conſenſu, vt l. iuriſgentiũ in prin. ff. de pac. ij. modo dr̃ perfectio, reſpectu actionis, & obligationis ex ꝯtractu ꝓducendæ, & ſi ſit contractus cõdictionalis, non dr̃ perfectus ꝯdõne pendente l. hæc vend. ff. de actio. em. & ven. iij. modo dr̃ perfectio reſpectu ſubſtantiæ, (vt oĩa quæ ſint de mente cõtrahentium ſint expreſſa, & quæ ſint de ſolennitate ſint appoſita) l. contractus. C. de

sid.instr.iiij.dr ꝑfectio quãtum ad effectum, q̃a ex ꝯtractu facta est executio, & deuẽtum est ad traditionẽ rei. vt est gl. ord. in l. necessario in prin. ff. de peri. & cõmo. rei venditæ.
38 †Et qtũs dixerim hũc ꝯtractũ solo cõsensu celebrari, cũ sit iuris gentium, est verũ si talis cõsensus interuenit simul, & eodẽ tp̃e ab ipsis cõtrahẽtibus pñtialiter, nã consentire est simul sentire, tex. est iũcta gl. in vers. consentire in l. ꝯsensu in princ. ff. de actio. & oblig. vnde si dixero vendo equũ pro decẽ ticio, & vnus audiẽs referat ipsi ticio, q̃ dixerit se velle emere, certe isto casu nõ contrahitur emptio, nec vẽditio. vt dixit gl. ord. in l. j. in fi. in verbo ꝑ lr̃as, ff. de contrahen. emp. & ex hoc alias me assidẽte pro iudice in ciu. Salerni in nũdinis q̃ ibi celebrant de mense septẽbris, dicebam (in cã cuiusdã scolaris ꝑtendentis se emisse quosdã libros à quodã librario, & ꝓbare visus fuit dictã emptionẽ ꝑ testes deponentes dcm̃ librariũ dixisse in absentia scholaris. se vẽdidisse illos lib. dicto scolari) non esse ꝑfecte legitimeq. probatã emptionem.
39 †Bene tñ emptionem ꝑ nunciũ, vel epistolã fieri constitutũ est, si tñ specialiter nuncius ad hoc deputatus extitisset ꝑ tex. in l. j. §. fi. ff.
40 contrah. empt. & vend. †Nec perfectã putes venditionem, si p̃cium collatũ extitisse in arbitrium tertij in specie non noĩati. Vt in spẽ dixit Ang. Aret in §. p̃cium inst. de empt. &
41 vend. num. 11. in gl. noiatus. †Sed valere emptionẽ licet de certo p̃cio cõuentũ minime fuerit, si res vẽdita foret ꝓ eo p̃cio pro quanto apud aliũ emptorem repiet, ꝯstitutũ est, repto tñ p̃cij certi emptore, ſm̃ Io. And. in tit. de empt. & vend. §. nunc dicendũ in addi. ad spe. in add. magna: quem refert, & seq̃tur Bal. in l. ij. in fi. C. de re vẽd. & Ang. in l. q̃ Romæ, §. coheredes, ff. de verb. obl. & probat in l. fi. C. de iure emph. (ibi tãtã quãtitatẽ, quãtã ab alio recipe põt) & non intelligit de iusto p̃cio, sed de quocunq; q̃ repertũ fuerit ẽt singulari, & non cõi extimatione.
42 †Sed illud hęsitationem parit, nunq̃d venditio intelligat facta p hec verba, (videlicet: voime vẽdere il tuo cauallo, & vendens r̃ndet che si, & ne volea cẽto fiorini, & volens emere dixit, Io te ne voglio dare cẽto fiorini bolognini dieci ꝑ fiorino, & vẽdens r̃dit tu me hai inteso?) Phil. Cor. in ꝯs. 123. incip. vr̃ pri. facie in iiij. lib. tenet q̃ nõ, q̃a per illa verba tu me hai inteso dat intelligi volũtas ipsius q̃ persistit in
43 eius primeua intentione. †Ponam hic q̃õnẽ alias de facto corã me ventilatam in nundinis Salerni. Quidã mercator pellium hẽbat discipulũ in apoteca, qui discipulus in absentia sui magistri vendidit pelles vni mercatori. Demũ magister ignorãs venditionẽ factã ꝑ eius discipulum, alteri vẽdidit, fuit dubitatũ q̃s istorũ emptorũ præferatur, stante quia primo emptori ꝑ discipulũ fuit facta traditio? in quo q̃a nõ fuit ꝓbatũ q̃ discipulus esset solitus vẽdere pelles ĩ absentia magistri, & sic prima vẽditio vr̃ insufficiens, licet fuisset facta traditio, tñ p̃fertur secũdus emptor, q̃ habet cãm à vero dño pellium secundum gl. no. in l. si indebitum §. j. & ibi Bar. ff. rem rat. hab. & firmat Ias. in l. quoties C. de rei vẽd. nu. 45. & ita determinaui, & executũ fuit pro quo est tex. in l. si ea res, §. vterq; nr̃m.
44 ff. de actio. emp. & vend. †Itẽ valere vẽditionem si dicatur vendo ꝓ decem, & illo pluri q̃ Titius extim. l. cauet, vt est tex. in l. hæc vẽditio. §. fi. ff. de ꝯtrah. emp. & firmat do. Fab. de mon. san. saui. in tract. de emp. & vend. i v.
45 parte nu. 29. †Itẽ licet ꝯstitutũ sit nõ aliter perfectã esse emptionem q̃ si precium solũ sit, quo ad dñij translationem, tñ si fuerint data pignora, idẽ erit l. q̃ vendidi, & l. vt res, ff. de ꝯtr. empt. hæc. n. tria non ad imparia iudicantur, p̃cium fore solutum, habitã fuisse fidẽ de p̃cio, vel data fuisse pignora, quo ad dñij translationem, & perfectionem contra
46 ctus iuribus superius allegatis. †Et habitã fuisse fidem de precio, tunc dicetur, si rẽ traditam fore ꝯstat, si nihil fuerit dictũ vt dicit gl. in d. l. q̃ vendidi, & in §. vẽditæ inst. de emptio, & vend. & cũ gl. transeunt cõiter doct.
47 †Quod minime ꝓcedere dicas, si venditio in nundinis fieret, q̃a licet traditam rem ꝓbetur, haud fidem de p̃cio habitam cẽsendũ est, q̃a ex quo ab inde de ꝓximo nundinãtes sunt recessuri, nõ est ꝑsumendum fuisse habitã fidẽ de p̃tio iuxta tex ĩ l. si quasi, ff. de pig. actio. ſm̃ Bald. in l. si non donationis. C. de ꝯtrah. empt. & de iud. l. si legationes, & l. si soluturus ff. pro soc. & per gl. in l. quod vẽdidi, ff. de empt. & vend. & Bar. in d. l. si quasi.
48 †Nec obmitto, q̃d testes volentes ꝓbare emptionẽ, debẽt cõcludenter deponere cõi consensu fuisse contractum celebratum, rẽ emptã fuisse traditam, & preciũ numeratũ, certumq̃ fuisse terminũ, vel habitã fuisse fidem de p̃cio, ſm̃ Spec. in tit. de test. §. nunc

tract

tractandũ ver.q̃d ergo, & ꝓbatur per tex.in l.cum res,C.de ꝓb.& per Lud.de Ro.in cõ-
51 si.xcj.incip.visis & percũctatis actis. † Illud sciendum est ꝙ simplex datio arrarũ nõ facit rem desinere esse integrã, nisi date forent in partem p̃tij & solutionis ẜm Bar.in l.ab em pt.ff.de pac.& est tex.in l.ij.C.q̃n li.ab empt. disce.& in dubio vr̃ arra data in partem p̃tij, si erat in pec.num. ẜm gl. & Bal.in l.iij.ff.de l.cõm. facit pro hoc l.ex empto.§.is q̃ vina. ff.de act.emp.† Sed illud inuestigandũ puto, nunq̃d si datus fuerit vnus nũmus in partem pretij & pro arra,ex hoc videatur rẽ desinere esse itegram?& vr̃ dicendũ ꝙ non q̃a tex. tex.in d.l.ij. dicit rẽ desinere esse itegrã si ps pretij fuerit soluta, & pars in dubio dr̃ dimi dia l.ẽt,ff.de vsuf.l.de ętate,§.q̃ interrogatus ff.de inter act.l.nomẽ,§.portionis, ff.de ver. sig.l.talis,§.fi.ff.de pac.per gl.& in l.si qui ad uocatorũ de postu.& hr̃ per Bal.in l.scimus, in prin.C.de inoff.test.Bar.in l.ij.C.q̃n & q̃. iiij.pars,debe.lib.x.car.in cle.ij.§.ij.de ęta.& qualit.cum simi.vñ nõ vr̃ fuisse de mente im perat.in d.l.ij.ꝙ si emptio fuerit ꝓ centũ cõ tracta,ꝙ per solutionẽ vnius nũmi seu obuli desinat rẽ nõ esset integrã, quasi fuerit soluta ꝑs. cũ modicũ non est in ꝯsideratione, l.scio, in gl.ff.de in integ.rest.& l.in reb.§. pñt,ff.cõm.& ibi,gl.hinc est ꝙ respectu modicæ rei non debet q̃s acq̃rere magnũ actio nẽ.ẜm Spec.in ti.de feu.§.ij.ver.xxiij.& sic re spectu vnius nũmi,vel obuli nõ debet dici rẽ desinere esse integram, & sic acq̃ri magnam actionẽ,bñ tñ dico ꝙ licet:pars in dubio intelligatur de dimidia vt supra, attñ aliq̃n ẽt minor pars cõtinetur(vt q̃n de mente loquẽ tis constaret) de quo extra de decim.c.ij.lib. vj.& ꝑ domi.de sa.ge.in romana , §.deinde ĩ prin.de cẽs.lib.vj.& sic licet: medietas pretij nõ sit soluta ꝓcedit dispõ tex.in d.l.ij.dũmõ sit saltim vj pars. vel maior vno nũmo , seu obulo,& ita ꝓ nunc dicerẽ,quod est notandum q̃a sæpe rustici hoc faciũt.nec repeti ab aliquo tactũ . & ꝓ prędictis facit q̃a modica res nõ parit nec actio.nec excep.l.habitatores,ff.loca.l.si id quod,§.si quas, ff.de donat. inter vir.& vxo.cum concor.alleg.in gl. Itẽ quia modicum & nihil æq̃perantur c.licet cãm de ꝓb.c.cũ te de re.iud.c.reuera de con se.dist.ij.licet in cõtrarium videat̃ facere q̃a per solutionẽ ẽt vnius nũmi noie census factam interrũpitur p̃scriptio: ẜm Bal.i c.illud in vlt.col.de p̃scr.& voluit Ang.in l.quãdiu. C.de distrac.pig.non tñ recedo à prædictis.
51 † Dubitãt in plerisq; locis scribẽtes, si datis arris altera pars se pœniteat vltra duplicationẽ arrarũ possit agi ad interesse ꝓ perfectione ꝯtractus ? & gl.in l.ꝯtractus,C.de fid. instr.& in §.j.inst.de emp.& ven.dñt ꝙ sic,& sequunt̃ Dy.& Bar.in l.j.§.si q̃s dixerit, ff.de pu.& seq̃tur do.Fab.de mon.sa.saui.in trac.
52 empt.& vend.in v.parte, q.xj.nu.69. † Albi etiam non desinunt inuestigare q̃n dicatur perfectus contractus quo ad agendũ,& quo ad periculum emptoris, si fuit venditum vinum,oleum,& aliæ res consistentes in põdere,numero,vel mẽsura ? & distinguit tex. in l.q̃d̃ s̃pe,§.in his, ff.de ꝯtrah.emp.& ibi pul chre declarat Bal.ꝙ aut venditio sit simpliciter,& fuit cõstitutũ vnũ pretium ꝓ toto frumẽto,oleo,vel vino, & statim venditio dr̃ ꝑ fecta:aut fuit facta vẽditio taliter ꝙ ꝓ singulo corꝑe,põdere,vel mensura , sit certum p̃cium statutũ,& isto casu nõ ꝑfectus,contractus,nisi secuta appensione,numeratione.& ponderatione,& tũc dr̃ facta vend.ad mẽsuram,q̃n ꝓ singulo stario,vel iugere terræ cõ stituitur certũ p̃tium (Puta x.ꝓ singulo stario)vt declarat Bal.vbi supra,& de ijs addovidendũ Fran.de are.in ꝯs.xj.ꝓ totũ,& Dec.in cons.179.& Soc.cons.vlt.in iiij.lib.vbi ple-
53 nè.† Item ex signatura vini in vegete facta nõ trãsferri dñium in eũ q̃ signauit: iq̃ t tex. in l.j.§.si doliũ,ff.de per.& com.rei ven.& tenet Bal.in rub.C.eo.ti.col.j.& Ias.in l.quoties vj.limit.C.de rei vend.& Boër.in dec.cv.
54 nu.x.in pri.ꝑte. † Quid.n.si mercatores dũ esset magna penuria frumẽti: emissent maximam quãtitatẽ frumẽti soluerunt pretiũ, & venditores nõ tradiderunt frumentũ in tempore: adeo ꝙ decreuit p̃tium frumẽti:ad quẽ periculũ diminutionis spectet ? ista q̃o fuit semel in ciuitate Papię tꝑe quo Lodou.rex contra Venetos bellũ mouit. vt refert Hier. Cagn.in repetit.l.curabit,ff.de act.emp.& vẽ di.nu.47.& ibi dicit fuisse determinatum ꝙ periculũ diminutionis respicit emptores ꝑ ea q̃ tradit Alex.& Aquen.in l.de diuisione vlt.col.ff.sol.mat.& subtiliter declarat Are. in ꝯs.cl.visis diligenter col.vj.vbi dñt text.in l.curabit,ff.de act.emp.in quantũ voluit deberi vsuras ꝑ ꝑ morã irregularem,ob nõ adimplemẽtum ꝯtractus: debere intelligi vt ꝓ cedat respectu fructuũ,&accessionũ.rõne ęq̃

tatis in tex. scriptæ. non aũt ꝓcedit quo ad periculũ interitus, vel valorẽ rei in q̃bus ista mora irregularis q̃ contrahitur ꝑ implemẽtum rei nõ operatur, quod est notandũ, ꝑdicta tñ sanè intelligo vbi sola mora irregularis daret̃ q̃ cõtrahitur per solutionẽ pretij ex parte emptoris, & ꝑ traditionẽ rei ex pte vẽditoris. at secus vbi daretur mora regularis, quę ꝯtrahitur per iterpellationẽ expressam, vel tacitam per appositionẽ diei & pœnæ ꝑ ea q̃ hñr in l.j.ff.de act.emp.&in d.l.curabit.
55 & vide ẽt Capi.in dec.xix. † Quid.n.si tibi ꝓmittã per solẽnem stipulationẽ vendere certas res, an si pnia ductus nolueris emere tenearis? Paul.de cast.in l.bone fidei quam legit cum l.si heres vers.tñ, ff.de eo.quod cer. loc.ponit hanc q̃onem & ibi tenet quod hẽt locum pnia: imò si quid solutum est repeti poterit: ẽt ꝙ non stetit per ꝓmissorem quo minus vẽderet. mouetur rõne quia si aliq̃s ꝓmittit vendere per stipulationẽ mihi, ipse ꝓmissor est obligatus mihi, l.labeo, §.ꝯductum, ff.de verb.sig.nõ econuerso: q̃a ego ad nihil sum obligatus illi ꝓmittẽti vẽdere: licet, facta conditione teneatur ad pretium, & firmat ac seq̃tur Nic. Boër.in dec.xlviij.
56 nu.11.in j.parte. † Sed q̃d si q̃s offert mihi vendere iusto p̃cio aliquã rẽ, & ego accepto emere, an ip̃m sic offerentem cogere valeam ad vendendũ, si fortasse se pœnituerit Philip. cor.in cons.xxv.incip.circa pri.vol.iiij.consuluit ꝙ non põt cogi.rõ est s̃m eum q̃a illa oblatio vr̃ potius q̃dam declaratio, seu intimatio voluntatis suæ quam ꝓmissio: iõ ex ea non orit̃ actio.an refert ac sequitur Nic.
57 Boë.in d.dec.xlviij.nu.23. † Et notandũ est ꝙ vendito equo, cẽsetur venditus cũ freno & sella si hẽt. vt l.ædiles aiũt in prin.& ibi.gl. & Bar.ff.de ædil.ed.& Bart.in l.cum q.§.nõ solum, ff.de fur.& in l.si vt certo, §.vsq; adeo, ff.comoda.& Ang.in d.l.ædiles, §.venden.& Bal.in l.ij.C.de ædi.act.& voluit ibi: singularius Bal.(vt refert & seq̃tur Ias.in §.actionũ aũt inst.de act.nu.58.) ꝙ si aliq̃s cã vendendi õnderit equum bñ ornatum, ꝙ illa ornamẽta tenetur tradere: & si nõ vult tradere, licitũ est emptori agere infra xl.dies. allegat, l.eũ qui.§.non solũ, ff.de fur.& ibi dicit Ias. ꝙ veniunt ẽt illa ornamẽta quæ equus hẽbat ꝑ
58 duos dies ante venditionem. † Et si vendito equo infra triduũ moriatur à die factæ emptionis pręsumit̃ fuisse morbosum t̃pe vẽditionis: vt possit agi ad p̃tium cõtra venditorem s̃m Io.an.in add.Spec.in tit.de empt.& ven.§.sciendum ver.& nota quod in vend.& sequitur Alex.in add.ad Bar.in l.si in rixa in vlt.add.ff.ad corn.de sicar. & istam opin.seq̃tur & diffusius firmat Boër.in dec.324.num.
59 12.in xij.in ij.parte. † Finge.n.venditorem aĩalis se potestasse exp̃sse se nolle teneri de vitijs an nihilominus teneatur? & distinguẽdum puto, ꝙ aut fecit ꝓtestationem venditor se nolle teneri gñaliter & nihilominus tenetur: aut sp̃aliter & sp̃alibus verbis videlicet nolo teneri de tali vitio, & nõ tenetur l. quæro, ff.de act.emp.si vero erat vitiũ patẽs, & notum emptori. non tenetur vẽditor, l.ea quę commendandi, ff.de ꝯtrah.emp.aut non erat notum & tenet̃: q̃a dolus vẽditoris pręponderat culpę emptoris, l.item si obstetrix in fi.ff.ad l.aq.l.si vero vterq; erat ignorans tũc agitur quãto minoris res valet ꝑꝑ vitiũ, vel quãto minoris empturus fuisset emptor l.j.C.de ædil.act.si vero scienter venditor vẽdidit rẽ vitiosam, tenetur ad interesse extra rem: ignorãter vero tenetur quãto minoris empturus esset. dicit tñ Cy.in l.j.C.de ædil. act.ꝙ vitium manifestũ & apparens vẽditor non tenet̃ denũciare.i.qñ est extrinsecum: & in loco apto: (vt si equus est deoculatus vel
60 manifeste claudicat.) † Quid.n.si emptor rei vitiosæ vel morbosæ agit redhibitoria & ꝓbauit rẽ esse vitiosam añ venditionẽ factã: & pendente iudicio res est effecta sana, an hoc non obst.possit iudex cõdemnare vẽditorẽ? & in hoc licet prima facie videat̃ facere tex. in l.iustissime, §.fi.& l.si hoĩem, §.fi.cum l. seq.& l.quod si nolit, §.manc.ff.de æd.ed.ꝙ sic: tñ in cõtrariũ facit tex.in l.q alienam in prin.ff.de euic.& l.si fideiussor euictionis, ff. de excep.do.& ꝓ hoc facit regula tex.in l.adigere, §.quãuis, ff.de iu.pa.& doct.Bar.in l. vranius in fi.ff.de fideius. vbi vult q̃ vbicũq; pendente aliquo iudicio deficit cã fin.illius iudicij, illud iudiciũ impedit. & idẽ voluit in l.plurib.§.& si placet, ff.de ver.ob.& q̃ nõ possit condẽnare in diuiduo latissime hñs ꝑ Bar.Cęp.in l.actioni, ff.de ædil.ed.vbi ꝑ plura ita firmat in facti ꝯtingentia, ita obtinuisse referẽs, sup quo addo videndũ And.tiraq. in tract.cau.ces.num.231.in verbo Redhibitionis cã, dicẽtem ꝙ vẽditor dẽt in expensis eius cõdẽnari, & donec cessauerit vitiũ & si emptor perstiterit sciẽs vitiũ cessasse, debet i

alijs

aliis expensis ꝯdemnari:& hoc dicit voluisse
61 eundē Cep.vbi supra nu.11.† Illud non ab re. subnectendū puto: nunq̄d si cū fuerit de liberatū et conclusum inter ꝯsiliarios ciuitatis seu superioris de vēdendo frumētū certo & determinato ptio & non pluri:q̄dam hoc sciens vendidit suū frumētū pluri ptio q̄ cōclusō:anteq̄ ꝯclusio pdicta publicata extitisset(licet vēdiderit minori ptio q̄ tūc tpis in platea valebat)an cōtracta vend.&publicata dicta ꝯclusione rescindatur dictus ꝯtractus? in quo quidem casu reperio Bart.Cep.in l.si noīatim,ff.de ædil.ed.q̄ arguit ad ptes:& in q̄t sibi prima facie videri ꝙ rescindatur talis ꝯtractus motus per tex.in l.j.vēdit.ff.de act. emp.vbi dr̄ ꝙ si vēditor scit seruitutē deberi, & ignorabat emptor & nihil dixit venditor: ꝙ tenetur actione ex empto.Itē ꝓ hoc dicit facere tex.in d.l.si noīatim,& §.pced.(ibi cō sulto reticuit) & hanc opin.citat teneri per Gul.de cu.& Bar.in l.cōtra legē, ff.de leg.& Bar.in l.q̄ro,ff.de act.emp.& Paul.de ca.in l. j §.j.eo.ti.& Io.de pla. inst.de le.pa.tu in fi. j.col.sed Raph.ful.in d.l.q̄ro(vt ipse citat)tenet ꝯtrariū(videlicet:ꝙ valet ꝯtractus & non tenebatur emptorē admonere) sed ipse Bar. Cep.tenet ꝯtrariū & dicit ꝓ hoc esse casum ad lrām in rōne sui in l.j.in prin.ff.si q̄s test. liber esse ius.fu. (maxime ibi sed naturæ æquū est nō esse impositū)& ꝓ hoc ēt dicit facere, l.j.§.ille aūt nouissimus, C.de lat.lib. toll.vbi dr̄ ꝙ occasio fraudi nō est danda. & gl.in l.cum satis quæ inc.not.ibi. Itē daret occasio.C.de agr.& cens.lib.xj.& ꝙ ibi not. Bar.in fi.& quod not. Bar.in l.oēs ꝓfugi in fi.eo.ti.de agr.& censi.Itē h.d.ꝓbari rōne euidenti nā mēs statuentiū q̄d senserint spectanda erit:sed in casu pdicti statuti seu conclusionis fuit ꝙ ciuitas hrēt frumentum in bono foro:& ille fecit ꝯtrariū,ergo: Itē pro h.d.esse bonū tex. in l.Iulian.§.si vēditor dolo,& in §.seq.& in §.idem Iulianus dolum: nec obst.fm eū ꝙ statutū nō ligat nisi à tpe ꝓmulgationis, & ēt aliq̄n post duos mēses, vt in auth.vt nouæ ꝯstōnes: post insinuationem,col.v.quia paria sunt facere cōtra statutum iā ꝓmulgatū, vel nō promulgatū & in fraudem anticipat tps: arg.l.si quis id quod versi.ꝙ si dū ꝓponeretur, ff.de iur.om.iu.& tenendo istā opin.rn̄det motiuis Fulg. & sic ꝯcludit tenendū esse quod venditor tenet̄ ad restōnem pcij quāti interest ipsius emptoris rem emptā non fuisse illo pretio: & hęc no-
62 tes ad nōnullas q̄ōnes.† Solent aliq̄n venditores equoꝝ tpe venditionis protestatione pmissa vendere ꝙ non intendūt teneri de aliquibus vitijs: quo fit vt dubitetur an tale pactū liberet venditorē si equus est vitiosus:et distinguendū est aut ḡnaliter se ꝓtestauerit vēditor se teneri de q̄buscunq; vitijs nolle, & pactū sibi non ꝓdest: aut spāliter & spālibus verbis (videlicet nolo teneri de tali vitio)& pactū liberat,l.quæro, ff.de act.empt. si vero erat vitiū patens & notum emptori non tenetur venditor,l.ea q̄ cōmendandi,ff. de contrah.emp.aut nō erat notū &tenetur: q̄a dolus venditoris pponderat culpæ emptoris.vt l.Itē si obstetrix in fin.ff.ad l.aq.l.si vero vterq; erat ignorās tūc agitur quāto minoris valet res ꝓp vitiū:vel q̄to minoris empturus fuisset emptor,l.j.C.de ęd.act.si vero scienter vēditor vēdat rem vitiosam tenetur ad interesse extra rē: ignorāter vero tenetur q̄to minoris empturus esset: dicit tn̄ Cy.in l.j.C.de æd.act.vitiū manifestū & apparēs vēditor nō tenetur denūciare vr̄ q̄n est extrinsecum & in loco euidenti(vt si equus est deoculatus vel manifeste claudicat. Sed latius exhordiendo Bar.Cep.in l.si vēditor,ff.de ędil.ed.nu.8.cū seq.aliter distinguit vt ibi per
63 eum.)† Quid.n.si emi duas res quaꝝ vna est vitiosa &sic redhibitioni locus est:nunq̄d in ambab. reb. redhibitoriæ sit locus? & si res in aliquo offō sint ꝯiunctæ nec penitus sint sepatæ resolutio vnius est ꝓcul dubio resolutio alterius,at secus ecōtra l.ædi.§.cū aūt, ff.de æd.ed.& firmauit Bal.in l. si pdiū.C.de
64 æd.act. † Et q̄d si facta sit vēditio meritū ad certā mensurā q̄ tpe traditionis nō pstatur, an agi possit quāto minoris ex empto? dubiū est. in quo dicas ꝙ sic,l.si in emptione i prin.& l.Iul.§.q̄d tn̄,& l.si seruum,§.fi.ff.de act.emp.nā deceptus in mensura agit ad supplementū q̄to minoris ex c.per tuas de don. nisi adiectū si tps mēsurandi & referendi q̄a eo elapso renūciare vr̄: si ꝯuentum fuit mēsurare & referre inf.certū tps,vt est not.tex.
65 in l.q̄ fundū,ff.de ꝯtrah.emp. † Quid igitur dicendū de eo,quo sæpissime ꝯtigit inundinis dubitari,ecce q̄dā mercator vēdidit merces vni & nō tradidit,demum seq. die alteri eas merces vēdid. & tradidit q̄b. trad. illico è nūdinis recessit & dū scd̄s emptor voluisset recedere cū mercib.prius emptor vult im

pedire ſm emptorem vt non diſcedat cum mercibus ex quo per prius ei fuerunt vẽdite quærit an poſſit? & bř dicas q̄ non ſm Bal. in c.j.prima col.per illũ tex.in tit.quid ſit in ueſt.refert & ſequitur Iaſ.in l.quoties, C.de
66 rei ven.nu.2. † Quid.n.ſi duo emerunt merces à quodã mercatore ꝓ certo ꝑtio& vnus iſtoꝶ vult agere cõtra vẽditorẽ & offerre partẽ pretij vt ſibi tradantur merces pro rata ſua an poſſit? & dicendũ eſt quod nõ: vt eſt tex. in l.quod ſi nolit,§.idẽ marcellus,ff.de ędil. edic.&l.qui fiſtulas,§.q. fundum,ff.de ꝯtrah. emp.& Paul.de caſt.in l.Iulia.§.offerri,ff.de
67 act.emp.& Soc.in ꝯſ.xvi.in iij.lib. † Addam hic qõnem quæ de facto mihi euenit Salerni in nũdinis. Quidã mercator vendidit mihi tres ſaccos piperis & facta vẽditiõe cepi dictum piper & repoſui in trib.ſaccis meis, & ſub ſignaui ſeu ſigillaui dimiſiq.in eadem apotheca venditoris,q. alteri vendidit & tradidit,q.s ergo ꝑferatur dubitatũ fuit? in quo illud dicendũ eſt q.ď ex quo primus emptor mẽſurauit & poſuit in ſaccis ſuis ſignãdo ẽt, ſi poſtea venditor, alteri vendat ꝑfertur primus emptor: q.a per talem ſignaturã transfertur ita dñium ac ſi & ꝓut transfertur per veram traditionẽ. vt eſt tex. in l.quod ſi neque,§.fin.ff.de peri.& com.rei vend.fallit in vegete vini vendita:refert & ſequitur do.Iaſ. in d.l.quoties,C.de rei vend.nu.22.vbi pulchre & licet plura alia potuiſſem notatu digna hic addere ijs contentus ad alia deueniẽdum eſſe cenſui. Pet. Foll. I. V. D.

Iudiciorum quinta diſtinctio.

34 In

QVINTA

1
VINTA † principalis diſtõ iudicioꝶ eſt, q̃a iudicium aliud eſt ordinariũ,& aliud delegatũ. Ordinariũ, eſt illud, ꝙ vẽtilatur corã iudice ordinario : de quo loq̃tur totus titulus, extra, de of. ord. Iudicũ vero delegatum eſt, qđ vẽtilatur corã iudice delegato : de quo loq̃tur totus tit. extra de offi. deleg. & ff. de offi. eius cui mandat eſt iuriſd. ꝑ totũ .
2 † Quis aũt dicaꝛ iudex ordinarius, & q̃s delegatus, & q̃uo cognoſcatur vnus ab alio, & in q̃bus differat ordinarius à delegato, q̃a iſta eſt mã vtilis, & quotidiana, q̃ quotidie verſaꝛ in iudicijs, ideo decreui hic eã plene declarare, cũ hic opportune cõgruat. Iudex ergo ordinarius, dr̃ ille, q̃ eſt creatus à principe, papa, imꝑatore, vel rege, vel ab alio ſuꝑiore hñte ptãtem ꝯcedẽdi ordinariã iuriſdictionẽ: vt pſit vniuerſali iuriſdictioni alicꝰ ciuitatis, vel ꝓuinciæ, eo. n. ipſo ꝙ alicui cõmittiꝛ vniuerſitas negocioꝶ ꝑ hñtem ptãtem, cenſeꝛ creatus ordinarius, niſi expſſe dicaꝛ in cõmiſſione, ꝙ delegat ſibi cãs, vel ꝙ facit eũ delegatũ, nã tũc eſſet delegatus ad vniuerſitatẽ cãꝶ, ita declarat Alexan. in l. ꝑtor, ff. de iuriſd. omn. iud. de mente Bar. in l. more. eo. tit. & ſic habes bonã doctrinã cognoſcẽdi ordinariũ à delegato ad vniuerſitatẽ cãꝶ. põt tñ creari ordinarius nõ ſolũ cũ territorio, veꝶ ẽt ſine territorio: vt declarat Fel. in c. poſt ceſſionẽ. in princ. de ꝓb. & eſt tex. cũ gl. & ibi Gem. in c. ordinarij. de off. ord. li. vj.
3 † Scias tñ, ꝙ oĩs iuriſdictio plenaria eſt radicata in principe, & in eo eſt originaliter: vt ꝓbaꝛ in l. j. off. de ꝯſt. prin. & no. Bar. in l. j. col. fi. ff. de iuriſ. om. iud. & ad ſolũ principẽ ſpectat ꝯferre ordinariã iuriſdictionẽ, & creare iudices ordinarios, tex. eſt & ibi gl. & Bal. in c. j. §. iud. de pace iur. firm. in vſib. feu. & in l. j. ff. ad l. Iul. de amb. & gl. in c. ij. ne p̃l. vices ſuas. ita vt oẽs dignitates, & oĩa officia, & gradus ab ipſo principe ꝓfluant, ſicut riuuli à ſuo fonte, ita dicit Ang. in rub. ff. de iuriſ. om. iu. & Bal. in c. j. in prin. q̃s dica. dux. co. vel. mar. vñ plures gradus iudicũ ordinarioꝶ reperiunt. Quidã. n. dñr ſuꝑ illuſtres, q̃dã illuſtres, q̃dã ſpectabiles, quidã clariſſimi, & q̃dã infimi. quos gradus ponit gl. & ibi Alex. & Mod. in l. j. ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſ. & Spec. in tit. de iuriſ. om. iud. col. j. & ij.
4 † Delegatus vero, is dr̃, cui à principe vel ab ordinario, vel à delegato principis cã cõmittitur, vices gerens delegãtis, & ꝓprium nihil hñs, l. j. §. q̃ mãdata, ff. de offi. eius, cui mand. eſt iuriſd. ita declarat Alex. in rub. illius tit. col. iij. in fi. & Spe. in tit. de iud. deleg. §. j. Delegatis. n. dr̃ hr̃e, ſolũ vſum iuriſdictionis delegãtis, & nihil habet ꝓpriũ, quo ad iuriſdictionẽ, vt d. §. q̃ mãdatum, & l. & ſi ꝑtor. ff. de offi. eius, cui mãd. eſt iuriſd. Q̃uo aũt cognoſcaꝛ, an aliq̃s ſit creatus ordinarius, vel delegatus, vltra ea, q̃ dicit Alex. in d. l. ꝑtor. ff. de iuriſd. omn. iud. ponit Bar. in l. more. col. ij. verſ. iuxta hoc &c. eo. tit. & Abb. & cõiter do. in c. licet, de offi. ord. videlicet, q̃ñ in cõmiſſione diceret, ꝓcedas auctoritate nr̃a, vel delego, vel cõmitto tibi talẽ cãm, vel q̃ñ addit cõmiſſioni aliqua clauſula, q̃ non ſpectat ad ordinariã iuriſdictionẽ, vt ſi dicaꝛ, procedas appellatione remota, vel alia ſimili clauſula vtaꝛ. tunc. n. ſemper p̃ſumitur delegatus, ſm Abb. in d. c. licet, col. ij. Si vero hoc nõ apparet ex circunſtãtijs, & tunc ſi vniuerſitas cãꝶ conceditur, p̃ſumitur ordinarius, l. j. §. cũ vrbem, ff. de offi. præf. vr. Si vero vna cã vel plures diſtinctæ, & ſeparatæ concedãtur præſumiꝛ delegatus, ſm Bar. in d. l. more, C. col. ij. verſ. iuxta hoc, &c. & ibi ẽt Alex. in iij. col. in fin. & Bar. in l. ij. §. fin. ff. de opt. leg. & Bart. in
5 l. ambitioſa. col. fi. ff. de decr. ab ord. faci. † An aũt locũtenens, ſeu ſubſtitutus alicꝰ officialis, dicatur ordinaris, vel delegatus, hæc eſt pulchra q. & valde difficilis, & multæ q̃ões quotidianę pñt ex ea decidi, maxime, ꝓpter multas dr̃ias quæ ſunt inter ordinarium, & delegatũ : vnde pro pleniori diſcuſſione huius q̃õnis ſubijcio tres alias, q. j. erit, quis dicatur ſubſtitutus, ſeu vicarius, vel locũtenẽs. Secunda, an talis ſubſtitutus ſit ordinarius, vel delegatus. Tertia, vtrum inferior à principe poſſit ſibi conſtituere vicarium, ſeu locũtenentem.
6 † Venio ad primam q. ſuper qua dic ꝙ tres reperiuntur ſpecies vicarioꝶ, ſeu locatenentium. Primo modo dr̃ vicarius is, qui cõſtituitur ipſo iure à lege ſine facto hominis :
7 † prout eſt archidiaconus, qui abſente ep̃o, eſt vicarius ep̃i, ipſo iure. c. j. de offi. arch. Secundo modo, dr̃ vicarius ſeu vicegerens is, q̃ conſtituitur ab eodem ſuperiore, à quo fuit conſtitutus ille ordinarius, in cuius locum ſubrogatur, & de hoc loquitur tex. in l. ij. C. de offi. eius, qui vi. alte. ger. & l. j. §. à p̃fecto, ff. de leg. iij. Tertio modo dicitur vicarius is, qui ſubſtituitur ab aliquo in locum

ſui

sui ipsius substituentis, & de hoc loquitur
tex. in l. aliqñ, ff. de offõ procons. & in auth.
de coll. §. ad hoc ꝓhibemus. & in auth. vt nul
li iud. in prin. & Bar. in l. obseruare ff. de off.
procons. & hæc colligunt de mente Alex. in
8 rub. ff. de off. eius, cui man. est iurisd. †Qũo
aũt cognoscatur vicarius à delegato, decla-
rat Bart. in l. j. §. j. in fin. ff. qs & à quo appel.
vbi dicit, quod si vicarius sedet in eodẽ tribu
nali, in quo sedebat ꝯstituens. cẽset vicarius
si vero sedet in alio loco, dr̃ delegatus. Ex
quo infert ipse, qđ si ordinarius scribat ali-
cui, ꝙ sit suus vicarius in tali cã, vel in tali lo
co particulari, & distincto, talis nõ erit vica-
rius, sed delegatus, vt hr̃ in c. Rom. de app.
lib. vj. vñ à tali substituto appellat ad substi-
9 tuentem, vt ibi hr̃. †Secunda qõ est an talis
substitutus dicat ordinarius vel delegatus,
super qua vera ꝯclusio est, ꝙ in primis dua-
bus speciebus vicegerentium. s. qñ quis con
stituit à lege vel à superiore, dr̃ ordinarius,
ex quo lex, & talis superior poterat dare or
dinariã iurisdictionẽ, & hoc nõ hẽt dubium
ꝑ allegata ꝑ Alex. in d. rub. ff. de off. eius. In
tertia vero specie. s. qñ cõstituitur ab aliquo
officiali in locũ sui ipsius, in hoc ꝯsistit oẽ
dubium, vnde pro hñda veritate distingue,
aut talis vicarius substituit ab ipso principe
in locũ sui ipsius, ꝓut est vicerex, vel legatus
de latere, & sine dubio talis vicarius habet
ordinariã iurisdictionẽ. tex. est in c. tua. & ibi
per doct. de offi. vicar. Ponderando ibi illud
verbum, iurisd. quæ in dubio intelligitur, de
ordinaria, ſm Abb. ibi. & dicã infra in drĩjs.
nam princeps potest dare ordinariam iuris-
dictionem, vt supra dixi, & ꝓbatur in l. j. §.
10 cum vrbem, ff. de offic. pref. vrb. †Ex quo in-
fero, quod hodie in regno idem esset dicen-
dum de istis substitutis ducum comitum, &
marchionum, quos in regno appellamus vi
ceduces, vicecomites, &c. nam isti hñt ordi-
nariam iurisdictionem, quia ex forma priui
legiorum oẽs barones regni hñt merum, &
mistum imperiũ sibi concessum à rege cum
ptãte creandi capitaneos ad iustitiã, & ordina
rios iudices, ſm And. de Iser. in ꝯst. in locis
demanij la prima, & isti qui hñt priuilegiũ,
dñr exercere iurisdictionem de licentia prin
cipis, vt no. And. de Iser. in ꝯst. ea quæ, & ma
xime in prædictis dignitatibus, quæ appel-
lantur regales ſm Bal. & cõiter doct. in c. j.
de feu. marc. & Alex. in cons. xxv. col. iij. in
11 v. vol. †& dicit Matth. de affl. in dec. lxxvij.
consi. Neapol. quod rõne territorij oẽs ba-
rones habẽt iurisdictionem in baronia sua.
12 †Si vero talis substitutus creatur ab inferio
re à principe, qui tñ non sit dux, comes, vel
marchio, vel baro hñs merum imperium ex
priuilegio, vt supra, puta sumus i capitaneo
seu rectore ciuitatis, vel p̃side, qui vult substi
tuere aliquem in locum sui ipsius, in hoc est
dr̃ia inter ius ciuile, & canonicum, qa vica-
rius episcopi habet ordinariã iurisdictionẽ
vt no. Abb. in d. cap. tua. de offi. vic. & gl. in d.
cap. Romana. de appell. lib. vj. & hr̃ in c. ij. de
off. vic. lib. vj. quia lex dat sibi iurisdictionẽ
ordinariam, ſm Alex. in d. rub. ff. de offi. eius
col. iiij. circa fin. sed vicarius rectoris ciuitã-
tis vel p̃sidis, nõ habet ordinariam, quia nec
lex ei dat, nec ipse dare potest, ex quo talem
auctoritatem non habet, imò prohibetur à
lege, per d. §. ad hoc ꝓhibemus in authen. de
13 colla. †Confirmatur id quod dicimus de vi
cario episcopi, quod sit ordinarius, qa epi-
scopus æquiparatur duci, comiti, vel baroni
ſm Bart. in l. v. in princ. & ibi ẽt Alex. ff. de
verb. oblig. vide sicut substitutus comitis, vel
baronis dr̃ ordinarius, vt modo dixi, itã &
substitutus episcopi, quia ex cõi forma bul-
larum, eandem habe diocesim à papa sibi cõ
cessam, quam habet baro in baronia, & ꝓba
14 tur in c. cum episcopus de offi. vic. lib. vj. †Li
mita tñ istud, quod dr̃ de vicario episcopi,
procedere in vicario gñali, quia ille dr̃ ordi
narius, secus in vicario speciali dato in vna
terra diocesis, vel in certa parte causaꝝ tñ:
qui dr̃ vicarius foraneus vel ruralis, quia ille
est delegatus, non ordinarius gl. est notabi-
lis in cl. ij. in ver. foraneo de rescr. & tenet
Gem. in c. j. in ij. q. de off. ord. lib. vj. & Fel. in
rub. de off. deleg. col. fi. & Alex. in rub. ff. de
off. eius col. pen. in princ. & Ang. in l. præcipi
15 mus. C. de app. †vnde tunc à tali vicario fo
raneo appellaret ad episcopũ, vel ad vicariũ
neralem, vt hr̃ in d. c. Romana. & ibi Gemin.
de appel. lib. vj. & no. Cald. in ꝯs. ij. in tit. de
appel. licet secus sit in vicario gñali, quia ab
eo non appellat ad episcopũ, ex quo est idẽ
trib. vt d. c. Romana. & not. Bar. in l. j. §. j. ff.
qs & à quo app. & ad prędicta vide ẽt Card.
16 in d. cl. ij. in xxiiij. q. de resc. †Secundo no-
tabiliter limita procedere in his, quæ de iu-
re communi, & generali conceduntur vica-
rio episcopi, quia in illis tantũ est ordina
rius,

rius,puta in causis ciuilib.nā causas criminales non pōt de iure exercere epi vicarius,nisi specialiter sibi cōmittantur per epm: vt est tex.in c.ij.de off.vic.lib.vj.Item minime pōt cōferre beneficia,nisi specialiter sibi cōcedatur ptās conferēdi p epm,c.fin.de off.vic.lib.vj.& Abb.in cap.tua.de off.vicar. vnde sequitur,ꝙ si ista,q̄ non veniunt in gnali concessione,concedātur specialiter vicario p epm, in istis erit delegatus,non ordinarius,& appellabitur tūc ab eo ad epm delegātem. ita tenet Fel.in c.licet,col.j.de off.ord.&in rub. de off.deleg.col.fi.quod nota perpetuo pp drias, q̄ sunt inter ordinarium,& delegatū.

17 †Circa vicarium rectoris secularis vel præsidis,vera conclusio est de iure ciuili,ꝙ nō est ordinarius,sed delegatus. ita cōcludit Alex. in d.rub.ff.de offi.eius. Ego tñ considero,& intelligo hoc dcm Alex. procedere qñ officialis vellet facere sibi vicarium in casu à iure prohibito,put est regulariter: vt dicā infra in seq.dubio.secus si faceret in casu permisso, prout est in casu necessitatis,puta cā infirmitatis,vel iustæ absentiæ. nā oēs doct. concludūt, quod tunc pōt facere vicarium, sm Bar.in l.obseruare,ff.de offi.procōsul. & Bal.in c.si qs decesserit.si de feud.fue.cōtr.& pbaī in d.§.ad hoc phibemus in authen. de coll.vbi pmittitur officiali ante, quā veniat in offm,destinare vicarium,& eodem modo postq̄ venit, si contingat eū abesse ex iussione principis: vt ibi dr in fin.& no.Bal.in l.aliqñ, ff.de offi.proconf. nā in isto casu puto quod talis substitutus dicaī ordinarius: quia lex pmittens eū substitui,vr sibi dare ordinariā iurisdictionem,& ita reperio,ꝙ in terminis tenet Bar.in l.ne quidq̄,§.vbi decretū.in j.lect.col.ij.vers.opp.&vr,ꝙ ista,&c.ff.de off. proconf.vbi expresse dicit, ꝙ substitutus ab eo,q se absentat,vel in locum officialis mortui,dr ordinarius.

18 †Eodem modo,qñ aliqs esset creatus ordinarius à principe cum potestate substituēdi,puto ꝙ substitutus ab eo, sit ordinarius: qa vr creatus auctoritate principis id concedentis,& ad hoc moueor p ea q̄ not.Par.in tract.syn.in ver.substitutus col. iij.vbi quærit,an substitutus ab eo,qui habebat ptātem substituendi in suo priuilegio, possit imponere pœnā mortis, nā si non esset ordinarius,frustra dubitaret de hoc,cum certū sit delegatum non posse expedire ea, q̄ sunt meri impij.l.ff.de offic.eius. Præterea, istos duos casus ego pfirmo rōne vrgētissima. nā lex expresse phibet officiales facere sibi substitutos,nisi in casu necessitatis,vt d. §.ad hoc phibemus.& i authen.nulli iud.in princ.& tñ pmittit cuilibet ordinario posse delegare causas de l.l.more,ff.de iu. om. iu. & hoc pcedit, siue in casu necessitatis, siue nō: vt pbaī in d.l.j.ff.de offi.eius vbi in casu necessitatis pmittiī delegatio meri impij,ergo in alijs causis delegabilibus nō pſideraī casus necessitatis.Si ergo lex vetat facere substitutū nisi in certis casibus,seqtur ꝙ in illis casib⁹ exceptuatis erit ordinarius, qa si esset delegatus, ēt in casibus nō exceptuatis pōt esse delegatus sine aliqua phibitione legis. Ad qd ergo lex induceret talē phibitionē, nisi esset ordinarius? Et idē dicimus in ptāte substituēdi pcessa,qa absq; tali ptāte quilibet ordinarius pstitueret sibi delegatū: vt d. l.more.ergo talis ptās operaī vt possit constituere ordinariū auctoritate principis pcedētis.Extra aūt hos duos casus si ordinarius faceret vicegerentem,non dr ordinarius:sed potius delegatus ad vniuersitatē causaℝ, & ita pcedat,qd dicit Alex.in d.rub.ff.de offi. eius, & hoc expresse tenet Ias. in l.si eadem col.ij.ff.de off.assef.† Venio ad tertiam q.videlicet, vtrū inferior à principe possit cōstituere sibi vicariū,& loquor de rectore ciuitatis,vel de pside,qa iā de alijs dictum est,& br concludo, ꝙ non, & hoc regulariter qa oī iure prohibetur.Primo.n.prohibetur per ius cōe,per d.§.ad hoc prohibemus.& in authen.vt nulli iud. in princ.Secūdo,prohibeī in regno Siciliæ per multas pst.Et primo,p pst.quæ incipit,officia,q̄ imponit pœnā capitalē.Secundo,per pst.duram,& diram. quæ imponit pœnā publicationis bonoℝ pcrafacientibus. Tertio,p capitulū regni,qd incipit,qa de vicarijs,&c. vbi phibet rex fieri vicarios sine eius licētia: & factos iubet de ciuitatibus expelli,& dicit Par.in tract.synd.in vers.substitutus col.fi.ꝙ ptātes terraℝ nō pñt facere substitutum,& ire ad solatium. Quod tñ limita,nisi in casu necessitatis: vt dixi in pcedenti dubio, qa leges nouæ distinguunt

20 p veteres l.sed & poster.ff.de legib.† Quam aūt ptātem habuit vicarius seu locumtenēs in casu,in quo de iure constitui pōt:dic,ꝙ si est pstitutus à principe vel ab alio supiore,q habet ptātem constituendi vicariū seu ordinariū,puta i locū ordinarij absentis vel mortui:

tui, & tunc vera, & cõis conclusio est, quod põt facere oĩa, quæ poterat ille ordinarius i
21 cuius locũ substituitur. † Vnde põt expedire oẽs causas meri, & mixti imperij, vsque ad mortẽ, & membri abscissionẽ inclusiue. ita intelligit l.ij.C.de offi.eius, q vi.alt. ger. reprobata gl. ibi q dicit, ꝙ non põt imponere vltimũ suppliciũ, & membri abscissionẽ, qa hoc nõ est verũ. nã imò potest dictas pœnas imponere, ſm Bar. in l.j.§.hi qbus, ff.de leg. iij. & Bart. in l.j.col.fi.ff.de off. eius, vbi in spẽ reprobat gl. in d.l.ij. & ibi ẽt Alex. in xv. col. & Bal. in auth. sed nouo iure. C.de ser. fug. ita ẽt tenent Iac.de bel. & Bart. in d.§.ad hoc ꝓhibemus. Si vero est ꝯstitutus ab inferiore in locum sui ipsius, puta à rectore ciuitatis, & tunc oẽs causas expedire põt præter vltimum suppliciũ, & mẽbri abscissionẽ ita ꝓprie loqtur tex. in d.§.ad hoc ꝓhibemus, & ibi Iac.de bel. & Bart. idẽ tenet Bal. in l.data opa col.xiij.C.q accu.nõ pos. & Bal. in d.c. si q decesserit, si de feu.fue.ꝯtr. & hr̃ in locis præalle. & procedit ẽt, si capitaneus habeat ptãtem substituendi in priuilegio, vt tenet Paris in tract.sind.in d.ver.substitutus col.ij. ad prædicta adde Bal.in authen. & oĩno col. iij.vers.iuxta hoc qritur.C.ne vx.ꝓ mar.vbi dicit, quod vicarius ptãtis, põt expedire oẽs
22 causas citra sanguineũ. † An aũt possit vnus vicarius alium vicariũ sibi substituere? Dic quod nõ: vt est tex.in c.clericos de off. vic. & no.gl.in c.j.in vers.ipsius de off.vic.lib.vj. & Bal.in l.aliqñ, ff.de off.proc. & Fel.in c.C. perpetuus col.j. de fide instr. quod ꝓcedit ẽt in vicario papæ ſm Card.in clem.ij.in ij. q. de rescr. Limita hoc.s.vt non possit facere vicarium perpetuum sibi similem, sed ex causa, puta absentiæ, potest ad modicum tps facere vicarium ſm gl. in cl.j. in vers. locum de regula, & Card. in clem. j. in xj. xiiij. & xviij.q.de offi. vic. & Fel. in d.c.C. ꝑpetuus
23 col.j. † In quibus aũt differat ordinarius à delegato. Ad hoc vt ista materia reducatur ad bonam vtilitatem, dico quod in multis differunt. Et primo respectu creationis, quia ordinarius constituitur à principe, papa, imperatore, vel rege, populo, lege, vel cõsuetudine. Delegatus vero ab oĩbus prædictis, & à quolibet ordinario: vt no.gl.in l.& quia, ff. de iurisd.om.iud. Itẽ à delegato principis l. à iudice.C.de iud. Itẽ à delegato ad vniuersitatẽ causarũ l.j.§.ab eo. & ibi Bart. & doct.ff.
24 quis, & à quo appel. † Secundo differunt, qa ordinarius habet ꝓpriam iurisdictionem, & iure suo illam exequitur l.more maiorum, ff.de iurisd.omn. iud. Delegatus vero habet iurisdictionẽ iure alieno, & nihil habet ꝓprium, sed habet solum vsum alienæ iurisdictionis.s.delegantis l.j.§.qui mandatam, & l.& si prætor, ff.de off.eius, & l.solet ff.de iu
25 risd.omn.iud. & l.& quia eo.tit. † Tertio, differunt, quia ordinarius põt regulariter delegare d.l.more maiorũ, & l.cogn.§.cum propriam, ff.de off.eius, & c.cum eps de off.ord. li.vj. Delegatus vero subdelegare nullo modo potest, vt d.l.more maiorum, & l.à iudice.C.de iud. & l.fi.ff.de officio eius, ẽt de cõsensu partium, ſm Bal.in c.cum Bart.col.iij. vers.quæro vtrum, &c. in fi. de re iud. & Ias.
26 in d.l.à iud.col.ij. † Fallit in delegato principis, quia potest sub delegare, vt d.l.à iudice, & c.pastoralis, & c.venerabilis de of.del. & c. si duo de off.deleg. & lib.vj. & no. Abb. in c. si.pro debilitate de off.del. & est tex.in l.j.in fin.C.qui pro sua iurisd.vbi Bal.in vj.no.dicit quòd etiam causas meri imperij delegare potest. de cuius dicti veritate, vide Alex. in l.j.col.antep. & pen.de off.eius vbi de hoc examinat plenum articulum. Multas alias fallentias vide per Ias.in d.l.à iudice, vbi plene attingit hanc materiam.
27 ADDITIO † Delegatũ principis sub delegare posse ꝯstitutum vides (ſm do. auctorem) quod qdẽ minime procedere scias, si fuerit eidem causa cõmissa per verbũ mandamus, vel ꝑcipimus, eam.n.eo casu non sub delegabit, ſm gl. in l.sæpe audiui Cæs.ff. de offi.præsi.quam gl.seqtur Bal.in addi.Spec. de iud.deleg.in fi. vers. qñ est præceptum, & eum approbat totus mundus, ſm Alex.in l. & quia, ff.de iuris.om.iud. & Fel.in c.eam te col.vij.vers.nihilominus de rescrip. & idem foret si dicatur in commissione ꝙ causam se cognoscere deberet, quia per illum verbum vr̃ imposita necessitas per se ipsum causam cognoscendi c.j.vt eccl.bene l.ꝑtor in prin. ff.de eden. & per Bal.in d.c.eam te vers.circa hoc de rescrip. & idem est si in commissione fuisset dictum super quo tuam conscientiã oneramus, quia tunc subdelegatio vr̃ prohibita, & electa est industria ꝑsonæ, ſm Imol. Abb. & alios in c. fin. per illum tex.de offic. deleg. Alex.in l.à iudice.C. de iud. & Bal.in c.si pro debilitate iij.col. de offi.del. & gñaliter

liter vbicũq; apparet fuisse electã industriã personæ, vt declarat Ioan. And. in d. c. fin. in vers. iniungit, & Io. Mill. in verbo mãdatum an trãseat, & ꝑ Bal. Car. Imol. & Panor. in c. fi. de dol. & cont. & ꝑ Cap. decis. clj. virginalis. Itẽ intelligo ꝑdicta ꝓcedere in delegato à principe supremo, aut superiorẽ de facto, vel de iure nõ recognoscẽte, & eius ꝯstõ ius ciu. non aũt prætorium constituit, ſm Bart. in l. iiij. §. j. in fi. & ibi Imol. ff. de damn. infe. vnde delegati ab epis ducibus, & marchionibus non pñt subdelegare, ſm Bart. in l. sciendum, ff. de verb. oblig. & l. fi. ff. de pœn. põt tñ talis subdelegatus ab istis subdelegare aliq̃ causam, si est delegatus ad vniuersitatem causaꝶ, l. j. §. fi. ff. q. s, & à quo, & ibi gl. & Bart. & doct. in l. & quia, ff. de iurisd. omn. iud. vnde vicarius epi licet non possit alteri suas vices in totum cõmittere, & alium facere vicariũ põt tñ aliq̃ causam sub delegare, ſm Rot. in dec. 388. fuit dubitatum vtrum vicarius, & ꝑ Cap. dec. clj. Petrus Foller. V. I. D.

28 † Quarto dñt, quia ab ordinario substituto non appellatur ad substituentem eum: & qñ sumus in vicario alio locumtenente ordinario quod qñ sit, declaraui supra, & dixi ẽt in scriptis meis suꝑ lectura, ff. de off. eius. Sed appellatur ad eum, ad quẽ appellaretur, si substituens ꝓnunciasset, l. j. §. j. & ibi Bart. ff. quis, & à quo appel. & Bar. in l. ꝑcipimus, in princ. C. de appell. & tex. in c. Romana, & ibi gl. & doct. de appel. lib. vj. & in c. nõ putamus, de cons. lib. vj. sed à delegato appellat̃ ad delegãtem: vt in locis præall. Quid aũt, si appellatur à subdelegato in casu, in quo causa subdelegari põt? an sit appellãdum ad primum delegãtem obmisso medio, vel ad medium subdelegãtem? Dic, quod de iure ciuili à subdelegato principis põt appellari ad subdelegãtem, l. j. in fi. C. q pro sua iurisd. & hr per Bar. in d. l. j. §. j. ff. quis, & à quo appel. Sed de iure canonico debet appellari ad principem delegantẽ obmisso medio, c. si duo. de off. del. lib. vj. sed in delegatis ab inferiore à principe, indistincte appellatur ad primũ delegãtem, & põt poni exemplum in subdelegato à delelegato ad vniuersitatẽ cãꝶ: qui potest subdelegare, ſm Bart. in d. l. j. §. j. q a quo ad hoc, eqparatur ordinario, ſm Bald. in l. si vt proponis. la j. C. qũo, & qñ iud. & Bald. in l. fi. C. de iud. & gl. in c. cum cãm, de appell. & tota ista est opin. Bart. in d. l. j. §. j. qui facit duas dñias, vna inter ius canonicũ, & ciuile, vt supra retuli, & aliam inter delegatũ à principe, & ab inferiori: sed ista opin. Bart. cõiter non tenetur, & veritas est, quod non debent fieri ꝑdictæ dñiæ: sed solum fit dñia, aut delegatus subdelegat totam causam, aut partem sibi reseruat. Primo casu indistincte tã de iure canonico, quam ciuili appellatur ad primum delegãtem, tex. est in c. super quest. §. porro, & ibi gl. & Abb. de off. deleg. & in d. l. j. §. j. ff. quis, & à quo appel. Secundo casu, appellatur ad subdelegãtem, ita loquit̃ d. l. j. in fi. C. q pro sua iurisdictione, & probatur ibi, dum dicit causas iudicãdas, & c. vnde sola ꝓnunciatio vr̃ delegata, & non tota causa. istã cõclusionem tam quam veriorem, tenet Phil. in c. dilecti. lo iij. col. iij. in princ. de appell. & ibi ẽt Card. in v. col. in princ. & etiam Abb. & cõiter doc. ib. & in d. §. porrò, & cum

29 ista opin. pertranseo contra Bart. † Quinto dñt, quia delegatus non põt absoluere ab obseruatione iudicij, ante litem contestatã: nec facere ꝑceptum diffinitiuum, secus in ordinario, ita tenet Bal. in l. si reus, in j. lect. in

30 fi. col. ff. de procur. † Sexto dñt, quia ordinarius dr̃ hr̃e iurisdictionem fauorabilem. delegatus vero odiosam, glos. est in c. j. in vers. processus. propẽ finem de rescrip. lib. vj. & Alex. in l. j. col. xv. ff. de off. eius, & hoc põt esse vtile ad multa, maxime per cap. odia. de reg. iur. lib. vj. & hanc ẽt dñiam ponit Alex. in l.

31 j. ff. de damn. infect. † Septimo dñt, quia qñ sunt plures iudices ordinarij, potest vnus sine alio ab initio cognoscere, & sententiare, l. j. ff. de off. & l. Pomponius, alias incipit, si vni. & ibi Bar. ff. de re iud. Ratio est, quia qlibet habet offm̃ insolidum, l. imperator, ff. ad municip. secus in delegatis: quia si vnus sine alio procedit, processus est nullus, l. duo ex tribus, ff. de re iud. & c. causam, el primo: & c. cum causam, de offi. deleg. adeo, qꝫ etiam si est proferenda interlocutoria non potest vnus sine alio eam proferre secundũ Abb. in d. c. causam, in iij. not. & Bart. in d. l. si vni.

Quod fallit qñ in cõmissione esset apposita clausula qꝫ si oẽs, & c. vel alia similis. velꝶ tũc debent requiri prius collegę alias sine requisitione, & declaratione, quod non pñt interuenire, non pñt alij soli ꝓcedere, text. est & ibi Abb. & Fel. in c. prudentiam, in prin. de off. deleg. In delegatis aũt ad vniuersitatem causarum est idem qꝫ in ordinarijs, secundũ Bart.

Bar.in d.l.si vni.& ibi ét gl.& Alexand. dicit hanc esse cōem opin. licet Abb. in d.c. causam tenuerit contrarium, & male: secun-
32 dum eum. †Quid autem in arbitris? Dic idem, quod in delegatis l.si i tres,ff. de arb.

ADDITIO Iudices.n.delegati adiecta clausula (si vnus interesse nequibit alter expediat, vel simili) facit vt ꝯstito de impedimēto collegę,alius solus expediet,quod ꝓsequit Lud.Ro.in sing. xiij.in cā,vbi asserit. Ita cōiter teneri per doctores & Fel. in c.sci scitatus vers. oportet notū esse impedimētū de rescr.& per Rot. decisio ccxliiij. retēpto, & clxvj. vbi limitat hoc non ꝓcedere in beneficialibus,in q̄bus ēt non constito de impedimēto collegę si alius solus ꝓcedit,&demum appareat collegam fuisse impetum,ꝓcessus valet, qđ ꝓsequitur Seb.van. in tract. nullita.in tit.de null.ex def.iu. ord.nu. 180.

33 †Et q̄n iurisdictio insolidum. non cōpetit nedū snīa nō pōt per vnum solum ferri, sed ēt requiritur vt tpe snīæ proferendæ, oēs iudices sint ad insimul coadunati, & simul iudicent,vel vnus,alijs p̄sentibus & mandantibus. & ꝙ is qui recitat vtatur verbis pluralis numeri, vt puta nos tales iudices ꝓnunciamus in hunc modum.vt in c.cum ab vno de sent.& re iud.lib. vj.alias non valeret sententia l.tunc aūt &ibi gl.l.duo ex tribus,ff.de re iud. Itē requiritur quod oēs sint præsentes, alias si vnus dedisset suum votum, & deinde recessisset, non valeret ſm Fel. in c. causam matrimonij col.fin. vers. iij. limita,extra de offi. deleg. Petrus Follerius V.I.D.

34 †Octauo differunt q̄a iurisdictio ordinarij pōt prorogari,cuius prorogationis rōne pōt iudicare extra territorium l.si ꝯuenerit ff.de iurisd.omn.iud. & l.j.& ij.ff.de iud. sed iurisdictio delegati non pōt prorogari, nec potest cognoscere delegatus,nisi inter ꝑsonas cōtentas rescripto delegatorio.c.P.&G. de offi.del.& l.priuatoꝶ C.de iuris.om.iud.

35 †Nono differunt, quia in pluribus delegatis vno mortuo expirat offm̄ oium,adeo qđ vlterius ex illa delegatione cognoscere nō pōt c.penult. de off.deleg. secus in pluribus ordinarius,vt notat Abb.in d.c. penul.dū refert se ad ea, q̄ dixit in c.prudētiam in prin. eod.tit.vbi hoc dixit,in iiij.col.& gl. in c.vt offm̄ de heret.lib.vj. & Bar.in l.j.§.si plures, ff.de exerc. Ad hoc potes adducere oia ea, q̄ dixi supra in viij. dr̄ia. Et idem dicimus in in pluribus arbitris ꝙ in delegatis,vt d.cad.

36 pen. †Decimo differunt, quia in dubio appellatione iurisdictionis,intelligimus de ordinaria,nō delegata,ſm Abb.i cap.pen. ver. quęro,an vicarius,&c. de offi.vic.& Alex. in

37 rub.ff.de iuris. omn. iud. †Vndecimo differunt, quia coram iudice ordinario, q̄a non potest cognoscere nisi de certa summa, non fit coaceruatio plurium summaꝶ diuersis āctionibus in eodem libello cumulataꝶ, ad impediendam suam iurisdictionem l.si idē cum eod.in prin.ff. de iurisd. om. iud. secus coram delegato. Hanc dr̄iam posuit Ias. in

38 in d.l.si idē cum eod. in j. no. Rō est, †quia delegata iurisdictio derogat ordinarię,c.studuisti de offi.leg.& c.sanè de offi. del. Ergo debet restringi pro ꝯseruanda iurisdictione ordinaria. & sic debet fieri coaceruatio l. si plures,§.fi.ff.de pac.alias esset ī odiū ordinarij,ꝙ fieri nō debet,ſm Bar. in d.l.si idem cū eod.in prin.Item quia iurisdictio delegata, est odiose,ergo restringēda, c.odia. de reg. iur.lib.vj.& l.cū q̄dā,ff.de liberis, & posthumis, & dixi supra in octaua differentia.

ADDITIO Concludit hic auctor iurisdictionē delegatā esse odiosam, quod verum est,vt est gl.pen. in clem.fi. de off. ord. & lap.alle.l.v.in ij.col.circa fin.&ideo formiter de ea debet ꝯst.cap.cum in iure vbi gl.& scribētes de offi.del.& in l.vnica C.de mād. princ.& habetur per Alex.conf.xvij.videretur lib.vij.& conf.cc.in fin.lib.ij. cum similibus. Petrus Follerius.

39 †Duodecimo differūt, quia snīa lata per ordinariū cōtra ius litigatoris,valet,& trāsit in rem iudicatam,si non appellatur,vt hr̄ in cap.cum inter.de re iud.& in l.cum prolatis & ibi per Alex.&doct.ff.de re iud.secus,si est lata per delegatum,ita tenet Host. in c.fi.de præb.& in c.j.de off.del.lib.vj. & Old. in ꝯs. lxxxj.col.j.&Barb.in additio.ad Abba. in c. cum dilecta. de rescr. in additio. quæ incipit,ordo iuris,&c. post medium.

40 †Decimotertio differunt,quia processus cōtumacię punitiuus ꝑ delegatū factus contra citatum,non cōparentē,si in veritate ille nō erat delegatus,non valet quamuis fuisset dubiū secus si fiat ꝑ ordinariū,in veritate non sit ordinarius, dūmodo possit esse, q̄a bene valet,ita dicit Abb.ī c.ꝑterea col.pen.de dil.

41 †Decimoquarto differūt,q̄a ordinarius potest reuocare snīam secundi decreti,sed delegatus

gatus non. Istam differentiam ponit Alex. in l. q iussit col. vj. ff. de re iud. referēs ita tenet Inno. in c. consultationibus de offic. deleg.

ADDITIO Adde q Alex. tenet id q dicit dñs auctor p doct. Inno. in d. c. significantibus, & tamen (vt videre potui) nullum verbum de hoc dicit Inno. P. F. V. I. D.

42 †Decimoquinto differūt, qa delegatus potest in totū recusari vt suspectus, vt remoueatur, sed ordinarius nō, sed dat sibi adiūctus, sm Bart. & doct. in l. apertissimi. C. de iud. nisi esset delegatus ad vniuersitatē causarū, qa tunc similiter debet sibi dari adiūctus gl. est nota. in l. fi. in gl. j. C. de iud. & q dixi in delegato procedit ēt in delegato principis, sm Abb. in c. super q. §. quem vero. de offic. deleg. & hoc est de iure ciuili, de iure vero canonico tam ordinarius quā delegatus pōt in totum recusari cap. si quis ꝯtra clericum, ibi Abb. & doct. de foro competenti, & idem Abb. in c. cum speciali. in j. notab. de appell. Dūmodo causa legitima inferatur, & probetur, alias recusatio nō admittit, vt dicit Abb. ibidē. & in dicto. §. quē vero. & est tex. in c. ij. requiritur. de appell. secus est de iure ciuili, quia non oportet inferere causam suspicionis, sm Bart. in d. l. apertissimi, & gl. in l. quia poterat, ff. ad Trebel. & gl. in l. item si suspectus, ff. de pc. & Ias. plenè, in d. l. apertissimi, & quæ sint istæ iustæ causæ recusandi iudicem suspectum, tangit Spec. in tit. de iud. deleg. §. superest, & ego dicam plenè infra, in tract. de appellatione. in vltima parte huius operis in ver. recusat. & ibi videas.

Hodie aūt in regno seruatur ius canonicū, ex dispositione regiæ pragmaticæ, q̄ incipit. Itē si ꝯtingat, p quā disponit, q tam ordinarius, q̄ delegatus pōt recusari, vt suspectus & remouet in totum, & debet allegari, & pbari iusta cā suspicionis corā diocesano lo-

43 ci, seu eius vicario, vt ibi hr. †Decimosexto differūt, qa ordinarius postq̄ est recusatus vt suspectus, pōt cām alteri delegare c. si qs cōtra clericum. de foro compet. & c. cum speciale. & ibi Abb. & Philip. de appel. Delegatus vero recusatus, non pōt causam cōmittere c. iudex ab apostolica de offi. del. li. vj. Cū distīōne tn̄, de qua ibi. s. aut nōdum est ppposita recusatio, & potest cōmittere, aut est pposita, sed nondū fuit pnunciatū super ea, & tūc non pōt cōmittere, nisi de ꝯsensu partiū. Aut est pronunciatum, & tunc ēt de consensu partium non pōt cōmittere quia post pnunciationē desijt esse iudex, vt d. c. iudex ab apostolica. & loquor de delegato principis qa ī eo cadit hoc dubiū, nam delegatus ab inferiore, sine dubio nō pōt subdelegare,

44 vt supra dixi in tertia dña. †Decimoseptimo differunt qa ordinarius potest delegare totam cām, & snīam sibi reseruare, dūmodo audiat ter causam. s. in principio. i. in litis cōtestatione, in medio, & in fine. vt C. de iud. authen. ad hęc delegatus vero hoc facere nō pōt, nam aut totā cām cōmittere debet, aut nihil, vt no. gl. in d. authen. adhæc in vers. delegatus. vnde non pōt snīam sibi reseruare, ēt si esset delegatus principis, & hoc de iure ciuili, secus de iure canonico, qa pōt sibi reseruare snīam c. super q. in prin. de offi. dele. & pdictam dñam ponit Bar. in l. nec quidq̄, §. vbi decretum col. iij. ff. de offi. proc. dum ponit dñam inter decretum, & sententiam,

45 & Alex. in rub. ff. de offi. eius col. ij. †Decimo octauo differunt quia ordinarius potest suam sententiam exequi, delegatus vero nō, imò sua snīa mandatur executioni p ordinarium l. à diuo pio. in princ. & ibi gl. & Bar. ff. de re iud. & hoc pcedit in delegato ab inferiore à principe, vt est tex. ēt in l. pperandū, §. sinaūt reus iuncta gl. in vers. ad maiorem. C. de iud. & tenet Alex. ī d. l. à diuo pio. col. iij. & iiij. & Abb. in c. si quis cōtra clericum col. fi. de fod. comp. secus in delegato principis, qa tam iure ciuili, quam canonico pōt snīam exeq sm Alex. in d. l. à diuo pio. col. ij. & Abb. in d. c. si qs contra clericum col. pen. & c. signasti de off. de leg. quam snīam potest exequi infra annum tm̄, & non vltra cap. quærenti de offi. deleg. Item pōt delegatus à principe cōmittere ordinario executionem suæ snīę, vt d. c. signasti, & cap. sanè eod. tit. & tenetur ordinarius sibi obedire, ēt si iniusta sit snīa tex. est in c. past. §. quia vero de offic. del. & no. in d. §. sanè, & d. c. signasti, de qua mā vidi in quadam disputatione mea, q̄ posui sup rub. ff. de offi. eius dum legi illam rub. in almo studio ciuitatis Salerni, conductus ad lecturā de mane ordinariā, que disputatio īcipit. Pro ornamēto &c. & tractat materiā c. si qn̄ de off. del. Itē p dicta de delegato inferioris à principe pcedūt de iure ciuili, secus de iure canonico, qa si delegat⁹ hēbat ptātē exequēdi, pōt ēt delegatus exequi, sm Abb. in d. c. si quis contra clericum, col. pen.

pen.& fi.& ratio est: quia executio est misti imperij, & de iure canonico delegantur ea, quæ sunt mixti imperij, ſm gl.in c.quod sedes, de offic.ord.& Bar.in l.nec quidquã, §. vbi decretum, ff.de offic. procons.licet secus sit de iure ciuili, vt habetur in l.iubere caue-
46 re, ff.de om.iud.& in l.j.ff.de off.eius. †Decimonono differunt: qa ordinarius põt ampliare. & minuere tps, quod datur iudicatis ex cã, l.ij.ff.de re iud.sed delegatus non. ex quo ipse non exeqtur sñiam suam, vt modo dixi in præcedenti dñia, non potest imponere legem superiori exequẽti.s.ordinario delegandi, c.ex insinuatione. de appel.hanc differentiam posuit Bar.in d.l.ij.in j.quæst.
47 ADDITIO †Concludit hic (vt vides do.Auct.) ꝙ iudex ordinarius põt ex cã minuere tps quod datur iudicatis, (de quo vnũ verbũ supra dixi) & bñ dicit, & ꝙ iudex delegatus non possit tale tps coarctare, est rõ, qa ad eum non spectat, executio, & si coarctare esset imponere legẽ superiori suo ad quem spectat executio, ſm Bar.in l.ij.& ibi.Herc. ff.de re.iu.vbi multa ellegat in cõtrariũ: sed sed si esset talis delegatus q hrẽt executionẽ sñiæ posset sicut ordinarius coarctare dictũ tps. ſm Abb.in c.ꝙ ad consultationem ex-
48 tra de re.iu.nu.20. †Sed nunquid reus condemnatus indistincte gaudeat ista dilatione quatrimestris tpis, vt nullam interim molestiam pñam? hanc q. mouet Abb.in d.c.ꝙ ad consultationem nu.22. & dicit ꝙ cõdẽnatus qui vult vti ista dilatione debet satisdare de soluendo in termino, alias nõ gaudet per tex.ĩ l.si debitori, ff.de iud.& ibi dicit ꝙ hoc no.Bar.sicq. inf.illum terminũ ꝯdẽnatus ipe põt capi & carcerari nisi cauerit, quod ipse ĩtelligit si esset inops. ita quod timeretur de fuga, qđ est notãdum, qa est pulchrũ verbũ, & ibi æne.de falc.in add.ĩtelligit hoc esse verũ si petatur à ꝑte, alias non tenet ex se pstare satisdationẽ & ita dicit obtinuisse. P. F.
49 †Vicesima dñia est: quia appellatione magistratus, nõ venit delegatus, sed tñ ordinarius, ſm Paul.de cast.quem seqtur Alex.in l. eum qui.ff.de iur.om.iud.quod facit ſm eũ, pro interpretandis statutis loquẽtib.de magistratu, vt nõ cõprehendant delegatum: pro quo est tex.in l. ꝑperandum, in prin.in vers.
50 siue ingratib.&c.C.de iud.† Vicesimoprimo differunt: qa ordinarius debet delegare cãm suo subdito, quẽ põt compellere ad acceptã-dum, c.past.& ibi Abb.in pen.no.& in c.qđ sedes, de off.ord.& l.j.C.q pro sua iurisf.non subdito inuito non potest cãm delegare, sed volenti tñ, ſm Bar.in d.l.j.vbi ita limitat dictam legem, & Abb.in d.c.pastoralis, in iiij. no.& ita intelligitur tex.in l.& si prætor, ff. de off. eius, sed delegatus à principe, põt causam subdelegare cuicunq;, ẽt suo superiori, & nõ subdito ẽt inuito. Vñ si delegatus Papæ est minimus clericus, põt cãm subdelegare archiepo, etiã inuito, c.pastoralis, in prin. & ibi Abb.in pen.not.& c.sanè quia, de off. deleg. Veꝝ circa hoc scias, ꝙ delegatus Papæ debet subdelegare causas illis ꝑsonis, quibus deleg.Papa.s.in dignitate ꝯstitutis, per c. statutũ, de rescript.lib.vj.alias subdelegatio nõ valet, & ꝓcessus factus esset ipso iure nullus ita tenet Abb.in d.c.past.in fi.illius prin. de off.deleg.& Alex.in cõsi.lxxvij. colum.ij.
51 in ij.vol.† Vicesimosecundo differunt: quia ordinarius si protulit sñiam nullã, potest iterum de cã cognoscere & sñiare, l.si præses, C.qũo & qñ iud.& l.j.C.de sen.& l.si accusatoribus, C.de accu.& Bar.in l. iudex postq̃, ff.de re iud.delegatus vero qui nulliter pronunciauit, non põt vlterius de cã cognoscere, l.si vt ꝓponis, C.qũo & qñ iud.ẽt si sit delegatus à principe, ſm Bal.in d.l.si vt proponis, col.ij.& Alex.plenè, in rub.ff.de off.eius, col.ij.nisi esset delegatus ad vniuersitatẽ causarum: quia hr̃ vt ordinarius, ſm Bal.in d.l. si vt proponis, & Fel.in c.in lr̃is, col.j.de off. deleg.& de prædictis an quando & qualiter ꝓcedant in delegato, vide plenè per Fel.in c. qualiter & quando, el j.col.antep.& pe.de accu.& qualiter ꝓcedant in ordinario, ꝙ possit iterato cognoscere, vide Abb.in d.c.in li-
52 teris, & Bar.in d.l.iudex postquã.† Quo aũt ad reuocandum interlocutoriã, non est dñia inter ordinarium & delegatum. quia vterq; potest eam reuocare, ſm gl.in d.l.quod iussit, ff.de re iud.& ibi etiã Alex.in j.col.& est tex.in c.cum cessante, & ibi Abb.in ij.no.de appel.quod limita.vt infra proxima dñia.
53 † Vicesimotertio differunt: quia ordinarius si pronunciat se non iudicẽ, vel iurisdictionẽ non hr̃e, potest hãc suam interlocutoriã reuocare, ſm Bald.in l.si præses.per illum text. C.qũo & quãdo iud.secus in delegato: quia talem interlocutoriam non reuocat, c.significantibus, & ibi Abb.& doct.de offic.deleg. hãc differẽtiam in terminis ponit Lud.R.in

consi.ccclviij.in fi.& Barb.in add.ad Abb.in d.c.significantibus. quibus adde Bart.in rep. l.ij.col.iij.ff.si quis in ius voc.nō ier.& in d.
54 l.quod iussit.ff.de re iud. † Vicesimoquarto differunt: quia ordinarius pōt delegare vnū articulum causæ iurisdictionalē, vt est gl.in c.super qōnum.in vers.q̄cunque,de offi.del. quia si potest totam cām, multo magis vnū articulum delegatus vero nō potest ēt vnum articulum iurisdictionalē subdelegare, s̄m Abb.in d.c.super qōnum,in prin.super d.gl. in ver.quicunq;. Sed articulū nō iurisdictionalem pōt subdelegare. ita tenet Alex.in l. more,col.v.ff.de iur.om.iud.licet Bar.ibi cōtrariū teneat,& male q̄a cōiter reprobat̄,s̄m
55 Abb.in d.c.super qōnum.† Fallit in delegato ad vniuersitatem cārum: quia ille æq̄paratur ordinario,vt pluries dictum est supra, s̄m Abb.in d.c.super qōnum, col.iiij. Non tñ potest subdelegare vniuersam suā delegationem,vt no.Host.in ti. de offic.del.§.quis possit. quem sequitur Alex.in l.à iudice,C. de iud.quia etiam ordinarius nō posset totā suam iurisdictionē delegare incōsulto prin-
56 cipe,l.pe.& ibi no.ff.de off.præsi.† Quis aūt dicatur delegatus ad vniuersitatem cāꝵ: vide Ias.in d.l.à iudice. Secūdo fallit in delegato principis,vt d.cap.super qōnū, & ibi Abb.in
57 iiij.col.† Vigesimoq̄nto d̄runt:quia ordinarius pōt aliquem citare ꝑ edicta, & idem in delegato principis.tex.est in auth. q̄ semel, C.quo,& q̄n iud.& in §.oē,in auth.de litig. sed delegatus inferioris hoc facere non pōt, vt no.gl.in d.auth.qui semel, in versi.delegatis,& ibi ēt Bart.vers.venio ad secūdam,etc. & Bar.in extrauag.ad reprimēdam,in vers.ꝑ edictū,& Bar.in l.plériq;,ff.de in ius vocan.
58 † Vigesimosexto d̄runt: q̄a delegatus inferioris à principe,nō pōt citare aliquem realiter.s.capiendo ipsum de persona:sed ordinarius sic,& delegatus à pricipe. Ita tenet Bar. Alex.& cōiter doct.in l.ij.ff.de iu.om.iud.cōtra gl.ibi,siue ante lit.cōtest.siue post, & idē Bart.in l.plériq;,ff.de ius voc.& quod dixi in delegato principis,vt sit idē quod in ordinario,ista est cōis cōclusio,quam tenet Bart.in d.auth.qui semel, C.q̄uo & q̄n iud.& Alex. in d.l.ij.col.iij.& de p̄dictis est tex.cum glo. in l.consentaneum,C.q̄uo & quando iud.
59 † Vigesimoseptimo d̄runt,q̄a delegatus citās,debet citare cū inserto tenore suę delegationis,alias sibi nō credit, nisi doceat de cōmissione,& copiā faciat,c.cum in iure,& ibi Abb.& Fel.de off.del.& in c.pręterea,de dila.& Bar.in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ser. Sed ordinarius hoc facere nō tenetur,sed sufficit,q̄ mandet nūcio vt aliquē citet solo verbo sine lr̄is,tex.est in c.cū dilecti.ibi,viua voce, &c. de do.& cont.& Spec.in ti.de cita.§. seq̄tur,vers.vtrū,& est rō: quia semꝑ præsumitur ꝓ iurisdict. ordinaria, secus ꝓ delegata, ita dicit Abb.in d.c.cum in iure col.ꝑen.
60 ADDITIO † Vulgata est qō nunquid delegatus teneatur citare cū inserto tenore rescripti? in qua repio Mar.Soc.in tractat.de cit.in art.xx.late tāgentē, & post multa hinc idē dicit q̄ do.eius ꝯcludit tres casus fore ꝯsiderādos,primus q̄n agitur de grauissimo præiudicio,& in eo concludit non esse parēdum asserēdi se delegatū, quantūcunq; persona esset auctorizabilis:nisi prius cōstet plenè de delegatione. nec ēt tenet̄ pars corā eo r̄ndere,nisi prius fiat plena fides de ipa delegatione: nec sufficit simplex copia, & ita (s̄m eū) intelligitur tex.in c.cū in iure extra de of.deleg.& l.vni, C.de man.prin.aut tractatur de graui p̄iudicio non tñ grauissimo, seu grauiori,& dicēdum est non sufficere citanti asserere.Se delegatū, exēplū si citat̄ valde remotus,& citās simpliciter asserit se delegatū,tunc.n.citatus nō arctatur ad cōparēdū ex simplici assertione illius.sed d̄et cū inserto tenore citari. Tertio vero casu q̄n tractatur de p̄iudicio, vt q̄a citatus est in loco citātis,vel modicū distat:& tunc dicēdum est quod nō est necesse citare cū inserto tenore rescripti,quo ad effectū arctādi citatū ad cōparendū: sed satis est asserere se delegatū,& ita dicit Mar.ipse tenēdū esse,cū sit ęqua opi-
61 nio. P.F. † Vigesimooctauo d̄runt:q̄a iurisdictio ordinarij, nō expirat ꝑ mortē superioris ꝯstituentis ipsum, etiā re integra,s̄m Host.in c.q̄m abbas de offic.deleg.& Abb.in c.relatū,eo.ti.& est tex.in l.& q̄a, ff.de iuris. om.iud.& est ēt tex.clarus,in c.legatos,in fi. de offi.leg.lib.vj.sed iurisd.delegati,extiguit̄ morte delegātis re integra,vt d.l.& q̄a, & d. c.relatum,& c.gratū,& c.licet vndiq;,de of. deleg.& in c.fi.de off.leg.Dicitur aūt res integra, q̄n nondum est facta citatio, & ista est cōis opin.quā tenent Bar.& doc.in d.l.& q̄a. per d.c.gratum,& d.c.fi.& not.Abb.in d.c.relatum, q̄ ꝓcedit etiā in delegato principis, per p̄dicta iura,& no.gl.in ver.principaliter.

in d.l.& quia. Et in tm̃ extinguitur iurisdictio morte mãdantis, q̃ ẽt de consensu p̃tiũ non posset delegatus p̃cedere, gl.est in c.cũ venissent, in ver. egerit, de test. Itẽ p̃cedit etiã si delegatus ignoret delegãtem esse mortuũ, ẽm Bar. in d.l.& quia col.fi. Itẽ, procedit etiã in delegato ad vniuersitatem cãr: nam quo ad hoc æquiparatur ordinario. Est.n.necesse, vt saltem vna cã sit cœpta coram eo, vt res desinat esse inregra, ẽm Bart. in d.l.& quia, ver. quæro, quid si plures &c. quem ibi sequitur Alex.& cõiter Mod.& Abb. in d.c. relatum. Illud aũt, quod dixi in delegato principis, limita multis modis, vt p̃ Ias. in d.l.& q.a, col.

62 iij. † Item illud, quod dixi in ordinario, limita non p̃cedere, qñ vna iurisdictio ordinaria coheret alteri ordinariæ, vt accessoria: sicut dicimus in vicario: qui est ordinarius, & tñ eius iurisdictio finit morte epi, vel alterius constituentis, ẽm Alex. in d.l.& quia, col.j. & Host. in d.c. qm̃ Abbas, & Abb. in c. pe. de offic. vic. tunc.n. iurisdictio deuoluitur ad capitulum, vacante sede, c.ij. extra, ne sede vac.

63 † Vigesimonono differunt: q.a iudex ordinarius etiam minimus põt delegare cãm cum p̃tãte subdelegandi, vt est gl. in c. is, cui. de offi. del. lib. vj.& Bar. in l. more, & ibi ẽt Alex. in v.& vj. col. ff. de iuris. om. iud. vbi dicit hãc esse cõem opin.& Fel. in c. super qõnum, §. si vero, vers. fallit quarto, &c. de offic. deleg. Secus in delegato ẽt principis, ẽm Alexã. in rub. ff. de off. eius, col. iij.& gl. in c. super qõnum, §. porrò, vers. transfert totam, de off. deleg. hanc dr̃iam sentit, Bal. in l. à iudice, & ibi Sal.& cõiter doct. C. de iud.& Abb. in c. cum Bertol. de re iud.& Bar. in l. solet, ff. de iu. om. iud.& Alex. in ꝯs. clvij. col. iij. in ij. vol. vbi dicit hanc cõem opin.& Ias. in l.j. col. viij. ff. de off. eius. Prædicta limita, nisi delegatus subdelegaret sciente & patiente ordinario: q.a tunc põt, ẽm Alex. in præalleg. consi. clvij.&

64 Ias. in d.l. à iudice, col. iij. in iiij. limita. † Trigesimo dr̃unt: quia quilibet ordinarius hñs meũ & mistum imperium, põt suam sñiam dubium interpretari, & ẽt sñiam sui delegati, sed delegatus hoc facere non potest, ẽm Bart. in l. ab executione. ver. veniamus ad secũdam partem, &c. ff. de app.& Alex. in rub.

65 ff. de offic. eius, col. iij. † Trigesimoprimo dr̃unt: quia ordinarius potest condẽnare victum victori ad expensas: reseruata sibi taxatione, l. terminatio. C. de fruct.& lit. expẽ. & ibi Bar.& Bal. sed delegatus hanc reseruationem facere non põt, & si fecerit, est nulla: vñ delegans põt postea taxare. ita dicit Bar. in l. ab executore, col. pen. ff. de appel.& Bar. in d.l. terminato. quod tñ intellige p̃cedere in tali delegato, q. non potest sñiam exeq: de quo dixi supra 23. dr̃ia. Secus si potest exeq:

66 ita dicit Bar. in locis palleg. † Trigesimosecundo differunt: quia ordinarius põt cognoscere de causis meri & misti imperij. Intellige tñ de ordinario illustri, spectabili, vel clarissimo, l. illicitas, §. q. vniuersas, ff. de off. p̃s. de quib. hr̃ per gl.& Mod. in l.j. ff. de off. ei⁹, quia infimi magr̃atus, p̃ut sunt defensores ciuitatum, non hñt hmõi causas, nisi modicam coërtionẽ, l. magistratib. ff. de iu. om. iu. & in auth. de defenso. ciui. §. aud. Verum hodie oẽs magistratus municipales, qui capitanei appellant, cognoscunt de causis meri & misti imperij: q.a æquiparant præsidibus: vt no. gl. in l. fi. i vers. i. C. de præscr. long. temp. quod fuit inductum per pacẽ Cõstantiæ, ẽm Bal. in ti. de pace Const. in vers. criminalib. & Ioan. and. in add. Spec. in ti. de iu. om. iud. col.j.& Ang. in l.j. §. solent, ff. quan. app. sit. Sec. delegatus non cognoscit de causis meri & misti imperij: quia talia delegati nõ p̃nt, l.j. in prin. ff. de of. eius, & l. iubere cauere, ff. de iur. om. iud.& l.ij. C. de ped. iud.& l. nec q.d.q. §. vbi decretum, ff. de off. procon. ẽm vnũ intellectum. Item, prędicta intellige de mero imperio, maximo, maiori, magno & paruo. De minori aũt & minimo bñ cognoscit delegatus, ẽm Bar. in l. imperium, col. iij.& iiij. ff. de iu. om. iud. Fallit hoc rõne abñtiæ vel infirmitatis: quia tũc ordinarius delegat merũ, & mistũ imp̃ium, vt d.l.j. vers. huius rei.& ibi Bart.& Alex. ff. de of. eius, nisi quando veniret pęna mortis vel abscissionis membri: q.a delegatus non põt hmõi cãs decidere, vt in auth. de colla. §. ad hoc p̃hibemus. Item, fallit in principe, qui potest hmõi cãs delegare, l. fi. C. vbi sena. vel claris.& Bar. in d.l.j. in ij. q. ff. de offi. eius. Item fallit in cã restitutionis in integ. q̃ licet sit mihi imperij, l. ea quę, §. primo.& ibi no. ff. ad municip. tñ de lega

67 ri põt, l. fi. C. vbi & apud quem. † Item, fallit de iure cano. ẽm q̃ oẽs causæ meri & misti imperij delegantur, c. quod sedes, & ibi gl. de off. ord.& gl. in cle.j. de off. del.& Alex. in cõ

68 sil. cvj. col. pen. in ij. vol. † Item fallit in delegato principis, q. potest huiusmodi cãs suba-

delegare, ſm gl.& Bal.in l.vnica, C.qui pro ſua iur.& Bart.in d.l.j.in iij.q.quamuis ibi Alex.& alij contrariũ teneant: tñ iſta eſt magis cõis opin.quam reaſſumpſit ibi Iaſ.in d. l.j.col.xix.& Abb.in c.venerabili,de off.del.
69 † Quod limita,niſi electa induſtria perſonę l.inter artifices,ff.de ſol.& l.nemo,ff.de duobus reis.quod qũo cognoſcatur,vide Abb.in c.fi.de off.deleg.& Iaſ.in l.à iudice,C.de iudic.Itẽ limita,niſi eſſet facta delegatio de aliquibus caſibus reſeruatis principi: q̃a tunc non ſub legat,vt no. Alex.in d.l.j.col.fi.ff.de
70 offi.eius,& Bal.in l.geſta,C.de re iu. † Trigeſimotertio differũt:quia eximẽs vocatum in ius corã delegato: nõ tenet̃ edicto,ne q̃s eũ, &c.l.iij.§.ſi q̃s,ff.ne q̃s eũ.& Bal.in rub.extra, de off.del.col.j.Secus ſi corã ordinario, vt in toto illo tit.& inſt.de act.§.pœnales,& ibi p Mod. & p̃dicta ꝓcedunt ẽt in delegato principis, ſm Alex.in rub.de off.eius,col.ij.
71 † Trigeſimoquarto dr̃unt:q̃a cap.ſede vacante,ſuccedit in iuriſdic.ordinaria,cap.j.de maio.& obed.lib.vj.& c.ij.ne ſede vac. & no.in cap.ij.ne p̃lat.vic.ſuas non tñ ſuccedit in iuriſd.delegata, ſm Card.in cle.j.ver.duro,in viij.q.de here.& Gem.in d.c.j.de maio.& obed.lib.vi.& Io.and.in c.cum olim,col.pen. de mai.& obe.&hr̃ in c.ad abolendã.de her.
72 † Trigeſimoq̃nto dr̃unt: quia delegatus Papę non põt demandare p̃tãtem abſoluẽdi ab excõicatione, nec p̃dicandi,nec prouidendi eccleſijs de prælatis cap.is cui.de off.deleg. lib.vj.& tñ ordinarius hæc oĩa demandare poteſt,vt hr̃ in c.inter cetera,& fi.de off.ord.
73 &c.cãm,de elect.&c.fi.de offic.del. † Trigeſimoſexto dr̃unt: quia ordinarius põt libere inſtituere p̃ñtatum in eccleſia per patronos, cap.ex frequentibus, de inſtit.ſecus in delegato:q̃n coram eo vertitur q.inter patronos de iure præſentandi, & ipſe fuit delegatus à Papa, vt ordine eccleſiam & ꝓuideat de rectore, quia poteſt tm̃ iudicare quis ſit inſtituendus, & ep̃s dioceſanus habebit ponere ipſum in eccleſia, & inſtituere: ſed ipſe delegatus inſtituere non poſſet,c.ſuper eo.& ibi
74 Abb.de off.dele. † Trigeſimoſeptimo dr̃unt: quia ordinarius p̃t imponere maiores mulctas,l.eos,C.de mõ mulcta. & Alex.in rub. ff.de off.eius,col.ij.in fi.Delegatus vero licet poſſit mulctas imponere,c.paſtoralis,&c.de cauſis, de offic.del.non tñ põt excedere ſummam ſex aureoꝶ,ſi eſt de perſonis illuſtrib. ſpectabilibus,vel clariſſimis. Si vero eſt de minorib. non põt excedere tres aureos,l.ij. de ſportu.& Hoſt.in d.c.de cauſis, & ꝓcedit hoc ẽt in delegato principis, vt ibidem dicit Alex. Scias tñ,ꝙ hodie diſpõ dictæ,l.eos, C.de modo mulcta. nõ eſt in vſu,& iudices de facto eam nõ ſeruant. ſed imponunt mulctas ad eoꝶ arbitrium: ita dixit Spec.in tit. de ſen.ꝑla.§.ſp̃es,ver.ſed nunq̃d titulus,etc. & Alex.in conſ.xxxv.in ij.vol.col.pe. & Iaſ.
75 in l.iij.§.q̃d p̃tor,in fi.ne quis eum. † Trigeſimooctauo dr̃unt, q̃a ſi delegans excõicet, non per hoc ſuſpenditur iuriſdictio delegati,ſm gl.& Inn.in c.licet, de off.del.& Spec. in tit.de iud.del.§.reſtat verſ.quid ſuper duobus &c.ſecus eſt in vicario,qui habet iuriſdictionem ordinariam,vt ſupra dixi,& tamen excõicato ep̃o ſuſpenditur iuriſdictio vicarij c.Romana,de off.vic.lib.vj.vide tamen Abb. in d.c.licet, qui non tenet indiſtincte illud, quo dixi delegãte excõicato:nam diſtinguit prout in delegãte mortuo.ſ.aut fuit excõicatus reintegra,aut non illud. Illud tñ ꝙ dixi de vicario,non intelligas procedere in quolibet ordinario,vt per Abb.in d.c.licet, col. fin.quia iuriſdictio ordinarij nõ finit morte conſtituentis,multo minus finitur excõica-
76 tione. † Trigeſimonono dr̃unt:quia ordinarius poteſt delegare cãm cũ clauſula,appellatione remota. quod intellige de tali ordinario,qui habeat ſupremã p̃tãtẽ,prout eſt princeps,quia ſolus princeps vtitur iſta clauſula in delegationibus, vt eſt gl.in c.in cap.ſuper q̃onum,in prin.in verſ.prouocationis.de offi.deleg.& gl.in c.ꝙ tranſlationẽ,in gl.mag. in fi.de offi.del.& tex.in l.j.in fi.ff.à q̃bus appel.non licet,& Spec.in ti.delegato, §.nunc oñdendum,ver.xiiij.ſed delegatus principis non p̃t cãm ſubdelegare,appel.remota, tex. eſt in d.c.ſuper q̃onum,§.nos aũt,de offic.deleg.& Abb.in d.c.ſuper q̃onum, §.ſi vero,in ij.no. Scias tñ,ꝙ iſta clauſula non operatur in p̃iudicium tertij:quia non impedit tertiũ appellare, tex.eſt, & ibi Abb.in c.ſup eo.de
77 off.dele. † Quadrageſimo dr̃unt: quia q̃n cõmittitur ordinario per ſuperiorem aliqua cã,quæ ſpectabat ad eius iuriſdictionem,ceſſetur eius iuriſdictio excitata:adeo ꝙ non p hoc efficit delegat⁹: ſed remanet ordinarius ẽt in illa cã,&illa cõmiſſio,appellatur iuſſus &non delegatio.tex.eſt in auth.vt nulli.§.& hoc vero iubemus.p quem ita tenẽt Bart. & doct.

doct. in l. more, ff. de iu. om. iud. et Fel. plenè in c. licet de off. ord. secus est, qñ fit cõmissio alicui q. non erat ordinarius in illa cã, quia ille censet mere delegatus, vt in toto tit. de offi. deleg. Illud aũt, qď dixi in ordinario, limita, nisi in cõmissione esset in aliquo alterata eius iurisdic. quia censetur tunc delegatus, et non dicitur tunc iurisdictio excitata, secundum Fel. in dicto cap. licet vbi plenè de hoc Rob. de Venus. V. I. D.

Iudiciorum VI. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud conuentionale, & aliud reconuentionale.*

2 *Compensatio locum habet, vbi debitum est liquidum: non aliter. Item cessat, vbi debetur species.*

3 *Compensatio fit de liquido ad illiquidum, quando per confessionem facta est liquidatio, & numero 27.*

4 *Compensatio an similitudinem aliquam habeat cum reconuentione.*

5 *Reconuentio ante lit. contesta. fieri debet, vel incontinenti post: alias pari passu cum conuentione non ambulat. Intellectus ad c. dispendia, §. reus, de rescrip. lib. vi.*

6 *Reconuentio facta post litem contestatam habeat effectum iurisdictionis prorogatiuam.*

7 *Reconuentio pari passu ambulat cum conuentione: & fit processus simultaneus: sed debet prius reus actori respondere, et postea è cõtra.*

8 *Reconuentionis, & conuentionis causa, quando simultaneo processu non terminantur.*

9 *Actore non respondente reconuentioni, denegatur audientia super sua conuentione.*

10 *Causa reconuentionis, debet vna & eadem sententia terminari: nisi primo liqueret de vna causa: quia potest vnam tantum diffinire iudex.*

11 *Appellatio à sententia lata in causa conuentionis, non impedit iudicium procedere in causa reconuentionis: de qua tam cito liquere non potuit.*

12 *Processus valet, licet iudex causam reconuentionis pari passu non expediat: sed male facit, & debet appellari.*

13 *Reconuentio an fiat coram delegato, & nu. 29. & 60.*

14 *Reconuentio an fiat coram diuersis iudicibus, & num. 19.*

15 *Reconuenire potest reus non solum super actione orta ante rescriptum, sed etiam post.*

16 *Reconuentio an fiet coram iudice, aduersus quẽ reus nonnulla opposuit.*

17 *Actor si vult desistere à conuentione, ne reconueniretur non potest.*

18 *Actor potest reconuenire reum, super re non cõprehensa in rescripto.*

20 *Reconuentio an coram arbitro locum habeat.*

21 *Auctoris laudatio, an habeat locum coram arbitris iuris.*

22 *Arbitri iuris, an habeant ordinariam vel delegatam ptãtem, & ad quem appellatur ab illis.*

23 *Reconuentio an fiat coram iudice prorogato.*

24 *Coram iudice appellationis an recõuentio fiat, & num. 17. & 18.*

25 *Appellatio reducit causam ad illum statum, in quo erat cã principalis post litem contestat.*

26 *Appellatio ab interlocutoria, deuoluit causam principalem coram iudice appellationis, quando pronunciando bene appellatum, interlocuriam retractauit.*

27 *Appellatio extraiudicialis, in quibus differat à iudiciali.*

28 *Reconuentio an locum habeat coram iudicibus particularibus ad certa negocia, vel personas deputatis.*

29 *Prorogari non potest iurisdictio delegati.*

30 *Prorogatio iurisdictionis, quædam est voluntaria, & quædam necessaria.*

31 *Delegata causa principali, censetur etiam delegato causa accessoria, & connexa.*

32 *Reconuentio an fiat coram iudice causarum certæ speciei de causa alia speciei diuersa.*

33 *Intellectus ad l. si idem cum eodem, §. quòd si in uitus, ff. de iur. omn. iud.*

34 *Iudex habens limitatam iurisdictionem accessorie, & incidenter, de causa diuersæ speciei cognoscere potest.*

35 *Iurisdictione ordinaria concessa, id concessum censetur, sine quo illa explicari non potest.*

36 *Reconuentio an fieri possit, quando iudicis officium imploratur.*

37 *Reconuentio non fit. vbi per viam extra iudicialis iurisdictionis proceditur.*

38 *Recõuẽtio an locũ habeat in causis summarijs.*

39 *In causis executiuis, an fiat reconuentio.*

40 *Reconuentio non fit, vbi præsentatur instrumentum secundùm formam ritus: nec quando creditor petit familiam, vt ingrediatur possessionem vigore pacti executiui.*

41 *Reconuentio an, & quando locum habeat in causa possessorij, & num. 33. cum plu. seq.*

SEXTA distō principalis iudiciorꝫ est:
1 quia †Iudicium aliud dr̄ conuentionale, & aliud reconuentionale. Iudicium conuentionale, est illud, in quo prima conuentio deducitur. Iudicium reconuentionale, est in quo deducitur secunda conuentio, quæ fit ex aduerso per reum contra actorē, de quo loquitur l. cum Pap. & auth. & ɔ̄nr. C. de sen. & totus tit. extra, de mut. peti. Est igr̄ sciendū, quo ad practicam huius iudicij reconuētionalis, ꝙ reus cōuētus in iudicio; si debet aliqd conseq ab actore hēt duplex
2 remediū repulsandi actorē. †Primum est, ꝑ viam cōpensationis, quam pōt sibi opponere, ēt si esset debitor nāliter tm̄ l. ꝙ in diem, §. ēt, ff. de comp. Verum, quia non semper datur sibi hoc remedium, quia ita demum hēt locū cōpensatio, si debitum est vtraque parte liquidū. Secus si ex vna parte tm̄ sit liquidū, vel si ex vna parte debeī species, & ex alia quātitas, tunc. n. non admittitur cōpensatio tex. est & ibi Bald. plenè in l. fin. C. de comp.

ADDITIO Liquidi ad nō liqdū (vt inqt auctor) cōpensationem minime fieri: quod sanè intelligendum est, vt ꝓcedat qn̄ id pro quo cōpensatio fieri vult, liqdari nō potest infra breuem terminum iudicis arbitrio statuendum, sed prolixam indaginē req̄reret, at secus si breui termino liqdari posset quod totum iudicis arbitrio committetur vt voluit Bal. in dicta l. finali. C. de compen. Petrus Follerius. V. I. D.

3 †Illud aūt, quod dixi de debito liquido ad illiquidū, vt non fiat cōpensatio, limitatur nisi debitū actoris esset liquidatū per cōfessionem rei, quia tunc admittitur cōpensatio de debito rei illiquido, quod venit liqdandū in ꝓcessu, ſm Bal. in d. l. fi. col. ij. & Abb. i c. cum Ioā. in iij. no. de fi. inst. & rō est illa q̄ sumitur ex l. eum, qui. ff. de iureiu. In illis ergo casibus, in qbus cessat remediū compēsationis, necesse est, reo recurrere ad ſm remedium. s. reconuentionis, ꝑ quod plenius sibi
4 consulitur. †An aūt compēsatio habeat aliquam similitudinem cū reconuentione, vide Bal. in d. l. cum Papin. in fi. C. de sent.

ADDITIO Debiti ꝑ confessionem rei liquidati ad debitum illiquidum admitti compensationem (vt vides) receptum est, quod quidem procedere scias vt non ita indistincte procedat: sed totum iudicis arbitrio committitur, sicut quando liquidatio foret facta per probationem testium vel instrumētorꝫ (vt supra dixi) vt si infra breuem terminū moderādum posset liqdari admittatur,

tur,alias secus,&ita loqtur Bal.in d.l.fi.si recte inspiciat,&ita voluit Cyn.ibidē vt refert & sequit do.Abb.i c.ij. extra de dep. licet in eo casu voluerint Cyn.& Abb.maiorē dilationē debere dari p iudicē ad liquidandū,q̄ daret in alio casu qn̄ nō esset liqdatū p confessionē sed p alias pbationes, & ita ēt firmat Tind.i tra.de cōp.i ar.viij.nu.37.P.Fol.

5 †Sup hoc iudicio recōuētionali p aliquali introductione ad practicā,proponā discutiēdas tres q.Prima erit,quę sit natura recōuentionis à principio iudicij,vsq; ad fi.Secūda, coram qbus iudicibus possit opponi recōuentio. Tertia,de qb⁹ causis opponi pōt.

Quæstio prima principalis.

REDEO ad primam q.super qua puto ɔsiderādā esse eius nām,quo ad tria.Primo, quo ad tps suæ propositionis. Secūdo, quo ad telā suæ psecutionis.Tertio,quo ad finē suę determinationis. Quo ad primā ɔsiderationē : dico,ꝙ nā reconuentionis est, vt ponatur in principio litis ante litē contestatam in cā conuentionis. tunc.n.dr̄ vera recōuentio,& pari passu pcedit cum ipsa conuētione. & ista est cōis opinio oīum doct. & probatur p gl. in cl.sæpe §. verum in verb. exordio de verb. sign. & per Philip. Dec. in ɔs.vlt.qđ est in nu.200.col.ij.& Fel.in c.j.de mut.pet. qdqd teneat Spec.in tit.de recō.§. seqtur vbi dicit,quod vsq; ad conclusionem in causa pōt fieri recōuentio tn̄ eius opinio non est vera .s. quo ad hoc,vt pari passu ambulet cū conuentione. Nam verꝶ est ꝙ pōt fieri post litem contestatā,&in quacunq; pte iudicij. tn̄ tunc non dr̄ vera reconuentio : quia non ambulat pari passu nec p eā retardatur causa cōuentionis,ſm Phil. Dec.in d. ɔs.vlt.col.ij.& ita intelligitur tex. in cap.dispendia §.reus de rescr. lib.vj. ita ēt declarat Lanfr.in cl. sæpe col.viij.in fi. vers.sequitur tex.in verbo exordio, &c. de verb. sign. Pōt ēt fieri reconuentio post litem contestatam, dūmodo fiat incontinenti ante,quā iuret de calū. ita tenet Bal. in c.cū venisset.de iud.& Ias.in l.nō so.§.mor col.vj.ff.de op.no. nūt.

ADDITIO Reconuentione ēt post litem contestatam fieri posse(vt vides)constitutum est,differt tn̄ ab ea quæ fit ante litē contestatam quia non fit in ea simultaneus

6 processus.†Sed vtrum dicta reconuentio habeat saltim effectū iurisdictionis prorogatiuum (vt .s. post litem contest. ex interuallo possit fieri recōuentio coram iudice,q alias non sit iudex actoris:) in quo quidē varij varia dixere:vt refert late Mar.Soc.in c.ex lr̄is extra de mut.pet.nu.97.in vij.prin. art. qui tandē relatis oībus opinionibus dicit posse concludi, ꝙ aut quæritur vtrum ante litem contestatam qñcunque possit reconuentio fieri,& dicit ꝙ sic, ita tn̄ si non obsistat qualitas causæ vel iudicis vel quid simile,aut q̄ritur an in ipsa litis cōtestatione fieri possit? & idē tenendum est,& in hoc dicit ꝙ oēs cōcordant,aut dicit (ipse) quæritur si pōt post litem contestatam fieri,& in ɔtinēti,&vbiq; fieri posse dn̄t doctores aut q̄ritur,an & ipsa recōuentio fieri possit post litē ɔtestatam ? & i hoc dicit varias reperiri opiniones quas arbitrat̄ posse reduci ad cōcordiā hoc mō videlicet, ꝙ recōuentio fieri nō possit inuito actore, nā p viā ppriæ recōuētionis fieri nō pōt,cū simul tractari non possint,nec ēt per viā impropriæ recōuentionis .s. respectu dūtaxat priuilegij progationis,nisi ex volūtate actoris. Vnde dicēdū esse (inqt) ꝙ si reus cōuenit auctorē post lit.ɔtest. ex iteruallo, &auctor ɔtradicit ꝙ nō sit facta debito tpe, & ꝙ non vult rn̄dere nisi coram suo iudice. & hoc casu non pcedit recōuentio, ēt respectu prorogationis,qa ad ipsam exigitur cōsensus prorogationis, quod arbitratur verꝶ esse,nisi casu esset tpe peritura,vel esset talis cā,quæ indigeret celeritate,aut auctor non contradicit,& pcedit reconuentio,saltē per viam progatiuam,& ita concludit.Pet.Fol.

7 †Quo ad secundam considerationē.s.circa prosecutionē ipsius recōuentionis. Nā eius est vt pari passu ambulet cū conuentione,& sic fiat simultaneus processus. videlicet, qa eodē tpe quo lis ɔtestat̄ in vna,debet contestari in alia,&sic i datione termini pbatorij, in publicatione,cōclusione,&alijs actis cāę. Verꝶ prius respondebitur,&fiet actus sup cōuentione,& postea sup recōuētione,imediate.ita declarat Bar.in d.authen.& ɔn̄r col.ij. ver.iij.est videndum,&c.C.de sent.per regulam traditam in l.qui prior.ff.de iud.& vide Bal.in d.l.qui prior vbi pulchre declarat hāc materiam. Et addit ēt,ꝙ prius debet allegare aduocatus actoris,&postea aduocatus rei &iste ordo adhibetur,ēt in disputationibus, ſm Bald. in l. Nesennius,ff. de neg. gest.

ADDITIO Simultaneo processu cā couētionis,&recōuētionis terminari debet.
8 †Quod verū est,nisi esset cā quę celeritatem desideraret,& immineret periculū animarū, quia tunc prius decideretur super ea,si de ea ɔstet,per c.ex cōquæstione el.j.de rest. spol. vel nisi petitio actoris exigeret altiores dilationes,&intricationes,q̄a tūc deberet differri,& recōuentio antea expediri,&si recōuentio exigeret lōgiores dilationes posset expediri ɔuentio per l.q̄ prior, ff. de iud. de quo ad saturitatē ꝑ Maria.Soc.in c.prudentiā extra de mut.pę.nu.17. vbi arbitrabatur id maxime procedere q̄n illa causa quę posset facilius expediri,esset paupis arg.no.per gl.ij. q.j.in primis,& vltra dicit ꝙ tūc simultaneo ꝓcessu debet cā expediri conuentionis,& reconuētionis,q̄n datur possibilitas expediēdi vtranq; causam , at secus si esset aliq̄d iustū impedimentum quo non posset procedi ad expeditionem talem . Pet. Foll. V. I. D.
9 †Si aūt actor nollet r̄ndere super reconuētione,patitur istam pœnam,q̄a minime ꝓceditur in cā conuentionis , & denegat̄ sibi audiētia,donec r̄ndeat super recōuentione, ita dicit Spec.in tit.de recon.§.fi. vbi plures allegat,&h̄r in c.j.& ij.de mut. pet.& Spe.in tit.de recon.§.videndum ver. sed nunquid si
10 actor,&c.†Quo ad tertiam consideratione̅ .s.quo ad finem recōuentionis: B̄r nā̄ reconuentionis est,ꝙ debet eadē sn̄ia determinari cum causa cōuentionis,q̄a iudex debet vtranque causam inserere in vna & eadem sn̄ia: ꝭm Bart.in d.authen. & ɔn̄r col.ij.vers. item dictæ causæ &c.& licet dicat ibi Bar. ꝙ primo debet ferri vna sn̄ia, & postea alia , non per hoc cōtrariatur , quia eius sensus est , ꝙ ambæ causæ debent poni in vna sn̄ia scripta in eadem charta. Verū primo scribi debet c. conuentionis, & postea reconuētionis , ꝭm ordinem ipsarū causarū.Sed vnum post aliud immediate legi,&ꝓferri debet,vnde quo ad iuris dispositionem,duæ dn̄r sn̄iæ, quia duo sunt capitula l.ēt,ff.de min. & l.quædā mulier,ff.fam.ercis.sed quo ad vnicam scripturā & vnicam prolationem,dr̄ vna sn̄ia,&ita debet intelligi hæc materia , vt declarat Abb. in c.j.col.iij.de mut.pet.& Spec.in tit.de re-
11 con.§.videndum col. ij. †Istud t̄n,quod dr̄ de vna sn̄ia,limita procedere,q̄n de vtraque causa pariter liqueret : secus aūt , si prius liquet de vna,quam de alia: quia iudex potest pronunciare solū de ea causa,de qua liquet, & supersedere in alia , nec per hoc facit litē suam : quia lege permittente id facit. Ita tenet Abb.in d.c.j.col.iij.de mut.peti.& Spec. in d.§.videndum vers.& si iudex.Hinc est,ꝙ si appellaretur ab illa prima sn̄ia lata,puta in causa ɔuentionis,potest nihilominus iudex procedere ad sn̄iam in causa reconuentionis,& illa appellatio nō ligat manus iudicis in causa reconuentionis,q̄a quo ad hoc,cēsentur diuersę causę,&nō vna ita tenet Spec. in d.§.videndum circa fi.vers.sed pone.& h̄r ꝑ doct.maxime Phil.in fi.col.in c.suꝑ eo.el.
12 j.de app.†Quid aūt,si iudex nollet procedere pari passu in vtraq;.cā , sed solum in vna ꝓcedit prius,vel in vna t̄m pronunciat,&nō in vtraque,an valeat eius processus sn̄ia ? vel debeat ab eo appellari? Dic ꝙ vera cōclusio est,ꝙ non per hoc sn̄ia est nulla : nec ꝓcessus est nullus, sed iudex male agit, vn̄ debet appellari tex.est in l.j.§.fin ff.q̄ sen.sine app. resc.per quā ita tenet Spec.in tit.de recon.§. vidēdū vers. & si iudex,& Abb. in d.c.j. col. iij.in fi.de mut.peti. Rob.Mar.Ven.V. I. D.

ADDITIO Adde plenè dicta ꝑ do. Maria.Soc.in d.c.prudētiā,vbi vltra dicit p̄dicta ꝓcedere,q̄n essent tales mutuę petitiones,in quibus data liquidatione admitteret̄ adinuicē compensatio, vt q̄a ambæ consisterent in quātitate,ita ꝙ vna impediret executionē alterius rōne cōpēsationis, vt l. neq; C. de cōpens. vbi aūt in petitionibus essent talia deducta,in q̄bus non admitteretur cōpensatio,& in quibus non videretur ꝓcedere,tūc nō impediret̄ alterius executio,ꝑ no. in l.neq; & in l.si ɔstat,&ī l.fi.C.de cōp.P.F.
13 Secūda qō principalis,est†coram q̄bus iudicibus habet locum reconuentio . Et super hoc sunt p̄ponendæ aliquæ q. Sed ꝓ r̄nsione dicas,ꝙ regulariter coram oī iudice locū h̄et , nisi expresse reperiatur ꝓhibita,ꝑ reg. a.cuius agendo iij.q.viij. & l. cum Papin.in fi.C. de sen. Primo igitur quero,an coram iudice delegato habeat locum recōuentio. Dic quod sic, nā in hoc nō differt delegatus ab ordinario c.j.& ibi Abb.in j.col. de mut. pet.et Spec.in tit.de rec.§.j.vers.j.et Bar. ī d. authen.et ɔn̄r col.penul.vers. quæro,vtrum ista authen.etc.et Bart.in l.fi.ff. quod q̄sque iur.et Bal. in l.neque in fi.C.de cōp. Quod intellige,q̄n delegatus fuit impetratus ad instātiam vnius partis t̄m,puta actoris,q̄a tūc

viget

viget rõ tradita in d.l. cum Papin. in fin.s. quod ipse actor, q. impetrauit iudicem pro se, nõ debet dedignari hre eũdẽ iudicem ↄtra se secus est, qñ delegatus fuisset electus de cõsensu vtriusque partis, q̃a coram eo non habet locũ reconuentio, q̃a cessat dicta rõ: ita tenet Bar. in d.auth.& ↄñr in fi.verbis, et Abb. in d.c.j.col.j.in fiet col.pen.de mut. petir. Item fallit, qñ fuit electus motu proprio principis, quia similiter cessat tũc recõuentio ita tenet Ias. in l.iij.ĩ prin. col.fi.ff.quòd quisque iur. Et ad materiã huius quęst. vide vnum dubium, quod tangã, infra in v.quęst.

14 ADDITIO †Adeo.n.vera sunt ea q̃ hic dñs auctor inquit, ꝙ ꝓcedunt non solũ ꝑ viam ꝓprię reconuentionis, sed ẽt per viã improprię recõuentionis: (vt si actor vellet reum pluribus actionibus personalibus ↄuenire) non põt impetrare literas ad diuersos iudices delegatos c.dispẽdia in prin.de resc. lib.vj. Itẽ ꝓcedunt vt si voluerit reus durãte iudicio ↄtra actorẽ impetrare literas tã sup conuentione quam reconuentione, non põt impetrare ad alios iudices, sed ad eosdẽ bñ põt, corã q̃bus ꝑ lr̃as actoris fuit conuẽtus: iuxta tex. in c.dispẽdia, §.reus de rescrip. lib. vj. ꝙ q̃dẽ adeo procedit vt si impetraret lr̃as delegatorias ad alios iudices quã electos ꝑ actorẽ, si sunt impetratę sup recõuẽtione fiẽda finita lite incepta ↄtra eũ ꝑ actorẽ, nõ valet impetratio ipsa, sed si fuerint impetratę sup ↄuentione vt finita lite incepta ↄtra eũ possint exeq̃ ñ bene valet impetratio: Secundum veram opinionem s̃m Maria.Soc.in c. ex lr̃is in iiij.art.nu.18.de mut.peti.

15 †Item adeo (vt dixi) dicta procedunt vt non solũ reus reconuenire possit actorem sup actio. ne orta ante impetratũ rescriptũ sed ẽt orta post rescripti impetrationẽ ab actore factã: vt dicit, & firmatã reliq̃t in eodẽ quo supra loco Maria.Soc.nu.19. Itẽ non solũ reus potest recõuenire actorẽ corã iudice impetrato ẽt ꝑ literas apostolicas si sit actor ipsæ infra vnã dietã seu duas à fine diocesis rei, ꝑ c. statutũ de rescr.in vj. sed ẽt si lõgius distaret, forte ꝑ quinque: decẽ, vel plures dietas, s̃m Spec. in tit.de recõd. §.j. vers. quid si aliquis

16 quis tex. in iij.q.viij. cuius in agendo. †Itẽ ꝓcedũt, vt & si reus nõnulla opposuisset cõtra rescriptũ imperatum per actorẽ, & succubuisset, nihilominus recõuentio corã eo fieri posset, s̃m Bar. Brissic. in q. veneral. xxxj. sed Spec. in tit.de reconu.§.j.in fi. post Bart. Briss. distinguit, ꝙ si reus iusto errore ductus dixit rescriptũ falsum: vel opposuit talia aut similia, hoc nõ obstãte poterit recõuenire actorem ij.q.iij.c.paulũ, & in c.statuimus de electio.lib.vj. alias nõ poterit recõuenire, de quo ꝑ Mar. vbi supra nu.21.

17 †Itẽ procedũt adeo vt si actor vellet desistere à ↄuẽtione ꝑ eũ facta corã delegato nõ posset in ꝑiudiciũ rei volẽtis recõuenire, & hoc ver℞ est post reconuentionẽ factam, q̃a ante factã reconuẽtionẽ potest actor desistere in totũ vt nõ recõueniatur, s̃m Marian.Soc. in loco de quo

18 supra nu.22. †Item ꝓcedunt vt si actor reconuentus corã iudice delegato voluerit recõuenire super re non cõprehensa in rescripto eundẽ reum quia põt, s̃m ibidẽ nu. 22. Item procedunt, & hñt locum siue iudex sit impetratus per actorem tm̃ siue de cõi consensu actoris & rei, s̃m Io. de Imo. & Mar. Soc. vbi supra limitantur tñ prædicta vt non procedũt qñ esset talis causa super qua reus actorem voluerit reconuenire de qua iudex delegatus non posset cognoscere absque speciali mandato papa, quia tunc nõ posset fieri reconuentio ipsa vj.q.iiij.c.si eps, & de ↄfi. vtil.c.j.& ij.& c.penul.de rest.in integ. & hr̃

29 vbi supra. †Secundo limitantur prædicta ꝙ reus conuentus corã delegato tenetur recõuenire vel lr̃as impetrare ad eundẽ iudicẽ, si vellet recõuenire actorem corã ordinario, q̃a actorẽ corã quocunq; ordinario posset recõuenire, sed de veritate videat̃ Mar.Soc.ĩ loco de quo supra. Petrus Foller. V.I.D.

20 †Secũdo principaliter quæro, an corã arbitro habeat locũ reconuentio. Dic quod cõis conclusio est, ꝙ non, quia ex quo eligit̃ de cõsensu vtriusq; partis, cessat corã, eo rõ. d.l.cum Papin.in fi.tex.est in c.cum dilectus de arb.per quã ita tenet Bar. in d.authen.& ↄñr, in fi.& Spec. in tit.de recon.§.j.in prin. & Abb.in d.c.j.col.j.& pen.de mut.pet.& in d.c.cum dilectus. Quod tñ intellige de arbitro voluntario, electo de cõi voluntate partium, secus in arbitro iuri, electo ex necessitate statuti ad totã causam, quia coram eo habet locum reconuentio: s̃m Abb. in dicto cap.cum dilectus col.iij. vnde stante dispositione regiæ pragmaticæ in regno, quæ incipit, odia, quod causæ inter coniunctos cõpromittantur, tales arbitri dñr iuris, & coram eis habet locum reconuentio. s̃m Abb. ibi.

ibi. licet contrarium videatur tenere Abb. in d.c.j.col.pen.de mut.pet.referendo Spec. in tit.de recuſ.§.effectus,col.v.verſ.ſed nunq.d. Sed prima opin. verior eſt, & dictum Spec. procedit in arbitrio iuris, deputato ad certũ articulum: puta ad cognoſcendum de ſuſpitione iudicis, q.a verũ eſt, q coram eo non habet locum reconuentio. ſecus, ſi eſt deputatus ad totam cauſam, vt in exemplo ꝓpoſito. ita ẽt tenet Fel. in cap.fin.col.pen. in fine de re iud. Et ratio patet ad ſenſum, quia iſti arbitri eliguntur ex neceſſitate iuris, & hñt iuriſdictionem à lege, nam ita neceſſitatur actor litigare coram eis, ſicut coram iudice, vt no. Abb. in cap.ſuſp.de off.deleg.quidquid dicat Iaſ. in l.eſt receptũ, col.fi.ff.de iuriſ.om.iud.

ADDITIO Idem ampliſſime ſequitur Ioan. Bap. in tract.de arb. in c.x. noni libri, & eſt cõis, & vera opinio, & quatenus auctor, inquit, hanc cõem opinionem minime procedere in arbitris iuris qñ ſunt electi ad totã cauſam, at ſecus ſi in certo articulo cauſæ, id expreſſe, & latius firmatum reliquit d. Mar. Soc. in d.c.ex literis de mut.pet. nu. 26.

21 in fine. † Sed quid dicemus an corã arbitris iuris habeat locum laudatio in auctorem q habet locum in iudicijs ordinarijs? hunc caſum Salerni habui in facto, & non potui in ſpecie reperire, ſed dicebam quod non, ꝑ rationes de quibus in reconuentione, & per rationem quia compromiſſum non egreditur perſonam ſeu rem in compromiſſo comprehenſam, l.non diſtinguemus, §.de off.ff.de recept.arb. nam qũo poſſent arbitri cõdemnare auctorem laudatum q non compromiſit, & hęc de plano ꝓcederent in arbitris ſimplicibus, ex quo ꝑ compromiſſum liberatur auctor laudatus, vt l.ſi dictum fuerit, §.ſi compromiſero, ff.de euictio. quanto magis dicẽdum eſt quod non habet locum laudatio in auctorem, ſed dubiũ eſt de arbitris iuris electis ſm formam regiæ pragmaticæ, & tamen idem dixi, & obtinui, ſed cogitandum relinquo. Vide quæ late dixi infra in quinto mẽbro iudicij in princ. Petrus Foll. V. I. D.

22 † Quam aũt iuriſdictionem habeant iſti arbitri iuris.ſ.ordinariam vel delegatam? Dic q veritas eſt, q nec ordinariam verã, & nec delegatam hñt, ſed quam tertiam ſpeciẽ iuriſdictionis, ſimilem, & equiparatam delegatæ iuriſdictioni potius, quam ordinariæ. ita tenet Bal. in conſ.xc. & conſ.470. in j.vol. & Petr. Phil. Cor. in conſ.liiij.col.ij. in litera M. in ij.col. & Bal. in l.apertiſſimi, col.fi.verſ. iiij.quæro, & in l.fi. in vij.no.C.de iud. & ibi ẽt Bar. & Ang. & tangit Fel. in c.fi.col.pen. in fin.de re iud. & probatur in c.ab arbitris, & ibi no.de off.del.lib.vj. vbi probatur ẽt q ab iſtis arbitris iuris debet appellari ad principẽ, & ſic ad legem aĩatam, ex quo à lege hñt iuriſdictionem, & de mã illius prag.odia vide quod plene dicam infra, in vj.parte huius tract. in ij.parte iud. in verbo, cõpromiſſum.

23 † Tertio principaliter quæro: an corã iudice ꝓrogato habeat locum reconuentio. gl. Bar. & cõiter doct. in l.eſt receptũ, ff.de iur. omn.iud.tenent, q ſic, per illum tex. Ego tñ ita diſtinguerem. Quędam eſt prorogatio, q fit per ſubmiſſionem vnius ex litigãtibus: vt qñ maior vel æqualis ſponte ſe ſubmittit iuriſdictioni alicuius iudicis, cõueniendo aduerſarium ſuum corã eo, & tunc habet locũ recõuentio. Ita procedat d.l.eſt receptum, cũ ibi no. & rõ patet: q.a tunc procedit rõ d.l.cũ Papin. nã actor ſubmittendo ſe, elegit illum iudicem pro ſe: non debet dedignari hẽre eũdem iudicem contra ſe. Quædã vero eſt prorogatio, quæ fit de cõi conſenſu partium: iuxta l.ſi cõuenerit, ff.de iu.om.iud. & l.j. & ij. ff.de iud. & l.j.C.de iu.om.iud. & c.ſignaſti. & ibi Abb.de fo.comp. & corã tali iudice ꝓrogato, dico q non habet locum reconuentio, & licet non inuenerim de hoc deciſionẽ in terminis: tñ per bona ſimilia põt decidi iſte caſus. Primo, quia ceſſat rõ d.l.cum Papin. nã talis iudex prorogatus non fuit electus ab actore ſolum, ſed ab vtroq;. Secũdo, per ea, quæ dicimus in delegato electo de cõi conſenſu corã quo non habet locum recõuentio, per ea, quæ dixi ſupra in j.quęſ.huius diſt. Tertio, ꝑ ea, quæ dicimus de arbitro, corã quo ceſſat reconuentio, eo quia de cõi conſenſu parium eligitur, ſm Bart. in d.auth. & gñr, in fi. & per ea, quæ no. Abb. in c.cum dilectus, de arb. & cum iſta diſtinctione intelligo ea quæ, notantur in d.l.eſt receptum. maxime per Iaſ. ibi in fine colum.

ADDITIO De hoc legito Mar. Soc. in c.ex literis de mut.pet.num.13. Pet. Fol.

24 † Quarto quæro, an coram iudice appellationis habeat locum reconuentio. Cõis cõcluſio eſt, q non: ſm Bar. in d.auth. & gñr, col.fin. & ibi etiam Bal.col.iij.ver.quęro nũquid in cauſa, &c. Intelligendo.ſ.qñ iudex appel-

appellationis, aditur ex necessitate ꝑ iniuriã, quã putat appellans sibi esse factam. idẽ tenet Inno. in c. j. de mut. pet. & Bal. in l. per hãc col. fi. C. de tẽp. app. & dñi de Ro. in dec. lxj. in antiqs, & Bal. in l. ij. §. ei quoq; ff. de iu di. & Spec. ĩ tit. de recon. §. nũc dicamus vers. sed nunquid corã iudice. & mouentur ꝑ tex. in d. l. ij. §. ei quoque, & l. ad cogn. ff. ex q̃bus cau. in pos. eat. & l. j. ff. eũ, qui app. in prou.
25 de feu. Quod ꝯfirmo vrgenti rõne. † Appellatio reducit cãm ad illum pristinum statũ, in quo erat cã principalis post litem ꝯtest. tex. est & ibi Bar. & Bal. & cõiter doct. in l. ita demũ. C. de ꝓc. sed post litem contest. nõ habet locũ reconuentio, ẜm cõem opin. vt supra fuit dictum. ergo sequitur, ꝙ corã iudice appellationis nõ põt hr̃e locum. s. vt sortiatur priuilegium & nãm recõuẽtionis. Minime potest hr̃e locũ sine dicto priuilegio. quia iudex secundaꝝ causaꝝ, censetur incõpetens quo ad primã cãm: quę nõ est sibi deuoluta ꝑte inuita, vt tenet Bal. in d. l. ꝑ hanc col. fi. & in d. authen. & ꝯseq. col. iij. Limita tñ istam cõem conclusionem procedere, qñ appellatur post litem contest. puta à diffinitiua sñia, quia tunc vrget rõ prædicta: Secus esset, si appellaretur ab aliqua interlocutoria ante litem ꝯtest. nam tunc distingui debet: Aut iudex appellationis cõfirmauit primam interlocutoriam, & tunc ex quo cã remittit iudici à quo, non habet locũ reconuẽtio coram iudice ad quem, ex quo minime cã conuẽtionis corã eo remanet. Aut iudex appellationis retractauit interlocutoriã ꝓnũciando bene appellatũ, & male iudicatũ.

ADDITIO Adde dicta ꝑ Inno. & Ang. in l. ij. §. leg. ff. de iud. & Inno. in c. cum nobis de elect. & Alex. in auth. & ꝑñr. C. de sent. & interl. omn. iud. & Card. in cl. sæpe §. j. x. q. de verb. sign. & plenissime legito Maria. Soc. in d. c. ex literis num. lxxxxv. vbi aliter distinguit, & tenet quam do. auct.. hic. Petr. Foll. V. I. D.

26 † Et tunc ex quo ẽt causa principalis deuoluitur ad iudicẽ appellationis: vt est tex. in c. vt debitus, & ibi Abb. col. pen. & fi. de appe. & ibi ẽt Phil. plenè in pen. charta. & fi. & est tex. & ibi per doct. in cap. cordi. §. post hoc. & in c. cum appellationibus de appel. lib. vj. & Bart. in l. eius in fin. ff. de app. recip. dicendum est tunc hr̃e locum reconuentionem, ex quo sumus ante litẽ cõtestatã, & sumus in causa principali. Ita subtiliter considerand tenuit Io. And. in c. j. de mut. pet. quẽ ibi sequitur Abb. in antep. col. vers. iij. quæro, &c.
27 † Secũdo, limita ꝑdictam conclusionẽ procedere in appellatione iudiciali. Secus est, qñ appellatur extraiudicialiter: q̃a ex quo ille iudex tũc principaliter aditur, habebit corã eo locum reconuentio, ita tenet Spec. in tit. de recõ. §. nunc dicamus, vers. sed nunq̃d corã, in fi. quem seq̃tur Abb. in d. c. j. de mut. pet. in pen. col. in prin. Et de mã hꝰ appellationis extraiudicialis, & in q̃bus differat à iudiciali, vide plene ꝑ Abb. in cap. bonæ memoriæ, col. j. & ij. de app. & ibi ẽt Phil. & in
28 cap. cũ sit. eo. tit. † Quinto quæro, vtrum corã iudicibus particularibus ad certa negocia vel ꝑsonas deputatis ꝑ legem vel statutum, habeat locũ reconuẽtio? Exemplum põt poni in iudicibus mercatoꝝ, vel alterius artis, seu negocij, de q̃bus loq̃tur l. fi. C. de iu. om. iud. Similiter põt poni exẽplum in iudicib. scholarium, q̃ hñt tres iudices speciales: vt in auth. habita. C. ne fil. pro pa. super ista q. Ant. de Bu. in c. j. de mut. pet. tenet, quod nõ habet locũ recon. sed Abb. ibi in pen. & fin. col. melius loq̃tur. Nam quo ad istos iudices mercatoꝝ, & alios similes deputatos certo collegio, tenet indistincte, quod habet locũ reconuentio: qñ talis iudex, & igitur per actorem, & est rõ: quia eoꝝ iurisdictio est ꝓrogabilis: vt sentit Bart. in l. j. ff. de iud. vñ tãto facilius prorogatur ꝑ reconuentionẽ, ẜm eũ. Ergo istud confirmo bona similitudine. Nã delegatus ad vnam cãm specialẽ, extẽdit suam iurisdictionem ad aliã causam ꝑ viam reconuentionis: vt dixi supra, in j. q̃o. huius dist. Ergo eodem modo, & isti iudices speciales, dato, q̃ꝺ sint deputati ad certã speciem cãꝝ, debet eoꝝ iurisdictio extẽdi ad alias cãs, ꝑ viam reconuẽtionis. Quo vero ad iudices scholariũ, tenet Abb. in d. c. j. col. fin. q̃ꝺ si q̃s conuenit scholarem corã rectore, & scholaris patiat̃ ibi conueniri, poterit recõuenire actorẽ coram eo. Si vero scholaris nõ patit̃ ibi ꝯueniri, sed declinat foꝝ, & petit se remitti ad epm̃: tunc coram epõ nõ poterit actorẽ reconuenire: ex quo ille iudex nõ fuit electus ꝑ actorem, sed per ipm̃ scholarẽ conuentũ. vnde cessat rõ d. l. cum Papin in fi. C. de sent. Et hanc opin. in effectu tenet Bal. in d. authen. habita. col. viij. vers. v. quæritur, & c. licet. Idem Bald. videatur tenere con-

trarium

trarium in d.authen.& ꝯñr.in fi.tñ op.Abb. magis placet, cũ fundetur per bonam rõnẽ .ſ. cuius in agendo,&c. ꝑ d.l.cum Papinian.

29 †Ad vnũ tñ volo,quod aduertant hi, q̃ hñt ſubtile ingenium,inquantum modo in hac qõ,& plenius ſupra in j.q.huius diſt.dixi,qđ corã iudice delegato ad vnam cãm particularem habet locum recõuentio. hic inſurgit difficile contrarium delegatus habet iuriſdictionem limitatã, & non extendibilẽ niſi ad perſonas,& cauſas in delegatione contentas, adeo quod eius iuriſdictio non põt per alios ꝓrogari, nec quo ad alias cauſas, q̃a quo ad alias cãs,&ꝑſonas remanet priuatus tex.eſt,&ibi Abb.in c.P.& G.de offi.del.ſed per reconuentionem ꝓrogatur iuriſdictio iudicis,ſm Bal.in auth.& ꝯñr col.ij.in prin. C. de ſent. q̃a per eam fit cõpetens,qui non erat,vt no.Spec.in tit.de iud.del.§. ſequitur verſ.item ad eius,& in tit.de comp.iud. adi. §.j.verſ.nouus,& patet ad ſenſum ꝑ ea maxime q̃ dicimus in clerico reconuento corã iudice laico,vt infra dicã.Ergo corã delegato non deberet hr̃e locum reconuentio, q̃a

30 eius iuriſdictio ꝓrogari non põt. †Puto ad hoc cõtrarium poſſe rñderi .Primo,q̃ prorogatio iuriſdictionis põt cõſiderari duplici modo.Quedam.n.eſt prorogatio volũtaria & iſta non põt fieri coram delegato.Ita loquitur dictũ c.P.& G.Quædã eſt ꝓrogatio neceſſaria, quę fit cõtra inuitum ex neceſſitate legis,ꝓut eſt illa,q̃ fit per recõuentionẽ : & iſta põt fieri, nã reconuentio inducit quãdã neceſſitatem reconuento,vt rñdeat corã iudice nõ ſuo,&ſic recõuentus ꝓrogat iuriſdictionẽ non ſponte,ſed ex neceſſitate.Secundo,modo põt reſpõderi, q̃a cã reconuentionis dr̃ eſſe connexa cum cauſa ꝯuentionis, quod patet,q̃a non poteſt corã diuerſis iudicibus ventilari,vt eſt tex. in d.auth. & ꝯñr,& l.ſi idem cum eod.§.quod ſi mutuę,ff.de iuriſd. omn. iud. vnde rõne iſtius cõnexitatis, põt delegatus de ea cognoſcere:maxime,q̃a agitur inter eadẽ perſonas, & cã reconuentionis venit conſecutiue ad cãm conuentionis, & acceſſorie ita expreſſe tenet Abb. i d. c.j.col.vj.verſ.item iuriſdictio ꝓrogata,&c.

31 de mut. peti. † Sed qñ delegatur alicui aliqua cã principalis,cenſetur ſibi delegata oĩs cã,quæ venit acceſſorie,& conſecutiue ad illam cãm delegata : vt not. Abb.in c.vt debitus col.ix.in fi.verſ.in gloſ.pen.& c. de app. & ibi ẽt Phil.in vlt.car.verſ.ſed dubitaẽ, &c.

32 ꝑ tex.in c.prudẽtiam,in fi.de off.deleg.†Sexto q̃ro, vtrum corã iudice deputato ad certã ſpẽm cãꝝ, habeat locum recõuentio de alia cã diuerſæ ſpecie . Exemplum in iudice cãꝝ criminalium, an poſſit fieri reconuentio de cã ciuili,& econtra. Coram iudice cãꝝ ciuilium,an poſſit fieri reconuentio de cã criminali,vel liberali, vel de cã maioris ſummæ, quam poterat cognoſcere,gl.in d.authen.& ꝯñr,in gl.ij.tenet,q̃ ſic,quã ibi ſeq̃tur Bald. per l.quoties . C.de iud. & vr̃ probari in l. ſi idem cum eod.§.quod ſi mutuæ,ff.de iuriſd. omn.iud.contrarium tenet Spec.in tit.de recon.§.j.verſ.q̃d ſi coram,& §.nũc dicamus, verſ.& trad.Et hanc cõtrariam partem tenẽt Innoc.Hoc.Ioan.And. & Canoniſtæ in d.c. j.de mut.pet.pro q̃bus facit rõ : quia prorogare iuriſdictionem,eſt extẽdere eam : adeo qđ eadem dr̃ iuriſdictio ꝓrogata,quę prior erat,l.ſed ſi manente,ff.de proc.&not.Alex. in l.iiij.in prin.ff.de dãno infect.& ſic qñ tractamus de ꝓrogatione iuriſdictionis,eſt neceſſe quod ꝑſupponamus iuriſdictionẽ eſſe talẽ , qualem ille iudex prorogatus habebat alias in ſuos ſubditos,in ſimilibus cauſis : alias ꝓrogatio nõ valet de tali cã,quã in ſuos ſubditos nõ poterat expedire , q̃a quo ad illam,caret oĩ iuriſdictione, & ſic iuriſdictio, q̃ non eſt,non põt prorogari,ita tenet Alex. in l.teſtamenta oĩa. C.de teſtam. & Abb.in c.P.& G.col.antep.verſ.venio ad ſextã , &c. de off.deleg.& Bart.in l.j.ver. venio ad tertiã,&c.ff.de iud. vbi exẽplificãt in iudice maleficioꝝ,cuius iuriſdictio non põt ꝓrogari, quo ad cãs ciuiles,q̃a ſunt cauſæ diuerſe ſpeciei , & talẽ iuriſdictionem nõ habet in ſuos ſubditos. Et iſtã partem tenet Ang.in conſ. clxij.col.ij.verſ.in cauſis,&c.Quid ergo erit tenendũ ? Bart.in d.authen.et ꝯñr col.ij. circa fi.facit vnã diſtinctionem inter cãs, de q̃bus poterat fieri ꝓrogatio,partibus volentibus,et de q̃bus nota,vt ibi ꝑ eum.Et ipm̃ de verbo ad verbum ſequitur Abb.in d.c.j.col. xiij.verſ.quæro ſecundo , etc.de mut.pet. et ante eum iſta fuit originalis opin.Iac.But.

Ego aũt reaſſumo plenius veritatẽ huius qõ.per vnam ampliorem diſtinctionem,per quam habebuntur oẽs veræ concluſiones q̃ poſſent cadere in hac mã:et dico ſic.Aut iudex non põt cognoſcere de aliqua cauſa ꝑꝑ priuilegium perſonæ litigantis, aut propter pri-

priuilegiũ ipsius cãæ, vt q̃a iurisdictio est limitata iudici, quo ad certas cãs tñ certe spẽi vel summæ, ita q̃d ad alias cãs diuersæ spẽi, vel maioris summæ se non extendat. Primo casu, vera cõclusio est, quod ꝓcedit recõuentio, ex quo ꝑsona priuilegiata elegit illũ iudicẽ pro se: debebit eũdem hr̃e contra se nõ obstãte eius priuilegio, q̃a nã cãæ id patitur. hoc ꝓbatur in l. est receptũ, iuncta gl. & ibi ꝑ Doct. ff. de iuris. omn. iud. Probatur ẽt ꝑ id q̃d dicimus de clerico, nã iudex laicus non cognoscit de cã clerici cõuenti ꝑꝑ priuilegium ꝑsonæ, c. si diligẽti de for. comp. & tñ per viam reconuẽtionis bene cognoscit ẜm
33 magis cõem opin. quã infra tenebo. †Secundo casu principali. s. q̃ñ obstat priuilegium cãæ: distinguo aliter, quã dicit Bar. nam distinctio Bar. & Abb. implicat obscuritatem, dũ dicit, aut est talis cã de qua posset iudex cognoscere partibus volẽtibus, aut nõ, quia adhuc remanet dubium, q̃ est illa cã, & Bart. nõ clare declarat hmõi cãs, vnde ego clarius distinguo sic. Aut cã de qua fit recõuentio, est de spẽ, cãꝶ, de quibus põt cognoscere iudex: differt tñ ab illis in sola quãtitate, & sic ꝑ plus, & minus, & tũc habet locum reconuẽtio, ita loq̃tur tex. in d. l. si idem cũ eod. §. quod si mutuæ, nã iudex: pedaneus infimus, nõ cognoscit de causis ciuilib. & à trecentis aureis supra, vt in. §. & iud. in authen. de def. ciu. & tñ ꝑ viam reconuentionis põt de illis cognoscere: vt d. §. quod si mutuæ, q̃a dato, quod si maior cã, tñ est de spẽ cãꝶ ciuilium, de q̃bus cognoscit, q̃a est cã pecuniaria, & de re ad rem: seu de quãtitate ad quantitatem, põt fieri prorogatio iurisdictionis, ẜm Abb. in d. c. P. & G. col. iiij. vers. venio ad ẜm, &c. de offi. deleg. & est tex. exp̃ssus in d. l. de qua re. §. j. ff. de iud. tũc. n. bene extenditur iurisdictio de simili cã ad similem. Aut cã, de qua fit reconuentio, est de spẽ aliaꝶ cãꝶ penitus separata ad illis, de quibus põt cognoscere. Exemplum, si corã iudice cãꝶ criminaliũ fit recõuentio de cã ciuili, vel corã iudice seculari fit recõuentio de causa sp̃uali vel coram iudice pedaneo fit reconuẽtio de causa meri vel misti imperij, vel de cã liberali, de q̃bus causis nõ posset principaliter cognoscere, l. solemus, §. latrũculator, ff. de iud. & l. ij. C. de ped. iud. & tũc reconuentio locũ non habet. Ita procedat opin. Canonista, in d. c. j. & hoc voluit in effectu Bart. in d. authen. & ꝯñr, & rõ est illa, q̃ supra tetigi per no. per Alex. in d. l. testamẽta oĩa. C. de testam. & Abb. in d. c. P. & G. col. antep. ver. venio ad sextam. q̃a cũ in similibus causis nõ habeat iurisdictionẽ in suos subditos, & non põt iurisdictio, q̃ non est, prorogari seu extẽdi, & ex ꝯñti minime ꝑ reconuentionem extẽditur q̃ est species ꝓrogationis: vt dicit Bald. in d. authen. & ꝯñr, col. ij. in prin. est ẽt, & alia ratio: quia hmõi causæ sunt p̃iudiciales, & vna facit alij præiudicium, q̃a in vna proceditur, & in alia supersedetur, ergo non põt hr̃e locum recõuentio. cuius nã est, vt in vtraq; cã æqualiter ꝓcedatur, & hanc rõnem ponderat Bart. ibi. & Abb. in d. c. j. col. antep. in prin. de mut.
34 pet. †Sed contra p̃dicta posset instari, nã iudex hñs limitatam iurisdictionem, non põt cognoscere de cã diuersæ speciei. verum est principaliter, sed accessorie, & incidẽter bene põt, vt d. l. quoties. C. de iud. & not. Bal. & Paul. de Cast. in d. l. solemus, §. latrũculator, ff. de iud. & Bar. in l. interdum, §. q̃ furem, ff. de furt. Sed cã reconuẽtionis venit incidẽter & accessorie ad cãm conuentionis, vt dicit Abb. in d. c. j. col. vj. vers. itẽ iurisdictio, &c. de mut. pet. Ergo in oĩbus p̃dictis exẽplis deberet hr̃e locum recõuentio, ea rõne attẽta, q̃a venit accessorie. istud vr̃ difficile ꝯtrariũ, cui nõ reperio dari aliquod rñsum ꝑ aliquẽ
35 doc. puto tñ posse sic rñderi. †Q̃ñ conceditur alicui iurisdictio ordinaria, censetur concessum oẽ, id, sine quo iurisdictio illa explicari non põt: ẽt si illud sit maius cõcesso. dũmodo de eadẽ sit spẽ, ita tene. Bart. in l. ij. col. j. circa fi. ff. de iur. om. iud. vñ si corã iudice ĩfimo vẽtiletur q̃ő de hereditate, & ex aduerso nõ ꝑ viã reconuẽtionis, sed ꝑ exceptionẽ opponat q̃ő status, ille iudex cognoscit de ea, q̃a alias nõ posset decidere q̃õnem hereditatis, nisi prius cognoscere de cã status, & sic cognoscit, sed nõ ꝓnũciat suꝑ cã status, sed suꝑ hr̃ditate, l. j. C. de ord. iud. vñ de isto incidẽti & accessorio cognoscit ex ptãte sibi data à lege, q̃a alias suã iurisdictionẽ in cã pecuniaria explicare nõ posset, ꝑ d. l. ij. & hoc est ꝙ voluit innuere Spec. in tit. de recõ. §. nũc dicamus, vers. & trad. dũ rñdet ad d. l. quoties, q̃a illud est quoddã accessoriũ, seu incidens necessariũ, sine quo nõ posset decidi cã principalis. vñ intrat iurisdictionẽ iudicis ĩfimi, dato ꝙ sit maius, q̃ sit sua iurisdictio ordinaria, ex quo est eiusdẽ spẽi. intelligo quo ad

hoc.s.qa est simplicis iurisdictionis,sicut alię cāæ pecuniariæ,s̃m Bar.in l.imperiū, col.fi. ff.de iuris.omn.iud.pōt tñ,diuersæ spēi:quia non est cā pecuniaria,sed liberalis,& priuilegiata:vt l.iij.in fi.C.de ped.iud. Et ita declaro id quod dixi supra,dū appellaui hanc causam esse diuersæ spēi,ne videar cōtrariari dictis Bar.in d.l.ij.ff.de iur.om.iud.Sed si ꝑ viā reconuentionis vellet aliqs obijcere qōnem status corā iudice pedaneo,nō ad effectū excipiēdi,hoc nō pōt fieri, qa non pōt ista reconuentio ire pari passu cum cā pecuniaria, ex quo est p̄iudicialis.Itē,tunc sine ea posset iudex decidere cām ꝯuētionis,qa nō vrget illa necessitas,de qua supra,& hęc sit prima cōclusio,p q̃. est datum rñsum ad d.l.quoties.

Pono secūdam conclusionem pro rñsione ad alia contraria . Qñ incidens orit̃ ex eodē facto,ex quo oritur principale,tūc iudex incidēter cognoscit de eo. dato qd' sit diuersæ spēi,ita loqtur dictū Bal.& Paul. de Cast. in d.l.solemus,§.latrūculator,ff.de iud. & Inn. in c.cū oporteat,de accus.s.qd' iudex maleficioꝶ incidēter.ꝯdēnat ad rei restōnem, nā illud ciuile orit̃ ex eodē crimine,& sic iudex , q cognoscit principaliter,de crimine,pōt cognoscere de hoc incidēti ciuili,ꝙ hēt originē ex eodem fonte, sed reconuētio non hēt originē ex eodē fonte,qa venit ex parte contraria.vñ si tu accusas me de furto corā iudice maleficioꝶ,ego recōuenio, te ad decē ex cā mutui,vel ad aliud ciuile,istud hēt originē ex diuerso fonte,merito iurisdictio nō se extendit,cū sit quid separatū à cā principali conuētionis,& ideo cessat reconuētio, quia ēt prorogatio cessat s̃m Alex. in d.§.latrūculator,in add.ad Bart.vltra qd' viget alia rō.s. p̄iudicij,ꝑp quod non possent ambę causę simul decidi. Illud ergo quod dr̃,qd' iudex cognoscit incidēter de cā, de qua principaliter cognoscere non pōt, intelligo qñ illud incidēs erat tale,sine quo cā principalis non posset expediri , vel qñ oriebatur ex eodem facto,ex quo oritur principale,per prędicta .

Quæstio tertia principalis.

VENIO ad tertiam q.principalem,q̃ est de qbus causis pōt opponi seu fieri reconuētio. Et bř dico,ꝙ regulariter de oībus causis fieri potest , nisi quatenus reperiat̃ expresse ꝓhibita,l.nec nō,§.q eis,ff.ex qbus cau.maior. vnde expediam hāc mām per aliquas du-
36 bitabiles q. † Primo igitur quæro,vtrū qñ imploratur offm̃ iudicis, possit implorās corā eodem iudice reconueniri gl.in l.sed si restituat, ff de iud.tenet ꝙ non habet locū reconuētio.& illā seqtur Lud.Ro.ibi.& Ias.in d.l.nec quidq̃,§.vbi decretum,col.pen.ff. de off.ꝓcons. In contrariū tñ est veritas,& hāc contrariā partem tenet Bar.in d.l.sed si restituat,&Bar.in auct.& ꝯñr,col.fi.C.de sent.& Abb.in c.j.col.pe.vers.iiij.qro de mut.petit. ꝑ tex.in l.j.in fi.ff.de var.& extraor.cogn. & Spec.in tit.de recon.§.nūc dicamus, ver. sed nunqd habet locū,&c.Quod intellige verꝰ, qñ offm̃ iudicis imploratur principaliter,ex quo tunc succedit in locū actionis, l.Quintus,ff.de annu.leg.& c.fi.de off.iud. Secus,si incidēter imploratur, qa tunc non hēt locū reconuentio. Ita cōiter tenent doct.in locis palleg. & Ias.in l.j.col.vij. in princ.ff.de iur. omn iud. Itē limita,nisi offm̃ iudicis implo raret̃ super eo,ꝙ reqrit celeritatem,qa tunc suspendit̃ reconuētio,& expeditur cā requirēs celeritatē.ita dicit Bal.in rub.extra de offic.iud.col.fi.Non tñ intelligas,ꝙ reconuentio tollatur in totum , qa imo ꝓcedit ēt in causis reqrentibus celeritatē,& in causis summarijs,quo ad ꝓrogandum iudicē , non tamē vt eadem snīa terminentur, qñ vna causa est ordinaria,& alia summaria,text.est,& ibi Bal.in l.sed hæ,§.non solū, ff.de procur. & not.Bart.in d.authen.& consequēter,col. pen.in fi.&Abb.in d.c.j.col.vij.de mut.pet.

ADDITIO Adde dictis hic ꝑ dom. auctorē, & infra ea quæ congerit Mar.Soc. in d.c.ex literis de mut.pet.num.44.vbi facit regulam, & demum dat infinitas limitationes ex quibus dictis habes veritatem oīum dictorum per d. auctorem tam hic quam in omnibus infradictis . Pet. Foll. V. I. D.

37 † Itē limita notabiliter non procedere,qñ offm̃ iudicis imploratur, non in formā iudicij,sed ꝑ modum actus extraiudicialis, quia tūc non habet locum reconuētio.Exemplū, si petitur testm̃ aperiri, vel donationem insinuari,vel si aliqs petit à iudice familiam, vt possit tute acqrere,&manutenere sibi possessionē,vel aliud simile.ita tenet Bald.in d.c.j. col.fi.de contro.feu.apud pares.& Soc.in ꝯs. 167. col.fi.ver.ij. concludo, &c. in ij. vol.

Et ex hoc infero ad nouā prędicam in regno,quod siqs spoliatus ab aliqua ꝑsona ec cle-

clesiastica, intētaret remedium traditū ꝑ capitulū regni, quod incipit, oīs prædatio, & aliud, ad regale fastigium, & aliud, finis pcepti, charitas adeūdo. s. iudicem secularem, vt defendat ipm à tali violentia, & possessionē restituat, in tali casu nō hr̄et locum ex quo iudex aditur non ꝑ viā ordinariā nec iudicialem, sed ꝑ viā defensionis extraiudicialis: vt plenè traditur in decis. ij. & dec. xxiiij. cons. Neap. Et hanc limitationē repete ad sequentem q.

38 †Secūdo, iuxta hoc quero, an in causis summarijs habeat locū reconuentio. veritas dependet ad his, q̄ modo dixi in q. pced. & bř dic, ꝙ sic, sed quo ad ꝓsecutionem fit hæc distō, videlicet, Aut ambæ causæ sunt summariȩ, & sine dubio ꝓcedit reconuētio. Aut vna est summaria, alia plenaria, & tunc valet reconuentio, quo ad iudicem ꝓrogandum, non tñ quo ad hoc, vt ambæ cā eadem snīa terminentur, nisi parte volente. Ad hoc allega oēs decisiones supra mō allegatas in præcedenti q. ante fi. maxime Bald. in l. sed, & he. §. non solum, ff. de proc. & ita debet intelligi, quod no. Spec. in tit. de recon. §. nūc dicamus vers. sed nec hēt, & Bart. in l. j. §. fi. ff. de var. & extra. cog. & Bal. in l. & fine. ver. & ideo dicit lex &c. C. ad Treb.

39 † Tertio, successiue quæro, an in causis executiuis habeat locū reconuentio. Bř dico, ꝙ non, ꝟm Bal. in d. authen. & ꝯñr col. iij. in fi. vers. quæro, nūquid &c. vbi dicit, ꝙ si petit executio instrumenti confessionati, non habet locū reconuentio, & Spec. in tit. de recon. §. nunc dicamus vers. sed q̄d agebam, &c. vbi idē dicit, q̄n agitur ex deposito. Adde Bal. in l. iij. in j. no. C. qui. ad lib. procl. non lic. vbi dicit, quod ille, q̄ confitetur debitum, non pōt actorem reconuenire, & est rō, q̄a in confessum partes iudicis nō sunt in alio, nisi in pcipiendo vt soluat hř. n. pro condemnato l. vnica C. de conf. & quod dixi supra, q̄n agitur ex deposito, non habet locum reconuentio. adde, q̄d idem tenuit Bar. in d. auth. & ꝯñr col. iiij. in princ. vers. quęro vtrum liceat actori, &c. & rō est, quia instr̄m depositi, habet executionem paratam l. si quis C. dep. sed contrariū vr̄ tenere Bal. in d. l. si q̄s vers. vlterius no. &c. vbi dicit, ꝙ q̄n agitur ex deposito, non habet locum compensatio, sed reconuentio sic, nō tamen differt liquidum ꝑꝑ non liquidum: sed reseruat id, quod probandū est: Puto tamen posse ꝯcordari hanc contrarietatem. s. vt non habeat locum reconuentio in deposito, vt pari passu ambulet, q̄a non debet supsederi liquidū ꝑꝑ illiq̄dum bene tamen pōt fieri reconuentio, quo ad effectum prorogationis, vt postea procedatur in ea, & ita loq̄tur. opin. Bald. prout dixi supra in pcedenti q.

40 † Et per pdicta infero, ꝙ quando præsentaretur in regno instr̄m criminaliter via extra ordinaria ꝟm formam, & ritus magnȩ curiæ, non hr̄et locum reconuentio, cū illa sit via executiua, & extraordinaria, ꝑ prædicta. Secundo infero, quod quādo creditor vigore instr̄i continentis pactum de capiēdo, vel let propria auctoritate capere possessionem debitoris pro debito, & peteret familiam iudice pro habenda possessione, ex quo iste est actus executiuus, & extraiudicialis, non hr̄et locum reconuentio, ꝑ ea, quæ no. Bal. in c. j. col. fi. de contr. feud. apud Par. & Soc. in cōs. clxvij. col. fi. vers. ij. concl. &c. in ij. vol. & dixi supra in præcedenti q.

41 † Quarto quæro, an in causa possessorij, habeat locum recōuentio. Reassume veras conclusiones, & dicas sic. Aut actor agit possessorio recuperandæ, & reus vult eū reconuenire, & tūc aut reconuētio est de possessorio aut de petitorio j. casu non admittitur reconuentio. nisi de possessorio pariter priuilegiato vt q̄a reus reconuenit actorem de alio possessorio recuperādæ, & sic de spolio pariter priuilegiato alterius rei, non eiusdem tūc procedit reconuētio c. suꝑ spoliatione de ord. cog. & ibi Abb. in j. no. & in iiij. col. circa fin. Si vero reconuenit de alio possessorio, puta adipiscendæ vel retinendæ, non procedit recōuentio, q̄a non est ita priuilegiatū: vt ibi hr̄. Secundo casu, quādo reconuentio fit de petitorio, dicas indistinctè, quod nō procedit, ꝑ tex. in d. c. suꝑ spoliatione, & no. Abb. in c. j. col. vij. de mut. peti. & Spec. in tit. de recon. §. nūc dicamus ver. itē excepta. et vers. seq. Et ita debet ītelligi, et declarari, quod dicit Bar. ī d. auth. et ꝯsequenter col. pen. in princ. vbi dicit simpliciter, quod agēs ex spoliatione, non pōt recōueniri, nisi prius restituat, ꝑ l. si q̄s ad se fundū, C. ad l. iul. de vi.

42 † Et pdictoꝝ rō est, q̄a agens ex spolio, non tenetur in aliquo respondere aduersario suo, nisi prius restituatur c. frequēs de rest. spol. li. vj. et c. cū dilect[9] de ord. cog. et d. c. suꝑ spoliatiōe. et ibi Abb. et d. l. si q̄s ad se fundum, et ꝑꝑea non proceditur super reconuētione ante restitutionē

Sed

Sed qñ reconuẽtio est de alio spolio, tunc iõ
43 ꝓcedit: † q̨a priuilegiatus nõ vtitur priuile gio suo ꝯtra pariter priuilegiatũ, ſm Abb. in d.c. suꝑ spoliatione, col. j. vers. ex hoc, &c. vbi plus dicit in iij. not. qđ non solũ debet spoliatus restitui ad rem, qua fuit spoliatus: ve℞ ẽt debet plenarie restitui ad fructus, & expẽsas litis, ante, quã teneatur rñdere, & idẽ tenet Abb. ꝑ illum tex. in c. accedẽs, el. ij. vers. not. spoliatũ, &c. extra. vt lite nõ conte. Qđ
44 nota. q̨a est quotidianũ in practica. † Limita tñ prædictam conclusionem ꝓcedere, qñ recõuentio opponit per ipm spoliatorem, q̨ immediate spoliauit vel spoliari mandauit cõtra spoliatum, q̨a tunc ve℞ est quod nõ tenetur rñdere, nisi prius restituatur secus est qñ ageretur contra eum, q̨ nõ spoliauit, sed est tertius possessor illius rei, qua fuit q̨s spoliatos, & cõuenitur possessorio recuperãdæ, puta remedio, c. reintegrãda, vel alio simili: iuxta c. sæpe de rest. spo. q̨a tunc ꝓcederet oĩs recõuentio, & tenet actor rñdere ante quam restituatur: q̨a ista remedia possessoria ꝯtra tertios non spoliãtes. nõ sunt ita priuilegiata, sicut cõtra ipsos spoliãtes. Ita in terminis tenet Abb. in d. c. cũ dilectus, col. iij. de ord. cogn. ꝑ multas rõnes ibi adductas ꝑ eũ. sed cõtrarium vr̃ tenere Bart. in l. si coloni. C. de agr. & ceusit. lib. xj. & Alex. in cons. 77. col. j. ver. & sicut, & col. fi. in fi. iij. vol. vbi dicit, qđ possessoriũ recuperãdæ, est priuilegiatũ, siue interuenerit violẽtia, siue nõ, & loq̨tur proprie de remedio dicti c. reintegrãda. Pro prima opin. Abb. ponderat text. in d. c. suꝑ spoliatione, in ver. spoliatorib. & ibi Abb. in ij. not. vbi dicit, qđ spoliatoribus non tenetur rñdere, ergo alijs possessoribus, q̨ nõ spoliauerũt, tenetur. Ve℞, ad hoc posset rñderi per id, qđ dicit Bald. in l. si de ꝓprietate, col. iij. circa fi. vers. & no. & c. C. si ã nõ compet. iud. vbi dicit qđ probatur q̨s spoliatus saltem re ipsa, eo ipso, qđ probat se antiq̨orẽ possessorẽ, & possessionem esse modo pœnes aduersarium. Tamẽ q̨a sumus in odiosis, & cõtra regulas iuris cõis, puto qđ ille terminus, spoliator, debet itelligi in principali, & ꝓprio significatu. s. de eo, q̨ spoliauit vero, prout põderat Abb. in d. c. cũ dilectus, col. iij. vnde puto opin. Abb. esse sustẽtabilem, & veram, per iura, & rões suas. Nec obstat dcm̃ Bart. in d. l. si coloni, & Alex. in d. cons. 78. in iij. vol. q̨a fateor, quod oẽ possessorium recuperandæ est priuilegiatum, quo ad hoc, vt si conuẽtus obijciat q̨onum dominij, teneatur restituere ante, quã de dominio cognoscat, siue interueniat violẽtia, siue non, l. si q̨s cõductionis. C. loca, & d. l. si coloni. & ita ꝓcedit ꝯtra riũ. sed nos loq̨mur in reconuẽtione, q̨ regulariter est ꝓmissa. Reperitur tamẽ specialiter ꝓhibita à spoliatore, ꝑ d. c. super spoliatione ergo qñ nõ est spoliator, sed alius tertius possessor, stamus iuri cõi. s. vt fiat recõuẽtio, q̨a tũc cessat illud odium spoliatoris, qđ iura multũ in hoc cõsiderant: vt est tex. in cle. vnica. de caus. pos. & ꝓprie, & not. Abb. in d. c. cum dilectus, col. iij. Nũc in proposito q̃o dominij, q̨ non põt obijci, cadit in eadem re & ideo nõ obijcitur ꝑꝑ priuilegium possessorij. Ita loquũtur dec. & iura contraria, sed recõuentio considerat in diuersa re, et nõ in eadẽ. Quod patet ad sensum, quia petitorio non põt reconueniri pro eadem re, q̨a si cõuẽtus possidet, non põt pro illa re agere rei vẽdicatione, vel hypothecaria, q̨a istæ actiones p̃supponunt possessionem esse dr̃e pœnes aduersarium, et nõ pœnes agentem eundem, q̨ reconueniẽtem, possessorio recuperãdæ vel adipiscẽdæ minime põt reconueniri, eadem rõne, q̨a ipse possidet, et q̨a suꝑ eadẽ re ꝓhibetur reconuentio, ſm Abb. in d. c. super spoliatione, col. j. circa fi. vbi assignat rõnem. Solũ remanet dubiũ de possessorio retinẽdæ circa eãdem rem, quod vr̃ posse cõcurrere, vt si tu conuenis me possessorio recuperãdæ: ego recõuenio te interdicto vti possidetis, q̨a turbas me in possessione eiusdẽ rei super quo dico, qđ per spoliatorem nõ põt cõtra spoliatum fieri talis reconuentio, q̨a possidet ab eo vi, et interdictũ vti possidetis, nõ fauet ei, q̨ possidet ab aduersario vi, clã, vel p̃cario, ſm Abb. in c. veniens, col. pen. de præscr. et tex. in l. j. in princ. ff. vti pos. Itẽ ꝑꝑ priuilegium spolij, & odium spoliatoris, ꝑut supra dixi, q̨a non tenetur spoliatus rñdere, nisi prius restituatur, vt d. c. cum dilectis, et c. fi. de ord. cogn. si vero recõuentio fieret ꝑ tertium possessorem, qui non spoliauit, q̨ conuenitur possessorio, recuperandæ, puta remedio cap. reintegrãda, vel dictæ l. si coloni, et tũc ꝓcederet recõuentio in eadẽ re. per ea. q̨ dicit Abb. in d. c. cum dilectus, col. iij.
45 † istud tñ intellige, qñ possessorium retinendæ ꝓponitur ex alia molestatione extraiudiciali, non ex sola conuentione iudiciali super

per possessorio recuperandæ, q̃a ex sola mo
lestatione iudiciali nõ datur interdictum vti
possidetis: q̃a q̃ vtitur iure suo nemini facit
iniuriã ita teneri Abb.in c.audita,col.iij.cir.
fi.de rest.spol.Quod ↄfirmo,quia ecõtra est
decisum in d.c.veniẽs,& ibi Abb.in iiij.not.
de pscr.vbi pr̃,quod ↄuentus possessorio reti
nendæ,põt ↄuenire actorꝝ possessorio recu-
perandæ ꝓ eadẽ re. & sic admittit̃ istæ ↄcur
sus in istis duob.possessoris, verꝝ qualiter sit
ꝓnunciandum in eis,declarat plenè Abb.in
46 d.c.veniens,col.antep. & pen. †Hanc opin.
confirmo alia rõne.s.quia vtraq; cã est sum-
maria,cum sit possessorio,nã quęlibet causa
possessoria,est summaria,ẽm Alex.in consi.
lxvj.col.j.in v.vol.& sic potest admitti recon
uentio,vt supra dixi in ij.q.huius partis.Et si
tu diceres,quare in spolio non admittit̃ recõ
uentio de posse retinẽdæ,cum sit cã summa
ria? Dico,quod ibi est alia rõ prohibitiua.s.
priuilegium causæ, & odium spoliatoris, vt
supra pluries fuit dictum.vñ non admittit̃ re
cõuentio.nisi de alio spolio pariter priuile-
giato alterius rei,sed cõtra eum,qui nõ spo
liauit,cessat dcm̃ odiũ. Et p̃dictis ergo colli
go &firmo istã ↄclusionẽ,qd' spoliatus agẽs
contra spoliantem remedio recuperãde, nõ
põt conueniri nec petitorio nec possessorio,
nisi sola cã spolij alterium rei pariter priui-
legiatæ,& non eiusdẽ rei,ẽm Abb in d.c.su-
per spoliatione, col.iiij.circa fi.de ord.cog.
Si vero agit contra non spoliãtem,sed cõtra
tertium possessorem,põt reconueniri tã pe-
titorio,quam possessorio alterius rei. sed ꝓ
eadẽ re,nec petitorio nec possessorio,recupe
randæ,vel adipiscendæ,sed possessorio reti-
nendæ sic ꝑ p̃dicta.Fateor tñ,quod cã cõuen
tionis,ex quo req̃rit celeritatem,citius expe
dietur,per ea,quæ dixi supra in j.& ij.q. isti-
47 us partis.† Vñ sequitur,quod illud priuilegiũ
quod spoliatus ante oĩa restituatur, & nõ te
neatur respondere ꝓcedit,qñ opponitur qõ
super eadem re,& non super diuersa,& tunc
est generale in quolibet possessorio recupe-
randæ. Fallit in reconuentione de possesso
rio retinendæ,quod põt cadere in eadem re,
qñ non agitur contra spoliatorem, vt supra
dixi. Item ꝓcedit indistincte, quando agit̃
contra spoliatorem: siue super eadẽ re, siue
super diuersa,in odiũ ipsius spoliatoris. Fal
lit,qñ fit qõ de alio spolio alterius rei,per d.
c.super spoliatione,& ita cũ ista declaratio-
48 ne pertranseo super ista difficultate.† Prædi
ctam opi.& limitationem Abb.cõfirmo per
vnã optimam decis.quam faciunt dñi de Ro
ta in dec.cxlix.in nouis,quæ incipit,si inter.
vbi hr̃,quod si duo litigãt super possessorio
recuperandæ,potest tertius se obijcere ꝓ suo
ĩteresse,& agere petitorio, dũmodo ipse nõ
sit spoliator, & tenẽ agẽs possessorio illi ĩñ
dere ante restõnẽ,ex quo respectũ illius ter-
tij,cessat odiũ spoliantis.allegat d.c.de ord.
cogn.& pœna dẽt seq suos auctores,& illud
dictum seqtur & declarat notabiliter Abb.ĩ
c.in lr̃is,col.fi.de rest.spo.& idem Abb.in d.
c.fi.in ij.not.&Alex.in l.naturaliter,§.nihil
cõe,col.xj.in xvj.fallentia, ff. de acq.poss.&
Fel.in c.cum super col.pen.versi.scias ẽt,etc.
de re iud. Et hæc quo ad possessorium recu-
perandæ. Si vero actor agit possessorio adi-
piscendæ,& reus vult eũ reconuenire, & tũc
si recõuentio est respectu diuersę rei, ꝓcedit
indistincte,siue fiat de petitorio,siue de pos-
sessorio. sed respectu eiusdẽ rei, nõ ꝓcedit:
si fiat de petitorio, q̃a is,q̃ agit remedio adi
piscendæ,negat se possidere,vñ nõ ↄuenitur
petitorio, l.fi.ff.de rei ven.ita hæc oĩa tenet
Bar.in d.l.naturaliter,§.nihil cõe, col.vij.in
v.combinatione. Si vero fiat de possessorio
eiusdẽ rei recuperandæ vel adipiscẽdæ,nõ ꝓ
cedit eadẽ rõne:q̃a agẽs non possidet,sed de
possessorio retinendæ,bñ ꝓcedit recõuentio
ꝓ eadem re,q̃a ↄcur ere pñt ambo, per ea:
quæ hñr in d.c.veniens. & ibi Abb.de pscr.
Nam ꝓ sola molestia competit interdictũ
vti possidetis,c.adita,& ibi Abb.in iij.not.de
rest.spol.Quod semper intelligas de mole-
stia extraiudiciali, nõ de iudiciali ẽm Abb.ĩ
d.c.audita,col.iij.in fi.& fuit dictum supra.
Si vero actor agit possessorio retinẽdæ,tũc
respectu diuersæ rei ꝓcedit indistincte recõ
uentio,tam de petitorio,quã de possessorio,
ẽm Bar.in d.§.nihil cõe in v.cõbinatione,&
Car.in cle.j.col.ij.in fi.de cã ꝓprie &posses.
sed respectu eiusdem rei de petitorio nõ ꝓ-
cedit,quia primo est discutienda cã possesso
rij,ẽm Bar.vbi supra,ꝑ l.ordinarij, C. de rei
vend.&l.incerti,C.de interdict.sed de posses
sorio, puto, quod procederet reconuentio,
quia ambæ causæ essent possessoriæ &pari-
ter priuilegiatę:vt sentit Abb.in d.c.sup spo
liatione,col.ij.vers.venio more solito,&c.
de ord.cog.nã de possessorio retinẽdę ꝓbat
in l.fi.duo,ff.vti pos.& in c.licet cau.de ꝓba.

de possessorio recuperãdę ꝓbatur i c.veniẽs, & ibi Abb. de ꝓsc. de possessorio adipiscẽdæ patet ad sensum, quia nulla vrget ꝯtrarietas. Vnum tñ addo prædictis pro declaratione, vt in oibus casibus, in quibus dixi ꝓcedere reconuentionẽ ne petitorio, in possessorio debeat intelligi eo modo, quo ꝓcedit reconuentio in cã summaria, de cã nõ summaria,
49 vt declaraui supra i ij.q.huius partis. † Hęc, quæ hactenus dicta sunt, ꝓcedunt qñ actor agit possessorio, & reus vult reconuenire. Quid aũt econtra, si actor agit petitorio, & recõuentio fit de possessorio? iste est ꝓprie casus c.cum dilectus de ord.cog.& vera conclusio est, qđ respectu diuersæ rei ꝓcedit recõuentio, vt d.c.cũ dilectus, & no. Abb.in c. fin.col.ij.vers.venio &c.de ord.cog.& Card. in cl.j.col.iiij.vers. si vero vnus, &c. de caus. poss.& ꝓprie.sed pro eadẽ re similiter tenẽt doct.quod procedit reconuentio, ſm Abb. in d.c.fi.col.ij.& in cap.ex ꝯq.col.iij.in prin. de rest.spol.in hoc puto aduertendum, quod si intelligis de possessorio retinẽdæ, clarum est, quod ꝓcedit recõuentio, q̃a ista se compatiuntur, sed quo ad possessorium adipiscẽdæ, & recuperandæ, nescio quõ posset cõcurrere reconuentio in petitorio ꝓ eadem re: nam si conuenis me rei vẽdicatione ad fundum, ꝓsupponis me possidere, si ego volo te recõuenire possessorio recuperãdæ vel adipiscẽdę, non cadit reconuentio in eodẽ fundo, q̃a si possideo, non cõpetunt mihi dicta remedia. In vno solo casu posset ꝓcedere.s.in terminis dicti ca.ex ꝯq̃ne, & de ꝑdictis vide plenè Spec. in tit. de poss. & peti.§.j. Super hac materia est ẽt sciendum, quod intẽtato petitorio ꝑ actorem, potest reus deducere possessorium altero de duobus modis.s.per viam actionis, vt per reconuentione, vt modo dixi, & per viã exceptionis, & de vtroque modo loq̃tur tex.& ibi Abb.in d.cap.cũ dilectus de ord.cogn.& gl.& Abb. in d.c.fi.eod. tit. & ibi dicitur, quid est vtilius intentare.
50 † Et nota pulchrã practicam ex d.c.cum dilectus. Nã si tu conuenis me petitorio, puta actione reali vel ꝑsonali ad aliq̃ rem, ego possum te conuenire, qđ spoliasti me quadã alia re, vel possum excipere ꝯtra te spolio alterius rei, petẽdo, quod nõ audiaris i petitorio tuo, nisi prius restituas mihi dictã rẽ. Et dñia est ista, q̃a si deduco spolium ꝑ modũ recõuentionis, non repellit̃ actor ab agẽdo, sed proceditur super vtraque causa, tanq̃ sup mutuis petitionibus, q̃a ex quo deducitur spoliũ per modum actionis, actio nõ est exclusio alterius actionis, & ideo sup vtraq; ꝓceditur, sed si deduco spoliũ per modũ exceptionis, suspenditur petitoriũ actoris, & ꝓcedit ur ad dationem termini ad probandã exceptionẽ spolij, qui terminus, est q̃ndecim dierũ, vt in c.frequens de rest.sp.lib.vj.& no. Abb.in d.c.cum dilectus in v.no. Qua exceptione ꝓbata interponit̃ decretum, ꝙ actor nõ audiat̃ i petitorio suo, nisi pri⁹ restituat, non tñ condemnatur ad restituendum, quia exceptio, est solũ actionis exclusio, vnde nõ operat̃ restitutionem, q̃a illa venit per viam actionis, iste tex. in d.c.cũ dilec.& ibi Abb. in vj. nota. Sed qñ venit ſm primum modũ per viam actionis, tũc venit restitutio, vt ibidem, & hæc est dñia inter vnum modum, & aliũ, vnde reus põt deliberare, quod magis sibi expediat, nã si melius est incũbere rei actoris aduersarij, opponat exceptionẽ, q̃a interim non ꝓcedetur super petitorio, & ipse detinebit rem petitã. Si vero magis expedit ei hr̃e restitutionem spolij, agat per viam recõuentionis, q̃a per eam obtinet restitutionẽ rei, ita declarat gl.i d.c.fi. de ord.cog. Sed qñ ꝓponitur possessorium super eadem re, semper est vtilius illud deducere ꝑ viã actionis, ſm Abb.in d.c.fi.col.ij.de ord.cog.& in c.ex conquest. col.iij. in princ. de rest. spol.
51 † Quid aũt, si actor deducat possessoriũ recuperãdę sup vna re, & reus excipiat de spolio alterius rei, an suspẽdat possessoriũ actoris? Rõ facit, quod non, q̃a sunt duo pariter priuilegiata tñ veritas est in contrariũ, quia ꝓceditur exceptione, q̃ est fauorabilior, suspẽso primo possessorio, & nunq̃ auditur ea ꝓbata, nisi prius actor restituat. ita dicit gl.i d.c.fi.de ord.cog.& ibi Abb.col.iij. circa fin. Prædicta tñ limita ꝓcedere, qñ exceptio spolij opponitur cõtra ipsum spoliatorem, q̃a tunc repellit eũ ab agendo. Secus, si contra eũ, q̃ non spoliauit, sed est tertius possessor. ita dicit Abb.in d.c.cũ dilectus col.iij.& i c. in lr̃is col.fi.de rest.spo.& hr̃ in decis̃.xix.ꝯs. Neap.& in l.si te bonis, C.de iure de lib.vbi hr̃ de intellectu dicti c.freq̃uẽs de rest. spol. lib.vj.vt ꝓcedat ẽt de iure ciuili, vt not. Ias. & cõiter Mod. in d.l.si te bonis reprobata
52 ibi opin.Bart. qui aliter dicebat. † Item ex ꝑdictis verificabitur illud, ꝙ dicit Spec.in tit. de

de cit.§.j.col.v.vers.item,ꝙ est spoliatus,qd' is,qui est spoliatus,si citatur ꝑ spoliātem,in alia cā pōt opponere contacitationem, vt non teneat rńdere nec comparere ꝑꝑ dictū spolium,maxime qñ est notorium,ꝭm eū.

53 †Quinto,principaliter super ista parte quæro,an in causa clerici possit fieri reconuētio corā iudice laico, vt si clericus agit ꝯtra laicum coram iudice seculari,an possit ibidem reconueniri. Ista longa qō,quam plenè examinant Abb.& Fel.in c.at.si cler.de iud. Bŕ, quidquid dicat Abbas ibi veritas est, & magis cōis opin. quod possit clericus reconueniri.hanc opin.tenet Bar.in d.authen.& ꝯñr col.fi.C.de sent.& gl.in cap.j.de mut.pet. & Bal.in l.ij.§.sed si agāt de iud.vbi plus dicit, quod ista est prorogatio legalis. Et hęc opi. est hodie expedita in regno per ritū magnę curiæ vicariæ,in nu.153.q incipit.Itē,quod clericus &c.&hŕ in decis.clxxiij.cons.Neap. & ita cōiter seruatur. Et hāc opi.tenet Spec. in tit.de reconuen.§.nunc dicamus,vers.sed pone,clericus &c.vbi limitat hoc nō ꝓcedere in tribus casibus. Primus,si reconueniret de causa spirituali cuius est incapax iudex laicus. Secundus,si reconueniatur de causa criminali.quę infamat. Tertius casus est,si laicus data opera iniuriatur clerico,ad hoc, vt conuentus corā iudice laico,ibidem eum reconueniat:ꝭm Spec.in tit.§.j.vers.qd si laicus,& prædictis adde Bald. in d.auth. & ꝯñr

54 col. pen. †Quod facit ad id,quod in simili dicimus de clerico agente contra laicum coram iudice laico, nā si succumbit in cā, pōt eum iudex laicus condēnare ad expensas, vt tenet Fel.in c.at si clerici col.vij.in fi.de iud.

55 †Sed si clericus vel alius agens,si fuerit recōuentus,vult renūciare iudicio suæ conuētionis,ad hoc vt nō reconueniatur,vtrū possit? dic quod si fuit ꝑ reconuentionē præuētus, non potest renūciare,ex quo semel est acquisitum ius aduersario,secus,si res esset integra. ita tenet Bald.in d.authen.&ꝯñr col.penul. & Spec.in tit. de recon.§.fin. & hŕ in decisi. clxxiij.cons.Neap.facit tex.in l.si post mortem §.fi.ff.de bon.posses.contra tab.& quod no.Ias.& doc.in l. iij. in prin.col.fi.ff.quod quisque iur.& Bal.in l.petendę,C. de temp. in integr. rest. vbi hŕ,quod omnis dilatio,q̄ datur in causis,est cōis reo,& actori, vnde si datur reo, est cōis ēt actori, & econtra,adeo quod nō potest reus renunciare illi dilationi iam præstitæ in præiudicium actoris, cui fuit semel ius quæsitum secundùm Bal. ibi.

56 †Sexto quæro,an in causis criminalibus habeat locum reconuentio. Hanc q. plenius, quam alius,tangit Abb. in c.j.col.ix. cū tribus seq.de mut.pet.Ego aūt de mente Abb. & Bart. in d.authen. & ꝯñr,& reassumendo cōem,& veriorem opin.doct.declarabo hāc q.per quatuor mēbra, & in singulis mēbris ponā veras conclusiones cum fallentijs, qm̄ ista q.est valde ardua, difficilis,& intricata. Vnde facio primum mēbrum principale, videlicet,qñque accusatur quis mere criminaliter,& ipse reus vult reaccusare reaccusatorem de alio crimine,et sic tam ēt causa conuentionis, quam reconuentionis est criminalis.super quo firmo istā conclusionē,videlicet Accusatus criminaliter pōt suū accusatorē reaccusare criminaliter,& sic cōcludo, ꝙ in criminalibus habet locū recōuētio,sicut in ciuilib.ita tenet gl.in d.authen.& ꝯñr, & ꝓbatur in l.j.& l.neganda.C.qui accus.nō poss. Istā cōclusionem limita primo,dū modo reaccusans ꝓsequat suam vel suoꝝ iniuriam,alias reaccusare non pōt,vt dicta l.neganda,& ibi no. & l.is,qui reus,& ibi gl. in vers.accus.& Bar.ff.de pub.iud.& ꝓcedit tūc reconuentio indistinctè,siue ante nomen receptū inter reos,siue post: vt colligit ex distinctione Bar. in d.l.is qui reus col.ij. in fi. & seq.Item,ēt,si vterque prosequat suā iniuriam,ꝓcedit reconuentio,ꝭm Bar. in d.l.is, qui reur.col.iij.& Bal.in l.j.col.v.& vj. C. q

57 accus.non ꝑñt.†Et hoc infert,quod ex quo hodie in regno nullus admittit ad accusandum, nisi suam vel suoꝝ iniuriam ꝓsequat vt est ritus magnæ curiæ vicariæ, in nu. 14. qui incipit,item,ꝙ nullus laicus,&c. seqtur ꝙ tanto facilius in criminalibus,habet locū reconuentio.quod intelligo cum alijs declarationibus,quas infra subijciā. Secūdo,limita ꝑdictam conclusionē ꝓcedere indistinctè ante,q̄ nomen rei sit receptū inter reos. nā tūc pōt fieri reaccusatio, siue ꝓsequatur suā iniuriā,siue nō,&hoc est de mente Abb.i d. c.j.col.ix.de mut. pet.ibi j. casu,ꝑ d.l.is,qui reus,&c.licet Bar. ī d.l.is,q reus distinguat, aut de maiori crimine,aut de pari,vel minori,et Bal.in d.l.j.col.vj.vers.venio ad secundam,etc.C.qui accus. non poss. tñ vŕ verior opin.Abb. vt procedat indistinctè,quia si recte inspiciantur verba Bart. non videtur differen

ferentia in effectu, inter nomen receptū, inter reos & nō receptum, quam dr̃iam iura facere vñr. ſed pro opin. Bart. eſt tex. in d. l. neganda. poſt vero nomē receptum iter reos, fit reaccuſatio de maiori crimine p̄iudiciali, vt d. l. j. C. qui accuſ. non poſ. non aūt de pari vel minori, ſm Bart. in d. l. is, q reus, & Gād. in tract. male. in tit. de filioſa. & vtrum poſſit accuſare, &c. col. ij. & iij. quod itellige ad effectū ꝓſequendi, poteſt tñ pręſentari libellus, & ſupſederi vſque ad ſniam primæ cãæ.
58 vt d. l. neganda, ſm doct. in locis p̃alle. †Verum, ſuper iſtis differentijs non ſatis inſiſto, q̃a in regno ſunt nullius vtilitatis ꝑꝑ dictū ritum magnæ curiæ, ſm quem nullus accuſat, niſi ſuam vel ſuoꝶ iniuriam ꝓſequatur, quo caſu ſemper habet locum reaccuſatio, vt ſupra dixi. Similiter in regno eſt correcta diſpō, d. l. j. C. q. accu. non poſ. per ꝯſtit. q incipit, ſi ciuiliter agens. vt not. ibi gloſ. & And. de Iſer. & Matth. per quā conſt. eſt nouiter inductum, quod ſiue accuſatus reaccuſet de maiori crimine, ſiue non ꝓcedit indiſtincte ſuꝑ vtraq; cã, & per vnā non fit p̄iudicium alteri, & ſic hodie in regno ꝑ illā ꝯſti. oia p̄iudicialia ſunt ſublata in iudicijs, per q̃ corrigit ēt l. fi. C. de ord. iud. adeo ꝙ oēs cāę, quaꝶ vna ſic ſe hēt ad aliā, vt per eam fiat p̄iudicium alteri, & de iure cōi ꝑꝑ preiudiciū fit impeditio ꝓceſſus, ſunt hodie reductę ad æqualitatem vt pariter ꝓcedatur in eis, & ꝑ hoc multæ leges iuris cōis reperiūtur correctę, vt plenè declarat Matt. de Affl. in d. ꝯſtit.
59 ſi ciuiliter agens, in vj. not. †Quando aūt dicat nomē rei receptū inter reos? veritas eſt, vt d. Bar. in d. l. is q reus, col. iij. in fi. & ſeq. et Abb. in d. c. j. col. ix. de mut. peti. videlicet, qñ iudex non obſt. exceptionib. dilatorijs pronunciauit eſſe ꝓcedendū ſuper accuſatione, ſi aūt nihil fuit oppoſitū, adeo quod nō fuit opus tali ꝓnunciatione, tunc per lit. ꝯteſt. dr̃ nomen receptū inter reos. Et declarat hoc plenius Bal. in d. l. j. col. ix. in fi. & ſeq. & Bar. l. adulterij, C. de adul. & Bal. in l. quāuis, C. ſi
60 pend. app. mors iterue. †Tertio limita dictā ꝯcluſionem ꝓcedere, quando iſta reconuentio in criminalib. fit corā iudice ordinario ipſius reconuēti. Si. n. eſſet iudex incompetens reſpectu reconuēti, vel quia nō poterat aliter cognoſcere de cā criminali tunc recōuētio de cā criminali nō ꝓcedit. tex. eſt in l. ij. §. ſed ſi agāt, ff. de iud. ſm Bar. in d. authen. & ꝯñr, col. iij. vbi aſſignat rōnem, quia agēs criminaliter, agit ex neceſſitate ꝑꝑ iniuriā ſibi factam, non aūt ex voluntate ſicut in ciuili. Vnde ceſſat rō, l. cum Papinianus, in fi. C. de ſent. & ſic non fit prorogatio iuriſdictionis per reconuētionem in cā criminali ſicut in ciuili, ſm Bart. ibi, & tenet Andr. de Iſer. in c. j. col. ij. de contro. feud. apud pares & eſt de mente Bal. in l. j. circa fi. C. de iuriſ. om. iud. & Alex. in add. ad Bar. in d. l. is q re-
61 us, col. ij. †Et per hæc inferri pulchre Bal. in d. l. j. col. iij. in v. oppo. C. q acc. non poſ. ꝙ ſi Papa delegaret alicui delegato aliquā cām criminalem, non poſſet coram eo hr̃e locū reconuētio de alia cā criminali: quia iuriſdictio delegati ad eā ſe nō extēdit, nam in criminalibus ſm eum non dr̃ proprie reconuētio, ſicut in ciuilibus, quia non ꝓrogatur iuriſdictio, & hoc etiā innuit Bal. in d. auth. & ꝯñr, col. j. verſ. ij. quæro &c. ſecus eſſet, qñ delegatus impetraretur ꝑ ipſum accuſantē, q̃a tunc hr̃et locum reconuētio, ſm Bar. in d. authen. & ꝯñr, col. iij. & hoc rōne impetratio-
62 nis, quia vr̃ eligere impetrando, ſm eū. †Adde tamen in hac materia, ꝙ in regno hēmus tres ritus magnæ curiæ, diſponentes de hac materia. Quoꝶ primus eſt in nu. 69. & incipit. Item ſi q̃s vel ſi qua &c. per quē diſponitur, ꝙ accuſatus non pōt accuſantem reaccuſare, nec eius mr̃em aut filios, vel frēs, vel nepotes, niſi eadem die, & ex nouo delicto, & ſic per dictum ritum vr̃ eſſe reſtricta ptās reaccuſandi ſolum in illa die, in qua fit accuſa
63 tio, & ſolum in nouo delicto. †Quod autē dicatur nouum delictum, declara no. Bar. in l. is qui reus, col. iij. verſ. cōiter ſeruatur, &c. ff. de pub. iud. vbi qñ plura delicta ſunt facta vnico contextu, in eadem rixa, oia illa reputantur pro vno facto. vnde ſi tu accuſas me de delicto facto in rixa, & ego reaccuſo te de delicto facto in eadem rixa, illud delictū nō diceretur nouum, rōne cōnexitatis. Sed ſi tu accuſas de delicto cōmiſſo hodie, & ego reaccuſo te de delicto cōmiſſo heri, illud diceretur nouū, & ita colligitur ex verbis & mēte Bar. ibi. Et aduerte, q̃a ille ritus loqtur copulatiue, & dū dicit, & niſi ex nouo delicto etc. vnde inuit, ꝙ vtrūq; copulatiue interueniat ad hoc, vt procedat reaccuſatio. ſ. quod fiat eadē die, & ex nouo delicto, & nō aliter. l. ſi is qui ducēda, §. vtrū, ff. de reb. dub. & l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit aureos x. ff. de verbo.

bo.obl. Secundus ritus magnæ curiæ est in nu.180.& incipit. Item seruat ipsa curia, ꝙ accusator &c.quo cauetur, ꝙ accusator non pôt pendente accusatione in aliqua curia accusari, dum tñ sit paratus rñdere in eadẽ curia, accusatione durante, vel pstet fideiussionem de rñdendo in quacunq; cura cõpetẽti,
64 finita accusatione. †Tertius ritus est in vltimo ti.in nu. 324. & hoc vr̃ ius nouissimũ in regno qa cũ sit vltimus, derogat oibus prioribus, quatenus ꝯtradicerent. vt in §.poster. inst.quib.mod.test.in fir.& l.si quis in princ. ff.de leg.iij.& l.hac consultissima, §.fi.C.de test.& l.pacta nouissima, C.de pact. & ꝑ hũc vltimũ ritũ est correcta, l.j.qui acc.nõ pos.& similiter est correcta illa ꝯstitutio, si ciuiliter agẽs, quã superius allegaui. Vult.n.ille ritus, quod accusator vel eius cõiux, aut filij, parẽtes, vel frẽs vtrinq; coniuncti insimul habitãtes, non possint aliquo modo reaccusare de aliquo crimine, etiam maiori, pendẽte accusatione ꝑ accusatum vel eius ꝯiugem, filios, parentes, aut frẽs, insimul habitantes, solum persona reaccusata tenet̃ pstare fideiussoriã cautionem de stãdo iuri, finita prima accusatione, & procedit illa dispositio, ẽt si suã vel suoꝝ iniuriã prosequãtur, vt ibi expresse dr̃, & sic vr̃ etiam correcta d.l.neganda, C.q accus.non pos. Assignatur.n.ibi rõ, ꝙ ista reaccusatio præsumitur calumniose fieri, ex quo non est verisimile, ꝙ accusatus si fuisset offensus, voluisset tardare ad accusandũ, donec ipse accusaretur prius, vnde præsumitur accusans, & sic calũniose. sequitur ergo, ꝙ hodie in regno cessat oĩno recõuentio vel reaccusatio in criminalibus, ẽt si suam vel suoꝝ iniuriã quis ꝓsequatur, per dispõnem dicti vltimi ritus, qui in hoc derogauit toti dispõni iuris cõis, & constitutionis regni.

ADDITIO Nunquid dispõ ritũ ꝓcedat in blasphemia? & vr̃ dicendum ꝙ nõ per doct.Bar.in l.lucius in fi.ff.ad turpil.quã sequitur Marsi.in l.vnius, §.cognitoꝝ, ff.de qõ.& Anch.in c.j.extra de ꝯst. & adde ꝙ qñ causæ procedunt ex eodem fonte pôt super vtraq; procedi vt hr̃ per Gram.in decis.liij. Dum magnificus. P. F. V. I. D.

65 †An aũt cum iudex inquirit cõtra aliquẽ, ad instigationem alterius, possit inqsitus petere à iudice, ꝙ re inqrat contra illum instigantẽ de alio crimine.vide Spec.in ti.de inq. §.j.versi.item nunq d.&c.vbi tenet, ꝙ nõ. Reliqua vero, quo ad hoc primũ mẽbrũ principale, ꝓsequere de iure cõi, vt per Bar.in d.l. is qui reus, & auth.& ꝯñr, col.iij.& Bal.in l. j.C.qui accus.non poss.& Abb.in d.c.j.col.
66 viij.& x.de mutu.peti. †Secũdum membrũ principale est, qñ aliquis est accusatus criminaliter, & vult recõuenire ciuiliter suũ accusatorem, in quo firmo ꝯclusionem, quod nõ potest fieri talis reconuentio, & hoc tam de iure cõi, per l.fi.C.de ord.iud.& per Abb.in d.c.j.col.xj.vers.ij.&c. de mutu.pet.quam ẽt ex dispõne dicti ritus vltimi, ibi, per quãuis viam in iudicio euocare, &c. & hoc ꝑ rõnẽ, quia accusator nõ elegit spõte iudicẽ, sed ex necessitate ꝑꝑ iniuriam sibi factã, ſm Abb. ibi.& Bar.in d.auth.& ꝯñr, col.iij.

Tertium mẽbrum est econtra, qñ conuẽtus ciuiliter vult conuenire criminaliter. In quo br̃ dico, ꝙ hodie ꝓcedit recõuentio in regno, nec suꝑsedetur in ciuili, ꝑꝑ præiudicium causæ criminalis, ẽt si esset crimen lęsę maiestatis. ita ꝓprie dicit tex. in illa constitutio. si ciuiliter agens. & ita seruatur in regno, qdqd dicat Abb.in d.c.j.col.xj.cir.fi.&
67 Bar.in d.auth.& ꝯñr, col.iij. †Quod tñ limita procedere, quando talis recõuentio fieret corã iudice cõpetenti ipsius recõuenti, alias secus, si esset incompetens, quia nõ ꝓrogatur ad cãm criminalem, ſm Abb.ibi, & Alex.in additio: ad Bar.in l.is q reus, col.j.ff.de publ. iud.& dixi supra in mẽbro. in tertia limita. Et ꝙ in criminalibus nõ habeat locũ ꝓrogatio, tenet Bal.in l.si q ex cõsensu, col.ij.in fi. vers.reuoco, &c.de epis.aud.& Bal.in l.j.in fi.
68 C.vbi de cri.agi oportet. †Quartum mẽbrũ est, quando conuentus de crimine ciuiliter, vult recõuenire de alio crimine ciuiliter: qd quõ, & qñ sit, declaraui plenè supram in prima distinct.huius partis super quo firmo cõclusionem. quod ꝓcedit recõuentio coram iudice cõpetenti.s.qui est iudex reconuenti: & hoc pr̃ sensum: qa si qñ agitur mere criminaliter, procedit recõuentio, vbi reconueniens prosequitur suã vel suoꝝ iniuriam, vt supra fuit conclusum de iure cõi: multo fortius qñ agitur ciuiliter: quia magis adheret naturæ reconuentionis, q procedit regulariter in ciuisi, per d.l.cũ Papinianus, & auth. ꝯñr. Nam tunc suũ proprium interesse qs prosequitur, qñ ciuiliter agit, sed vellet recõuenire actorem coram iudice non suo, vt ꝓrogetur iurisdictio ꝑꝑ recõuentionem, hoc

non posset, quia non obstãte, quod ciuiliter agatur, põt dici, q̃ actor agit ex necessitate pp delictũ sibi cõmissum, & sic nõ sponte eligit iudicẽ, vñ cessat recõuentio, per ea, q̃ supra dixi, & no. Bar. in d. auth. & ꝯsequenter, col. iij. ita tenet Abb. in d. c. j. col. xij. in fi. extra de mutu. petitio. Rob. Mar. V. I. D.

Iudiciorum VII. Distinctio.

46 Ser

46 *Seruus fugiens, facit furtum sui ipsius.*
47 *Condictio ex l. auctoritatem, C. vnde vi, est remedium possessorium recuperandæ, & quando habeat locum.*
Item condictio ex lege, meminerint, C. vnde vi, numero 48.
Item condictio ex lege, si quis conductionis, C. locati, numero 49.
Item condictio, l. inuasor, C. vnde vi, nu. 50.
Itē cōdictio, l. si quis in tantā, C. vnde vi, nu. 51.
Item condictio ex l. conductores, C. loca. & l. nō ab re, C. vnde vi, nu. 52.
Item condictio ex l. cum à te, ff. de vi & vi arma. num. 53.
Item condictio ex l. fi. C. vnde vi, num. 54.
55 *Condictio ex c. sæpe. de rest. spol. est remedium recuperandæ.*
Item condictio ex c. freq. de rest. spol. lib. vi. nu. 56
57 *Intellectus d. c. frequens, remißiue.*
58 *Condictio ex canone, reintegranda, iij. q. prima est remedium recuperandæ & est plenius ceteris, & quando locum habeat.*
59 *Condictio ex l. fi. C. de acq. poss. est remedium recuperandæ. & quando habeat locum, & quæ vtilitas resultat ex ea.*
60 *Creditor agere potest aßistentia cōtra tertium possessorem vigore precarij. vsque ad xxx. an.*
61 *Possessoria duo recuperandæ, sunt nouiter inducta in regno. Vnum per constitutionem, circa violentias, et aliud per tria capitula regni, & quando hæc habeant locum, & nu. 62.*

1 EPTIMA Principalis distictio iudicioꝝ est: † q̄a iudiciū aliud petitoriū, & aliud possessoꝝ. Petitorium dr̄ illud, in quo principaliter agitur de ꝓprietate seu dn̄io alicuius rei: puta vbi agitur rei vendicatione, l. cū fundū, §. fi. & ibi gl. ff. de vi & vi arma. c. past. de cā poss. & ꝓprieta. Idem, si agatur publiciana: q̄a dr̄ interdictum petitorium, l. eum, q. §. sed si quis, ff. de publ. Idem, si agat̄ ꝑetitione hered. vt no. gl. in l. ij. in gl. pen. C. de edic. diu. Adr. tol. Eodem mō, si agatur ad vsumfructum, vel vsum, vel aliam seruitutē, dicitur petitoriū. quia agēs ad ista iura īcorporalia, cēsetur dn̄s istoꝝ iurium, ſm Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, col. ij. & iij. circa fi. ff. de acq. pos. & patet ex his, q̄ no. Spec. in tit. de cā poss. & ꝓprie, §. sequitur, & §. nunc dicendum. Itē, q̄n agitur actione personali ad rem, dicitur petitorium, ſm Bal. in consil. cccxlix. in iij. vol. & colligitur ex præ-
2 alleg. † Possessoriū iudiciū est, vbi agitur de mera possessione, & istud iudiciū possessorium, est triplex: videlicet, Possessorium adipiscendæ, possessorium retinendæ, & possessoriū recuperandæ possessionis. Possessoriū adipiscendæ, exēplificatur in trib. iudicijs, videlicet, in interdicto, quoꝝ bonoꝝ. quod cōpetit ei, cui delata est hereditas ex testō, vel ab intestato ꝓ acq̄r. posses. rerum hereditariarum, & ipsius hereditatis. Et ad hoc vt cōpetat hoc interdictum, sunt ꝯsiderāda aliqua
3 ex parte actoris, & aliqua ex parte rei. † Et ꝑ suppono id, quod hr̄ in l. cum heredes, ff. de acq. pos. s. ꝙ heres non acquirit possessionē hereditatis ipso iure, sicut dn̄ium, vnde nō transmittitur possessio à defuncto ad heredē ipso iure, nisi actualiter heres apprehendat, vt ibi. Quod tn̄ fallit, q̄n defunctus possidebat aliquam rem per colonum suum, q̄a per medium eiusdē coloni transmittit possessio ad heredē sine aliqua apphensione. Ita notabiliter tenet Alex. in l. q. vniuersas, quod per col. ff. de acq. poss. & hr̄ in dec. cxvij. consilio Neap. Si. n. heres vult acq̄rere possessionem rerum hereditariū, hēt duplex remediū adipiscendę possessionis. s. vnū per istud interdictum, quoꝝ bon. & aliud ex l. fi. C. de edic. di-
4 ui Adr. tol. de quo aliq̄d inferius dicam. † Req̄ritur ergo in hoc interdicto ex ꝑte actoris ꝙ ei sit delata hereditas, & ꝙ eā adiuerit de iure ciu. vel agnouerit bonoꝝ pos. de iure ꝑtorio, vt est tex. in l. j. & ij. C. quoꝝ bonoꝝ. ꝓ hoc patet, ꝙ actor, qui agit tali īterdicto, debet in suo libello narrare qualiter hereditatē adiuit, vel bonoꝝ pos. sibi delatam agnouit & nūc agit ad auocādam effectualē possessionē, vt no. Spec. in ti. de test. §. nūc dicendum, col. j. Ex ꝑte rei requiritur, ꝙ possideat ti. pro herede, vel ꝓ possessore, & in hoc æq̄parat̄ petitioni hereditatis, q̄ non datur ꝯtra possidentē alio ti. l. regulariter, ff. de pe. her. de hoc est tex. in l. j. ff. quor. bon. no. & in l. ij.
5 C. eo. ti. & inst. de interd. §. seq. † Item, ad hoc vt cōpetat, est necesse, ꝙ heres nunq̄ habuerit possessionē hereditatis, vel illius rei, quā petit. Secus est, si q̄nq; habuit possessionem, & deinde ab ea cecidit: quia nō cōpetit sibi vlterius possessoriū adipiscēdæ, & sic hoc interdictum, tex. est in §. ꝑ her. inst. de interd. vnde tunc dēt recurrere ad possessoriū recu-

perandæ, de quo infra dicitur. & hoc est generale in oĩbus possessorijs adipiscẽdæ, vt est gl. in c.j. in fi. de ɔfes. lib. vj. & Ias. in l. eius, q. §. fi. col. pe. ff. si cer. pet.
6 † Et in hoc hẽt similitudinem aliã cum petitione hr̃ditatis: q̃a illa similiter nõ competit hr̃di, qui semel acq̃siuit possessionem rerum hr̃ditariaꝝ, & postea ab ea cecidit: vt est gl. & ibi Bar. in l. fi. ff. de fideic. hered. pet. & tenet Pet. Philip. Cor. in ɔsil. ccliiij. col. fi. in litera H. in iiij. vol. & rõ patet ad sensum, quia postq̃ hereditas est semel acq̃sita, desinit eẽ hereditas, & appellat̃ p̃rimonium heredis: vnde non competit ei vlterius petitio hereditatis, quæ nõ est. l. sed si plures, §. filio. ff. de vulg. & pup. & no. Lud. R. in consil. xl. col. j. Ex quibus nota pulchrã practicam ꝓ reo cõuento petitione hr̃ditatis, vel interdicto, quoꝝ bonoꝝ, vt nitatur probare, ꝙ actor q̃nq; fuit ĩ possessione rei petitæ, & postea ab ea cecidit: q̃a sic faciet actorem succũbere.
7 † Est sciendum ẽt, quod hoc interdictum reperit̃ directũ & vtile. directum dat̃ honoꝝ possessori de iure ptorio: ex quo interdictum est petitoriũ. Vtile vero datur hr̃di de iure ciu. vt no. gl. ĩ rub. ff. quor. bon. & in l. j. in princ. eo. ti. & Bal. in rub. C. eo. tit. Itẽ directũ datur ei, qui agit ad vniuersam hr̃ditatẽ: quia ad hoc principaliter fuit inductũ, vt dicit tex. in d. l. j. §. fi. ff. quo. bon. Vtile vero, datur ei, qui agit ad vnam rẽ particularẽ. ita tenet Spec. in ti. de test. §. nunc
8 dicendum, vers. quid si res, & no. in d. §. fi. † & in hoc hẽt similitudinẽ cum pet. hered. q̃ nõ solum dat̃ ad vniuersam hr̃ditatem: veꝝ etiã ad vnam rem particularẽ, l. regulariter, in fi. & l. licet, ff. de pet. hered. & no. Spec. in tit. de tutore, §. fi. col. pen. vers. quid si quasi, & ad ꝓdicta adde Abb. in c. pastoralis, col. iij. cir. fi. de cã poss. & ꝓprie. vbi declarat materiã huius interdicti. Cõclusiue igit illi cõpetit petitio hr̃ditatis, p̃ter quam in vno casu. s. quia non datur contra debitorẽ hr̃ditariũ: sed tñ ɔtra possessorẽ alicuius rei ꝑticularis, vt est tex. ĩ l. ij. ff. quot bonor. sed petitio hr̃ditatis datur ẽt cõtra debitores hereditarios, vt est tex. in l. etiam, §. fi. ff. de pet. her. & multas alias dr̃ias inter hoc interdictum & petitionẽ hereditatis, vide ꝑ gl. & doct. in rub. C. quor.
9 bonor. † Vnam tñ vtilitatẽ nota tu aduocate, q̃ vis formare libellũ pro herede actore: q̃a vtilius est intentare interdictũ, quo. bon. ex quo est remedium possessorium, & à s̃nia lata super eo non appellatur ad effectum retardandæ executionis ꝑ ea, quæ hñr in l. j. & ibi Bal. C. si de mom. poss. fue. ap. & per Car. Alex. in c. j. col. j. vers. si ergo quæris, &c. q̃d sit inuestitu. in vsib. feu. Quod secus esset in pet. hered. quia illud est remedium petitoriũ & à sententia lata super eo appellatur. veꝝ per petitionẽ hereditatis acq̃ritur pinguius ius: q̃a ꝑ eam auocatur ꝓprietas. sed ꝑ hoc
10 interdictũ sola possessio. † Secũdo, põt exẽplificari possessoriũ adipiscendæ in interdicto quoꝝ legatoꝝ, quod competit heredi ad auocãdam possessionem legati à legatario, qui occupauit illud ꝓpria auctoritate. nam de iure ꝓhibetur legatarius accipe possionem legati ꝓpria auctoritate: sed debet illã capere de manu hr̃dis: alias cadit à iure suo, q̃ illam caperet nõ vacãtem, & sic cũ vitio, l. non est dubiũ, & ibi Bart. & doct. C. de leg. puta, q̃ñ hr̃ditas erat adita. sed nondum adita hereditate, si legatarius occupat possionem vacantem, non cadit à iure suo, sed tenet̃ per hoc interdictũ restituere possionem heredi vt possit detrahere falcidiã, & deinde ipse debet heredem ɔuenire, l. j. §. rediguntur. & ibi gl. ff. quoꝝ leg. & Bar. in d. l. non est dubium. & dicit Bar. in d. l. j. in fi. illius princ. q̃ nõ aliter datur heredi hæc actio, nisi q̃ñ vult detrahere falcidiam. idem tenet Pet. Phil. Corn. in ɔs. xxxvij. col. antep. in iij. vol. Et sic nota, vt scias libellare in hoc interdicto, de quo vide Abb. in d. c. pastor. col. iiij. in princ. de cã poss. & ꝓprie, & Spec. in ti. de test. §. nũc dicẽdum, ver. veꝝ quia. & ad hoc vt cõpetat hoc interdictũ, est necesse. q̃ reus possideat in ti. pro legato, l. j. §. quia aũt, ff. quorum lega.
11 † Tertio, põt exemplificari possessoriũ adipiscẽdæ in Saluiano interdicto, quod habet locum quãdo ɔductor intulit bona in ꝓdiũ conductum, nam illa inuecta & illata censẽt tacite obligata ꝓ pensione domus ɔductę, l. itẽ quia. & ibi per doct. ff. de pact. & hr̃ plenè in §. itẽ seruiana, & ibi ꝑ Ias. inst. de act. Sed si cõductor dicta bona inde extraheret, põt conueniri ꝑ dñm prędij conducti, remedio possessorio. s. ꝑ Saluianum interdictũ, vt restituat possessionẽ dictoꝝ bonoꝝ ipsi creditori, vt possit incumbere suæ hypothecæ, & sic est remediũ adipiscendæ possessionis, & dat̃ ẽt cõtra tertios possessores, vt est text. in l. j. ff. de Salui. interdict. & no. Abb. in d. c. pastl. col. iiij. vers. iij. de causa pos. & proprie.

&

& Spec.in tit.de loc.§.postq.col.pen.vers.ad
12 hoc. †Quarto, pôt exemplificari possessoriū adipiscendæ in remedio, l.fi.C.de edic.diui. Adria.toll. Quod cōpetit heredi tm̄ scripto in testō, qui producit testm̄ in forma publica non abolitum, neq; cancellatū, cuius vigore pōt petere se mitti in possessionē hereditatis, & est remediū executiuum, qd' qualiter, & qn̄ procedat, tradit plene per Bart. &
13 doct.in d.l.fi. †Quinto, pōt exēplificari possessorium adipiscendæ gn̄aliter in offō iudicis, quod imploratur p eum, cui facta est collatio alic⁹ beneficij, vt mittatur in possessionē dicti beneficij, quam nunq̄ habuit, & hoc pcedit, & seruatur gn̄aliter de iure canonico, sm̄ Abb.in d.c.pastor.col.iiij.ver.& scias de cā poss.& pprier.& hr̄ in c.accidens.& ibi
14 p Abb.& doct.de accus. † Secundum principale possessorium est, quod appellat retinendæ possessionis, qd' exemplificatur in duob. tm̄ interdictis, videlicet, interdicto vti possidetis, & vtrobiq; dr̄nt in hoc, qa interdictum vti possidetis, datur pro rebus ĩmobilibus, interdictū, vtrobi, pro rebus mobilibus, vt declarat gl.& Abb.in d.c.pastor.col.iiij.vers. iij.de cā poss.& pprie, & Spec.in tit.de causa poss.& pprie, §.j.col.pen.& fi. Competit.n. istud possessorium retinēdæ ei, q possidet, & turbat in possessione per aliquem, nam pōt petere, ꝙ imponat turbanti ppetuum silentiū, ne de cetero pturbet eū in sua possessione, & ꝙ teneat ad iteresse turbationis factæ. Hæc tria debet cōprehēdere libellus in hoc possessorio: p qd' petit qs ↄseruari, & manu teneri ĩ possess.vt plene decl.Bar.in l.j.§.iterdū, ff.vti possid.vbi ponit formam libellādi.
ADDITIO In possessorio retinēdæ
15 qn̄ prætextu turbatæ possessionis agit. †Illud ante oīa probandū venit (videlicet turbatio possessionis) quod pbatur inter alia si cōuentus rn̄deat accusationi, & dicat se possidere, vt voluit Bar.in l.si prius in v.cōtrario j.partis, ff.de nou.ope.nūc.& Bal.in l.ordin. C.de rei vēd.& Cy.in l.vnica, C.vti posśid.in in v.col. & in l.si duo in princ.ff.vti possi. de quo p do.Pet.Phil.Corn.in cons.100.inc.in
16 cā vertente, ij.lib. †Et est aduertendū, ꝙ pro vi turbatiua non reperitur pditum remediū criminale nisi iudiciū iniuria℞, prout volūt Iac.de Are.in l.hoc iure de re.iu. & in l. seruus, §.in oībus p illū tex.ff.de actio. & obl. & Bar.in l.extat, ff.ꝙ me.cau. & Ang.in l.cū filius, §.j.ff.de verbo, oblig. & p Phil.Corn. in d.cons.100.& p eundem in cons.130.viso libello in j.lib.& in cōs.94.in iij.lib.vbi pulchre hr̄ qn̄ competat remedium turbatę possessionis, & quænā debeant probari, & in ↄs. 345.in j.lib. & cons.280.iiij.lib. vbi multa pulchra ad hāc materiam. Pet.Fol. V.I.D.
17 †Limita tn̄, & declara hanc mām procedere, qn̄ aliquis turbatur iniuste, & extraiudicialiter, secus, si aliqs turbaret iudicialiter vt qa sibi moueret aliqualis sup re, quā possidet, qa p hoc non datur sibi interdictū, vti possidetis. ex quo is, q vtitur iure suo p viā iudiciariā, nō facit sibi iniuriā. ita notabiliter decl.Abb.in c.aud.col.iij. circa fi. de rest.
18 spol. †Itē limita non pcedere in eo. q fuit deiectus de possessione sua. qa pōt qn̄cunq; turbare deiectorē impune in dicta possessione, & non pōt conueniri pdicto interdicto, & est singularis decisio, & mēti tenēda. qa licet alias deiectorē possit qs deijcere incontinēti, non aūt ex interuallo, l.j.§.eū igr̄.& ibi no.ff.de vi, & vi arm.tn̄ turbare pōt qn̄cunq;, ēt ex interuallo. ita tenet Bart.in l.j §. quod ait prætor.col.j.ff.vti possid.& Alex.in cōsil. xxxvj.col.ij.ver.nō obst.ꝙ dicti &c.in j. vol. Vnde nota bonā practicā ad excludendū aliquē ab isto possessorio, quia poteris obijcere exceptionē spolij pro eadē re.p prædicta.Poteris ēt reconuenire eū de spolio eiusdē rei: p tex.in c.veniēs.& ibi Abb.in iiij.notab.de pscr.& dixi supra in precedēti dist.in iiij.qō.
19 †Si vero essent duo, q litigarent ad inuicem sup hoc possessorio, & quilibet ptenderet se possidere, tūc obtinet ille, q probat de antiquiori possessione, qa possessio iunior p̄sumit iniusta, & clandestina, tex.est, & ibi Abb. in iiij col.in c.licet, de pbat.& Bar.i l.si duo. col.ij.ff.vti posśid.& Alex.in cons.35.col.4. in 4.vol.& in cōs.cx.in princ.in j.vol.& Petr. Phil.Corn.in cons.lxxij.in fin.col.in iij.vol. Quod procedit, ēt, si hn̄s possessionem iuniorem, probaret de titulo, nam ille titulus præsumitur habitus ab iniusto auctore stante possessione antiq. ita tenet Paul. de Cast. in cons.443.col.ij.in ij vol.vbi plus dicit, ꝙ id quod dr̄ in hoc possessorio, obtinere eum q probat de titulo, intelligitur stante probatione æquali in tp̄e hincinde, secus qn̄ vnus probat de antiquiori possessione, quia tunc non curamus de tit. Idem tenet Alex.in cōs. 88.col.iij.& cons.89. & cons.130.in v.vol.

Verum,

Verum, in isto casu qñ antiquior possessor vult obtinere, debet allegare in suis articulis, q eius aduersarius possidet clã, respectu suæ possessionis, ista fuit singularis doctrina Bar. in l. si deo. §. fi. ff. de acq. pos. te ibi ipsum seqtur Alex. & Ioan. de Imol. in fi. & Alex. in pãlleg. cons. maxime in d. cons. 88. col. iij. in v. vol. & idem Alex. in cons. xlv. col. fi. ver. fateor. in iij. vol. alias si hoc non articularet, succumberet, quia præfertur his, qui probat de tit. secundùm doct. in locis præallegat.

20 ADDITIO † Legito Bal. in ɔs. 446. in iij. lib. vbi ponit quot modis dicat turbare, & an ꝓcedat qrela cõtra eos q dñi se actũ fecisse ad mãdatum dñi, & an q olim posside bat pſumatur hodie possidere, & qd si aliqs dixerit colono suo q non relaxet possessionẽ titio alias protestatur de suo interesse an ex hoc videat turbare dñm in sua possessione, & possit accusari? vide Bal. in ɔs. 447. in iij. lib. & de principali qõne dñi auctoris vide eundem Bald. in cons. 448. in j. parte.

21 † Et an agẽs interdicto tenẽdæ possessionis teneat exprimere locũ tps, & alias circunstãtias, ꝑ eundem Bal. in cons. 489. in iij. parte, num. 2. & vide de principali qõni dñi auctoris per eundem Bald. in cons. 488. supra allegato vide Bal. in cons. 468. prima parte.

22 † Et an teneãtur operarij pœna turbatę possessionis? per eũdem in cons. 463. iij. parte, & de principali qõne vide Beltr. cons. 292. ij. lib. & cons. 373. in ij. lib. & de principali qstione auctoris vide Soc. in cons. 166. col. vj.

23 vers. ij. eadem concl. j. lib. † Et an possessio de pñti arguat possessionem de præterito, ꝑ

24 eũdem in cons. 89. col. fin. j. lib. † Et an possessio antiqua pręsumatur. continuata? per Boër. decis. 239. nu. 6. in ij. parte, sed de principali qõne dñi auctoris hic plenissime videas oĩo per Boër. in decis. supra allegata vbi refert varias opiniones in hac qõ. & vide Affl. in decisio. 239. & in decis. 277. & in dec. 323. & tunc iunior possessio pſumitur clandestina probata antiquiori possessione qñ vitium clandestinitatis fuit allegatum: vt ꝑ Afflic. in decis. 330. & quid debeat ꝓbare agens remedio vti possidetis per eũdẽ in dec. 394. & quid sit fiendum qñ vterque pretẽdit se possidere, & nullus eorum vult sustinere actoris partes? vide capici, in decis. xiij. in causa Illustriss. Marchion. Petrus Foll.

25 † Quod tñ limita, nisi is, q probat de antiquiori possessione, cecidisset ab eo facto suo puta ꝑ propriam electionem, qa tuncnõ ꝓdest ei antiqor possessio ita tenet Phil. Dec. in cons. lvj. col. fi. & ex hoc summę bonã practicã articulandi cõtra eũ, quẽ suspicaris ꝓ-

26 baturum de antiquiori possessione. † An aut ẽ in isto possessorio retinẽdæ admittat articulus de ꝓprietate? Dic q sic, quia nõ dr impertinens, imò pertinens ad cãm, ex quo facit obtinere eũ, qui ꝓbat de titulo, stãtibus probationibus ęqualibus, vnde nõ põt repelli ita determinat Phil. Dec. in ɔs. clxij. col. iij.

27 in prin. † Competit ẽt hoc interdictum retinendæ pro iuribus incorporalibus, puta ꝑ seruitutibus, & annuis pſtationibus, in qbus agitur de quasi possessione, ẽm Bar. in l. j. in princ. ff. vti possidetis, & Bar. in l. fi. ff. quoꝝ bon. & Spec. in tit. de cã poss. & propriet. §. j. ver. ceterum, & ver. si quæritur, & per doct. in c. quærelam de elect. & Bal. in consil. 425. in iij. vol. & Phil. Deci. in cons. 136. col. j.

ADDITIO Hanc qõnem tetigit Io. Fab. in §. pĩudiciales inst. de actio. ix. col. & vr̃ concludere q vbi pſtatio annua pſtatur rõne certæ rei datur possessorium, sed qñ datur simpliciter, tũc non põt agi possessorio, sed in hoc ẽm eum legistę, & canonistę contrariantur, qa canonistæ tenent q possessorio, at legistę cõtra, sed ẽm eum pręualet opinio canonistaꝝ in curijs, & seqtur cassa, in consu. burg. in tit. des censes rubr. xj. §. ij. fol. 351. num. 27. & hr̃ plenè per decis. Cappe. tholo. 59. & Lud. de Rom. in consil. 311. vide tñ Tiraq. in tract. de vtroq; retract. in verbo rectes, §. j. gl. vj. nu. 11. & 12. & in §. xxxij. in gl. j. & vnica nu. 79. & ꝑ Afflict. in decisio. 395. vbi refert per oẽs dños fuisse decisum nemine discrepãte q licet pro annua prestatione personali non sit dare possessorium, tñ est dare, quædam statum ad quẽ põt peti vt fiat restitutio: & ita loquitur d. c. quærelã, & vide per Guid. pa. in decis. 552. in mã col. ij. & Steph. Bertr. in cons. 243. quidqd in princ. lib. ij. & per eundem Afflict. in constit. circa violentiarum col. vlt. Petr. Fol. V. I. D.

28 † Tertiũ principale possessorium est, q appellatur recuperãdę possessionis, ĩ quo duo requiruntur copulatiuæ ad hoc vt cõpetat. Vnũ videlicet q actor qñque possederit, & nũc à possessione ceciderit. Secũdũ, q possessio sit penes aduersariũ, vel q dolo desierit possidere. Idẽ, si nõ dolo, qñ sumus ĩ interdi

cto

cto vnde vi, ſm Abb. in c. ſepe, col. iij. de reſt. ſpol. Primum probatur in c. cõſultationibus & ibi Abb. in ij. no. de off. deleg. & idẽ Abb. in c. cũ ad ſedem, col. vij. de reſt. ſpol. & in c. olim, el iij. in v. & vj. no. eo. tit. quod tñ intel lige. ſ. vt poſſideat tpe ſpolij, l. j. §. interdictũ aũt hoc, & §. hoc interdictum, ff. de vi, & vi ar. alias non ſufficit probare olim poſſediſſe: niſi pciſe tpe ſpolij probetur: vt tenet Spec. in tit. depoſitio, §. vij. verſ. ij. conſiderandum. Secundum probatur in l. cum à te, ff. de vi, & vi arm. & per ea quæ no. Bal. in l. ſi de ppriе tate, col. iij. circa fi. C. ſi à non competen. iud. Hoc tñ nunc ſuccincte attingo in gñe: quia melius declarabo infra: in ſingulis remedijs poſſeſſionum ea, q̃ ſunt ſpecialiter requiſita in eis. Sciendum eſt igitur, ꝙ in hoc poſſeſſorio recuperãdę plura fuerũt remedia à iure introducta: de qbus ſingulis diſpiciamus:
29 qa hic congruentius cadunt. †Primum igiť remediũ, fuit interdictum, vnde vi de quo loquitur totus tit. ff. de vi, & vi arm. & C. vnde vi. quo remedio prouidit ptor violenter ſpoliatis, vt recuperẽt poſſeſſionem ſuã: in quo interdicto ad hoc vt cõpetat, plura requirun tur. Primo. n. requiritur, ꝙ res, pro qua agiť, ſit immobilis, l. j. §. & gñaliter, & §. illud, ff. de vi, & vi arm. nã pro re mobili non cõpetit aliquod interdictum poſſeſſoriũ recuperãdæ: ſed datur actio vi bonoꝶ rapt. dantur ẽt alia remedia poſſeſſoria, q̃ non ſunt interdicta: de qbus hř per Bar. Alex. & doct. in l. rem, q̃ nobis, ff. de acqu. poſſeſ. de qbus infra dicetur. Quod tñ intellige principaliter: ſed acceſſorie datur hoc interdictũ ad mobilia, q̃ erant in illo loco, vnde qs expulſus eſt, l. j. in princ. & §. ſi fundus, ff. de vi, & vi arm. & no. Alex. in l. vẽdicatio, ff. de rei vend. & hř in
30 l. ſi qñ. C. vnde vi. † Competit ẽt hoc interdictũ pro iuribus incorporalibus, & annuis præſtationibus, ſm Bald. in conſ. 425. in iij. vol. Secundo reqritur, ꝙ ſit illata violentia perſonæ pro re, & ſic, ꝙ quis ſit violẽter expulſus de poſſeſſione, l. j. §. j. & ij. ff. de vi, & vi arm. & Alex. in conſ. xciiij. col. v. in v. vol. & l. j. §. quid ſit vi. ff. quod vi aut clam, & hoc patet quia interdictum hoc accipit denominationem à violentia: q iia dř, vnde vi quis expulſus, eſt reſtituam, &c. vnde vbi nõ interuenit violentia, non competit, ſed nunq̃ dř cõmitti violentia, niſi contra perſonam. vnde eſt neceſſe, ꝙ perſona ſit præſens: alias non diceretur committi violentia, ita declarat Paul. de Caſt. in conſ. ccv. col. j. in fi. ij. vol.

ADDITIO Ad mãm iſtam addo videndum Affl. in dec. 85. & Aimo. Crau. in conſ. cxl. num. 1. j. lib. Petr. Foll. V. I. D.

31 † Sed qd ſi aliqs non fuit vi expulſus, ſed ſuſpicať poſſe repelli: quo caſu perdit poſſeſſionẽ ciuilem l. clã poſſidere, §. q ad nũdinas ff. de acq. poſ. Dic, ꝙ non cõpetit ſibi hoc interdictũ, vnde vi. ſ. directum, ſed vtile ſic. ſm gl. & Bar. in l. j. §. ſiue aũt, ff. de vi, & vi arma. & Alex. in addi. ad Bart. in l. j. §. interdictũ,
32 ff. vti poſ. in addi. quæ incipit, & ſic. † Tertio reqritur, ꝙ intentetur intra annũ vtilem, nã elapſo anno non cõpetit niſi ad id, quod puenit ad deiecto rẽ, l. vi pulſos, & ibi p doct. C. vnde vi. & l. j. in prin. & §. annus, & ibi gl. ff. de vi, & vi arm. qđ intellige agendo, ſed excipiendo eſt perpetuum, ſm gl. in d. l. vi pulſos, per tex. in l. pure, §. fin. ff. de doli except.
33 †Quarto requirit, quod deiectus poſſideat tempore ſpolij: vt d. l. j. §. interdictum autẽ hoc, ff. de vi, & vi arm. & hř in c. conſultatio-
34 bus: de off. deleg. & ſupra dixi. †Quinto requiritur, quod in libello, in quo intentatur hoc interdictum, exprimatur locus, & tẽpus ſpolij, ſecundũm Bar. in d. l. j. §. ſiue autem, ff. de vi, & vi arm. & Alex. in conſ. xciiij. col. v. in v. vol. & in conſ. vj. col. j. in iij. volum.

ADDITIO De veritate legito Affl.
35 in deciſ. 250. †Et qd ſi actor dixerit ſe turbatũ in ſua poſſeſſione, & nõ exprimit modũ turbationis an pte opponẽte ꝙ declareť modus turbationis debeat declarari? dicas qđ ſic de quo p Affl. in ꝯſt. dilationes, & p Bar. in l. j. §. hoc iterdictũ, ff. vti poſſ. Pet. Fol. V. I. D.
36 †Sexto, reqritur, vt detur cõtra eum, q vere ſpoliauit, vñ ſi tu ſpoliaſti, & poſſeſſio eſt penes aliũ, non cõpetit hoc interdictũ contra illũ tertiũ, q. non ſpoliauit, l. cũ à te, ff. de vi, & vi arm. & tenet Alex. in ꝯſ. xciiij. col. vj. in v. vol. licet illa lex cũ à te. ſit correcta. ſ. in regno, per ꝯſtõnem. Circa violentiaꝶ, de cuius intellectu dicetur infra. Ex hoc ſequitur. quod cõtra ſingularem ſucceſſorẽ ſpoliatoris, non dať hoc interdictum, ſm Inn. in ca. cũ ad ſedem, de reſt. ſpol. vbi eſt tex. de hoc & Bal. in l. j. circa fin. C. de reuoc. his, quæ in frau. cred. & Lanfr. in repet. rub. de cã poſſ. & pprie, col. ij. in j. cõcluſione. Sed ꝯtra ſucceſſorẽ vniuerſalem bene cõpetit, qtũs ad eum peruenit; l. j. §. fi. ff. de vi, & vi arma. hř plenè

ne per Abb.& doct.in c.quia,col.v.de iud.heredi aũt indistincte competit,l.j.§.hoc interdictum,lo vlt.ff.de vi & vi arm.& no.Abb.in
37 c.signauerunt,in iti.no.de test. †Septimo requiritur,q agens hoc interdicto, non possideat:vt d.l.j.§.non alij aũt,ff.de vi & vi arm.
38 †Octauo,& vlt.requiritur,q tpe spolij vere possideat.vnde nõ sufficit,si detineat tm̃: qa nõ competit sibi hoc interdictum:sed habet alia remedia possessoria. Hinc dicimus, q missus in possessionem ex primo decreto, si deijciatur,non habet hoc interdictũ:ex quo non possidere: sed detinet tm̃ cã custodiæ. ita tenet Spec.in tit.de j.& ij.decreto,§.iam de effectum. ver.sed qd si missus,& idẽ Spec.
39 in tit.de eo,q mit.in poss.vers.por. †Secũdũ principale remedium in possessorio recuperãdæ est ꝯdõ triticaria: q̃ datur ad possessionem, qñ qs est deiectus ꝑ vim de possessione sua,l.ij.ff.de cond.trit.&sic reqritur,q cũ vitio res vadat ad spoliantem,ſm Alex.in l. rem,q̃ nobis,col.iij.in fi.ff.de acq.poss. Item reqritur,quod vere possideat: nec sufficit si detinet, ſm Bart.in l.& ideo, §.Neratius, ff. de cond.fur. dũmodo nullum ius habeat in re,vt creditor, qa tunc daretur ꝯdõ incerti, ſm eum. Et datur hæc ꝯdõ ẽt dño,qui possessione priuatus est, ſm gl.in d.l.ij.ff.de ꝯdõ. trit.non aũt datur contra titulo possidentẽ. ẽt si actor titulum habeat: qa in pari cã melior est ꝯdõ possidentis. ita ꝑ hanc rõnem dixit Alex.in d.l.rem,q̃ nobis,col.iij.in fi.& sic vr̃, quod hæc ꝯdõ triticaria cõcurrat cum interdicto,vnde vi.& prædicta ẽt tangit Bar.
40 in l.fi.§.sed cum in secũda,C.de fur. †Tertium remedium est,ꝯdõ incerti: q̃ competit ad recuperãdam possessionem ei, q non est dñs: sed habet ius in re: vt qa est creditor, & habet rem obligatam, quam possidebat: & fuit spoliatus,nam ad eam recuperandam habet ꝯdõnem incerti.Casus est in l,& ideo §.Neratius,& ibi Bar.ff.de cond.fur.& idem Bar.in l.fi.§.sed cum in secunda,C.de fur. & in d.l.rem,q̃ nobis,& ibi ẽt Alex.in ij.col.
41 †Quartum remedium est,ꝯdõ in debiti, q̃ datur vbicunq; quis indebite soluit rem alienam,cuius ipse erat possessor, & qa tunc nõ põt condicere proprietatem,q̃ non transtulit: condicet possessionẽ, casus est in l.indebiti, §. sed si numi.ff.de ꝯd. indeb. cõpetit ẽt hoc remedium,qñ minor vel ecclesia cõtraxit alienando sine solẽnitatibus,nã transfertur possessio ex contractu inutili,l.j.§.si vir. ff.de acqu.poss.& ibi ꝑ Bar.Alex.& doct.vnde poterit illa possessio condici per ꝯdõnem
42 indebiti,ſm Bar.in d.§.sed si numi. †Quintum remedium est, actio in factum: q̃ datur detentatori,q non possidet,sed detinet. vnde ad recuperandã suam detentationem,hẽt actionem in factum, qñ fuit detẽtatione priuatus,ſm Bart.in d.l.h.§.sed cum in secũda, C.de fur.& in d.§.Neratius, & in d.l.rem, q̃ nobis,& de hoc remedio loqtur Lanfr.in repe.rubricæ,de cã poss.& ꝑpriet.col.iiij.in
43 princ.in v.concl. † Sextum remedium est, offm̃ iudicis: quod similiter datur ei, q non possidet,sed detinet: vt est cõmodatarius,& depositarius,l.offm̃,ff.de rei vendicat. qui,si cadunt ab eoꝝ detentatione, qa nullum remedium hñt,est sibi indultum in subsidium, vt possint implorare offm̃ iudicis ad recuperandam eoꝝ detentationem:maxime,cõtra vitiosos possessores.Casus est in l.& nõ tm̃. & ibi Bar.ff.de pet.her.& gl.fi.& ibi Bar.in l. Aqlius Reg.ff.de donat. & in d.§.Nerat. &
44 Bar.& Alex.in d.l.rem,quæ nobis. † Septimũ remedium est,ex æquitate,l.si me,& Titium, ff.si certum petatur. quod competit, qñ res mea peruenit ad te titulo lucratiuo, & æquum est eã mihi reddi. & qd' solum habeat locũ in titulo lucratiuo,tenet ibi Bart. quem seqtur Alex.in d.l.rem, q̃ nobis, col. viij. Item loqtur,qñ quis sine iusta cã cecidit à possessione, vt probat ibi tex. item datur hñti bonam fidem,ſm Bart. in l.si colo-
45 ni,C.de agric.& censit,lib.xj. †Octauum remedium est,ꝯdõ ex d.l.si coloni.qd' ad hoc, vt competat,tria requiruntur. Duo.s.ex parte actoris,& vnum ex parte rei.Ex parte actoris requiritur, quod sit bona fide possessor, vt dicit tex.in d.l.si coloni.in vers.bona fide. Secundo requiritur, q sine iusta causa ceciderit à possessione,vt probatur ibidem,dum loquitur de amissione possessionis per fugã. Tertio,requiritur ex parte rei, q res peruenerit ad eum cum vitio, vt d.l.si coloni. ibi, fugæ vitio,&c. & ibi ista colligit Bart. idem tenet Bart.in d.l.rem,quæ nobis, ff.de acqr. poss. & ibi etiam Alex. in ij.col. & Alex. in cons.xciiij.colum.sexta in quinto vol. & Lanfran. in rubrica de causa poss. & propriet.col.iij.in tertia conclusione, & loqtur proprie ille text.de re affecta vitio reali,scili
46 cet de fuga,quæ æquiparatur furto. †Nam

seruus

seruus fugiens, facit furtum sui ipsius l.j. C. de seru.fugit.&no. Alex.in d.l.rem, q̃ nobis, col.ij.& gl.in l.in ciuilem.C.de furt.& vide Abba.in c.sæpe col.iij.de restit. spol. qui vr̃ velle restringere illum tex. solum, qñ agitur ad rem animatam idem sentit Pet. Philipp. Corn.in ɔſ.lvj.col.pen.in princ.in ij. vol.tñ magis cõis opinio.est in contrarium.s.quod remedium dicta l.si coloni.extendatur gñaliter ad oẽs res, ẽt inanimatas, vt colligitur ex dictis Innoc.& Ioan.de Imol.in d.cap.sępe, & Alex.in conſ.xc.in princ.in v. volum. vbi agebatur de spolio cuiusdam terræ, & nihilominus dicit Alex. competere remediũ dictę l.si coloni.ergo extenditur ẽt ad bona stabilia, quæ sunt inanimata. Et oĩa ista remedia prædicta, pręter interdictum, vnde vi, competunt ẽt pro re mobili, ẜm Bart. in d. l.fi.§.sed cum in ij.C. de furt. & in d.l.rem, quæ nobis. & ibi ẽt Alex. in ij. col. & Bart. in l.indebiti, §.sed si num.in j.opin.ff.de ɔd. indeb. Differt aũt hoc remedium l.si coloni. ab interdicto, vnde vi. quia illud datur malę fidei possessori, ẽt prædoni deiecto, istud vero non datur nisi bonæ fidei possessori, vt no. Lucas de Penna. in d.l.si coloni.col.vj.
47 in fi.verſ.ij. quæritur, &c. †Nonum remedium est, condictio ex l.auctoritatem, C.vnde vi.quæ competit, qñ aliquis spoliauit aliquem sua possessione per vim, & deinde impetrat rescriptum à principe pro iustificãda sibi dicta possessione violenta, nam non obstante rescripto impetrato, tenetur ante oĩa restituere possessionem ɔdõne ex illa l. ẜm Bart. ibi. qui exemplificat ẽt in occupante.
48 †Decimum remedium est, ɔdõ ex l.meminerint, C.vnde vi. quæ competit, qñ aliquis auctoritate rescripti impetrati vel sñiæ latæ inuadit possessionem alienam ꝓpria auctoritate, nam cadit à iure suo, si quid habet, & tenetur restituere possessionem ɔdõne ex illa l. & si fuerit tutor vel curator, deportatur ꝑpetuo, & bona eius publicãtur, & possessio nihilominus restituitur, vt ibi hr̃. Et differt à pręcedenti, quia ibi prius spoliauit, & postea
49 impetrauit rescriptum, hic secus. †Vndecimum remedium est, ɔdõ ex l.si quis conductionis, C.loca. quæ competit locatori petenti sibi restitui rem conductam finita locatione. nam si conductor vult sibi referre qõnem dñij, debet ante oĩa sibi restituere possessionem, per ɔdõnem ex illa l.& deinde super proprietate litigare, & datur ɔdõ ex illa l.directa in contractu locationis tm̃, sed vtilis datur pro oĩbus contractibus, in quibus quis alieno nomine detinet, ẜm Bart.in l.cõmodare, ff.cõmo.& Alex.plenè in l.si alienã col.iij.ff.sol.matrim. de cuius intellectu loquitur Alex. in l.si aliquam circa fi.col.ij.ff. de acq.posseſ.vbi ponit, quod non datur remedium illius l.qñ locatio fuit nulla, vel qñ
50 notoriè põt excipi de dñio.†Duodecimum remedium est, de l.inuasor C.vnde vi. quod remedium est nouum, ẜm Bart.ibi.& competit, qñ quis sine dolo occupat possessionem vacantem rei alienæ, nam potest dñs agere ɔdõne ex illa lege, & tenetur ei occupator restituere possessionem, & in hoc consistit specialitas illius l. quia per eam datur remedium possessorium ei, qui nõ possidebat tp̃e inuasionis, quia possessio erat vacans, & ideo dixi, sine dolo, quia si dolose occupasset, tũc competeret remedium, l.fi.C.vnde vi.& dicit
51 Bar.in d.l.inuasor in fi. †Tertium decimũ remedium est, condictio ex l.si quis in tantã C. vnde vi. quæ competit, qñ aliquis ꝓpria auctoritate ingreditur violenter possessionẽ penes alium constitutam, nam si quidẽ ipse inuasor erat dñs, cadit à iure suo, & possessionem restituit, si vero non erat dñs, restituit possessionem cum æstimatione ipsius rei, cõditione ex illa l.cum qua cõcordat l.extat, ff.quod met.cã. Hodie tñ in regno illa l.si qs in tantam, est correcta per ɔſt.violentias in eo, quod punit inuasorẽ ad amissionẽ iuris sui, & ad æstimationẽ rei, nam per illam ɔſt. punitur solũ ad medietatem æstimationis,
52 & non vltra.†Quartum decimum remediũ est, ɔdõ ex l.conductores, C.loc.& l. non ab re.C.vnde vi.vbi hr̃, quod possidens rẽ alieno noĩe, vt conductor vel precatius, si fuerit conuentus ad rei restitutionẽ, & voluerit litẽ inferre, & non restituere ante sñiam, condẽnatur vigore dictaꝶ legum ad rei restitutionem, & ad ęstimationem ipsius, vt ibi hr̃, & istud nouum continet plus, quam hr̃ in l. si quis conductionis, C.locati. hoc remediũ .s.quia vltra rem facit consequi æstimatio-
53 nem. †Quintum decimum remedium est, condictio ex l.cum à te, ff.de vi.& vi.armat. vbi si tu spolias me ꝑ vim, & alius similiter te ꝑ vim spoliat, non ago contra illum qui spoliauit, sed ago cõtra te, qui spoliasti me (licet nõ possideas) interdicto vnde vi. Veꝝ

in

in regno illa l. est correcta per const. Circa violentiarum, per quā datur electio spoliato, vel agendi ad interesse ꝯtra spoliatorem nō possidentem, vel eius heredem, vel cōtra pos-
54 sesorem ad rei restitutionem. †Decimum sextum remedium est, condictio ex l. fi. C. vnde vi. quæ datur contra eum, q̃ dolose occupauit possessionē rei alienæ vacantem, nā per talem occupationem res efficitur quasi violenta, & sic vitiosa, ſm Bart. ibi & datur hoc remedium infra xxx. annos tñ, vt ibidē, in fine, & datur tam pro re mobili, quam immobili, ſm Bart. ibid. & Alex. in l. rem, quæ nobis col. ij. ff. de acq. poss. vnde tenetur conditione ex illa l. ad restit. & differt à l. inuasor eod. ti. quia illa loquitur in occupāte sine dolo, vt dixi supra, in duodecimo re-
55 medio possessorio. †Decimum septimum remedium est, condictio est c. sæpe de restit: spol. quod fuit valde necessarium. Cōpetit enim ꝯtra quelibet tertiū possessorē, q̃ nō spoliauit. sed sciēter habuit rē à spoliāte sciēs rē esse vitiosam, nā tenet ad restitutionē ꝯdōne ex illa decretali, & reqrit oino scia, vt dixi, alias nō cōpeteret, vt no. Lāfr. ī rep. rub. de cā poss. & ꝓpr. col. ij. ī ij. ꝯcl. & Abb. in d. c. sæpe col. iiij. ver. nunc qro, &c. Et ꝑ illud capitulū est prouisum ad id, quod ante deficiebat, ꝑ
56 d. l. cū à te, ff. de vi, & vi arma. †Decimum octauū remediū est, ex dispositione c. frequēs de rest. spol. lib. vj. ꝑ qđ est inducta pulchra & notabilis ꝓuisio. Nam si aliqs violenter spoliauit me possessione alicuius rei, & postea ꝯuenit me in iudicio sup alia re vel actione vel me criminaliter accusat de aliqua iniuria, possum ego opponere ei exceptionē spoliationis illius rei, & petere, q̄ nō audiat in actione vel accusatione sua, nisi prius restituat mihi illā possessionē, & sic vigore illius c. frequēs denegat sibi audiētia, nisi prius restituat. Verum prius dat terminus qndecim dierū spoliato conuento ad ꝓbandū spolium, & interim supersedet in cā mota per actorē, quo ꝓbato debet fieri restitutio, alias nō ꝓcedit in sua actione vel accusatione. Super hoc tñ adhibetur ista distō, qa siqdem actor agit ciuiliter, pōt sibi opponi exceptio illius spoliationis, ita demū si ipse actor fuit, q̃ spoliauit, & sic q̃ spoliauit, & sic q̃ potest cōueniri interdicto, vnde vi, secus, si ipse nō spoliauit, sed est, tertius possessor, qa non opponitur sibi dicta exceptio. Si vero agit criminaliter, & tunc ēt si non spoliauit, sed est tertius possessor, opponit sibi dicta exceptio, dūmodo spolium fit tunc de oibus bonis ipsius cōuenti, vel saltē de maiori parte bonorū. Ita hęc oīa traduntur in tex. d. c. frequēs, & ibi Gem. in iij. col. & in c. fi. de ord. cog. & Abb. in c. in literis col. fi. de rest. spol. & in c. cū dilectus, & ibi Abb. in iij col. de ord. cog.
57 †Et de intellectu illius c. frequens traditur plenè in decis. xix. ꝯs. Neap. & ꝑ Ias. & Doct. in l. si te bonis, C. de iure delib. & per Soc. in cons. xij. col. iiij. in j. vol. & fuit dictum plenè
58 supra, in vj. dist. princ. in iiij. quæst. †Decimum nouū remedium est, condictio ex c. reintegranda iij. q. j. quod est plenissimū remediū, & magis gñale, & vtilius inter oīa remedia possessoria, & concurrit cū oibus alijs remedijs, ſm Lanfr. in rud. de cā poss. & ꝓpr. col. iij. in iij. ꝯcl. vbi ēt dat cautelam pro libellante in possessorio recuperādo, vt in fine libelli deducat ꝯdōnem ex d. c. reintegranda. Et q̄ concurrat cum alijs remedijs possessorijs tenet Alex. in cons. xciiij. col. fi. in v. vol. & Abb. in c. cū ad sedē col. x. in prin. de rest. spo. Et dat illud remediū non solum pro rebus clericorum vel ecclesię, sed ēt pro rebus laicorum gñaliter, siue mobilibus, siue imobilibus, & ista est cōis conclusio, q̄ seruatur in pract. q̃ tenet Lanfr. vbi supra, & Alex. in ꝯs. lj. in princ. in j. vol. & idē Alex. in d. l. rē, quę nobis col. v. ff. de acq. pos. & ī ꝯs. 93. col. fi. in v. vol. & in ꝯs. 97. col. ij. ver. & ex forma, &c. in ij. vol. & hr plenè ꝑ Soc. in d. l. rē, q̄ nobis, vbi plenius q̄ alibi tractat mām dicti c. reintegrāda ꝑ xij. q. princ. quis contrariū, & male teneat Abb. in c. cū ad sedem, col. x. circa fi. & in c. sępe col. iij. in princ. de rest. spo. Cōpetit aūt dictum remedium gñaliter, ei qui sine iusta cā cecidit à possessione, q̄ peruenit ad aliū, siue bona, siue mala fide, siue sciēter, siue ignoranter, siue cū vitio, siue sine vitio, siue cū titulo, siue non, & sic datur ēt contra titulo possidentē, & iste est verus, & cōis intellectus, quē posuit Abb. in d. c. cū ad sedem col. x. & Inno. in c. querelā de elec. & Alex. in d. ꝯs. xciiij. col. fi. in v. vol. & ꝯs. vj col. iij. vers. & ad hoc, & col. v. in fi. in iij. vol. licet Bart. in d. l. rem, q̄ nobis teneat, q̄ non datur contra titulo possidentē, & idē Bar. in l. fi. §. sed cū in ij. C. de fur. & Alex. in ꝯs. cxviij. in prin. in ij. vol. per ea, quę hñr in l. siue aūt, §. si duobus, ff. de pub. Tñ veritas, & magis cōis

concl

cōcluſio eſt in contrariū, vt ſupra, q̄ ēt tenet Alex.in ɔſ.cxvij.col.ij.in ij.vol.&ɔſ.xcj.col. fi.in v. vol. vbi dicit cōem opin. eſſe contra Bar.in d.l.rem quę nobis. & idē Alex. in ɔſ. xcij.col.ij. in fi. & col.iij. in v. vol. & hr̄ per Matth. in deciſ. ccclxj.ɔſ.Neap.col.pen. & Abb.in c.ſi dilig.de pręſc.Compertit ēt hoc remedium malę fidei poſſeſſori, ſm̄ Alex.in conſ.vj.col.iij.verſ.& ad hoc in fi.& col. iiij. verſ.præterea in iij.volum.& Alex. in conſ. cxvij.col.ij.in ij.vol. & Soc. in d.l.rem, quæ nobis col.vj. verſ. iiij. & in hoc eſt pinguius quam remedium, l.ſi col.C. de agr.& cenſit. lib.xj. quia illud datur tm̄ bonæ fidei poſſeſſori.vt dixi ſupra in viij.remedio.Item illud dator, qn̄ res peruenit ad aliquem cum vitio, vt ibi iſtud aūt ēt ſine vitio.Item eſt pinguius, q̄ interdictum vnde vi. quia illud requirit violentiam, iſtud non. Item, illud dat̄ tm̄ ad res immobiles, iſtud vero ēt ad mobiles, & ad iura incorporalia, vt declarat Soc. in d.l.rem, quę nobis col.xj.verſ.circa quintam. Item, illud non datur ɔtra ſingularem ſucceſſorem, vt l.cum à te, ff.de vi, & vi armata iſtud vero datur contra quemlibet poſſeſſorem, ſm̄ Soc.in d.l.rē, q̄ nobis col.ix. verſ. circa quartā. Item eſt pinguius, quā remedium c.ſępe de reſt.ſpol.q.a illud datur contra tertium poſſeſſorē cum vitio. Iſtud etiā ſine vitio. Item, iſtud remedium durat perpetuo, & non præcluditur anno, ſed durat triginta, ſm̄ Soc. in d.l.rem quæ nobis col. xiij.in fi.verſ.circa octauam, & Ant. de But. & doc.in c.ſolicite, de reſt.ſpol. & Alex. in

59 ɔſ.vj.col.v.in iij.vol. †Vigeſimum remediū eſt condictio ex l.fi.C.de acq. poſſ. per quā eſt inductū, ꝙ ſi is, qui alieno noīe poſſidet, alienat rē in alium, & ſic poſſeſſionem interuertit alienando, pōt dn̄s reuocare poſſeſſionem à tertio poſſeſſore, condictione ex illa lege. Ex qua eſt inducta illa practica quotidiana, qua vtimur in regno.ſ.de petit. asſiſtētiæ cōtra tertiū poſſeſſorem. Nā qn̄ debitor obligat oīa bona ſua cum ptāte capiendi ꝓpria auctoritate, iuxta l.credit.C. de pig. & cum ɔſtōne precarij, per hmōi conſtitutum tranfert poſſeſſionem in creditorem, vt hr̄ l. quod meo, & l.interdum, ff.de acq. poſ. Si poſtea debitor alienat aliq̄ de rebus ſuis hypothecatis, cēſetur interuertere poſſeſſionē creditoris. Vnde creditor agit aſſiſtentia ɔtra tertium poſſeſſorem ſuꝑ illa re alienata ɔdictione ex d.l.fi. ad recuperādam poſſeſſionē ſuam, & in hoc non reqritur aliqua excuſſio debitoris principalis, ꝑꝑ dictum precarium. Vt tenēt Imol.Lud.Rom.&Alex.in l.exitus controuerſiæ, ff.de acquir.poſſ. & Bal.in d.l. fi.col.j.C.de acqu.poſſeſ. & de hoc in regno extat regia pragmatica, q̄ incipit, aſſiſtentiā.

60 †Reſultat aūt magna vtilitas ex d.l.fi.quia ſi creditor vellet agere actionē hypothecaria contra tertiū poſſeſſorem, excluderetur præſcriptione x.vel xx.annoꝝ, per text.in l.j. & ij.C.ſi aduerſus credit. in vij.lib.C.de quaꝝ legū intellectu, vide Alex. in conſ.lviij.col. fin.in v.vol. ſed qn̄ agit aſſiſtentia ꝑ condictionem ex d.l.fi.requiruntur xxx. anni: ex eo, q.a eſt actio ꝑſonalis in rem ſcripta.contra quam non pręſcribitur in minori ſpatio xxx.annoꝝ, l.ſicut, & l.oēs.C.de ꝑ̄ſcript.xxx. ann.ita de hoc eſt deciſ.139.conſ.Neap. vbi deciditur iſte caſus in terminis, vnde ſeq̄tur concluſio, quod creditor pōt egere aſſiſtētia cōtra tertiū poſſeſſorem vſq; ad xxx.annos. Et ꝑ̄dicta intelliguntur, qn̄ is, qui alieno nomine poſſidet, interuertit poſſeſſionem alienando tm̄, & non alio modo, gl.eſt & ibi Alex.in l.qui vniuerſas, §.fi.ff.de acqu.poſſe.

61 †Vigeſimum remedium in regno eſt condictio ex ɔſtōne regni, quæ incipit circa violētiaꝝ. Per quam eſt nouiter inductum, quod qn̄ deiector cecidit à poſſeſſione eſt in arbitrio expulſi agere contra ipm̄ deiectorē, vel eius heredem ad intereſſe, dato quod nō poſſideat, vel agere contra poſſeſſorem (ēt ſi ad mille manus trāſiuerit poſſeſſio) pro illius recuperatione, ſiue fuerit poſſeſſor in bona fide, ſiue in mala, vt ibi hr̄. Et ſic ꝑ dictā conſtit.corriguntur duæ leges iuris cōis, videlicet, l.cum à te.ff.de vi & vi.arm.quæ ꝓhibebat dari remediū poſſeſſorium contra ſingularē ſucceſſorem.Secundo corrigitur c.ſępe. de reſt.ſpol.per qd̄ dabitur iudicium contra ſingularem ſucceſſorem malę fidei tm̄, & nō bonę fidei, vnde d.cōſt.vr̄ hr̄e plenius ac pin

62 guius remediū, ſicut c.reintegranda.† Vigeſimum ſm̄ remedium in regno eſt, per tria capitula regni, quorum vnum incipit. Omnis ꝑ̄datio.aliud incipit. Ad regale faſtigium, & aliud incipit, Finis precepti, charitas. q̄bus nouiter eſt inductum, quod qn̄ clericus vel alia eccleſiaſtica perſona ſpoliaret aliquem laicum ſua poſſeſſione, pōt ille laicus adire iudicē ſecularem, & implorare offm̄ ſuū ſu-

per

per eius defensione, vt ꝑ viam extraiudicialem assistat ad defendẽdum ipm, & restituat eum in sua possessione. Qui iudex facit vnã citationem ꝑ edictum, vt quicunq; sua putauerit interesse, compareat infra talem termi nũ, visurus iura testium, & allegaturus quidquid dicere, & allegare voluerit, quare ille spoliatus non debeat restitui, & sic capiet informationẽ de iuribus spoliati, ꝑ quandam viã extraiudicialem, & summariam, & sic cõpererit qualiter fuit indebite spoliatus, resti tuet eũ in sua pristina possessione, vt hr̃ in d. c. & est noua ꝑuisio, & notabilis. Nec põt dici, qđ clericus citatur coram iudice seculari, qa qñ citatur, si sua putauerit interesse, tunc comparẽs cẽr comparere, vt actor, nõ vt reus, & sic sua comparitio est voluntaria, non necessaria, ẽm Bal. in l. testamenta oĩa. & ibi ẽt Alex. in fin. & Paul. de Cast. C. de testam. & hr̃ plene in decis. ij. & decis. xxiiij. cõs. Neap. & ꝑ Luc. de Penna in l. si colon. col. antep. & pen. C. de agr. & cens. lib. xj. in quibus locis plene tract. de intellecto dictoꝝ capit. regni.

Rober. Maranta Venus. V. I. D.

Iudiciorum octaua distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud competens, & aliud incompetens.*

2 *Iudex competens quis dicatur, & quis incompotens, & ex quibus causis cognoscitur.*

3 *Iudex incompetens, respectu causæ principalis, potest esse competens quo ad accessoria, quia ad expensas potest condemnare.*

4 *Clericus inuentus de nocte in prostibulo vel in alio crimine, capi potest per familiam iudicis secularis, & duci ad episcopum.*

5 *Clericus succumbens coram iudice laico, potest per eum ad expensas condemnari.*

1 OCTAVA principalis distinctio iudicioꝝ est, quia † iudicium aliud competens, aliud incompetens. Iudiciũ competens dr̃ illud, quod vẽtilatur coram iudice competenti. Dicitur aũt iudex competens, qui habet iurisdictionem, & eius exercitium super litigantes, vt declarat Card. in cl. ij. in iij. q. vt lite penden. ẽt si posset eius iurisdictio elidi per exceptionem, ẽm gl. & Card. ibi. Iudiciũ vero incompetens dr̃, quod tractatur coram iudice incompetenti, de quo hr̃ in tot. tit. C. si à non comp. iud. Dicitur aũt iudex incompetens, non solum respectu defectus iurisdictionis, sed ẽt ex quampluribus causis, de quibus per Card. in d. cl. ij. in iij. quæst. vbi vide.

Sunt autem multi casus, in quibus ratione alicuius causæ specialis iudex alias incõpetens, efficitur competens, & quis sortitur forum iudicis non sui, de quibus casibus specialibus tractat plene Spec. in tit. de comp. iud. adi. §. j. vbi cumulat quinquaginta duos casus, & plenius per Marian. Socin. in rubr. extra de fol. competen. quos breuitatis causa hic non repeto, sed ad dicta per eos me remitto. quia potius esset eorum dicta transcribere, quam aliquid noui dicere. † Vnum
2 tamen scias, quod est notandum in practica, quod licet iudex incompetens respectu causæ principalis fuerit, tamen potest se intromittere quo ad accessoria, vnde si quis impetrat aliquem delegatum per falsum rescriptum, licet ille sit iudex incompetens quia rescriptum falsum non potuit sibi dare iurisdictionem, tamen potest illum impetrãtem condemnare in expensis, & etiam ipsum car
3 cerare. † Et idem in eo, qui temere adit iudicem incompetentem, quia potest ab eo cõdemnari in expensis, & interesse. ita tenet Fel. in c. j. col. iiij. de iud. & Abb. in c. dilect. el ij. col. j. de præben. & Ioan. de Anan. in c. super eo. col. ij. de cri. fal. vbi etiam tangit illam quęst. † An familia iudicis secularis pos
4 sit capere clericum repertum de nocte in ꝑstibulo, vel in alio crimine, & ducere eum ad
5 episcopum? & tenet quod sic. † Idem dicimus in clerico vocãte laicum in ius coram iudice laico, quia si succumbit, cõdemnatur in expẽsis per iudicem laicum: ita tenet Fel. in cap. at si clerici, col. vj. in fin. & ibi etiam Ioan. de Imol. de iud. & alias dixi supra.

Rober. Maranta. V. I. D.

Iudiciorum nona distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud ordinarium, & aliud summarium.*

2 *Causæ summariæ quot modis dici possunt.*

3 *Princeps solus, & non inferior, causam summariæ committere potest.*

4 *Supplicans causam summariæ cõmitti, & princeps dicat, audiat talis, & iustitiam faciat. an summariæ impetrasse videatur.*

5 Prin

ONA Distõ principalis iudiciorũ est. † q̃a iudiciũ aliud dr̃ ordinarium, & aliud summarium. Iudiciũ ordinariũ dr̃ illud, qđ ordinarie tractatur, iuris ordine seruato. s. p̃cedente libello interueniente litis contestatione, publicatione, & conclusione, & cum alijs solennitatibus iuris positiui in iudicio requisitis, de quibus hr̃ in l. j. & authen. offeratur, C. de litis contest. & in l. prolatam, & ibi Bart. & doct. C. de sent. in c. qm̃ contra. de prob. sine quibus solennitatibus iudiciũ esset nullum, vt ibi hr̃. Iudicium summariũ est illud, quod summarie tractatur sine solẽnitatibus p̃dictis, de quo hr̃e in cl. sępe, & ibi Car. & doct. de verb. sign. & p Bar. in extrauagan. ad reprimendam in vers. summarie, & in ver. & figura, & Bald. in l. iudices, C. de iud. Super hac tñ materia iudicij summarij, quia est valde vtilis, maxime in regno in quo per iura municipalia oẽs causæ ciuiles, sunt summariæ, puto opportunum esse attingere hic duas q̃ones principales. Et prima q̃o erit. Quot modis causa põt dici summaria, seu iudicium summarium. Secunda prima q̃o erit. Quæ specialitates sunt introductę in iudicio summario, in quibus differt ab ordinario. † Venio ad primam q̃onem, in qua dico, quod cuasæ summariæ pluribus modis dñr. Et primo dico quod causa summaria est, qñ princeps cõmittit, ꝙ procedatur summarie, & de plano, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, seu leuato velo, vel extraiudicialiter. Et super hoc est sciendum, † quod talis cõmissio nõ potest fieri nisi per solum principem non recognoscentem superiorẽ, non aũt per inferiorem à principe, vt no. gl. in d. cl. sæpe in prin. in verbo mandamus, & ibi ẽt Card. in xj. & xij. q. & gl. in c. fi. de heret. lib. vj. & Card. in clem. dispẽdiosam in fi. de iud. & Ioan. de ana. in c. olim col. iij. in princ. de accu. & ibi etiam Fel. in iij. col. qui dicit, qđ in legato de latere reperitur speciale, quod de stylo potest causam ita committere licet non de iure. adde Alexan. in consil. cvj. col. v. in

v.in princ.in ij.vol. & Soc.in conf.xcvj.col.
4 ij.in j.vol. † Sed iuxta hoc cadit pulchrũ dubium. Pone quod impetrans porrigit supplicationem principi, in qua narrat factum causæ, & in fine supplicationis petit cãm cõmuti summariæ, simpliciter, & de plano, &c. princeps vero in suo rescripto nihil specificat, nisi q̃a tñ dicit hæc breuia verba. Audiat talis, & iustitiã faciat, an ꝑ hęc videat̃ cãm
5 cõmisisse summariæ. Dic qđ non. † q̃a nunquã princeps censetur cãm summariæ committere, nisi expresse hoc dicat. ita de hoc est decisio in terminis Rotæ, in decis.cccl viij.q̃ incipit. Si in cõmissione. in nouis. & illud dictũ refert & seq̃tur Alex. in ꝯs.xciij.col.j. vers.ad hoc, in ij.vol. Nam illa verba, qđ iustitiam faciat, intelligunt̃, quod cõmissarius seruet iuris ordinẽ, & veritate cõperta faciat id, quod iuris est. ita dicit Ang.in §.exheredatos.in auth.de her.& falc.& Bal.in c.cũ venisset.col.ij.de test.& Bal.& Ias.in l.iustitia, col.j.ff.de iust.& iu. Si.n.princeps voluisset ꝓcedi summariȩ, hoc expssisset, secus est, si princeps in rescripto & eius signatura diceret. Audiat talis, & ꝓcedat summariæ, &c.non specificando alias qualitates seu clausulas, quia tũc nõ oĩa impetrata, cẽset̃ ꝯcessa: ita est decisio.in terminis Dñoꝝ de Rota, in decis.77. ĩcip. Si petitur, &c.in nouis, & seq̃tur Alex.in
6 in consi.lxxxiiij.col.fi.in j. vol. † Idem putarem, q̃n princeps nihil aliud specificãdo diceret in signatura. Fiat vt petit. Quia ꝑ hęc verba censetur velle cõmittere sũmariæ, &c. ex quo rescriptũ semꝑ adaptatur ad supplicationem & ꝯcessio simpliciter facta in rescripto, reseruatur ad oĩa supplicata, ẜm Alex.in d. conf.lxxviij.col.fi. in j.vol.& Ias.in l.j.C.de diuer.rescr.in ij.col.& Pet. Philipp. Cor.in consil.ccxx.in ij.vol.quod ꝯfirmatur ex his quæ dicit. Bal.in c.inter dilectos, col. pen.de fi.instr. vbi dicit, quod ex forma supplicationis declarat̃ intellectus priuilegij cõ
7 cessi. † Item facit, qđ not. Abb.in c.cum pro cã col.fi.de sent.excom.vbi dicit, quod si petat̃ gñalis absolutio à plurib. excõicationib. & concedatur simpliciter, refertur ad oẽs. Pro hoc est tex.in l. si defensor, §.qui interrogatus, ff.interrog.act.& §.ꝑterea, instit.de inut.stip. Veꝝ licet ista opi.in hoc vlt. dicto videatur sustentabilis, tñ veritas est in cõtrarium, quod nõ videatur cõmittere summariæ per illa verba. Fiat, vt petitur. Ex quo cõmittere cãm summariæ, est cõtra ius cõe, & illa clausula, fiat, vt petitur q̃n potest se referre ad alia supplicata, quę sunt ẜm ius cõe, nõ refertur ad ea, quæ sunt ẜm ius cõe. Ita in ꝓprijs terminis hunc casum decidit Philipp. Corn.in conf.v.col.iij.in litera P, & consil. cxix.col.in princ.in ij.vol.& in conf.cccxij. in iij.vol.vbi plenè de hoc. Et de isto verbo, fiat, apposito in rescriptis, q̃d importet, vide Bal.in l.cum apud, C.de cõi seru. manu.vbi dicit, quod importat ꝯcessionem gratiæ statim ipso facto ante, quam gratia bulletur.
8 † Quid aũt importent illa verba, summariæ, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij? Dic quod per ea censentur sublatæ oẽs solẽnitates iuris positiui, ẜm Alex.in conf.vj.col.ij.in princ.in iij.vol.adeo quod solum decidi põt causa ẜm merum ius gentium, ẜm Bar.in extrauag.ad reprimendam, in vers.videbitur. vnde possunt tunc iudices causas expedire manu regia ꝓut olim tẽpore iuris gẽtium ita tenet Lud.R.in conf.xx. & Pet.Phil.Corn.conf.ccxliiij.in iiij.vol. & Soc.in consi.xij.col.ij.in j.vol.& Ias.in l.certi cõdictio, §.si nummos, col.vij.ff.si cer.pet. Potest.n.iudex ꝑꝑ talia verba expedire causas eo ordine, quo potest princeps sed princeps põt sequi solam veritatẽ obmisso ordine iur.ciu.ẜm Bal.in c.j.§.inuestitura, col.fi. de noua for.fid.& Bar.in l.Aemilius, col.fi. ff.de minor.ergo eodẽ modo iudex ꝑꝑ dictã clausulam, ex permissu principis.pro hoc fa
9 cit tex.in c.ad petitionẽ de accus. † Nõ tñ potest tũc obmitti citatio, quia illa est iuris naturalis, ẜm Soc.in d.consi.xij.col.ij.in j.vol.
10 & habetur in cl.past.de re iud. † Nec potest iudex obmittere probationes necessarias: q̃a illæ sunt de iure diuino, quo cauetur, vt in ore duoꝝ vel trium stet oẽ verbum, vt habet̃ Matth.c.xviij.& in c.nouit.de iudic.& hoc est expresse reseruatum in regia prag. prima quæ incipit, dispendia. Possem hic cõgruẽter quærere sigillatim de singulis verbis prædictis, quid importẽt.s.de verbo summariæ, de verbo simpliciter & sine strepitu, & sic de singulis, absolute et sepatim, tñ q̃a ista verba sunt plenè declarata per gl. & Card.& alios scribẽtes in d.cle.sępe, de verb.sig.& Card.in cle.dispendiosam, de iud. & Bar.in d.extrau. ad reprimendam, & Bal.in l.nec quidq̃ũ, §. de plano, ff.de offic.procon.& Fel.in c. dilecti.de iud.ideo ad dicta per eos me remitto.

11 †Solũ hic nitar declarare duo verba ex p̃di ctis, q̃bus vtimur in regno in causis ciuilib' .s. illa verba, sine figura iudicij, quibus vtitur dicta regia prag. j. & illa verba, sola facti veritate inspecta, quibus vtitur capitulum regni, detestantes per quæ duo iura municipalia omnes causæ ciuiles sunt summariæ.

PRIMO Igitur quæro, quid importãt illa verba sine figura iudicij? Dic qđ censet relaxata omnis forma, & figura iudicij, & sic oĩs ordo iudiciarius, est.n. figura ipsa, facies iudicij, prout est, qñ ordinarie ꝓceditur ita declarat Bal. in l. nec quidq̃, §. de plano. col. ij. vers. quid si cõmittitur sine figura, & c. ff. de off. proc. & Archid. & doct. in c. indemnitatibus de elec. lib. vj. & gl. in d. cl. sępe in ver. nõ exigat, & gl. in c. ff. de her. lib. vj. in ver. figura. Vnde istud solum verbum, sine figura iudicij, est tantæ importantiæ, vt faciat cãm summariam, in qua procedi põt obmissis oĩbus substantialibus iudiciorum, & obmisso oĩ ordine iudicij, adeo quod sola solẽnitas iuris gẽtiũ seruari debet, & sic cã expeditur manu regia, vt supra dixi, ſm Lanfr. in d. cl. sæpe in versi. libellus, & Old. in consi. liiij. col. ij. vol. j. & Bar. in d. extrauag. ad reprimẽdã in vers. & fig. & Card. in d. clem. dispendiosam col. fi. in xliiij. q. de iud. vbi distinguit inter acta respicientia solẽnitatem iudicij, vt illa censeantur sublata per hanc clausulã, & acta respicientia factũ causę, ꝓut sunt probationes ꝑ testes vel scripturas, vel ꝯfessiones, & aliæ defensiones, & ibi nõ censent sublata, & hæc est veritas, & ita disponit dicta regia prag. j.

12 quæ incipit dispendia. †Importat ergo primo dicta clausula, sine figura iudicij, vt in cã nõ req̃rat libellus, & sic est sublata solemnitas libelloꝝ, ſm Bar. in d. vers. & figura ver. itẽ an requiratur petit. &c. & est tex. in d. cl. sæpe post princ. & in §. veꝝ, & per hoc apparet, quod hodie in regno per dictã prag. est correcta authen. offeratur, C. litis contest. & c. j. de libel. obl. & l. j. ff. de eden. in eo, ꝙ ista iura requirunt libelli oblationem, veꝝ licet non req̃ratur libellus formalis in scriptis, requiritur tñ talis, qualis petitio per modum simplicis petitionis q̃ cõtineat solã facti narrationẽ claram, sine alia conclusione, ex qua reus possit deliberare, an velit cedere vel cõtendere, ſm Bar. in d. vers. & figura, & Lanfr. in d. cl. sæpe in vers. libellus, & Paris in trac. ſn. in vers. ſnia col. iiij. & Bart. in l. ij. C. de sent. ex peri. reci. & Alex. in cons. j. col. iij. in ij. vol. & Petr. Phil. Corn. in cons. lxij. col. j. i j. vol. Potest.n. fieri ista petitio solo verbo, & postea in actis redigi per notarium, vt hr̃ in locis p̃allegatis, & dicit Lanfr. vbi supra, ꝙ talis petitio est de iure nãli, ideo non potest

13 mitti. †Item dicta talis qualis petitio, põt esse ẽt gñalis, & incerta, & admittitur, ſm Bar. in d. ver. & figura, & ꝑ hoc est correctũ in regno illud quod dicit Bar. in l. fi. C. de anna. except. s. quod libellus gñalis non procedit, donec declaretur. Quod tñ limita ꝓcedere, nisi parte opponente, q̃a si pars opponit, non admittit libellus gñalis ẽt in summarijs, ſm Alex. in cõs. lxxxij. col. iij. in iiij. vol. & ibi assignat dñam inter causas summarias, quãtum ad hoc illud tñ dictũ Alex. intelligo, qñ esset tanta obscuritas, quod impediret reo deliberationem, alias secus quia procederet ẽt parte opponente nam si aliter diceremus nulla esset differentia, inter causas summarias, & non summarias, cum etiã in causis non summarijs procedat libellus obscurus, si pars non opponit, vt dicit Bart. i l. edita, col. ij. C. de eden. & est tex. cum glos. magna in fi. in d. l. fina. C. de anna. except. & si rectè ponderentur verba Alex. istud proprie sentit in d. consil. xxxij.

ADDITIO Quænam generalitas tolerari in libellis possit, & quæ non vide Affl. in constit. dilationes vbi plenè. Petr. Foll.

14 †Item dicta talis qualis petitio. ẽt inepte composita ꝓcedit, & admittitur, dũmodo ex ea possit discerni, q̃d actor velit, & reus possit deliberare. ita dicit Paris in tract. sn. i d. vers. ſnia col. iiij. & vj. & Bart. in d. vers. & figura, & per hoc est correptũ in regno illud, ꝙ no. gl. in verbo, ſm in fi. quæ dicit, ꝙ ſnia lata super libello inepto non valet, & Bald. in l. actori, circa fi. C. de rebus cred. & Bald. in l. ex hoc iure. col. penul. vers. ij. queritur, & c. ff. de iust. & iur. & Cyn. in l. vnica, C. vt quæ desunt aduoc. & Alex. cons. cxxxvj. col. j. in ij. vol. Nam hodie ex quo causę ciuiles in regno sunt summarię, admittitur libellus ineptus, vt supra, & valet ſnia super eodem ita declarat Alex. in l. vinum col. fi. in fi. ff. si cer. pet. & ibi est gl. idẽ tenet Bal. i l. si sine i ver. oppono, libellus, etc. C. ad Treb. ꝑ gl. in d. l.

15 vinum. †Plus dicis Lanfr. in d. clem. sæpe in ver. libellus post prin. quod de ista tali quali petitione nõ datur copia reo sumptibus actoris,

ris, ſed ipſe reus debet illã cape ſuis ſumptibus, & in hoc differt à libello ordinario, cuius copia datur ſumptibus actoris, vt eſt gl. ĩ clem. quis in ver. oblatos de appel. Tñ de illo dicto Lãfr. nõ facio cãm hodie hoc eſt expeditũ in hoc regno in ꝯtrarium. ſ. ꝙ ẽt talis petitio debet edi ſumptibus actoris, ꝑ regiã prag. q̃ incipit. Cõparente, & ita practicatur. Poſſet aũt illud dictum, Lanf. ꝓcedere in curia eccleſiaſtica vbi non ſeruant̃ regiæ pragmaticę, ſi forte in ea agitaret̃ aliqua cã ſum

16 maria. †Itẽ ꝓcedit libellus, ẽt ſi in eo petat̃ primo cogi, & cõpelli aliquẽ ad ſoluẽdũ, & non dicatur condẽnari ſm Lanfr. in d. clem. ſæpe in verſ. libellus in iiij. ꝯcl. & Bar. in d. ver. & figura. & ꝑ hoc apparet eſſe correctũ illud, ꝙ dicit Bar. in l. j. C. de execu. rei iud. vbi dicit nõ valere talem libellũ, in quo nõ petitur condemnari, ſed cogi, & compelli.

17 †Itẽ ꝓcedit libellis, in quo intentat̃ judiciũ ex vna cã, & poſtea probatur ex alia, nã ſeq̃tur condẽnatio ſuper cauſa ꝓbata, maxime, qñ procedit ſola facti veritate inſpecta, ſicut per c. deteſtantes ita tenet Alex. in l. ſi ita ſtipulat̃, §. Chryſogonus col. v. ĩ fi. ff. de ver. obl. & Iaſ. in l. certi cõdictio. §. ſi nũmos, col. vij. ff. ſi cer. pet. & ꝑ hoc patet eſſe correctã in regno l. hẽbat, ff. de inſtit. quę vult, ꝙ agens ex vna cã, & ꝓbans de alia ſuccumbit, vt is qui agit ex numeratione, ſi probat de ꝯfeſſione,

18 ſm Bar. in d. §. ſi nũmos. †Secundo operat̃ dicta clauſula ſine figura iudicij, ꝙ põt procedi in cã ſine aliquo libello, & ſine petit. & põt cãm incipere ab articulis, & articuli hñt loco petitionis ita tenet Oldr. in ꝯſil. 244. ĩ

19 princ. & Rota in deciſ. xxxiij. in nouis. †Tertio operatur ꝙ non eſt neceſſe ſeruari ferias inductas ob honorem hoĩum, ſm Bar. in d. extrauag. ad reprim. in ver. & figura verſ. itẽ an ꝓcedi. &c. & eſt tex. in d. clem. ſepe, & Pet. Phil. Cor. in ꝯſ. cij. col. fi. in j. vol. ꝑut ſunt feriæ vindemiaꝝ, & meſſium, & hoc eſt expeditum in regno, per gl. in ꝯſt. baiulos, quæ expreſſe dicit in regno nõ ſeruari ferias vindemiaꝝ, & meſſium, & ꝑ hoc apparet in re-

20 gno eſſe correctam l. j. C. de ferijs. †Quarto per illã clauſulam cenſet̃ ſublata litis conteſtatio, q̃a nõ requiritur de neceſſitate, vt eſt tex. in d. clem. ſæpe, & Bar. in d. verſ. & figura, & ꝑ hoc patet in regno eſſe correctam l. prima, C. de litis cõteſt. Quo caſu ille actus, qui immediate ſeq̃ ſolet in cauſis ordinarijs poſt litis conteſtationem, habet vim litis cõteſtationis in cauſis ſummarijs, & ꝯcluſiuus exceptionũ dilatoriaꝝ, & alioꝝ actuum, qui non pñt fieri poſt litis conteſtationẽ, & hẽt vim litis conteſtationis, ſm Bart. & Bald. in l. nulla, & in l. nihil. C. de ꝓc. & Car. in clem. conſtitutionem, § fi. in fi. de elect. & Lud. Rom. in conſi. cxxiiij. & Abb. in c. inſinuãte in fi. de oſt. del. & Fel. in c. olim de accu. & Pa

21 ris in tract. ſind. in verſ. ſent. col. iiij. †Quinto operatur circa dilationes, q̃a debet iudex breuiare cauſam inquantum põt, & dare breuiores dilationes, & eas amputare inquantũ põt, vt eſt tex. in d. clem. ſæpe. Itẽ, nõ debet admittere exceptiones, & appellationes fru

22 ſtratorias vt ibi hr̃. †Sexto operat̃, vt nõ req̃rat̃ publicatio in cauſis ſummarijs, vnde valet ꝓceſſus ẽt ſine publicatione, licet magis cõis opin. ſit, q̃ ẽt in cauſis ordinarijs publicatio nõ eſt de ſubſtãtia proceſſus, vnde eius obmiſſio nõ vitiat ꝓceſſum, ſm Bar. & Alex. in l. prolatam, C. de ſent. ꝑ hoc eſt tex. ĩ c. cũ I. & A. & ibi Abb. in iij. col. ĩ fi. de re iud. vbi dicit Abb. ꝙ publicatio non eſt de ſubã, ſed de iuſtitia, vnde ſi obmittit̃, eſſet ꝯtra ius litigatoris, & non redditur ꝓceſſus nullus ꝑꝑ hoc, ſed imputatur litiganti, qui nõ petit publicationẽ, & ſi petit, & iudex non vult illã facere debet appellare, alias valet ſnĩa ſine publicatione ꝓceſſus idem tenet Fel. in d. c. cũ I. & A. in j. & ij. col. & Phil. Cor. in conſ. ciij. col. fi. in lſaꝝ in j. vol. & Bal. in c. j. col. ij. ſi de inueſt. iter do. & vaxal. lis ori. licet Bar. in d. verſ. & fig. in iij. col. videat̃ velle, ꝙ publicatio ẽt in ſummarijs ſit neceſſaria, q̃a reſpicit defenſionem, tñ eius dictum ita ſimpliciter intellectum, non eſt veꝝ, ſed eſt contra cõem opin. vnde vt ſaluet̃, debet intelligi, ꝙ eſt neceſſaria, ſi petat̃, ita vt ſi non ꝯcedatur, poſſit appellari, nõ aũt vt reddat proceſſum nullũ ita ꝓprie intelligit Fel. & ſaluat illud

23 dictũ Bar. in d. c. cũ I. & A. col. ij. †Septimo operatur, vt non req̃ratur cõcluſio ꝑꝑ cãm ſummariam. licet Abb. in d. c. cum I. & A. in iij. col. teneat, ꝙ ẽt in cauſis ordinarijs cõcluſio nõ eſt de ſubſtantia ꝓceſſus, & idem Abb. in c. cũ dilectus in iij. no. de fide inſt. vbi dicit, qđ eſt de iuſtitia, vñ eius obmiſſio nõ vitiat. Veꝝ dicit ſpeciale eſſe in ſummarijs, vt nõ requirat̃ in eis ꝯcluſio pro hoc eſt tex. in d. cl. ſæpe, §. ſñiam dicit tñ Card. ĩ d. clem. ſæpe, §. q̃a in fi. xix. q. quod in cauſis ordina-

rijs ɔclusio est de ɔsuetudine, vnde rõne cõ-
suetudinis tenet iudex illã facere. sed in sum
marijs est in electione iudicis, an vel illã fa-
24 cere, vel nõ. †Et ꝙ nõ reqrat ɔclusio in sum
marijs, hr in dec.clxxij.conf.Neap.& tũc il-
le primus actus q solet fieri post ɔclusionẽ,
habet vim ɔclusionis. ita tenet. Phil.Cor.in
cons.ccxxxv.col.iij.in litera F. in iij.vol.
25 †Octauo opatur vt si aliquis litigauit per
ꝓcuratorẽ, põt iudex in snia ɔdẽnare dñm,
& nõ ꝓcuratorẽ, & valet snia, ẽm Bar.in d.
ver.& figura.in fi.& ꝑ hoc est correcta in re
gno dispõ l.j.C.de sent. quæ vult non valere
sniam, in qua dñs ɔdemnatur, & nõ ꝓcura-
26 tor. †Nõ operatr, vt iudex nõ hẽat necesse ꝓ
nũciare sup emergerẽt, seu incidẽti, sed põt
incidẽs decidere simul cũ principali, & nõ est
necesse, ꝙ sepatim sup eo ꝓnunciet, ita dicit
Bal.in l.ait ꝑtor, §.ꝑmittit, ver.itẽ not. ff. de
27 min. †Decimo opatur, vt si lata fuerit snia
ꝓ abñte nõ citato, valet snia, & põt ꝑ abñtẽ
ratificari, ẽm Bar.in d.vers.figura, in fi.quem
in hoc sequitur Alex.in l.furiose, col.ij.ff.de
re iu.& Pe.de Anch.in d.cle.sæpe, & per hoc
est correctum in regno illud, quod tenet gl.
in l.ea q, C.qũo & quando iud.& glo.in d.l.
furioso, & ibi Alex.& doct.vbi dñt, ꝙ nõ va
let snia lata in fauorem absentis non citati.
28 †Vndecimo operatur, vt iudex ẽt ad instan-
tiam patris possit interrogare principalẽ, &
testes post ɔclusum in cã, gl.est singularis in
d.cle.sæpe, in ver.interrogabit. Pro veritate
tñ istius dicti, qa est valde notandũ & quoti
dianũ, videamus qd obseruatr in ordinarijs
& postea qd in summarijs. Et primo in ordi
narijs reperio Spec.i ti.de positio, §.iiij.vers.
quæda tñ dixerunt, & vers.sed si ante, & ibi
Io.An.in addit.in ver.interrogarevbi tenet,
quod iudex ex offõ, nõ ad instãtiam ptis, põt
partes iterrogare sup declaratione antiquo
rum cap.& sic sup iã actitatis: nõ aũt super
nouo cap.& hoc ẽt post ɔclusionem in causa
vbicunq; sibi æquũ videbitur, per l.vbicũque
ff.de interrog.act.idẽ tenet Lud.R.in ɔs.xx.
in fi.sed simpliciter loqtur nõ limitando se
ad declarationẽ retro actitatoꝝ.sed Innoc.i
c.cũ Ioan.de fi.instr.dicit idem, qđ Spec.s.ꝙ
tñ declarationem retro actitatoꝝ potest iu
dex ex offõ interrogare: quem in hoc sequi
tur Lud.R.in l.iiij.§.hoc aũt iudicium, ff.de
dam.infect.& Bal.in l.per hanc, col.ij.versic.
dicit Spec.&c.C.de temp.& appel.hãc opin.
tenet Fely.in d.c.cum Ioan.col.v.vbi dicit,
quod ista opin.est in practica substẽtabilior
ꝑꝑ auctoritatem Inn.& Fely.in c.j.col.ij.de
iud. Tamẽ alia opi.sequẽs dicit ꝙ est æqor
.s.ꝙ indistincte possit interrogare super no-
uo capitulo ad fundandam intentionẽ ptis
ad priuatam vtilitatẽ. & hanc secũdam opi.
tenet Alex.in d.§.hoc aũt iudiciũ, col.iiij. se
quendo Ant.de Bur.in c.cum cãm, de iu.cal.
hanc ẽt opin.tenet simpliciter Abb.in d.c.
cũ Ioan.col.iiij.vers.not.& tene mẽti, etc.&
Bal.in l.si accusatorib. col.fin. versi.item ꝑꝑ
aliud, &c.C.de accus.et ista secunda opin.vi-
detur magis cõis.s.vt etiam ad fundãdam in
tentionem actoris possit iudex ex offõ par-
tes interrogare post conclusionẽ in causa in
distincte, non aũt ad petitionẽ partis quam
opin.tenet Alex.in d.§.hoc aũt iudiciũ, col.
iiij.& Ioã.de Anan.in c.ad petitionem, col.
iij.ff.de accus.& hoc vbicũque sibi æquum vi
sum fuerit, per d.l.vbicunque, ff.de interrog.
29 act.†Quod corroboratr ex eo, quod in simi-
li dicimus de iuro suppletorio, quod nõ põt
deferri ad petitionem ptis post ɔclusum in
cã, nisi fuerit petitum ante cõclusionem, &
tñ iudex ex offõ potest illud differre, ẽt post
conclusionem, nemine illud petẽte, vbicũq;
sibi æquum visum fuerit: ẽm Alex.in consil.
liiij.col.fi.in j.vol.& Bal.in d.l.si accusatori-
bus, col.fi.ver.item posset, &c. C.de accus.de
de qua materia vide plenè Ias.in l.admonẽ-
30 di.in rep.col.cliiij.& seq.ff.de iureiu.†Prędi
cta aũt ꝓcedunt in causis ordinarijs, verũ in
summarijs, hoc est plus: qa põt iudex post
ɔclusionem interrogare ptes, & testes nõ so
lum ex offõ, verum ẽt ad partis instantiam,
per illam gl.in cl.sæpe, in ver.interrogabit,
ita tenet Car.in d.cle.sæpe, §.& qa, in iiij.op
po.& Fel.in d.c.cum Ioan.col.v.de fi.inst.&
ibi ẽt Abb.i iiij.col.ver.no.et tene mẽti, etc.
et Fel.in c.cum dilectus, col.iij.vers.vij.limi
mitat etc.eo.ti.et Lud. R. in cons.clxxi.col.
v.et Fel.in c.inqsitionis, §, ad petitionẽ, col.
v.de accu. Vnde quia in regno causæ ciuiles
sunt summariæ, cessat illa difficultas, verũ iu
dex possit interrogare ad instãtiã ptis, qa est
31 expeditũ, ꝙ sic, ꝑ pdicta.†Adde tñ, ꝙ in oib.
casibus, in qbus supra dixi iudicem posse ex
offõ interrogare, debet hoc intelligi, si vult:
nam non põt compelli ad hoc: nec facit litẽ
suã, si nõ interrogat, qa posset dicere: qđ nõ
subest æqtas. Ita tenet Barb.in addi.ad Abb.

in d.c.cum Ioã.in addit.quæ incipit, De hoc vide.&c.circa fi. per l.non quidq.d,ff.de iud. & per hæc habemus expeditam materiã pri-
32 mæ clausulę. † Secundo q̃ro, quid importat illa clausula, sola facti veritate inspecta. de qua loquitur capitulũ regni, detestantes. Dicit Ant.de But.in c.ij.de iura.cal. ꝙ ista clausula plus importat, quam oẽs illæ clausulæ, summarię, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij &c. Adeo, ꝙ censetur sub late oẽs solennitates iuris positiui. idẽ tenet Fel.in c.olim col.pen.de accu.in tm̃, ꝙ dicit pulchre Franc.de Aret.in c.dilecti col.iij.de iud. ꝙ per istam clausulam iudex potest ꝓcedere, vt Deus, qui soli veritati innititur, & illud dictũ Ant.de But.sequitur Alc. in cons. vj.col.ij.in princ.in iij. vol. vnde sequitur ex hoc, ꝙ dicta clausula importat oĩa illa, quæ importat clausula, sine figura iudicij, & si oẽs illi vndecim effectus, quos supra retuli, icludũtur sub ista clausula, idẽ declarat Ias.in l.
33 iust.col.j.ff.de iust.& iur. † Duodecimo operatur aliud, q̃a ꝑ dictã clausulã põt ferri sñia nõ ꝯformis libello, & sic sup alijs q̃ sup petitis, ẽm Ias.in l.vinum.col.xvij.ff.si cer.pet. licet per alias clausulas hoc nõ esset ꝓuisum, vt ꝓbatur in d.cl.sępe, §.ver℞ de verb.sig.ibi, iuxta petitionis formam &c. & ꝑ hoc patet correctã esse in regno, l.vt fundus. Lãf.in d. cl.sæpe col.antep.quam correctionẽ intellige solũ, quo ad regulã, quę sumit ex illis legibus.s. ꝙ sñia debet esse conformis libello.
34 † Decimotertio operat̃, vt iudex possit adhibere fidem testibus assignãtibus cãm verisimilẽ, licet de iure non concludendum, ẽm. Fran. de Aret.in l. eum qui.§.fil.in ij.no.ff. de acq.her.Itẽ põt admittere testes infames, & alias de iuri ciu.reprobatos, sed Abb.in c. dilecti col.ij.in fi.& ibi ẽt Fel.de iud.& Bar. in l.filiusfamilias, co.ij.ff.de don.vbi idẽ di-
35 cit de testibus nõ iuratis. † Decimoquarto operatur, quod iudex põt ferre sñiam diffinitiuam stando, & si absque eo q̃d sedeat ꝓ tribunali, quia hoc ẽt operantpr alię clausulę. de quibus supra, vt est tex.in d.cl.sępe, §.sententiã, ergo à fortiori ista clausula, q̃ est maioris importãtię, & ꝑ hoc patet in regno esse correctũ, §. sedebũt ĩ auth. de iu.&c.fi.i fi.de
36 reg.iu.lib.vj. † Decimoquinto operat̃, ꝙ potest ꝓcedi ad diffinitiuã sñiam ꝯtra ꝯtumacẽ ẽt lite nõ ꝯtestata, ẽm Fel.in c.olim col.pen. de accus. & ꝑ hoc est correctus ĩ regno, §. si vero ẽt q̃dã iurẽt.in auth.de exh.reis ibi iudice aliq̃d facere nõ valẽte, &c.In eo, ꝙ vult iudicẽ non posse ꝓcedente ad diffinitiuam sñiam lite nõ cõtestata, & hr̃ in l. ꝓperãdũ, §.& siq̃dem, & §.seq.C.de iud.& ĩ toto ti.extra vt lite nõ ꝯtest.& ꝑ Soc.in ꝯs.xlvij.col.j.
37 in iiij.vol. † An aũt possit ferri sñia sine scriptura in causis summarijs? Dic ꝙ non, q̃a ita req̃ritur scriptura in summarijs, sicut in ordinarijs, ẽm Abb. in c.Alb.in j.oppos.& ibi ẽt Fel.in prin.de test.& in spẽ dicit Franc.de Are.in d.c.Alb.col.ij.ver.ex q̃bus patet, &c. ꝙ vbi proceditur sine figura iudicij, debet ferri sñia in scriptis, per ea, quę hñr in cl.dispendiosam de iud.Et p̃dicta ad ea, q̃ dicã infra in
38 vlt.parte in vers. sñia. † Item in causis q̃uis summarijs semper requiritur legitimatio, personarum, sicut in ordinarijs ẽm Lanf. in d.cl.sæpe in vers.& fig.col.j.circa fi.& Ias.in rub.C.q̃ adm.col.j.& Alex.ĩ l.iud.C.de iud.
39 † Vnum tñ est scribendum pro cõplemento huius clausulæ, sola facti veritate inspecta. Quia intelligi debet de veritate, cui ius patrocinatur. vnde vigore istius clausulę non posset iudex oriri facere actionem ex pacto nudo, licet veritas sit, ꝙ factum fuerit nudũ.
40 ita tenet Bal.in l.nemo, C.de sent. † Itẽ, vbicunque cã principalis est summaria, oẽs articuli illius causę debẽt summariẽ expediri ita dicit Bar. in extraua.ad repr.in ver.summariẽ col.iij.& Ias.in ru.C.qui adm.col.j. in fi.
41 † Cognoscitur aũt causa summaria ab ordinaria, q̃n tractatur sine ordine iudiciario, vt q̃a non interuenit libellus, nec litis ꝯtestatio, vel q̃a ĩcipit à principio de soluẽdo, sicut cãæ executiuę ita declarat Pau. de c.in ꝯs. 48.col.j.in ij.vol.& sic hucusq; hẽmus plenè discussum primũ modũ discẽdi cãm summa-
42 riã. Secundo † principaliter dr̃ cã summaria q̃libet cã ecclesiastica, vbi agit̃ de electione, ꝑbenda, canonicatu, vel alio bñficio ecclesiastico.nam in hmõi causis ꝓceditur summariẽ, & sine figura iudicij tex.est ĩ cl.dispẽdiosam de iud.& ibi Car.in xxxj.q.Quod tñ intellige, q̃n agitur de titulo beneficij, vt quia sunt duo, q̃ litigãt adinuicẽ de collocatione sibi facta, secus si ageret de ꝓprietate ecclesię, vt q̃a eps vult venire aliq̃ ecclesiam suæ dioecesi, asserens illã esse de sua dioecesi, vel dicat se hr̃e tale ius in tali ecclesia, ista.n. non dr̃ causa de beneficio ecclesiastico, sed de ꝓprietate ecclesię vel iuris tunc talis cã debet

ordinarię tractari, ſm Car. in d. cl. diſpendio ſam in viij. q. & Bal. in l. cũ ſeruum ver. item ſi ageretur. C. de ſer. fug. & de iſta dña inter titulum, & proprietatẽ eccleſiæ, vide gl. in c. eũ qui. in verſ. vitioſus de eo qui mit. in poſ. lib. vj. & gl. in c. contingit in gl. magna ver. ſed nunq̃d de dol. & ꝯtu. & ibi Abb. i iij. col.
43 in fi. & gl. & doct. in cura de iu. pat. † Tertio dr̃ cã ſummaria, quælibet cã poſſeſſorij l. momẽtaneę, & ibi Bar. C. vnde vi. nam cauſa poſſeſſorij, dr̃ minima, & ſufficiunt in ea ſemiplenę ꝓbationes, ex quo pręiudicium poteſt reparari in petitorio ita tenet Phil. Dec. in conſ. xxviij. col. ij. & in ꝯſ. lvj. col. j. & ꝙ ſit cauſa ſummaria, tenet Bar. in extrau. ad rep. in ver. ſummarię col. ij. & Alex. in conſ. 60. col. j. in v. vol. dicit tñ Bar. in d. verſ. ſummarię, ꝙ in poſſeſſorio requirunt̃ plenè probationes, quod quõ intelligatur, vide Bar. in l. j. col. fi. C. quoꝝ bon. In eo, tñ, ꝙ ſupra dr̃, ꝙ cã poſſeſſorij, eſt minima, & leuis p̃iudicij. reperio multas deciſiones contrarias. ſ. ꝙ imò eſt magni pręiudicij: q̃a magnum eſt cõmodũ poſſeſſionis. ita dicit Bal. in l. cõſentaneum, in vj. no. C. quõ, & q̃n iud. & gl. in §. retinendæ inſt. de interd. & Abb. in c. conſultationib. §. circa fi. de off. deleg. vbi pulchre dicit, ꝙ magnũ eſt cõmodũ poſſeſſionis· q̃a releuat ab onere ꝓbandi dñium, ꝙ eſt difficilis ꝓbationis, & ibi plus dicit Abb. ꝙ in cã poſſeſſorij reqritur ordo iuris: & ipm ſequitur ibi Fel. in fi. col. quæ verba vñr contrariri p̃dictis: quia ſi requirit̃ ordo iuris, non vr̃ ꝙ ſit cã ſummaria. & dicit Bar. in l. nãliter, §. nihil cõe col. pen. ff. de acq. poſſ. ꝙ falſum eſt, ꝙ cã poſſeſſionis, vt vilis. In iſta varietate puto concordari poſſe iſtas opin. Nã quędam eſt cã poſſeſſorij, quę eſt modici momẽti, q̃ poteſt de facili reparari in petitorio, & iſta dr̃ cã vilis, & modici p̃iudicij, & in iſta ſufficerent ſemiplenę probationes põt poni exẽplum in poſſeſſione Carboniana, prout declarat Bar. in l. iij. §. cauſæ, ff. de Carb. ędi. Similiter in interdicto, quoꝝ bonoꝝ, quod eſt modici præiudicij: vnde ſufficiunt ſemiplenæ probationes, ſm Bart. in l. j. col. fi. C. quoꝝ bon. Idem in poſſeſſione, quæ datur ventris noie l. j. §. ſi ea. & ibi Bar. ff. de ven. in poſſ. mit. facit l. iij. §. ſciendũ, & ibi gl. ff. ad exh. Quædã eſt cauſa poſſeſſorij, q̃ parat plenum præiudicium, q̃ non eſt reparabilis per petitorium, vel quia eſt impoſſibilis probationis, & iſta dr̃ cauſa magna, & magni p̃iudicij, & in hac requiritur ordo iuris, & plena probatio. ita procedat opin. Abb. & ſequacium, in d. c. conſultationibus, & quod habetur in deciſ. cclxiij. conſilij Neapolitani.

ADDITIO Dñi auctoris dictis hic addo plenè cumulata per d. Lud. go. In reg. Cãce. in reg. de nõ tolle. iu. q̃ſito in v. q. vbi ꝓponit pulchram q̃õnem, ſi regula cancellariæ de non tollẽdo iure q̃ſito vendit vẽdicet ſibi locũ in poſſeſſione? & relatis pluribus tandẽ dicit ꝙ ſic: quia id quod dr̃ ꝙ poſſeſſio eſt modici p̃iudicij habet locum in momẽtanea, & inſtrãli poſſeſſione: at ſecus in poſſeſſione plena, ſucceſſiua, & effectuali q̃a talis poſſeſſio eſt maximi momẽti: & illã ꝑdere eſt dãnum ſentire: item addo Capici. in deciſ. lv. incip. In cã mag. Pauli Brancatij, vbi hr̃ ꝙ tunc poſſeſſoriũ eſt modici præiudicij q̃n eſt præparatorium ad iudicium poſſeſſorium ordinariũ, (vt q̃n tractatur quis debeat poſſidere pẽdente lite) ꝙ ſecus eſt q̃n tractat̃ de poſſeſſorio ordinario q̃a eſt maximi momenti. Petrus Follerius. V. I. D.

44 † Iſtã concordiam opi. ꝯfirmo optimo ſimili nã licet alia ſit i iure regula, ꝙ à ſnia lata ſuꝑ poſſeſſorio, nã appellet̃ l. j et ibi Bal. et doc. C. ſi de momen. poſſeſ. fuc. app. tñ q̃n poſſeſſoriũ eſſet magni p̃iudicij, adeo ꝙ nõ eſſet reparabile ꝑ petitorium, tunc bene põt appellari, ſicut in petit. ita tenet Bar. in l. ij. col. ij. ver. q̃ro q̃ eſt rõ, etc. ff. de appe. recip. et Bal. in l. ij. col. fi. verſ. vlt. C. de epiſ. aud. intelligitur ergo illud ĩ poſſeſſorio momẽtaneo & leuis præiudicij, q̃a in eo non appellat̃, quod tñ procedit de iure ciuili, per d. l. j. ſed de iure canonico, ſecus, q̃a appellatur ab oĩ poſſeſſorio, vt eſt tex. & ibi Car. in ij. col. in j. oppoſi. in cle. j. de ſequeſt. poſ. & fruct. & gl. i c. cum ad ſedem in gl. pen. in fi. de reſt. ſpol.

ADDITIO Addo Bald. in ꝯſ. ccx. in v. parte, & cõſ. 131. in j. parte, et ꝯſ. 153. j. parte, & conſil. 330. j. ꝑte, & à mixto poſſeſſorio poſſit appellari? Vide eundem in ꝯſ. 230. in j. parte, & conſil. 331. j. parte, & conſ. 369. j. parte, et conſ. ccxvij. in ij. parte, & conſi. 366. iij. parte, & Soc. in conſ. ccxc. col. ij. verſ. primum quali ij. lib. & Petr. Philipp. Corn. conſ. x. num. 1. in iiij. lib. & vide quæ dixi in pract. cau. crim. in frag. par. in tit. de violentijs circa poſſeſſ. in fine. Pet. Fol. V. I. D.

45 † Dicit tñ notanter Ang. in conſ. 46. ꝙ licet

alias

alias ab interlocutoria nõ appellatur de iure ciuili,tñ ab ĩterlocutoria lata in possessorio, põt appellari, licet nõ possit appellari à diffinitiua,& est rõ, quia eius grauamẽ non põt reparari ꝑ appellationem à diffinitiua, ex quo à diffinitiua non appellatur,ſm eum.
46 †Secundo,istam concordiam confirmo per notabilem doct. Bar.in l.j.§.fi.col.j.ff.de pt. stip.vbi ponit regulam gñalem,ꝑ quam declaratur tota hæc mã, nam qñ aliqua causa est summaria, vt qa lex mandat ꝓcedi in ea summatim,distinguit. Aut parat plenum p̃iudicium,& tunc requiruntur plenè ꝓbationes, sed dr̃ summaria quo ad aliquas solẽnitates iudicioꝶ. Si vero nõ parat plenum p̃iudicium, & tunc non requirunt plenè ꝓbationes,& sic est summaria,quo ad solẽnitates,& quo ad ꝓbationes. Idẽ tenẽt Bar.Bal. Alex.& Ias.in l.iud.C.de iud.& Bar.in l.iiij. §.causę in fi.ff.de carb.ędic.vbi dicit,ꝙ ĩ primo casu dr̃ cã summaria ex eo,qa dant̃ breuiores dilationes. Idem tenet Bar.in l. si q̃s à liberis,§.si q̃s ex his,ff.de lib.agn. & Abb. in c.dudũ el ij.col.viij.ver.in gl.in ver.irritãtur &c.de elect.&Fel.in c.veniẽs,el ij.col.vj. de test.illud ergo,qđ dicit Abb.in d.c.ꝯsultationibus circa fi.de off.del. quod in possessorijs requirit̃ ordo iuris põt intelligi, qñ est tale possessoriũ,in quo sñia parat plenũ p̃iudiciũ, & ponit ius finale in cã.ita tenet Bar. in extrauag.ad reprimẽdã in ver.summarie, post princ. & cũ ista declaratione pñt dictæ
47 opiniones concordari. †Vnum tñ scias pro cõplemento huius materiæ,quod licet causa possessorij sit summaria, in qua admittit̃ libellus gñalis: ꝓut dixi supra ĩ princ.huius distõnis,tñ qñ sumus in possessorio retinendæ, in quo agens narrat in libello se fuisse turbatum, vel se turbari: tenet̃ ad petitionẽ rei cõuẽti,declarare modũ turbationis,alias nõ ꝓcedit libellus,ſm Bal. ĩ l.ordinarij col. pen.ver.itẽ quæro,nunq̃d,&c. C.de rei vẽd. & idem Bald.in sua disputatione, q̃ incipit. Accusatus de vi turbatiua in vlt.char.& Bal. in c.licet cãm col.pen.in fi.vers.opponit ille,qui intentat. &c. de ꝓbat.& Alex. in ꝯs.
48 lxxj.in j col.in iij. vol.†Quarto dr̃ summaria,quęlibet cã,quæ vẽtilatur in curia mercatoꝶ,in qua proceditur de mera ęq̃tate ob missis solẽnitatibus, & apicibus iuris vt no. Bar.in l.fideiussor,§.q̃dã,& in l.Quintus,ff. man.& Bal.ĩ l.si ꝑ ea.col.pen.C.mãd.&Ias. in l.iurisgentium,§.sed cũ nulla col.iij.ff.de pact.& Bal.in ꝯs.cccc.col.pen.& ꝯs.466.col. ij.in v.vol.& Soc. in ꝯs.lxv.col.fi.in iiij. vol. & in hoc æquiparat̃ curia mercatoꝶ, curiæ ecclesiasticæ, vbi ꝓceditur de æq̃tate canonica,qđ patet,qa de æqtate canonica ex pacto nudo orit̃ actio: vt hr̃ in cap.j.de pac.& not.plenè Ias.in d.§.sed cũ nulla,& similiter in curia mercatoꝶ agitur ex pacto nudo,ſm Bar.in d.l.Quintus,&Bal.in d.l.si ꝑ ea.hinc dicit Spec.in tit.de comp.iud.§.j.vers.xxviij.
49 quod mercatores dñr de foro eccl. †Et per hanc similitudinẽ posset inferri, ꝙ in curia mercatoꝶ confessio extraiudicialis facta ꝑte absente,facit plenam probationẽ, contra cõem regulam,& rõ est,quia de æquitate canonica facit plenam probationem,ſm Frãc. de Aret.in ꝯs.xl.incipiente,excellentissime, &c.col.j.& ꝯs.lxiiij.col.j.& doct.in c.si caut. de fi.instr. Et p̃dicta sunt notanda in istis curijs nundinaꝶ,quia sunt curiæ mercatoꝶ,& in eis proceditur summariæ,vnde potest dici in habere locum id,quod supra dictũ est.

ADDITIO Quia videro dñm auctorẽ incidẽter hic aliqua dicere de curia Nũdinaꝶ quæ est curia mercatoꝶ, & alias compilauerã praxim (quã nundinaꝶ vocabam) in qua de mõ,&forma practicãdi in curijs mercatoꝶ late disserui, cõgruũ mihi visum fuit eã in hoc ope Dom.Rob.addere in locis opportunis, & ꝯgruẽtibus, quare duas primas ꝑtes ipsius nũdinarię praxis hic addẽdas censui,cũ hic ꝯgruere videant̃,ceteras vero in alijs locis vbi magis ꝯuenire videbunt̃ addã: sunt hę duæ ꝑtes p̃dictæ videlicet,prima q̃d dicant̃ mercatores?q̃ sunt nũdinę q̃ mercata? qualiter differãt? secũda q̃ cõueniri possint corã iudice mercatoꝶ,& pro q̃bus causis:& qualiter conueniant̃:& de modo praticãdi ĩ curia mercatoꝶ, quare Nundinariã praxim edocere ꝑ viribus,q̃ iuris veteꝶ,&recẽtioꝶ interpretũ nullus dũ in mediũ attulit (vt videre potui)ad cõem legẽtiũ vtilitatẽ,& mei ipsius eruditionẽ volẽtes,primã ipsius ĩ ordine ꝑtẽ assumẽs,ꝓutile ꝯsentaneũve unicuiq; videri ꝓpalã esse poterit,si eoꝶ q̃ principaliter hic ꝑtractãda veniunt q̃dditatẽ q̃ primũ
50 differamus. †Quo circa illud magnipẽdẽdũ nõ ab re esse duxim⁹,nũdinas,& mercata ad imparia legibus iudicari: Nũdinę.n.illę ꝓprius dici pñt,q̃ sunt affidatę notabiles,&in priuilegiũ ꝯcessę,& q̃ nullibi ꝓpria si q̃dem aucto

auctoritate celebrari queũt, sed ex principis permissu tm̃. At mercata illa dñr, quæ vbiq; ad libitum nullo principis permissu pcedente passim celebrari videmus, consistuntq. in facto, & per pconẽ affidata minime sunt. De quibus si quidẽ concinit tex. in authen. vt nõ fiant pign. (vt est videre de mercato terræ S. Seuerini semel in hebdomada singulis sabatis (talia .n. non habet nundinarum priuilegia, hinc.n. ꝓ debitis haud tuta sunt: (sicut sunt nũdinæ) quæ sunt tutę ꝓ debitis gabellis in accessu, & recessu, & ꝓ mora, licet bannitis ẽt si iniuste banniti extitissent non sint tutæ, teste, & auct. Bal. in l. j. C. de nund. & merc. & ante eum Bar. in l. j ad. l. Iul. ma. & in l. rele-
51 gati de pœn. & ibi Alex. † Nundinæ.n. à nono die dictæ sunt: quasi nouẽdinæ, institutę aũt eo cõsilio ꝓhibentur, vt rustici octo diebus in agris essent, & nono die repeterent vrbẽ ad mercatum, legũ accipiendarum cã, & vt scita atq; consulta frequẽtiore populo referẽtur, & trinundino ꝓposita, à singulis atque vniuersis facile nocerẽtur. vnde ẽt mos tractus, vt leges trinũdino die apud athen. promulgarẽtur Cic. cõtra Rul. pro l. agr. illi Capuã, nundinas rustic. horreum cãpani agri esse voluerãt. Col. lib. 21. c. j. villicus nõ vrbẽ, nõ nullas nundinas nisi vẽdendæ, aut emendæ rei necessariæ cã frequentauerint: mercatum aũt, idem ꝙ mercandi actus. Plaut. in most. ædes filius tuus emitte: ędes? Tr. ędeste euge Philolaces patrissat, & iam homo in mercatum auortitur: aliqñ ẽt pro loco accipitur, ad quẽ mercatores emẽdi vendendiq. grã conueniũt, quem ẽt appellamus emponũ, vel forum. Cic. lib. j. off. Quo cum, tanq̃ ad mercatũ bonorum artiũ ꝑfectus sis, inane reddire turpissimũ est. Itẽ aliqñ mercatũ accipitur pro ipso tpe, quo negociatores ad emendũ, & vẽdendũ, & conueniũt, hoc est ꝑ ipsis
52 nũdinis. † Sicq. nũdinæ, & mercatũ nonnunquã idẽ sunt (improprie tñ) videmus etenim nũdinas appellari mercatũ, & mercatũ nũdinas ꝓprius tñ ad imparia iudicant: (vt supra
53 disserui.) † Nundinæ ẽt dictę sunt, à nũdina. Romanorum dea, à nono die nascẽtiũ dicta, q & lustricus dr: erat aũt lustricus dies quo infantes lustrabant is aũt erat in masculis nonus dies, in puellis vero octauus, ſm Macr.
54 lib. j. Satur. c. 16. † Nec te moueat id ꝙ referibit in l. vnica. C. de nũd. ibi in illis verbis (q exercẽdorum mercatuũ, aut nũdinarum licentiã) & sic vr̃ innuere q & mercata, & nũdinę principis rescripto cœlebrãtur, & pari ẽt priuilegio immunitatis decorãtur, q a & si id prima facie innuatur, nõ est q n non remaneat dña de qua supra in gñe, & in dubio, est tñ bene verum ꝙ sunt aliqua mercata q̃ licet nõ sint solẽnia, & notabilia: sunt tñ obtempta, & impetrata veterum indulto, & principis auctoritate, cũ immunitatibus, & ꝓgatiuis, & de illis ibi disserit, & tunc rediguntur ad instar nundinarum: vel verba (mercatuũ) ibi accipiũtur tanq̃ genus, & nũdinæ, tanq̃ spẽs (vt fieri pluries absolet) vt in rubr. C. de seru. & aqua
55 latius hr̃. † Sunt quoq; & nũdinæ atq; mercata hoibus, & populis admodũ vtilia atque necessaria, & pñr mercatores, quorum opera, & traficu ipsæ nũdinæ fiũt perutiles adeo quidẽ vt Plato summæ prudẽtiæ, & auctoritatis, cũ institueret queãdmodũ ciuitas bene ac beate habitari possit, in primis ipsos mercatores necessarios esse dixit, sic inq ens. Pluribus agricolis alijs artificibus ac ministris opus est, q importẽt, & exportẽt singula. sunt aũt mercatores. Cui ꝯcinẽs Bal. in rub. extra de cl. pere. merc. inq t est amica populis, q a mũdus non põt sine mercatoribus viuere, & ꝓpca licet leges (vt ille subdit) nulla illis cõcedãt priuilegia in corpore iuris clausula, principes tñ sæpissimæ plures eis tribuũt immu
56 nitates atq; exẽptiones. † Hinc nõ extra rẽ incidere est in illã q. an mercatura sit ars sordida an honesta, & an nobilitati deroget? in qua prima si quidẽ facie non absurdũ esse videbit dicere, non sordidam, sed honestã, & à nobilitate haud deuiã reputandam fore, cui quidẽ opinioni ad stipulatur snĩa Calistr. in l. eos, ff. de dec. (inq t.n.) mercatores nõ ꝓhiberi decurionatũ, vel aliquem honorem sua patria exercere. nec.n. ĩfames sunt, neq; eos vt subdit tanq̃ viles ꝑsonas oportet negligi: hinc, Solõ q & sapiẽs vnus fuit ex septẽ, & legũ scriptor solus ex septẽ, cũ esset admodũ iuuenis, & eius pr̃ ad bñficentiã ꝓpensus, patrimoniũ imminuisset, ad mercaturã se cõtulit, nõ tã lucri cupiditate impulsus, q̃ pericli tãdi, vidẽdiq;, sicuti retulit Plut. in vita illi⁹. q & illud subdit ex Hesiodi snĩam, tpibus illis nullũ opus ignominiæ fuisse, nec vllũ artiũ delectũ atq; discrimẽ. Mercatura vero ad barbarorum necessitudines cõparandasq. regũ amicitias plurimũ valere putabat ex eaq. homines multarum, & maximarum vrbium extitisse

se vt massalias primus,q. à celtis iuxta Heridanũ (lege Ahodanũ) maxime obseruatur. Thaletē quoq; mathematicũ,& Hipp.exercuisse mercaturā asserũt. Platoni ēt olei in Egypto exportationē pegrinationis viaticũ suppetisse. hinc ēt si veꝝ scribit Suet. Vesp. imperator nō solũ ante imperiũ ad mãgonicos q̃stus substinēdę dignitatis cā descendit, sed,& adepto impio negociationes alias ꝑpalā exercuit:quędā tñ emendo, vt pluris distraheret ptinax.Itē aliter Romanoꝝ impator mercaturas exercere ꝑ hoies suos. non aliter q̃ priuatus solebat,vt scr.Iulius capit. ante hos lōgo iteruallo Tarquinus ille Priscus,nō solũ mercatore genitus erat,& mercator ipse extiterat,multasq. pecunias è mercatura congesserat, vt scriptũ reliquit Dion. lib.iij.plerosq; ēt alios,& imperatores,& reges,& summę sapiētiæ viros legit mercaturas exercuisse, quo nō absurde inferri poterit ꝯclusio de qua supra, sed ne à n̄ratibus legibus deuiemus legito q̃ rescripserũt imper. Theod.& Hono.aa.Theod.ꝑfecto ꝑtorio i l.nobiliores,C.de cō.& mer.vbi inter cetera statuerũt nobiles Natalibus,& honoꝝ Luce ꝯspicuos, mercimonia exercere minime posse,notatq. ibi Bal. ꝙ q. exercet artes mechanicas(tanq̃ mercatura ars sit mechanica) non potest esse nobilis accedat p̄dictis tex. i l.ne q̄s,C.de dign.lib.12. quod negociatores,alijq. huiuscemodi dignitatē assequi nō p̄nt,& à iam adepta repellunt.Vbi,&Lud.de pen.hos dicit esse sordidos.est ēt tex.in l.humilē,C.de incest.nup.q. inter humiles,& abiectas personas eā annumerat, q̃ mercimonijs publice p̄fuit.Quæ quidem ita demum ꝑcedere scito nisi mos regionis, q. haud dubie seruādus est,induceret aliud,vti apud Venetos, & Ianuēses nobiles quoq; mercaturā exercēt citra vituperiũ, & nobilitatis detrimētũ,sicuti retulit Pogius,in suo lib.de nobilitate,& è n̄ris Cęp.in materia nobilitatis in xviij.opin. Itē mercatura tunc nobilitati derogat q̄ per se quis eam exercet, secus si per alios de quo quidē art.late disseruit Tiraq.in trac.nobili cap.33. per totum.† Nec

57 inconueniens esse puto,& illud subnectere, q̄s nam dicatur mercator ? in quo ille verax iuris antistes Bar.à Saxo Fer.in l.leg. seruis, ff.de leg.iij.quē,&alij ibi sequunt,inquit,illos dici mercatores q. q̄stuariam negociationem faciunt,intelligendo tñ de illis qui nō vnicum actũ mercandi exercent, sed assidue mercant,& nundinantur(quia cum ista noīa verbalia videlicet mercator,& negociator q̃ sunt significatiua alicuius officij,quod q̄s asseruit ꝓpria auctoritate non verificentur ex vnico actu,sed req̄rant assiduitatē,vt est tex. in l.j.§.j.ff.de trib.)haud dici pōt ex vnico actu mercandi dicat̄ mercato,f̄m eundē Bar. in l.mariti.§.j.ff.de adult.& in j.const.ffoꝝ, & in d.l.legatis,& in rub.C.de const.pec. & ibi Bal.in fi.& in tract.de merc.& in consil. 495.in j.lib.nu.2.alibi ēt ĩ c.eijciēs lxxxviij. dist.fertur mercatorem eũ esse qui rem comparat vt integram,&immutatā vendendo lucretur.Et nouissime vide in hoc Benue.stra.i tract.de merc.in princ.qui multa verba effudit,&post multa diffiniendo q̄s dicatur mercator, longam ponit diffōnem ferè totā materiam mercatorum complectentem, quod quidem ꝓculdubio necessarium minime videbatur,hac etenim rōne improbata fuit diffinitio Iac.de Are. in l.j.fi.de acq.poss. (Dũ q̄d sit possessio diffiniret)cum nec expediens videretur vt diffinitio oīa comprehenderet, sicq. totam mām diffiniti declarare,vt refert Herc.in l.j.ff.de acq.poss.num.34.in fi. Nec necessariũ videri poterit id q̄d in ea sua diffinitione adiecit, mercatorē eum dici q. licite mercaturam,quęstus ue gerit,q̄a diffinitum & eius verba semꝑ intelligēda sunt de habili.arg.l.vt gradatim,§.sed si lege, ff.de mu. & hon.& l.j.iũcta gl.C.de sac.san.ece.& voluit Hercul.in loco supra citato num.51. & si recte Bart.iuris antistes ꝑpendat̄ diffō, sub paucis verbis oīa cōprehendi pro palā videri poterit. 58 † Sed licet supra dixerim mercatorē non cēsendũ eum q. vnicum tm̄ mercādi actũ exercuisse cōstiterit,non tñ procedere scias si p̄cedit professio,vel matriculatio, tũc.n.ex vnico actu dr̄ quis mercator,nō ea rōne q̄a vnicum actum mercādi exercuit,sed ea rōne q̄a fecit professionem,vel est descriptus in matricula,vt bene declarant doct.supra alleg. 59 †Nec te lateat ꝙ & si volumus intueri q̃ scripta reliq̄t Bar. ille Cass.doc.Gal. in com.consuet.Burg.in tit.des droictr.&ap par.agēs mariem,§.j.rub.iiij.in tex.ibi felle. nest marchande fol.131.&vt q̄s dicatur mercator quinq; copulatiue req̄ri, primo ꝙ sit descriptus in matricula mercatoꝝ, scd̄o ꝙ exerceat artē nō.n.sufficit ꝙ sit in matricula descript⁹ nisi artē exerceat citat tex.i l.q. sub præte

prętextu, C. de sac. san. ecc. & l. scrinearios, & ibi Bar. & Bal. C. de test. mil. cui q̃dã aduersãt id qđ proximo superiori loco dixerã, cum si vera hæc essent paꝶ, aut nihil ꝓficeret descriptio in matricula, sed ne æquoce hęc scripta intelligas, scito eũ mercatorem cẽseri, & mercatoꝶ priuilegijs gaudere cꝰ matriculatio, vel ꝓfessio pcedit ẽt si non cõstiterit artem exercere, ita tñ si ex aduerso non probetᷣ artẽ deseruisse, vel post descriptionem non exercuisse, eo etenim casu ꝓcedunt q̃ supra pro me retuli, ita. n. sentire vr̃ Alexan. in add. ad Bar. in l. semper, §. negoc. ff. de iur. immu. ex sñia Iac. But. in ꝓœ. ffoꝶ, & videas Benu. stra. in tract. de merc. in j. parte num 65. in fi. qui
59 & id intrepide firmare vr̃. † Tertio dicit requiri ꝙ maiorẽ partem fortunaꝶ habeat qs in negociatione vt recte dici possit mercator, qđ & ante eũ voluit Bar. in l. semper, §. negociatio, ff. de iur. immu. & in rubr. C. de nauic. lib. 11. & Alex. in cons. cviij. in iiij. lib. Paul. de Cast. cons. 78. ij. col. j. lib. & Fel. in ꝓœ. decr. xv. col. & Franc. Aret. cons. xxix. & Gem. in c. j. de vi. & ho. cl. in vj. in quo quidẽ è recẽtioribus nr̃ę subtilis Phil. Dec. in l. scrinearios, C. de test. num. 16. absurdũ putat, & ꝓcul. à rõne dictum Bar. non. n. cõgruere æquitati, & iure vr̃ ꝙ & is q̃ longo tp̃e in mercãtijs versatus fuerit, & matriculatus extiterit priuilegijs mercatoꝶ non deberet gaudere, ea sola rõne ꝙ plus in bonis immobilibus hr̃et quã in mercantijs, Itẽ si veꝶ est mercatorem dici quẽ ex sola matriculatione, à fortiori aũt si longo tp̃e in mercãtijs se exercuit. vnde cõsonum est dicere nõ dici mercatorem, ꝙ maiorẽ partem suaꝶ fortunaꝶ in mercãtijs non habuerit, quare dicit ꝓcedere dictũ Bar. in eo q̃ diuersas habet qualitates q̃ aliquo respectu repugnarẽt, tunc. n. attenditᷣ illa qualitas q̃ in eo versatur plus, arg. l. quæritᷣ, ff. de sta. ho. vel. intelligi debet q̃n esset ꝑsumptio fraudis, vt q̃a qs fingeret se mercatorem cũ non esset. Idem, & antea dixit in c. j. de iud. in vlt. lect. in fi. qđ & repetit in l. rogasti, ff. si cert. pet. nec credo ab hoc dissentijsset Bar. & vtiq; si toruo oculo nõ inspiciatᷣ tex. in d. l. semper in §. negociatores, & in §. D. Hadr. in vers. erãt, & alij. & in §. negociatio, ff. de iur. immu. nõ absimilis intentionis Calistratũ fore reperietᷣ, cum postea quã immunitatẽ negociatoribus, & nauicularijs tribuẽdã esse ꝯstituerat, id ꝓcedere ita tñ dixit, vt artem nauiculorioꝶ qs exerceat, & naues habeat, & ampliorẽ partem substantiæ in nauigationibus, & in negociationibꝰ habuerit, adeo vt illud semꝑ excutiendũ erit nunq̃d effugiendoꝶ muneꝶ cã imaginẽ nauicularij induat, (vt ipsius Calistrati verbis vtar) sicq. vides intellectũ ad verba Bart. datũ ꝑ Dec. nõ abesse ab ipsius Calistrati sñia.
60 † Nec p̃dictis, & illud absimile videri poterit, ꝙ & scolares nõ gaudent priuilegio scholariũ si studio minime vacauerint, ſm Bart. ꝑ illum text. in l. q̃ sub p̃textu, C. de sac. san. eccl. cũ similibus vt tradũt Alex. & Moder. in l. scrinearios, C. de test. milit. Pro quo facit tex. in c. cũ ex eo. ff. de elect. in vj. (ibi lr̃arum studio insistentes) idemq. not. Ang. in l. ex eo. ff. de test. milit. qđ & no. Pan. in c. j. de iud. vnde latius exordiendo mentem doctoꝶ in hoc sic puto distinguendũ, aut qs plures qualitates habuerit q̃bus aduersatᷣ mercatura: licet, & is mercaturã exercuerit non põt, nec debet mercatorẽ dici vt gaudeat priuilegijs ꝯcessis mercatorib. quo ad oĩa, ac & ꝓut alij mercatores gaudere debent q̃ soli mercaturæ vacã, bene tñ putarem mercatorẽ dici vt gaudeat priuilegijs mercatoꝶ quo ad illam mercaturã, tm̃ quam gerit, q̃ concessa forent rõne ordinis, motus ex ijs quæ not. domi. in ꝓœ. vj. in rubr. ꝓœ. in fi. & in simili not. Bal. in d. l. q̃ sub p̃textu, & Bar. in l. maximarum, C. acc. mu. lib. x. dũ inferunt ꝙ scholares non studẽtes licet nõ gaudeãt priuilegijs scholarium cõcessis gaudent tñ priuilegio ordini cõcesso, & dignitati, dũ modo sint matriculati, sic ergo dicamus in hoc casu, cũ rõ diuersitatis reddi minime poterit. Sed si magis versaretᷣ in mercatura quã in alijs qualitatib. licet aduersantibꝰ iudicabitᷣ vt mercator, vt potiatur priuilegijs mercatoribus cõcessis quo ad oĩa, aut qs est matriculatus vt mercator, & gerit se pro mercatore, sed in fraudẽ & ficte, & tũc nec mercator cẽsendus est, nec dici debet eũ potiri dr̃e priuilegijs mercatoribꝰ ꝯcessis, sic itaq; cõcludendũ esse puto, & vide Benu. strac. in tract. de merc. in j. parte num. 60. vbi multa verba effudit tandẽ dicit esse tenendũ eũ dici mercatorẽ q̃ ampliorẽ subæ partẽ in mercãtijs minime habuerit, & pariter potiri dr̃e oĩbus priuilegijs à lege municipali mercatoribus cõcessis, sed quidq̃d ipse dicat nõ dissentio ab ijs q̃ superiori ꝓximo loco retuli, cum & parũ concludãt intel

lectus

lectus ꝑ eum dati ad l.semꝑ in §.negociatores,& §.negociatio, ꝙ intelligant de negociatoribus ad publicã vtilitatẽ destinatis, & qñ certa forma immunitatis tributa esset,nõ aũt de alijs mercatorib. & negociatoribus, cũ & hoc sit diuina re,lexq. gñaliter loqtur, & ipsius rõ decisionis nõ plus in ijs negociatoribus q̃ in alijs versat̃,& rõ indeterminate & gñalis comprehendit oẽm determinationem q̃ põt adaptari ad eã,l.metum aũt,§.animaduertẽdũ,& ibi:Bar.in j.no.ff.ꝙ met.cau. qs ergo sani capitis dicet rõnis esse eum dici mercatorem vt gaudeat oĩbus priuilegijs cõcessis mercatoribus q̃ plus versatur in alijs qualitatibus aduersantibus mercaturæ quã in ipsa mercatura, seu q̃ gerit se pro mercatore in fraudẽ tñ? hercle nullus,sicq. dicẽdũ
61 est vt supra dixi. †Quarto reqrendũ esse dixit ꝙ ꝑ se ipm negociationem exerceat nõ ꝑ factores,& ministros.Citat tex.& ibi Bar. in l.fi.ff.de exe.tut. & Franc. de Aret. in d.l. scri. de cᵒ tñ veritate se remittit ad dicta per Alex.in l.diẽ functo.ff.de off.asseſſo. in quo quidem pũcto latius exordiẽdo Phil.Dec.in l.scrinearios.C.de test.mil.dicit contrarium tenuisse Ioan. de plat. in l.fi.C.de comi. rei mil.lib.xij.& ad hoc dicit facere tex.in l.qsquis censibus,& in l.ad similitudinem, C.de epis.& cler.& in l.neminẽ, §.ne tñ,C.de decur.lib.x.& dicebat (ƒm eum) Ioan.de plat. nõ obstare tex.in d.l.fi.q̃a illud offm̃ pistoꝶ non vr̃ fauorabile,ideo restringitur, q̃ solutio nõ sibi satisfacit,dicens ꝙ imò est fauorabile quia respicit alimenta q̃ sunt fauorabilia,quare ipse alio modo soluit(dicẽs)ꝙ ibi cõsideratur ꝙ ipsa persona principalis occupata sit: ideo habet excusationem q̃ rõ cessat qñ facit ꝑ alium,& agitur. Ibi de fauore
62 pupilli. † Quinto,reqrendum esse dixit ꝙ nõ vnicum actum mercandi exerceat q̃s,sed plures,de quo recolo supra latius disseruisse.
63 †Illud quidem ꝯñs scire futilitatis esse minime dici põt, an locatores equoꝶ mercatores, seu negociatores censendi sint? in quo Bar.ille auriga nr̃ in l.legatis seruis,ff.de leg. iij.inquit,tex.illius,l.nobis argm̃ ꝑstare ꝙ tales mercatores dicantur, ꝙ & sequi vr̃ Pan. in c.j.pen.col.extra de iud.nec dissentijt Ias. in l.de pupil.§.si quis ipsi pretori vj.col.ff.de nou.oper.nunc.& Bald.in cons.495.in j.parte,& firmat ẽt Bar.Cass.in loco supra allegato,sed si Bar.recte inspiciatur, non dicit locatorem equoꝶ mercatorem dici, sed posse dici,& Pan.quem pro opin.Bar.citaui, contrariũ innuere vr̃ tñ in eo ꝙ Bar. dicebat locatorem equoꝶ dici mercatorem,nam & ipsius cõtrarium dicit notari in l.mercis appellatione iũcta gl.ff.de verb.sig.tũ,& in eo qđ dixit Bar. facere ad statutũ quo cauet̃ ꝙ credatur libris mercatoꝶ vsq; ad certã summã, q̃a cum sit immunitas à statuto concessa hẽt locum in eo tm̃ qui ꝓprie sit mercator, qđ non est dicendum ƒm eum in locatore rõcinoꝶ cum mercator dici non põt per ꝑdicta, & ẽt q̃a in mercantijs nõ habet maiorẽ partem suaꝶ fortunaꝶ, sed tenẽdo opinionem Bar. dico,ꝙ & Pan. in finalib. verbis non vr̃ dissentire à Bar.dum dicit ꝙ iudicis arbitrio cõmittitur an dicatur mercator,ƒm vulgi opinionem,ƒm eundũ Bar.quasi sentiat Pan. ꝙ Bar.ĩ d.l.legatis seruis voluerit largo sumpto vocabulo,& ƒm vulgi opinionem locatorem rõcinorum dici mercatorẽ,&pro hac parte citat eũ Bar.Cass. in loco supra allegato,& sic tenendũ esse puto,ꝙ põt dici mercator,& ꝙ debeat gaudere imunitate cõcessa à statuto respectu illius negociationis, & illa immunitate,& priuilegijs cõuenientibus illi exercitio,& nõ alijs: ꝑ ea quæ supra dixi, q̃a vt retuli cessat illa rõ qua mouebat̃ Pan. vt dissentiret à Bar.videlicet:(ꝙ is dicat̃ mercator q̃ ampliorem substãtię partem in mercãtijs habuerit) & vide Benu.in loco sępius. Citato qui tenet cõtra Bar. & ita dicit Pan. tenere in num.38. primæ partis, sed ego te-
64 neo vt supra. †Sed ex prędictis inferri posse minime putes (eũ dici mercatorẽ vel negociatorẽ q̃ locat possessiones suas, & alienas cõducit)cũ et is nec mercator,nec negociator dici recte põt,teste. Bar.in d.l.legatis seruis,citat ĩ hoc tex.in l.si cũ villico, ff.de inst.
65 act. †Quo circa inferos istos Salernitanos ꝯducẽtes apothecas à venerabili monasterio S.Mariæ mõtis virginis,et ab alijs, et mercatorib.relocãtes,mercatores, seu negociatores dici nõ posse,& sic corã magr̃o nundinaꝶ haud ꝯueniri posse,& Benu.strach.vbi supra cõplures opin.Bar.adhęrẽtes citat quos vide ꝑ eũ vbi supra num.48. sed qtũs in eo. loco dicat eũ qui agris colẽdis q̃stus cã operam dat negociatorẽ dici,minime ei adhæreas, cũ & is potius agricola censendus est nõ negociator,qđ patet q̃a monachis religiosis ꝓhibet̃ negociatio, & tñ nõ agricultura,vt in c.j.de

vi.

vi.& ho.cl.j.eo.tit.&in c.cler.in verbo agric. 91.dist.& in c.nunq̃, ibi feratur vbi D.Hier. monet rusticũ monachum, vt sese agricultu ræ dedat, illi intendat in illam ferat, & in c.j. ibi & si voluerit, exeat ad opus rurale, & ibi gl.&Pan.de cœlo.mi.& i c.j.§.ceterꝶ de verb. sig.lib.6. & voluit Spec.in tit.de cler. cõiug. §.j.ver. sed q̃ dices honestã, ibi verꝶ tñ non ꝓhibeo, vbi ꝑ hoc dr̃, ꝙ clerici agriculturæ vacãtes non ꝑdunt priuilegiũ clericale, sicq. negociator dici nõ põt, cui & illud adstipula
66 tur. †Quod mercatura, & negociatio dero gat nobilitati, & tñ agricultura minime derogat, vt expſſe firmat Gui.pa.in decis.41.& hoc refert fuisse ꝯclusum in parlamẽto delphinatus, & in decis.296.nobilis ẽt col.vlt. vers.sed vtrũ nobilis, & decis.392. sed q̃d de nobilib.& plenius Tiraq.in tract. de nobil. in c.32.sicq. agricola negociator dici nõ de-
67 bet. †Nec negãdũ esset eũ q fructus prouenietes ex fundis quos colit vẽdit negociatorẽ dici, vt negãt Abb.in ꝯs.vj. in ij.dub.lib.j. & Dec.in c.eccl.S.Mariæ col.pe.de ꝯst.& Aimo.Crau.in ꝯs.163.num.3. & Dec.in cons. 472.in fi.in 3.lib. & ipse quoq; in loco superiori (si opinio eius veritati ꝯsona esset) cũ & is à fortiori dicẽdus esset negociator, q̃ q
68 fundũ colit. †Illud ẽt à tergo relinquere vtilitatis nõ est: an dicat mercator ille q nõ exercet artẽ mercãtiæ de pñti licet: exercuerit de pterito, & descriptus sit in matricula mercatorꝶ: in quo Iac.But.in ꝓœ.florꝶ dicit ꝙ nõ, nisi sit solitus gerere, & aíum gerẽdi mercantiã retinet (qđ in dubio ꝓsumit) nisi ꝯtrariũ ꝓbet, inst.de rer.diu.§.pauonũ, & inspicit ꝓxima ꝯsuetudo nõ remota, vt.ff.de ali.&cib. leg.l.mella.§.j.&firmat Alex.in add.ad Bar. in l.semp, §.negoc.ff.de iur.imm. Quare siq̃s vt mercator vult vti priuilegijs mercatorꝶ, & ꝓbat de pterito exercuisse mercaturã, & esse descriptũ in matricula obtinebit, nisi ꝑ aduersam partẽ ꝓbetur ꝙ deseruit mercaturã, & aíum gerẽdi nõ retinet, & cũ hac opin. ꝑtrãsit, hoc idẽ approbat Benu.in loco sępius
69 allegato num.65. †Sed & illud ꝯñs est videre, q dicantur proprie negociatores? in quo Bar.i rub.C.de naui.lib.xj.simpliciter tenet, ꝙ negociator dr̃ ille q contrahit, citat l.legatis, & ibi dixit, videlicet frequẽter non semel tm̃, idemq. repetit in l.j.§.j.ff.de tri. Ioan. à firmo in tract. gabellaꝶ in iij.parte princ. q. xxiij.num.48.dicit ꝙ negociator appellatur ex frequẽtia negocioꝶ quæ gerit, & ꝯtrahit, nisi cõsuetudo regionis aliud induceret, sed aduertẽdũ esse puto vt ꝓprius intelligamus q̃d sit negociator, ꝙ proprie ille dr̃ negociator q rem emit, & integra lucrãdo reuendit nõ mutata forma, & hoc non semel (qđ aũt dixi, & integrã lucrando reuẽdit nõ mutata forma.) Dixi ex quo si q̃s emit rem vt sibi sit mã lucrãdi cum ea ẽt si de venditione lucret non dr̃ negociari 88.dist.c.eijciens q̃ est palea.& tenet Gemi.in c.q̃q̃ de vit.& ho.cle.& Card.in cl.pñti de cẽsi.& firmat Ioan.de fir. in trac.gab.in vij.parte princ.num.11.dixi & ꝑp eos q rem emũt, & mutata forma rẽ vendũt, vt sunt illi q emũt ferrũ vt faciãt enses) & sic de singulis, nã isti non dñr negociatores, sed artifices, vt est tex.in c.paratũ 88.dist.
70 & d.c.eijciẽs. † Subsequẽter nõ extra rẽ puto indagare nunq̃d collegiũ mercatoꝶ possit statuta facere? in quo oẽs doct.quos viderim in l.recept.C.de const.pec.concludũt ꝙ sic, adeo vt ipso facto censeãtur cõfirmata ꝑ ius cõe, sicq. non req̃rit vt subsequatur confirmatio, à iure cõi, vel per l.municipalẽ, vt in d.l.recept.& in auth.de fideiuss.§.fi. & idẽ dicit Bal.in l.fi.C.de iur.omn.iu. & plenè ꝑ Sal.in alleg.l.recept.&Benu.strac.i suo trac. de merc.in viij.parte num.8.vbi diffusius tãgit quæstionem, & dicit procedere in ijs in quibus mercatores hñt iurisdictionem, & ꝑtinentibus ad mercaturam, at secus in alijs, & recte, & Idem, Benu.strac.in tract. ꝑdicto in vlt.parte num.13.in eo ꝙ dicit Bal.in d.l. receptitia, quod q̃ñ statutum mercatoꝶ dirigitur ad consules, & iudices mercatoꝶ, non debent seruari coram ptãte, dicit ipse quod, hoc est verum q̃ñ dictum statutum se referre ad dictos consules per taxatiuam tm̃, & dictionem solum, at secus si simpliciter se referret, quia tunc dictum statutum seruãdum esset etiam coram ptãte, sed attenta hac sua distinctione dubitatio Bald. vllam habuisset hęsitationem, sed de plano procederet, intelligo tñ dictum Bald. siue simpliciter, siue cũ taxatiua tm̃, statutum se referat ad consules mercatoꝶ, & statutum est mere concernens mercaturam, & personas mercatorum, & iudicium eorum, & non alias, & ita videtur in
71 nuere Sal.ibi: † Sed exinde maiorem video hæsitatione insurgere (an Talia statuta in alia cura quam mercatoꝶ seruentur?) in qua Bald. in d.l.receptitia dicit quod gl. ibi di-

eit quod talia statuta minime in alio foro seruari debent, ea siquidem rõne q̃a mercatores alijs officialib. legẽ imponere nequeũt, & presertim sup̃ioribus, cui quidem r̃ndebat Bal. qđ ex quo ꝑ ius cõe talia statuta ↄfirmantur, non ipsi mercatores alijs legẽ imponũt sed ius cõe, l.j.§.oĩa.ff.de vet.nu.enu. & ideo dicit ipse ꝙ doct.dñt, ꝙ aut statutũ mercatorũ respicit actus eoꝝ fidemque actoꝝ, (verbi g. si statutũ dicit ꝙ mercator possit ↄueniri ex nudo pacto, vel ꝙ scriptura mercatoris plenã faciat fidẽ) & tũc in quolibet foro seruari debet, ne dũ seculari sed ẽt ep̃ali, vt not. in l.ex ea.ff.de postul. intelligẽdo t̃n nisi statutum se referat ad ꝓprios iudices, (v.g. si statutum diceret cõsules mercatoꝝ seruent pacta nuda & ius reddãt ex eis) tunc.n. seruaretur nisi inter eos & corã cõsulibus t̃m, si aũt statutũ respiceret modũ procedendi (puta extat statutum ꝙ ꝓcedatur de plano sine strepitu & figura iudicij) tunc nõ seruaretur nisi in eoꝝ foro, & corã ptãte seruabitur ordo iuris, ſm doct. in l.cunctos populos, C.de sum.

72 trin. & fi.cat. † Et ex hoc alias ĩferrebam qđ causæ quæ agitãtur coram mag̃ro nundinarum in nũdinis Salerni de mense Septẽbris, & finitis ferijs redeũt ad stratigotum eiusdẽ ciuitatis in terminis in quibus reperiũtur debent agitari ſm formam iuris & non eo modo. vt fuerunt agitatæ coram dicto mag̃ro nundinaꝝ, & cũ hac opinione transit Bald. & hanc appellat cõem fore opin. Sal. in d.l. receptitia, subdit t̃n ꝙ si actor & reus essent eiusdem ꝓfessionis & sic ambo mercatores & agerent coram ptãte, statutum mercatorũ seruaretur ẽt in eo foro inter eos: at secus si non ambo essent mercatores sed alter eorũ t̃m quia tunc nõ seruaretur, & ita dicit intelligi debere gl. in d.l. receptitia: ego aũt vidi quotidie seruari ꝙ ẽt si alter eoꝝ mercator foret seruatur statutũ mercatoꝝ de consue-

73 tudine. † Illud ẽt cõnexum huic dubitationi fore non extra rem video, (nunquid forẽsis mercator rõne cõtractus initi in territorio ligẽt statuto mercatoꝝ illius loci?) in quo Bal. in consil.457. incip. factum sic proponit in iiij.lib. dicit ꝙ sic per tex. in c.nos ↄsuetudinem, ij.dist. & c.illa & l.exigere dotẽ, ff.de iud. & l.ex ea, ff.de postul. & c.cum venissent

74 de eo: qui mil. in pos. cum simil. † Solet hęc non incõueniẽter queri nunq̃d subsistat statutum mercatorũ ꝙ cõtra scripturas eorum nulla opponi possit exceptio p̃scriptionis? in quo idẽ Bal. in l.citata, l.receptitia arguit pro & ↄtra, & tandem subsistere inquit, quia pñt mercatores, aliter quã per ius cõe fuerit dispositum disponere, vt per eum rõnibus di

75 ctis habetur. † Cuius q̃dem & illam hæsitationem sequelam esse faciũt scribentes, nũquid mercatores possint statuere quod pr̃ teneatur ꝓ filio? in quo q̃dem Bal. in d.l. receptitia dicit ꝙ non, nisi patri filius referat q̃situm, l.prætor, §.ij.ff.de eden. & est rõ ſm eũ quia tale statutũ est contra ius gent. sed ibi Sal. plenius tangẽdo (inquit) ꝙ aut statutum istud est confirmatum, à cõsilio ciuitatis, aut non, primo casu valet quia statutum ciuitatis censetur, aut non est confirmatum, & tũc aut pater & filius sunt eiusdem professionis, & tunc valet quia oẽs dñr cõsensisse, aut neuter eorum de illa ꝓfessione est, & per tale statutum non ligatur pater, aut est filius & nõ pater & tunc vr̃ dicendum aut filius refert q̃situm patri, & tenetur, aut nõ refert q̃situm patri & non tenetur, subdit postea ꝙ verius ibi vr̃ non teneri virtute statuti, quia vt nõ subditus nõ potuit illo ligari, sed bene tenẽt de iure cõi, vel de peculio, vel quod iussu, vel de in rem verso, & ita residet & ad hoc vide Soc. in cõs.288. in ij.lib.ver. sed ad præmissa, & vid. Boẽr. in dec.ccxxj. in ij.parte, nu.15. & ibi subdit ꝙ tale statutum hñt Florentini

76 & Lucani. † Nec sceuam rem puto illud adijcere, an valeat statutũ ꝙ emens rem in publico foro seu in nũdinis non teneatur illã recognoscenti dño restituere? in quo dicendum esse scriptum reperio per scrib. qđ nõ, quia est ↄtra ius diuinũ & nutrit peccatum, ſm Host. in tit. de pœn. & re. in summa, §.fi. in vers. quid si quis emit rem furtiuã, & Pet. de anch. in repet. c.canonũ statuta de const. & sequitur do. Fab. de mon. san. sa. in trac. de emp. & vend. in vlt. q. princ. nu.3. per hoc hẽs ꝙ errant illi q̃ dicũt ꝙ emẽs rem furtiuam in nundinis nõ tenetur dño proprio redde-

77 re. † Non obmitto quod statutũ mercatoꝝ ꝙ credat̃ lib. eorundem comprehẽdit ẽt mercatores qui de p̃senti non sunt, sed de p̃terito fuerunt ſm doct. per l.prætor, §.sed hic, de eden. & Iac. butr. in proœ. ffoꝝ, & firmat

78 Beltr. in tract. gabella in ij.parte nu.34. † Illud etiam in dubium verti solet an stãte statuto inter mercatores ꝙ credatur lib. mercatoris vsque ad certam summã, debeãt plures

partę summę coaceruari & cumulari? i quo dicas ꝙ non, vt euitet dispō statuti: ſm Bal. in l j.C.de cōfes.col.iiij.verſ.nec in ista mā, quem refert Dec.in l.ſi idem cū eo.ff.de iur.
79 om.iud.nu 11.† Quid.n.ſi vnus mercator fecerit ſubſcriptionem dicentem titius & ſocij, & tñ reuera ipſe titius non hēbat niſi vnum ſocium, an per hoc reddatur falſa dicta ſubſcriptio? in quo Card.in conſ.clv.inci.in ſocietate decidit ꝙ non: quem refert & ſequit Iaſ.in aũt ſi qua mulier, C.de ſac.ſan.ec.nu.
80 40.& 41.† Nec ēt præmittendum eſt ꝙ ſtāte ſtatuto ꝙ filius familias mercator vel artifex obligetur, ſi contrahit, intelligi debet ſi contrahit cā illius mercātiæ, vel artificij. ſm Bald.in l.fi.ij.col.C.ad mace. & in l.iiij.§.ex hoc edicto, ff.na.caup.& ſta. & Paul.de ca.in l.j.§.in filio, ff.ad mac.& ſeqtur Iaſ.in l.age
81 cum Geminiano, C.de tranſ.nu 6.† An mercatores & campſores ſol.mat.teneantur ſtatim reſtituere dotem anni circulo non expectato qō eſt? & regula heredes mariti, nō teneri incontinenti reſtituere dotē ſed tantū elapſo anno. quod tñ ſingulariter limitauit Ang.poſt alios in §.fi.in auth.de fideiub.& refert Iaſ.in §.fuerat inſt.de act.nu.28.nō ꝓcedere in mercatore & alio hoīe pecunioſo, qui ſtatim tenetur ſoluere: ſed Iaſ.ibi tenet contrarium quem videas. In hac igitur ij. parte ea congerēda non ab re eſſe duxi videlicet: ex quib.cauſis poſſit qs conueniri coram magiſtro nundinaꝝ, & qui poſſint ibi-
82 dem cōueniri. † Et primo qui poſſint ibi cōueniri videamus, & in hoc tex.in l.j. C.de nū di.illud.innuere vř ꝙ veniētes ad nundinas non pñt cā debiti arreſtari aut modo aliquo ꝯueniri nec merces eoꝝ ſequeſtrari, quod itelligit Ang.in l.heres abſens, §.j.in vlt.glo. ff.de iud. ꝓcedere vt veniētes ad nūdinas nō poſſunt cōueniri à facientibus eas in eorum territorio de ꝑmiſſu principis, ſed bñ pñt ab alijs mercatorib. contrahentibus cum eiſdē ꝯueniri, vnde ſi nūdinæ fiũt Florentiæ non poſſunt veniētes ad nūdinas ꝯueniri ab ipſis Florent.ſed bene pñt ab alijs cũ eiſdem contrahentib. ibidem cōueniri, idem ego puto dicendum ſi Florētini ibi cōtrahunt cũ ipſis venientib. ad nūdinas nam tũc rōne contractus puto ꝙ poſſunt ꝯueniri, & ita intelligit tex.pal.gl.ibi in verbo ꝯueniunt, & declarat optimè Bar.in d.l.heres abſens, §.ꝓinde vbi intelligit d.l.j.C.de nund.procedere ꝓ alia cauſa. Sed ſi Florentini de nouo cōtrahunt cum mercatoribus in nundinis quæ cōtrahũtur & celebrantur Florētiæ dici poſſe ibi cōueniri, & ita intelligi Bal.in d.l.j.de debito alibi ꝯtracto at ſecus de ibi geſto, & eſt ſatis rōni cōſonum, nam ſi tex.ille aliter intelligeret ꝙ pro quocũq; debito nō poſſent mercatores ꝯueniri, in foro, poſſent īfinitæ fraudes patrari & cōmitti, & nō eſſet dare modũ
83 obuiandi fraudib.† Nec credas eos ſolos cōueniri poſſe corā magro nūdinarum q mercatores ſint, ſed & illos quoq; qui minime mercatores ſunt, contrahunt tñ cũ ipſis mercatorib.in ipſis nundinis, rōne.n.contractus ibi conueniunt illud ue forum ob id nō immerito ſortiri debent, vt ſcriptũ relinquerũt docto.maximè Alex.in l.heres abſens, §.ſi qs tutelam, ff.de iud.& eſt tex.in l.in cōtractib. §.in oibus & ibi Bar.C.de non nu.pec.& eſt ſatis rōnabile, cum alias cogerentur mercatores finiti nūdinis ꝑſiſtere in ciuitate & loco nundinaꝝ ad ꝯueniendum eos q cũ ipſis contraxerunt coram iudice ipſorũ, vel ſi forenſes forent petere ꝑ loca eoꝝ, & de facili
84 fraudarentur. † Hinc habes nō extra rem dixiſſe Iac.But.& Caſtr.in l.cum eorum, C.de ſent.ꝙ ſi fuit factũ depoſitũ pęnes forenſem per aliquē iudicē pōt depoſitarius ille licet non ſit ſubiectus iuriſdictioni illius iudicis per eũ cogi vt reſtituat depoſitum, & firmat Bal.in l.acceptā, col.j.in fi.C.de vſu.& approbant idem Bal.& Iaſ.in l.ſi fideiuſſor, §.fi ſatiſdatũ, ff.q ſat.cog.& Affl.in dec.24.in pri.
85 † Ex ijs.n.inferas Salernitate quod licet: minime poſſint Salernitani ꝯueniri coram magiſtro nundinaꝝ ſi non ſint mercatores: ꝓcedit id ſi non cōueniant rōne contractus in ipſis nūdinis geſti cum ipſis mercatorib. qa
86 eo caſu bene conueniunt. † Illud nunc ꝯns eſt vt congeramus qb. ex cauſis veniētes ad nundinas conueniant in ipſis nundinis? In quo tradendo regulam generalem text.in l. j.C.de nund. (inqt) veniētes ad nundinas nō poſſe ꝓ quocunq; alibi contracto ibi conueniri aut moleſtari, at ſecus ꝓ debito ibi contracto, ego tñ quotidie vidi venientes ad nūdinas ꝓ quocunq; debito ibi cōueniri, & antiq practicantes mihi alias aſſidēti ꝓ iudice ibidē fecerũt fidē ꝙ eſt antiqua conſuetudo
87 de hoc. † Nec futile eſt dubitare nunqd talis cōſuetudo valeat? nā vt videas de iure cōi pro debitis alibi contractis q in ipſis nundinis

nis, nundinantes ipsi non pñt conueniri, sed tñ pro debitis ibi contractis, & sic magister fori limitatam habeat iurisditionē, & limitata cā limitatū ducit effectū, l. in agris, ff. de acquir. re. do. vñ restat videre an ꝑ consuetudinem maior iurisdictio tribui possit, & certe põt: per tex. in j. de arb. consuetudo. n. tribuit iurisditionē merā, mixtam, imperiosam, altam, & bassam, ẽm Bal. in l. ẽt iij. C. de excep. re iud. & Cep. in consil. xl. incip. lucius, facit c. si clericus laicū, vbi Abb. & alij no. extra de for. comp. & consuetudo tribuit iurisditionem ẽt fœminis, l. cū ꝑtor in verbo moribus ff. de iud. & plenius ꝓsequitur rocc. de cur. in c. fi. de cõsuet. 16. col. vers. 8. ifertur, & in seq.
88 q. latius dicam. † Non longe à ꝑdictis distat id de quo satis hæsitauerunt vbiq. scribẽtes, an mercatores conueniantur vel conueniāt alios sub iudice nūdinarum seu mercantiæ pro rebus ad mercaturā non pertinentibus? in quo Bal. in l. fi. C. de iur. om. iud. in iij. no. tenuit ꝙ non p̃t quis cõueniri coram ꝑfato iudice vel consule artis nisi pro rebus spectātibus ad illā artem seu mercaturam, & est rõ ẽm eū, quia nõ sunt subditi magr̃o nūdinarum seu iudici mercātiæ simpliciter, sed rõnem illius ministerij seu illius mercātiæ, ergo quando non sumus illa arte seu mercantia talis iudex in eos iurisdictionē non hẽt,
89 & ex ꝯñti ius dicere inter eos non põt. † In quo ẽt eius Germanus Ang. in consi. vj. inc. dictum statutum, in tñ inquit hoc ꝓcedere ꝙ non valet sñia lata per consules artis in rebus non spectantib. ad artem, imò plus dixit ꝙ vbicunq; iurisdictio tribuitur in certo casu vt hic, non ꝓcedet libellus corā illo iudice ꝓductus nisi narretur ille casus in quo iurisditio est attributa licet alias gñalis libellus ꝓcedat l. q. ex multis, C. de anna. exce. ita tenet ẽm eum Io. And. in c. cum sit gñale de fo. comp. & sic qñ porrigitur petitio coram magistro nundinarum ẽm eum debet fieri mentio: ꝙ conuenitur mercator ꝓ rebus ad mercantiam, & sic in casu ꝯcessæ iurisdictionis, idem tenet ipsemet Bal. in d. l. hñs abñs, §. sed si qs tutela, ff. de iud. & in l. iij. §. eodẽ, vbi ponit exẽplum de successione q̃ nõ ꝑtinet ad iurisditionẽ iudicis mercantię seu nūdinarum: eandem opin. consulẽdo sequitur Lud. R. in consil. ccc. incip. oipotentis dei in casū proposito, eandem opin. sequitur consulendo Bal. in consi. cccexl. in iiij. lib. incip. In Chr̃o noie pręmissis verbis, & dicit Lud. R. in consil. 483. ꝙ vbicunq; alicui licitū est ex aliqua cā à regulari iure recedere non sufficit cām subesse, nisi illa per eum cui hoc de iure cõpetit exprimatur, refert & sequit̃ Cas. in consuet. Burg. in tit. des iustices & dro. de
90 incelles fol. 45. nu. 33. † Et dicit Bal. in d. ꝯs. 440. ꝙ in tñ mercatoꝶ iudex non põt iudicare, nec cognoscere nisi de causis spectantibus ad mercantiam, ꝙ si factum est mutum inter mercatores, & non fuit inserta cā mercantiæ, videlicet: ꝙ ꝑ cā mercantiæ sit factū tale mutuum, & sic non fuit apposita cā tribuens iurisdictionem, iudex mercantiæ non potest cognoscere: nam ẽm eum in istis casibus cā est de substantia ꝓbationis quo ad iurisdictionē: ergo spāliter est ꝓbāda: accedant ad hoc oia iura loquentia de ꝓbatione cāæ, l. cum hi, §. cā & si prætor, ff. de transf. & l. fi. C. de edic. di. Adr. toll. cū simili. licet postea contrarium cõsulat in casu suo: quia ex quo erat factū mutuum mercatori præsumitur ꝙ in cā mercantiæ sit factum mutuū, & ita præsumit l. fi. §. fin. C. ad maced. & ibi per doct. & ista est ꝑsumptio iuris, & hr̃ pro liqda ꝓbatione: vt not. in l. tutor. C. de peri. tu. non tñ recedit ab opin. prædicta, ꝙ si nõ eẽt cā mercantiæ ꝙ iudex nūdinatum nõ posset cognoscere, pro qbus faciunt ea quę scripta reliquit Ias. in l. age. cum Geminiano, C. de transf. nu. 4. cū seq. & Th. Grac. in cons. 68. in
91 princ. quia intentio, in consilijs ciuib. † Prædicta vero intelligenda puto in causis penitus diuersis à causis mercātiæ, at secus in causis cõnexis seu dependentibus ab eis: quia eo casu tales causæ pñt agitari per iudicem mercantiæ, arg. tex. in l. si quis, § rõne, ff. de edẽ. & ibi Alex. & Bal. no. nā dicit ibi Bal. ꝙ notarij sunt subcõsule notarioꝶ non solum ꝓ eo quod respicit artem tabellionatus, sed ꝓ oibus dependentibus & cõnexis, & ad hoc dicit illum tex. sæpe allegari, & ad hęc non omittas videre pulchra ꝯsilia Io. de Imol. sub nu. 139. & 140. vbi latissimẽ, ego aūt tẽpore meo dum assidebam ꝓ iudice in nūdinis ciuitatis Salerni vidi nõnullos conueniri ẽt ꝓ causis oino separatis à causis mercantiæ, vt
92 pro legatis, successione, & alijs. † Et ob hoc alias dubitabam an exñte tali consuetudine possit magr̃ nundinarum de dictis causis cognoscere, & in hoc Lud. R. in d. consi. ccc. in ꝓprijs terminis decidit ꝙ stãte dicta ꝯsuetudine

dine consules & iudices mercatorum põt licite cognoscere in differẽter de dictis causis, q̃m dicit ipse longa ↄsuetudo iurisditionem tribuit alias non hñti l.viros,C.de diu.offic. li.xij.& l.fi.ff.de aqua pl.arc.& extra de for. compe.c.cum ↄtingat, & c.romana extra de pœn.lib.vj.& cum ista opin.pertrãsit, Pro q̃ bus videas pet.Cyn.& Sal.in l.j.C.de eman. lib.& Alex.in ↄsi.ccx.alias lxviij.nu.7.in ij. lib.& Cass.in consu.Burg.in tit.des iustices, fol.20.nu.90.cũ plur.seq.& Par.de put.in li. fin.i ti.de of.si.c.10.

93 † Nec modice dubitationis est indagare nunq̃d si mercator debitor meus decesserit relicto filio suo hr̃de valeã ipsum ↄuenire corã iudice mercãtię,in quo Bal.in l.nemo potest.ff.ꝓ so.vr̃ tenere ꝙ nõ, nam dicit ipse ꝙ heres collegiati non fit de collegio, vñ mercatoris matricula nõ obligat filiũ inuitum ad ꝓfessionẽ, vnde filiꝰ nõ põt ↄueniri rõnem matriculæ pr̃is in curia mercatoꝝ. vt dicit idẽ Bal.in l.j. C.de pa. q̃ fi.distra.sed Franc.de Alb.in l.heres abñs in prin.per illũ tex.de iud.tenet ꝙ põt ↄueniri, & idẽ vr̃ tenere Lud.R.in d.consi.ccc.motus per tex.in d.l.heres abñs, cuius contrarium expresse consuluit Raph.fulg.in cons.cvj.ici. in proposita q.quid ergo dicẽdum dicerem pro nunc:opinionem Franc.de Alb.substineri posse per ritum magnæ curiæ vic. inci. Itẽ vbi pupillus vel pupilla quo cauet ꝙ filius fam.heres conuentus ex ↄtractu paterno non põt declinare foꝝ.

94 † Nunc aũt non extra materiam nobis se offert illa vulgata q. nunquid si sunt plures mercatores q̃ gerunt mercantiam,vel vnam negociationẽ pro cõtractu vnius ceteri ↄueniãtur in solidũ, Bar. in l.eũdem, ff.de duob.re.in vij.q.distinguit ꝙ aut à pluribus geritur negociatio quæ eis à publico decernitur,& tunc sunt duo rei actiue & passiue,l.si vnus in princ.ff.de pac.& l.si duo,ff.de arb.si vero talis negociatio propria auctoritate fuit sumpta nõ ex publico, tũc aut plures gerunt istã negociationem,& mercãtiam ꝑ suos institores seu factores & q̃libet eoꝝ tenet insolidũ institoria,vel exercitoria,l.j.in fi.ff.de exerc.& sic sunt duo rei debẽdi,sed duo rei credẽdi nõ ita cõstituẽtur ẽm eum,q̃a ex ↄtractu institoris, vel exercitoris nõ q̃ritur actio dño nisi cessa fuerit & in subsidiũ,l.j.in fi.cum l.seq.ff.de inst.& l.si eum,§.j.ff.eo.Sivero gerunt negociationẽ ꝑ se ipsos tũc aut ambo simul, & q̃libet tenet proportione quã hẽt in negociatione illa.l. si tñ plures,ff.de exer.in prin.aut ambo separatim exercẽt,vnus Florentiæ, aliter Boloniæ,tũc q̃libet tenet insolidũ, vñr.n.inuicẽ propositi institores, arg.l.eius q̃ in ꝓuincia si cer.pet.& C.de fabr.l.iure ꝓcessum,lib.xj. idem vr̃ tenere Bal.in l.nemo, ff.ꝓ so. Ang. in l.si vnus in prin.ff.de pactis,simpliciter tenet ꝙ vnus socioꝝ in mercatura põt insolidum debitũ petere, nam si in lib.reperiatur scriptum ꝙ titius &socij debent tm̃ cõsequi, potest titius insolidũ agere,& ꝙ ita de facto vidit plurib. vicib. obseruari,nec ẽm eũ põt objci quod non hẽt mandatum, vel ꝙ non debet audiri nisi ꝓ parte sua,& oñdere quãta sit sua rata. Sed contra Ang.tenet idem met Bart.i rep.l.j.vers.aũt hoc ita in ix.col. C.de duo.re. & in l.pen.in v.col.ff.de stipul. & contra Ang.tenent Fulg.Cast.& Alex.in d.l.si vnus & idem Alex.in cons.289. incip. ponderatis in j.col.&Raph.Cuma.in ↄsi.ciij. inci.titius & seius socij Florentini,Ias.in d. l.si vnus reliq̃t cogitãdum sup intellectu d. l.si vnus,appellat tñ hãc opin.Bar.esse cõem & Bald. in consil.cclxiij.in v.lib.tenet quòd cõtrahentes cũvero ex socijs occasione societatis,vel cũ ꝓposito à socijs non hẽt necesse oẽs cõuenire,sed põt eligere vnũ ex eis,&cũ eo insolidũ agere.

95 † Limitat tñ hanc cõem opin.Pa.de Ca.in d.l.si vnus, vt nõ procedat quando mercatores alternis vicibus exercẽt mercantiam, vt quia quandoq; vnus stat in fundico,quandoq; alter, quia isto casu quilibet tenetur insolidũ, quia alter alteꝝ vñr institores se cõstituere.

96 † Quid.n.si quis duorum debitor cõstituitur per aliquam scripturã,ita ꝙ alter de quo noua scriptura loq̃tur repellit ab agẽdo,an iste de quo noua script. cantat teneat ↄsocio per priorẽ cartã noiato conferre? Ang.in l.idem est & fi.ff.de const. pec.remitti sed ad no.in l.falcidia, ff.ad leg. falc.

97 † Sed iuxta prędicta eisdemq. terminis retentis illud indagandũ esse puto,nunquid vnus socioꝝ? Ang.in d.l.si vnus, ff.de pact. tenet quod sic: congruit.n.multũ fidei mercatoꝝ cõpromittere, neq; trahere ꝑ litigia directo ordinata ad violentam extorsionẽ veritatis,ibiq; subdit ꝙ põt ꝓ debito dubio iusiur. neganti deferre,l.duob.in princ.ff.de iu.iur.aduertẽdumq. esse dicit ꝙ ex quo in actione ꝓ socio venit leuis culpa,si fuit i culpa in cõpromittẽdo(puta q̃a in nõ legalem

com

cõpromisit, vel qa nõ erat tāta debiti dubie tas, qđ subito nõ potuisset ꝓbari in iudicio, vel ét fuit in culpa in deferẽdo iurm (qa detulit forsam cuidā ribaldo) qa istis casib. tenet socio, & ita tenẽdū eẽ iqt idẽ tenet Ale. in d.l.si vnus, cū modificatione tñ vt intelligant pdicta de cōpromisso in duobus socijs q sunt duo rei credẽdi, & in duobus argẽtarijs qui hñt offm de publico, & qlibet eoꝝ hēt actionem insolidum, nimiꝝ si de tota actione disponere põt, at secus i duobus mercatoribus socijs, qa qlibet regaliter non hēt actionē insolidū ſm opin. Bar. & hęc Alex. opin. verior vr̃, ne per indirectum auferatur
98 pars alterius mercatoris. †Sed qd si contracta est societas ĩter aliquos mercatores i aliqua mercãtia, demū de volũtate vnius alter mercãtiã detulit Venetijs, & ꝑ viā fuit disrobatus, ꝯuenit à cõsocio ꝓ parte sua, an dãnū sit cõe si non fuit in culpa? Bald. in ꝯs. 417. & ꝯs. 416. iij. lib. tenet ꝙ damnum erit cõe si nõ fuit in culpa, secus si fuit in culpa accedẽ
99 do ꝑ loca suspecta, & non tuta. †Sed postq̃ in socioꝝ materiam incidimus non inutiliter videbitur in ea aliquãtis per fimbrias dilatare, & ideo q̃ro. Pone quod ego emia tribus mercatoribus bestiaꝝ nõnullas bestias, porcos, videlicet vel capras, aliaue aĩalia, vel à venalitijs seruoꝝ emi seruos, volo agere quãto minoris, vel redhibitoria, nõ reperio nisi vnū ex dictis mercatorib⁹, an possim eū insolidū ꝯuenire? & Bal. subtilis, & antiquus iuris ĩterpres in l.fi.C.de ed.act.vers.sed pone iij.col.dicit qđ possum ꝯuenire insolidū cū q maiorẽ partẽ habebat, & si oẽs æqualẽ partem habebant adhuc insolidum possum formare libellum, rõ est qa lex p̃sumit hos mercatores esse socios: qm̃ ita consuetū est, & ideo q habet maiorem partẽ, vel non minorem põt insolidum conueniri, at secus si habet minorẽ partem, nã tunc non põt conueniri nisi pro parte sua, & idẽ dicit seruãdū fore in mercatoribus olei, & aliaꝝ rerum.
100 †Successiue illud attẽdẽdū erit ꝙ si agatur contra sociū mercantiæ per aliū sociū actione ꝓ socio, cõuento socio cõpetit beneficiū ne conueniat nisi inquantum facere põt, ita tñ si à principio acceptasset debitum, & se sociū, alias si negasset, ex negatione ammittit priuilegiū dicti beneficij, vt est tex. i l.sicut, & in l.sedet hoc, ff.de re iud. & ita ꝑ pdicta iura firmat. Pet. de Vnzo. in pract. artis notar. in tit. de ben. ne ꝯd. nisi in quan. facere põt.
101 †Procedũt euiã pdicta nisi socius huic beneficio renũciasset qa eo casu insolidū ꝯueniri poterit, vt inqt gl. in l.si cõuenerit, ff. de
102 re.iud. †Quid.n.si dū res cõis eguisset refectione, & vnus socioꝝ alteri intimasset vt in expẽsis contribueret, q cessauit adeo ꝙ quatuor mẽses elapsi sunt, nūqd ꝓprietas illius rei cõis in qua fuerunt factæ expensæ, tota applicetur illi socio qui eū suis sumptibus refecit ablata ꝑte alterius q noluit cõtribuere, dicẽdū est ꝙ sic, ꝑ tex. in l.si duo, §. idū rñdit socius q cessantis, ff. ꝓ soc. & tex. in l.si vt ꝓponis C.de edi.priu. & sequit Frãc. de cre. i sing. xcvij. & firmat Ioã. Old in trac. de vsuc. & p̃scr. in c. de p̃sc. qua men. in vers. socius.
103 †Illud ꝓpè est quod socius q expensas in itinere fecit i mercãtia cõi ex corpore societatis deducit, tam in foro ꝯsciæ q̃ ciuili, ſm Iac. de Arena, & Cyn. in l.j.C. pro soc. & est rõ, quia non dr̃ lucrum nisi deductis expensis, imò ne dū lucrū non dr̃ nisi deductis expensis, sed ẽt non dr̃ nisi deductis impensa, & extimatione si laboris ꝑsonæ, vt est gl. sing. in l.ꝑ diuersas. C.mand. qđ intelligit Bald. in d.l.j.C.pro soc. esse veꝝ id quod supra ad notandū est, exceptis expẽsis quas domi esset factus, qa ille non debent fieri de corpore societatis, arg.l.sed & his, ff. de pet.her. & idẽ sequitur Amb. de vigna. in trac. de vsur.
104 ver.alia ꝯcl.nu.176. †Nec à lõge distat qđ socius tenet ꝯsocio de dolo, & culpa vt l.socius à socio, ff. ꝓ soc. & inst.eo.tit. §.fi. & l.à tutoribus, ff.de adm.tut. & ideo si aliquid est depditū dolo vel culpa socij tenetur soc.l.cū duobus, §.j. &, §. si in coẽunda, ff. pro soc. & firmat consulendo Soc. in ꝯs. xxiiij. in j. lib.
105 xij.col.vers. & ideo dñt. †Vlterius quæro qd si institor mercatoris scribit apodissam in qua se constituit se debitorẽ alicui institutorio noie, & ꝓmittit soluere infra certū terminū an ex hoc possit, & debeat conueniri dñs fundici? Ang. in l. procurator q pro euictione in fi. ff. de ꝓc. inquit quod nõ potest conueniri dictus institor, sed dñius tm̃ conueniẽdus erit, ꝑ l. fi. ff. de instit. vbi in indiuiduo dr̃ casus nr̃, sed idem Ang. in l.iiij. ff. de re iud. in prin. dicit hoc procedere qñ institutores tm̃ asserunt esse debitorem, secus si asserunt fundicum esse debitorem, ex eo qa ipsi receperũt pecuniã mutuo, qa isto casu licet ꝑcepissent pecuniam vt institores. tñ ita

scribentes vñr fidem eoꝝ astringere, & ideo conueniuntur exéplo procuratoris l.ꝑcurator qui pro euictione, ff.de proc.& ita refert fuisse decisum Florentiæ in cã dñi Paduani, & ẽm istam opin.consuluit Soc.in cons.154. in ij.lib.in ver.ij.casus, & vers.viij.casus.
106 †Quid.n.si mercator aliqs erit matriculatus in diuersis artibus coram quo ꝯsule erit conueniendus? Bald.in l.receptitia de cõst. pec.scriptũ reliquit ꝙ inspicienda erit ars ꝑ qua conuenit,nã ad iudicẽ illius artis pertinet,l.legatis seruis,ff.de leg.iij.§.si vnus,& l. procurator,§.si plures,si aũt negociũ est extra vtraq; artem ad neutrũ pertinet cognitio sed ad forum cõe prãtis recurrendum est ꝑ tex.not.in l.iij.§.eodem modo, ff.nau.caup.
107 & stap.†Sed nunqd quis possit esse descriptus & matriculatus in duob.collegijs & artibus? Vide Rom.in sing.clxxv. & eũdẽ Ro. in cons.ccccxxij.incip. Iste Franc.Pauli,vbi ponit de eo q. habet artem serici, & tẽtoriç, decidit quod qñ exercet artem tentoriæ subijcitur, qñ vero exercet artẽ serici subijcitur consuetudinibus,ꝯstõnibus & consuli eius-
108 dem artis serici. †An consules mercatoꝝ possint citare per edictũ. Bald.in l.cessante, C.quo.& qñ in ij.col.dicit ꝙ sic.ex quo hñt merum & mixtum imperium & sic pñt citare per edicta ꝑponenda in valuis seu forib.
109 suæ audientiæ. †Sed quia vt plurimũ solẽt conueniri mercatores ad merces quas emerãt hypothecaria ab aliquo creditore cõuenictis. Iccirco aliqua de ijs subnectamus,& pro veritate huius notabilis dubitationis de duob.hæsitare ꝯtingit.Primo,an in gñali obligatione veniant merces,& an pñtes,& futuræ. Secũdo posito,ꝙ veniant ẽt merces,an si reperiantur pœnes tertiũ bonefi.emptorẽ possit ille emptor hypothecaria conueniri? Quo ad primã q. an in generali obligatiõe veniant merces, Bar.in l.gñali,§.vxori,ff.de vsuf.leg.inquit,quod dispõ de reb. generaliter comꝑhendit res venales,citat arg.l.pediculis, §.labeo, ff. de aur.& arg.leg.secus ẽm eum si dispõ generalis fieret de rebus exñtibus in certo loco, quia tunc non cõprehendunt merces,& sic ex dictis Bar.elicitur conclusio,quod in gñali obligatione honoꝝ nõ restricta ad certum locũ comprehenduntur etiam merces,& res venales,& istam conclusionem expresse tenet Bal.in l.cũ tabernã,in princ.in repor.ant.ff.de pig.vbi refert ita tenere Bart.in d.§.vxori, & ita tenet Alex.i l. si constante, in prin.in iij.q.ꝑtis principalis vers.inquantum, ff.sol.mat.& Bal.in rub.C.
110 de ver.sig.iiij.q.†Sed an veniant merces futuræ in gñali obligatione, Soc.in l.q. Rom. §.callimacus ij.no.ff.de verb.ob.tenet quod non,sed cõtrariam ꝑtem firmat Nicosan.in tract.de pig.& Hip.in ij.membro secũdę partis principalis num.17. & ibi rñ det motiuis
111 Soc.†Quo vero ad ij.q.an merces venditæ per debitorem principalem remaneãt in generali obligatione, ita quod hypothecaria possit agi contra emptorẽ dictaꝝ mercium, & in hoc Bald.in l.vbi adhuc.iij.col.vers. sed pone maritus erat mercator, C.de iur.do.dicit ꝙ si dicte merces ante mortem debitoris vel añ ortã hypothecariã, seu añ motum iudiciũ fuerint alienatæ,nõ cõpetit ad illas hypothecaria,& est rõ ẽm Bald.quia licet merces venales veniãt in gñali obligatione,non tñ veniunt taliter quod libere vendi vel permutari non possint arg.d.l.cũ tabernam, & ita ẽt tenet Bart.in l.si cõstante, in princ.in iij.q.3.ꝑtis principalis,& ita seqtur & firmat Nicos.in tract.de pig.in loco citato nu. 22. & ad hęc videas Ias.in l.creditor,ff.si cert.pe.
112 nu.5. †Et retemptis eisdẽ terminis.quæro an merces venales inuectę & illatæ in domũ seu apothecã conductam sint tacite obligatæ? Alex.in d.l.si constante in prin.in iij.q. iij.partis vers.item inqtum, ff.sol.mat.dicit quod licet inuecta & illata in domũ conductam realiter sint tacito obligata, tñ fallit in mercib. venalib. inuectis & illatis,quia illæ non veniunt in tacita hypotheca,& est ratio quia tacita hypotheca restringitur ad bona inuecta & illata in domũ conductã, & sic ad certum locũ,& merces venales non dñr in loco esset,cum ibi non sint vt ꝑpetuo permansuræ,sequitur & firmat Nicosan. in d.tract.i
113 iiij.memb.ij.ꝑtis,nu.153. †Sed quid si debitor meus dedit insolutũ & ꝑ soluto merces q̃ non erant suæ sed alienæ, an dñs illaꝝ mercium possit vindicare ab illo cui pro debito date fuerunt insolutũ & pro soluto, Afflict.in dec.ccclxix.inci. Alfonsus de Parisio refert casum fuisse de facto in sacro reg.cõs. & fuisse decisum,quod valuit dicta datio in solutum,licet rei alienæ,qa cẽsetur vẽditio quæ põt fieri de re aliena, licet dñs illarum merciũ possit agere rei vẽdicatione & publiciana,vel remedio possessorio, l.j.& iij.ff.de

tri.

tri.& l.si coloni,C.de agri.& censi.lib.xj.vel agere actioni furti qñ sciẽter emit rẽ alienã, vt in l.si liberam,C.quod cũ eo,&no.in l.ci
114 uilem, C.de fur.† An aũt corã iudice mercatorũ habeat locũ recõuentio? Ant.de but.i c.j.de mu.pet.tenet quod non hẽt locũ recõuentio. Sed Abb.ibi.in pen.& fi.col.tenet in distincte quod quo ad istos iudices mercatorũ habet locũ reconuẽtio, qñ talis iudex eli dit per actorem ei firmat Rob.Mar.in vj. di
115 stinct.ij.q.princ.† Quid.n.si quis mihi promisit id quod mihi debebat soluere Romæ, Capuæ,& vbiq; locorũ, & pcise Venetijs in nũdinis quæ ibi celebrant in die san.Marci, an si tpe nundinarũ nõ reperiatur in illo loco poterit ibi conueniri, & licet regulatiter quando qs pmittit soluere Capuæ, Romæ, & vbiq; locorũ intelligatur quod possit ibi cõueniri,si ibi psonaliter repiatur, vt p oẽs doct.in l.si cõuenerit, ff.de iurisd.om.iud.tñ in casu pposito est secus,quia licet in nũdinis Venetiarũ non reperiat tpe promisso,poterit ibi conueniri,quia fingitur per dolum ab esse,vnde hr pro pñte,(sicut qui dolo desijt possidere)l.is qui dolo,&in l.si aũt,§.j.ff. de re.vẽd.& ita tenet Iasõ l.si cõuenerit,nu.
116 36.† Sed pone pmisisti mihi cẽtum soluere in nundinis Salerni & si nõ solueris pmisisti decẽ noie pœnæ, an licite petant illa decem?Bal.in l.rogasti,§. si tibi, ff.si cer.pet.& in l.vnica vij.& viij.col.C.de sent.q p eo qđ int. quem seqtur Alex.in ɔs.ccxij.alias cons. lxj.in ij.lib.vlt.col.inci. viso processu causæ vertentis,scriptum reliquit,quod non nisi p
117 betur tanti me à interesse. † Prædictis etiã ɔñs est quod si aliquis promisit mihi soluere Romæ & vbicunq; fuerit inuentus & sub quocunque iudice si euenerit quo Romę nõ reperiat principalis pmisset,sed eius pcurator cum certa q̃titate frumenti dñi & principalis pmissoris poterit ibi cõueniri ipse pcurator,si adhuc locũ & cãm constitutus foret per dñm,qa iuris fictione vr ibi reperiri principalis pmissor,& sic ibi citari & cõueniri poterit,sed si est simpliciter constitutus & tunc secus, qa non vr hre mandatũ vt respondeat in eo foro in quo absens dñs cõueniri nequit,si ibi non repitur, & hoc intelligitur quando tractaret de conueniendo pcuratorem actione personali, sed hypothecaria actione ad frumẽtum,si frumẽtũ nõ repe riat alteri venditũ,põt hypothecaria ɔueniri vel ß si alteri reperiat venditum,&traditũ per consignationẽ, vel ispectionem oculorum, tunc nec hypothecaria ɔueniri põt, qa dcm frumentũ nõ est in obligatione, l.cũ tabernã.ff.de pig.& ita cõsuluit Bal.in conf. 167. in iij.lib.& in l.fi.§.sed & si qs in vlt.col.ver. extra quæro,C.cõia de leg.&per Franc.Cur. in add.Alex.in d.l.si conuenerit incip.inuen
118 tus. † Quid ergo dicendũ de clericis negociatoribus & mercatoribus.an cõueniat sub iudice mercantiæ & nundinarũ? Bal.in add. Spec.in ti.de reo vers.sed quid scholaris dicit clericus delinquens in arte quã gerit pt conueniri sub rectore vel camerlingo occasione illius artis per l.fi.ff.de iur.om.iud.nã clerici negociatores quantũ ptinet ad illã negociationẽ iure cõi laicorũ vti debẽt, l.ij. C.de epis.& cler.& dicit Abb.in fi.de vlt. & hon.cler.quod clerici tenentur seruare statuta locorũ vbi negociantur, & similiter tenet Bal.in l.cunctos populos, C.de sum.trin.& Steph.Aufr.in tract.de pot.sec.super eccl.pso.in j.regula, nu.24. dicit quod qdqd sit à tpe cuius initiũ memoria hoĩum nõ existit clerici artifices quãdo delinquunt in illa arte,vel abutuntur iudicãtur per baiulos illius artis, & p iudices seculares in hoc puniũtur ciuiliter,& p hoc dicit de anno 1394.Parisius fuisse decisum,in palleg.forma, pro quo vide Cass.in consuetu.Bur.in tit.des iustices & droit & de incelles in prima rub.fol.52.
119 nu 88.versi.xx.fallit. † Sed qđ si pr habens filium quẽ patitur negociari & mercari hoc faciens per multum tpis spatiũ, an mortuo filio teneatur de suo soluere debita cõtracta p ipm filium occasione dictæ mercãtię? Afflic.in dec.ccviij.dicit hũc casum de facto fuisse in sac.reg.cons.et pro,et contra allegat, tandem ex nõnullus bonis rõnibus vr inclinare in eam partẽ quod pr teneatur.reperio insuper Boër.in decis.ccxxj.in ij.pte,nu.11. cum seq.vbi inter cetera dixit q Florentini habẽt statutum quod pr sciens filium negociari et nõ phibet tenetur de suo, & ad hoc citat Soc.in cons.cxj.in princ.ij.lib.& similiter statutũ dicit esse in ciuitate lucana,& di-
120 cit tale statutũ valere. † Illud ẽt bellissime tetigit Bal.in l.fistulas,ff.de cõtr.emp.quod contrahẽs in nundinis cũ aliquo ab inde illico recessuro eũ suspectũ minimẽ allegare pt,qa sciebat eũ aduenã, p quo dicit facere tex.in l.hrs,absens,§.si qs tutelam,ff.de iud.

sed hoc sanè intelligendum erit ꝯm eundem Bal. in rub. de reu. hijs q̃ in frau. credit. vt ꝓcedat qñ rem emptam secum non portaret, at qñ secum rem emptam portaret tunc secus, q̄a licet contrahens putare debebat ipm recessum, nō cum re nō soluto ꝑcio, & ideo isto casu pōt peti ipm capi vti suspectū, & fugitiuum, & seq̄tur Ioan. Bal. de Caccial. in tract. de deb. susp. & fug. In vltimis verbis, ꝙ ego intelligerē nisi aliter ꝯstaret fuisse habitā fidē de ꝑcio, & fuisse actū de asportādo rē
121 secum nō soluto precio. † Nec absonū putes, & illud intelligere qđ ī curia mercatorū nō pōt conueniri mercator ad solutionē pęnæ cōtractus obligationis, seu fideiussionis, si nō ꝓbat̄ interesse, q̄a licet in pœnis nō ꝯsideret̄ interesse l. stip. ista, §. alteri, ff. de verb. oblig. attñ istud non habet locum vbicunq; debet seruari æq̄tas, inde quod in pęnis iudicialibus, & ꝑtorijs consideratur an intersit, tex. est in l. ij. §. fi. & ibi Ang. ff. si q̄s in ius vocan. nō ierit, & plenè ꝓsequitur Th. Gram. in ꝯs. lxvj. in ciuilibus, citat Ang. in ꝯs. 229. inc. arbitror dictam pœnam col. ij. & voluit
122 allegare eum in ꝯs. ccxix. † Illud ēt legito lector ꝙ consuluit Bald. in cons. clv. in v. ꝑte num. 1. vbi dubitauit, si mercator tenens fundicum, & stationē in aliqua ciuitate (puta Salerni) ibi fuerit cōuentus ob aliquod debitum qui confessus fuit debitum, ꝑꝑ quod ei fuit factum ꝑceptum de soluēdo infra certum terminū, quo facto alibi se trāstulit, cū apoteca, an iudex illius loci in quo debitor se trāstulit, ad l̄ras prioris iudicis exeq̄ possit illud ꝑceptum? & ibi tandē dicit quod exequi non pōt tale ꝑceptum, nisi ille primus iudex ꝓnunciauerit actorē mittendū in possessionem bonorū eius cui fuit factum' ꝑceptū tūc ad l̄ras prioris iudicis tenetur taliter iu-
123 dex exequi. † Nec ēt obmittendum puto ꝙ domus mercatorū sunt exēptæ ab hospitādo milites qui veniunt ad ciuitatē ad castrationem, & eius deputātur hospitia ab officiarijs ciuitatis, & est rō quia ergastaria mercatorū sunt occupata à mercimonijs, vt dicit tex. in l. pen. C. de met. lib. xij. & l. in qualibet eod. tit. Sed video male hoc hodie seruari.
124 † Nec scire te pigeat ꝙ in gñali obligatione artificis nō veniūt incudes, & malleū, ꝯm gl. in c. in gñali de reg. iur. lib. vj. faciūt not.
125 in l. nepos ꝓculo. ff. de verb. sign. † Quid ergo dicamus, & pone quod q̄s vult mercatorē iurare suspectū de fuga, an posito qđ habeat multa noīa creditorum nutricata cui de facili nō est possibilis recessus ꝑꝑ multitudinē mercātiarū, vel grauitatē earū? in quo dicas ꝙ non, vt tenent Ang. & Mod. in l. sciendū, ff. q̄ satisd. cog. nu. 2. vbi dicit qđ mercator possidens egregia mobilia, & multa noīa debitorum non tenetur cauere, & ex ꝯñti non potest iurari suspectus, quod ēt firmat Ioā. Bap. de Cacc. in trac. de debit. susp. & fugg. j. q. nu. 10. at sanè, & cū grano salis intelligas dictum Ang. copulatiue .n. præsupponit ꝙ hēat egregia mobilia, & multa noīa debitorum, quorum cā verisimile est ꝙ non est de facili, & possibilis eius recessus, & sic nō debet arctari ad satisdādū de iudicio, & sisti secus etem̄ crederē in q̄one proposita qñ solū ꝑsupponatur noīa debitorum possidere tm̄, & qūo ꝓbetur paupertas mercatoris ad effectum ꝑdictum. Ang. in l. in fundo, ff. de rei vend. nu. 2. dicit ꝓbari ex ꝓbatione cessatio-
126 nis, & fuge. † Hinc aūt non immerito, & extra rē probandam esse propalam videbit an si mercator cessaret seu falliret, liberei si creditores eiusdem cepissent oīa bona sua, Paul. de Cast. ꝑ illū tex. in heres à deb. §. qđ si stipul. ff. de fideiuss. scriptū reliq̄d quod nō
127 liberat̄ nec ipse, nec sui fideiussores. † Prædictis .n. non aduersatur quod si mercator vt cessans, & fugitiuus captus sit, si captura erit iniusta, & tñ de debito ꝯstat, an detineri possit nō obstante ꝙ captura sit illicita in quo Ioā. Bap. à san. Seu. in tract. de debito. susp. & fug. in 149. disputat ꝓ, et cōtra tñ in effectu cōclusum reliquit, ꝙ si debito constat ꝑ confessionē capti vt debitoris suspecti, tunc captura reuocat̄, et hoc per tex. in l. fi. §. fi. ff. quod met. cau. et per doct. Bal. in l. fundus q̄ Lucij tit. ff. de resc. vēd. vbi magistraliter dixit, ꝙ paratū se offerens soluere non debet grauamē reuocari nisi soluat eū ꝯstat ꝑ eius confessionē, at secus concludit qñ alter constaret q̃ per eius confessionē, sed q̄d si est captus, vt satisdet, an cōstito debito possit detineri si vult dare cautionē, dic quod nō vt dicit magistraliter. Bar. in l. si pec. §. q̄ fideicō. §. vt ī pos. leg. q̄a captus est simpliciter vt sa-
128 tisdet secus si capiatur vt soluat. † Sed q̄d de mercatore capto ad instātiā vnius an possit recōmendari in carceribus ad instantiā. Alterius? in quo Bar. ī trac. de carc. ī vlt. col. tenet ꝙ sic. Allegat tex. in l. quot. C. de exa-

pro.

pto.tributo. sed hoc dicit verum Sal.i l.fi.C.de bon.auct.iu.poss.si est tale debitum pro quo q.s de nouo icarcerari posset, sed plenius de ista mã ꝯgerit marsy.in prax.cri.§.attingam
129 nu.31.cũ pluribus seq. †Quid ergo ẽ con uerso an si q.s capiatur ad instantiã vnius re spectu vnius causæ, an satisfacta illa possit ꝑ ipsum recõmẽdari pro alia causa in eisdem carceribus? (v.g.impetraui capturã suspecti, & fugitiui debitoris ad effectũ vt detur ꝑ eũ fideiussoria cautio. quam vult dare, verum q.a ꝯstat de debito creditor vult ꝙ non liberet nisi soluat) q.d iuris? ego ꝓ nunc dicerẽ ꝙ de bet liberari, nã q.a à principio potuit impetrare capturã ad effectũ soluẽdi eligit viã im petrãdi capturã ad effectũ satisdandi nõ põt variare, nã electo vno de ꝯtrarijs non põt ad aliud redire, l.cõmissoriç, & ibi gl.C.de pact. inter empt. & vẽd. nec licita est variatio, vt ibi.ꝑ gl.& doct. sed q.s negabit ista duo esse cõtraria hr̃e fidẽ de debito data cautione, & velle solutionẽ de ꝑsenti.cogita q.a pẽdet in facto, & nõ potui talẽ casum in spẽ decisum reperire, & hoc maxime ꝓcedit re non existẽte integra, puta q.a debitor vellet dare cau tionẽ, & postea creditor dicat velle ꝙ soluat, & an & q̃n dicat mercator cessant, & fugitiuus, vide Ang.in ꝯs.lxv.incip.queritur, & est
130 qõ ꝑ statuta. †Sed illud in mẽtẽ venit. An mercatores falliti cessantes, & fugitiui possit torqueri vt idicẽt pecunias eis datas ad mer cãdũ, quas nunc hr̃e denegat, illasq. ꝑdidisse & subtrapas fore dicũt? Dicas ꝙ sic, vt dicit Par.à Put.in tract.sind. i verbo tortura c.an in cã pecuniaria vers.an principalis in ciuili cã, & Hip.de Mars.in l.diuus col.j.ff.de q. & in sua crim.prax.§.expedita nu.62.& Franc. Purp.in l.singularia nu.94.ff.si cer.pet.& est rõ quia oĩs coniectura crescit cõtra fallitos qui ad mentiendũ faciles sunt, & infamissimi, vt inquit Ioan.Bap.de san.Seuer.in trac. de deb.suspecto, & fug.q.j.col.vlt.(qui vt in quit) deberent more antiquissimæ legis dari creditoribus lacerãdi, & ibi nr̃ Inuictissimus Carolus V.R.Imp.nouellam fecit prag.inc. Contra aũt: qua statuit contra bancherios & numularios denegãtes deposita deponẽtibus restituere, nã si se absentauerint, & ꝑ sex dies latitauerint, debẽt citari in domibus in q̃bus habitare solebãt, & si citati ꝑ alios, sed dies latitauerint, & non cõparuerint, & suis creditoribus nõ satisfecerint, i pęnã mortis nãlis incurrũt, & elapsis dictis sex dieb⁹ post citationẽ põt, & debet ꝯtra eos ꝓcedi ad for iudicationẽ nullo alio tp̃e expectato, & debẽt publicari ꝑ foriudicatis per loca solita.
131 †Vlterius adeo leges odio ꝓsequunt̃ tales fallitor, vt nec eis ꝯcedãt miserabile cessionis beneficiũ, vt inq̃t Bald. q̃ oĩa sciuit in ꝯs. 219.inc.suꝑ libris.Thesaurariç lib.iij.ij.col. quẽ seq̃tur Nicol. Boër.in decis.ccxv. nu.6. vbi plus inq̃t nu. 7. quod nec ẽt hñt benefi-
132 ciũ immunitatis ecclesiasticę. †Nec eis ser uãda sunt pacta à creditoribus facta, v.g. ꝙ asserentibus ipsis, fuisse ablatas ab eis pecunias deuenerint ad concordiã, remiserintq́. ob id aliq̃ pecuniarum partẽ nã ꝯstito ex post facto eos mercatores fore soluẽdo, & eõ pa cta eis haud seruãda sunt, vt decidit Boër. in decis. ccxv. citat in hanc fermè sñiam fuisse Ioã.Bap.à san.Seu.in rep.rub.extra de don. in antiquo fol.13.col.ij.nu.15.in add.sed de
133 hijs hact. †Illud quoq; sępe me redijt Ancipitẽ nũ in curia nũdinaria possit ꝑsentari instr̃m iuxta formã, ritus magnæ curiæ Vicariæ, i quo alias dicebã q̃d sic, & hoc ꝑ ritũ dictę magnę curię Vicarię inc. Itẽ nota ꝙ q̃n volens, quo cauet̃ posse præsentari instr̃m de bitorem suspectum, & fugitiuum, constito ꝑ duos de fuga, & tunc expedit̃ citatio ꝯtra eũ vt veniat ad assecurãdũ iudiciũ, & in defectũ fideiussoriæ cautionis capiat̃ de ꝑsona, i nũdinis vero nõ req̃ritur probari de fuga, q.a oẽs veniẽtes ad nũdinas sunt suspecti de fuga vt dixi in seq̃ẽti ꝑte, ergo præsentatur instr̃m in curia nũdinaria, & ducit̃ debitor ꝑ citationẽ realem vt dicã in seq̃ẽti parte an te tribunal mag̃ri nundinarum, & interrogabit̃ debitor super tenore instr̃i, & si fatetur debitũ esse verum, & instr̃m est liquidum, & dilatio data ad soluendum elapsa est detinebit̃, si vero nõ est elapsa dilatio, & allegat̃ ex alia cã q̃ ex eo ꝙ reperiatur in nundinis suspectũ & fugitiuum, & probabitur ꝑ testes, & tunc interrogabitur si habet fideiussorem, & si nõ hẽt detinebitur de ꝑsona, & ita vidi pluries
134 practicatum. †Quid.n.si vxor mea publice mercaturã gerat num censeat̃ de volunta te mea gerere, adeo vt ex contractibus ꝑ eã initis ego tenear, & quo ad primã dicẽdũ esse inq̃unt doct. q̃d si publice exercet merca turã censebitur ex voluntate mea ꝓuia id facere arg.l.barb.ff.de off. præsi. & l.eius q in ꝓuinciam, ff.si cer.pet.& probat tex.in l.j.§. item

item ppositio,ff.de exer.quo ad ſm ſi merca turã gerat de volũtate mea,vel eã ad id ppo no, ego tenetur ex oĩ cõtractu celebrato oc caſione illius mercãtię,vt declarat plenè do. Pirr.engh.doct.gall.in conſ.q voc. aureæ in tit.de ſociet.inter vir.& vx.iij.c.& ibi ẽt dicit in c.iiij.qđ ipſa vxor põt conuenire,& cõue niri,& maritus eius obligat ex ea re,& eſt rõ ſm eũ quia vxor publica mercatrix eſt tanq̃ pcurator cũ libera p l.ſed,& pcuratorem iũ
135 cta gl.ff.de inſt. †Nũquid minori matricu lato in arte mercãtiæ detur reſt.in integrũ ſi læſus eſt in quo Bar.iuris antiſtes in l.j.verſ. & eadem rõne putarẽ.C.q & aduer.quos di cit ꝙ nõ,niſi læſus foret in aliquo nõ ꝯcer- nẽte artẽ,ſeu mercaturã, quẽ ſeqtur ad lrãm Lud.R.in ꝯſ.319.incip. quærit,& Marſ.in l.
136 infans,num.2.ff.de ſicc. †Illud ẽt adſcribẽ dũ hic duxi: pone plures ſunt mercatores ſo cij quoꝝ vnus occidat nunqd ſocij ſupſtites poſſint accuſare de morte ꝯſocij? Repi Ma- ſuer. in ſua paxi. in tit. de exp.int.& dã.fol. 101.col.ij.itẽ pp homicidiũ,quẽ refert,& ſe qtur in dec.233. ij.parte Boër.ꝙ pñt accuſa
137 re,& pſequi ius vindictæ. †Finge.n.merca torẽ promiſiſſe ſeq. ſoluere centũ ꝯſtituiſſe infra certũ terminum,&ſi nõ ſoluerit,pſtare cxxv.qũo.n.intelligat illud (ſi nõ ſoluerit.) dicas quod intelligi debet.i.ſi fuerit in mo- ra ſoluendi,l.ſi duo,ff.de ꝯſt.pec.in ſi. qa ela pſo termino ſtatim mercator dr̃ in mora,&
138 ita ꝯſiderat Bal.in tract.de ꝯſt.nu.2.†Alias hæſitari ſummo opæ vidi,nũquid mercato- re intricato nõnullis debitis interfecto ſupſtite eius filio q trãſegit cũ occiſoribus rece pta certa pecuniaꝝ quãtitate teneatur credi toribus illã pecuniam ſoluere ? reperi Alb. de Roſ.in l.eũ,qui. C.arb.tut. & in l.hr̃des, C.de his qui.vt ind.tenẽtem quod nõ,quem ſeqtur Boër. in deciſ.ccxxj.num.5. parte j.
139 †Nec ambigẽdum putes ꝙ mercatores cõ ueniri pñt ex quilibet promiſſione facta in- ter abſentes per nũcium ver.epiſt.vt no.Bar. in l.Q.Mutius, ff.de mand. & proprius, ſm Bald.in l.in perſonã,§.q pecuniã,ff.de pact. & ſequitur Boër.in d.deciſ.ccxxj.num.14.in
140 ij.parte. †Sed pone quod mercator tradi- dit multas merces cuidã ſanſario vt eas ven dat,nec de mercede cõuentum fuit, qua igr̃ actione conueniatur mercator p ſanſarium pro mercede venditionis dictaꝝ reꝝ ? dicas quod conuenitur actione pſcriptis verbis,vt magrãliter tradit Ioan.Fab. inſt. de act.§.a- ctionum aũt num.27. ad eã mercedem q̃ in ſimilibus ſolita eſt pſtari,pro quo vide text.
141 in l.de pſonetico,ff.de prof.†Sed finge ali quẽ mercatorem Florentinum hr̃e nõnul- los factores in ciuitate Lugduni ad vnã rõ- nem mẽſam,ſeu fundicũ,an poſſit pro ꝯtra- ctibus celebratis p factores ſuos Lugduni ibi ꝯueniri ſi ibi reperiat ? & dicas qđ ſic vt ſcriptũ reliqt Paul.Caſt.in l.heres abſens §. apud labeonẽ p illũ tex.ff.de iud.quẽ ibi ſeq
142 tur Boër.i dec.cxiiij.in j.parte. †Progrede re vltra lector,& finge q aliqs mercator Ia- nuẽſis ſe obligauit pœnes acta curię ciu.Flo rẽtiæ dare cuidã Florẽtino cẽtũ,& euenit qđ mercator inuẽſis timẽs ne ſibi accuſet obli- gatis Florẽtiæ, ꝯuenit ipm Florentinũ in cu ria Ianuẽſi,ibiq. oppoſuit quaſdã exceptio- nes,& citari fecit Florentinũ,q nõ cõparuit, ſed accuſauit obligationẽ Florẽtiæ, merca- tor Ianuẽſis allegat litis pẽdentiam, & petit cãm remitti qd iuris vide pulchre Boër. i de ciſ.cxiiij.& pſuppono in j.parte,& de iure re gni vide ritus magnę curiæ Vicariæ de ꝯuen tione,& regiã pragm.ex qbus oĩbus hẽs ve- ritatẽ, & vide ẽt Affl.in dec.ccxciiij.inc. qdã
143 creditor. †Quid.n.ſi aliqs mercator con- dẽnatus fuit vt infra certũ terminum ſub pę na reddat rõnem , vel ad id ſe obligauit pœ- nes acta,qd debet facere vt nõ incidat in pœ nã,ſi forte rõ reddi non põt infra terminũ , qa eſſet intricata ? dicas quod põt compare- re,& dicere ꝙ calcularia, & viſis rõnibus eſt debitor in vno nũmo,& illud ſoluat,& ſi ap paruerit eũ debitorẽ in maiori ſumma , det fideiuſſorẽ in prõptu,& erit ſecurus,ſm An- gel.Alex.& Bal.in l.ſi reſiduũ,C.de diſtr.pig. & Bal.in c.j.§.j.col.iiij.verſ.ſed qd ſi arbitra- tor de l.corra.& cõſ.ccclij.lib.iij.& Paul. de Caſt.i l.ij.q̃ legit cũ l.j.& l.ſi à te. C.de pact. inter empt.& vend.& Ioan.Fab.in l.acceptã C.de vſu.& plenius Boër.in ꝯſuet. Biturg.§.
144 itẽ,& ſi laccacteur fol.58.†Quid igitur de iſtis mediatorib.ſeu ſanſarijs qbus mediãti- bus multi ꝯtractus celebrãtur de qbus loqui tur totus tit.ff.de pxœ.nũ teneatur de dolo,& culpa?dicas qđ ſic,vt voluit Bart.in l.j.ff.de pro ſo.in l.aut q aliter,§.hæc verba,ff.qđ vi aut clã,& an ſi fieri fecerint ꝯtractũ vſurariũ teneãtur ad vſuraꝝ reſtõnem ? dicat ꝙ ſic vt eſt gl.ſin.in l.ſi ſciente,ff.ad leg.pomp.de pa ri.& ibi Bart.Ang.& Alex.in l.iij.§. ſi pcura tor,

tor,ff.quod quisq; iuris, & hr per Pirr.Ang. in cõs.aur.in c.24.fol.157.& vide Lud.de R. in sing.271.inc.fui interrogatus hoc mane.
145 †Vtrũ qui emit mediãte ꝓsoneta aget redhibitoria? dicas ꝙ sic ꝭm Alb.de Rosa.in l.
146 si ꝓsoneta,ff.eo.tit. †Finge.n.quod in lib. mercatoris cõtinetur me esse sui debitorẽ, & ipse esse meũ debitorem an isto casu fiat cõpensatio,& an sit in ptãte mercatoris inq̃ cãm velit ꝯuerti id ꝙ mihi debet dicas ꝙ isto casu fienda est cõpensatio eius debiti quod vult exigere mercator, nec põt dicere id qđ mihi debet,velle couenire in talem quãtitatem,eius qđ ego sibi debeo,& nõ in aliã ex quo nõ sumus in mã tituli de solutionibus, quod quidem est veꝝ qñ debitum ꝙ qs vult compensare est æquale illi ad quod vult facere cõpensationem,vel illo maius, qa si esset minus,alio nolente cõpensare non fieret cõpẽsatio, nisi offerret residuũ ꝓut lata ꝯcludit Guil.Mayn.in l.si in duabus actionibus, ff.de reg.iur.in fi.pro quo ẽt vide Alexan.in
147 cons.85.in iij.lib. †Vlterius nõ obmittas scire qđ si mercator sequestrari fecit merces venales alterius mercatoris,si deinde sequestrum reuocat per iudicem qui id ipm fecit, cognito de iure ipsius, si mercator ille cuius merces nõ potuerint vendi, & si iudex q reuocatoriã sequestri tulit, nullã mentionẽ fecerit de dãnis,expẽsis,& interesse põt tñ mercator ille ex nouo iudicio petere, ꝭm Bal.in cons.249.incip.quidam mercator in iij. lib.
148 †Quid ẽt de eo qui depositum fecit apud aliquẽ mercatorem,& iudex coëgit eundem mercatorem depositariũ vt restitueret alicui nõ sit liberatus? hanc qõnem de facto cõsultus Raph.Cuma.in ꝯs.185.ꝑ totum,dicit,ꝙ si ille cui ꝑ iussum iudicis fuit restitutũ depositum ꝑtendatur creditorem fore deponẽtis, & anteq̃ ei fuisset restitutum fecisset eidẽ depositario fieri sequestrũ, seu mandatũ sequestratiuum,debebat depositarius intimare deponẽti vt veniret ad reuocari faciendum sequestrũ,item debebat appellare à iussu iudicis,& intimare ẽt deponenti,alias male sol-
149 ueret. † Est.n.rõ quare in curia mercatoꝝ iudiciũ dici summarium iuris antistites noïare cõsueuere: quia inter mercatores attendit simpliciter veritas negocij ꝭm Bal. in cons. xl.in v.lib. num.10. & cons.466. num.5.eo. lib.est ẽt rõ (vt dicit dñs auctor) quia mercatoꝝ curia ecclesiasticæ æquiperatur vbi ꝭm equitatem canonicam ꝓceditur: imò non solum veꝝ est mercatorẽ dici de foro ecclesiæ, sed & mercator dr̃ miserabilis persona dum est in mercimonijs,& peregrinatur ꝭm Alex.in cons.cxxxj.lib.vij.incip. ops Dei ad fi.& sequitur Ioan.à neuiza. in silua nupt.li. vj.num.29.& Fel.in c.sigñationibus de offi. deleg.in vers.vj.& hac ẽt rõne attenta,causæ mercatoꝝ debent summariæ tractari, cum in causis miserabilium ꝑsonaꝝ de plano, & æquo ꝓcedatur,absq; scriptis, & solutione sportulaꝝ: vt est tex.in aut.de mand. princ. §.si tibi quoq; ibi. (viliũ) & ibi Bar.& doct. pro hoc est tex.iuncta gl.vers.vel ꝑsonę in l. nonnunq̃ la.j.ff.de iud. sed quid inq̃t Bertr. doct. gallicus non modicæ auctoritatis, & scientiæ,in cons.liij.ij.lib.num.10. quod de iure cõi non est ꝓcedendum inter mercatores de bono,& æquo ꝭm opin.Bart.qa dicit ipse quod Bart. qñ de hoc mentionem facit in l.si fideiussor,§.quædam, & in l.quintus, ff.de fideiub. id dicit ex dispõne statuti, seu municipalis ꝯstõnis,& sic non dicit quod id de iure cõi procedat,quod apertius ꝭm eum colligitur ex dictis Bald.in l.si pro ea.col.fi. vers.vnde facit ad qõnem in curia,C.man.& Ang.in §.item si quis inst.de act.vers.quæro statuto,& sic ꝭm Bertr. oẽs doct.qui loquuntur quod in curia mercatoꝝ agitentur causę de bono,& æquo loquuntur qñ.i.forma statuti dispositum, non ꝙ ita sit de iure cõi, licet dicat,quod ẽt de iure cõi curia mercatorum habet aliquid specialitatis,ꝑꝑ ꝑcipuam fidem quam hñt homines in eoꝝ promissoribus,est tñ bene veꝝ quod postea reperi eũdem Bertr. in cons.363. in ij.lib. in vlt. col. simpliciter tenentem ꝙ causæ mercatorũ debent tractari de bono,& æquo: non rigorose,& ad hoc citat Ang.in cons.198.incip.Arnaldus ferici,col.ij.&cons.321.exordẽte creditor volens. Imò plus subdit quod mercatorum domus debet esse veritatis,& æquitatis,& idem inquit ipsemet in cons.cxlix.lib. iij.num.4.sed vtcũque sit dicamus ꝙ id sit de iure cõi receptum,vel quod longa consuetudine,aut cõstitutione municipali inter mercatores ædita id sit adinuentum, oĩno receptum video cãs mercatorum de bono,& æ-
150 quo tractari. †Sed quia turpe est nescire q̃ ꝓprio ore quis ꝑfert.Videamus igr̃ quid est dicere qđ in curia mercatorũ agit̃ de bono & æquo? in quo sunt qui dñt quod æq̃tas debet

bet attendi quæ ꝓueniat ex iure gentium,& gñali, nõ aũt quod ius ciuile disposuit, sunt ẽt qui dñt (vt Saly.) in l. placuit. C. de iud. qđ isti male dñt,& contra casum, l. bona fides, ff. depo. in princ. vbi ius ciuile inspicit, alij (vt Bar.) ꝯm eum dñt quod oĩa debent ꝑtermitti q̃ non attingunt principalis negocij veritatem, q̃a tales sunt solẽnitates de apicibus iuris, q̃ non considerant in curia mercatoꝝ, l. fideiussores, §. quædam, ff. man. (vt si sit intentata actio directa vbi competat vtilis, vel ecõtra:)& ita intelligit Bal. in l. si pro ea. C. man. & in d. §. quædã,& Soc. in cõs. ccxlij. in cip. circa primũ consultationis articulũ versic. si. in ij. parte,& in cõs. 126.& in cõs. cxx. j. lib. vij. col. vers. nec ex eo vbi inq̃t, ꝙ ꝑ talia verba de bono,& æquo non vr̃ reiecta allegatio iuridica, sed bene allegatio cauillosa, & ita dicit notari ꝑ Abb. in c. dilecti filij de iud. vñr. n. reiecti apices iuris q̃ veritatem negocij non tãgunt. In hanc fermè sñiam nouissime repi cõcurrere Benu. Strach. in trac. quem de merc. appellat in ea parte qũo ꝓcedendum sit in causis mercatoꝝ, sed ad vnum aduerte vt nõ cursim legas eius dicta, ꝙ qtũs inq̃t, non esse faciendam dr̃iam inter bonũ, & æquum, sed quod vbi est bonũ ibi est æquum, salua pace id non est veꝝ, imò vbi iuxta verbũ bonum, non addat̃ ęquum remanet mã odiosa ꝯm Bald. in l. certum, C. vnde legi. & vnde cogn. vbi ponit exemplũ de statuto, quo cauet̃ quod masculus excludat fœminam in succedẽdo, nam istud statutum factum est ꝑꝑ bonum publicum, (vt cõseruentur familiæ) quę ꝑ masculos conseruentur, & ideo dr̃ bonum, & æquum vt fœmina excludat̃, l. maximum vitium, C. de libe. præt. Ideo verba statuti tanq̃ odiosa, sunt quantũ fieri põt restringenda: seruandum tñ est statutum ꝑdictum ꝑꝑ bonum publicum in suo stricto sigñatu,& ꝙ inter bonum,& æquum sit dr̃ia vltra Bal. tenet Ant. de But. in suo repertorio iuris ciuilis in lr̃a E, in verbo æq̃tati, allegat, l. cõgruit, ff. de off. præs.& exp̃ssius firmat Guliel. Mayner. in l. in oĩbus quidem ff. de regul. iur. versus finem pro quo citat, l. hac l. C. de pact. cõuen.

151 †Illud ẽt prædictis affine est quænam dicat̃ ęquitas,& q̃s rigor? In quo Sal. in d. l. placuit (ex mẽte D. Cipriani) scriptũ reliquit ꝙ æq̃tas est iustitia dulcore misericordiæ tẽperata, at Bal. in l. j. col. iiij. ff. de iustitia,& iure dicit, ꝙ æq̃tas est iudicium in quo circũscriptis regulis iuris statuit ad dictamẽ rõne naturalis, & hoc optime ꝓbat Arist. in lib. v. Aethic. c. ix. alibi idẽ Bal. i l. iij. C. de dot. ꝓ. dicit ꝙ ęq̃tas nihil aliud est q̃ naturalis rõ l. scire op. §. sufficit, ff. de exc. tut. & Affl. in ꝯst. circa violẽtiarũ vj. no. dicit ꝙ ęq̃tas est quoddã tẽperamentum rigoris,& sic nõ est illi rigori opposita, vt dicit Guliel. de mon. lau. in cl. ij. de app.& seq̃t Dom. de san. Gem. & ꝑp. in d. c. discip. verb. dist.& plus subdit Affl. vbi supra ꝙ si extaret aliquod statutũ continens æq̃tatem,& aliud in eodẽ casu statutum extaret cõtinens rigorem, ꝙ debet iudicari ꝯm illud statutũ cõtinens æq̃tatem, q̃a æq̃tas, & rigor non sunt oĩno contraria, sed æquitas est tẽperamentũ rigoris vt supra alibi idẽ Afflict. in ꝯst. si q̃s in posterum in v. no. seq̃tur id qđ dicit Sal. videlicet ꝙ æquitas nihil aliud est, nisi ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiæ, & si recte inspiciantur oẽs dictæ expositiones idẽ sunt nec ad imparia iudicandæ, & adde multa dicta de æq̃tate ꝑ mar. ma. bon. ui. pata. in lib. dial. i verbo ęq̃tas 23. fo 481.

152 †Hæc. n. est illa æquitas quam semꝑ debet præ oculis iudex hr̃e l. q. si ephesi, §. in summa, ff. de eo ꝙ cer. lo. Hæc est illa æquitas q̃ ꝑfectam rõnem appellant, q̃ leges strictasq. leges interpretat̃,& emendat nulla scriptura cõprehensa, sed solũ in vera rõne cõsistẽs, vt inq̃t Cic. pro cincinna. oĩno bene agis, à verbis. n. recedis,& æquitate vteris alibi dĩ iustitiam,& honorandam, vt in auth. de æqua. dot. §. j. in fi. alibi ꝙ iudices in proferendis sententijs debent vti æq̃tate, vt iiij. q. iiij. c. j. & ꝓniores esse debemus ad misericordiã q̃ ad rigorem lxxxvj. dist. nõ satis, sñia. n. quæ misericordiã in se non hẽt fugiẽda est l. dist. c. ponderet, humanior. n. sñia sequenda est l. fin. C. qui bon. pos. semper. n. ęquitas p̃ferenda est rigori, ꝑ tex. no. in l. placuit C. de iud. &c. fi. de trãsact. &c. disciplina xv. dist. in subtilitatibus iuris ꝑniciose erratur l. si seruũ, §. sequitur, ff. de verb. ob.& in tm̃ veritati cõsona sunt prædicta q̃ attendenda est potius æquitas, ꝙ licet vltima opin. gl. vel doct. censeat̃ approbata, vt no. Bar. i l. in bonæfidei, ff. dep.

153 †Non tñ procedit qñ prima opinio saperet eq̃tatem,& vltima rigorem, quia eo casu censetur approbata prima, & non vltima, ꝯm Franc. Aret. in ꝯs. 163. incip. diligenter,& mature discussis vij. col.

154 Itẽ licet regula

gula fit ꝙ in spectantibus ad ius canonicũ,& foꝝ ecclesiasticũ attendať ius canonicum,tñ si ius ciuile æqtatem sapit,& ius canonicum rigorẽ attendendũ erit ius ciuile, & in foro ecclesiastico,contra ius canonicũ,ſm Arch.
155 in c.quod à patribus 85.dist.†His.n.oĩbus vnum salis granũ addas vt non ꝓcedant subtilitate,veritatis inuestigatiua,qa & illa à iure ne dum non respuitur,sed cõmendatur c. cappellanus, & ibi.gl.fi.& do.Abb. ad hoc no.extra de fer.& in c.licet cãm vers.subtiliter inqrentes,& ibi Abb.ij.col.extra de ꝓb. &ꝑ Abb.in c.dilect.iij.col.de iud.& Ias.in l. cũ stipulati sumus,§.seqtur, ff.de verb.obli.
156 †Item adeo ęqtati iura fauent ꝙ licet post cõclusum in cã testes ꝓduci nequeunt,tñ æquitate suadente ẽt post conclusum ꝓducũ-
157 tur,ſm Abb.in c.j.de iud.†Item stãte statuto ꝙ reus nõ possit opponere cõtra actoris intẽtionem,æqtate tñ suadente agentem iudex repellet, ſm do.Ant.in c.cũ dilectus de cons.citat Innoc.in c.cũ olim de cens.& idẽ dicit ipse dom.Ant.in c.bonę de postu.prel.
158 †Item si excõicatus iniuriã passus fuerit, q agere nequaq̃ põt,vt in c.intelleximus de iud.æqtate tñ suadente iudex motus talẽ in-
159 iuriantem punire põt. vt ibi. ꝑ doct. †Itẽ si res mea peruenit ad te,ad quam recuperandam nulla mihi cõpetat actio. iudex tñ æqtate suadente compellet detemptorem ad eã restituẽdam, & voluit Hostien.in c.bene de appel.& in c.ꝑ tuas de arb. pro quibus ẽt faciunt dicta ꝑ Abb. in c.peruenit de empt. &
160 vend.†Faciunt ẽt pro ꝑdictis dicta ꝑ Host. in c.quintauallis de iureiur. vbi dixit ꝙ iudex ex officio æqtate suggerẽt debet occurrere manifeste iniquitati,ẽt si parti essent ꝑclusa via ꝑ pactum,seu ꝑ statutum. †Item
161 si indebitum vigore alicuius sñiæ soluero, potero æqtate suggerente illud repetere per cõditionem sine cã ſm do.Alex.in l. Iulianus veꝝ debitorem,ij.col.circa medium, ff. de cond.ind.citat pro hoc casum in l.elegan ter,§.si qs post.ff.eo.tit.& hæc hactenus. & qd sit rigor iuris, & apices ipsius vide Mar. Mant.bon.in lib.obseru.leg. in obser.lxvj. in tit.de apicibus iuris, & in obseru.lxxj. de
162 asperitate iuris. †Quiditatẽ æqtatis ex ijs q̃ superiori loco diximus minime ignorare poteris,seqtur vt qs sit rigor in publicũ afferamus, & reperio aliqñ rigorẽ à grãmaticis accipi pro nimio frigore,ſm Plin.in epi.ibi rigor ęque certauerit niuib.nec color cedit. col.li.ix.c.xiiij. quã recẽtissimi rigoris aqua infusa Plin.lib.7.c.50. certis pestifer. color remeat horis,aut rigor.alibi ꝑ duritie,& inflexibilitate.Virg.j.Georg.Tũ ferri,atq; argutæ lamina ferrę.Trãsumiť & alia,vt rigor nãæ,hoc est seueritas,& implacabilitas.Pli. lib.vij.c.xix.exit hic ai tenor,aliqñ in rigorẽ quẽdã,toruitatemq. nãæ durã,& inflexibilẽ, affectusq. humanos adimit : aliqñ dr̃ rigor oronis.i.tenor quidam ꝑpetuo sui similis. Quint.lib.ix.c.iij.Oro habeat rectã quandã velut faciem, q̃ stupere immobili rigore nõ debeat: sed à nr̃atibus rigor describiť ꝑ quadã districtione iuris,seu eccessu,aut austeritate iuris scripti,aliqñ ad terrorem, aliqñ rigor,seueritas appellať: vt l.dist.c.vt ꝯstitueret in gl.& xlj.dist.c.disciplina in gl.sed qualiter,& j.q.vij.c.dispẽsationes,& c.exigũt de sent.exc.qñq; rigor idẽ est ꝙ subtilitas iuris: vt in c.lr̃is de rest.Spo.&c.sæpe de ꝑben.&de app. qñque rigor dr̃ iustitia: vt ea dist. c.oĩs qui &c. vera : qñq; rigor ius strictum à quo nullo modo recedi põt appellať ſm gl. in l. placuit,C.de iud.in gl.vlt.& seqtur Bal.in c. si causam, col.j.ver.sed qd si in statuto ęxtra de re iud.& in ꝯs.343.examinãda sunt,col.j. hunc aũt rigorem iuris (q & strictũ ius vocať) consistere in eo dicamus: videlicet,in ipsa scriptura, & verbis ꝑcise obseruãdis, vt & Bal.in suꝑiori citato loco dicẽdũ esse inqt.
163 †Sed qa non semꝑ verbis inherẽdum est, sed medullitus leges intueri debẽt (ꝙ & ab ipso iure haud dissentire vr̃) cum à verbis recediť,& id quod nãli rõni consentaneum videbitur fieri cõtigerit ęqtatis nomẽ non immerito vsurpat,& nõ imaginariam,& nr̃i capitis ad libitũ æqtatem leges sumi putauere,sed eam quam rõni coniunctam (vt dixi) visum fuerit: vt scriptũ, & ad notatum reliquit Bal.in rub.C.de cõst.prec.col.ij.ver. q̃ro an circa, & in cõs.xcix.super j.col.j. in fi. lib.iiij.&Rom.cons.cxlix.cõclusionẽ,col.ij. quorsum.n. (inqt Bal.) astinebat leges scribi si iudicibᵃ liceret ad libitũ recedere à scripto,& suo arbitrio æqtatẽ fingere: vt tradit Odofr.in c.j.§.& qa vidi col.antep.q̃ro. de ijs. q feu.da.pos.æqtates.n.hoĩum nõ hr̃e in se põdus statuti nisi legib. vel ꝯsuetudine ꝑscripta sint roboratæ,nemo est q nesciat. qa sæpe ab hoĩbus errať in coniecturãda mente tã cita: ꝑꝑ nomina subtilitatẽ, & qa dispo-

nentes

nentes aium non videmus: vt tradit idē Bal. in l.pcib.col.ij.vers.dixi ergo de duobus,C. de imp.& al.sub. & vt exeplis, ea q dixi mus magis intelligere valeas, legito tex. in l.j.ff. ad l.rho. de Iac. ibi.n.reperies Paulū in iure rndisse q si merces pluriū mercatorū fuerint in naue piclitāte, & merces vnius fuerint ia ctatæ in mare vt saluent nauis,& alioꝝ mer ces,alij mercatores debēt ɔtribuere pro ra ta quo ad res iactatas, & ea videbat rō qa ex iactu merciū vnius,merces alioꝝ salue factę sunt,ecce.n.si simplicē scripturā, & verba il lius l.intueri velis,eo tm̄ casu fit ɔtributio p dños aliaꝝ mercium,qn̄ nauis,& merces a lioꝝ saluæ factæ sunt,& qa poterat euenire q piclitāte naue merces vnius fuerint iacta tæ pp qd merces, & nauis euaserūt illud pe riculū, & deinde illinc ad duos dies ex alia tēpestate nauis,& merces piclitauerūt,& ali quæ ex mercib.piclitatis recuperent nunqd debeat fieri ɔtributio de mercibus recupatis cū iactatis, & intuēdo verba tm̄ illius l.j.nō dr̄et fieri,qa merces,& nauis nō euaserūt,& tn̄ de æqtate Sabinus (vt refert Calistratus) in l.nauis,ff.eo.tit.§.sed si nauis voluit q fie ret ɔtributio,ex quo mercator q primo pie cit merces vtiliter gessit licet effectū non ha buerit nō tn̄ ei poterit imputari,& sic ęqtas vnius,l.puidet in eo q rigor alterius de ne gare vr̄,vlterius legito tex.in l.habebat,ff.de inst.act. vbi hr̄ quod si qs pposuerat instito rē mutuis pecunijs accipiēdis,item merci o leariæ, q institor accepit mutuam pecuniā, egit contra dñm quas,pposuisset eum mer ci oleariæ,& p ɔns mutuis pecunijs accipiē dis ob eam cām,& nō potuit pbare ea quæ sunt necessaria ad obligādum dñm in ijs ad quę ppositus est,& ideo absolutus fuit.vult igitur agere iteꝝ ex illo capite, ex quo fuit expsse ppositus an possit? & certe s̄m rigo rem iuris non pōt,sed de æqtate bene pōt a gere vtili actione,sicq. æqtas ab ipsis legib⁹

164 adinuēta est.† In tm̄ veꝝ est inter mercato res agi de bono,& ęquo q licet,iudiciū inci piat a citatione s̄m Bar.in rub.ff.ne quis eū q in ius voc.tn̄ inter mercatores in nūdinis nō solet fieri citatio verbalis,qa ibi volens ali quē ɔuenire in ipsis nūdinis eū euocare fa cit p birroarios, & eū corā magr̄o nūdinaꝝ asportare facit de psona,& est rō qa veniens ad nūdinas oēs sunt suspecti, & psumunt in fuga, s̄m Bar.in l.heres absens inf.ff.de iud. & pulchre Fran.cur.iun.in trac. de seq.vi.q. vn̄ ob hāc,cām nō fit citatio,nā qn̄,periculū est in mora,actus expediri pōt absq; citatio ne partis,s̄m Alex.& Ias.in l.si fideiussor, §. si satisdatū,ff.q satis.cog.& Inn.in c.signauit in fi.de test.& Alex. i l.de vnoquoq; ff.de re. iud.col.ij.& licet p debito ciuili nunq̄ possit qs capi,nisi p debito fiscali.nisi citet vt nota biliter inqt Bar.in l.cū eo,ff.ad l.Iul.pec. tn̄ aduertēdū est qd ibi subdit Bart.q ēt p de bito priuato iudex si vult pōt quē capi face re,nō vt in carcerē ponat,sed vt veniat, sicq. ob ista ita praticat in curia nundinaꝝ,vt in choeē iudicium p citationem realē,vbi alias & regulariter a verbali exordium capit, hoc etenim nō sine rōne receptū est, cū si citatio verbalis fieri dr̄et in curia nūdinaria statim citati recederēt ab inde,scientes vlterius ibi nō posse ɔueniri,& iurisditionē esse tēpora lē, & restrictā ad illud territoriū nundinaꝝ tm̄,& sic actor deluderet qd non est fiendū.

165 † Item reo ɔstituto in psentia magr̄i nun dinaꝝ,licet alias i iudicijs ordinarijs soleat dari libellus in scriptis,sed simpliciter fit ta lis qualis petitio,vt solū appareat,qd quale, quantū ue petat,sicut ēt fieri adsolet in iudi cio summario vbi pcedit ex nō scripto, seu de plano,& æquo,s̄m Bar.in extrau.ad repr. in verbo, & figura, & Lanfr.in c.qm̄ contra in verbo libellus extra de probatio.& Bar.in l.ij. C.de sen. ex peri.reci. Petrus Foll.

166 † Quinto,dr̄ summaria cā,vsuraꝝ.s.quādo excipitur cōtra creditorē,q cōtractus est vsu rarius, vel quādo agitur de cōpēsatione vsu raꝝ,vel si dicatur testm̄ vsurarij non valere, vel nō esse sepeliēdū in ecclesia, q in multis alijs similib.casibus,de qbus p Card.in cl.di spēdiosam, in 31.q.cū quinq; alijs q.seq. de iud. & ibi ēt est tex.loquēs expsse de vsuris. veꝝ intelligitur illud,quādo qō vētilatur co rā iudice ecclesiastico,nō coram seculari,qa iudex sec.debet seruare leges. Ita dicit Card.

167 in d.cl.dispendiosam,in 34.q. † An aūt in crimine vsurarū possit deueniri ad torturā stātibus indicijs? vnde Soc.in cons.219.in fi. in ij.vol.vbi tenet, q sic. & nota illam deci. quia forte quis responderet in contrarium.

ADDITIO Hoc aūt in regno mini me pcedere scias cū tortura nō iferatur nisi in casib.in qbus venit imponēda pœna vltra relegationē vt in c.tormenta. P. F. V.I.D.

168 † Sexto,dr̄ summaria,cā alimētorum, qa expe-

expedit de plano.& ēt die,feriata, vt eſt tex.
in l.ij.ff.de ferijs,& not.Alex.in add.ad Bar.
i l.ſi qs à liberis,§.ſi qs ex his,ff.de lib.agn.
& Bal.in l.ſi qs in ſuo,C.de inoff.teſt.vbi di
cit,ꝙ cā alimētoꝝ,eſt ſummaria,nō ſic in cā
legitimæ,qa nō eſt ſummaria non obſtāte,
ꝙ legitima ſuccedat loco alimētoꝝ,& Bal.i
l.nōnunq̃,in ij.lect.ff.de iud.& Bar.in l.j.§.fi.
in j.col.ff.de pt.ſtip.Quod tñ declara,&limi
ta ꝓcedere,qñ agitur de alimentis pñtibus
vel futuris,ſecus ſi de pteritis,qa tūc non eſt
ſummaria. Ita tenet Bal.in l.j.col.ij.ver.qro
nūquid in cā,&c. C.de fid. Item ſecus,ſi ali-
menta debeant ex ɔtractu,ſm Bal.in d.l.nō-
169 nunq̃. †Septimo,dr̄ ſummaria cā,q̄ agitur
cōtra cōfeſſum,quia eo ipſo,ꝙ debitor in iu
dicio cōfiretur.nō requirit ibi alius ordo iu
ris. Sed tm̄ fit ſibi pceptū,ꝙ ſoluat.ita tenet
Bal.in l.ſi debitori,in j.lect.ff.de iud. ꝓ hoc
eſt tex.cū ibi no.p Bar.& doct.in l.vnica,C.
170 de conf. †Octauo,dr̄ cā ſummaria,qñ agit
cōtra religioſos,maxime ꝑ viā inq̃ſitionis,
nā ibi nō requiritur ordo iudiciarius, ſed de
plano agit,tex.eſt in c. olim, & ibi Fran.de
171 Aret.in iiij.col.in vj.no.de acc.†Nono,dr̄
cā ſummaria, qñ monachus poſtulat ab ali-
quo plato ſeu abbate alicꝰ monaſterij, vel à
ſeipſo,ſm Car.in cl.diſpend.col.iiij. in iiij.
172 q.de iud. †Decimo,dr̄ ſummaria,cā matri
monialis,qa expeditur de plano,ſine ſtrepi-
tu,& figura iudicij,tex.eſt in d.cl.diſpend. &
ibi gl.& Bar.in xxiiij.q.cū tribus alijs ſeq. &
173 hr̄ ꝑ Abb.& doct.in c.Alb.de teſt. †Vnde
cimo,dr̄ cā ſummaria, qñ agitur de reſtōne
dotis,puta in caſu ſoluti matrimonij, nā ex
quo eſt cauſa,q̄ dependet ex matrimonio,dr̄
ſummaria,ſicut cā matrimonij,ſm Card. in
174 d.cl.diſpendioſam, in xxx.q. † Duodeci-
mo, dr̄ cauſa ſummaria, qñ agitur ad deci-
mas,vel quocunque oriatur dr̄ia ſuper deci-
mis,tex.eſt in d.cl.diſpendioſam,& ibi Car.
in xij.q. cum tribus ſeq. Idem eſt,qñ ageret
cōtra aduocatos,vel alios potentes,qui faue
rēt detentatoribus decimaꝝ,qa ſimiliter ꝓ-
ceditur ſummariæ contra eos,ſm Card. ibi.
175 in xvij.q. †Decimotertio,dr̄ ſummaria,cā
executiua,puta ſi ſumus in executione ſñiæ,
l.à diuo Pio,§.ſi ſuper rebus,& ibi per doct.
ff.de re iud.& Bart.in l.litibus,col.pen.C.de
agr.& cenſ.lib.xj.& Lanfran.in clem.ſæpe,
col.ij.in xiij.concl.de verb.ſig. quod tamen
intellige,&declara,ſm Bal.in l.ij.§.is videt,
in fin.col.ff.ſi quis ius dic. non obtemp.ſ.vt
procedat qñ contra executionem nulla op-
ponitur exceptio,nā ſi opponitur, tunc dat
inſtantia in cauſa executionis,&ſic nō habet
illam naturā ſummariam.Idē eſt in executi
uis inſtroꝝ, vt qñ eſt factum pactum de in-
grediendo ꝓpria auctoritate, iuxta formā l.
creditores,C. de pig.nā tunc illud iudicium
ſummarię expeditur,ſm Bar.in d.l.credito-
176 res col.vj. in fi.verſ.aduerte tñ &c. †Et ex
hoc infero idem eſſe,qñ præſentatur inſtr̄m
ſm formam ritus magnæ curię in regno,nā
talis cā dr̄ ſummaria, ex quo eſt executiua,
& in ea nullus obſeruatur ordo iuris,ſed ſta
tim deuenit ad capturam pſonę,vt dictat il-
le ritus,q̃ incipit.Itē,ſi qui debitores,&c. &
talis cā appellatur extraordinaria ꝓpea, qa
177 fit extra ordinem iuris. †Decimoquarto,
dr̄ ſummaria oīs cauſa,quę agitur contra ab
ſentē,ita tenet Fel.in c.cām,quę el j.col.iiij.
ver.iiij.reſt.de teſt.alleg.no.ꝑ gl. Bar.& doc.
178 in l.j.C. quoꝝ app.non recip. †Decimo-
quinto,dr̄ cauſa ſummaria, qñ tertius venit
ꝑ ſuo intereſſe ad impediendā executionem
ſñiæ.Nam ſummarię examinatur de ſuo in
tereſſe,ante,quā admittatur, vt eſt tex. & ibi
Abb.in iiij.col.in fi.verſ.nūc reſtat &c. in c.
veniens el j.& ibi ēt Fel.in vj.col.de teſti. &
hr̄ per Bar.in l.à diuo Pio §.ſi ſuper rebus,ff.
de re iud.de qua materia tertij cōparentis,vi
de plenè ꝑ Bar. in l.ſi pluſorio,§.j.ff.de app.
& Abb. in c.cū ſuper de re iud.& in iſta ſum
maria cognitione ſufficerēt ſemiplenę ꝓba
tiones,non aūt per iur̄m,ſm Bar.in d.§.ſi ſu
per rebus in j.col.ex quo eſt modici piudicij
& grauamen eſt reparabile.Qñ aūt in ſum-
maria cognitione requirantur plenæ proba
tiones,& qñ ſemiplenæ,& qñ ſufficiat ſolū
iur̄m,vide Abb.in d.c.veniens in loco,vbi ſu
179 pra. †Vnum tamen ſcias, ꝙ in iſtis cauſis
ſummarijs,in q̄bus ſufficit ſemiplena ꝓba-
tio, nō admittitur repulſa teſtium ita tenēt
Ioā.And.& Ant.de But.in d.c.veniēs el ij.de
teſti.& ſequitur Abb.ibi in v.col.in prin.&
180 Fel. in vj. col. in v.ɔcl. †Decimoſexto,dr̄
cauſa ſummaria,quando agitur ad exhiben-
dum,nam in tali cauſa ſummarię procedit,
& admittuntur probationes leues ꝑ ſolum
iur̄m,vt eſt tex. & ibi gl. in verſ. ſummatim
in l.iij.§.ſciendum,& l. theſaurus,ff.ad exhi
bendum,& Bartol. in l.nec quidquam,§.de
181 plano.in fi.ff.de offic. proconſ. †Decimo-

ſept

septimo dr̃ causa summaria, qñ agitur cõtra debitores tributorum, & datiorum, & aliarum functionum fiscalium, & collectarum. Nã in exigẽdis istis collectis, & tributis publicis, nullus ordo iuris seruat, imò ẽt nec citatio requiritur, sed solum fieri solet pceptum de soluẽdo. Solet ẽt fieri pceptum gñale, vt quicunq; tenetur ad collectas, seu ad datia publica, debeat soluere sub certa pœna, ita in terminis tenet Bald. in cons. 433. incipiẽte, licet &c. in
182 iij. vol. † Decimooctauo, dr̃ causa summaria, vbicunq; agitur cõtra gabellotos, passagerios, & platearios, qui indebite opprimũt aliquem exigẽdo indebitas gabellas, & extorsiones, nam cõtra istos pceditur in regno de plano, & celeriter, vt est const. regni, q incipit, Auctoritatẽ, & ibi And. de Iser. & Matt.
183 de affl. † Decimonono, dr̃ causa summaria, qñ agitur de mittendo aliquem in possessionem ex primo decreto. Nam sufficit cõstare de debito summatim, & sic semiplene, ẽt per solum iurm, ſm Bar. in lege, cum pponas, C. de bonis auct. iud. possid. & gl. in l. Fulcin. §. j. ff. ex qbus causis in poss. ea in vers. oportet, & Bart. in l. si fin. §. Iulianus, ff. de damno infecto, & in l. j. §. fin. C. vt in rem actio p il
184 lum textum. † Vigesimo, dr̃ causa summaria, qñ legatarius petit satisdationem ab herede nomine legatorum. Nam si heres opponit, quod calũniose petitur talis satisdatio, debet iudex de hoc cognoscere summatim, & sufficiet tunc solum iurm legatarij, text. est. iuncta gl. in vers. summatim, in l. si is, à quo. §. j. ff. vt in poss. leg. & idem procedit in alijs stipulationibus, & satisdationibus simi
185 libus, l. j. §. j. & ibi Bart. ff. de prẹt. stip. † Vigesimoprimo, dr̃ causa summaria, qñ agitur an actio ex testõ sit pponenda actioni causæ liberali, siue piudiciali, tex. est in l. si quis li
186 bertate in §. planè, ff. de petit. her. † Vigesimosecũdo, dr̃ causa summaria, qñ aliqs vult examinari facere testes ad ppetuam rei memoriam, nam debet cõstari facere iudici, q dicti testes, sint senes, vel alias valetudinarij, adeo q verisimile est, q de facili possent mori, & sup hoc adhibet summaria cognitio p semiplenas pbationes, text. est in l. in lege Aqlia. §. si deletũ, & ibi Bart. & doct. ff. ad l. Aquil. iũcta gl. ibi in vers. q testes, &c. de qua mã examinandorum testium ad ppetuam rei memoriã ante litem contest. vide gl. & Abb. plenè in c. qm̃ frequenter, §. sunt & alij. vt li te non cont. & Alex. in cons. ccvj. col. fi. in ij. vol. et Abb. in c. signauit, de test. & Bar. in l. iiij. §. ptor. col. iij. ff. de dã. infec. In hoc tñ habemus in regno nouam puisionem p const. q incipit, Probationum, q vult, q tales depositiones testium receptæ ad ppetuam rei memoriam, nõ faciunt fidem, nisi tm̃ infra an-
187 num. † Vigesimotertio, dr̃ summaria causa naufragorum, nam cõtra surripientes aliqd de naufragio, pcedit leuato velo, & sic summariæ, et de plano, text. est & Bar. et doct. in l. de submersis. C. de naufr. lib. xj. et est rõ, ne addat afflictis afflictio. q a passi naufragium, ex quo remanet paupes, et denudati, non est ęquũ quod velint pati iudiciorum anfractus, et plixitates litigãtium: sed debẽt citius expediri: ne alias cogant iudicium derelinquere,
188 pp inopiã. † Vigesimoquarto, dr̃ summaria cã, breuis seu modicæ summæ: p textum in authen. nisi breuiores, et ibi Bar. & Bal. C. de sentẽtijs ex peri. rec. et not. gl. in §. necessitatẽ, in vers. ex non scrip. in auth. vt iud. siue quo suffrag. & tex. in §. sit tibi quoq; in authen. de mãdato prin. iũcta, gl. ibi in ver. breuiore. Debẽt. n. tales cãæ videri de plano, & ex nõ scripto, vt hr̃ in locis pallegatis, & sine sportulis, vt est tex. in §. ne aũt in auth. de iu.
189 & in d. §. sit tibi quoq;. † Quæ aũt dicantur cãæ modicę seu breuiores, tex. in l. si oleum, §. fi. cũ l. seq. ff. de dol. dicit quod cã modica, est infra duos aureos, cõiter tñ tenetur, q relinquit arbitrio iudicis, attẽta qualitate psonarum, & cãæ, nam inter magnos dños cã centum aureorum, esset modica, & ecõtra inter psonas paupes, cã vnius bouis, vel vnius porcelli, posset dici magna, ſm Bar. in d. authen. nisi breuiores, & no. plene Ias. in rep. l. admonẽdi, col. cxxiij. ff. de iureiur. facit gl. in l. illicitas, §. ne tenuis, ff. de off. psi. Car. & in cl. sæpe. in iij. q. de ver. sig. Item dr̃ cã breuis, qñ est talis, in qua plus expenderet in sportulis, quã sit valor causæ: ſm Bar. in l. mediterraneæ, C. de ann. & trib. lib. x. & Fel. in c. nõnulli, col. j. & ij. de rescr. & q istud de modicitate cãæ remittatur arbitrio iudicis, tenet Bar. in l. et si suscepit, §. j. ff. de iud. et in d. l. admonendi, col. antep. et gl. in c. fi. de iud. lib. vj. et Bal. in l. ij. col. iij. C. de ped. iud. et Fel. et can. ĩ c. in causis, de test. et Bar. in l. diuus, ff. de bo.
190 dam. † Et in tm̃ est summaria cã modica, q stat soli informationi, et relationi iudicis
191 sup ea, ſm Bar. ĩ d. auth. nisi breuiores. † It

vnu

vnus testis facit plenā probationē, vt no. Ias.
192 in d.l.rep.l.admonendi col.xcvj. †vbi idē di
cit de fama, q̄ plenè probat i causis modicis.
193 †Vigesimoquinto dr̄ summaria cā paupe-
rum, & miserabiliū personaꝶ, prout sunt vi
duę, & pupilli·q̄a debet talis cā videri de pla
no, & sine scriptis, & sine solutione sportula
rum, vt est tex. in d.§.sit tibi quoq; in auth.
de mād.prin.ibi, viliū &c.& ibi Bar.& doc.ꝑ
hoc est tex.iūcta gl.in ver.vel ꝑsonæ in l.nō
nunq̄ la j.ff.de iud.& in l.illic.§.ne tenuis, ff.
194 de off.ꝑsi. †Pro hoc facit, q̄a istæ personæ
miserabiles pn̄t trahere aduersarios suos co
ram Imperatore, & facere causas eaꝶ decidi
ab ipso imperatore l.j.C.q̄n Imp.inter pup.
& vid.nec pn̄t trahi per aduersarios extra ꝓ-
uinciam: vt ibi hr̄. Sed imꝑator decidit cām,
sola facti veritate inspecta s̄m Bar.in l.Æm.
col.fi.ff.de min. & Bal.in c.j.§.inuest. col.fi.
de noua for.fidel. Item pn̄t personę misera-
biles trahere laicos corā iudice eccles.tex.est
& ibi Abb.& Fel.in c. significantibus de off.
195 del. †Illud tn̄ quod dr̄ de pupillo, & vidua,
intelligas semper ꝓcedere in vidua pauꝑe,
& in pupillo paupere, secus si sit diues quia
non dr̄ tunc miserabilis persona, nec gaudet
priuilegio miserabiliū, ita tenet Abb.in d.c.
significantibus in j. no. ibi ēt Io. de Imo. &
Fel. idem tenet Alex.in ꝯs.cxxj.col.fin. in j.
196 vol. †Et ꝙ pauperes litigantes nō teneātur
soluere sportulas in iudicio, sed eoꝶ causæ
debent audiri gratis, tenet Paris in tract.fin.
197 in ver. expensæ col.j. †Vigesimosexto dr̄
summaria causa, vbicunq; agitur de salario
seu mercede laboris, s̄m Bald.in authen.nisi
breuiores, C. de sent. ex peri. rec. vbi ponit
exemplum de rustico petente mercedulam
suam, curia hoc etiam videatur introductū
de iure diuino, per id ꝙ habetur Matth.c.xx.
Voca operarios, & redde singulis mercedem
suā, & no.gl.in cl.dudum, §.veꝶ de sepul.q̄d
patet ēt, quia merces soluenda est laboranti-
bus in fin.dici ante occasum solis, s̄m Card.
in cl.fi.in xiij.q.de p̄b.& hr̄ Deuter. c.xxiiij.
198 & Thob.c.iiij.& Leuit.c.xxx. †Vigesimose
ptimo dr̄ cā summaria q̄n agitur de proban
do impedimento ad obtinendam secundam
dilationem vel ad ꝓbandum quod exceptio
de nouo peruenit ad notitiā, nam ista ꝓba-
tio fit summariæ, & per solum iurm̄, vt est
tex.in c.pastoralis in fi.de excep.& Bar.in ex
trau.ad reprimēdā in ver.summariæ col.iij.

An aūt aliud impedimentum in alijs causis
ꝓbetur per solum iurm̄, vide Bart.Ias. & a-
lios doct.in l.ij.§.quod diximus, si quis cau-
199 tio. †Vigesimooctauo dr̄ causa summaria,
vbicunque agitur de leuibus delictis, quia ta
lia delicta expediuntur de plano.l.leuia, &
ibi Bar.ff.de accus.& Lāfr.in cl.sæpe in vers.
de plano.in ij. ꝯcl. de verboꝶ sign. quæ aūt
dicantur delicta leuia, quantum ad hoc, vide
200 Bar.in d.l.leuia, & Lanfr.vbi supra. †Vige
simonono dr̄ causa summaria vbi agitur de
crimine læsæ maiestatis, nam talis cā expedi
tur summariæ, & sine strepitu, & figura iudi-
cij, vt est tex.in dicta extrau.ad reprimendā.
201 †Trigesimo dr̄ summaria causa, vbicunq;
agitur de dando tutorem vel curatorem ali-
cui pupillo per iudicem, vel si agitur de filio
adoptando, vel emancipādo, vel de bonoꝶ
possessione agnoscēda, & de alijs similibus:
q̄a ista expediuntur de plano, & à iudice ꝓ-
cedente, & qualibet die, ēt feriato l.ij. de fe-
rijs, & l. qui habet, §.quolibet, ff.de tut. & l.
nec mandante, §.dari, ff.de tut. & cur. dat ab
his, & l.fi.C.qui admit. & Lanfr.in dicta cl.
sæpe in vers. de plano in fi.vbi refert notabi
liter ad reprobationē cuiusdā practicæ, qua
vtuntur quotidie tabelliones, q̄n faciūt scri-
pturam tutelæ decretæ ꝑ iudicem alicui mu
lieri. & vadit iudex ad domum mulieris cā
honestatis: nam faciunt scribere, quod iudex
eligit illum locū pro suo tribunali mutato
loco iudicij ex cā. Nā ista practica est super
uacua inanis, quia in oī loco potest iudex ta
le decretū interponere, ēt si non sedeat ꝓ tri
bunali, ego vidi plures notarios, q̄ volūt se
facere iurisperitos, errare in hoc, q̄n faciunt
ī regno cōtractū alicuius mulieris, maxime
viduę solēt dare illi mulieri mūdualdū. Et
in aliquo loco seruatur, ꝙ datur bailus loco
mūdualdi, & scribūt, ꝙ iudex regius ad con-
tractus ꝓ tribunali sedēs, in domo talis mu
lieris, dat sibi mundualdū mediante eius de-
creto, mutato loco iudicijs ex cā. Et sic appo
nunt oēs istas filaternas in instr̄o, quas pone
re, est potius superstitio, quam necessitas.
202 †Quia datio talis mundualdi; cū sit iurisdi
tionis voluntariæ, pōt fieri à iudice ēt deam
bulante, & in quocunque loco, ēt in platea
vel theatro sicut dicim⁹ de datione tutoris:
ꝑ p̄dicta. Pro hoc est tex.in §.serui vero inst.
de liberti. Possent dari ēt multi alij modi, in
q̄bus cā pōt dici summaria, quos studiosus

qlibet pquirere pōt: & multos alios ponit
203 Spec.in tit.de off.om.iud.§.postr. † Vnum
restat discutere in hac mā, ꝙ est valde vtile,
&necessariū,maxime in regno,videlicet,Po
ne ꝙ partes litigātes in cā ciuili vel alia sū-
maria porrexerūt libellū in forma,fecerunt
lit.ↄtest.&oēs alios actus iudiciarios,seruā-
do ordinē iuris cōis,an videant renunciasse,
pcessui summario,ita vt cā debeat dici ordi-
naria devolūtate partiū,vt tūc seruet ius cōe
& nō ius municipale? Dubiū est valde vtile
q̄a tūc si pcessus pateret aliquē defectū cir-
ca subalia iudicij,quo ad ordinē,esset nul⁹,
& similiciter snia nō valeret, p ea q̄ no. in l.
vinū,ff.si cer.pet.& dixi supra in princ.huius
distōnis. Nec saluaret p illas clausulas,sine
figura iud. & soli facti veritate inspecta,&c.
q̄bus vtuntur iura municipalia huius regni:
ex quo obstat volūtas litigātiū,volētiū,cām
fieri ordinariā.Sup ista q.reperio varias op.
nā Bal.i l.diffamari col j.i fi.vers.ij.opp. &c.
C.de ing.et man.tenet,ꝙ q̄n partes pñt pce
dere summariȩ,& eligūt viā ordinariā,cā ef
ficitur ordinaria. & sic vr̄ hoc dependere ex
volūtate partiū allegat gl.sing.in l.proinde,
§.not.in gl.fi.i fi.ff.ad l.Aq.l.& ita p illā gl.
tenet Frāc.de Curt.in addit.ac Alex.in l.vi-
nū col.fi.ff.si cer. pet. in addit. q̄ incipit,Tñ
falli &c.vnde tūc nō valeret snia lata sup li-
bello inepto,ſm eū.Hinc dicit Bal.in l.p fa
uore,col.j.C.de legi.&in l.nullū,ff.de leg.ꝙ
si princeps mādat iudici, ꝙ pcedat summa-
riȩ,& ille pcedit ordinariȩ,valet pcessus,tā
quā ordinariȩ factus idē tenet Lāfr.i cl.sępe.
204 col.iij.in prin.de verb.sig.in xv. ↄcl. † Hoc
corroborat ex his,q̄ dicimus in simili i testō
nā testator q poterat testari sine solēnitate,
faciēdo testm̄ nūcupatiuū,si elegit viā testā-
di in scriptis,&nō valuit testm̄,minime vale
bit vt nūcupatiuū,ex quo illā viā solēnē ele
git,ita tenet Bart. in l.fi.ff.de iure codicillo
facit ēt ꝙ dicimus de ↄtractu in scriptis, nā
q̄n erat in posse ↄtrahētiū ↄtrahere i scripti,
&sine scriptis,&elegerūt viā ↄtrahēdi in scri
ptis,nō valet ↄtractus sine scrip.l.ↄtr. & ibi
Bal.col.j.in fi.C.de fi.inst.vbi plus dicit Bal.
ꝙ eo ipso,ꝙ partes dāt, habeamus notariū,
vt ↄficiat scripturā de ↄtractu,cēsent velle cō
trahere i scriptis,in tm̄ ꝙ ante,q̄ scribat, pōt
eas pęnitere,vel alterā partē pęnitere,& nol
le ↄtrahere,vt hr̄ p Matt.i dec.39.ↄs. Neap.
vers.iij.&c.ita ēt vr̄ dicendum in casu nr̄o:q̄a
erat in ptāte partiū procedere summariæ,&
elegerunt viā ordinariā,debet eis imputari:
vnde si deficit solēnitas iudicij in aliquo,nō
debet valere processus. Cōtrariū tenet Bal.
in l.iij.ff.de test.mil.vbi dicit,ꝙ si is q potest
pcedere summariæ,& de plano,incipit pro-
cedere ordinariæ p libellum,pōt obmittere
viā ordinariā,& reliquum processum expedi
re summariæ q̄a eligendo ius cōe,non cen-
205 setur priuilegio renunciare. † Vnde infert
ibi Bal.quod si est compromissum in aliquē
tanq̄ in arbitrum,& arbitratorē, & ille ince
pit pcedere,vt arbiter.&pcessit inordinate:
valet nihilominus eius laudū,tanq̄ arbitra-
toris,& hoc dictū facit valde ad ppositū qō-
nis nr̄æ:vt si processus fuit initiatus ordina-
riæ,& nō fuit rite cōpositus,debet valere tā-
quam summarius, pp dicta iura municipa-
206 lia. † Et pdicta tenet Bald. ibi p illum text.
in d.l.iij.vbi miles,q poterat testari iure spe
ciali,si voluit testari iure cōi,& obmisit solē
nitates: adeo quod testm̄ non potest valere
iure cōi,valebit saltem iure militari,&sic nō
vr̄ renunciare priuilegio,adeundo viam iu-
risdictionis.Et ista contraria opin.mihi ma
gis placet intelligendo tñ,q̄n partes non ex
presse declarauerunt se velle pcedere ordi-
nariæ:sed tm̄ incœperunt ita ordinariæ pce
dere: ex quo pcessu potest resultare tacitus
consensus, non aūt expressus,quia iste taci-
tus ↄsensus non debet ita interpretari,vt par
tes voluerūt facere actū inutilem, & iudiciū
frustrat. arg.l.quoties la ij.ff.de reb. dub. &
207 l.quoties,ff.de verb.obl. † Nemo.n.vr̄ ele
gisse viam,p quam actus,& voluntas sua im
pugnetur: vt d.l.iij.ff.de mil.test. & Alex.in
l.hac consultissima,§.p nūcupationē,C. de
208 test.& Soc.in ↄs.cxlij.col.iij.in j.vol. † Hāc
secundā partem,quam teneo, confirmo per
id,quod dicit Alex. in l. vinum col. fi. & ibi
gl.singularis,in gl.fi.in fi.ff.si certum pet.vbi
dr̄,ꝙ in causis,in q̄bus non requiritur libel-
lus,si interueniat,& ineptus,nō vitiat pces-
sum, sic ēt possumus dicere in quolibet actu
substantiali iudicij,vt si interueniat, & ine-
ptus vel si penitus obmittat, non habeat vi-
tiare,ex quo non req̄rebatur de necessitate.
Si.n.esset vera j. opin. nunq̄ posset verificari
illud dictum gl.& Alex. in d.l. vinum,quod
cōiter approbatur: quia semper q̄n quis prę
sentat libellum,vr̄ eligere viam ordinariam
& sic essemus in dispositione iuris cōis: ſm
quam

quam libellus ineptus vitiaret, quod esset cō
209 tra illud dictum. † Ad quod facit, quod no. Bald. in l. qui testō, §. per contrarium, ff. de test. vbi dicit quod valet informatio capta ꝑ testes inhabiles in casibus, in q̄bus testes nō requirebantur: facit ēt tex. iuncta gl. in §. ser ui. inst. de libert. & ibi gl. in ver. transf. q̄ ꝓbat
210 quod † quia qñ actus poterat geri sine interuentu alicuius ꝑsone, si ille interueniat, & inutilis, non vitiat actū. Pro hoc est tex. in prin. C. de rei vxo. act. Sic ēt dico in q. nr̄a: quia causa poterat expediri summariæ, & sine solennitate iuris, si interuenerūt dictæ solēnitates, & inutiliter, non debet ꝑ hoc vitiari ꝓcessus. Præterea, qđ ista pars sit verior in regno maxime vbi viget dispositio dicti c. detestantes. nō est opus ire per mendicata suffragia, q̄a patet euidenter ꝑ d. c. detestantes, vbi mandatur, ꝙ qñ in processu liquet de sola substantia veritatis, non possit opponi aliqua exceptio nullitatis ex defectu ob missæ solēnitatis iudicij, & illud mandatum dirigit iudici, vt patet ibi ex suprascriptione vnde nō est curandū in regno, qñocunque partes ꝓcedāt in cā, siue ordinariē, siue summariē, q̄a dūmodo liqueat de veritate, semper iudex poterit ꝓferre sñiam validam, ēt si aliqua subalia obmittatur, q̄a de his non est curandū. Et ꝑ d. c. detestantes, apparet rñsio ad oēs decisiones contrarias adductas ꝓ j. parte q̄a oēs cessant in regno, vbi habemus ius municipale expressum in contrariū. Et vltra pars, quod hec sola rñsio sufficeret, potest ēt de iure cōi sustentari ista ij. pars, & rñ
211 deri ad contraria. † Et primo non obstat gl. in d. l. proinde, §. notandum in fi. ff. ad l. Aquil. quia ista gl. loquitur in casu, in quo non requirebatur sñia: vt quia sumus in cōfesso: in quo solum fit p̄ceptum, vt soluat l. vnica, C. de ꝯfes. Verum est, ꝙ si actor vigore confessionis rei voluerit formare libellū solēniter, & petere id quod cōfessus est, tūc requiritur sñia. ex quo cā est initiata in forma iudicij: & sñia debet esse conformis libello: & hoc dicit illa gl. Non tñ ibi fit aliquod verbum, quod si interueniret libellus ineptus, vitiaret ꝓcessus: vel si aliter ꝓcessus fuit non rite factus: sed solū sentit, quod si fuit fabricatus ꝓcessus ordine iuris, vbi non req̄rebatur, talis ꝓcessus est solēniter per sñiam determinandus. quod ex quadā necessitate, q̄a oīs processus maxime ordinariē factus, expectat diffinitiuam sñiam. Non obstat dictum Bal. in d. l. diffamari, q̄a nihil facit ad ꝓpositū. Dicit. n. qđ partes p̄nt procedere ordinariæ, vbi poterant summariæ, & valet ꝓcessus ordinarius istud est claꝝ, & expeditum, per tex. in cl. sæpe, §. fi. de verb. sig. q̄a tunc res reuertitur ad nām suam, & sic ad ius cōe. vnde de facili fit: vt no. in d. §. fi. Non tñ dr̄, qđ si in aliquo obmitteretur aliud substātiale, vitietur processus, & ita ēt rñdeo ad id, quod dicit Bal. in d. l. quod facere, C. de legi. & in
212 l. nulla, ff. eodē tit. † Non obstat, quod dicimus de testō in scriptis, quia illud procedit, qñ testator expresse declararet quod volebat inscriptis testari: tūc si nō valet vt testm̄ inscriptis, minime valet vt nuncupatiuū: vt q̄a interuenerunt requisita in nuncupatiuo, valebit vt nuncupatiuum: Secus, qñ hoc expresse non appareret: q̄a tunc pōt valere vt nuncupatiuū: ita sentit Bar. in d. l. fi. ff. de iure cod. & Cyn. Alex. & Ias. in l. hac consult. §. per nuncupationem. C. de test. & Ang. & Imo. in l. j. §. sinuatem, ff. de hered. instit. & Alex. in ꝯs. clxxvj. col. ij. in v. vol. & in cons. cxiij. in iij. vol. & Pau. de cast. in cons. ccccxv. in ij. vol. & Soc. in cons. cxlij. in j. vol. & hr̄ aliquid in decis. lxix. cons. Neap. & eodem modo rñdeo ad l. contractus, & ibi Bal. C. de fide instr. s. quod loquitur qñ expresse appareret, quod parte voluerunt cōtrahere in scriptis. Et ꝑ hoc dico, quod qñ expresse partes conuenirent, quod procedatur ordinariæ, corā iudice: & renunciarent illi c. detestātes tunc ꝑꝑ expressum consensum dicerē, quod non valeret iudicium, si aliqua solēnitas ob
213 mitteretur, per p̄dicta. † Quid aūt ē cōtra: an possint partes facere, quod in cā ordinaria ꝓcedatur summariē? Spec. in tit. de libel. concep. §. nunc dicendū vers. ix. tenet quod sic. Contrariū tenet Car. in cl. sæpe in princ. in xiij. q. & Alex. in addi. ad Bar. in l. si societatem, §. arbitroꝝ, ff. pro socio in ij. col. in addi. quæ incipit. Adde ad hoc, & c. Et rō est, quia qđ ordinariæ procedat, est iuris publici, & partes non p̄nt iuri publico renūciare, l. ius publicū, ff. de pact. & idē tenet Lucas de penna in l. de submersis col. pen. in fi. & seq. C. de naufr. lib. xj. per eandem rōnem dn̄t tñ Card. in d. xij. q. & Lucas, vbi supra, quod si partes vellent, quod iudex procedat tanquā arbitrator, possunt hoc facere, & sic per hunc modū possunt facere causam summariam.

Et ex prædictis remanet expedita j.q.princ. huius ix.dist.iud. Secunda quæstio principalis est, quas specialitatis habet iudiciũ summarium: in quibus differat ordinario; super qua non insisto. quia ex supradictus in j. q. omnia hæc bene perpenduntur: ex quo nimium me dilataui super j.q.in qua comprehensa sunt omnia, quæ essent dicenda super vtraque. Vnde transeamus ad x. distinct. iudiciorum. Rob. Mar. V. I. D.

Iudiciorum X. Distinctio.

1 Iudicium aliud ordinarium, & aliud extraordinarium.

2 *Iudicium extraordinarium, dicitur, vbicunque non est prodita actio ad aliquid exequendũ: sed prætor ex potestate sua illud exequitur.*

3 *Iudicium est extraordinarium, quando generaliter super causa imploratur iudicis officium in locum deficientis actionis.*

4 *Pœna extraordinaria seu arbitraria irrogatur vbi à lege vel statuto non est imposita certa, & determinata pœna.*

5 *Iudicium dicitur extraordinarium, vbi agitur per viam inquisitionis sine accusatore. Et processus inquisitionis extraordinarius dicitur.*

6 *Damnatus per viam inquisitionis, non punitur pœna ordinaria à lege inducta, sed mitiori, et arbitraria, nisi constet de crimine per confessionem.*

7 *Iudicium dicitur extraordinarium in regno, quãdo præsentatur instrumentum, secundum formam ritus.*

8 *Iudicium omne criminale, extraordinarium dicitur.*

9 *Iudex attenta qualitate personæ, & causæ, alterat pœnam in criminalibus.*

Ecima principalis distõ iudicioꝶ est: 1 † quia iudicium aliud est ordinariũ: & aliud extraordinarium. Iudiciũ ordinariũ, dr̃ illud, in quo agit̃ aliqua cã ciuilis vel criminalis intentata ꝑ viam cõpetentis actionis vel accusationis. & in qua venit irroganda pęna ordinaria à lege vel statuto expresse iducta. Oĩa ista verba pono ad drĩam iudicij extraordinarij, vt infra patebit. iudiciũ vero extraordinarium põt multipliciter intelligi, vt infra dicam. Et primo potest dici iudicium extraordinarium, oẽ iudicium summariũ vel executiuũ, in quo seruat̃ ordo iuris, vt ideo dicatur extraordinariũ, quia sit extra iuris ordinẽ: vt no. Spec. in tit. de off. om. iud. §. postremo ver. iiij. loco, &c. 2 † Secundo, dr̃ extraordinarium iudicium, vbicunq; non est ꝓdita aliqua actio ad aliq̃d exequendum. sed ꝑtor ex sua ptãte, & officio illud exequitur, siue manu militari, siue captis pignoribus, siue mulcta idicta, vel alijs remedijs ꝑtorijs. hoc ꝓbatur in l. si q̃s sepulchrũ, ff. de relig. & in l. si q̃s missus, ff. ne vis fiat ei, & in l. q̃ restit. ff. de rei ven. & l. j. §. q̃d ergo, ff. de vent. in spi. & Spec. in tit. de off. omn. iu. §. postr. col. 3 iij. in fi. verf. ſm genus, &c. † Tertio, dr̃ extraordinarium iudiciũ, vbicunque gñaliter sup aliqua cã imploratur offm̃ iudicis in locum deficientis actionis. Exẽplum in l. Quintus, ff. de ann. leg. & in l. j. ff. de varijs, & extraord. cog. nam qñ imploratur offm̃ iudicis, dr̃ cã extraordinaria: & qñ lex dicit subueniri extra ordinem, ibi censetur ꝯcedere offm̃ iudicis, ſm Bar. in l. si cui leg. ff. de cond. & dem. & Franc. de Are. in l. cum filius, ff. si cer. pet. 4 † Quarto, dr̃ iudicium extraordinarium, in quo agitur de tali crimine, in quo venit irroganda pœna arbitraria seu extraordinaria, vt hr̃ in tit. de extraord. crim. ff. per totũ. Et tunc imponit̃ pęna arbitraria, qñ à lege vel statuto non est imposita certa, & determinata pena l. j. §. expilatores, & ibi Bar. ff. de effr. & l. sanct. legũ, ff. de pen. & Bal. in rub. C. de fi. instr. col. viij. in princ. vers. q̃ro dixi superius, &c. & Alex. in l. hodie, ff. de pen. & in l. si q̃s id q̃d, ff. de iur. om. iu. & Bal. in l. j. C. ne ex delicto defuncti. Itẽ gñaliter, vbi lex ꝓhibet aliquid fieri, & vltra nõ procedit adijciẽdo pœnã si ꝯtra factum fuerit, tũc semꝑ imponitur pęna extraordin. gl. est notab. in l. nemo martyres. C. de sac. san. ecc. Idẽ dicimus i crimine iniuriaꝶ, vbi imponit̃ pena extraord. l. fi. ff. de iniu. & no. Abb. in c. cũ te. col. ij. & 5 vij. de re iu. † Quinto, dr̃ iudiciũ extraordinariũ, vbi agit̃ ꝑ viam inquisitionis sine accusatore, vnde ꝓcessus inq̃sitionis, dr̃ extraordinarius, ſm Bal. in l. ẽt. C. de fur. & Bal. in l. j. C. de lib. & eoꝶ lib. & Bald. in l. j. C. quoꝶ appe. nõ rec. & Cald. in ꝯs. j. col. j. in tit. de acc. 6 & in ꝯs. vj. in tit. de pen. Intm̃, q̃ † ille qui dãnatur per viam inquisitionis, non punit̃ pœna ordinaria inducta à lege ꝓ illo crimine, sed mitiori pęna, & sic pœna arbitraria, ſm Abb.

ba.in consil.xxv.ij.vers.nunc venio, &c.in j. volum.& Pet.Philipp. Corn.in cons.xix.colum.ij.in litera E.in iij.volum.& Abb.in c. per inquisitionem,in fine de elect. ꝑ hoc est tex.in c.inquisitionis,& ibi per doct. & in c. qualiter & quando,el secundo, de accus.limitat tamen Abb.in dict.cap. per inquisitionem,in fi.nisi de crimine constaret per confessionem. quia tunc punitur eadem pœna ordinaria, ac si fuisset conuictus per accusationem. De hac materia dixi aliqua supra
7 in prima dist.iudiciorum.† Sexto, dicitũ iudicium extraordinariũ in hoc regno,qñ præsentatur instrũm ſm formam ritus: nam ex quo illa causa est executiua,quia debitor statim carceratur,per hoc dr̃ hęc cã extraordinaria. ita dr̃ in ritu magnæ curiæ in nu.63.
8 qui incipit,Itẽ nota,ꝙ assignãs,etc. † Septimo,generaliter põt dici iudiciũ extraordinarium oẽ iudiciũ criminale vt ꝓbatur in l.j.§. fi.ff.de pœn.& in l.ordo,cum ibi no.ff.de publ.iu.tum qa nõ seruatur in eo antiquę solẽ
9 nitates,vt d.l.ordo.tum ẽt, † qa iudex semp põt attenta qualitate ꝑsonæ & cãæ alterare pęnã in criminalib. vt plenè hr̃ per Bar.in l. quid ergo,§.pœna grauior, ff.de his,qui no. inf.& Bal.& Sal.& Doct.in l.& si seruior,C. ex q̃b.causis inf.irrog. Rob.Mar.Venus.

Iudiciorum XI. distinctio.

1 Iudicium aliud seculare: aliud ecclesiasticũ.
2 Clericus tam in ciuili,quam in criminali, & tã in actione reali, quàm personali debet conueniri coram ecclesiastico iudice: & trahens ipsum coram iudice laico, à suo iure cadit; coram quo etiam sponte conueniri non potest.
3 Clericum appellat.qui veniant, quò ad forum.
4 Famuli & seruientes clericorum, coram iudice ecclesiastico conueniri debent.
5 Clerici coniugati,an gaudeant priuilegio fori.
6 Iudex ecclesiasticus cognoscit contra laicum detentatorem alicuius rei ecclesiæ vel clerici. Item,pro legatis pijs contra laicum.
7 Iudex ecclesiasticus cognoscit contra laicum tenentem feudum ab ecclesia.
8 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis spiritualibus, etiam contra laicos.
9 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis miserabilium personarum, etiam laicorum.
10 Iudex ecclesiasticus punit laicum de blasphemia Dei.
11 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos,quando iudex secularis negligit iustitiam facere.
12 Iudex ecclesiasticus cognoscit,quando laicus detinet alienum debitum cum peccato.
13 Iudex ecclesiasticus dat curatorem ad litem minori laico litiganti coram se.
14 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos,ratione iuramenti.
15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de pace fracta.
16 Iudex ecclesiasticus restituit ecclesiam, quæ contraxit.cum laico,& cognoscit de nullitate contractus ecclesiæ contra laicum.
17 Iudex ecclesiasticus cognoscit de validitate iuramenti, an liget vel non.
18 Iudex ecclesiasticus aditur, vbi petitur reductio à compromisso facto in laicum, & clericum.
19 Iudex ecclesiasticus compellit laicum executorẽ testamenti, adiunctum cum clerico.
20 Appellatur ad iudicem ecclesiasticum,quando iudæis laicus simul cum clerico pronunciat.
21 Heredes duo,quorum alter est clericus,& alter laicus,ambo conueniri debent coram episcopo: etiam si plures sint laici, quam clerici.
22 Delinquentes quando plures sunt: quorũ vnus est clericus, omnes possunt declinare forum iudicis secularis, & hoc quando conueniuntur vt singuli, secus si vt vniuersi: quia tunc maior pars attenditur.nu.23.
23 Collegia, in quibus sunt clerici & laici, coram quo iudice conueniantur.
24 Laicus debitor simul cum clerico non conuenitur coram episcopo, quando est diuidua.
25 Iudex ecclesiasticus potest punire laicum perseuerantem in excommunicatione.
26 Iudex ecclesiasticus procedit contra spoliantem ecclesiam vel prælatum.
27 Iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos, in omnibus concernentibus animam.
28 Iudex ecclesiasticus punire potest aromatarium laicum, miscentem farinam fabarum in cera: & illam vendentem, & similiter omnes vendentes vtensilia, & illa falsificantes.
29 Fraus quid sit.
30 Fraus quotupliciter committatur, & numero 31. & 32.
33 Pœna qua puniatur ille qui tenet aurum, & argentum vitiosum.
34 Pœna quæ nam imponenda sit, committẽti fraudem in substantia.
35 Candelarij facientes cãdelas cum mistura qualiter puniantur.
36 Vẽdẽs pãnos fracidos ꝓ bonis qualiter puniatur

1 NDECIMA distinctio iudiciorum est, † qa iudiciũ aliud seculare, aliud ecclesiasticũ. Iudiciũ seculare, est illud quod ventilatur corã iudice seculari. Iudiciũ ecclesiasticum est illud qđ ventilat̃ coram iudice ecclesiastico. Et qa istud dictũ est satis vulgatũ & planũ, ideo ad hoc vt ex ista distinctio. aliqua hẽat vtilitas, videamus de qb. cognoscit iudex ecclesiasticus, & circa q̃ põt se intromittere, ad hoc vt sciamus aliquas ꝑticularitates iudicij ecclesiastici, & idẽ videamus successiue de iu-
2 dicio seculari. † In primis igit̃ cognoscit iudex ecclesiasticus de oĩbus causis clericorum si

ue ciuilibus siue criminalibus. Intelligēdo sanè qñ clerici ꝯueniuntur, non aūt qñ sunt actores siue accusatores, qa tunc actor sequitur foꝝ rei, c. cum sit gñale, de foro compet. & l. ij. C. de iuris. om. iud. istud principale dictum probat in auth. statuimus, C. de epis. & cler. & c. si diligenti, de fo. comp. licet aliquæ leges ciuiles dicant, quod in cā criminali clericus cōuenitur coram iudice seculari, vt est tex. in auth. vt cle. apud ꝓ. epis. ꝑ totum ti. in auth. de san. epis. §. si qs aūt ꝓ pec. & in auth. clericus, C. de epis. & cl. tñ oēs istæ leges sūt correctæ ꝑ d. auth. statuimus in tm̄, vt ille q trahit clericum coram iudice seculari priuatur iure suo tā in ciuili, quā in criminali cā, vt d. auth. statuimus. Dr̄ aūt trahere clericū per solā citationē ſm Abb. in c. signantibus. in ij. no. de lib. oblat. Item in tm̄ est veꝝ, qđ clericus ēt sponte non pōt conueniri corā iudice laico, ēt si iurisdictionē prorogaret cū iuro, vt d. c. si diligenti. imò ēt cum consensu sui epi, non pōt ꝓgare iurisdictionē iudicis laici, vt not. gl. & ibi Abb. in fi. col. in c. significasti, de fo. comp. Itē ꝓcedit hoc nō solum qñ clericus ꝯuenitur super actione ꝑsonali, veꝝ etiam in actione reali. ſm Abb. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. antep. de cōstit. & Abb. in c. qualiter & qñ, de iud. ꝓ hoc est tex. in c. fi. de iud. & in c. si clericus laicum, de
3 foro comp. † Quia aūt veniant appellatione clericoꝝ, in isto casu? Dic quod oēs qui in ecclesia seruiunt, ēt illi, q sunt psalmistæ, & de prima tōsura, vt in c. cleros, xxj. dist. & gl. in ver. quod in clericū, in c. si quis suadente, xvij. q. iiij. & Spec. in tit. de instr. ed. §. nūc vero aliqua, col. xxxiij. vers. qđ de præpositis,
4 & Card. in cl. j. in prin. de of. ord. † Sed iuxta hoc cadit dubiū, certū est, ꝙ famuli & seruiētes clericoꝝ gaudeāt priuilegio fori, sicut ipsi clerici, qa conueniuntur corā iudice ecclesiastico, ēt si sunt laici, vt not. gl. in c. eos. 32. dist. & gl. in c. clericum, el j. xj. q. j. & gl. in c. ecclesiaꝝ seruos, xij. q. ij. & Bald. in l. ij. C. de epis. & cler. Pone mō, quod aliqs trahit huiusmodi famulos corā iudice seculari, an cadat à iure suo, sicut si traxisset clericū? Dicerem ꝙ nō qa hoc nō reperitur iure cautū, & pœna priuationis iuris, nunq̄ itrogatur nisi qtūs expresse reperitur iure cautū, tex. est in §. cum igit̄. in auth. de nō elig. secundo nuben. & tenet Alex. in l. etiā, §. j. ff. sol. mat. & Abb. in c. fi. de iure patr. & Ias. plenè in l. diuortio, §. si fundum, ff. de sol. mat.

ADDITIO Familiares clericoꝝ eorundem fori priuilegio gaudere (inquit) dominus auctor hic, tu legito decis. c. ij. in causa hurgonij. Pet. Follerius.

5 † Quid aūt de clericis coniugatis? Dic, qđ gaudent similiter eodem priuilegio fori dūmodo incedant in habitu & tōsura clericali, & dūmodo duxerint vxorem vnicā & virginem. Si aūt non incedunt in habitu & tonsura, vel si sunt bigami, vt qa duas habuerūt vxores, vel vnā viduam, vel alterā corruptū, oē priuilegiū clericale amittuntur. tex. est in c. j. de cler. cōiug. lib. vj. & Soc. in cōs. xij. col. vij. in j. vol. & inquantū supra dixi. ꝙ iudex ecclesiasticus cognoscit de cā clerici, ita demum. s. quando clericus est reus, secus si est actor limita, vt infra proxi. versic.

ADDITIO De veritate vide q̄ dixi ī prac. cā cri. in verbo audiat excusatores. P. F.

6 † Secundo, principaliter cognoscit iudex ecclesiasticus de cā clerici ēt actoris ꝯtra laicū in casib. inf. scriptis, videlicet qñ laicus est detētator alicuius rei ecclesiæ, vel rei alicuius clerici, vt qa spoliauit clericū vel ecclesiā possessione alicuius rei. nā pro tali re pōt corā iudice ecclesiastico ꝯueniri tex. est & ibi Abba. & Fel. in c. si clericus laicū. de fo. comp. & Abb. in c. relatum de iu. pat. Istud. n. dicitur crimen, quasi sacrilegij: vt ibi hr̄. Item, qñ agitur pro legatis pijs consequendis à laico pōt laicus conueniri coram iudice ecclesiastico, puta quādo sunt legata facta ecclesijs, vel pauperibus, vel alter per anima, gl. est in c. relatum el j. & ibi Abb. in fi. de test. & Bal. in l. nulli, col. fi. C. de epis. & cler.

ADDITIO Laicum de tēptorē rei ecclesiæ posse corā iudice ecclesiastico cōueniri scriptum reliquit dñs auctor, hic, de cuius veritate vide Steph. in tract. de pote. eccl. super laicum, nu. 31. vbi dicit id, de cōsuetudine non seruari, & idem dicit in tract. de pote. sec. contra eccl. in iiij regula in v. fallen. Item in eo quod dicit posse laicum simpliciter conueniri corā iudice ecclesiastico ꝓ legatis pijs, intellige si defunctus in apparenti contritione decesserit. ſm Sicul. in c. à nobis el. ij. de sent. exc. & Sal. in l. j. vij. col. C. ne ex delict. defunct. de quo per Zab. & Sicul. in c. fi. de sepul. Pet. Foll. V. I. D.

7 † Tertio, cognoscit iudex ecclesiast. contra laicū, de cā feudali, vbicūq; aliqs laic⁹ tenet

feudũ ab ecclesia, tex. est in c. verũ, de fo. cõp.
8 & ibi p Abb. & doct. †Quarto, cognoscit iudex ecclesiasticus oĩbus causis spiritualib. & ecclesiasticis ad ecclesiã spectãtib. ẽt si inter laicos agitentur, put est cã vsurarũ, cã mrimonialis, & ltiationis filiorũ, & sic de alijs similibus causis, siue cã sit principalis, siue emergẽs: vt ẽ tex. ĩ c. tuã, de ord. cog. & ibi p Abb. & in c. lator, q. filij sint leg. & in l. oĩ nouatione, C. de sacros. ec. & no. Bar. in l. titia, ff. sol. ma. & Bar. l. quoties, C. de iud. & in l. ij. ff. de iur. om. iu. idẽ tenet Ang. ĩ §. si qs aũt p pec. in auth. de sanc. epi. reprobata gl. ibi, q aliter sentiebat. Idẽ in causis spũalibus annexis, vt hr̃ in c. quãto, de iud. prout est ius patronat⁹.

ADDITIO Procedit indistincte auctoris ꝯclusio, qñ qõ est iuris, sed vbi qõ eẽt meri facti vterq; iudex, & secularis & ecclesiasticus recognoscet. vt voluit Bar. in l. titia, ff. sol. mat. & in l. ij. ff. de iuris. om. iu. quod & repetit in sexcentis locis, & Arch. in c. q d dicam, xiiij. q. iiij. & Ant. de But. & Car. in c. cũ sit gñale extra de fo. comp. & ibi do. Abb. q testatur hanc esse cõem opin. & hanc opinionem sequuntur Ioã. de Imo. & Lud. R. in d. l. titia, ff. sol. mat. & hanc opinionẽ in isto regno Neap. approbauit nr̃a const. regni, inci. statuimus posita sub tit. de vsuris, q̃ ita intelligit Affl. ibi, sed vr̃ huic cõclusioni p me recitatæ obstare c. regni. incip. Item statuimus ꝙ officiales, quo cauet ꝙ nullus secularis iudex debet se intromittere ad cognoscẽdum de crimine ecclesiastico: seu ei rñdet Affl. in d. cõst. statuimus in ij. no. vt intelligatur ſm prędicta. Item vr̃ obstare tex. in c. Itẽ statuimus ꝙ officiales, cõmittẽtes etc. quo simpliciter cauet vt nullus secularis iudex possit se intromittere vt cognoscat de causis spũalib. nisi ex priuilegio vel rõne iuris pat. aliquib. competat, & sic tex. ille nõ distinguit: sed ego intelligerẽ illud, c. vt supra, quia illa est cõis opin. oĩum doct. de quo ẽt late hr̃ per Affl. & Bar. de c. in ꝯst. Maestati nr̃æ. P. F.

9 † Quinto, cognoscit iudex ecclesiasticus de oĩbus causis miserabiliũ personarũ ẽt laicorum: puta de causis pupillorũ, viduarũ, & aliorum pauperũ: nam tales psonæ pñt laicos coram iudice ecclesiastico ꝯuenire: vt hr̃ p Abba. & doct. in c. signãtibus, de offi. deleg. & Abb. in c. licet ex suscepto, col. ij. de fo. compet. & Bal. in auth. adhæc, col. ij. vers. quæro nunq d, C. de vsur. Quod itellige pcedere in pupillo vel vidua paupe. Secus si sit diues, qa tunc non dr̃ persona miserabilis, ſm Abb. in d. significantibus, in j. notab. & ibi ẽt. Ioã. de Imo. & Fel. & Alex. in cõs. cxxj. col. fi. i j. vol.

ADDITIO Forte nõ pcederet in regno hæc ꝯclusio, cum plura sint iura municipalia in regno statuta in fauorẽ miserabiliũ personarum, & data est electio ipsis adeundi quemcunq; iudicẽ voluerint (vt p̃sides puinciarum & magistratũ iustitiarũ & sic magnã curiam Vicarię aliosq. superiores) vt in cõst. statuimus & in c. de violentijs: & sic cũ ipse miserabiles personæ hñt plures iudices seculares & habent electionem eligendi quẽ voluerint, frustra adirẽt ecclesiasticũ iudicẽ, & ita tenet And. Barb. in add. Abb. in c. ex suscepto, de foro compet. Petr. Foll.

10 †Sexto, cognoscit iudex ecclesiasticus, & punit laicum de blasphemia Dei tex. est, & ibi Abb. in c. statuim⁹, & ibi ẽt Io. de ana. de maled. & hoc est, qa dr̃ crimen ecclesiasticũ. vñ idem esset in oĩ crimine ecclesiastico, p ea, quæ habentur in d. c. tuam de ord. cogn.

ADDITIO Intellige ꝙ iudex ecclesiasticus cognoscit de blasphemia, si corã eo fuerit exposita denũcia, & ad pœnã canonicã infligẽdã & sic vterq; iudex ꝯcurrit ad puniẽdũ. vt dicit Abb. ĩ d. c. statuimus. P. F. V. I. D.

11 †Septimo, gñaliter cognoscit iudex ecclesiasticus deo in cã inter laicos: vbicunq; iudex secularis nõ vult iustitiã facere, vel negligit, vel est abñs, & sic in defectũ iustitię efficitur cõpetens iudex eccl. tex. est in c. transmissa, etc. licet ex suscep. & c. ex tenore. de foro cõpet. & Fel. in c. significauerũt, col. iij. de iud. & Bal. in l. contractib. §. in oĩ, C. de non nu. pec. Pro hoc est tex. in auth. vt differ. p totũ, & ibi Ang. & in auth. vt cle. apud pro. epis. et Bal. in auth. ad hæc, col. ij. circa fi. de vsu.

ADDITIO Intellige sanè vt pcedãt hęc dicta, data negligentia iudicis non hñtis sũpiorẽ (vt sunt ciuitates liberę, at sec⁹ si plures essent iudices iferiores & sũpiores, quia si iudex iferior esset negligẽs, adeũdus eris iudex suus sũpior & nõ ecclesiast. exẽplum in regno) vbi statutũ est in spẽ qs iudex adeũdus erit in casu negligẽtię iudicis inferioris: vt hr̃ in c. regis Roberti incip. quorundã ex positio q̃rula, & sic intelligit hãc cõclusionẽ do. Abb. in c. licet ex suscepto de for. cõp. nu. 9. de quo ẽt p Pet. de anc. ĩ ꝯs. 147. alias 196. & sic in regno hęc ꝯclusio nõ pcedere. P. F.

†Octa

12 †Octauo, cognoscit iudex ecclesiasticus inter laicos, vbicũq; aliqs detinet debitũ alienũ cum pctõ vel rem alienã, & est tale debitũ, ad quod nulla competit actio, & sic non põt aliquo remedio recuperari in curia seculari: nã tunc rõne peccati põt adiri iudex ecclesiasticus p viam denũciationis euãgelicę, q denunciatio est tãtæ efficacię, quod põt iudex ecclesiasticus rõne peccati compellere illũ detentatorem ad pniam, & pñr quia non posset facere pniam, nisi restituat potest eũ compellere ét ad rei restõnem per excõicationem, & ẽt mittendo denunciãtem in possessionem bonoꝝ suoꝝ: ita valde notabiliter tenet Bal. in auth. ad hæc, col. iij. in prin. C. de vsur. quem refert, & sequitur Fel. in c. nouit. col. fin. de iud. Et nota perpetuo pulchrum modum recuperãdi aliq̃ rem, ad quã nõ competit actio de iure ciuili, & semp inspicias, an illa res possit detineri sine pctõ: qa ecclesia sup pctõ se fundat principaliter. & inter alia vide vnũ exemplũ, ꝙ ponit Abb. in c. j. circa fin. de conc. præb. vbi dicit, qđ si qs obtinuit aliquid per sniam iniustam, quę transiuit in rem iudicatam, põt contra eum agi ad recuperationem per viam denunciationis euangelicæ: de qua materia vide aliqua per Abb. in cõs. xl. in ij. vol. & vide Abb. in cap. ad nostram, el ij. de iureiurando.

ADDITIO Contrarium eius ꝙ hic dicit auctor in exemplo dato p Abb. tenuit. Bar. in extrau. ad reprimendũ in verbo denũciationem vers. quid de tuto. & ibi absolute cõcludit, ꝙ super sententiato p iudicem proprium nõ habet locum hæc denunciatio, qa non põt amplius cognosci de pctõ obstante exceptione rei iudicatæ, nã speciale est in cã criminali, vt qñcunq; possit cognosci, ad hoc allegat tex. in l. diu. ff. de pœn. Idem vř tenere Bal. in c. si quis p triginta si de feu. fue. cõtro. collo. x. vnde Abb. in c. extra de iud. dicit p isti doctores nõ faciũt mentionẽ de dicto host. qđ est in cõtrarium, & sic pro ꝯcordia, inqt, esse dicẽdum, ꝙ aut victor, in cã confiteretur sniam pro se latam iniustã fore, & debet denũciatio admitti, qa talis snia est reuocãda, & idem dicit vbi notorię ꝯstaret sniam esse iniustam, sed vbi cessat cõfessio victoris seu notorietas, dicit ꝙ magis dubiũ, sed putat esse dicendum quod aut ista denunciatio põt pbari p clara indicia ꝙ victor peccat, qa scit sniam iniustam, & tunc debet admitti denũciatio, aut non pbatur p clara indicia, & nõ admittitur denũciatio, sed in hac vltima parte And. Barb. in additio. ad dom. Abb. cõtrarium vř sentire, vide ibi. & ibi plenè de mã denunciationis euangelicæ. Petrus Fol.

13 †Nono, iudex ecclesiasticus põt dare curatorem liti, qñ minor laicus litigat corã eo: qa talis curator semper per illũ iudicem, corã quo lis vertitur, ſm Bal. in l. fi. post. princ. C. de administr. tut. & est tex. in c. fi. de iud. li. vj. sicut dicimus econtra qa iudex laicus dat curatorẽ minori clerico corã eo litiganti, vt

14 est decis. Rotæ 207. in antiqs. †Decimo, cognoscit iudex ecclesiasticus inter laicos rõne iuři, vt qñ debitor est obligatus per instřm iuratum, nam potest tunc conueniri coram iudice ecclesiastico pro obseruantia iuři, vt est tex. in c. fi. de fo. competen. lib. vj. tũc est, quod si aliquis petit absolutionem à iuřo coram iudice ecclesiastico, põt coram eodem iudice de tota causa litigare quia is, qui fuit iudex causæ præparantis, & sic absolutionis à iuřo, erit etiam iudex causæ præparatæ, ita dicit Bal. in l. ordinarij, col. j. C. de rei vend. & Ias. in l. nam, & postea, §. si minor, col. iij. ff. de iureiuran. Et si lis est initiata coram iudice seculari super debito iurato, potest interim creditor lite pẽdente adire iudicẽ ecclesiasticũ, vt moneat iudicẽ secularẽ, vt acceleret cãm, & cogat debitorẽ ad obseruantiam iuři, nec põt sibi obijci exceptio litis pẽdentiæ, ſm Bald. in l. j. col. fin. C. de rebus cred.

ADDITIO Apud antiquos quæstio est, an iuřm laici faciat mutare foꝝ, an vero accumulet? & Io. monachi, & Archid. in d. c. fi. de for. comp. in vj. tenuerunt ꝙ facit mutare foꝝ, in tm̃ vt iudex laici de hoc cognoscere non posset, & Ioan. And. ibidem prout refert do. de san. Gem. qui dicebat quod aut agitur de vinculo iuři in foro pœnitentiali, & tunc planum est, quod est crimen ecclesiasticum, & sic loquitur (ſm eum) xxij. q. j. prędicandum, & est ratio quia laicus non habet potestatem clauium vt possit absoluere, vel ligare in foro pœnitentiali, vt no. gl. de off. ord. c. pastoralis: aut agitur de iuřo in foro contentioso qñ versatur alterius interesse, & tunc distingue, quia aut agitur ex iuřo vt seruetur, aut excipitur ex illo si agitur tunc vterq; potest esse iudex competens, qñ non reuocatur in dubium an iuřm sit licitum ita vel ne, de iudice seculari quod possit esse iudex,

dex,probat tex.in c.licet extra de iureiur.& quod ecclesiasticus ét cognoscere possit, ꝓbatur per tex.in c.fin.de foro comp.in vj. si aût excipiatur coram iudice laico ét de illo cognoscet,& diffiniet secularis,seruando tñ ius canonicum.si aût versatur in dubium,ꝓbabile an iuramentum sit licitum vel non, tunc debet remitti ad ecclesiasticum,&sic tenendum putat dom.de san. Gemi. ibi,& de veritate vide Fel.in c.extra de iureiu.num.2. & nu.27. vbi qualiter ꝓcedat id quod iudex causæ proprietatis debet esse iudex causæ ꝑparatæ,&per eundem in c.cum sit generalis de for. comp. Petr. Foller. V. I. D.

15 †Vndecimo,cognoscit iudex ecclesiasticus de pace facta etiam contra laicos gl. est singularis,& ibi Abb.in c. super quibusdam in fi.de verb.sign.assignat ibi Abb.rõnem,quia qui frangit pacẽ oppugnat charitatẽ,&sic Iesum Christum,qui reliquit pacem in terris.

ADDITIO Hãc etiam opinionem sequitur idem Sicul. in c. cũ sit generalis de foro compet. Petrus Follerius.

16 †Duodecimo, cognoscit iudex ecclesiasticus,vbicunq; ecclesia, q̃ ꝯtraxit cũ laico,fuit læsa,& vult petere restitutionẽ in integrum: nã talem, restitutionẽ potest petere,ét corã iudice ecclesiastico ita decidit Abb. in c. ad nostram in j.notab.de rebus eccles.nõ alie. & Innoc.in c.cum sit generale de for.comp. Idem,quando ecclesia vellet dicere de nullitate contractus ad ipsum reuocandum,quia potest adire iudicem ecclesiasticum, secundùm Abb. in dicto c.ad nostram col.ij.vers. nota tamen, &c. & sic est casus specialis in quo actor non sequitur forum rei.

ADDITIO Adde huic dicto Sicul.in c.cum sit gñale de fo.comp.nu.10. & in c.de rest.in inte.& lap.alleg.lxv.& vide c.si clericus laicum,& quæ ibi no.extra eo. ti. P. F.

17 †Decimotertio,cognoscit iudex ecclesiasticus,qñ coram iudice seculari vertitur dubiũ super validitate iuri, videlicet vtrũ liget vel non. Nam tunc iudex secularis non põt de hoc cognoscere, sed debet remittere ad iud. ecclesiasticũ,ita singulariter tenet Abb.in c. cũ contingat,col.xij.ver.vnum tñ nõ obmit

18 to,&c.de iureiur. † Quartodecimo,si esset factum cõpromissum in clericum,&laicũ,& opus est petere reductionẽ ad arbitriũ boni viri,talis reductio debet peti corã iudice ecclesiastico,& ipse de ea cognoscit,nõ obstante,ꝙ litigantes sint laici,& si alter arbiter est laicus,q̃a magis dignũ trahit ad se minus dignũ.ita tenet Bal.in l.ꝑcipimus,in fi.C.de appel.idẽ,quod supra dixi de reductione ad arbitriũ boni viri,tenet Lud.R.in ꝯsil.ccxlv.& Ias.in l.imperiũ, col.iiij.vers.vij.ff.de iurisc.

19 om.iud. †Itẽ dicimus,qñ clericus,& laicus essent executores testamenti.nã iudex ecclesiasticus compellit laicum, rõne clerici adiũcti,ita tenet Barb.in rub. de off.deleg.col.ij. quem seqtur Ias.in l.si emãcipati,col.iiij.in

20 princ.C.de coll. †Quintodecimo,idẽ dicimus in duobus iudicibus,quoꝝ alter est clericus,& alter laicus, nã si est appellãdum ab eoꝝ snia. debet appellari ad superiorẽ ecclesiasticũ, & sic iudex ecclesiasticus cognoscit de hmõi appellatione. ita tenet Bart. in l.j. §.siquis in appellatione,col.iij.vers.quæro, pone &c.ff.de appell.& Lud.Rom.in d.cons. 265.& Ias.in d.l.imperiũ,col.iij.in fi.vers.4.

21 †Decimosexto,qñ sunt duo debitores eiusdem rei,puta duo debitores eiusdẽ rei, puta duo heredes,quoꝝ alter est clericus, & alter laicus, ambo cõueniuntur coram iudice ecclesiastico,ꝑ regulam ꝑdictam, quod maius dignum,&c. ita tenet Bart.in l.ꝑcipimus, §. eodem obseruãdo,C.de appel.in tñ,ꝙ dicit Bart.in l.solent,ff.de alimen. & cib.legat. & Bal.i l.fi.in vj.q.C.ædi.di.Adr.tol.q qñ sunt duo heredes,q conueniuntur,vnus laicus,& alter clericus,iudex laicus compellit laicum ad ꝓrogandam iurisdictionem iudicis ecclesiastici,rẽ istud dictũ impugnat Fel.& bene, in c.j.col.iiij.circa fi.vers.non credo, &c. de ꝑscr.s.ꝙ non sit necesse quod iudex cõpellat laicũ ad ꝓrogandum, q̃a ipso iure laicus ex ꝑsona clerici coheredis sortit foꝝ iudicis ecclesiastici,cuius opin. confirmat dcm nrm precedens.s.dictum Bar.in d.§.eodem obseruãdo,Quod amplia ꝓcedere,ét si essent plures laici,q̃ clerici, puta sunt quatuor hrẽdes: vnus clericus,& tres laici,nã oẽs sortiunt forum ecclesiasticum,ita pulchre tenet Soc.in ꝯs.xij.col.vj.in j.vol.adde ꝑdictis Abb. in c.

22 j.col.ij de loca. † Et ꝑ prædicta infertur ad vnum pulcherrimum, & singulare dcm, fuit originaliter Antonij de Prato ver.in l.j. in fi.ff.q senten.sine appell.rescin.quẽ refert, & seqtur Fel.in d.c.j.col.iiij.de ꝑscr.vbi multũ exclamat tale dictum.s.ꝙ si sint plures homines reperti in eodem crimine,inter quos est vnus clericus,& alij laici,& omnes requirerentur

rentur per iudicem secularem,& clericus declinaret forum, possent omnes alij laici similiter petere se remitti ad iudicem ecclesiasticum, contemplatione illius clerici, ne causa continentia diuidatur.& illud dictum multum commendat Mar. Soc. in c.ij. col. iij.in viij.fallen. de mut.petit. quod est perpetuo notandum, quia quotidie euenit.

ADDITIO Legito quæ dixi i pract. mea cau.crimina.in verbo audiantur excusatores. Petrus Follerius.

23 †Limita tñ principale dictum præcedens, vt procedat,qñ plures conueniuntur, vt singuli, secus si vt vniuersi vnde si esset aliqua vniuersitas vel collegiũ,i qua vel quo essent clerici,& laici, si esset conueniendum dictũ collegiũ,debet distingui,an sint plures clerici,vel laici,q. si sunt plures clerici, tota vniuersitas ꝯuenietur corã iudice ecclesiastico, si vero sunt plures laici,tũc tota vniuersitas cõuenietur corã iudice seculari, qa collegiũ accipit denominationem à maiori ꝑte. ita tenet Bart. in l.fi. col.iij.ff.de colleg.illic,& Fel.in c.j.col.iiij de ꝑsc.& Soc.ĩ d.ꝯs.xij.col.

24 vj. in j. vol. †Secũdo,limita ꝓcedere,qñ cã esset indiuidua,secus si diuidua,qa tunc clericus esset conueniendus in foro suo,& laicus in foro suo,ẜm Soc.in d.cons.12.col.vj.in j.

25 vol. †Decimoseptimo,cognoscit iudex ecclesiasticus contra laicum perseuerantem in excõicatione, nam potest ipsum mulctari, & tpaliter punire,ẜm Abb. in c. grauem de

26 pœnis. †Decimooctauo,si aliqs laicus spoliaret ecclesiam, vel ꝑlatum aliqbus bonis vel reditibus ecclesiasticis,potest ipse ꝑlatus ferre sñiam excõicationis,vel interdicti ꝯtra dictum laicum, nõ obstante quod videatur vindicare propriam iniuriã tex. est in c.dile

27 cto de sent.excõm.lib.v. †Decimonono,habet iudex ecclesiasticus iurisdictionẽ in laicos,in oibus concernentibus aĩam,& maxime,vt saltem semel in anno confiteanť eoꝝ peccata,& summant euchariſtiã,alias potest eos arcere ab ecclesia, & eis morientibus denegare ecclesiasticam sepulturã,vt est tex.& ibi Abb.in c.oibus vtriusque sexus de penit.

28 & remiss. †Vicesimo,potest iudex ecclesiasticus punire armatarium laicum, miscentẽ farinam fabarum in cera.& illã vendentem, nam põt ipsum punire pœna pecuniaria,vel alia a bitraria ꝑp peccatũ. ita tenet Abbas antiquus in c.j.de empt. & vend.& Fel. in c. irrefragabili,§.certũ col.ij.in princ. de offi. ord. Quod potes extendere contra oẽs faciẽtes similes misturas, & falsificantes ea quæ vendunt, maxime vtensilia, sicut faciunt isti venditores croci qui solent miscere carnes bouinas in croco:& isti qui vendunt candelas,vel vinum,in quo miscent aquam, & ẽt in melle solent miscere farinam, qui ẽt per iudices seculares debent atrocius puniri.

ADDITIO Hodie aũt cognoscit de istis fraudibus magna curia siclæ,&qa sæpe cõtigit hæsitari de istis fraudibus iccirco aliqua dicã,& primo inuestigandũ illud puto.

29 †Quid sit fraus,& ẜm grãmaticos fraus nihil aliud est quam deceptio circunuẽtio,vel impostura.Cic.j.off.vt aut fraude(inquit)fit iniuria, fraus quasi vulpeculę, vis leonis vř vtrunq; ab hoie alienissimũ, sed fraus odio digna maiore. Plaut.in mil.atq; adeo,vt ne legi fraudẽ faciã talarie accusatore, vt sine talis domi agitẽ conuiuiũ accipitur qñque ꝓ periculo.Verg.lib.v.qs Deus in fraudẽ,q̃ dura potẽtia nřa egit?Terent.in heautontu. in eãdẽ fraudẽ ex hac re,atq; illa incides. vsurparunt ẽt veteres nõ raro fraudẽ ꝓ crimine. Vnde capitalem admittere,teste Vlp.de ędi. edic.est tale aliquid delinquere,ꝑp quod capite puniẽdus sit q deliqt. Liuius belli pun. qui capitalẽ fraudẽ an si, quique pecuniæ in dicatę i vinclis essent inde fraudi esse,veteres dixerũt ꝓ crimine date culpę,ascribi, aut vicio verti,Cic.v.Phil.Cẽseoq. vt ijs q in exercitu Antonij sunt,ne sit ea res fraudi,si ante cal.Februarias ab eo discesserint. Liu.li.j.ab vr.cond. fecialis regere interrogauit Rex facis ne me tu regiũ nuncium,populiq. R.qritum,vasa comitesq. quiritum fiat,facio hoc est quæ res sine meo damno,crimine,aut decore fiat.è nřatibus aũt Bal. in l. quę fortuitis.C.dẽ pign.act.in ij.col.vers. & præmitte dicit fraudẽ ꝓprie dici contra fidẽ,&ob hac differt à dolo qui non solũ est cõtra fidẽ,sed ẽt extra cõmittitur: & ideo tanq̃ genus de pluribus iudicatur, vt ff.de pact.l.iuregentiũ §.sed si fraudandi dolus.n.ẜm eũdem est duplex velatur.f.qui cõmittitur sine vi simulãdo,&dissimulando l.ea.quæ.§.fi.ff.de ꝯtrah. empt.itẽ faciendo clã. vt in furto,nõ manifesto.Itẽ retinẽdo quod nõ debet retinueri: vt ff.de inst.l.si q s mancipijs,§.ꝓculus,alius est dolus apertus, & cõmittitur cũ vi.vt ff.ꝙ me.cau.l.si mulier,§.si dos.Itẽ dicit idẽ Bal.

in

in tit.si de feu.fue.con.inter do. & agna.§.beneficium in princ. quod fraus proprie dr quando promissum,est simulatum, & re vera prohibitum agitur,allegat Io.mon.in c.auaritiæ de elect.in vj.& facit tex.in l.fraus,ff.de leg.nam fraudem dr cõmittere ille qui ad deceptionẽ alterius, &ad sui cõmodum,aut verum tacet,aut falsum exprimit, secundum Abb.in cons.lxviij.incip. primo vr dictum magrm,col.j.lib.j.allegat no. in l.iuris gentium, §.dolo malo, & §. sed si fraudãdi, ff.de pact. de quibus audi quod dicit Io.Chrys.in Ioan.c.x.in hom.lix. in lra R, in hec verba.Quid dicis latrones,&fures carcerem habitare? dic quæso in ciuitate oẽs iusti sunt? nõne multi peiores,& impudẽtius rapiẽtes? Illi.n.& si nihil aliud deserta saltẽ,& tenebras petũt,& clã deprẽdant,hi aũt omni obiecta persona,apta frõte violãt,rapiũt,vim inferũt. difficili est purum hoiem inuenire. quod si nõ aurum rapimus,si nõ innumera terræ iugera occupamus quãdam tñ fallentiã, & furtũ in minoribus, & quæ possumus exercemus, nã cum in cõmercijs,& emẽdis rebus debitũ nõ reddere,aut aliquid subtrahere contendimus, nõne latrociniũ,furtum,rapinã,facimus?Neque te excusaueris,quod domũ,aut seruũ non auferes. Nõ.n.ablatorum copia,sed rapiẽtium volũtate iniustitia metiẽda,est iustũ nanq;, & iniustũ,in magis, & paruis rebus eandem vim hñt,& ita furẽ appello, qui aurum surripit, quam qui in emẽdis rebus iusto precio vendentẽ defraudat,&cetera,& alibi in lib.j.de sacer.vlt. col.in lra b,idẽ,inquit,in hæc verba proinde veri illusoris,deceptorisq. noie dignus fuerit, quisquis re ipsa iniquo ac nocẽdi aio abutitur alio quem sæpe numero profuit decepisse,& ac potissimũ arte in maximus rebus alteri opẽ subsidiumq. tulisse. Ceterum qui recto semper calle ingreditur de eo nunquam deflectẽs: sæpe fit vt ei ẽt cui nõ astum aliquẽ struxerũt, malorum incõmodorumq. quam plurimorum auctor fit.Ibiq. infinitas enumerat fraudes in bonã partem factas,& è quibus non modica orta fuit vtilitas.

30 †Cõmittitur aũt fraus dupliciter, ex proposito.s.& intẽtione,& re ipsa:vt l.ait pretor,§.ita demũ, ff.de his quẽ in frau.cred.& l.ij.C.de ser.pi.da.ma.&probatur in l.fraudis interpretatio,ff.de reg.iur.& ibi Phil.Dec.&aliquando actus dr fieri in fraudẽ legis, aliquando vero in fraudẽ hoĩs:vt notabiliter declarat Bal.in l.hac ædictali.§.omni. C.de secun. nupt. vbi dicit, quod quando actus gerit inter personas nõ prohibitas, sed fit in preiudicium tertij,tunc dr fieri actum in fraudem hoĩs,l.j.C.si quid in frau.patr. Itẽ quando actus fit ad excludẽdam legis prouidẽtiã,vel legis prouidentiã,vel legis statutum, actus dr gestus in fraudem legis: vt dicit ibi Bald.& est de mente iurisconsulti in l.si libertus in princ.in verbo diuersitatis, ff.de iur.patro.

31 †Pluribus quidẽ casib.cõmitti fraudẽ constitutũ est,nam quandoq; fit fraus de re ad rẽ puta de pecunia ad frumentũ, l.sed Iulian.§.mutui, ff. ad Maced.&ex hoc infert Bal.in l.nõ dubiũ, C.de leg.iij.col.in fi.quod si statutũ prohibet extrahi frumentũ nõ poterit extrahi farina,quia fieret fraus legi de re ad rẽ,licet farina,& frumẽtum nõ sint idẽ: imò diuersa,l.quæsitum, §. illud fortassis,ff.leg.iiij.licet idẽ Bald.in l.quod nõ rõne,ff.de leg.dicat,quod põt extrahi farina stãte dicto statuto,quia est casus obmissus: & ibi ẽt dicit, quod si prohibet extrahi vinum põt extrahi vuæ: quia aliud est mã, & aliud materiatũ,licet postea dicat hæc procedere dum tñ hæc nõ fiant in fraudẽ statuti.Secũdo modo fit fraus legi de persona ad personã,vt in l.si spõsus in princ.ff.de don.inter vir.& vxo. Itẽ fit fraus de contractu ad contractũ, l.si spõsus,§.circa,ff.de don.inter vir.&vx.& alijs quoq; modis,& exẽplis late cumulatis per Bal.vbi supra & Guliel.Mayn.in l.fraudis interpretatio,ff. de reg.iur. solũ aũt intendendo hic ponere fraudes quæ cõmittuntur ad deceptionem,vt sic quæ dixero consona sint dictis hic per do.auctorẽ,& non extra rem.

32 †Iccirco sciẽdum est: quod Io.de nider.in trac.de cõtr.merc. tradẽdo regulã gñalem quod modis cõmittatur fraus in mercimonijs,inquit fraudes cõmitti per mercatores in suba,in quãtitate,& in qualitate. Cõmittitur.n.fraus in suba vendẽdo auricalcũ in locum auri,vel aquã pro vino,vel vinũ mistũ cum aqua cõtra quos iuehit Ysa.in c. argẽtum tuum versum est in scoriam: vinũ tuũ permistum est aqua. quod.n.permistum est patitur defectnm,quãtum ad spẽm,&sic nõ sine causa,inquit do.auctor, quod cõmittitur fraus per mercatorem vendẽdo ceram mistam cum farina fabarum Cõmittitur ẽt fraus in quantitate quæ per mensuram cognoscit.vtendo sciẽter deficiẽti mensura per modium per virgam: & põdus,& similia deficiente mensurãdo cõtra quos hr deuter.c.xxv.non habebis in sacculo diuersa põdera,maius,&minus,nec erit in domo tua modius maior,neq; minor,abhominabitur.n.Deus eum qui hæc facit, & aduer

aduersatur oēm iniustitiam, tertio casu cōmittit fraus in qualitate(puta si q̄s scieter vēdat aīal. Infirmū, vel vinum corruptū dat vbi alter vult vinū sanū, seu purū, seu ꝙ dant falsam monetā scienter ꝓ bona. potest ēt committi fraus tribus alijs modis (ſm eundem) Primo, si hoī inexperto circa rem, seu merces superuēdat rē sciēter: Secūdo si vidit emptorē arctatū necessitate vel inordinata affectione impulsum, & ob hoc supuendat. Tertio, qñ vēditor verbis, & alliciamētis rem q̄ vix valet vno denario exibet, & vēdit ꝓ quatuor cōtra, quos inuehit Host. in summa de pen. in tit. viij. dū dicat ꝙ hodie mercatores vix sine fraude, & mēdatio vēdere possum, & lucrari, & ideo (inquiūt) tenent ad restitutionē, & sic aīa eorū est in maximo periculo.
33 †Punit ideo in regno ille q̄ penes se tenet aurū, & argentum vitiosum vel falsum, & vendit vel nō vēdit ꝓ prima vice pœna vnius libræ auri, ꝓ secūda vice manus mutilatione punietur vt hr̄ in tex. ꝯst. si quis campsor, & ibi declarat Afflict. quid erat de iure cōi? vi-
34 de Bart. in l. lege corn. ff. de fal. †Et si quis commiserit ēt fraudem in substantia (vt q̄ vendit picturas deauratas, & argēteas cū nō sint) punitur ꝓ prima vice pœna vnius libre auri, & si non poterit soluere, debet fustigari, & ꝓ secunda vice debet pœna manus plecti, & ꝓ tertia vice furcis suspēdi debet: vt hr̄ in ꝯst. magistros mechanicarū artiū. sub tit. de fi. mer. in vend. mer. debet. n. qui talia facit cerciorare emptorē, vtrū picturæ argen-
35 to vel auro suppositæ sint. †Simili quoque pœna plectunt cādelarij faciētes cādelas cū mistura adipis, & nō de bono seuo seu de bona cera, & cū bono litigno de bona bōbice sine alia mistura. Cū & si hoc fecerint debēt notificare emptoribus alias si vendāt ꝓ pfe-
36 ctis, & bonis puniunt. †Item cōmittit fraus in substātia p eū q̄ vendit pānos fracidos ꝓ bonis, nā isto casu hēt locū actio redhibitoria. i. vt vendens ad se recipiat pannos, & restituat pecuniā, vt dicit Bal. in l. ob quæ vic.
37 §. sed si vitium, ff. de ædi. ædic. †Item cōmittitur fraus in substantia p eum qui vendit libros corruptos, & inutiles, nam hēbit locū redhibitoria? vt vēditor ad se recipiat libros restituat precium? ſm Bal. in d. §. si vitium.
38 †Vnus quisque. n. debet manifestare qualitatē rei alias esset in dolo, vt est tex. in l. fi. &
39 ibi Bal. C. de litig. †Itē cōmittit fraus i substātia p caupones vendentes vinū limphatū ꝓ puro (vt supra dixi) puniunt. n. per constit. regni magistros mechanicarū, vt dictū est in
40 cādelarijs. †Itē cōmittit fraus in suba per eos mercatores q̄ in eorū mercatura addūt aliq̄d inutile (vt calcē in vino puluerē: & arenā in blado, & gōma seu aliq̄d simile in cera, & cāmarantes spē tenēdo in loco humido gingibrē, piperē, crocū, & sic de singulis) q̄ tenent pęna falsi: vt. ff. de fal. l. lege cornelia in prin. & ff. de extraor. cri. l. saccularij in prin. & l. si seruus seruū, §. itē si q̄s frum. ff. ad l. aq. & tales falsę merces non debent pmittere iudices vt vendant, sed potius eas ꝯcremari facere debēt, vt §. illud aūt in proœ. ff. orū, & §. sciturū, arg. l. mathematicos, C. de episc. aud. & l. dānatos, C. de heret. & l. q̄cunq; circa fi. eo. tit. & l. nullus, C. de iud. & firmat do. Iac. de Belui. in sua prax. cri. in tit. de iniu. §. falsa
41 riū inserēdę. †Itē cōmittit fraus in substātia p eos mercatores q̄ portant merces ad vēdēdū, & supra saccū ponūt bonas merces, & subtus malas, nā isti tales sunt puniendi plusq̄ fures. vt est tex. in l. saccul. ff. de extraord. cri. secūdū vltimū intellectū gl. ꝙ est notandū.
42 †Itē cōmittit fraus p eos mercatores q̄ tpe venditionis demōstrant emptoribus bonas merces & tpe traditionis tradūt malas, nam isti tenent crimine stellionatus, vt l. iij. ff. de cri. stellio. & gñaliter ꝯcludēdo sp dr̄ cōmitti fraus in substātia, & punit saltim crimine stellionatus qñ alia pęna nō est determina-
43 ta, iuxta tex. in l. j. ff. de crim. stell. †Sed illud pulchrū est an si vendat vnū ꝓ alio rescindat vēditio, & puniat vēditor? & vr̄ posse dici ꝙ nō rescindat venditio, licet fieri debeat defalcatio pcij, arg. tex. in l. domū, ff. de contrah. empt. vbi vendita domo q̄ pro parte erat cōbusta inscijs ꝯtrahētibus, nihilominus tenet vēditio, licet fiat defalcatio pcij, vt ibi. & l. Iulianus, §. si venditor vers. per ꝯtrarium, ff. de actio. empt. vbi vēdita hereditate ex qua subtractę erāt plures res, tenet nihilominus vēditio, facit l. ij. & l. tenet i prin. ff. de act. emp. vbi si mēsura dicta non inueniat in fundo vēdito nihilominus tenet vēditio, licet ꝓ pte deficiēte habeatur rō, idē dixit Bal. in l. ij. C. de ꝯtr. emp. ad idē facit l. si post, ff. de peri. & com. rei ven. vbi dr̄ ꝙ si post inspectū fundū quē emere volebā arbores vi ventorū euulsę fuerint, nihilominus tenet vēditio de fundo postea facta, absq; eo ꝙ arbores vēditę intel

ligan

ligant, cum non sint pars fundi, licet si emptor ignorasset,& vēditor sciuisset,& nō dixerit debeat hṙi rō interesse arboꝶ, l.sed si cōis,ff.eo tit.sed ṗdicta non ꝓcedunt qñ dolus emptoris, seu vēditoris dedisset cām contractui,q̇a tūc nō tenet vēditio,l.si dolo, C. de rescin.vēd. Præterea ṗdicta non ꝓcedunt qñ cōtēplatione eius qđ ex diminutione abest facta fuisset vēditio,quasi alias nō fuisset q̇s rē empturus,q̇a ex toto tunc dispō,cū deficiat ēt in eo quod remanet cōsensus,l.arborib.ff.de cōtrahen.empt.qui tex. vult hoc ꝓcedere quāuis vterq; diminutionē ignorasset,(vt q̇a arbores in fundo existentes vento vulsæ vel ignæ cōbustæ essent,quaꝶ contemplatione q̇s fundum emerat)qđ inducitur ꝑ Bal.in l.ij.C.de contrahen.emp.vt si q̇s emisset hodie piscationē alic⁹ lacus, cuius pisces heri fuissent deuastati me ignorāte,qđ non tenet venditio,ꝑꝑ defectū consensus,& hoc modo intelligit gl.in l.si duos, ff.eo.tit.ṗter ea non ꝓcedunt ṗdicta qñ quis asseuerasset partem, vel qualitatem q̄ deest tp̄e emptionis, licet ambo ignorassent abesse rei pñam hñtes(vt quia q̇s mensem ligneam,vel eneā argento coopertam vēderet mihi ignoranti pro solida argentea,credēs eam ex toto argēteam)q̇a nulla est venditio,l.cū ab eo in fin. ff.de contr.emp. cui fortiter obstat text.in l. quid tñ,ff.eo.tit. dum ibi dṙ ꝙ vendita re de aurata quā ambo credebāt solidum auꝶ tenet emptio,quos tex.dicit Bald. in d.l.cū ab eo §.fi.nō posse à ꝯtrarietate bene defendi, sed est aduertendū ꝙ in d.l.cū ab eo.in fi. vēditor q̇ credebat puꝶ argentū licet falso, & impudēter vēdebat mensam argēto coopertā pro solido argēto,&tūc non miꝶ si nulla est emptio,prout ēt in d.l.quid tñ in fi.cū es pro auro vendiṫ at in d.l.quid tñ venditor vēdens rē deauratam non dicebat qđ venderet illā pro solido auro, licet ita crederet, quo casu vt dixi nulla fuisset emptio,vt ēt vult d. l. q̇d tñ in vltimis verbis, sed rē simpliciter vēdebat,est bene veꝶ quod qñ q̇s rem deauratā pro auro vendit, licet nō teneat in illo corpore emptio,tñ tenetur tm̄ auri pr̨stare quāuis fuerit ignorans,l.labeo lib.Posteriorum,ff.eo.tit. Ideo caueāt qui non hñt reꝶ peritiam in talibus qūo asseuerant,& tute faciēt rem simpliciter vēdere. Ita ṗdicta procedunt qñ diminutio talis est, de toto vel de maiori parte l,& si ꝯsensum in prin. & l.domū,ff.de cōtr.emp. q̄ l.domum dicit quod si domus vēdita erat tp̄e venditionis exusta in totū,ita ꝙ ad areā redacta est non tenet vēditio,siue ambo ignorassent, siue emptor sciuerit,& nō venditor,siue vēditor,& nō emptor,eo q̇a cū deficiat suba rei q̄ venditur nō tenet vēditio,q̇a defectus corporis sub̄e magis impedit vēditionem q̄ rei vitiū, l.in vēditionibus in prin.& ꝑ totā l.& l.alioq̄n, & l. seq.& si ꝯsensum i prin.iūcta l.labeo lib.Posterioꝶ eo.tit.q̇a defectus corp̄is inducit.defectū ꝯsensus d.l.& si consensum in prin.vbi aūt aliq̇d de domo remansit,dimidia pars.s. vel plusq̄ dimidia,& tenet venditio,siue ambo ignorauerint diminutionē,& deteriorationē,licet fiat defalcatio valoris ꝑtis exust̨, siue vēditor tm̄ sciuerit,quo casu tenet pstare non tm̄ simpliciter valorē partis deficientis, sed quāto emptoris interest vt ibi.& d.l. labeo,siue emptor tantū sciuerit, vel ambo, quo casu nulla sit ṗcij defalcatio, d.l.domū cū volenti,& sciēti nō fiat iniuria,& fraus ēt re ipsa,l.j.de act.emp. quod si plusq̄ dimidia pars sit exusta,& diminuta,si ambo ignorassent nō tenet vēditio,& verisimili defectu cōsensus emptoris, & q̇a suba in maiori parte deficit, vt dicit ibi text. quod si venditor tm̄ sciuerit in eius odiū tenet venditio, vt teneatur quāti interest emptoris domum integrā esse,& exustā non esse,vt ibi.& d.l.labeo qđ si emptor tm̄ sciuerit tenet venditio, vt dicit ibi tex.& idē si ambo sciuissent,vt.s.pro parte q̄ superest teneat emptio,ſm gl.pen. & in reliquo nō, sed dolus cum dolo in ea parte cōpensetur,licet innuat tex.venditionem ex toto nullā, quod ēt ibi Fulg. voluit in vltimis verbis.

44 †Nunq̇d venditores carniū tenētes maiora pondera debeant puniri? vide Bal.in ꝯs.clv.in j.lib.& adde qđ iudex sciēs, & patiēs vti pōderibus,&mēsuris illicitis,& nō puniens tenet,&punitur,q̇a de suo emendabit,& ēt vtens illius puniṫ p̨na falsi,&reddit qđ extorsit,l.fi.C.de susc.& arca.

45 †Et est tñ aduertendum quod ille q̄ grauatur in mēsura,vel extimatione ꝑperam facta pōt,& debet infra annum de hoc conqueri: vt C. de censito,& l.qui grauatos lib.xj. post annū vero conqueri non pōt exceptis minoribus,& abscentibus,ſm Bald.in cons.387.incip.ille qui grauatur iij.lib.

46 †Et ad quid agere pōt deceptus ex falsis ponderibus vel mensuris? Dicas quod si vult agere crimine extra ordinario,

nario, cuius pœna est extra ordinaria, vt in l.annonã de extraor.cri.põt. Sed de iure regni aliter cauet quo ad pœnam, nã imperator Feder.statuit in const.incip. ad legitima põdera, quod quicunq; falsitatem, seu fraudem cõmiserit in mensuris, & põderibus, & pannos tirauerit, debet p sñiam puniri pęna vnius libre auri, quã si nõ poterit soluere debet fustigari p totam ciuitatem, & appẽdi in collo illud põdus falsificatũ, vel mensura, & si secũda vice similẽ fraudem, vel falsitatẽ cõmiserit amputabit ei manus, & si tertio reiterauerit suspendat, & mortis periculũ subeat, si vero voluerit agere ciuiliter, & tũc agit ad interesse, ff.de act.empt.l.rem.aut vult cõtra secũ contrahentẽ agere, & tunc aut est venditor q deceptus est, & tũc aut vendebat res in gñe aut in quantitate in spẽ (puta vendebat fundum tñ volebat scire quot iugera cõtineret quot ardẽta in falso mensurasti qa dixisti q non erãt ibi nisi x.cũ esset xx. iugera) & tunc põt peti interesse in quo deceptus, vt l.nihil, §.p cõtrariũ, ff.de actio.empt. aut in gñe vel quãtitate vendebat (vt puta decẽ modios bladi, vel decem amphoras vini) & tunc aut vendebat in gñe gñalissimo (vt vendo tibi decem lagenas vini) nec agebam quod tu hres totum vinũ pro decem lagenis mẽsurasti, & sunt xv. tũc repetam q plus habuisti, sic intelligit d.§.de eo. aut tibi vendebam in gñe speciali ita tñ quod totam rem illã volui quod hres (vt vendidi tibi dolum, & quãlibet lagenam pro x.tñ ibi erant xxx.& dicis quod non sunt nisi xx.& mensurasti pro xx) & tunc non reperam quod est vltra xx.de x. lagenis pcium petam, vt l.j.§.si duobus, & §.ij.ff.si agrimen fal.mo.di.aut emptor deceptus est, & est dicendum idem, & prosequere ad longum vt per do.Ioan.rogn.in suo paruulo opusculo de mensuris, in viij.quæst.

47 †Item cõmittitur fraus in quantitate rei p mercatores q mẽsurãt pãnos quos vendunt & tirãt ipsos pãnos, qa non debẽt tirare, sed debẽt vendere eos in tabula plana cum cãna absq; tiractione, vt dicit tex.in ɔst.mercatores, & ibi, no. Affl.iij.no.& quid de pannis lini vide Bal. in l.leg. C. de leg. vide Benuen. strach. in tract. de merc.ij. parte num. 8.

48 †Item (vt redeamus ad propositum nrm) cõmittit fraus in qualitate ven endo merces & occultãdo defectus, & vicia rerꝶ ostendendo apparentias, q non sunt in eis vt inqt Afflic. in ɔst. magistros, nam venditor tenetur specialiter certiorare emptorẽ, de qualitatibus rei vẽditę, pp quas emptor esset minor emptorus l.quæro in verbo spec.ff.de actio. emp.& vbicunq; venditor scienter nõ certiorasset emptorẽ de qualitate rei pp quam esset vẽdita minoris, & tunc emptori ignorãti tenet ad oẽ interesse l.j.§.j.& l.Iulianus post princ. & l.qro, ff. de act.empt. & si venditor ignorauit tenet quãti minoris emptor fuisset empturus si sciuisset l. quot. de ser.l.lab. ff.de ɔtr.emp.& plenè per Alex.in conf.xcv.

49 in v.lib.†Item magna est fraus eoꝶ qui vadunt per plateam, & imponunt pcia rebus plus debito, vt alij sic emerent in alterius detrimentũ, nam puniuntur crimine stellionatus, vt dicit Bart. p illũ tex.in l.iij.§.itẽ si qs

50 imposturam, ff.de cri.stell.†Et qua pęna puniant aromatarij facientes eam fraudem, de qua per do.auctorẽ? & in hoc proditæ sunt duæ const. in regno, altera incipit in terra qualibet, & altera. Quia nunq̃, qbus cauetur pœna publicationis oĩum bonoꝶ mobiliũ, & si protomedicus cõsenserit punitur vt ibi,

51 & vide Ang. in l.ex fact.ff.de neg. gest. †Itẽ cõmittitur fraus per eum q vt emat merces vilius quas quis tenet venales, & vt non reperiatur alius emptos pręter ipsum, diffamando vadit quod dñs illarum mercium est ipsius debitor, & quod dictæ merces sunt eidẽ obligatæ, vel quod sunt letigiosæ, vel aliter, pp quod emptores abstrahunt à proposito emẽdi dictas merces, nã tenet actione iniuriaꝶ, & ad interesse, arg.tex.in l.itẽ apud labeo.§. si qs nõ debitorẽ, ff.de iniur. cũ, §.præced.& no.per Ias.in l.dedi, §.q̃q̃, ff.de cond.cau.da. cau.non secuta cum similibus, de quo vide gl.in l.si duo, §.alij in fi.in vlt.gl.ff.vti pos.& & Bald.in cons.ccxlix.incip.quidã mercator

52 in iij.lib.† Item cõmittitur fraus per eum q surripuit signum de sacco frumenti, vt possit sciri pondus ipsius, & vt non possit percipi quãtum plus debito acceperit qs de molitura, & tenetur pœna falsi.ſm Mars.in l.qui in

53 rõnibus, ff.ad l.Corn.de sicar.†Item cõmittitur fraus p illos mercatores q vendũt pannos, & vt pluris pcij vendant asserunt dolose pãnos esse Venetianos seu Norcinos, & nõ sunt, nã isto casu tenet venditor emptori pstare q̃ti pluris pannos emisset si ita essent, & nihilominus punit tanq̃ vẽdẽs vnum pro alio, pro vt de primo est tex.in l.Iul.lib. xv.

§.ven

§.venditor: & de ij.est tex.in l.si quis in pignore,ff.de pign.act.& hæc sufficiant ad materiam fraudis. Pet. Foller. V. I. D.

54 †Vigesimoprimo,potest iudex ecclesiastic⁹ excōicare testes laicos nolentes deponere in curia seculari,quia tacere veritatem, est peccatum,& potest facere proclama, sub pœna excommunicationis: vt quicunque scit veritatem,super tali negocio, compareat in iudicio ad deponendum,ita tenet Abb.in c.ad nostram,el ij.col.j.de iureiurando.

ADDITIO Adde ꝙ tex.ille c.ad nostram extra de iureiu. el ij.est satis notabilis ad practicā hodiernam, quam in aliquibus partibus(& p̄cise Salerni) vidi seruari,ꝙ per viam cōicationis ēt in criminalibus pn̄t moneri omnes scientes veritatem de aliquo delicto vt eam deponere habeant nam tenent testes eam reuelare coram iudice ecclesiastico,licet alias satis impugnassem. Pet. Foll.

55 †Vigesimosecundo potest iudex ecclesiasticus,qn̄ coram se est deductum aliquod incidens spirituale, inhibere iudice seculari, ꝙ in causa principali non procedat,durante dicto incidenti.Ve℞ in hac inhibitione debet adhibere causæ cognitionem,& citare partē aduersam.ita tenet Alex.in l.iiij.§. condēn. col.iiij.ff.de reg.iur.&Abb.in c.tuam in vlt. no.de ordine cognitiorum, & ibidem Abb. in iiij. col. vers. quæro nunquid,&c.

56 †Vigesimotertio,iudex ecclesiasticus potest cōpellere laicum litigantem in foro suo, ad obseruantiā iuris canonici. Ita tenet Card. per illū tex.in cl.j.in viij.no.de pęn.&remis. ꝑ hoc est tex.in c.licet de iureiu.lib.vj. & in c.decernimus de sen.excō.lib.vj.& in c.cum

57 q̄dā de excep.†Vigesimoquarto,cognoscit iudex ecclesiasticus hodie in regno de cā suspicionis iudicis secularis: nam qn̄ iudex allegatur suspectus,nō auditur allegās,nisi ꝓponat, & ꝓbet iustas cās suspicionis coram diocesano illius loci,vbi cā ventilatur,& sic iudex ecclesiasticus cognoscet an sit suspect⁹ vel nō ita de hoc est regia pragmatica,q̄ incipit.Itē,si ꝯtingat,& est posita in j.char.rituū magnæ curiæ vicarię, & ita hodie seruatur.

ADDITIO Adde dictis hic ꝑ do. auctorē ꝙ regia prag. allegata per eū, nō dicit simpliciter cā suspicionis iudicis ordinarij proponendā fore corā diocesano, sed dicit ꝓponi debere corā logotheta regni vel ꝓthonotario:licet:in fine subdat ꝙ in aliq̄bus partibus regni ꝓponitur coram diocesano loci: quare puto ꝙ coram iusticiarijs regionum debent simpliciter causæ suspicionum ꝓponi,& ita t̄pe meo vidi emanatam esse regiam prouisionem iusticiario,& p̄sidi huius prouinciæ principatus citata quæ hodie ibi est registrata, & legi, & vidi. Petr. Foll.

58 †Vigesimoquinto, potest iudex ecclesiasticus sequestrare corpus mortuū alicuius vsurarij,& facere,ꝙ non sepelliatur,donec eius heres caueat de vsuris restituendis ita tenet Ang.in auth.vt defun.seu fun. &c. in princ.

59 SVCCESSIVE †sequit̄ videre de iudice secularis, circa q̄ pōt se impedire ꝯtra clericos,q̄a contra laicos non est dubiū. vnde decidamus hic aliquos casus dubitabiles ꝓ vtilitate huius distinctionis.Primo igr̄,iudex laicus impedit se contra clericos ꝑ viā reconuentionis, quia si clericus agit contra laicū in foro seculari, potest ibidem reconueniri, secundùm magis cōem opin. quam tenui supra in vj dist.in v.q. tertiæ par.

ADDITIO Glo. in c. clericū nullū, vr̄,tenere contrarium, sed pro opinione dn̄i auct. bene facit gl. in c.at si clerici de iud. & sequunt̄ Inno.in c.ij.de fo.comp.& Host.in summa eo.tit.§.q̄bus vers.licet ix.col.& Io. And.in alle.c.at si clerici,dicēs ita de ꝯsuetudine seruari,& est cōis opinio, quam limita nisi clericus in fraudē conuenisset laicū corā seculari:vt ibi reconueniatur, nā tali fraude detecta non reconueniretur ibi,ſm Ang. in l.ij.§.sed si agat,ff.de iud.de quo ꝑ Affl.decis. 173. Secūdo limita nisi laicus in fraudē ꝓcurasset ꝯueniri à clerico,ad hoc vt ipsum potuisset ibi reconuenire, ꝓ quo vr̄ bonus tex.in c.relatū iūcta gl.in ver.seculari de iu. patr. & tenet Ant.de bu.in c.ecclesia S. Mariæ de ꝯst.Tertio limita nisi clericus ꝯueniret laicū suꝑ actione famosa, vel ꝓ iniuria sibi facta,ſm Bal. & Sal.in auth. ꝯn̄r de iud. Quarto, limita nisi reconuentio tangeret cām spiritualem vel illi annexam, tunc .n. nullo modo fieri posset corā laicu, ſm Inn. &cōiter doct.in c.j.de mut.pet.& Bal.& Sal. in d.auth.& ꝯn̄r. Quinto,limita nisi reconuentio esset de crimine,quia siue veniret imponēda pœna pecuniaria,siue infamiæ, siue agat̄ de crimine criminaliter, siue ciuiliter, nō pōt clericus reconueniri corā laico. ſm Sicul.in c.at si cler.extra de iud.& ibi. Ioan. And.& i c.j.de mut.pet. & Bal.in c.j. de ꝯtr.

apud

apud par.termi. Sexto limita nisi ageret de
districtgendo ꝑsonā clerici virtute recōuētio
nis:qa illa sem ꝑ est interdicēda iudici secula
ri.licet ei ꝑmittat cognitio cāæ reconuētio
nalis, ſm Arch.in c.vnico de cler. ꝑiug.lib.
vj.& adde q; si clericus recōuētus appellabit
si grauet ad sup̄iorē iudicis secularis.ſm Ar
ch.in c.nō ita ij.q.v.& Imo.in c.signantibus
60 de off.del.†Secundo,iudex laicus cōdemnat
clericū in expēsis,qñ litigauit corā eo,cōtra
laicū,& succubuit,ſm Imo.in c.at si clerici.
61 & ibi ēt Fel.in vj.col.j.in fi.de iud. †Tertio,
potest iudex laicus citare clericū coram se,si
sua putauerit interesse:& sic in actu volunta
rio,& valet citatio ſm Bald.Paul.de castr.&
Alex.in l.testamēta oīa, C.de test.& Ang.in
l.ij.§.hæc stipulatio,ff. si plusquā per l.falc.
62 † Quarto , qñ esset factum sequestrum seu
depositū penes clericū ꝑ iudicem secularē,
pōt idem iudex precipere clerico,quod resti
tuat, ſm Bald.in l.si fideiuſ.§.fi.ff.qui satisd.
cog.& Bal.in l.acceptā,col.ij.C.de vsur.& se
qtur Iaſ.in d.§.fi.per text.in l.fi.§.pen.C.de
63 bon.auto.iu.poſ.†Quinto,itromittit se iu-
dex laicus cōtra clericū spoliantem sua poſ-
sessione in restituendo laicū spoliatū in poſ
sessione,ꝑ viam cuiusdā defensionis extraiu
dicialis:citando gñaliter oēm,qui sua puta-
uerit interesse,& ista est noua ꝓuisio indu-
cta per capitula regni,videlicet,per c.oīs prę
datio.& c.ad regale fastigium.& c.finis ꝓce-
ptis charitas,&c.de qua materia hr̄ in dec.ij.
xxiiij.ꝯſi.Neap. Et dixi supra in vij.dist.iudi
64 ciorum,circa fi. †Sexto,iudex laicus dat cu-
curatorem ad litem clerico minori litigan-
ti corā se, vt est dec.Rotę,ccvij.in antiquis.
Nā semper talis curator datur per illū iudi-
cem coram quo lis vertit, ſm Bal.in l.fi. C.
de admi.tut.pro hoc tex.in c.fi.de iud.

ADDITIO Adde Oldr.in conſ.lix.
65 & Gem.in c.si annū de iud.lib.vj. †Imo: q;
plus est:ſm pōt ꝑ iudicē laicū dari sacerdos
in tutorē ſm Ang.are.inſt.de attili.tut.§.sed
hoc iure allegat auth.ꝑsbr̄i,C.de epiſ.et cle.
nam vt ait iudex secularis est iudex cōpetens
cuiuscunq; ēt clerici petentis tutelā:vt xj.q.
j.c.experiētiæ & c.si clericus,& c.cū sit de fo
cōpet.adijcit ēt quod p̄ses, seu alias secularis
iudex pōt ꝑsbiteꝝ dare in tutorem : q; videt
probari in l.neque , C.q da.tu.vel cu.poſ.&
gl.in auth.præsbiteros , C.de epiſ.et cler.et
gñaliter,C.de epi.et cl.voluit q; exorcistæ:et

alij clerici inferiores cōpellūtur ꝑ iudicē se-
culare suscipere tutelā ltimā qa dati sunt à
lege sed ꝑsbiteri & alij in sacris volētes pñt
esse tutores ltimi,nō aūt testamētarij vel da
tiui. ꝓ quo tex.& gl.in c.ꝑuenit lxxxvj.dist.
non tñ coguntur vt in auth.ꝑsbiteros , C.de
epiſ. & cl.sed ad tutelā miserabiliū ꝑsonaꝝ
oēs ꝑsbiteri,& monachi tenent, vt lxxxviij.
diſ.c.j.& c.eps gubernationē , & Spec.in tit.
de tutor.§.generaliter verſ.Item opponitur
contra tutorem : & in verſ.illud aūt dicit tñ
ibi q; forte non cogentur.Petr.Follerius.
66 †Septimo, iudex laicus pōt cōpellere credi-
torem laicum ad remittendū iurm̄ turpiter
receptum à debitore.ita tenet Fel. in c.j.col.
vij.in fi.de iure iur.istud tñ putarem veꝝ an-
tequam debitor incidat in periurium ꝑ non
solutionē,puta ante diē solutionis qa postq̄
venit dies solutionis, & debitor in ꝑiurium
incidit,nō pōt illud periuriū ꝑ partē remit-
ti,vñ illa coactio iudicis,nihil ꝑparet. ita te
net Bald.in auth.q; C.de nup.& hr̄ in deciſ.
67 xxxvj.cōſ.Neap. †Octauo iudex laicus co-
gnoscit de cā spirituali incidēte inter iudeos
vel infideles : quia ex quo ipsi sunt extra ec-
clesiam, ideo ecclesia non impedit se de eis.
ita tenēt Alex.in l.titia,col.iij.ver.vel secun
do,etc.ff.solut.mat.& Pet.de anch.in c.ea q̄,
68 in v.q.de reg.iur.lib.vj.†Nono,pōt iudex se
cularis cognoscere de nullitate absolutionis
à iuro concessę per iudicem ecclesiasticū,ſm
Fel.in c.j.col.v.in fi.verſ.posset ēt secularis,
etc.de iureiur. Allegat Petr.de Anch.in cōſ.
382.incipiente,retento ordine, &c. col.iiij.
69 †Decimo,potest iudex laicus vel eius fami-
lia capere clericū delinquētem dep̄hensum ī
crimine vel rixa : non tñ vt ipsum detineat,
sed debet eū p̄ntare iudici ecclesiastico . ita
tenet Bal.in l.si qua ꝑ calūniam, col.ij.in fi.
verſ.sed q̄ro,C.de epiſ.&cle.De qua materia
hr̄ plene per Abb.Fel. & cōiter doct.in c.cū
non ab hoīe,de iud.& Bar.in l.si quis in ser-
uitute,ff.de fur.& Ioan.de ana.in c.super eo.
col.ij.de cri.falsi.Quod ꝓcedit , qñ clericus
incedebat in habitu & tōsura : alias secus qa
non tenetur iudex laicus ip̄m dimittere ad
iudicem ecclesiasticū,nisi prius cōstet sibi de
clericatu,ſm Bal.in d.l.si qua ꝑ calum.versi.
sed ponamus,&c.Veꝝ de isto incidēti.ſ. sup
probatione clericatus, non pōt cognoscere
secularis.sed eps cōgnoscet. tex.est in c.si iu-
70 dex laicus.de sent.excomm.lib.vj.†Sic dici-

mus in simili, quod percutiens clericũ nõ incedentẽ in habitu & tonsura, est excõicatus ẽm Bar. in l. item apud Labeonẽ, §. si q̃s virgines, ff. de iur. iur. & Bal. in d. l. si qua per calumniã, col. j. versi. deinde venio, &c. & hr̃ in c. iiij. de sent. excomm. Adde prædictis Bal. in d. l. si quis curialis, C. de epis. & cle. & Soc. in consil. cxxij. col. penul. in princ. in j. vol. & Alex. in consi. viij. in j. vol.

ADDITIO Adde hoc in regno non ꝓcedere: q̃a clericatus ꝓbatio fieri debet coram iudice seculari corã quo petitur remissio: vt dictat ritus magnæ vicariæ, inc. Item seruat ipsa curia quod nullus clericus. P. F.

71 † Vndecimo, iudex laicus põt punire clericũ prius delegatum per epm̃. nam q̃n clericus delinquit taliter, ꝙ meretur mortẽ, debet ꝓcessari per epm̃, & postea degradaĩ, & deinde traditur curiç seculari puniẽdus, vt not. Bar. in l. j. ff. de pœnis, & est text. & ibi Abb. in c. nouimus, de verb. sig. & Abb. in c. cum non ab hoĩe, col. viij. & seq. ꝙ in c. at si clerici. de iud. in §. de adulterijs. & vide plenè ꝑ Spec. ĩ tit. de accu. §. ij. loco. vbi tractat hãc mãm̃, videlicet, q̃n clericus deponitur, & q̃n suspẽditur, & q̃n degradatur, & qualiter fiat degradatio. De quo ẽt est tex. in c. de gradatio. & ibi ꝑ Gem. de pœnis. lib. vj. Et circa materiã degradationis hęc datur regula. ꝙ q̃n agitur de degradando epm̃ requiruntur duodecim epĩ vna cum metropolitano. Si vero est degradãdus sacerdos ꝯstitutus in sacris reqrũtur sex epĩ: in degradatione verè diaconi vel subdiaconi requirũtur tres epĩ in clerico vero in minoribus constituto sufficit solus eps̃ proprius. ita hæc oĩa declarat. Abb. in c. nõ potest, & ibi ẽt glo. de re iud. & glo. in c. j. in versi. canonibus, de hæret. lib. vj. & gl. in d. c. de degradatio, & hr̃ in summa xv. q̃st. vij. & in c. felix, & c. si aũt, eadem causa & q. Fallit in crimine hæresis, in quo nõ requiretur numerus tot eporum, sed solus eps̃ ꝓprius põt degradare conuocatis prælatis, abbatibus, religiosis, & alijs literatis de sua diœcesi. tex. est in c. j. de hære. lib. vj. & Ioan. de ana. in c. pen.

72 in j. not. de hære. † Item dictus numerus eporum reqĩritur in verbali degradatione, sed in reali & actuali non requiritur ẽm Fel. in d. c. non potest. col. iiij. in princ. & col. pen. & ibi ẽt Abb. Item, quando aliquis est degradatus verbaliter, adhuc retinet priuilegium clericale: q̃a nondũ efficitur de foro seculari: secus postq̃ est actualiter degradatus; ẽm Io. de ana. in c. ad abolendã, col. vj. in fi. de hære. Postq̃ igitur est actualiter degradatus trãditur curiæ seculari puniẽdus. Ve℞ debet iudex ecclesiasticus rogare iudicẽ secularẽ, vt ꝓcedat ꝯtra eum, citra pœnã sanguinis, vt est

73 tex. in d. c. nouimus, de verb. sig. † An autẽ clericus degradatus si de facto celebrat, cõficiat corpus Christi vide glo. & Abb. in c. ij. de cle. excõ. vbi tenẽt, ꝙ sic idem tenet Io. de ana. in d. c. ad abolendam, col. vj. in fi. & seq. de hær. Pro q̃bus aũt criminib. põt clericus deponi vel degradari, vide Fel. in c. at si clerici in princ. col. pen. & fi. de iud. † Vnum tñ

74 scias hic, ꝙ licet iudex laicus possit de mãdato epĩ capere clericum: non tñ potest ipsum torquere vel verberare, ẽt de mandato epĩ: alias incideret in excõicationem. ita tenet Ioan. de ana. in c. super eo. col. ij. in fi. de cri. falsi. & Pet. de anc. & Abb. in c. vniuersitatis, col. j. de sent. excõ. & Arch. & Gem. in sum. xlv. dist. De materia aũt degradationis supra dicta vide plenè de Firmianũ in suo trac. de

75 epo in vltima parte. † Duodecimo, iudex secularis exercet iurisdictionem in clericũ, rõne & feudi, quod tenet clericus ab eo. c. ceterũ, de iud. & c. ex transmissa, etc. ve℞, de foro cõpet. et in c. j. §. item si clericus, & ibi And. de Iser. in ij. col. de cap. Corra. & Soc. in ꝯsil. xij. col. viij. in princ. in j. vol. Item q̃n est auctor laudatus, per l. venditor, & ibi per doc. de iud. & Abb. in c. fi. de emp. & vendit.

ADDITIO Intellige sanè hæc conclusio ẽm Inn. in c. ve℞ extra de fo. cõpet. & ꝓcedat q̃n agere de cã feudali ciuili secus si ageret cõtra clericũ vaxallũ ad ammissionẽ feudi criminaliter aut ciuiliter ꝑꝑ crimẽ, q̃a tũc ẽm eũdẽ Inn. sicul. & Io. And. in d. c. ve℞ remittẽda est cognitio ad plãtũ suũ, ẽt, si feudũ sit paternũ dicit tñ. Inn. ꝙ si ꝑ plãtũ suũ de ꝓditione vel alio crimine ꝑꝑ ꝙ debeat feudũ ammittere fuerint ꝯdẽnatus: tũc dñs auferret feudũ ꝓ velle suo & si fuerit absolutus. tunc vlterius nõ poterit dñs ei ꝑꝑ crimen auferre & vltra dicit ꝙ cũ quilibet dñs feudi sit iudex ordinarius suas sñias exequeẽ ẽt laicus cõtra clericos vassallos. nec incidit in excõicationem: si eos resistẽtes cõpellat: arg. c. olim de restit. spol. sed cõiter doct. in hoc contradicunt volentes ꝙ dñs feudi prętextu hmõi cognitionis in clericũ vassallũ: non habet districtionem personalem & ex-

presse

presse tenet. Io.an.& Sicul.in alle.c.verũ & & in c.vnico, de cle.coniug.lib.vj. P. F.
76 †Decimotertio, iudex secularis põt punire clericum de assassinio, qa pp criminis enormitatem ipso iure censetur degradatus in casu iusto.ita tenet Lapus in c.pro humani.de homi.lib.vj.& Paris in trac.sind.in ver.inqsitio,col.vij.in fi.Rob.Mar.Venus. I. V. D.

ADDITIO Vide ad hæc Ant. Cap.
77 in dec.112.nu.1.& dec.clv.nu.26. †Itẽ vltra do.auct.hic aliquos casus applicandos censeo vtiliores ceteris quare illud scire non te deat: quod clericus cũ agitur p possessorio retinendæ põt corã iudice seculari trahi & conueniri ẽt ab altero clerico: de quo late p Io.Fab.inst.de inter.§.retinẽde & p Bart.in l.j.ff.de inter.& pro hoc vr̃ facere c. cãm qui sint fi.le.ibi (non attendentes q ad regem & non ad ecclesiam ptinet de talib.possessionibus iudicare) pp quod Ant.in c.cum dilect⁹ de ord.co.dicit quod si agatur super possessorio beneficij, cã ppea non dr̃ esse spũalis, & idem tenet Nicol.mill.in verbo bñficiũ & expresse tenet Vinc.in c.fi.de iud.q de iure spũali potest agi possessorio coram iudice seculari quod ẽt vr̃ sentire gl.in c.cum dilectus de elect.in vers.iuro dicens quod qñ agitur possessorio de iure spirituali non agit spũaliter: & ideo non est tractanda tãquam spiritualis. Idem volunt gloss.in c.literas de iur.cal.& sentit Innoc.& alle.c.cũ dilectus Arch.& Io.And.in c.frequens de rest. spol: lib.vj.dicens q cã non est mere spũalis cum igitur de possessorio de re spũali: de quo plenẽ p Guid.pa.in dec.ccvij.& lxxxvij.&Boer.
78 dec.lxix.pri.lib.& Gram.dec.lxxviij. †Item potest clericus corã seculaci iudice citari & conueniri vt auctor laudatus pro euictione & defensione rei vẽdite: nam ex persona defensoris veniẽtes ad cãm non debet mutari forus l.j.C.vbi in rem actio. & vr̃ casus in l. venditor.de iud.& ita vr̃ tenere Bal.in d.l.j. & Ang.in l.non solũ,§.qđ vulgo,ff.de vsuc. & tenet Pet.de anc.in regula iuris ea q. xvij. q.Bal.in auth.Clericus, C.de epis.& cler.& idem hr̃ per do. Ant.Cap.in dec. 197. nu.7. sed vide do.Th. Gram.in dec.xxj. vbi refert contrarium seruari in sacro Regio,consilio Neap.& cõtrarium in pluribus causis fuisse
79 decisum. †Item si contigerit clericum succedere laico iam conuento corã iudice seculari sup aliqua causa:nã talis instantia inchoata cũ laico defuncto transit in clericũ ei succedentẽ,s̃m Imo.in l.si cũ hoiem, ff.de fideius.& Paul.cast.in l.hæres abñs, ff. de iud.& Lud.& Pau.cast.in l.si constãte,§.fi.sol.mat. licet contrariũ tenuerint Bal.in l.j.C. si pen. appel.mors,inter.& Ang.in l.tam ex cõtractibus,ff.de iud.& Bal.in c.in p̃sentia extra
80 de pro. †Itẽ si clericus negociatur tenet ad gabellas in cõcernentibus negociationẽ s̃m Fed.de sen.in cons.iij.incip.quæstio talis est vlt.colum.per tex.glo.in c.pñti de censi.pro quo facit,cap.ij.de cler.vel mon.& sequunt Matth.Paul.Stef.Zab. & Imol.in d.clemen. præsenti,& bene facit,cap.recolẽtes de stat. mon.pro quo facit id quod dicit Pet.de Anch.in cons.ciiij.incip.contra fratres,& de ijs actenus. Pet.Foll. V. I. D.

Iudiciorum XII. distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud ordinarium. & aliud prorogatum.*
2 *Prorogatio, in iure multipliciter accipitur.*
3 *Prorogatio iurisdictionis potest fieri de persona ad personam de re ad rem: de tempore ad tẽpus: & de loco ad locum.*
4 *Prorogatio iurisdictionis de loco ad locum, an requirat expressum consensum partium.*
5 *Prorogatio iurisdictionis fit etiam de casu ad casum.*
6 *Prorogatio de tempore ad tempus,qualiter fiet.*
7 *Prorogatio de re ad rem, qualiter fieri debet.*
8 *Iurisdictio prorogata non extenditur, nisi in ipsas partes prorogantes.*
9 *Iurisdictio prorogata in aliquẽ iudicem,an mortuo illo iudicem possit per successorẽ exerceri.*
10 *Iurisdictio iudicis habentis illam de iure speciali, prorogari non potest.*
11 *Prorogatio iurisdic.tacitæ & expresse põt fieri.*
12 *Prorogatio iurisdictionis, inducitur per exceptionem dilatoriam oppositam non autem per petitionem copiæ libelli: neque per confeßionẽ, numero 13.*
14 *Prorogatio tacita,non potest fieri in causa criminali, nec etiam expressa.*
15 *Prorogatio de loco ad locum,tacite fieri non potest: sed expresse sic.*
16 *Iurisdictio per contumaciam non prorogatur.*
17 *Prorogatio per reconuentionem duplici modo inducitur.*
18 *Iurisdictio limitata ad certam speciem causarum, non potest prorogari.*

1 DVODECIMA pricipalis distinctio iudicio℞ est: †Quia iudiciū aliud ordinarium, & aliud ꝓrogatum. Iudiciū ordinarium, est illud, quod agitatē corā iudice ordinario cōpetenti, vel delegato à superiore, iter certas ꝑsonas, vel limitato in certo territorio, qn̄ agitatur per subditos suę iurisdictioni. Iudiciū vero ꝓrogatū, est illud, qđ ventilatē inter ꝑtes corā iudice nō suo principaliter tn̄ adito de consensu ꝑtium, de qua materia tractatur plenè in l.j.& ij.ff.de iud.& in l.si cōuenerit.ff.de iu.om.iu.& in c.sign̄asti.de fo.cōpe.
2 & in c.P.& G.de off.deleg. †Super hac materia est sciendū, quod iste termin⁹, ꝓrogatio, accipitur in iure multipliciter. Quandoque .n.refertur ad terminos & dilationes: & tunc ꝓrogatio nihil aliud est, nisi dilationi labētis nondum lapsæ extensio, ſm Bal.in rep.l. Aemilius, col.vj.in princ.versi.no. qnto etc. de mino. Exēplum, datur dilatio alicuī, & in medio vel in fine ipsius dilationis nūdū elapsæ ꝓlongaē vlterius: & tunc dr̄ eadē dilatio cum prima l.sed si manēte, ff.de preca.& Bal. in d.l. Aemilius, & Alex.in l.iiij.in prin.ff.de dam.infe. vbi facit drīam inter prorogationem & reuocationē & infert ad q.si finita dilatione fuerit dictū, ꝙ dilatio fuit ꝓrogata an valeat ꝓrogatio, saltē ad vim noue dilationis vide per eū. De qua materia hr̄ etiam in l.cum stipulatus sim mihi à Proculo.ff.de ver.ob. Quandoq; iste terminus, ꝓrogatio. refertur ad cōpromissa & est materia, de qua in l.diē ꝓferre, ff.de arb.& ꝓrogatio pōt fieri per arbitro, qn̄ est eis data ptās per ꝑtes, & pt̄ fieri ēt ꝑtibus abn̄tibus, vt d.l.diem ꝓferre.in princ. Ve℞ debet postea prorogatio notificari ꝑtib.& alias nō astringit: ita tenet Alex.in ꝯſ.34.col.fi.in j.vol.& Bal.in l.j.C. de sen.ex peri.reci.& Fel.in c.cū oli, col.ix.
3 ver.no.iij.etc.de re iud. †Quandoq; iste terminus, ꝓrogatio, referē ad iurisdictionē, & ista est mā nr̄a, sup qua dic, ꝙ ꝓrogatio iurisdictionis fit quatuor modis, videlicet, qn̄q; de ꝑsona ad ꝑsonā, qn̄q; de tpe ad tp̄s, qn̄que de loco ad locū, vt no.gl.& Bar.in l.ij.§. sed si iudex, ff.de iud.& Bal.in l.j.ver.iij.qro, C.de iuris.om.iud.et ꝑ Bal.in l.si qui ex cōsensu, C.de ep.aud. Exēplū primæ ꝓrogationis.s.qn̄ fit de persona ad ꝑsonam, ponitur ī l.j.& ij.ff.de iud.& in l.si conuenerit, ff.de iu. om.iud.vt qn̄ iudex hēt limitatā iurisdictionem in vna ciuitate, vel territorio: nā si alii de aliena iurisdictione volūt ꝯsentire, quod cā eo℞ iudicetur per illum iudicē, cui non sunt subditi, pn̄t hoc facere. Et sic illa iurisdictio quę erat limitata inter illas ꝑsonas illius territorij tm̄, modo per consensum ꝑtiū extenditur ad alias ꝑsonas sibi nō subditas: & ista dr̄ prorogatio. Exemplum de secūda ꝓrogatione.s.de re ad rē, puta si vnus iudex habet limitatā iurisdict. vt nō possit cognoscere, nisi de causis à centum aureis infra: iuxta, l.si idem cum eodem, & l.cum q̄dam, §. quoties, ff.de iu.om.iud.& in auth. de defen. ciu.§.& iudicare, possunt facere partes hn̄tes causam maioris summæ, ꝙ ille iudex cognoscat de tali cā: & sic extendiē iurisdic. de summa min.ad maio.& sic de re ad rē, text.est in l.de qua re, §.j.ff.de iud.& Bal.ī d.l.si qui ex consensu, col.iij.C.de epis.au. Exēplum de tertia ꝓrogatiōe.s.de tpe ad tp̄s, puta iudex habet limitatem iurisdict.finiēdam certo tēpore, puta per annū, prout cōiter solēt creari officiales in regno: pn̄t facere partes, ꝙ vltra illud tp̄s iudex cognoscat & iudicet, & sic extendiē iurisdictio de vno tpe ad aliud, tex.est.in l.ij.§.sed si iudex, ff.de iu.quod ꝓcedit in iudice delegato, sed in ordinario nō ꝓcedit prorogatio in tp̄s successoris. Ita pulchre declarat Bald.in d.l.si qui ex consensu. col, iij.ver.ij.sp̄es, &c. C.de episc.aud. & vide Bal.in ti.de pace Const.col.xiiij.in princ. super vers.cōsensum. vbi tenet, ꝙ de consensu ꝑtium pn̄t ꝓrogari tꝑa appellationis. Exēplū de quarta ꝓrogatione.s.de loco ad locū. de

de qua tenent doc.q non pōt fieri,& sunt ali qui,put est Bal.in d.l.j.ver.iij. qro &c. C.de iur.om.iud.& in d.l.si q ex cōsensu col.pen. & fi.referendo Iac. Bu.tñ Bar.in l.quæro,ff. de sol.tenet ɔtrariū .s. q valeat ,progatio,& hāc opin.tenet Alex. quē cōiter sequunt ibi Mod.in l.fi.ff.de iur.om.iud. cū limitatione tñ.s.dūmodo iudex illius territorij consentiat huic ,progationi. Exēplum pōt poni dupliciter, ſm Bal. in d.l.si qui ex cōsensu col. pen.vers. quartā speciem &c. Primo modo, qñ iudex ex forma statuti vel consuetudinis deberet sedere ,p tribunali in tali loco, puta i palatio,nā pñt facere partes,q sedeat ī alio loco eiusdē ciuitatis,puta in platea, & valet talis ,progatio sine dubio,qa sumus in loco eiusdē iurisdictionis. Secūdo modo,pōt poni exēplū extra locū iurisdictionis,vt si ptes ɔueniūt,q iudex Perusinus cognoscat,& ,pnunciet in territorio Bonon.& ista ,progatio est magis dubia,quā dicit Bal.vbi supra, fieri nō posse. Sed dic,q magis cōis opin.est qđ valeat,interueniēte ɔsensu iudicis illius loci,puta Bononiensis, ſm Alex.in d.l.fi.arguēdo de loco ad tps,iuxta l.vinum,ff.si cer. pet.& hanc opin. tenet Abb.in c.nouit col. ij.&c. excommunicatis col.fi.de offic. leg.

4 ADDITIO †Vt vides(pstantissime lector)quatuor esse spēs ,progationis(scriptū reliqt Dom.auctor) & illā īter alias ɔnumerare visum fuit(q̄ fit de loco ad locū)quā dupliciter intelligēdā fore differuit,sed quo ad ſm exemplum(vt iudex vnius territorij iudicet in territorio alterius iudicis)nō aperit si in tali ,progatione iurisdictionis de loco ad locū requiratur expressus cōsensus partium litigātiū an sufficiat tacitus, & in hoc Ang. in l.quæro,ff.de sol.dicit q requiritur expressus cōsensus,& ad hoc citat tex.in c.statutū, §.in nullo extra de rescr.in vj.& idem tenet Paul.de cast.in l.fi.ff.de iur.om.iu.&doct.in d.§.in nullo,&voluit Ang.in ɔs.lxxxv.& idē firmat in d.§.in nullo Paul.Franc.vbi refert ita tenere Rotam in decis.ccclxxx. q̄ incipit. Itē si iudex, sed contrarium tenuerunt (ſm Alex.in d.l.fi.ff.de iur.omn.iud.) Arch.&Io. And. in c. vt litigantes de offic.ord. in vj. & Imol. in d.l.quæro,inquiunt .n. prædicti q sufficit tacitus cōsensus, sicut regulariter sufficit in ,progatione l.& si susceperit in prin. ff.de iud.nec(ſm eos)obstat tex.in d.§.ī nullo, qa ,pcedit in iurisdictione delegata quæ est odiosa,& restringēda,vt no.in c.j.de off. del.in vj.&cū hac opinione vr̄ transire Alex. in d.l.fi.Sed ,p prima opin. pōt allegari tex.ī l.fi.C.si à nō cōp.iu.vbi snia est ipso iure nulla,&tñ valeret si sufficeret tacita ,progatio. & hāc ego tenere,& vtcunq; sit reqritur cōsensus illius iudicis,in cuius territorio alter iudex cognoscere voluerit.ſm gl.in c.vt litigantes de off. ord. in vj. & ita tenuit Ioan. And.in nouella,sed(ſm Alex.in d.l.fi.de iu. om.iud.contrarium tenuerūt Petr.& Cyn.ī l.qui ex consensu.C.de epis.aud. & in d l.fi. & Arch.in d.c.vt litigātes: & Paul.de cast.in l.iij.§.fi.ff.de cond.ob cau. volentes q nō requiratur consensus iudicis territorij,sed satis est q non ,phibeat . sed ad concordandū opiniones(dicit Alex.) q aut iudex territorij scit,& nō cōtradicit,& ,pcedit opin.Cyn. quia vr̄ consentire,ex quo ,phibere poterat, & non ,phibet, aut ignorat, & tunc ,pcedit prima opinio,sed si iurisdictio cōpeteret de iure speciali ēt accedente consensu partium & iudicis non posset prorogari,ſm Rom.in sing.xlix.

5 †Adde ēt quintam reperiri speciē prorogationis,q̄ fit de casu ad casum:exemplum si aliqs est iudex cui sub ɔdictione est tributa ptās,& iurisdictio:puta appellaui ab interlocutoria iudicis ad superiorē, quo casu ipse superior nō pōt cognoscere de negocio principali,nisi pronunciet prius bene appellatum ab interlocutoria, sed si ,pnunciaret male appellatum à grauamine, tūc totū negociū principale reuertit̄ ad primū iudicē (vt debitus honor extra de appel.)nunqd ergo pēdēte discussione articuli appellationis poterit ipse supior de ɔsensu partiū cognoscere de negocio principali, & tūc licet,qdā simpliciter cōcludant q non: eo qa pendente ɔdōne non habet iurisditionem in habitu nec in actu,concludendum tñ est,q aut ille superior ad quē fuit appellatū est talis q poterat adiri ,p viā querelæ vt Papa,vel Princeps secularis,& tūc ille superior poterit de cōsensu partiū de negocio principali cognoscere c.cordi.§.j.ibi(partiū voluntate) extra de app.lib.6.imò plus dicit do.Pano.in c.vt debitus honor extra.de app.q hoc casu sufficeret consensus solius appellari si aūt esset talis superior qui non poterat adiri ,p viam querelæ,tūc obmisso articulo appellationis nō posset cognoscere de negocio principali & ita specifice ɔcludit do. Iac. de san.Geor.

6 in l.ij.§.si iudex,ff.de iud.nu.8.& 9. †Et qtũs auctor cõcludit posse fieri prorogationẽ de tpe ad tps, & exemplum dat in eo iudice cu ius iurisdictio anno durat: dicas pcedere di cta ipsius & exẽplũ datũ, qñ iurisdictio per lapsum anni non finiebat ipso iure, alias si finiretur elapso anno, totaliter, & ipso iure. & tunc nõ poterit eius iurisdictio progari, quia fieret iniuria successori hęc sunt de mẽ te Bal.in l.si q ex consensu. C.de episc.aud. sequit Paul. de cast. in d.l.ij.§. si iudex,ff.de iud.vt refert Iac.de san.Geor.ibidẽ,&sic nõ posset progari iurisdictio magrĩ nũdinarũ cũ elapsis nundinis totaliter eius iurisdictio
7 finit.†Et quo ad progationẽ de re ad rẽ,ad de ꝙ est necesse ꝙ iudex cui9 iurisdictio prorogatur de re ad rẽ sciat eius iurisdictionẽ esse progatam,vt progatio teneat,alias nul la erit:vt notabiliter dicit Iac. de san.Geor.
8 in l.ij. §. conuenire in fi.ff. de iud. †Illud tñ scire necesse est ꝙ iudex cuius iurisdictio est progata habet solũ iurisdictionẽ inter ipsas partes progantes,non aũt contra alias psonas ex hoc infertur ſm Ang.& Paul. de c. ꝙ nõ poterit cogere testes alienæ iurisdictionis ad ferendũ testimoniũ,&minime põt co gere patrem illius q prorogauit suam iuris dictionem ad pstandum cõsensum filio, iux ta l.cum nõ solum,§. necessitate,C. de bonisq. lib.& firmat Iac. de san.Geor.in l.j.ff. de iud.nu.3.& sic minime põt p illum iudicẽ cogi auctorem laudatum ad defendendũ
9 emptorem in illo iud.†Sed finge ꝙ iurisdictio ordinaria iudicis in quẽ facta est progatio sit finita qa mortuus esset,vel eius officium est finitum , an successor in illo offõ possit determinare causam inter partes,quæ prorogauerunt iurisdictionẽ illius iudicis? Spec.in tit.de cõp.iud.adi.§.j. ver. qd si duo pisani.distinguit ꝙ aut prorogatio facta est habito respectu ad psonam ipsius iudicis, & tunc successor non poterit determinare,aut habito respectu ad iurisdictionẽ seu dignita tem,&tũc secus,sed Paul.cast.in l.j.ff.de iud. dicit ꝙ nescit videre quõ potuerit fieri pro gatio habito respectu ad personã,quia psona est de se priuata , & consensus priuatorũ nõ tribuit iurisdictionem l. priuatorũ,C.de iur.om.iud.& sic semper partes vñr habuisse respectum ad iurisdictionẽ , quę nõ mutat , imò est eadem cũ persona successorũ c.inno tuit extra de electio:& ita ptrãsit Iac.de san. Geor.i d.l.j.nu.10. ego aũt puto dictũ Spec. licet non possit verificari in prorogatione tacita, põt tñ verificatione in prorogatione expssa, vt qa expsse ptes progãt iurisdictionẽ alicuius iudicis hñtes respectũ ad eius psonam, vt qa dixerunt se confisos de pruden tia,scientia,& legalitate talis iudicis idcirco prorogant eius iurisdictionem , & ita puto posse procedere dictum Spec. P.F. V.I.D.
10 †Quã opi.limita procedere in iudice hñte iurisdictionẽ de iure cõi , quia talis iurisdictio põt progari de cõsensu partiũ extra ter ritoriũ vt supra, secus in iudice hñte iurisdi ctionẽ de iure speciali, put est legatus,quia extra territoriũ nõ põt cognoscere ex progatiõe partiũ,ẽt si iudex illius territorij cõsentiret.ita in terminis tenet Abb.in d.c.ex-
11 cõicationis col.fi.de off.leg.†Scias tñ p cõplemẽto huius mãe,ꝙ progatio iurisdictio nis põt fieri expsse,&tacite.Expsse fit,qñ par tes p eorũ expssum cõsensum consentiũt in iudicẽ nõ suũ,& ista est materia d.l.j.& ij.ff. de iud.& d.l.si ɔuenerit,ff.de iur.omn.iud.& c.significasti de fo.cõp. Tacite vero fit progatio, qñ quis patitur se conueniri corã iudice incõpetenti,& nõ declinat eius forũ , & in hoc est varietas doctorũ in d.l.si cõuenerit qa gl. ibi dicit, ꝙ requiritur litis ɔtestatio ad hoc,vt inducat ɔsensus sed veritas est illa, quã tenet ibi Bar.s.ꝙ si qdẽ conuentus opponit aliq exceptionem dilatoriam ante lit. ɔtest. qa tunc per talem exceptionem vr̃ puocare iudicem,vt super ea pnunciet,cen setur eo ipso in iudicẽ consentire,nec expectatur litis ɔtestatio.Si vero nõ opponit exceptionem aliq,tunc requiritur litis ɔtestatio,& ita procedat gl.ibi.Nõ tñ censet in iu dicẽ ɔsentire,si qs petit copiã libelli,vel dat satisdationẽ de iudicio sisti,ſm Bart. in d.l.si conuenerit per l. non videtur la ij. ff.de iud.

ADDITIO Habes (Amãtissime lector) p exceptionẽ dilatoriã oppositã ante li tẽ ɔtestatã consentiri in iudicẽ adeo vt amplius nõ possit declinari eius iurisdictio , p doct.Bar.i l.si ɔuenerit,ff.de iu.om.iud. hũc passum late tãgit Ias.in d.l.si ɔuenerit,vbi di cit ꝙ hãc opinionẽ Bar. sequit Alex.i d.l.di cẽs ꝙ opinio Bar. põt recte defensari p tex. in l. cum Pap. in fi.C. de sent. & idem tenet Bart.in l.non vr̃ la ij.ff.de iud.& in l.elegan ter,§.si qs post,ff.de cond.ind. & Bal.in l.fi. C. de iud. & in l.exceptionem post gl. C.de

excep.

excep.Innoc.do.Card.& do.Abb.in c. inter monasteriũ de re iud.sed contrariã opinionẽ dicit tenere Fulg. ibidẽ, & hanc secundã opinionẽ Fulg.sequitur Cyn.in l.fi.C.de spõsa,& Cyn. post Iac.de Are.in l.ij.ij.q. & ibi ẽt Bal.ff.si qs in ius voc.nõ Ier.&Imol.in l. qdã ꝯsulebat,ff.de re iud.sed ipse Ias.seqtur opinionẽ Bar.quã dupliciter limitat: sed opinionẽ Fulg. tenet expresse ꝯsulendo Pet. Phil.Cor.in ꝯs.ccix.in ij.lib.nu.22.vbi dicit qđ est cõis opinio,&verior de quo ẽt ꝑ Bal. in ꝯs.475.in iiij. lib. tu tñ oĩno pro veritate huius passus non obmittas videre Fel. in c. inter monasteriũ nu.4.cũ pluribus seq.extra de re.iud.vbi tenet opin.Bar. quam limitat, & declarat vndecim modis.Pet.Foll.V.I.D.

12 †Et ex ꝓdictis verificat̃ illa iuris regula, q̃ se habet,ꝙ exceptio declinatoria fori,debet esse prima exceptio, q̃ opponitur ante alias dilatorias,qa si opponitur alia prius,ꝑ eius oppositionẽ inducitur consensus in iudicẽ, & non põt postea opponi declaratoria tex. est in l.sed si susceperit in princ.ff.de iud.& ĩ l.fi C.de excep.& Abb.&doct.in c.inter monasterium de re iud.sicut dicimus ẽt de recusatione iudicis ex cã suspicionis,qa debet esse prima exceptio,quæ opponitur,vt tenent Bart.Alex.Ioan.de Imol. in l.quidã consulebat,ff.de re iud.&Lanfr.in c.qñ contra in

13 vers.recusationes in princ.de probat. †An aũt per solam confessionem factam coram iudice incõpetenti inducatur prorogatio iurisdictionis, vide Soc. tenentem qđ non in

14 cons.cviij.col.fin.iij.vol. †Limita illud,qđ dr̃ de tacita prorogatione,non procedere in causa criminali, quia in ea non prorogatur iurisdictio ꝑ oppositionem exceptionis ita tenet Ias.in d.l.si conuenerit col. viij. circa fi.alleg.Bart.in l.licet col.ij.C.de procur.Et hoc est regulare, ꝙ in causa criminali non potest prorogari iurisdictio, ẽt expresse, in præiudicium iudicis cõpetentis,ſm Bal.in l. si qui ex consensu col.ij.in fi.C.de epis. aud. & Fel.in c.P.& G.col.iiij. de off.del. & vide Soc.in d.cons.cviij.in fi.in iiij.vol.vbi dicit, ꝙ qñ iudex inqrit ex offõ,non potest eius iu

15 risdictio prorogari. †Secundo,limita non procedere in prorogatione, q̃ fit de loco ad locum,qa illa non potest fieri tacite,sed requiritur expressus ꝯsensus prorogantiũ. Ita tenet Frãc.de Are.in c.j.col.pen.ver. illud ẽt scias,&c.de iud.allegat tex.in c. statutũ,§.in

16 nullo de resc.lib.vj.†Tertio,limita nõ procedere in contumace, qa per contumaciam nunq̃ prorogatur iurisdictio,vnde in hoc casu non æquiparatur p̄sens,& absens per contumaciã.ita tenet Bar.in l.ij.in lec.col. ij. & ibi ẽt Alex.in ij. col.ff.si quis in ius voc. nõ Ier.ꝑ tex.&ibi Bal.in d.l.si qui ex consensu,

17 & Lud.Rom. in ꝯs.xxxxviij. †Inducitur ẽt tacita prorogatio per reconuentionem, qđ põt intelligi duplici modo.s.ex parte reconuenientis,& ex parte reconuenti.De primo est exẽplum, vt si tu conuenis me corã iudice incõpetenti,ego qui sum reus,possem declinare eius iurisdictionẽ,si vellem, si tñ nõ declino, sed statim recõuentio te corã eodẽ iudice ex hoc ipso videor in iudicẽ consentire,& sic nõ possum declinare ipsum vlterius in prima causa ꝯuentionis.Ita hr̃ per Matt. in dec.xxvij.cons.Neap.de ij.est exemplum, vt si tu es clericus, vel alius non subditus,& conuenis me corã iudice meo seculari,possum te corã eodem recõuenire,ꝑ quã reconuentionẽ tu recõuentus ꝓrogas iurisdictionẽ illius iudicis ex necessitate iuris. ita tenet Bal.in auth.& ꝯñr col.ij. in prin.ibi nã recõuentio &c.C.de sent.&Spec.in tit.de comp. iud.adi.in prin.ver.ix. probatũ est ẽt per l.si idẽ cum eod.§.ꝙ si mutuæ,ff.de iur. om. iu.

18 & dixi plenè supra in vj. dist. prin. †Limita hãc materiã ꝓrogationis ꝓcedere,qñ ꝓrogatur talis iurisdictio, qualẽ hẽt ille iudex ꝓrogatus in suos subditos, qa tũc valet ꝓrogatio,vt supra dixi.Secus est,qñ illã iurisdictionẽ non hr̃et. Exẽplum,si est aliqs iudex maleficioꝶ deputatus ad cognoscẽdum solũ de causis criminalibus, modo duo forẽses vellẽt corã eo litigare ĩ cã ciuili,certe nõ valet ꝓrogatio, qa talẽ iurisdictionẽ cãꝶ ciuilium nõ habet iudex ille in suos subditos, &illud qđ nõ est, ꝓrogari nõ põt.ita ꝑ plura tenet Ias. in l.si ꝑ errorẽ.col.j.ff.de iur. om. iud.Pro hoc est tex.ĩ l.solemus,§.latrũculator,ff.de iud. Idẽ ecõtra, qñ esset iudex cãꝶ ciuiliũ,&ꝓrogatio fieret de cã criminali,qa non valet,ſm Bal. in l.j.col.fi.C.de iur.om. iud. idem dicimus in oĩbus similibus iudicibus hñtibus iurisdictionẽ limitatã ad certã spẽm causaꝶ, vt nõ possit fieri ꝓrogatio ad aliam spẽm,vt tradit plenè Ias. in d.l.si ꝑ errorẽ col.j.vbi multos allegat,& hr̃ per Abb. in c.P.&G.de off.del.adde Bal.ĩ l.testamẽta.

19 C.de test. †Secundo,limita hanc materiam

non procedere, quo ad executionem sniæ, quia licet iudex ꝓrogatus possit ꝓcedere,& sententiare, non tñ potest suam sniam exequi,sed executio debet fieri per ordinariũ cõpetentem tex.est in l.episcopale. C.de epis. aud.per quem tex.ita dixit Alex.in l.cũ quædam in pen. no. & ibi ẽt Ias. in iiij. no.ff.de
20 iu.om.iu.†Tertio,limita nõ ꝓcedere in iudice delegato,quia eius iurisdictio prorogari non potest tex.est in d.c.P.&G.de off.del. quod quõ,& qñ ꝓcedat,vide oĩno ibi Abb. & doc.Sed de tempore ad tempus potest ꝓrogari iurisdictio delegati c. de causis,& ibi Fel. in j. not.de offic. deleg.

ADDITIO Cõcludendũ est ꝙ iurisdictio delegati prorogari potest, de tꝑe ad tps l.ij.§.si & iudex,ff.de iu. Item,potest ꝓrogari de re.ad rẽ l.de qua re.§.j.ff.eo.tit.Itẽ põt prorogari de loco ad locũ c.statutũ,§.in nullo extra de rescr.in vj.sed de ꝑsona ad ꝑsonam non põt fieri ꝓrogatio c.P. & G. de off.del. & q̃ sit rõ vide plenè per Iac.de sant. Geor.in l.j.ff.de iud.nu.24.vbi dicit ꝙ nec iure canonico nec iure ciuili põt ꝓrogari iurisdictio delegati de ꝑsona ad ꝑsonã. P.Foll.

21 †Quarto limita nõ procedere,qñ interuenerit error in ꝓrogatione, qa error impedit eã fieri l.si ꝑ errorẽ,& ibi Bar. & doct.ff. de iur.om. iud. Quod tñ restringe ꝓcedere in eo iudice,q erat penitus incõpetẽs de iure cõi. Secus si erat cõpetens de iure cõi,tñ poterat aliquo priuilegio exẽptionis declinari,qa si fuit ꝓrogatus ẽt per errorem, valet ꝓrogatio ita tenet Bar.in rep.l.ex quacũque col.iiij.ff.si qs in ius voc.nõ ier.pro hoc est gl.in l.iij.§.j.ver.ꝯsensus,ff.de iud.vbi ponit exẽplum de scholari,& tenet Ias.in d.l.si
22 per errorẽ col.iij.†Quinto,limita nõ ꝓcedere in cã appellationis, quia in ea non hẽt locũ prorogatio, qa appellatio debet fieri gradatim vnde non põt fieri ad iudicẽ incõpetentẽ de ꝯsensu partiũ ita tenet Bal.in tit. de pace Cõstãtię in xiij. col.in fi. super vers. ꝯm mores,leges &c.&sequitur Fel.in d.c.P. & G.col.iiij.de off.del.vers.itẽ nota,&Spec. in tit.de appel.§.nunc tractemus vers.quid si de facto. & Alex. in l.ij. in princ. in add. ad
23 Bar.ff. de iud. †Sexto,limita non ꝓcedere, quo ad iurisdictionẽ concessam à Deo,ꝓut est excõicare vel absoluere,quia talis iurisdictio prorogari non põt: ꝯm Bald.in d.l.si q ex consensu in §.verbis,C.de epis.aud.&Alex.in d.l.ij.ff. de iud.in addi.quæ incipit,sed
24 vtrum in fi.†An aũt clericus possit ꝓrogare iurisdictionẽ alterius epi, sine ꝯsensu sui epi?Dic ꝙ non,sed requiritur consensus ꝓprij epi,tex.est in c.significasti,&ibi Abb.& doct.de fo.comp.quod intelligitur, qñ vellet expresse prorogare,sed contrahendo vel delinquẽdo põt iurisdictionẽ alterius ꝓrogare absq; ꝯsensu ꝓprij epi,per c. Romana, §.ꝯtrah.de fo.comp.lib.vj.ita tenet Alex.in add.ad Bar.in l.j.ff. de iud. in add. q̃ incipit, adde.&c. & ꝑdictis adde Spec. in tit. de cõp.
25 iud.adi.in princ.col.ix.vers. in clericis. †Vltimo quæritur gñaliter,quid de laicis subditis dñis suis tꝑalibus puta regi vel baroni, an possint ꝓrogare iurisdictionẽ alterius iudicis sine ꝯsensu sui dñi, & si propagant, an possit dñs reuocare eos, ne litigent corã alio iudice? istam qõnem tangit Bar.in l.j.§. & post operis in fi. & ibi cõiter docto.ff. de ope.no.nun.& gl.& doct. in c. imperialẽ,§. præterea si inter duos de ꝓhib.feu. alie. per Fed.& Abb.in c.ceterum de iud.& Bald.in l. decernimus,C.de sac.san.eccle.&in l.si quis in conscribendo in iiij.no.C.de epis.&cler. Bald.in cap.j.col.ij.in fi.de inue.mari.fac. & hr ista est magis cõis conclusio.Nam qdam sunt vasalli subditi dñis,rõne feudi, quod tenent ab eis,& isti nullo modo pñt prorogare iurisdictionem alterius iudicis sine cõsensu dñoꝝ suoꝝ,& si de facto prorogarẽt,possent dñi reuocare ꝓrogationem, & impedire eos litigare, qa de facili posset fieri collusio, & priuare dños sua proprietate vel iurisdictione,quam hñt respectu feudi.Quidam sunt vasalli subditi,non rõne feudi,sed rõne personæ,prout sunt oẽs burgenses,qui recognoscunt dños suos rõne personæ, quã hñt subiectam, non tñ tenent aliquod feudũ, & isti possunt prorogare sine consensu dñoꝝ, &ꝑ tex.in l.j.ff.de iud.ita tenet And.de Iser. in d.c.imperialẽ,§. ꝑterea si inter duos col. vj.in princ.seqtur ibi Aluar.in iij.col.&hoc vr sentire Bart.si bene ponderetur in d.§. & post operis in fi. & Bar.in l.j.col.j.ff.de iud.
26 †Prædictam tñ conclusionem limita,nisi iurisdictio esset per principem reseruata,quia tunc non potest fieri prorogatio, ẽt per burgensem. Ita tenet Bald.in d.§.ꝑterea si inter duos col.pen.vers. in contrarium ibi seqtur Aluar.in iij.col.Ex hoc infero,qđ cũ hodie oẽs barones regni,vt plurimũ habeãt priuilegia

legia primarum, & secundarum causarum, & sic est eis reseruata iurisdictio super vasallis suis burgensibus per regem, qui est princeps, & monarcha in regno, quia non recognoscit superiorē vt no. And. de Iser. in c.j. vers. regis de his q. feud. dare pos. & in proœ. const. col. xj. per hoc dico, quæ non possent vasalli alicuius baronis hñtis tale priuilegium, prorogare iurisdictionem alterius iudicis sine consensu baronis, propter dictam reseruationem, & ita videmus quotidie seruari in regno, quia qñ esset facta prorogatio, quocunque solent barones reuocare subditos prorogantes ad suā iurisdictionem. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

Iudiciorum XIII. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud tpale, & aliud spirituale.*
2 *Iudex secularius non potest cognoscere de causis spiritualibus.*
3 *Iudex secularis cognoscere de causis spiritualibus, si constant per confessionem partis.*
4 *Causis spirituales, reperiuntur ciuiles, & criminales, & quæ dicantur num. 5. 6. 7. cum seq.*
5 *Possessorium beneficij, quando dicatur causa spiritualis, & an possit talis quæstio coram iudice laico ventilari.*
6 *Titulum suæ possessionis seu beneficij, an & quādo cogatur quis ostendere.*
8 *Causæ spiritualibus annexæ, quæ dicantur.*
9 *Libellus an requiratur in causis spiritualibus.*
10 *Papa, an possit laico delegare causas mere spirituales.*
11 *Compromissum, an fieri possit de causis spiritualibus.*

ERTIADECIMA principalia distō iudiciorum est. 1 †quia iudicium aliud est tpale, & aliud spirituale, & ista est noua distō ab vndecima præcedenti. quia ibi fuit distinctū iudicium seculare ab ecclesiastico. hic aūt distinguitur iudicium tpe à spirituali. ibi fit dña inter duas curias. s. ecclesiasticam, & secularem, hic fit dña, de eo q vtrinque potest accidere in curia ecclesiastica, nam iudiciū tpale dr, vbi agitatur de aliqua re tpali: puta de fundo, equo, pecunia, & simili, cuius rei est capax laicus: & hoc iudicium potest esse seculare, & ecclesiasticum. Iudicium spirituale est vbicunque agitur de aliqua re spirituali, vel annexa spiritualitati, & istud non pōt fieri, nisi in curia ecclesiastica secūdùm Bar. in l. Titia, ff. sol. matr. & in l. quoties. C. de iud. & in l. ij. ff. de iur. omn. iu. & Abb. in c. tuā de cog. & in c. lator. qui filij sint legiti.

ADDITIO †Iudex. n. secularis (vt ex dictis auctoris ppēdit) est incapax in cognoscēdo de causis spiritualib. q pcedit ēt si essent incidētes corā iudice laico, quia deberēt remitti ad ecclesiasticū c. tuā de ord. Sed ītellige qñ qō est sup iure videlicet, an mrimoniū teneat vel nō, at secus si q. est facti. quia secularis est capax s̄m Bar. in l. ij. ij. col. ver. iuxta pdicta qro, ff. de iuris. om. iu. & ī l. oī C. de sac. san. eccl. & p doc. in l. titia. ff. sol. matr. & dixi plenè supra in xj. dist. nu. 8. 3 †Et licet vt dixi iudex secularis nō possit nec principaliter nec incidēter cognoscere de cā spūali, tñ qñ cognoscit p ɔfessionē partis pōt secularis cognoscere licet cā sit spūalis s̄m Bal. singulariter in l. quoties ij. col. ver. sed nūqd C. de iud. & Spec. in tit. de recōu. Lāfr. in c. qm ɔtra ver. ɔfessiones, vj. co. de pb. & sic eo casu nō tenet remittere. quia id q dr q cā spūalis incidēs corā seculari debet remitti ad ecclesiasticū procedit qñ summus in iudicio contradictorio at secº ī volūtario. Pet. F. V. I. D.

4 †Super hoc tñ est sciendum, q causæ spirituales reperiunt ciuiles, & crim. & appellatione causarum ciuilium, cōprehendunt ēt spirituales, s̄m Card. in cl. j. in iiij. col. in v. q. de off. deleg. Causæ, spirituales ciuiles pñt multipliciter exemplificari. Primo, vbi agitur de aliquo iure incorporali, puta, de donis Dei, & sacris ecclesiæ. Item, de officio, & administratione ecclesiæ. Item, de aliqua præbenda, dignitate, personatu, seu canonicatu, vel decima. Item, de vestibus, & alijs ornamentis ecclesiæ, prout hęc oia hñr per Abb. & Ioan. de Ana. in c. consulere de simon. & in c. ad aures, & c. ad nostrā co. ti. Similiter, vbi agitur de matrimonio, vel legitimatione prolis, vt d. c. tuam, & d. lator. Et gñaliter, vbicunque agitur de beneficio ecclesiastico, & de ois illis, quæ hñr in cl. dispendiosam. de iud. & in c. literas, & ibi Abb. de iur. cal.

5 †Limita tñ id, quod dixi de beneficio ecclesiastico, vt procedat qñ ageretur petitorio. Secus si agitur possessorio super aliquo beneficio ecclesiastico, puta ad recuperandum possessionem beneficij, quia ista causa non dicitur spiritualis, sed temporalis, vt no. gl. &

& Abb. in pen. col. in c. cum dilecti de elect. & gl. & Abb. in c. literas de iuro cal. & Card. in d. cle. dispendiosam in x. q. in fi. de iud. vbi infertur, quod tunc agens non tenetur ostendere titulum beneficij, licet qñ agit pe titorio, secus de cuius dicti veritate an possessorium beneficij, dicatur cã spiritualis, & quæstio ventilari coram iudice laico, vide plenè per Abb. in d. c. literas col. ij. & iij.

ADDITIO Vide quę dici supra in xj. distin. nu. 48. Petrus Foll. V. I. D.

6 † In eo aũt, quod dixi clericum agentẽ possessorio, nõ debere probare titulũ bñficij, ad de, ꝙ licet alias regulariter nemo cõpellat õndere titulũ suę possessionis l. cogi. C. de peti. here. tñ fallit, qñ agitur contra clericũ possessorẽ beneficij, q̃a semp̃ tenet ad instãtiam iudicis interrogãtis ostendere titulum suæ possessionis, ₰m Bal. in l. ij. C. qũo, & qñ iud. & in d. l. cogi. col. ij. & Bald. in l. siue. C. de prob. Sed ad instantiam partis non cogit ₰m Bal. in l. ciuile. C. de fur. Item, minime cogitur clericus ẽt per iudicem, qñ per longum tps stetit in possessione beneficij, puta per decem annos, concurrente fama: ₰m Innoc. in c. illud, & ibi Abb. in iiij. col. de p̃sum. & Bal. in d. l. siue. C. de probationibus.

ADDITIO Adde regulã Cãcel. sub nu. 33. & ibi late dicta p̃ do. Lud. & vide Rotã in decis. 467. in antiquis, & vide Capici. in decis. vj. in cã mota. vbi q̃rit an rector seu beneficiatus agens cõtra debitores suos teneatur ad petitionẽ ostẽdere titulũ. P. F. V. I. D.

7 † Causæ criminales, spirituales pñt dici, qñ agit de criminibꝰ ecclesiasticis, vt de heresi, simonia, schismate, apostasia, sortilegijs, & de alijs similibus, de quibus hr̃ in v. lib. decretalium, puta de vsuris, & alijs similibus, nõ tñ de oibus, q̃ hñr ibi, quia ibi ponuntur aliqui tituli cõtinentes crimina secularia, ꝓut est titulꝰ de furtis, de homicidio, & alijs. Istæ aũt cãę possent magis ꝯgruẽter appellari cãę criminales ecclesiasticę, q̃ cãę spũales q̃a regulariter cãæ spũales includunt sub appellatione cãꝝ ciuiliũ, ergo de stricta sig̃natione nõ possent dici criminales spũales, p̃ ea, q̃ supra dixi, p̃ dictũ Car. in cl. j. in v. q. de offic.

8 deleg. † Spiritualibus aũt annexæ dñr causæ iuris patronatus ecclesiæ, vt est tex. & ibi per doc. in c. q̃to de iud. vbi probatur, q̄d idẽ iudicat de istis, ꝙ de mere spiritualibus, & hr̃

9 per Ioã. de Ana. in d. c. ꝯsulere de simo. † An aũt in causis spiritualibus req̃ratur libellus? Spec. in tit. de lib. ꝯcep. §. nunc dicendũ ver. xxiij. in fi. tenet q̄d non sed Ioã. And. ibi in addi. restringit dictũ Spec. ad casus positos ĩ cle. dispendiosam de iud. Et q̃d si agitur de iuro apposito in contractu simulato, an dicatur cã spiritualis? vide Bald. tenẽtẽ, ꝙ non l. j. C. de oper. lib. Rob. Mar. V. I. D.

10 ADDITIO † Nunq̃d papa possit laico delegare cãs mere spũales, criminales, & ciuiles? & vr̃ ꝙ sic vt lxiij. dist. c. in syn. & Hadr. & c. decernimus extra de iud. & c. bene q̃dẽ xcvij. dist. & voluit expresse do. Ant. de Ros. in tract. de potest. Imp. & p̃p̃. vers. ex his etiã

11 deciditur. † Nunquid de cã spirituali posset fieri compromissum? Host. in c. j. de cons. & affin. tenet quod non põt cõpromissum sup̃ illa causa spirituali, sed de fructibus expẽsis, & alijs contingentibus cãm spũalem bene potest fieri compromissum, & de veritate vide Lanfr. in tract. de arb. in iiij. parte, & sic ẽt de trans. dicendum est. Pet. Foll. V. I. D.

Iudiciorum XIIII. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud iurisdictionale, & aliud arbitrarium.*

2 *Arbitrorũ tres dicuntur esse species, & qui sunt.*

3 *Arbitramentum, est quædam transactio.*

4 *Compromissum potest fieri per procuratorem, sine speciali mandato, stante statuto, quod causæ compromittantur. Idem in tutore.*

5 *Prælatus an possit compromittere super rebus ecclesiæ.*

6 *Clausula, in compromissis, quod procedat de iure, & de facto, quid importet.*

7 *Compromissum nunquam valet, nisi ex dte quo arbitri illud acceptauerunt.*

8 *Compromissum si lædatur, potest intentare remedium l. ij. C. de rescin. vend. etiam si arbitramẽto emologasset.*

1 VARTADECIMA distĩõ iudiciorum est † quia iudiciũ aliud est iurisditionale, & aliud arbitrarium. i. corã arbitro. Iurisditionale est illud, ꝙ agitat coram iudice habẽte iurisditionem, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus. Iudiciũ arbitrarium, dr̃ illud quod ventilatur corã arbitro. Et q̃a ista materia est pleniꝰ tractata ĩ diuersis locis maxime

me per Spec.in tit.de arbitro.per totum,&p Lud.R.in rep.rub.de arb. & per Bart. in l. si societatem,§.arbitrorum,ff.pro socio ideo nõ est opus hic tractare mãm arbitrorum, sed remitto me ad dicta in locis pallegatis,& maxime, quo ad mãm huius distinctionis.s.in quibus differat iudicium iudicis: à iudicio arbitri ponit plenè Spe.in d.tit.de arb.§.differt.p totum. Sed pro aliquali introductione, videamus vnam tñ qõnem .s. quot sunt
2 gña arbitrorum. † Et bñ arbitrorum tres reperiũtur esse spẽs principales in iure.Quidam dr̃ arbiter simpliciter,quidam dr̃ arbitrator, & quidã dr̃ arbiter iuris. Arbiter simpliciter, dr̃ ille,q de partium consensu eligitur,& in eum sub pœne stipulatione compromittiť, ſm Spec.in tit.de arb.§.j.in prin. Arbiter.n. æquiparatur iudici, & quo ad pcessum tenetur seruare iuris ordinem,licet compromissum sit quidam cõtractus,l.j.& ibi Bald.ff.de arb.& Spec.in d.§.j.vers.& est ẽt,&c. Arbitrator vero, est quidam amicabilis compositor,q habet dirimere,& diuidere litem de facto potius,q̃ de iure, & sine aliquo iuris ordine, vt hr̃ per Spec.in d.§.j.in ver. arbitrator,&de hac materia tractatur p Bar.&doct. in l.si quis arbitratu,ff.de verb.obl. & in d.l. si societatem,§.arbitrorum,ff.pro socio, & per
3 Abb.in c.quitauallis,de iureiur. †Et istud arbitramentum,dr̃ quædã transactio, ſm Bar. in d.l.si qs arbitratu, & Alex. in cons.82. in fin.in j.vol.ꝙ qualiter itelligatur, vide Phil. Dec.in cons.lx.col.iij. Et hanc drĩam inter arbitrum,& arbitratorem,ponit ẽt Bar.in d. §.arbitrorum,vers.j.quæro quæ sit drĩa,&c.Arbiter iuris dr̃ is,q eligitur ex necessitate statuti,& qñ iudex allegatur suspectus, debent eligi arbitri ad cognoscẽdum de suspicione ex necessitate iuris,l.fi.& ibi Bar. & doct.C. de iud.& hr̃ in c.suspicionis, de off.deleg. & in c.ab arbitris,de off.deleg.lib.vj.Similiter, qñ extaret statutum, ꝙ causæ compromittãtur inter coniunctos, tales arbitri dñr iuris ſm Abb.in c.cum dilectus,col.vij.de arb. Et an coram istis arbitris iuris habet locum reconuentio,& q̃ iurisdictionem habeant,ordinariam.s.vel delegatam,dixi plenè supra, in vj.dist.principali,ver.ij.quæro, an coram
4 arbitro. †Et quia isti arbitri eliguntur de necessitate legis, vel statuti, & non ex propria voluntate partium, infertur ꝙ licet alias pcurator non possit compromittere,nec trãsigere sine speciali mandato,per tex. in c.per tuas,& ibi Abb.in ij.no.de arb.et Phil.Dec. in cons.lx.col.j.in princ. et Soc. in cons.18. col.xv.vers.& ad compromittendum, &c.in j.vol.tñ stante statuto vel lege,ꝙ causa compromittãtur,põt compromittere, ẽt sine speciali mãdato,vt not.Alex. & cõiter Mod. in l.si plures,ff.de pac.vbi loquitur de tutore,q põt compromittere in arbitrum iuris. et vide ad materiam do.in l.pſes.C.de trãs. † An
5 aũt prælatus possit compromittere super rebus ecclesiæ, vide plenè Alex. in cons.32. in ij.vol.et Soc.in cons.xviij.col.xiiij. in j.vol. Lud.R.in cons.369.col.iiij.in fin.vers.tertia ratio,&c.et Pet.Phil.Cor.in cons.lvij.in litera A,et litera P,in iij.vol. Et an tale cõpromissum transeat in successorem, vide Fel. in
6 cap.pſentata,col.j.de test. †Quid aũt important illa verba, quæ cõiter solent apponi in compromissis.s.vt procedat, et iudicet de iure,et de facto,&c. Dico ꝙ per hmõi clausulam non põt arbiter lædere aliquam partiũ contra naturalem æquitatem,sed solum importat,quod non teneatur seruare iuris solẽnitates, sed ꝙ procedat manu regia, ſm ius gentium,debet tñ seruare iustitiam in nõ lædendo aliquam partem. ita tenet Petr.Phil. Cor.in cõs.cxiiij.col.ij.in fi.in ij.vol.& Bal. in l.j.ff.de euict.si vero dicatur de iure tm̃,operatur, vt snĩa lata contra ius, sit ipso iure nulla, quia excessit formam compromissi, ſm Bart.in l.diem proferre,§.stari,ff.de arb.
7 †Vnum tñ scias in hac materia, quod compromissum nunq̃ incipit valere, nisi ex die, quo arbitri illud acceptauerunt,& ante acceptationem non currit terminus pfixus com missõ.Ita tenet Bal.per illum tex.in l.si cum dies, in prin.in fi.illius princ.ff.de arb.& Alex.in cons.34.col.fi.ver.ex quibus,in j.vol.
8 †Vltimo,super hac materia adde vnum pulcherrimum dictum, ꝙ vbicunq; qs ex arbitramẽto esset læsus vltra dimidiam iusti precij,põt intentare remedium,l.ij.C.de rescin. vend.ẽt si laudum, & arbitramẽtum emologasset, & approbasset, ita tenet Phil.Dec.in cõs.lx.col.iij. vbi arguit de compromisso ad trãsactionem,& nota hoc, qa qlibet prima facie rñderet in contrarium. Et ad materiã huius dist.adde, quæ dicam infra in vltima parte, in tractatu de appellatione, in iiij.q. princ.vers.viij.limita,&c.in j.quæst. in vers. reductio. Rober. Maran. V. I. D.

Iudiciorum XV. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud delegatum aliud subdelegatum.*

1
VINTADECIMA distõ iudicio℞ est, qa iudiciũ aliud delegatũ, aliud subdelegatũ. Delegatũ, est illud, qđ ventilat̃ corã iudice delegato. de qua mã dixi plenè supra i v. distin. Subdelegatũ vero est illud, qꝑ agitatur corã iudice subdelegato .i. corã eo, qui fuit delegatus à delegato de qua materia hr̃ plenè in lege à iudice. C. de iud. & ibi ꝑ moderniores, & per Alex. in l. j. ff. de off. eius, & per Can. in c. venerabili de off. del. & in l. j. C. q pro sua iuris. Et quia hãc materiam plenius attigi supra in d. v. dist. ideo hic aliter nõ insisto, vñ deuenio ad decimã sextã distõnem.

Iudiciorum XVI. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud validum, & aliud inualidum, seu nullum.*

2 *Iudicium quot modis potest dici nullum, & nu. 3. cum seq. vsque ad fi.*

3 *Iudicium quando ex defectu iudicis, sit inualidum.*

4 *Processus factus à iudice recusato, est ipso iure nullus.*

5 *Clausula, quod si omnes, & cet. in rescripto. opposita, quod importet.*

6 *Delegati plures cũ clausula, vt omnes vel vnus procedere possit, si vnus incipit procedere, ille debet finire, alias alij nulliter procedunt.*

7 *Exceptio nullitatis sententiæ, vel processus ex defectu iudicis causata, semper potest opponi, etiam stante statuto, quod contra sententiam nulla opponatur exceptio.*

8 *Delegato procedente ante præsentationem rescripti delegatorij, processus est nullus, parte opponente.*

9 *Processus in contumaciam factus, ante nuncij relationem est ipso iure nullus.*

10 *Citatio obmissa, reddit actus iudicij ipso iure nullum.*

11 *Statutum inducere non potest, vt feratur sententia, contra absentem non citatum.*

12 *Citatio an possit obmitti etiam à principe.*

13 *Citationis defectus, qualiter opponatur.*

14 *Citatus præsumitur qui à longe aberat, & deminum in iudicio reperitur.*

15 *Sententia lata parte præsente, licet non citata: vtrum valeat.*

16 *Iudicium dicitur nullum, & sententia quando iudex procedit ad prolationem sententiæ cum magna celeritate, sine percunctatione processus, & sine causæ cognitione.*

17 *Causæ cognitionis effectus.*

18 *Sententia, an præsumatur lata cum causa cognitione.*

19 *Procurator falsus, vel substitutus, à non habente potestatem facit iudicium cum eo agitatum esse nullum.*

20 *Exceptio falsi procuratoris, opponi potest ante, & post sñiam, ad annullandum iudicium.*

21 *Falsus procurator, quis dicatur.*

22 *Nullitas iudicij agitati cum falso procuratore potest vsque ad mille annos opponi, & qualiter hæc nullitas opponatur, & nu. 23. 24. 25. 26. & 27.*

28 *Procurator habens potestatem substituendi, non potest substituere ante litem contestatam, nisi hoc expresse in mandato dicatur.*

29 *Maritus agens vt procurator vxoris, cum nullum haberet mandatum, facit iudicium esse nullum, licet vt legitimus administrator agere potuisset.*

30 *Filius familias agens vel conuentus in iudicio, sine consensu patris, facit iudicium esse nullũ, & potest opponi tam ante, quam post sententiam.*

31 *Filiusfamilias vbi non quæritur vsufructus patri, libere potest agere.*

32 *Filiusfamilias si est minor dandus est curator.*

33 *Filiusfamilias si agit in aduentitijs sine consensu patris, & obtinet, iudicium est validum.*

34 *Pater citatus vt præstet assensum, si non comparet, an iudicium erit nullum?*

35 *Filiusfamilias potest esse in iudicio tanquam procurator alterius.*

36 *Filiusfamilias litigare potest super spirituali negocio.*

37 *Statutum, quod mulier contrahere non possit sine propinquorum consensu, non comprehendit mulierem alieno nomine contrahentem.*

38 *Contractus mulieris in regno Siciliæ contrahentis alieno nomine, valet sine mundualdo.*

39 *Mundualdus, an requiratur vbi mulier contrahit.*

40 *Instantia perempta, potest iudex ferre absolutoriam ob obseruatione iudicij, & actorem condemnare in expensis.*

41 In

41 Instantia an pereat de iure canonico.

42 Iudicium gestum cum procuratore excommunicato, an valeat.

43 Pupillus litigans in iudicio sine tutore, facit iudicium ipso iure nullum, & quando tutorem non habet, ius consanguinei citari debent.

44 Sententia lata in fauorem pupilli, valet sine tutore, quando pupillus est maior infante: alias secus, & num. 50.

45 Pupillus in actibus cõcernentibus eius fauorem, habet legitimam personam.

46 Alienatio rei ecclesiæ sine solennitate, valet quãdo tendit in fauorem ecclesiæ.

47 Minor, quando possit stare in iudicio.

48 Statutum requirens consensum propinquorum in contractu mulierum, intelligitur de contractibus damnosis: non autem vtilibus.

49 Mundualdus non requiritur, quando mulier facit contractum sibi vtilem.

51 Iudicium agitatum sine consensu patris, cum filiofamilias, tendens in eius fauorem, valet etiã si sit minor.

52 Tutor non faciens solennia litigans pupilli nomine, facit iudicium esse nullum: & quæ dicantur ista solennia: & qualiter practicatur in regno.

53 Testator si in testamento dat potestatem tutori vt possit administrare, non requiritur inuentarium.

54 Tutor non potest facere procuratorem ante litem contestatam, sed actorem cum decreto iudicis alias non valet iudicium.

55 Procurator, qui litem contestatus fuit in causa ipse in singulis actis citari debet alias, si citatur dominus non valent acta, nisi procurator esse impeditus.

56 Curator ad litem pupillo qualiter dari debet, vt iudicium valeat.

57 Curator ad litẽ an debeat cauere, et alia facere

58 Delegato causa, per superiorem, censetur aduocata ab ordinario.

59 Mortuo delegato, causa non reuertitur ad ordinarium, sed ad principem delegantem.

60 Causam cœptam coram ordinario, non potest inferior à principe ad se aduocare.

61 Processus factus contra exititios ciuitatis, ad instantiam creditorum, in contumaciam, non valet.

62 Libellus ineptus in criminali reddit iudicium nullum.

63 Libellus continens indeterminatum locum, valet, & in probationibus suppleri potest.

64 Libellus non continens nomen accusati, vel occisi, an procedat.

65 Libellus criminalis, an diem commissi criminis continere debeat, & an teneatur accusator illum ad instantiam rei declarare.

66 Processus factus contra eum, qui arripuit iter ad papam, est nullus.

67 Sententia lata de consilio iurisperiti, non valet, quando lectum est solum consilium, & nulla scribitur sententia post consilium.

68 Dilatione pendente iudicium factum, est ipso iure nullum.

69 Dilatione pendente quando conquiescit officium iudicis, & num. 70.

71 Sententia lata pendente impedimento allegato, an valeat.

72 Iudicium agitatum contra mortuum, est ipso iure nullum, licet per viuum defendatur.

73 Iudicium nullum dicitur, quando factum est per delegatum impetratum per literas surreptitias, vel quando delegatus non seruauit formam rescripti pelegatorij.

74 Sententia, in qua error iuris est expressus, reddit iudicium nullum.

75 Decretum iniustum contra ius litigatoris, est ipso iure nullum, quod secus est in sententia.

76 Ingrediens possessionem decreto iniusto, ponitur de vi turbatiua.

77 Hæreticus iudex facit iudicium, & processum nullum.

78 Vsura, quod sit peccatum.

79 Filiusfamilias si conuentus est in iudicio criminali, etiam consensu patris, non valet iudiciũ, quando est minor.

80 Minor sine curatore in iudicio criminali esse nõ potest.

81 Iudicium agitatum tempore, vel die feriato, nullum est.

82 Feriæ inductæ ad honorem Dei, & seruantur in iudicijs, quæ sint.

83 Processus factus die feriato ad honorem Dei, etiam de consensu partium non valet.

84 Die feriata qui actus fieri possunt remessiue.

85 Feriæ vindemiarum, & messium non seruantur in regno, & quæ hodie seruantur.

86 Die feriato, omnes actus voluntariæ iurisdictionis fieri non possunt.

87 Feriæ ad honorem Dei, an per statutum, vel consuetudinem tolli possint, ita quod acta in illis diebus facta, valeant prout fit in curijs nundinarum, & num. 88.

89 Consuetudo vel statutum, an possit tollere ius gentium

1 SEXTADECIMA Distinctio iudicioꝝ est: † qa iudiciū aliud validū, & aliud inualidū, seu nullum. Iudiciū validū est illud in quo sunt seruata oĩa solennia, & substātialia iudicioꝝ. Inualidū vero est, vbi aliquid deficit ex dictis solēnitatibus, ſm l. ꝓlatā. C. de senten. & Lud. R. in cōs. ccxx. in prin. vel qñ agitatum fuit cum ꝑsona minus legitima, vt hr̃ in l. licet, C. de procur. & dicetur
2 plenius infra. † Super ista distinctione tangam solum vnam quæst. quæ vr̃ necessaria, videlicet. Quot modis dici pōt iudiciū nullum, seu sñia nulla? & erit q. valde vtilis pro instructione aduocatoꝝ qualiter impugnabūt iudicia. Et qñ de iure cōi possent adduci multæ nullitates, puta ex defectu litis contestationis, vel quia sñia non fertur in personam ꝓcuratoris, & multas similes, q̃ hodie sunt sublatæ in regno in causis ciuilibus, ex quo ꝓceditur sola facti veritate inspecta, vt pluries supra fuit dictū. Ideo cum hoc vtile opusculū destinauerūt principaliter ad vtilitatē iudicum, & aduocatoꝝ regnicolaꝝ, obmittā nullitates sublatas, & ponam tm̃ illas, q̃ hodie seruant̃ in regno. Bene veꝝ est, quod in criminalibus in qbus seruant̃ iura cōia, seruarent̃ nullitates iuris cōis, de qbus tan-
3 gam aliqua infra suo ordine. † Primo igitur dr̃ iudicium nullum, seu inualidū, ex defectu iudicis, quod pōt multipliciter procedere. s. vel qa iudex non interuenit, quo casu cū iudiciū dicatur à iudice, non pōt dici sine eius interuētu, c. forus, de verb. sign. vel qa interuenit iudex incōpetens. quo casu totū iudiciū ruit, nisi appareat de ꝓrogatione, vt in toto tit. C. si à nō comp. iud. vel qa iudex est incapax ex aliquo defectu, q. defectus in iudice pñt esse plures. Quidā. n. sunt defectus nãles vt qa iudex sit furiosus, mutus, & surdus, vel impubes, & isti defectus qñcunq; objiciātur reddūt iudicium retro nullum, ēt si objiciantur post sñiam, & postq̃ transiuit in rem iudicatam, vt no. Spec. in tit. de except. §. j. col. pen. vers. hoc quoq;, & §. nūc videndū, vers. sed q̃ro. & Abb. in c. sciscitatus, col. iij. & iiij. de rescr. & ibi ēt Fel. col. iij. Pro hoc est tex. in l. cum ꝑtor, §. non aūt, & ibi Bal. ff. de iud. Quidā sunt defectus accidentales, & inducti ꝑ ius positiuū, vt qa iudex est infamis, vel seruus, vel excōicatus, & tūc si isti defectus sunt notorij, & manifesti, pñt qñcunque opponi ad iudicium inualidādum. Quod tñ intelligo in illis defectibus, q. ipso iure inualidant iudicium, prout, si iudex est seruus, vel si est excōicatus, vt hr̃ in c. ad probandū, de re iud. & in c. pia. de except. lib. vj. & in d. c. sciscitatus. Secus est in defectu infamiæ, qa si nō opponit̃ ab initio ante lit. contest. valet processus, & iud. ita tenet Spec. in tit. de iud. deleg. §. excipi col. j. vers. sed nunq̃d infamis, & Bal. in d. c. sciscitatus, col. ij. vers. quæro, an valeat, &c. Si aūt isti defectus sunt occulti, tūc distingue, vt ꝑ Abb. & Fel. in d. c. sciscitatus.
4 † Secundo, dr̃ iudicium nullum, qñ iudex recusans vt suspectus, ꝓcedit ad vlteriora post propositam suspicionem, nam totus processus, quē postea facit, est ipso iure nullus ita tenet Bar. in l. qa poterat, ff. ad Treb. & Lud. R. in cons. ccxx. col. ij. & Paul. de Cast. in cōs. cxxj. in ij. vol. & Gem. in c. iudex, de off. del. lib. vj. & Alex. in cons. lxxxix. in j. volum.

ADDITIO Vide Dec. in cons. 175. in causa falsitatis j. lib. & hꝰ opinionis (ante Bart.) fuit Accur. in l. apertissimi sup verbo executore, C. de iud. & gl. ēt iuris canonici in c. quoties ij. q. vj. & c. qa suspectiui quod. & fuit de mente Oldr. in cons. vj. thema tale est: & seqtur consulēdo Stefan. Bertr. in cōs. liij. in j. lib. & cons. 184. in ij. lib. mihi vr̃ id ꝓcedere si iusta, & legitima fuerit suspicio, & formiter ꝓposita iuxta formam ritus magnæ curiæ vicariæ. Item si ꝯtingat, vt voluit Iac. But. ſm q̄ refert Stef. Bertr. in d. cōs. 184. & vide oĩno Alex. in l. quia poterat, ff. ad Trebel. & vide Bal. in Marg. in verbo. processus, & itellige ēt prædicta ꝓcedere recusans post recusationem non consentijs in iudicem recusatum vel coram eo non comparuit, ſm Alex. in d. l. quia poterat vide Sebast. Van. in tract. de nullit. in tit. de nullit. senten. ex def. iuris, num. 140. Petrus Foll. V. I. D.

5 † Tertio, dr̃ nullum iudicium, qñ causa est ommissa

ommissa pluribus iudicibus, cum clausula, q̃ si non oẽs simul interesse poterint, alij iudicent ꝓut cõiter solet ista clausula poni in delegationibus apostolicis, nam anteq̃ alij ꝓcedant, debet eis constare de impedimẽto collegæ, alias si ꝓcedat anteq̃ collega notificauerit eis suũ impedimentum, eoꝝ ꝓcessus est nullus ita ꝑ illũ tex. tenet Abb. in c. prudẽtiam, in ij. no. & in fine illius princ. de off. deleg. & Bar. in l. multũ, in fi. ff. de cond. & dem. & Fel. in c. sciscitatus, col. vij. vers. oportet notũ, &c. de rescr. vbi multum plenè declarat hanc mãm nonnullis limitationibus, & ibi vide: et plenè ꝑ Gem. & doct. in c. cum plures, de off. deleg. lib. vj. et p̃dicta ꝓcedunt in illa clausula, q̃ si non oẽs, &c. Et sic qñ cõditionaliter loquitur cõmissio, secus, si esset apposita alia clausula, quę cõiter solet hodie opponi i literis apostolicis. s. vt oẽs, vel duo, vel vnus procedant, & iudicent, & sic non cõditionaliter, quia tunc censetur data iurisdictio singulis insolidum, quo casu põt vnus procedere, ẽt ante notificationem impedimẽti collegæ, & absq; eius requisitione, tex. est, & ibi gl. in vers. libere, in d. c. cũ plures, & Abb. in d. c. prudentiam, ij. no. vide tñ de precedenti clausula, q̃ si non oẽs, &c. quandam addi. in decis. clxvj. Dominoꝝ de Rota. in nouis: quæ incipit. Si duo ex tribus, &c. vbi tenet de mente Ioan. quod valeret ꝓcessus factus notificationem impedimenti, dũmodo in rei veritate impedimentum sit verum, tñ cõiter opi. doc. est illa q̃ supra dixi: vt tenet Abb. in d. c. prudentiam, in fi. illius princ.

ADDITIO Adde q̃ contrariũ tenẽt dñi Rot. in decis. 559. & Lud. R. in sing. xiiij. incip. si causa cõmittatur. & Alex. in l. multum interest, ff. de cond. & dem. et Hypp. de Marsi. in j. parte, ff. de quæst. num. 55. & 160. vide Sebastia. Van. in tract. de nullita. in tit. de nullita. senten. ex defectu iuris ordina. num. 180. Petrus Foller. V. I. D.

6 †Quarto, dr̃ nullum iudicium, qñ cõmissa est causa pluribus iudicibus cum clauscula, vt oẽs vel alter ꝓcedere possit, quo casu põt vnus sine alio ꝓcedere, vt modo dixi in p̃cedenti, nã tunc si vnus incipit ꝓcedere, censẽt ꝑoccupasse iurisdictionem, & alij non possunt vlterius impedire, & si alij postea ꝓcederẽt eoꝝ ꝓcessus est nullus, nisi primus ex iusta cã esset impeditus. Text. est in d. c. cum plures de off. deleg. lib. vj. cũ ibi not. ꝑ Gem. in ij. vol. ver. in §. porrò quæro, &c. vbi hoc expresse tenet, & Fel. in d. c. sciscitatus, col. fi. ver. & no. q̃ cessante.

7 †Et adde his incidẽtes, q̃ vbicũque exceptio nullitatis ꝓcessus, vel sniæ dependet ex defectu iudicis, semper potest opponi, ẽt si extaret statutum, q̃ contra sniam an possit opponi exceptio, ita tenet Lud. Rom. in cons. xliij. col. j. Pet. Phil. Cor. in consil. cxliiij. colum. ij. in j. volum.

ADDITIO Vide quę dicam infra in secundo actu iudicij. Petrus Foll.

8 †Quinto, dr̃ iudicium nullum, quando iudex delegatus ꝓcedit ante p̃sentationem rescripti delegatorij licet sciat se esse ꝯstitutũ delegatũ. Et licet ꝓcedat post datam rescripti tamẽ non valet ꝓcessus, q̃a ante p̃sentationẽ, nõ habet exercitiũ iurisdictionis, tex. est in c. sup eo. el ij. & ibi Phil. in vlt. not. de appel. et Fel. in c. sciscitatus, col. viij. de rescr. & Bal. in l. eũ, qui, ff. de iur. omn. iud. vnde licet superueniat postea rescriptũ, tamen non validat ꝓcessus antea factus, q̃a censet factus à priuato, ẜm Bal. in d. l. eum q̃d vers. iiij. q̃ro, etc. Bal. in l. falsus, col. v. ver. sed pone, C. de furtis. Quod tamẽ limita procedere, dũmodo pars opponat de rescripto nõ p̃sentato, secus si nõ opponeret, et sub silẽtio ꝑtransiret, q̃a valeret ꝓcessus, ita tenet Ang. in l. cũ furiosus, ff. de iud. & Bal. in l. nec quidq̃, §. vbi decretum, in fi. verbis, ff. de off. procons.

9 †Sexto, dr̃ iudicium nullum, quando iudex ꝓcedit in cõtumaciam alicuius, non cõstito sibi prius de cõtumacia q̃a citauit eum, & nũcius nõdum fecit relationem, & sic nõ cõstat ex actis de cõtumacia, & iudex ante relationẽ procedit ad sniam, vel ad aliud actũ, tunc iudiciũ, vel actus ita factus, est ipso iure nullus, ita tenẽt Bar. & Bal. in l. multũ, ff. de ꝯd. & dem. et Bar. in l. hæc aũt, §. non defendi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. vbi exp̃sse dicit, q̃ processus factus in cõtumaciã antẽ relationem nũcij, est ipso iure nullus, & seq̃tur Fel. in c. ecclesia S. Marię, col. viij. ver. x. de ꝯst. Quod nota, q̃a millies põt euenire, & sis cautus, q̃do vides actũ, factũ in cõtumaciam, vt semꝑ ꝑquiras an in actis sit scripta relatio nũcij.

ADDITIO Limita hãc cõclusionẽ, nisi periculũ esset in mora, puta q̃a statutum arctabat iudicẽ ad ꝓnunciandũ, & forte nuncius erat corruptus, et nõ reportabat ambasciatã, tũc. n. valet snia si iudex credidit eũ esse citatum, ẜm Bal. in l. falsus x. col. vers. itẽ dubi-

dubitatur. C. de fur. ij. limita nisi iudex ante relationem nũcij pronunciaret vtraq; parte pñte: quia valet snia, ẽm Bal. in c. qm̃ contra de prob. alleg. l. de vnoquoq;, ff. de re iud. & ita voluit Fel. in d. c. qm̃ contra num. 16. & 17. & limita alijs modis: vt ꝑ Alex. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam. infect. & ꝑ Phil. Franc. in c. cũ parati, de appel. & Soc. in l. multũ interest, ff. de cond. & dem. & per Mars. in l. patre, ff. de quæst. col. ix. P. F. V. I. D.

10 †Septimo, dr̃ iudicium nullum, qñ fuit factũ sine citatione partis, nã citatio, est de iure nãli, & diuino, adeo ꝙ obmitti non põt, & sic qlibet actus iudiciarius factus sine citatione, est ipso iure nullus, ꝑ ea, quæ hñr in cl. pastoralis, de re iud. Pro hoc est tex. & ibi ꝑ doct. in l. de vnoquoq;, ff. de re iud. & l. ea. quæ. C. qũo, & qñ iudex, & l. si qñ, & ibi Bal. C. de test. & c. ij. de test. Et ꝙ citatio sit de iure nãli, vt non possit obmitti, q̃a est spẽs defensionis, tenet Bal. in l. cum fratrem, col. fi. vers. dubitari consueuit, C. de his, quibus vt ind. & Bald. in l. j. col. ij. vers. sed hic quæritur, &c. C. qũo, & qñ iudex, vbi plus dicit,
11 quod etiam † per statutum non põt induci, vt feratur sententia contra absentem nõ citatum, & Io. de Ana. in c. q̃ perniciosum, col. j. de vsur. & Soc. plene consil. cclxvj. col. xxj. versic. sed tamen præmissis, &c. in ij. volum.
12 ADDITIO †Quo nõ possit à statuto induci vt obmittat̃ citatio. ponit late Fel. in c. ex parte el ij. ver. j. Bal. in l. j. extra de off. deleg. nec ẽt à principe est tex. in cl. pastor. §. ceterũ, & c. j. de cau. pos. & ꝑ c. inter quatuor de maio. & obe. & tenent cõiter doct. prout refert. Dec. in consl. lxiij. incip. viso pũcto. co. pen. num. xij. & cõs. 681. col fi. & 416. in testõ circa fi. & cõs. 528. pro resolutione, col. pen. lib. iiij. & Rom. sing. 674. tu scis quod nedũ: & est gl. Io. mo. in extra. Bonif. viiij. incip. rẽ non nouam, & ꝙ Papa, & Imperator ẽt ipsi necesse est ꝙ citent, late ꝑ doct. in l. fi. C. de leg. & Alex. in l. de vnoquoque, ff. de re iu. & consl. ccxxv. num. j. lib. vj. & consl. xj. alias consului. col. j. lib. vij. & Abb. consl. 84. in princ. lib. j. & Dec. in consl. 410. in causa. col. iiij. lib. iij. Affl. in decis. cccvij. regia maiestas in fin. & decis. cccxcj. & est cõis opinio vt dicit Boë.
13 in dec. ccxlvij. col. iij. † Est tñ aduertendum ꝙ sup isto defectu citationis duplex est modus opponẽdi, vnus ꝙ quis nullo modo fuit citatus, alter quod si citatus fuerit citatio est nulla, & sic cum nõ arctauit, prout de vtroq; vr̃ tex. in l. j. §. item cum ex edicto, ff. q̃ sent. si appe. tesci. & quo ad primum modum ꝙ qs nullo modo fuerit citatus probari põt ꝑ modum abnegationis, quia eo ipso quod de contrario non constat, non ꝑ̃sumitur quem fuisse citatum (si pñs non fuerit) ẽm Bal. ꝑ illũ tex. in c. vnico, §. ad hæc in verbo ꝙ imperator de pac. iur. firman. & hr̃ plenè ꝑ Pan. consl. 84. ij. col. lib. ij. & Alex. consl. cvj. lib. v. Item põt probari ꝑ acta ipsius causæ, qm̃ id quod ibi non apparet dr̃ non factum, l. fi. & ibi scriben. ꝑ illum text. C. de reb. cre. ponit Bar. & alij sequuntur in l. fi. C. de erro. aduo. ponit Bal. in l. absentẽ post prin. vers. in text. ibi nunq̃, C. de acc. & Affl. in decis. 182. quia regia, num. 3. † Est tñ notandum quod si qs lõge ab erat, & in iudicio reperitur pr̃sumitur quod fuerit citatus vt declarat Arch. in c. ꝑposuisti 82. dist. quem refert, & pro nota. sequit̃ Abb. in c. bonæ, col. pen. extra de ele.
15 †Item vlterius est aduertendũ ꝙ licet ille q reperitur pñs in iudicio nõ fuerit citatus ad audiendum sniam, tñ quia pñs est: satisfactũ erit legi q̃ solennitatem citationis ad hũc effectum introduxit, & ideo snia valeret, cum solennitas ista sit relaxabilis per suum æquipollens, vt determinatum reliquerunt Bart. Bald. & Ang. in l. j. ff. de in ius vo. per tex. in l. de vnoquoque, ibi pñtibus omnibus, &c. ff. de re iud. & in l. si ẽt, §. fi. ibi pñte vel vocato, ff. de mino. & Bal. alias Tanc. in compendio seu prac. in tit. de cit. & Dec. in cons. 449. nu. 8. & Cass. decis. ij. de re iud. & plenè per Sebastian. Van. in tra. de nullit. in tit. de nullita. ex defect. cita. num. 17. Alio modo (vt dixi) opponitur defectus citationis, q̃a licet, interuenerit est tñ nulla inualida, & inefficax: nã processus factus præcedente citatione nulla & inualida nullus est, ẽm Bald. per illũ tex. à contrario sensu in auth. si oẽs col. ij. vers. de inde no. C. si min. ab here. se abst. & in c. quoniam contra vj. col. de prob. & est gl. fi. in l. si accusatoribus, C. de accus. & Afflic. in decis. ccclxvj. in pleno, col. fi. & per Sebast. Van. vbi supra num. 22. P. F. V. I. D.
16 †Octauo dr̃, iudicium nullum, & snia qñ iudex ꝑcedit ad prolationem sniæ, cum magnam celeritate sine percũctatione ꝑcessus, & sine causæ cognitione, ita tenet Bart. in l. ꝑlatam, in fi. C. de sen. quod dictum plenissime examinat Fely. in c. ecclesia S. Mariæ, col.

col.vj.in fi.cũ tribus,col.seq.de const.&multa similia adducit,& tandem ꝯcludit,ꝙ iudiciũ est nullũ, vt supra dixi.& Alex.& Ias.in l.iudices, C.de iud.quod tñ limita & declara,vt Abb.in c.cũ ex lrîs in viij.not. de in integ.rest.vbi hoc declarat ꝓcedere, qñ iudex prorsus ignarus de meritis causæ ꝓtulit sententiam. q̃a est ipso iure nulla,vt quia de sero habuit ꝓcessum,& in mane sequenti ꝓtulit sñiam, secus, qñ infra breue tps ꝓtulit sententiam quia oritur præsumptio iniustitiæ,non tamen est nulla,secundum eum.

17 ADDITIO † Naturali.n.iuri,seu rõni cõuenire (nemo est q̃ nesciat) vt q̃s prius cognoscat id super quo iudicare debet, & ꝓpterea dici cõsueuit ꝙ causæ cognitio à iure diuino descendit,vt inq̃t Abb.in c.j.de cau. posse.& pro quem sequit Fel.in d.c.ecclesia. col.xij.vers.ij.not.de const.& talis cognitio debet sñiam p̃cedere,non seq,alias hmôi,p̄posteratio vitiaret s̃m Bal.in l.nõ.n.in prin. commenti, ff.de adopt.quem seqtur Fel.in c.qm̃ contra col.j.in princ.vt lit.nõ contest. & habetur per Alex.conf.xxxvij.viso,col.vj. lib.ij.& per Dec.in conf.517.in sñia lib.4. p̄cipitatio.n.dicitur nouerca iustitiæ, vt ꝓbatur in cle.pastoralis,§.verum de re iu. Hipp. 18 in l.statu lib.nu.2.ff.de q. † Et licet sñia p̄sumat lata causæ cognitione, nihilominus talis præsumptio Tollitur ex breuitate temporis, (vt si iudici de sero p̃ntaretur ꝓcessus magni voluminis & cartosus & de mane ꝓfert sñiam) præsumitur.n.eo casu absq; causæ cognitione latã fore sñiam,&si est nulla, vt late firmat (multos doctores hanc opin. tenenres) allegans Fel.in c. qm̃ contra col. xvj.vers.ij.declara extra. de ꝓb.& Alex.cõs. ccxviij.visis,col.fin.lib.ij.post Abb.in c.after te,col.ij.de præs.& in c.cum ex literis,viij. not.de rest.in integ.& Dec.consi.ccxcv.in cã istorum,col.fi.ver.ij.principalis, lib.ij.& ꝯs. cccclxxix.in controuersia,col.ij.in fi.lib.iiij. & cap.in decisi.lxix.in cã Ioan.nu.35. & plenissime per Sebast. Van.in tract.de nullit.in tit.de nullit.sent.ex defect.proce.nu.31.vsq; ad nu.36.vbi dicit prædicta procedere etiã si esset sententia Papæ vel Imperatoris, quia si ex abrupto & non præcedente causæ cognitione ferretur sententia diceretur nulla arg. text.in c.cum ex literis de rest.in integ.& ponit Dec.(s̃m eum)in consil.544.serenis,col. iiij.versi.ij.principaliter lib.iiij. Item intelligit prædicta procedere quãdo sententia fertur in absentem,secus in præsentem,& processus non cõtradicentem,quia dicit sibi debere imputari. citat Lap.alleg.xxviij. delegata, & dicit quod tunc sententia valet,pro ut etiam valeret si adesset timor scandali futuri,nam tunc licitum est iudici fallere ne follatur, s̃m Bald.in consil.cxxvij.lib.iij.relatum ab Alex.ad Bart.in l.si finita, §.si quis versi.arma, ff.de dam.infect.alias vero limitationes vide per Fel.in d.c.ecclesiæ sanctæ Mariæ. P. F. V. I. D.

19 † Nono dicitur iudiciũ nullum, qñ fuit agitatum cũ falso ꝓcuratore,qui nullum habuit mandatũ,per ea,quæ not.Bar. & Doct. in l.licet, C.de ꝓcur.& Abb.in c.in nostra, col.ij.de procur.vbi in tantum dicit iudiciũ 20 esse nullum,quod talis † exceptio falsi procuratoris potest opponi ante, & post sñiam ad annullandam iudicium. Idem tenet Ioã. de ana.in consil.xcvj.& in add. Lud.Bal.post dictum consilium, vbi pulchre & ꝑ multas 21 remissiones declarat, † quis dicitur falsus ꝓcurator,& dicitur falsus etiam ille, qui habuit mandatum,&postea fuit reuocatum,vt dic.c.in nostra.&ibi per Abb.idem si incipit gerere habitam notitiã mandati: vt in dict. add.Lud.Bolognini.post dict.consilim xcvj. Idem,si esset procurator substitutus non habente ptãtem substituendi,puta à procuratore ante litem contestatam quia ante substituere non porest,sed postea sic, l.quod quis, & ibi per Mod.C.de proc.& in c.j.de proc. lib.vj.& hoc sentit Ioan.de Ana.in d.cons. xcvj.ij.vers.constat autem.

22 ADDITIO †Et talis nullitas vsque ad mille annos opponi põt s̃m Bal.ĩ l.ij.C. si ex fal.instr.quem sequitur Alex.in consil. cxcj.perspecto,instrõ,col.ij.vol.vj.& consil. j.col.v.in fi.lib.iiij. & consi.xxxv. Considera tis,col.j.lib.vij.& Dec.consi.ccxv.in cã vertẽte,col.j.& consi.xxxvj.col.iij.& iiij.lib.j.&dictum Bald.communiter approbatum,vt dñt Modernio.in tract.de præscrip.in tertia ꝑte principali,in quæstione x.col.viij.vers.ij.generaliter quidquid dixerit Dec.in cons.486. visis,col.pen.lib.iiij.& in consilio 638. Cõmunitas,col.ij.in lib.v.& Cur. fun.in consi. lxxvij.col.ij.vers.ij.sed non obstantibus quẽ refert Boër.in decisio.228.col.xij.in fi.& talis defectus tã ex parte actoris quàm rei est magnus defectus cum per eum deficiat volũ

tas,&consensus principalium qui de iure naturali existit,vt docet Bal.i l.falsi col.ij.vers. factum vero falsi.C.de fur.&facit tex.in l.ex causa,§.j.ff.de ꝓc. & c.j.de sponsa. in vj. vbi defectus consensus tanq̃ insanabilis ab alijs defectibus ibi enarratis excipitur,qui ēt per ipsum principem suppleri non pōt, quasi à iure ꝓueniens naturali, per cl. pastoralis,§. ceterum vbi Card.Pet.de Anch.& alij extra de re iud.Vocant.n.Mod.hanc nullitatem insanabilem,vt Staphile in tract. delicto. gra. fol.145.& Gomes.in cōment.regularum in
23 comp.vtriu.signa.fol. 185. †Et ad practicā redduci potest hoc nullitas altero de quinq; modis. Primus modus opponendi erit si opponatur nullum habuisse mandatum id .n. probatur si contrariū ex actis non appareat, quia negatiua cēset eo ipso ex ipsis actis ꝓbatas videlicet talē nō fuisse ꝓcuratorē , q̃a quod ibi nō est,dr̄ nō esse l.fi.C.de reb.cred. & l.in l.ff.de cōtrah. emp.Talia.n.probātur per inspectionē actoꝶ,vt dicit Bar.in l.ij.C. de erro.adu.& in l.hij q ad ciuilia.C.de app. & licet à principio nō fuisset oppositū,& fuerit cum eo lis ꝯtestata,taliter ꝙ ad eū repellēdū vel extorquēdū ab eo cautionē de rato possit denuo opponi,ꝑ vt no.gl.& doc.in l. Pomponius,§.rati.ff.de ꝓc.& Canonistę in c.cū in iure de off.ꝓ.de leg. nihilominus ad inualidādum acta , & ꝓcessum istud poterit indistincte opponi,& saltim ꝑ modū abnegationis ex ꝓcessu ꝓbari, q̃a hoc casu ēt ꝙ q̃s tanq̃ ꝓcurator in iud. de facto admissus fuerit,ad detegendam nullitatē tn̄ gestoꝶ ꝙ nō fuerit ꝓcurator is q̃ iudicio iterfuit qn̄cunq; excipi pōt,vt declarat Bal.in l.licet in prin.C.de ꝓc.&Alex.ꝯs.147.visis dubitationibus lib. vj. & plenissime ꝓseq̃tur Sebast. van.in tract.de nullit.in tit. de null. sent. ex
24 inhab.seu def.ma.cōp.†Secūdus modus opponēdi erit si apparet in actis mādatū cōparentis,non tn̄ est sufficiēs nec ad id extendit quod in iudicio deductum est , nā eo quidē casu perinde hr̄i debet,ac si nullum mandatum ostenderetur,ꝫm Bal.quem oēs sequūtur in d.l.licet,C.de ꝓc.&in l.falsus in prin. C.de fal.& Canonistę in c. ex ꝑte decani de rescr.& in c.constitutis vbi hoc no.Abb.ex-
25 tra de ꝓc. †Tertius modus opponendi erit vt si in rei veritate fuerit factum mandatum tn̄ procurator ille constitutus cōparuit anteq̃ de eo notitiam hr̄et,& anteq̃ recepisset instr̄m procurationis,quia ante notitiā mādati gesta per illum procuratorē non valebunt,qm̄ exercitium,& potestas vere nō acquiritur cōstituto nisi à die receptionis mādati,vt est gl.ordinaria in cl.j.in verbo receptis de ꝓc.& tex.in c.is q̃ super verbo susceptū,& c.licet vbi gl.i verbo suscipere eo. tit. in vj.& tenet Lap.alleg.lxxxj. nō valuit ver. nō fuerunt delatę lr̄æ,& Cassa.deci.viij. nu. 21.de rest.spol.& decis.iij. nu.4. de appe. & ita concludit Bar. in cons.lxxiij. incip. q̃rit vtrū,procurator,& Ang.inst.de ijs per quos age.po.col.ij. ver. viij. qn̄ quis est & Bonif. in tract.male.in fi.sub tit.de ꝓc.&Rot.in decis.145.si ꝓcurator in nouis & Nic.Boër. i decis.274.in princ.& Æg.in ꝯcl.clxxxj.sciscitatus,quę oīa limitantur vt non procedant si mandatū superueniens hr̄et in se clausulam rati.quę cōiter solet apponi,quia tunc virtute talis clausulæ gesta per illū procuratorē ante mādati receptionē in vim rati habitionis,q̃ à volūtate solius constituētis pēdet, & retro trahitur,valerēt &sustinerent,ꝑ vt sentit Rot.in decis.586. quidā q̃ nō erat ꝓcurator i antiq.& tenet hoc Domi.de san.Gem. in c.is q̃ de ꝓc.in vj.& Bal.in l.ij.ff. de ꝓc.& Bal. in l.j.C. de ꝓc. licet contrariū voluerit Sebast. Van.in tra.de nullit.in tit.de nullita sent. ex inha. seu defe.ma.cōp. licet dicat ꝙ de stillo seruatur contrarium q̃ valēt gesta per procuratorem anteq̃ habuisset mādatū .
26 †Quartus modus opponēdi erit vt si demōstretur mandatum tn̄ aliqua rōne, vel causa est nullū,nam tunc perinde habebitur , ac si nullū foret mandatum demōstratum,q̃a paria sunt aliq̃d nō esse vel esse, & nulliter,ac minus canonice l.ij.ff.de auth.tut.& l.de ętate,§.ait p̄tor,ff.de inter act. & tenet And.de iser.in c.j.§.ꝑterea q̃ sit prima cau.be.amitt. in vsi.feud.quod quidē multis modis pōt cōtigere vt plenè congerit Seb. Van. vbi supra
27 nu.122.cum seq. †Quintus,&vltimus modus opponendi erit, vt si poterit aliquo mō dep̄hendit ꝙ mandatū seu ptās primo loco data fuerit resoluta,&expauerit,q̃a q̃ fuit & nō ꝑseuerat esse talis,non dr̄ talis l.si ꝑ parte,§.versum vbi gl.ff.de in rē ver.& gl.in c.j. §. contra firmatos in verbo domū de relig. domi.in vj.& per Bal.in l.falsus col.j. ver.ij. modo dicitur falsus.C.de fur.& i l.licet col. j.post princ.C. de proc. & sequitur Boër.in decis.274.col. pen.nu. 6. de quo ad longum

vid

videas Sebast.Van.vbi supra num.155. cum seq. Petrus Follerius. V. I. D.

28 †Super hoc aũt nota incidenter vnam bonã practicã in regno, in quo extat ritus magnæ curię vicarię, in nu.121.& incipit.Itẽ si ꝓcuratori,&c.quo cauet,ꝙ si ꝯstituens ꝓcuratorẽ,dat sibi ptãtem substituendi, non potest talis ꝓcurator substituere añ litẽ ꝯtest. nisi expresse dicatur in mandato ꝙ possit ante litẽ contest.quod dictũ tene perpetuo mẽti in practica,qa multi,qui non hñt notitiã illius ritus,errãt in hoc, quia qlibet diceret ꝯtrariũ,ad hoc,vt verba aliqd operent, iuxta l.si qñ,ff.de leg.j.& ꝑ dictum c.j. de proc. lib.vj.quod in hoc vr corrigi per dictum. & sic posses impugnare,& inualidare ꝓcessum

29 qñ faceret contra te.†Decimo dr iudicium nullum, qñ maritus egit tanq̃ procurator vxoris, cum in rei veritate non hrẽt mandatum,nam ꝓcessus est nullus,dato ꝙ potuisset agẽs,vt maritus, & legitimus administrator,nec saluatur illa via,qa maritus,&imputetur ei,quare talem viam,elegit agendo,vt ꝓcurator ita singulariter tenet Lud. Rom.ĩ

30 cons.ccccxlvj. †Vndecimo dr iudicium nullum,qñ filiusfam.agit vel conuenit in iudicio sine ꝯsensu patris,qa talis ꝯsensus reqritur ꝑ legitimatione suę ꝑsonę,& si nõ interuenit iudiciũ est nullũ de qua nullitate põt opponi qñcunq; tã ante, quã post sniam ita tenet Spec.in tit.de excep. §.d.col.v.vers. qd de illa,& in tit.de actore,§.j.col. x.vers. sed, & filiusfam. per l.fi.§. necessitate C. de bonis, quæ liber. & ibi plenè per Bald.

ADDITIO Hæc dicta intellige ꝓcedere si filius agit suꝑ rebus seu bonis, quoꝶ vsusfructus, & actionũ iurium ue exercitiũ, pri de iure qreret,& cõpeteret, ꝓut est in aduẽtitijs,quo casu cũ patri,nõ filio, exercitiũ actionum quæritur,nimirꝶ si filius agẽs absque ꝯsensu patris,tanq̃, is cui minime cõpetit iuris exercitiũ, frustra ageret: & hæc est rõ l.in dicta,§.necessitate,non aũt (prout dicebat gl.) quod filius familias censeretur indifferenter ꝑsona minus integra, qa in hoc eadẽ gl.cõiter reprehenditur,ẽm Ioan.And. in addi.Spec.in tit.de act.vers. sed,& si filius familias,& Alex. in cons. 106. quo ad ꝑsens

31 col.ij.vers.similiter lib.j.†In reliquis igitur causis. puta beneficialibus,vel Castrensibus, seu quasi,& in alijs in quibus patri nihil qritur, filius familias libere, absque consensu patris agere põt,& super illis in iudicium experiri: cum exercitium actionum,& iurium à nemine sit ꝑoccupatum,vel impeditum,& ita ꝓcedat tex.in c.si annũ in fi.de iud.lib.vj. & in auth.vt li.ma. & aui.in princ. & l.j.§.j. de ca.pe. & l.filiusfamilias in prin.ff.de pro. & l.si lõgus,§.j.& ibi scriben.ff.de iud.& hęc fuit opinio Otho. antiqui glossatores posita ꝑ gl.in d.§.necessitate q̃ (vt verior)est cõiter à doctoribus approbata ẽm Ang.inst. de act.§.actiones aũt col.pen. & Paul.de Castr. in cons.54. & ita testatur fuisse decisum in sacro regio cons. Affl. in decis.180. filiusfamilias: tenet istam Guido pa.in decis.54. tẽ

32 pore. †Intellige tñ prædicta,ꝙ si filius familias esset minor sibi deputandus erit curator ad illam litem: vt dicit gl.fin.in d.l.si lõgius §.fin.quam ibi sequunt Bar.Bal. & Castren. &doct.in d.§.necessitate,et ibi Alex.in addi.

33 †Et non est notandum quod in aduentitijs, in quibus si agit filius (vt dixi) requirit patris consensus si agit sine consensu, & obtinet sniam pro se ferri valet,et tenet in sui fauorem, quia gaudet beneficio l.non eo minus,C.de proc.ẽm Alex.in addi.ad Bar.in d. §.necessitate,sed in hoc cõtradicit. Do.Seb. van.in trac.nullit. in tit. de null.sent. ex inhab.feu.def.mand.comp. num.41.42. & 43. et adde quod consensus qñcunque superueniens conualidat iudicium vt per Affl. plenè in d.decis.clxxx.quod quidem Sebast.vant.in loco de quo supra intelligit,ꝓcedere in ijs q̃ sunt præparatoria, et præcedunt litis cõtest. vt puta in impetrando rescriptum,et alijs ꝑambulis ad causam. †Et quid si pater citatus vt præstet assensum non comparet, sed latitat, et contumax est an iudicium teneat. dicas quod sic,secundùm Bal.in l.cum non solum,§.voluntate, C.de bonisque lib.in ij.q. Petrus Follerius. V. I. D.

35 †Quod tñ limitatur procedere,qñ filius agit proprio nomine. Secus, si interuenit in iudicio, tanq̃ procurator alterius: quia non requiritur consensus patris,vt est tex.in cap.

36 qui gñaliter,§.j.de proc.lib.vj. † Idem, qñ agit vel cõuenitur super aliquo negocio spirituali,tex.est in cap.fin.in fine de iud.lib.vj. et plures fallentias,in quibus potest filius esse in iudicio sine consensu patris, vide per Spec.in tit.de actore,§.j.versic. vbi supra, et tex.in authen. quod locũ, et ibi Ias.colum.

37 vj. in fin. C. de collat. † quod facit ad id,

quod in simili dicimus in muliere, quæ est ex forma statuti, non potest contrahere sine consensu propinquorum: qa illud intelligit, qn contrahit noie proprio: secus, si noie alieno: puta tutorio vel procuratorio noie. ita tenet Alex. in d.l. quæ filium, col. ij. ff. de in ius voc. & Paul. de Castr. in l. quicunque, §. si
38 si ab alio, ff. de inst. †Et pro hoc infero ad dispositionem ritus magnæ curiæ vicariæ: sm quem est cõis obseruãtia in regno, quod mulier viuens iure longobardo, non põt contrahere sine mundualdo: nam illum ritum & obseruantiam intelligo procedere, quando mulier contraheret proprio nomine, secus alieno. per prædict.

39 ADDITIO † De Muliere contrahẽte alieno noie an mundualdi pñtia necessaria sit? qõ est: in qua Ang. post Ias. & Aret. in l. quamuis, in prin. ff. de acq. poss. dicit qd non, & ita refert obtinuisse Florentiæ, & sequuntur Alex. & Fran. arc. ibi. & pro singula. citat Philipp. dec. in c. cum dilecta col. pen. vers. & hoc procedit extra de ɔfir. vti. vel inuti. & ɔs. 268. ɔclusio col. j. & Ang. in l. multũ vbi ẽt Alex. in fin. ff. de acq. her. Franc. Are. & Ias. in l. more eo. tit. pro quo facit id ꝙ Iac. are. in l. moris, ff. de pœn. & plenissime hr̃ ꝑ Tiraq. in tract. de leg. cõnubia, in tit. post. ll. connu. in gl. iij. nu. 160. cum seq. vbi prædicta limitat vt procedant quantum. ad præiudicium domini, nomine cuius mulier interuenit: quia ei est imputandũ omnino quod talem elegit: non ẽt quantum ad id vt ipsa mulier, aut filius familias priuatim obligentur, nisi interueniat solẽnitas reqsita à lege, seu statuto. citat Paul. de cast. in l. cuicunque, §. si ab alio, ff. de inst. & Soc. in l. quæsitum, ff. de in ius voc. super quo dicit videndũ. Corn. ɔsi. xvj. in pñti ɔsultatione lib. 4. Itẽ limitat non ꝓcedere in mandato legis qd exercere non põt is qui ꝓpria negocia administrare non põt: per text. in l. vlt. C. de leg. tut. & l. non solũ, §. si libertus, ff. de exc. tut. & ita dicit limitasse Franc. arc. in l. quis in princ. ff. de acq. poss. itẽ limitat Tertio, vt non procedant ẽt in mãdato hois quod respicit publicam vtilitatẽ: citat Franc. Aret. vbi supra, & ibi ẽt multa cõgerit ad principalem qõnem domini auctoris (de filio familias an alieno nomine agere possit.) P. F. V. I. D.

40 †Duodecimo dr̃ iudicium nullum, qñ sñia fuit lata post peremptam instantiam, glo. est & ibi Bart. & Bal. & cõiter Mod. in l. properãdum. in princ. C. de iud. pro hoc Bal. allegat ibi tex. in l. scire oportet, §. ɔñs, ff. de excus. tuto. Idem tenet Alex. in cõs. lxxxij. in prin. in iiij. vol. plus dicit Bald. in d.l. properandũ col. ij. versic. ij. quæro, quod ẽt in causa appellationis sententia lata, post appellationẽ desertam, est ipso iure nulla. Quod tamen intellige de sñia diffinitiua ipsius causæ principalis: quia illa nõ potest ferri post lapsum instantiæ, sed bñ potest iudex sñiam absolutoriam ad obseruationem iudicij, & condẽnare partem astricem ad expensas: vel illam partem, cuius culpa instantia fuit perempta: sm Bart. & communiter Doctor. in d.l. properandum, §. illo, & Lanf. in c. qm contra in fi. verbis, de prob. & Alex. in consi. 136. col. j. in ij. vol. & in consil. lxvj. col. j. in v. volum.

41 ADDITIO † De iure. n. canonico quandocunq; cognosci de cã põt: sm Host. in summa de iud. §. quæ sunt, col. iiij. & per Rot. in dec. 411. si lite pend. in nouis & per Gomes. in reg. anna. po. q. 44. & Cass. in dec. v. nu. 4. vt lit. pen. & per Fel. in c. causis, de of. del. & Ias. in d.l. ꝓperandũ in princ. col. pen. in fi. & ꝙ possit iudex nõ obstante perẽptione instãtiæ absoluere reum ab obseruatione iudicij, & actorẽ in expẽsis ɔdemnare, firmat Rom. sing. 788. dec. in consil. 34. in fi. lib. j. & Rot. dec. 98. licet: in nouis: & hoc est verum etiã si esset iudex delegatus cũ hoc sit quoddã incidens in cã: Vt tenet Rot. in dec. 153. auditor in nauis, & 692. qualiter in antiquis: & ægi. bella. in dec. 22. & 28. iudex. P. F. V. I. D.

42 †Tertiodecimo dr̃ iudicium nullum, quando fugit gestum cũ procuratore excõicato: quod tamen intellige, quando tpe constitutionis erat excõicatus: quia tunc ipso iure non tenuit constitutio procuratoris, & per ɔñs remanet procurator falsus, & sic ꝓcessus non valet: sicut dixi supra de ꝓcuratore falso. Secus, si post mandatum superuenit excõicato procuratori: qa valent acta, si non opponatur: sed ante mandatum non valent ipso iure, siue opponatur: siue nõ. Ita hęc omnia tenet Abb. in c. post cessionem, col. antepen. & pen. & fi. de prob. & ibi etiam Fel. q magis clare loquitur. Et procedunt prædicta, siue sit procurator ex parte actoris, siue sit procurator ex parte rei: sm Abb. in d.c. post cessionem, colum. antepenul. in fi. vers. sed dubium est, etc.

AD

ADDITIO Hanc opinionem tenuit Spec.in tit.de proc.§.j.in princ.& tenet Ioã. Andr.& Cal.in d.c.post cessionẽ: & vide la cius per do.Seb.Van.in tract.nullit.in tit.de nullita.sent.ex in habitu. seu. defe.man.nu. 136.cum seq. Pet.Foll.

43 † Quartodecimo, dr̃ iudicium nullum, qñ est agitatum cũ pupillo sine tutoris auctoritate l.cũ & minores, & ibi Bal.C.si aduersus rẽ iud.& l.j.C.q leg.person.hñt stãdi in iud. & l.claꝝ, C.de auct.præstã.nam qñ pupillus habet tutorem, debet iudiciũ agilari cum tutore, & si non hẽt,debẽt citari ꝯiuncti ipsius pupilli,vt constituatur in ꝯtumacia.alias citatio solius pupilli,nihil valet, l.hæc aũt,§. j.ff.ex qbus causis in pos.eat,& ibi Bar.idem tenent Alex.&cõiter Doct.in l.neque impuberes,ff.de in ius voc.& in l.si ex legati,cum l.seq.ff.de verb.obl.& in l.cõtra pupillum,& ibi ẽt Ioan.de Imo.de re iud.& ita cõiter tenetur,reprobata opin.Bar.in l.j.§.sufficit,ff. de administ.tut.qui tenebat posse citari solum pupillum,quẽ in specie reprobat Alex. in d.l.neque impuberes.Et ad p̃dicta.s.quod nullum actum iudiciarium põt facere pupillus.est tex.& ibi per Mod.in l. iusiurandũ,§. pupillus, ff. de iureiur.& vide omnino dec.

44 clxvij.cons.Neapol.† Prædicta tñ limita,qñ iudicium tenderet in dãnum pupilli: qa tũc verum est,quod non valet sine tutore. Secus est,quando tendit ad vtilitatem : quia tũc valet. vt puta quia fuit lata sñia pro pupillo: ita tex.& ibi Bar.& Bald.& Mod.in l.nõ eo minus,C.de proc.& Bar.& Bal.in l.si tutor. C.in quibus causis in integ.rest.non est ne-

45 cess. † & est rõ,quia in actibus concernentibus fauorem pupilli, dr̃ hr̃e legitimam personam : ẽm Bald.& Ias.in l.contra iuris, in princ.ff.de pact.per tex.inst.de auctor.tut.in

46 princ.† & in d.l.contra iuris,infert, Bal.idẽ esse in ecclesia,vt si fuerit alienata res ecclesiæ,sine solennitate,quæ alienatio tendit ad ecclesiæ vtilitatẽ, valet idem tenet Ias.in d.l. iusiurãdum, §.pupillus,col.fin.ff.de iureiur. vbi idem dicit de gestis ab intruso in fauorẽ ecclesiæ,de qua materia vide Abb.in c.causam colum.pen.& fin.de iudicijs.

47 ADDITIO †Et hanc ꝯclusionem tenent Glos.Bart.Paul.de cast.& alij,in l.pen. C.si aduer.rem iud.& in l.acta, §.contra vbi Bar.& Cast.ff.de re iud.& est dec.Guid.Pan. in q.494.sñia,& facit tex.in §.inuito inst.de cura.& l.si præses versi.quidquid eo tempore statutum est, C.qũo & qñ iu.qui tex.loqtur de interlocutoria,vt ẽt contra similes ꝑsonas lata non valet pro vt ibi, & tenẽt Bar. Bald.Cast.post Guliel.Petr.& Cyn.in l.j.C. qui legi.per.(licet ibi aliter sentiat gl.) & ꝓcedunt prædicta etiam si sumus in causa ecclesiastica aut beneficiali : ẽm Lap. allega. cxxiij. quidam exposuit : limicantur tñ prædicta nisi esset interlocutoria de mittẽdo in possessionem : per l.final. C.de filio fam.& gl.in l.j.C.qui leg.perso. Item limitantur vt procedant si minor cum iuro asseruit se maiorem : per l.si alterius & toto titu. C.si mi. se ma.di.Item limitantur prædicta non procedere vbi minor litigasset. per procuratorẽ legitime constitutum cũ clausulis solitis & cum iuro ẽm Bart.in l.minor, ff.de procur.ꝑ tex.in auth.sacramenta puberꝝ, C.si aduers. vend.qui tex.licet contractibus loquatur: ꝓcedit etiam in iudicialibus : ẽm Bart.ib i.colum.fi.vers.quid in iudicijs : idẽ tenet Guid. Pan.in q.xxxv.si adultus,& 494.sententia in fi.& in contingentia facti tenuit parlamentum Regium. vt per Boer.in decis.xcij.licet Spec.in tit.de acto.versic.sed quid si minor, Contrarium tenuerit, pro vt contrariumẽt tenet Bald.in l.j.col.xiij. vers.& per hoc respondetur,de quo per Tiraq.in tract.de leg. Connu.in tit.contracter in gl.iij.num.172. Item limitatur prædictam nõ procedere in causis spiritualibus, vel dependẽtibus ab eis in quibus minor xxv. annis maior tamen xiiij.pro maiore & legitima persona reputatur,cap.si annum & ibi.gl. & scrib.de iud.in vj.& hæc exceptio minoris ætatis ex parte eorundem minoꝝ ad inualidandum ꝓcessum, quandocunque opponi poterit,per regulam l.licet,C.de proc.& c.in nostra eõ.ti. ex parte etiam aduersariorum ad impediendum processum,& ne vlterius in causa progrediatur, etiam quandocunque opponi poterit,vt docet Spec.in tit.de acto.versic quid si minor in iudicio & doct.in l.non eo minus,C.de proc.& per Affl.in dec. 366.in pleno nu.8. Pet.Foll. V. I. D.

48 †Similiter ꝑ p̃dicta infertur ad statutum, requirens consensum propinquoꝝ in ꝯtractu mulieꝝ,quia intelligitur in ꝯtractibus dãnosis mulieribus,secus in contractibus vtilib⁹. ita tenet Bald.in l.neque,C.de contrah.&cõmitten.stipul.&Ang.& Imol.in l.mutuũ,§. fi.ff.

fi.ff.de acq.her.† Et per illud dictum Bal.infero ad dispositionem ritus magne curiæ requirentis mundualdum in contractu mulieris, q̃a si aliqua mulier faceret aliquem contractum vtilem sibi, valeret sine mundualdo. quod nota, quia millies potest accidere.

ADDITIO Hæc ɔclusio ꝓbatur in l.naturaliter, §.vlt.cum l.seq.ff.de cond.ind. & l.iij.§.pupillus, & l.si pupillus in princ.ff. de neg.gest.& l.eatenus, ff.de instit.actio.& l.j.§.an in pupillum, ff.depo.& l.furiosus, ff. de actio.& obl.& l.pupillus in princ.& iterum, §.j.ff.de auct.tut.& l.vltima, C.de vsuc. pro empt.& idem procedit in ecclesia (vt dicit supra ꝓxime do.auctor) quod voluit gl. & Bart.in auct.qui res, C.de sac.san.ecclesię, & Bald.in l.iubemus, §.sanè in princ.C.eo. tit.& l.si prædium in princ.C.de præ.mino. Panor.in cap.si quis præsbyterorum in fi.de re.eccle.& alie.& Alex.in cons.iiij.viso processu, col.j.lib.iij.& Cuman.in cons.clxxvj. in fi.& hoc videtur voluisse Bal.in l.j.in princip.ff.de cont.iu.tu.per tex.ibi & Raph.in l. more, ff.de acq.her.& plenissimè per Andr. Tiraq.in tract.de leg.Connu.in tit.contracter in gl.iij.nu.124. Pet. Foll. V. I. D.

50 † Item illud, quod dixi, valere iudicium tendens in fauorem pupilli, sine tutore, intellige procedere q̃n pupillus esset maior infante. Secus si esset infans, quia tũc æq̃paratur furioso, ex quo nullum hẽt intellectum, vñ non valet sñia, etiam in sui fauorem lata. ita tenent Alex. & Ias.in d.l.non eo minus, & Alex.in l.furioso, ff.de re iud.& Bald.in d.l. neque, C.quæ contrah.& committ.stip.per tex.in §.pupillus, inst.de inut.stip.

ADDITIO Vide dom.Seb.Vant. in trac.nullit.in tit.de nullit.sñia ex inha.feu. de fe.mand.com.nu.15.cũ seq. P.F. V.I.D.

51 † Item prædicta extẽduntur procedere etiã in filiosfamilias, vt si est agitatũ iudiciũ cum eo.sine consensu patris, ẽt si esset minor, valet in sui fauorẽ. Ita singulariter tenet Alex. in cons.lix.col.ij.in ij.vol.quod nota pro limitatione, l.fi.§.necessitate, C.de bonis quę lib.& eorũ, quæ dixi supra in xj.nullitate.

52 † Decimoquinto, dicitur iudicium nullum, quando fuit agitatum cum tutore, qui non fecit solennia, vt quia non satisdedit rem pupilli saluam fore non fecit inuentariũ, non fuit sibi decreta administratio per iudicem, vt dicit Bal.in l.si tutor, C.in quib.cau.in integ.rest.non est neces.de quibus solennibus habetur per Bar.in l.legitimos, ff.de leg.tutor. Nam in isto casu.dato q̃ talis gerebat se pro tutore, si tñ fuit lata sñia contra eum talis sententia est ipso iure nulla, & non nocet pupillo tex. est in d.l.si tutor.& ibi Bart. & Bal.& illud dictum tenementi perpetuo, quia poteris mille processus impugnare, q̃a raro inuenitur hodie tutor, q̃ faciat ista solennia, & de hoc est vnus ritus magnæ curię vicariæ, in nu.213. qui incipit, Item seruat ipsa curia quod cũ aliq̃s tutor, &c. qui vult, quod tutor non admittatur ad litigãdum in iudicio tutorio noĩe, nisi prius doceat de solẽnibus, ad quod docẽdum datur sibi nouus terminus, ad quodvide dec.cclvj.cons.Neap.

ADDITIO Quo ad ista vide Alex.i consi.129.inc.ponderatis col.ij.lib.j. consil. 80.visis, col.ij.in fi.lib.v.Guido pa.in q.330. & Cap.in dec.50.in causa Iacobi.& Rom.in consil.425.vbi ponit quindecim adimplẽda per tutores, & Alex.consi.lxxxvj.visis, col.ij. versi.non obstat, q̃ non fecerit lib.ij.& me-

53 lius in consi.clxiij.lib.v. † Et est notandum q̃ si pater in testõ dixit vt tutor propria auctoritate possit administrare non requiritur confectio inuentarij, vt dicit Ang.Are.in §. j.inst.de leg agna.tu.iij.col.versi.ij.conficiatur & Boer.in dec.cxxiiij.nu.15. prima parte.Pet.Foll. V. I. D.

54 † Decimosexto dicitur iudicium nullum q̃n esset agitatum cum procuratore ɔstituto ab aliquo tutore, ante lit.contest.quia tutor non potest facere procuratorem ante lit.cõtest.in causa pupilli, sed debet constituere actorem, in quo actore req̃ritur decretũ iudicis, alias vitiatur ɔtõ, & non valet ꝓcessus. & pro hoc est tex.& ibi Bart.& Doct.in l.neque tutores, C.de proc.& gl.in l.si actor, C. de appellat.& tex.in §.fi.inst.de curato.& hr̃ in decisio.cclxij.consi. Neap.ver.iij.ille, etc. Pupillus vero cũ auctoritate tutoris potest ante litem contest.constituere procuratorẽ, vt dicta l.neque tutores, & hanc materiam plenè tetigi in repet.mea, lege, si actor.ff.de

55 proc.in ij.col. † Decimoseptimo, dicitur iudicium nullum, quando fuit agitatum cum procuratore, vsque ad litis contestationem inclusiue, & postea in alijs actis citatur dñs, & non procurator, quia si dominus non cõparet: & fit processus in contumaciam, non valet, quia postquam procurator est cõtesta

tus

tus litem ipse debet citari in actibus successiuis, q est effectus dñis litis, & non dñs causæ, & si aliter fit, nõ valet processus. ita tenet Bart. in l. procuratorib. C. de procurator. & Bart. in l. mutari, ff. de proc. & in l. furioso, ff. de re iud. & Bald. in d. l. si qñ. in vij. q. C. de testib. & Abb. in c. ij. col. pen. & ibi etiam Fel. & de testi. quod tamen intelligitur, nisi procurator esset absens vel infirmus, quia tunc potest citari dominus: sm Alex. in d. l. procuratoribus, & Gem. in c. si quidem, §. secus, in vj. not. proc. lib. vj. & dixi in d. l. si actor, ff. de procur. col. ij. in fine.

ADDITIO Adde Alex. cõs. ccij. sup, in si. lib. ij. sed de iure canonico vterque & dominus & procurator citari põt, vt inquit Bald. in l. j. col. iij. versic. breuiter opin. C. de sent. & Spec. in tit. de sent. §. qualiter, col. iij. versic. porrò, & ibi Ioan. And. in verbo litigauerit: & Anch. in consil. xcviij. & est gl. ordinaria, in c. quærelam, in verbo œconomi de elect. q. est decisio Guido papæ. 431. debet, & 86. procurator, & Rot. dec. xxj. & Fel. post Bald. in c. fi. in nomine domini, colum. fi. de test. & Boer. in decisio. clxxxv. & sic de iure canonico non datur nullitas ex isto capite. Pet. Foll. V. I. D.

56 † Decimooctauo, dicitur iudiciũ nullum, qñ fuit datus curator ad litẽ pupillo minus legitime, vt qa pupillus nõ petijt: quia curator ad litẽ nõ datur, pupillo petenti: sm Bar. in l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel. verum aduerte: qa in sacro cons. Neap. ille tex. in d. §. si pupillus, cum ibi not. per Bart. intelligit procedere in casu spãli, in quo loquitur tñ. s. quando pupillus haberet litem cum tutorem, tunc opus est, vt pateat curatorem ad litem: alias nõ datus nõ petenti. Secus est, qñ pupillus hñet litem cũ alio extraneo, qa tũc potest iudex sibi ẽt non petenti dare curatorem ad litem. Verũ ad instantiam pñis aduersæ debet iudex facere mãdatum pupillo, qđ veniat ad petendũ curatorem ad litẽ: & si cõparuerit, dabit sibi illũ, quẽ petierit. Si vero non cõparet, tunc iudex ex offõ dat sibi curatorem ad litem: iuxta formã, l. j. C. q. pet. tuto. Hęc oĩa hñr in dec. cclvj. cons. Neapol. & per Bal. in l. ait prætor, §. permittatur, in primo not. ff. de min. Et prædicta intelliguntur de pupillo maiori infante, vt habetur in decis. cclvj. nam si pupil. est infans, non põt sibi dari curator ad litem: sed debet peti sibi dari tutorẽ: vt tenet Ioã. an. in add. Spec. in tit. de reo, §. j. col. v. in add. quæ incipit, auctoritate, & Bal. in c. j. col. vj. in fi. versi. de citatione, &c. de mili. vas. q contu. est, & hr in dec. cclxij. consi. Neap. versi. ij. dicitur, &c. Et iste est alius modus annullandi processum. s. qñ esset datus curator ad litem infanti quia dari non potest nisi in vno casu. s. quando tutor non posset reperiri: vel quando bona pupilli starent sub periculo sm Bal. in d. cap. j. vers. de citatione. vbi subdit, quod tunc debet dari curator, cum interuentu consanguineorum pupilli. Hinc dicit Bald. in l. donatarum. in fin. C. de acqu. poss. quod quando aliquis litigat cum infante, omnes actus debent fabricari in personam solius tutoris, non autem in personam infantis cum auctoritate tutoris. Hodie autem in regno extat dispositio ritus magnæ curiæ, in num. 10. q incipit, Item, quod pupillus, &c. per quẽ disponitur, quod curia prouidet pupillis de curatore ad litem, asserentibus se carere curatoribus, & talis prouisio fit sine difficultate & sine causæ cognitione, vñ per dispõnẽ illius ritus iudex põt indistincte prouidere pupillis de curatore ad litẽ, siue petant, siue nõ, quia dicit, sine difficultate & sine causæ cognitione. verum nõ puto, quod per illũ ritum sit concessum dari curatorem infanti, quia dicit, pupillus asserentibus se carere curatoribus. nam talis assertio nõ põt fieri per infantem, q nullum hẽt intellectum. vñ de necessitate ille ritus intelligitur de pupillo maiore ifante, & ista no. qa sũt quotidiana.

ADDITIO Si bñ ac ꝓpense aduertatur, ritus allegatus per do. auct. sentit & probat totũ contrariũ, dũ expresse dicit q pupillo asserenti non hñe tutorẽ datur curator ad litem, & sic ad petitionẽ ipsius asserentis nõ hñe tutorem daĩ, sed vtcunq; sit daĩ hodie curator ad petitionẽ litigãtis cum pupillo sine difficultate & absq; causæ cognitione, vt di-

57 cit ritus. † Et an curator ad litẽ dẽat cauere & alia facere? vide text. & ibi gl. ff. rẽ pu. Sal. so. & in l. et si ad spẽs & i l. fi. §. fi. C. de admi. tut. & ibi Ang. & Alex. in cõs. 163. in 5. lib. & plenius Alb. de ro. in d. l. & si ad spẽm & in rubrica, C. de tut. vel cura. qui non satis. & Carol. molen. in cõsuetu. Parisij in §. vj. in glo. vj. ver. rendre, compre. fol. 101. in ij. q. nu. 12. & & Capp. tolosa. decis. 246. & Seb. Vã. in trac. nullita. in tit de nulli. senten. ex inha. seu de

fe.man.con.nu.145. Pet.Foll. V. I. D.
58 †Decimononũ, dr̃ iudiciũ nullum, qñ cã est aduocata à iudice inferiore, per superiorem vt q̃a princeps delegat aliquam cãm spectãtem ad ordinarium, alicui delegato, nam ꝑ talem delegationem censetur priuasse ordirium iurisdictionẽ, quo ad illã cãm, & cẽset causam ad se aduocasse, idem si ipse suꝑior cœpit de cã cognoscere. ita tenet Bald. in c. j. §. ad hoc, col. iiij. de pace iur. fir. & Abb. in c. cũ M. Fer. col. pen. in fi. de const. & idẽ Abb. in c. cum dilectus, in vlt. not. de purg. cano. pro hoc videat text. in c. past. §. ꝑterea, & ibi Fel. de off. del. & Fel. in c. qm̃ Abbas, in fi. eo. ti. & Lud. Rom. in consi. cccxxx. col. iij. & ꝯs. 325. & Bal. in l. si vt proponis, la prima col. iij. versi. quæro papa, &c. C. q̃uo & qñ iud. vbi
59 plus, dicit Bal. ꝙ † mortuo delegato, cã non reuertitur ad ordinarium, sed vadit ad principẽ delegantem. adde Iaso. in l. more maiorꝶ. col. fi. ff. de iurisd. om. iud. In isto igitur casu, si ordinarius inferior faceret processum in dicta cã aduocata ꝑ superiorẽ, tale iudiciũ esset ipso iure nullũ, tanquam agitatũ à priuato tex. est & ibi Abb. & Phil. in c. vt nr̃m, de ap. & probat in l. iudiciũ soluitur, ff. de iu
60 † di. An aũt inferior à Papa, vel à principe, possit indistincte cãm cœptam corã suo inferiore ad se aduocare, puta si archieps vellet ad se aduocare cãm, quę agitur coram epo? Dic quod non. ita tenet Philip. in d. c. vt nostrum, col. iiij. versi. iij. quæritur, vbi limitat non ꝓcedere in vicario: q̃a eps põt causam cœptam coram suo vicario indistincte ad se
61 aduocare: & idem tenet ibi. in j. col. † Vigesimo, dicitur iudiciũ nullũ, qñ est factum contra exititios seu expulsos de ciuitate, ad instantiam alicuius creditoris in contumacia, quia ex quo nõ tenent̃ comparere, q̃a locus non est eis tutus, non valet ꝓcessus factus cõtra eos ita tenet Bar. in l. fi. col. ij. versi. sed iuxta hoc quæro, &c. ff. de in integ. rest. de qua materia vide Fel. in c. accedens, el secũdo, vt lite non ꝯtest. vbi tractat an & quãdo isti tales teneantur ꝑ procuratorem comparere.

ADDITIO Contrarium vr̃ tenere Bal. in l. ij. C. de iur. om. iu. & dicit ita velle Guliel. de Suza ꝑ l. papin. exuli, ff. de min. & l. eius, §. fi. ff. ad mun. pro quo vide quæ not. Per. in ca. cũ olim de test. & ibi And. barb. & Bal. in l. si qua pœua, ff. de ijs q̃ sunt sui, vel alie. iur. & Sal. in d. l. ij. & Bald. in rub. C. si à non comp. iu. & in l. per diuersas, C. man. ix. q. & Mar. Soc. in tract. de cita. in articulo q̃nto, nu. 48. Pet. Foll. V. I. D.

62 † Vigesimoprimo, dr̃ iudicium inualidũ, & nullum, qñ fuit agitatum in cã criminali super libello inepto: vt quia nõ fuit appositus in eo locus seu tp̃s, s̃m formam, l. libellorꝶ, ff. de accu. vt d. l. libellorꝶ, §. quod si libelli, & ibi Bart. vbi dicit quod ipso iure est libellus ineptus. & iudicium nullũ ẽt si nõ opponat̃. de cuius dicti veritate, q̃a multi tenẽt cõtra riũ. s. quod opus est, ꝙ opponat̃, vide plenè
63 ꝑ Soc. i ꝯs. cxlvj. col. vj. et vij. in j. vol. † Quid aũt, si apponeret̃ locus in determinatus in libello? dic ꝙ valet libellus, et põt suppleri ꝓbationibus, s̃m Soc. in d. consi. 146. col. pe.

ADDITIO De hac nullitate in Regno parꝶ curatur ꝑ lr̃am Reginæ Isabel. de qua dixi in practica mea cã cri. in verbo audiantur exceptiones ꝓponende. Pet. Foll.

64 † Quid aũt, si nõ sit exp̃ssum nomẽ ꝓprium accusati vel hoĩs occisi: vt puta, quia ignorabatur, an ꝓcedit libellus? vide plene ꝑ Fel.
65 in c. auditis, col. xvj. et xvij. de p̃scrip. † Dicit tñ Bart. in d. l. libellorꝶ, col. j. quod dies commissi criminis nõ debet apponi in libello, et valet libellissime eo. Verꝶ idem Bart. in l. is q̃ reus, col. v. in fi. ff. de dub. iud. tenet, qđ si reus petit. edi sibi diem cõmissi criminis, ad hoc vt possit facere suas defensiones, tenetur accusator exprimere diẽ ad instãtiã rei. et illud dictũ seq̃tur Ias. in l. ij. §. si quis Eph. ff. de eo qnod cer. lo. Cõtrariũ tñ et melius tenet Ioan. de Imo. in d. l. is, q̃ reus, col. 23. in fi. s. quod non teneat̃ exprimere diẽ accusator, ẽt ad instãtiam rei: et istam cõtrariam partem puto veriorem: quam tenet ẽt Alex.
66 in d. l. is, qui reus, in add. ad Bar. † Vigesimo secundo dr̃ iudicium nullum qñ est factum contra eum, q̃a arripuit iter ad sedẽ apostolicam. nã interim dũ vadit ad papã, eximitur ab oĩ iurisdictione iudicis inferioris, & est sub protectione papæ. vñ processus, q̃ contra eũ fieret in p̃ria sua, est nullus, tex. est et ibi Abb. et doct. in c. meminimus. de appell.

ADDITIO Procedit tñ si nõ habuit notitiã lr̃atum expeditatũ ꝯtra eũ, et añ citationẽ, nõ aũt si discessit post citationẽ. vt ibi, dicit tex. allegatus per do. auct. Pet. Foll.

67 † Vigesimotertio, dr̃ iudiciũ nullum quo ad sñiam, quando sententia esset lata de consilio alicuius iurisperiti, et reꝑitur, in ꝓcessu

la

latum solum consilium,& post consiliū non esset aliqua sñia iudicis,qui pronūciaret ẽm formam illius consilij, nam processus remanet indecisus perinde, ac si non esset lata aliqua sñia. & sic non pōt fieri executio. ita de hoc est vnum pulchrum cons.Ang. in cons. ccxlix.incipiente,dña Libertina.& hr̄ ꝑ Fel. in c.cum venerabilis, col.xvj.cum trib. seq. de except.& istud nota perpetuo,quia quotidie euenit,maxime in curijs, in quibus sunt isti officiales idiotæ,qui ferunt sñias de cōsilio iurisperiti,& solum legunt consilium,& magr̄ actoꝝ scribit , lecta &lata fuit suprascripta sñia,&c.cū in rei veritate nulla sit sñia lecta,sed solum cōsilium,quod non est sñia, vnde poteris opponere,&impedire executionem.Et ego bis obtinui.nō sunt multi dies, q̃bus impediui duas executiones per dictam oppositionē. vnde sint cauti iudices ideotæ, vt in calce cōsilij faciant scribi, Nos talis iudex,&c.sentētiamus,&ꝓnunciamus,ꝓut in suprascripto cōsilio continetur,& deinde se subscribat,nā ista pauca verba hn̄t vim sñię: alias nulla esset sñia . Adde prædictis Ias. in lege nec quidq̄ , §. vbi decretum, col.xv.de off.proconsul,& reliqua de hac materia, vide quæ dicam infra in vlt.parte,in vers.sñia.

ADDITIO Quinimò oportet quod illud consilium a iudice aperiatur, & legatur, vt dicit Bal.in l.j.ij.col.de sent. ex peri.re. & per spec.in tit.de requ.con.circa fi.&Ang.in cons.246.dña Lambertina allegatum ꝑ do. auct.sub num.249.refert,&sequitur Alex.in l.j.circa fi.C.si aduer.lib.& in cōs.185. in fi. lib.ij.& Ias.in l.nec quidq̄,§.vbi decretum , ff.de off. procon.alias si quis sentētiaret ꝓut in cons.non dū exibito,sñia non valeret: ex quo illa ꝑ relationem ad acta illius instātię nō posset certificari,quod necessario requiritur,ẽm cōem scribentium opinionē : de qua attestatur. Ias.in l.ait prætor, § j.col.iiij.ff. de re.iud.& in §.iurare inst.de actio.&Alex. in cons.53.col.fin.lib.v. Item requiritur ꝙ consilium sit clarum,& lucidum, & non perplexum aut oscurum . & ꝙ consulentes non sint contrarij,alias non valeret sententia : vt per doct. in c.fi.vbi.Bald. & Franc. de Aret. Bar.Alex. & Paul.de Castr.in l. duo iudices eo.tit.Ang.& Imol.in l.ad principem , ff.de appellationibus . Petrus Foller. V. I. D.

68 † Vigesimoquarto, dr̄ iudicium nullum qñ est agitatū dilatione pēdēte offm̄ iudicis cōq̃escit,& interim attentatū est ipso iure nullū tex.est vbi hoc tenet Bal.i l.siue ꝑs,C.de dil.

ADDITIO Adde gl.in l.dicere in fi. ff.de arb.min.l.j.§.in verbo nullius,ff.de fer. & gl.in c.signāte in verbo ꝓuenire vbi Io. And.& fer.extra de app.& gl.in c.vbi ꝑiculū in verbo decē,& in c.cōmissa in princ.de electio. in vj. & Bal.in l.cū antea col.iij.vers.& ↄsidera hic C.de arb.&in l.appellationē col. iij.ver.est,& iij.delib. C.de appel.& lap. al-

69 leg.ij.ver.ad hoc q̃a pendente.†Et intellige p̄dicta procedere vbi non cessasset cā ꝑ quā fuit dilatio alias si cessasset offm̄ iudicis non amplius conq̃esceret : pro vt declarat idem Bal.in c.ij.de dil.& lap.alleg.81.in cā matri. vers.ad id qđ dicebat,& Mil.in verbo. dilatio,& Bar.cōs.164.ꝓcessus,& in l.filia,§.alūno,ff.ad Treb. & Abb. in c. signauit num.9. de appel.& Alex.conf.34.viso col.ij.lib.ij.

70 † Itē intellige qñ actus qui fiūt post dilationē,et ea pendente sint in p̄iudiciū dilationis pēdētis alias nō , vt est cōcl.reg.bella.in cōs. 324.pendente termino.&ꝑ Bar.& doct.in l. quādiu la grāde,ff.de acqu.hered.et illud qđ dr̄ de dilatione à iudice data, dicendū erit vt procedat ēt in terminis à iure vel ab hoīe statutis ad aliq̄d peragendum, nā durantibus illis manus iudicis quasi litigatæ,et impeditæ cēsentur, et ꝑꝑea processus illis pēdentibus factus nō valet. vt inquit decis.Rot.742.Nota qđ pendente termino : in antiq̄s termini quoq; p̄fixo vim dilationis habet, vt inquit Abb.in c.cū causa col.v.vers.item p̄fixio termini de re.iud.declarat Fran.col.pen.et post eum ibi.Fel.in c.ꝑsonas pe.col.ver.sola dilatio de appell.v.g.processus factus ꝑ iudicem à quo appellatū fuerit pendente termino ad dādum,vel recipiendū apostolus est ipso iure nullus : vt tenent dom.supra alleg.videlicet.Fran.in d.c.ꝑsonas col.pen.ver. sed dubitatur qđ ibi approbat Fel.et Bald.in d.l.appellationē . quamuis post tenuerit.et teneat qđ talis ꝓcessus hmōi termino pendente factus,valeat , vt ꝑ plures rōnes firmat Aegid. cōcl.622.processus factus,et Rot.decis.128. si iudex in nouis, et ita se habet cōis opinio

71 ẽm Boër.decis.159.in fin. † Amplia p̄dicta ꝓcedere non solum dilatione pendente,sed etiam ꝓcedunt qñ iudex iudicaret post aliquod legitimum impedimentū absentis in actis allegatū:puta infirmitatis,et de ea quatenus opus foret,fuisset oblata fides,quoniā ob

ob hmõi legitimum impedimentum suspenditur iudicis ptãs,& iudicium in tempus bonę valetudinis diffundit,& si interim ꝓcedatur processus erit ipso iure nullus, prout est tex.& ibi declarãt Bar.& doct.& in l.qsitũ,ff. de re iud.& in l.ij.§.si qs in iudicio,ff.si quis cau.vbi ẽt Ias.& est decis.Rot.62.ꝙ vbi est in antiquis, & idẽ est in alijs impedimentis,de quibus ad longum prosequere : vt per Seb. Van. in tract.nullit.in tit.de nullita.sent. ex def. iur. ord. num. 161. P. F. V. I. D.

72 †Vicesimoquinto,dr̃ iudicium nullum,qñ est agitatum contra mortuum, licet defendatur per viuum , vnde si tp̃e latæ sñiæ is, qui sñiam cõtra se deportat,reperitur mortuus, est ipso iure nulla tex. est in summa,§.fi. & ibi per doct.ff.de re iud.& l.pen.ff.quæ sent.

73 sine appel.resc. †Vigesimosexto,dr̃ iudiciũ nullum,qñ est factum per delegatum impetratum per lr̃as surreptitias,vel qñ delegatus non seruauit formam rescripti delegatorij , tex.est c. cum dil. & ibi per Fel. de rescript.

ADDITIO Licet.n. ꝓcessus agitetur per iudicem delegatum cum cõmissionibus obreptitijs,& subreptitijs si non excipiatur valet,& tenet qa iurisdictionem,& ptãtem tribuunt,vt plenius per doct.in c.ceteꝶ &c. ad audientiam el ij.vbi latę per Fel.& c.super literis de rescr.& ponit Ægid.ↄcl.485.& legistæ in l.prescriptione ꝑ illum tex.C. si con. ius.dummodo rescripta ad delegationes causam de qua agitur ab alio iudice non aduocarent,quia tũc subreptio ipso iure viciaret: vt est decis.Rot. prima de rescr. fallit etiam in pluribus alijs in quibus subreptio ipso iure viciat : vt per Ias.in d.l.præscriptione, & Fel.in d.c.ad audientiam : & ita intellige dicta do. auctoris,hic. Petrus Foll. V. I. D.

74 †Vigesimoseptimo, dr̃ nullum iudicium , quo ad sñiam , qñ in ea est processus error iuris tex.est in l.ij.C. qñ prouo.non est necess.& intelligitur,qñ est talis error,qui põt legi oculo corporali . non.n.sufficit oculus intellectus ita declarat Alex. vbi plures limitationes ponit,in l. cum ꝓlatis col. iij.ff. de re iud.& Abb.in c.j.col.iij. de re iud. si tñ est contra ius litigatoris, vt qa error nõ apparet oculo corporali,valet licet sit iniqua, vt d.l.cũ ꝓlatis.& hr̃ ꝑ doct.in c. inter ceteras de re iud.tñ potest is,qui eam obtinet denunciare ecclesiæ per denunciationẽ euãgelicam , vt restituat qđ vigore talis sñiæ habuit,qa cum peccato tenet ita hr̃ in decisiõ.

75 xxviij.cons.Neap. col.ij. †tñ hoc limitatur procedere in sñia,secus in decreto: quia si interponitur decretum ex falso cã contra ius litigatoris,est ipso iure nullum , licet error non exprimatur,ſm Bar.in l.Fulcinius,§.ij. circa fi.ff.quibus ex causis in poss.ea. quẽ sequitur Alex.in ↄs.lxxxv.in prin. in ij.vol. ꝑ hoc est tex. i l.j.§.hæc verba,ff.ne vis fiat ei.

76 †idẽ tenet Soc.in ↄs.xviij.col.viij. in j.vol. vbi ponit pulchrũ casum de ingrediente possessionẽ auctoritate decreti iniusti. vt possit puniri de vi turbatiua,& decretũ non valet.

ADDITIO Hãc attestatur cõem esse opinionem Alex.in ↄs.lix.attẽtis col. vij. vers.nec obstat lib.iij.& ꝙ requirat error expressus nec sufficiat tacitus ꝓbatur in l.si expressum ff.de appell. & l.ij. ibi (tã manifesti iuris)C.qñ ꝓu.& ig c.solet ibi vel intollerabilem errorẽ de sent.excõ.in vj.& facit c.venerabilibus,§.fi.eo.tit. & ita tenuit Inno.& Host.in c.P.& G. circa fi.de off.deleg. cuius dictum famosum,& singulare tenet Ant. in c.ab excõicato de rescript. doct. in d. cap. j. vbi Fel.col.iij.C.de erro.Cal.& voluit Bald. in l.ad probationem la j.C.de prob.& Ang. in l.prætor ait,ff.de oper.nou.nunc. & sequitur Dec.in cons.lxviij. c pen. lib.j. P. F.

77 †Vigesimooctauo,dr̃ iudicium nullum, qñ est agitatũ coram iudice heretico . ita tenet Spe.in tit.de adu.§.j.col.j.ver.itẽ obijcitur i

78 fi.†ꝙ nota,qñ extaret iudex aliqs, q nõ crederet aliquẽ articulũ fidei : vel q forte diceret vsuras,nõ esse peccatũ,qa per hoc censet hereticus, & põt opponi contra eius iudiciũ ita hr̃ in cl.j.§.fi.& ibi plenè Car.de vsur.vbi hoc limitatur procedere,qñ quis ꝑtinaciter id diceret.Secus,si ioco vel lapsu linguæ,qa tũc nõ est hereticus,& ibi plenè Card. declarat qs dicar̃ hereticus,& Oldr. in ↄs. 109. & per B. Th.ij.ij.q.v.art.iij.& ꝙ vsura sit pc̃m mortale, hr̃ per eundem B. Tho.ij .ij. q.78.

79 art.j.†Vigesimonono, dr̃ iudicium nullum qñ fuit agitata aliqua causa criminalis contra filium familias minorem , quia licet in iudicio tali interuenerit consensus patris.tñ adhuc processus est ipso iure nullus,quia in criminalibus non sufficit auctoritas patris qñ filius est minor,sed debet si dari curator, ita tenet Bald.in ↄs.cccc viij.incipiente . Factũ si proponitur,&c.in iij.vol.& sentit Bal. i l.si ĩfanti col.ij.vers.& ideo aduerte,&c. C. de

80 de iure delib. † Hinc dicit Bal. in l.claR,C. de auth.præstan.in ij.not. ꝙ minor non pôt esse aliquo modo in iudicio criminali sine curatore,&tenet plenè Petr.Phil.Cor.in ꝯs. 198.in iiij.vol. vbi plenè examinat de cõfessione minoris in criminalib.an valeat,& an
81 possit reuocari. †Trigesimo,dr̃ iudiciũ nullum, qñ est agitatum in tpe vel die feriato, maxime ad honorem Dei ẜm Spec.in tit. de citatione,§.j.col.vij.vers.item excipitur, ꝙ facta est,&c.per tex.in c.fi.de fer. & in l.fi.C.
82 fer. †Quæ aũt feriæ sunt in obseruantia ad honorem Dei,vide Abb.in c.conquestus,de fer.& inter alia dicit Abb.ibi in iij.col.ꝙ tota septimana sancta,&oẽs illi dies infra octauam paschæ,sunt feriati ad honorẽ Dei, Similiter in ferijs inductis ad honorẽ hoĩum, prout sunt feriæ messium,& vindemiare, de q̃bus in l.j.& ij.ff de ferijs. VeR ille ferię hominũ non sunt ita potẽtes, sicut feriæ ad ho
83 norẽ Dei. †quia ferijs ad honorem hoĩum, pôt de consensu partiũ renũciari, & valet ꝓcessus factus de cõsensu partium,sed ferijs ad honorẽ Dei non pôt renũciari,nec valet ꝓcessus factus ẽt de consensu partium:vt not. Spec.in tit.de renun.& concl.§.j.in iij.col.& Abb.in d.c.conquestus,col.iiij.vers.sed q̃ro, & Bar.in l.si feriatis,ff.de arb.&Bal.in l.j.C.
84 de fer.& spec.in tit.de fer.§.fin. †Qui aũt actus pñt fieri in die feriata, & qui non : vide per Fel.in c.sigñauerunt,col.iiij. cum tribus
85 seq.de iud. † Vnũ adde,ꝙ feriæ vindemiaR &messiũ,hodie in regno nõ sunt in vsu, ꝓut exp̃sse dicit gl.in cõst.regni,Baiulos,&est expeditum ꝑ cl.sæpe. de verb. signifi. vbi dr̃,ꝙ vbi ꝓceditur sine strepitu, & figura iudicij, prout in regno in causis ciuilibus,tales ferię non seruantur. Quæ aũt feriæ seruentur hodie in regno in curijs,& quę non:vide plenè Matth.de Affl.in d.cõst.Baiulos,in iij.iiij.v.
86 & vj.col.vbi cumulat. †Prædicta tñ intellige ꝓcedere in actionibus ꝯtentiosæ iurisdictio.q̃a non pñt fieri in die feriato ad honorẽ Dei : secus in iurisdictione volũtaria : q̃a actus voluntariæ iurisdictionis pñt expediri die feriato,ẽt ad honorẽ Dei, ꝓut sunt adoptiones,& emãcipationes. Item, pôt notarius facere instr̃m in die feriato q̃a similiter hoc est voluntariæ iurisdictionis. ita tenet Spec.in tit.de fer.§.sequitur,vers.q̃d si in fe-
87 rijs,&c. †Vltimo,sup hac mã attingo vnam vtilem q̃st.videlicet,an ꝑ statutum,vel ꝯsuetudinẽ possit induci,ꝙ feriæ ad honorẽ Dei nõ seruentur in aliq̃bus casibus.Et pono casum in terminis. In regno quotidie videmꝰ fieri istas nũdinas in diuersis ciuitatib. & locis, q̃bus durãtibus solet creari vnus officialis ad iustitiã ministrãdam de emergentibus in nũdinis inter aduenas:q̃ appellatur magr̃ nũdinaR. in cuius curia,& tribunali celebrãtur, vt plurimũ actus in die feriato ad honorẽ Dei,q̃a actus tolerant̃ de antiqua ꝯsuetudine.Quæro igr̃ an valeãt hmõi actus. Ego vidi qñq; fuisse oppositũ ꝑ quendã peritum doctorẽ in ciuitate Venusij,in nũdinis, q̃ celebrant̃ in festo S.Marię,de mẽse Augusti:q̃ opposuerat nõ valere acta facta in die S.Mariæ: adeo q̃d fuit magna discussio inter iuuenes studẽtes ac ꝓfessores, & doctores,qui ibi aderãt in illo die. Quia allegabat p̃fatus doctor non nullas coloratas rõnes, q̃ prima
88 facie ducebãt adstantes ad hæsitationẽ. †Et primo dicebat arguẽdo de pacto ad statutũ sine cõsuetudinẽ,iuxta l.nõ impossibile. cũ ibi not.ꝑ doct.ff.de pact. Nã per pactum nõ pñt partes renũciare hmõi ferijs,vt supra dixi. ergo minime pôt fieri ꝑ statutũ, vel con-
89 suetudinẽ. †Præterea,cõsuetudo vel statutũ cũ dicatur ius ciuile positiuũ: vt in §.nõ scripto,inst.de iure nat. & in l.oẽs populi, ff.de iustitia,& iure. non pôt tollere ius diuinũ. Nã istud,quod feriæ in honorẽ Dei seruentur,est de iure diuino, & sic de p̃cepto decalogi, vbi hr̃, Sabbata sanctifices,&c. de qua mã plenè dixi supra in iij. par. principali hꝰ tract.in illa q.s.vnde habuit originẽ iudiciũ. Ergo non pôt tolli ꝑ ius positiuũ,vt not.gl. & doct.in l.fin.C.si cõtra ius vel vtilit. publ.
90 †Præterea, allegabat notata ꝑ doct. maxime,ꝑ Alex.in l.milites,C.de test.mil. vbi hr̃ q̃d licet statutũ dicat quod ꝓcedatur nulla iuris solẽnitate seruata, non tñ censetur tollere ferias inductas ad honorẽ Dei,vñ in ꝓposito licet in curia nũdinaR procedat̃ summariæ,&sine aliqua iuris solẽnitate:vt declaraui supra in ista parte, in ix.dist.in ver.iiij. principaliter, &c.tñ non debent cẽseri sublatæ feriæ inductæ ad honorẽ Dei, & ꝑ hmõi oppositiones feci impediri iurisdictionẽ magistri nundinaR in procedendo in illa causa adeo ꝙ prius fuit expirata iurisdictio sua ꝑ
91 lapsum nũdinaR,ꝙ casus fuisset decisus.† Et licet tũc,q̃a iuuenis erã,&tyrũculus ꝓfessor ac studẽs non cogitassem congruum r̃nsum

ad

ad prædicta opposita: nec habuissem certam conclusionem, q̃ tenenda esset tunc tñ postq̃ incidẽter euenit hunc casum discutere, sum indubitãter in cõtraria opin. Et teneo cõclusiue, qđ statutum, vel cõsuetudo põt inducere: vt feriẽ in honorẽ Dei non seruent in aliquibus casib. ex cã. Et signanter quod valent acta facta coram magr̃is nundinaꝶ tp̃e feriato. Et pro defendenda ista contraria opin. assumo vnam solam cõclusionem cõem, & veram: q̃ est, ꝙ ius positiuum licet non possit in totum tollere ius diuinum: põt tñ illud limitare, distinguere, & interpretari vt hr̃ ꝑ gl. & doct. in d. l. fi. C. si cõtra ius, vel vti. pub. & declarat plenissime Fel. melius, quã alius in c. q̃ in ecclesiaꝶ, col. ij. cum quãpluribus, seq. de const. vbi ponit quamplura exempla. Et inter alia in spẽ in mã feriaꝶ, ꝙ ius positiuum possit limitare ius diuinum, vt non procedat in aliq̃bus, tenet Bal. in cõs. 166. in fi. in v. vol. pro hoc est tex. in l. ꝓuinciaꝶ, C. de fer. vbi in cã latronum insignum põt procedi, ẽt in diem feriato ad honorem Dei. & sic quo ad hunc casum limitatur ius diuinum.

ADDITIO Vide quæ late dicam in tractatu meo de cons. in præfatio. Petr. Fol.

92 † Similiter limitatur in capiendo debitorẽ fugitiuum qui põt capi in die feriato ad honorem Dei, ꝓpea quia periculum est in mora, & ꝓcessus eodem die feriato contra eum factus valet, & tenet, vt no. Ias. in l. j. §. j. col. fin. ff. de fer. Sũt ẽt multi casus, in quibus põt procedi die feriato: quos diligens perq̃sitor inuestigare poterit: & in illis limitatur ius diuinum. vnde nõ est mirum, si in casu proposito põt limitari ius diuinum, vt valeant acta in curia nũdinaꝶ ex iusta cã: quia iurisdictio est modico tp̃e duratura, & summus in causis mercatoꝶ, quæ de plano expediuntur, & multæ aliæ rõnes vrgent, q̃ de facili considerari pñt. vnde cum in tali obseruantia concurrat tp̃s, cuius non est memoria in contrarium, certe talis cõsuetudo habet vim statuti, & specialis priuilegij, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quot. & æsti. & Abb. in c. super q̃busdam, de verb. sign. Vnde potuit limitare ius diuinũ, vt non ꝓcedat in curia nũdinaꝶ, sicut in quam pluribus alijs causis ipsum limitat, & sic nõ ex toto tollit vt hr̃ ꝑ Fel. in d. c. q̃ in ecclesiaꝶ, & tengi aliquantulum supra in iij. parte huius tract. ver. quo ad

93 viij. legem, &c. † Non obstant modo rõnes contrariæ. Et primo, rñdeo ad primam, qđ argũ de pacto ad statutum, procedit affirmatiue, non aũt negatiue, tanq̃ de minori ad maius. Nam id, ꝙ põt fieri per pactum, põt fieri per statutum. sed non sequitur, non potest fieri per pactum, minime per statutum: q̃a plus fit per statutum, vel cõsuetudinem, quam ꝑ pactum. ita declarat Ias. in d. l. non

94 impossibile, col. fi. † Vnde in ꝓposito licet partes non possit tollere ferias in honorem Dei tñ statutum, vel cõsuetudo põt illis derogare, limitãdo ex maiori potentia. & hoc sentit Alex. in d. l. milites, C. de mil. test. & Ioan. de Imol. in l. filiusfam. col. pen. in fi. ff. de donat. Ad secundam rõnem rñdeo, quod non tolli ex toto, sed limitat, quod facere põt, vt modo dixi. Ad tertiam rõnem patet rñsum ex his, quæ dicit Alex. in d. l. milites. Multas alias nullitates possem subnectere, quas cã breuiandi non pono, quas ue põt q̃libet studiosus inuestigator perq̃rere. Et de hac materia nullitas, an & q̃n, & qualiter dici possit, & vsq; ad quod tp̃s: vide plenissime ꝑ Phil. in cap. dilect. de app. quod capitulum legit in fine illius tit. & facit bonam repetiti opem super eo. & reliqua circa hanc materiam sup. per ea, quæ dicam infra in vlt. parte in versic. sententia. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

Iudiciorum XVII. Distinctio.

1 ☞ *Iudicium aliud simplex, aliud duplex.*
2 *Actione mistæ tribus modis dicuntur.*
3 *Actio familiæ herciscundæ, cui & quando competat, & quæ requirantur in ea, num. 6.*
4 *Actio communi diuidundo quando competat, et cui, & quæ requirantur, num. 7.*
5 *Actio finium regundorum ad quid competat.*
8 *Diuisio inter fratres est quædam transactio.*
9 *Minores nõ possũt diuidere sine decreto iudicis.*
10 *Iudicia diuisoria, an sint petitoria, vel possessoria.*
11 *Forma procedendi in actione finium regundorum quæ sit.*
13 *Agrimensor non debet per iudicem mitti ad mẽsurandum non citata parte.*

1 ECIMASEPTIMA distinctio. † iudicioꝶ est: q̃a iudicium aliud simplex, aliud duplex. Iudicium simplex, est illud in quo vnus substinet ꝑtẽ actoris,

actoris,& alius partẽ rei, prout eſt in actione mutui,vel ex empto,vel in rei vendicatione,vel alia ſimili. Iudicium duplex eſt illud, in quo quilibet litigantium eſt actor,& reus tex.eſt in §.duplicia,inſt.de in interd. Exemplũ eſt in iudicio familiæ herciſ. cõia diuid. & finium regun.d.l.in tribus,ff.de iud.idẽ in iterdicto,vti poſſidetis,l.ſi duo.§.j.ff.vti poſ. & d.§.duplicia,& alio vocabulo iſta iudicia appellantur miſta,§.quædam,inſt.de act. Verum in hmõi iudicijs ille fungitur vice actoris,q primo ad iudicium ꝓuocat,vt d.l.trib. de cuius itellectu vide Alex.&Imol.in l.duo iudices,col.j.ff.de re iud. Rob.Mar. V.I.D.

ADDITIO Eſt enim ſciẽdum quod
2 in iure † actiones miſtæ tribus modis dñr. Primo modo dñr miſtæ ille actionis q̃ ſunt perſecutoriæ rei,& pœnæ ſimul,& ſic q̃ partim ſunt rei perſecutoriæ, & partim pœnales,ſm di.Iac.Butr.Io.Fab.Ang.Nic. & Iaſ. in §.quædam inſt.de actio.& de iſtis non loquitur auctor. Secundo modo dñr actiones miſtæ ille in quibus quilibet litigatoꝝ eſt actor,& reus, & ſic in quibus nõ diſcernitur quis ſit actor,& q̃s ſit reus,& hoc modo iſtæ actiones de quibus pñt dici miſtæ, vt l.iudicium cõi diuidundo,ff.fin.reg.& l.ij.§.familiæ,& l.iter coheredes,§.familię,ff.fam.her. Tertio modo,dñr actiones miſtæ illæ quæ dantur ad reales,& perſonales pſtationes,& hocmodo ꝓprię accipiuntur iſtæ tres actiones de quibus per dom.auctorem, & eſt bonus tex.in l.itẽ Labeo,§.familię,ff.fam.her.
3 † Item ſciendum eſt actionem familiæ herciſcundæ competere pro diuidenda hereditate,& ſic ad vniuerſalia diuidenda , & cõpetit inter coheredes,l.j.& ij.ff.fam.her.Item cõpetit ẽt inter bonoꝝ poſſeſſores,& inter heredem , & eum cui ex Trebelliano reſtituit hereditas,& inter alios honorarios ſucceſſores,l.ſed,&eius rei,§.j.ff.fam.her.de quo per
4 gl.ibi,& floria. † Item actio cõi diuidundo competit pro diuidendo aliquid cõe, ſiue ſit cõe rõne veræ ſocietatis,ſiue nõ l.ij.in prin. ff.co.diuid.& l.ſi actum,& l.quibus caſibus,
5 & l.ꝓ ſocio arbiter,§.j.ff.pro ſocio.† Actione vero finium regundoꝝ agitur vt diuidantur fundi,& quod termini,& confinia ponãtur,vel ſi poſiti fuerint termini, & auulſi qd reponant iuxta l.in finalibus,& l.ſi irruptione in princ.ff.fi.reg. Item agitur ad dãna,& ſumptus iuxta,l.iiij.l.& poſt litem, ff.fi.reg.

6 † Et eſt notãdum quod ad hoc vt competat, actio familiæ herciſcundæ neceſſario reqritur ꝙ ſint coheredes,vt hr̃ per doct.in §. q̃dam inſt.de act.Item requiritur quod iſtę q vult intentare iudicium familiæ herciſcũdæ nõ negetur ab alio coherede eſſe coheredẽ. Sed iſtud eſt hodie correctum ꝑ conſt.ſi ciuiliter agens vt ibi ꝑ Affl. quia alias excludetꝑ exceptionem ab hac actione niſi poſſidet, quia ſi eſt in poſſeſſione hereditatis quãuis negetur coheres nihilominus cõpetit ſibi actio,vt eſt caſus,in l.j.ff.fam.her.& qñ coheres negatur,& nõ poſſidet quamuis ſibi non cõpetat hæc actio põt tñ agere alia actione ſibi competenti puta petitione hereditatis, petendo,quod declaret coheres,quo obtẽto poterit poſtea agerę,& cõdeſcendere ad hãc actionem familiæ herciſcundæ, ita declarat gl.in d.l.j.ff.fam.her.& declarãt Ang. & Iaſ. in d.§.quædam,&quæ ſit rõ quod ſi negetur coheres non cõpetat hæc actio vide Bal.in l. nõ epiſt.ij.col.C.de prob. intellige tñ quod non competit hæc actio ſi negetur coheres ante litem conteſ.alias ſi nõ fuiſſet oppoſitũ ante litem cõteſtatam,bene teneret ipm iudicium, vt eſt gl.multum ſolennis in l.ij. in verbo reſtitui,C.com.diuid.& ibi Bar.ſcrib. & gl.in l.ſi mãcipia,§.j.in gl.in verbo eſſet, ff.de euict.et Bar.in l.j.ff.fam.her.Bal.in l.famil.C.fam.her.et Iaſ.in d.§.quędã num.46.
7 de act. † In actione aũt cõi diuidundo ſeruãtur omnia ea quæ ſeruari debent in actione familię herciſcũdæ,vt eſt tex.in l.ſi q̃s putãs §.pe.et ibi gl.in verbo tractauimus, ff.com. diuid. agitur.n.ex ea ad diuidendas res quæ cões ſint ſiue rõne ſocietatis initæ, ſiue nõ l. ij.ff.eo.tit. et qualiter ſit facienda diuiſio in hoc iudicio cõi diuidundo inter plures ſocios,recurre ad Io.Fab.Ang.et Iaſ.in §.quædã inſt.de act.et ibi ẽt habebis multa ad ma
8 teriam iſtaꝝ actionum. † Eſt tñ aduertendũ quod diuiſio inter fratres eſt quædam trãſactio,ſm Fulg.in conſ.cxx.incip.ſuper eo.
9 † Item eſt ſciendum quod minores non pñt diuidere ſine auctoritate iudicis.i.decreto vt eſt doctr.Bal.in l.j.C.ſi aduer.tran. et Bar.in l.inter pupillos,ff.de auct.præſt.et in l.ſi cõuenerit,ff.ꝑ ſo.et hr̃ in l.fi.et ibi doc. et Bal. C.com.diuidun.et per Bal.in l.gñaliter in fi.
10 principij.C.de ſecund.nupt. † Nunquid aũt iudicia iſta diuiſoria ſint poſſeſſoria,vel petitoria.Bal.in l.poſt ſententiam ij.col.in fin.

verſ.

vers.mõ quęro, C.de sent.dicit quod in principio litis sunt possessoria, qa fundantur ex possessione, oportet.n.agentem cõi diuidundo possidere, alias cogit intentare prius rei vẽdicatione l.fundũ, ff.de except. qđ est verũ vt dixi si excipiať, sed in fine litis sapiunt petitorium pp adiudicationes, & sic dicit quod
11 sunt mista. † Et qualis debet esse forma iudicij, & pcedẽdi p iudicẽ in hac actione finiũ regundorũ, & super ea sententiandi vide l.iij. & ibi gl.j.C.fi.reg.Iac.Butri.Cyn.Bar.Bald.
12 & Sal.C.fin.reg. † Et est aduertendum φ qñ iudex vult mittere agrimensorem vel ipse vult ire, debet statuere terminũ partibus vt sint tali die, & hora cũ talibus magistris, vel secũ in illo loco, ſm Bar. in l.q bona, §.fi.j. col.ad fi.ff.de dam.inf. P. F. V. I. D.

Iudiciorum XVIII. distinctio.

1 *Iudicium aliud necessarium, aliud voluntarium, & num. 2.*

3 *Notarius dicitur iudex chartularius, & exercet acta voluntariæ iurisdictionis.*

4 *Emancipatio fieri potest sine alio iudice coram notario, & valet.*

5 *Filius renuncians emancipationi, non reintrat in patriam potestatem.*

1 ECIMAOCTAVA distin. iudiciorũ est, † qa iudiciũ aliud necessariũ seu ɔtentiosum, & aliud volũtariũ. Iudiciũ ɔtẽtiosum seu necessariũ dr̃, illud, qđ hẽt ɔtradictorẽ & reddiť in inuitum l. inter stipulãtẽ, §.j.ff. de verb.ob.& ideo dr̃ cõtentiosum, qa actor contendit ɔtra reum, & econtra. Necessariũ aũt dr̃ quia reus tractus in iudicio, teneť de necessitate ibi rñdere, & iudicium reditur in
2 inuitum, vt supra. † Iudicium voluntariũ, est illud quod expeditur à voluntate, & nõ hẽt aliq̃ necessitatem, put est adoptio, emãcipatio, manumissio & alij similes actus isti.n.expediuntur corã iudicibus, & dñr voluntariæ iurisdictionis, qa non fiunt contra inuitos, sed tñ à volentibus, & pñt fieri vbique, & oi die, nec.n.requiritur, quod iudex sedeat pro tribunali, vt pbatur in l.ij.ff.de off.pc. & in stit.de lib.§.serui vero põt ẽt poni exẽplum in agnoscente bonorũ poss. ſm formam l.fi. C.qui adm.videlicet qñ nullus existit cõtra-
3 dictor. † Item põt poni exemplum in cõtrahente coram notario, qa notarius dr̃ iudex chartularius, & exercet iurisdictionẽ voluntariã: vt no.Phil.Corn.in ɔs.ccxxxviij.in iij. vol.& Spec.in tit.de fer.§.seq tur vers.qd si in
4 ferijs &c. † Sed iuxta hoc posset dubitari, an emãcipatio facta corã notario de qua notarius facit publicũ instrm̃, valeat sine interuẽtu alicuius iudicis hñtis, iurisdictionẽ cõtentiosam? Dic φ sic qa notarius dr̃ iudex chartularius, vt supra dixi, & hẽt iurisdictionẽ volũtariã vnde corã eo põt fieri emãcipatio, & notarius põt eã auctorizare. ita in terminis tenet Pet.Philip.Cor.in d.ɔs.ccxxxviij.& ɔs. cclix.in iij. vol. vbi multa allegat i hac mã, & alias habui in facto in cã cuiusdã Franc.de Cãpania, & ita fuit iudicatũ tãto foritius allegabã istud pcedere in regno, in quo in cõtractibus adhibeť iudex regius ad ɔtractus, ſm formam ɔst.instrorũ robur. Nam isti iudices regij ad contractus dñr meri iudices chartularij, quia hñt solam iurisdictionẽ volũtariã, & hñt honorẽ iurisdictionis sine administratione, vt pbať in l.rẽ nõ nouã iũcta gl.in ver.facultatẽ, C.de iud.& no.gl.& Bar. in l.fi.C.vbi, & apud quẽ & Alex.in l.fi cũ dotẽ, §.eo aũt tpe col.ij.ff.sol.mat.vnde pculdubio à fortiori est tenendũ in regno, φ valeat emãcipatio corã notario, & iudice regio ad contractus quia ambo hñt voluntariam
5 iurisdictionẽ, p pdicta. † An aũt filius renuncians emancipationi, reintret in patriam potestatem? Dic quod non ita tenet Petr.Phil. Corn. in cons. ccxxviij. litera. F.in iiij. vol.

Iudiciorum XIX. distinctio.

1 *Iudicium aliud principale, aliud appellationis.*

DECIMANONA distĩõ. † Iudiciorũ est, qa iudicium aliud est principale & aliud appellationis. Iudiciũ principale est illud, φ agitať in prima cã corã iudice primarũ causarũ, q dr̃ iudex, à quo. Iudiciũ appellationis, est illud, qđ postea agitať corã iudice secundarũ causarũ, qñ fuit a sñia appellatum qui dr̃ iudex ad quem iuxta l.cum apud Sempronium, ff.iud.sol. Et qa sub ista distĩõne venit examinanda materia appellationis, quæ est valde ampla, quam ẽt examinare decreui in vlt.parte huius tract. videlicet,

cet, post sententiam, ideo quia congruentiori ordine cadit ibi reseruo propterea hanc materiam tractare in dicta vltima parte.

Iudiciorum xx. distinctio.

1 *Iudicium aliud præiudiciale, & aliud non præiudiciale.*

2 *Iudicia præiudicialia, seu præiudiciales actiones quæ dicuntur absolute, & quæ respectiue, vt supra num. 1. & num. 4. cum seq.*

3 *Sententia lata super principali, parit actionem rei iudicatæ super accessorio.*

4 *Contraria allegans, non auditur.*

5 *Criminalis actio ciuili præiudicat, ratione maioritatis.*

6 *Hereditatis petitio intentata præiudicat alijs actionibus, & facit illas quiescere.*

7 *Status quæstione intentata, quiescit omne iudicium prius siue postea intentatum, tam ciuile, quàm criminale.*

8 *Spoliator contra spoliatum agentem possessorio recuperandæ nullam litem mouere potest: & omnis lis cessat etiam si per modum excipiendi deducatur.*

9 *Actio familiæ herciscundæ impeditur per exceptionem, quod agens non est heres.*

10 *Actio communi diuidundo impeditur, per exceptionem, quòd res non est communis.*

11 *Hypothecaria actio contra tertium possessorem impeditur per exceptionem excussionis, vbi non est præcarium constitutum.*

12 *Principalis debet fieri excussio ante, quàm conueniatur fideiussor, vel tertius possessor.*

13 *Vxor vendicans meritum, vel è contra, excluditur per exceptionem consanguinitatis.*

14 *Exceptio excommunicationis, impedit processum: & debet probari infra octo dies.*

15 *Processus impeditur per exceptionem, quòd sine actione agitur.*

16 *Exceptio legitimationis personæ impedit processum ad vlteriora.*

17 *Exceptio cõtra personã iudicis impedit pcessum.*

18 *Iudicia omnia præiudicialia, in regno hodie sunt sublata, per constitutiones regni. Quod qualiter procedat, vide num. 18.*

1 IGESIMA & vltima distõ iudiciorũ est, †qa iudicium aliud dr̃ præiudiciale & aliud non præiudiciale. Iudiciũ p̃iudiciale ↄsiderat principales duobus modis. Vno modo, scilicet absolute, & de per se. Secundo, modo respectiue ad alia iudicia, seu ad alias actiones. Iudicium præiudiciale absolute, dr̃, vbi ventilat causa magni p̃iudicij: prout sunt causæ status. s. libertatis, et seruitutis: itẽ ingenuitatis libertinitatis: vel vbi agitur de partu agnoscẽdo vt qa est q̃stio, quod talis nõ est filius, vel est filius, istæ tres actiones dñr præiudiciales de per se, pp præiudicium personæ, et de his loqtur tex. cum gl. in §. præiudiciales inst. de actionib. Sunt ẽt, et aliæ actiones p̃iudiciales de p se, videlicet, qñ filius dicit se, non esse in ptãte. et denegat obedientiã patri, vel qñ ciuis vel vasallus denegat obedientiam dño, vel monachus Abbati. Nam istæ personæ in casibus prædictis cõpelluntur p actionem p̃iudicialem ciuilem ad obediẽtiã pstandam. ita tenet Spec. in tit. de off. ord. & maio. & obed. ver. vlt. nota &c. Et hanc distõnem inter actiones p̃iudiciales absolute, & respectiue ponit Bald. in l. per minorem, ff. de iud.

2 †Iudiciũ p̃iudiciale respectiue dr̃, qñ in eo deducitur aliqua actio priuilegiata, de cuius nã est, vt statim ea intentata faciat cessare alias actiones, & ideo dr̃ præiudiciale, qa præiudicat alijs actionibus, & sic est p̃iudiciale respectiue ad alias actiones, & hoc p̃t cõtingere altero de quatuor modis. Primo, modo rõne ↄtingẽtię seu rõne principalis, et accessorij, vt qa ↄtigit i iudicio intẽtati duas cãs, quarũ altera est principalis, & altera accessoria, certe actio principalis, dr̃ p̃iudicialis, qa facit p̃iudicium accessoriæ: nã quãdiu mouetur, & durat principalis, supersedetur super accessoria. Exẽplũ, si peto à te fundum rei vendicatione, quẽ meũ esse dico, & deinde volo cumulare vnũ aliud iudiciũ, & ↄdicere à te fructus eiusdẽ fundi, obstat mihi exceptio p̃iudicij, & sic sup secũda petitione fructuũ nõ procedet, qa ista est accessoria, & dependet à prima, nã si pronunciatur fundũ esse meũ, possum postea ↄducere fructus, alias secus tex. est in l. fundi, ff. de exc. Similiter, si peto à te fundũ, & postea cumulo actionẽ cõfessoriã, & dico illi fundo deberi seruitutẽ p aliũ fundũ tuũ, obstat mihi exceptio, qa ista ptensa seruitus depẽdet à prima cã intentata tex. est in l. fundũ, ff. de excep. & sic actio principalis præiudicat accessoriæ.

3 †Nã snia lata in principali, parit exceptionẽ rei iudicatę i accessoria ita declarat Ias. in d. §. p̃iud. col. j.

&

& Bar.in d.l.per minorem,& Bar.& Alex.& cōiter doct.in l.ædita,C.de eden.in materia
4 cumulationis.† Secundo modo,dr̄ iudicium p̄iudiciale,rōne contrarietatis,vt si primo in tentatur vna actio , & postea intentareẗ alia ꝯtraria illi primæ intentatę,non admittit secunda,qa per primam fit p̄iudicium secūdę, ex quo allegans ꝯtraria,non audit tex.est in l.j.C.de fur.& in l.eum q.& l. contra maiores,C.de inoff.test.& Bal.in d.l.ꝑ minorē,ff. de iud.
5 † Tertio modo,dr̄ iudiciū p̄iudiciale, rōne maioritatis,& p̄eminentiæ,quod duobus modis ꝯtingit.Primo modo,in causis se nō ꝯtingentibus, ꝓut est cā criminalis,& ciuilis.Nā si mouetur vtraq; causa super eodē negocio simul , tunc cā criminalis p̄iudicat ciuili, & prius ꝓceditur super criminali, & interim supersedetur suꝑ ciuili, qa criminalis dr̄ esse maior,&maioris auctoritatis tex. est in l.fi.C.de ord.iud.&in d.l.ꝑ minorem, ff.de iud. quod qualiter ꝓcedat, & qn̄, vide tex.& ibi doct.in l.j.C.qn̄ ciu.act.præiud.& crim.& Bart.in l.ij.§.j.ff.vi.bo.rap.
6 † Secūdo modo ꝯsideratur ista maioritas in causis sese contingentibus, prout est, qn̄ producunẗ in iudicio duæ causæ ciuiles, & vna est maioris auctoritatis , ꝓut est petitio hereditatis . nā ēt rōne qualisqualis p̄iudicij,petitio hereditatis,q̄ est iudiciū vniuersale, facit qe scere alias actiones particulares , vt hr̄ i l.fi. C.de peti.hered.& in l.si qs libertatem,&ibi Bart.ff.eod.tit.& Bar.in d.l.ꝑ minorē,& Ias. in d.§.præiudiciales col.ij.inst.de actio. Pōt ēt poni exemplum in duabus causis criminalibus : quaꝝ vna est maior altera.nam super maiori p̄ceditur prius,vt est tex.& ibi Bald.
7 in l.j.C.qui accus.nō poss. † Quarto modo, dr̄ iudicium præiudiciale, respectiue ēt, vbi intentatur aliqua actio , q̄ est p̄iudicialis de ꝑ se,siue per modum agendi,siue excipiēdi, prout est qō status . nam illa intentata facit quiescere oē iudicium prius, siue postea intentatum,siue sit ciuile, siue crim. De ciuili est tex. in l. si de hereditate,& l.cum status, & l.si res.C.de ord.cog.& hr̄ in l. ordinata, ff.de lib.cau.& in l.j.C.de ord.iud.de criminali est tex.in l.qm̄ Alexandrum.C.de adul. & l.j.si crimen,& l.si status,C.de ord.cog. & sic illæ actiones,de qbus supra feci mentionem in primo mēbro, quæ dn̄r præiudiciales absolute,pn̄t ēt dici præiudiciales respectiue,qn̄ aliæ actiones intentantur, quas qe scere faciunt,& hoc ēt tangit Bar. in d.l.per minorem,& in d.l.si quis libertatem maxime in pen.col.ff.de pet.her.& vide ad materiā aliqua per Bar.in l.si quęramus,ff.de test. Vltra p̄dictos modos pn̄t considerari multa alia iudicia p̄iudicialia, q̄ ex vicarijs iuribus colligi pn̄t hic tn̄ solum ponam aliqua ma-
8 gis quotidiana,& frequentata † Quinto modo,dr̄ iudicium præiudiciale qn̄ in eo deducitur spolium,& sic possessorium recuperādæ cōtra spoliatorē, nam interim spoliator nullā litem mouere ꝑōt contra spoliatum , sed ista qō spolij facit præiudicium , & facit cessare oēm litem,ēt si deducatur per modū excipiendi tex. est in c.frequens de rest.spo. lib.vj.& in c.cū dilectus de ord.cog.&in c.su per spoliatione eod.tit.de qua mā vide q̄ ple
9 nè scripsi supra,& i vj.dist.in iiij.q.iij.q.principalis. † Sexto modo,dr̄ iudicium præiudiciale,qn̄ aliqs litigat in iudicio : & intentat actionē familię herciscundæ,dicens se coheredem, cū non possideat hereditatem, nā si opponit ꝯtra eum ꝙ non est heres ista exceptio facit p̄iudiciū actioni intētatæ,donec ꝙ
10 sit se heredē tex.est,& ibi Bald.in l.j.ff.familiæ herciscū.† Septimo modo,dr̄ iudiciū p̄iudiciale qn̄ aliqs agit cōi diuidundo,& opponitur exceptio, ꝙ res non est cōis,nā primo debet ꝓbare se dn̄m agendo rei vendicatione,si non possidet,& postea ꝓceditur super iudicio cōi diuid.vt not.gl. & Bart. in l. ij.C.cōi diuid.& hr̄ in l.si mancipium,§.j.ff.
11 de euict. † Octauo modo,dr̄ iudicium p̄iudiciale, qn̄ creditor agit hypothecaria contra tertium possessorem quia si opponitur exceptio excussionis,vt fiat excussio cōtra principalem, ista exceptio facit p̄iudicium actioni intentatæ , & prius debet exceptio discuti , quam super principali ꝓcedatur tex. est in authen.hoc si debitor,C. de pign. Quod tn̄ non habet locum, qn̄ in instr̄o est constitutum precarij,prout cōiter apponitur,qa tūc nulla fit excussio : & agitur adsistentia cōtra tertium,excussione non facta ſm Ang.& Alex.in l.exitus,col.ij ff.de acq.poss.&hoc est decisum in regno per regiam pragmaticam
12 quæ incipit. Adsistentiam . † Nono modo, dr̄ iudicium præiudiciale , qn̄ creditor vult agere contra fideiussorem,& opponitur sibi exceptio,quod excutiat principalem. Nam ista exceptio facit præiudicium, actioni intentatæ tex.est in auth.p̄sente.C.de fideiuss.

si

si tñ non opponitur ista exceptio ,pcedit iudiciú tam in isto casu, quam in pcedenti s̃m
13 Bar.in d.l.ij.C.cõm.diuid.†Decimo dr̃ iudicium præiudiciale qñ vxor vendicat maritũ vel econtra,& obijcitur exceptio ꝯsanguinitatis, nã prius debet de consanguinitate obiecta cognosci: postea de principali cã tex.
14 est in c.j.de ord.cog. †Vndecimo dr̃ iudiciũ p̄iudiciale, qñ agentem in iudicio opponit̃ exceptio excõicationis. Nam per talẽ exceptionẽ fit præiudicium actioni intentatæ,& prius debet de hac exceptione cognosci infra octo dies.Tex.est in c.pia de exceptione lib.vj.Verũ hodie in regno est inducta noua ,puisio videlicet,quod qñcunque in iudicio contra psonam litigantis, vel contra testes opponitur excõicatio, debet incontinenti probari, & in ipso instanti per legitima documenta,& est ritus magnæ curiæ qui incipit. Item,quod in quibuscunque causis &c.
15 †Duodecimo dr̃ iudicium præiudiciale, qñ contra agentem opponitur,quod sine actione agit quia nõ proceditur nisi prius discutiatur,an actionem habeat per l.si pupilli,§. videamus,ff.de neg.gest.& Bar.in l. si titius, & Seius,ff.de ver.ob.& gl.& doc. in l.vbi pactum C.de transf.& Bald.in l. Papinianus,§.
16 si quis impubes,ff.de inoff. test. †Decimotertio dr̃ iudicium præiudiciale, qñ contra agẽtem opponitur de illegitimate personæ: quia donec persona legitimetur,non ,pceditur in causa mota. ẽt in summario iudicio debet fieri plenè legitimatio gl.& ibi Bar.& Alex.in l.j.C.de ædic.diui.Adr.tol.& Ias.in rub.C.q admit.& hr̃ in l.licet.C. de proc. & Alex.in l.iudices.C.de iud.Pro hoc est text. formalis in l.nõ ignorat.C.q accus.nõ poss.
17 †Decimoquarto,dr̃ iudicium pręiudiciale, qñ in iudicio opponitur aliqua exceptio cõtra personam iudicis, prout est exceptio incompetẽtię, & exceptio suspitionis,vel alia similis,qa donec excutiatur veritas exceptionis oppositę,non ,pceditur in principali iudicio,vt hr̃ in l.aptissimi,C.de iud.& in c.suspicionis de off.del. & in l. si qs ex aliena,ff. de iud.&in l.ex quacunq; & ibi Bart.ff.si qs in ius vocan.nõ ter.de qua materia vide q̃ dixi supra in viij.dist. & quæ dicã infra in vlt. parte in materia appellationis,in ver.recus.
18 †Decimoquinto dr̃ iudicium præiudiciale in regno,qñ aliquis accusat aliquem de aliquo crimine,qa pendẽte accusatione sua nõ põt nec ipse,nec eius vxor, nec alius de eius domo reaccusari ab ipso accusato, neq; ab alio de eius domo,nisi eadẽ die, & ex nouo delicto, ,put de hoc sunt tres ritus magnæ curiæ,de qbus plenè feci mentionẽ supra in vj.dist.i vj.q.prin.& ad ibi dicta me remitto. Possunt ẽt multi alij casus præiudiciales, cõsiderari, vt qñ in iudicio opponitur aliqua exceptio,quæ impellit processum ad vlteriora,quos diligens studiosus poterit per varia
19 iur.vol.inuest. †Vnum superest addere,qđ hodie in regno sunt sublata oĩa ista iudicia præiudicialia, & qualiter proceditur in oĩbus per ꝯst.regni,quæ incipit.Si ciuiliter agens,& ibi gl.& And.de Iser.&Matth.de Afflic.maxime in vj.not.vbi plenè demonstrat multas leges iuris ciu.loquentes de actionibus p̄iudicialibus,esse hodie correctas in regno per d.const.per quam possumus dicere quod oẽs ij casus supra narrati, sunt hodie correcti in hoc regno, præterq̃ in quatuor casibus enumeratis sup.in xij. & xiij.xiiij. & xv.casibus in qbus patent rõnes ad sensum, & de istis p̄iudicialibus sublatis tetigi sup. in vj.dist.in vj.q.iij.q.princ. & ibi vide q̃ hic deficiunt. Superest modo aliqua tangere de ij. membro princ.huius dist.s.de iudicio nõ præiudiciali in quo non oportet laborare: quia cognitio quod dicatur esse iudicium p̄iudiciale,cognoscitur,& non præiudiciale: & est, illud quod non cõmemoratur in iudicio præiudiciali, quia cõtrariorum eadẽ est disciplina l.j.ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.Et ex his remanet expedita ista xx.&vlt. dist.iudicioꝝ per quã remanet completa tota ista iiij.pars princ.huius tract.vnde venio ad v. partem principalem. Rob. Mar. &c.

Iudiciorum xxi. distinctio nona.

1 ☞ *Agere quando quis compellatur.*
2 *Diffamare quid sit.*
3 *Remedium l. diffamari quando competat.*
4 *Causæ iustæ quæ sint vt quis agere compellatur, & num.5.& 6.*
7 *Remedium l. diffamari datur in petitorio, & possessorio, & in ciuilibus, & criminalibus,& num. 8.*
9 *Remedium l.diffamari competat aduersus prælatos,& an competat contra fiscum, vel contra tutores seu curatores,& num.10. & 11.*
12 *Terminus ad proponendum omnes exceptiones*

statui potest.
13 *Actionem habens ad commodum alicuius cogi potest ad agendum.*
14 *Tertius potest citari ad opponendum, & contra dicendum fundatu iudicio cōtra diffamātem.*
15 *Silentium perpetuum vt imponatur, an requiratur bina monitio, & an debeat fieri eodem instanti bina monitio, & nu.16.*
17 *Remedium l.diffamari vt competat quæ requirantur, & nu.18.*
19 *Remedium l.diffamari coram quo intentetur.*
20 *Libellus qualiter concipiatur in remedio, l.diffamari.*
21 *Citatio qualiter fiat in remedio, l.diffamari.*
22 *Diffamatio qualiter probabitur.*
23 *Terminus diffamanti ad agendum qualiter, statui debet.*
24 *Contumacia an debeat accusari, diffamanti citato, vt agat.*
25 *Contumax in remedio, l.diffamari an debeat citari ad audiendam sententiam.*

1 IGESIMAPRIMA † Distīctio iudiciorū est, quia quod dam est Iudicium coactum, quoddā volūtariū: De volūtario quoq; satis abūde dcm̄ est de coacto aūt dicer̄ restat. Nam licet nemo inuitus agere cōpellatur, l. vni. C.vt ne.inuit.nihilominus si aliqs diffamauerit se hr̄e aliquod ius super bonis meis coget eo casu agere, l.diffamari, C.de ingen. & ma.cum similibus, diffamator.n.se tacite
2 astringit ad agēdum.† Nā diffamare est, ꝓuocare & lacescere ad iudiciū, ita quod se defendere diffamatus cogitur. ſm Bal.in d.l.diffamari, quē seqtur Ang.in rub.insti.de excep. nu.23.& idē Bal.in l.sed si ꝑ ꝑtorē, §.ait prætor, ff.ex qb.cau.maior.est tn̄ bn̄ verꝜ, quod licet diffamatus stimulatus dici possit, vt ab infamia se defendat, non tn̄ hmōi defensio necessaria est necessitate ꝓcisa, vt ꝑ Cano.& maxime Dec.in c.intelleximus, nu.16.de iudi.inquit.n.Bal.in con.173.lib.ij.ꝙ diffamatus dr̄ necessarij facto aduersarij necessitan-
3 tis. † Est tn̄ diligēter aduertēdum ꝙ ne dū remediū dictæ legis cōpetit ꝑꝑ diffamationē, sed ēt vbicunque subest aliqua iusta & ltima cā, vel suspicio calūniæ. ſm Bar.in l.edita, C.de eden.nu.3.Sal.in l.ij.in fi.C.vbi in rem actio. Inn.in c.cām quæ, nu.5.qui fil.sint le. Abb.in c.cām, col.pen.vers.j.q̄a de dol.& cōtu.Fel.in c.penul.nu.9 de iud.Cappel.Th.q.
4 198.versi.contrariam sniam. † Et inter alias iustas causas erit, si viderit iudex actorē expectare tp̄s, quo reus ꝓbationib. careat. ſm Innoc. Ioan.And.& alios in c.lator qui fil.
5 sint legi.& Azo.in d.l.vni, C.vt ne.inuit.† Itē si dubitet iudex ne partes ad rixam ꝓcedāt, occasione cōtentionis possessionis, pōt etiā neutro petente terminū eis præfigere ad ꝓbandum. ſm Bart.& Paul.de cast.in l.ordinarij, C.de rei vend.& Paul.de cast.in consi.
6 v.in antiquis, Capic.in decis.xiij.† Itē si tu teneris mihi ad aliquid, & ego tibi, pōt mihi assignari dilatio arbitrio iudicis, vt faciā ꝙ facere debeo, & recipiam quod recipere debeo, alias dilatione decursa imponet mihi silentiū. ſm Bal.in ti. q̄ fuit pri.cau.bn̄ amitten.§.& alia, & ibi valde cōmendat Affl.nu.
7 iiij.† Et datur hmōi remedium tam in possessorio & petitorio, q̄ in ꝑsonalibus & realibus actionibus, ſm Are.& Fel.& alios doc. in c.in ꝑn̄tia extra de ꝓb.& Soc.in cons.38. col.v.vers.principaliter in j.vol.& dec. Rot. ccxxj.in antiquis, & Nic.Boër.dec.cclv.nu.
8 7.† Item habet locum in ciuilibus & criminalibus, vt hr̄ in l.titia, ff. de accu.& l.si ea, C.qui accu.Bald.Paul.de cast.Ang. & alij in l.Papinianus, §.si quis post.ff.de inoffi.test. Bal.in l.sed & si per ꝑtorem versic.in gl.quæ incipit, ff.ex quib.cau.ma.& Nic.Boer.in d. dec. † Item hmōi remedium habet locum ēt aduersus prælatos. ſm Fel.& alios in c.accepimus per illum tex.de fi.instr.& Alex.cons. ciij.lib.v.& Cap.in dec.xviij.& si est impositum silentium prælatis censetur impositum eoꝝ successorib. ſm doct.in d.c.accepimus. sed nō ꝓcedunt ꝑdicta si ꝑlatus dolosæ agere distulisset, q̄a tunc ēt post quatriēnium ecclesia poterit petere rest.in integ.c.j.de rest. in integ.in vj.Itē procedunt si Appareat de enormissimo damno ſm glo.fi.c.j.de rest.in integ.& eam sequuntur ibi Abb.& alij, & al legatur per Ang.inst.de actio.§.rursus, col. vj.& Aufre.in dec. Cappe.Thol.dec.138.& Abb.in cap.veniens de rescr.in vj. Item procedunt prædicta ita tn̄ vt ecclesia seruetur indemnis, & sicut habeatur recursus per ecclesiam contra prælatum, vel eius heredes, vt de suo soluant si esset damnum lucri cessantis, vt per gl.in §.potest in vers.perueniat, xvj.q. iij.& Abb.in c.j.iij.col.de rest.in integ cum ijs quæ adducit Fel.in d.c.accepimus, nu.9. vers.

vers.iij.declara. Non credo tñ quod prælato possit imponi perpetuum silentium respectu solius diffamationis. Ita quod ecclesiæ præiudicet, nam delictum plati ꝙ consistit in faciendo, nullo modo piudicat ecclesiæ.c.delictum de reg.iur.in vj.Fel.in c.ad apostolicã, nu.2.de simo.doct.in l.iubemus nullã, C.de sac.san.ecc.potest tñ ei imponi silentium, vt sibi noceat, iure tñ ecclesiæ remanente illæso, per ea quæ scribit Rom.in consi. cccl xix.

10 incip.circa j.col.fi.† Item tale remediũ competit ẽt contra fiscum, ₰m Alc.in l.procurator, C.de eden. & Anch.in cons. clxiiij.in fi. fiscus.n.iure priuatorũ vtitur, nec est priuilegiatus nisi in casibus à iure expressis, l.quod placuit in fi.ff.de iur.fis.gloss.in l.Item veniunt, §.priuatorum in ver.publica de pet. he. Ias.in l.properãdum, §.sin aũt alterutra nu. 34.C.de iud.Fulg.cons.cxxvij.quidam noĩe

11 col.ij.† Item aduersus tutores seu curatores statui põt terminus ad agendũ quia eadẽ rõ militat, quæ militat in prælato & fisco, ergo idẽ in eis dicendũ est, l.his solis, §.de his, C. de reuo.don.item quia fiscus, minor & eccl. æqparantur, ₰m gl.fi.in l.si pcurator de iur. fis.& gl.j.in l.si præses, & ibi doct.C.quõ, & qñ iu.& gl.fi.in l.ciuitas, vbi Bal.& Lud.Bolog.in suis secu.interpret.ff.si cert.pet. prædicta tñ sanè intelligenda sunt, vt ex sola diffamatione non cogañ tutores & curatores agere quia extra negocia nõ solent minorib. præiudicare ₰m doct.in l.neque interdicto, ff.de reg.iu.Hieron.Cagn.in l.j.§. procurat. nu.37.ff.si quis ius dicen.non obtem.Ias.in l.j.§.Item acqrimus, nu.47.ff.de acq.possess. Bene tñ cogetur agere: si concurrit alia iusta & legitima causa ex illis quibus possunt tutores, seu curatores, prçiudicare minoribus de quibus, in d.§.procurator. & si iusta causa iudici videbitur statuere põt terminum

12 ad agendum. † Item nedũ terminus põt statui ad agendum, sed ad pponendum oẽs, & singulas exceptiones dilatorias mixtas & pemptorias, vt ex tex.in c.pastoralis extra de except.& Alb.in d.l.diffamari, & in l.iiij.ff. de bon.auct.iud.poss.& in l.si quis libertatẽ ff.de pet.hered.& in l.minor.25.an.in fi.ff.de min.Paul.de cast.in auth.iubemus, nu.6.C.

13 de iud. † Item si est aliqs qui habet actionẽ ad cõmodum alicuius, põt cogi ad agẽdum, & exactum illi restituere, vt in l.Iulianus, §. si vẽditor.ff.de act.emp.& l.cum in plures, §. [illegible]

messem, ff.loc.l.j.§.pen.ff.ad l.Rho.de Iac.l. si sic in fi.& l.cũ pr, §.mr, ff.de leg.ij.& Paul.

14 de cast.in d.l.vni.C.vt ne inuit. † Vt est aduertendũ ꝙ fundeto iudicio ꝯtra diffamatorem respectu diffamationis, põt citari tertius ad comparendum & ꝯtradicendũ, ₰m Bal.& Sal.in auth.si quis aliqd, C.de test.quos re-

15 fert & seqtur Nic.Boër.in dec.cclv.† An aũt vt imponatur ppetuum silentiũ reqraĩ bina monitio, vel sufficiat vnica tm̃, glo.quam ibi sequitur Ang.in §.j.in ij.col.in auth.de hered.& sal.voluit ꝙ bina merito reqritur & sequuntur Ang.in lib.maie.& ibi Aug.de Ari. in add.super verbo nec nõ ad querelam, col. xj.& Fel.in c.licet cãm, nu.18.de pro.& in c. accepimus, nu.6.de fi.instr.Ias.& Frã.de Rip. in l.rem quę nobis nu.42.ff.de acq. pos.Math.de Affl.in ti. de ph.feu.alie. per Fed.§.ptereà si qs, nu.iij.& in dec.244.& Cap.in decis.205.& Nic.Boër.dec.255.& seqtur Alexã.in l.vlt.in j.no.ff.de fer.& in ꝯs.108. viso Themate in vltimis verbis, in j.lib.& Bar.vero, caute 175.& Catel.doct.in memoria, in verba iudex põt, & hãc seqtur & alijs medijs firmat do. Cæs.cõtar.in rep.d.l.diffamari in limitationibus d.legis nu.32.cũ plurib.seq. quam quidem opin.dicit limitandam in eo quia iudice interrogatus rñdeat se nolle agere, nam in eo nõ reqritur bina monitio, ₰m Fel.in c.ex lrĩs, nu.9.in vers. fallit ix.de cõst. Item dicit non requiri binam monitionẽ, vbi esset facta à iure cõminatio de vlterius cum non audiendo elapso termino, ₰m Fel. post Ant.in c.accepimus, nu 6.extra de fi.instr.hæc autem limitatio intelligitur ita demum si iudex nõ adderet in comminatione, qtũs de iure possum, qa hæc non esset cõminatio, vt per Bal.in l.ad peremptoriũ, de iud. cum ijs quæ adducit Fel.in c.ad petitionem nu.20.de accus.& in c.causam quæ col.ij.de rescr. Item non requiritur bina monitio si binus terminus statuat ad agẽdum, ₰m Ang. in rub.instit.de excep.nu.24. Item non reqritur bina monitio vbi ad agendum statueretur annus. Vt late prosequitur do.Cæs.in

16 eo.quo supra loco. † Item est aduertendum quod dicta bina monitio nõ debet fieri eod. instanti sed interuallatim, ₰m Alex.in l.de pupillo, §.si quis ipsi prætori, ff.de no.oper. nunc.& Fel.in c.ex literis, col.vj.vers. fallit nono de constitut.& sequitur purpur.in l.

17 ij.C.de edendo, numero 54. † Item est vl-

terius aduertendum, ꝙ dictũ remediũ ita demũ cõpetit abest culpa ab eo q. petit statui diffamãti terminũ, & tñ culpa est in eo cui pfigi petitur, vt quia super nullo iure fundat illa diffamatio, adeo ꝙ insurgit psumptio cal. secundum purpur. in l. ij. C. de æden. nu. 59. & sequitur dom. Cęs. in dicta rep. nu. 78.
18 † Item dicit Afflict. in ꝯst. inquisitiones gñales in iij. & iiij. col. quod tale remedium tũc competit si ius diffamari est effectũ deterius
19 & non aliter, vide eum. † Coram quo igitur iudice sit agendũ diffamantis, vel diffamati? & in hoc Castren. in l. in criminali la j. C. de iur. omn. iud. voluit quod agendũ erit corã iudice diffamãtis, & idẽ refert fuisse decisum in ꝯs Neap. Afflict. in decis. cclxviij. quã decisionem ẽt sequitur Card. Pari. in cap. in psentia col. x. de p. & ita vr. tenere Nicola. Boër. decis. 255. & sequitur Deti. in ꝯs. 487. & ꝯs. 686. Contrariam vero opinionẽ tenuerunt Alex. in ꝯs. ciij. in ij. lib. & Capit. in decis. xviij. Fel. in c. ea quæ in princ. de re. diu. in c. fin aũt col. fi de testib. & Mod. in d. l. diffamari, & consuluit. Rom. ꝯs. ccccxij. incip. pro hñda, & Aret. ꝯs. cxliij. col. viij. vers. venio igr ad tertium, Nicol. Boër. decis. cxviij. & sequitur & Cæs. contar. vbi supra nu. 8. in j. q. & hanc opinionem vltra alios corroborat, quia dicit ipse intentans remedium, l. diffamari, non efficitur absolute ex reo actor, & ideo quibuscunque reorum gaudet progatiuis, ac in dubio venit absoluendus secundũm Deti. & Mod. in l. fauorabiliores, ff. de reg. iur. & eundem Det. in cap. cum inter nu. 14. de excep. & in cap. ex literis num. 7. de pbationibus. Host. in summa de mut. pet. §. qualiter procedatur in fi. Guido Pap. in ꝯs. cviij. & cons. cxiiij. & Deti. cons. iij. circa fi. & cons. 487. & 687. nec dicit obstare fundamẽtum tenentium contrariam opinionem, qđ s. sit actor qui intentat remedium l. diffamari, saltim respectu huius iudicij, & cõtrouersiæ an competat illud remedium, nam non valet ꝯña in hijs terminis, ergo forum rei sequitur, per tex. in l. non cogendum, §. fi. de pc. non. n. est merus actor qui intentat hoc remedium ẽm Card. Paris. in ꝯs. lxxxiij. in ij. lib. et Bald. in cons. clxxiij. lib. ij. et aliud est quod quis sit actor vel fungatur vice actoris vt in terminis per Deti. in c. cum iter
20 nu. 14. de excep. † Qualiter ergo concipiat libellus in hoc iudicio? et certe ẽm Ang. in rubrica inst. de excep. num. 34. vers. ij. fallit, & Bal. & Sal. in d. l. diffamari, & Nicol. Boër. in decis. cclv. nu. 9. ita erit concipiendus, nã narrabitur in primis diffamatio status, seu iuris tui, seu alia similis iusta causa, quę sufficiens sit vt supra dixi, & demũ petatur diffamanti seu aliter vexanti, terminum statui ad agendum, & eo non agente, pnunciari non esse de cetero audiendũ, & eidẽ imponi per-
21 petuũ silentium. † Qualiter ergo ꝯcipiatur citatio? & certe iudex viso libello citari faciet diffamatorem ad ꝯtradicendũ si defensionibus suis confidat, vel p ęquipollens, puta ad opponendũ si diffamationẽ suã defendere ꝯfid. & si diffamator ad iudicium nõ venerit, neq; legitimis causis excusetur, & tũc iudex iterum eum citabit ad videndũ sibi terminum statui infra quẽ si non experiat de iure suo nunq̃ de cetero audiet, & ita docet practicãdũ in c. cũ G. perpetuus de fi. instr. &
22 Ias. & alios in lege ij. C. de ædend. † Qualiter ergo pbabit diffamatio? & dicendum est ꝙ probabitur si verificet vociferatio diffamãtis, vel vulgo, vel in cœtu hoĩum, vel coram pluribus vel ẽt coram paucis, l. item apud labeonem, §. si q̃s libello, ff. de iniu. per quem tex. ita consuluit Soc. in cons. xlv. visa appellatione col. j. & late Bart. Cast. Imol. Alex. Ias. & reliqui in l. turpia in princ. ff. de leg. j. Ang. inst. de excep. in rub. num. 23. & Nicol.
23 Boër. in d. decis. cclv. num. 7. † Quis ergo terminus debet statui, & præfigi diffamanti ad agendum? gl. in l. à quo fundus in gl. fi. circa me, ff. de dam. infect. & gl. in l. si quis libertatem in verbo modicum de petit. heredit. voluit quod remittatnr arbitrio iudicis, & hoc voluerunt Alb. & Sal. in l. si ea in princ. C. qui accu. & Matth. de Afflic. in tit. quæ sit
24 j. cau. bene. amitte §. est & alia num. 4. † An sit accusanda contumacia diffamantis non agentis in termino præfixo? & certe sic, ẽm Ang. in rubrica inst. de excep. quem sequit Hyero. Cagno. in d. l. diffamari in vj. limitatione, & Bal. in l. per aliũ, §. doceri, ff. ne quis
25 eum. † An post lapsum terminũ contumax debeat iterũ citari ad audiendam sñiam? & vr quod sic, ẽm Bald. in d. l. diffamari in fine quem sequitur Abb. in c. licet B. Petro col. ij. vers. in gl. in fi. de accu. licet alicui voluerit Nicol. Boër. in d. decis. cclv. num. 2. & ita tenet Cęs. Conta. in d. rep. l. diffamari in xiiij. q. num. 87. Petrus Foll. V. I. D.

Iudiciorum XXII. distinctio.

1 Institor quis dicatur.
2 Institor potest esse masculus, & foemina puer, vel seruus.
3 actiones actiuæ quando nobis quærantur per institorem.
4 Institor quando obligetur proprio nomine.
5 Institor an semper obliget præponentem.
6 Probatio, quæ iam requiratur in actione institoria.
7 Mercatores an teneantur ex contractu gesto, per pueros qui mittuntur per ciuitatem cum cassetta in colla.
8 Discipuli an obligent magistrum eorum si contrahunt.
9 Institor, an obliget præponentes ad pœnam.
10 Institor præpositus à pluribus socijs ex disparibus partib. qualiter obligentur ipsi pponentes.
11 Tabernarius mittens famulum ad merces cõparandas obligatur per ipsum famulum.
12 Institor an possit habere fidem de precio.
13 Mercator qui scripsit amico suo quòd emat frumentum à certo mercatore sed quod non excedat precium carlenorum octo: demum secundò scripsit quod conueniat de frumento cum illo mercatore sicut potest cum eo cõuenire, qui nũcius emit frumentum ad rõnem carlenorum nouem pro tumulo, an obligetur ipse scribens.
14 Hæres mercatoris, an obligatur ex contractu, institoris præpositi per eius patrem.
15 Institor contrahens extra condictiones adiectas in eius institutione, an obliget dominum.
16 Institor etiam obligat dominum de euictione, & redhibitoria.
17 Exercitor nauis obligatur & agit ex contractibus magistri & substituti ab eo, & num. 18. & qualiter hoc procedat, & nu. 19.
20 Pater quando tenetur ex contractu filij, & nu. 21. & 22.

IGESIMA secũda non obmittenda iudicioꝝ est dictõ, (vt ordinem do. auct. sequar) nã aliud est iudiciũ quod aggredimur vel suscipe cõpellimur ex ꝓpria obligatione: et aliud qdem ex aliena. de primo iã supra abũde patet: de secũdo aũt necesse est ꝑ iuuenũ
1 introductione aliqua dicere. † Quare illud primo sciendũ est, quod aliqñ quẽ gerere negocia mea tacite, vel expsse de volũtate mea reperit: & à iure receptũ est ex cõtractibus eius me obligare & agere posse) cuiusmodi est institor) dr̃. n. institor ẽm grãmaticos factor mercatoꝝ, q à mercatore negociationi alicui est ꝓpositus, qualis est ille negociatores tabernis suis solent ꝓponere, vel merces aliquas vendendas cõmittere dictus est autẽ institor (vt è nr̃atib. iudicat Vlp. in l. iij. ff. de inst. act.) ab insistẽdo quod negocio insistat: hinc Iuu. sat. vij. institor Hybernę tegetis, niueiq. Cadurci: Liu. videlicet, ab vi b. vrbi frequentandæ multitudo incolaꝝ libertinorumq. & institoꝝ opificumq. retempta: alibi dicitur institor eloquẽtiæ. Quint. lib. xj. c. j. cõmoueatur ne qsq̃ eius fortuna, quẽ tumidum, ac sui instãtem, & ambitiosum institorem eloqntiæ in ancipiti fortevideat, at poëtæ ferè sẽp accipiũt institorẽ ꝑ eo q vẽditor est, mercium delicataꝝ, cuiq. vestiarij & lintheari j dant vestẽ circũferẽdam & distrahẽdam. Ouid. de ar. am. institor ad dñam veniet discinctus emacẽ. Plaut. ancillam ꝑ dña negociãtem institricem vocat, at è nr̃atibus illam dici institorẽ repio q vniuersali administrationi qstuariæ & ꝓpositus, et non designato certo loco, l. institor, ff. de inst. act. sed si sit quis alicui negocio non qstuario ꝓpositus nõ rectè institor appellari debet, sed po-
2 tius ꝓcuratoris est. † Nec differt in institor masculus, fœmina puer, vel maior pupillus, vel filiusfa. seruus ꝓprius, vel alienus, aut liberis sit. vt dicit tex. in l. sed & si qs, §. fi. cũ l. seq. ff. de inst. act. nisi ꝓponens sint minor, l. sed & si pupillus, ff. eo. nã eo casu si ꝓposuit sine auctoritate curatoris restitueret in integ. vt ibi vel nisi ipse ꝓponens fuerit pupillus & sine auctoritate tutoris ꝓposuerit: nam eo casu pupillus nõ obligat̃ nisi factus sit locupletior: vt est tex. in l. veꝝ si ipse, ff. eo. ti. Itẽ institor dr̃ is ꝑ quẽ pati mercator sic facere qa patiendo vr̃ eum institorem instituere, l. quicunq; in princ. & ibi Bar. & Bal. in rub. C. de cõst. pec. iij. col. & tã in primo quam in secũdo casu obligat̃ mercator ex ꝯtractu coꝝ: nisi ipse institor palã & publice fuerit reuocatus ꝑ mercatorẽ q eum ꝓposuit ex tũc. n. amplius nõ obligat̃ ex ꝯtractu eoꝝ: vt dicit tex. in l. sed & si pupillus, §. de quo palã, ff. eo. tit. & ecõuerso ex cõtractu coꝝ vobis quæritur
3 actio. vt infra aliquantis ꝑ videbimus. † Nã illud receptũ est in l. j. ff. de inst. act. q si institor est seruus ipsius ꝓponentia iam actiones

actiuæ quã passiuę transferuntur in ꝑponentẽ sed si seruus ꝑponẽtis minime fuerit, sed liber hõ, vel alterius seruus, tũc actiones passiuæ tm̃ in dñm præponentem transferunt nõ aũt actiuæ, & directæ, sed vtiles bene trãsferre visum est. & in subsidiũ tam vtiles quã directæ trãsferunt: vt ibi dicit tex. iũcta l. ij. sed qualiter intelligatur in subsidiũ trãsferri actiones actiuas, scias sunt demũ qñ forte institores latitãt, & fugiũt ne cedant actiones dño eorundem, vel mortui sunt sine herede, ita quod non pñt ipsi mercatores hr̃e cessionem, vel aliter cessionẽ, ipsam obtinere non pñt, tunc in subsidium (vt dixi) in eos transferunt actiones, & actiuæ, & passiuæ, sine cessione: vt ibi declarat Alber. de Rosa. & i rub. ff. eo. tit. & ibi Ang. & est rõ (vt dñs teneatur ex facto istitoris) nã vbi ꝑmittit q̃s res suas gerere, & mercantiã facere ei mandare vr̃ l. sed, & si pupillus, ff. de instit. act. † Sed nunq̃d ipse institor obliget proprio nomine adeo vt conueniri possit si tm̃ institorio nomine promisit? vide ad plenũ Dec. in d. l. si instit. ff. eo. tit. & Ang. in l. eandem, ff. de duo. re. & Paul. de cast. in l. iij. §. si proc. ff. quod quis. iur. & Soc. in ꝯs. cliij. consultorẽ col. fi. vers. vj. & recol. superius dixisse. † Sed si vis scire nunq̃d vere sit mercatorem ꝑponentem institorem ex oĩ contractu per eũ gesto obligari ita vel ne, legito tex. in l. cuicunque, §. non tñ oẽ, ff. de inst. actio. ibiq. reperies mercatorẽ non teneri nisi de eo ꝯtractu q̃ celebratur respectu illius negociationis cui ꝑpositus fuerat (exẽplum si aliq̃s sit præpositus, ad vendendum) obligat dñm ipsum de oĩbus de q̃bus regulariter obligatur venditor, vel q̃ fuit ꝑpositus ad emendum obligat ipsum mercatorẽ principalem de oĩbus illis ad q̃ regulariter, & de iure tenent̃ emptores, & sic de eo ꝯtractu institoris tenet̃ mercator principalis q̃ principaliter vel in ꝯñam spectat ad illã negociationẽ cui ꝑpositus est, nõ tñ de eo q celebrãt ꝑ ipsos institores extra ipsam negociationẽ, & ibi tex. ponit multa exẽpla q̃bus tenet̃ mercator ex ꝯtractu institoris q̃ venit in ꝯñam ad ipsam negociationẽ (exemplũ si est ꝑpositus institor ad emẽdas merces, & ei fuerint mutuatæ pecuniæ pro ipsis emẽdis vel pro soluẽdo pẽsionẽ apotecę) nã isto casu dicit tex. q locus est institorię actioni & sic obligat̃ dñs. Item si ꝑpositus fuit ad vendendũ, & habuit fidem de ꝑcio (quod põt) & habuit anulũ loco arræ vel aliud pignus, & nõ vult redere, põt agi cũ ipso mercatore ꝑponente, vt redat. Item si fideiussit q̃s pro isto institore, similiter põt agi cõtra mercatorem ꝑponentæ: vt dr̃ in d. §. non tñ oẽ cum, §. sequentibus, eodẽ modo si est ꝑpositus institor ad merces vendendas, & cõduxit apothecã vbi vẽderet illas merces, certe tenetur dominus præponẽs, vel si conduxit nauẽ ad ipsas merces vehẽdas ad aliquẽ locũ, vel equũ, & similia in oĩbus istis exemplis licet, principaliter spectent ad negociationem, tñ quia in ꝯñam bene spectant, iccirco tenent̃ ipsi preponentes. † Qualiter ergo probabit agẽs institoria actione ex contractu institoris mercatorem proponentem vt obtineat in quo reperi Alex. in ꝯs. xliiij. in ij. lib. alias 186. inc. viso & discusso ꝑ totum, q̃ in casu quo q̃s mutuauit pecuniã institori, dicit q aut istitor habebat expressum mãdatũ ad accipiendã mutuã pecuniã, aut tacitum, primo casu sufficit probari q tanq̃ institor accipit mutuã pecuniã, secũdo vero casu dicit q̃nq; debere probari ad obtinendũ. Primum q tp̃e mutui declarasset se accipere illã pecuniã pro administratione negociationis cui ꝑpositus erat, ꝑ tex. in l. j. §. q si ab initio, ff. de exer. ij. requiritur q tp̃e facti mutui erit necessariũ capere illã pecuniam mutuo pro administratione illius negociationis, ꝑ l. fi. ff. de exerc. iij. requiritur q ipse mutuans pecuniã, notitiã habuerit de dicta necessitate, & q interesrat accipere dictã pecuniã mutuo pro dicta administratione, & q hẽbat notitiã ipse mutuãs q ille cui mutuauit erat institor illius mercatoris, & sic apparebat q habuit aĩum obligãdi ipm̃ ꝑponẽtem: vt probatur in d. l. fi. ff. de exer. & l. ei q̃ i fi. C. q cũ eo: ſm Bar. & Bal. in l. si pupill. §. j. post mediũ, ff. de neg. gest. nisi mercator præponẽs ratificasset vel versum esset mutuũ in eius vtilitatẽ: vt d. l. ei q̃. in fi. Quarto req̃rit q nõ mutuauerit maiores q̃titates pecuniæ q̃ esset necessariũ, alias non hr̃et regressum, nisi vsq; ad q̃titatẽ necessariã: vt d. l. fi. Quinto requirit̃ q mutuũ sit factũ in loco in quo posset adimpleri cã ob quã mutuũ factũ est ſm Bar. in l. j. §. nõ aũt, ff. de exercito in alijs aũt casib⁹ qualiter forment̃ positiones? vide Spec. in tit. de obl. & soluti, §. iij. vers. Itẽ frequẽter, & Sal. in l. j. C. de exer. † Sed illud hęsitationẽ parit videmus ĩ dies istos mercatores

4 (margin, left column line "sed, & si pupillus") · 5 (margin, "vj. & recol.") · 6 (margin, "co tenent̃") · 7 (margin, "quẽter")

res mictētes eius famulos cū caſſetta ī collo cū rebus ad ornatū mulieꝝ ſpectātibus vt vēdant an teneaꝰ mercatores ipſi ex ꝯtractu eo rū?dicas ꝙ ſic,vt eſt tex.notabilis in l. qcūq; §.ſed ēt eos,ff.de inſt. act. vbi dicit tex. ꝙ ēt illi dñr inſtitores q mittuntur circū ferētes ꝑ totā ciuitatem ad vendendum veſtes,& ſic ibi eſt caſus in indiuiduo,nā ſi iſti ſunt inſtitores, ſequiꝰ ꝙ eos ꝓponens obligaꝰ ex contractu,& geſtis ꝑ eos:vt d.l.j.in prin.
8 †Nunquid diſcipulus ꝯtrahendo obliget magiſtrū ſuū vt tota die videmus in diſcipulis ſuoꝝ q portāt ad apotecā pannū deinde vendūt vel pignorāt,an dñs apotecę teneaꝰ? & dicendū eſt ꝙ ſi diſcipuli vt diſcipuli non hñt aliud mādatū tacitū vel exꝓſſum non obligat dñm ſeu magrum l. qcunque,§.ſed cū fullo,ff.de inſtit.act.tñ ſi conſentiente magiſtro iſti diſcipuli conſueuerint negociari in apoteca: ex hoc vñr ꝯſtituti inſtitores, & ex facto eorundē obligatur magiſter ipſe , arg.ff.qđ cū col.l.tit.& firmat Bal.in tract.de ꝯſt.num.4.
9 †Sed illud ꝯñs eſt an inſtitores poſſint obligare ꝑponentes ad pœnā? & certe ſi ſunt pœnæ : ex natura contractus obligant ꝑponentes ad eas pœnas, ſed ſi ſunt pœnæ extra naturā contractus non obligant: ſm Bald.in tract.de ꝯſt.num.5.& in rubr.de ꝯſt.pec.col. ij. verſ. quęro an circa ꝑſonam,& habes per
10 Dec.in d.l.ſi inſtitorem,ff.ſi cer.pet.†Et ſi inſtitor à pluribus ſocijs ex diſparibus partibus ꝑpoſitus fuerit ex cōtractu ipſius quolibet eoꝝ inſolidum obligaꝰ tex.eſt in l.habe
11 bat,§.ſi duo plures ue,ff.de inſt.act.†Et ſi cōtigerit tabernariū continuo mittere eius famulū ad merces cōparandus pro taberna,& ei habebitur fides de ꝑcio ab aliquo agnoſcēte eū eſſe famulū illius cauponis , vel aliter cū eo ꝯtraxit,nulli dubiū debet eſſe tabernariū obligari ex ꝯtractu,& geſtis ꝑ illū: vt eſt tex. in l.qcūque,§.ſed & ſi tabernarius,ff.de inſt. act. pariter dicas die piſtore qui mittit eius famulū ad vendendū panē: vt d.l.qcūq;
12 idē labeo ait ſi qs piſtor . †Et inſtitores hñtes fidem de ꝑcio transferunt ſine dubio dominiū in emptores,niſi exꝓſſe eius ſit inhibitū qđ fidē de ꝑcio non habeant, ſed pñti pecunia vendāt:vt l.cuicūque,§. ſi ei,ff.de inſt. act.& niſi in hoc doloſe verſarenꝰ vt qa vendūt alicui receſſuro vel de fuga ſuſpecto, vel cui diligēs pater familias nō venderet niſi pſenti pecunia,vt l.creditor in ſi.ff.mād.& ita

17 ꝯcludit Bal.in l.i ciuile.C.de rei vēd.†Quid enim ſi aliqs indigens frumēto ſcripſit mercatori ſi ei vēdere volebat cētū tumulos frumēti,& ꝓ quo ꝑcio.cui ille reſcripſit ꝙ ſic , &ꝙ volebat ducatū vnū pro quolibet tumulo:at ille ſcripſit . cuidā ſuo familiari ſeu amico ꝙ ꝯueniat ſe de ꝑcio dicti frumēti cū mercatore,&nō excederet carlenos octo ꝓ tumulo demū ſecūdo ſcripſit dicto ſuo amico ꝙ alloq habeat cū dicto mercatore ſuꝑ facto grani ad ꝑciū, ſicut conuenire poterat cū dicto mercatore ꝓ cōmodo,&vtili ipſius ſcribētis in tm̄ ꝙ dictus nuncius amicus,ſeu familiaris firmauit ꝯtractū cū illo mercatore ad rōnem carlenoꝝ nouē ꝓ quolibet tumulo, euenit qđ ille q indigebat grano nō ꝯtentaꝰ queritur qd iuris? hūc caſum poſuit Bal.in ꝯſ.cccxxxiiij.in j.lib. creditor idigēs, vbi tenet ꝙ cogiꝰ ſtare illi ꝯtractui rōnibus
14 de qbus per eū.†Nec ambigendū erit qđ ſi ꝑpoſitus fuerit inſtitor ꝑ mercatorē q demū mortuus fuerit ſuꝑſtite eius filio, & herede ꝙ ſi cōtraxerit inſtitor poſt mortē illius ꝑponentis teneꝰ,& obligatur heres ipſe:vt dicit tex.in l.qcunq; §.fi.ff.de inſt.act.quod intellige ſi ipſe heres vtaꝰ dicto inſtitore ſicut defunctus, & ſi ꝯtraxerit ante additā hereditatē inſtitor ipſe,obligaꝰ heres ipſe vt ſubueniatur ꝯtrahenti cum eo ignoranter:& vide tex.in l.ſi qs mācipijs,§.ſi impubes,ff.de iſt.
15 actione,& ibi doctores.†Et ſi qs ꝑpoſuerit inſtorem cū aliqbus pactis (v.g.non contrahat ſolus,ſed cū interuentu certæ ꝑſonæ, & vt vendat merces nō habita fide de ꝑcio, vel ſi habuerit fidē de ꝑcio habeat cautionē vel pignus)& demū non obſeruat is ꝯditionibus, & pactis contraxerit non obligatur ꝑponens:vt eſt tex.no.in l.ſed & ſi pupillus,§. ꝯditio,ff.de inſtit.act.niſi fraus ꝑponentis ar
16 gui poſſet,vt ibi. †Et ſi ꝑpoſitus qs inſtitor fuerit ad equū vendendum vel oues ſeu pecudes vendēdas,& contingat dicta animalia euinci ab alio,vel eſſe in caſu redhibitionis, non eſt dubitandum qn obligetur dñs præponens:l.ſi quis mācipijs,ff.de inſt.act.& hęc ſufficiāt quo ad inſtitores:ſequitur vt videamus de alijs ꝑſonis qbus mediantibus nos
17 agimus,& ꝯuenimur . †Ideo ſciēdū eſt ꝙ ſi qs hēt nauē,& in ea ꝑpoſuit magrum obligat,& agit ex ꝯtractibus illius, & de hoc loquiꝰ totus titulus de exerc.act.nā ſicut inſtitor obligat ꝑponentē ita,& multo magis ex

cōtractibus magr̄i naui obligat̄ ipse p̄ronus nauis (qui exercitor vocatur) intelligēdo tñ de eo magistro cui totius nauis gubernatio mandata est: at secus si esset simplex nauta: q̄a licet p̄ronus nauis obligetur ex delicto cuiusuis nautæ, tñ ex contractu minimè ob
18 ligatur vt l.j.ff.de exer.act. †Nec solum tenetur patronus ipse nauis ex cōtractibus ipsius magistri per eū (vt supra p̄posis) sed etiā ex cōtractu initio p̄ alium magr̄m loco sui substitutū per ipm magistrum: vt dicit idem tex.in d.l.j.§.vt magistrū: quod ibi dr̄ procedere ēt si patronus nauis expresse inhibuisset ne alium loco sui substitueret, q̄ est spāle in
19 negociationibus naualibus. †Sed sanè p̄dicta sunt intelligēda vt nō semp̄ & passim patronus nauis seu exercitor obligetur ex contractibus magistri: sed tūc demū si magr̄ nauis cōtraxerit in eam rē in qua exp̄sse vel tacite est p̄positus, & exprimat in ꝯtractu illo in illā cām ꝯtrahere: sed si cōtraxerit nulla cā exp̄ssa p̄ronus nauis nō obligatur nisi fuerit versum in vtilitatē eius: & contrahēdo in cā in qua est p̄positus exp̄sse, sufficit cāæ expressio: licet cā in se ipsa non sit vera: vt magistraliter tradit Vlp.in l.j.§.nō aūt, ff.de exer. & ibi Iacob.de Are. s̄m Azo (vt refert ibi Bal.) pro intelligentia illius legis distinguit q̄ aut magister accipit pecunias mutuo i cā cām in qua est p̄positus tacite (v.g. accepit pecuniā mutuo ob cām quæ venit in ꝯñam eius, ad quod est exp̄sse præpositus) & tunc ad hoc vt dominus nauis ex tali contractu teneatur requiritur q̄ magister contrahēdo dicat expresse quod vult ob illam cām pecuniam mutuo. Itē q̄ illa sit vera & q̄ creditor sciat cām illā subesse tp̄e cōtractus: per l.fin. ff.eo.ti. q̄nq; magr̄ accipit pecuniam mutuo in illam cām simpliciter hoc non exprimendo: & tunc dñs nauis non tenetur ex tali contractu nisi pecunia fuerit versa in vtilitatem
20 patroni nauis. †Quandoq; ēt ex ꝯtractib. filioꝝ obligatur pater, & ex cōtractibus seruorum obligatur dñs: nam q̄nq; contrahitur cum filio vel seruo in merce pecuniaria dñica vel paterna (vt puta q̄a negociatur de mercib. & pec. ipsius patris vel dñi) tūc tenet̄ pater, vel dñs p̄ponens insolidum, et insolidum pōt conueniri, quandoq; contrahitur cum filio vel seruo in merce peculiari (hoc est si ꝯcessum fuit filio vel seruo peculiū vt de eo negocietur ad libitū eoꝝ volūtatis) et in mercibus seu mercātijs istius peculij cōtrahitur, et tūc si sciente patre vel dño filius contraxerit pater vel dñs vocatur in tributū cum ceteris creditoribus: in tm̄ q̄ ipsi pater vel dñs non possunt ante oīa deducere id q̄d eis debetur ex peculio ipso: nec gaudent aliquo priuilegio: si aūt contrahitur cum filio vel seruo p̄re et domino ignorātib. eo casu p̄r et dñs non obligantur: et tūc id quod eis debetur ex peculio ante oīa deducunt, et ad id quod superest cōfluere possunt ceteri creditores filij vel serui: et ita loquitur totus ti. ff.de pec. et ff.de trib. et de inst.act. deficientibus aūt prædictis: Si filius vel seruus contrahit iussū patris vel dñi, tunc obligatur dominus seu pater insolidum: si vero non iussu p̄r no vel dñico ꝯtraxerit seruus vel filius: sed id sup̄ quo cōtractum extiterit per filiū vel seruum ꝯuersum est in vtilitatē domini vel patris, et tūc eatenus q̄tūs in eoꝝ vtilitatem versum est tenet̄ ipse dominus seu ipse pater nus toto ti. ff. q̄d iussu et de in rē verso et ff. q̄ cū eo: et ad p̄dicta oīa videas oīno Nicol.
21 Boër. in dec.ccxxj. in ij. parte nu.11. †Et dicitur versum in vtilitatem domini seu patris, siue principaliter siue secūdario, & in ꝯñam vel quocunque modo sit versum in vtilitatē patris vel domini l. q̄ si seruus, §. in rem aūt ff.de in rem ver. (vt puta si emit triticum & cōuertit in alimoniā totius domus p̄ris, vel accipit mutuo pecuniam & illā soluit creditori p̄ris: vel si administrabat bona p̄rna & contraxit occasione illius administrationis, vel si accipit mutuū p̄ se vestiendo, vel p̄ se alendo iuxta cōsuetudinē patris: vel si filius fam. fuerit p̄ p̄rem ad studiū missus & emit libros) in oībus istis casib. cōuenitur ipse pater: vt toto ti. ff.de i rē.ver. & si filius cōtraxerit quasi vt converteret in vtilitatē p̄ris, & tñ postea nō conuertit nō obligabitur ipse pater: vt dicit ibi tex. & si forte id sup̄ quo fili⁹ cōtraxerit nō erat necessariū ipsi patri eatenus dicit̄ versum in vtilitatem p̄ris quatenus illa res valet: sed q̄ñ res est necessaria agitur in totum, & sic ad eū preciū quo res illa vendita est: vt est tex. in l. si res dño non necessarias, ff.de in rē ver. dr̄ ēt versum in vtilitatem patris oē id quod sit p̄ filiū & eius onus spectat ad patrē: vt dicit tex. in d.l. si res domino §. si filius familias: & si filius debitū paternū seu iudiciū aīo nouādi in se suscipiat, seu p̄ stipulationē promiserit, adeo q̄ p̄r liberat̄

vide

videtur versum in vtilitatem patris: taliter quod pater obligat, vt dicit tex. in l. si pro patre, ff. de in rẽ ver. & vt pater obliget de in rem verso sufficit negociũ esse vtiliter gestũ lege si seruus, ff. eo. tit. verum actio. de in rẽ verso cõpetit ei qui principaliter cõtrahit cum filiofamilias vt in rem dñi vel patris vertatur, l. quis, ff. eo. tit.

22 † Nec putes per ea quæ supra dixi patrẽ obligari pro filio contrahente ex quouis simplici iussu ipsius vt sic teneat actione quod iussu vt dicit tex. in l. Luc. tit. Gaium seiũ, ff. de adm. tut. adeo quod si in instrũo continet talis filius contraxit patre psentiẽte, non tñ ex hoc pater teneri debet actione quod iussu: & idẽ est si instrm dicit talis filius contraxit patre volẽte, nam simplex patris volũtas non inducit iussum, l. j. §. si is qui nouem, ff. de exer. oportet ergo ad hoc vt teneat ex ptractu filij quod iussu, quod instrm dicat quod filius facit id iubẽte, & mandante patre, vel ratum hñte: vt est tex. i l. j ff. quod iussu, & ibi declarãt oẽs doct. & talis iussus nõ solum põt pbari per instrm sed per testes, & epistolã, vel nuncium, & põt fieri inter absentes, & pñtes, gñaliter, & specialiter. verum põt reuocari re integra certiorato eo, cũ quo contrahi debebat, & semper quod filius contrahit iussu patris semp tenet, & obligat pater insolidum per actionem quod iussu, vt in toto tit. ff. quod iussu, & ad intelligentiam oium prædictorum videas Franc. de Aret. in ps. xxix. in vj. dubio vbi plenè, & licet, sint multi alij casus tã in pdictis exẽplis quã in alijs qbus nos obligamur, & agimus ex cõtractibus alienis vt in toto tit. ff. mand. & de proc. & de neg. gest. & alijs, nihilominus qa magis frequẽtiora sunt pdicta exempla ideo alia obmitto. Petr. Foll. V. I. D.

QVINTA PARS.

Iudicium, lis, instantia, & causa qualiter accipiantur. Et quid vnum quodque illorum.

1 ☞ *Iudicium, lis, causa, & instantia, in quo differant.*

2 *Instantiæ causæ, quæ dicatur.*

3 *Instantia quando in causis currere incipiat.*

4 *Instantia quando incipiat currere in causis, in quibus lis non contestatur.*

5 *Instantia causarum, quanto tempore durat.*

6 *Instantia currit, & perit, vbi proceditur per inquisitionem.*

7 *In causis ciuilibus, vbi proceditur per officium iudicis nobile, currit & perit instantia.*

8 *Instantia perit in causis executiuis, & instrumẽtalibus: in quibus parata est executio.*

9 *Instantia, currit etiam coram iudice delegato.*

10 *Instantia perit coram arbitro, cui non est tempus præfixum.*

11 *Instantia coram arbitratore non currit, neque perit.*

12 *Instãtia cœpta cum defuncto transi ad heredẽ.*

13 *Instantia cœpta cum defuncto laico, non transit in clericum heredem.*

14 *Instantia nunquam perit de iure canonico. Quod in foro ecclesiæ seruatur.*

15 *Instantia, in consistorio principis nũquam perit: et quid seruetur in sacro cõcilio* Neapolitano.

16 *Instantia non perit triennio, quando iudex habet liberum arbitrium in procedendo, & sententiando.*

17 *Instantia per statutum, & per rescriptum principis breuiari potest.*

18 *Instantia breuiata, si petatur dilatio vltra metas instantiæ, an post illam peremptam, possit sententia ferri.*

19 *Instantia à principe prorogari potest.*

20 *Instantia nunquam perit, in causis fiscalibus.*

21 *Instantia in causis ecclesiarum nunquam perit etiam si ventilentur coram iudice laico.*

22 *Tempus instantiæ potest per partes breuiari.*

23 *Instantiæ prorogatio, non firmatur etiam iuramento.*

24 *Instantiæ tempus per compromissum non potest prorogari.*

25 *Instantia statutaria breuior triennio, prorogari potest.*

26 *Instantia breuior triennali tempore in rescripto delegatorio præfixa, potest consensu partium prorogari.*

27 *Instantia breuiari potest per inferiorem, à principe, delegantem causam decidendam infra breue tẽpus, & quid importet talis breuiatio.*

28 *Instantia durat vltra triennium, mortuo iudice propè finem triennij.*

29 *Instantia nunquam perit in emergentibus ante litem contestatam.*

30 *Litigatori impedito facto aduersarij, non currit instantia.*

31 *Impedito facto iudicis, vel tertij, an currat instantia.*

32 *Instantia quando per principem restituitur, dicitur*

citur insufflatio: sed an tunc debeant refici expensæ, vide ibidem.

33 *Instantia insufflata per principem, nulla expensarum facta mentione, potest per partem opponi, quod expensæ reficiantur.*

34 *Instantia lapsa facto iudicis, ipso iure restituta censetur: neque necesse est adire regem, nec sacrum consilium pro insufflatione.*

35 *Instantia perempta restituitur absque refectione expensarum illis personis, quibus restitutio in integrum de iure conceditur.*

36 *Iudex quilibet tam ordinarius, quam delegatus, potest de restitutione in integrum cognoscere, & illam concedere.*

37 *Instantia non perit triennio, quando lite pendente litigator effectus est familiaris illius officialis, coram quo lis agitur nam successor expectari debet.*

38 *Instantia non currit in causa, in qua est princeps consultandus.*

39 *Instantia non currit durante inhibitione superioris vel episcopi.*

40 *Impedito agere iuris impedimento, non currit instantia.*

41 *Instantia an currat, donec processus stat penes consultorem.*

42 *Instantia in causa feudali, durat per annum.*

43 *Instantia causæ clerici deuoluta ad iudicem laicum propter impedimentum episcopi, quanto tempore durat.*

44 *Propter impedimentum episcopi non potest iudex laicus cognoscere de causa clerici coram eo conuenti.*

45 *Instantia perempta potest innouari, omnia acta de consensu partium repetendo.*

46 *Instantia perempta, restaurari potest altero de quatuor modis.*

47 *Instantia perempta non perit causa, neque ius partis: sed actor potest causam de nouo incipere, & nouam instantiam fabricare, refectis expensis in causa ciuili secus, in causa criminali, & num. 48.*

49 *Instantia euanescit tam per lapsum temporis, quam per absolutoriã ab oseruatione iudicij.*

50 *Libello male concepto, absoluitur reus ab instantia iudicij.*

51 *Sententia fertur ab obseruatione iudicij, etiam in causa appellationis, quando iudex causæ principalis protulit sententiam diffinitiuam super processu inualido.*

52 *Absolutoria fertur ab obseruatione iudicis, quãdo actor lite contestata se absentat, & non prosequitur causam.*

53 *Absolutoria ab obseruatione iudicij, fertur etiã, quando actor semiplene probauit, & propter eius absentiam non potest sibi iuramentum suppletorium deferri.*

54 *Absolutoria ab obseruatione iudicij, diffinitiua dicitur, quando reus soluit debitum pendente iudicio.*

55 *Instantia perempta, quæ acta pereant.*

56 *Acta non publicata in prima instantia non faciunt fidem in secunda.*

57 *Acta non solum ordinaria, sed etiam probatoria in causa criminali, per lapsum instantiæ pereunt.*

58 *Sententia lata post perempta, est ipso iure nulla & nullum habet effectum.*

59 *Actor perempta instantia in expensis debent condemnari.*

60 *Iudex etiam post peremptam instantiam, potest ferre sententiã cõtra confessum ex vi notorij.*

61 *Omnes exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ possunt opponi in nouo iudicio, quando causa de nouo incipitur post peremptionẽ instantiæ: ac si nunquam iudicium fuisset intentatum.*

62 *Instantia perempta per absolutoriam ab obseruatione iudicij, omnia acta pereunt.*

63 *Lis, quomodo intelligatur.*

64 *Lis incipit, post litis contestationem. Quod limitatur in quatuor casibus num. 65.*

66 *Causa, quæ dicatur.*

67 *Causa, vnde dicatur.*

68 *Causa, in quo differat à lite controuersia, negocio, & occasione.*

EVENIO Ad quintam partem principalẽ huius tract. videlicet. †In qua tractabit
1 in quo differant isti quatuor termini. s. Iudicium, lis, instãtia, & causa. Sup quo bř dic, quod iudicium, est tota illa discussio, causæ, quæ durat à citatione vsque ad sniam, vt declarat Alex. in d. l. postq̃ liti C. de pact. & istũ terminum, iudiciũ, plenè declaraui quo ad eius quidditatem, supra in ij. parte princ. hu
2 ius tract. vbi poteris videre. †Instantia vero, dř illa exercitatio iudicij, quæ fit à litis contest. vsque ad sniam latam: seu vsque ad finẽ triennij, qñ non fertur snia infra trienniũ in causa ciuili: vel infra biennium in causa criminali l. pperandũ, C. de iud. & sic qñ dicimus instantiam esse peremptam, intelligimus

mus de illa exercitatione iudicij? q̃ hr̃ pro
nõ facta quia super illa non põt dari snia:
non tñ refert ista sermo ad cãm, nec ad iudi
ciũ, qa perẽpta instantia, nõ est perẽpta cã,
nec ius partis, nec iudiciũ, quo ad illã cãm,
qn possit de nouo agitari, sed solũ illa exer-
citatio iudicij .i. illa tela iudicij, q reperitur
incœpta, & nõ completa, efficit frustratoria,
& hr̃ pro non facta, quia non potest per eã
deueniri ad cãm finalem iudicij .s. ad sniam,
de nouo in iudicium deducatur, vt hr̃ in d.l.
properandum. & fuit inducta ista perẽptio
instantiæ in fauorẽ publicũ, ne lites fierent
immortales, vt d.l. properandũ in princ. & no.
Soc. in ɔs. xxxj. col. iiij. in fin. in j. vol. Super
hac tñ materia opportunum cadit examina
re tres q̃ones. Quarum prima est qñ incipit
currere instantia. Secunda, quãto tpe durat,
& in quibus casibus finitur. Tertia, quis sit ef
fectus perẽptionis instãtiæ, & quid possit fa-
3 cere iudex ea perẽpta. † Quero igitur primo
quando incipiat currere instantia in causis.
Dic q̃ cõiter tenet, q̃ incipit currere à cõte-
stationes litis. vnde si p̃ mille annos starẽt li
tigantes ad contestandũ litem, nunq̃ incipe
ret instantia, vt d.l. p̃perandum post princ.
& ibi non vltra triennij metã, & cetera vbi
dicit expresse post litẽ ɔtest. & ibi hoc not.
Alex. in princ. & Ias. in ij. col. & cõiter doct.
& Bald. in cons. ccvj. in iij. vol. & Soc. in ɔsil.
xcv. in prin. in j. vol. Hinc dicit pulchre Bal.
in l. & post ædictum, §. pen. in fi. ff. de iud. q̃
in oĩbus emergentibus ante litem contest.
nunq̃ perit instantia. vnde infert q̃ si partes
per x. annos litigarent ante litem ɔtest. per
legitimationem p̃sonarum, nunq̃ periret in
stantia, & illud dictũ sequitur Alex. in d.l.
4 p̃perandum col. j. in fi. † Quid aũt in causis
in quibus lis non contestat, prout sunt caæ
summariæ vel executiuæ? Dic, q̃ in illis cur
rit instantia, quã primum incœptum est co-
gnosci de meritis causæ, s̃m Alex. in d.l. pro
perandũ col. j. Potes dicere ad maiorẽ decla
rõnem, quod in hmoi causis ille actus, qui
solet fieri immediate post lit. contest. in cau
sis, in quibus lis ɔtestat, habet vim litis con-
testationis, vnde ab illo actu inciperet instã
tia, s̃m Bar. Bal. & doct. in l. nulla. & l. nihil,
C. de proc. & Card. in cl. constit. §. fi. in fi. de
elect. & Abb. in c. insinuante in fi. de offic. de
leg. & Lud. Rom. in ɔs. clxxiiij. col. ij. & Fel.
in c. olim de acc. & Par. in tract. synd. in vers.
sent. col. iiij. & in proprijs terminis hoc te-
net Abb. in c. venerab. col. fi. de iud. & Ias. qui
plenè examinat in d.l. properandum col. iij.
C. de iud. & Alex. in cons. l. in ij. vol.

ADDITIO Vide gl. ordinariã hoc
volentẽ in c. j. in gl. magna extra de elect. in
vj. super verbo absentia, & ita cõcludit Pan.
in c. pen. extra de iud. & ita voluit Iac. de san.
Geor. in d.l. properandũ in prin. licet cõtra-
rium voluerit Frãc. Cur. in l. j. C. de iur. cal.
vbi ẽt reprobat opinionẽ tenentiũ cq̃parari
cãs summarias executis. Id. n. dicit nõ est ve
rum, vt ibi p̃ eũ, qui id reprobat optimis rõ-
nibus, opinionem, do. auctoris approbat ẽt
do. Catal. de bon. cõp. in tract. de synd. num.
47. sed opinio Franc. Cur. sequtur do. Ant. de
Can. in trac. de executio instr. num. 71. in
xxxiij. q. vult. n. in causa instro℞ habentium
executionem paratã non dari instãtiã, & nec
in causis executiuis, &c. P. F. V. I. D.

5 † Secundo principaliter quæro, quanto tpe
durat instantia, & in quibus causis perit. In
hoc facio regulam generalẽ cum fallentijs.
Et regula est, q̃ in oĩbus causis tã ciuilibus,
q̃ criminalibus perit instantia: & durat ciuili
bus per triennium, in criminalibus vero per
biennium tex. est in d.l. p̃perandũ, & ibi p̃ oẽs
doct. C. de iud. & hoc est ɔfirmatũ in regno
per ritum magnæ curiæ in num. ccxix. incip.
6 Item seruat ipsa curia, vt instantia &c. † Am
plia primo istã regulam procedere non so-
lum in causis, in q̃bus proceditur per viam
actionis vel accusationis, ve℞ ẽt vbi procedi
tur per inquisitionẽ, qa tunc ẽt perit instan
tia, s̃m Bal. in d.l. p̃perandũ in prin. col. iij.
incipit tunc instantia à die dationis capitu-
lorum, s̃m Bal. & ibi adde Abb. in c. venera-
7 bilis in fi. verbis. † Secundo amplia p̃cedere
ẽt in causis ciuilibus, in q̃bus proceditur per
offm̃ iudicis, quia durat instantia triennio,
8 s̃m Abb. in d.c. venerabilis in fi. verbis. † Ter
tio, amplia procedere ẽt in causis executiuis
& instrũalibus, in quibus est executio para-
ta, quia durat instantia triennio s̃m Lud. R.
in cons. clxxiiij. incip. Amplissime doct. &c.
& Soc. in cons. xcv. in j. vol. & Fel. in d.c. ve-
nerabilis in fi. & Alex. in cons. l. in ij. vol. &
Ias. in d.l. properandum col. ij. circa fi. adde,
9 quæ dixi supra post princ. huius q. † Quarto
amplia p̃cedere nõ solum coram iudice or
dinario, verum etiam corã delegato, vt d.l.
10 p̃perandum, ibi sed oẽs iudices &c. † Quin

to amplia ꝓcedere non solum corã iudice, verum ẽt coram arbitro.nam ẽm cõem opi. ẽt coram arbitro. perit instantia triennio, qñ nullum tp̃s fuit partes oppositum compromisso ita tenet Spec. tit. de arb.§.differt col.fi.verſ.item,vt infra trienniũ &c.& Abb. in d.c.venerabilis col.pen.& Iaſ.in d.l.ꝓpe-
11 randum col.iiij. in vij. not. †Secus eſt corã arbitratore,qa nulla inſtãtia currit corã eo, ẽm Spec.& Abb.vbi ſupra,& ẽt coram arbitro incipit à die litis conteſtatæ coram eo, ẽm Fel. in d.c. venerabilis colum. finali.

ADDITIO Omnino videas Nicol. in deciſ. clxxxiij. num. 7. in ij. parte. P. F.

12 †Sexto amplia ꝓcedere ẽt ſi moriatur litigator pendente lite: qa non perit inſtantia per mortem, ſed durat vſque ad trienniũ, & continuatur iñ heredem inſtantia cœpta cũ defuncto.tex.eſt in l.heres abſens,& l.ſi petitor,& l. ſi is qui Romæ,ff.de iud. & l.ſi cum hominem, & ibi Bar. & Ioan. de Imo.ff.de fideiuſſ. & in c. qa Gul. & ibi plenè ꝑ Abb. Fel.& Mar.Soc.de iud.& per Soc.in ꝯſ. xxxj.
13 col.iiij.in princ.in iiij.vol. †Quod tñ limita non procedere, qñ fuit inſtantia cępta cũ defuncto laico, cui ſucceſſit heres clericus qa non continuatur in heredem clericũ, qñ eſſet, quia rõne priuilegij eſſet finita illa inſtantia, & debet de nouo inchoari corã iudice eccleſiaſtico, Iſta eſt magis cõis cõcluſio, quam tenet Abb. in d.c. quia Gul.col.fi. & ibi ẽt Fel.in iij.& iiij col. quidq̃d tenuit illi doct. nã pro iſta parte ſunt rõnes magis effi
14 caces. †Limita primo, iſtã regulam ſic ampliatã, ꝓcedere de iure ciuili.ſecus eſt de iure canonico, qa nunq̃ perit inſtãtia tex. eſt, & ibi Abb.& doct. in d.c.venerab. & c.fi.de iud.& hr̃ ꝑ Mod.in d.l.properandum, & ibi gl.in ver.trienij in fi.&Alex.in ꝯſ.xxiij.col. j.in iij. vol.Et hoc ſequit, ꝙ in foro eccleſiaſtico, ẽt in oibus terris ſubiectis eccleſię,vbi ſeruatur ius canonicum,nunq̃ perit inſtãtia, ſiuẽ in ciuilibus,ſiue in criminalibus, ꝑ ꝑdicta,& hoc tenet Phil. Corn.in ꝯſ.ccx.in iiij. vol. in fi.& vide Fel. i d.c.venerabilis i prin.
15 †Secũdo,limita non ꝓcedere,qñ cã ventilatur in cõſiſtorio principis qa in eo nunq̃ perit inſtantia,& ſic vltra triennium,durat ẽm Bal.in ꝯſ.ccxvij.col.fi.in iiij. vol. vbi allegat auth.ſed lis.C.de tẽp.app.&hoc põt inferri, ꝙ in ſacro regio ꝯſ.Neap.nõ ꝑit inſtãtia:qa põt dici cõſiſtoriũ principis.ſed Matt.de Afflic.in deci.cclxxxiij.ꝯſ.Neap.refert ꝯtrariũ .ſ.ꝙ diſpõ l.ꝑperandũ habeat locum ẽt in ſacro ꝯſ. vt ẽt in eo pereat inſtãtia allegat gl. in §.hoc quoq; in authen.vt ſpõ.larg. & gl. in authen.de app. & idẽ tenet Mat. relatiuę in ꝯſt.hac lege in iij.not.vbi facit dr̃iam,an cã ventiletur coram rege,&tũc inſtãtia non currit, qa rex habet libeꝝ arbitriũ, an vero in ſacro cõcilio, & tunc currit inſtantia: qa ſacrũ cõſiliũ non habet libeꝝ arbitriũ. Ego tñ puto in hac mã,ꝙ dato,ꝙ in ſacro conſilio curreret inſtãtia, tñ ex quo ſniæ in eo ꝑ feruntur ſub noie regię maieſtatis, pñt fieri ẽt poſt tp̃s inſtantię,& valent ſnię,quia in effectu in ſacro cõſilio,non curat de pereptione inſtãtiæ,quo iſta eſt ſolẽnitas inducta de iure poſitiuo,q̃ poteſt obmitti in cõſiſtorio principis,& talis nullitas,q̃ cauſatur ex defectu ſolẽnitatis iuris poſitiui, non inualidat ſniam ſacri ꝯſ.ita decidit in d.deciſ.cclxxxiij. in fi.ꝑ ea, quæ no.Innoc.& Abb.in c.in cauſis de re iud.Vnde concluſiue poſſumus dicere,ꝙ in ſacro conſilio nunq̃ perit inſtantia, ſaltẽ quo ad effectum,qa poteſt ferri ſnia ẽt
16 poſt triennium.†Tertio,limita nõ procedere,qñ iudex hr̃et libeꝝ arbitrium in ꝓcedẽdo,& ſententiando,qa tunc non durat inſtãtia,ẽt poſt triennium.Secus,ſi hr̃et arbitriũ, in ſententiando tm̃ ita tenet Bar. & Paul.de Ca.in l.ſi,in lege in prin.ff.loca Alex.in ꝯſ. l.col.iij.verſ. pro hoc &c. in ij.vol. & Alex. in l.q Rom.§.Callimachus col.fi.de ver.ob
17 lig. †Quarto,limita non procedere,qñ inſtantia eſſet breuiata ꝑ ſtatutũ, vel ꝑ reſcriptũ principis, vt qa princeps reſcribit alicui officiali vel delegato,ꝙ cãm expediat infra tres mẽſes. nã tũc finito tali tp̃e eſt perẽpta inſtantia, & non pot ille iudex vlterius ſuꝑ illa cã procedere ẽm Bal. in d.l.properandũ col.iij.& Abb. in d.c.venerabilis,col.pen.& ibi ẽt Fel.in vj.col.& Alex.in d.l.properãdũ col.v.circa fi.&Fel.in c.de cauſis,col.v.de off. deleg. Et ꝙ poſſit breuiari per ſtatutũ tenet Alex.in conſ.xlij.in iij.vol.& Bald.in l. ſi cũ ipſe C.de exc. tut. Item ꝙ poſſit breuiari ꝑ reſcriptũ,eſt tex.in c.ſuꝑ eo.el.ij.& ibi Phil. &Abb.de ap.in d.c.de cauſis.Veꝝ in hoc eſt dr̃ia, quia qñ eſt breuiata per ſtatutum,tunc incipit à die litis conteſtatę, ſicut inſtantia iuris cõis ita tenet Alex.in conſil.xlij.col.ij. in iij.vol. & Bal.in auth. clericus qui col. ij. verſ. deinde quæritur de epiſ.& cler. Sed qñ

fit per rescriptum principis, incipit à die prę sentationis rescripti, non aũt à die datæ ipsius rescripti. ita ꝓbat tex. in d.c. sup eo. & ibi hoc expsse tenet Phil. in ij. col. in iiij. not. & seq. vbi plus dicit, ꝙ ante pſentationem rescripti delegatorij non acq̃rit delegatus iu-
18 risdictionē. † Quid aũt, si litigãs hr̃et testes in longinq̃s partibus, & peteret dilationem excedētem meã ipsius instãtiæ breuiatæ per rescriptũ, an possit post finitã instantiam ferri sñia? Dic quod sic: q̃a ista iusta cã excusat, vt instãtia nõ pereat, & valeat sñia postea lata, ẜm Bal. in d.l. si cũ ipse, ff. de excus. tutor. & Abb. in d.c. venerabilis, col. iiij. circa fi. de iud. & Alex. ꝯs. 72. col. j. i iij. vol. & Abb.
19 in ꝯs. 63. col. j. in ij. vol. † Quinto, limita nõ ꝓcedere qñ instãtia fuisset ꝑ principē ꝓrogata. vt q̃a erat ꝓpè finē triennij, & princeps illã ꝓrogauit vltra triẽnium, q̃a tũc ex ꝓrogatione durat vltra triẽnium: vt not. Paris in tract. synd. in vers. sñia c. restat vnũ &c. col. fi. & in regno est hoc expeditum ꝑ ritum magnæ curiæ in num. 219. q̃ incipit, Itē seruat ipsa curia vt instãtia, &c. vbi plus dr̃, qđ̃ pro dest ꝓrogatio principis, ẽt si literę seu rescriptũ prorogationis pſentetur post trienniũ: dũmodo data rescripti sit expedita infra tp̃s
20 instãtiæ. † Sexto, limita non ꝓcedere in causis fiscalibus, nam vbi agitur de aliqua cã fiscali. nunq̃ perit instantia. & sic durat vltra trienniũ, puta, vbi agitur de tributis seu functionibus publicis. Tex. est in d.l. ꝓperandũ in princ. ibi, exceptis, &c. C. de iud. & Abb. in d.c. venerabilis, col. iiij. & hr̃ in decis. 210. ꝯs. Neap. Ex hoc infertur, quod hodie in regno in magna curia cameræ summariæ nunquã perit instantia: ex quo ibi tractantur causę fiscales, & ita seruat̃ ibi de antiqua ꝯsuetudine: vt testat̃ Matth. de Affl. in const. accusato
21 rē, col. ij. in prin. † Septimo, limita nõ ꝓcedere in causis ecclesiaꝶ: quia ẽt si agitant̃ corã iudice seculari, nunq̃ in eis perit instãtia. ita intelligitur text. ẜm vnam lect. in d.c. venerabilis, de iudic. & hoc expresse tenet ibi Abb. in v. col. vbi dicit: secus in cã clerici, q̃a in hoc nõ gaudet priuilegio ecclesiæ. Adde
22 decis. 210. cons. Neap. † Octauo, limita, nisi tp̃s instantiæ fuisset breuiatum de cõi cõsensu partiũ, quia tunc perit instantia ante triẽnium, ẜm ꝙ partibus placuerit. Nam potest tp̃s instantiæ breuiari per partes, ex quo breuiatio tēdit in fauorem publicum. s. vt lites citius finiantur. ita tenet Lud. R. in l. ij. ff. de re iud. & Alex. in d.l. properandum in princ. col. pen. & ibi ẽt Ias. in pen. col. ver. iiij. limi
23 ta, &c. † An aũt possit hoc tp̃s propagari ꝑ partes, sicut põt breuiari? dic ꝙ non, gl. est in l. ij. §. sed si iudex, ff. de iud. & gl. & Bart. Alex. & Ias. & cõiter doct. in d.l. properandũ. vbi plus dnt, quod non valet prorogatio, ẽt interuenerit iurm̃ in ipsa prorogatione, & ẽt si pœna apponatur ẜm Bart. & Alex. in l. Seius. & Augerius, ff. ad l. Falci. & Abb. & Fel. in d.c. venerabilis, de iud. & Alex. in ꝯs. 138.
24 col. j. in fin. & seq. in ij. vol. † adeo, ꝙ nec ẽt ꝑ compromissum põt prorogari: & sic neq; tacite, neq; expresse: ẜm Lud. R. in cõs. 174. col. j. in fi. & Spec. in tit. de iud. deleg. §. rest. vers. sed nunq̃d de tp̃e, & ibi Ioan. An. in addit. licet secus sit in instantia appellationis, cl. quãdiu de appell. in iij. q. principali, vers. ij. limita, nisi de voluntate, &c. & ibi videas ea, quæ hic deficiunt: quia ibi assignabitur
25 ratio diuersitatis. † Prædicta tñ intellige, in tp̃e instantiæ de iure cõi: secus in instantia breuiori inducta per statutum. quia illa põt de consensu partium prorogari, vsq; ad triennium, & non vltra. & ista est magis cõis conclusio, quam tenet Sal. in d.l. properãdum. quem ibi seq̃tur Alex. in ij. col. in fi. & seq. & ibi ẽt Ias. col. pen. & Fel. in d.c. venerabilis, col. iiij. in fi. vers. ij. declaratio. &c. licet contrarium tenuerit Alex. sibiipsi cõtrarius, in consil. 24. col. fi. in iiij. vol. & male.
26 † Item, minime ꝓcedit in instantia breuiori pfixa per principem in rescripto delegatorio, q̃a illa põt similiter de consensu partiũ ꝓrogari, tex. est & ibi doct. in c. de causis, alias in causis, de off. del. & Fel. in d.c. venera-
27 bilis, col. iiij. in fin. vers. j. &c. † Sed iuxta hoc cadit pulchrũ dubiũ videlicet, vtrũ inferior à principe, possit cõmittere causam decidendã infra minorem terminum triennio, puta infra tres menses. Dic quod sic. Veꝶ in hoc est drĩa, quia qñ tempus breuiatur à principe, perit instãtia, sicut ꝑ lapsum triẽnij, adeo ꝙ ex illis actis non põt ferri sñia, vt dixi supra in iiij. limitatione. Sed qñ breuiatur ꝑ inferiorē à principe, nõ perit instãtia ꝑ lapsum tp̃is, quo ad partes, sed solũ soluitur iudiciũ quo ad iudicem q̃a non habet iurisdictionē vlterius in illa cã, & reuertit̃ ad delegãtem, q̃ põt ꝓnunciare ex illismet actis q̃a acta non ꝑeunt ex quo instãtia nõ perit. ita tenet Bal.

in d.

in d.l.properandum,§.fin aũt vtraque,in fin. &ipm feqtur Fel.in c.de caufis,col.j.in prin. de off.deleg. Quod nota,qa fæpius euenit in regno in iftis baronibus coarctãtibus in-
28 ftãtiam in cõmiffionibus cãꝝ. †Nono,limita non ꝓcedere, qñ iudex corã quo fuit incœpta cã,moreretur ꝓpè finem trienij,& veniret alius fucceffor: qa illi fucceffori dat̃ à iure alius integer annus ad illã caufam expediẽdam,& fic in ifto cafu ꝓrogatur inftantia ex iuris difpofitione vltra triẽnium,text. eft in d.l.ꝓperãdum,§.fin aũt in medio, vbi idem deciditur, qñ ex alia iufta cã effet mutatus iudex ab officio, puta ꝑꝑ abfentiã, vel
29 infirmitatem. †Decimo,limita ꝓcedere in emergentibus ante litem conteftatam, quia in illis nunq̃ perit inftantia,vnde fi fuper aliquo incidenti ante litem cõteftatam effet ꝑ decẽ annos litigatum puta fuꝑ legitimatione perfonarum, nunq̃ perit inftantia. iftud fuit originale dcm̃ Gul. de Cu.in d.l.ꝓperãdũ.& feqtur Bal.in l.& poft edictum,§.pen. in fi.ff.de iud.& Iaf.in d.l.ꝓperãdum,col.ij.

ADDITIO Vide c.in decif.11.in caufa Federici. Petrus Foller. V. I. D.

30 †Vndecimo,limita non ꝓcedere,qñ litigator effet impeditus facto aduerfarij, puta ꝑꝑ fubterfugia,& cauillationes rei conuẽti, qa non currit fibi inftãtia in effectu, nã põt iudex ẽt poft triẽnium ferre fnĩam, ẽm Bar. in l.fi cum ipfe. ꝑ illum tex.ff.de exc.tut. & ibi ẽt Bal.plus dicit ibi Bar.ꝙ doct. non fuerũt recordati de illo,tex.in cõm.d.l.properãdum. Item tenet Abb.in conf.16.col.j.in ij. vol.& Alex.in addit.ad Bar.in d.l.fi cũ ipfe, vbi plura allegat in hac mã.f.ꝙ impedito facto aduerfarij non currit tp̃s,cui adde Matt. in conft. Iuftitiarij ꝑ prouincias,col.iiij. in princ.& gl.in l.intra vtile,in gl.fin.ff.de minor. Pro hoc eft tex.& ibi Bal.in l.fi.C.de adul. Ad cautelam tñ bonum eft femper ꝓteftari,ꝙ nõ currat terminus inftãtiæ ꝑꝑ impedimentũ.Iftę.n.proteftationes folent effe valde vtiles in hmõi cafibus,ẽm Bal.& doct. in d.l.properandum,§.fin aũt vtraq;, & Fel. in d.c.venerabilis,col.ij.& iij.& ꝑdictis adde Alex.in conf.71.in princ. & col.ij. in fin. in
31 vol. †Quid aũt,fi impedimentum caufetur facto iudicis,vel tertij? Vide Alex.& doct.in d.§.fin aũt vtraque, & Ioan.de Imol.in d.c. ex infinuatione,de app.& Phil.in c.ex rõne, col.ix.& x.eod.tit.& Fel.in d.c. venerabilis, col.ij.& iij.& Bart.& Bal.in authen. itẽ fi in appellatione,C.de temp.app.& Soc.in cõfil. 31.col.iiij.in j.vol.Luc.de Pen.in l.ij.col.antep.& pen. C.de naufr.lib.xj. in qbus locis magis cõiter concluditur,ꝙ currit inftantia non obftãte impedimento.Bonum tñ eft fæpius ꝓteftari, vt faltẽ obtineri poffit reftitutio in integrũ aduerfus lapfum inftãtiæ.& licet doct.in locis ꝑallegatis hoc firmẽt in inftãtia appellationis,in qua facilius dat̃ reftõ ꝑꝑ maius ꝑiudicium tñ in inftantia caufæ principalis aliter dñt,vt not.Bar.in d.auth. Item fi in appellatione,in fi.licet.Bal.ibi teneat dari reftõnem præcedentibus proteftationibus tñ hoc dubium eft hodie clarificatũ in regno ꝑ regiam prag.q̃ incipit. Inftantia. qua cauetur,ꝙ qñ ftetit ꝑ iudicem, reftituitur ipfo iure tp̃s inftantiæ. Tunc aũt dr̃ fteriffe per iudicem, qñ proceffus fuit cõclufus per duos menfes ante triẽnium cum petitione,& ꝓteftatione, & ad expeditionem caufæ, tunc.n.reftituitur inftãtia ipfo iure, abfq; refectione expẽfaꝝ. fi tñ currit inftãtia ꝑ negligentiam partis tunc non reftituit nifi refectis expẽfis. vt dr̃ in d.prag.in princ.
32 & ex hoc inoluit practica in regno. †quod qñ inftantia eft perẽpta,folet actor adire regẽ,vel facrum regiũ confilium,vt auctoritate regia infufflet fp̃m vitæ illi inftãtiæ, & fic rex infufflat fp̃m, & facit inftantiã reuiuifcere,perinde ac fi perẽpta nõ effet, & ifta reftõ in regno appellat̃ infufflatio,vt not.Paris in tract.fynd.in verf.fnĩa,in c.reftat vnum, &c. col.j.circa fin. & feq. & ibi ponit iuftas cãs, ex qbus rex concedit iftã fufcitationem inftãtiæ abfq; refectione expẽfaꝝ,puta qñ ftetit ꝑ iudicem,vel ob infirmitatẽ, vel neceffariã abfentiam, vel ob aliã fimilem cãm iuftã, vt qa ꝑꝑ multitudinem cãꝝ fuit iudex impeditus, ẽm Alex.in l.properãdum,§.fin aũt vtraq;,& in l.fenatus, ff.de off.præf. Sed qñ allegatur aliqua cã colorata,ex qua perpẽditur aliqua negligentia partis in profequendo,vel in ꝓteftando, tũc conceditur infuflatio cũ refectione expenfaꝝ, vt ibidẽ dicit Paris,& de hac infufflatione facit mẽtionẽ Matt.de Affict.in conft.fæpe contingit. circa fi. vbi ponit vnũ aliud impedimentũ reftitutoriũ inftantiæ fine refectione expenfarũ,videlicet,qñ plures erant iudices fuper cognitione vnius caufæ,& qa non potuerũt fe in vnũ congregare, vel cõcordare, fuit lapfa

īſtātia,qa ex quo non pōt imputari parti, restituitus inſtātia,& non tenet ad expēſas.

ADDITIO Vide c.in deciſ.11. & in deciſ.206. Petrus Foller. V. I. D.

33 †Duodecima, limitatio colligit ex pdictis .ſ.vt non procedat regula, qñ princeps inſufflauit inſtantiam,qa tunc ēt poſt triennium pōt ferri ſnīa,& perinde hr̄,ac ſi inſtātia perempta non eſſet. quod qualiter pcedat,vide q̄ proxime dixi.Et quibus poteris facere cōcluſionem, quod ſi forte ſacrum concilium inſufflaret nulla facta mētione de expenſis, pōt pars aduerſa opponere,quod non audiat actor.niſi refectis expenſis,qñ ex proceſſu argueretur eius negligentia,p dictam regiam prag.q̄ incipit,Inſtantia.in princ.quia reſtō, & priuilegiū principis debet intelligi ſine pīudicio tertij,l.ij.§ merito,& §.ſi qs à principe,ff.ne qd in loco publ. ſecus ſi ex proceſſu vel aliter legitime appareret de aliqua iuſta cā quibus adde deciſ.70.conſ.Neapolitani.

ADDITIO Et an ſemel reſuſcitata iterum poſſit reſuſcitari, vide cap.in deciſ. clxv.per totam. Petrus Foll. V. I. D.

34 †Item p dictam regiam prag.potes inferre, ꝙ qñ inſtantia eſt lapſa facto iudicis, cū pteſtatione, de qua ibi, nō eſt neceſſe adire regē,nec ſacrum ꝯſiliū pro ſufflatione, quia tex.illius prag.vult ꝙ ipſo iure cenſet inſtātia reſtituta,vñ inſtātia reuiuiſcit ex diſpōne legis,pp illud verbū,ipſo iure,&c.& ſine facto hoīs: vt not.gl. in l.iubemus,§.œconomus, C.de ſacr.ſan.eccl. & in c.j.in prin. de reſc.lib.vj. & l.in crim. C.de iuriſd.om.iud. in qbus locis tangit ſignatio hꝰ verbi, ipſo iure. vnde ſine alia iſufflatione regia pōt tūc iudex procedere ad ſnīam, poſt triennium.

35 †Decimotertio,limita non pcedere in pſonis,qbus iura, & regni ꝯſtōnes concedūt beneficia reſtōnis in integrū: prout ſunt mulieres,minores,& eccleſia: qa iſtis concedit reſtō in integrū aduerſus inſtantiā abſq; inſufflatione,& reſtōne expenſatū. ita decidit in dicta regia prag.q̄ incipit,inſtātia.in fi. & licet ibi nō dicatur expſſe de expenſis,nec de inſufflatione: bene tñ colligit ex lī era ibi: qa in principio ſui dixerat: ꝙ qñ petit inſtātia p negligentiā,debent refici expēſę:&poſt ea in fine facit illā exceptionē,ergo non debēt in exceptione refici expēſæ: qa alias exceptio nō eſſet de regula.iuxta not.p Bar.in l.in his,ff.de leg. & Fel.in c.qñ frequenter, col.j.ij.& iij vt lite nō conteſt.Item,qa dicta prag. reſeruat beneficium reſtōnis in integrū aduerſus inſtātiam illis pſonis: quibus alias de iure cōpetit,ſequitur ꝙ dictū beneficium pōt peti coram eodē iudice: & non eſt

36 neceſſe adire principē: † quia qlibet iudex ſiue ordinarius,ſiue delegatus, pōt de reſtit. in integr.cognoſcere,& illā cōcedere: maxime incidēter i cauſis,l.fi.C.vbi,& apud quē.

ADDITIO Ego tñ vidi ſemper tpe meo, ēt iſtis pſonis quibus conceduntur beneficia ꝯcedi reſtōnem in integrū aduerſus inſtantiā decurſam p ſacrum regiū conſilium abſq; tamen ſolutione expenſaꝶ. Petr. Fol.

37 †Decimoquarto,limita non procedere qñ aliqs litigator poſt cœptam inſtantiam fuit effectus familiaris alicuius officialis, qui pēeſt illi tribunali, in quo illa cauſa ventilari debebat, qa durante officio dictus officialis non pōt de illa cauſa cognoſcere,& interim nō currit inſtantia vſq; ad aduētum ſucceſſoris,de hoc eſt tex.in cōſt.regni,q̄ incipit,Iuſtitiarij per puincias.& ibi hoc not.Matth. in vj.not.vnde ēt poſt triennium pōt ſucceſ-

38 ſor illā cauſam decidere: vt ibi hr̄. † Decimoquinto,limita pcedere in cauſa,quæ debet principi conſultari:qa donec expectatur rñſio à principe,non currit interim inſtātia. ita ſentit Luc. de Penn.in l.ij.col.viij. C.de naufr.lib.xj. & hoc tenet expreſſe Matth. in conſt.hac lege in iij.no.& in conſt. accuſatorem,in ij.not.& probat proprie tex.in dicta

39 conſt.hac lege. †Decimoſexto,limita non procedere, qñ coram iudice ſeculari euenit aliquod emergens, cuius cauſa fuit ſibi inhibitum p ſuperiorem, vel p iudicem eccleſiaſticum: puta qñ orta eſſet q̄ſtio vſuraꝶ, vel alia ſimilis: iuxta ea,quæ hñr in c.tuam. de ord.cogn. nam tunc pro tpe: quo durauit inhibitio, non currit inſtantia: & ſic pōt in hoc caſu ferri ſnīa poſt triennium. ita tenet Abb.in d.c.venerabilis, col.iiij.in fi.verſ. ex hoc arguo,&c.de iud.pro hoc vr̄ tex.in l.in-

40 tra vtile,ff.de minor. †Decimoſeptimo,limita non procedere in caſibus,in quibus aliquis impeditur agere impedimento iuris:vt quia reus conuentus eſt interim effectus priuilegiatus: adeo ꝙ denegatur actori audientia,vt non poſſit reū conuenire, nec litē cœptam corā eo proſequi: nam interim durāte dicto priuilegio,& iuris impedimēto, nō currit inſtātia.ita tenet Fr.de Are.in ꝯſ.100.

in

in prin.& Bal.in l.quoties,C.de pcibus imp.
41 off. †Decimooctauo limita nō procedere, qñ causa,& processus cōclusus,est transmissus ad consilium sapientis: qa interim donec stat penes cōsultorem,nō currit instātia. ita consuluit quidā Franc. Viterr. in quodā suo cōs.incip. Vtrū dies,quibus,&c. Sed ego satis dubito de ista decisione: nam nos videmus ꝙ qñ stat per ipm iudicem, vel ꝓcedit impedimētum facto tertij,currit instātia: vt tenēt doct.cōiter in d.l.properandum, §. sin aūt vtraque,multo fortius est idē dicendum, qñ stat per consultorem: quia saltem pōt dici tertius. Præterea,cōsidero vnum dictum. Fel.in c.cū venerabilis,col.xvij.vers.fallit tertio,&c.de except.quod ēt tangi Paul.de cast. in l.j.C.de relat. vbi dicit, ꝙ qñ iudex videt labi instantiam, & non pōt hr̄e consilium à sapiente infra tempus pōt facere sniam, dicens: pronuncio,prout continebitur in consilio ferendo ꝑ talem consultorem. Si.n.esset veꝝ,ꝙ instantia non curreret interim,nō esset opus ita snia,quia posset expectari consilium absq; lapsu instantię,ergo illud dictū ꝓbat,ꝙ instātia currit. vnde cōcludo verius esse,ꝙ in casu isto currat instātia,per prædicta,sed esset iusta cā obtinendi restōnem absque refectione expensaꝝ,per ea q̄ dixi supra
42 in xj.& xij.limita. † Decimonono, limita non procedere in causis feudalibus,in qbus in regno instantia durat tm̄ per annum: vt est ritus magnæ curiæ vicariæ,in num.5.qui
43 incipit,itē ꝙ instantia,&c. †Vigesimo limita non ꝓcedere in cā criminali alicuius clerici,q̄ deuoluta ad iudicē secularem,ꝑꝑ impedimentum epi: quia talis causa debet expediri infra duos mēses,& eatenus durat instātia,& non se extēdit vsq; ad bienniū,text. est in auth. vt cl.apud ꝓp. epis.§.si tñ de crim.& ibi hoc in terminis tenet Ang.in fi.verbis dicēs ꝑ illū tex.esse correctā l.ꝓperādū ī isto casu proposito. Veꝝ istud ꝓcedit de iu.
44 ciu.†sed de iu.can.est hoc correctū ꝑ c.si diligenti.de fo.cōp. quo cauet,ꝙ ēt ꝑꝑ impedimētū epi,nō pōt iudex secularis cognoscere de cā clerici ꝯuēti corā eo, et hoc tenet Iac. de Bel.in auth.vt cl.apud ꝑ epis.in v.oppos. Quod ius canonicū seruatur hodie,ꝑꝑ liber
45 tatem ecclesiasticā. †Vigesimoprimo limita non procedere qñ elapso triennio, et sic perempta instantia partes de cōi consensu, repeterent oīa acta vno cōtextu, porrigēdo libellum,litem contestando,terminum recipiēdo,&sic de singulis acti,qa ꝑ talē repilogationem actorum pn̄t instātiā restaurare: & hr̄ postea ac si perēpta non esset ita tenet Bart.in d.l.properandū.&ibi ēt Alex.in iiij. col.circa fin.& Bar.in l. Seius,& Augerius, ff.ad legē falc.ꝑ ea, quæ tradit Bar. in l.quæ oīa,& in l.mutari,&ibi Bal.ff.de proc.idem tenet Fel.in c.venerabilis col.v.ver. iiij. declaratio,&c.de iud. & Ioā.de Imol.& i c.de causis de off.del.& Soc.in cons.xxxj.col.v.in princ.in j.vol. Et hoc vnum solum remediū ꝯsiderant doc.in locis præallegatis ad faciendum,quod instātia ꝑ partes renouetur.Veꝝ hæc non est ꝓrogatio instātiæ, sed pōt potius dici instauratio,& renouatio de nouo.
46 †Vltimo pro reassumptione ꝑdictoꝝ colligo hic vnam cōclusionem.s.quod instantia perēpta pōt altero de quatuor modis instaurari.Primo modo ꝑ insufflatione principis, vt dixi supra ī xj.& xij.limitatione, & an tūc debeāt refici expēsę,vbi dixi.Secūdo ꝑ beneficiū restitutionis in integrū vt dixi supra in xiij. limitatione. Tertio,per repilogationē actoꝝ de ꝯsensu partiū: vt modo dixi ī xxij.
47 limitatione.†Quarto,ꝑ inceptionē cāæ de nouo, qa perēpta instātia nō ꝑit cā, neque ius partis,sed pōt actor de nouo cām incipere,& nouā instātiā fabricare vt d.l.Properandū,§.fi.& ibi gl. in vers. vigorem,& cōiter doc.& Bart.in l. petendæ,C.de temp. in integ. rest. & differt iste quartus modus ab alijs tribus ꝑcedentibus,qa in primis tribus restituit eadē instantia,q̄ erat perēpta,& illa acta q̄ erāt celebrata,remanēt in suo robore & non est necesse de nouo illa acta reficere, sed pōt ferri snia ex illis primis actis, sed in isto quarto mō creat noua instātia,& est necesse,ꝙ de nouo testes ꝓducant,&examinētur,vt dicit gl.i d.§.fi.in ver. vigorē, & ibi ꝑ doc. Itē in hoc quarto modo,qñ actor vult de nouo agere,tenet indistincte ante oīa resicere expēsas,vt hr̄ in decis.lxx.consil. Neap. & ꝓbatur ex his,quę infra dicā,quia perempta instātia, semper actor condemnatur ad expēsas,vt dicit Bal.in d.l.ꝓperandū,§. illo. in fi.& Lanfr. in rep.c. qm̄ contrah. in fi. de
48 ꝓb.† Limita tñ hoc quod dixi in hoc quarto modo,ꝓcedere tñ in causa ciuili,secus in criminali,quia perempta instantia in causa criminali per lapsum biennij, non auditur vlterius accusator ad iterandum, sm Alex.
in

in d.l.properãdum,§.fi.& ibi ẽt Sal.idem tenet Bald.in l.abolitionem,C.de adult.& ꝓbatur in const.regni,quę incipit,accusatorẽ. & ibi hoc no.Matth.in ij.no. Ioan.de accus. Et in tm̃ hoc est verꝵ, ꝙ ẽt si offerat soluere expensas,non auditur accusator ad inchoandum nouum iudicium: ſm Sal.in l.j.C.vt infra certum tempus,per ea,quæ hñr in l.si is, & l.fi.C.ad turpil.

ADDITIO vide omnino cap.in decisio.ccvj. Pet.Follerius.

49 Venio † ad tertiam qõnem principalem,& quæro quis sit effectus peremptionis instantiæ,& qd possit facere iudex ea perẽpta.Sup quo psuppono,ꝙ instantia cãrum põt duob. modis euanescere.Primo modo.s.p lapsum tpis,de quo plene dixi in præcedenti quæst. Secundo modo,per sniam absolutoriam latam ab obseruatione iudicij,& hoc põt contingere multis modis Primo,vt quãdo actor fecit citari reũ in causa ciuili, vel criminali: & in vltimo peremptorio cõparet reus,&nõ actor:tunc reus accusat contumaciã actoris, & petit se absolui ab instãtia iudicij,& actorem ꝯdemnari expẽsis:& ita ꝓnunciat iudex? per quã ꝓnũciationem non põt dici verè ꝑempta instantia, ex quo incœpta nõ erat añ lit.contest.sed potius est circũductum edctũ, & sic est perempta citatio. Verꝵ actor nõ põt iterꝵ agere,nisi ante oĩa reficiat expensas, sicut qñ instantia est perempta ita tenet And. de Iser.in const.sponte volẽtibus. per l.eum quẽ temere,ff.de iud. Et ꝙ actor possit iterũ agere,est tex.in l.& post edictum, §.circũductio,ff.de iud.vbi dr̃,ꝙ est perempta instãtia, non aũt totius cãæ,nisi esset lata snia absolutoria ab obseruatione iudicij : vt d.ibi gl. & sic æqparat hunc casum peremptioni instãtiæ totius causæ,qñ fert absolutoria. & hæc materia tractat plenè per doct.in l.ꝓperan-

50 dum,§.& si qdem,C.de iud. † Secundo modo fertur absolutoria ab obseruatione iudicij,qñ fuit in iudicio pñtatus libellus inept⁹, puta ex carẽtia actionis : iuxta l.si pupilli,§. videamus,ff.de neg.gest.vel ex defectu solẽnitatis substãtialis,vel alio modo simili. De hoc est tex.& ibi Bar.in l.libellorꝵ, §.ꝙ si libelli,ff.de accu.& Spec.in ti.de of.om.iud.§. deseruit,col.v.ver.in snia,etc.& glo.in l.j.in prin.in ver.sicu.nec tenere,in fi.ff.si men.fal. mod.dixe.tunc fertur snia absolutoria.& reseruatur ius agendi ex alia cã apta,ſm Bal.in auth.sed si qs,col.j.ver.itẽ illa, &c. C.de sec. nup.& idem Bal.in l.ij.in xiiij. q. C.de resc. vend. Ex qbus aũt causis dicat libellus ineptus vide Petr. Phil.Corn.in consi.cxxj.col. iiij.in fi.in lr̃a I. la ij.in j.vol. Et ꝓcedit hoc tam ante lit.contest. q̃ post : quia si fabricatus est processus inualidus, super libello inepto, vel aliter processus est nullus ex aliquo defectu,non põt sup tali ꝓcessu ferri snia valida,per ea,quæ no.gl.inst.de obli.in princ. in ver.ij.in fi.vñ iudex tunc pronunciat processum nullum,& absoluit reum ab obseruatione iudicij,reseruato actori iure iterũ agẽdi,tex.est in c.examinata, & ibi Abb.& Fel. de iud.&Alex.in add.ad Bar.in d.l.j.ff.si mẽ. fal.mod.di.Et ex hoc habes practicam,ꝙ qñ processus est nullus ex aliquo defectu, licet probationes sint receptæ:non tñ fertur snia diffinitiua, sed absolutoria ab obseruatione iudicij. per d.c.examinata.quæ absolutoria, dicitur interlocutoria,ex eo,quia nõ diffinit totum negociũ : cũ remaneat facultas iterũ agendi,glo.& not.in ver.absoluetur.quã ibi ad hoc ponderat Bar.in l.harũ,ff.si seru.vẽd. & Bar.in l.titia, ff. de accus.hodie aũt in regno saluãtur ꝓcessus à multis nullitatib. ꝑ c.detestantes,& ꝑ regiã prag. primam , quæ incipit.Dispẽdia.ex quo ꝓceditur sine figura iudicij, & sola facti veritate inspecta in causis ciuilibus:de qua materia vide Paris in tractat.de sind.in ver.snia,vbi per plures col.po

51 nit intellectum dicti c.detestãtes. † Tertio mõ seruet absolutoria ab obseruatione iudicij,ẽt in cã appellationis : vt qñ iudex causæ principalis ꝓtulit sniam diffinitiuã sup processu inualido,à quo fuit appellatũ.nã iudex appellatiõis vidẽs sniam nullã,cessat ipsam: & absoluit reũ saluo iure iterũ agẽdi tex.est & Abb.in c.cũ dilecti.de emp.& vẽd.& not. Bal.in l.ij.in xxiiij.q.C.de resc.vẽd.& Alex. in cons.lxxix.inc.perspectis verbis, etc.in ij.

52 vol.†Quarto mõ,fertur absolutoria ab obseruatione iudicij, qñ actor lite cõtestata se absentat,et nõ ꝓsequitur cãm:nã tunc est in ptãte rei prosequi cãm,et producere suas exceptiones:vel instare,ꝙ absoluatur ab obseruatione iudicij actore non ꝓsequente : quo casu,si reus eligit hãc viã,vt absoluat, iudex citabit actorẽ,vt veniat ad ꝓsequendũ: qui si non venerit,poterit reũ absoluere ab instantia iudicij,et actorẽ abñtem ꝯdemnare in expensis.Si vero reus elegerit aliã viã ꝓducen-

di suas defensiones,& tūc si illis productis liquet iudici de cā,vt pro reo vel ꝑ actore possit diffinitiuā proferre,&tunc absoluet reum diffinitiuæ. Et si liquet pro actore,cōdēnabit reū diffinitiuæ actori & abñti: & in oēm euētum actor abñs cōdemnatur in expēsis, siue vincat,siue succūbat. Si vero de cā nō liquet, vt qa neque actor, neq; reus produxit ꝓbōnes sufficientes,&tunc absoluet reū ab obseruatione iudicij. Ita hęc oīa decidunt ꝑ tex. & ibi Bar. Bal. Alex.& cōiter Mod.in d.l.properandum,§.& si quidem,C.de iud. Et vtilitas est ista,quia qñ reus absoluitur ab instantia iudicij,pōt actor iterum agere refectis expensis:vt hr̄ in c.examinata, de iud.& in l.& post edictū,§.circonducto, ff.de iud.& patet ex his,quæ supra dixi. Sed qñ absoluitur diffinitiuæ,nō pōt vlterius agere actor:quia obstat sibi exceptio rei iudicatæ,vt declarāt Alex.& Ias.in v.& vj.col.in d.§.& si q.dē. Illud aūt,quod dixi supra,ꝙ tunc dicitur de causa non liquere, quando probationes non sunt productæ.intellige,qñ non fuit datus actori terminus probatorius: vt quia se absentauit ante dationem termini ad probādum:nā tūc fertur absolutoria ab obseruatione iudicij. Si autē datus esset terminus, & postea actor se absentasset,nūc siue fiāt probationes,siue non pōt,ferre iudex diffinitiuā sniam ꝑ reo: per l.q. accusare,C.de eden.ita declarat Bar. in d.§.& si quidem.in iij.oppo. & ibi ēt Ias.

53 in x.col. †Hoc tñ singulariter limita non ꝑcedere, qñ actor ꝓbasset semiplene, & reus nihil: quo casu esset deferendū iurm suppletoriū actori : quia ex quo ꝑꝑ eius abñtiam non potest iurm deferri,& reus minimè pōt condēnari:quia nō est plenè probatū,absoluet reus nō diffinitiuæ: sed ab obseruatione iudicij,ꝑꝑ illam semiplenā probationē. ita tenēt Mars.Sil.& Sal.in d.§.& siquidē. quos

54 ibi seqtur Alex.in iij.col. †Et inquantū supra dixi, ꝙ absolutoria ab obseruatione iudicij,est interlocutoria : adde vnū casum, in quo habet vim diffinitiuę,videlicet, qñ reus solueret debitū pendente iudicio :·qa tūc nō absoluitur diffinitiuę,ex quo ꝓcessus habuit verum principiū,& obligatio fuit sublata ꝑ solutionē postea factam , sed absoluitur ab obseruatione iudicij,quæ absolutio habebit vim diffinitiuæ : ſm Bart.in l.titia, ff.de acc.

55 & Ias.in d.§.& si quidē,col.pen.†Istis p̄suppositis venio ad decisionē huius tertiæ q. & dico, ꝙ qñ perit instantia ſm primū modum.s.per lapsum tp̄is,effectus est ille: quia pereunt oīa acta iudicij, non aūt acta causæ, seu litis . ita dicit Abb.in c.venerabilis, col. vj.vers.quæro,quæ acta,& c.de iud.Declarat istam drīam. Acta iudicij dñr illa , quæ tendunt ad litis ordinationem: prout est libellus,litis contestatio,terminus probatorius, satisdatio,& alij similes actus. Acta causę dicuntur ea,quæ tēdunt ad litis decisionē:prout sunt depositiones testiū,instrā, confessiones, & alia similia acta ꝓbatoria . ita declarat gl.in cl.sæpe,in ver.defensiones,de verb. sig. Ista ergo est vera & cōis ꝯclusio:ꝙ per lapsum instantiæ pereunt oīa acta pendentia ad litis ordinationē, & oēs satisdationes receptæ in iudicio: vt dicitur in d.l.properandum,§.& si quidē . Acta vero ꝓbatoria non pereunt. ita tenet Spec.in tit.de iud.deleg. §.restat.ver.sed nunquid oīa,& Bal.in l.cum antea , circa fi.C.de arb.& Bar.plenè in l.cū lite mortua, ff. iud.sol.& Alex.in cons.lviij. in ij.vol.& Bart.& Alex.plenè, in l.is, apud quem,col.antep.& pe.C.de eden. & Abb.in c.cām,quæ de test. & hr̄ in dec.148.consilio Neap.vnde sequitur ꝯclusio, ꝙ qñ instantia incipiunt, & de nouo p̄nt in vim ꝓbationis ꝓduci attestationes,& ꝓbationes receptę in prima instantia perēpta : & faciēt plenā fidē: vt dñt doc.in l.locis p̄alleg.& Alex.in cons. lxj.col.iij.in fi.in ij vol. Solunt ergo reqrit, ꝙ lis de nouo ordinetur, incipiēdo à libelli porrectione,& citatione, & ꝓsequēdo alios

56 actus vsque ad finē cāæ. † Prędicta tñ intellige & limita,dūmodo acta sint publicata in prima instātia : alias si nō sunt publicata,nō faciēt fidē in alia:vt hr̄ in l.gesta, C.de re iu. & per Bar.in d.l.cū lite mortua.Alex.i d.l.is apud quē.col.vj.in fi.vers.vj.cōclusio,&c. C. de eden. Sed restat dubiū,an possint peti publicati corā iudice secūdę instātię.In hoc est varietas inter doct qa Bar.in d.l.cum in lite mortua.tenet ꝙ sic.& multi alij doct.tenent contrarium quos refert Alex.in d.l.is, apud quē,tandē Alex.ibi ꝯcludit seq.opin.Ant.de But.in c.Alb.de test.vt distinguamus.aut testes sunt viui adeo qđ possunt iteꝶ produci & tūc non possunt publicari ꝑ iudicē secundæ instātiæ: sed debēt iteꝶ ꝓduci & examinari . Aut sunt mortui, adeo qđ iteꝶ hr̄i nō possunt . et tūc poterūt publicari,et plenam fidem faciēt.et hāc opin.puto esse verā : quā

in effectu tenet expsse gl. quę nō fuit ibi ponderata in l. pperādum, §. fin. in versi. vigorē,
57 C. de iud. & cū hac dist. pertranseo. † Prædicta tñ intellige solum pcedere in cā ciuili: nam in criminali per lapsum instātiæ peūt nō solum acta ordinaria, sed ēt probatoria, ita q nullo modo pōt iterū agi. ita declarat Matth. in const. accusatorē, in ij. no. & pbat ex his, q̄ tradit Sal. & Alex. in d. l. pperandū, § fi. & dixi supra, in ij. q. principali, in fi. vers. limita tñ hoc, etc. De alijs aūt actis ordinarijs, an pereant in totum in cā ciuili & an remaneat aliqs effectus eorū: vide Alex. in l. is, apud quē, C. de eden. in vj. & vij. col. & Bar. in
58 l. cū lite mortua, ff. iud. sol. † Alius effectus sequtur ex per emptione instantię. q a snia lata post eā peremptā, est ipo iure nulla. & nullum hēt effectum, fm Alex. in cons. 136. col. j. eo. vol. & in cons. xlij. in iij. vol. & Paris in trac. sind. in versic. instantia, col. ij. & gl. Bart. & doct. cōiter, in d. l. properandum, in prin. vbi hoc limitāt, & maxime Alex. in pen. col. vt procedat in instantia biēnij vel triennij inducta à iure cōi. & idem in instantia statutaria, q̄n simpliciter est inducta. Secus, si esset adiecta pœna iudici non pronuncianti infra tps statuti: quia tunc snia postea lata, valet: licet iudex incidat in pœnam, & hoc tenet etiam Paul. de cast. in ꝯs. 16. col. pen. in j. vol.
59 † Intellige tñ prædicta, q iudex non potest ferre absolutoriam vel ꝯdemnatoriā in causa principali, tñ ab obseruatione iudicij pōt absoluere reum, & ꝯdēnare actorē in expensis, ēt post peremptā instantiā: q a periculū expensarū, spectat ad actorē: cuius negligētia perijt: ita tenet Alex. in ꝯs. lxvj. post princ. in v. vol. & idem Alex. in d. l. pperandū, §. illo, circa fi. & ibi p Bal. & alios doc. & Fel. in c. de causis, col. v. de off. deleg. Et Lanf. in repet. c. q̄m contra, in fi. verbis, de probat. & Alex. in consil. cxxxviij. col. j. in ij. vol.

ADDITIO Hoc pbat tex. in l. fi. C. si intra cer. tem. l. si ꝑses quasi desertam & ibi gl. C. q̄uo & q̄n, et Inn. hoc voluit in c. fi. de iureiu. Alex. in cons. 137. et 136. lib. ij. et Roma. in sing. 788. et Dec. cons. 34. in fi. lib. j. et tenet Rot. in dec. 98. licet in nouis: et hoc ēt pcedit si foret iudex delegatus, cum hoc sit quoddā incidens in cā vt tenet Rot. in decis. cliij. auditor in nouis, et Ang. concl. xxij. et cons. xxviij. iudex. P. F. V. I. D.

60 † Secūdo intellige et limita, nisi ex processu appareret confessio rei ꝯuenti. quia ex vi notorij pōt iudex ferre, sniam ꝯtra ꝯfessum, ēt post pemptam instātiam, & valet snia siue in ciuili, siue in criminali, fm Bal. in d. l. pperandum, in fine illius princ. & Abb. in c. venerabilis, col. pen. de iudi. & Fel. in d. c. de causis, col. v. de offi. deleg. & Alexan. in addi. ad Bar. in l. si confessus, ff. de cust. reo. in addit. q
61 incipit, An ex inordinato, etc. in fi. † Adde tñ hic, q̄n incipitur de nouo causa post peremptionem instantiæ, q possunt in nouo iudicio opponi oēs exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ. perinde ac si nunquā vllum iudicium fuisset intentatum, fm Ang. in consilio 288. in fine.

ADDITIO Corrupte allegat Ange. in consil. 288. voluit. n. eum allegare in cōsil. 289. in fi. incip. viso facto & statutis prædictis. Petr. Foll.

62 † Vltimo, pro cōplemento huius materiæ. posset dubitari, quid si instantia petit non p lapsum tpis, sed alio modo: puta per absolutoriā ab obseruatione iudicij: vt q a libellus pcessus fuit nullus: quæ acta pereēt tūc? Dic similiter, q pereunt ordinaria litis. Acta vero pbatoria, nō pereūt: q a pñt pduci in alia instantia in vim probationis. Ita tenent Host. & Abb. in fi. verbis in c. causam, quæ, & ibi ēt Fel. in pen. col. in fi. & seq. de rest. reprobata quadam opin. Bal. aliter tenētis, vt ibi refertur. Plus ēt dici ibi Fel. q est maioris efficaciæ ista peremptio instantiæ per absolutoriam, q a tūc petit oīno effectus actorū ad litis ordinationē, ēt quo ad interrumpendā pscriptionem: & quo ad alios effectus, in q-bus durant. q̄n petit per lapsum triennij, fm Alex. in d. l. is, apud quem, & Barto. in d. l. cū lite mortua. Rob. Mar. V. I. D.

63 † Sequitur modo videre de tertio termino: q dr̄, lis: vt sequar ordinem ꝑsuppositum in principio huius v. partis. Qui terminus, lis, est magis gn̄alis: nam quandoq; ponitur p instantia causæ, & ita accipitur in d. l. pperādum, in princ. & in d. l. cū lite mortua, ff. iud. sol. q̄nque ponitur p ipsa cā deducta in iudicio: vt hr̄ in nullæ, C. de proc. & in l. litis nomen, ff. de verb. sig. ita declarat Alex. in l. post quam liti, col. j. C. de pact. & idem Alex. in consil. xxij. col. j. in fi. in j. vol. vbi per hoc infert, q is, qui renūciat liti, cēsetur renūciare instātiæ & cāæ adde gl. in ver. litis, & ibi Gemin. in c. j. §. licet, de pcu. lib. vj. & dec. ccxx.

64 consi.Neap.in fi. †Quando aũt dicatur incipere lis.gl.in l.cãs,C.de transf.& Bald.etiam ibi dicit,ꝙ incipit.ante lit.contest. Tamẽ veritas est in cõtrarium:& illa gl.in hoc reprobatur: vnde non incipit, nisi à litis contestatione. Probatur in c.super qõ. post princ.& ibi gl.in vers.litis exordiũ.de of. deleg. & in l.apertissimi: in prin.& ibi gl.in vers.inchoetur,C.de iud.& est tex.in c.ex parte.el ij.de verb.sig.& hanc opin.tanq̃ magis cõem tenent Cyn.Bar.Ang.Alex.& Ias.in d.l.cãs.& Fel.in d.c.super qõnum, col.iiij.in fi.& seq.
65 †Quod autem limitat ibi Fel.quatuor modis. Primo,fauore liberationis. Secundo, quo ad inducẽdum vitium litigiosi. Tertio, quo ad inducendam litis pendentiam.Quarto,quo ad perpetuãdam iurisdictionem. q.a in casibus incipit lis ante litem cõtestatam. & sic à sola citatione: vt ibi per eum.
66 QVARTVS terminus est † causa. Propriè cã dicitur, ipsum ius deductum in iudicio,hinc dicimus causam ciuilem vel criminalem, ẽm quod in iudicio deducitur actio vel accusatio, vt declarat Alex.in d.l.postq̃ liti col.j.per allegata ibi per eũ,& in d.cons. xxij.col.j.in fi.vol.& incipit cã,etiã ante litẽ contest.& sic tam añ, quam post dicitur cã, ẽm Alex.& doct.in d.l.causas, C.de transac. & Ang.in §.oẽm, col.ij.in auth.de litig.& hr̃ in c.forus,de verb.sig.&cõprehendit tam ciuilem,quam criminalem, ẽm Card.in cle.
67 j.in xviij.q.de offi.vic.† Vnde autem.dicatur cã: vide Card.in cle.j.§.ab olim, in iij. oppo.de sepul.vbi dr̃,ꝙ causa dicitur, à chaos: quod fuit ꝑincipium oĩum in mũdo.ita cã potest dici principium,& materia ipsius iudicij,& ibi ponit,in quo differant cã,rõ & occasio.q.d sit cã, ponit Card.i cle.j.in xviij.q.
68 de of.vic. † Quæ aũt sit dr̃ia inter cãm & controuersiam? Dic, quod causa nõ est nisi in iudicio vt hr̃ in d.l.causa, C.de transac.cõtrouersia vero, põt fieri in iudicio, & extra iudicium,& sic põt esse sine lite ẽm Bal.in d. l.causas,& ibi cõiter doct.Pro hoc est tex.in l.Lucius,§.tres heredes,& ibi Bar.ff.ad treb. & dicitur fieri controuersia nõ solũ agendo, sed ẽt exceptionem opponendo,vt gl.in l.nõ solum,§.si status, & ibi per doct.ff.de proc. & dicitur ꝯtrouersia,siue fiat de iure,que fiat de facto,ẽm Bar.in d.§.tres heredes.Item fit controuersia ẽt resistendo, ẽm Bal.in l.j.C. de testib.vbi idem dicit de hoc noĩe qõnis.s. quod fit qõ etiam resistendo, & similiter qõ dicitur extra iudicium ẽm Bal.in d.l.causas. Item dicitur controuersia ẽt ante litem contestatam,ẽm Bal.in l.diuus, in princ.in primo not.ff.de pet.her. & Abb.in c.& si Christus,de iureiur.& Alex.in l.stipulatio ista,§. si quis forte, ff.de verb.oblig. & vide aliqua de prædictis per Bar.in l.amplius, ff.rem ratam hab.& Fel.in c.super qõnum in prin.in iiij.col.in fi.& seq.de of.deleg.& in quo differat causa in negocio,ponitur in c.forus de verb.sig.et declarat Card.in cle.j.in v.not.de proc.Nam causa non dicitur,nisi in iudicio negocium vero dicitur in iudicio,et extra. Vnde procurator ad negocia põt agere in iudicio, et tractare extraiudicialia. Sed procurator ad causas non põt tractare extraiudicialia,ẽm eum. et vide de prædictis per docto.in l.si quis maior, C.de trãsac.et hæc de ista quinta parte dicta sufficiant.

Rob.Mar.Venus. V. I. D.

SEXTA PARS.

Iudicium trifariam partitum.Et cuiuslibet partis tẽpus & vsus. Tum decem membra seu potius gradus ad iudicium, ordine & loco distincti,doctè & eleganter. In summa actuum,qui emergunt in iudicio,sedecim numero,insignis & compendiosa explicati. Postremò, iudicij decisoria.

1 *Totum iudicium quo ad sui ordinem, tres partes habet.*
2 *Acta omnia, quæ fiunt à citatione, vsque ad litis contestationem inclusiue, in principio iudicij fieri dicuntur.*
3 *Iudicium, quæ membra seu acta in sui prima parte contineat.*
4 *Quibus modis ad iudicij principiũ peruenitur.*
5 *Inquisitio vel accusatio præcedere debet, vt quis de aliquo crimine puniatur.*
6 *Inquisitio prohibetur, nisi in casibus à iure expressis.*
7 *Inquisitio generalis, quæ dicatur, quomodo, & qualiter fiat. & ad quem effectum.*
8 *Copia repertorum non datur hodie, in regno, sed tantum capitulorum, quod procedit in foro seculari, secus ecclesiastico, nu.9. & 10.*

&

95 In

95 Iniuriarum actione non potest agere consanguineus offensi, pendente accusatione facta per ipsum offensum.
96 Inquisitio fieri potest de crimine, de quo alias fuit actum ciuiliter.
97 Pœna irrogata per iudicem ecclesiasticum an possit irrogari à iudice secularis.
98 Accusatus de crimine, qui fuit contumax, potest iterum de eodem crimine accusari, & opponere non potest, quod aliàs fuit de eodem crimine accusatus.
99 Debitor non soluens in termino instrumenti cui fuit per creditorem prorogatus terminus post accusationem, si minime soluit in tempore prorogato, & iterum accusatur, an teneatur bis soluere pœnam.
100 Pœna reiterãda ei, qui non fuit sufficienter pro crimine punitus, qualiter irrogari debeat.
101 Pœna mortis, an & quando ex causa mitigari debeat, quia quis fuit aliter castigatus in corpus, vel diu carceratus pro eodem crimine.
102 Inquisitio ab incompetenti iudice facta, non valet.
103 Processus factus coram incompetenti iudice, an fidem faciat coram competenti, & quid de cõfessione.
104 Coadiutor, qui dari solet inquisitioni, an sit de substantia, & ad quem effectum datur.
105 Inquisitio formari debet in casibus à iure permissis, sed non prohibitis, ad hoc vt valeat.
106 Vsurarius potest inquiri per iudicem etiam ad commodum priuati.
107 Vsurarius compelli potest per iudicem ad vsuras restituendas, & potest ante receptionem impediri, ne vsuras recipiat.
108 Vsuræ permissæ sunt de iure ciuili; ideo iudex secularis non potest de illis inquirere, de iure commdni, sed solum iudex ecclesiasticus.
109 Vsurarius punitur per episcopum.
110 Vsurarius an possit hodie inquiri per iudicem secularem ex officio per cõstitutionem Regni.
111 Vsurarius de iure canon. quas pœnas patiatur.
112 Iudex ecclesiasticus ex iusta causa sibi visa põt adiuuare canones addendo nouã pœnã, licet non possit totaliter contra canones statuere.
113 Pœna potest exacerbari, vt alij accipiant exemplum.
114 Vsuræ hodie multũ frequentantur: ideo acrius puniri debent.
115 Iudex ecclesiasticus debet & potest pœnam illã irrogare, quæ magis timetur: cuius timoris ratione censendum est delinquentem cessaturũ à delinquendo.
116 Vsurarius nulla magis conuenienti pœna puniri potest, quàm pecuniaria, propter eius auaritiam, & ideo merito constitutio regni induxit pœnam publicationis bonorum.
117 Vsura dicitur crimen.
118 Crimen dicitur, omnis operatio mala, quæ potest in hoc seculo puniri.
119 Vsura species est rapinæ.
120 Maius malum non reperitur, quàm sit vsura.
121 Pœna arbitraria puniri debet, qui venit contra præceptum legis.
122 Opinio illa in dubio est seruanda, quæ fauet publicæ vtilitati.
123 Vsurarius peccat recipiendo vsuras, etiam à sponte dante.
124 Soluens vsuras, videtur tibi eruere oculum.
125 Intellectus ad c. cum tu. de vsuris.
126 Vsurarum crimen, est publicum, & potest in regno iudex ex officio inquirere contra vsurarium, & etiam quilibet de populo admittitur accusandum de tali crimine.
127 Tortura an possit irrogari in crimine vsurarũ.
128 Inquisitio potest fieri ex officio iudicis de omni crimine, quod committitur per conspirationem seu conuenticulam.
129 Pœna quæ sit contra committentes conuenticulam seu conspirationem.
130 Conuenticulæ licitæ & illicitæ esse possunt, & in dubio semper præsumuntur illicitæ.
131 Ancilla vẽdita sub pacto, ne prostituatur, aliàs sit libera, emptore pactum non obseruante, potest iudex inquirere, & illam exhiberi facere, vt ad libertatem perueniat.
132 Iudex in causis miserabilium personarum ex officio procedit.
133 Pupillus & vidua, pauperes. inter personas miserabiles numerantur, aliàs secus.
134 Iudex potest inquirere in his, quæ notoriæ sibi liquent exactis, etiam parte non petente.
135 Iudex tam ecclesiasticus, quàm secularis potest inquirere ex officio, in omnibus causis pijs & concernentibus animam.
136 Iudex ecclesiasticus inquirere potest, de quolibet matrimonij impedimẽto, ad faciendum ipsum separari.
137 Iudex ex officio potest inquirere de iuribus principis.
138 In applicanda pecunia fisco, iudex potest ex officio suo procedere.
139 Iudex potest ex officio inquirere ad magnum scandalum vitandum.

140 *Iudex post generaliter inquirere contra omnes malefactores in prouincia vel ciuitate, quam regit, vt ipsam malis purget hominibus pro publica quiete.*
141 *Iudex ex officio inquirit de omni crimine, & iniuria commissa cõtra ecclesias, & ecclesiasticas personas: & de omni crimine in ecclesia commisso.*
142 *Iniuria illata clerico, est crimẽ publicũ, & quilibet põt accusare, & iudex ex offõ inquirit.*
143 *Iniuria facta clerico, dicitur factæ Deo.*
144 *Inquisitio fit ex officio iudicis de blasphemia Dei, & quilibet accusare potest.*
145 *Heres si fecit inuentarium, & creditores dicunt plus esse in bonis, quàm sit in eo conscriptum, iudex instantibus creditoribus inquirit, & accipit probationes de domo heredis etiam heredis seruos torquendo.*
146 *Iudex inquirit in causa naufragij, & in omnibus causis ab eo dependentibus, & contra surripientes bona naufragorum, & inquisitio talis, fit leuato velo.*
147 *Iudex inquirit in cã suspecti tutoris: & inuentum suspectum ab officio remouet.*
148 *Iudex inquirit contra producentẽ falsam scripturã vel suspectã ĩ iudicio, & põt ipsũ ex sola suspicione punire, nisi ꝓbet illã esse verã.*
149 *Suspicio sola cõtra falsam scripturã in iudicio productam, habetur pro plena probatione.*
150 *Testes vacillantes seu falsum deponentes, possunt inquiri ex officio, & per iudicẽ puniri.*
151 *Iudex de quolibet delicto commisso coram se incidenter, inquirere potest.*
152 *Iudex potest inquirere de iuribus ecclesiæ, & ecclesiastico beneficio.*
153 *Iudex per inquisitionem procedere potest in casibus, in quibus accusator excusatur a præsumpta calumnia.*
154 *Iudex ecclesiasticus ĩquirit cõtra tenẽtes bona q̃ dicũt distribui pauperibus, vel ad pias cãs.*
155 *Iudex ex officio inquirit de probitate vitæ, de idoneitate, & moribus alicuius eligendi, promouendi, vel ordinandi.*
156 *Iudex inquirit de omni crimine, vbi interuenit accusator, qui colludit seu præuaricatur.*
157 *Iudex inquirit contra calumniatorem, etiam nemine accusante.*
158 *Iudex inquirit, quando incidenter de crimine cognouit.*
159 *Iudex ex officio inquirit de iniuria facta, scholari.*
160 *Iudex quando inquirat de delicto commisso in officio per suum officialem.*
161 *Iudex inquirit contra facientem iniuriã suis officialibus vel famulis, si crimen est notoriũ.*
162 *Iudex inquirit de omni notorio crimine.*
163 *Iudex specialiter inquirit de omni crimine, su per quo primo generalis inquisitio præcessit.*
164 *Iudex potest cogere subditos ad faciendum pacem.*
165 *Filius iniurians patri vel matri potest ex iudicis officio inquiri, & puniri.*
166 *Iudex inquirit contra carceris custodem precio corruptum.*
167 *Lenones ciuitatum deuastatores dicuntur, & possunt per iudicem inquiri.*
168 *Inquirit iudex de crimine lenocinij sine accusatore.*
169 *Lenocinij crimen, est maius adulterio.*
170 *Iudex an possit ex officio procedere in crimine adulterij sine accusatore.*
171 *Iudex inquirit contra quemcunque qui fuerit inuentus in flagranti crimine.*
172 *Iudex in Regno inquirit contra omnes homines malæ vitæ.*
173 *Iudex veniens in ciuitate vel prouincia, edictum facere potest, quod omnes sentientes se offensos, compareant ad querelandum, & testes deponendum.*
174 *Inquisitio generalis non est sufficiens deueniendi ad specialem, nisi in casibus, in quibus specialiter inquiri potest, & non fit nisi semel in anno.*
175 *Inquisitio procedi ex officio iudicis de crimine læsæ maiestatis perpetrato contra personam principis, vel suorum collateralium.*
176 *Iudex ex officio inquirit contra famosos latrones.*
177 *Iudex inquirit contra inobedientes, & turbantes suam iurisdictionem, & contra rebelles, & contumaces, ad pœnas legitimas, & mulctas imponendas.*
178 *Inquisitio permittitur contra socios criminis, in casibus, in quibus permissa est de socijs, interrogatio.*
179 *Iudex ex forma constitutionum regni inquirit de homicidijs, & damnis clandestinis vbi nullus accusator apparet.*
180 *Accusatore mortuo, iudex prosequitur ex officio contra accusatum.*
181 *Iudex inquirit super necessitate ciuitatis, & ciuium subditorum.*
182 *Aduocati, & procuratores calũniosi possunt ꝑ iudicem inquiri, & interdici, ne postulent.*

183 Ind

SEXTA & vltima pars principalis huius tractatus est: In quot partes diuidit iudiciũ, & q̃ sint eius mẽbra. Et sup ista vj. parte declarabit tota tela iudicij, exordita p
1 ordinẽ à principio vsque ad finem.† Sciendũ est igitur,quod totũ iudicium quo ad sui ordinationẽ,habet tres partes.Prima pars,durat à citatione, vsq; ad litis ɔtest. inclusiue. Secunda pars,durat à lit. contest. exclusiue, vsque ad conclusionem in cã inclusiue.Tertia pars,durat à ɔclusione vsque ad sñiam diffinitiuam inclusiue. ita declarat Bart.in l.ij. col. ij.ff.de furt. & quælibet istarũ partium habet sua mẽbra distincta,quorũ vnum seq-
2 tur successiue ad aliud.† Prima igr̃ pars tota, appellatur principiũ iudicij,vsque ad lit. cõtestat.inclusiue, & ɔñr oĩa membra,& acta, quæ fiunt in ista j. parte, dñr fieri in princ. iudicij,ẽm Bar. in d.l.ij.quod patet,q̃a tunc dr̃ esse ceptum iudicium,qñ est facta litis cõtestatio,vt est gl. in vers. inchoatam iuncto tex.in l.j.C.de plus petit,&in l.j.iuncta gl.j. C.de iud.& in l.aptissimi iũcta gl.in vers.in choetur,eod.tit. & tex.in §.si vero apud iudicem initium.in authen.de litig. facit tex. in l.si post acceptum,ff.de rei vend. & in l.am-
3 plius non peti.ff.rem ratam hab.† Videamus ergo quæ membra seu quæ acta continent in hac j.parte iudicij, super quo dico ꝙ pñt in ea considerari decẽ membra seu decẽ actus,q̃ solent interuenire,videlicet,Citatio: ɔtumacia,libelli oblatio,recõuentio, auctoris laudatio,nominatio,interrogatio,satisdatio,exceptio,& lit.ɔtest. de q̃bus singulis
4 dispiciamus.† Et anteq̃ ad declarationem dictorũ membrorũ perueniam,est sciendũ hoc: ꝙ ad principium iudicij peruenitur multis modis. Aut.n.per viam actionis,aut accusationis,aut inquisitionis, aut denũciationis, aut p implorationem officij iudicis. Primo modo,initiat̃ iudicium p viã actionis qñ sumus

mus in causa ciuili, vbi quis prosequitur, id quod sibi debet ciuiliter agendo: quia tunc proprie dr̄ agere, vt not. gl. j. in l. q. acc. C. de eden. & qn̄ dicatur causa ciuilis, seu iudiciū ciuile, plenè dixi supra in iiij. parte, in j. dist. princ. Secūdo modo, peruenitur ad iudiciū p viam accusationis, vt qn̄ aliqs deducit causam criminalem in iudicio accusando aduersarium p libellum, seu querelam de aliquo crimine, de qua mā habet plenè in suis titulis, ff. & C. & extra de acc. & dixi supra, in iiij. parte, in j. & ij. dist. Rob. Mar. V. I. D.

De inquisitione.

5 TERTIO † modo, peruenit̄ ad iudiciū per viā inqsitionis, & iste modus hēt locū similiter in causis criminalibus regulariter, in qbus inqritur ad publicā vtilitatē, & pcedit, vbicūq; aliquis cōmisit aliquod crimē, & nullus ipm accusat, nam tūc iudex ad hoc ne delictū illud pertrāseat impunitū, inqrit de illo ex mero offō. & ipm inquisitū repertum culpabilē punit pœna legitima: nā de iure non pōt aliqs dānari de aliquo crimine, nisi pcedat accusatio, vel inqsitio, s̄m Paul. de Cast. in ɔs. 284. in ij. vol. Sup hac tn̄ mā inquisitionis, quia est quotidiana post quā hic venit opportunū ipsam attingere. duas q. ppōnā examinādas. Prima qō est, quot modis, & ad quot effectus pōt fieri inqsitio p iudicē. Secūda q. est, q̄ reqrantur in inqsitione ad hoc, vt valeat, & fieri possi:

6 † Venio igr̄ ad primam q̄st. Et psuppono primo, q̄ inqsitio est de gn̄ibus prohibitoꝶ qa regulariter est à iure phibita: nisi in casibus à iure expressis, s̄m Bal. in cōs. cxxiiij. col. ij. in v. vol. est. enim contra regulas iuris, q̄ sehn̄t, quod nemo sine accusatione dānatur, l. rescripto, §. si qs, ff. de nemo, & hon. & not. gl. & doc. in l. ij. §. si publ. ff. de adul. & Bar. in l. cōgruit, ff. de off. psid. & similiter est contra ius diuinū, procedens ex ore Christi relati p Ioan. c. viij. dū dixit Mulier, vbi sunt, q te accusant, & deficiēte accusatore dixit. Nec ego te ɔdēno. Quod tn̄ intellige de speciali inqsitione, ɔtra certā personam: qa illa est regulariter phibita, tā de iure cōi, vt supra, quam ēt per ɔstōnes regni, vt hr̄ in const. qui. §. de specialibus, & ēt p capitula regni vt est capitulū, quod incipit, Gn̄ales: secus aūt in inqsitione gn̄ali, quæ fit ad crimina inuenienda non contra certam personam, quia illa est à iure permissa, secundū Bar. in d. l. congruit.

7 † Hic psupposito, venio ad solutionem j. q. Et dico, q̄ multis modis, & ad varios effectus solet fieri inquisitio, quos plenè examinat Bal. in l. iubemus, C. de pb. & primo modo fit inqsitio gn̄alis, vt qn̄ præses vel alius nouus officialis venit ad gubernationē alicuius puinciæ vel ciuitatis, solet ac pōt gn̄aliter inquirere de oibus delictis ibi patratis, ad hoc vt purget puinciam malis hoibus, tex. est, & ibi Bar. in d. l. cōgruit, ff. de off. ps. & est cautū in regno, p d. c. gn̄alis. vbi datur ex pcepto oibus præsidibus, vt saltē semel in anno dictam inqsitionem faciāt. Et in ista inqsitione non citat̄ certa psona, nec per eā aliquis ɔdēnatur, quia nullus fuit cōtradictor nec citatus ad faciēdas defensiones. Sed ista gn̄alis inquisitio operat̄, vt deueniri possit ad specialē, & sic est pparatoria, & tūc debent testes repeti parte citata ex illa speciali dānatur. ita hæc oia tenet Bal. in c. j. §. iniuria, col. v. vers. pone q̄ inuenit, & c. de pace iur. fir. & Bar. in l. fi. in fi. ff. de q. & in d. l. cōgruit, & Bar. & Alex. in l. ij. §. si publ. ff. de adul. & idē Alex. ɔs. 183. col. iij. in iij. vol. & in ɔs. 95. col. fin. in j. vol. & Pet. Phil. Cor. in ɔs. 58. in j. vol. & Fel. in c. inq. col. iiij. de acc. vbi plus dicit, qđ ista gn̄alis inqsitio fit ad inuestigādum, nō ad puniēdum, & iste est eius effectus. s. vt per eam possit deueniri ad specialē, nec. n. in ea dātur capitula, qa non est cui dentur, s̄m Abb. in c. qualiter, & qn̄. el ij. in xiij. not. extra de acc.

8 † Ad vnum tn̄ est aduertendū, quod in regno habemus vnū capitulum regni, quod icipit. Subiungēdo: quo cauetur, quod si per quatuor testes receptos inquisitione gn̄ali, quos non pōt infamatus repulsare, ɔstet de crimine, de quo ēt esset imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, vel mēbri abscissio, pōt infamatus ɔdēnari perinde ac si ordinaria inquisitio facta esset. Veꝶ disponit, q̄ in primo detur reo copia repertoꝶ. s. nominū, & dictoꝶ testium. Et p hoc innuit, qđ debet admitti reus ad defensiones, sed nō fiet pcessus ordinarius: qa si reus poterit illos repulsare, nō ɔdēnabitur, sed reseruant̄ illæ depositiones, vt faciāt indicia in alio pcessu ordinario, vt ibi dr̄ in fine illius cap. Si vero non poterit illos repulsare, ɔdēnabitur sine alio pcessu, sed ego puto, qđ hodie ex cōi obseruātia, & stylo curiaꝶ h⁹ regni, non seruatur

dispoſi

dispositio illius capituli, ex quo non datur hodie in regno copia repertorum, sed primo fit inqsitio gnalis, seu capitur informatio de crimine, & repto aliquo infamato, & suspecto, formātur ꝯtra eū capitula specialis inquisitionis, q̄ capitula eliciunt ab illa informatione, & daī eorum copia inqsito, q. si petit copiā repertorum pōt iudex sibi dicere ego do tibi copiā capitulorum, in qbus continenī oīa repta, vt possis sup illis facere tuas defensiones, & ita cōiter practicat. ita declarat Paris in tract. sind. in ver. inq. col. iij. vers. & aduerte, &c. Per hoc igr̄, ꝙ non daī copia repertorū cum noībus testium, dico, qđ nō ꝓcederet dispō illius capituli, subiūgendo, qa reus periret indefensus, si ita extasi ꝓcessu ordinato dānaretur, vnde datis capitulis, est necesse, qđ fabriceī processus ordinarius, quia sup illis fit litis cōtestatio, & postea facta publicatione, admittaī repulsa, & disputeī sup idicijs, vt hr̄ in d.c. qualiter, & qn̄, el ij. de acc. & ꝑ Ang. in tract. mal. in vers. fama pub. col. v. in fi. ver. itē aduertas, &c. Et cū ista obseruātia hꝰ regni reperio conformē decisionem Ang. in l. fi. ff. de qst. quem refert, & sequitur Fran. Br. in suo tract. de indicijs, & tortura, col. iij. vbi dicit, ꝙ iudex nō debet dare copiā reo de his inuenit ex ꝓcessu informatiuo, qa illa nō dnr̄ idicia, nisi demū repetita reo citato, & tunc daī copia. Et hoc pōt esse post

9 publicationē, & ita practicaī. †Puto tn̄, quod si iudex, qui ex inquisitione gnali hr̄et quatuor testes ꝯformes, vellet seruare dispōnem illius c. subiūgendo, & dare eorum copiam reo, cum oībus alijs repertis, posset eum ꝯdēnare sine alio processu ordinario, & sic totū hoc depēdeat ex arbitrio iudicis, an velit seruare dictū capitulum, vel stylum curię, quia illud capitulū non reperitur expsse correctū. vnde cur stare ꝓhibet, l. sancimus, C. de test. & l. p̄cipimus, C. de appell. nec possumus dicere, ꝙ stylus cōtrarius ipm correxit qa stylus cōtrarius est, vt nō dentur repta, & si non danī reperta nō esset ꝯseruare dcm̄ capitulum, qa tolleret reo defensio. sed si iudex in casu illo speciali, qn̄ hr̄et quatuor testes, vellet dare repta, nō posset conqueri reus, qđ sit indefensus, qa tūc iudex non seruādo stylū, facit potius p̄iudicium curiæ, quā reo, & ꝓpterea posset reum condemnare sine alio processu: iuxta formā illius c. Et ista est noua ꝯsideratio, & bona, pro intelligentia eorum quæ dicit Paris in d. ver. inq. col. iij. Et habes declaratā

10 materiā dicti cap. subiungendo. †Restringe tn̄ prædictam obseruantiā, vt procedat solū in foro seculari, secus aūt in foro ecclesiastico, vel in terris subiectis ecclesię, in qbus seruaī ius canonicū, qa in illis debet dari oīno copia repertorum, ex quo illud caueī expresse, per d.c. qualiter, & qn̄, el ij. §. debet vbi iubet Papa dari inqsitio capit. & ei publicari dicta & noīa testiū, vt possit se defendere, & sic nō posset dicere tunc iudex ecclesiasticus, Volo tibi dare copiā capitulorum, in qbus sunt oīa repta, qa summus pōtifex dicit expsse vtrūq; dr̄e. s. capitula, & reperta: vnde non sufficit da

11 re vnum tm̄. † Secundo modo, fit inqsitio gnalis, in regno, quādo est agendum contra vniuersitatē alicuius ciuitatis, ad æstimationem vel ad pœnā dāni clandestini, ſm formā ꝯst. regni sup incisionibus, & cōstit. si dāna. nā ante, quā agatur cōtra vniuersitatem, reqritur ꝓ forma, ꝙ præcedat inqsitio gnalis cōtra auctores sceleris, & demū illis nō repertis, deuenitur cōtra vniuersitatē. Alias si prius ita ex abruto ageret cōtra vniuersitatē nō valeret ꝓcessus, nec cōdēnari posset vniuersitas. Ita probaī in d. cōst. si dāna, ꝑ totā, & maxime circa fi. ver. q̄ post inqsitionis &c. & ibi ꝑ And. de Iser. col. viij. & Matt. in viij. no. Et nota istud, qa pluries habui in facto &, feci quāplures processus annullare, & vniuersitates absolui, ꝑꝑ dictā inquisitionē nō

12 factā. † Tertio mō, fit inquisitio spālis cōtra certā ꝑsonā ad effectū puniendi de crimine pro publica vtilitate, de qua loquiī tex. ī d. c. qualiter, & qn̄ el. ij. de acc. & d. l. ij. §. si publico ff. de adul. & ibi gl. & Bar. & hr̄ in cōst. hi qui. §. de specialibus, & de ista inquisitione, qn̄ & in qbus casibus fieri possit dicā infra in ij. q. princ. Et ista inqsitio specialis fit altero de tribus modis, videlicet, qn̄q; fit ex mero offō, vt qn̄ iudex de se inqrit cōtra aliquē sine qrela, & denūcia alicuius, vt declaraī Ang. in tract. mal. in ver. mero offō. Qn̄q; fit ad qrelam alicuius, vt qn̄ offensus nō vult facere partē ī iudicio per viā accusationis, sed solū ex ponit querelā iudici, & instigat ac solicitat curiā ad inquirēdū, & de hac materia tract. plenè Ang. in d. tract. in ver. nec nō ad qrelā. Qn̄q; fit ad denunciā alicuius officialis, ꝓut sunt isti magr̄i camerarij ciuitatū, & alij nūcij deputati ad capiēdū malefactores, & denūciādū curiæ, nā pōt iudex inqrere ad denun

denũciam talis officialis, nulla alia fama pce dẽte: qa per talẽ denunciã excusatur iudex à cal.tex.eit, & ibi Bald. & Sal. in l.ea quidem, C.de acc. & no. plenè Ang. i d.tra. in ver. nec nõ ad denũc. & Paris in tract. synd. in vers. inquisitio. in prin. & Bar. in l.diuus, ff.de cust.
13 reo. †Quarto mõ, si inqsitio ciuiliter ad vtilitatẽ ecclesiæ, vt qñ iudex ecclesiasticus inqrit, put inqrere tenet de qualitate, & idoneitate psonę eligẽdæ, ordinãdæ, vel ɔfirmãdę, iux. tex. in c.cũ nobis de ele. & ibi gl. & Abb. & idẽ Abb. in c.j. in gl.j. de off. ord. & Frãc. de Are. in c. qualiter, & qñ el ij. col. ij. de acc.
14 †Quinto modo fit inqsitio p platũ, qñ visitat ecclesiã, nã similiter tũc inqrit ex offõ de moribus, & idoneitate clericoꝵ, & ista inqsitio fit solũ ad correctionẽ, & pœnitentiã imponendã, nõ aũt ad effectũ puniẽdi tex. est, & ibi Gem. & doc. in c.j. §. sanè de ɔs. lib. vj. & tenet Franc. de Are. in d.c. qualiter, & qñ in
15 iij. col. & Abb. i c.j. in gl.j. de off. ord. †Sexto modo fit inqsitio de bonis vacantibus fisco deuolutis, in qua inqsitione si ɔtradictor apparet, audiet in suis defensionibus, & dat sibi copia inqsitionis alias bona fisco applicantur, put hæc oĩa plenè declarant in l.si vacãtia, & ibi Luc. de Pen. C.de bon. vac. lib. x. & de multis formis inquisitionum, vide omnino Bald. in d.l. iubemus, C.de prob.
16 SECVNDA †Principalis q. est, quot requirant ad validitatẽ inqsitionis. Istã materiã plenè examinat Ang. in d.l. si vacãtia, & Ioã. de Ana. in d.c. qualiter, & qñ el ij. §. ad corrigẽdos de acc. & Bal. & Sal. in l.ea qdẽ C.de acc. & Bar. in l.ij. §. publ. ff.de ad. Ang. i tract. mal. in prin. & in vers. fama publica, & Paris i tract. synd. i ver. inqsitio, & Phil. Dec. in ɔs. clxx. & ɔs. clxxxix. & Luc. de Pen. i d.l. si vacãtia, & Matth. in ɔst. hi q. Ego tñ recolli gã nõnulla reqsita magis quotidiana in practica succincte, & de reliquis remitto me ad doc. in locis pallegatis. vnde dico, ꝙ plura re
17 quirunt. †Primo. n. ad hoc, vt possit spãliter inqri ɔtra aliquẽ, reqrit, ꝙ illud delictũ, de quo inquirit, constet saltẽ in gñe esse cõmissum, sed nescit à quo, vt qa reperitur homo occisus vel vulneratus, item reperitur furtũ factũ, vel rapina, vel aliud simile, de hoc debet ante oĩa iudex capere informationẽ, & facere describi in actis qualitatẽ delicti: ita tenet Bart. in l.fi. col.j. ff.de q. & Bar. in l.j. §. itẽ illud, ff.ad Sylla. vbi monet iudicẽ, vt faciat videri mortuum, vel vulnera, ad hoc vt possit postea inqrere. idem tenet Ang. in tract. male. i ver. fama publica, col. xxj. ver. xij. &c. & plenè p Par. in tract. synd. in vers. ɔfessio.
18 †vbi tñ dicit debere ɔstari iudici de delicto, ꝙ ẽt si quis confiteatur se occidisse hoiem in nemore, nõ debet sibi credere, nisi prius mittat ad inqrendum si hõ fuit ibi occisus, & debet ẽt facere exhumari hoiem ad videndum, si fuit vulneratus, si homicidium est de recenti, vel si saltem reperiũtur ibi ossa sepulta. facit quod in simili de hac exhumatione hois dicit Bal. in l.si quis testibus in fi. C.de test. vnde nunq̃ debet iudex formare inqsitionẽ specialẽ, nisi plenè constet delictũ esse cõmissum. alias si faceret inqsitionẽ, & extarent iudicia cõtra aliquẽ, non põt illum torquere, si delictũ patratũ non ɔstat. ita dicit Ang.
19 in loco pall. †Secũdo, principaliter requiritur, ꝙ inquirẽdus sit valde notatus per publicã famam de illo crimine, ita ꝙ pcedat fama ita vehemẽs contra eum, ꝙ gñet scãdalum, nisi fieret inquisitio. ita tenet Bart. in l.congruit, ff.de off. ps. vrb. & Ang. in tract. male. in ij. car. vers. iiij. principaliter, &c. & Gand. In tract. malef. in tit. q̃o de mal. cogn. p inqu. col. ij. & hr pulchre per Phil. Dec. in ɔs. 175. col. ij. vers. ij. principaliter, &c. & cons. 189. col. fi. vers. non obmitto, &c. pro hoc est tex. in c. qualiter, & qñ. el ij. de acc. & c. licet Hel. de simonia. Nam fama pcedens sustinet vicẽ accusatoris in inquisitione: alias iudex inqrere non posset, vt d.c. qualiter, & qñ, & ibi Abb. in vj. not. & Franc. de Are. in vlt. not. & Fel. in vlt. not. et gl. in c.j. in gl.j. de off. orb.
20 †Et nota, ꝙ non sufficit ꝙ iudex in inquisitione apponat illa verba cõsueta, videlicet, fama publica pcedente, &c. sed est necesse, ꝙ ex actis, et ex ipsa informatione ɔstet de fama publica: alias inqsitio posset impugnari, sm Fulg. in cons. 136. & cons. 108. vbi expsse dicit, ꝙ iudici nõ credit de fama nisi ex actis appareat pbata, et ipm sequtur 21. Phil. Dec.
21 in d.cons. 170. col. ij. †Tertio, reqritur qđ fama habuerit originem à personis honestis et fide dignis, et non à maleuolis, alias nihil operat, tex. est in d.c. qualiter, et qñ. el ij. et ibi Abb. col. pen. et Fran. de Are. in vj. not. et c.cũ oporteat, et c.cũ in iuuentute, de psum. Alias aũt, si iudex sine fama inqreret, vltra qđ inqsitio impugnatur, tenet ipse iudex inquisito ad expensas, et psumitur contra iudicem

dicem de calũnia , vt declarat Paris in tract.
sind. in ver.inq.s.col.ij. Et de hoc,ꝙ debeat
pcedere fama,vide plenè Fel.i c.licet,de acc.
22 & Bal.in l.sancimus,col.fi.C.de iud. †Limi
ta istud primo,qñ extarent ꝯtra inqsitũ indi
cia sufficiẽtia,nã licet non ꝯstet de fama: pôt
tñ inquiri ex illis indicijs,s̃m Bar.in d.l.con
gruit.vbi ęqparat pcessum inquisitionis cũ
indicijs,& cũ fama publica,& Par.in d.vers.
inq.col.ij.& Bal.in l.iubemus, col.pen.vers.
23 iiij.&c.C.de prob. †Et per pdicta pôt susti-
neri illud,qđ tenet Phil.Dec.in d.cons.189.
col.fi.circa fin.vbi dicit,ꝙ dictũ socij crimi-
nis,non est sufficiẽs ad inqrendum,fama nõ
pcedente . nam patet,rõ ad sensum, qa fama
debet pcedere à personis fide dignis,sed so-
cij criminis,non sunt psonæ honestæ,nec fi
de dignæ : nec faciũt indicium sufficiens ad
torturã,& inqsitio non fit, nisi pcedente fa-
ma,vel indicijs,vt supra,& not.Bal.in l.sanci
24 mus,col.fi.C.de iud. †Limita secundo non
pcedere, qñ iudex inqreret ad denũciam of
ficialis, qa tunc pôt inqrere ẽt non pceden-
te fama tex.est in l.ea quidẽ,& ibi Bal.&Sal.
C.de acc.& Bar.in l.ꝯgruit,ff.de off.pſ.& in
l.diuus,ff.de cust.reo imò tenet tũc iudex in
quirere,alias facit litẽ suam,s̃m Bal.in d.l.iu
25 bemus,col.ij.ver.ij. †Limita iij.nõ pcedere
qñ inqsitio fieret de mandato principis : qa
tunc pôt fieri ẽt non pcedente fama s̃m Bal.
in l.nullus.C.ad le.Iul.maie.Quod tñ intel
lige,& declara,qñ princeps assertiue dicit in
sua cõmissione,sibi constare de crimine, vel
ꝙ fama deuenit ad eius aures alias si cõmis-
sio fieret simpliciter,habet tacitã ꝯdõnem.s.
dũmodo in fama pcedat,& tunc iudex debet
ante oĩa inquirere de fama : alias nõ potest
pcedere ad inqsitionem. ita declarat Fel.in
c.cum oporteat in iiij.not.de accus. & ibi ẽt
Io.de Ana.in ij.not.per gl.in c.ex tenore,de
foro compet.idẽ tenet Phil.Dec.in d.consil.
170.col.ij.& cons.189.col.fin.&Alex.in ꝯs.
183.incip.in cã angeloꝝ,&c.col.fi.vers.non
26 obstat pdictis,&c.in ij.vol. †Limita,quarto
non pcedere,qñ aliquis denunciaret de cri-
mine p aliquem probum viꝝ : qa tunc ista
denũciatio est sufficiens, vt inqratur contra
eum super infamia tm̃,& non sup crimine ,
sed reperta infamia,pôt inquiri de crimine,
s̃m Abb.in c.licet in vlt.not. de acc.& ibi ẽt
27 Petr.de An.& Fel.in ij.col. † Limita quin-
to non procedere, qñ iudex processit ad in-
quisitionem criminis,pñte inquisito,& non
contradicẽte,nec reclamãte,qa tũc valet p-
cessus ẽt si non pbatur infamia, & non pôt
vlterius opponi ꝯtra pcessum,tex.est forma
lis in c.ij.de acc.lib.vj. & ita p illũ tex. tenet
Cępol.in cons.66.ꝙ not. & semp facias in-
terponi ptestationẽ pro reo ꝯtra inqsitionẽ.
28 †Limita, sexto non pcedere in inqsitione,
q̃ fit cõtra officialẽ in sindicatu,qa pôt con-
tra eũ inquiri gñaliter,&specialiter,indistin
cte,ẽt fama non pcedente,& pôt inquiri con
tra ipm,& eius familia,& officiales, & mini
stros,s̃m Par.in tract. sin.in xj.car.in fi.in c.
proceditur aũt in sind.&c.& est hodie deci-
sum in regno p regiũ prag.q̃ incip.Regiæ di
gnitati,&c.sed ꝯsidera: qa in d.prag.nullũ
verbũ fit de fama, sed simpliciter conceditur
pcedi ad inqsitionẽ.vnde dr̃et intelligi, s̃m
ius cõe.s.vt procedat infamia per ea q̃ dixi
supra in iij.limitatione , & hoc expsse tenet
Bald.in l.iubemus,col.ij.vers.mõ restat,&c.
C.de prob.vbi expresse dicit contra officia-
les fieri inqsitione demum fama præcedẽte.
Sed hoc non obstãte , teneo hanc limitatio-
nẽ : p d.prag.Et considero,ꝙ per eã permit-
titur inqri gñaliter, & specialiter, sed qñ fit
inquisitio gñalis,non reqritur fama pcedẽs,
vt dicã modo in sequenti limitatione,& prę
cedente gñali,minime requiritur infamia in
speciali: quia habet inquisitionem gñalem,
q̃ est præparatoria ad specialẽ,vt not.Bal. in
l.obseruare,§.proficisci,in v.& vj.q.de offic.
pcon.& Bal.in d.l.iubemus,col.ij.vers.& est
sciẽdum,&c.& hr̃ in l.congruit.& ibi p Bar.
& Bal.ff.de off.præs.sequitur ergo firma cõ-
clusio,ꝙ contra officialem pôt inqri , ẽt fa-
29 ma non pcedente. † Limita,septimo nõ p-
cedere in inqsitione gñali : quia pôt fieri si-
ne fama præcedente,s̃m Abb.in c.j.col.ij.in
gl.j.de off.ord.& hoc est prouisum in regno
expresse,per const.q̃ incipit: inquisitiones,&
p capitulum regni,quod incipit,Gñales per
q̃ iura municipalia conceditur facultas offi
cialibus faciendi inqsitiones gñales sine alia
30 probatione famæ. †Limita octauo,nõ pce
dere in casib.in quibus pcessit inquisitio ge-
neralis:quia pôt perueniri ad specialem sine
alia pbõne famæ,ex quo inquisitio gñalis
est pparatoria ad specialẽ : quia alias frustra
fieret , si p eam non perueniretur ad specia-
s̃m Bal.in d.l.iubemus,col.ij.ver.& est scien
dum,&c.C.de prob.& probatur ex his,quæ
not.

not.Bart. & Bal.in d.l.congruit,& Fel. in c. inqſitionis col.iij.de accuſ.& l.iiij.§.mandatis,& ibi Bar.ff.ad l.Iuliã pecul.& Bar.in l.ij. ſi publico col.ij.in fi.ver.iij.regula.& c.ff.de adul.Et ex his datˀ bonus modus inqrẽdi de oĩbus criminibus , ẽt de his,de quibus alias de iure inquiri nõ poſſet,videlicet,vt primo ꝓcedat inqſitio gñalis,& reptis ꝑ eã indicijs ꝯtra aliquẽ, põt ꝯtra eũ deueniri ad ſpãlem.
31 †Et ꝓpea officiales cõiter in principio officij ſolent facere bãna,& inqſitiones gñales, complectendo varia, & diuerſa crimina, qbus poſtea emergẽtibus faciunt inqſitiones ſpeciales,vigore bãnoꝝ,ꝙ facere pñt. Ita in ſpẽ tenet Amodeus in ſuo tract.ſind.col.vj.i fi.& ſeq. verſ. inqſitio gñalis,&c. & col. vij. ver.iij.&c.& ſic tenet,ꝙ vigore dictoꝝ bãnorũ põt iudex ſpecialiter inqrere ẽt de criminibus,de qbus alias de iure inqri nõ poteſt. Et certe,ſi iſtud dictũ eſſet veꝝ,eſſet hęc magna ampliato ad materiã inquiſitionis . Sed ego puto, ꝙ iſtud dictũ nullã ꝯtineat veritatẽ,& ſi ita eſſet,oĩa iura ꝓhibẽtia inqſitionẽ ſpecialẽ,ſentirent nobis de vento, cum cõiter oẽs officiales ſoleant facere hmõi bãna gñalia , per quæ alterant legum diſpoſitiones,& eaꝝ pœnas. Et hæc ptãs daretur officialibus,vt deſtruerent multas leges,& ſic vẽdicarent ſibi ptãtem principis,ꝙ non eſt dicendũ,cum de facili ꝑ viam obliq̃ fieret fraꝰ legibus, vnde melius in hac mã locutus fuit Paris in d.tract.ſind.i verſ.tortura col.j.verſ. an in cã pecuniaria,&circa mediũ vbi expreſſe dicit ꝙ officiales ꝑ eoꝝ bãna non pñt ſtatuere contra ius,nec alterare pœnas iuris ex quo iurãt in principio officij ſeruare iura,& regni ꝯſtõnes,& capitula,vnde infert nõ valere bãnũ officialis, ꝙ qcunq; iuerit de nocte, vel portauerit arma, puniatˀ ad quatuor tractus cordę, qa nõ põt mutare pœnã iuris ꝑ pdicta.Iſtã opin.ꝯtra Amodęum ego ꝯfirmo eſſe veriſſimã in hoc regno, ꝑ d.c. gñales . Quo cauetˀ,ꝙ officiales faciãt inqſitiones,gñales ſemel i anno, & illis factis nullo modo deſcẽdãt ad ſpeciales , niſi de mãdato principis,vel niſi in caſibus à iure ꝑmiſſis.Sequitˀ ergo , ꝙ ſi bãna vel gñales inqſitiones cõplectuntˀ aliqua crimina, de qbus ſpãliter inqri nõ põt de iure, minime põt de illis inquiri vigore gñalis inqſitionis ꝓcedẽtis, ne fiat fraus legi,&ita cũ iſta declaratione ĩtelligo hãc octauã limitationẽ. Do ẽt aliã declarationem.ſ.vt procedat,qñ per gñalem inqſitionẽ inuenit iudex aliqua indicia vrgẽtia ſuꝑ illo crimine,de quo vult poſt modũ ſpecialiter inqrere,qa tũc vigore illoꝝ reptoꝝ põt deuenire ad ſpecialẽ: alias ſecus.imò teneretˀ ad dãna,& intereſſe ipſi inquiſito,et ꝓſumeretˀ oẽ malum ꝯtra iudicem,qñ ſine indicijs inquireret,vt not.Bald.in l.ſancimus, col.fi.C.de iud.et in l.iubemus, col.ij.ver.4. C.de prob.et Paris in d.verſ.inq.col.ij. et vj.
32 in fi. † Limita nono,nõ procedere,qñ fit inquiſitio nõ ad effectũ puniendũ, ſed ad effectũ corrigendi pro ſalute aĩæ, vt qñ eps viſitat eccleſiã : vel qñ vult ſe informare de vita et moribus eligẽdi,vel conſecrandi,vel alicˀ promouendi ad ordines,ſi eſt idoneus : quia tũc ex offõ inquirit,nulla fama ꝓcedẽte , ſm Abb.in c.j.col.ij.in gl.j.de off.ord.et Spec.in tit.de inq.§.qñ,ver.licet aũt,et §.viſo. col.fi. verſ.in ſumma,et probatˀ ex his,q̃ hñr in c.ad noſtrã,el ij.de iureiur.et in c.cũ nobis,et ibi gl.de elect.et in c.j.§.ſanc.de cenſ.lib.vj.& tenet Franc.de Aret. in c.qualiter, & qñ,el ij. col.ij.& iij.de acc.& Bal.in ꝯſ.220.in princ. in iij.vol.& Abb.in c.poſtq̃,in iij.not.de ele.
33 & in c.j.in fi.de poſtul.plat. † Limita decimo,nõ procedere,quãdo iudex iquireret ex neceſſitate ſui officij: vt quia extaret ſtatutũ, ꝙ iudex teneatˀ inquirere de tali crimine, alias puniatˀ:nam tũc põt inquirere ẽt ſine diffamatione.ita tenet Ang.in tract.mal.in iij. car.ver.v.fallit,&c.Sed aduerte,qa puto hoc dictũ ita ſimpliciter intellectũ, nõ procedere: nã certe conſiderando ſtatutum,non põt loq,niſi de inqſitione generali reſpectu ꝑſonæ.ſ.facienda contra ꝑſonam incertã,qa de certa perſona nõ põt ſentire . quo caſu veꝝ eſt,ꝙ iſta inqſitio generalis põt fieri ſine diffamatione,vt dixi ſupra in vij.limitatione , & ita intelligẽdo iſta non eſſet noua fallentia,ſed eadẽ cum ſeptima,ſed ad hoc,vt fallẽtia ſit bona,&noua,dr̃et intelligi de ſpeciali & tũc dico,ꝙ nõ ꝓcedit : qa tale ſtatutũ debet hr̃e tantam ꝯdõnem.ſ.ſi ꝓcedit infamia ſicut dicimus in cõmiſſione principis,vt dixi ſupra in tertia limitatione,alias ſtatutum eſſet cõtra ius, & daret iudici mãm calũniandi , qa emergẽte crimine poſſet de facto vexare aliquẽ innocẽtem non diffamatũ, & inqrere ꝯtra ipm,auctoritate ſtatuti.Poſſet tñ ſaluari iſta limitatio,vbi ꝓcederẽt alia idicia ꝯtra aliquem,qa tũc vigore indicioꝝ, iudex poteſt

potest inqrere licet fama non pcedat, vt dixi supra in j. lim. & ita debet intelligi dcm Ang. in d. l. si vacātia, quē refert. Ang. in d. l. si vacātia. quē refert Ang. in tract. mal. in vers. fama pub. col. vj. vbi dicit, quod qn inqsitio pmittitura statuto, est remedium ordinarium, & pōt fieri, ēt fama non pcedēte. hoc intellige dūmodo adsint alia indicia, ne dēt iudici mā vexādi iniuste, vt supra dixi. Et vide q dicā in

34 fra, in vers. vij. requirit, &c. Quarto † principaliter reqritur, ad validitatē inqsitionis ꝙ delictū, de quo inquirit, sit cōmissum per dolū vel latam culpā secus, si p leuem, vel leuissimā, quia tūc inqri non pōt, ſm Bal. in l. data opera, col. iij. C. q accus. non poss. quod intellige, & declara, vt ibi p eum. Ego aūt hoc plene attigi supra in iiij. parte in j. dist. vers.

35 vlt. sup hac, &c. † Quinto reqritur, ꝙ inqsitio ptineat locū, & tps cōmissi criminis, ſm formā l. libellorum, ff. de acc. alias redditur inepta, ſm Ang. in cons. 178. & cs. 297. col. j. & Bar. in l. ij. §. si publ. col. ver. qro, vtrū, &c. ff. de adul. & Ang. in tract. mal. in iij. car. vers. v. principaliter, &c. & Bal. in cs. 490. in iij. vol. & cons. 428. in princ. in v. vol. & idem Bal. in cons. 297. in fi. v. vol. & Alex. in cons. 178. col. j. in ij. vol. & Io. de Ana. in c. qualiter, & qn el ij. §. debet, col. ij. in fin. de acc. & Abb. in c. fin. col. pen. & fi. de pur. can. & Fel. in d. §. debet col. pen. Et hæc solēnitas est cfirmata in regno, p const. hi, qui. §. de specialibus vers. in pdictis. vbi expsse dr, ꝙ in inquisitionib. debent seruari solēnitates inductæ per iura cōia super delationibus, & delatoribus, & sic

36 innuit de solēnitatibus accusationū † Limita hoc non pcedere, qn inquiritur de crimine cōmisso contra diuinā maiestatem, vt de heresi, vel blasphemia, qa tunc valet inqsitio sine solēnitatibus, l. libellorum, ſm Ang. in §. fin. in auth. quo. opor. epi. Idem in crimine lęsæ maiestatis, qa in eo procedit summarię & de plano sine strepitu, & figura iudicij. vnde non requirūtur aliquæ solēnitates vt hr in extrauagāti, ad reprimēdam. Et vide de pdictis vnā add. post Ang. i tract. mal. in d. ver.

37 v. Principaliter. † Sexto reqritur, ꝙ in inqsitione ponantur in spē oēs circūstantiæ delicti, videlicet, quo loco, quo mense, & cū qua psona cōmissum fuit, & ctra quē alias inqsitio non pcederet: qa tolleretur reo defensio, ſm Abb. in c. fi. col. pen. de purg. can. vnde non procederet inqsitio specialis, qn fierent capitula gnalia. s. qualiter talis inqsitus est solitus cōmittere furta, homicidia, solit? blasphemare, vel simile: qa ista non diceret inqsitio specialis, sed potius gnalis, quo ad delicta, & reus nō posset pparare suas defensiones, pp incertitudinem delictorum. Debent igr fieri capitula in spē, l. ꝙ cōmissit tale furtum pecuniæ in tāta quantitate, contra talē: in tali loco, tali mēse, tali anno, & sub tali regnatione, & similiter de alijs similib? criminibus, alias diceret incerta vaga, & obscura inqsitio, & non pcederet parte opponente: p ea maxime q dixi supra in pcedenti requisito. Pro hoc est tex. in l. ptor edixit, in prin. ff. de iniu. iunctis his, q not. Bar. in extrauag. ad reprimēdam in ver. p inquisitionem. vbi dicit, ꝙ in inqsitione requiruntur oēs solennitates q requiruntur in accusatione, & dixi in pcedenti requisito, & ita pprie illum tex. extēdit ad inqsitionem. Bal. in cons. 259. col. j. in j. vol. vbi dicit, ꝙ inquisitio incerta, non pcedit per illū tex. & colligitur ex his, q plene no. Ang. in l. si vacātia, C. de bo. va. lib. x.

38 † Septimo reqritur, ꝙ ante, q iudex formet inquisitionē, faciat citari offensum ad declarandū, si vult producere accusationē. quia si cōparet accusator, cessat inqsitio, qd' est remediū extraordinariū: alias offenso declarāte se nolle accusare, tūc demum iudex pōt inquirere. Et similiter debet facere citari csanguineos proximiores offensi, qbus à iure pmittit ius prosequēdi suam vel suorum iniuriā gl. est no. i c. psbyter si à plebe, ij. q. iiij. & Bal. in l. senatus, col. j. C. qui acc. non poss. & Spe. in tit. de inq. §. viso. col. vj. vers. porrò si procedet, &c. & Cæp. in cautela 24. q incipit, Tu scias, &c. vbi dicit dre statui terminum ad deliberandū accusare volentibus, & Balb. in l. quāuis adult. C. de adul. & Alex. in addit. ad Bar. in l. ij. §. si publ. col. j. in add. incip. Not. materia. &c. ff. de adul. Si. n. ista citatio prius non fieret, tūc qncunq; superueniente accusatore cessaret inquisitio, quia remediū ordinariū, prout est accusatio, facit cessare extra ordinariū, prout est inquisitio, per ea q hnr in l. in puinciali, ff. de ope. no. nun. ſm Car. in cl. sæpe, §. fi. in iij. q. de ver. sig. ꝙ qn procedat, & quid si superueniat, accusator post receptas probationes in inqsitiones vide Bar. in l. iij. §. fin. ff. de adul. & Cyn. & Sal. in l. ea quidem, C. de accus. & ibi etiam Bal. & Ioan. de Ana. in d. c. qualiter, & quando, el ij. §.

licet

licet de acc. & ibi ét Fel.in fi.qui dicit cõem opin.esse,quã tenet Sal.in d.l.ea quidem, & Ang.de Are.in tract.male.in ver.hęc est q̃dã inq.col.x.ver.quæro,an inquisitus,&c. Et in tm̃ est hoc ve℞, q̃ ét coram alio iudice põt fieri accusatio, & impedit inq̃sitionẽ cœptã coram alio,ẽm Bal.in d.l.ea quidem,in fi.&
39 Bar.&Alex.in d.l.iij.§.fi.ff.de adult. † Limita tñ hoc non procedere in casibus in q̃bus specialiter ꝑmittitur inq̃sitio de iure, vel ꝑ statutũ quia tũc inq̃sitio est remedium ęque ordinarium,sicut accusatio, & non cessaret ꝑ superuenientem accusationem,ẽm Bar.in extrauag.ad reprimẽdam,in vers.denũciationem,post prin.& ꝑ hoc infert Ang.in d.ver. quæro an inquisitus,&c.quod cũ hodie cõiter per statuta permittatur inquiri de criminibus,non tollitur inq̃sitio per accusationẽ superueniẽtem,quia vnũ remedium ordinariũ,non facit cessare aliud ordinarium. idẽ tenet Bart. in d.l.iij.§.fin.col.ij.ff.de adul.
40 † Ex hoc igitur infertur,q̃ in oĩbus casibus, in quibus licitum est inq̃rere de iure cõi,ꝓut est in crimine læsæ maiestatis, & in alijs casibus q̃ traduntur per gl. & doc. in l.ij.§.si publ.ff.de adul.accusator superueniens non facit cessare iquisitionem.Itẽ,quia in regno habemus lr̃as arbitrales impressas in c.regni quarũ vna incipit, Ne tuo℞. alia incipit, Si tꝑm,quibus cauetur,q̃ in oĩbus criminibus irrogantibus pœnã mortis nãlis, vel ciuilis, vel mẽbri obscissionem, põt iudex ꝓcedere ex offõ per inquisitionẽ, & in oĩbus criminibus,&iniurijs cõmissis contra personã ecclesiasticã pupillum, vel viduam. sequitur q̃ si est incepta inquisitio in casibus p̃dictis per illos officiales, quibus est facta cõcessio lr̃a℞ arbitraliũ,non tolleret per sup̃uenientẽ accusatorẽ,quia tũc vigore dicti c.seu statuti, inquisitio,dr̃ remedium ordinariũ,&per ea, q̃ hñr in const.hi, qui licet alias regulariter dicat̃ remedium extraordinariũ vt no.Barb. in addit.ad Abb.in c.ꝑ inquisitionẽ,col.fin. de elect.&Bal.i l.j.C.de lib.& eo.lib.&Abb. & doct.in rub.de iud.&Dyn.in c.actus legitimi.de reg.iur.lib.vj.& Card.in ꝯs.j.in tit. de pœnis,& ideo dr̃ extraordinariũ,quia est cõtra iuris regulas: vt dixi supra in prin.hꝰ vij. partis,in ij.col.quod restringe, vt dicam in
41 fra in viij.limitatione. † Limita secũdo,nõ procedere, q̃ñ inquisitus data oꝑa hoc effectaret,&ꝓcuraret,q̃ ab aliquo accusaret̃ coram alio iudice,ad effectum impediendi inquisitionẽ, quia tũc talis actus effectatus, & ꝓcuratus sibi non prodest, & talis accusatio procurata nõ impediret inq̃sitionem.Ita tenẽt Bal.& Ang.in l.si seruus pluriũ,§.ij.ff.de leg.j.facit tex.in l.spadonẽ,§.fi.de exc.tut. & inst.eo.tit.§.item,tria onera.& q̃ tenẽt Bar.
42 &Alex.et doct.in l.si vero,ff.q̃ sa t.cog.† Limita tertio,non procedere,q̃ñ iudex ante,q̃ inq̃reret,interrogasset offensum,an velit accusare,& ille dixisset, q̃ nõ q̃a si iudex incœpit inq̃rere,non põt ea offensus accusare, et impedire ꝓcessum inq̃sitionis, ẽm Bal.in l. accus.col.j.C.qui acc.nõ poss.& Alex.in add. ad Bart.in d.l.iij.§.fi.ff.de adul.in addi.q̃ incipit.Adde Inno.&c.et Ber.Lãdr.in addi.post Ang.de male.in vers. hæc est quædã inquisitio,&c.col.x.in add.q̃ incipit,ordinariũ,etc.
43 † Limita quarto,nõ ꝓcedere, q̃ñ fuit ꝓcessum sup̃ inquisitione ét post superueniẽtem accusationẽ, et nihil, fuit oppositũ ex parte rei,q̃a tunc valet vterq; ꝓcessus, & illud q̃d dr̃ inquisitionem impediri ꝑ accusationem, intelligitur si opponatur: alias secus ita tenet Bal.in l.j.in finalib.verbis,C.de furtis.
44 † Itẽ limita quinto,non ꝓcedere,q̃ñ is,qui accusat,prius denũciasset iudici,q̃ ꝓcederet ad inquirendũ contra talẽ, quia hẽt ipm suspectũ de tali crimine,nã nõ põt postea ipm accusare, ex quo vr̃ elegisse illã viam denunciationis,vnde nõ facit sup̃sedere inquisitionẽ,ita tenet Spec.in tit.de inq.§.nũc videdũ,
45 ver.vlt.quærit̃. † Limita sexto,non ꝓcedere q̃ñ iudex videret accusationẽ esse suspectã: puta de collisione quia non debet cessare ab inquisitione. ita colligitur ex not.per Ioan. And.in addit.Spec.in tit.de inq.§.viso. in v. col.in addit.incipiente,Terminum,etc.post medium,et Ber.Landr.in loco supra allegato,in iij.limit.Et põt colligi collusio in casu isto,ex causis,et personis,ẽm Bal.in l. ea quidẽ,col.fi.C.de acc.vbi plus dicit,q̃ iudex debet super hoc interloqui,si videbit.Q̃uo aũt probatur collusio,vide Abb.in c.de his,col.
46 fi.de accus. † Limita septimo,non ꝓcedere, q̃ñ accusator fuit cã promouendi inquisitionẽ,vt quia ad eius instigationem fuit formata inquisitio,nã tunc non admittit̃,si vult accusare, ex quo promouẽdo inquisitionẽ vr̃ illã viam elegisse,ita tenet Bal.in d.l.ea quidẽ,col.fin.vers.tu dic,etc. C.de acc.et Bar.in
47 l.iij.§.fi.col.ij.ff.de adult. † Limita, octauo,

tio,nõ ꝓcedere, quo ad ꝓbationes receptas sup inqſitione,qa ſi accuſatio ſupuenit poſt receptas ꝓbationes, nõ tolit effectum illaꝶ probationũ, ſed remanent in robore ſuo ad delictũ puniẽdũ. Ita tenet Io.And. in addi. Spe.in tit.de inqſitio,§.viſo in d.addi.q̃ inci pit terminũ,&c.& Gãd.in tract.male.ſub tit. quo modo de mal.cogn.ꝑ inqſ.col.penul. i
48 fi.& col.fi.† Limita nono,nõ ꝓcedere de iu re canonico,qa ſm canones,inqſitio, eſt re mediũ ordinariũ.vnde non tollit̃ ꝑ ſuperue nientẽ accuſatorem,qa iudex põt inquirere ẽt non monito offenſo ad accuſandũ.Ita te- net Card.in cl.ſæpe,§.fi.in iij.q.de ver.ſign. &idẽ Card.in c.qualiter,&q̃n el ij.de acc.de cuius dicti veritate.vide ibi ꝑ Ioan.de Ana.
49 † Octauo principaliter reqritur,vt procedat inqſitio, ꝙ inquiſitus nõ fuerit alias de illo crimine accuſatus,vel inquiſitus, & abſolu- tus,quia ſi alias fuiſſet legitime,abſolutꝰ nõ põt iteꝝ de eodẽ crimine inq. tex. eſt,& ibi Abb.& doct.in c.de his de acc.& idẽ Abb. & Ioã.de Ana.in c.fi.de coll.deteg.& tex.in l. pen.§.fi.ff.nau.cau.ſtab.& l.ſi cui,§.idẽ,&ibi Bart.ff.de acc.& Alex.in ꝯſ.ij.col.penul.in j. vol.& vide Cępol.in ꝯſ.lxvj.& Lud.Rom.in ꝯſ.ccxiij.& l.ſenatus,& ibi Bart.ff. de accuſ. idem ſi fuiſſet ſemel condẽnatus,&punitus, quia nõ põt vlterius accuſari neq; iquiri,ſm Alex. in d.ꝯſ.xj.col.pen.per l. ſepulchri la j.
50 ff.de ſep.vio. † Limita primo,hãc regulã nõ ꝓcedere,q̃n ſnia abſolutoria eſſet lata ꝑ col luſionẽ, & præuaricationem,quia tunc põt iteꝝ inquiri,tex.eſt & ibi Abb.&Io.de Ana. in d.c.fi.de coll.deteg.& l.iij.ff.de ꝑuar.& l.ſi quis homicidij,C.de acc.& Io.And.in addi. Spec.in tit.de inq.§.viſo.col.v.in d.add.quæ
51 incipit terminũ &c.circa mediũ.† & Abb.in d.c.de his col.fi.de acc. vbi pulchre declarat, q̃uo ꝓbari poſſit colluſio,& dicit ꝙ inter a- lios modos probandi colluſionem eſt,ſi ac- cuſator conuerſatur cum accuſato , præſu- mitur colluſio inter eos. Idem tenet Bar. in l.j.§.præuaricatorẽ,ff.ad Tupil.Item,p̃ſumi tur colluſio,ſi poſt litẽ conteſt.non cõparẽt nec accuſatus nec accuſator in termino ſta- tuto per iudicẽ,vt no. Matt.in ꝯſt.ſæpe con tingit col.j.& per illam ꝯſt. eſt ſtatuta pęna in regno ꝯtra colludentes in cã criminali , poſt litẽ conteſtatam, & eſt pœna centũ au-
52 guſtalium . † Limita ſecundo, ꝓcedere, q̃n lata eſſet ſnia abſolutoria diffinitiua ſecus, ſi eſſet ab obſeruatione iudicij,quia põt tũc iteꝝ inquiri,& iteꝝ accuſari, quia talis ſnia non parit exceptionẽ rei iudicate ita decla- rat Abb.in d.c.de his col.j.de accuſ.ꝑ l.libel loꝝ,ff.de acc.& Fel.in d.c.de his col.j.cõtra rium vr̃ tenere. Spec. in tit. de abol.§.j. ver. porro,vbi non facit dr̃iam, an quis ſit abſo- lutus diffinitiuę,vel ab obſeruatione iudicij: nã vtroq; caſu dicit non poſſe iteꝝ accuſari, ſed dic ꝙ prima opi.eſt verior,&dictũ Spec. oportet ſaluari,& intelligi ſm limitationẽ. Fel.in d.c.de his col.j. vbi dicit,ꝙ de iure ca nonico abſolutus ab obſeruatione iudici,nõ põt iterum accuſari ab eodẽ, qui primo ac- cuſauerat,ex quo ꝑ primam accuſationẽ fuit
53 effectus inimicus. † Et de iure canonico ini mici repellunt̃ ab accuſando,vt hr̃ in c.repel lantur,& in c.cum P.manconella,& in c.o- porteat de acc. Poteſt tñ accuſari ab alio ter tio, ſed de iure ciuili põt indiſtincte iteꝝ ac cuſari tam à primo,quã ab alio, quia inimi ci de iure ciuili non repellunt̃,ſm Fel. in d. c.de his vnde pro ſaluanda opi.Spe. oportet ip̃m intelligere de iure canoni,&vt nõ poſ- ſit accuſari ab eodẽ alias ita ſimpliciter male loqueretur per d. l. libelloꝝ,§. ꝙ ſi libelli.
54 † Limita tertio, p̃dictam regulam ꝓcedere, q̃n quis accuſaretur ab eodẽ, qui primo ac- cuſauit vel inquiri fecit,quia obſtat illi exce ptio rei iudicatæ. Secus,ſi accuſaretur ab a- lio tertio,qui ſuã vel ſuoꝝ iniuriam ꝓſeque retur,& ignoraret accuſationẽ fuiſſe ab alio inſtitutã,quia põt accuſare ꝑꝑ eius ignoran tiã non obſtante abſolutione.Secus,ſi ſciuiſ ſet accuſationẽ, quia ẽt tertio obſtat exce- ptio rei iudicate ita tenet Bart. ꝑ illũ tex. in d.l.ſi cui,§.eiſdẽ,ff.de accuſ.& Abb.in d.c.de his col.fi.de accuſ.& Lud.Rom. in ꝯſ.ccxiij. & Alex.in ꝯſ.xj.col.pen.in j.vol. & ibi decla rant q̃uo probabitur iſta ignorantia vel ſciẽ
55 tia. † Limita quarto,non ꝓcedere,q̃n quis eſſet abſolutus per trãſactionẽ factam cum parte,& non ꝑ ſnĩam,quia ſi tranſ.valuit,li- cet ipſe trãſigens accuſare nõ poſſit,tñ alius tertius poterit de nouo accuſare,vel inquiri facere,& ſi tranſactio non valuit,põt ẽt ipſe idem primus accuſator iteꝝ accuſare ita te- net Fel.in d.c.de his col.j.verſ.ij.limita &c. de accuſ.& ibi ẽt Abb.&alij doct.Multo for tius poteſt iudex inquirere,non obſtãte trãſ actione in caſibus in quibus tranſactio fieri non potuit in p̃iudicium fiſci,vt modo dicã.

Et in hoc differt sn̄ia à transactione, qa sn̄ia facit ius, quo ad oēs, vt dixi in præcedenti limitatione, sed trāsactio nō facit ius, nisi quo ad trāsigentē tm̄ ita tenet Bald. in l. trāsig. in iiij. & v. opp. C. de trāsf. vnde pōt alius accusare l. q. cœtu, §. q. vacantē, ff. ad legē Iul. de vi. publ. & pōt iudex inqrere, vt hr̄ i c. j. de coll. deteg. & ibi Abb. in fi. col. ita declarat Alex. in d. l. transfigere col j. & ibi ēt Iaf. in ij. col. i princ. Verū in hoc stat dr̄ia, quia quo ad illū processum, & illam instantiā cœptam, trāsactio facit ius quo ad oēs, ēt quo ad iudicem, ideo q̄ tertius accusator nō potest eundē ꝓcessum ꝓsequi, nec iudex inqrens pōtex eodem ꝓcessu ꝯdēnare, sed ille ꝓcessus remanet penitus extinctis per transactionē, vnde opus est incipere ꝓcessum de nouo, & hoc i casibus, in qbus transactio est ꝑmissa, sed in casibus non ꝑmissis à iure pōt accusator, & iudex ꝓsequi eundem ꝓcessum, & iste est effectus trāsactionis in criminalibus ita declarat Bar. in d. l. transfigere col. j. in fi. & col. ij. i iiij. & oppo. & seq. & ibi ipm̄ sequitur Alex. in iiij. col. & magis cōiter doct. & Abb. in d. cap. j. col. fi. Sed qn̄ fit in casibus non ꝑmissis, q̄ iudex possit inquirere ex eodē ꝓcessu, vt est tex. in l. ij. C. de abol. Qui aūt sit casus ꝑmissi, & q prohibiti traduntur in d. l. transfi-

56 gere. † Quid aūt, si princeps gn̄aliter facit indultū de oībus delictis p̄teritis, quod intelligitur. s. parte offensa concordata pone modo, quod offensus accusat, & pendēte accusatione remittit an iudex possit ꝓseq ex offō, non obstāte indultu, vide Luc. de pen. tenentē quod sic in l. si qs col. xxv. in v. q. C. de de-

57 sertoribus lib. xij. † Remanet ergo conclusio, quod trāsactio in casibus ꝑmissis habet hunc effectum, qa impedit ꝓsequi eundem ꝓcessum, non alium initari ad inquisitionē iudicis, vel ad instātiā tertij accusatoris, sed ipse transigēs penitus excludit, vt supra dictū est, & hoc est, qđ supra dixi, quod trāsactio ita non pōt fieri in p̄iudiciū fisci & reip. cuius interest qđ delicta puniat̄ l. ita vulneratus, ff. ad legē aql. & ideo iudex pro cōmodo fisci potest iterū inquirere ex nouo ꝓcessu. Et p̄dicta ꝓcedūt tā in delictis publicis, quā priuatis, nā licet in criminibus priuatis principaliter videat̄ priuatus offensus, & nō respub. tn̄ exitus, & cōmodum potest spectare ad fiscū ꝑꝑ pœnā criminalē, vnde trāsactio, q̄ fit in crimine priuato, p̄iudicat tm̄ ipso offenso trāsigenti, non tn̄ præiudicat fisco, & ꝑpea iudex pōt inquirere post trāsactionē, s̄m Bar. in l. j. §. vsque adeo, ff. de iniu. & Bal. in l. fallaciter. C. de aboli. Et similiter alius tertius puta cōsanguineus, q. passus fuit iniuriā per offensionem ꝯsanguinei, pōt accusare, ita hæc oia declarat Bar. in d. l. transfigere col. pen. in fi. & col. fi. & ibi ēt Bal. q magis.

58 clare loqtur in pen. col. † Et ex p̄dictis infero ad vnā pulchram, & quotidianā cōclusionem, q̄ si aliqs passus fuit iniuriā in suā personam, & ante accusationē vel post, trāsegit cū offendente, & remisit sibi oēm iniuriam, pōt alius consanguineus offensi, accusare criminaliter illū offendentem, non obstāte remissionem offensi, illa rōne attenta, qa iniuria facta vni cēsetur facta oībus de sua cognatione l. lex Cor. & ibi Bar. ff. de iniu. & Bald. in l. j. col. ij. in princ. C. de rap. virg. & Bal. in l. j. C. si quacūq; p̄d. pot. & Bar. i l. cū scimus. C. de agr. & censi. lib. xj. & Abb. in c. cū oporteat col. ij. de accus. vnde trāsactio, & remissio vnius, non p̄iudicat alteri accusare volēti per p̄dicta ita in terminis tenet Bart. in d. l. transigere col. fi. & ibi ēt Bal. col. pen. circa fi. Nec ꝓdest accusato dicere, quod ego habui remissionē ab eo, qui fuit principaliter offensus, qa iste agnatus venit pro iniuria ꝓpria itē, non potest prodesse dicere, quod tu fuisti p̄uentus ab offenso, q prius accusauit, qa non dr̄ p̄uenisse, qui destitit per trāsactionem, s̄m Bal. in d. l. transigere col. fi. & hoc ēt tenet ibi Franc. de Are. col. pen. in fi. & sequēdū probat opi. Sal. ibi ꝑ tex. in d. l. j. §. vsque adeo, ff. de iniu. & p̄dictis adde Bar. in l. fi. ff.

59 de priu. delic. † Itē ex prædictis infero q̄ hodie in regno habemus ritum magnæ curiæ nu. 14. qui incipit. Itē qđ nullus laicus, &c. quo cauetur, quod nullus admittit̄ ad accusandū, siue ad denunciandum, tanq̄ vnus de populo, nisi suam vel suorū iniuriam prosequat̄ ꝑ quem ritū dico, quod hodie in regno quo ad accusationē, non fit dr̄ia inter crimina publica, & priuata, qa solū ꝓsequēs propriā vel suorū iniuriā, admittit̄. vnde oia crimina publica, censent̄ redacta ad instar priuatorū, quo ad accusationē, ꝑ hoc dico, q̄ ēt in crimine publico, si is, q est principaliter offensus, transigit vel remittit, admittit̄ suus ꝯsanguineus tm̄ ad accusandū, q. suā vel suorū iniuriā ꝓsequit̄, sicut in crimine priuato, & nō admitteret qlibet extraneus: & ita debet

bet hodie restringi, & intelligi dispō dictę l. q cœtu, §. q vacantem, ff. ad l. Iul. de vi pub.
60 † Limita tñ prædicta, quod consanguineus pōt accusare pro iniuria consanguinei. s. criminaliter tm̄, non aūt ciuiliter nā ciuiliter pōt solum accusare is, q fuit principaliter offensus, vel is, q hēt offensum in sua ptāte, vt pater pro offensione filij. Idē in marito, pro offensione vxoris, qa pr̄, & maritus censent offendi p offensionē filij, & vxoris, vnde accusando, vindicāt ppriā iniuriā, & pprio noīe agūt. Tex. est in l. j. §. fi. cū l. seq. & ibi Bar. & doct. ff. de iniu. & pbat in d. l. j. §. vsque adeo. & tenet Bar. in l. ambitiosa col. iij. ff. de decr. & ab ord. fac. Istæ ergo psonæ pñt agere ciuiliter, & criminaliter ad eaℝ libitum, put plenè tetigi supra in iiij. pte ī j. dist. col. ij. & iij. Secus est in alijs. ɔsanguineis collate
61 ralibus, puta in frē, † qa p iniuria fr̄is non pōt fr̄ agere pprio noīe, qa frater nō dr̄ pprie offensus, sed dolet tm̄ de iniuria fr̄is, & ptendit aliquod interesse, saltē affectionis, vt sentit Alex. in l. si fi. §. de vectigalibus col. x. ff. de dān. inf. & in l. si ita stipul. §. Chrisogonus, col. pen. ff. de verb. oblig. vnde qa fr̄, & alij collaterales non agūt pprio noīe, vt dicit Bar. in d. §. Chrysogonus in fi. & Bal. in c. j. §. similiter col. j. in fi. qb. mod. feu. amitt. seqtur, q non pñt agere ciuiliter ad æstimationē iniuriæ ita singulariter tenet Bar. in d. l. lex Cor. ff. de iniur. vbi ita intelligit, quod ipsemet Bar. dixit in l. fi. ff. de priu. delict. & sentit idē Bar. in d. l j. §. fi. ff. de iniu. in qbus locis dicit, quod tm̄ criminaliter agere pñt consanguinei, non aūt ciuiliter, & istud sequendo Bar. tenet ēt Fel. in c. lr̄as col. ij. in fi. ver. iiij. limit. &c. de psum. Et p istam distōnem puto posse reduci ad cōcordiā multas doctrinas, quæ vñr ad inuicem contrariari. Nam Bar. Bal. Alex. & Franc. de Are. & oēs cōiter Doct. in d. l. transigere col. pen. & fi. tenent, quod si offensus remittat iniuriā, pñt alij consanguinei accusare. Idē tenet Bar. in l. fi. ff. de priu. delict. sed Bar. Alex. & Frāc. de Aret. & doct. in d. §. Chrysogonus, & Alex. in d. §. si de vectigalibus tenent quod licet fr̄ doleat de iniuria fratris, non tñ agit actione iniuriaℝ, qa non est de personis numeratis in l. j. §. fi. ff. de iniur. nam per illas tm̄ personas iniuriā patimur, & nō per alias. Idē tenet Soc. in ɔs. ccxxviij. in iij. col. in fi. ī ij. col. Et si ista opin. vlt. esset vera sequeī, quod facta transact. per offensum, nullus alius consanguineus admitteret ad accusandū, nisi esset pater vel maritus, & sic penitus destrueret id, quod dñt doct. in d. l. transigere vnde ego puto posse istas doctrinas ɔcordari, ſm distōnem Bart. in d. l. lex Corn. s. aut frater vult agere ciuiliter ex delicto, & non pōt, qa offensio nō est sua ppria, vt dicit Bal. in d. c. j. §. similiter qb. mod. feu. amitt. vnde illā æstimare non potest. aut vult agere criminaliter ad vindictā publicam, & tunc pōt accusare, qa sua interest fratrē non offendi, & tanq̄ prosequens iniuriam suoℝ, admitti debet, & qđ ista fuerit intētio Alex. & doct. in d. §. Chrysogonus patet, qa loquuntur per verbū, agere, & non per verbū, accusare. Dicunt. n. qđ frater non agit ex iniuria fratris. vnde debet intelligi ciuiliter qa hoc importat verbū, agere. vt no. in l. q accusare. C. de eden. alias aūt frustra loquerentur leges dicētes licitū esse prosequi suam vel suoℝ iniuriam l. neganda, C. qui acc. non poss. & quod disponit ritus magnæ curiæ xiiij. incipiens. Itē, quod nullus laicus, &c. vbi phibet oēs accusationes, quæ non fiunt p prosequētes suam vel suoℝ iniuriam. Illud ergo, quod disponit ī l. j. §. fi. ff de iniur. loquitur de iniuria ppria, quæ potest in iudiciū deduci ciuiliter, & criminaliter, & tunc dr̄, quis prosequi suam iniuriam. Sed cōsanguineus prosequitur iniuriā suoℝ, & rōne interesse sanguinis, permittitur accusare criminaliter, & petere vindictā
62 ɔtra offensorē fratris sui. † Sed hic cadit opportunū dubiū, vsq; ad quē gradū admittantur ɔsanguinei ad accusandū, & prosequēdū suoℝ iniuriā. Bal. in l. petit. C. de adu. diuer. iud. per illū tex. dicit, quod appellatione suorum, veniunt cōiuncti, vsque ad quartū gradum. Alij dñt, quod dñr sui vsq; ad illū gradum, infra quē non coguntur testificari, qui est septimus gradus, vt l. lege Iul. ff. de test. ita tenet Spec. in tit. de accus. §. iij. in prin. & ibi ēt Ioā. And. in add. qui dicit quod appellatione suoℝ, veniunt illi, q pñt agere sine mādato, adeo qđ doctores multū variāt sup hoc vt plenè attingit Abb. in c. de cet. col. fi. & ibi ēt Fel. de test. & idē Fel. in c. cum dilectus col. fi. de acc. & Alex. in l. ij ff. de acc. sed Abb. in cap. cum oporteat col. ij. de acc. dicit attendendam esse consuetudinem patriæ, scilicet vsque ad quem gradum solet in illa patria durare affectio inter coniunctos. sed

Fel.in d.c.cum dilectus,dicit cōem opin.esse,quam tenet Abb.in d.c.de cetero.Ego puto dubiū hoc posse clare decidi,ꝑ tex. in d.l. lex Cor.ff.de iniur. vbi enumerant personæ vsq; ad sobrinos. vnde dico,ꝙ in materia accusandi, appellatione suoꝝ,veniūt cōiuncti vsq; ad vj.gradū,quia sobrini sunt in vj.gradu vt inst.de gradi.§.vj. gradu. & miror,qđ alij do.nō pōderarūt ad hoc illū tex.per quē in ꝓprijs terminis decidit istud dubiū,& nō est opus ire ꝑ similitudines, & mēdicata suf

63 fragia.† Adde tñ hic vnum pulchrum dictū, pro ampliatione pdictorum,ꝙ ois iniuria,q̃ fit contra diuinam religionē, vel contra patriam,pōt appellari iniuria ꝓpria, & quilibet pōt illam prosequi,tanq̃ propriam , ita singulariter tenet Ang.in §.fi.in authe.quo.

64 opor.epi. †Itē,in terminis istis appellatiōe suoꝝ,non veniunt spurij,ꝭm Alex. in cons.

65 lx.col.iiij.in ij.vol. †Ex pdictis modo infero ad nonnulla vtiles ac quotidianas practicas in regno.Et primo,si aliquis fuit offensus certū est,ꝙ potest formare libellū accusatorium iniuriariū,æstimando iniuria, ꝭm formā const.varietates. Pone modo,ꝙ eius frater vel alius cōiunctus collateralis vult facere aliū libellū accusatoriū,&æstimare illam iniuriā pecunialiter, vtrū possit dico ꝙ non,quia nō ꝑmittit coniūcto agere ciuiliter ad æstimationē , vnde talis libellus non ꝓcederet ꝑ illā aureā doctrinā Bart. in d. l. lex Corn.sed debet formare libellū criminaliter,petēdo eū puniri pœna iuris,tradita in l.fi.ff.de iniu. vel alia pœna,ꝭm delicti qualitatem . Et nota pulchrū modū reficiendi libellū nouiter pōderatū,quia nō puto,ꝙ fue

66 rit hactenus per alios doct. cōsideratus.† Secundo infero,quod in casu pdicto,qñ coniūctus vult agere ꝓ iniuria coniūcti,nō debet mētionare iniuriā propriā, nec ꝓpriā offensam,sed debet dicere,ꝙ agit ꝓ iniuria cōiūcti rōne interesse sanguineis, ad publicā vindictā,quia alias libellus nō ꝓcederet,per id qđ dicit Alex.& doct.in d.§.Chrysogonus, & Bal.in d.c.j.§.similiter q.b.mod.feu.amit.

67 in vsi.feu. †Tertio infero,& hæc est q̄dā limitatio ad ea,q̃ supra dixi de cōsanguineis , ꝙ licet alias remittente offenso possit alius cōiūctus agere criminaliter,vt supra pluries dictū est, tñ secus est in patre hñte plures filios,quoꝝ si vnus est offensus,certū est,ꝙ actio cōpetit prī:vt d.l.j.§.vsq; adeo,& §.fi.ff. de iniu.&l.sed si vnus,§.filio familias eo.tit. Et pater pōt ēt filio iuito hāc iniuriā remittere,vt d.§.filio familias,& est tex. & ibi gl. & Bar.& doct.in l.in ꝑsonā,ff.de pact.&Ias. in l.cōtra iuris,§.si filius col.iij.ff.de pact.ad eo,ꝙ si pr̄ remittit,nō pōt filius agere,vt no. gl.in c.cum illoꝝ in ver.passus est,&c.& ibi Abb.&doc.de sen. excō. vnde dico ꝙ in hoc casu pr̄e remittēte nō pñt alij,filij, qui sunt frēs offensi,agere de dicta iniuria nec accusare aliquo modo. Et licet hoc dcm̄ nō rep̄iā ab alio decisum,tñ ip̄m firmo rōne ineuitabili,q̄a si pr̄e remittēte iniuriā filij,nō pōt filius agere,&pōt pr̄ ēt inuito filio remittere, ꝭm Bar.in d.§.filiof.& in d.l.in personā . & gl.in d.c.cum illoꝝ. Certe,si non pōt agere ille filius,q̃ fuit principaliter offensus, multo minus debet posse agere frater illius filij, q̃ nō fuit offensus,et q̃ est sub eiusdē pr̄is,potestate.Nā si patria ptās,est sufficiens ad repellendū filiū offensum, q̃ suam ꝓpriā iniuriā prosequeret, multo fortius debet op̄ari ad repellendū filiū,qui suoꝝ iniuriā ꝓsequitur, et pōt addi alia rō , q̄a oēs filij cū patre reputant vna,et eadē ꝑsona,vt hr̄ in l.in suis ff.de lib.et posthu.vnde sicut transigens non admittitur ad accusandū , vt supra dixi : ita nec filius admitti debet facta trāsactione ꝑ patrē,q̃ vna et eadem ꝑsona reputatur cū pa

68 tre. †Limita tñ hoc non procedere,qñ pater esset vilis ꝑsona,et filius honesta,q̄a tūc pater vilis non pōt remittere iniuriā illatā filio tex. est et ibi Bart. in d.l. sed si vnius,§. filiofa.ff.de iniur.et gl.in d.l.i ꝑsonā,et Bar. in l.Lucius,ff.sol.Matt.et gl.i d.c.cum illoꝝ facit tex. in l. si cū dotē,§.eo aūt tp̄e,ff. sol.

69 Matt.†et ꝑ se hoc infert notabiliter Bar. in d.§. filiofa. ꝙ pater vilis nō pōt pupillariter substituere filio suo. et idē tenet Bar.in l.ij. ff.de vulg.et pup.q̄a sicut pr̄ non hēt administrationē in vita sup filio, ꝑꝑ eius vtilitatē : ita minime hēbit illā in morte,ꝭm Bar.ibi.

70 †facit quod no.Bald.in l.q̄uis,C.de fideicō. vbi dicit, ꝙ si pater est dilapidator, priuatur administratione bonoꝝ filij , et tūc filius pt agere ꝯtra patrē.Idē tenet Soc.in ꝯs.xxxiiij. col.ix.ver.iij.ꝯcl.in j.vol. Et nota pulchrum dubiū annullādi substitutionē pupillarem ,

71 q̄a quotidie euenire pōt. †Itē limita nō ꝓcedere, qñ iniuria esset illata à ꝑsona coniūcta filio, quia tunc pater illā remittere non pōt,ita tenēt Bar.Ang.Imol.et Lud.R.i d.l.

Luc.

Luc.ff.sol.matr.& Ias.in d.l.in personã,ff.de
72 pact. † Quarto infero,q̃ si aliquis cõiũctus vltra sextũ gradũ agere vellet de iniuria con iuncti,nõ debet admitti,quia nõ numeratur inumero suorũ, ſm opin.quam supra tenui, per d.l.lex corn.ff.de iniur.vnde obstaret sibi dictus ritus magnæ curiæ,incip. Itẽ, q̃ nul-
73 lus laicus,&c.† Vltimo,quia supius tractatũ fuit de transactione in criminalibus, qñ est pmissa,& qñ prohibita,ſm forma l.trãsigere,C.de transac.scias, q̃ in regno sup hmõi transactionibus & concordis est aliquid im mutatum,& nouiter prouisum per constitu tiones & capitula regni. Primo.n.super hoc est quædam ꝯstitutio, q̃ incipit,post citatio nem emissam.Secundo,est alia const.quæ in cipit,priusquam citatæ partes.alias est in lit tera,postq̃. sed verior lr̃a,priusq̃,q̃a ita cõcordat cum alia const.pdicta.Et pondera bñ istas const. quia videntur in aliquibus cõtra riæ ad inuicem,& glosæ magis confundunt intellectum ipsarũ.Nam d.cõst.post citationem emissam. tota loq̃tur in criminib. ingerentibus pẽnã sanguinis:in q̃bus de iure cõi licita est transactio . vt d.l.transigere, & hoc expresse dicitur ibi in fi.vers.quæ oĩa, &c. Et ppea duæ gl.quæ sunt in d.cõst. vna in vers. impartimur,& alia in vers. psoluat . faciunt variare intellectũ dictæ const. & puto q̃ male fuerũt ibi situatæ, nam per exceptiones, quas faciũt dictæ gl.& limitationes,quas po nunt ad tex.innuũt, q̃ dicta ꝯst.in princ.sui loquatur de iniurijs leuib. quod non est verum,& est ꝯtra illũ tex.in d.vers.quæ oĩa:ibi tex.se ipsum declarat:p illud signũ vniuersale,quę oĩa,&c. & dicit quod oĩa ꝯtenta in d. const. pcedunt in criminib. ingerentib.pœnam sanguinis:ergo nõ est verũ,q̃ loquat̃ in delictis leuib.vñ pro declaratione huius materiæ, & ad sciendum in q̃bus corrigatur ius cõe per ꝯstõnes regni : capio ex d.ꝯst.tres cõ clusiones . Prima ꝯclusio est, q̃ in criminibus in gerentib.pœnam sanguinis,est pmissa concordia inter partes gratis:non p trãsactionẽ.s.aliquo dato, & ista pmissio durat post citationẽ accusati,ante,quam ptes com pareant corã iudice,& nõ vltra,nã post com paratione accusari nõ permittitur vltra talis ꝯcordia . Istud colligitur ex principio dictę const. Ista ꝯclusio est hodie correcta p aliã const.quæ incipit,priusq̃ citatæ ptes,qua cauet,quod in enormib.& atrocib.iniurijs nõ licet transigere ẽt gratis,vñ cum dicta const. post citationẽ loquatur in criminib. sanguinis,& sic in atrociorib. seq̃tur quod est correcta per aliã const.q̃ licet videat prior in or dine const.tñ est posterior,& magis noua,vt dicit d gl.in ver.persoluat,& And.de Iser.in d.const.post citationẽ in primis verbis,vnde ex dictis duab.cõst.simul iũctis cũ dicta correctione,colligo nũc verã conclusionẽ,quæ est , quod de iure const.regni in atrociorib. iniurijs & criminib.ingerẽtibus pœnam sanguinis,nullo modo licet trãsigere, neq; pacisci gratis,in quacunq; pte litis,& trãsactio vel pactũ factũ non valet, si curia ipsam vel ipm nõ acceptat . hoc colligit̃ ex tota illa cõ stit.post citationẽ,iũcta dicta ꝯst.priusq̃ cita te ptes. Et pcedit indistincte ista cõclusio tã ante comparitionẽ partiũ, quam post tã ante lit.contest.quam post.Ex ista ꝯclusione sequitur ꝯñã,q̃ iudex nõ obstãte transactione põt psequi ex eodẽ processu,& nõ est necesse incipere pcessum de nouo , ex quo transactio non valuit, vt dixi supra in prin.huius quartę limitationis principalis ad octauum req̃situm. Et per hoc appet,q̃ hodie ĩ regno est correcta dispõ,l.transigere,C.de transac. in eo,quod pmisit trãsactionẽ in pœnis san guinis . Secũda ꝯclusio quę percipit̃ ex dicta ꝯst.est,q̃d si fiat trãsactio in dictis criminib. aliquo dato accusatori,vt à lite discedat: si q̃dem fiat añ, quã accusatus citatus cõpareat, punit̃ accusator ad duplum eius, q̃d̃ recipit, quã pœnã fisco psoluit.Si vero fiat post cõparitionẽ accusati,& añ lit.ꝯtest. punit̃ accu sator ad decẽ augustales fisco applicãdos.Si vero fiat post lit.ꝯtest.tũc puniũtur ambo.s. accusatus & accusator, ad xij.augustales pro quolibet,& nihilominus iudex p̃t cãm psequ,vt pbatur in d.cõst.ibi,cã nihilominꝰ suo ordine,etc.Sed ſm formã ritus magnę curię si ptes ꝯcordant sine licẽtia curiæ, puniũtur ad x.tarenos tm̃,vt est ritus in nu.228. q in-
74 cipit. Itẽ,quod si ptes,etc. † Tertia ꝯclusio ex d.cõst.est, quod licitũ est transigenti in dictis criminib. accipe aliq̃d ab accusato p expensis & interesse, & pro æstimatione dãnorum,& tũc nõ incidit in pœnas pdictas,vt pbatur in §.j.illius const.non tñ intelligas, q̃ tunc valeat trãsactio in piudicium fisci. quia nunq̃ valet:sed solũ tunc euitatur pena.Et p hoc sis cautus , qñ fiũt hmõi trãsactiones in criminalib. aliquo dato, vt exprimat̃, quod

illud datur pro dãnis & intereſſe, ad euitandam pœnã. Quartã ↄcluſionem põt quilibet percipere ex dicta conſt. in fi. videlicet quod in oibus criminib. publicis non ingerentib. pœnam ſanguinis, nõ eſt permiſſa trãſactio, niſi in crimine falſi, & in hoc ↄcordat cũ iure cõi. ſ. cum d. l. tranſigere, in fi. Quinta cõcluſio ꝑcipitur ex alia ↄſtit. quæ incipit, prius quã citaræ ꝑtes, videlicet quod in oibus iniurijs leuib. permittitur tranſactio & pactum ante, quã partes cõpareant corã iudice poſt citationẽ. poſt vero cõparationem, nõ permittit, vt colligitur ibi à contrario ſenſu, nã tunc quæſitum ius curiæ, & iudex poſſet poſtea procedere ex offõ, & per ea, quæ not.
75 Bar. in l. j. §. vſque adeo, ff. de iniur. † Quę aũt dicãtur iniuriæ atroces, & enormes: traditur in §. atrox inſt. de iniur. & i l. ꝑtor, §. fi. de in iur. & no. gl. in c. tanta, de exceſſ. plat. & hř in c. cũ illoꝶ, de ſen. excom. Et quæ dicantur in iuriæ leues, vide Bar. in l. leuia, ff. de accuſ. & Matth. in d. conſt. priuſq̃ citatæ partes, quæ conſtit. quo ad iniuriã atrocem & leuẽ, mit-
76 tit ſe ad ius cõe. † Ex prædictis ergo caſuũ diuerſitatibus poteris facere ſingulas ↄñtias, ad ſciendum an & quãdo iudex poſſit ꝓſeq. vel inquirere ex officio, non obſtante tranſactione partiũ. Et ꝓ finali ↄcluſione do iſtã mgr̃alem regulam, quæ ex prenarratis rectè colligi põt, & eſt talis, quod in oib. caſib. in quib. ꝓhibetur tranſactio poſt citationem emiſſam, iudex põt ꝓcedere ex eodẽ ꝓceſſu, ſed ſi fit tranſactio ante citationẽ, tũc diſtingue, aut caſus eſt talis, in quo põt iudex inq̃rere ſine accuſatione ex diſpõne iuris cõis, vel municipalis, & põt inq̃rere nõ obſtante tranſactione. Aut nõ põt inq̃rere, & tũc ceſſat inq̃ſitio, q̃a non fuit q̃ſitũ ius curię, cũ cã non fuerit ꝑoccupata ſaltem ꝑ citationẽ. In caſibus vero in q̃bus trãſactio ꝑmittitur, iudex non põt ꝓcedere ex eodẽ ꝓceſſu, ſed debet nouum initiatẽ, ſi caſus erat talis, in quo põt ex offõ procedi, alias ſecus, q̃a tranſactio impedit iudicẽ penitus. vnde in delictis leuibus, in q̃b. ex offõ procedi non põt, & tranſactio permittitur ante cõparitionẽ partium poſt citationẽ, ſi fuerit facta trãſactio, iudex nullo mõ poteſt ꝓcedere, ſecus, ſi poſt cõparitionem, & ita hẽs ꝑfectè declaratam hanc
77 mãm. † Quid aũt, ſi accuſator nõ tranſigit, ſed colludit cũ accuſato, ꝓuaricando? Dic q̃d punitur pœna centum auguſtaliũ, & ꝑſumit colluſio, q̃n in termino ſtatuto ꝑ iudicẽ non cõparet, nec accuſatus, nec accuſato, de hoc eſt ↄſtõ, quæ incipit, Sæpe contingit, & ibi ꝑ Matth. in j. col. in fi. vt dixi ſupra, in j. limita.
78 † Eſt ẽt & alia conſt. quæ incipit, ſponte volentibus, quę loq̃tur in cauſis ciuilibus, & dicit quod ante lit. conteſt. non licet tranſigere ſine licẽtia curiæ, alias reus tenet̃ fiſco ad tertiam ꝑtem eius quod ſoluit actori, ꝓ trãſactione, & ſi negat ſoluiſſe, quod ↄuincit̃ de mẽdacio, punitur ad duplũ dictę tertiæ. Et ꝑ illam conſt. corrigitur in aliquo lex poſtq̃
79 liti. C. de pact. vt dicit gl. in d. conſt. † Cõſidera tñ vnum pulcherrimũ dictum ex verbis dictæ conſt. ſponte volentibus, ibi, Abſq; vllius contumacię pœna, etc. quod in cã ciuili ſi reus citatus, fuit cõtumax, & accuſatus, & bãnitus, & cõdemnatus ad tertiam partẽ mobilium ſi poſtmodũ ante lit. conteſt. tranſigat cum aduerſario, eſt imunis ab oi pœna contumaciæ. Et ſic in cã ciuili ante lit. cont. põt fieri tranſac. in præiud. fiſci, cui fuerat ius q̃ſitum ad pœnam contumacię. Et ſic no. ſingulare dictum, quia q̃libet diceret contrarium ſi non videret tex. dictæ ↄſtit. & ita ponderat illa verba Matth. ibi in ij. not. licet ſecus ſit i cã criminali, q̃a ſi reus eſt contumax, non fit tranſac. in ꝑiud. fiſci, vt declarat idem Matt. in conſt. priuſq̃ citate ꝑtes. in j. no. vñ ſis cautus, ſi vis euitare pœnã contumaciæ in cã ciuili, vt procures fieri tranſactionẽ ante lit.
80 conteſt. † Quid aũt, ſi accuſator nõ colludit, ſed non cõparet in vltimo pereptorio, & accuſatus comparet, & eius ↄtumaciã accuſat i hoc eſt alia conſt. q̃ incipit, Accuſatoꝶ temeritatẽ, qua cauet̃, quod accuſator condẽnat̃ ad vj. partẽ mobiliũ, & ad expenſas taxãdas per iudicem ꝑcedente iurõ accuſati. Si vero poſt lit. cont. in termino ſibi ꝑfixo per iudicẽ accuſator non cõparuerit ad ꝓſequendũ, punitur in tertia ꝑte mobiliũ, & ſi poſtea vltra ꝑſeuerauerit in deſiſtendo, punit̃ ad centum auguſtales, & eãdem pœnã patitur, ſi expreſſe poſt lit. cont. renunciat accuſationi, & de hoc eſt alia cõſtitutio, q̃ incipit, Accuſatorũ. Veꝶ iſta pœna eſt correcta per ritũ magnæ curiæ, quia ſi accuſator deſiſtit ante lit. conteſt. punit̃ ſolum ad ſex tarenos, ſi deſiſtit poſt litem cõteſt. punit̃ ad tarenos xij. Sed in cauſa ciuili ſi actor deſiſtit ante litem cõteſt. punitur ad tarenos tres, ſed poſt litem cont. ad tarenos ſex, prout de his omnib. eſt ritus

in

in nu.240.sub rub.de desistētibus. q incipit item seruat ipsa curia, q̄ si accusator etc. &ad hoc sunt reductæ pœnæ Turpiliani, vt dicit And.de Iser.in d.const.accusatorium teme-
81 ritatē. †Sed ecce, qa dictum est de pœna ac accusato℞ desistentium, q̄d aūt debet facere iudex circa ꝓcessum cāæ: ex quo nō appet transactio nec remissio accusatoris: sed stat in suspenso cā ꝑ ꝑ eius abñtiam? in hoc est ꝓdita noua ꝓuisio per cap.regni quod incipit, ad consultationem, & est in nu.cap.316. Quo cauetur, q̄ iudex debet substituere vnū vi℞ idoneum in locum accusatoris abñtis, qui cām accusatoris ꝓsequatur in terminis, in quibus reperitur, & ita iudex quam citius pōt procedat ad ꝓcessus decis.per cōdemnationem vel accusationē, & nihilominus cō-
82 tumaciam accusatoris punire debet. †Extat etiam aliud cap.regni, quod incipit, ad audiētiam, el ij.nu.cap.203. Quo cauetur quod in casibus in quib. non vertitur interesse fisci, licitum est impunire accusatori desistere ante, quam accusatus compareat, sicut per const.regni prouisum erat: & vult se referre ad illā const.prius quā citatæ ꝑtes. Sed vbi vertitur interesse fisci ꝑ ꝑ aliquam pœnā, iudex nō admittit accusatorem, nisi prius obliget se cū iuro de non desistendo sine licentia curiæ. Et si postea desistit, punitur de periurio. ve℞ de isto cap.fit mentio in dicto ritu magnæ curiæ, sub rub.de desistentibus, vbi dicit etiam, quod magna curia nō seruat istud c. ad audientiā & vere nō seruatur in practica.
83 † Vt ergo cessent istæ pœnę impositæ trāsigentib. & desistentib.criminalibus, ꝓuideāt accusatores impetrare abolitionē accusationis, q̄ abolitio nihil aliud est, nisi accusationis ꝑemptio ꝯcessa per interlocutoriā iudicis, vt declarat gl.in rub.C.de abol.& Spec.ī tit.de abol.§.j.in prin. Quam abolitionem iudex ꝯcedit cā cognita, vt hr̄ in l.ij.& l.fin. C.de abolitio.& dr̄ in const. Accusatorū temeritatem, in fi.vbi sentit tex. quod ista abolitio dēt peti à solo rege, & dicit ibi Matth. quod alius inferior à rege, nō pōt concedere abolitionem, ꝑ illā ꝯst.vnde ſm eum essent correctæ oēs leges iuris cōis concedentes iudicibus & officialib. ptātem cōcedendi abolitionem, sed ego non puto hoc esse verum, qā dicta const.non dicit, quod ab alio inferiore cōcedendi non possit abolitio, sed tm̄ dr̄, quod si petijsset à rege, illam concesisset ex iusta cā, vnde potius illa fuit accñtalis locutio legislatoris pollicentis se cōcessurum abolitionē ex cā, si ab eo peteretur: quam q̄ voluerit tot leges iuris cōis corrigere, videli
84 cet leges positas in ti.C.de abolitio. †Legū .n.correctio, nunq̄ præsumitur, nisi expresse appareat, l.præcipimus, in fi.& ibi Bar.C.de
85 appellat.& l.sancimus, C.de test. †Reuertor nūc ad alias limitationes ad istud octauum requisitum. Vnde quinto principaliter limita non ꝓcedere, qñ de crimine est discussum in iudicio per viam exceptionis incidenter: vt si in qōne ciuili opponatur contra testem exceptio falsi, & per viā exceptionis cognoscitur de crimine falsi, nam tunc dato, quod absoluatur, pōt nihilominus ite℞ accusari vel inq̄ri ordinariæ in casibus, in q̄bus ex officio inq̄ri pōt. Idem, si fuisset cōdemnatus de crimine per viam exceptionis, quia potest ite℞ ordinariæ ꝓcedi contra eum, & rō est, quia qñ per viam exceptionis agitur de crimine: non irrogatur pœna ordinaria à lege inducta, sed pœna extraord.mitior, vñ qa delictum nō fuit sufficienter punitū, ꝑpea pōt iterum agi, vt puniatur ordinariæ. ita tenet Bal.in l.vbi falsi, C.de falsis, & Bal.in l.nullū C.de test.& Fel.in c.de his, ver.iij.limita, etc. de accus.& in c.quod olim in fi.de Iudæis, & Lud.R.in consi.ccclxxv.illa.n.pœna extraordinaria irrogatur solum pro cōtemptu iudicis, & nō pro principali delicto, ſm Bal.vbi supra, sed quādoque solet irrogari pœna ordinaria, ēt per viam exceptionis, & tunc nō posset vlterius inquiri, vnde tunc staremus sub regula. Quod qñ sit, & qñ tale delictum nullo modo est punibile, vide plenè ꝑ Abb. in c.cum dilectus, col.xj.& xij.de ord.cogni. & plenissime per Fel.in c.j.de excep.vbi per
86 octo ꝯclusiones examinat hāc materiā. †Limita sexto non ꝓcedere, qñ quis esset absolutus vel condemnatus de crimine per viam denunciationis Euang.quia potest ite℞ inq̄ri & condemnari ad pœnam ordinariam, & est rō, quia per dictam denunciationem agit tm̄, vt quis emendet, non aūt vt puniatur, si tñ iudex processit ordinariæ & legitimam pœnam imposuit, tunc stamus sub regula. ita tenet Fel.in d.c.de his, vers.iiij.limita, etc.de accus.& Sal.in l.ea quidem, C de accus.& de materia huius denūciationis q̄s sit eius effectus tradit plenè Abb.ī d.c.nouit, in pen.ch. de iud.& dicā īfra in materia denūciationis.

87 † Limita septimo non procedere, qn̄ quis fuit absolutus in foro pniæ, nam licet confiteat delictum sacerdoti, & ab eo recipiat pniam salutarem, adhuc tñ potest accusari & puniri iterum de illo crimine. Et rō est, quia per pniam fit satisfactio Deo & ecclesiæ, sed per pœnam ltimam fit satisfactio reip. quæ per delictum fuit offensa. ita tenet Fely. in c. de his, versi. v. limit. &c. & ibi ēt Abb. assignat rōnem pdictam: & probatur in l. licitatio, §. qđ illicite, ff. de publ. & in l. ancillæ, C. de fur. & l. si pro fure, §. j. ff. de cond. furt. & sic vna per
88 aliam non tollitur, vt ibi hr̄. † Item ēt dicimus in remissione facta in foro animæ: vt si offensus confiteatur sacerdoti, & remitti iniuriam in foro animę, nam non obstante tali remissione, pōt accusare offensorem ad pęnam legitimam, quia cēsetur solum remisisse odium & animi rancorem, non aūt ius accusandi, ſm Bar. in l. non solum, §. iniuriaꝵ, ff. de iniurijs, & Abb. in c. j. de iniu. & Ias. plenè, in l. si tibi decē, §. qdam, ff. de pact. & Ioā. de Ana. in c. j. col. antep. in fi. & pen. de maledicis, & Paris in trac. sind. in ver. compositi,
89 col. ix. & x. & Fel. in d. c. de his, col. fi. † Limita octauo, nisi de crimine actū fuerit ciuiliter, puta ad rei restōnem, seu dāna, q̄a adhuc pōt agi criminaliter ad pœnā, nisi vtrunq; tēderet ad vindictā, quia tunc vna via tollitur per aliā tex. est in l. quod senatus, & l. prætor edixit, §. j. & ibi Bar. ff. de iniur. & not. Fel. in d. c. de his, col. pen. vers. vj. limita de accus. vbi limitat hoc, nisi in cā ciuili reus fuisset absolutus, ex eo, q̄a delictum nō fuit cōmissum, quia tunc ab eodē criminaliter accusari non potest, sed à tertio sic, ſm eū. Et pdictis adde Bar. in l. j. C. qn̄ actio. in ciu. crim. piud. & ple
90 nius Bar. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. † Et ex prædictis posset formari q. quotidiana. Quidā cōmisit homicidiū, vel aggressus fuit aliquem violēter, adeo quod de iure teneret pœna legis Corn. de sicc. vel l. Iulia de vi, vel alia simili pœna maiori. offensus accusat ipm de iniuria ciuiliter, & sic de crimine tm̄ priuato, vtrū per hmōi accusationē & pœnā iniuriæ q̄ est extraordinaria, precludatur pœna, l. Corn. seu, l. Iuliæ. Rō vr̄ facere, quod sic, ex quo vtraq; pœna tēdit ad vindictam, per ea, quæ superius dicta sunt. ecōtra vero vr̄ dicendum, quod nō, quia de facili reꝑitur via fraudandi pœnas iuris, si homicida vel alius grauiter criminosus puniret sola pœna iniuriarum: & sic delictū semꝑ remaneret insufficienter punitū & esset cōtra publicā vtilitatem, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aq. pro j. pte est tex. in l. quod senat⁹, ff. de iniurijs. Pro ij. pte, est tex. in l. ptor, §. j. eo. tit. Quid dicēdū? Dic, quod prima pars est vera. s. quod si est actum ad vindictam vna via, potest agi alia ad vindictam, per d. l. quod senatus. nam snīa lata in vna, parit excep. rei iudicatæ in alia, ſm Bar. in d. l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. Hoc tō intellige cū
91 aliquibus declarationibus. † Vnde declara & limita j. hoc non procedere in crimine homicidij, quia in eo non auditur volēs agere iniuriarum, & est in eo spāle, vt nō præiudicet pœnę, l. Gorneliæ de siccarijs, imò iudex non debet pstare audiētiam taliter agēti. ita loquitur text. in d. l. ptor edixit, §. j. & ibi in spē hoc tenet Bart. & idem Bar. in d. l. j. C. qn̄ ciui. ac. crimi. præiud. imò, potest iudex cogere offensum, vt accuset de homicidio, vt dicit Bar. in l. in eum, ff. de accus. vbi dicit hūc esse casum spālem, in quo iudex pōt quem cōpellere ad accusandum in alijs autem criminibus est regulariter cōtra, Adde pdictis Bald.
91 in l. si q̄s homicidij, C. de accu. † Secūdo, declara & intellige pdicta procedere, qn̄ accusatus de iniuria ad vindictam, accusaret iteꝵ ab eodem, q̄a tūc indistinctè nō admittitur quia si est snīatum, obstat sibi exceptio rei iudicatæ, ex quo bis de eodē delicto non debet capi vindicta: imò si penderet adhuc prima accusatio, obstaret exceptio. s. q̄ de nouo accusari nō pōt, ex quo fuit alias de eodē crimine accusatus: q̄ exceptio impedit processum suꝑ noua occasione, ſm Bar. in l. senat⁹, ff. de accus. Item, quia eligendo vna viam tēdentem ad vindictā, censet renūciasse alteri tendēti ad vindictam, ex quo ius nō patitur hmōi cōcursum, per ea, q̄ not. Bar. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. & in d. l. prætor, §. j. ff. de iniur. & in d. l. quod senatus, eo. tit. & in l. j. C. quādo ciui. ac. crim. præiud. & Abb. in c. tue. de ꝓc. Secus est, quando dictus offendens accusaret ab alio tertio, q̄ suam vel suoꝵ iniuriam ꝓsequeretur: & maximè, qn̄ ignorasset primā accusationē, quia tūc pōt tertius accusare ad pœnam legitimā & ordinariā, quę descendit ex illo crimine, vt ꝓbatur in l. q̄ de crimine & ibi gl. & doct. C. de acc. & per ea quæ dixi supra in tertia limitatione huius octaui req̄siti, & supra in princ. huius viij. limitat. & no. Fel. in c. de his, ver. ix. limita. de accus. Verū

in terminis huius q. dico quod siue ignorauerit, siue sciuerit, posset alius tertius iterũ accusare, qñ accusatus fuit solũ de iniuria leuiter punitus, quia si opponit exceptio ego fui alias de hoc crimine punitus, possem replicare qđ non fuisti sufficiẽter punitus, & sic te accuso, vt iterũ puniaris sufficiẽti pęna, q̃ delicto cõmensuretur, vt no. Bal. in l. nullũ C. de testib. & i l. vbi, C. de fal. & Alex. in add. ad Bar. in l. lex Cor. §. si quis libr. ff. de iniur. vbi dicit, ꝙ qñ non irrogat pęna integra, potest quis puniri iterũ, non obstãte, qđ ambe viæ tẽdant ad vindictã. Quod corrobora per ea, q̃ dixi supra in v. limitatione huius viij. requisiti, & adde Fel. in c. qđ olim, in fin. de Iudæis. Ex his oritur iij. declaratio ad decis. q. pdictæ. s. vt procedat, qñ quis fuit sufficienter, & integre punitus, tũc. n. si actum fuit ciuiliter ad vindictã, non potest agi criminaliter, alias secus, quia potest iterũ agi. s. per tertiũ, non p eundem, quia electione excludit, per pdicta. Et sic tollitur obstaculum, qđ fiebat in decisione huius q. supra, pro ij. parte. s. de absurdo, quod delictũ remaneret insufficienter punitũ quia potest puniri postea sufficienter p accusationem alterius, vel per inquisitionẽ iudicis, si delictũ erat tale, đe quo

93 poterat inquiri, vt infra dicã. † Item quia in ppositione huius q. narraui, quod offensus egit de iniuria ciuiliter. s. ad æstimationem. Nã si egisset criminaliter de iniuria ad pœnã arbitrariam, est possibile ꝙ delictũ puniatur sufficiẽter, quia iudex vidẽs delicti qualitatẽ potest arbitrari pœnã vsq; ad mortẽ inclusiue, vt tenui, & declaraui supra in iiij. parte, in j. dist. super illa q. an iudex in pœnis arbitrarijs possit se extẽdere vsq; ad mortẽ. vbi fuit hæc q̃stio examinata ad saturitatẽ. Ex hoc sequitur, quod si fuisset actũ de iniuria criminaliter, & iudex arbitratus fuisset pęnã delicto consentaneã, non posset vlterius ille offendens accusari ẽt per tertiũ, nec inquiri p iudicem, ex quo fuit semel sufficiẽter punitus p ea, q̃ dixi in princ. huius viij. reqsiti, & q̃ not. Alex. in ɔs. xj. col. pen. in j. vol. Sed qñ fuit actum ciuiliter p principalem offensum, non impeditur post modũ alius, puta consanguineus, qui suã vel suorum iniuriã psequitur, agere criminaliter, quia solũ agere criminaliter potest cõsanguineus, vt dicit Bart. in l. lex Corn. ff. de iniur. & sentit idem Bart. in l. j. §. fin. eo. tit. & dixi supra in quarta fallentia huius viij. requisiti, ver. prædicta tñ limita, &c. & actio ciuiliter p alium mota, non potuit suo iuri accusandi præiudicare.

94 † Ex pdictis facio vnam nouam illationem q̃ quotidie euenit, qđ si principalis offensus accusaret aliquẽ criminaliter de iniuria, & non pertrãsegisset, non posset alius vllo modo eũdem criminaliter accusare. Verum vt oẽs decisiones includã, distinguo tres casus. Aut. n. prima accusatio pẽdet, & non potest alius accusare qa obstat exceptio impeditiua pcessus. s. ego sum de hoc crimine ab alio accusatus, ſm Bar. in d. l. senatus, ff. de accus. Aut fuit lata snia ɔdẽnatoria ad pœnã sufficientẽ, & minime potest ab alio accusari, qa semel sufficiẽter punitus non debet iterũ puniri, p superius dicta. Aut fuit absolutus, sciẽte nouo accusatore, & minime potest accusari, p ea q̃ hñr in lege si cui §. hisdẽ, & ibi Bar. ff. de acc. & dixi supra in tertia limitatione. Remanent ergo duo tm̃ casus, in quibus alius accusare posset. s. qñ non sufficienter esset punitus. Item qñ esset absolutus ignorãte nouo accusatore, vt colligitur ex pdictis, & semper loquor de nouo accusatore, q suã vel suorũ iniuriam psequeretur, qa de alijs non esset dubiũ, vt plenẽ dixi supra in quar-

95 ta limitatione. † Nũc reducam ista illationẽ ad practicã. Quotidie euenit, ꝙ vnus patitur iniuriã realẽ, vel verbalẽ in corpus suũ, pluries fuit dcm̃ supra, qđ iniuria facta vni censetur facta oĩbus suis ɔsanguineis, modo iste principalis offensus porrigit querelam seu accusationẽ criminalẽ, contra iniuriãtẽ, vadunt ẽt consanguinei, & porrigũt alias q̃relas criminales iudici de eadẽ iniuria cõtra eũdem. Dico indubitãter, qđ istæ aliæ querelæ criminales ɔsanguineorũ, non debent admitti, durãte querela offensi, sed bene poterũt adsistere in iudicio pro eorũ interesse, sup querela offensi: vt ille iniuriãs puniatur sufficiẽti pœna. Et moueor ista ɔsideratione. Nã per istam iniuriã ex quo vnũ est delictũ, fuit semel tm̃ offensa resp. qñ aliquis accusatur criminaliter, agitur, vt satisfaciat reip. p legitimã vel sufficiẽtem pœnã, vt probatur in l. licitatio, §. quod illicitę, ff. de publica, & l. si pro fur. §. j. ff. de condictio. furt. & l. ancillæ, C. de furt. & tenet Abb. in c. de his, col. ij. de acc. Sed eo ipso, quod aliquis est semel accusatus criminaliter, p hanc vnicã accusationem non intenditur ad aliud, nisi vt satisfiat reip.

reip.cuius intereſt,vt delicta puniant,l.ſi operis,C. de pęn.l.ita vulneratus,ff.ad l. Aql. vnde ſi iſta ſatisfactio eſt facta ꝑ pęnā impoſitā, nō debet alius accuſator idē petere, qa ſolutione eius,quod debet,oīs tollitur obligatio.Reus.n.eo ipſo,quod pœnā legitimā paſſus eſt,ſoluit reip.quod debebat,vnde eſt à reip. liberatus . Idē ſi ſatisfactio eſt in fieri,vt qa pendet proceſſus,nam oēs accuſationes tendunt ad vnā pœnam,ergo tanq̄ ſupuacuæ ſunt repellēdæ,qa potius vexarēt reū indebitè in diuerſis litigijs,quam q̄ reip. aliquam vtilitatem facerent , ex quo pro eius ſatisfactione vnicam tm̄ accuſatio ſufficit. Ad hoc facit l.ſi plures,ff. de acc. & qđ not.
96 Bal.in l.ſi pluribus,ff.de leg.j.† Quarto,declara regulam,& deciſionē prædictam,vt nō ꝓcedat in preiudicium iudicis inqrentis,qa ſi delictū eſt tale de quo pōt inquiri ex offō, non obſtante,qđ offenſus egerit ciuiliter ad vindictā poteſt nihilominus iudex inqrere & ipm offenſorem pœna ordinaria punire, & rō patet ad ſenſum, qa per actionē ciuiliter intentatā,non eſt ſatisfactum reip.ſed ſolum parti.vnde iudex hn̄s ptātem inquirendi, pōt delictum punire ſufficienter ꝑ inquiſitionem,ꝑ ea quæ hn̄r in c.j.de coll. deteg. & per ea quæ dixi ſupra in vij.requiſito,in j. & v.fallentia.Quia ſicut per tranſactionem non pōt pars impedire iudicis inquiſitionē, vt ibi fuit dictum,ita minime per actionem ciuiliter inſtitutā,cum non poſſit diuerſitatis rō aſſignari . Secus aūt eſſet,ſi criminaliter ageret de iniuria,qa tunc iudex poteſt irrogare pœnam legitimam, illam arbitrādo pro qualitate delicti, & ſic non eſt opus alia inquiſitione,per ea quæ ſupra pluries dixi .
97 † Limita nono,principaliter dictū requiſitū non procedere,qn̄ delictum eſt tale,de quo pōt cognoſcere , & punire iudex eccleſiaſticus,& ſecularis,vt de blaſphemia Dei,vel de vſura vel ſimili, qa licet fuerit qs accuſatus, & punitus coram iudice eccleſiaſtico,pōt tn̄ adhuc iterū accuſari,&puniri ꝑ iudicē ſecularē, & ecōtra. & vna pœna ꝑ aliā non tollit, tex.eſt,&ibi Abb.in c.ſtatuimus de maled.& in c.felicis,§.ſuꝑ hoc,de pęn.lib.vj.& Abb.ī c.tuæ de ꝓc. & Bal.in l.placet,C.de ſacroſa. eccl. & in l.ſi qs in hoc genus,C.de epiſc. & cl.& Fel.ī c.de his,col.fi.de acc. & Lud.R.in ꝯſ.ccclxxv. Ex quo.n.diuerſæ pęnæ imponūtur per diuerſas leges , vna pœna non tollit aliam,ſed ambæ concurrunt ſm̄ Abb.in d.c. tuæ , & eſt materia,quā plenè ponunt Cyn. Bal.& Sal.in l.q ſepulchra,C.de ſep.viol. &
98 Matth.in ꝯſt.multæ leges in ij.notab. †Limita decimo,nō procedere,qn̄ aliqs fuit accuſatus de aliquo crimine corā vno iudice, &fuit ꝯtumax, nā ſi iterū accuſatur,non pōt opponere,qđ alias fuit de eodē crimine accuſatus qa contumax nō opponit exceptionē litis pendentiæ,ita plenè ꝯcludit Bar. i l. ſepulchri,ff.de ſepul.viol. & Bart.in lege vbi cœptum,ff. de iud.& Alex. in l. quāuis,ff. de inius voc. plus dicit Bar. in d.l.ſepulchri, in fi.qđ ſi qs pro eodem delicto fuit citatus corā duobus iudicibus , & in vtroq; foro fuit ꝯtumax, ſi fuit ꝯdēnatus ad pœnā ꝯtumaciæ per vtrunq; iudicem,pōt bis exigi dicta pœna,&ſic ꝑ eodē delicto patitur quis duas pęnas ꝯtumaciæ , licet ꝯtrariū videatur tenere Bal.in l.ſi pluribus,ff.de leg.j.vbi dicit,quod ſoluendo ſemel pœnā,liberatur.Mihi vr̄ qđ opin.Bar. ſit verior,quia dubium de duabus pęnis ꝑ eodē delicto,ꝓcedit in delicto principaliter cōmiſſo,quod eſt vnū.Sed nos loquimur in pœnis ꝯtumacię,& in rei veritate duę fuerūt ꝯtumaciæ,&ſic duo ſunt delicta, vnde nō eſt mirū,ſi duę pœnæ exigunt. Nec pōt dicere reus,nō debuiſti facere me contumacē in ſecūdo iudicio,ex quo ſemel ēt præuentus in primo, qa cū lex deneget ſibi huiuſmodi exceptiones p̄iudiciales,vt ſupra dixi ſeqtur, quod tenebat comparere ēt in ſecundo iudicio.vnde qa nō cōparuit,hic ſunt duo contēptus iudicū,merito duplici pœnā
99 puniri debet.† Et per illud dictū Bar. in d.l. ſepulchri,in fi.infero ad q.Quotidie euenit, q̄ debitor obligat ſe de ſoluēdo pecuniā ad certū tp̄s per publicum inſtr̄m vel obligationem factam pœnes acta curiæ,& ambæ iſtæ ſcripturæ publicæ hn̄t executionem paratā in regno.De obligatione pœnes acta tenent Alex. & doct. in l.eū ꝑ pro quo.ff.de in ius voc.& ꝑ Matth.in dec.xxx.ꝯſ.Neap. De inſtr̄o liquido, eſt ritus magnæ curiæ, q incipit, itē, ſi q debitores &c.Et in iſtis duobus caſibus eſt ſolitū ferè in oībus curijs huius regni,exigi pęnas pecuniarias à debitoribus qn̄ accuſantur iſtæ obligatiōes vel inſtr̄a ad rōnem tarenorum pro qualibet vncia debita,pone modo. Debitor nō ſoluit termino, creditor accuſat ſibi obligationē vel inſtr̄m, propter quam accuſationem fuit condemnatus

tus ad pœnam predictam, postmodum credi tor ꝓrogat terminum debitori, quo termino elapso debitor non soluit. Creditor iterum accusat, quero an teneatur iterato soluere aliã pœnam. Et dico quod sic: ex quo bis deliqt contraueniẽdo. vnde bis debet pœnã soluere, ꝑ illud dictũ Bar. in d.l. sepul. in fi.
100 † Vnũ superest addere pro complemento ꝑdictorum. Quoniam pluries dictum est quod qñ quis nõ est sufficiẽter punitus, põt agi vt iterum puniatur, quo modo erit irrogãda ista pœna sufficiẽs, vt q.s nõ sentiat duplicẽ pœnam? Bart. tangit istã q. in d.l. senatus, col. fi. ff. de acc. super illa q. si accusatus aliqs fuit de crimine, non expressa qualitate, q̃ crimen grauabat: vtrũ poterit iterum accusari cum illa qualitate, vt plus puniatur? & tenet quod sic. Et si fuit punitus ex prima accusatione, qualiter sit puniendus ex alia? Et distinguit qd' si primo fuit punitus in pecunia, & tũc venit similiter puniendus in pecunia, sed in maiori summa, debet in hac secunda pœna suppleri id, qd' defecit in prima, si tñ secũda pœna esset corporalis, & tũc debet pecunia sibi restitui, si ipsam soluerat, & si nõ soluit, non tenetur e[illegible] [illegible]ere, sed solã pœnam subibit corporalẽ. Sed totũ dubiũ stat, qñ vtraq; pœna est corporalis, vt si pro secũda accusatione veniret amputãda manus, & pro prima fuit fustigatus, q.d erit agẽdum, ex quo prima nõ põt restituit? Bar. nõ decidit, sed relinqt cogitandũ. Ego ꝓ decisione h' dubij, dico, ꝙ tũc non punietur in corpus vlterius, ex quo prima non põt restitui, ꝑ ea q̃ not. Bart. in l. elegãter, §. q reprobos, ff. de pig. act. & Bal. in c. at si cl. de iud. & Paris in trac. synd. in ver. executio. vbi dñt de ꝯdẽnato, vt eruat sibi oculus dexter, si fuit ꝑ errorẽ erutus sinister: nõ debet sibi vlterius erui dexter, non obstãte, qđ non fuit sufficiẽter punitus, ẽm sniam, ex quo prima executio nõ restitui non põt: ita ẽt ꝯcludo in casu nr̃o. Et hæc decisio vr̃ esse de mẽte Ias. in l. Iul. col. ix. in fi. ff. de ꝯd. ind. Puto tñ quod si illa pœna corporalis prius irrogata, fuit nimis leuis, attẽta qualitate delicti, iudex posset cõmutare secũdam pœnã corporalem in pecuniariam, ad hoc vt delinquẽs remaneat sufficiẽter punitus, & hoc ex arbitrio sibi à iure ꝯcesso ex cã, ꝑ tex. & ibi Bar. in l. q.d ergo, §. pœna grauior, ff. de his q not. inf. & l. hodie, & ibi gl. ff. de pœn. & l. respiciẽdũ, eo. tit.
101 † Sed posset adhuc fieri dubiũ, si ex secũda accusatione veniret irrogãda pœna mortis naturalis, tunc vr̃ dicendum quod non est curandũ, quod q.s fuit corporaliter punitus, qa reus nõ indiget in casu isto restõne pœnæ, ex quo mors oĩa soluit, & ista vltima, & grauissima pœna, oẽs pœnas absorbet: vnde vr̃ dicendũ, quod debeat dãnari ad mortem, non obstante prima pœna. In cõtrarium vr̃ quia licet aliqs veniat dãnandus ad grauem pœnam, si tñ passus fuit aliqd in corpus, puta longã carceratione, ista est iusta causa, vt pœna mitiget, gl. est no. in l. si diutino, ff. de pœnis, in gl. magna. ibi, quarto dñt, &c. & fit hoc ex quadam materia, vt dicit ibi gl. vnde ita esset hic dicendũ, vt illa pœna corporalis prius irrogata, sit iusta cã alleuiandi pœnam mortis. Puto tñ, quod totũ hoc relinquatur in arbitrio boni iudicis, attẽta qualitate delicti, ꝑsonæ, loci, & tpis, ꝑ l. aut facta, in prin. & §. fi. ff. de pœ. & ꝑ d. §. pœna grauior, & d.l. hodie. Quid. n. delinquẽs esset aliquis hõ facinorosus, & seditiosus, vel si fuit crimẽ detestabile, puta læsæ maiestatis, vel assassini vel aliud simile? certe nõ esset tunc pœna mitigãda contra hmõi sceleratos, non obstãte, ꝙ aliã pœnam leuiorẽ in corpus passi fuerint, & ecõtra, si esset aliqs hõ bonæ vitæ, & casualiter reptus fuit in delicto, puta homicidij, tũc iudex ex cã prioris pœnę corporalis, posset vti misericordia in mitigãdo pœnã mortis, ꝑ gl. in d.l. si diutino.
102 † Nono, principaliter reqritur ad validitatẽ inqsitionis ꝙ fiat ꝑ iudicẽ competentẽ, alias nõ valet, vt in to to titulo, si à nõ comp. iud
103 † An aũt valeat talis ꝓcessus corã incompetẽti, & q.d de ꝯfessione. vide Bar. Alb. de Ros. & Ias. in l. magratib. ff. de iur. om. iud. & Bart. in l. diuus, ff. de cust. reor. & Abb. & doct. in c. at si cl. de iud. in quibus locis dr̃, ꝙ confessio facit indiciũ ad torturã corã competẽti, & idẽ tenet Alex. in conf. 13. col. iiij. in j. vol. Quod qualiter, & qñ procedat, vide Ias. in d.l. magistratibus.
104 † Sed iuxta hoc moueo vnũ dubium. Quotidie qñ iudices formãt hmõi inquisitiones solẽt addere vnũ coadiutorẽ ex parte curiæ eligẽdo vnũ ministrum, seu nunciũ, vel executorẽ curiæ, qui adsistat inqsitioni, & cãm ex parte curiæ defendat, vtrũ hoc vt de suba inqsitionis, vel ad quẽ effectũ dat talis coadiutor? dic ꝙ nõ est de suba, nam fama habet vim accusatoris, vt supra dictũ fuit, & potest fieri inqsitio sine eo, vt declarat Abb. in c. cũ clamor.

clamor. de testib. sed fuit inductus iste ꝓcedendi modus ꝑ cap. regni, in num. 171. qđ incipit, plerūq; contingit quod capitulum innuit, qđ iudices in inqsitionibus debēt adhibere coadiutorē curiæ, ad effectū, vt si cōtingat ferri sniam absolutoriā, reperiat dictus coadiutor, q appellet ad supiorem noīe curiæ, alias nemo appellaret, & sic curia posset lædi ꝑ iniq. sniam. Si tñ iudex procederet sine coadiutore, tūc lata snia tenetur iudex q̄primum certiorare superiorem de dicta snia lata, q superior infra mensem pōt iubere iudici, vt mittat ad eū processum, vt causam reuideat: perinde ac si esset appellatum, & si infra mensem superior nō rescribit iudici, ex tūc lapso mense snia transit in rem iudicatā. Et si iudex non certiorauerit superiorē, punitur arbitrio superioris. Ita hæc oia decidūtur in d.c. plerūq; contingit. vnde dare coadiutorem in inqsitione, est vtile ꝑꝑ remediū appellationis, & qa releuatur iudex à certiorando superiorem, sed pōt facere interponi appellationē sub nomine coadiutoris, & iste coadiutor alio vocabulo in iure cōi appellatur ꝓmotor inquisitionis, ẜm Abb. & Fran. de Are. & doct. in d.c. cū clamor. de testibus.

105 †Decimo, principaliter requiritur, vt ꝓcedat inqsitio, quod iudex inquirat in casibus à iure permissis, & non in casibus ꝓhibitis, & qa hic melius, quā alibi cadit opportunū, ad hoc vt ista materia reddat̄ magis notabilis, inuestigabimus, q sunt illi casus, in qbus iudex pōt procedere ex offō ad inquirēdum absq; accusatione partis, qa ēt sciemus casus ꝓhibitos, per regulam, q̄ se habet, quod contrarioꝝ eadē est disciplina. Et p̄suppono, q̄ regulariter inqsitio est prohibita, per regulā iuris, q̄ se habet, quod nemo sine accusatore dānatur, vt dixi supra in j. q. principali, huius vj. partis, in princ. & nō fit, nisi vbi agitur de cōmodo publico, & sic ad publicā vtilitatē, nam in cā ciuili, & ad cōmodum priuatoꝝ, iudex regulariter non inquit, vt dicit Ang. in trac. mal. in ver. incēd. col. ij. vbi plus dicit, qđ inquisitio non pōt fieri, nisi delictū sit cōmissum dolo, vel lata culpa. Idē tenet Inn. in c. ad nostrā, de iureiur. & Bar. in l. iiij. §. hoc aūt iud. col. j. ff. de dam. inf. istę regulę recipiūt nonnullas fallētias in quāpluribus casibus, in qbus iudex inquirit ex officio ēt ad cōmodum priuatoꝝ, & in criminalibus

106 similiter in quāpluribus casibus. †Primus igitur casus, in quo iudex potest inqrere ex officio, ēt ad cōmodum priuatoꝝ est, vbicunque sumus in aliquo vsurario manifesto, q extorsit vsuras ab aliquo debitore, & ꝑꝑ eius forte potentiam non audet debitor repetere ab eos vsuras. Nam tunc iudex ēt nemine petente, pōt inquirere contra eum, & ipm cōpellere ad restōnem vsuraꝝ, tex. est in diœcesi, & ibi Ioan. de Ana. in ij. no. de vsu. & Abb. in c. suas in ij. not. eo. tit. vbi plus dicit Abb.

107 †quod non solū potest iudex cogere ad restōnem vsuraꝝ post vsuras receptas, sed ēt ante solutionem pōt ex offō impedire creditorem, ne recipiat seu exigat vsuras, & hoc causa vitandi pctm̄, idem tenet Io. de Ana. in d.c. suas, in vlt. not. & est gl. in c. ex literis, de spons. & Abb. in c. ad nostram, el ij. col. ij. de iureiur. vbi dicit de mēte Innoc. quod iudex ecclesiasticus pōt procedere contra eum, quē habet suspectum de vsura ad pniam imponēdam, & erit vtile per p̄nam parti, quia nō poterit imponi salutaris pnia, nisi vsuræ restituantur parti. Adde Bald. in ꝯs. 183. in fi. in j. vol. & Soc. in ꝯs. ccxix. in ij. vol. Et hoc est, qđ voluit dicere Bal. in l. ea quidem, col. antep. in ver. item quæritur in ciuili, &c. C. de acc. vbi dicit, q̄ in ciuili regulariter non proceditur per inquisitionē, nisi contra vsurariū, & idē Bal. in c. j. §. si tres, de pace tenen. Nā debent ista verba intelligi de ista inquisitione, quæ fit per iudicem ecclesiasticū pro salute aīæ. Non. n. pñt intelligi de inquisitione fa

108 cienda ꝑ iudicem secularem: † qa de iure ciuili cōi iudex secularis non se intromittit in crimine vsurarum ad puniendum, duplici rōne. Primo, quia de iure ciuili vsuræ sunt permissæ, & nō reperiūtur prohibitæ, l. eos, C. de vsur. vbi Iustinianus imp. q fuit vir catholicus, permisit vsuras, & hoc tenet Bar. in l. j. col. iij. C. de sum. tri. & fide cath. & Card. in cl. j. col. ij. in ij. q. de vsur. & Phil. Dec. in ꝯs. clxx. vnde quod fit lege permittēte, nō pu

109 nitur, l. Gracchus, C. de adult. †Secūdo, qa est crimen ecclesiasticū, & eius inquisitio, & punitio spectat ad epm, vt per Bar. & doct. in l. quoties, C. de iud. & in l. Titia, ff. sol. mat. & Abb. in c. tuā, de ord. cog. & not. Pet. Phil. Corn. in cons. xix. col. ij. in litera c. in iij. vol.

110 † Sed an criminaliter possit iudex inquirere ex officio contra vsurarium, & ipm punire ad aliquam pœnam? ista est pulchra, & difficilis q. super qua de iure ciuili Romano

seu

ſeu cōi, eſt dubium, quod nec inquirēdo, nec per accuſationem pōt iudex procedere ad pę nam, q̄a non eſt crimē de iure ciuili, ex quo permittuntur vſuræ, vt modo dixi, & tenet Phil. Dec. in d. cōſ. 170. col. iij. ſed ſtat dubiū in duobus caſibus. Primus eſt, q̄d de iure canonico. Secūdus, quid de iure ꝯſtōnum regni, per quas ꝓhibentur vſuræ, & punit̄, vſurarius ab pœnā publicat. bon. vt eſt conſt. q̄ incipit, vſurarioꝶ, & hr̄ in ritu magnę curię, in nu. 15. q. incipit, itē, quod procurator, &c.

111 †Quo ad primum caſum. ſ. vtrum iudex eccleſiaſticus poſſit inq̄rere criminaliter contra vſurarium, vel ipm̄ accuſatum punire aliqua pœna criminali in hoc ſunt opin. cōtrariæ. Nam Bal. & Sal. in l. improbū. C. de his, q̄ no. inf. tenet, quod vſurarius nullo modo pōt criminaliter puniri, ex quo nulla lege cauet̄, nam recipit vſuras de cōſenſu ſoluentis. Idē tenet Io. de Ana. in c. quā pernicioſum, col. iiij. de vſur. et plenè Phil. Dec. in d. ꝯſ. 170. vbi plures rōnes allegat. Nā ius canonicū introduxit tres pœnas contra vſurariū. Prima eſt, q̄d priuatur cōio altaris, nā non pōt recipere corpus Chriſti: nec debet ſtare in eccleſia q̄n celebrantur diuina. Item, non debet ſepeliri in eccleſia. Tertio, q̄a non admittitur ad oblationes faciēdas. iſtæ tres pœnæ tradūtur in c. q̄a in oībus, & ibi per Abb. & Io. de Ana. de vſur. Itē pōt compelli ad reſtōnem vſurarū, et ſi nō reſtituit, pōt excōicari ſm̄ Abb. i c. p̄terea, de vſur. vltra ergo iſtas pœnas, non debet vſurarius puniri criminaliter, q̄a nulla lege cauetur, contrariā partem tenet Iac. But. in d. l. improbū. ſ. q̄ vſurarius exigendo vſuras, cōmittit dolum, ergo tenetur pœna criminis ſtellionatus. vnde puniri pōt pęna arbitraria criminaliter ꝑꝑ dolū, & iſtā partem ſequitur Pet. Philip. Corn. in ꝯſ. xix. in iij. vol. Vbi facit de hoc vnum ꝯſ. & multas rōnes allegat. Et ſic habemus duo cōſilia adinuicem repugnantia. Et certe ꝓ prima parte multū facit tex. in c. cū tu. in fi. & in verſ. illi aūt de vſur. & poteſt pōderari illud c. in tribus locis nā in princ. dr̄, q̄ pœnæ inductæ ꝑ Lateranenſe conſiliū, contra vſurarios, hn̄t locum, donec vſuras reſtituant, ergo ſequitur, quod illis reſtitutis, ceſſant pœnæ. Secundo, in dicto ver. illi aūt dr̄, q̄ vſurarij pauperes, q̄ vſuras reſtituere nō pn̄t, nō debent vlla pœna mulctari. Tertio, in fine dr̄, quod reſtitutis, liberatur vſurarius tam à peccato, quā à pœna, & ſic patet per dictum capitulū, quod tota vis iuris canonici ꝯſiſtit in faciendo reſtitui vſuras pro ſalute aīæ, & ille q̄ poteſt reſtituere, non punit̄ aliqua pęna. Nam ſi poſſet criminaliter puniri, ſi nō habet in ære, dr̄et ſaltem luere in corpus, cū obligatio deſcendat ex delicto, vt hr̄ in lege, ſi q̄s id quod, ff. de iuriſ. om. iud. & in l. quicunque. C. de ſeruis fug. Sed lex canonica dicit expreſſe, q̄d nulla pęna puniat̄, & idem, q̄n vſuras reſtituit, nō punitur, vt d. c. cū tu. in fi. ſed ad illū tex. rn̄det Petr. Phil. Corn. in d. ſuo ꝯſ. xix. quod verū eſt, quod nulla pœna punitur. ſ. loquendo de pœnis inductis ad reſtitutionem vſuraꝶ contra non reſtituētes, quæ ſunt pœnæ Lateranenſis conſilij. ſ. traditæ in d. c. quia in oībus. de vſur. Non tn̄ negat, quod puniatur vſurarius criminaliter ex delicto ꝑ eum patrato in mutuando, & recipiendo vſuras. pro ij. parte facit tex. in c. cum in diœceſi. de vſu. vbi probatur, q̄ crimē vſurarum, pōt in iudicium deduci per viam accuſationis, ergo debet puniri aliqua pœna naturali, ꝯueniēti illi delicto, & ita illū tex. pōderat Pet. Phil. Cor. in d. conſ. 19. vbi ēt cōſiderat, q̄ vſurarius pluries delinquit. Primo enim delinq̄t, mutuando ſub vſuris, q̄a facit cōtra p̄ceptum diuinum, & canonicū, quod dicit. Mutuū date, nihil inde ſperātes c. cōſuluit, de vſur. Secūdo delinquit, vſuras recipiēdo, q̄a tunc exequitur ſuum malū propoſitum. Tertio, delinq̄t, vſuras nō reſtituendo. Sed oēs pœnæ inductæ à lege canonica, tendunt ꝯtra tertiū delictū, ergo alia duo ſi nō punirent̄, remanerēt impunita, q̄d eſſet ꝯtra publ. vtilitatem. Vt aūt iſta q. remaneat deciſa, & habeatur ipſius vere concluſio, ego adhæreo huic ſecundæ parti. Et puto opi. Petr. Phil. Cor. eſſe veriorem, & magis iuri ꝯſonā. ſ. quod vſurarius poſſit criminaliter inquiri p̄cedente fama, vel accuſari, & vigore talis ꝓceſſus criminaliter inniti, pōt puniri pęna nec ad arbitrium iudicis eccleſ. & ad corroborandam iſtam partem adduco, primo oēs rōnes, & iura adducta, & conſiderata ꝑ Pet. Phil. Corn. in d. ſuo conſ. xix. in iij. vol. quæ

112 bene vn̄r militare. † Secundo, vltra rōnes ꝑ eum conſideratas, adduco, quod iudex eccleſiaſticus ex iuſta cauſa ſibi viſa, poteſt adiuuare canones, addendo nouam pęnam, licet nō poſſit totaliter ſtatuere contra canones gl. eſt notab. in cl. ne Romani in verſ. tolli. &

ibi

ibi ēt Card.in princ.in iij c.de elect.& Abb. in c.licet col.ij.circa fi.in vers.aut subest statutū,&c.de pęnis.& Fel.in c. irrefragabili,§. certū col.ij.ver. limita hanc cōclusionē,&c. de offi. ord. vbi dicit, qđ pōt addere nouam pęnā pecuniariā.&idem Fel.in c.quod super his col.v.vers fallit vij.&c.de maior.&obed. vnde in ꝓposito, licet ꝑ canones nō caueat expresse,quod vsurarius puniat criminaliter nisi solū ad illas ciuiles penas traditas in d. c.quia in oībus.tñ dico,quod episcopus pōt addere nouam pœnam coadiuuando canones, & punire ipm arbitrio suo .s. ad pœnā pecuniariā ex iusta cā.s.ne tale delictum receptionis vsuraꝶ,pertranseat impunitū,& vt alij vsurari capiant exēplum,& essent formi dine pœnæ à cōmittēdis vsuris, vt dicit tex. in l.si operis.C.de pœnis.& l.q̄cunq; §.qđ si

113 fecerit.C.de here.†Solent.n.pœnæ exacer bari, vt alij capiant exēplum l.aut facta §.fi. l.si q̄s aliquid,§.q̄ abortionis,ff.de pœnis.&

114 l j.C.ad l.Iul.rep.†Tertio,hanc partē con firmo,q̄a hodie multum inoleuit vsurariorū temeritas, & istigāte diabolo acrius exer cēt vsuras nōnulli Chriani,quā Iudæi,&infi deles quo casu ꝑꝑ delicti frequentiā est per missum iudici pœnas ordinarias augere, & illas exacerbare,& nouas pœnas addere tex. est & ibi Bar. in prin. in d.l.aut facta,§.fi.ff. de pœ.& l j.in prin.ff.de abigeis. & tex. cum gl.in l.iij.in fi.C.de episc.aud. facit tex. in l. hodie,ff.de pœnis.Stāte ergo vsuraꝶ frequētia,dico indubitāter esse permissum ep̄o arguere pęnas canonicas,& punire vsurariū ad suū arbitriū pęna cōpetēti,iuxta d.l. hodie.

115 †Quarto,ad idē adduco,q̄a iudex ecclesiasticus debet & pōt illā pœnam irrogare,quę magis timetur,rōne cuius timoris censendū est ipsum à delinquēdo fore cessatuꝶ gl. est in c.licet,in gl.magna,circa fi.& ibi Abb. de pœnis,& tex. in c.qm̄ frequenter in fi.& ibi gl.in vers. magis timeri,&c. vt lite nō ꝯtest. & gl.in c.de causis in vers.cert. in fi.de offic. deleg.& Fel.in c.irrefragabili,§.certū col.j. ibi ēt Abb.in iij.not.de off.ord.vbi vñr decidere hunc casum de mente Host. Dñt.n. ꝙ iudex ecclesiasticus pro crimine ecclesiastico ēt contra laicum potest irrogare pœnam pecuniariam,si illa magis timetur,quam pę

116 na spiritualis.†sed in nullo casu potest magis cōuenire pœna pecuniaria, quam cōtra vsurarium,qui peccat ex rabie auaritiæ,&cupiditatis.vnde puniri debet in eo,in quo deliq̄t,vt pœna sit delicto ꝯformis l.si fugitiui C.de ser.fu.facit tex.i l.sancimus,C. de pœnis.Ad qđ hñtes respectū Imperatores hui' regni, imposuerunt pœnā pecuniariā cōtra vsurarios.s.publicationis oium bonoꝶ vt di cit ꝯstit.quę incipit,vsurarioꝶ,& semper est credendū,quod vsurarius nullā pęnā magis timebit, quā pecuniariā, quia semꝑ auarus eget, & ex quo incœpit fabricare in gehennā,nō curabit pœnas spūales, vt tenet Abb. in c vt clericoꝶ in fi. de vita, & hon. cle. Et ꝑꝑea vt irrogetur pœna delicto conueniēs, & q̄ magis timetur, dico q̇ ep̄s pōt ipm criminaliter punire pœna pecun. q̄ debet post modū irrogari per ep̄m in fabricam ecclesiæ, vel in alium piū vsum,ne ipse ēt arguat de vitio cupiditatis,ſm Abb. in d.c.vt clericoꝶ in fi. & in d.§. ceterum,& in c. dilectus

117 de off.ord.& in d.c.licet.†Quinto adducitur,q̄a ius canonicum appellat vsuras,& ille q̄ cōmittit vsuras, dr̄ cōmittere crimen d.c.

118 quia in oibus,&c.super eo.de vsuris. †Sed crimen dr̄,oīs operatio mala, quæ potest accusari, & puniri criminaliter in hoc seculo. c.Apostolus lxxj.dist.& gl.in c.p̄ctm̄ de reg. iur.lib.vj.& Fel.in c.testimoniū col.iij.de testib. Et quod vsura dicatur crimē,apparet ex ordine tituloꝶ,& rubricaꝶ in decretalibus, q̄a post titulum de furtis,est situatus titulus

119 de vsuris imediate. †& dicit Abbas ibi in continuatione rubricæ, quod vsura est spēs rapinæ,&ꝑꝑea continuatur cum rubrica de

120 furtis.†Et dicit Ioā.And.in c.p̄ctm̄ de reg. iur.lib.vj. quod nō reperit maius malū,quā sit vsura,& idē tenet Ioā.de Ana. in c.j.in fi. de vsur.vnde seq̄tur ꝯñtia necessaria,quod si est crimen, debet aliqua condigna pœna puniri,q̄a si non puniretur,esset contra publicā vtilitatē, & impunitas pareret ausum ad maius malū,& delicti multiplicationē, vt inq̄t

121 Seue.†Sexto adducitur,q̄a oīs ille qui delinquit contra ꝓceptum legis, debet puniri pœna arbitraria, qn̄ lex non statuit aliā pœnam certā gl.est & ibi Bar.in l.nemo martyres,C.de sacrosan.eccl. & gl.in cl.ij.in fi. in vers.sanctioni de vita,& ho.cl.& Alex.in addi.ad Bar. in l.hodie,ff.de pœnis vbi dicit,ꝙ venire ꝯtra ꝓceptū legis,est pœna arbitraria sed certū est, ꝙ cōmittere vsuras, est facere ꝯtra ꝓceptū legis, q̄a oī iure sunt ꝓhibitæ, vt no.doc.in rub.C.&extra de vsur.ergo deb

vsu

vsurarius puniri pœna arbitraria,q̄a venit cō tra p̄ceptum legis,per p̄dicta,& not.Bar.in l. legis virtus,ff.de leg.& hr̄ p Abb.Fel.&doc.
122 in c.ij.de maio. & obe. †Septimo adducitur,q̄a q̄n casus est dubius,&sunt opiniones hincinde , debemus sequi in dubio illā opinionē . quæ magis fauet publicæ vtilitati,& magis coheret regulis iuris cōis,vt not.Bar. & doct.in l.j.in prin.ff.sol.mat.& est text. & ibi Bart.in l.j §.fi.C.de cad.tol. Pro hoc est tex.formalis,in lege,hoc modo,ff.de ꝯdit.& dem.sed hic stātibus istis duabus opin.cōtrarijs,magis fauet publicæ vtilitati ista opin.q̄ tēdit ad puniendū delicta pœna ꝯdigna,quā alia opin. q̄ inducit impunitatē,& auget materiā delinquēdi,ergo ista opin.est amplectēda,q̄a magis adhæret regulis iuris,q̄ sunt,vt oīa crimina habeāt suas pœnas,l.sancimus, C.de pœnis,& l.si o pis,eo.tit. & tāto magis ꝓcederet hæc opin.hodie in regno,vbi iure municipali ꝯstōnum vsuræ criminaliter puniūtur.&sic,q.ꝗ deficit in pœna iudicis ecclesiastici,pōt supplere p secularē,prout fuit dictū supius,&tenet Gem.in c.j.de vsur.lib.vj. Et ad p̄dicta facit tex.in c.statuimus, in fi.de mal.vbi cōtra blasphemātes,statuitur pœna
123 pecuniaria vltra alias pœnas spūales. †Et retēta ista parte,quæ vr̄ verior, & magis iuri cōsona,non obstāt,ea quæ in ꝯtrariū adducebant : maxime p Phil.Dec.in d. suo cons. clxx. Et primo,in quantū dicit,ꝙ vsurarius petit vsuras ex ꝯuētione,& voluntate partis ꝓmittētis.vnde nō debet dici in dolo,nec in crimine punibili, ex quo nullā iniuriā facit volēti,q̄a lex prohibens vsuras,prohibet eas recipi ēt à sponte soluēte,q̄a is,q̄ soluit, nō peccat,sed tn̄ is,qui recipit vsuras,gl.est in c. debitores,in vers.reddere,de iureiur.vnde in materia vsuraꝝ,tota ꝓhibitio legis est in recipiēte,vt in c.cōsuluit de vsu,& ideo nō ꝯsideratur volūtas soluentis,q̄a siue soluat volūtariæ,siue nō,semper peccat recipiēs:&venit contra p̄ceptum legis.Vnde merito puniri debet: & tāto magis,q̄a semper p̄sumitur
124 debitor inuitus soluere. † nā soluēdo vsuras vr̄ sibi eruere oculū,vt dicit gl.in l.j.ff. de sol.&Bal.in l.indebitas,C.de vsu.Sic in simili videmus in quolibet actu à lege ꝓhibito, ꝙ nō excusat volūtas partium,q̄n remaneat ꝓhibitio,&sortiat pœna legalis suū effectū, l.nō dubiū,C.de leg.Non.n.excusat adulter si nō dicat se adulterasse mulierē volentē,q̄n habeat pœnā legalem. Dato.n.ꝙ non offendat ꝓximum ꝑ eius voluntatem,tn̄ offendit remp.quia attētat actum à iure prohibi-
125 tū,& pœnalem. †Non obstat,d.c.cū tu.de vsur.inquātum fuit pōderatum in tribus locis,vt supra,q̄a totum illud capitulū loqtur de pœnis Lateranēsis ꝯsilij, inductis ad restitutionem vsuraꝝ,ciuiliter tn̄,vt patet ibi.in prin. & illud quod dr̄ in d.vers.illi aūt.s.ꝙ si vsurarius est paup,non punitur,ꝯfirmat hūc intellectum,q̄a si ille pœnæ sunt inductæ ad cōpellendū vsurariū ad satisfactionē,cessante satisfactione ꝑ paupertatē, cessant ēt illæ pœnę,& similiter facta restōne,cessant,vt dr̄ ibi,in fi.quia cessat pctm̄, quo ad Deū, & illæ pęne solum respiciūt aīam,&corruptionem pctōris, sed quatenus fuit offensa resp. p patrationem delicti,& receptionem vsurarū,requiritur alia satisfactio p pœnā criminalē,vt pluries fuit dictum superius,vn̄ quia illa nō est naturalis pœna delicti nec sufficiēs,sed solū tendit in fauorē priuati,vt vsuras accipet,dicēdū est posse irrogari aliā pœnā sufficiētem arbitrariam,pro eo,quia fuit ꝯtrauentum p̄ceptis iuris diuini,& canonici pro satisfactione reip.l.licitatio,§.qꝺ illicite,ff.de publ. & per ea, q̄ plenè dixi supra,ꝙ q̄n est actū ciuiliter de delicto ad rei restō-
126 nē pōt ēt agi criminaliter. †Venio ad secūdum dubium principale hꝰ qō.s.an hodie in regno possit iudex inquirere ex offō contra vsurariū,nemine accusante . Et licet per ꝯst. vsurarioꝝ,istud crimen dicat esse publicum, adeo ꝙ quilibet de populo admittitur ad accusandū,siue denunciandum,vt ibi hr̄,tn̄ est correptum per ritū magnæ curiæ in nu.14. qui incipit.Item ꝙ nullus laicus,&c.quo cauetur,non admitti quē ad accusandū de aliquo crimine,nisi suā vel suoꝝ iniuriam ꝓsequatur . item hodie curia secularis in regno non posset ex offō inquirere de tali crimine, nisi interueniat accusatio in forma , adeo ꝙ non sufficit sola denūciatio,vt est alius ritus magnæ curiæ,in nu.15.incipiēs. Itē ꝙ nullus admittat,&c.&sic remanet ꝯclusio,q̄ hodie in regno iudex secularis non pōt ex offō inquirere de crimine vsuraꝝ , nisi appareat accusator,qui suā vel suoꝝ iniuriā prosequatur,& ita tenet Par.in tract.synd.in ver.inq. col.iij.vers.&hodie ī regno sunt sublatę,&c.
127 †An aūt in crimine vsuraꝝ stantibus indicijs possit deueniri ad torturam, vide Soc.tenentem,

nentē,quod sic in ꝯſ.ccxix.col.fi.in ij.vol.& Ioā.de Ana.in c.quia i oibus col.xix.de vſu. puto tñ, quod in hoc regno non poſſit dari tortura in crimine vſuraꝶ, ex quo vbi irrogatur pœna publicationis bonoꝶ,nō irrogantur tormēta quia non censet pœna vltra relegationē,per c.regni,quod incipit,tormenta ita tenet Paris in tract.ſind.in verſ.tortura in c.an in cauſa pecuniaria &c.ſed ꝓ crimine vſurarum,eſt pœna publicationis bonorum,vt in conſt. vſurariorum, ergo &c.

128 SECVNDVS †caſus principalis, in quo ꝑmittitur inquiri ex offō, eſt in oī delicto, quod cōmittitur per cōſpirationem,vt qñ plures ꝯſpirant ſeu cōiurant ad aliquod malū ſimul tex.eſt:& ibi Bal.in l.j.C.de mo

129 nopolijs. †Quę aūt ſit pœna iſtoꝶ ꝯſpirātium ſeu facientiū conuenticula.Dic qđ diuerſæ pęnæ ſunt ſtatutæ ꝑ diuerſas leges in iure.Primo.n.eſt pœna exilij,& publicationis bonoꝶ,quam imponit d. l.j. C. de monopol.Secūdo,eſt tex.in l.denūciamus,C.de his,q ad eccl.ꝯfug.vbi imponit pœna vltimi ſupplicij.Tertio,eſt tex.in c.j.§.conuenticulas de pace iur. fir. vbi ſinguli coniuratores puniunt ad vnā librā auri.Quarto,eſt tex.iūcta gl.in l.q illicitū,ff.de colleg.illi,vbi imponitur pœna legis Iuliæ maieſtatis. Quinto,eſt tex.in l.ij.C.de ſedit.vbi imponit pœna grauiſſima, & ſic pœna mortis ꝯtra iſtos ſeditioſos,turbātes publicā pacē,de qbus ēt loqtur tex.in l.ſi quis aliqd,§.auctores,ff de pœnis,& hr in c. ſeditionarios,& ibi Arch. xlvj.diſt.Sexto,eſt tex. in l. aut facta in prin. ff.de pœnis. vbi non ſtatuit certa pœna ꝯtra cōiuratores,ſed puniunt ꝑ qualitate delicti & euētus,vnde innuit ille tex.qđ iſta ſit pęna arbitraria,& variabilis,ſm delictia trocitatē &ꝑ illum tex puto diſtingui debere oēs pœnas ꝓdictas, ſm facti accñtiā & qualitatem.

130 †Scias tñ ꝙ qñq; iſtæ ꝯuēticulæ ſunt licitæ,vt qñ fiūt ad bonū finē,& tūc nō puniunt nec pñt inqri,imò tunc ſunt oī iure ꝑmiſſæ tex. eſt in c. ſanè xvj.q.vij. & tenent And. de Iſer.Bal.Aluar.&Card.in d.c.j.§.conuēticulas,&Arch.in c.ꝯiurationū,& c. ſi qs xj.q.j. & Pet.Phil.Cor.in ꝯſ.ccxvj.in iij.vol.& Ioā. de Ana.in rub.extra de ſciſma.col.j.in fi.In dubio aūt ſemper pſumitur fieri ad malum ex quo ſunt de gñe prohibitorum,ſm doc. in locis prælleg. & Archid. in c. illud col. pen.xxiij.diſt. vbi plus dicit,quod ēt ſi cōtra nocentem ſit conſpiratum,ſemper præſumitur ad malū idē tenet Lucas de Penna in l. magiſtros col.fi.C.de ꝓfeſ.& medicis lib.x.

ADDITIO Vide oino Aymo. Craue.in conſ.iiij.per totum,vbi pulchre. P.F.

131 †Tertius caſus eſt, qñ eſt vendita ancilla ſub pacto,ne ꝓſtituatur,alias ſit libera,nam ſi emptor nō obſeruat pactū,iudex inqrit ex offō,&facit illam exhiberi,vt perueniat ad libertatē.Tex.eſt,& ibi Bal.in l.mulierē. C.ſi

132 māc. ita venie.ne proſtituatur. †Quartus caſus eſt in oi cā miſerabilium perſonaꝶ.nā in ea poteſt ex offō procedere,ēt ad priuatā vtilitatem,ſm Bal.in d.l.mulierē,&Bar.in l. iiij.§.hoc aūt iudicium col.j.in v.opp. & ibi ēt Alex.in j.col.ff.de damn.inf.& Alex. in l. j.col.j.ff.de iur.om.iud. & Bal.in c.j.§.iniu. col.pen.de pac.iur.fir.& Abb.in c.ad nſam, col.ij.in fi.el ij.de iureiur.Pro hoc eſt tex.i l. nec quidq̄,§.aduocatos,ff.de off ꝓc. vbi iudex ex offō pōt dare aduocatos miſerabilibus perſonis. Quod corroborat ex his,quæ hñr in cap.regni,quod incipit ne tuoꝶ,&alio,quod incipit ſi ꝑm.vbi datur ptās iudicibus inquirendi pro iniuria illata pupillo, & vidue,& ſic miſerabilibus perſonis veꝶ illæ ſunt literæ arbitrales. tamen hoc eſt cautū

133 ēt iure cōi,per prædicta.†Hoc ſanè intelligo, qñ ſumus in pupillo, & vidua paupere, quia tūc numerantur inter ꝑſonas miſerabiles,alias ſecus,ita tenet Abb. & ibi ēt Bar.in

134 addi.in c.ſignificantibus,de off.del.†Quintus caſus eſt in his,quæ notorie liquent iudici ex actis. nā in his pōt inquirere,& ſupplere ēt parte non petente,ſm Alex. in l. j. C.vt quæ deſunt aduo.& ꝑ doct.in c.ſignificauerūt de teſt.& no.Fel.in c.ex tenore col. fi.de reſcr.& eſt tex. cum gl. in l.ij.§.fi.C. de temp.app.& gl.in l.filius,§.veterani,ff.de ꝓcur.

135 †Sextus caſus eſt in oi cā pia pōt iudex tam eccleſiaſticus,quā ſecularis inqrere & procedere ex offō in cauſis pijs,& eccleſiarum. nam ēt pro iuribus eccleſiæ pōt iudex inquirere,& gñaliter in oibus cauſis concernentibus periculum aīæ,vt ſuper pœnitētia imponenda,poteſt iudex inquirere, vt euitetur peccatū ita hęc oīa tenet Abb.in c.ad noſtram el ij.col.ij.de iureiur.& not.Bal.in d.l. mulierem. C. ſi manc. ita venie. ne proſt.&

136 hñr in c.j.de off. ord. †Septimus caſus eſt, qñ epiſcopus habet ſuſpitionem de parentela inter ꝯiuges, quia pōt iudex eccleſiaſticus inquir

inquirere de impedimento quolibet matrimonij ad faciendum ipsum separari, tex.est in c.porrò, in fi.& ibi Abb.de diuor.& not. gl.in c.j.ver.canones,de offic.ord.& Abb.in d.c.ad materiam, el ij.col.ij.& hñr in c.eps,
137 in sinod.35.q.vj. †Octauus casus est, nam põt iudex ex offi. inqrere de iuribus principis,tex.est in l.pen.& fi. C.de bon.vac.lib.x. & Abb.in d.c.ad nr̃am,el ij.de iureiur.& tex.
138 in l.si quis intra,C.de bon.prescr.† sic ẽt de oĩ pecunia fisco applicanda, inqrit ex offõ, ẜm Bar.in l.si quis reum, in fi.ff.de cust.reo. & Bar.& Alex.in l.ij.§.Senatus, ff.de iure fi-
139 sci. †Nouus casus est,nam iudex ꝓp magnum scandalum euitãdum, põt ex offõ inqrere & prohibere, ne scandalum cõmittatur absque accusatore. ita tenet Cyn.in l.j.in fi. C.de monop.& Bal.in l.mulierem,C.si mã-
140 ci.ita venie.ne prostit. †Decimus casus est, potest iudex gñaliter inqrere in prouincia vel ciuitate,quam regit,cõtra oẽs malefactores,vt purget ipsam malis hoibus pro quiete publica,text.est in l.iij. & l.congruit,ff.de
141 of.præsid. † Vndecimo,inqrit iudex ex officio de oĩ crimine & iniuria cõmissa contra ecclesias & ecclesiasticas ꝑsonas, & similiter de oĩ crimine cõmisso in ecclesia,text.est & ibi Bal.in l.si quis in hoc genus,C.de epis.&
142 cler. †Vnde in oĩ crimine sacrilegij inqri põt ex offõ:per dictum tex.nam omnis iniuria facta in clericum, dr̃ publicum crimẽ, & quilibet põt accusare,& iudex ex offõ inqrere,ẜm Bar.in d.l.si quis in hoc genus, & Ias.
143 in l.prouinciali,§.fi.ff.de oper.no.núc.† nã iniuria facta clerico, dr̃ facta Deo,& totã ecclesiam tangit: ẜm gl.in c.nonnulli, iij.q.j. & hr̃ in c.accusatio.ij.q.vij.& est text.& ibi Abb.in c.ij.de fo.comp.& Abb.in c.cum sit
144 gñale,col.ij.eo.ti. † vnde patet ex p̃dictis, ꝙ etiam de blasphemia Dei põt inquiri, & quilibet accusare, qa illa est vera offensio in Deum,vt no.Bar.in l.j.c.ij.de pub.iud.tex.in auth.vt non luxurientur,etc.per totum & in
145 auth.aleaꝶ vsus,C.de relig. † Duodecimo inquirit iudex, qñ heres fecit inuentarium, & creditores dñt plus esse in bonis,quam sit descriptum in inuentario,nam põt iudex instantibus creditorib.inqrere & accipere probationes de domo hr̃dis,torquẽdo ẽt seruos hr̃dis,text.est,& ibi ꝑ doct.in l.fi.§. licentia. el ij.C.de iure delib.Veꝶ ista inqsitio nõ est ex mero offõ,quia fit ad instantiã creditoꝶ,
146 vt ibi. †Decimotertio,inquirit iudex in cã naufragij, & in oibus causis dependentib. à naufragio, & ꝯtra surripientes bona naufragoꝶ, & inqsitio talis fit leuato velo & summariæ tex.est,& ibi per doct.in l.quoties,&
147 l.de submersis,C.de nauf.lib.xj. †Decimoquarto,inqrit iudex ex offõ, ẽt nemine accusante ꝯtra tutorẽ suspectũ,& põt ipm ex offõ remouere,si suspectũ inuenerit,tex.est & ibi Bart.in l.iiij.§.p̃terea, ff.de susp.tut.& põt in ista inqsitione se informare ꝑ depõnẽ seruorum pupilli.l.fi.in prin.ff.de susp.tu.&iste est casus spãlis fauore pupilli, in quo iudex inqrit ad priuatam vtilitatẽ,vt d.§.p̃terea. qa regulariter est ꝯtrariũ.s.ꝙ ad priuatã vtilitatẽ inquiri non põt,ẜm Bar.& ibi Ang.in trac. malefi.in c.vers.incẽdiario,col.ij.& no.doc. in c.exhibita.de iud.&fuit dictũ supra in p̃cedenti ch.ver.x.principaliter,etc. & Bar.in l.si
148 vacantia,C.de bon.vac.lib.x. †Decimoqnto,inquirit iudex ex offõ contra producentẽ scripturam falsam,vel suspectã in iudicio,& põt ipsum punire ex sola suspicione scripturæ,nisi probet illam esse veram,tex.est & ibi Bal.& Sal.in l.iubemus,C.de probat.& dicit
149 Bal.in l.fi. † ꝙ scriptura reddit̃ suspecta eo ipso, ꝙ habet aliquã rasurã in loco suspecto & nota vnũ bonũ casum, qui millies euenit in iudicio,ꝙ iudex põt punire de falso ꝓducẽtem scripturã suspectã, licet nõ clare probet̃ ꝙ sit falsa,& hoc est spãle,qa in alijs criminibus debent esse ꝓbões luce clariores,l.fi. C.de prob.Hic aũt sola suspicio transfundit onus probandi contrariũ,in ipsum ꝓducentẽ & suspicio ꝓ veritate hr̃. ita dicit Luc.de pœn.in l.si vac.col.ij.vers.est etiã in eo aliud
150 spãle,etc.C.de bon.vac.lib.x.†Decimosexto,inqrit iudex incidenter cõtra testes deponẽtes falsum,vel vacillãtes in iudicio, & põt illos ex offõ punire,tex.est & ibi Bal.& doc. in l.nullũ,C.de test.&in c.super his,de pœn. & no.Bar.in l.iij.§.p̃terea,ff.de suspe.tuto.& idẽ esset in ꝓducere falsos testes,ꝙ possit puniri ex offõ,per ea q̃ dixi in versi.p̃cedenti,de producente falsam scripturã,& per ea q̃ dicã
151 infra proximo vers.†Decimoseptimo,inqrit iudex ex officio gñaliter de omni delicto cõmisso coram se vel in iudicio incidẽter dũ ipse cognoscit de aliqua p̃cipali cã, hoc.n. operatur cõtinentia cãæ, ita dicit Bal.in d.l. iubemus,col.ij.in fi.vers.v.C.de ꝓ.& Bar.in d.l.iij.§.præterea, & ꝓbatur in d.l.nullũ, &

not. Bar. in l. ij. §. si publico, col. iij. ver. iiij. regula, &c. ff. de adult. & in l. si qua pœna, ff. de
152 ver. sig. † Decimooctauo, inquirit iudex de iuribus ecclesiæ, & de bñficio ecclesiastico, quia pôt inqrere ꝯtra possessorẽ beneficij, vt doceat quo titulo possidet, & similiter ꝯtra possessorẽ alterius rei ecclesiasticę. Ita tenet Inno. in c. ad nr̃am, el ij. de iureiu. & Bald. in l. ciu. C. de fur. & Bal. in l. sanc. C. de sac. ec. & Bal. in l. cogi. col. ij. C. de petit. her. & in l. ij. C. qũo, & qñ iud. & no. gl & doct. in c. j. de regur. iur. lib. vj. & pôt excõicare, c. dilecto, de
153 sen. excõ. lib. vj. † Decimonono, inqrit iudex in oĩbus casibus, in quib. accusator non probans, excusatur à pũmpta calũnia, q numerantur per gl. in l. athletas, §. calum. ff. de his, qui no. inf. ita dicit Bart. in d. §. calumn.
154 † Vigesimo, inqrit iudex ecclesiasticus contra tenẽtes bona, q̃ debẽt distribui pauperib. vel ad alias pias cãs, ẽm Bar. in d. l. si vacãtia. & facit hoc contra hr̃des non adimplẽtes legata pia iuxta no. in auth. hoc amplius. C. de fideic. & Bar. in l. nec quidq̃, §. fi. ff. de offi. ꝓconf. & in l. seruo alieno, in prin. ff. de leg. j. & Bart. in l. Quintus, ff. de an. leg. & in l. ser-
155 uos, ff. de ali. leg. † Vigesimoprimo, inqrit iudex ex officio de ꝓbitate vitæ, de idoneitate & morib. alicuius eligẽdi, promouẽdi, vel ordinandi. Item qñ visitat eps ecclesias. facit hmõi inquisitiones cõtra clericos prout de his dixi supra, circa principium huius se-
156 xtæ partis, vers. iiij. modo, & vers. seq. † Vigesimosecundo, inquirit iudex de oĩ crimine, vbi interuenit accusator, qui colludit seu ꝑuaricatur, tex. est in l. fallaciter, C. de abol. per quẽ ita tenet Bal. ĩ d. l. iubemus, col. j. C.
157 de ꝓb. & vide quod dicã infra vers. xlij. † Vigesimotertio, inquirit iudex contra calũniatorẽ, ẽt nemine accusante. ita declarat Bart. in l. j col. j. ad turp. & ibi proprie est tex. in §. j. & rõ est, quam supra dixi. s. quia istud dictũ calumniæ cõmittitur corã iudice. Vñ merito iudex inqrit, vt dixi supra, versi. xvj. & xvij. & ita dicit Bar. in d. l. j. col. j. & tangunt Bald. & doct. in l. j. C. de calum. & Bart. in l. ij. §. si publico, ff. de adul. col. iij. ver. iiij. regula, etc.
158 † Vigesimoquarto, inquirit iudex pp incidentem qõnem, vbicunque. n. incidenter cognouit de crimine, potest de illo inquirere, text. est in l. pen. C. si aduer. liber. per quẽ ita tenet Bar. in d. §. si publico, col. ij. in fi. ver. ij. regula, &c. & vide omnino Bal. in l. quod cui
159 tandi, C. de cond. ob turp. cauf. † Vigesimo quinto, inqrit iudex ex offõ de iniuria facta scholari, & in isto casu est spãle, quod iudex sine accusatore iqrat de priuato crimine. ita tenet Bal. in auth. habita. col. vj. seqtur vers. aliàs scituris, etc. C. ne fil. ꝓ pa. vbi plus dicit q̃ solus rector ciuitatis vel ꝓuinciæ inqrit,
160 nõ aũt eps, nec doct. legẽs. † Vigesimosexto, inqrit iudex de delicto cõmisso per suum officialem in offõ, & tũc indistincte iquirit. Si vero extra offm̃ deliquit, tunc inquirit ita demum, si est notoriũ, & non aliter, ẽm Bar. in l. si quis forte, §. j. ff. de pœnis, & vide tex. cum ibi not. ꝑ doc. in l. ij. C. de spor. & quod
161 no. Bar. in l. senatus, ff. de off. ꝓcsi. † Vigesimoseptimo, inqrit iudex cõtra faciẽtem iniuriam suis officialib. vel famulis: dũmõ crimen sit notoriũ, aliàs secus, qa esset suspect' sed notorietas facit cessare suspicionem, ẽm
162 Bar. in d. l. si qs for. §. j. ff. de pœn. † Vigesimooctauo, inqrit iudex de oĩ crimine notorio, tex. est, & ibi plenè Bal. & Sal. in l. ea quidem, C. de accus. & And. de Iser. in const. humanitate, col. ij. & hr̃ in l. j. C. de custo. reor.
163 † Vigesimonono, inqrit iudex spãliter de oĩ crimine sup quo ꝓcessit, primo inquisitio gñalis ad inueniendos malefactores, & purgandam ꝓuinciam malis hoibus, iuxta l. cõgruit, ff. de of. præsi. nam illa inqsitio, dr̃ præparatoria ad spãlem, & frustra fieret, nisi contra maleficos reptos deueniretur postea ad particularẽ inqsitionem. ita dicit Bal. in l. iubemus, col. ij. versi. & est sciendũ, &c. C. de ꝓbat. & Bal. in l. ea qdem, col. vij. versi. iij. &c. C. de acc. & Bar. in l. ij. §. si publico, col. iij. in princ. versi. iij. regula, etc. ff. de adul. ꝑ hoc est tex. in l. iiij. §. mandatis, ff. ad leg. Iul. pecu. & Bal. in l. ꝯgruit, in j. lec. & Abb. in c. bonæ. el j. col. iij. in vj. not. de elect. & ꝓdicta declara
164 & limita, vt inf. ver. 36. † Trigesimo inqrit iudex de inimicitijs & guerris, quæ vigẽt in ciuitate inter particulares ciues, ex qbus potest turbari respubl. & deueniri ad arma, nã tunc pôt iudex compellere partes ad pacem ex suo offõ, ẽm Bar. in l. congruit, in fi. ff. de of. pſidis, & Bal. in l. cum affirmes, C. de lib. cauf. Et de hac materia, qñ iudex posset compellere partes ad cõcordiam in ciuili vel criminali cã, vide Bal. & Mod. in l. quidam æstimauerunt, ff. si cer. pet. & Bal. in l. ex stipulatione, C. de sent. & prædictis adde tex. in l. j. §. quies, ff. de offi. præfec. vr. & Alex. & Paul.
de

de Cast.& doct.in l.qui bona,§.si quis iuxta
165 ff.de dam.infect.† Trigesimoprimo, inquirit iudex cõtra filium, q impias manus in patrem vel matrem iniecit, vel si ipsos parẽtes contumelijs affecit,quia tale delictũ vindicari spectat ad publicã vtilitatem,tex.est in l.j. §.si filius, ff.de obsequijs à libe.pat.præstan.
166 † Trigesimosecũdo, inquirit iudex ꝯtra custodem carceris, q precio corruptus, dimisit carceratũ sine vinculis, vt fugere possit vel passus fuit introduci ferrum, vel venenũ in carcerem,tex.est in l.carceri, ff.de custo.reo.
167 † Trigesimotertio,inqrit iudex cõtra lenones,q mitunt mulieres ad luxuriã illicere, & dñr deuastores castitatis . vñ iudex põt illos de ciuitate expellere & punire, vt in auth.de leno,§.sancimus , & ibi Ang.vbi plus dicit, ꝙ is,q decipit mulierẽ cũ promissione pecuniæ & sub tali ꝓmissione vel datione ipsam adulterat·punit̃ pœna statuti loquẽtis de adulterante inuitã mulierẽ . Nã inuita dr̃ mu-
168 lier,q decipit̃ sub auri ꝓmissione.† Trigesimoquarto , inqrit iudex de crimine lenocinij sine accusatore, ꝑ tex.in l.ij.§.si pub.ff.de
169 adul. † nam illud crimen reputatur maius adulterio,ẜm Ang.in tract.mal.in vers. (che
170 me hai adulterato etc.)in fi. † sed pulchrũ dubiũ est an de crimine adulterij possit inqri ex offõ nemine accusante. Ang.in d.versi. (che me hai adulterato,etc.)col.iij.vers.qro, an de adulterio,etc.tenet ꝙ sic,ex quo est crimen publicum,per d.§.si publ.Contrariũ dr̃ in decis.clxxvj.consi. Neap.vbi dr̃.ꝙ de adulterio non inqritur ex offõ, nisi qñ esset notorium,& hanc opin.tenet Matth.de affl.in const.legũ asperitate, col.iiij.vbi distinguit. Aut præcessit accusatio mariti vel alterius, & postea desistit,& tũc iudex inqrit.aut nulla occasio ꝓcessit,& non põt inqrere,ne habeat fędare cõnubia matrimonij,iuxta l.constante,ff.de adulteri.& l.quãuis adulterij, C. de adult.veꝝ in regno est lr̃a arbitralis, quæ incipit. Ne tuoꝝ qua cauetur, ꝙ iudex põt inquirere de oibus criminib.irrogantib. pœnam mortis naturalis vel ciuilis, vel mẽbri abscissionis.vñ is qui hr̃et concessionem literaꝝ arbitraliũ : posset in regno inqrere de crimine adulterij, cũ ꝓ eo sit pœna mortis, vt d.l.quãuis adulterij,in fi.& no.And.de Is.
171 in d.const.legũ asperitate.† Trigesimoqnto,inquirit iudex de oĩ crimine in quo quis reperit̃ in flagrãti ꝑ officiales curiæ: puta in actu delinquẽdi.ita tenet And.de Iser.in cõsti.regni , q̃ incipit,humanitate, col.ij & iij.
172 † Trigesimosexto, inquirit iudex gñaliter in regno contra hoies malæ vitæ: vt dixi supra ver.x.& xxix.hoc addito, ꝙ de iure ꝯstõ-
173 num regni, † qñ venit iudex in prouincia vel ciuitate,põt facere edictũ , ꝙ oẽs q senti unt se offensos debeãt cõparere corã eo inf. talem terminũ ad qrelandũ,& similiter oẽs testes,q hñt aliquem notitiã de crimine alicuius & de mala vita alicuius, cõpareant ad deponendũ testimoniũ veritatis cõminatio
174 ne,ꝙ elapso termino nõ audient: † & illa iquisitio gñalis potest fieri quoties iudici ꝑlacuerit,& ꝑ eã deuenit postea ad spãlem:vt dixi supra,ver. xix. Ita hęc oia tradũtur in ꝯst. inqsitiones & const.seq.q̃ incipit,hi, q,verũ per capitula regni est nouiter ꝓuisum,ꝙ istę inquisitiones gñales nõ fiãt,nisi semel in anno,&quod nõ descendatur postea ad spãles, nisi in casibus,de qbus licitũ est inqri de iure, & nisi ex mandato principis in alijs non permissis,& de hoc est cap.regni,ꝑ quod datur optima limitatio ad mãm, l.ꝯgruit,ff.de of.pręsi.& ad ea,q dixi supra, in versi.29.s.ꝙ non , ad oia crimina est ꝑparatoria inqsitio gñalis . nam si ꝑ inquisitionem gñalem iuueniretur qs in tali delicto,de quo non põt de iure inqri,nihil ꝓdest dicta inqsitio,qa non erit sufficiẽs ad deueniendũ ad spãlem , quia aliàs de facili fieret fraus legi , & de oĩ leui crimine posset inqri faciendo primo gñalẽ inqsitionem,ꝓut hoc ẽt dixi supra,in tertio requisito,ad inqsitionem,in viij. limitatiõe,
175 in fi. † Trigesimoseptimo,iquirit iudex de crimine læsæ maiest. perpetrato cõtra personam principis vel suoꝝ collateraliũ.Tex.est in consti.hi,q.§.de spãlibus,& hoc est ẽt prouisum de iure cõi per extrauag.ad reprimẽ-
176 dum † Trigesimooctauo,inquirit iudex sine accusatore contra famosos latrones,&fures,aggressores strataꝝ,latitãtes in siluis , & alios similes,& ipsos punit sine ordine iudiciario,vt d.const.regni , q̃ incipit , iustitiarij nõ ꝑ calendas , & est ẽt ꝓuisum de iure cõi ꝑ l.capitaliũ, §.famosos, & §.grassatores,ff.
177 de pœn.& l.ꝯstões,ff.de appel. † Trigesimonono,inquirit iudex cõtra inobedientes et turbantes suã iurisdictionẽ, et cõtra rebelles et ꝯtumaces ad pœnas ltimas,et mulctas imponẽdas, vt probat̃ in l.ij.C.de spor.et in l.j.per totam, ff.si quis ius di.nõ obtempera

uer.& per Bal.in d.l.iubemus,col.ij.in fi.ver. vj.C.de ꝓbat.& hr̃ plenè in cõsti.pœnam eo rum,& ibi per And.de Iser.i l.eos, C.de mõ mul.& in toto tit.ff.de reqren.reis,& in l.ad
178 dictos,C.de episc.aud. † Quadragesimo,in quirit iudex contra socios criminis in casib. in quibus licita est interrogatio de socijs, q̃ numerant per gl.in l.fi. C. de accus.ita dicit
179 And.de Iser.in d.const.hi,qui. †Quadrage simoprimo, inquirit iudex de homicidijs & dãnis clandestinis,& ibi nullus accusator ap paret,& hoc est nouiter ꝓuisum ꝑ duas ꝯst. regni,videlicet,per ꝯst.super incisionib.&cõ stit.si dãna,& ibi ꝑ And.de Iser.& sunt duo capitula regni,vnũ videlicet,in nu.24.& in cipit clandestinis . aliud in num. 155. & in cipit, ꝯstõnem diui pr̃is.Est ẽt aliud capitu lum regni limitans,& declarãs,qñ habet lo cum pœna homicidij clandestini,in nu.114. &incipit,item statuimus,ꝙ pœna etc.quo ca uetur dictã pœnam tunc hr̃e locũ,qñ homo reperitur mortuus:secus,si repitur viuus,li-
180 cet vulneratus.†Quadragesimosecũdo,in quit iudex de oĩ crimine, in quo interuenit accusator & pẽdente accusatione in iudiciũ deducta morit:nã iudex ꝓsequit ex offõ, ne delicta remaneãt impunita. ita tenet Bart.in l.iij.§.j.col.fi.ff.de lit.agno.per l.defuncto,ff. de pub.iud. & l.pen.in prin.& ibi Bar.eo.ti. & tenet Bar.in simili de accusatore abñte in l.inter accusatorẽ, ff. de pub.iud.& hr̃ in c.j. & ij.de col.de reg.&hic potes cumulare oĩa, q̃ dixi supra de accusatore desistente,vel col ludente,vel trãsigente,& de alijs quã plurib. q̃ plenè cumulaui supra in viij.reqsito ad in
181 qsitionẽ,cũ suis fallẽtijs. †Quadragesimo tertio, inqrit iudex suꝑ necessitate ciuitatis & ciuiũ subditoꝶ,maximè tp̃e caristiæ & ne cessitatis,cõpellendo dños ad vẽdendum fru mẽtum & annonã iusto p̃cio, l.j.§.fi.ff.de of fi.præf.vr. & ibi Bar.& tradunt Mod.in l.nec emere,C.de iure delib.non tñ põt cõpellere illos,q hñt frumentũ solum ꝓ victu suo,qa ordinaria charitas, incipit à seipso,l.præses. C.de seruit.& aqua.ita dicit And.de Iser.in proœ.const.col.j.vbi allegat illud in euang. Matth. Ne forte nõ sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes,& emite vobis,&c.
182 †Quadragesimoquarto,inquirit iudex cõ tra aduocatos & ꝓcuratores calũniosos & tumultuosos, & male se versantes in eoꝶ of ficio,vel si sunt infames.nã põt illis interdi- cere,ne postulent & ꝓcurent,& põt eis ꝓhi bere oẽs actus forenses,vt d.l.j.§.fi.de of. pf. vr.& in l.moris,in prin.& §.j.ff.de pœn.& l. j.§.remouet,ff.de postu.& l.quos ꝓhibet,eo.
183 tit.†Quadragesimoqnto, inqrit iudex de defensionib.rei in criminalib.ex suo offõ,ẽt si reus nõ defendat,põt,imò tenet iudex per qrere suas defensiones ex offõ, ad innocẽtiã suã probandã.tex.est & ibi Bar.in l.si nõ de- fendantur,ff.de pœn.&Bar.in l.j.§.fi.ff.de q̃- stion.& in l.iiij.§.hoc aũt iudiciũ, col.pe.ff. de dã.inf.& plenè in sua disputatione,q̃ inci
184 pit,iudex maleficioꝶ,&c.†Quadragesimo sexto,inqrit iudex supplendo de facto,& te- stes ꝓducẽdo in oibus casib. in qb.põt ꝓce- dere ad diffinitiuã s̃niam contra añtem, siue in ciuilibus,siue in criminalibus, s̃m Bar.in l.auth.q̃ semel,col.j.ꝑ illũ tex. C.qũo & qñ iudex & in l.ampliorẽ,C.de app.& Bar.ple- nè in d.l.iiij.§.hoc aũt in iij.q.j.ff.de dã.inf. Ex quo infero,ꝙ cũ hodie in regno non re- qratur litis ꝯtest.in causis ciuilibus , qa reo citato cõtumace, ꝓcedit instãte actore ad da tionem termini ꝓbatorij in cõtumaciam,& proceditur ad diffinitiuam ẽt contra abñtem vt dictat regia prag.q̃ incipit,Relatione,seq tur ꝙ in oibus causis ciuilibus abñte reo põt iudex supplere de facto, & ex suo offõ inqre re ꝓbõnes rei absentis,& illas producere,vt veritatẽ inquirat tã in cã principali, quã ap- pellationis,tex.est in d.auth.q̃ semel.ibi,ve- ritate ꝑqsita,etc.& in d.l.ampliorẽ,in princ. iuncta glo.in versi.adimplere,& no.pulchre Bar.in d.§.hoc aũt in iij.q.p̃ricipali,& Abb. in c.cãm,col.fi.de dolo & cont. Quod not. perpetuo qa pauci aduertunt. & ꝑ hoc pos- ses saluare iudicem, vt nõ possit allegari su- spectus, qñ nimis faueret reo in casu p̃dicto,
185 qa lege ꝑmittente facit. †Quadragesimo- septimo,inqrit iudex de crimine falsę mone tę,ẽt nemine accusante , l.j.C.de fal.mon.&
186 †hodie in regno est ꝓuisum,ꝙ isti cudẽtes fal.mon.dãnentur ad vltimũ suppliciũ & pu blicationẽ bonoꝶ,per ꝯstõnem,quę incipit, adulterinã & per cap.regni , in nu.29. quod
187 icipit,vt quæ,etc.†Quadragesimooctauo, inquirit iudex de crimine heresis ad instar criminis læsę maiestatis,et de hoc est prima constitutio regni,q̃ incipit,incõsutilẽ.et im- ponit pœnam cõbustionis, et sic vltimi sup- plicij,et publicationis bonoꝶ.et de materia inqsitionis suꝑ tali crimine , est plenissime

tra

tractatum in lib.decret.& vj.in tit.de hereticis,quia hoc dr crimen ecclesiasticum,& spe
188 ctat ad forum ecclesiæ. †Quadragesimo nono, inqrit iudex ex officio,et in causis ciuilibus, partes interrogando,qn æquum sibi vr,iuxta,l.vbicunq;, ff.de inter.act. similiter testes obscure deponentes pot repetere ex officio, vt hr in c.cum clamor.de test.& in c.cu Ioa. & ibi Abb.& Fel.de fide instr.ita dicit Bar.in d.l.iiij.§.hoc aut,in iij.q.prin.ff.de dam.inf. & ibi et Alex.& not.gl.in §.illud tn in auth.
189 de test. †Quinquagesimo, inqrit iudex de veritate instri producti in iudicio,tex.est,iuncta gl.& ibi Bart.& Ang.in authen.de tab.in prin.& no.Bar.in d.§.hoc aut,in iij.q.in fin.
190 †Quinquagesimoprimo,inquirit iudex de cdone testis,qui cora eo producitur, na pot ab honestis psonis interrogare,& inquirere de cdone testis,& de inimicitia, & alijs defectibus,vt est gl.in vers.inimicitiæ,& ibi Bal. in l.iij.in prin.ff.de test.& gl.in l.j.§.curatores,ff.de magistr.conue.& Bar.in d.l.iij.§.hoc aut,in iij.q.in fi.& Bar.in d.sua disput.incip.
191 iudex maleficiorum,col.iij.ver.iij.&c. †Quinquagesimosecudo,inquirit iudex ad denunciationem sibi factam,p officialem deputatum ad crimina deferendu, vt puta qn vadut officiales perquiredo lusores, portantes arma,&alios similes delinquetes,nam ex quo reperiunt in flagrati,&notorio crimine,pnt denuciari iudici, & iudex inqrit ad eorum denuciam,alias facit lite suam,sm Bal.in l.iubemus,col.ij.vers.ij.C.de prob.per l.fi.C.ne san.baptis.iteret de hoc est tex.in l.ab accus. §.denuciatores,ff.ad Turp.&not.plene Bar. in l.diuus,ff.de cust.reo.vbi plene Bart. in l. diuus,ff.de cust.reo.vbi plene tangit de effectu istius,denuciationis,&ide Bar.in l.ij.§.si publ.col.ij.i fi.ver.do regulas,prima est,&c.
192 ff.de adult. †Quinquagesimotertio,inqrit iudex ex offo in dando aduocatos pupillis, pauperibus,&psonis miserabilibus,& maxime,ne a potetibus opprimant,&similiter furiosis,tex.est in l.nec quidq,§.aduocatos, & ibi Bar.&doct.ff.de off.procon.& in l.j.§.ait
193 ptor,& ibi gl.ff.de postul. †Quinquagesimoquarto,inqrit iudex de conteptu,&cotumacia pcuratoris,q administrat negocia absentis,na pot illu ex offo remouere ab administratione,& sibi interdicere offm procurationis,tex.est in l.eu,qui res,C.de procur. p que ita dixit Bald.in l.mandatu,col.iiij.ver.
194 vj.est,&c.C.madati. †Quinquagesimoqnto, inqrit iudex ex offo contra pcuratorem vt doceat de madato,ne iudiciu efficiatur frustratorium,& hoc pot facere iudex et post litem contest.sm Abb.in c.nullit. de accus. &
195 hr in exceptionem,de except. †Quinquagesimosexto, inqrit iudex de crimine sacrilegij,tex.est,& ibi Bart.in l.4.§.mandatis,ff.
196 ad l.Iul.pec.†Quinquagesimoseptimo,inquirit iudex,ex offo contra non soluedum, et nemine petente. ita tenet Card.in clem.
197 ij.in xxiiij.q.de iud.†Quinquagesimooctauo,inqrit iudex ex offo de idoneitate tutoris,& qn mater petit dari vnu tutorem filio suo.na iudex pot ex offo inqrere,& videre si sunt alij legitimi tutores magis idonei,qua ille,que mater petit. tunc pot repellere petitu a matre,& dare aliu magis idoneu. ita tenet Bald.in l.precibus,col.vj.vers.& scias, q
198 Mat.&c.C.de impub.& alijs subst.†Quinquagesimonono,inqrit iudex ad faciendum sepeliri defunctu cogendo heredes ex offo, vt ipm sepeliant, & pot ex officio vendere res hereditarias, vel compellere heredes ad vededum pro sepultura defuncti et ante adita hereditatem tex.est,& ibi Bar.in l.q erat,
199 ff.fam.ercis. †Sexagesimo,inqrit iudex cotra agetem sine actione,&cui non competit ius agedi, & potest ipm ex officio repellere a limine iudicij, vt not.gl.Bart.& doct.in l. vbi pactu,C.de tras.&Soc.in cs.cclv.col.ij.in fi.vers.ij.&c.in ij.vol.Similiter repellit eum, que cstat caluniose agere,vt dicit ide Soc.in cs.38.in prin.in j.vol.& de hoc vide plene p
200 Fel.in c.ad aures,de pscr. †Sexagesiprimo, inqrit iudex ex offo, qui het lras arbitrales in hoc regno de oibus criminibus irrogatibus pœna mortis ciuilis, vel nalis,vel membri abscissionis,& de iniuria illata pupillo, viduæ,vel ecclesiæ, vt est capitulu regni, qd incipit,ne tuorum,& aliud qd incipit,si tpum
201 &ista duo capitula sunt lræ arbitrales.†Sexagesimosecudo,inqrit iudex ex offo p sindicatores ctra officiales ad sindicatu de comissis,et ommissis in offo,na ctra eos,pcedi no solu ad qrela partiu, sed et p inqsitione,vt e
202 regia prag.q icipit,regie dignitati. †Sexagesimotertio,inqrit iudex cotra frequetatores tabernarum,cotra lusores ad ludos,phibitos,et cotra frequeter rixates, et portates arma,et ctra hoies deabulantes per plateas,et vicos,q sunt iuuenes sine arte,et no laborat

nec hũt reditus, & vadunt bene vestiti, nam presumitur de eis oẽ malum oẽs.n.isti si fuerunt conuicti per decem testes, debent condemnari ad tps in galeas. ita dicit ꝯst. regni hi q. in prin. & ibi plenè hoc declarat Matt. de Affl. in no. & Paris in tract. synd. in vers. inquisitio col. ij. vbi seipsum inuoluit, allegando plura capitula, & ꝯst. regni in fi. nihil certi concludit, & tenet ibi Paris, ꝙ ille numerus 10. test. est hodie redactus ad quatuor, ꝑ capitulum regni, quod incipit subiungendo in hoc, puto, quod male loquatur, nam dcm̃ capitulum, subiungendo, loquit̃ in alijs terminis, & delictis, vbi venit pœna mortis, vel
203 mẽbri abscissio. †Et puto, qđ intentio illius ꝯst. hi, q. dum requirit probationem decem testium fuerit, q̃a id quod probatur ꝑ decẽ testes, efficit notorium: vt dicit Bal. in authent. quod locum, in fi. vers. x. quæritur, C. de coll. & in notorijs iudex põt inquirere l. ea q̃dem, C. de acc. & hr̃ in l. j. C. de cust. reo. & dixi supra vers. xxviij. & per istã rõnẽ puto illam const. hi, qui. non esse correctam per capitulum regni, quod incipit gñales de
204 cuius intellectu dixi supra vers. xxxvj. †An aũt in crimine priuato possit inq̃ri ex offõ, puta in furto vel iniuria: vide Lucã de pen. i l. si vacantia, col. iiij. vers. in regno aũt, &c. C. de bon. vac. lib. x. vbi tenet ꝙ nõ hoc tñ itellige, nisi delictũ esset notorium, vel esset cõmissum corã officiali. nã tunc licet sit priuatũ, potest de eo inquiri: ꝑ ea, quæ dixi supra vers. xvij. & xxviij. not. Paris in tract. synd. in vers. inq̃sitio col. v. vers. & adde, &c. Eodẽ mõ si esset cõmissum vnum magnũ furtum, & ne sciretur auctor, põt iudex inquirere, mittendo ꝑ vicinis, & inuestigãdo alia indicia pro inueniẽdo fure, ẽm Bar. in l. si. col. j. ff. de q̃õ. & vide, quod no. gl. in d. ꝯst. hi, qui. §. de specialibus, & gl. & And. de Iser. in ꝯst. pñti l. ij. & vide Par. in d. ver. inq̃sitio col. iij. in princ. Item posset limitari, vbi furtum trãscenderet summam augustalis, quo casu in regno esset pœna mutilationis manus vel mortis secundùm formam capituli regni, adhoc ꝙ nostrum &c. nam tunc iudex habens literas arbitrales, posset procedere ex officio, per illam literam arbitralem, ne tuorum.

ADDITIO Nota ꝙ semel audiui excellentem Antoniũ Baraptuciũ dixisse ꝙ inferiores iudices ẽt in furto vltra vnciã non possunt ex offõ inquirere, & vide Afflict. in ꝯst. eos qui scienter j. col. in fi. Petr. Foll.
205 †Vnum tamen scias, quod licet hodie pro furto sit imposita pœna mortis, & sic sit alterata pœna iuris cõis, tñ adhuc dr̃ crimen priuatum, & non dr̃ publicum, ẽm Lucam de pẽna in quadam sua additione, posita in capitulis regni, post cap. ccxv. quod incipit, cura nobis &c. declarat Ias. in l. pen. ff. de cõdict.
206 ob causam. †Sexagesimoquarto, potest iudex inquirere regulariter de oĩ crimine, de iure canonico; ita tenet Gand. in suo tract. malc. in tit. q̃uo de male. cogn. per inq̃ s. col. ij. vbi ponit nonnulla req̃sita, q̃ copulatiue requirunt, vt ꝑcedat inquisitio de iure canonico, de hoc hr̃ in c. inquisitionis, & in c. qualiter, & q̃n de acc. Plures aũt casus, in quibus inquisitio fieri potest, perquirat studiosus inuestigator hos aũt cumulasse sufficiat, qui i
207 mentẽ venerunt. †Cuius aũt expensis debeat fieri inq̃sitio criminosoꝝ? dic quod ex pensis fisci, ẽm And. de Iser. in ꝯst. iustitiarij
208 la iij. †Vltimo quæritur, q̃d si inq̃sitio est inepta, an validetur per confessionem inq̃siti. vide Ang. in consi. 178. incip. visis actis ꝑdictis, &c. vbi tenet tutius esse. quòd inquisitus absoluatur, & denuo postea apte inquiratur, & hoc videtur terminare in dec. 176. ꝯs. Neap. Rob. Maran. V. I. D.

De denunciatione, quæ est modus quæ perueniendi ad iudicium.

1 ☞ *Denunciatio, quotuplex sit.*
2 *Denunciatio, in quo differat ab accusatione.*
3 *Denunciatio iudicialis priuata, quæ dicatur.*
4 *Denunciatio euangelica, quæ & vnde dicatur.*
5 *Euangelica denunciatio, quando locum habeat.*
6 *Sententia iniuste lata, licet transierit in rem iudicatam, rescindi tamen potest, per euangelicam denunciationem.*
7 *Denunciatio canonica, quæ dicatur, & quando habeat locum.*

XPEDITA mã inq̃sitionis venio ad quartũ modũ ingrediendi iudiciũ. s. ad denũciationẽ, ꝑut pollicitus fui ꝑse q̃ istos modos in principio h⁹ sextæ partis. Peruenit̃ igr̃ ad iudiciũ, q̃nq̃ue per viã denunciationis, & de

1 de hac est sciēdū,† qđ denūciatio, est triplex .s. iudicialis euang. & canonica. Denūciatio iudicialis est duplex .s. publica, & priuata. Publica est, qñ in iudicio deducit̃ aliquod crimen ad publicā vindictā ad denunciā alicui⁹ officialis vel alterius priuati, & iudex ꝓcedēte tali denūciatiōe, inq̃rit, postea de illo crimine, vt dixi supra i mā inq̄sitionis vers. iij.
2 † & ista denūciatio, est similis accusationi, vt dicit And. de Iser. in ꝯst. lr̃as i hoc tñ differt, q̄a denūciator nō se inscribit, nec facit ꝑtē ī iudicio, sicut accusator, vt declarat Sal. ī l. ea q̄dē in princ. C. de acc. & Ang. in tract. male. in vers. nec nō ad denūciā, &c. vbi plenè tāgit mām h⁹ denunciationis. Et in hac denūciatione nō req̄ritur aliqua monitio, vt tenet Spec. in tit. de denūc. §. ij. vers. publ. & de hac loquit̃ tex. in c. j. §. sanè de cens. lib. vj. & Bar. plenè in l. diuus ff. de cust. reo. & Bar. i extrauag. ad reprimēdā, in vers. ꝑ denūciationē, &
3 Ang. in d. vers. necnō ad denunciā, &c. † Denūciatio iudicialis priuata, est illa, quę fit ad priuatū interesse, & cōmodū, vt qñ, aliq̄s fili⁹ vel seruus indebite opprimit̃ à p̄re, vel à dño & idem in oī alio oppresso ab aliquo potentiore, & similiter in ꝑsonis miserabilibus oppressis, nā pñt hoc denūciare in iudicio, vt ꝑ iudicē releuent̃: vt not. Spec. in tit. de denūc. §. ij. vers. priuata, & Bar. in d. vers. ꝑ denūciationē, &c. & hāc denunciationē iudicialem plenè declarat Abb. in c. nouit col. xvij. vers.
4 nūc condescendo, &c. de iud. † Secūda denunciatio, per quā aditur iudiciū, est denunciatio euāgelica, & hæc est valde notāda, q̄a ꝑ eā reparātur multa, q̄ sunt auxilio iuris ciu. destituta, vt dicit Bar. in d. extrauag. ad reprimendam in ver. ꝑ denunciationem. Et ideo dr̃ euangelica, quia habuit originē ad euāg. vt dicit Abb. in d. c. nou. col. xvij. vers. vlt. &c. vt trāditur Matth. c. xviij. & Lucæ c. xvij. dū dicit. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eū primo inter te, & ipm, & hæc est prima monitio, & si te non audierit, adhibe tecum vnū vel duos, & hæc est secunda monitio, ꝙ sit te non audierit, dic ecclesiæ, & ista est denūciatio euangelica, per quam aditur ecclesia, & sic iudex ecclesiasticus, bina prius monitione ꝓcedente vt loquitur tex. in d. c. nouit, & c. si peccauerit ij. q. j. & declarat Bal. in authen. ad hæc col. ij. in fi. C. de vsur. & plenissime Abb. in d. c. nouit. col. xj cū plurib. seq.
5 † Et br̃ ad hanc denunciationē recurrimus, vbicunq; aliq̄s tenet indebite aliq̄ rē contra ꝯsciam, & cum peccato, nam pōt is, qui ꝑtendit interesse, adire iudicem ecclesiasticū formando libellū, narrando qualiter illa tenet dictā rem cum peccato, & contra conscientiam propterea denunciat ipsum ecclesiæ, vt eum corrigat a peccato, & compellat ipsum consequenr ad rei restitutionem, & debet narrare qualiter processit illa bina monitio, ſm formam euangelij, quia alia hec denunciatio non procederet, secundum Spec. in tit. de denunc. §. ij. ver. item opponitur, & vers. quod aūt, & Bal. in d. ver. per denunciationem, & Fel. in d. c. nouit. col. pen. vbi seq̄tur opin. Franc. de Aret. s. ꝙ ēt in delictis notorijs requiratur illa bina monitio q̄dquid tenuerit Arch. in c. si peccauerit ij. q. j. & per hanc denūciationem iudex principaliter intendit corrigere denūciatū à pctō, q̄a ista cē ſet denunciatio charitatiua. Verꝫ q̄a à pctō desistere nō pōt, nec penitentiā agere, nisi rē ablatā restituat, vt declarat pulchre Abb. in c. ad nr̃am el ij. de iureiur. ideo per ꝯnam necessariam cōstringit denunciatū ad rei restitutionē, non solū ꝑ cēsuras ecclesiasticas, verum ēt per missionem in possessionem, ſm Bal. in d. Auth. ad hæc col. ij. in fi. & seq. C. de vsur. quem seq̄tur Fel. in d. c. nouit, col. fi. & iste est bonus modus recuperandi rem per alium detentam, qñ aliud ciuile remediū de
6 ficeret. † Hinc dicimus, quod si est lata sn̄ia iniusta in fauorem alic⁹, & transiuit in rem iudicatā, licet succūbens sit exclusus ab oī ciuili remediū, tñ si is, qui obtinuit. scit se iniuste obtinuisse, pōt denunciari ecclesiæ per hanc denunciationem euang. et compellit̃ restituere id, quod iniuste habuit, vt à pctō desistat, ſm Abb. in c. j. col. fi. de concess. pb et potest ꝓbare de scientia obtinentis qñ forte confiteretur extra iudicium se iniuste obtinuisse, vt ibi dicit Abb. circa fi. Reliqua de ista denūciatione dic, vt plenè ꝑ Abb. Fel. et doc. in d. c. nouit. et Bar. in d. extrau. ad reprimēdā in ver. ꝑ denūciationē, et in alijs locis
7 supra allegatis. † Tertia principalis denūciatio, dr̃ canonica, ex eo q̄a à sacris canonib⁹ fuit introducta, et ista est duplex specialis. s. et gñalis. Denūciatio canonica specialis, fit per eū, cuius interest hr̃e bonum prælatum, vel administratorē, vel subditū, vt primo bis monitus, si est icorrigibilis remoueat̃ ab officio, et bñficio, et de hac loquit̃ tex. in c. j. de

off.cust.&in c.licet Hel.de simo.Denũciatio vero gñalis,dr illa,quę est publica,vt qñ agitur de matrimonio dissoluẽdo,& de eius impedimẽtis,& de hac loquit tex.in c.ad dissoluendũ de despon.impub.&in c.cũ inhibitio, de cland. desp. vt qñ duo volunt contrahere matrimonium,& tertius denunciat ecclesiæ impedimẽtũ ꝯsanguinitatis,vel aliud simile ita declarat Abb. in c.nouit.col. pen.in fi.& Spec. in tit.de denunc.§.ij.ver.canonica,&c.

De imploratione officij iudicis.

QVINTVS modus perueniendi ad iudicium,est p implorationem officij iudicis.Et hic veniret discutiẽdũ quotuplex sit offm̃ iudicis, & qualiter in eo procedatur,an requirat litis contestatione, & alia solénia iudicij . De quibus oĩbus remitto me ad ea quæ not. Bar. & Doct.in l.j. ff.de iur.om.iud.& per gl.& cano.in c.fin.de offic. iud. Vnde venio ad processum huius sextæ partis iuxta ordinem propositum , & primo secundùm ordinem videamus materiam citationis. Rob. Marant.

De citatione, primo membro iudicij.

1 ☞ *Citatio iudiciarij ordinis, est fundamentũ, & ab ea iudicium incipit.*

2 *Citari debet vnusquisque prætendens interesse in iudicio,alias non valet actus,qui fit sine citatione.*

3 *Citatio, est de iure naturali: nec potest etiam per principem obmitti.*

4 *Citatio in singulis actis iudiciarijs fieri debet.*

5 *Citatio aduersarij.fieri non debet qui si præsens esset non posset actum impedire.*

6 *Citatio non requiritur in exigendis tributis, & collectis,seu functionis fiscalibus.*

7 *Citatio in omnibus actibus, qui expediuntur per iudicem ante citationem partis, in causa principali non requiritur.*

8 *Partis citatio,non requiritur in concedendæ venia vocandi parentes,vel patronos in ius.*

9 *Citatio partis,an requiratur in productione instrumenti.*

10 *Sententia principis, seu Imperatoris, vel sacri concilij,an fieri possit sine citatione partis.*

11 *Pactum de capiendo debitorem,vel eius bona,operatur,vt captura fieri possit sine alia partis citatione,etiam potest impetrari familia à iudice,etiam contra tertium possessorem, & numero 38.*

12 *Præsens in iudicio, an debeat aliter citari, vel certiorari.*

13 *Citatus ob vnam causam,qui comparuit, an teneatur respondere pro alia.*

14 *Citatio non requiritur contra debitorem suspectum de fuga.*

15 *Actus expediri potest sine citatione, quando periculum est in mora.*

16 *Sententia criminalis in fauorem absentis,valet: etiam eo non citato. Secus,si contra absentem feratur.*

17 *Sententia lata pro absente non citato, valet in causa ciuili, vbi ꝓceditur sine figura iudicij.*

18 *Citatio partis non requiritur in actu,qui fit vltima die termini.*

19 *Citatus qui statim ascendit equum, & recessit, vel dixit nolle comparere, non est vlterius citandus.*

20 *Citatio partis non requiritur in probatione, quæ soli iudici concludit.*

21 *Citatio non requiritur in actu expediendo, secundam conscientiam.*

22 *Executor testamenti, cui datum est arbitrium distribuendi,& eligendi pauperes,pôt id facere sine citatione heredum vel alterius.*

23 *Citatio partis, nec præsentia requiritur in relatione agrimensoris missi per iudicem ad mensurandum.*

24 *Calendatores sententiam ferre possunt, parte non citata.*

25 *Citatio partis non requiritur in iuramento deferendo super taxatione vel liquidatione rerũ ablatarum, secundùm formam l.si quando, C. vnde vi.*

26 *Testes examinantur sine citatione partis, damno seu furto in siluis passo.*

27 *Mulier honesta in domo examinatur sine citatione partis.*

28 *Testis,cuius dicto necessario standum est examinari potest parte non citata.*

29 *Testis,de cuius morte vel recessu timetur, arte non citato potest examinari.*

30 *Actus qui in consequentiam tangit præiudiciũ alicuius,& non principaliter,eo non citato fieri potest.*

31 *Prodigo potest interdici administratio per iudicem,sine alicuius citatione.*

32 *Fideiussoris citatio non requiritur inferenda sententia contra principalem.*

33 *Iudex qui tulit sententiam interlocutoriam, à*

qua

qua succumbens appellauit, potest vsque ad diffinitiuam procedere: sine citatione partis, ante, quam sibi inhibeatur.

34 Contumax condemnari potest ad expensas, sine alia citatione.

35 In dando tutore sine inquisitione, quis citari nō debet.

36 Citatio eius, qui latitat ne citetur, nō requitur.

37 Citatio non requiritur, vbi certum est aduersario nullam competere defensionem.

39 Citatio, à quo iudice fieri posit.

40 Iudex an posit citare suum subditum existentē extra territorium suum.

41 Iudex iurisdictionem exercere potest in alieno territorio inter subditos suos cum licentia domini illius territorij: & non aliter. Quod procedit in terris Baronis: secus in terra demanij Regij: quia potest sine licentia.

42 Citatio per quem debeat fieri.

43 Nuncij quales personæ esse debeant.

44 Citatio potest per iudicem committi priuato, ac etiam famulo suo imò etiam ipsi principali litiganti. Et quid seruatur in regno num. 45.

45 Executor potest quis per iudicem cōstitui in suamet causa.

46 Citatio in scriptis non committitur in regno nisi habenti publicum officium.

47 Citatio fieri potest, etiam per actorum magistrum, habentem iudicis commissionem.

48 Iudex pro tribunali sedens potest mouere seu citare partem, vt tali die coram se compareat.

49 Monitorio iudicis habet vim peremptorij, & trinæ citationis.

50 Citationum sex reperiuntur esse species.

51 Citatio tria extrema requirit, scilicet commissionē iudicis, & nuncij executionē, & relationē.

52 Citatio in ciuilibus valet sine commissione ex generali consuetudine, & num. 57.

53 Nuncio dicenti se citasse quomodo, & quando credatur.

54 Nuncij relatio, actis apparere debet, ante quam actus in contumaciam fiat alius actus est nullus.

55 Relatio nuncij, est actus substantialis, qui die feriato fieri non potest.

56 Sententia lata contra contumacem, ante nuncij relationem, est ipso iure nulla.

57 Relatio nuncij, pōt fieri soli actorum magistro.

58 Citatio realis capturam personæ importat.

59 Citatio realis fieri potest etiam in ciuilibus quādo debitor est suspectus de fuga.

60 Index non debet aliquem capere, ante summariam fidem, & recessus suspicionem in ciuilibus. Secus in criminalibus.

61 Citatio realis sine iudicis commissione fieri non potest.

62 Suspectus de fuga propria auctoritate, etiam per priuatū capi pōt, sine iudicis cōmisione.

63 Citatio verbalis, quæ dicatur, & quæ continere debeat.

64 Locus an, & quādo in citatione inseri debeat.

65 Citatio sine die, an & quando valeat.

66 Hora, in qua quis comparere tenetur, an requiratur in citatione.

67 Citatus quantum tempus habeat ad comparendum. Et quid seruetur in regno.

68 Contumacia qualiter, & quando accusatur in regno, & quando circundatur citatio.

69 Citatio an, & quando valeat sine causa, & an causam continere debeat.

70 Citatio ad audiendam intentionem curiæ, non valet.

71 Citatio ad respondendum petitioni porrigendæ, an valeat. Et quid si petitio non porrigatur illo die citationis.

72 Verbum peremptorie, an & quando in citatione apponi debeat.

73 Citatio per literas, vt valeat quid contineri debeat.

74 Citatio de necessitate non requirit scripturam regulariter.

75 Delegatus debet copiam sui rescripti in citatione inserere, alias citatio non valet.

76 Persona illustris, & clarissima, in scriptis citari debet.

77 Nuncio seu executori ad capienda bona fisco delata, vel ad exigendas pecunias fiscales, non creditur sine literis,

78 Personam neque bona non potest nuncius sine scriptis capere.

79 Nuncio specialiter electo, non creditur sine literis. & supra num. 45.

80 Citatio extra prouinciam, sine scriptis facta nō valet.

81 Citatur ad domum, & non personaliter sine scriptis, non valet.

82 Citatio per edictum, qualiter fiat.

83 Citatur per edictum, qui personaliter non reperitur, nec certam domum.

84 Per edictum citatur, qui dolose latitat, & impedit, nec citatio verbalis vel per literas posit ad eum peruenire.

85 Citatio fit per edictū illius, qui degit in loco, qui propter guerras vel inimicitias vel alio modo non

non est securus.

86 Clausus in domo, qui personaliter haberi non potest, citatur per edictum ianuæ domus suæ affixam.

87 Actor, qui porrexit libellum, & litem non prosequitur, sed se absentat reo instante, potest per edictum citari.

88 Citatio per edictum, secundum constitutiones Regni.

89 Citatio fit per edictum, quando actus fiendus habet contradictores incertos.

90 Institorem alicui apothecæ præpositum, volens reuocare, edictum ante illam apothecam publice proponere debet, vt nemo cum illo contrahat.

91 Clericus absens citatur per edictum affixum in valuis ecclesiæ sui beneficij.

92 Episcopus volens electum in beneficio confirmare, edictum in valuis ecclesiæ exponere debet, contra sua interesse putantes.

93 Tenens prædium tributarium, qui se absentauerit, citatur per edictum, & non comparens infra sex menses priuatur prædio.

94 Vniuersitas potest citari per edictum.

95 Citatio in casibus, in quibus lex permittit fieri per proclama in illius etiam potest fieri per edictum.

96 Edictum quanto tempore in loco affixum stare debeat, quando citatio per edictum fit.

97 Citatio per proclama, quæ dicatur.

98 Inuentarium quando faciendum est per heredem, fit citatio per proclama.

99 Litigator qui post litem contest. se absentauit, et non habet domum, vel neminem reliquit in domo, per publicum proclama citari potest.

100 Citatio per proclama contra certam personã, in quo loco fieri debeat.

101 Absens, qui nullibi reperitur, nec habet certam domum, potest per proclama citari.

102 Matrimonia antequam contrahantur citari debent contradictores per publicum proclama infra certum terminum, alias clandestina dicuntur.

103 Minor quando adiuit hereditatem, & postea per in integrum restitutionem vult se abstinere, & repudiare, tunc citandi sunt omnes creditores incerti per proclama, cum termino trium mensium.

104 Creditor posterior potest citari facere anteriores per proclama, quando rem hypothecatã vendere vult. Et quid talis citatio operetur.

105 Episcopus expulsus per proclama in aliena diœcesi, potest expulsores citare: & contra eos procedere.

106 Pupillus quando vult pati permissionem in possessionem ex primo decreto, citari debent eius consanguinei per proclama.

107 Missio in possessionem, quando facienda est contra absentem indefensum, eius consanguinei, & amici per proclama requiri debent.

108 Heres antequam adeat hereditatem, potest citari facere creditores per proclama, vt compareant ad edendum instrumenta debiti.

109 Testamentum quando est publicandum, fieri debet citatio per proclama.

110 Citatio per proclama vel edictum, semper potest fieri, quando aduersarij sunt incerti.

111 Citatio quæ fit per campanam seu tubam, quando locum habeat.

112 Vniuersitas an in die veneris sancti citari possit ad sonum tabellæ, ex quo non pulsantur cãpanæ.

113 Citatio fit per campanam, quando eundum est ad bellum.

114 Sonus campanæ, quæ signa importet.

115 Citatio quando res agitur inter duos litigantes, non debet fieri motu proprio iudicis, sed ad instantiam partis.

116 Iudex videns instantiam perire, potest ex suo officio ad sententiam citare.

117 Citatio vt quis compareat die lunæ, Martis et Mercurij, an sit vna, vel plures.

118 Citatio generalis ad totam causam, vt quis compareat singulis diebus, & horis vsque ad sententiam, an valeat.

119 Citatio quando fieri debeat.

120 Citatio an valeat, quando dies termini cadit in diem feriatam, & an teneatur citatus tunc comparere in die sequenti, vel præcedenti numero 123.

121 Citatio die feriata valet pro tali causa, quæ feriata expediri potest.

122 Princeps citare potest in die feriata ad honorem Dei.

124 Citatio in quo loco per nuncium fieri debeat.

125 Citatio an fieri possit in apotheca vel in portico, seu stabulo remissiue.

126 Citatio, vt valeat, quid seruare debet nuncius, quando commissa est, vt fiat personaliter, vel in domo.

127 Relatio nuncij, debet esse clara .s. vt referat se perquisiuisse citatum, & non inuenisse.

128 Citatus in domo, mulctatur in regno, si non cõparet.

129 Cit

ADNOTATIO.

AVCTOR in operis partitione, suos Tractatus sex partibus claudere constituit: quod nobis fuerit argumento, illum hic non (tanquam ex diametro secum pugnantem) subfuere, septimum sui corporis membrũ: quippe qui patefactis gradibus ad iudicium, iam è re nata occasione ipsius membra exactissime acutissimeq; excutiat. Sunt enim, non izagogæ, sed consequentiam.

1 ROPOSVI † in principio huius vj. partis quod prima pars iudicij continet decem membra. Quorũ primum, est citatio, quæ citatio merito pponitur in ordine: quia ab incipit iudicium, vt in §. fi. inst. de pœna tem. lit. & probatur ex ordine titulorũ, ff. veteris, nam Iuriscõsultus volẽs tractare de iudicijs, primo posuit iurisdictiones iudiciũ: & postea appropinquando ad materiã iudiciorũ, posuit titulum de in ius vocãdo, vt designaret quod ab eo incipit iudicium, vt declarat Bart. in rubr. ff. neq; in ius voc. & dr̃ citatio, fundamentum ordinis iudiciarij, ſm Spec. in tit. de cit. in prin. Et qm̃ materia citationis p multos scribentes in suis tractatibus satis abũde est ventilata, ideo ne arrogãter videar alienos mihi vẽdicare labores, br̃ supra pertrãsire decreui. Et solum pro introductione iuuenum in practica, maxime in hoc regno, attingam qũod seruatur de iure municipali huius in materia citationis, & qualiter ius cõe limitetur seu corrigitur in hoc regno, qa hoc est principale meũ ppositũ, vt regnicolis, aduocatis, & assessorib. more geram. Vnde ad mãm citationis appropinquas psuppono, ꝙ in qualibet citatione sunt cõsideranda sex dubia: videlicet, qs, à quo, p quem, qualiter, qñ, & vbi quibus sex examinatis, br̃, & succincte erit expedita mã huius
2 primi membri. † Venio ad primum dubiũ. s. Quis sit citãdus, br̃ conclusio est, quod is debet citari, q prætendit interesse, seu põt lædi ex aliquo actu, q fieret in iudicio, alias ille actus non valet, l. de vnoquoque, ff. de iud. l. nam ita diuus, ff. de adop. & l. si qñ, & ibi Bal. C. de test. & c. ij. de test. Sic ergo, qui vult litigatore cõtra aliquem, ante oĩa debet citare suũ aduersarium iudicio. alias pcessus valet.
3 † quia citato est inuẽta de iure nãli, & est species defensionis, & nullo modo põt obmitti, ẽt per principem, vt est text. in cl. pastor. §. caterũ, de re iud. & not. Bal. in l. cum fratrẽ, in fi. verbis, C. de his qui. vt ind. & Soc. in cons. xij. col. ij. in j. vol. vbi ponit exemplũ, quod
4 Deus citauit Adam † Et debet citatio in singulis actib. iudiciarijs, vt d. l. de vnoquoque.

ADDITIO Inno. tñ in c. fi. de maio. & obe. considerat duos casus, nam aliqñ agitur offõ iudicis super iure concernẽte plures aliqñ agitur aliqua actione, primo casu pone exemplum, imploratur offm̃ iudicis sup restõne petenda aduersus aditionem hereditatis, & tunc oẽs sunt citandi quorũ interest, & si aliqui non fuerũt citati valebit iudiciũ contra certas psonas: per authen. si oẽs. C. si vt se ab her. abst. sed nõ vocatis: illud iudiciũ nõ præiudicabit l. ẽt, §. fi. ff. de minor. sed alij dñt quod habuerunt citari p edictum illi q non sunt certi p l. j. §. Item cum ex eo, ff. quę sen. sin. app. rescin. sed ſm Io. de Imo. præcedẽs opin. est melior, quod valeat iudiciũ illud non piudicat: & pro hoc facit id qđ not. Bar. in auth. sed cũ testator C. ad l. fal. vbi vr̃ tenere quod tenet actus quo ad piudicium psentium, & citatorũ: licet absentibus, & nõ vocatis non piudicet: & ita ẽt tenet Bal. in authen. si oẽs C. si vt se ab here. abst. & idem consuluit Bar. cons. 102. incip. maritũ, & eandem opinionem tenet Paul. Castr. in l. fin. §. cũ igitur, C. de iur. delib. Secundo vero casu illi tm̃ sunt citandi qui sunt in libello nominati, quia tales pñt hr̃e ius contradicẽdi, pro quo facit c. inter quatuor de maior. & obe. fatetur tñ quod reus conuentus posset nominare dñm, in iudicium c. qm̃ frequenter, §. qđ si super vt lit. non contes. volunt tñ Inn. Host. & Ioan. And. in d. c. fi. de maio. & obe. qđ iudex non tenẽ vocare alium, licet eius intersit: qa aut ille tertius scit rẽ suam agi, & tũc sibi imputet si nõ veniat, vt i li. sępe, ff. de re

re iud.aut ignorauit,& tunc sibi non pìudicat, sed illi tñ qui se obtulit liti ita ẽt vult Ioã.de Imol.in d.c.fi.ꝑ quẽ tex.Bal.in c.j.de mil.vass.q con.est dicit,quod ille solus est citãdus ꝯtra quẽ dirigitur petitio principalis & idẽ voluit in l.ij.alias iij.C.quo. & qñ iu. sed Maria.Soc.dicit illos tñ esse citãdus qđ negocium principaliter tangit,&intellige si modo tangit principaliter rebus sic stãtibus secus si duntaxat tangeret rebus mutatis, ꝑ text.in d.l.j.denunciari, ff.de ven.insp.&hoc vult Maria.ipse in trac.de cit.in art.v.ĩ prin. sed vt vides opin.Inno.ĩ practica est satis æqua nam de necessitate non sunt citãdi nisi nominati ĩ petitione,licet si essent alij quos negociũ tangeret eis iudiciũ non noceret si sunt est tñ quod tutius quod omnes vocent quos negocium tangit. Pet. Foll. V. I. D.

5 †Limita primo, istam cõem conclusionẽ non ꝓcedere,qñ aduersarius esset talis,ẽt si esset pñs,non posset actum impedire nec cõtradicere,quia citari nõ debet,& valet actus etiam sine eius citatione ita per plura tenet Alex.in l.recusare ĩ prin.ff.ad Treb. & Paul. de Cast.in cons.xxxiiij.col.pen.in ij.vol.per tex.in l.iiij.§.j.ff.de fidei lib. & Bal. in l.nec quidquam,§.vbi decretum, ff.de offic. proc. & ibi Ias. in iiij. col.

ADDITIO Probatᷓ in l.qui põt,ff.de reg.iur. & hẽs per Dec.in cons. 698. diuino post princ.lib.v.& Alex.cons.cxxx. difficultas col.j.lib.j.& cons.vj.col.fi.lib.iij.& Cass. decisi.ij.de iud.Fel.in cap. cum olim col. vj. versicul. non est citandus extra de re iudic. Petrus Follerius. V. I. D.

6 †Secũdo, limita nõ ꝓcedere in exigendis, tributis,datijs, & collectis seu functionibus fiscalibus,qa proceditur de plano, nullo seruato iuris ordine,&sine citatione,solum exigendo, & compellendo debitores ẽt non citato,ita singulariter tenet Bal.in cons. 434.
7 inc.licet in iij.vol.†Tertio limita,nõ ꝓcedere in oĩbus actibus, qa,q expediuntur ꝑ iudicem ante citationẽ partis in cã principali: qa licet reqrant causæ cognitionem, nõ tñ requiritur in eis citatio partis ita tenẽt Bal. & Alex. in l.sed si hac, §.ꝑtor ait,ff.de in ius vo.cau.& ibi ponũt exemplũ in concedẽda.
8 †venia vocãdi parẽtes,& patronos ĩ ius: nã in tali concessione nõ reqrĩt partis citatio, licet fiat cũ cãæ cognitione.idẽ tenet Bal.in l.ea quæ,circa fi.col.j.C.quo.& qñ iud. Pet. Phil.Cor.in cons.xlvj.col.pen.vers.facit,&c.
9 in ij.vol. †Et per hoc infero ad bonam practicam,in regno habemus ritũ magnę curię, quod qñ heres vult præsentare instrm ꝭm formam ritus, debet offerre petitionẽ præambuli,ꝓbando se esse heredem, ꝑ liquidatione instri:& idem forte esset in cessionario,per ea quæ no.Alex.in l.si sic col.fi ff.de leg.j.de hoc est vnus ritus sub num.221.incipit item seruat ipsa curia,quod si fit præsentatio &c.&alius ritus ccxlix.sub rub.de pãmbulis.Dico ꝙ ex quo ista liqdatio præambuli fit ante citationem partis in cã principali, non reqritur in ea alia citatio: per pdicta, & licet Bal.in l.ij.col.fi.vers.ex his,C.de ex. rei iud.dicat,quod in liquidatione instri requiratur partis citatio intelligo tñ Bal.loq in tali liquidatione, q̃ fit post citationem, nõ ante,ne ꝯtradicat ei, quod dixit ipsemet
10 Bal.in d.§.prætor ait.†Quarto limita,non ꝓcedere, qñ fertur snia principis seu imperatoris, qa valet sine citatione,existente tñ iusta cã,ꝭm Bal.in l.cessante,in prin.C.qũo & qñ iud.&Bald.in l.nec causas.C.de appel. & Alex.in ꝯs.ij.col.vij.ver.& ꝙ not.Bal.&c. in j. vol. vbi plus dicit ꝙ in principe semper præsumitur iusta causa. Regulariter tñ etiã snia principis non valet, sine citatione, ex quo princeps non potest tollere id quod est iuris nãlis,vt est tex.& ibi gl.& Bal.in l.fin. C.de legib.& idem Bal.in ꝯs.lviij.in iij.vol. &Abb.in c.in causis de re iud.tñ hodie in regno de cõi stylo sacri concilij Neap. oẽs sniæ sacri concilij feruntur sine citatione:& valent, ex quo proferuntur sub noĩe regio. Bene verum est, ꝙ post conclusum in causa fit citatio partibus, vt veniant ad allegandũ verbo, vel in scriptis infra talẽ terminum, quo elapso fertur snia sine alia citatione ad audiendum sniam,& si ista citatio non pcederet, non valeret snia regia, prout de hoc stylo attestatur Matth.de Afflict.in decisio. cclxxxiij.ꝯs.Neap.&rõ est,quia post conclusum in cã,citatio nõ est defensionis,qa nulla potest allegari defensio,sed est potius iuris positiui,& ideo princeps põt illã obmittere,&sic nõ obstat cl.pastoralis,de re iud.& hæc rõ põt colligi ex verbis sing. Bald.in l. executorẽ col.antep.ver.nõ obstat,ꝙ defensionis facultas &c. C.de exc.rei iud.q dicit, ꝙ citatio non est de iure nãli principaliter ꝑꝑ se,sed ꝑꝑ defensionẽ, ergo vbi nõ cõpetit.

tit defensio, ibi potest obmitti per principẽ.

ADDITIO Vide Capici. in decis. 69. num. 35. Petr. Foll. V. I. D.

11 †Quinto limita, nõ procedere, qñ in instr̃o esset pactũ, ꝙ debitor possit capi ad instãtiã creditoris ex sola ostensione instr̃i facta iudici, nam tunc põt capi per iudicem auctoritate instr̃i sine alia præcedenti citatione, ꝑ ea quæ no. Ang. & Imo. & ibi ẽt Alex. in ij. col. in fi. in l. si sic, ff. de leg. j. & licet loquantur in statuto, tñ idem esset in pacto, vt hr̃ i l. nõ impossibile, ff. de pac. Et in spẽ in pacto tenet hoc Matth. de Afflict. in ꝯst. pacis cultũ col. vj. quod nota, vt scias põderare clausulas instr̃oꝝ. quia vt plurimum in instr̃is ponunt̃ istæ clausulæ executiuæ: & hoc corroborat̃ ex eo, quod in simili cõcludit̃ in decisio. 326. cons. Neap. vbi dr̃, ꝙ qñ in instr̃o est pactum de capiendo bona debitoris, põt creditor implorare familiam iudicis ad capiendũ bona, & iudex tunc ꝯcedit familiam & capturã sine alia citatione partis, vt tenet Ale. in ꝯs. cxxxj. in iiij. vol. & Bal. in l. si aq̃.

12 in x. q. C. de serui. & aqua. †Sexto limita nõ procedere, qñ aduersarius reperitur pñs in iudicio, q. a põt actus expediri eo aliter non citato, q. a lex solum põdera pñtiam partis, vt d. l. de vnoquoq;, in princ. ff. de re ind. et est tex. in l. ẽt, §. fi. ff. de min. vnde pñs ẽt fortuito casu, citari non debet, ita tenet Alex. in d. l. de vnoquoque, col. j. & Ale. in rub. C. de in ius voc. in fi. et Bal. in l. si accusatoribus, col. ij. C. de accus. et Bal. in l. j. ff. de i ius voc. et Abb. in c. eccl. sanctæ Marię col. iij. de ꝯst. et in c. inter iiij. in ij. not. de maio. et obed. et Bal. in c. j. col. v. de mil. vas. q. ꝯt. est, et in l. consentaneum, col. fi. C. quo. et qñ iud. Verũ licet ſm cõem conclusionem, citari non debeat pñs, debet tñ per iudicem certiorari de actu, qui fit in causa, sua alias actus non valeret ſm Bar. in l. furioso, ff. de re iud. et Ias. in l. nec quidq̃, §. vbi decretum col. vj. ff. de off. procons. sed contrarium tenent Ang. Imo. et Alex. in d. l. de vnoquoque, in prin. et Ias. in l. j. in fi. ff. de in ius voc. s. ꝙ non requirit̃ certioratio, quia præsens p̃sumitur sciens, et prędictis adde. Soc. in cons. xxix. col. ij. in iij. vol. sed in dubio is qui reperitur p̃sens in iudicio, præsumitur venisse ad illũ actum, qui erat expediendus, seu ad quem fuit vocatus, ſm Alex. in l. furioso col. pen. in fi ff. de re iud. et Alex. in cons. cxxiij. col. ij. in ij. vol.

ADDITIO Adde Ang. in l. j. ff. de in ius voc. & in l. si ẽt, §. fin. ibi pñte vel vocato, ff. de minor. Fel. in c. j. col. vij. vers. nota ẽt ꝙ presens de iud. & cap. j. & ij. de lib. obl. & Dec. consil. 449. num. 8. & Cass. decis. ij. de iud. & Sebast. van. in tract. nullit. in tit. de nullita sen. ex def. cit. num. 10. cum seq. & post multa firmat Mar. Soc. in tract. de cit. in v. artic. princ. num. 21. Petrus Foll. V. I. D.

13 †Quid aũt, si iudex citauit aliquem ad vnã causam, & comparuit ad illã causam vtrum possit compelli rñdere aduersario, vel alteri super alia causa? Bal. in d. l. si accusatoribus, col. ij. in fin. tenet, quod non, sed potest dicere, facias me citari, quia non veni ad hoc, & idem magis clare tenet Bal. in l. cũ fratrem: in fi. C. de his quibus vt indig. vbi ad signat rõnem, quod citatio fit ad duo. s. ad effectum comparitionis, & ꝑparandæ defensionis. Vnde si ille compelleretur rñdere, statim tolleretur sibi defensio. sed Alex. in d. l. de vnoquoque, col. j. tenet contra Bald. s. ꝙ indistincte tenetur rñdere, ẽt si ob aliam causam venerit, & certe si opin. Bal. esset vera in d. l. cũ fratrem, quo ad suam rõnem, nunq̃ pñs cõpelleretur rñdere, sed semper esset citandus ꝑp prætensam defensionem. Sed ego puto in hoc regno veram esse opin. Bal. per const. si quem nr̃oꝝ, &c. & ibi not. And. de Iser. vbi dicit, ꝙ inuentus in iudicio ob causam necessariam non tenetur rñdere in alia causa. Secus, si ob causam volũtariam, sed in ꝓposito, is qui fuit vocatus ad vnã causam ꝑ iudicem censet̃ comparuisse ob causam necessariam, ergo non tenetur rñdere in alia causa. Ad rõnem Bald. de ꝑtensa defensione, dico, ꝙ posset dari rñsio: quia pñs põt petere inducias deliberatorias, iuxta aut, offeratur, C. de litis contest. & sic interim potest ꝑparare defensiones, vt dicit Alex. in d. l. de vnoquoq;, in j. col. & sic rõ sua non impedit, quin p̃sens ex causa volũtaria, vel fortuita teneatus rñ-

14 dere. †Septimo limita, vbi esset suspicio fugæ debitoris, vel criminosi, q. a põt tunc ꝓcedi ꝯtra eũ, sine alia citatione, & possunt ꝯtra ipm recipi testes, ẽt eo nõ citato, ne instruat̃ ad fugã, ita plene declarat Fel. in cap. cũ ab hoĩe, ver. limita tertio, &c. de iud. & hoc sentit Bald. in d. l cum fratrem, in fi. C. de his q. bus vt indig. & tenet Bart. in l. ait pretor, § si debitorem, ff. q in frau. cre. & Bald. in l. credi

15 tor, la ij. ff. si cer. pet. †Octauo limita, vbi periculum

riculum est in mora, nam potest tunc expediri actus, ẽt parte non citata ſm Alex. & Iaſ. in l. ſi fideiuſſor, §. ſi ſatiſdatum, col. j. ff. qui ſat. cog. & Inn. in c. ſignauit, in fi. de teſtib. & Alex. in d. l. de vnoquoque, col. ij. Alias aũt nunq̃ iudex põt venire ad capturam ꝑſonæ, niſi prius eã citet, vbi videt nõ eſſe periculũ in mora, ꝑꝑ fugam, ſm Bald. in l. ſi quis curialis, in j. not. C. de epiſc. & cl. & Bal. in l. ſi fi-
16 lio, in fin. ff. ſol. matrim. † Nono limita, nõ procedere in cauſa criminali, qñ ſnia fertur in fauorem abſentis, nam valet, ẽt eo non citato, ſecus ſi ferret contra ipm. ita tenet Bal. in l. ſi accuratorib. col. fin. C. de accuſ. & Ale. in l. furioſo, col. ij. ff. de re iud. ꝑ l. quãuis in-
17 dubitati, C. de adul. † Decimo limita, in oĩbus cauſis, in q̃bus procedit ſine figura iudicij: nam valet ſnia lata pro abſente nõ citato, ſm Bart. in extrauag. ad riprimen. in verſ. & fig. in fin. & Alex. in d. l. furioſo, col. ij. & ꝑpea hodie in regno q̃libet ſnia lata pro abſente nõ citato, valet in cauſa ciuili: ex quo ꝑ iura municipalia ſæpius allegata ꝑcedit.
18 † Vndecimo limita, in oĩ actu qui celebratur vltima die termini: nam põt fieri etiã parte non citata. Hinc dicimus, q̃ põt fieri ſnia cõpromiſſi in vltima die termini ipſius cõpromiſſi ſine citatione dummodo terminus ſit ſtatutus ab hoĩe, ſecus ſi à lege, ita dicit Bal. in authen. ei q appellat, col. ij. C. de tẽp. app. Item, qñ teſtes examinant vltima die termini, non req̃ritur citatio partis ad videndum iurã teſtium, ſm Bald. in l. ſi qñ, col. ij. in fin. C. de teſtib. & Bal. in l. fi. C. q admitti. & Bar. in l. ij. C. de tẽp. appel. & in l. itẽ illa, ff. de ꝯſt. pec. & idẽ in ſimilibus caſibus de q̃bus vide plenè ꝑ Mod. in l. qui ante calendas, & in l. ſi q̃s arbitratu, ff. de verbo. oblig. & Iaſ. in l. nec quicq̃, §. vbi decretũ, col. vj. ff. de off. procon. & in repet. l. admonẽdi, col. xliiij. Adde tñ, q̃ in regno iſtud practicat aliqualiter, videlicet, qđ licet poſſit fieri actus in vltima die termini ſine citatione, tñ debet abſens vocari in curia, illa die, & hora qñ fit actus, & debet eius cõtumacia accuſari, & ideo ſis cautus, vt faciat hoc apparere ex actis, ita de hoc ſunt duo ritus magnę curiæ. Vnus in nu. 47. & alius in num. 116. & ambo incipiũt, item
19 q̃ ſi detur terminus, &c. † Duodecima limita, qñ citatus ſemel ꝑſonaliter ſtatim aſcendit equũ, & receſſit in partes remotas, vel alio modo verbis declarauit ſe nolle cõparere, q̃a nõ eſt vlterius citãdus, ſm Bal. in l. ceſſante, in fin. C. q̃ũo, & qñ iud. & Alex. in d. l. de vnoquoq;, col. fin. & in l. cõtumacia, verſ. v. fallit, & c. ff. de re iud. & Iaſ. in d. l. nec q̃dq̃, §. vbi decretũ, col. vj. ff. de off. procon. & Alb.
20 in c. cum parati. de appel. † Decimotertio limita, qñ ꝓbatio cõcludit ſoli iudici puta ad iudicis inſtructionẽ, quia tunc põt recipi ſine citatione partis, ſm Bal. in l. certũ, col. ij. verſ. item oppo. q̃ imò differant, &c. C. vnde leg. & Bal. in l. ſi qua per calũnia, ver. ſed pone, q̃ iſte, &c. C. de epiſc. et cl. vbi ponit exẽplũ in iudice ſeculari, capiente clericum, qui non incedit in habitu clericali, nã ſi clericus oſtendit iudici inſtrm clericatus, debet ipm remittere ſtatim iudici eccleſiaſtico ſine citatione partis, adde Inn. in c. j. de poſtul præl.
21 † Decimoquarto limita, qñ aliquis habet expedire actũ ſm ſuam ꝯſciam, vt qñ per ſedẽ apoſtolicam cõmittitur alicui examinatio alicuius, ſi eſt idoneus, vel eſt cõmiſſa poteſtas ſententiandi cum clauſula, ꝯſciam tuam oneramus, q̃a tunc poteſt ille actus expediri ſine aliqua citatione partis, ſm Bald. in d. l. ſi qua ꝑ calũniam, verſ. vbi ſupra, et in d. l. certũ, verſ. vbi ſupra, et Alex. in d. l. de vnoquoque, col. ij. in fi. ff. de re iud. & Luc. R. in rub. de arb. co[l]. iij. & eſt gl. in c. j. de off. del. & Bal.
22 in l. neq; natales, col. fi. C. de prob. † Decimoq̃nto limita, qñ eſt datum arbitrium, & ptãs executori teſtamẽti diſtribuẽdi ad pias cauſas, ſeu eligẽdi pauperes quia in tali electione, & arbitrio declarando non req̃ritur citatio heredum, nec alterius, ſm Bal. in l. captatorias in fi. C. de teſt. mil. & Bal. i l. fi. col. ij. verſ. ſed nunq̃d in iſta, &c. C. cõmu. de leg.
23 † Decimoſexto limita, qñ iudex miſſit expꝰtos ad mẽſurandum agrũ, vel ad aliq̃ d ñam videndam per aſpectum loci, quia in relatione dictorum expertorum nõ requiritur partis citatio, nec præſentia: licet in electione eorum requiratur ſm Bart. in l. Theopompus, circa fin. ff. de dote præleg. & Ang. in l. j. §. Marcellus, ff. ſi plus quam per legem falc.

ADDITIO Tenetur tamẽ iudex qñ vult mittere exptos ſtatuere terminũ partibus, & ipſos monere vt ſint tali die, & hora cũ talibus magr̃is in illo loco ad videndum mẽſurationem, ſm Bart. in l. qui bona, §. fin. j. col. ff. de dam. infect. Pet. Foll. V. I. D.

24 † Decimoſeptimo, limita nõ procedere in ſnia calculatoꝝ, qui reuidet librum rõnum alicu

alicuius administratoris, puta sindici alicuiꝰ vniuersitatis nā pñt ferre sniam condemnatoriā ɔtra absentē aliter non citatū, & valet sine citatione, ẜm Bar. in l. ij. §. quod de frumētaria, & ibi ēt gl. ff. de adm. re. ad ciui ꝑti.

ADDITIO Adde tex. in l. hac ꝑpetua in fi. C. vbi dec. vel cohor. qui hoc ꝓbat ẜm Guliel. de cu. & Bart. ibidem. Sal. vero in d. l. hac ꝑpetua conatur reducere ad concordiam gl. ibidem quæ contradicit opinioni Guliel. (vt opin. gl. procedat in debitis singularibus, & opinio Guliel. ꝓcedat in publicis functionibus fiscalibus .i. in regularibus, & ordinarijs) & sic sentit quod qñ, tractatur de significando aliquem debitorē ciuitatis, pro publicis functionibus fiscalibus regularibꝰ, & ordinarijs, tunc verum sit quod valet snia ēt lata non citata parte, at secus si tractat̄ de ipm significando, & condemnando pro alijs debitis, ad quæ tenetur Ciuitati: in quo cogitandum est. Petr. Foll. V. I. D.

25 †Decimooctauo, limita non ꝓcedere iuro deferendo alicui pro liquidatione reꝝ ablataꝝ in odium delinquentis, iuxta formā l. si qñ, C. vnde vi. & c. sup eo. extra quod metus causa, quia in tali taxatione, & iuri delatione nō reqrit̄ citatio ꝑtis ad manus sui odiū. Secus qñ ista taxatio est facienda ꝑ iudicē. de hoc est decisio Rotæ in nouis, ī deci. 299. incipiente, licet &c. & hoc tenet Ias. in rep. l. admonendi col. pen. & fi. ff. de iureiur. vbi hoc ampliat in oī iuro, quod deferetur ꝑꝑ

26 delictum seu contumaciā alicuius. †Decimonono, limita qñ aliquis pateretur aliqđ dānum in aliquo loco, puta remoto: nam pōt ibi testes examinare super dāno, quod passus est sine aliqua vocatione ꝑtis, & talis examinatio faciet plenam fidem ẜm Luc. de pen. & Bar. in l. ij. in fi. C. de naufr. lib. xj. qđ nota ad p̄dictam eoꝝ, qui patiuntur furta, & robarias in siluis, vel alia similia dāna. adde.

27 Alex. in iiij. §. ꝑtor col. v. ff. de dā. inf. †Vigesimo limita, qñ iudex vult examinare in testem aliq̄ honestam mulierem, nam potest mittere ad eius domū ꝑ eo examinādā, sine alia citatione partis, ẜm Bart. in l. ad ꝑsonas egregias, ff. de iureiur. & And. de Iser. in ɔst. in pecuniaris col. ij. in fi. de quo vide etiam

28 Abb. in cap. si qui testium de restit. †Vigesimoprimo limita, qñ esset examinandus aliquis, testis cuius dicto esset necessario stādū quia non requiritur partis citatio, ẜm Alex.

29 in cons. cxxx. in j. vol. †Vigesimosecundo limita, qñ esset examinandus, aliquis testis, de cuius morte vel festinato recessu timet̄, quia pōt examinari ēt parte nō citata, ẜm Inno. in c. Alb. circa prin. de test. & Ias. in rep. l. ad

30 monēdi col. ciij. in prin. ff. de iureiur. †Vigesimotertio, limita non ꝓcedere in eo, de cuius p̄iudicio principaliter agit̄: Secus, si per quandā ɔñam actus tangeret præiudicium alicuius, q̄a potest fieri sine illius citatione, ẜm Alex. in l. vnoquoq; col. fi. ff. de re iud. & Ias. ī l. nec q̄dq̄, §. vbi decretū col. viij. de off. proc. & in l. si q̄s nec cām col. ij. ff. si cert. pet.

31 †Vigesimoquarto limita, qñ iudex vult interdicere administrationem alicui ꝓdigo: q̄a potest hoc facere sine citatione alicuius. ẜm Ias. in d. §. vbi decretum col. ix. & Bald. Ang. & Mod. in l. is qui bonis, ff. de verb. obl.

32 †Vigesimoquinto limita, qñ fertur snia cōtra principalem debitorem, nam in ea non est citandus fideiussor de iudicato soluēdo: licet interesse prætendat: q̄a ex eodem processu fit executio contra eum, ẜm Bald. in l. duob. §. ergo si q̄s, & potest esse rō, quia nō agitur principaliter de eius p̄iudicio, licet ꝑ ɔñam, vt supra in vigesimatertia limitatio-

33 ne. †Vigesimosexto limita, non procedere, qñ iudex protulit aliq̄ interlocutoriam, à qua succumbens appellauit, qñ appellatione pendente potest iudex procedere vsq; ad diffinitiuam, ante quam sibi inhibeat̄, iuxta c. non solum de app. lib. vj. Certe potest oēs actus vsque ad sniam inclusiue expedire sine citatione partis, & valent, nisi appellans suę appellationi renūciet tex. est singularis in c.

34 cū, q̄ de dolo, & contumacia lib. vj. †Vigesimoseptimo limita, quādo aliq̄s est ɔdemnatus ad expēsas ꝑꝑ contumaciam, iuxta legē sancimus, C. de iud. nam potest fieri talis cōdēnatio, ēt sine citatione partis, ẜm Bald. in d. l. sancimus, in x. q. & Ant. de But. & Paul. de liaza. in c. fi. litibus de dolo, & ɔtumacia.

35 & Fel. in c. j. col. vj. de iud. †Vigesimooctauo limita, qñ iudex vult dare tutorem vel curatorem alieni pupillo, vel furioso, sine inq̄sitione, q̄a potest suū decretum interponere sine citatione alicꝰ, ẜm Bar. in l. qui habet, §. quolibet, ff. de tute. & Alex. in ɔs. lxxxvj. inci

36 piēte, visis dubitationib. &c. in ij. vol. †Vigesimonono limita, qñ aliquis dolose latitat, & se occultat, ne citari possit, q̄a pōt expediri actꝰ ɔtra, eū eo aliter nō citato, ex quo ɔstat

de

de eius contumacia, ſm Innoc. in c. ad petitionem, de accuſ. & Abb. in c. ex. tuę, col. pen.
37 de cl. non reſi. † Trigeſimo limita, gñaliter, vbi certum eſt aduerſario nullam cõpetere defenſionem, quia põt expediri actus eo nõ citato, vt not. Plene Card. Alex. in c. cum ſit Rom. col. ij. circa fi. de appell. vbi multos allegat, & hanc fallentiam poteris iungere cũ
38 prima. † Trigeſimoprimo limita, qñ aliqs hr̃et inſtr̃m contra debitorem cum pacto de capiendo, & ꝯſtõne ꝑcarij: quia poteſt facere capturã contra tertium poſſeſſorem ẽt nõ citatũ, & negocio non liqdato ita tenet Frã. de Aret. in ꝯſ. 21. col. pen. in fi. & col. fi. & Soc. in conſ. 82. col. iij. in iij. vol. quod nota ꝑpetuo: quia millies euenit in facto, & pluries vidi rñderi in contrarium, à nõnullis doctoribus, qui dictas deciſiones non viderunt.

ADDITIO Quod cõtrarium eſt verius de iure, vt plene cõgerit Affl. in cõſt. pacis cultum, de quo ſimiliter per Tiraquel. in tract. de cõſt. in j. parte, num. 42. & ita teneatis: alios vero caſus in quibus valet actus abſque citatione partis, vide per Maria. Soc. in tract. de cit. in vij. art. princ. Petrus Foll.

39 INVENIO † Ad ſecundũ dubium. ſ. à quo iudice debet ac poſſit fieri citatio. Et cõis concluſio eſt, quod oĩs iudex competẽs põt citare, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus. Secus, ſi eſt incompetẽs, quia non valet citatio, l fi. & ibi per doct. ff. de iur. om. iud. & hr̃ in l. ij. ſi qs in ius voc. non ier. Quod tñ intellige, qñ certum eſt eum eſſe incompetentem de iure cõi. Secus, ſi de iure cõi ſit competens, poteſt tñ aliquo priuilegio declinari, quia tunc valet citatio, & tenetur citatus comparere ad ſuum priuilegiũ allegandum: alias poſſet contumax reputari: vt dicta l. ij. & l. ſi quis ex aliena, ff. de iud. intellige tñ ꝑdicta de citatione verbali: ſecus in reali, q̃ fit per capturam perſonæ: quia illa põt expediri ſolũ per ordinarium: non aũt per delegatũ, vt not. Bar. Alex. & cõiter doct. in l. ij. ff. de iur. om. iud. vbi ita intelligũt text. in §. ſi vero ẽt, in authen. de exhib. reis, & in l. conſentaneum, C. qũo, & qñ iud. Similiter, & citatio per edictũ poteſt expediri ſolũ per ordinarium, vel per delegatũ principis: non aũt per delegatũ inferioris, vt in §. oẽm, in auth. de litig. & in authen. qui ſemel, C. quo, & qñ iud. & ponũt doct. in d. l. ij. & Bar. in extrau. ad reprimendã, in verſ. per edictum, in prin.

40 † An aũt poſſit iudex citari ſuum ſubditum exiſtẽtem extra ſuum territorium? iſtam q. tãgit Ioan. And. in c. Rom. §. contrahẽtes de foro cõpet. lib. vj. & Bar. in l. oẽs, C. de epiſc. & cl. & Ang. & Iaſ. in l. fi. ff. de iur. om. iud. vbi dicit, ꝙ iſta q. indigeret deciſione Cæſarea. Et ibi Iaſ. diſtinguit tres caſus, & dic, vt ibi ꝑ eum: cui adde, ꝙ in regno habemus conſt. quæ incipit, in ciuil ib. quę cõcedit iudici indiſtinctæ poſſe citare extra territoriũ. & ibi Matth. de Affl. in vj. not. ponderat ad hoc illam ꝯſtõnem, per quam habemus deciſionẽ Cæſareã in hoc regno: nam licet cõis deciſio in iure cõi ſit, quod iudex citãs debet ſcribere literas iudici loci, vbi eſt citãdus, vt ip̃m citari faciat, qñ illæ ciuitates non ſunt ſub eodem dñio, ſm diſtõnem Bart. in l. j. §. prę̃ſ. ff. de req. reis, tñ quia rex qui eſt Dñs vniuerſalis regni, dedit iudicibus poteſtatem citandi extra territorium: poterit fieri hæc citatio ꝑ nuncium citantis, ſine alia licentia iudicis illius loci, ſi ibi citãdus degit. verũ illa conſt. hoc non probat expreſſe: vnde tutius puto eſſe id, quod dicit ibi And. de Iſer. ſ. ꝙ requiritur iudex illius loci, vt ip̃m citet: & idem And. in conſt. edictoꝝ, col. ij. in princ. Et id vidi ſemp ꝑ obſeruari. ſ. qñ ciuitates non ſubſunt ſub eodem barone in hoc regno: ſolet. n. mitti nũcius citantis, vt impetret veniã à iudice illius loci cum literis citatis: vel ſolet ſcribere literas ad illum iudicem, vt ip̃m citet, ſm Bart. in d. §. præſides. vbi ponit ad
41 hoc quinque limitationes. † Pro hoc facit, ꝙ in ſimili dicimus, ꝙ qñ aliquis vult exercere iuriſdictionẽ inter ſuos ſubditos in alieno territorio, debet hr̃e licẽtiam Dñi illius territorij: alias proceſſus non valet, ſm Inn. in c. at ſi cl. de iud. Pro hoc eſt tex. & ibi Car. in ij. q. in cl. j. §. volumus, de for. comp. Hoc tñ limita non procedere in terris demanij regis: nam officialis alicuius baronis, ſeu aliquis baro poteſt ius dicere inter ſuos ſubditos in terra demanij: puta in ciuitate Neapolis, abſque licentia regis, & ſuorum officialium. ita dicit Matth. in conſt. de quæſtionib. in j. no. vbi ad hoc ponderat illam conſt. quam dicit fuiſſe ignoratam à nonnullis auditoribus regiæ curiæ, tñ iudicio meo illa conſt. ſi recte ponderetur, hoc non probat. & de prædictis vide Oldr. in conſ. 88.
42 VENIO † Ad tertium dubium. ſ. per quẽ debeat fieri citatio. Dic, ꝙ cõis obſeruantia

uātia est,ꝙ citatio fit ꝑ nuncios seu iuratos
43 & seruientes curiatum, † q̄ solent esse viles ꝑsonę:vt d.And.de Iser.in ꝯst.citatiōis, col. ij.solent.n.isti nūcij portare aliqua signa,vt cognoscātur,vt no.doc.in c.cū parati. & c.significauit,de app.& Spec.in ti.de cit.§.seq̄t, col.ij.& ꝙ sint viles personæ, tenet Fel.in c.
44 prudētiam,col.v.de off.deleg. †Potest tñ iudex eligere vnum alium priuatū, cui potest committere citationem.ēt si nō sit publicus nuncius,& valet citatio : imò pōt iudex eligere famulū suū, & ēt famulū alterius ꝑtis, cui pōt cōmittere citationē. ita tenet Card. Alex.in c.cū sit Romana,col.fi.de app.& ibi ēt Abb.in fi.col.in prin.Plus dico,ꝙ ēt parti principali pōt iudex cōmittere citationē, vt citet suū aduersariū.& valet citatio,vbi ꝯstat de cōmissione iudicis ẜm Bal.in l.vt ꝑfecti⁹, col.fi.C.de anna.exc.& Bar.per illum tex.in l.eum,q̄ §.si epistola,ff.de fur.& idem Bar.in l.iuste,&ibi ēt Alex.in viij.col.ff.de acq.pos. & Bal.in auth.& oīno,col.pen.ver.venio administros,&c.ne vxor pro mari.& Bart.in extrauag.ad reprimēdam,in vers. per nūcium, & vers.per lr̄as,vbi oīa hęc tractanť, & Spec.
45 in ti.de cita.§.sequitur,col.j. †Sicut etiā iudex potest dare licentiam parti,ꝙ capiat possessionem aduersarij, cōstituēdo eū executorem in cā propria,vt no. Bart.Alex.& cōiter doct.in d.l.iuste, & Ias.in l.iubere cauere,in ij.& iij.col.ff.de iur.om.iud.Veꝝ, in hoc est dr̄ia : quia qñ q̄s citatur per nūcium publicum,teneť illi credere soloverbo,sine literis iudicis : sed nuncio priuato, vel famulo, vel parti nō crediť sine lr̄is iudicis cōmittentis. ita tenet gl.in c.prudētiam,in versi.per certū nunciū, de off.deleg.& ibi per doct.idē not. gl.in c.cū parati in versi.nūcius, de app.aliàs non teneť quis credere, maxime aduersario suo,q̄ de facili pōt mentiri : ẜm Spec.in d.§. sequitur,col.j.&Philipp.in d.c.cōparati,col. iiij.in fi.vers.vj.quęritur,&c.Et dicit notāter Bal.in l.si vt ꝓponis,la ij.C.q̄uō & qñ iud.ꝙ licet iudex possit cōmittere citationē parti : nō tñ creditur suæ relationi,nisi probetur.& illud dictum seq̄tur Philipp.in d.c.cū para-
46 ti.ver.vj.quęritur &c. †Hoc tamē est correctum in regno in citatione per lr̄as:nā citatoria litera non cōmittitur,nisi hn̄ti publicū offm̄:vt est ritus magnæ curiæ,in num.59.& alius in nu.139.& ambo incipiunt, item, ꝙ
47 citatoria lr̄a,&c. †Potest ēt fieri citatio per magistrū actoꝝ,& sic per tabellionē, si hēat commissionē iudicis : & sibi est credendum ꝑp publicam fidē, quam hēt ita tenet Spec. in d.§.seq̄tur,post prin.&Philip.in d.c.cum parati,vers.vj.quæritur,etc. per ea , quæ hn̄r in l.si quis decurio. C.de fal.& in c.ad audiē
48 tiam,de ꝑscr. † Potest ēt & ipsemet iudex ꝓ tribunali sedens, monete seu citare partem vt compareat tali die coram se tex. est & ibi Bal.in l.cessante,col.j.C.q̄uō &qñ iu.& Bal. in l.vt perfectius, col.fi.C.de anna.excep.& Alex.in l.contumacia,vers.vij.fallit,etc.ff.de re iud.& no.gl.in c.consulit,de offi.deleg.in
49 quibus locis dr̄,ꝙ † ista monitio iudicis,est maioris efficaciæ, quā citatio nūcij : q̄a ista sola monitio habet vim peremptorij & trinæ monitionis : & hoc est,quod sæpius notarij actoꝝ scribunt penes acta, ꝙ talis fuit iudicialiter monitus,etc. nam ista monitio plus quā citatio oꝑatur : & pōt expediri actus in contumaciā moniti nō comparētis.
50 Venio † ad quartū dubiū.s.qualiter sit faciēda citatio . suꝑ quo dic,ꝙ citationū plures reperiunť spēs . Quædā.n.est citatio realis,seu ꝑsonalis:quæ fit ꝑ capturā ꝑsonę. Secūda,est citatio verbalis,q̄ fit soloverbo.Tertia,est citatio,q̄ fit ꝑ lr̄as. Quarta,est citatio ꝑ edictū . Quinta,est citatio ꝑ ꝓclama. Sexta,est citatio per cāpanam,seu ꝑ rubam.

ADDITIO Adde ꝙ semper est faciēda citatio,ẜm cōem stilum curiarum,aliàs si fieret contra stilum,citatus non tenetur cōparere, & ex ꝯñti non posset reputari contumax : secundùm Mars. in sing. cxviij. Petrus Foll. V. I. D.

51 † Pręmitto tñ,ꝙ in oī citatione cuiuscunq; sit gn̄is,tria extrema considerantur . Vnū.s. ex parte iudicis : prout est cōmissio de citando : & duo ex parte nuncij.s.ipsa citatio seu executio cōmissionis:& relatio citationis factæ. Et hęc tria req̄runť in oī citatione:aliàs non valet:vt not.Bal.in l.fi.C.de fer.& Fel.in c.gratū,col.iij.de off.deleg.De primo.s.ꝙ requirať cōmissio iudicis,tenet Bar.& Bal.in l. neminē,C.de exh.reis,& tradit plenè Fel.in c.j.col.vj.de iud.&Io.and.in c.qm̄ contra de prob.& Bal.in l.cū clericis,C.de epis.& cler. Ias.in §.quadr.col.iij.& iiij.inst. de actio. & Bar.in l.j.§.cura.ff.de off.præ.vr.&Alex.in d. l.sciendū,col.fi.ff.de ver.obl. & Alex.in add.
52 ad Bar.in l.q̄ noīe,ff.de fal.†Veꝝ,de consuetudine toleratur in quamplurib⁹ locis,vt qñ

sunt nuncij publici & gñales, credatur eorũ relationibus, ꝙ citauerũt de cõmissione iudicis: licet aliter cõmissio exactis non appeat imo plus, pñt ad instãtiam partis citare isti nuncij publici in causis ciuilibus, ẽt sine cõmissione iudicis: & hoc toleratur ex generali ꝯsuetudine in ciuilib⁹: vt testatur Bal. in d. l. neminẽ & Ias. in d. §. quadrupli. & ibi ẽt Io. Fab. & Bal. in l. si qñ, in xij. q. C. de test. & Pet. Phil. Corn. in cons. xcv. col. ij. in fi. in iij. vol. & ita cõiter seruatur in hoc regno ex gñali
53 & antiqua consuetudine. † De secũdo extremo. s. ꝙ fiat executio citationis, hoc patet ad sensum: quia ad hunc effectum cõmittitur citatio, vt cum effectu quis citetur, quo casu an credatur nuncio dicenti se citasse, est trita q. in pluribus locis ventilata, maxime per Bar. in d. §. cura. & ꝑ Abb. in d. c. cũ parati. & Ias. in d. §. quadrupl. col. iij. & iiij. in quibus locis cõiter tenet, ꝙ nuncio pub. creditur, & eius relationi statur, quo ad citationẽ. Verũ, si citatus eẽt ꝑsona circũspecta & fide digna, & iuraret se nunq̃ citatũ fuisse, crederet sibi potius, quã nũcio: vt d. Abb. in d. c. cũ parati, col. iiij. in prin. & ibi per alios Mod. Et hanc q. tangit plenè Spec. in ti. de cita. § . seq̃t, vers. sed nunq̃d, & ibi plenius Io. And. in add. vbi notabiliter loq̃tur: & ꝯcludit mõ p̃dicto, & licet multa verba inserat: & ad ibi dicta me remitto. & hr̃ ꝑ Sal. in l. tres, C. qũo & qñ iud. & Fel. in c. inq̃sit. §. fin. col. ix. de accus. & Phil. in d. c. cũ parati, col. vj. in fi. & vij. de ap.
55 † De tertio extremo. s. de relatione nũcij, ꝙ requiratur & dẽat appere, ex quo est actus. subalis, tenet Bal. in l. fi. C. de fer. & ibi etiam Sal. dicit, ꝙ dẽt relatio scribi in actis: q̃a est
53 de ꝓcessu: † intm̃, ꝙ non põt fieri relatio in die feriato ad honorẽ Dei. & ip̃m in hoc refert & sequitur Alex. in l. j. §. nunciatio, col. vij. ff. de ope. no. nun. & tradit Bar. in l. si finita, §. Iul. col. iij. ff. de dam. inf. & est glo. in l. pen. ff. ad treb. & Bal. in l. iudices, in vl. no. C. de fi. inst. intm̃, ꝙ si non reperiẽ descripta relatio nuncij in actis, nihil valet citatio nec sñia, nec põt aliq̃s cõtumax reputari. ita tenet Paul. de cast. in ꝯs. 81. col. 4. iij. vol. & Bar. in l. hæc aũt, §. j. per illum tex ff. ex q. cau. in poss. ea. vbi dr̃, ꝙ debet liquere iudici de ꝯtumacia citati, & nõ põt aliter liquere, nisi ap-
56 pareat relatio scripta in actis. † Et ꝓpea si iudex primo ꝓnunciat cõtra ꝯtumacẽ, & postea recipit relationem nuncij, sñia & processus est nullus, s̃m eum, & est notabile verbũ & menti tenendum: q̃a vidi plures iudices errasse in hoc. & idem tenet Bar. in l. multũ. in fi. ff. de ꝯd. & dem. & Alex. ĩ l. sed si de acq.
57 her. † Potest aũt ista relatio per nuncium fieri soli notario actoꝝ absq; pñtia iudicis, s̃m Bar. in d. l. si finita, §. Iul. col. iij. vers. iuxta p̃dicta q̃ro, etc. ff de dam. infect. & ibi Imol. & Alex idem tenet Sal. in l. eos, §. super, C. de app. & in auth. quæ supplicatio. C. de preci. impera. off. Hoc ẽt de relatione nuncij, est hodie prouisum in regno per regiam prag. ij. quæ incipit, quilibet. vbi cauetur de oĩbus his trib. extremis: vid. licet, de cõmissione iudicis p̃cedente: & de ipsa citatione effectuali: et de relatione, q̃ debet constare ex actis. Et nota q̃a illa prag. loquitur de cõmissione p̃cedente per ablatiuũ absolutũ, qui importat ꝓdõnem, l. à testatore, ff. de cond. & demon. per quæ verba hẽmus in regno casum decisum, ꝙ nõ valeat citatio nũcij, nisi cõmissio iudicis p̃cedat. Possemus tñ dicere, ꝙ per cõsuetudinẽ si derogatũ illi prag. quãtũ adhoc, vt supra dixi. Vel possemus illã restringere, qñ citatio fit ꝑ lr̃as, ꝓut loq. vr̃ dict. prag. et non verbis, non nego qn semꝑ de iure requiratur cõmissio, vt supra dixi: sed solum dico respectu cõsuetudinis: q̃ seruanda est, vbi vi-
58 get: iuxta, l. de q̃bus, ff. de leg. † His p̃missis, venio nũc ad citationẽ realem: quæ importat capturam personæ: s̃m gl. Bar. et Alex. et doct. in l. ij. ff. de iur. om. iu. et in l. consentaneũ, C. qũo et qñ iud. super qua est sciẽdum, ꝙ in ciuilibus causis regulariter nõ fit ista citatio realis. Fallit primo, qñ reus esset cõtumax, vt d. l. consentaneũ. et ibi Bar. in ij. col. et probatur in §. si vero ẽt, in auth. de exhib. reis. Item, qñ fuit per sñiam condemnatus: quia potest ꝓ executione sñiæ capi de ꝑsona, l. j. et ibi no. C. q. bo. ced. poss. et no. Bald. in l. per diuersas, in xv. q. in fi. C. mãd. Quod tñ intellige, seruato ordine, l. à diuo Pio, §. i vend. ff. de re iud. prout ibi not. Alex. in iij. et iiij. col. s. vt primo fiat excussio in bonis: et postea si bona non repiunẽ, tũc vlt. loco capiaẽ de ꝑsona. aliàs non põt incipi à captura ꝑsonæ, s̃m gl. et Bar. in l. iij. §. tutor. ff. de susp. tut. et Abb. ĩ c. quo ad ꝯsultationẽ, col. vj. in fi. et seq. de re iud. et Bald. in c. tuæ, vt lite non cont. et Bal. in d. l. consent. col. iiij. in fi.
59 † Fallit ẽt, qñ debitor esset suspectus de fuga. q̃a põt fieri ista citatio realis, l. ait p̃tor,

§. si

§.si debitorē,& ibi Bar.ff.q in fra.cred. & de clarant,plenè Alex.&Ias.in d.l.j.ff.de iu.om. iu.& Fel.in c.j.col.vij.de iud.& Ias.in l. si ab arbitro,ff.q satis.cog.& i l.vinū, col.iiij.& v. ff.si cer.pet.& idē Ias.inst.de act.in prin.col. xj.&xij.in qb.locis plenè cumulātur reqsita ad capiendū debitorē suspectū de fuga: q bre
60 uitatis causa hic obmitto. † Hinc dicit ad p positū Bal.in l.q euitandi,in fin.C.de pd.ob turp.cām q iudex nō debet aliquē capere aň summariā fidē &suspicionē de recessu,&hoc in ciuilibus. At in criminalib. pōt semp iudex regulariter citare regulariter capiēdo psonā,sm Bal.in l.si qs curialis,C.de ep.& cl. & per doct.in l.plerią; , ff.de in ius voc.Pro hoc est tex.in l.j.& per to.tit.ff.& C.de cust. reo.& no.Bal.in d.l.consent.col.iij.in princ.
61 † Scias tñ, q ista citatio realis nullo modo pōt fieri,nisi pcedente cōmissione iudicis, vt est tex.& ibi p oēs scribētes in l.neminē,C. de exhi.reis, & not.Bal.in l.si qñ, in xij.q.C.
62 de test.nisi † contra suspectū de fuga, qui pt capi ppria auctoritate sine alia cōmissione, ēt per priuatū , vt d.§.si debitorē,& hř plenè
63 in locis prælleg.† Secūda citatio, est verbalis,vt qñ iudex viua voce cōmittit nuncio,vt aliquem citet sine lrīs,vt probatur in c.cum dilecti.ibi,viua voce,etc.&ibi Ant.de But.et Abb.de dolo & contum.& est ēt cōst.regni, quæ incipit,edictoꝝ , ibi ēt sine scriptis,etc. & ista citatio verbalis & aliæ sequentes citationes,de qbus infra dicā,debent continere sex requisita ad hoc,vt valeāt.Primū.s.nomē iudicis citantis.Secundū, nomen eius,qui citatur.Tertiū,nomē eius,ad cuius instātiā fit citatio.Quartū,est cā,ob quā citatur. Quintū,est locus,in quo debet cōparere.Sextū est tps infra quod debet cōparere.Additur ēt septimum reqsitum,qñ citatio fit in scriptis.s. vt contineat verbū,peremptorie.hæc oīa pbantur in d.const.edictoꝝ , & ponit aliqua Spec.in tit.de citat.§.iam,de citatione. post prin.alias citatio esset obscura , & incerta,& nō valeret, vt dř in d.const.edictorū & tenet Bal.in l.hac consultissima,col.iij.C.qui test. fac.pos.& in l.eum,quē temere, per illū tex. ff.de iud.& ibi est gl.idē no . Bal.in l.circa fi. ff.de lib.& posth.& Card.in cle.ij.in v.not.
64 vt lit.pend. † Inquantum aūt dixi,q citatio debet cōtinere locum, pcedit sine dubio in delegato citante,secus est in ordinario,q habet certū & deputatū tribunal, quia pōt citare sine expssione loci,& intelligitur de loco solitæ residentiæ,tex.est in c.cū parati,& ibi per doct.de app.& no.Bar.& Ang.in l.si vt p ponis , la ij.C.qūo & qñ iu.& Ang.in l.j.§. hæc stip.ff.si plusq̄ per l.fal. & Bal.in l.vt p fectius,col.ij.ver.iiij.etc.de anna.excep.

ADDITIO Et adeo vera sunt verba do.Auct.in hoc,q si secus fieret citatio iudicis delegati non arctaret citatum ad cōparē dum,vt inqt Alex.in cōs.lxxj.in cā in princ. lib.vij & taliter debet locus designari ne resultent locoꝝ æquiuocatio,iuxta tex.in c.fi. circa fi.de rescr.In iudice vero ordinario nō requiritur designatio loci in citatione,qa intelligitur citatus ad locū ordinariū & cōsuetū vbi similia peragūtur in oibus patet,&verisimiliter ignorari nō pōt,arg.c.j.de postul. prælator. et c.innotuit de elect.cum simili. sed si esset iudex qui citat pses, seu rector puinciæ q non locū certū,sed totam puinciā, pro tribunali hře dř , vt per Gem.& Petr.de Anch.in c.si eps de off.deleg.& pōt quemlibet locum ēt in propria camera ad ius dicendum deputare sm Bal.in l.si vt proponis in princ.C.qūo & qñ iud.tunc si semel certum locum pro causis audiendis deputauerit, ac deputatio ista publice oibus innotuerit,citationes simpliciter & absq; loci appositione emantæ, ad locum semel destinatum relatæ censentur, et si extra illū locum sniam diceret,non valeret, put est casus in d.l.si vt proponis,si vero locū aliquem nō destinasset cōcludit Sebast.Van.in tract.de nullita.in ti.de nullita.sent.ex defect.cita.num.64.q citatus tenetur comparere ad eum locum vbi morari contingerit quocunq; vadat , siue mouet, quod dicit voluisse Bal.in l.vt perfectus,col. iiij.ver.iiij.de anna.excep.&Spe.in tit.de cit. §.j.vers.Itē,q citatus,& Ang.in l.j.§.hęc stipul.col.vij.ff.si cui plus per l.fal.nisi esset de consuetudine vt certus locus destinetur. put hodie est in regno. P. F. V. I. D.

65 † Item,inquantum dixi,quod citatio debet continere certum diem seu tps comparendi, aliàs non valet, hoc tenet Bar.in l.liber hō, §.decem,ff.de verb.obl.et Bald.in l.fi.col.j.p illum tex.C.de iure domi.impe. Contrariū tñ tenet Spec.in tit.de cit.§.sequitur versic. quid si nō pfixeris,et Bal.in d.l.vt perfectius, col.ij.vers.ij.etc.et Abb.in d.c.cū parati,col. j.per illū tex.et est tex.in c.eos, in fi.de sent. excomm.lib.vj.et Bald.in c.j.col.iiij.de mili.

li.vas.q. ɔtu.est.Et ɔcludunt præfati doct.qđ valet citatio, & debet cõparere quãprimum potest,qñ non est appositus dicis in citatione. hanc q.plenè attingit Philipp.in d.c.cũ parati,col.v.& vj.& ibi concordat opin.per bonam distinctionem,videlicet,aut quæris, vtrum valeat citatio sine die,ad effectum, vt si citatus non cõparet quãprimum põt. possit mulctari tanq̃ inobediens,& dicendũ est, quod sic,& ita ꝓcedat vna opin. Aut q̃ris,an valeat citatio,vt si citatus nõ cõparet, possit ꝓcedi ad sñiam,vel ad alios actus in cõtumaciã,& dicendũ est,ꝙ nõ valet, nec ꝓcedi põt. & ita loquatur ɔtraria opin.& ista ɔcordia fuit Ang.in d.l.liber hõ, §. decẽ,& idẽ tenet Ang.in l.ꝑ interuallũ,ff.de iud.& ita ɔtrãseo.

ADDITIO &ꝙ citatio sine termino simpliciter nõ valeat,ɔcludit Ant.in c.cũ parati.iiij.no.extra de app.& ibi cõiter hoc tenent doct.& Fel.in c.consuluit,colum.iij.in princ.ver.sed tenẽdo opin.de offi.del.& Alexan.in liber hõ,ff.de ver.obl.(reiecta ɔcordia Ang.& Paul.de cast.) & ita ẽt tenet Io.mili. in verbo citatio col.ix.de quo per Lãfranc. in c.qm̃ contra in verbo citatio nu.9.ver.sed quæritur nunq̃d de prob.& per Ang.in l.ꝑ interualla, ff. de iud.& latissimè per Boër.in decisi.ccxxxv.& per do.Seb.Vant.in tract.de nullitat.in tit.de nullitat. sentent.ex defect. cita.num.71. vbi inquit ꝙ quidquid sit de iure tutius est diem in citatione apponi: quod quidem in regno isto absque dubio hoc ꝓcedit, vt nedum tutius sit diem opponi, sed ẽt necesse erit,cũ de cõi stilu oĩ curiatum sit vt dies apponat̃ in citationibus,& citatio debet fieri in forma solita & ꝑ verba cõsueta: qa id ꝙ fieri solet fieri debet, & si non fit iniuste fit: ₰m gl.in l.quid ergo,§.pœna graui or,ff.de infa.& in l.hodie, ff.de pœn.vñ dixit Innoc.in c.pterea de dilat.ꝙ citatio insolitũ continens est nulla:vt ꝑ Ang.in l.fi.C.de cano.lar.ti.q. etiam dixit ꝙ excusatur nõ cõparens,qñ citatio nõ est ₰m stilum cõsuetum, sed habet clausulas insolitas: quem refert & sequitur Fel.in c.quoniam,col.viij.in verbo citationis de pro. Pet. Foll. V. I. D.

66 † An aũt sit necesse apponere horã? Dic,ꝙ non: sed debet cõparere hora solita causaꝶ, ₰m Bal.in l.si vt proponis,la ij.C.quõ,& qñ iu.&Innoc.in c.cum nobis,olim,de elect.& Barb.in addi.ad Abb.in d.c.cum parati,&ibi etiam Philipp.in vj.col. & Fely. in c.consuluit,col.iij.de off.deleg.item debet cõparere tali hora, in qua põt ille actus expediri ante noctis tenebras,₰m Abb.in d.consuluit,col. ij.& in c.cum super,col.ij.de test.cogen. si tñ apponeretur hora,& postea non fieret actus in illa hora,sed in alia,non valeret: ₰m Bar. in l.aut qui alter,§.fi.ff.quod vi,aut clam, &

67 Fel.in d.c.ɔsuluit,col.j. †Sed circa hoc de tẽpore comparitionis cõis practica in hoc regno est: ꝙ si quidem citatus habitat in eadẽ ciuitate,vbi iudiciũ agitat̃: citatur vna die ꝑ alia immediate seq. & in alia die sequẽti hora cãrum accusatur sibi prima contumacia,si nõ cõparet:& deinde expectatur ꝑ tres alios dies continuos: in q̃b.currũt ẽt dies feriati: et postea in quarto die seq. iuridico accusat̃ sibi vltima contumacia:si non comparet: et illud est vltimũ peremptorium:et tunc bãniatur et condẽnatur ad tertiã partem mobiliũ: & sic in effectu citatus,à die citationis habet quinq; dies ad cõparendum.& de hoc est ritus magnæ curiæ in nu. 224. qui incipit,itẽ seruat ipsa curia in primis,etc.& regia prag. iij.q̃ incipit relatiõe.& ista expectatio tridui non hẽt locũ, nisi in primis citationib.in alijs vero ꝓcedit̃ ad actũ in cõtumaciã in die imediate sequẽti,nullo triduo expectato. Si vero citatus habitat in alia ciuitate: siq̃dem est intra regnum, debet inseri tm̃ tps in citatione,infra quod possit cõmode cõparere attẽta distantia loci, & in illo vltimo die cõparitionis accusat̃ prima ɔtumacia:&postea expectat̃ ꝑ triduũ.& deinde accusat̃ vltima; vt supra dixi. & ita seruat̃ in curijs Neap.in citationibus,quas mittunt per diuersa loca h' regni.& hoc colligitur ex verbis dictæ prag. Relatione.Si vero citatus degit extra regnũ, debet in citatione apponi terminus lx.dieꝶ ad comparendum: ꝑut de hoc est tex.in d.c. constit.edictoꝶ circa fi.& ibi Ang.de Iser.& idem And.in c.j.de const.inter vas. & aliũ de bene. vbi dicit,ꝙ iudex nõ potest hoc tps coarctare. vñ tunc in sexagesimo die accusat̃ prima contumacia, & deinde triduo expectatur,vt supra dixi.Et ꝙ in vltimo perẽptorio condẽnetur ad tertiã partẽ mobiliũ, tam in ciuili,quã in criminali, est ritus magnæ curiæ in nu.202.q. incipit,itẽ seruat dicta curia in citatione,&c.& ille est pulcher ritus,qui ponit sub breuib.verbis totã practicã,quam supra dixi.& est constit.q̃ incipit pœnã nouẽ etc.adde, q̃ dicã inf.in versi.contum.in iij.q.

†Est

68 † Est ēt sciendum, ꝙ contumacia prima debet accusari in die iuridico, ēt si illo die curia non regitur dūmodo non sit dies feriatus. & potest accusari in pñtia actoꝝ magistri, ēt abñte iudice. de hoc est alius ritus nu. 203. q incipit, item, seruat ipsa curia, vt si die etc. & alius ritus in nu. 214. incipiens, itē nota ꝙ in oi, etc. cetꝛꝝ, si ille dies, in quo erat accusanda prima ꝯtumacia, esset feriatus, debet accusari in die seq. & debet fieri mentio in actis de die pcedenti feriato, vt sciat, ꝙ nō potuit illo die accusari. Idē si plures dies cōtinui essent feriati, q̄a elapsis ferijs primo die iuridico accusant, vt est alius ritus. nu. 304. incipiens, itē, no. ꝙ vbicūq;, etc. & si non accusatur prima ꝯtumacia in tali die, vt supra dixi, citatio expirat ꝙ circunducit, nec excusat actor dicens, ꝙ nō accusauit, q̄a curia non regebatur, q̄a poterat accusare, dūmodo nō fuisset dies fer. vt supra. de hoc est alius ritus in nu. 305. incipiens, item not. ꝙ tales, etc. Ex pdictis ergo vides qūo est correctum ius cōe in regno, nam de iure cōi nō poterat veniri ad peremptorium, nisi præcedentib. trib. citationibus, cum interuallo xxx. dierum, l. ad peremptorium, cū duabus legib. seq. ff. de iu. & l. tres denūciationes, C. auth. qui semel, C. qūo & q̄n iud. hodie aūt ī regno sufficit vnā, cum illa expectatione tridui post diem comparitionis, vt supra dixi.

69 † Item, inquātum dixi, quod citatio debet cōtinere cām seu articulum, ad quē quis citatur, vide Bal. in l. cōsentaneum, in iiij. not. C. qūo & q̄n iud. vbi hoc tenet. dicit tñ, ꝙ in ordinario citante, semper præsumitur cā, dummodo fiat citatio ad instantiam, & sic valere citatio sine cā. Sed And. de Iser. in d. const. edictoꝝ. in prin. dicit, ꝙ debet exprimi cā citatione, nisi citatus sciat cām. Sed Bar. in extrauag. ad reprimendam, in versi. super dicto crimine, etc. tenet, ꝙ valet citatio, sine causa, tam in ciuili, quam in criminali. & ita etiam dicitur in decis. 294. consil. Neap. Abb. vero in c. præterea, col. ij. in fi. de dilat. ponit vnam distinctionem: videlicet, aut quis citatur de lōgin quo, & debet citari cū causa, vt veniat instructus. Aut citatur de proximo, & non est opus ponere cām, nec certū crimē, vbi citatio est criminalis: & videt satis æqua distinctio. Quidquid dicant isti doct. ego puto indubitanter, quod in hoc regno debet exprimi cā in citatione: aliàs nō valet, & moueor ꝑ duo iura municipalia, quæ hoc expresse dicūt, videlicet per tex. in d. const. edictoꝝ, & per regiam prag. ij. quæ incipit, quilibet. ibi, continentes ipsius citationis causam, etc. & postea subdit, citatio aliter facta. non valeat, &c.

ADDITIO Adde plene dicta ꝑ do. Seb. Van. in tract. de nullit. in tit. de nullita. sent. ex defect. cit. nu. 50. cum pluribus. Pet. Follerius. V. I. D.

70 † Quid aūt, si cum iudex vellet ferre sñiam, citauit aliquem vt veniat ad audiendum intentionem curiæ seu iudicis, ac dicatur sufficiens cā in citatione & an valeat talis citatio? Dic, ꝙ nō, sed debet exprimi ad sñiam proferēdam, seu audiendam. ita tenet Fel. in c. consuluit, col. vj. de off. deleg. & Io. de An. in c. inquisitionis, §. ad petitionem, col. pen. in prin. de accus. & ibi ēt Fel. in vij. col. ꝑ tex. in c. ij. & idem Gem. de dolo & ꝯtum. lib. vij.

71 † Quid si aliquis citatur ad rñdendū petitioni porrigēdæ, & in vltimo die peremptorij nō comparet, sed actor cōparet, & accusat sibi cōtumaciam, non tñ porrigit illo die petitionem, sed die seq. an possit super illa petitione procedi in cōtumaciam, & an ille citatus possit mulctari vt cōtumax. Dic ꝙ non quia, ex quo fuit citatus ad illū actū, est necesse, ꝙ ille actus porrectiōe petitionis fiat illo die perēptorij: aliàs nihil valet quod agitur, ita eleganter tenet Pet. Phil. Corn. in ꝯs. 58. col. iiij. in lr̄a h, in iij. vol. Si tñ reus cōparet, iudex dat terminū actori ad producendum libellū, & reo ad rñdendum, vt est ritus magnæ curiæ, in nu. 188. incipiens, itē seruat ipsa curia, ꝙ si actor, etc. Et nota, ꝙ q̄n fit ista citatio eo modo. s. ad petitionē porrigēdā, nō inducitur litis pend. ad impediendum ꝑuentionem, ante, quam porrigatur petitio, ꝓut de hoc est decis. 194. cōsil. Neap. & ideo ista practica citādi nō est bona sed melius ē, ꝙ porrigatur primo petitio, & postea sup ea porrecta emanet citatio, & ita practicat in curijs.

72 † Itē in q̄tum dixi. ꝙ in citatione debet appōi verbū perēptorie, hoc tenet Andr. de Iser. in ꝯst. in ciuilibus, & est gl. in cle. sæpe, §. sñiam, in vers. non peremptorie. de ver. sig. & Bal. in l. si q̄n, col. ij. C. de testibus, nisi q̄n fieret monitio per iudicem pro tribunali sedentē, vel nūcius citaret corā iudice: quia illa citatio habet vim peremptorij, ſm Bal. in l. cessante, col. j. C. qūo & q̄n iud. & dixi supra in iij. dubio: in fi. Hodie tamen in regno,

ex quo oēs causæ ciuiles sunt summariæ, vt pluries fuit dictū, non requirit peremptoriū in citationibus, & sic valeret citatio in ciuilibus sine verbo perēptorie ita tenet Ang. in d.l. ad perēptoriū, ff. de iudicijs ꝑ tex. in d. §. sñiam, & hoc tenet Matth. in ꝯst. inconsuti-
73 lem col. pen. † Tertia citatio est, q̄ fit per literas, vt qñ iudex facit citationē in scriptis: & illam cōmittit nuncio, vt aliquē citet super hoc est data forma ꝑ regiam prag. in regno: videlicet, ꝑ prag. secundam, q̄ incipit, q̄libet, qua cauetur, ꝙ qñ nuncius citat per literas, debet hr̄e cōmissionem iudicis, & citatio debet ꝯtinere cām, & debet fieri citatio corā duobus testibus, q̄ se subscribāt in calce citationis, qñ fit i loco, vbi pōt hr̄i copia literatoꝶ, alias sufficit, ꝙ nūcius in relatione dicat se citasse corā tali, & tali testib. & citatio aliter facta, non valeret ibi dr̄, & tenet And. de Iser. in ꝯst. citationis col. j. & ij. si tñ esset facta citatio inualida, & citatus cōpareret validatur citatio, & cōparitio: vt dicit in d. prag. ij. & tenet Bal in l. vt ꝑfectius col. ij.
74 C. de ama. excep. † Est tñ sciēdum, quod citatio de necessitate non req̄rit scripturā regulariter, q̄a est in arbitrio iudicis citare viua voce, vel i scriptis debet tñ in actis describi, vt appareat ex actis. Hoc probat̄ ex dicta ꝯst. edictorum quæ dicit, in scriptis, vel sine scriptis, & in c. cum dilectus ibi viua voce, &c. de dolo ꝯtu. in aliquibus tñ casibus requirit de necessitate scripturā, alias nō valet, & prim⁹
75 casus est. † in iudice delegato, q̄ debet citare cū inserto tenore suæ cōmissionis, q̄ tenor nō pōt apparere, nisi in scriptis, c. p̄terea, & ibi Abb. & doct. de dila. & Bar. in auth. q̄ semel, C. q̄uo, & qñ iud. & Bar. Alex. & Ias. in l. ij. ff. si q̄s in ius voc. nō ie. Quod limita, vt
76 ibi ꝑ Ias. † Secundus casus est, qñ citaret̄ aliqua ꝑsona illustris vel clarissima, q̄a debet citari in scriptis ita tenet Ias. in §. quad. col. iiij. in prin. inst. de act. & est tex. & ibi Bar. in
77 l. quoties, C. de dign. lib. xij. † Tertius casus est, qñ destinatur aliquis nuncius seu executor ad capiēda bona fisco delata, nam nō creditur ei sine literis l. prohibitum in fi. C. de iure fisci lib. x. similiter, qñ aliquis mittitur ad exigēdas pecunias fiscales l. palatinos, C.
78 collat. fun. fisc. lib. xj. † Quartus casus est, qñ aliquis nuncius vellet citare realiter puta faciendo capturam in bonis vel in persona, tunc. n. debet ostendere cōmissionem in scriptis, s̄m Bar. in d.l. palatinos, & Phil. in c. cū parati col. viij. ver. sed limita, &c. de app.
79 † Quintus casus est, in oī nuncio specialiter electo, qui nō est nuncius ꝯsuetus, nam sibi non creditur, nec valet eius citatio, sine lr̄is: vt dixi supra in iij. dubio ver. plus dico, &c. & ibi dixi, ꝙ hodie in regno est ꝓuisum per ritus magnæ curiæ ibi allegatos, ꝙ iste citationes in scriptis non cōmittūtur, nisi hñti publicum offm̄, vnde apparet, ꝙ priuatæ per
80 sonæ non cōmitterentur. † Sextus casus est, qñ citatio fieret extra ꝓuinciam, q̄a non valet si non fiat in scriptis, s̄m Bar. in extraua. ad reprimendā vers. per nuncium ꝑ tex. in §.
81 eos in auth. de coll. † Septimus casus est, qñ citatio fit in domo, & non personaliter. nā non valet ad effectum reddendi citatum cōtumacem: nisi fiat cum literis, s̄m Bald. & Ang. in l. vt perfectius col. ij. C. de anna. excep. & Alex. in add. ad Bar. in d.l. palatinos, C. de coll. fun. fisca. & And. de Iser. in cōst. ci
82 tationis. † Quarta citatio, est illa quæ fit ꝑ edictum, & est sciēdū, ꝙ ista citatio ꝑ edictū nō fit, nisi i casu necessitatis, quādo alio modo quis citari nō pōt puta ꝑꝑ eius absentiā vel quando citant̄ persone incertæ, si sua putauerint interesse, vt inferius dicā. nā si iudex habet modū citandi aliquē voce vel ꝑ lr̄as, nō debet incipere à citatione per edictū, q̄a grauaret citatū, & iudex appellatione posset hoc grauamen reparare, s̄m Bart. extrauag. ad reprimēdam in vers per edictū post prin. vbi plus dicit Bar. in princ. ꝙ hæc citatio nō fit, nisi per ordinarium vel delegatum principis, non aūt ꝑ inferiorem de hoc dixi supra, in ij. dubio. Istam materiam citationis per edictum, tractat plenè Fel. in c. qm̄ frequenter, §. porro vt lite non ꝯtest. & Bar. in d. ver. per edictum, & cano. in cl. j. de iud. Ego aūt sub breuitate reassumam aliquos casus, in quibus fieri potest, & est necessaria huiusmodi citatio· de reliquis vero remitto me ad dicta per doct. in locis præallegatis.

ADDITIO Vide per eundem Seba. van. in tit. de null. sent. ex defec. cita. nu. 124. et Maria. Soc. in tract. de cita. in artic. xxiij. Petrus Foll. V. I. D.

83 † Primus igr̄ est casus, quādo citādus nō reperit̄ personaliter, nec habet certam domū: puta, q̄a est vagabūdus, tūc debet scribi eius citatio ad modū edicti, et debet affigi in palatio curię vel in platea publica, quādo esset laicus,

laicus, vel ĩ foribus ecclesię, q̃n esset clericus ita ꝙ verisimiliter talis citatio veniat ĩ notitiã oĩum ꝑ modũ notorij, qua citatio ꝑtinere debet illa septẽ req̃sita, de q̃bus supra dixi ita tenet Bal. in l. si accusatoribus col. fi. in princ. de acc. vbi plus dicit, ꝙ in tali casu põt fieri ẽt citatio ꝑ ꝓclama. vt infra dicã. Idem tenet Bal. in l. ꝓsentaneũ in ij. no. C. q̃uo, & q̃n iudex, & Bar. in d. vers. ꝑ edictum, & debet poni istud edictũ in illa ciuitate, & loco, vbi solitus est ꝯuersari ille vagabũdus, ſm Bal. in l. vt perfectius, col. j. circa fi. & col. ij. C. de anna. excep. vbi plus dicit, ꝙ si vagabũdus habet domum, debet affigi edictũ citatorium in porta suæ domus, & debet hoc fieri in pñtia duoꝝ vel trium testiũ, vel notarij, vt est tex. in ꝯst. citationis ꝑ hoc est tex. in l. iiij. §.
84 toties, ff. de dã. inf. † Secundus casus est, q̃n aliq̃s procurat vel latitat dolose, vel impedit, ne citatio verbalis vel ꝑ literas possit ad eũ peruenire. nam tunc põt citari ꝑ edictum tex. est in cl. j. de iud. Veꝝ in hoc est aduertẽdum, ꝙ illa cl. disponit, ꝙ istud dictum põt apponi in ciuitate Romana ĩ papali palatio ꝯtra vnumquenq; habitantẽ in partibus q̃tumcunq; remotis, & ꝓpea, q̃a talis citatio est multũ ꝑiudicialis, non põt fieri ꝑ iudices inferiores, nisi auctoritate papæ, vt ibi hr̃: sed per iudices ĩferiores posset fieri in dicto casu, apponendo tñ edictum in loco, vbi solitus est habitare, & cõuersari citãdus, & non alibi: vt dixi supra in casu p̃cedẽti facit tex. ĩ cl. causam, §. veꝝ de electio. & hoc in regno est expeditum, per dictam ꝯst. citationis vbi in casu p̃dicto potest q̃s citari ꝑ edictum affissum in ianua domus corã duobus testib. cũ termino dieꝝ triginta vel quadraginta, & no. And. de Iser. in c. j. col. ij. de mil. vass. q̃ ꝯtum. est; & de intellectu illius cl. j. de iud. vide Fel. ĩ d. c. q̃m frequẽter §. porro, vt lite nõ ꝯtest. & Rotam in decis. ccxxiij. incip. si committat, &c. in nouis, & ad p̃dicta adde Alex. in l. j. §. p̃sides in add. ad Bar. ff. de req. reis.
85 † Tertius casus est, q̃n locus, vbi degit citandus, non est securus, ꝓꝑ aliquas guerras forte vel inimicitias, vel alio mõ, nã tunc põt fieri citatio ꝑ edictũ, eo modo, quo in p̃cedẽti casu dixi, ꝑ tex. in d. cl. j. de iud. ꝑ hoc ẽt est tex. in cl. j. de fo. cõp. & no. Bart. in d. vers.
86 per edictum. † Quartus casus est, q̃n aliquis stat clausus in domo sua, & non patitur se videri, ad hoc, ne citari possit, nam potest tũc affigi edictum citariũ in ianua domus suæ, & perinde hr̃, ac si personaliter citatus esset, vt tenet Alex. in l. plerique col. ij. ff. de in ius voc. pro hoc est tex. in d. constit. citationis.
87 † Quintus casus est, q̃n actor porrexit libellũ, & nõ vult litẽ ꝓsequi, & se absentat, nam reo instãte citari põt per edictum, ſm formã auth. qui semel, C. q̃uo, & q̃n iud. vt de Bal. in l. mandatũ col. fi. C. mand. qui dicit, ꝙ ista edicta debent poni in frequẽtiori loco ciuitatis.
88 † Sextus casus est, q̃n aliqua persona ecclesiastica spoliat aliquẽ laicum possessione alicꝰ rei, nam põt laicus adire iudicẽ secularẽ, & per viã defensionis extraiudicialis recuperare posset restitutionẽ suæ amissæ possessionis, & tunc q̃a iudex secularis non põt specialiter citare clericũ, põt exponere vnã citationem g̃nalem ꝑ edictum, vt cuicunq; sua putauerit interesse, cõpareat ad allegandũ, quare ille laicus restitui non debeat, de hoc est q̃dã spãlis ꝓuisio in regno ꝑ tria capitula regni, quoꝝ vnũ incipit, ad regale fastigiũ aliud oĩs p̃datio, &c. & aliud, finis p̃cepti, charitas, &c. de quoꝝ capituloꝝ intellectu, tradit plenè in decis. ij. & decis. xxiiij. ꝯs. Neap.
89 † Septimus casus est g̃naliter, cum contradictores sunt incerti sꝑ in actu faciẽdo, põt fieri citatio ꝑ edictum: vt not. Abb. in c. cũ in tua col. ij. in prin. extra, q̃ matri. accus. poss. Fel. in d. c. q̃m frequẽter, §. porro col. ij. vers. considera in primis, &c. vt lite non contest. per ea, quæ hñr in l. si eo tp̃e, C. de remiss. pign. & in auth. si oẽs, C si minor se abhere. absti. & Gemi. in c. fi. in fi. de elect. lib. vj Alias aũt, vbi certus est aduersarius, nunq̃ valet citatio ꝑ edictum, ſm Fel. in c. cognoscẽ-
90 tes col. vij. de ꝯst. † Octauus casus est, q̃n aliquis proposuit institorem, q̃ forte male administrat, & vult ipsum reuocare, nã debet proponi facere edictum publice ante illius apothecã, vt nemo cum illo cõtrahat, iuxta tex. in l. sed si pupillus, § p̃scribere, ff. de inst. & ibi Bal. dicit, ꝙ ista edicta debent exponi in loco publico, & patẽti, vt ab oĩbus legi, & videri possit, & non in loco occulto, & ibi ẽt
91 vide Pau. de Cast. † Nonus casus est in clerico beneficiato absente, q̃ non facit residẽtiã nã debet citari per tria edicta, q̃ debẽt affigi in valuis ecclesię suæ, & postea expectat̃ per sex mẽses, & si nõ venit ad residendã, priuat̃ bñficio tex. est & ibi Abb. & doc. in c. ex tuæ,
92 de cle. nõ resid. † Decimus casus est quando

episcopus vel alius prælatus vult confirmare electum ad aliquam dignitatem, vel bñficiũ: nam añ, quam ɔfirmet, debet exponere gñalem citationem per edictũ in ecclesia, vocãdo oẽs, q̃ sua interesse putauerint, alias cõfirmatio fieri non posset. text. est & ibi per can. in c.fi. de elect. lib. vj. Et hoc extenditur etiã, quãdo aliquis pñtatur in iure pñonatus, q̃a debet fieri similis citatio per edictum, vt no. gl. j. & fi. in d.c.fi. & ita quotidie videmus practicari in huiusmodi præsentationibus.

93 † Vndecimus casus est, qñ aliquis tenens prędium tributarium, se absentat, vel ipsum deserit, nam põt citari ꝑ edictum, & si non cõparet infra sex menses, priuatur pdio, & alij locari põt. tex. est & ibi Luc. de Pẽna, in l. lo
94 corum, C. de oĩ agro. deser. lib. xj. † Duodecimus casus est, in citanda vniuersitate, nã potest citari per edictum in loco affixũ, vbi cõsueuit cõgregari, & si ciues clauderẽt portas ciuitatis, põt affigi edictũ in porta ciuitatis, qñ nuncius prohiberetur ingredi, & si nõ esset tutus accessus ad portã ciuitatis, põt edictum affigi in ciuitate cõuicina in ecclesia ipsius ciuitat. vicinæ. Ita hæc oĩa declarat Bal. in l. ẽt, col. iiij. C. de exec. rei iud. pro hoc est gl. in l. non põt dolo, ff. de reg. iu. & vide Bal. in auth. sed cũ testator. col. ij. C. ad l. falc. vbi dicit, ꝙ non sufficit citari pñdentes in corũ domibus, sed debẽt citari in loco, vbi ɔsueuerũt cõgregari publice. adde Ang. in ɔs. 196. potest ẽt citari vniuersitas per ꝓclama factũ in locis publicis ciuitatis, legendo citationẽ publice, s̃m Bar. in extrauag. ad reprimẽdam in vers. citatum, & Luc. de Penna, in l. ꝓuincialium, C. de erog. milit. ann. lib. xij. & glo. in c. si capitulo, in vers. factum, de concess. prę
95 ben. lib. vj. † Decimus tertius casus est, in iudicio meo, in oĩbus casibus, in q̃bus lex permittit fieri citationẽ per ꝓclama, in illis ẽt põt fieri per edictũ à fortiori. & moueor per rõnem auth. qui semel, C. q̃uõ, & qñ iud. q̃a vox præconis, paucis innotescit. Sed per edictum res efficitur magis notoria, vt not. Alex. in add. ad Bar. in l. j. §. præsides, ff. de req. reis, si. n. lex permittit citationẽ per proclama, vt est illa, quæ fit per pręconem, multo
96 fortius per edictum. † Sed iuxta hoc quæro, quanto tpe debet stare affixum edictum in loco publico, vel in ianua ciuitatis qñ fit citatio per edictũ? Dic ꝙ non reperitur à iure statutus aliquis terminus, vnde status arbitr. iudicis, & sufficit, ꝙ nuncius referat, ꝙ edem stetit affixũ in loco, licet nõ declaret ꝑ quantum spatiũ. Ita tenet Bar. in extrauag. ad reprimendam. in vers. pub. vbi plus dicit, quod ante, quã affigatur, debet publice legi, & po
97 stea affigi. † Quinta citatio est illa, quæ fit ꝑ proclama, dr̃ aũt proclama, qñ pretio publicus citat per plateam publicam alta & intelligibili voce aliquem abñtem, vel incertos contradictores, si sua interesse putauerint, & est permissa ista citatio in casibus infra scri-
98 ptis, videlicet. † Primus casus est, qñ hr̃s vult conficere inuẽtarium s̃m formam, l. fi. C. de iure delib. nam si creditores sunt certi, debet illos citare in spẽ. Si vero sunt incerti, possunt citari per publicum ꝓclama in locis publicis, s̃m Bal. in d. l. fi. §. cum igitur, col. iij. & in auth. sed cum testator, C. ad l. fal. & Bar. in d. §. cum igitur, col. ij. & ibi cõiter Mod.
99 † Secundus casus est, quando litigator post litem contest. se absentat, & est necesse est citari ad videndum iurã testium, vel ad alium actum litis, & non habet domum, vel neminem reliquit in domo, nã tunc põt citari ꝑ publicum ꝓclama in locis publicis, s̃m Bal. in l. si qñ, in xj. q. C. de test. & Soc. in ɔsil. lvj.
100 col. ij. in fi. in iiij. vol. † Et nota, ꝙ tunc quãdo proclama fit contra certam personã, debet fieri in illa vicinia ciuitatis, vbi cõsueuerat citatus conuersari, s̃m Bal. in c. j. col. iiij. in fi. de mil. vas. qui contu. est & ponunt doc. in l. iiij. §. prætor, ff. de dam. infec.

ADDITIO Ad effugiendum tñ circuitum istum & vt semel comparẽtes in prima citatione non sit necesse ad quẽlibet actũ citare, debet iudex ad instantiam partis cogere illos vt sibi eligant in ciuitate & loco iudicij locũ vbi citari possint, vel ꝙ relinquãt ꝓcuratorem instructum, q̃a durum est semper mittere ad villam seu comitatum, vel ꝑquirere per totam ciuitatem ignotos & irreperibiles, vt voluit Ang. in l. qui ante calendas, & ibi Bar. ff. de verb. ob. & Bar. in extrau. ad reprimendum in verbo ꝑ edictum col. fi. & Pan. in c. fi. iij. col. in fi. de dila. & hr̃ ꝑ Maria. Soc. in tract. de citat. in artic. xxv. nu. 2. Petrus Follerius. V. I. D.

101 † Tertius casus est gñaliter, qñ est mouẽda aliqua lis cõtra aliquẽ absentẽ, q̃ nullibi reperit, nec hẽt certã domũ, põt ipm iudex citare per proclama, s̃m Bal. in l. si accusatorib⁹, col. fi. in princ. C. de accus. & ibi etiam Cyn.

idem

idē tenet Bal.in l.iter minores,in fi.in j.lect. ff.de in integ.rest.& Alex.in l.iiij.§.ꝑtor.col. ij.ver.itē,inquantū Bar.&c.ff.de dam.inf.vbi æqparat hanc citationem illi q̄ fit,in domo, dūmodo nō sit de re mobili. & no.illud ver bū Alex.q̄a forte iste casus non ꝓcederet in prima citatione, vt fiat ꝑ ꝓclama in principio litis,qn̄ esset q̄ō de re mobili,sed lite incœpta sic, & ita loquitur casus præcedens.

102 † Quartus casus est,qn̄ est cōtrahendū aliquod matrimoniū,debēt citari oēs, q̄ nouerint aliqd̄ impedimētū subesse,ꝑ publicum ꝓclama ecclesia,cū certo termino, quo elapso non audit contradicēs, nisi iustā causam alleget,& si ista solēnitas nō fieret,diceretur matrimoniū clādestinū,tex.est, & ibi ꝑ cañ. in c.cū inhibitio de clād.desp.& in c.cū tua,

103 q mat.acc.pos. † Quintus casus est,qn̄ minor adiuit hereditatē,& postea ꝑ in integrū restōnem,vult se abstinere,& illā repudiare, nā in tali restōne in integrū, sunt citādi oēs creditores incerti ꝑ ꝓclama,cū termino triū mensiū,tex.est,& ibi Bal.in j.col.ver.iij.quero,&c. i authen.si oēs,C.si.mi.se ab her.abs.

104 † Sextus casus est, qn̄ creditor posterior vult vēdere rem sibi hypothecatā: nam pōt creditores icertos anteriores citari facere ꝑ publicū proclama: vt veniat ad ꝯtradicendū infra certum tp̄s: quo tp̄e elapso nō audiuntur vlterius,text.est,& ibi Bal.& doct. in l.si eo tp̄e,C.de remis.pigno,& ibi est gl.qd̄ in isto casu pōt ēt fieri citatio per edictū,& poteris hunc casum ēt fieri citatio per edictū. & poteris hūc casum addere ad citationē p̄-

105 cedētem per edictum. † Octauus casus est, qn̄ ep̄s vult procedere cōtra eos,q̄ expulerūt ip̄m de sede sua, nam pōt accedere ad alienā diœcesim cōuicinam, & ibi citare dictos expulsores per publicum ꝓclama in ecclesijs illius diœcesis diebus festiuis, qn̄ populus in ecclesijs congregat̄, & hoc qn̄ non posset illos citare personaliter, ꝑꝑ accessum non tu

106 tum tex.est in clem.j.de foro comp. † Nonus casus est,qn̄ est facienda missio in possessionem contra pupillum indefensum ex primo decreto, nam debēt citari eius cōsanguinei,amici, & affines per publicū proclama, vt veniant ad ipsum defendendum,tex.est,& ibi Bart.&doct. in l.hæc aūt,§.non defendi,

107 ff.ex qui.cau.in pos.ea. † Decimus casus est, qn̄ est facienda missio in possessionem cōtra aliquem absentem,qui nō defenditur, nā debent requiri eius consanguinei,& amici,per ꝓclama,l.item ait prętor,& l.ergo,& ibi Bart.& Bald.& doct.ff.ex qui.cau.maior.

108 † Vndecimus casus est,qn̄ heres deliberat, an velit adire hereditatē: nam pōt facere fieri citationem ꝑ proclama contra oēs creditores, vt veniāt ad edendum infra debiti hereditarij ipsi heredi: ad hoc vt possit deliberare,alias creditores sibi p̄iudicant, ſm Bar. in l.Arist.ff.de iure delib. pro hoc est tex. in l.j.§.cum dr̄, ff.si cui plus quā per leg.falcid.

109 † Duodecimus casus est,qn̄ est publicandū testm̄ priuatum,ſm formam,l.publicati, C. de test. nam debet fieri proclama gn̄ale contra ꝑtendentes interesse, vt compareant qn̄ sunt icerti,ſm Bal.in d.l.publicatio,in vj.q.

110 † Decimustertius casus in agnoscenda bonoꝶ possessione carboniana, vel ventris nomine: quia aduersarij sunt incerti,debēt citari per proclama,ſm Bald.in l.certum,col. iiij.vers.viso, &c. C.vnde leg. & generaliter dicas,ꝙ in omni casu.in quo aduersarij sunt incerti, potest fieri citatio ista ꝑ proclama, vel per edictum,secundùm Bar.in extrauagāti,ad reprimendam,in vers.per edictum. longe post medium ibi sic etiam admittit̄, &c. & probatur per oēs doctrinas supra alleg.

SEXTA, & vltima citatio est, q̄ fit per

111 † campanam seu ꝑ tubam. ista citatio, fit qn̄ est congregāda vniuersitas, cās faciendi ꝯsiliū vel reformationē,tex.est gl.& ibi Bar. in l.ij.C.de decur.lib.x. Et similiter fit cōgregatio capituli,& canonicoꝶ,ad sonū campanæ: vt not.gl.in ver.factam, in cap.si capitulo,de conces.præben.lib.vj.& gl.& Card. in cl.ij.in iij.oppo.de sent.exco. Ad hoc ēt est tex.&ibi Abb.in ij.col.in c.in causis,de elec. vbi optime Abb. declarat hanc m̄am̄.s.ꝙ in negocijs minoribus,vel quæ p̄nt expediri ꝑ præsentes,sufficit vocari collegium,vel vniuersitatem per sonum campanæ. Secus, vbi vocādi essent absentes, quia requiritur citatio per nuncium, vel per literas, ſm eum.

112 † An aūt in die veneris sancti possit vniuersitas citari ad sonum tabellæ, ex quo nō pulsantur cāpanæ? vide Bar.in l.fi.C.de prædijs curia lib.x.& Alex.in addit.ad Bart.in l.non

113 pōt dolo,ff.de reg.iur. † Fit ēt citatio ꝑ cāpanam,qn̄ est eundum ad bellum: vt no.Io. And.& Abb.in c.j.de off.cust. vbi ponūt oīa

114 signa,q̄ importat sonus cāpanæ. † Et primū signū cāpanæ,est cōuocationis capituli, seu

seu vniuersitatis: vt supra dixi. Secundũ, est signum exeundi ad bellũ. Tertium, est signũ horarum. Quartum, est signũ gaudij, & gratiarum actioni, vt qñ post victoriam pulsantur campanæ. Quintũ, est signum salutationis virginis vt qñ pulsatur cãpana de sero ad dicendum, Aue Maria, &c. Aliqñ, est signũ excõicationis. Aliqñ est signum alic⁹ defuncti. Aliqñ, est signum eleuationis corporis Christi. Aliqñ, est signum processionis. Et sic de alijs signis, vt per Ioan. Andr. & Abb. in d.c.j. & Bald. in rub. C. de dedit. libe. tol.

115 †Vltimo, pro cõplemento huius quarti dubij, scias qđ citatio nõ debet fieri ꝓprio motu iudicis, sed ad instantiam partis, qñ agitur ĩter duos litigãtes, & maxime citatio ad sententiã ita tenet Spec. in tit. de cita. §. sequit. vers. illud aũt nota, &c. & Fel. in c.j. col.j. & ij. de iud. & Soc. in ꝯs. xcvj. col. v. vers. ij. &c. in

116 j. vol. †Quod limita, nisi iudex videret perire instantiam quia tunc ex offõ potest citare ad sñiam, ẜm Bart. in l. Seius, & Augerius, ff. ad l. falc. & Fel. in d.c.j. col. ij. & Phil. in c. ex ratione col. xx. vers. quo ad ẜm dic, &c. de

117 app. †Quid aũt, si aliquis citatur vt compareat die lunę, Martis, & Mercurij, an sint plures citationes? Dic, quod est vna, & debet cõparere in vltimo die ẜm And. de Iser. in ꝯst.

118 edictorum col. j. †An aũt possit fieri citatio generalis ad totam cãm, vt aliquis compareat singulis diebus, & horis ad oẽs actus, vsque ad sñiam? Cõis conclusio est, ꝙ quando citatur aliq̃s existens in remotis, & longinquis partibus, valet talis citatio, alias secus, quia in oibus actibus requiritur spãlis citatio, quando quis est vicinus, & propè locum iudicij. ita tenet Abb. in c. fi. in iij. col. de dila. vbi plenè attingit istum art. & Inn. & doct. in c. consuluit. de off. del. & in c. auditis de ꝓc. & Alex. & oẽs scribentes in l. qui ante calendas, ff. de verb. obl. & Ias. in l. nec quidq̃, §. vbi decretum col. ix. vers. x. limita, &c. ff. de offõ ꝓc. & And. de Iser. in c.j. col. ij. & iij. de contro. inter vasal. & alium de benefi. quod tamẽ intellige, & declara, ẜm Bal. in ꝯs. iiij. in v. vol. s. in casibus, in quibus põt procedi ad sñiam lite non contestata, tunc valet hæc citatio ab initio facta, ẽt quo ad sñiam, sed vbi non potest procedi ad sñiam lite non contestata, non posset fieri quo ad sñiam, nisi post litem contestatam. Item intellige, quando citatus fuit semper contumax, & nunq̃ comparuit, quia ve℞ est tunc, quod potest ꝓcedi ad alios actus sine noua citatione. Secus est, si semel ad aliquẽ actum comparuit: q̃a tunc est de nouo citandus ad alios actus, ẜm Alex. & doct. in d. l. qui ante calendas, & Soc. in ꝯs. cxcv. col. pen. vers. qui nimo, &c. in ij. vol. & Ant. de But. & Imol. in d.c. consuluit, & de hoc vide bonam declarationem Abb. in d.c. fi. col. iij. in fi. & seq. de dila. & Pau. de Castr. in ꝯs. lxxxj. col. iiij. in ij. vol. vbi plus dicit Pau. quod qñ proceditur ad alios actus, vigore talis citationis gñalis, debent fieri singulæ citationes per edictũ, & ibi vide per eum dicit tñ Bal. in ꝯs. cclxviij. in j. vol. quod nec de iure canonico, nec ciuili talis citatio valere debet, cum sit incerta, & captiosa. nam inducit quandam speciem seruitutis, vt quis debeat in loco iudicij morari singulis diebus, & horis. tñ est cõis obseruantia, & ex gñali vsu, & stylo curiarum toleratur ꝑꝑ distantiam loci, quia valde laboriosum est geminare citationes in partibus remotis. vnde teneamus communem obseruantiam, quidquid dicat Bal. in d. consil.

VENIO ad quintum dubiũ principale. s. qñ †debeat fieri citatio. Cõis conclu-
119 sio est, quod debet fieri in die iuridico, nam si fieret in die feriato, non valeret, per tex. cũ ibi no. in l. ex quacunque, ff. si q̃s in ius vo. nõ ie. & de die feriata ad honorẽ Dei, est expeditũ, quod non valet citatio, nec cõmissio iudicis, nec citatio nuncij, ꝑ l. fi. C. de fer. ibi, sileat vox &c. ita tenet Bar. in rep. d. l. ex quacunq; col. fi. ẽt si dicta citatio fieret ꝓ die nõ feriato, puta si nũcius citat die dominico, vt cõpareat dię lunæ nõ valet citatio, ẜm no. in c. conquestus, & ibi Abb. in vj. col. de fer. & Paul. de Cast. in ꝯs. 270. in j. vol. & ita de hoc extat ritus magnæ curię in nu. 183. incipiẽs, itẽ seruat dicta curia, qđ citatus, &c. & ponũt plenè doct. in l.j. §. nunci. ff. de ope. no. nun.

120 †Sed quid si terminus datus alicui ad comparendũ, cadat in diem feriatum, an valeat citatio, & an teneat cõparere? Bar. in d. rep. l. ex quacunque col. pen. distinguit. Aut error est expressus in citatione, vt q̃a iudex dicit, cõpareas corã me in die dominico, et nõ valet citatio. Aut nõ est expressus error, vt q̃a iudex dicit, cõpareas hinc ad decẽ dies, & vltima dies est feriata, & valet citatio, et debet cõparere die sequẽti, sed postea Bar. referret ibi Richar. de Senis, q̃ tenebat qđ ẽt in isto

secun

secundo casu non valet citatio. arg.§. loco inst.de verb.obl. Ego aūt in hoc articulo cō cludo, ꝑut alias tenui legendo publice illā l.ex quacunq; in almo Gymnasio Salernitano, videlicet, quod iudex dicit, do tibi termi num decē dierꝝ ad comparendū, tūc valet citio, et debet cōparere die sequenti, ſm Bal.i d.l.ex quacunq; col.fi.si vero iudex dicit, cō pareas i decima die p̄sentis mēsis, et illa dies est feriata, nō valet citatio. et ita ꝓcedat op. Richar.de Senis quā ad hoc tenet Abb.ī d.c. ꝯquestus col.pen.in fi.tūc.n.vr̄ error expressus, saltē per relationem ad ipsam diē l.certū, ff. si cer. pet. sed si iudex diceret, cōpareas hinc vsq; ad decē dies, tunc valet citatio, qa iste appellat terminus ad quē, et debet cōparere die præcedēti, qn̄ vltima est feriata, ſm Bar.in d.l.ex quacunque col.pen. per l ij. §. illud, C.de temp.app.et in c.cū dilecti de do

121 lo, et contu.† Limita p̄dicta, nisi citatio fieret pro tali causa, q̄ potest die feriata expediri, qa tunc valet citatio facta in die feriata, q̄ causæ plures sunt, q̄ numerant̄ in l.ij.et iij.ff. de fer. et tunc cogit̄ citatus cōparere, vt no. gl.in d.l.ex quacunque in gl. fi.et ibi ēt Bar. in rep.col.pen. dum allegat l. miles, §.sexa-

122 ginta, ff.de adul.† Secundo limita, nō procedere in principe, qui pōt citare in die feriata ad honorem Dei, ſm Bar.in d.l.ex quacunq; in repe.col.fi.& Lanfr.in c.qm̄ ꝯtra. in vers. citationes in fi. de prob.per c.veniēs de acc.

123 † Hodie aūt in regno est expeditum, quod semper qn̄ citatio cadit in diem feriatam, valet, & debet citatus comparere in die sequēti ita tenet And.de Iser.in lib.ꝯst. in rub. de in ius vocan. post quam rub. sequitur ꝯst. si quem nr̄orꝝ, &c.& de hoc sunt duo ritus magnæ curiæ. Vnus, in nu.17.& alius 157.& ambo incipiunt item, ꝙ tam in criminalib.&c.

VENIO ad sextū, & vltimū dubiū prin

124 cipale.s.† vbi debeat fieri citatio. Ista q.pōt hr̄e duo membra. Vnum .s. vbi.i.in quo loco debet q̄s citari ꝑ nuncium. Secūdū vbi.i. in quo loco debeat citatus cōparere, & sic expediam ista duo membra per duas q. princ. Primo igr̄ q̄ro, in quo loco debet nuncius aliquē citare, dic quod cōis conclusio est q̄d quilibet citari debet personaliter, si reperiri pōt, alias debet citari in domo suæ solitę habitationis. ita plenè tradit Bar. & ibi cōiter doct.in l.iiij.§. prætor, ff.de dā. infect. & qn̄ est absens, debet citari in illa domo, vbi reliquit familiam, qn̄ forte hr̄et plures domos alias citatio non valet, ſm And. de Iser. in ꝯst.citationis, col.j.vbi plus dicit, q̄d debet recipi iurm̄ ab illis de familia de denunciando citationē citato quamprimū pn̄t, & hoc dr̄ ēt in tex.illius ꝯst. & debet tunc fieri corā duobus testibus, vel tabellione, vt hr̄ in d. const.citationis, & ibi And.in j.& ij.col.alias citatus in domo sine ista solēnitate, non diceretur contumax, ſm eum, & tenet Bald.in d.l.vt perfectius, C.de anno.excep. itē debet citari in illa domo, in qua habitat tꝑe citationis, licet antea fuisset solitus habitare alibi, ita tenet Pet.Philip.Corn.in ꝯs.lij.in iiij. vol.& cons.lvij.col.iij.in litera h.in fi.in iij. vol.Potest ēt fieri citatio in domo, vbi nulla extat familia, qn̄ quis recedit nemine in domo derelicto, ſm Andr. in d.ꝯst. citationis, col. j. Verꝝ tunc debet affigi cedula citatoria in odio domus, vt plenè dixi supra in iiij. du

125 bio principali.† An aūt possit fieri citatio in apotheca, vel in porticu, vel in stabulo, vide plenissime ꝑ Bar. Alex.& doct.in d.l.iiij.

126 §.p̄tor.ff.de dam.infect.† Ex p̄dictis verificatur illa cōis practica citandi aliquem, qa cōiter solent cōmittere iudices nuncio, vt citet aliquem personaliter alias si personaliter reperiri non potest, citet eū in domo solitæ habitationis. Et nota singulariter, quia cōiter solent in hoc errare nuncij, & faciūt inualidas citationes, nā hæc forma citandi istud importat, videlicet, ꝙ nūcius faciat primo oēm suam diligentiā in perq̄rendo citādū ꝑ ciuitatē, vt possit eū citare ꝑsonaliter, & vlt.loco, qn̄ ipm̄ reperire nō poterit, tunc citat eū in domo, alias si ita ex abrupto citaret in domo, nō facta prius illa ꝑquisitione nō valet citatio, quia excedit formā cōmissionis ita in terminis tenet Bar.in d.§. p̄tor col.ij.& Alex.plenè in cons.iij.col.j.& ij.in iij.vol.& hāc opin.dicit. Alex.esse cōem: in d.§.p̄tor col.j.idem tenet Lud.R.in ꝯs. 454. col.ij.& Pet.Phil.Cor.in ꝯs.lij.col.ij.in iiij. vol.& Abb.in c.cām col.j.in fi. & seq.de dolo, & ꝯtu.vbi plenè examinant hanc m̄ām:& hoc est hodie ꝯfirmatum in regno per ꝯst.citationis in prin.ibi, si eius copia hr̄i pōt, &c. Quæ verba innuunt, ꝙ debet fieri prius diligentia citandi ꝑsonaliter, & eo nō inuēto, vt qa est absens, vel latitat, tūc in subsidiū fit citatio domi. Sed an dēat esse absens à ciuitate, vel solū à iudicio, vt possit citari domi, vi de

de Bar.in d.§.ptor.& Abb.in d.c.cãm,vbi ple nissime distinguũt. dicit tñ Bal.in l.cõsenta neũ,col.pen.in fi.C.quo.&qñ iud.ꝙ sufficit, ꝙ nũcius de directo vadat ad domũ citãdi,& interroget familiã vtrũ sit ibi,& si rñdetur si bi ꝙ nõ sit ibi, põt dimittere ibi lr̃as citatorias,& nõ est necesse perqrere ꝑ totã ciuitatẽ.Et illud dcm̃ Baldi ego video cõiter serua ri in practica in toto hoc regno,nã nunq̃ isti nũcij citãtes,faciũt diligẽtiam in perqrendo personã,sed directo vadũt ad domũ,& ita referũt se citasse domi sine alia ꝑquisitione,& ita seruaẽ ex gñali cõsuetudine.Sed prima opinio est verior de iure,sed opinio Bal.est cõ firmata hodie in regno ꝑ regiã prag.ij. q̃ incipit,qlibet, q̃ loqtur alternatiue.s.ꝙ qs citet ꝑsonaliter,vel ad habitationis domum . quo casu qñ lex noua , vel statutũ loqtur eo modo alternatiue,sufficit vnũ adimpleri ẽm Bar.in d.§.ptor.& Abb.in d.c.cãm, col.ij.in fi. & sic indistincte valet hodie in regno citatio facta domi,absq; illa perqsitione,&ex illa prag.inoleuit illa citãdi ꝯsuetudo,quã dixi.Inquãtum tñ de iure cõi debet p̃cedere dicta perqsitio,intellige,&limita illud ꝓcedere in primis citationib.tm̃ secus in alijs citationib.emergẽtibus,postq̃ cõparuit citatus ĩ iudicio:qa tũc põt indistincte citari ĩ domo, sine alia ꝑquisitione,ẽm Bar. ĩ d.§.ptor.col.
127 j.& Lud.R.ĩ d.ꝯs.454.col.ij.circa prin.†Et similiter de iure cõi relatio nũcij debet esse clara.s.vt dicat,ꝙ perqsiuit ꝑ ciuitatẽ,&non inuenit,vñ citauit ipm̃ domi, alias non valeret relatio, ẽm Alex.in d.ꝯs.ij.in iij.vol.vbi plus dicit in ij.col.ꝙ debet addere nũcius,ꝙ citauit in domo solitæ habitationis.Verum ꝓut colligiẽ ex dictis Alex. in d.cõst.ij.istud posset ꝓcedere, qñ iudex simpliciter cõmisit,ꝙ citaret ꝑsonaliter,vel in domo,qa tũc debet facere illã clarã relationẽ.Secus qñ dixit,cites ꝑsonaliter,& si ꝑsonaliter reperiri nõ põt,cites ĩ domo:put est de cõi stylo lr̃arũ citatoriaꝶ:nã tũc sufficeret,si nũcius referret simpliciter se citasse modo, & forma sibi cõmissus,& ita est de cõi stylo notarioꝶ scribẽtiũ relationes nũcioꝶ, tũc.n.intelligiẽ seruata forma cõmissa.ita tenet Bal.in l.ꝓperã dũ,§.& si quidẽ,col.ij.C.de iud. vbi plus dicit,qd' tunc p̃sumitur citasse in domo,&nõ ꝑsonaliter,accipiendo suam relationẽ in miliorẽ partem,vt non dicaẽ verus ꝯtumax,sed potius fictus.qd' dcm̃ est mẽti tenendum,qa quotidie isti nũcij faciũt istas relationes gñales,quo casu si citatus nõ cõparet, nõ posset mulctari, nec pati illas pœnas quas patiunẽ veri ꝯtumaces, vt dicã infra in sequẽti membro,de ꝯtumacia.Consiliũ tñ est,vt nuncius semꝑ declaret suã relationẽ ẽm Bart. in l. si
128 tñ in fi.ff.de leg.ii. † Veꝶ in regno cõiter seruaẽ, quod ẽt citatus in domo, mulctaẽ, si non comparet. Et hoc puto procedere ex dicta prag. ij. quæ non facit dr̃iam inter citationem personalẽ, & in domo,cũ loquatur
129 alternatiue,vt supra dixi. †An aũt in ecclesia possit fieri citatio? Cõis conclusio est qd' in citatione verbali põt fieri,ẽm Bar.in l.plerique,ff.de in ius vo.& Alex. & doct. in l.ij. eo.tit.& Bar.in l.pñti,C.de his,q ad eccl.cõ fugiunt in citatione vero reali , est secus qa non potest regulariter fieri in ecclesia, ẽm Bar. in d.l.plerique,in fi.ꝑ d.l.p̃sente, & no.
130 plenè Abb.ĩ c.iter alia.de imu.eccl.†Quid aũt,si citandus non habeat aliq̃ domum,certã,& nesciẽ vbi sit,in quo loco erit tũc citandus ? dic,qd' debet tũc citari in illa ciuitate,ĩ qua ꝯuersari solebat,ꝑ publicũ ꝓclama, vel per edictum,ẽm Bald.in l.si qñ in xj.q.C. de testi. & Bal.in l.si accusatoribus col.fi. C.de accus. & Soc.in ꝯs.lvj.col.ij.in fi.in iiij.vol. & vide,q̃ dixi supra de citatione ꝑ edictũ, &
131 per ꝓclama.†Secũdo principaliter q̃ro,ad quẽ locũ possit,&debet qs citari,& sic vbi tenetur comparere . Dic, ꝙ in hac mã loci ad quẽ,plura sunt considerãda. Primo,ꝙ sit locus iurisdictionis ipsius citantis, alias si citaret ad locũ nõ suæ iurisdictionis, non teneẽ citatus cõparere, ẽm Andr.de Iser.in const. Priuilegia. Pro hoc est tex.cũ ibi not.in l.fi. ff.de iur.omn.iud.vñ si vnus iudex hẽt vniuersalẽ iurisdictionẽ in ꝓuincia,seu in diœcesi, põt subditos in quolibet loco suæ ꝓuinciæ, vel diœcesis citare,& iustitiã ministrare,tex. est in c.cũ eps de off.ord.lib.vj.& vide Cald. in ꝯs.ij.in tit.de off.ord. Secũdo,ꝙ locus sit tutus citato,alias si qs citatur ad locum non tutũ,non tenetur cõparere,ẽm And.de Iser. in d.const.priuileg. Pro hoc est tex.in clem. j.de foro comp.& not.plenè Old.in cõs.43. &est tex.& ibi per doct.in c.ex parte,de app. & Bar.ꝑ illum tex.in l.recusare,§.fi.cũ l.seq. & l.de ętate,ff.ad Treb.&Card.in cl.j.in xij. not.de iud.vbi limita, nisi quis ꝓcuraret , ꝙ locus ille non sit sibi tutus,qa tunc remanet contumax,si non comparet, & gl. & Bar.in l.metus,

l.metus,ff.ex,qui cauſ.maior, & intelligitur locus non tutus,ſiue ſit pp inimicitias, ſiue pp peſtem,vel bella,ſm Abb.& Phil.in d.c. ex parte,& not.doctor.in locis præallegatis & eſt dec.29.conſ.Neap. Tertio,q locus ad quē citatur,ſit honeſtus,vt not.And.de Iſer. in d.conſt.priuilegia, pro hoc eſt tex.in l.ſi cum dies,§.ſi arbiter,ff.de arb.& ibi Bar.Idē tenet Spec.in tit.de citat.§.j.verſ.item, q ſit ad locū,&c.& gl.in c.ſi eps,ij.q.iij.facit text. in c.ſtatutum,§.cum vero, de reſcrip.lib.vj. Quarto,quod locus ad quem qs citatur, nō diſtet à loco ipſius citati,vel à finibus diœceſis vltra duas dietas,qa ſi diſtet vltra nō tenetur cōparere. ita declarat Spec.in tit. de cit. §.j.in princ.p tex.& ea,q̄ ibi tradunt doct.in c.nōnulli,&c.ex parte de reſcrip.& dic vt ibi plenè p Fel. Hodie aūt,hoc eſt redactum ad vnā dietam de iure nouo,p tex.in c.ſtatutū, §.cū vero,& §.cum aūt,de reſcr.lib.vj.& hoc tenet Fel.in d.c.nōnulli,col.j.in prin.&iſtud habet locū ſolum in delegato, quia nō pōt trahere litigātem vltra dietam. Secus eſt in ordinario exiſtēte intra fines ſuæ puinciæ,
132 vel diœceſis,†quia pōt trahere vltra dietā, per gnalitatem, d.c.cum eps, de off.ord.lib. vj.non tn̄ pōt committere cauſam extra ſua diœceſim: niſi in loco ſuffraganei, qn̄ eſſet cauſa appellationis.ſ.vbi fuit appellatum,c. vt litigantes,de off.ord.lib.vj. vel vbi cauſa eſſet modica,&ordinarius ſtaret in loco ppinquo, alias poſſet appellari,ſi nō delegaret,dato quod eſſet intra fines diœceſis,ita tenet Fel.in d.c.nonnulli,col.j.& ij. Quinto, qd locus ad quē citat delegatus à ſede apoſt. vel à legato, ſit locus inſignis.ſ.ciuitas inſignis,in qua ſit copia peritorū, & qd delebatus citans qn̄ eſt delegatus Papæ,ſit perſona in dignitate conſtituta,tex.eſt in d.c.ſtatutū. in prin.de reſcrip.lib.vj. Rob.Mar. V. I. D.

De contumacia, ſecundo membro iudicij.

1 *Contumax vt quis dici poßit,quæ requirantur. Et quid ſeruetur in regno.*
2 *Contumax reputari non poteſt aduerſa valetudine impeditus.*
3 *Infirmitas ſuorum conſanguineorum, excuſas à contumacia.*
4 *Citatus ad maius tribunal excuſatur in curia minori.*
5 *Pauper excuſatur à contumacia.*
6 *Inops,et male veſtitus,æquiparatur carcerato.*
7 *Contumax, vnde dicatur.*
8 *Contumacia quotuplex ſit.*
10 *Contumax patitur mißionem in poßeßionem ex primo decreto.*
11 *Reo perſeuerante in contumacia, contra ipſum proceditur ad mißionem in poſſeßionem ex ſecundo decreto: & illud parat plenum præiudicium.*
12 *Decretum primum, & ſecundum, quid ſit,& quod ius tribuant ambo. Quando interponantur,& infra quod tempus,& in quibus cauſis.*
13 *Citari ad releuandum. an poßit interpoſitis primo, & ſecundo decreto.*
14 *Decretum primum,& ſecundum ſit pro menſura debiti quid eſt hoc dicere.*
15 *Contra contumacem nunquam proceditur altera parte non inſtante.*
16 *Contumax non auditur, niſi refectis expenſis.*
17 *Contumaci à iudice denegatur audientia, non ſolum in cauſa illa, in qua eſt contumax, ſed etiam in alia.*
18 *Cōtumax poteſt perſonaliter capi,et carcerari.*
19 *Contumax verus non appellat.*
20 *Contumax non reſpondendo poſitionibus, vel in nolendo iurare de calumnia, habetur pro confeſſo.*
21 *Contumax poteſt excommunicari,*
22 *Contumax petens reuocari primum decretū tenetur ſatis dare, etiam ſi immobilia poßideat.*
23 *Contumax in non parendo iudici,perdit beneficium iuratoriæ cautionis.*
24 *Vaſallus contumax verus, qui citatus dixit nolo venire, ſtatim perdit feudum.*
25 *Contumax in cauſa criminali, qua pœna afficiatur.*
26 *Contumax non allegatlitis pendentiam.*
27 *Contumax qui recuperat tenutam conceſſam ex primo decreto,non poteſt vlterius declinare forum, dato quod aliàs haberet declinatoriam exceptionem.*
28 *Iudex mandare poteſt colonis,& inquilinis contumacis, quod ei non reſpondeant de penſionibus,& mandare poteſt, quòd nullus vadat ad colendum eius agros.*
29 *Contumax ad torturam exponi poteſt, & quomodo,& quando,& ad quid.*
30 *Contumax habetur pro præſente in ſui præiudicium.*
31 *Iudex propter contumaciam ſequeſtrare poteſt fructus rei petitæ.*

32 Con-

32 *Contumax volens respondere coram iudice, secundùm quod est ei maius præiudicium.*
33 *Iudex contra contumacem potest procedere ad capienda pignora.*
34 *Contumax quando habetur pro confesso, efficitur etiam infamis, & testificari non potest.*
35 *Excommunicatus perseuerans in contumacia per annum, efficitur suspectus de hæresi.*
36 *Contumax pro tali delicto, pro quo non potest foriudicari, quam pœnam patiatur.*
38 *Contumacia actoris, qualiter puniatur.*
39 *Contumax is demum punitur à quo petitur aliquid dari vel fieri. Secus si citetur, si sua putauerit interesse.*

Xpedito primo mēbro iudicij .s. de citatione, venio ad secundū, videlicet ad tractatus ꝯtumaciæ. Nam plerunque citati solēt ꝯtendere iudices, & non cōparent, & sic reddunt̄ ꝯtumaces, ideo de his aliqua dispiciamus, & hanc materiā br̄ expeditam ꝑ tres q. princ. Prima videlicet erit, quæ requirā tur ad hoc, vt aliqs possit dici contumax. Secunda, quotuplex est ꝯtumacia. Tertia, quas
1 pœnas patit̄ contumax. † Venio ad primam & quæro, q̄ requirantur, vt possit qs dici cōtumax. Dic br̄, quod est necesse, quod sit legitime citatus .s. tribus edictis, vel vno peremptorio pro oibus tex. est in l. contumacia, ff. de re iud. & hoc de iure cōi, sed hodie in regno ꝑ ritus magnæ curiæ, & regias prag. seruatur aliter .s. qa citatur vna die pro alia, & in die sequenti accusatur prima ꝯtumacia, & postea triduo expectat̄, & ī quarta die post triduū accusatur vltima cōtumacia, & ex tūc reputat̄ contumax, prout hāc materiā plenè declaraui supra de citatione, ī quarto dubio prin. vers. sed circa hoc de tp̄e, &c. Item debet in illo vltimo perēptorio accusari ꝯtumacia ꝑ actorē, alias non diceret̄ reus contumax ita tenet And. in ꝯst. in pecuniarijs, col. iij. & Bart. in l. ꝓsentaneū in fi. C. qūo, & qn̄ iud. & est tex. in l. ꝓperandū, §. & si q̄dē, & ibi Bal. ī j. col. C. de iud. Alias aūt, si actor nō cōparet in vltimo perēptorio, in iudicio esset circunducta citatio, ēt reo non cōparēte, & deberet de nouo citari tex. est ī l. & post edictū, § j. ff. de iud. & no. Bar. in l. ex quacunque in j. lect. col. fi. ff. si quis in ius voc. non Ier. & Bal. & Alex. ī l. fi. §. sed si stipulator, ff. de eo ꝑ quē fac. erit &c. Similiter, si in illo vltimo perēptorio curia non regeret̄ ꝑp absentiam iudicis, qa minime dr̄ contumax reus non comparens, gl. est in d. l. ex quacunque in gl. fi. ꝑ l. arbiter calendis, ff. de arbit. debet tn̄ comparere die sequēti, reuerso iudice sine alia citatione, ſm And. de Iser. in c. j. col. pen. de ꝯtr. inter vas. & alium de inuest. Et sic habemus hucusq; duos casus, in q̄bus excu-
2 satur qs à cōtumacia. † Tertius casus est, qn̄ aliqs fuit aduersa valetudine impeditus, nā excusatur, vt nō possit ꝯtumax reputari tex. est in d. l. ꝯtumacia, & in l. q̄sitū, ff. de re iud. vbi tex. limitat non ꝓcedere in leui febricula, seu in veteri quartana, & an tūc teneatur mittere ꝓcuratorē, vide Bart. Alex. & doct. in d. l. quęsitū, & ꝓdictis adde Alex. in l. ij. ff. si quis cau. in regno aūt debet mittere excusatorē, cum fide vnius medici, vel obstetricis, si est mulier grauida, vt est ritus magnæ curię,
3 in nu. 176. incip. item si aliqs, &c. † Quartus casus est, qn̄ habebat consanguineum infirmum, quia ēt infirmitas suorum excusat à contumacia, ſm Alex. in d. l. quæsitū col. fi.
4 † Quintus casus est, qn̄ fuisset citatꝰ ad aliud tribunal maius, quia excusatur à ꝯtumacia in minori curia, l. contra pupillum, §. j. ff. de re iud. & Alex. in l. ij. §. j. si quis cau.

ADDITIO Adde dicta per Spec. in tit. de cita. §. contra vers. Itē non valet, & Maria. Soc. in art. v. nu. 32. vers. viij. fallit in trac. de cita. Petrus Foll. V. I. D.

5 † Sextus casus est ꝑp paupertatem, vt si forte aliquis esset ita inops, & male vestitus, vt nō posset absq; verecundia comparere. nam excusatur à contumacia, ſm Alex. in l. ij. §. si
6 qs in iudicio, col. j. ff. si quis cau. † nā ille æquiparat̄ carcerato, vt est tex. singularis, & ibi gl. in l. in eadē, §. fin. ff. ex q̄bus cau. maio. & gl. in c. si qs testium, de test. & vide quod tenet Abb. in c. cū dilecti, col. v. circa fi. de dolo & cont. Potes ēt addere oēs casus, quos posui supra de citatione, col. fi. & oēs casus gn̄aliter, in quibus citatio non valet, vel citatus non tenet̄ comparere, per ea q̄ dixi in princ.
7 huius tract. de contumacia. † Vnde aūt dicatur contumax, dic quod dr̄ à con, & tumeo tumes, ꝓpea quia inflatur, & superbus efficitur in nolendo obedire, & sic dr̄ contumescere in seipso, & efficit̄ iudici iniuriosus. ita declarat Card. in cl. j. col. viij. de dol. & cont.
8 † Secūdo principaliter quæro, quotuplex est contu

cõtumacia. Dic, quod duplex. s. vera, & ficta. Contumax verus dr̃ ille, qui fuit citatus personaliter vel ad domum, & citatio peruenit ad eius notitiam, & non vult cõparere. Verũ quãque dr̃ verus contumax existenter, & apparenter, quãque apparenter tm̃, & quãq; existenter tm̃, de qua mã remitto me ad ea quę plene tractat Bar. in l. fin. ff. de in integ. rest. & Alex. in l. properandum, §. sin aũt reus, C. de iud. & Ioan. de Imol. in l. ex consensu, §. eum qui, ff. de appel. vbi plenissime tractat hæc mã, & per Ang. in cons. 186. contumax fictus est ille, fuit citatus in domo, & dubiũ est, an citatio puenerit ad eius notitiam, ſm Bar. in d. l. si. col. pen. ff. de in integ. rest. & Angel. in cons. 186. & prædictis adde Car. in cl. j. in ix. q. de dolo, & cont. vbi plenè.

ADDITIO Dic quod imò triplex est cõtumacia: videlicet vera, euidẽs, & psumpta: vt nor. gl. in cl. j. de dol. & cont. & de ista triplici cõtumacia loquitur Io. And. in reg. psumitur in merc. & Bar. in l. diuus, ff. de in int. rest. pro quo vide Masuer. in prax. in tit. de cont. in prin. Petrus Foll. V. I. D.

9 † Tertio principaliter quæro, quas pœnas patit quis ob suam cõtumaciam. Dic q̃ multas pœnas iura introducũt contra ↄtumacẽ. Et prima est qa cõtumax pp eius inobediẽtiã põt mulctari, vt hr̃ plenè p doct. in l. j. p totã l. ff. si qs ius di. nõ obtem. & est tex. in l. ij. ff. si qs in ius vo. nõ ier. Verũ in hoc est sciẽdũ, q̃ mulcta nõ irrogat, nisi ob verã contumaciã: nam fictus cõtumax mulctari nõ põt: ſm Alex. & cõiter doct. in d. l. j. §. fin. ff. si qs ius di. nõ obtemp. & Ang. in ↄs. viij. col. pen. & Bal. in l. & in mulctis, C. de app. & Alex. in l. iiij. §. ptor, col. ij. in fi. ff. de dam. inf. Idẽ cõcludit And. de Iser. in ↄst. citat. col. ij. in f. et in const. rei vẽdicatione, vbi est ẽt gl. Ex hoc infertur, quod mulcta q̃ irrogatur in regno hodie cõtumaci, est qa condemnat ad tertiã partem mobilium, vt dicit const. pœnã nouẽ vnciarũ, & ibi And. de Iser. & d. const. rei vẽdicatione, & est ritus magnæ curiæ in nu. 239. incipiẽs, item seruat ipsa curia ab eo tẽpore, &c. alius ritus 202. incipiẽs, itẽ seruat dicta curia in citatione, &c. seqtur ergo, q̃ ista ↄdẽnatio non fieret ↄtra factũ contumacẽ, p prædicta. Et hoc vr̃ esse, de mente gl. & Andr. in const. rei vendicatione. licet male seruent iudices: ſm eum ibi de cõi stylo. tñ curiarũ in aliqbus locis est redacta ista pœna tertia partis mobilium in ciuilibus ad vnũ tarenum: & in aliqbus curijs soluitur vnus augustalis, vnde seruãdæ essent consuetudi-

10 nes curiarũ, vbi vigent. † Secunda pœna quã patit contumax, est, quia patitur missionem in possessionem ex j. decreto, l. Fulc. §. j. ff. ex qui. cau. i pos. ea. & l. si finita, §. Iul. & ibi Bar. & doct. ff. de dam. infec. & p totum tit. ff. & C. de bon. auct. iud. pos. & hodie est decisum in regno p regiam prag. q̃ incipit, relatione, vbi dr̃, quod est in electione actori accusata vltima cõtumacia, an velit petere terminum ad pbandum, vel petere se mitti in possessionẽ ex primo decreto, & ita seruatur hodie. & sic põt in causis ciuilibus pcedi ad diffinitiuã, lite non cõtestata, & in hoc est correctũ ius

11 cõe, prout alias dixi in superioribus. † Tertia pœna est, qa si reus pseuerat in cõtumacia, pceditur contra ipm ad missionẽ in possessionẽ ex secũdo decreto, & illud parat plenũ præiudicium, vt hr̃ in d. §. Iul. & per Bar. in l. cum pponas, C. de bon. auth. iud. poss.

12 & est regia pragm. q̃ incipit, Reo, &c. † Sed iuxta hoc pro introductione iuuenũ ad practicã, quæro quid signãt isti duo termini. s. primum decretum, & secundum decretũ: dic quod primũ decretum. est prima missio, q̃ fit p iudicem in bonis ↄtumacis, eo ipso qd incipit esse cõtumax, & fit pro mẽsura debiti tm̃, qñ agitur actione personali, vt d. l. cũ pponas, & ibi Bart. & doct. & in d. l. si finita, §. Iul. ff. de dam. inf. Sed qñ agitur actione reali, mittitur qs in possessionem totius rei petitæ, l. si qs emptionis, §. sed si qs, C. de pscr. xxx. an. & hr̃ in c. prout, & c. cõtingit, de dol. & cont. & est const. regni, q̃ incipit, rei vend. & ẽt efficitur verus possessor per primum decretum, vt in iuribus pallegatis, & hr̃ p doc. in l. iij. §. fin. ff. de acqu. pos. sed in actione psonali nõ efficitur possessor, sed solam detẽtationem acqrit causa custodiæ, vt d. l. iij. §. fin. & est text. in l. is, cui. in princ. ff. vt in pos. lega. & in l. cum legati, ff. ex qui. cau. in poss. ea. & in l. si qs ante, ff. de acquir. poss. & per Bart. in d. l. cum proponas. Et ad hoc, vt cõcedatur primũ decretum, non reqtur q̃ plenè cõstet de debito, sed sufficit, q̃ summatim, vel per iurm actoris, ex quo modicũ parat piudicium, ſm Bart. in d. l. cum pponas. Secũdum decretum, est secũda missio q̃ fit p iudicem contra eundem reum perseuerantem in contumacia, vt dicunt doct. in locis palleg.

leg.& hoc est maioris p̄iudicij, qa transfert verā possessionem, vt d.l.iij.§.fin.iūcta gl. in ver.nobis,ff.de acq r.pos.Itē,trāsfert dn̄ium, si reus erat dn̄s,alias vsucapiendi ꝯdōnem,vt not.gl.& Bart.in l.p̄toris,in prin.& in l.si finita,§.Iul.ff.de dam.inf.& gl.in l.ij.in fi.ff.si ex not.cā aga.Verum non interponitur,nisi plenè cōstet de debito ꝑ testes vel instr̄a, ſm Bart.in d.l.cum ꝓponas,& in l.fin.§.finaūt. C.de bo.auth.iud.pos. & Bar. in l.Fulc.§.cū hoc,ff.ex quib.cau.in pos.eatur. Sed ꝑ quantum tp̄s debet reus perseuerare in contumacia,vt ꝑueniatur ad scd̄m decretum.Cōis cōclusio est de iure cōi, quod sit in arbitrio iudicis,ſm Bar.in d.l.cum proponas, tn̄ de eq̄tate non debet iudex procedere ad secundū decretum, nisi sit lapsus totus annus è die j. decreti. ita dicit Fel. in c. consult.col.ij. de off.deleg.vbi dicit hanc esse cōem opin. nisi alia iusta causa suaderet. sed hodie in regno est statutum tp̄s per duas regias prag.quartū vna incipit relatione,& alia sequens quę incipit,reo.quibus cauetur,ꝙ elapsis trib. mēsibus, à die primi decreti, pōt peti missio ex secundo,& concesso secundo decreto,habet reus alium mensem,infra quem pōt recuperare tenutam, dūmodo soluat totū debitū, vna cum expensis? alias elapso dicto mense post secūdum decretum,creditur efficitur verus dn̄s,& irreuocabilis: cui debet res adiudicari appreciata pro mēsura debiti,sed ante secundum decretum,pōt reus q̄ncunq; infra tres menses recuperare tenutam, soluendo expensas,& dando satisdationem, & hoc ēt est prouisum de iure cōi,per auth.ei qui iurat,C.de bon.auth.vid.pos. In q̄bus aūt causis interponatur secundū decretum,gl.in l.iubere cauere,ff.de iur.om.iud.tenet,quod solum in cā damni infecti,& nō in alijs,sed veritas est in cōtrariū,quod imò in oībus causis,locū habet ver̄ꝝ in hoc est dr̄ia,quia in cā dāni infecti fit ad iudicatio totius rei, ēt vltra mensurā debiti, sed in alijs solū ꝑ mēsura debiti,vt supra dixi,ſm Bart.in d.§. Iulia. col.antepen. vbi in spē reprobat illam gl.in d.l.iubere,& hoc tenet ēt Alex.in d.l.iubere col.iiij.& est tex.in d.authen.& qui iurat, & in d.l.Fulcinius,§.j. & ij.& ibi Bart.item in causa damni infecti fit indistincte ad iudicatio,sed in alijs non: sed venditur res,&illud decretum de vendendo,habet vim secūdi decreti,ſm Bar.in d.l.iubere. Verum emptore non reperto tunc vlt.loco adiudicatur in solutum creditori l.à diuo Pio,§.si pignore,ff. de re iud.Et scias,quod ēt in actione reali interponitur secundum decretum, secundùm Alex.in l. iij.§.fin.ff.de acq. posses.

ADDITIO Adde ad istam mām primi secūdi decreti, an interposito primo decreto possit reus citari ad relucēdū: & i hoc Bald.in l.ij.§.si absens,ff.si ex noxa.cau.aga.

14 col.iij.vers.v.quæritur dicit quod non. †Et qa in prag.incip.reo dr̄ ꝙ fit missio in possessionem ex primo decreto pro mēsura debiti &c.quantū erit ista mēsura debiti?dicas ꝙ fit missio ꝑ tanta summa quæ valeat plus quam erit summa quæ petitur,ſm gl. no.in authen. ei qui iurat in vers. & per mensurā, C.de bon.auct.iud.possid. secundùm Luca. de pœn.in lege quoties pen.col.C.de dign. lib.xij.& firmat Marc.Bo.in dict. prag. reo. Petrus Foll. I. V. D.

15 †Scias tamen, quod nunquam proceditur contra contumacem ad aliquem actū, nisi altera parte instante,secūdùm Bart.in auth. ei qui appellat in fi.C.de temp. appel.

ADDITIO Hæc vera intelligas (vt nunq̄ ꝓcedatur ad aliquem actū ꝯtra contumacem nisi parte instāte)vt procedant quantum ad hoc. vt iudex possit ꝓcedere ꝯtra aliquem tanq̄ contra contumacē.secus quoad effectū q̄ ipso iure inducitur à statuto seu,iure:nā tunc nō requiritur ꝙ pars accusat cōtumaciā,& instet,ſm Bal.in l.si tutor,C.de inter.qđ dictum satis cōmendat Ant.de Alex. & Ias.in l.ꝓperandū,§.& si quidē,C.de iud. &Fel.in c.illud in iiij.col.de p̄scr. Petr.Foll.

16 † Quarta pœna,est cōtra contumacem, qa non audit̄ nisi refectis expensis,ꝑ tex.& ibi. Bal.in l.sancimus,C.de iud.& debet ēt satisdare de iudicio sisti q̄n vult recuperare tenutam,ꝑ auth. ei qui iurat, C.de bo.auct.iud.

17 poss.& vide infra in x.pœna. †Quinta pęna est,qa contumaci pōt iudex denegare audiētiam nō solum in illa cā in qua fuit contumax: ver̄ꝝ ēt omni alia. Tex.est & ibi gl.singularis in l.sed si ꝑ prætorem,§.sed,& si dū, ff.ex quib.cau.maio. & ibi Ang. idem tenet plenè Ias.in l.iusiurādum, & ad pecunias, §. ait prætor,in ij.not.ff.de iureiur.vbi plus dicit Ias.de mēte Bal.quod tunc ille iudex pōt mādare alijs iudicib. quod illum nō audiāt in aliqua causa,& vide ēt de prædictis Ias.in l.j.§.fi.col.iiij.ff.si quis ius di.non obtem.

ADDI

ADDITIO Adde ꝙ hoc voluit Rit. magnæ curiæ Vicariæ incip. Item si aliquis vel aliqua bānitus, de cuius veritate, & intellectu multa dixi in praxi. mea cā cri. ī verbo banniantur. & ibi posui omnes pœnas quas patitur contumax. Petrus Follerius.

18 † Sexta pęna est q͂a ꝯtumax pōt capi de ꝑsona, & carcerari tex. est cū gl. & Bar. in l. ꝯsentaneum, C. quo. & q͂n iud. & in §. si vero ēt quidam in auth. de exhib. reis, & no. And. de Iser. in constit. si quis post litem in princip.

19 † Septima pœna est, q͂a verus ꝯtumax perdit beneficium appellandi l. ex ꝯsensu, §. fi. & ibi gl. Bar. & Imol. ff. de appel. & l. j. C. quo appa. nō recipit. & Alex. in l. properandū, §. finaūt reus C. de iud. vbi plus dicit, ꝙ ēt si sit contumax ad solā sniam, nō appellat. idem tenet Alex. in l. sæpe col. xxiiij. ff. de re iu. Amplia hoc ꝓcedere, ēt in illa snia, quæ nunq̄ trāsit in rē iudicatam, q͂a verus contumax non appellat. ita tenent Ant. de But. & Imo. in c. tenor de re iu. & Ias. in l. j. §. si ꝓcurator col. v. ff. si quis ius dicē. non obtemp. & prædictus adde tex. in l. & post edictum, §. fi. ff. de iud.

20 † Octaua pœna est, q͂a contumax in non respondendo positionibus, vel in nolendo iurare de calumnia, hr̄ pro confesso. c. si post præstitum, & ibi per doc. de confes. lib. vj. & l. ij. §. ꝙ si actor, & ibi Bar. & doc. C. de iura. cal. idem in nolēte subire iurm iudicale, nec referre l. manifeste, & ibi per doc. ff. de iureiur. & Luc. de pen. in l. locoꝶ col. ij. C. de oī agro deser. lib. xj. Et de positionibus hr̄ in regia prag. quæ incipit, quinta die. &c. Et cōis obseruantia in regno, est ꝙ quis citetur tribus vicibus, vt veniat rn̄surus, ad se examinādum super articulis, & in vltima citatione debet inseri totus tenor articulorum, & postea interponitur decretū, ꝙ habeatur ꝓ cōfesso. ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nu. 250. incipiēs, itē seruat ipsa curia ꝙ si q̄s &c. vbi ēt dr̄, ꝙ à tali decreto non appellat, ꝙ limita, nisi citatus sit absens, q͂a non pōt hr̄i pro cōfesso: vt no. Ias. in l. j. § fi. col. iiij. ff. si quis

21 ius di. nō obtēp. † Nona pęna est, q͂a contumax potest excōicari gl. est in c. j. de dolo, & contu. lib. vj. & gl. in c. constitutus, de snia ex cōmu. lib. vj. & Bald. in l. iij. in vers. not. C. de ꝑc. & Fel. in c. j. col. v. ver. vtrum excōicatio, &c. de iud. vbi plus dicit quod ante, quam ex cōicetur quis ob contumaciā, debet citari,

22 vide c. cū ꝯtumacia de here. lib. vj. † Decima pœna est q͂a cōtumax petens reuocari tenet satisdare, ēt si possideat imobilia, & sic perdit priuilegium l. sciendum, ff. q̄ satis. cog. gl. est singularis in §. si vero ēt in fi. in ver. fideius. in auth. de exhib. res quam gl. sequitur Bar. in l. hæc aūt, §. fi. ff. ex q̄bus causis in pos. ea. & Ias. in d. l. sciendum col. ij. vbi plures allegat, & ibi ēt Alex. & adde, quæ dixi supra in

23 iiij. pœna. † Vndecima pœna est, q͂a ꝯtumax in nō parendo iudici, perdit beneficiū iuratoriæ cautionis gl. est & ibi Bal. in auth. ei qui iurat, C. de bo. auct. iud. pos. & gl. & Abb. in c. qua. fronte de app. & Ias. in l. j. col. pen. ver.

24 iij. fallit, &c. ff. q̄ satis. cog. † Duodecima pœna est, quia vasallus ꝯtumax verus, q̄ citatus dixit, nolo venire ꝑdit statim feudū ita tenet And. de Iser. in c. j. col. ij. in fi. de mil. vas.

24 q̄ cōtumax est. † Tertiadecima pęna est, q͂a ꝯtumax in cā criminali, primo condēnat ad tertiā partē mobiliū, & reliqua eius bona adnotanť, & si ꝑseuerat in ꝯtumacia ꝑ annum, foriudicať. s. q͂a hr̄ ꝓ conuicto, & ꝯfesso, & ꝓ rebelli, & ab oībus pōt impune occidi, & oīa eius bona cōfiscanť elapso anno. De hoc est const. regni, q̄ incipit, pęnam reoꝶ. et ibi plenè ꝑ And. de Iser. vbi hanc pęnā de foriudicationē ponit, et ibi declarat, q̄d hēt locū solū in delictis irrogantibus pœnā mortis nālis vel ciuilis, vel mēbri abscissionis, et de hoc est capitulū regni in nu. 152. q̄d incipit siue q̄s etc. idē declarat And. de Iser. in c. j. §. si vero violator col. j. de pace tenen. et in c. j. in prin. in ij. col. in tit. hic finiť lex, etc. et vi-

26 de infra ī xxiiij. pęna. † Decimaquarta pęna est, q͂a cōtumax ꝑdit beneficiū legis l. vbi cęptū, ff. de iud. quia conuentus corā vno iudice, non pōt allegare litis pendentiā coram alio iudice, corā quo fuit cōtumax. ita tenet Bar. in d. l. vbi cœptū, et Alex. in l. q̄uis, ff. de in ius voc. et Bar. in l. sepulchri, ff. de sepul. vio. et Alex. in l. ij. col. ij. ff. de re iud. Et sic remanet conclusio, quod contumax non pōt

27 opponere exceptionē litis pendentiæ. † Decimaquinta pœna est, q͂a contumax q̄ recuperat tenutā cōcessam ex primo decreto nō pōt vlterius declinare foꝶ, dato quod alias hr̄et exceptionē declinatoriā. ita tenet Ang. et Imo. ī l. si fin. §. itē videamus, ff. de dā. inf. et Ang. ī l. cū q̄. ff. de priui. cred. et Alex. in l.

28 q̄dā ꝯsulebat, ff. de re iud. ī fi. col. j. † Decimasexta pœna est, q͂a iudex pt̄ mādare colonis, et inq̄linis ꝯtumacis, q̄d nō rn̄deāt ei de pensioni

sionibus,&pōt mādare quod nullus vadat ad colendū eius agros. & ista est noua pœna & pulchra,&paꝝ cognita à iudicibus ita tenet Abb.per illū tex.in c.grauē, de sent.excom.
29 † Decimaseptima pœna est, q̄a ꝯtumax in nolendo r̄ndere libello coram iudice.potest exponi tormētis ad eruēdam r̄nsionem affirmatiuam vel negatiuam non tñ torquet̄ pręcise,vt cōfiteatur,sed solum,vt r̄ndeat: & iste est casus,in quo irrogatur tortura sine iudicijs. q̄a datur ad alium finē. ita singulariter tenet Bal.in l.accusationem,col.iij.C.q̄ accu.non pos.& Paris in tract.sind.in vers.tortura,in c.sequitur quæstio,&c.col.fi.

ADDITIO Vide late dicta ꝑ me in praxi.mea crim.in iij.partis principia,in verbo & si confitebuntur. Pet.Fol. V. I. D.

30 † Decimaoctaua pœna est, q̄a cōtumax hr̄ pro p̄nte in sui pręiudicium, tex.est in auth. qua in ꝓuincia in fi. & ibi Bal.C. vbi de cri. agi opor.& gl.in l.de vnoquoque,ff.de re iu. & Bal.in l.cum frēm, col.fi.C.de his, qui vt
31 indi.† Decimanona pœna est,quia iudex,ꝓpter cōtumaciam pōt sequestrare fructus rei petitæ, ſm Abb.in c.olim ex lr̄is. & ibi etiā
32 Fel.de rescrip.† Vigesima pęna est quia cōtumax qui non vult r̄ndere coram iudice,hr̄ ꝓ negante vel confitente, ſm quod est ei magis præiudicium,text.est, & ibi doct.in l.de
33 ætate,§.qui tacuit,ff.de interrog.actio. † Vigesimaprima pœna est,q̄a iudex pōt procedere contra contumacem ad capienda pigno-
34 ra.l.j.§.quid ergo,ff.de ven.insp.† Vigesima secunda pœna est, quia vbicunque cōtumax hr̄ pro confesso,puta vigore statuti,tunc etiā efficitur infamis,& non potest testificari. ita
35 tenet Fely.in c.super eo.col j in fi.de test.† Vigesimatertia pœna est.quia si quis fuit excōicatus ob contumaciam, vt dixi supra in viij. pœna.& perseuerat per annum in contumacia, elapso anno redditur suspectus de heresi. Verum si fuit citatus pro crimine hęresis & fuit excōicatus,vt contumax,elapso anno habetur pro conuicto,& potest puniri vt hęreticus,tex.est in c.excōicamus,§.qui autem de here.& in c.cum contumacia,de here.lib. vj.sed si fuit citatus ob aliud crimen,non habetur pro hæretico. sed solum redditur suspectus de hæresi,& pōt indici sibi purgatio. ita declarat Abb.in c. grauem.de pœnis. & And.de Iser.in c.j.versi.post annum, de stat. & consuet.cōtra lib.eccl.Verum semper habetur pro conuicto de illo crimine,pro quo fuit citatus,vt not.gl.in d.c.cum cōtumacia, in gl.fi.& Spec.in tit.de accu.§.sequitur,col. j.versi.porrò,de hoc habemus in regno vnū capitulum in nu.99 quod incipit, itē statuimus,ꝙ si contingat etc.quo cauetur, q̄ si q̄s perseueret per annum in excōicatione, debet per prælatum denunciari curiæ seculari. & legitima pœna puniri per iudicem secula-
36 rem† Vigesimaquarta pœna est, quia si quis fuit contumax pro minori delicto,pro quo .s.non potest foriudicari,puta quia non irrogat pœnam mortis vel mēbri abscissionis, vt dixi supra in xiiij. pœna iste bannitur & condemnatur ad tertiam partem mobiliū, & eius bona annotantur,ꝓut ibi dixi. Veꝝ elapso anno nō foriudicatur,sed omnia bona publicantur, reseruato iure liberoꝝ, ſm const.regni. Et si voluerit reuerti ad defendendum se,debet causam in vinculis,& si venit absoluēdus in causa principali, adhuc debet stare tanto tp̄e in carcere quanto tp̄e durauit in contumacia,ita hæc omnia decidun tur per capitulum regni,in nu.152 quod in-
37 cipit,siue quis etc. † Prædicta oia procedūt vbi agitur de contumacia rei. Quid aūt de contumacia actoris, qualiter punitur actor contumax? Dic,ꝙ in cā ciuili,si reus cōparuit in vltimo ꝑemptorio,actor vero nō cōparet,euanescit citatio, & edictū circūducit. tex.in l.& post edictū, §.j.ff.de iud.sed actor non punitur ad aliā pœnā,nisi quia absoluit reus ab obseruatione iudicij,& actor cōdemnatur in expensis,quas tenetur reficere,ante quam iterum agat, ſm An.de Iser. in const. sponte volentibus. sed in cā criminali accusator non cōparens,vltra cōdemnationē expensaꝝ punitur ad sextam partē mobilium, vt est const.q̄ incipit accusatoꝝ temeritas,& ibi And.de Iser.itē in ciuili ꝓceditur contra actorē contumacem,ſm formā auth.qui se-
38 mel,C.qūo & q̄n iud. † Vltimo adde hic,ꝙ is demū punit̄,vt cōtumax, à quo petit̄ aliq̄d dari vel fieri,secus,si citetur, si sua putauerit interesse,quia talis citatio nō arctat ip̄m ad cōparendū,& si nō comparet,nō potest dici contumax,nec puniri. quia ista dicit̄ citatio voluntaria,ſm Bal.in c.j.col.v.versic.& not. etc.de mil.vasal.qui cont.est.& Pau.de Cast. & Alex.in l.testamenta omnia, C.de test.& habetur in decis.ij.& decis.xxiiij.cons.Neapolit. Rob.Mar. V. I. D.

Sequitur tertium membrum iudicij. De libelli oblatione, tertio mẽbro iudicij.

1 Libellus iudici & parti offerri debet.
2 Libellus ita clarus esse debet, vt possit reus deliberare, an velit cedere vel contendere.
3 Copia libelli datur reo, sumptibus actoris, in regno.
4 Libellus vt procedat, quid continere debeat, & numero 5.
6 Prælatus agens nomine ecclesiæ, an debeat exprimere eius nomen, vel ecclesiæ.
7 Sindicus vniuersitatis agens, quod nomen debet in libello ponere.
8 Actor pupilli qualiter concipiat libellum.
9 Libellus contra ecclesiam, qualiter formetur.
10 Libellus qualiter formetur contra infantem.
11 Libellus qualiter concipiatur contra furiosum.
12 Libellus criminalis, vt valeat, quid continere debeat.
13 Dies commissi criminis, si apponitur in libello & non probatur, reus absoluitur.
14 Accusator ad instantiam rei tenetur declarare diem commissi criminis in libello.
15 Clausula, peto mihi ius & iustitiam ministrari, quid operetur in libello.
16 Clausula, omni meliori modo, &c. quid in libello operetur.
17 Clausula, non se astringens, quid operatur.
18 Clausula, & protestatur de expensis, quid importet in libello.
19 Libellus non potest præsentari die feriato ad honorem Dei.
20 Libelli porrectio, non est de processu iudicij.
21 Libellus præsentari potest etiam die feriato ad honorem Dei, quando periculum est in mora, vel res est tempore peritura.
22 Libellus debet esse clarus, & certus.
23 Libellus non debet esse generalis.
24 Libellus quantumcunque generalis & obscurus, admittitur in causis summarijs, nisi tata sit obscuritas, ex qua reus non posset deliberare.
25 Citationem debet libelli oblatio præcedere.

1 ERTIVS † mẽbrum iudicij est libelli oblatio. Nã is, qui vult recte ordiri telã iudicij, primo facit ꝑtem citari, vt veniat ad rñdendum petitioni in iudicio, & ꝑte citata comparente, offert libellum iudici & parti,
2 iuxta auth. offerať, C. de lit. contest. † & debet libellus esse, ita clarus, vt reus possit ex eo deliberare, an velit cedere vel ꝯtendere, l. j. in prin. ff. de edẽ. & d. auth. offeratur, & no. Bar.
3 in l. si in rem, ff. de rei vẽ. † Debet aũt dari copia libelli reo, expẽsis actoris, vt est gl. in cl. ij. in ver. oblatos. de appel. & est decisum in regno per regiã prag. q incipit. comparente,
4 etc. † Et qm̃ ista materia libelli est valde trita, & in quã plurib. locis ventilata, maxime ꝑ Spec. in ti. de libel. ꝯcep. & per Cano. in ti. de lib. obl. & per Bar. & doct. in l. edita, C. de eden. & Ias. in §. oium inst. de act. & in varijs locis, ꝓpea non multum me extẽdo, solum pro introductione iuuenũ, attingam ea, quę sunt necessaria in libello. vnde est sciendum quod libellus ad hoc vt ꝓcedat, debet continere qnq; conditiones videlicet quis quid
5 corã quo, quo iure petatur, & à quo. † Primo debet continere, quis. i. nomen actoris, vel accusatoris, puta Titius agit vel accusat.

ADDITIO Nomẽ actoris in libello exprimẽdum (vt vides) inqt do. Auct. cuius rei cã extra rem minimè est illud scire an prælatus volẽs agere in causis ecclesiæ debeat concipere libellũ noie suo, vel noie ecclesiæ? & vř quod noie ecclesiæ, vt in c. inter dilectos, de fi. instr. & in c. literæ de dilatio.
6 & est rõ quia ꝑlatus † nõ habet suo noie directã actionem vel vtilẽ, auth. sed hodie, C. de epis. & cler. ꝓut voluit Host. in c. olim, el j. de rest. spo. in verbo noie domus, mouetur quia rectores seu ꝑlati sunt procuratores & non dñi, c. ij. de dolo, sed hoc late ꝓsequitur Mar. Soc. in c. j. de lib. oblat. nu. 107. vbi di-
7 stinguit tres casus de qbus ꝑ eum. † Et quid de sind. cuius noie debet libellum cõcipere? In quo dicendum est quod in ciuilib. debet noie vniuersitatis, vel collegij vel ecclesiæ libellũ ꝯcipere, ẽm Spec. in ti. de lib. obla. §. iã nunc videndũ vers. si vero prælatus, & hř per Inno. Ioan. and. & Io. de Imo. in c. fi. de ꝓc. & si ageret & cõciperet libellum, & non diceret noie vniuersitatis vel sindicatio nomine vř potius agere proprio noie, si vero loqtur criminalibus sindicus non põt concipere libellum sindicario noie, aut nomine vniuersitatis, sed proprio. ẽm Dyn. & post eum Cyn. Bald. & Sal. in l. ij. C. qui accu. nõ poss.
8 † Et quid de actore constituto à tutore vel à puppillo cũ auctoritate tutoris, cuiꝰ nomi

ne debet libellum concipere? & certe debet similiter libellũ porrigere nomine pupilli: de quo vide per do. Maria. Soc. in d.c.j. de libel. obl. num. 118. vbi etiam habes quid de tutore, & procuratore, & œconomis ac alijs, Petrus Foll. V. I. D.

SECVNDO, quid.i. rem petitã in libello quã debet actor designare ꝑ duos cõfines, seu ꝑ duas demõstrationes. alias posset dici libellus obscurus, ẜm Bar. in d.l. si in rẽ, ff. de rei vẽd. & in l. forma, ff. de cens. Tertio, coram, quo .i. nomen iudicis ordinarij, vel delegati, corã quo porrigit̃ libellus non tñ est necesse exprimere nomen propriũ, licet possit libellator, si vult, sed sufficit ipm mẽtionare ꝑ nomẽ sui officij, ita vt sit certũ de ꝑsona. Quarto, quo iure petat.i. debet cõtinere cãm concludente, puta, peto centũ, qa mutuaui, &c. vel peto puniri, qa tale delictũ cõmisit &c. Nam si cõcludens cã non ponit̃, non ꝓcedit libellus, vt si dico, peto centum, qa rex est in Frãcia, vt no. gl. in l.ij. §. circa, ff. de doli excep. & Bart. in d.l. edita col. ij. nõ tñ est necesse exprimi nomen actionis in libello, sed sufficit, ꝙ taliter narret̃ factum, ꝙ ex narratione facti possit elici, q̃ actio intentet̃ tex. est, & ibi Abb. & Fel. ĩ c. dilecti de iud. debet tñ esse cautus aduocatus in ꝑquirẽdo, q̃ actio sibi cõpetit, ad hoc, vt ẜm nãm illius actionis sciat adaptare verba libelli, non tñ habet necesse illã exprimere, vt d.c. dilecti. Quinto debet continere à quo .i. nomẽ rei conuenti. Istis ergo quinq; conditionibus concurrentibus, erit rectè formatus libellus vt declarat Spec. in tit. de libel. cõcep. §. iiij.

ADDITIO Debet ẽt libellus continere nomẽ rei à quo aliqd petendũ erit, (vt dicit dñs auctor, et bene.) pro tyronibus tñ illud non inutile erit scire, an si agere quis voluerit ꝯtra ecclesiã debeat cõcipi libellus contra p̃latũ ipsius ecclesię vel contra ipsam ecclesiã? & in hoc teneatis quod cõcipi debet libellus cõtra p̃latum noĩe ecclesiæ (v.g. ago contra p̃latum qui noĩe talis ecclesiæ debet mihi centũ) ẜm Spec. in tit. de lib. obla. §. iã nunc vers. contra sindicum. † Et quid sit agendum erit contra pupillũ, & tunc si est infans minor septẽnio, & tunc debet agi contra solum tutorẽ si habet, alioqn peti quod detur tutor ipsi infanti l.j. §. j. ver. ita tñ, ff. de adm. tut. & ibi gl. & not. gl. in authen. causa quæ fit cum monacho, C. de epis. & cle. talis. n. nõ potest in ius vocari, vt est bonus tex. in l. v. in princ. ff. de in ius voc. & no. in l. ij. ff. de ꝯd. fur. & debet concipi sic libellus conqueror de p. tutor. b. pupilli infantis, & ita cõcludit Afflict. in decis. sacri regij ꝯs. Neap. in decis. cclxij. incip. fuit in consilio, aut est maior septẽnio, et debet libellus concipi contra eũ auctoritate sui tutoris, vt puta, cõqueror de b. pupillo, & p. eius tut. c. Rai. extra de test. et ita tenet Spe. in tit. de lib. obl. §. iã nũc videndum vers. porrò.
11 † Et idem dicendum est si agitur contra furiosum, & mente captũ, nã isti æquiparentur infantibus, et p̃sumuntur abesse, cum nihil intelligant l. ij. §. peti. ff. de iur. cod. & non possunt in ius voc. l. quinque in prin. ff. de in ius voc. Petr. Fol. V. I. D.
12 † Et p̃dicta procedunt in ciuilibus, sed in libello criminali accusatorio reqrunt̃ aliæ solẽnitates, q̃ tradunt̃ in l. libelloꝝ, ff. de acc. et per gl. l. in causis, C. de acc. videlicet locus cõmissi criminis, annus, mensis, indictio, et regnatio imꝑatoris. Quæ regnatio licet nõ requirat̃ de iure, vt dicit Bar. in d. l. libelloꝝ in j. col. tñ de cõi consuetudine ponitur in locum consulis, quẽ hodie nõ habemus. Dies aũt cõmissi criminis, non debet apponi, ẜm
13 Bar. ibi. † imo caueat libellator, ne apponat diem, qa si nõ probaret delictum esse cõmissum illo die, succũberet, quia sic non ꝓbaret ita ꝑ plura tenet Ias. in l. j. in prin. col. fi. ff.
14 de eden. † Si aũt ex aduerso reus pateret ab accusatore, vt declarare debeat diem, posset hoc petere, si vult ꝓbare ꝯtra in coarctãdo negatiuã, vt q̃ tota illa die fuit alibi. et tũc tenet̃ accusator ad instãtiã rei declarare diẽ cõmissi criminis. ita plenè declarat Ias. in l. ij. si qs Ephesi. ff. de eo, q̃ cer. lo. Bar. in l. is, q reus col. v. in fi. ff. de pub. iud. Sed ꝯtrariũ, et melius tenet Imo. ĩ d. l. is, q reus col. xxiij. in fi. quem ibi sequit̃ Alex. in add. ad Bar. de quo art. vide oĩno. Franc. de Are. in c. qualiter, et qñ, §. debet col. vij. de acc. Et p̃dictæ solẽnitates requiruntur ẽt, qñ agitur ciuiliter ex delicto, dũmodo sit talis actio, q̃ infamet, alias secus, ẜm Bar. in l. p̃tor edixit in prin. ff. de iniur. et Bart. in l. j. §. j. ff. de susp. tut. et
15 in l. itẽ exigitur, ff. de dolo. † Solent in calce libelli apponi nonnullæ clausulæ per aduocatos, quarum quatuor tñ ego puto esse valde vtiles, et in oĩ libello apponi debent pro vtilitate libellantis. Et prima est illa. Super quibus omnibus, et eoꝝ singulis peto mihi

ius & iustitiam ministrari, quæ clausula saluat libellum ab oī ineptitudine, ẜm Abb. in c. j. cum dilectus, col. xvij. de ord. cog. & Ale. in consi. cxxj. col. pen. in j. vol. & Ias. in §. omniū col. xx. & xxj. de act. & Pet. Phi. Cor. in
16 cons. cccv. & cons. ccccij. in iij. vol. †Secunda clausula vtilis est illa, Oi meliori modo etc. quæ operatur, vt in casu dubio libellus īterpretet̄ eo modo, quo fauorabilius est actori libellāti, ẜm Alex. in cōsi. vij. col. iij. vers. hoc ēt, &c. in iij. vol, & Ant. de But. in c. lr̄æ, de dilat. & in c. examinata, de iud. de cuius clausulæ virtute vide plura per Fel. in c. cum super,
17 col. pen. & fi. de off. deleg. †Tertia clausula vtilis est illa. Non astringens etc. quæ opatur vt actor nō teneat̄ probare qualitatē deductum in libello ẜm Bar. & doct. in l. diuus ff. de re iud. & Alex. in ꝯsi. vj. col. ij. & iij. vers. iij. rn̄deo, etc. & ver. nec est necesse, etc. in iij. vol. aliàs sine illa clausula succūberet nō ꝓbando qualitatē dato, ꝙ probaret factū principale, ẜm Bar. in cons. cxvij. inc. accus. etc. & Abb. in c. licet, col. xiiij. de prob. & in c. examinata, col. iiij. de iud. & Paul. de Cast. in ꝯs.
18 405. col. j. in ij. vol. † Quarta clausula vtilis est illa. Et ꝓtestat̄ de expensis etc. per quā cēsetur interpellatus iudex, vt cōdemnet victū victori ad expensas, ad quas non tenet̄ iudex cōdēnare, si nō petamur, licet posset ꝯdēnare si vellet, sed qn̄ sunt peritæ, tenetur oīno iudex declarare super expensis, & condēnare condēnandum, aliàs faceret litem suam, ita dicit Bart. in l. properandum, §. sin aūt alterutra, col. fi. C. de iud. & ibi ēt Bal. idem tenēt cōiter doc. in l. iiij. §. hoc aūt iudicium, ff. de dam. infec. An aūt sit necesse dari libellum in scriptis: & q̄d seruat̄ hodie in regno, dixi plene supra in iiij. parte huius tract. in ix. dist. &
19 ad ibi dicta me remitto. †Vltimo super hac mā, quæro vtrum libellus possit pn̄tari in die feriata. Dic quod in die feriata ad honorē hoīum, non est dubiū, quod pōt pn̄tari iudici ꝑ l. milites, §. lx. ff. de indul. sed dubiū est de die feriata ad honorē Dei. Bar. in l. ex quacunq; §. fi. in rep. ff. si quis in ius voc. nō ie. tenet similiter, ꝙ pōt pn̄tari, per gl. in c. placita, xv. q. iiij. Veℜ idem Bar. in l. nec quidquā §. de plano, ff. de off. procon. tenet ꝯtrarium: & hanc cōtrariam partem. s. quod nō possit pn̄tari, tenet Abb. in c. significauerunt, & ibi etiā Fel. col. iiij. de iud. & Alex. in l. j. ff. de fer. vbi tenet pro firmo, quod dispō d. §. lx. non habet locum in ferijs ad honorem Dei. Idē tenet Bar in extrau. ad reprimendam in ver. de plano, & hæc vr̄ magis cōis opin. sed Lāfr. in cle. sępe, vers. de plano, de verb. sig. tenet
20 primam partem. † pro qua facit, ꝙ libelli porrectio non est de processu iud. ẜm Bal. in d. l. ex quacūq;, col. fi. & Bald. in rub. C. de in ius voc. & Bald. & Alex. in l. j. ff. de ius voc. & Fel. in c. j. col. j. de lib. obla. Sicut ergo alij actus extraiudiciales possunt expediri de feriata ad honorem Dei, vt habetur in l. j. fi. C. de fer. ita & ista præsentatio libelli.

ADDITIO Adde plenè dicta ꝑ Mar. Soc. in c. j. de lib. oblat. nu. 148. Pet. Foll.

Sed in iudicando non esset recedendum à cōi opin. contraria, quæ rectè vr̄ comprobari, per d. l. fi. quæ prohibet oēs actus qui co-
21 ram iudice expediūtur. †Quam opin. cōem limita non procedere, qn̄ periculum esset in mora, vel res esset tp̄e peritura, quia tūc potest pn̄tari, ēt in die feriato ad honorē Dei: ẜm Abb. in c. fi. col. vj. & ibi ēt Fel. in iiij. col. de iud. & Feder. de Senis, in consi. 139. Secūdo limita non procedere, in libello appellatorio, quia indistincte pn̄tari pōt in die feriato ad honorem Dei, ẜm Fel. in d. c. fi. col. v. & Bal. in l. j. per illum text. C. de fer. & gl. in c. appel. versi. lecta, de appel. lib. vj.

22 ADDITIO † illud tn̄ aduertendum est ꝙ libellus debet esse clarus & certus, vt ꝓbatur in l. ampliorē, §. in refutatorijs, C. de appel. & in auth. de test. imperfe. §. nos igit, col. viij. & l. certum, ff. de confes. & c. cum clamor extra de test. & c. lr̄æ extra de dila. vnde nihil ambiguitatis & obscuritatis ꝯtinere debet, c. cōstitutus extra de reli. do. & ibi ꝑ Inno. quod q̄dem. Primo limitandum erit nisi obscuritas contingeret rōne duplicis vel plurium interpretationū, sensuum, vel intellectuū, & in quolibet sensu & intellectu cōcluderet̄ intentio agētis arg. coℜ q̄ not do. Ant. in c. vt sup de reb. eccl. nō alie. Secūdo limitātur vt p̄dicta ꝓcedāt vt si opponatur, secus si nō opponit̄, q̄a ꝓcedit libellus, & satis est ꝙ in ꝓcessu postea fit declaratio, l. fi. iuncta gl. C. de ann. except. pōt tn̄ iudex reticere libellum obscurum, vel facere ꝙ declaretur ēt parte nō opponente, ẜm Ias. in l. age, fin. col. C. de transac. Tertio limitatur si obscuritas, seu dubietas respiceret principalē intētionē libellātis, secus sit vltra intētionē libellātis adeo ꝙ principalis intētio sit clara, q̄a si ali-

quid in libello adijcitur quod sit obscurum nõ vitiat libellũ, nec si petat, arctatur libellãs ad declarãdum, sm Host. Ioã. An. & do. Ant. in c. lrã extra de dilat. & probat in c. ex teno re extra de for. comp. Quarto limitatur vt ꝑ cedat id quod supra dixi si modo icertitudo reddet rem dubiã, secus si hr pro certa, puta quia dicatur ꝙ res fuit empta vel vendita vl tra vel citra dimidiã iusti pretij c. pe. de emp.
23 & ven. & ibi doc. † Item libellus non debet esse gñalis, & rõ est quia ois generalitas parit obscuritatem, c. pen. extra de ꝯfir. vtil. vel inut. l. ita fidei. ff. de iure fi. l. in tradendis, ff. cõia prædio. fallit hęc regula nisi agentis intentio cõcluderet in qualibet spẽ generis, facit tex. & ꝙ ibi not. Ioan. And. in c. præterea el ij. de accus. Item limitatur vt limitatur ꝓcedens conclusio. Petrus Follerius.
24 † Vnum tñ scias, ꝙ hodie in regno causæ sunt summariæ, vt pluries dixi. Vñ admittetur libellus quantũcunq; gñalis & obscurus, vt no. Bar. in extrauag. ad reprimendã. in vers. & figura, circa mediũ. Verũ hoc intelligitur, nisi sit tanta obscuritas, ex qua reus nõ posset deliberare, qa tunc parte opponẽte nõ ꝓcedit libellus, qa tolleret defensio reo, ita pulchre tenet Alex. in consi. xxxij. col. iij. in
25 iiij. vol. † Item non obstante, ꝙ præposui citationem in ordine, tñ in practica ordo est, vt primo pñtetur libellus iudici, & postea super eo expediatur citatio qa debet iudex primo videre libellũ, vt possit deliberare, an sit iustus, vt super eo ꝓcedatur. ita declarat Fel. in c. j. col. j. de libel. obl. Rob. Mar. I. V. D.

De reconuentione, quarto membro iudicij.

1 ☞ *Reconuentio quando & quomodo fiat, & alia de reconuentione remißiue.*

1 Q Vartvm membrũ iudici, est † recõuentio, nã porrecto libello, & oblato parti, solet reus reconuenire actorẽ ante lit. cont. si aliqd est reciproce petiturus ab eo. & hic esset tractanda materia reconuentionis, videlicet, in qb. causis habet locum, & q̃ sit eius natura, & coram qb. iudicibus ꝓponi põt. Verum, quia istã materiam satis copiose tractaui supra in iiij. parte huius tract. in vj. dist. princ. ideo ad ibi dicta me remitto, quę habeantur hic ꝓ repetitis. Sequitur quintum membrum iudicij.

De laudatione, V. membro iudicij.

1 ☞ *Auctor laudatus, quis dicatur, & ad quẽ effectum sibi lis denunciatur.*
2 *Auctor an laudari poßit coram arbitro.*
3 *Reconuentio non habet locum coram arbitro.*
4 *Euictio per hypothecariam operatur, vt emptor agat ad interesse, etiam sine denunciatione.*
5 *Auctor quando & quo tpe litis laudari debet.*
6 *Fideiussoribus pro euictione, an debeat lis denunciari.*
7 *Pupillo an poßit lis denunciari.*
8 *Durante termino dato reo ad denunciandum auctori, an debeat supersederi in causa.*
9 *Auctorem auctoris sui an poßit quis laudare, & an teneatur sibi de euictione sine ceßione.*
10 *Auctor laudatus, non potest ex sua persona declinare forum.*
11 *Fiscus Auctor laudatus, an poßit declinare forum.*
12 *Auctori laudato, qualiter fiat denunciatio.*
13 *Auctor laudatus an teneatur subministrare expensas pendente iudicio ante rem euictam.*
14 *Denunciatio litis cui debeat fieri si venditor sit mortuus nullo herede superstite.*
15 *Pactum quod absque litis denunciatione teneatur venditor de euictione an valeat.*
16 *Venditor an teneatur de euictione, nulla facta denunciatione. si notorium erat quod debebat sequi sequi euictio.*
17 *emptor si non defendit causam facta denunciatione, an aget de euictione.*
18 *Emptor an poßit denunciare litem auctori auctoris sui.*

1 Q Vintvm mẽbrũ iudicij successiuũ, est laudatio. † Dr aũt auctoris, à quo qs habet cãm, l. Põp. §. cũ qs, ff. de acq. pos. & l. an vitiũ, ff. de diu. & tẽp. pscr. & l. auctore, C. de euic. Nã si aliquis conuenitur aliqua actione reali, ad aliquã rem, debet cõuentus laudare suũ auctorẽ & sibi litẽ denunciare ad effectũ vt possit cõtra eum hre recursum de euictione, l. emptor, C. de euict. de qua mã vide plene And. de Iser. in c. j. si ꝑ feu. vas. ab aliquo inter emp. fue. & Alex. in l. nõ solũ, §. morte, col

col.antep.& pen.de op.no.nun.ff.& in l.ij.§. voluntate,col.iij.in fi.& seq.ff.sol.mat.in quibus locis cumulat multos casus, in quibus absque denunc.habetur recursus de euictione contra auct.

2 ADDITIO † Adde hic nunquid auctor possit laudari corā arbitro ita quod arbiter possit cognoscere ɔtra auctorē laudatum,& videbatur dicēdū quod sic,ex pluribus, & primo quia arbitria sunt redacta ad istar iudicioꝝ, l.j.ff. de arb.& plenè hr̄ p Bar.Soc.in ɔs.cxcv.in ij. parte,vñ sicut in iudicio ordinario hēt locū laudatio in auctorē pari mō corā arbitro.Secūdo,quia rō quare fuit itroducta laudatio in auctorē,fuit ad effectū vt possit hri recursus de euictione ɔtra vēditorē,& ne dāno ɔuentus efficiat, & ne vēditor lucret cū aliena iactura,l.emptor,C.de euict.hæc aūt rō militat in casu isto.Itē quia arbiter debet sequi ordinem iudicioꝝ,d.l.j.& ibi Bar.ff. de arb.tertio,quia licet non sit factū compromissum inter conuentum & eū qui laudatur in auctorem,& sic videatur quod arbiter non possit cognoscere contra eū & per ɔñs quod non hēat locum auctoris laudatio, nihilominus pōt incidenter cognoscere cōtra eū,licet non principaliter,vt est tex.in l.cū ꝓponas,C.de reb. cred.ꝭm tertiā lect.vt ibi p gl. Sal.& doc.cōtrariam opinionē credo veriorē,ex pluribus & primo quia arbiter nullā hēt iurisdictionem sed notionē seu cognitionē tm̄.l.notionem,ff.de verb.sign.vbi gl.& in l.ait ꝑtor in prin.ff.de re iud.vnde nihil pōt nisi ꝭm arbitrium ei p partes datum,vt l.non distinguemus,§.de offō, ff.de arb.& in c.cum dilectus extra eo.ti.hinc est quod arbiter suā sniam exequi non pōt,sed illā exequuntur iudices ordinarij, vt l.à diuo pio,ff.de re iud.præterea arbiter non pōt aliā pœnā in snia apponere quam sit conuentū in cōpromisso,& si apponeret frustra esset apposita ꝭm Bal.in l.quod tn̄, §.fi.ff.de arb.Itē licet aliq iudices possint cōpellere litigatores edere noīa testium ꝓducendoꝝ,tn̄ secus est in arbitro, qui non pōt cogere litigatorem exprimere vel exprimi facere aduersario noīa testium quos ꝓducere voluerit, casus est in l.nā ex oībus,ff.de arbit.Itē nec pōt citare testes producēdos, sed illi debent citari p iudicē hñtem iurisdictionem qui habet testes cogere iurare & deponere: ꝭm Bal.in c.j.de inue.inter do.& vas. in vsi.feu.& est rō, quia ab eis non fuit data potestas ipsi arbitro in eos,vnde sic ergo dicendum est in isto casu, vt non possit citare auctorem laudatū & cōtra eū procedere, cū ab eo non sit ipsi arbitro data ptās in eum, nec etiam virtute prorogationis posset in eū procedere,quia prorogatio iurisdictionis fieri potest qñ iudex haberet iurisdictionē & tribunal.vel iurisdictionem tm̄,l.j.& ibi Bar.ij. col.in princ.vers.venio, ad sequētem gl.ff.de iud.aliàs non,quia consensus priuatorū, C. de iurisd.om.iud.& sic posito quod auctor laudatus compareret & assumeret iudicium in se ad huc arbiter nihil cōtra eum cognoscere

3 posset. † Item pro ꝑdictis ēt & illud facit quod traditur in c.constitutus extra de arb. vbi habetur reconuentioni locū non esse coram arbitro,illa siquidem rōne,(quod arbiter nō nisi de ijs iudicandi hēt ptātem de quibus in eum extiterit cōpromissum)& in iure validū est argm̄ de rebus ad personas ꝭm Bal. i l.ꝑcibus xxv.col.C.de imp.& alijs sub.& in l.cōuenticulam ver.item est arg C.de epis.& cl. ergo si ratione rei non cōprehense in compromisso arbiter non pōt iudicare. Idē dicēdum est rōne personæ quæ nullam ptātem ipsi arbitro dedit,vt est auctor laudatus & sic si ponat casus quod auctor laudatus veniret condemnandus absurdum esset dicere quod snia condemnatoria posset ɔtra ipsum ferri p arbitrium,cum in eū nullam habeat ptātē,nec ex vi iurisdictionis,cum nullam habeat,nec ex vi ptātis attributæ in cōpromisso, cum p eum nulla fuerit data ptās,nec ex vi prorogationis cum prorogatio iurisdictionis fieri potest in eum qui habet iurisdictionem,sed arbiter nullam habet, ergo arguendo à sufficienti partiū enumeratione quod in iure validū est,l.patre furioso, ff.de ijs qui sunt sui vel alie.iur.sequitur quod nullo modo corā arbitro habeat locum laudatio in auctorē vt possit contra eum ꝓcedi,& ita aliàs obtinui Salerni in facto,p decretū magnifici Matth. granitæ & ita vr̄ tenere Bal.in l.libera,C.de feu.iij.col.vers.& scias. Pet. Foll.

4 † Quibus adde aliū casum.s.vbi res esset euicta per hypothecariā.nam pōt emptor agere ad interesse ɔtra venditorem ex illo capite,quia res non fuit sibi tradita libera, & agit tunc ēt siue denūciatione ita tenet Iac.Butr. in l.sit tibi,C.de euic.& Alex.in consil.lxvij. in iij.vol.& Ang.in l.j.§.si heres.ff.ad Treb. & hr̄ per doct.in l.ex prædijs, C.de euict.

ADDITIO In hoc passu nescio in quo fundetur hoc dictũ, nã si inspiciat Ang. in d.§.si heres, nõ dicit id, ad quod allegatur per do. Alex. in allegato. ɔs. suo, solum dicit Ang. quod si vẽditor tradit rẽ obligatã emptori nõ agit emptor de euictiõe, sed ad quã tũ res minus valet, quia obligata tradita est, & sic nullũ verbũ dicit quod si ponat rẽ euictã & nõ fuerit denũciata lis p emptorem ꝙ possit agi nihilominus de euictione, & ita dictũ Ang. ĩtelligit ipsemet Alex. in d.§.si heres, nec gl. in l.q rem, C. de euictio. quã allegat Alex. in d. cons. tenet id quod dicit ipse, sed tm̃modo dicit ibi gl. quod licet q̃diu res euicta nõ sit nõ possit agere de euictione ex quo alteri sit hypothecata, põt tñ agere vt libera tradat, & sic non iudicio euictionis. lõga. n. dña est dicere quod põt agi anteq̃ res euincatur vt libera tradet res ex quo reperit obligata absq; denũciatione, nã tũc illud est denũciare qñ agitur: & dicere quod si res est euicta põt agi de euictione ẽt si nõ fuerit facta denũciatio, qđ est cõtra mentem & verba tex. in l. emptor, C. de euictio. rõ. n. quare requiritur de necessitate denũciatio est, quia venditor est informatus de iurib. suis, & melius scit ipse defendere dictã rem venditam quã emptor, vñ vt veniat ad defendẽdũ vel instruendum ipm emptorẽ de iuribus suis non video cur dici possit in casu isto non requiri denunciationẽ, quare scias practicare & inspicere doctrinas in fonte. nam si veꝶ esset id quod dicit simpliciter do. Auct. hic nunq̃ daretur casus in quo non hr̃et locũ euictio, q̃a sp posset emptor dicere quod vẽditor nõ tradidit rem liberã sed obligatã, & ꝓinde teneretur de euictione, & tex. in l. emptor seruiret nobis de vento, bñ tñ veꝶ est qđ dicit Bal. in l. cũ tibi, C. de euictio. quod si q̃s vẽdidit rem tanq̃ liberã & demũ reperitur hypothecata ẽt non expectata snĩa, potest emptor illam rem liberare ab illa hypotheca, & in continenti cõmittitur stipu. contra venditorem ad interesse, & ita credo quod procedat doctr. auctoris, & vide gl. in l.q Romæ, C. de euictio. Pet. Foll. V. I. D.

5 †Quando aũt debeat aliq̃s laudari in auctorem, vtrum ante litem contest. vel etiam post Dic, quod in quacunq; parte iudicij laudari põt, & sibi lis denũciari, dũmodo fit añ publicationẽ processus, Text. est & ibi gl. & Bald. in l. si rem quã, §. fi. ff. de euict. intelligere tñ quando conuentus hẽat cãm onerosam, secus, si lucratiuam, quia tunc denũciaret ante litem contest. ſm Bar. in l. qui concubinam, §. si heres. ff. de leg. iij.

ADDITIO Adde Bal. in l. libera, C. de sent. vbi dicit ꝙ debet fieri denũciatio eo tp̃e in quo auctor cõparẽdo hr̃et ltimũ spatium ad ꝓbandũ de iure suo licet nõ fiat añ lit. cõtes. & ibi ẽt dicit ꝙ põt etiam fieri in cã appellationis & sic debet fieri anteq̃ labatur terminus datus ad ꝓbandum, q̃a tertius au-

6 ditur in terminis in q̃bus cã reperitur. † Quibus autem fieri debeat hæc denũciatio? nam ecce ꝙ venditor dedit fideiussores de euictione. an eis debeat lis denũciari, vt possit hr̃i recursus ɔtra eos? Bal. arguit ꝓ & cõtra in d. l. libera, & finaliter ɔcludit quod tm̃modo oportet denũciari ei, à quo cõuentus hẽt titulum & cãm & non fideius. Adde tex. & doct.

7 in l. auctore, C. de euicto. † Et an possit lis denũciari pupillo, & dicas quod sic, vt idẽ Bal. cõcludit in d. l. libera, & dicit rõnem reddi in gl. in l. cũ filius, §. in hac. ff. de ver. obl. quod reputat ipse mirabile, & intellige ꝓcedere ẽt si non hẽt tutorẽ, nec est necesse quod ei faciat dare curatorẽ ad litẽ, vt per Paul. de Castr. in cõsi. ccxl. effectus primi dubij in vol. j. & vide Bal. ɔs. cclxxx. iij. parte vide plenè dicta per Tiraq. in tract. de vtroque retra. glo. xiij. f. 280. nu. 19. Pet. Fol. V. I. D.

8 †An aũt debeat supersederi in cã durãte termino dato reo ad denũciãdum auctori? Dic quod hodie in regno est prouisum ꝓ regiã prag. quæ incipit, dubitationẽ etc. per quã distinguitur, quod siquidẽ auctor laudatus, est pñs in loco iudicij, nõ retardatur cã, sed ꝓcedititur, si vero est abñs, supersedet durante termino ad denũciandum, & per eandem prag. fuit ꝓuisum, quod lata snĩa cõtra possessorẽ mandatur executioni contra auctorẽ lauda-

9 tum ex eodẽ processu. † Quid aũt, si conuentus vult laudare auctorẽ auctoris sui, an debeat audiri, & an possit agere contra ipm de euictione? Dic ꝙ nõ, nisi actio cedat sibi per auctorẽ suũ contra illũ tex. est in l. si res, ff. de euict. ꝑ quem ita tenet Bal. in l. j. col. ij. C. cõmu. de leg. & dictã cessionẽ cogit auctor facere, q̃a sibi nõ nocet, l. in creditore, ff. de euic.

10 † Quid aũt, si auctor laudatus, sit ꝑsona priuilegiata in illo foro, an possit declinare forũ. puta si vẽditor est clericus, & emptor cõuẽtus sit laicus? Dic ꝙ nõ, sed tenet defende re

re emptorem in foro ipsius emptoris. Text. est in l. vēditor, ff. de iud. & l. j. C. vbi in rē act. & hoc est pp cōnexitatem iudicij. Hinc dicimus in simili, ꝙ licet delegatus nō possit extēdere suam iurisdict. ad psonas non cōprehēsas in rescr. cap. P. & G. de off. del. tñ pōt citare auctorē laudatum, licet non cōprehensum in rescripto, & hoc pp cōnexitatem causæ, ita hr̃ in dec. ccxxvij. cons. Neap. Itē, si auctor laudatus, est minor vel mulier, pōt petere restitutionem in integrum, ēt post conclusum in causa: vt hr̃ in decis. xv. cōs. Neap.

ADDITIO Quòd cōtraria opinio est verior, & in practica seruatur: ꝙ ēt clericus auctor laudatus ex psona sua pōt declinare foꝶ: vt hr̃ per Boër. in decis. lxix. num. 17. super q. in fi. & cōtrarium ēt refert fuisse decisum in quamplurimis causis in sacro regio cons. Neap. Tho. Gram. in decis. xxj. in causa mota in sacro regio cons. & ita ēt dicit seruari in sacro regio ꝯs. Capic. in decis. 197. in cā Sberti, licet dicat cōem opinionē
11 doctoꝶ fore in cōtrarium. †Et q.d si laudat in auctorē fiscus an possit declinare foꝶ, & sit agendū coram ꝓcuratore Cęs. vide Capi. in allegata decis. Petrus Foller. V. I. D.

12 †Qualiter aūt debeat fieri denunciatio auctori laudato? Dic, ꝙ ista nō est denūciatio simplex, sed appellat citatoria. s. vt veniat ad aliq.d faciendū, quo casu non sufficit, ꝙ simpliciter denuncientur venditori hæc verba, Scias, ꝙ mihi est mota lis super tali re, &c. Sed debet eū certiorare ostendēdo sibi copiā libelli, vel instr̄i, & req.rere, ꝙ veniat ad defendendū, & litem suscipiēdum, &c. alias denunciatio non arctaret, ita pulchre declarat Bar. in l. nō solū, §. morte, col. viij. i fi. ver. circa primū, &c. ff. de op. no. nū. & Bar. in l. q. absentē, ff. de ꝓc. & in l. denunciasse, ff. de adul.

ADDITIO Adde ꝙ Bal. in l. empti. C. de euict. tenet ꝙ sufficit simpliciter denūciari litē esse motam, & ita ēt tenuit Rom. in d. §. morte cōtra Bar. sed cū Bar. vr̃ tenere idem Bal. sibi cōtrarius in l. libera. C. de sen. & idem Bal. in l. cum q̄stio, C. de euictio. tenet ꝙ debet denūciari lis, & ꝙ veniat ad suscipiēdum iudiciū, & ita seruatur, licet Bald. in d. l. empti dixerit nō seruari opin. Bart. id enim debebat esse suo tpe. P. F. V. I. D.

13 †An aūt auctor laudatus teneatur subministrare expensas litis, pendēte iudicio ante rē euictā, & an possit ad illas cōueniri p emptorem? Dic, ꝙ si sunt promissæ in instr̄o venditionis, prout cōiter solent notarij opponere, non est dubiū: sed si non sunt ꝓmissę, tūc est sciendū, ꝙ venditor ex iuris dispōne tenetur ad duo copulatiuæ ex nā contractus, videlicet, de euictione ad interesse, l. non dubitatur, C. de euict. & l. vēditor hoīs, ff. eod. tit. Item, tenet litem defendere, vt est tex. in l. si plus, §. mota, ff. de euict. in qua defensione includit, ꝙ expēsas subministret, vnde licet ex cap. j. euictionis nō possit agi ad expēsas, nisi solū re euicta, qñ succubuit emptor, l. vēditores, ff. de verb. obl. tñ pōt agi ex ij. cap. s. quia rem defendere tenetur, & sic emptor ēt lite pēdente, & re nondum euicta, pōt compelli facere venditorem, vt reficiat, & subministret expensas litis. Ita declarat Bar. in d. l. qui absentem, ff. de proc. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO Adde ꝙ Bal. in l. j. C. de euictio. dicit, ꝙ aut specialiter conuentū est pacto de sumptib. petēdis, & statur pacto. aut nihil cōuentū est in pacto, & tūc aut emptor obtinuit, & nō recuperat sumptus à vēditore sed ab aduersario q. victus erit, q.a victus victori tenet ad expēsas l. ꝓperandū, C. de iud. nisi victus habuerit iustā causam litigādi, & fuerit absolutus, q.a tūc recuperabit ab emptore, vt l. vēditores, ff. de verb. obl. aut succubuit, & tūc aut iuste in lite succubuit, & litē defendit in quātū potuit credēs se iuste defendere, & tūc recupat sumptus à vēditore, l. in vendēdo, ff. de cōtrah. empt. aut sua culpa succubuit puta pp suā absentiā, vel p iniuriā sibi factā à iudice, & tūc nihil recupat, l. si p imprudentiā, ff. de euict. Itē si sciēter malā litē defendit, dicit nō recupare sumptus, & si vēdita est hereditas, & res particularis hereditatis euincit non debent sumptus, vt ibi per Bal. & Sal. Itē est notandū ꝙ si res euincitur rōne possessionis, & nō ꝓprietatis, ēt si sumptus in instr̄o ꝓmittant non debent, nisi expresse ꝓmittat sumptus, siue res euincat rōne ꝓprietatis siue rōne possessionis, s̄m Bar. in l. rō. ff. de act. emp. & Sal. in d. l. j. C. de euict. & redeūdo ad principalē q̄onem dñi auctoris an vēditor teneat emptori lite pēdēte subministrare expēsas, gl. in l. cū testō C. de test. manu. tenet, ꝙ nō, quā ad hoc ibi no. Bal. in d. l. j. C. de euic. tenet ꝙ tenet, Bal. aūt in l. absentē, ff. de proc. dicit, ꝙ sumptus debent, nisi vēditor suscepisset iudiciū in se, q.a tūc nō tenet subministrare sumptus emptori, satis. n.

facit iudicium in se suscipiendo. Item est notandum q emptor recuperabit sumptus factos in exhibendis testibus, & recolligendis instris, & sic sumptus necessarios ad instructionē causę, non aũt sumptus factos in scripturis exceptionum, nec ēt recuperabit expēsas quas culpa sua obmisit recupare ab euincente, q.a non petijt in expēsis condemnari, ſm Paul. & Alex. in l. venditores, ff. de verb. obl. p tex. sing. i l. id quod, §. j. ff. de act. empt.
14 †Et quia mã est quotidiana, & practicabilis, iccirco aliqua vltra do. auctorē addere decreui, & primo quæro pone casum q venditori nullus heres successit taliter q eius hereditas est iacēs, & est mota lis emptori, cui ergo denũciabit hãc litem motã ad effectũ vt possit hr̃e regressum de euictione? hanc qõnem plenè examinauit, Cast. in suo pulchro cõs. ccxl. effectus primi dubij in j. lib. vbi tãdē dicit, q sufficit si litē denunciat ipsi hereditati iacēti saltim pro recuperatione pcij, nec tenetur q puideri faciat de curatore ipsi hereditati iacenti, p l. si dictũ, §. fi. ff. de euict. non aũt sufficit, dicta denũciatio litis quo ad hoc vt hereditas ipsa iacēs incurrat in pęnam ob rē non defensam, & euictã. quod est summe
15 notãdum. †Secũdo quæro pone q fuit vendita res cũ pacto q si fuerit mota lis non teneat emptor denũciare litem motam, sed q absq; denunciatione teneret eum defendere an si fuerit euicta, & nõ est facta denũciatio, possit hr̃i recursus ꝯtra venditore tex. in l. heren. ff. de euict. in indiuiduo decidit casum, q nõ reqritur denũciatio si pacto fuerit remissa, sed decis. in ꝯs. 74. in j. lib. dicit q dicta pmissio operat vt efficacius teneat rem defendere nõ tñ operatur q nulla denũciatio reqratur, nullam tñ mentionē facit de d. tex. in l. heren. Ang. in ꝯs. 177. in facto pponitur, dicit q p dcm̃ pactũ cēsetur remissa necessitas denũciandi litē motam ordine iudiciario: at secus de lite mota via facti, q.a non censet remissa illa necessitas denũciandi, & Bal. in l. j. C. de peri. & com. rei ven. simpliciter tenet q valet dcm̃ pactũ, & q est seruandũ, de quo p Ant. rubc. in l. nõ solũ, §. morte, ff. de no. op. nun. & Car. i cl. sollicitudinē extra de app. & Alex. & Soc. in l. ij. §. volũtate, ff. sol. mat. & in d. §. morte, & in d. l. j. C. de pe. & co. rei ven.
16 †Tertio. q̃ro an si notoriũ est dñe de iure se qui euictionē (vt q.a ꝯstat de iure agētis notorie) an vēditor teneat de euictione nulla facta denũciatione? & gl. in l. emptorē, C. de euict. dicit q nõ, sed reqritur denũciatio, & d. gl. expsse ibi approbat Bar. & seqtur Ang. Are. in §. fi. inst. de empt. & ven. & voluit Alb. in l. atq natura, §. cũ me absente in fi. ff. de neg. gest. & hãc dicit cõem opin. Dec. in cõs. lxxiiij. j. lib. & licet dicatur q emptor põt agnoscere bonã fidem, intelligitur tñ ita, si fa
17 cta est denũciatio litis nõ alias. †Quarto q̃ro ponamus q emptor denũciauit litē motã, & facta dicta denũciatione nõ currat cõparere vlterius ad defensionē rei taliter q secuta est snia ꝯdēnatoria, in cõtumaciã ipsius emptoris an habebit regressum de euictione? Bal. in l. j. C. de peri. & co. rei ven. iij. col. vers. vlt. opponit, dicit q nõ habebit regressum de euictione, quē seqtur ꝯsulendo Dec. in cõs. pall. 73. sed Bal. in d. l. j. in fi. intelligit hoc dictũ Bal. procedere qñ emptor est cõtumax, nedum ad audiēdum sniam, sed qñ simpliciter nõ comparuit ad defensionē causæ, nã si vsq; ad sniam cõparuisset pro defensione illius rei licet non cõpareat tpe pmulgationis sniæ, nihilominus aget de euictione, Itē dato q emptor fuisset ꝯtumax ad totam causam nihilominus si ꝯtrariũ apparet ex actis videlicet, q oino ēt si cõparuisset debebat seq ꝯdēnatio põt agere de euictione, ſm
18 Dec. in d. ꝯs. in prin. † Quinto, q̃ro an emptor possit denunciare litē motã auctori auctoris sui? & dicas q nõ, nisi sit ꝯstitutus pcurator in rē suã, & sibi fuerint cessæ actiões, vt est tex. in l. si res q̃ à titio, ff. de euict. & Bal. i l. cũ successores, C. de euict. de quo p Bar. in d. l. si res, & in l. si pro pr̃e, §. p euict. eo. ti. & ibi Alex. & in l. si rē eod. ti. & Bal. in l. j. in fi. C. de iu. do. & in l. j. C. de re. pm. & Io. de ana. in cons. 31. & ibi. Lud. Bol. in add. & sic cum hodie indifferēter cedantur actiones, & constituatur emptor pcurator in rem ppriam in instr̃o emptionis, põt laudari auctor auctoris, & hæc pro nũc sufficiant, & ita dicit (ex istis) cap. in decis. 197. P. F. V. I. D.

De nomine auctoris, sexto membro iudicij.

1 ☞ *Nominatio domini in iudicio, quando debeat fieri, & quod operatur, & in quo differt à laudatione auctoris. Et an locum habeat in possessorio, & num. 4.*

2 *Nominatio auctoris quæ est ratio quod debet fieri*

ri ante litem contest.

3 *Domino an præiudicet reus qui illum non nominauit, sed voluit litem defendere, et succubuit, vel contumax fuit.*

5 *Nominatio an habeat locum in rebus mobilibus, & an in iuribus incorporalibus, & in actionibus personalibus, ac in causa damni dati, & num. 6.7.& 8.*

9 *Libellus nouus an efferri debeat nominato in iudicio si comparet.*

10 *Nominato in iudicio non comparente, quid agēdum sit.*

SExtum membrū iudicij,
1 est noīatio auctoris. † Et in hoc differt à ꝓcedenti.s.à laudatione auctoris, qa auctor laudat ab eo, q conuētus possidet nomine ꝓprio, & sic ꝓ dño, sed nominatio fit ab eo, q possidet nomine alieno, vt qñ conuenitur is, q tenet rē conductam vel depositam, vel cōmodatam, vel pcariam, nā iste cōuentus statim in principio litis debet nominare dñm in iudicio, & dicere se possidere nomine alieno. vnde dirigitur iudicium cōtra dñm, vt ipse defensare debeat causam suā, & hoc ipso absoluitur reus ab instātia iudicij, & trāsfunditur cōtra dñm nominatum, nec est necesse probare, φ cōuentus possidet nomine alieno, sed ꝑ solā nominationem absoluitur. Verū, si actor vult, pōt in se assumere onus ꝓbandi, quod reus possidet nomine ꝓprio, quo casu si ꝓbat, pōt ad se aduocare possessionē, iuxta formā, l.fi.ff.de rei vend.& sic reus efficeret petitor. ita hæc oīa declarat Bart. in l.ij.C.vbi in rem ac.& de ista materia nominationis, vide plenè Abb. in cap. qm̄ frequēter, col. pen.& fin. vt lite nō contest. Et quod ista noīatio debeat fieri ante litē cōtestatam, est decis. 129. cons. Neap. alias reus q non opposuit ante, condemnatur tanq̄ liti se offerens, citra tñ præiudicium domini, vt ibi hr, per l.is, qui se obtulit, ff.de rei vend.& no. Bar. in d.l.ij.

ADDITIO † Et est ratio quare ista noīatio debet fieri ante lit. contest. qa est q̄dā exceptio declinatoria, ideo opponēda est ante litem contestatam, sicut exceptio declinatoria, vt l.fi.C.de excep. & l.exceptionem C. de ꝓbat. hoc tñ intellige vt procedat qñ fieret nominatio ad effectum declinādi iudiciū, sed si fieret ad effectū vt possit vti defensionib. suis pōt fieri nominatio ipsa ēt post lite contestatam, quia tunc est exceptio declinatoria. Exemplum poni pōt per authen. qui in prouincia, C.de crim. agi.opor. ẜm Mar. Soc in c. quoniam frequenter vt lite, non contest. num. 118. Pet. Fol. V.I.D.
3 † An aūt si reus non nominauit dñm, sed voluit litem defendere, & succubuit, vel fuit contumax præiudicet dño. vide Soc. in cōs. xviij. col. xij. in j. vol. vbi tenet, quod non, & per Alex.& doct. in l.peregre, §.quibus, ff.de acquir.poss.& Bart. in d.l.ij. De reliquis autem pertinentibus ad hanc materiam dic vt per Bart. & Bald. in d.l.ij. & per Abb. in d.c. quoniam frequenter, col. penul.& fin.& Innoc. in cap. quam sit, de elect. & Bart. in l. officium, ff.de rei vend. & per Spec. plenè in tit. de primo decreto, §.restat. colum.v.& vj.
4 & vij. † An autem in possessorio recuperandæ, habeat locum nominatio domini in iudicio vide decis. ccxvij. consil. Neap. vbi distinguitur inter modos agendi.
5 ADDITIO † An noīatio habeat locū in rebus mobilibus? gl. in d.c. qm̄ freqūēter extra vt lit. non ꝯtest. arguit pro, & contra. Eandē decidit quod ēt in re mobili habet locum dicta noīatio per authen. qua in ꝓuincia, C.vbi de cri. agi. opor.& idē tenet gl. in l.ij.C.vbi in rem act. sed Barto. in d.l.ij. dicit quod illa authe. quia in ꝓuincia, nihil facit ad casum, qua loqtur de nominatione q̄ fit vt possit instrui de defensione causæ, non aūt ad effectum declinandi iudiciū, sed quod habeat locum noīatio vt supra, tenēt Vin. Hostien. Pet. Abb.& Ioan. And. in d.c. qm̄ frequenter, & gl. Bar. Cyn. & Bal. in l.ij.C.vbi in rem actio. & est rō quia oēs rōnes inducendę nominationis hn̄t locum ēt in re mobili, & sequuntur oēs Mod. ẜm Maria. Soc. in d.c. qm̄ frequenter nu. 110. de quo ēt per
6 Bart. in l.officium, ff.de rei vend. † Et an nominatio habeat locum in iuribus incorporalibus, vtputo si agitur pro obedientia, vel simili iure possit sub itus nominare dñm in iudicio? vide plenissime vltra oēs Maria.
7 Soc. in d.c. qm̄ frequenter nu. 111. † Et an nominatio habeat locum in actionibus personalibus? in quo dicas quod si agitur actione mere personali, non habet locum nominatio, qa actio personalis afficit, & sequit ꝑsonā conuentam, & non rem l.ij.C.vbi in rē actio quę voluit nominationem hr̄e locū in

actio

actione reali, & sic à contrario sensu sentit quod secus sit in personali, & hoc procedit qñ fieret nominatio, quo ad effectum declinãdi iudicij, secus quo ad effectũ vt possit de iurib. suis informari ab absente, ſm Bart. in d. l. ij. ꝑ tex. in authen. qua in ꝓuincia, C. vbi de cri. agi opor. aut loqmur de actione ꝑsonali scripta in rẽ (vt in interdictis vti possidetis vndè vi, & similibus) & vr̃ gl. in l. locũ, §. j. ff. de tab. exhi. tenere qđ habeat locũ nominatio, & seqtur Bart. in d. l. ij. & Cyn. ibidem, & sequitur Zaba. in d. c. qm̃ frequenter, de quo ad plenum per Mar. Soc. ibi. nu. 116.
8 in vij. q. †Et an nominatio habeat locum in causa damni dati: pone exemplũ quod aliquis de mandato alterius damnum dedit, & conuenit de damno dato, q dicit quod non tenetur ex quo de mãdato talis asserentis se dñm damnum fecit? in quo dicas quod locũ habet dicta nominatio, sed si nominatus nõ cõparuerit ꝯdemnabit ipse conuẽtus, vel℞ si fuerit notoriũ de mandato abñtis nominati dãnum dedisse, tenebit ipse conuentus satisfacere de bonis ipsius absentis, & ita põt intelligi tex. in authen. vt oẽs obe. iud. ꝓuin. §. si vero colla. v. vel põt intelligi in ꝓcurato re, vel inqlino hñte gñalem administratione, l. apud celsum, §. qsitum, ff. de dol. excep. de cuius gñalis, administrationis delicto tenetur dñs maxime ex quo ei denũciatũ est, & nõ defendit, arg. c. j. in fi. extra vt lit. nõ cõ test. & ita firmatũ reliqt Mar. Soc. in d. c. qm̃
9 frequenter in viij. q. nu. 117 †Et an facta nominatione, & comparẽte nominato debeat nouus libellus offerri, & p̃sentari per agentẽ in quo cõcludit Bar. in d. l. ij. C. vbi in rẽ act. quod sic, & quod conuentus noĩans debet ab solui ab instãtia iudicij, & idẽ tenet ibi Bal. & Ang. in l. non solũ, §. quod vulgo, ff. de vsu. & est rõ quia ex libello iam porrecto, q concludit cõtra nominantem non põt condẽnari noĩatus, ꝑ quo facit, c. licet, hely. de simo. debet. n. dimitti nominans q non teneť amplius esse in iudicio, pro quo facit, l. neq; impuberes, §. j. ff. de in ius vocan. & tradit Spec. in tit. de j. decr. §. restat vers. sed nunquid nominans, & hæc ꝓcedunt proprie innominato, an secus qñ tertius veniret pro suo interesse, vt assisteret liti inchoatæ, q a tunc nõ datur nouus libellus, sed iudiciũ inchoatũ regulat ius ipsius tertij, ſm do. Mar. Soc. in d.
10 cap. qm̃ frequenter num. 126. in ij. q. † Ecõtrario aũt finge quod facta nominatione, & intimato nominato nõ comparet nominatus ipse, qđ sit agendum per iudicem? Dicas quod citat ipse nominatus per citationem peremptoriam in regno vbi sufficit vnica cita. cũ verbo peremptoriæ, & sic cessat id qđ dicebat Bal. in d. l. secũda quod requirebatur peremptorium ꝑ distinctionem, vel ꝑ interualla, vt ibi per eũ, quo citato non comparẽte debet iudex se summatim informare de iuribus ipsius agẽtis, & constito eidẽ de eius iuribus saltim semiplene, ſm Bart. in l. cum proponas, C. de bon. auth. iur. possi. & Bal. in d. l. ij. & adhibita dicta summaria cognitione, debet agens mitti in possessionem re℞ petitarum, vt hr̃ in d. l. ij. & cuius effectus sit ipsa missio, & quos effectus pariat dicta nominatio, & de multis alijs ad mãm vtilibus, & necessarijs non obmittas videre Mar. Soc. in d. cap. quoniam frequenter per totum vbi satis late congeritu. hæc materia non inationis. Petrus Foller. V. I. D.

De interrogatione, septimo membro iudicij.

1 *Interrogationes an & quando, & qualiter fiant in iudicijs, & num. 2. 3.*
2 *Victor quandoque patitur expensarum cõdemnationem.*
3 *Interrogationes fiunt in iudicijs, tam ante quã post litus contestationem, & conuictus de mendacio priuatur possessione.*
4 *Interrogationi respondere non tenetur is, qui ꝑ aliquam exceptionem potest iudicium euitare.*
5 *Reus interrogatus, de iuribus suis respondere non tenetur, nec etiam si interrogatur de negocio principali, num. 6.*
6 *Interrogatus non fatetur, sed pones sic, & propterea post litem contestatam fieri debent positiones, & non interrogationes.*
7 *Positioni criminosæ, seu continenti turpitudinẽ, an, & quando sit respondendum, & num. 9.*
8 *Interrogatus de crimine, propter quod remouetar à beneficio tenetur respondere.*
9 *Periurus non dicitur, qui negat cũ iuramento se commisisse delictum: licet mendacium dicat.*
10 *Interrogatus super eo quod alias fuit iuramento decisum, respondere non tenetur.*
11 *Positioni de facto alieno in criminalibus non debet responderi.*

12 Inter

12 *Interrogari non possunt creditores vel legatarij, ad heredis instantiam, an hereditas sit soluendo, sed sic, ex iudicis officio.*
13 *Interrogationi, an agens rei vendicatione sit dominus, non tenetur conuentus respondere.*
14 *Interrogatus de proposito suo in mente retento respondere non debet.*
15 *Interrogatus de impertinentibus ad causam, nõ tenetur respondere.*
16 *Testis interrogari non potest, an quis bona vel mala fide possideat.*
17 *Positioni iuris non est respondendum.*
18 *Interrogatoria fiunt testibus ad detegendam falsitatem, & dicuntur esse de actu.*
19 *Testes non interrogati super interrogatorijs, debent iterum repeti, & interrogari, etiam post publicationem.*
20 *Interrogatoriorum copia, parti dari nõ debet.*

EPTIMVM mẽbrũ iudicij, 1 est ĩterrogatio. † De qua est sciẽdũ, qđ istę iterrogatiões solẽt fi ri in oĩ pte iudicij, & fiũt qñque parti, & qñque testibus, adeo quod ẽt post conclusionẽ fieri pñt, maxime in causis summarijs, vt plenè declaraui supra, in iiij. parte principali ix. distin. in ij. char. vers. x. operatur &c. Verum principalis mã nrã est tractare de interrogationibus, q̃ fiunt ante litem ɔtest. quæ dñr præparatoriæ, cũ adhuc simus in j. parte iudicij, de qua mã, tractat principaliter titulus, ff. de interr. act. Et est sciendũ, ꝙ istæ interrogationes ꝑparatoriæ fiunt implorato iudicis offõ, & pñt fieri ẽt ante porrectionem libelli, vt no. gl. in rub. ff. de ĩter. actio. Bal. in l. si curatoris, C. de iure deli. vt si actor vult agere contra aliq̃ tanq̃ heredẽ, potest ipm interrogari facere in principio litis, an sit heres, & ex quota parte sit heres ad hoc vt iudiciũ possit contra eũ fundari, vt l. de ætate, §. j. & ij. ff. de inter. act. Itẽ, volẽs agere petitione hereditatis, põt iterrogari facere reũ possessorẽ, quo tit. possideat l. cogi. & ibi Bal. & Bart. & cõiter Doct. C. de peti. here. & l. qui interrogatus, ff. de peti. here. & rõ est, quia possidens cũ titulo, non conuenitur petit. here. l. regulariter, ff. eo. tit. ꝑpea ad validationem iudicij, debet hoc discuti
2 in prin. † Quo casu, si reus non vult dicere titulũ, & fuit processum ad vlteriora, & postea in fine causæ vult opponere titulũ ad excludendum actorẽ, potest hoc facere. verũ ipse actor obtinebit in expẽsis, qa reus opponẽs dato qđ obtineat sup principali oppositione ꝑ titulum, cũ hæc sit exceptio peremptoria, tñ condemnatur ad expensas, ex eo, qa dolose ꝓtelauit cãm, & sic iste est casus notabilis, in quo victor condẽnatur ad expẽsas,
3 ita tenet Bal. in d. l. cogi. col. pen. † In istis ergo interrogationibus ꝑparatorijs pono regulã, qđ iudex vbicunq; æqtas suggerit, põt regulariter partẽ interrogare ad instãtiã alterius partis l. vbicunq; & per totũ tit. ff. de interrog. act. & ista ĩterrogatio, si nõ fuit facta ante litẽ ɔtest. potest fieri ẽt post qñcunque, ₰m Bar. in l. qui petitori, ff. de rei vendicat, & ibi gl. & si ille, q fuit interrogatus an sit heres, dicat, qđ non potest interrogari de nuo, an sit possessor hereditatis, ₰m Bart. in l. controuersia, ff. de transact. & semper istæ interrogationes fiunt offõ iudicis, siue ante litem ɔtest. siue post, ₰m Bar. in l. j ff. de interrog. act. & de hac mã interrogationis, habemus in regno ritũ magnæ curiæ, in nu. 241. inc. itẽ seruat ipsa curia hanc practicã, &c. q decidit multos casus, & inter alios ponit circa materiã l. fi. ff. de rei vend. qđ reus conuẽtus rei vẽdicatione, põt interrogari, an possideat, & si negat, põt interrogari actor, an velit ꝓbare mendaciũ, vt trãsferatur possessio, & si dicit, ꝙ sic, datˢ sibi terminus ad producẽdũ libellũ mendacij, alias ꝓceditur ad vlteriora, vt hr̃ in d. tit. Et in ista interrogatione pt iudex ponere cõminationẽ, ꝙ si dicet mendacium, priuabit eum possessione, ₰m
4 Bar. in d. l. fin. ff. de rei vend. † Limita primo, istam regulã non ꝓcedere in casibus, in quibus aliqs non cõpellitur iudiciũ pati, puta rõne priuilegij fori, vel alio modo, qa minime tunc cõpellitur rñdere interrogationi, & sic nõ põt interrogari, nec cõpelli iurare tex. est in l. sed si restituatur, §. ex qbus, & ibi
5 Bal. ff. de iudicijs. † Secũdo limita, procedere qñ reus interrogatur de iuribus actoris. Secus, si interrogatur de iure ipsius rei, qa non cogitur rñdere. Tex. est in l. speciali, ff. de rei vend. & tenet Bald. in l. cogi. in princip. C. de petitione hereditat. Et solum speciale in petitione hereditatis, vt hr̃ in dicta l. cogi.
6 † Tertio limita, qñ litigãs interrogatur super principali negocio, de quo lis vertit, qa non tenet rñdere, si aduersarius format suã interrogationẽ, per modũ interrogatorij, & non

nõ per modum positionis,q̃a ad hoc vt pars cogatur rñdere super facto principali,est necesse,q̃ aduersarius faciat positionem,& nõ interrogationem, q̃a is, q̃ ponit,fatet̃ suam positionem,non aũt is,q̃ iterrogat. ita tenet Bal.in l.data opa,col.xj.circa fi.C.q̃ acc.non poss. & Ias.in l.iud.col.fi. C.de iud. & ibi ẽt Paul.de Cast.Quod intellige,qñ hoc euenit in iudicio post litẽ contestatam,q̃a tunc fiũt interrogationes de facto principalis causæ, vt dñt præallegati doct.Et q̃ is,q̃ ponit fatet̃ non is,q̃ interrogat, tenet Bart.in l.ij.§.qđ obseruari,col.ij.circa fi.vers.iuxta p̃dcã, &c. C.de iur.calum.& Bald.in l.sicut, in fi.C.de repe.hered.

7 †Quarto limita,qñ fieret interrogatio de aliquo, qđ continet crimen, vel turpitudinem rñdentis , q̃a non cogitur q̃s rñdere. Tex.est,& ibi Bar.& doct.in l.qui iurasse, §.si pr̃,ff.de iureiur.licet cõtra hoc videat̃ tenere Bar.in l.q̃ petitorio,ff.de rei vendi.vbi dicit,quod põt q̃s interrogari, an dolo desierit possidere.Tñ ista cõtrarietas concordat̃,per Bar.in l.Marc.ff.rer̃ amo.& in d. §.quod obseruari,col.fi.quia aut q̃s interrogatur super eo,sup̃ quo si non rñderet,locupletaretur cum aliena iactura,q̃a posset rem alienã indebite detinere,& tunc cogitur rñdere sup̃ positione, vel iterrogatione criminosa.ita p̃cedat d.l.q̃ petitorio, & ibi Bart.

8 †& similiter,qñ quis interrogatur de tali crimine,p̃p quod remouetur à beneficio,cogitur similiter rñdere.Ita procedat,quod hr̃ in c.dudum,el ij.de elect.& in c.inq.de acc.&tenet Bar.in d.l.Marcellus.ita ẽt procedit,qđ not. Bart.in l.fin.ff.de his, quibus vt indign. & in l.non intelligitur,§.tacita,ff.de iure fisci.vbi dicit, quod tenetur quis rñdere interrogationi,an accõmodauerit tacitam fidem defuncto de restituẽdo fideicõmissum incapaci. Aut occultãdo illud crimẽ,nõ locupletat̃ quis cum aliena iactura,& tũc non tenet̃ rñdere,vt si interrogat̃ q̃s an sit infamis , vel excõicatus,vel de alio simili,& de ista mã vide Spec.in tit.deposit.§.vij.vers.xix.& Bar.& Bal.&doct.in l.trãsactione,C.de transact.& in d.§.si pater,& Fran.de Are.in l.fi.circa fi. C.de eden. & Fel.c.cũ dilectus, de acc.

9 † Ex p̃dictis infertur,quod si inquisitus de crimine,fuerit cum iuro interrogatus, an delictũ cõmiserit,non dr̃ periurus,si negat, & mẽdacium dicat,ita pulchre tenet Alex. in addit. ad Bart.in l.j.ff.de bonis eor̃,q̃ ante senten.

10 sibi mor.consciue.†Quinto limita,qñ quis interrogatur super eo, quod alias fuit decisum,q̃a non tenetur rñdere, & venire cõtra p̃prium iur̃m,alias præstitum.ita tenet Bal. in d.l.Marcellus,ff.re amo,per l.q̃ iurasse,§. si pater, & quod ibi notatur,ff.de iureiur.& l.si à te,ff.de exceptio.rei iud.& not.Bart.in d.l.ij.§.quod obseruari , circa fin.C.de iuro calum. & Spec.in tit.de positio.§.vij. vers.x.

11 †Sexto limita,qñ quis in facto p̃prio interrogat̃ de facto alieno, quia non tenetur rñdere,tex.est,& ibi Bar. & doct.in l.Marcell. §.iurare,ff.rer̃ amo.& hoc indistincte p̃cedit in criminali, sed in ciuili debet rñderi p̃ verbum,credit. Potest tñ rñsurus petere terminum ad deliberandum , s̃m Bart. in d.§. quod obseruari,col.iij.vers.sed pro eius declaratione, &c. & ibi ẽt Bal.in iiij. col.vers. iiij.&c. de quo vide gl.& doct.in c.j.& ij. de confes.lib.vj.& Spec.in tit.depositio.§.v.ver.

12 & not.&c. †Septimo limita,qñ heres,q̃ nõ cõfecit inuentarium,vult interrogari facere legatarios,& creditores,an hereditas sit soluendo vel non : q̃a non tenentur rñdere ad instantiã heredes , licet iudex ex offõ possit interrogare,ita tenet Bald.in l.q̃ filiũ quem

13 hñtem,col.pen.C.fam.ercis. †Octauo limita, qñ agens rei vẽdicatione ꝯtra possessorẽ vult ipm̃ interrogare,an ipse agẽs sit dñs:q̃a non tenetur rñdere,ẽt si sciat ipm̃ esse dñm, q̃a præiudicaret sibi in recursu contra auctorem laudatum . ita tenet Bart.in l.atqui nã. §.cum me absente,ff.de neg.gest.facit tex.cũ ibi not.per doct.in l.speciali, ff.de rei vend.

14 †Nono limita,qñ quis interrogatur de eo, quod consistit in mero aĩo suo factis nõ declarato,neq; verbis.puta de proposito in mẽte retento,quia non tenetur rñdere,s̃m Bal. & Paul.de Castr.in l.potuit, in ix.quæst.C. de iure del.& Ang.in l.gerit,col.j.ff.de acq.

15 hered. †Decimo limita,qñ quis interrogat̃ de eo,quod est impertinẽs ad causam,q̃a nõ tenetur rñdere, gl.est, & ibi per doct. in c.si post p̃stitum,de confes.lib.vj.& Bart.& Bal.

16 in d.l.ij.§.quod obseruari . † Vndecimo limita,qñ quis interrogatur, vtrum possideat bona vel mala fide : q̃a non tenetur rñdere: nec ẽt testis põt de hoc interrogari, s̃m Bal. in l.mala fide. in fin. C.de cond. ex lege.

17 †Duodecimo limita, qñ quis interrogatur de aliquo,quod cõsistit in iure:q̃a non tenet̃ respõdere,tex.est,& ibi Bar.in l.ornamẽtor̃ ff.de

ff.de au.& arg.leg. & gl.in d.c.si post præstitum,& Bal.in d.§.quod obseruari,& ꝑ Bart. & doct.in l.j.ff.si cer.pet. Et de multis alijs fallentijs remitto me ad Spec.in tit. de positio.§.vj.per totum, & per Bald.ibi in addit.
18 †Solent ēt fieri interrogationes testibus ꝑ partem aduersam ad detegēdam falsitatem, quæ vulgo appellantur interrogatoria,quæ qualiter fiant quando admitti, debeant, remitto,me ad ea,quę plenè tradit Spec.in tit. de teste,§.iam de interrogatorijs, & per Ca no.in c.ꝓsentium de test.lib.vj. & ista interrogatoria postq̃ sunt amissa, dn̄r esse de actis. sicut alia acta iudicij, ſm Bald.in l.gña-
19 liter,§.sed iuro,C.de reb.cred. † Scias tamē quod testes non fuerunt interrogati super interrogatorijs,possunt iterum repeti, & interrogari etiam post publicationem, ſm Alex.in cons.clxxiiij.col.pen.in ij.vol. & cōs. xlj.col.fin.in iiij.vol.sicut etiam semper articulo obmisso pn̄t examinari post publicationem: vt nota Spec.in tit.de teste,§. nunc
20 videndum,in fi.verbis. †An aūt debeat dari copia interrogatorioꝝ parti? Vera conclusio est,quod non,ne instruatur testes ad falsum,ita tenēt Abb.&Fel.in c.per tuas.de testi.& Alex.& doct.in l.is,apud quem, C. de eden.& Bal.in margarita,in vers.interrogatoria, vers.j. Rob.Mar. I. V. D.

De Satisdatione octauo membro iudicij.

1 ☞ *Satisdationum multæ sunt species, & cum fideiussore intelliguntur.*
2 *Satisdatio de iudicio sisti, præstatur à reo conuento, siue in ciuili, siue in criminali, et ad quē effectum sit inuenta.*
3 *Poßidens immobilia, nō tenetur satisdare: quia cessat præsumptio fugæ.*
4 *Satisdatio de præsentando in iudicio, quando locum habeat.*
5 *Fideiussor de præsentando statim, incidit in pœnam, cum reus fuerit requisitus absque requisitione ipsius fideiussoris.*
6 *Fideiussor de præsentando, non tenetur nec ipse, nec principalis iurare in ciuilibus.*
7 *Duo ad minus fideiussores recipi debent de præsentando, pro quolibet accusato, qui non sint clerici neque filijfamilias se obligantes insolidum: quæ fideiußio omni die, per solum actorum magistrum accipitur: sed si est dies feriata, qualiter accipiatur.*
8 *Fideiussores in criminalibus, pro quanta pœna in regno recipi debeant.*
9 *Inquisiti an, & quando poßit simul fideiubere: & quid seruetur in regno.*
10 *Carceratus an, & quando sit fideiussoribus relaxandus.*
11 *Fideiußionem de iudicato soluendo, quis præstare teneatur.*
12 *Fideiussor de iudicato soluendo coram ordinario, tenetur soluere iudicatum per eius delegatum.*
13 *Satisdatio de non offendendo, in quibus casibus dari debeat.*
14 *Fideiussor de non offendendo, non tenetur ad pœnam, ad quam fuit condemnatus principalis, qui ob eius contumaciam habitus fuit pro confesso.*
15 *Satisdatio de rato, in quibus casibus præstari debeat.*
16 *Satisdatio de expensis, quando & à quo debeat præstari.*
17 *Fideiussor de expensis in casu succumbente, non tenetur ad expensas, ad quas fuit actor condemnatus, perempta instantia.*
18 *Satisdatio de re non baractanda, quando præstatur.*
19 *Satisdatio indemnitatis, quæ sit, & quando locum habeat.*
20 *Satisdatio de securo carcere quando præstatur.*
21 *Satisdatio conuentionalis, quæ dicatur.*
22 *Satisdatio præstari debet per debitorem in diem vergentem ad inopiam.*
23 *Satisdatio debet præstari à debitore impetrante moratoria.*
24 *Hæres satisdare tenetur de soluendo legato in diem, vel sub conditione.*
25 *Satisdationes multæ in iure reperiuntur, de quibus remißiue.*
26 *Fideiussor non obligatur, nisi primo obligetur principalis.*

1 OCTAVVM membrum iudicii, est satisdatio. † Nā in iudicijs, maxime in eoꝝ principio, emergunt multæ spēs satisdationū, q̄ fiunt ꝓ assecuratione iudicij, & partis: quaꝝ aliquæ ꝓstant ab actore, & aliq̄ à reo. vnde hic opportunū est inuestigare, qđ reperiunt satisdationum spēs. Et dic, qđ multæ sunt. Et sp̄ itelligit satisdatio cū fideiussore,

2 iuxta l.sancimus,C.de verbo.sigñat.† Prima igitur satisdatio q̃ p̄statur in iudicio,est illa, quę appellat̃ de stando iuri seu de iudicio sisti:& ista p̄statur solũ à reo cõuento, siue in ciuili,siue in criminali, & fuit inuẽta principaliter pp suspicionem fugę,ad hoc,vt reus assecuret iudiciũ,q̃a alias posset fugere,& iudiciũ eludere,cũ reo℞ sit fugere,iuxta l. ꝓperandum,§.sinaũt reus,C.de iud. ita declarãt Bar.& cõiter doc.in l.sciendum in princ. ff.
3 qui sat.cog.† & ꝑpea is qui possidet immobilia,releuatur ab ista satisdatione,q̃a cessat illa suspicio fugæ:vt dñt doct.in d.l.sciendũ: & de ista satisdatione loquitur principaliter titulus,ff. qui satisd. cog. & auth. offeratur, C.de litis contest.& no.Bar.& doct.in l.j.ff. si quis in ius vo.non ie.

ADDITIO An si cõuenit̃ aliquis à quo petit̃ satisdatio de iudicio sisti,&reus replicat nõ teneri,ex quo possidet imobilia in regno ad ꝯverificãdũ petit terminũ,actor dicit ꝙ pẽdẽte termino caueat, an teneat̃ reus cauere,vide Affl.in deci.109. P.F. V.I.D.

4 †Secũda spẽs fideiussionis iudicialis,est illa,de veniẽdo seu de se p̄sentando in iud. & ista est quotidie in vsu in criminalibus. Nã q̃n aliq̃s capit̃ à iudice vel familia cũ armis vel inq̃rit̃ de aliquo crimine põt ad euitandos carceres offerre,& p̄stare hãc satisdationẽ se de p̄sentãdo,& de veniẽdo ĩ iudiciũ, & sic liberat̃ à carcere imò si iudex tũc nõ liberat eũ,tenet̃ actione iniuria℞ l.si vero,§.j.ff. q̃ satisd.cog.& no.Ias.in l.j. col.j.ff.q̃ in ius voc.nõ ie. Et de ista fideiussione loq̃tur tex. in d.l.j. & totus tit.ff.in ius vocan.vt eãt,&l. j.& ibi Bar.ff.de cust.reo.& ꝯst.regni,q̃ incipit, inhumanitate sup̃ qua satisdatione est tradita in regno cõis forma per ritũ magnę curię vicariæ in nu.293.q̃ incipit,in pri.&c. & aliũ in nu.303.q̃ incipit,itẽ eodẽ sero &c.
5 videlicet,qđ † fideiussores ꝓmittũt p̄sentare reũ toties,quoties fuerit ipse reus req̃situs: quo casu si reus req̃ratur, et nõ cõparet,statim ĩcidũt fideiussores ĩ pœnã, sine alia req̃sitione fideiusso℞,& pñt ad pœnã cõdẽnari sine citatione pp formã obligationis.ita deciditur in d.ritu ccciij. & est alius,ritus in nu. 317.incipiẽs.Nota,qđ hæc dictio &c.&hæc dr̃ in regno forma cõsueta,q̃n notarius stipulat̃ hãc satisdationẽ in forma cõsueta,&c. vt dr̃ in d.ritu 303.incip.itẽ eodẽ sero &c.& alijs supra allegatis.Itẽ,est de cõi stylo curiarum, vt isti fideiussores renũcient beneficio legis sancimus,C.de fideiuſ.q̃ statuit cps sex mentiũ fideiussoribus ad perquirendũ, & p̄-
6 sentandũ principalem reũ. †Fit ẽt dr̃ia ꝑ dictos ritus inter hanc fideiussionem, q̃ recipitur in ciuilibus,q̃n in criminalibus,q̃a in ciuilibus nõ tenet̃ iurare, nec principalis, nec fideiussor,sed in criminalibus vterque iurat: vt habetur in d.tit.ccxciij.& in d.tit. cccxvij.

ADDITIO Adde dicta ꝑ me ĩ pract. mea causa crim.in tit.de fideiub.in frag. parte. Petrus Foll.

7 Nota qđ hęc dictio.&c.† Itẽ debent recipi ad minus duo fideiussores ꝓ quolibet accuto.q̃ nõ debent esse neq; clerici neque filiusfamilias,vt est alius ritus in nu.298.incipiẽs itẽ ꝓ quolibet &c.Et dicti fideiussores obligãt se,& bona eo℞ solidũ, vt est alius ritus ĩ nu.316. incipiens,item,quod à bãnitus,&c. Itẽ potest recipi hæc fideiussio pro solũ magistrum acto℞ sine iudice oĩ die, & oĩ hora, ẽt si curia non regatur,dũmodo non sit dies feriata,vt est alius ritus in nu.296. incipiẽs, item,ꝙ quælibet &c.verum debet notarius actorum stipulari noĩe curiæ,vt ibi hr̃. Sed si esset dies feriata adhibet̃ ista cautela,videlicet, ꝙ iudex ad signat reũ fideiussoribus ꝑ chlamydem,tanq̃ captiuum:& ipsi ꝓmittũt illũ p̄sentare primo die iuridico:& tũc recipitur satisdatio,& de hac ad signatione ꝯficit̃ publicũ instr̃m, vt est alius ritus in nu. 297. incipiens. item,si esset &c. †Sub qua aũt pœna recipiantur fideiussores? Dic ꝙ in regno est obseruantia,ꝙ pro homicidio recipiunt̃ pro vncijs centum, ꝓ crimine falsitatis, vel priuati carceris,ꝓvncijs q̃nquaginta,ꝓ alijs vero criminalibus recipiunt̃,ꝓ vncijs vigintiquinque, vt est alius ritus magnæ curiæ in nu.294. incipiẽs,itẽ nota,qđ in criminalib. &c.& alius ritus in nu. 316. incipiens, item
9 ꝙ à bãnitis &c.† Si aũt esset magnus numerus inquisito℞,à q̃bus esset capienda fideiussio? tũc seruat̃,ꝙ curia recipit fideiussores ꝑ medietate tñ modo p̄dicto,&ꝓ alia medietate recipit fideiussionem vicariam .s. quod dicti inq̃siti adinuicẽ fideiubeant vnus pro alio,vt est alius ritus in nu.298.incipiẽs itẽ pro quolibet &c. in fi. & hoc ẽt cautũ est de iure cõi .s. ꝙ vnus inquisitus,in totũ fideiubeat ꝓ alio,vt dicit Bar.in l.Romanus,ff.de tu.& cu.da.ab his.Sed per dictũ ritũ est facta limitatio ad medietatẽ. Verum hoc limitatur,

tur, qñ inquisiti essent pauperes vel aliter suspecti, qa tunc non admittitur dicta vicaria fideiussio, ẜm Bar. in d.l. Romanus, & ibi ẽt Alex. in addi. cui adde Bal. in l. oẽs, qui. C. de episc. & cl. & Ias. in l. j. col. ij. ff. si quis in ius
10 voc. non ie. † An aũt indistinctè pro quolibet crimine carceratus debet relaxari sub fideiussoribus? Dic, ꝙ hodie in regno est cautũ per ꝯstit. humanitate, ꝙ in oĩbus criminibus ẽt capitalibus, excepto solo crimine læsæ maiestatis, contra ꝑsonam imperatoris, & suoꝝ collateralium liberaẽ carceratus sub fideiussoribus. Fallit in tribus casibus, prim⁹ est, qñ est confessus secundus, qñ est deprehẽsus in flagranti crimine tertius, qñ facta inqsitione crimen est notorium, ita quod verisimiliter reus nullã habeat defensionẽ, & hoc est confirmatũ per capitulũ regni in nu. 41. incipiẽs, item caueant &c. per quod imponitur pœna officiali contrafaciẽti ad arbitriũ principis, & ꝙ amittat medietatẽ suoꝝ gagiorum vnius anni. Similiter hoc est ꝯfirmatũ per regiam prag. q̃ incipit, inoleuit qua cauetur, quod anteq̃ incipit constare de crimine non detineat volens satisdare idoneẽ, & officialis ꝯtrafaciens punitur ad decẽ vncias, & teneẽ in sindicatu ad iniuriã parti læsæ. Itẽ, hoc est declaratũ ꝑ ritum magnæ curiæ in nu. 162. incip. itẽ si accusaẽ aliqs &c. quo cauetur, qđ tunc detinetur reus in criminalib⁹ qñ constat per vnum testẽ de visu, de crimine, & ꝑsona sit suspecta per famã publicam. Quod restringit ad casus, in qbus nõ irrogatur tortura, ergo nõ ꝓcederet in leuibus criminibus, in qbus non irrogaẽ tortura, prout sunt crimina irrogãtia penã infra relegatione vt dicit capitulũ regni, qđ icipit, tormẽta.
11 † Tertia spẽs fideiussionis iudicialis est, quę dr̃ de iudicato soluendo, quam tenetur pſtare in ciuilibus qlibet defendens litẽ alienã ex pte rei conuenti, alias nõ est idoneus defensor l. q proprio, §. q alium, ff. de ꝓc. & l. exigendi, C. eo. tit. & ibi notatur. Non tñ tenetur ad eã conuentus noĩe proprio vt inst. de satisd. §. sed hodie, & ab ista satisdatione nõ releuat possessio ĩmobiliũ l. minor, §. fi. cũ l. seq. ff. de ꝓc. & de hac satisdatione loquũtur iura pdicta, & totus tit. ff. iud. sol. Et ex hoc ĩoleuit illa practica, qua quotidie vtunẽ notarij in mãdatis ꝓcuratorijs, nã ponũt in eis illã clausulam, videlicet, quod dñs releuat suũ procuratorem ab oĩ onere satisdãdi nam per hæc verba dñs fideiubet pro eo. & tũc defensor nõ teneẽ aliter satisdare, vt no. Bart. in rubr. ff. iud. sol. in j. col. quod tñ limitatur sanè procedere, qñ domus esset soluendo, & possideret immobilia, alias illa clausula nihil releuat, ex quo tunc dñs non est idoneus fideiussor, vnde teneẽ defensor satisdare iteꝝ, ita tenet Franc. de Are. in ꝯs. cxxiiij. & Ang. & Ias. in l. filiusf. ff. qui sat. cog. & ibi cõiter doct. Pro hoc est gl. in l. fi. C. de prin. agen. in reb. lib. xij. hinc daẽ pulchra cautela, quam posuit Ang. in d.l. filiusfamilias, & illam sequitur Alex. in l. sciendum, §. possessor, ff. qui sati. cog. videlicet, quod qñ aliqs mittit vnum ꝓcuratorem de longinqs partibus, puta de Frãcia, poterit sibi opponi qđ satisdet de stãdo iuri, & de iudicato soluẽdo in cã reconuentionis, & teneẽ illam pſtare, non obstante ꝙ dñs fideiusserit in instr̃o mãdati: ex quo non possidet ĩmobilia in loco propinquo, & ad hoc solet allegari gl. in d.l. fi. & ista satisdatio de iudicato soluẽdo, cõtinet tria, videlicet dolũ malũ abesse, rẽ defendi, & solui id qđ fuit per curiã iudicatũ l. iudi
12 catũ solui. ff. iud. sol. † Aũt promittẽs soluere iudicatu coram iudice ordine ordinario, teneatur ad iudicatũ per eius delegatũ in eadẽ cã, vide Frãc. de Are. tenẽtẽ q sic in cons.
13 lxxxvij. col. fi. † Quarta spẽs satisdationis iudicialis est, illa de nõ offendẽdo, vt qñ aliqs timet offendi ab aliquo põt implorare offm̃ iudicis, vt cõpellat illũ ad dandũ sibi fideiussores de nõ offendendo, nec in ꝑsona, nec ĩ rebus, & de hac loquiẽ plenè Bar. in l. illicitas, §. ne potẽtiores, ff. de off. pſi. & Fel. ĩ rub. de treuga, & pace, & si qs tũc fuit simul offensus in ꝑsona, & in rebus, an teneaẽ offendens ad duas pœnas, vide Baldũ optime declarãtẽ in ꝯs. 387. in iiij. vol. Quæ aũt requirantur ad hoc, vt possit petitalis fideiussio, vide Fel. in d. rubr. de treuga, & pace, vbi inter alias dicit ꝙ debẽt ꝓbari minæ, & quod qs sit solitus minas executioni mãdari, & dic vt ibi.
14 † Quid aũt, si iudex inqrit ꝯtra principalẽ, q ꝓmittit nõ offendere, q nõ cõparet, iudex ꝓcedit in contumaciã, & hẽt eũ pro confesso, forte vigore statuti, & condẽnat ipm ad pœnam tanq̃ contrauenientem, an possit exigere à fideiussoribus? Dic qđ non, qa nõ apparet de vera ꝯtrauentione, illã aũt ficta cõfessio, q resultat ex ꝯtumacia, nõ nocet fideiussoribus. ita elegãter tenet Petr. Phil. Cor.

in conſ.211.in iij.vol.quod eſt notandum ꝑ
ꝯſtõnem regni,quę incipit, pœnam eorum,
quę loquitur de foriudicatis,qui hñr pro cõ
feſſis,nam talis foriudicario non noceret fi-
deiuſſoribus in caſu prędicto,reliqua aũt ad
hanc mãm,dic vt per Bart. & Fel.vbi ſupra.
15 †Quinta ſpẽs ſatiſdationis iudicialis,eſt de
rato,q̃ præſtatur ab eo,qui cõparet pro acto
re ad agendũ,& eſt dubiũ de mãdato,de qua
loquitur tex.in l.j.C.de proc.l.Pomp.§.rati.
ff.de proc.& totus tit.ff.rem rat.hab. Simili-
ter,qñ aliquis agit,vt coniuncta perſona de
bet cauere de rato,l. maritus,C. de proc. &
gñaliter quilibet agens alieno nomine,l.nõ
ſolũ,§. qui alieno,ff.de proc. & lege Pomp.
16 §.ſed &is.eo.tit.†Sexta ſpecies ſatiſdationis
iudicialis eſt,de expenſis in caſu ſuccumben
tiæ,quam tenetur pſtare actor in initio litis
de qua loquitur,authen.gñaliter,C. de epiſ.
& cl.& §.ad excludẽdas in auth.de litigio.&
hanc ſatiſdationẽ pſtat actor, ẽt ſi poſſideat
immobilia,ſm Abb. in c. qm̃ frequenter,§.
in alijs col.ij. vt lite non conteſt. & Bart. &
Alex.in l.de die,§.qui mulierem in fi.ff.qui
17 ſatiſd. cog. †Sed iuxta hoc cadit pulchrum
dubium pone, quod actor dedit fideiuſſores
de ſoluẽdis expẽſis in caſu,quo ſuccubuerit,
euenit q᷑ reus fuit abſolutus ab inſtãtia iu-
dicij,actor ꝯdẽnatus ad expẽſas,quia inſtan-
tia eſt perẽpta, an fideiuſſores teneanť? Dic
quod nõ ita tenet Bal.in conſ.111. in ij. vol.
& mouetur,quia non dr̃ actor ſuccubuiſſe,
ex quo poteſt iterũ agere ad eandem cãm ſm
18 eum ibi.†Septima ſpecies ſatiſdationis dr̃,
de re non baractanda:& pſtatur à conuento
ſuper aliqua re mobili, qui eſt ꝑſona ſuſpe-
cta,quæ de facili poteſt rẽ interuertere.nam
teneť ad inſtantiam actoris,dare fideiuſſores
de re nõ baractanda.i.de non cõſumẽdo nec
occultando,nec alias interuertendo illã rem
ſed de exhibendo eã,ſi &quoties opus fuerit
alias illa res ſequeſtratur,&de hac loquitur
tex.in lege,ſi fideiuſſor,§.ſi ſatiſdatum,& ibi
gl.ff.qui ſat. cog. & lege,ſenatuſconſulto in
19 fi.ff.de off.pſ. †Octaua ſpecies ſatiſdationis
iudicialis,eſt fideiuſſio indemnitatis,& hæc
poteſt pſtari,ẽt extra iudicium,vt qñ aliquis
permittit extrahere aliquẽ indemnem ab ali
qua obligatione,vel permittit ipm̃ cõſerua-
re indẽnem,quo caſu ſemꝑ requiritur excuſ
ſio,anteq̃ deueniatur ad fideiuſſorem,ẽt ſi fi-
deiuſſor renunciaſſe oĩbus beneficijs de fide
iuſſoribus,vt tenet Lud. Rom.in conſ. ccxj.
col.j.& Bar.in l.j.C. de conue.fiſci. deb. lib.
x.& Alex.in l.fi.col. iiij. & ibi Iaſ. ff.ſi certũ
peta.& Fel.in c.ex reſcripto.col.pen.in fi.de
iureiu.&rõ eſt ſm doct.in locis prælleg.qa
hæc excuſſio in caſu iſto venit ex nã actus
conditionaliter,& ex beneficio de fideiuſſo-
ribus.idem tenet Alex.in conſ. xxxij. col.j.
20 in iiij.vol.†Nona ſpecies ſatiſdationis iudi
cialis eſt,quæ dr̃ de ſecuro carcere, vt qñ ali
quis carceratur in acri carcere,& carceratus
petit ſe habilitari,&mitti in carcerem lenio
rem, & dat fideiuſſores de non recedẽdo ab
illo carcere iſta fideiuſſio ſolet eſſe valde in
vſu in hoc regno,&hoc facit iudex ex cã, at
tẽta qualitate ꝑſonę, & delicti,l.j.ff. de cuſt.
reo.& ꝑ ea,q̃ tradit Paris ĩ tract. ſind.in ver.
carc.vbi plura dicit de hac mã,& maxime ꝙ
nobili, põt iudex aſſignare totũ palatiũ, vel
totã ciuitatẽ pro carcere,& tunc ſolet recipe
re fideiuſſionẽ de ſecuro carcere, & nõ teneť
21 iudex,ſi fugit,vt ibi ꝑ eũ. †Decima ſpecies
ſatiſdationis,eſt illa cõuentionalis,q̃ cõiter,
præſtatur in contractibus,& hæc põt præſta
ri tã in iudicio,quam extra,de qua loquitur
22 totus tit.ff. & C. de fideiuſſor. †Vndecima
ſpẽs ſatiſdationis eſt, qñ debitor mutat ſuã
ꝯdõnem in deterius, quia vergit ad inopiã,
& eſt debitor in diẽ, nam teneť ſatiſdare de
ſoluẽdo adueniente die, de qua loq̃tur tex.
& ibi Ang.& doct.in l.in oĩbus,ff.de iudici.
tradit Alex. in l.ſi fin.§. elegãter,ff.de dam.
23 infect. †Duodecima ſpẽs ſatiſdationis eſt q̃
pręſtatur ab eo q̃ impetrat dilatoriã ſeu mo
ratoriã ſi principe. nã tenetur interim dare
fideiuſſores de ſoluẽdo,alias reſcriptũ nõ va
let,nec ſibi ꝓdeſt tex.l.vniuerſa. C. de pcib.
24 impe.offer.†Decimatertia ſatiſdatio eſt qñ
teſtator legat aliquid in diem vel ſub ꝯdõ-
ne, nam tenetur heres pſtare fideiuſſores de
ſoluendo adueniente tpe, de hac loquiť to-
tus tit.ff.vt leg.no.caue.&ſi nõ vult ſatiſdare
mittiť legatarius in poſſeſſionẽ rei legatę,&
de hac miſſione loqť totus tit.ff.vt ĩ poſſeſſ.
25 leg. †Reperiunť multæ aliæ ſatiſdationes.
ꝓut eſt illa,de dãn.infect.& de iſta loquitur
totus tit.ff.de dam.infect.item illa quã pſtat
vſufructuarios de vtẽdo, fruẽdo arbitrio bo
ni viri.de qua loq̃tur tit.ff.vſufr.quemad.ca
ue. Itẽ illa,de oꝑe demoliendo,de qua loqť
tit.de oper.no. nun. Item illa reſtituẽdo id,
quod q̃s habuit vltra legẽ falcidiã,de qua lo
quitur

quitur totus titul.ff.si cui plus,quã ꝑ l.Faci. Item illa quã pstat petẽs executionem, qñ põt supplicari,de qua loquitur authen.qua: supplicatio.C.de prec.imp.offe.&dicã infra in vers. appellatio in vlt. parte iudicij versic. supplicatio.Similiter multæ aliæ de qbus in toto tit.ff.de præt. stip. & per diuersas ll. & titulos iuris ciu.quas studiosus inuestigator
26 inuenire poterit. †Scias tñ quod in oĩbus fideiussionibus pdictis,& alijs,debet in primis obligari principalis,&postea fideiussor, alias nõ valeret obligatio fideiussoris,qa cũ sit accessoria, non põt stare sine principali. Ita dicit Bal.in cons.cclxj.col.ij.in j.vol.allegat gl.in l.sciendum,ff.de verb.obl. & gl. in l. si heres pecuniam,ff. ad Trebe. Robertus Maranta. V. I. D.

De exceptione, IX. membro iudicij.

1 ☞ *Exceptiones dilatoriæ, tripliciter considerantur.*
2 *Cõtumax an poßit opponere declinatoriã fori.*
3 *Exceptio respiciens personam litigantis,quæ dicatur.*
4 *Tutor ante omnia de solennitatibus docere debet. Et post datum terminum ad probandum, hæc exceptio opponi potest.*
5 *Exceptio excommunicationis,est anomala,& in quacunque parte iudicij potest opponi.*
6 *Exceptio,male agis: quia ante diem agis opponi potest ante, & post litem contestatam, & quid importet.*
7 *Exceptio intentionis,& facti dilatoria dicitur, & ante litem contestatam opponi debet.*
8 *Exceptiones dilatoriæ opponi debent ante litem contestatam.*
9 *Exceptio dilatoria opponi potest post litem contestatam,quando facto aduersarij superuenit.*
10 *Exceptio dilatoria, quæ reddi processum retro nullum,opponi potest,etiam post litem contestatam.*
11 *Aduocatus opponens exceptionem dilatoriam, post litem contest. quam opponi debebat, ad vnam libram auri punitur.*
12 *Exceptiones peremptoriæ quæ, & quare ita dicantur.*
13 *Exceptiones litis finitæ quandoque sunt declinatoriæ, & quandoque peremptoriæ.*
14 *Exceptiones peremptoriæ quando requirunt altiorem indaginem,reseruantur ad merita. Et quid operetur ista reseruatio nu. 15. & 16.*
17 *Exceptiones peremptoriæ vsque ad quod tempus opponi poßunt,&quid seruetur in regno.*
18 *Exceptiones quæ opponi poßunt post sentẽtiam.*
19 *Exceptio hostica quæ dicatur,& quando locum habeat.*
20 *Exceptio qualiter producatur.*
21 *Dolus quot modis committatur.*
22 *Exceptio doli cõtra quẽ opponatur, & nu. 23.*
24 *Dolus Auctoris,an noceat singulari successori.*
25 *Exceptio doli, an opponi poßit contra contractum confirmante propter dolum adhibitum in primo confirmato.*
26 *Dolus vnius ex socijs,an noceat alteri socio.*
27 *Exceptioni doli, an poßit renunciari.*
28 *Dolus an censeatur remissus in quietatione generali.*
29 *Simulatio quotuplex sit, & nu. 30.*
31 *Simulatio qualiter allegetur.*
32 *Exceptio simulationis qualiter opponatur.*
33 *Exceptio simulationis, an competat si debitum ex vna causa conuertatur in aliam.*
34 *Exceptio metus fundatur super equitate, & est in rem,& opponitur in mercatores.*
35 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an inter mercatores poßit opponi.*
36 *Exceptio periurij,an repellat agentem.*
37 *Periurium, an purgetur si soluitur post terminum, & an purgatio more admittatur inter mercatores.*
38 *Mora non potest purgari,vbi est renunciatum.*
39 *Promittens in plures pagas soluere debitum. & si non soluerit primam pagam teneatur ad totum an poßit purgare moram.*
40 *Excusßio an debeat locum inter mercatores.*
41 *Promißio si titius non soluit qualiter intelligatur.*
42 *Litis pendentia, an opponi poßit inter mercatores,& qualiter opponatur.*
43 *Litis pendentiæ quando opponi poßit,& numero 44.*
44 *Exceptio rei iudicatæ potest opponi inter mercatores.*
45 *Exceptio solutionis potest opponi inter mercatores.*
46 *Exceptio acceptilationis, an opponi poßit inter mercatores.*
47 *Confeßio facta in iudicio, potest allegari inter mercatores.*
48 *Exceptio renunciationis litis, potest inter mercatores opponi.*

ONVM membrum huius primæ partis iudicij, est exceptio. 1 † Nã solet reus ꝯuẽtus ante litẽ contest. opponere aliquas exceptiones cõtra actorẽ ad impediendã litis cõtestationẽ. nam exceptio nihil aliud est, nisi actionis exclusio. Et sup hoc est sciendũ, qđ exceptionũ aliquæ dñr dilatoriæ, & aliquæ peremptoriæ. Dilatoriæ dñr illæ, quæ differunt causam, non tñ perimunt negocium principale, & istæ pñt considerari tripliciter: nam quædam respiciuntur personã iudicis, quædã personam litigantis, & quædam respiciunt libellũ seu ipsam causam. Exceptio respiciens personam iudicis, est exceptio declinatoria fori seu incõpetẽtię vel exceptio recusationis, & ista debet esse prima, quę opponitur ante oẽs exceptiones l. fi. C. de exc. & rõ est qa si alia prius opponeret, censeret opponens interpellare iudicẽ vt super alia ꝓnunciet, & sic induceretur ꝯsensus in iudicem seu ꝓrogatio, & non posset vlterius declinari nec recusari, ſm Bar. & doc. in l. qdã consulebat, ff. de reg. iu. & maxime Ioan. de Imol. & Alex. ibi. & idem tenet Bar. in l. si cõuenerit, ff. de iur. om. iud. ꝓ hoc est tex. in l. sed, & si susceperit, ff. de iud. & hr̃ in c. inter monasterium de re iud. & dicam infra in vlt. parte iudicij in ver. recusatio in tract. appel.

2 ADDITIO † Adde, an si reus ꝯtumax purgauit ꝯtumaciã possit opponere forri declinatoriã? vide Bar. in l. si pupillus, ff. de priuil. cre. & ibi Ang. & vide Cauẽ. in 3. prag. vbi Bar. nõ decidit sed dicit esse cogitãdũ, sed ibi Alex. ĩ add. dicit ꝙ licet Bar. hoc nõ decidat in d. l. si pupillus, tñ id decidit expresse in l. qdã ꝯsulebat, ff. de re iu. & ĩ l. si ꝯuenerit, ff. de iurisd. om. iu. in qbus locis tangit Bar. si post datã fideiussionẽ possit opponi fori declinatoria,

tora,&dicit ꝙ sic:sed in q.ꝓposita ꝑ Bar.i d. l.si pupillus est maius dubiũ,qa erat latũ decretum primũ ꝑꝑ contumaciam,& præstita satisdatio ad euitãdum & reuocãdum primũ decretũ. Sed idẽ dicẽdum est in casu illo,qa per cõtumaciam non ꝓrogatur iurisdictio, ſm Bal.in l.si qui ex cõsensu, C.de epis.aud. hr per Inn.in c.innotuit de eo qui fur.or. su sce.& per Bal.in l.j.ff.de iu.om.iu.& ꝑ Alex. in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ier.& in l.j.in fi.princ.ff.de fer.& Bart.in l.non vr, ff.de iu. & est rõ,quia cõtumax nõ consentit. vt d.l.j. ff.de fer. & ibi Alex.& hęc sunt vera ſm eundem Alex.in d.l.ij.qñ iudex qui contra contumaciam processit mero iure non erat iudex competens,secus si mero iure erat iudex cõpetens, licet reus citatus posset ex aliquo priuilegio sibi cõpetente elidere iurisdict.illius. Contrariũ tenet do.Auct.supra in verbo & ꝓuenitur qñque per viam inqsitionis. nu.98.& vide quæ dixi in pract.mea cã cri. in verbo bãniatur nu.51. P. F. V.I.D.

3 †Exceptio respiciẽs ꝑsonam litigantis,dicit oĩs exceptio legitimationis personę,vt si cõpareat pupillus sine tutore, vel minor sine curatore,vt C.q leg.ꝑso.ha.stan.in iud.vel si liusf.sine consensu pris,iuxta l.fi.§.necessitate,C.de bo.q lib.& ibi Bar.& Bal.vel ꝓcurator sine mãdato,l.iij.§.defendi, & ibi Bar.ff. ex q.cau.in pos. ea vel si compareat aliqs substitutus à ꝓcuratore non hñte ptãtem substituendi,maximè ante lit.contest.iuxta tex.in c.j.de proc.lib.vj.& hr in l.ꝙ quis,C.de procu.vel si compareat procurator cum mãdato dubio,quo casu tenet satisdare de rato,l.j.&

4 ibi Bar.& doct.C.de proc. †Eodem modo, si compareat aliqs, vt tutor, põt sibi opponi, vt doceat de solẽnibus, de quibus hr per l.legitimos,ff.de leg.tut.& hoc est hodie in regno prouisum per ritũ magnæ curiæ in nu. 213.qui incipit, item seruat ipsa curia,ꝙ cũ aliquis,&c. licet hæc exceptio de solẽnibus possit opponi ẽt post datum terminum ad probãdum. & sic post litem contest.vt hr in dicto ritu. Et hoc gñaliter potest extendi ad omnes comparẽtes in iudicio,vt tales: quia ante omnia debẽt probare se esse tales parte opponente,l.non ignorat, C.q acc.nõ poss. Et similiter qñ petitur aliqua satisdatio iudicialis de his,quas posui supra in pcedẽti mẽbro, dicit exceptio dilatoria respiciens ꝑsonam litigantis: ista.n.ante omnia discutiunt in iudicijs: quia ẽt in summarijs ante omnia discuti debet de ltimatione personaꝶ, & de ea debet plenè cognosci,ſm Bald.in l.fi.col. xj.C.de edic.diu.Adr.tol.& Alex.in cons.52. col.j.in ij.vol.& Ias.in ru.C.q admit.col.j.

5 & ij.†Põt ẽt in hoc nu. poni exceptio excõicationis, in qua hodie est ꝓuisum in regno per ritum magnæ curiæ in nu.150.incip.itẽ. ꝙ in qbuscunq; etc.quo cauet, ꝙ is qui eam opponit. debet offerre se paratũ illã probare incõtinenti ltime,aliàs,non auditur. Veꝶ ista exceptio dr anomala: nam põt opponi in quacunq; pte iudicij:vt est tex.in c.j.de exce.lib.vj.ꝑ quod statuitur terminus octo dierum ad illam ꝓbandam: & ita illud verbũ, incontinenti positũ in dicto ritu, oĩs bonus iudex deberet interptari adherendo iuri cõi, prout põt: vt nõ statuat minorẽ terminum octo dieꝶ ad illam ꝓbandam,& in hoc foro ecclesiastico hñt locum sine dubio,vbi non seruantur ritus magnæ curiæ.Et ꝙ ista dicat exceptio anomala, tenet Spec.in ti.de exce. §.j.versic.anomale. & de mã h9 exceptionis excõicationis, vide plenè Fel.in c.exceptio.

6 col.v.& seq.de exce. †Tertio,sunt quædam exceptiones,quæ respiciunt cãm:vt est exceptio libelli inepti vel obscuri:vel male agis, quia ante diẽ agis,&c.l.j.in fi.ff. qñ dies vsufruc.leg.cedit: Veꝶ ista exceptio,male agis, etc.põt opponi ẽt post lit.contest.& in hoc est dña: qa si opponitur ante.lit.cõtest:reus absoluit ab obseruatione iudicij, & induciæ duplicãtur:sed si post opponat,reus absoluit diffinitiuæ,& induciæ similiter duplicantur. ita declarat.Bal.in l.excẽ.col.j.C.de ꝓb. Põt etiam in hoc numero,poni exceptio litis pẽdentiæ,q̃ similiter est dilatoria,et dẽt opponi ante lit.contest.ſm Bal.in l.peremptorias in fi.C.de sent.resc.non posse,& in l.senatus C.qui accus.non pos.& Fel.in c.exceptionẽ, de exceptio.De cuius materia, vide Socin.in

7 ꝯsi.38.in j.vol.†Quid aũt de exceptione intentionis & facti vt quando aliquis sine actione experitur? Dic,ꝙ habet vim dilatorię, & impedit litem contestari,& debet opponi ante litem cõtest.ſm Bar.in l.pater decedẽs, ff.de inoff.test.& Bart.in l.Pap.§.si quis impubes,eo.tit. Verum,si nõ fuit opposita ista exceptio,iudex ex offõ põt in quacũq; parte iudicij repellere agentem sine actione,vt est glo.& ibi cõiter doct.in l.vbi pactum, C. de trans.& gl.in l.ij.§.ꝙ si actor.in vers.rei,C.

de iur.cal.per quam ita tenet Paul.de cast.in
cons.250 col.j.in ij.vol.& ad pdicta est text.
in l.si pupilli,§.videamus,& ibi Bar.& doct.
8 ff.de neg.gest.† Iste aũt exceptiones oẽs dila-
toriæ debẽt regulariter opponi ante lit.ↄte.
vt supra dixi:vt no.gl.& Bal.& doc.in l.exce
ptionem,C.de ꝓb.& tex.in l.Pompo.§.rati.
ff.de proc.& l.ita demum, & ibi per scriben
9 tes,C.de proc.† Fallit primo hæc regula, qñ
exceptio superuenisset post litem ↄ est.quia
in quacunque parte iudicij . superuenit exce
ptio,opponi potest, vt not.Alex.& doc.in l.
si mulier,ff.sol.mat. & Paul.de cast.in l.fi.C.
de excep.& gl.& Bar.in l.iij.C.de cons.eius.
litis . quod tñ intellige, qñ ex facto aduersa
rij superuenit,post lit.contest.secus,si ex fa-
cto ipsius opponentis sine facto aduersarij :
quia opponi tunc non põt, ſm Bar.in l.ij.§.
numeꝶ,ff.de exc.tut.&Mod.in d.l.si mulier.
10 † Secundo limita,nisi esset exceptio dilato-
ria,quæ reddit processum retro nullum . qa
tunc opponi põt,ẽt post lit.contest.l.licet,
& ibi Bar.&doct.C.de proc.& Sal.in l.quod
quis,C.eo.tit.& Bald.in l.j.col j.C.de iur.&
fac.ign.& Fel.in c.exceptionem,col.ix.vers.
fallit octauo,etc.de excep.Reliquas vero fal
lentias,per quas exceptio dilatoria opponit
post lit.contest.vide plenissimè per Fel.in d.
c.excep.& per Alex.& Mod.in d.l.ita demũ,
C.de proc.quas breuitatis causa hic nõ refe
11 ro. † Si aũt exceptio dilatoria quæ debet an
te litem cõtest.opponi fuerit opposita post,
punitur aduocatus opponens ad vnam librã
auri.tex.est in l.pen.C.de exc.& tenet Paul.
12 de Cast.in cons.270.col.j.in j.vol. † Exce-
ptiones vero peremptoriæ,dñr ille, quæ in
totum perimũt ius agentis,ꝓut est exceptio
solutionis,iusiurandi,pacti,transactionis,&
rei iudicatæ,& sic de alijs similib⁹:& istæ pñt
opponi qñcunque tam ante lit.contest. quã
post vsque ad conclusionẽ in causa, l.perem
ptorias, & ibi Bal.C.sen.resc.non pos.quaꝶ
exceptionũ tres dñr esse litis finitæ, quæ im
diunt litis ingressum,ꝓut est exceptio iuris-
iurandi,transactionis,& rei iudicatæ,& iõ ap
pellantur litis finitæ:qa sunt inductę vt sit li
tiũ finis,vt declarãt doct.trans. De except.iu
risiurãdi,ꝓbatur in l.j.ff.de iureiu. De exce-
ptione rei iudicatæ, ꝓbat in l.j.ff.de re iud.
Adde ad quartam except. litis finitæ.s.præ-
scriptionis, vt probatur in l.fi.& ibi Bart.ff.
ꝓ suo.& hr̃ in l.emptor, C.de præscrip.lon.
temp.& tenet expresse Bar.in d.l.fratris.Po-
teris addere sex alias exceptiões, quas cumu
lat Bald.in l.postq̃ liti,col.ij.C.de pac.vbi vi
13 de † istæ aũt exceptiones litis finitæ, hñt du
plicem opponuntur in vim declinatorię, vt
est,qñ opponuntur ante lit.contest.quo ca-
su impediunt litis ingressum,& iudicij ꝓces
sum,& ideo declinatoriæ dñr: q̃ iudiciũ de
clinant.Quãque vero opponuntur in vim ꝑ-
emptoriæ,ꝓut est,qñ opponuntur post litẽ
contest.[illegible] censent opposite ad merita cau
sæ,vt perimant ius agentis : & de hoc iudex
cognoscit in diffinitiua sñia.ita declarat Bal.
in d.l.postq̃ liti,col.ij.& in d.l.except.in fin.
C.de prob.& Bald.& Alex.& cõiter doct.in
l.nam & postea,in princ.ff.de iureiur.& in l.
eleganter,§.si quis post trans.ff.de cond.ind.
& prædictis adde Bald.in l.diffamari, col.ij.
vers.modo hic quæro vnum &c. C.de ing.&
14 man.& Bar.in d.l.fin.ff.pro suo. † Verũ istæ
exceptiones peremptoriæ quandoque re-
quirunt altiorem indaginem, quas declarat
Bar.in l.iiij.§.condemnatum: & ibi ẽt Alex.
in fi.col.ff.de re iud.quo casu si opponantur
ante litem contest.non impediunt ꝓcessum
sed iudex debet eas reseruare ad merita cãæ,
& ꝓcedere ad vlteriora.text.est & ibi Bar.in
d.l.nã.& postea ẽt Bal.& cõiter doct. & Bar.
in l.si qs,C.depositi,& Bar.Alex.&do.in l.il
le à quo,§.si de testõ,ff.ad trebel.& cañ.in c.
cũ cõtingat.de of.deleg.& Bar.in l.is à quo,
ff.vt in pos.leg.& Bar.in d.l.fin.ff.pro suo, &
hr̃ in dec.iij.consi. Neap.quæ loquitur de ex
ceptione præscriptionis.de qua ẽt Bal.in l.ꝓ
15 hanc,col.ij.C.de temp.appel.† Quid autem
operatur ista reseruatio exceptionum ad me
rita?dic quod si ꝓcessu iudicij apparebit istas
exceptiones esse veras,& militare , qdq̃d añ
factum est.nõ valebit & oĩa acta habebũtur
pro non factus.ita d.Bar.in d.l.ille à quo , §.
16 si de testõ,ff.ad treb. † Dñr aũt requirere al
tiorem indaginem,quando non sunt liqui-
dæ,nec de facili possunt liquidari,ſm Bal.&
Mod.in d.l.nam & postea.& per Bar.& Ale.
in d.l.iiij.§.condemnatum.Vnde si opponẽs
offert se paratum incontinenti probare ex-
ceptionem,vt quia habet instrm̃ vel alias ꝓ-
bationes paratas tunc impedit litis contest.
& non reseruat ſm Bart.in d.§.si de testõ, &
Abb.in d.c.cum cõtingat, col.fi.de offi.dele.
& est decisum in dec.lxiij.in cons.Neapol.
hodie tñ in regno est facta ꝓuisio circa istas
exce

exceptiones vt si quis opponat eas ante litē contest. debeat illas liquidare, & probare in fra v. dies: aliàs censetur reseruate ad merita causæ, vt est decisum per regiā prag. quæ incipit comparente, & sic illud verbum incontinenti, quod est de iure cōi, est hodie in regno declaratum per v. dies. Est etiam & alia noua prouisio per aliam pragma. quæ incipit. quicunque. qua cauet, quod opponens aliq̃ ex prędictis exceptionibus, si illam non probat saltē semiplene puniunt ꝓ qualibet
17 vicē ad x. tarenos. † Istud aūt, quod dr̄, quod exceptiones peremptoriæ pn̄t opponi vsque ad sn̄iam, est de iure cōi, sed per regni constitutionē, quæ incipit, lite legitime &c. debēt opponi infra biduum post litem contest. & est correcta in regno illa, l. peremptoria, C. sen. rescin. non pos. vt d. gl. in d. const. Tamē cōiter hodie de cōi stilo curiatum nō seruatur illa const. quantum ad hoc, sed potius seruatur contrarium. s. illud, quod dictat ius cōmune, quod est æquius: & sic iste exceptiones peremptoriæ opponunt vsque ad cōclusionem, & similiter instra, iura, & aliæ cautelæ produci possunt vsque ad conclusionem, sm̄ formā c. cum dilectus. de fid. instr. & hoc potest colligi ex regia prag. quæ incipit, cursu dilationū, quæ concedit vltimo loco post repulsam, terminū ad ꝓducendum iura cautelas, & scripturas, & per dictam prag. tanq̃ nouissimam vr̄ alterata dispositio dictæ cō-
18 stit. & ita seruatur. † Sunt ēt quædam exceptiones, quæ pn̄t opponi etiam post sn̄iam: & sunt illæ quæ non in totū eneruāt sn̄iam, sed illam modificant: prout est exceptio, ne quis conueniatur, & exigatur, nisi inquantū facere pōt. Item, exceptio inuētarij facti in hereditate, vt not. Bar. in l. j. C. de iur. & fact. ign. & Bar. Alex. & doct. in l. ex diuerso, §. fi. ff. sol. mat. & Bald. in l. except. col. pen. versic. sunt qdam, etc. de ꝓb. & Paul. de cast. in cōs. clxvj. col. iij. vers. sed si quæritur, in ij. vol. Sūt etiam multi alij casus, in quibus ꝑemptoria exceptio potest opponi ēt post sn̄iam, quos numerat gl. & ibi etiā Bald. in l. j. C. de iur. &
19 fact. igno. † Vltimo in hac materia est sciēdum, quod in regno hēmus vnam exceptionem, quæ appellatur exceptio hostica. & hēt locū qn̄ aliquis est submonitus ex parte regis, vt vadat, in exercitum regis ad pugnandū contra hostes. nā si cōtingat interim hūc ab aliquo conueniri vel citari. siue in cā ciuili, siue criminali, hēt spatium xv. dierum ante, quam vadat in exercitum: & xv. post reuersionem: & totum illud tp̄s quo stat in exercitu. & infra hoc tp̄s supersedetur in causa, & non proceditur contra eum: nec pōt contumax reputari: sed si aliquis sponte accessit ad exercitum sine vocatione hēt solum illud tp̄s, quo stat in exercitu, & non illos xv. dies. Vnde si interim citatur, pōt quilibet suus cōsanguineus cōparere, & allegare qualiter citatus & degit in exercitu regis, ꝓ expeditione militiæ: & opponere pōt except. hosticā: & ꝓbato hoc gaudebit inducijs p̄dictis. de hoc est const. regni, q̃ incipit, hostici. & ibi And. de Iser. & Mod. Cętera in materia exceptionis dic vt ꝑ Spec. in ti. de exce. per totū, & ꝑ Ang. are. inst. de exce. per totū, & ꝑ Abb. & Fel. extra de exce. per totū. Hæc solū pauca volui attingere ꝓ colligendis aliquibus floribus magis quotidianis in practica: presertim ad introductionem iuuenum. Sequit decimū & vltimū mēbrū huius primæ partis . s. litis contest. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO Posteaq̃ in materiam exceptionū incidimus, nō extra rem videbitur & hic addere tertiam partē meæ praxis nūdinariæ (vt alias pollicitus sum) in qua de admittēdis vel repellēdis exceptionib. in curia
20 mercatoꝝ habebitis. † Quare sciendū est ꝙ regulariter exceptionū mā producitur ex ęq̃tate scripta, & ipsa æq̃tas est materia habilis ad producendum exceptionē, cum & in ipsa æq̃tate fundetur, l. q æquitate, ff. de dol. exc. adeo ꝙ quoties æq̃tas nō dictat non dat exceptio, d. l. qui æq̃tate, & concludunt oēs canonistæ in rub. extra de except. & Ang. aret. eo. tit. in rub. nu. 10. & vt exemplis prędictas intelligas percipito exēplum hoꝝ (Amātissime lector) singe. n. ꝙ quis dolo me induxerit ꝑ stipulationē ad aliquid sibi promittēdū certe de iure ciuili remaneo obligatus, & cōtra me orit actio, sed ꝯsiderans p̄tor satis iniustū & absurdū fore quē reportare lucrum ex suo dolo cū iactura aliena, naturali ęq̃tate motus doli except. introduxit, vt dicit tex. in l. j. §. j. ff. de dol. exce. Ita ꝙ si agit ille ꝯtra me, licet de iuris rigore sum obligat⁹, potero tn̄ excep. doli obijcere, & ero tutus: & sic ista exceptio fundat sup ęq̃tate, & hac opponitur inter mercatores, intelligēdo tn̄ vt ꝓcedat de ea exceptione doli q̃ nō succedit in locum non num. pec. exceptionis quia illa

inter mercatores nõ opponitur. Vt infra dicetur. Sed intelligas de alijs spẽbus exceptionis doli (vt de illa q̃ oritur tpe cõtractus, q̃a dolo me induxisti ad contrahendũ, & de illa q̃ succedit in locũ pacti & iusiurãdi, & de illa q̃ succedit in locũ facti, siue intẽtionis) quas exceptionũ spẽs late declarat Ang. are. in §.
21 j. inst. de exc. nu. 7. † Et post q̃ in exceptionis doli materiam icidimus, quot modis dolus comitatur videamus? vt sciamus qñ dicta exceptio locum sibi vẽdicat, & qñ non, in quo annotatum in reperio q͂ multis cõmittitur. aliqñ ante contractum (vt qñ dolus ipse dedit cãm contractui) vt l. j. ff. de dol. excep. & l. dolo. ff. de inut. stip. aliqñ committitur dolus tunc tpis quo res promissa & in stipulationẽ deducta petitur licet antea nullus dolus fuerit cõmissus, v. g. (si aliquis agit in iudicio cõtra aliquem tutũ exceptione q̃ sit sibi cõpetere exceptionem, vel agit ꝯtra æq̃tatem ex qua ꝯuẽtus erat tutus) nã licet à principio tpe celebrati ꝯtractus, non dicatur dolum fuisse cõmissum, q̃a nullus dolus, nullaq́. machinatio interuenit tñ dicendum est q͂ cũ agit in iudicio, & litẽ super dicta petitione ꝯtestat̃, dolo male facere vr̃, ex eo q̃a perseuerat petere ex edicto cõtractu inutili vt est tex. in l. j. §. circa, ff. de dol. exc. & l. æquitas eod. ti. ex quo annotãdum est, q͂ quoties quis est tutus aliqua exceptione, vt pacti de non petendo, vel alia æq̃tate, & tñ aduersarius sciẽs dictã excep. seu æq̃tatẽ illi competere, cõtra eum agit in iudicio, & deducit ius suũ oritur exceptio doli statim quã primũ actor fuerit sup̃ sua petitione litẽ ꝯtestatus, & nõ prius, q̃a petẽdo quod poterat tolli exceptione: vr̃ in dolo versatus, & hoc verũ est (vt dixi) in eo, qui agit, & scit vel scire debet reum quẽ conuenit esse tutum exceptionẽ (vt supra dixi) secus est in eo qui ignorat (vt heres) q̃ est in ignorantia ꝓbabili, l. q in alterius, ff. de reg. iu. q̃a si non scit vel scire nõ. debet, non p̃sumitur in dolo versari, & per ꝯñs non obst. exceptio. aliqñ dr̃ dolus committi post contractum (vt si opera creditoris debitoris perdat pecuniã quam solutus erat) l. si op̃a, ff. de dol. except. & l. vtro atq; vxore
22 cum ibi not. ff. sol. mat. † Illud ẽt in mediũ afferendũ esse non modice vtilitatis est, contra quem talis exceptio intẽtari possit? & in hoc sciẽdum est q͂ exceptio doli ex p̃te eius cui opponitur est ꝑsonalis, in tm̃ q͂ opponitur ꝯtra dolosum, & non ꝯtra alium, l. ij. §. j. ff. de dol. excep. & istud est verũ vt opponi possit ꝯtra quemcũque cõmittentẽ, & agit, siue sit maior, siue pubes, siue pupill⁹ doli capax, vt in l. apud celsum, §. de do. ff. de do. exc. & siue sit masculus, siue fœm. vt d. l. apud celsum §. sed & si mulier, sed aduertẽdũ est q͂ aliqñ ꝯtra agentem nõ solum põt excipi de dolo. suo, sed ẽt de dolo alieno, & tũc reus in suis exceptionib. dẽt deducere & specificare, & ꝓbare dolũ ipsius, ex cuius dolo ille q̃ agi tenet̃ (vtputa dolus defuncti nocet heredi) q͂ itelligas vt plenè declarat Ang. aret. in §. sed iste in ver. q̃ro ab extra inst. de act. & hr̃ in l.
23 põp. §. cũ quis, ff. de acq. pos. † Ex parte aũt eius q̃ opponit, exceptio doli est in rem: vt est tex. in l. ij. §. doli, ff. de do. exc. & iõ ad quẽcunq; transit res sup̃ qua cõmissus est dolus trãsit exceptio (vt puta si quis conuenit̃ à fure raptore, uel aliàs dolũ cõmittente in re q̃ petit̃) ex eo quia possidet, cõuentus põt excipere doli exceptione, ita q͂ nõ quæritur versus quẽ sit cõmissus dol⁹, sed an sit cõmissus dolus. in ea re q̃ petit̃. arg. l. fi. cũ ibi no. C. de
24 rei vend. † Sed ijs ꝯñs est dubitare an singularis successor si agit, possit repelli ꝑ except. doli, & sic an dolus auctoris noceat singulari successori? regula est negatiua, q͂ regulariter dolus sui actoris nõ nocet sibi: vt est tex. in l. apud celsum, §. de auct. ff. de do. exce. fallit hac regula in plurib. casibus. Primo, si successor singularis vult vti accessionẽ sui auctoris, vt d. §. de auctoris. Secũdo, fallit si nõ vult vti dicta accessione, tñ hẽt cãm lucratiuã, vel quasi, vt d. §. de auct. Tertio, fallit qñ de suo dolo ꝯuenitur, vel parti excipit̃, vt ibid. Quarto, fallit vbicũq; res reuersura est incõtinẽti ad auctorẽ dolosum, vt ibidẽ. Quinto, fallit vbi exceptio cohęret rei vt ibid. Sexto, fallit vbicũq; dolus cõmissus est in actionis acq̃sitione, nã cuicunq; successori ea vtẽti obstat exceptio, vt d. l. apud celsum, §. si q̃s & §. de auctoris, & §. in hac. Aduertendum tñ est ad id quod dcm̃ est supra in 2. fallẽtia, q͂ dolus auctoris nocet singulari successori hñti cãm lucratiuam, est intelligẽdũ si agat, q̃a contra eum põt opponi exceptio doli auctoris, secus aũt si se defendat. vt est gl. no. in d. l. apud celsum, §. si q̃s aũt ex cã legati, & no. Ang. in l. pure, §. si eũ, eo. ti. aduertit Ang. are. in §. j. inst. de exc. nu. 10. ver. aduertas tñ, & est tex. in l. sicut iniquũ, ff. de ac. emp. & ibi late doc.
&

& scrib.in l.vitia, C.de acq.poss.vbi Bald. &
25 Sal.& alij optime declarāt. † Sed finge fore adhibitū dolum in aliquo cōtractu celebrato inter aliquos, demū celebratur alius contractus ad confirmationē primi contractus, & in isto secundo ɔtractu nullus dolus fuit adhibitus, modo actor agit ex secūdo ɔtractu. an oppōi possit exceptio doli ex primo ɔtractu? Paul.de Cast.in ɔs.162.visis,& ponderatis oībus, col.j.lib.ij.dicit, ꝙ pōt excipi de dolo, q̃a dolus cōmissus in primo cōtractus cēset repetitus in secūdo tendēte ad eius ɔfirmationē, & seq̄tur consulēdo Aimo.Craue.
26 in cōs.142.nu.13. †Sed nunq̄d dolus vnius ex socijs noceat alteri ? socio dicas, ꝙ sic, vt ꝑ Bar.post Flo.in l.si de cōi, ff.si ser.vend.licet socius ɔtra sociū habeat regresū, vt ibi.
27 † Sed an exceptioni doli possit renunciari. Spec.in tit.de renū.& ɔs.in vers.Itē exceptio doli mali nu.25.tenet ꝙ exceptioni doli de ptō renūciari pōt, sed dolo de futuro neutique post renūciari, l.si vnus, §.illud nulla, & ibi Bar.ff.de pact.& doct. maxime Bar. in l. Aurel.§.gaius, ff.de lib.leg.& in l.siq̄s cū aliter, ff.de ver.obl.& in l.tres frēs de pact.&in
28 l.q̄dā decedēs, ff.de adm.tut. †Sed finge iter viuos fieri liberationē,& q̄etationē gn̄alissimā. nunq̄d dolus cēseatur remissus? vide ad plenum ꝑ Bar.Soc.in cōs.159.incip. in pn̄ti vers.ex q̄bus inferēdo ad propositum, & in cōs.190.incip.memini ver.postremo cū ver.
29 seq.in ij.parte, & infra dicā. †Nec absimilē p̄dictis putes exceptionē simulationis, iccirco vt aliqua de ea dicamus illud primo sciēdū est, ꝙ triplex simulationis spēs reperit: s̄m Bal.in l.cum precibus, C.de probatione, & Bar.in cons.incip.Petrus Nicolæ.Primo, si quidē modo contrahitur simulatio, cū in veritate agitur ꝙ vnus cōtractus celebretur, tn̄ alius celebrari simulatur, C.plus, vale. ꝙ agitur ꝑ to.& C.de cōtr.emp.l.empti.fides, vt puta in veritate volumus ɔtrahere,& facere ɔtractū pignoris, verum q̃a creditor dubitat, ne cogat̄ cōputare fructus in sortē principale, iuxta l.j.& ij.C.de pig.act.simulat cōtractū emptionis, & licet, tali casu non valet cōtractus simulationis, videlicet emptionis, remanet tn̄ validus, cōtractus pignoris, l.emptorē, C.plus vale.q̄d agi.& in c.illo vos de pig.& sic plus valet ꝙ in veritate agit̄, q̄ q̄d simulate cōcipitur vt in toto tit.plus vale.ꝙ agi.&in ista prima spē simulationis, excipiēs debet aduertere, vt particulariter deducat,& ꝓbet, qualiter fuit cōuentū inter partes q̄d in veritate esset pignus, licet fingeretur emptio,& vend. Itē ꝙ incontinēti partes ipse celebrauerūt contractū venditionis simulatū, nā si decurrisset interuallū t̄pis posset dici ꝙ à prima conuentione fuit recessum,& ꝑ ɔ̄ns in veritate nō intendebāt facere pignus imò verā venditionem (vt dictat instr̄m) arg.l.cū in plures, §.locator horrei, ff.loc.& ibi Bar. Bald.& Sal.& Bart.in l.non solum, §.morte versic.plenè, ff.de no. ope. nun. & Iac.Butr. Bar.Bal.Sal.& Ang.in l.pacta nouissima, C. de pact.& hęc spēs simulationis opponi pōt ēt inter mercatores, q̃a æq̄tatem sapit.l. pri. ff.de dol.ma.&met.excep. Secūdo modo dr̄, contractus simulatus, & fit q̄n in veritate celebratur contractus,&modico t̄pe debet durare (q̃a forte debet fieri retrouenditio statim) vt l.iij.§.si ab ignoto, ff.de manu.intelligēdo si exp̄sse ꝑ pactū ita sit ꝓmissum,& iste ɔtractus ex sui apparētia nō p̄sumit̄ simulatus, imò est ꝓmissus,& valet ī forma specifica vt est tex.ī l.ij.C.de pact.īter emp.&vēdit. & ibi.no.nisi alia ɔiecta ɔcurreret, q̄ ꝙ infra certum t̄ps teneat̄ retrouendere (puta q̃a interuenit paruitas p̄cij respectu valoris rei iuxta gl.no.in l.j.in prin.ff.de suꝑfi. & ꝙ vēditor indigeret pecunia, & ꝙ pecunia peteret̄ mutuo, & pactū de retrouēdēdo quo ad certū t̄ps, tm̄ & elapso termino ꝙ non posset, retro emere,&ꝙ nō posset retroemi anteq̄ trāseat certū t̄ps) ex ijs.n.oībus p̄sumitur contractus simulatus,&magis p̄sumitur celebratus, vt creditor interim durante illo t̄pe, lucret̄ fructus,& sic potius sit pignus, q̄ vera vēditio. Sin aūt nō ɔstaret de originali mutui petitione, tūc ex tali pacto de retrouendēdo nō iudicat̄ cōtractus simulatus, ēt si ibi esset paruitas p̄cij, respectu rei vēditę, & ꝙ sit factus cū vsurario. Secūdū doc.ī c.ad nr̄am de emp.& vēd. & in l.emptione, C. plus vale.ꝙ
30 agi. †Tertio dr̄, contractus simulatus,& imaginarius, q̄n apparenter fit contractus in mēte aūt fit,& agitur ꝙ nihil fiat inter p̄tes, & de hoc loq̄tur l.nuda, ff.de contra.emp.& l. imaginaria de re.iud. & oībus istis modis habet locū dicta exceptio inter mercatores.
31 †Sed illud non vr̄ reticendum q̄ro potest allegari simulatio cōtractus cum eā allegādo quis allegat turpitudinem suā, quo casu nō est audiēdus ? Bar. in l.iusiurādum q̄d ex cōuentio

uētione,§.fi.ff.de iur. iuran. dicit ꝙ debet q̄s agere rei vēdicatione ad rem sup̄ qua fuit simulatio cōmissa, & si opponat̄ ꝙ ei fuit res vēdita,replicari pōt,ꝙ vēditio fuit simulata, & imaginaria,tūc licet,allegē turpitudinem meā,sum audiēdus,q̄a non allego eā ad fundādū intentionē meā,sed allego eā ad coadiuuādū intentionē meā. Item ego allego eā ꝯtra eū q̄ fraudē participauit. Itē ego q̄ allego tracto de dāno vitādo,ille vero de lucro, igr̄ sum audiēdus, l.apud celsum, §.marcellus,ff.de dol.excep.nō aūt s̄m eū possum petere rescindi dictā venditionē allegādo fraudē,vel simulationē,q̄a principaliter fieret ad fundādam intētionem meā,& allegarem ex p̄nti turpitudinē meam,& istā doctr.Bart. sequit Ang.Are.in § j.inst.de except.de c⁹ veritate vide do.Vital.de camb.in tract.clausu. i clausu.rei nō sic gestę in tit.q̄s possit dicere, seu allegare ꝯtractū simulatū,fol.388.& Bal. in l.cum ꝓfitearis,C.de reuo.dona.vbi dicit ꝙ aut cōtractus est verus tn̄ fraudulentus, & isto casu ver℞ est id quod dr̄, ꝙ nō audit̄ q̄s, allegādo eius turpitudinē,aut contractus est simulatus in fraudē factus , & tunc bene pōt agi de simulatione,& licet appareat de fraude,non tn̄ repellitur ab agendo,& hoc inducit ad q̄ōnem de quodā mercatore q̄ cogitās de fugiēdo,& fraudando suos creditores, in eo℞ fraudē donauit,vel alienauit bona sua, postea nō fugit vult vendicare ipse donans, vel re ꝓducere res donatas,siue alienatas, eo p̄textu ꝙ donauit,vel alienauit in fraudē creditorū,aliter nō facturus,nunq̄d possit?&dicit ꝙ sic, ꝑ istā suam rōnem quā supra ꝓxime retuli,sed Bar.in l.post ꝯtractū, ff.de dona.& in d.l.iusiurandum,§.fi.plenius tetigit hūc articulū, & finaliter teneas ꝙ nedū ipse principalis, sed eius heres pōt allegare cōtractū simulatū,licet nō possit dicere,& allegare fore pactū in fraudē, vel deceptionē fisci , vel alterius priuatæ ꝑsonæ,l.q̄uis,& l.cū ꝓpria,C.si q̄s alte.vel si.&doct.vbi supra.

32 †Tēpus.n.iminere vr̄ vt quæramus q̄uo proponat̄ exceptio simulationis cōtractus ? in quo repio, exceptionē simulationis multipliciter capi,& ex hoc debet excipiēs dicere, qua spē simulationis sit simulatus , nō intētione incerta,(vt aduersarius reddat̄ certus) & nulla alia facta declaratione, ille ꝯtra quē dr̄ simulatus,debet obtinere,l.j.in prin.ff.de edē. & l.Pōp.scribit si frumētū, in fi.ff.de rei vēd. quæ licet loquūtur in agente,hn̄t tn̄ locum in excipiēte,l.j.§.labeo,ff.de flu.& fi.de leg.j. l.titiæ,textores in prin.debet ergo dici,&declarari spēs simulationis,& ēt causat reparationē ꝯtractus sic factus,s̄m Bal.in l.ab Anastasio,C.man.& in l.cum p̄cib.C.de ꝓbatio.

33 †Sed finge debitū ex vna cā,quem confiteri dr̄e ex alia cā , nunq̄d simulationis exceptio oriatur.Bal.in l.si ex p̄cio,C.si cer.pet.dicit, ꝙ nō oritur exceptio simulationis,q̄a dr̄ tūc cōpetere exceptio simulationis,q̄n ꝓmissio est facta simulate,ob cām non verā vel non iustā,sed hic obligationis sub̄a non deficit. Vt dicit tex.in d.l.si ex p̄cio,& debitū ex vna cā,pōt indebitum ex alia cā conuerti, vt ibi declarat Bart.& hactenus de hac exceptione

34 simulationis.† Seq̄tur vt nō incōgrue videamus de metus exceptione,q̄ & ipsa fundatur super æq̄tate vt est tex.in l.j.ff.q̄ me.cau. & est in rem,nō in personā,l.si cū exceptione, §.in hac cū ibi no.ff.q̄ me.cau.&est tex.in l. apud celsum,§.pe.ff.de excep.& sic q̄n ꝓponitur ista exceptio,nō est opus dicere,& allegare ꝑsonam metū inferentem,vel ēt personā cui metus fuerit adhibitus,vt i d.§.pe.sed sufficit allegare metū fuisse adhibitum,& sic imꝑsonaliter in tali re,vt talis res ꝓmitteretur , & q̄a sapit vt dixi hæc exceptio æq̄tatē inter mercatores pōt opponi,cū &id qđ metus cā gestum est ratū hr̄i non dr̄e, non tam fuit verbum hois,quam verbum dei, vt dicit magr̄ Raimundus in sua summa ꝓut refert Bal.in ꝯs.133.col.ij.post.prin.vol.iij.ꝓ quo dicit Bal.in rub.de con.inuest. in fi.vers.q̄ritur vltimo, qđ vox dei posuit in ore p̄toris edictū, quod met.cau. gestū est, & multa de exceptione metus,& q̄uo probetur,qualiter ue purgetur,videas Boēr.in decis.100.&101.

35 in 1.parte vbi plene . †Sub sequenti ordine videamus, nunq̄d exceptio non num.pec.inter ipsos mercatores opponi valeat,& an inter eos seruetur dispō,l.si ex cautione,& l.in cōtractib.C.de num.pec.pro istius q̄ōnis solutione,illud p̄cipue sciendum est ꝙ diuersa tp̄a à iure statuta reperiūtur, ad opponendā dictā exceptionem , nā in cōtractu mutui in quo q̄s in scriptis cōfitetur se mutuū habuisse debitor opponit dictā exceptionem , ifra terminū duo℞ anno℞ à tp̄e quo confitetur se mutuū recepisse,& eo casu opposita dicta exceptione infra dictum tp̄s, nihil probare, sed creditor habet ꝓbare numerationē, & si

eam non ꝓbauerit. confessio illa debitoris stãte dicta exceptione opposita, nihil operatur. vt est tex. inst. de literarũ oblig. §. j. & d. l. in cõtractibus. Item in alijs cõtractibus quã mutui de quibus apparet scriptura, tps opponẽdi dictam exceptionem, (vt onus ꝓbandi numerationẽ transferratur in creditorẽ) est xxx. dierꝝ, vt in d. l. in cõtractibus, §. sup ceteris, præterq̃ in cõtractu emptionis, et vend. in quo non põt opponi exceptio ꝑcij nõ soluti, vt in l. gñaliter C. de non num pec. nisi vellet in se suscipe, onus ꝓbandi, ẽm Bal. in l. perẽptorias, C. sent. resc. nõ pos. cũ concor. suis. Ita prçterquã in contractu trãsactionis vt in l. si transactionis, C. de nõ nu. pe. modo deueniẽdo ad principalẽ qõnem vr̃ dicendũ quod possit opponi dicta exceptio iter mercatores ex plurib. & primo qa exceptio nõ num. pec. fundatur rõne naturali, & sup ęquitate, vt dicit gl. in rubr. C. de nõ num. pec. secũdo qa (vt dixi supra) in foro mercatorꝝ habet locũ æquitas canonica, sed de æquitate canonica, ẽt post biennium opponitur, ẽm Ioan. And. in regula iuris locupletari de re. iur. p regulam, c. fi. de præscr. & sequitur Io. Fab. in d. l. cõtractibus, & host. & Io. And. & Barb. & cõiter doct. in c. fi. de sol. & Fel. latissime in c. si cautio de fi. instr. in 17. col. num. 61. & ita fuit decisum in cappella Tol. decis. 418. & seqtur Bal. in d. l. si ex cautione, & in d. l. in cõtractibus, & ẽt elapso biennio transfertur onus ꝓbandi in creditorem, vt dicit Ang. Are. in §. ij. inst. de excep. sed in contrariũ quod inter mercatores non habeat locũ dicta exceptio, allego gl. sing. in §. fi. q incipit argentariorꝝ in authen. de fideius. & pro hac ẽt opin. allegatur Bal. in l. frustra, C. de non num. pec. vbi citat illam gl. sing. sed pro certo ibi Bald. hoc nõ dicit, sed Salic. ibidem dicit quod aut mercator vult opponere exceptionem ꝑdictam ex persona sua, & non potest, sed si vellet opponere ex ꝑsona eius pro quo intercessit, & tũc põt opponere, & ita intelligit id qđ ibi dicit Bal. si recte inspiciatur & ita tenet Iason. per ꝑdicta in l. q pecuniã num. 6. ff. si certum pet. & in l. cũ qs num. 6. C. de iur. & fact. igno. licẽt incorrupte loquatur in lib. meo, idẽ dicit, & latius Ang. Arer. in §. idem iuris inst. de except. num. 16. intelligendo tñ qñ mercator spopondisset, & obligatione debitoris confessionata at secus si simpliciter vt debitũ ab illo debitore creditori debitor spopondisset, qa tunc, & debitor, & mercator fidẽ debiti vñr agnouisse, argum. l. cũ fidem C. de non num. pec. forte tñ si fas esset loqui contra tot veterꝝ iuris interpretes. dicerem ꝑdicta procedere in campsore tm̃ vt dicti doct. in locis ꝓxime allegatis exẽplificant, at secus in simplici mercatore q vt plurimum (vt experientia est rerꝝ magistra.) negociatur nõ præsenti pecunia, sed in credentiam cui si auferetur facultas excipiẽdi de non numerata pec. esset summa iniquitas, & rõ diuersitatis inter cãpsorem, & simplicẽ mercatorem, posset esse qa cãpsores solẽt pñti pecunia negociari, Itẽ qa magis eorꝝ fides censetur, & est approbata, adeo qđ magis qs confidit nude ꝓmissioni, & verbali cãpsoris quam mille instr̃is alterius personæ, hinc eorꝝ scripturis plenam fidem adhiberi vidimus, vnde nimirꝝ si ex ꝑsona eorꝝ non habeant exceptionẽ non numeratę pecuniæ, imò quod plus est ẽt campsor habet dictam exceptionem, ẽm Bal. in cons. cxc. in ij. vol. vbi ponit qõnem, quod si campsor venetiarꝝ facit mihi literas cambij directas cã psori Neapolitano, vt soluat mihi ducatos centũ per eum habitos, & receptos à me si cãpsor Neapolitanus non vult acceptare lr̃as, & ego habuero recursum contra cãpsorem venetiarꝝ ad repetendum, debitum, & ille opponat exceptionẽ non numeratæ pecuniæ, ex illis lr̃is dicit ipse non ꝓbatur vera numeratio, sed tm̃ confessio l. si ex cautione, C. de non num. pec. nisi cãpsor confiteatur numeratione, seu saltim nõ diffiteat, vt ff. si certũ, pen. l. lecta, & ff. de verb. obl. l. si ita stipulatus §. grisogonus, ff. de ver. obl. & p ꝯñs concludit opponi posse dictã exceptionẽ, vnde cogita sup prædictis, in facti ꝯtigentia, & reperi nouissime Beue. strac. in tract. de merc. in vlt. parte nu. 9. fo. 276. tenentẽ mercatori cõpetere hãc exceptionẽ, & vltra ꝑdicta videas Affl. in ꝯst. causas in iiij. no. tenentem quod ẽt in literis cambij habet locum dispositio d. l. ex cautione vt opponatur exceptio non numeratæ pec. licet videatur loqui quo ad subscribentem literis cambij, & sic non de
36 campsore. † Sed illud ẽt pulchrum est videre nunquid exceptio periurij repellat agẽtem ẽt in foro mercatorꝝ? & dicendũ est quod sic imò à fortiori, qa vt dixi in curia mercatorꝝ agit de bono, & æquo, & seruatur æqtas, modo sic obseruare ꝓmissa est iuris naturalis, &

æquit

æquitatis nālis, vt est tex. in l.j.ff.de pac. (ibi dum dr̄) quod edictum de pactis æquitas nālis est quid.n.tam congruum est fidei humanæ, quam pacta seruare, & si non obseruare pacta est contra nālem æquitatem, vt in d.l.j. à cōtrario sensu, & firmat Bertran.doc.Gal. in cons.liij.in j.lib.nu.12.vbi dicit, ꝙ contra ius gentium, & naturale est, procedentia ex ore mercatorꝶ irrita facere, ergo q̄ non seruat pacta maxime iurata (quo casu est periurus) repellēdus est. Sed an dicat̄ periurus ille q̄ promisit soluere infra certum terminū, & nō soluit, si post terminū offerat se paratū soluere, dicas quod nō, vt est gl.sing.32.q.j. c.apud misericordem, & est rō quia eo ipso quod soluit extra terminū, vel offert se soluere, non vr̄ habuisse aīum deferēdi, vt refert & sequitur Lanfr. in c.qm̄ contra in verbo deposit.nu.136. de prob. sed aduertendū est ad id quod super dixi, qm̄ doct.canonistæ in cap.intelleximus extra de iud. tenent ꝙ periurus non repellitur ab agendo, sed Spec.in tit.de acto.§.j.vers. Item quod est periurus, tenet quod periurus indistincte repellat̄, ab agēdo, Lud.R.in sing.493.incip. tu sai concordādo opiniones dicit, quod aut quęritur an periurus in vno, repellat̄ ab agendo, in alio penitus diuerso, & tūc procedat opinio Can. aut quærit̄ an periurus in eadē re q̄ petitur, repellatur ab agendo ab ea, & isto casu ꝓcedat opin.Spec.tenētis quod periurus repellatur ab agēdo, allegat tex. quē ita intelligit i l.si q̄s maior, C.de trāſ.& ita tenet Bal. in rep.l.ij.ff.de iur.iuran.& Fel.in d.c.intelleximus nu.6.

37 † Sed qtūs dixi, ꝙ licet q̄s sit ꝑiurus nō soluendo infra terminum, tñ si offerat se solutuꝶ post terminū, purgat illud ꝑiuriū, in hoc ꝯtradicere vr̄ tex.in d.l.si q̄s maior, vbi clare colligit̄ impediri purgationē moræ, sed ne inaniter dixerim.i.aduertendū quod de æq̄tate canonica, ꝑ illam gl.in cap. apud misericordē, admittitur purgatio moræ, & ita eā intelligit, Alex.in d.l.si q̄s maior quem oēs sequunt̄, & ex hoc pulchre inferebat Th.parp.in repetitione d.l.si q̄s maior ī 23.no.in fi. ꝙ cū inter mercatores ꝓcedi de æq̄tate iuris apicibus obmissis, ꝯstitutū est inter eos nō immerito, dicendū erit admitti moræ purgationem, q̄a ẜm eū moræ purgatio adinuēta est de æq̄tate, & impedit̄ solum de rigore, l.si seruus, §.seq̄tur (ibi ex bono, & ęquo) ff.de verb.oblig.citat decisionē Alex. in terminis (vt verbis eius vtar.) in l.& si post tres in prin.ff.si q̄s cau.vbi dixisse, inq̄t, ꝙ ibi impeditur purgatio, vbi seruat̄ rigor, & vbi obseruatur æq̄tas, ꝓcedit illa regula, ꝙ ibi nō nocet, & alteri ꝓdest de facili debet cōcedi, l.ij.§. Itē varus, ff.de dam.infec. intelligit tñ prædicta ꝓcedere, cū cauda, quod possit mercator morā purgare, nisi ꝓbato interesse ex aduerso, vnum tñ scire nō obmittas, ꝙ in regno isto extat ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauet̄ ꝙ comparēs debitor cū sacculo paratus purgat oēm morā, & euitat oēm pœnā, & īcipit ritus. Item si aliq̄s vel aliqua citatus vel citata, & sic res nō habet difficultatē.

38 † Nisi debitor renūciasset ritui de purgatione moræ, vel facultati purgādi eam (vt fieri sæpe ad solet) q̄a eo casu cessat purgatio. ẜm Bal.& Sal.in l.magnā C.de cōtra.stipula.

39 † Et alias (dū essem auditor in toto statu principatus Salerni) dicebā ex hac limitatione qđ si q̄s promiserit centū in duabus pagis, seu tādis, & si nō soluerit in prima possit totū peti, & debitor totū teneat̄ soluere, renūciando facultati purgādi morā quod, totū licite peti pōt, & totū debetur (qđ alias nō admitterem, ēt existēte pacto) ꝑ ea q̄ dicit do.Ias.in l.si insulā, ff.de verb.oblig. in ea q̄ōne de ꝓmictente stichū, & si nō dederit cētū nomine pœnæ, & suꝑ hoc fuerunt ꝯsulti magni practice ī ciuitate Neapolis, & vt ego dixi ꝯsuluerūt, & ꝙ esset excussio inter mercatores tenet Dec.i c.ex parte el ij.de offi.iu. deleg.ij.col.

40 † Cessare ēt inter mercatorem excussionis exceptionē, inq̄t, gl.in auth.de fideiub.§.argētariorum, quā ad lr̄am sequuntur. Bal.& Sal.in l.frustra, C.de nō nu.pec.& Bal.repetit in l.fi.ad fi.C.de fal.& Ang.Are. in §.itē si q̄s in fraudē vj.col. de actio. & eis adstipulat̄ Boër.in dec.221. ij.parte, nu.15. sed e recētiorib. Nigusan.in trac.de pign.in j.mēbro 8.par. nu.28.dicit, ꝙ duplex est modus excipiēdi de excussiōe, vno modo respectu ordinis iudiciarij, q̄a de ordine iudicij est ꝙ prius excuciant̄ bona principalis debitoris, q̄ possit agi hypothecaria, ꝯtra tertios possessores, & similib.casib.& isto casu (dicit ipse) qđ nō hēt locū exceptio excussionis, inter mercatores, Altero mō oppōit̄ exceptio excussiōis respectu īteresse, nō hito respectu ad ord.iudicij, nec ad ꝑposterationē, sed ꝯsiderat̄ īteresse tertij possessoris, qđ ꝯsistit ẜm eū, in hoc (vt si debitor principalis sit soluendo

do ipse exigat) anteq̄ molestet tertius possessor, & isto casu talis exceptio excussiõis, hēt locum, ēt inter mercatores, & ita dicit intelligēda dicta Bal. in l. fi. §. sed & si q̄s, C. cõia dele. j. col. ver. fuit à me quæsitũ, & Alex. in l. si cõstante xj. col. ff. sol. ma. in ij. q. ij. partis dum dñt ꝙ exceptio excussionis non solum cõcernit ordinem iudicij, sed ēt ordinem & interesse partis, & ex hoc infert bene f[illegible] ꝯclusum per Corn. in ꝯs. lv. in iij. lib. in l[illegible] dum dixit ꝙ in causa in qua debet ꝑcedi [illegible] la facti veritate inspecta, non debet nec põt opponi exceptio excussionis respectu ordinis, sed ea nõ obstãte poterit insimul, & cumulatim agi ꝯtra debitorē, & tertiũ possessorē, & in eodē iudicio discuti de bonis principalis debitoris, & tertij possessoris. Nouissime huic opinioni assentijt Benu. strach. in tract. de mer. in vlt. ꝑte nu. 8. & ita alias ego ꝯcludebam in pri. gloss. huius op̄is, nũc aũt dico ꝙ si rectè ꝯsiderent verba nigusan. nullum vñr hr̄e saporem, nam ſm eum potest dari casus, qđ potest excipi de ꝑposteratione, seu de ordine iudicij, non dato interesse partis, ꝯtra dicta Alex. & Bald. vbi supra, & põt dari casus in quo opponat̄ de discussione, habita ꝯsideratione solũ ad interesse ꝑtis & tñ non põt opponi exceptio excussionis nisi opponẽtis intersit, q̄a talis exceptio cõcernit ordinē iudicij cũ interesse ꝑtis vt testat̄ Alex. vbi supra adeo qđ si opponat̄ de ordine iudicij, & ꝑposteratione ipsius vbi ꝑtis beneficiũ vel interesse nõ ꝯsiderat̄, & rectè opponēs gñaliter (nõ inter mercatores solũ) reicitur, & sic nõ posset dari practica talis, ꝙ excipiat̄ de excussione, habito respectu ad interesse tm̄, vel habito respectu ad ordinē non ꝯsiderato interesse, semꝑ. n. interesse respicit, & sic vel semper admittēda est excussio, vel semꝑ reijcienda, nisi dicamus nigus. voluisse dicere, ꝙ virtus ꝯsistit in modo excipiēdi, vt si dicat̄, & excipiatur per tertiũ possessorē ꝙ contra ip̄m non põt agi q̄a de ordine iudicij est prius agendũ cõtra principalē nã isto casu reijcit̄ inter mercatores, si vero dicat̄ ꝙ sua interest, ꝙ excutiat̄ principalis, & eo repto nõ soluēdo tũc agat̄ cõtra eam, nã tũc q̄a solũ allegat̄ interesse, excipi põt, sed adhuc anceps sum dicerē tñ ꝙ si principalis debitor est soluēdo, & facilius ad cõueniēdũ, & tertius possessor excepit ꝙ stãte ꝙ principalis est soluēdo, & est habilis ad cõueniēdũ. nõ põt ipse molestari, & ideo ꝙ excutiat̄ ipse, & si nõ repiat̄ idoneus tũc agat̄ contra eũ, tũc põt excipi nõ ea rõne solã q̄a ita sua iterest, sed ea (q̄a qđ tibi nõ nocet, & alteri ꝓdest cogeris facere) l. ij. §. itē varus, ff. de dã. inf. q̄ regula ēt inter mercatores ꝓcedit vt indiuiduo (inq̄t) Th. parp. in repet. l. si q̄s maior, C. de trãs. in xxiij. no. in fi. vnde si principalis est soluēdo, & habilis ad cõueniēdũ, nõ est æquũ hr̄i recursum ꝯtra tertiũ possessorē, non. n. sibi nocet agere cõtra principalē debitorē actione ꝑsonali, & prodest tertio possessori nõ vexari, & sic nimirũ si cogi põt ad id faciendũ, & ita vr̄ mihi concludendũ respectu excussionis inter principalē, & tertiũ possessorem, sed inter principalē debitorē, & eius fideiussorem, si conueniat̄ fideiussor, & sic mercator puto nullam excussionem posse opponi ꝑp præcipuam fidē quã hñt hoĩes promissionibus mercatorum, &
41 campsorũ. † Ex inde hæsitari non modice cõuenit (vt & ego alias in nundinis ciuitatis Salerni de mēse Septēbris hæsitaui) finge ꝙ quidam mercator promisit pro titio, hoc modo, si titius nõ soluerit ducatos centũ, infra decē dies, soluet ipse euenit ꝙ titius non soluit, conuenitur mercator vt soluat, dicit mercator non teneri, quia promisit, si titius nõ soluerit (.i. si interpellatus non soluerit) q̄d igr̄ iuris, & vr̄ ꝙ mercator ꝓ se hēat tex. in l. fideiussor obligari, §. fi. ff. de fideiu. & ista excep. interpellationis nõ facte orit̄ ex ipsa scriptura ꝓmissionis, q̄ semꝑ opponi põt ēt inter mercatores arg. eius qđ dñt Bar. in l. j. §. parui, ff. ꝙ vi, aut clam. & Bal. & Sal. in l. ita pudor C. de adul. & Abb. in c. ex ꝑte lo. ij. de off. del. vbi dñt ꝙ si per statutũ sunt exclusæ oẽs exceptiones, tñ ille quæ oriunt̄ ex eadē scriptura, non sunt exclusæ, verũ si mortuus fuerit principalis debitor, anteq̄ solueret, & interpellaret̄, eo casu agenti cõtra mercatorē, non obstat exceptio interpellationis non factæ. q̄a mortuo reo, videlicet titio, statim apparet. verũ esse, reũ nõ soluisse. vt dicit tex. in d. l. fideiussor, §. fi. ego aũt puto ꝙ illa quę primo loco dixi, ꝙ req̄rit̄ interpellatio, non hñt locũ inter mercatores, q̄a iter illos (illa verba si nõ soluerit) intelligunt̄. i. si fuerit in mora soluēdi, vt ff. de ꝯst. pe. l. si duo in fi. q̄a elapso termino statim mercator dr̄ ĩ mora,
42 vt decl. Bal. in trac. de cõst. nu. 2. † Sed q̄d de exceptione litis pēdētię dicemus nunq̄d iter

mercatores opponi valeat? & vr̄ ꝙ sic, q̄a ta lis exceptio habet locum, ēt ad impediendū iudicium summarium, & sic ꝯñs est, vt & inter mercatores, locū obtineat, vt tenet Fel. in c. exceptionem extra de excep. nu. 41. ꝑdictis cōcinit, ꝙ hæc excep. fundata est sup ꝑ æq tate, q̄a equum est quē non vexari, coram diuersis iudicib. nā satis apparet, cōstitutum esse. ibi finē iudicium accipere dr̄e, vbi & ceptū est, l. vbi ceptū, ff. de iud. nec aduersat ꝙ exceptio rei iudicate, & exceptio litis pendenti nō ad imparia iudicātur, vt infert Fel. in d. c. excep. nu. 41. quo fit. vt cum in foro mercatorū licite opponatur, exceptio rei iudicate, & litis finite exceptio litis pendētiæ merito opponi possit. Sed audi q̄so, ꝙ in hoc ancipitē me reddit, Bar. in l. Iul. verū debitorem, ff. de cond. ind. dū ibi scriptum reliquerit, qd' exceptio litis pēdentię est inducta, ad rigorē iuris ciuilis, quē seq̄tur Ang. ab Are. in rub. de excep. nu. 27. in fi. quē rigorē diximus in-
43 ter mercatores nō seruari. † Nec scire ꝑdicta cōtabescet ꝙ virtus consistit in modo opponēdi hanc litis pendētiæ exceptionem, nā si ex ea processum ad vlteriora impedire velis, & vt nullus reddatur non prouiso sup ea debet opponi ꝙ causa non debet corā diuersis iudicibus agitari, & ne cōtinentia causæ diuidat, nam isto casu iudex nō prouiso sup ea ꝓcessus redditur nullus s̄m Paul. de Cast. in l. nulli prorsus ij. col. C. de iud. & firmat Affl. in decis. sacr. cons. Neap. 354. vbi collegit hanc dr̄iam inter exceptionem litis pendentiæ, & ne cōtinentia causæ diuidatur, nā in prima opposita exceptione, & nō admissa si nō appellatur, processus erit validus, in secunda vero ēt non facta appellatione ꝓcessus reddit nullus, si non obstāte exceptione
44 opposita ꝓcedatur. † Ad vnum aduertendū est ꝙ hęc exceptio initio ꝓcessus, & litis, opponi debet, vt not. Bal. in l. peremptorias, C. senten. res. nō pos. in fi. & in disp. incip. accusatus de vi turb. xj. col. & in authen. sed nouo iure ver. sed pone in ciuitate, C. de ser. fug. & firmat Fel. in d. c. exceptionē, sed si in nundinis non fuit opposita in principio litis, sed post litis cōtestationem, & termini dationē, in cōtinenti tñ, licite opponitur dicta exceptio, & habet eandē vim ac si à principio fuisset opposita, & est rō, quia in nūdinis statim reus cogit litem contestari, ꝑ trigesimā, & hoc ꝑ gl. sing. in l. Pōp. §. rati. ff. de ꝓc. & Inn. in c. pastor. de excep. & Imol. in l. ij. §. prius, ff. de vulg. & pup. & firmat Fel. in c. exceptionē de excep. nu. 30. in x. fallētia, & s̄m eū intelligitur in continenti anteq̄ diuertatur ad actus extraneos, licet primo loco dixerit (dū allegauit Bal. in j. Const. C. §. q̄bus ver. deinde no...) tūc dicit incontinenti qñ eodem ver-
45 b...m cōtextu. † Admittendam ēt fas est di... in curia mercatorum rei iudicatæ exceptionem, eo q̄a dr̄ exceptio litis finitę, & po... opponi ad impediendum ꝓcessum, iux. ...x. in c. j. de lit. ꝯtest. in vj. & l. post rē iudicatā, ff. de re. iud. & habet in se maximā æqtatē, vt sit litiū finis. Itē opponi pōt exceptio transactionis quæ ēt dr̄ litis finitæ, vt in d. c. j. & l. fratris cum ibi no. C. de transac. & l. elegāter, §. si q̄s post, ff. de cond. ind. & ibi Bart.
46 † Potest ēt opponi exceptio solutionis, q̄ ēt dr̄ litis finitæ, quia solutionem eius ꝙ debetur, oīs tollitur obligatio, vndecunq; & qualitercūque proueniens, inst. quib. mo. tolli. oblig. in prin. & qd' sit litis finitæ, est text. in l. cum quærebatur in fin. princ. ff. iud. sol. vbi
47 Bart. per illum tex. not. † Item pōt opponi exceptio acceptilationis, quę similiter dr̄ exceptio litis finitæ, vt d. l. cum quærebat in fi.
48 prin. † Item opponi pōt exceptio cōfessionis factę in iudicio, q̄ similiter dr̄ exceptio litis finitæ iuxta l. j. C. de confes. & l. debitoribus, ff. de re. iud. & l. j. & l. non fatetur, & ibi plenē Bart. ff. de conf. & est tex. in l. post rem,
49 ff. de re iu. † Item pōt opponi exceptio renūciationis litis iam motæ, quæ similiter dr̄ exceptio litis finitę vt l. postq̄ liti cum ibi no. per gl. & doct. C. de pac. q̄a renunciatio litis nō solū impedit ꝓcessum inchoari, sed prius inchoatum, q̄ exceptio ꝑdicta competeret, vt probatur in d. l. postq̄ liti cum ibi. not. ibi (instaurari) cōcordat cum l. mota, C. de trās.
50 † Item pōt opponi exceptio pacti de nō petendo, q̄ fundatur super æq tate, §. præterea inst. de excep. & quia ēt dicitur exceptio litis finitæ, & elidit obligationē, vt d. §. & voluit Bar. in l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. & Ang. in authen. de lit. §. oēm ibi (amicabilem) sed hęc exceptio pacti de non petendo nō impedit litis contest. ita dixit Ang. in l. fratris, C. de transac. citat Inno. in c. j. de lit. ꝯtest. in 6.
51 † Itē opponi pōt exceptio ꝓcij non soluti. vt no. Bar. in l. si duo, §. si q̄s, ff. de iureiur. & gñaliter loquēdo, erit regula indubitata, qd' qñ aliquid est adimplendū ex parte agentis si agit,

si agit,pōt & debet repelli à limine iudicij,si primo ipse non offerat,vel adimpleat,q̄ sibi incūbūt ex parte suā l.ex placito,C.de re.ꝑmut. & est tex. in l.Iul.§.offerri,ff.de actio. emp.ibi(nō dū ex empto acto)facit l.ædiles ēt.§.fi.cū gl.ff.de edi.ædic.qđ est notandum qa in ꝯtractibus vltro citroq. obligatorijs, agēs nunq̄ audit,nisi prius adimpleat ex ꝑte
52 sua(vt supra dixi.) †Item pōt opponi exceptio iuris vel statutoꝶ ob stantiū contra intentionē alicᵒ agētis,& impedit litis ingressum vt no.Bart. in l.arethusa,ff.de sta.ho. &
53 Bald.in l.de qbus in pe.col.ff.de leg.†Item pōt opponi exceptio cessionis bonoꝶ,vt est tex.in l.Itē si vnus ff.de arb.in prin.qa q ces sit bonis,nō pōt nec agere,nec cōueniri,&si ꝯueniat,potest iudiciū impediri, ꝑ dictā ex-
54 ceptionem.†Reijciuntur tñ in foro mercatoꝶ exceptiones ꝓcuratoriæ (vt tu non potes esse ꝓcurator,&similes)eo qa sunt de apicibus iuris, vt magistraliter tradit Bal. ī l. si ꝑ ea.C.man.&in l.si fideiussor,§.q̄dam,ff.
55 man.† Nec putes in foro mercatoꝶ reijciēdā esse exceptionē legitimationis ꝑsonæ,videlicet(tu nō es ꝓcurator)ob ea q̄ supra ꝓximo citato loco ad notādū duximus,hāc.n. semp,&in quocunque foro opponendā esse scribentes vbique senciere ſm Lanfr. in cl. sæpe in verbo,& figura de verbo.sign.Ias.in rubr. C.qui adm.col.j.& Alex. in l. iudices, C.de iud. & adeo veꝶ esse id scribentes inquiunt,ꝙ si opposita exceptione: ꝑdictæ expresse non ꝓuideretur,pars dicetur grauari,taliter ꝙ appellare pōt,l.ait p̄tor,§.permictit, ff.de min.nam si comparet qs vt procurator sine mādato,& opponat exceptio legitimationis ꝑsonæ,non auditur nisi eius ꝑsona legitimata,l.iij.§.defendi,&ibi Bar.ff.ex qbus cau. in posse.ea.vel si cōparet qs vt substitutus à ꝓcuratore,debet ostēdere eius substitutionē,& illius ꝓcurationē,alias non audit ꝑ tex.in c.j.de proc.in vj. vel si cōparet qs vt tutor pōt sibi opponi ꝙ doceat de solennibus,de qbus in l.legitimos,ff.de leg.tut.&extat ritus magnæ curiæ vicariæ incip.Itē seruat ipsa curia,ꝙ cū aliqs,alias nō auditur,& ḡnaliter oēs comparētes vt tales,ante oīa debēt docere se esse tales,vt agūt, parte opponēte,l.nō ignorat,C.q acc nō poss. imò iudex ex offō pōt cogere partem, vt doceat de mādato,ēt post litē contest.nemine petēte, ſm Abb.in c.nulli extra de acc. imò qñ aliquis comparet vt tales, & in ꝓcessu non apparet probatum esse talem,vt agit iudicium reddit nullum,ēt si ꝑ partem non fuerit oppositū à principio: speciale aūt est in matre, & patre,q. si agunt vt parentes,& eis non est oppositum,iudicium est validum,ſm Iser.& Affl.in const.exceptiones j.col. ꝙ est menti
56 tenendum. †Sed pulchrū est scire,quotupliciter legitimetur ꝑsona comparentis? circa quod sciendū est, quod dupliciter fit legitimatio,vno modo expssæ,altero modo tacite, expssæ fit legitimatio ꝑ solēne mandatū factum ꝓcuratori, vt in toto tit. de proc. & de hoc mādato debet fieri fides parti si perierit ar.l.si qs inficiatus,& ibi Bar.ff.depo.legitimatur ēt expresse ꝑsona comparentis ꝑ fideiussionē de iudicatum soluēdo,si loqmur in fideiussore rei,vel ꝑ fideiussionem.de rato si loqmur in defensore actoris, vt hr̄ in l.j. C.de satis.& l.ij. C.de cōsor.eius.Et.& in §. pen.inst.de satis.cum similibus,secūdo modo legitimatio fit de persona rei,qñ actor citare facit inhabilem, eo qa tunc actor ꝓuocando ipm inhabilem ad iudicium,dato qđ sit inhabilis,vr̄ eius personam approbare,ad eo quod non poterit postea impugnare eius personam, ſm Ioan. de Ana.in c.intelleximus xj.col.vers.nec obstat, si dicatur, extra de adul. & firmat Rom.in rep. rub.ff.de arb. nona car.nisi in citatione diceretur qđ compareat si sua putauerit interesse, qa per talē clausulā, inhabilis non censetur habilitatus ſm Lud.vbi supra,citat Bal.in l.libertus à patrono,ff.de in ius voc.vel nisi ille q citare fecit inhabilē,aut habilem ad iudicium,ignorabat tpe citationis defectum,ꝑꝑ quem citatus poterat repelli, qa tunc poterit ēt eius personā improbare,non obstāte tali citatione,ſm Fel.in cap.super ijs viij. col.de accus. citat cap.nulli de elect.in vj.& talis ignorantia,proprio iuro probabitur: ſm gl.in cap.
57 proposuisti vij.dist. † Sed dicet quis quæ nā vtilitas ex legitimatione personarum resultet? Bald. in l.tutor,§.j.ff.de iureiur. & do. Ant.in cap.nostra de proc.& Lud.à Rom.in consil.cclxxxviij.incip.in casu propositæ cōsultationis in fin.dicunt quod maxima suboritur vtilitas, nam exceptio inhabilitatis personæ semper apponi potest,est ēt vtilis, quia si aliquis constituit aliquem suum procuratorē, ei non acquiritur exercitium ꝓcurationis,nisi de sua cōstitutione fuerit ꝑ nū

cium

cium certificatus, vel per epistolã nec sufficit quod per extraneum fuerit certificatus, ẽm Paul. de Cast. in l. j. prima col. ff. de ꝓc. & in l. furiosus in fi. ff. de iud. & ex hoc grãdis ꝓficiscitur effectus, qa si aliqs fuit ꝓcurator cõstitutus ad litẽ in absentia, & non fuit oppositum quod doceat de eius mandato, & lata fuit sñia contra eum, non nocebit dño, dato quod possit doceri de mãdato eidem facto: ẽm Paul. de Cast. in d. l. j. ff. de ꝓc. & addo ꝓ hoc videndum Boër. in dec. 274. nu. 2. in ij.
58 parte. †Sed finge aliquem vti ꝓcuratorem tuum xx. annis gessisse, & semper admissum fuisse, & euenit in quadã causa nouiter mota opponi quod doceat de mandato, Ille vult ꝓbare per testes qualiter semper habitus, & reputatus fuit vt ꝓcurator eius nunqd admictatur? & non admicti inquiunt Bar. Alex. & Iac. de san. Geor. in l. j. C. de ꝓc. & Franc. Aret. in l. j. de proc. & Bart. in c. cum in iure peritus nu. 526. de off. dele. & sequitur Boër. in dec. cliij. in j. parte nu. 8. qui, & sibi ipsi parum constans in decis. cclxxxj. in ij. parte cõtrarium asseuerauit: Marsi. aũt in l. si quis nec q. ff. de q. nu. 103. inquit producendum esse mandatum ꝓcuratorium, & alias non audiri, eo qa non p̃sumitur mandatum ex diuturnitate tp̄is ẽm Bal. in l. j. secunda col. versic. sed pone quod aliquis C. de re. alie. non ali. & ibi Sal. sed paꝝ concludit hæc rõ iudicio meo ad qõnem propositam, per Boër. in decisio. alle. sed bene ad qõnem proxime relatam, & ideo qñ aliquis comparet vt proc. & dicit se ꝓcuratorem ex quo ita semper fuit habitus, & tempus, & ꝓcedat opinio marsi. sed si comparet vt procurator, & dicit fuisse procuratorem constitutum, & tunc potest hoc ꝓbari per testes, vt in ij. decisio. Boër. la
59 te congerit. †Illud tñ sciendum est quod si quis afferrat instr̃m obligationis tuæ, & petat solutionem sibi fieri licet minime principalis sit, & mandatum ostendat, ei tñ proculdubio recto soluitur, qa eo ipso probat se procuratorem constitutum, vt firmatum reliqd Boër. in decis. cliij. in j. parte in fine.
60 †Admictendam ẽt in foro mercatorum exceptionum excõicationis, ad repellendum mercatorem à limine iudicij, puto qa licet iudicium mercatoꝝ (vt sæpe dixi) sit ex bono, & æquo, hæc tamen exceptio non tm̃ cõcernit ius partis merum, sed ius quoque publicum, vt oẽs doctores conclusum reliqre, maxime Fel. in c. intelleximus de iud. & in c. exceptionem extra de excep. & in c. a nobis eo. tit. & in c. excepti de excep. in vj. imò dicta exceptio est fauorabilis ex quo inducta est ꝓp periculum animæ, adeo ꝙ si quis iurauit non opponere exceptionem excõicationis, potest illam opponere iuro non obstante, ẽm domi. à san. Gem. in c. pia ad fi. prin. de excep. lib. vj. & est rõ quia iurm prædictum impediret quo minus quis ab animæ vinculo liberaretur, vt seqtur, & refert Fel. in d. c. intelleximus nu. 6. & in d. c. exceptionem nu. 15. Item hæc exceptio est fauorabilis, & priuilegiata, qa si datus esset terminus opponendi oẽs exceptiones, & esset elapsus, non obstante termini lapsu opponi potest ꝑ tex. in cl. vnica de excep. imò si specifice terminus datus foret ad opponendã dictã exceptionem, ad huc opponi põt lapsu ipsius termini nõ obstante, ẽm gl. pen. in fi. d. cl. & ibi Car. xvj. q. & Fel. in d. c. exceptionem nu. 13. & cõplures alias specialitates hæc exceptio hẽt, vt congerit Fel. in d. c. exceptionẽ, quas ꝓsequere vt ibi per eũ, & multa de hac exceptione nouiter dixi in practica mea cã cri.
61 in verbo audiantur excusatores. †Sed non modicæ vtilitatis est illud inuestigare, nunqd filiofamilias agẽti in curia mercatoꝝ, posito qđ, & ipse sit mercator obstet exceptio qđ non põt esse in iudicio sine ꝯsensu p̃ris? Regulariter .n. filiusfamilias absq; licentia sui patris agere nõ põt, arg. l. fi. C. ad maced. & l. cũ oportet, C. de bon. q lib. & l. cũ nõ solũ, sed in casu ꝓposito dici nõ sine rõne põt, qđ talis exceptio ex toto repellẽda est i mercatoꝝ iudicio, & primo ꝑ tex. in l. iij. ff. ad maced. & in l. ij. C. eo. tit. vbi hr̃ quod si filiusfamilias gerit se ꝓ patre fam. & ꝯducit vectigalia, & sic negociator, reputat̃ vt paterfamilias, In tm̃ quod cessat senatus ꝯsultũ, & sicut dicimus ꝙ filiusfam. in castrensi, & quasi Castrensi agere, & ꝯueniri põt indistincte, absq; tñ patris consensu, vt C. de bo. q lib. d. l. cum oportet, §. j. in fi. & ff. de ꝓc. l. filiusfam. & in alijs iuribus vulgaribus, facit pro prædictis doct. Bal. in l. Macedoniani, C. ad sena. con. maced. in vlt. q. vbi voluit quod filiusf. mercator ex omni contractu obligatur, & Sal. & Alex. in addi. ad Bart. in l. fi. eod. tit. & plenius in proprijs terminis Boër. in cons. bituri fol. v §. marcande publique, vbi voluit mercatorem non iuuari ex sen. con. maced. licet

licet sit filiusfam. adeo quod stante consuetudine quod filius fam. non possit obligari absq; ꝯsensu pr̄is. id tñ non procedere inq̃t vbi esset mercator, citat Franc. are. cons. 73. col. iiij. Alex. & Ias. in l. si donationem. C. de colla. quod facit ꝓ regia pragma. regni hoc dictante, dicit q̃s aduersus prædicta nome in executiuis & summarijs ēt requiritur cōsensus patris, vt filiusfam. recte agere potest? vt not. per doc. in l. j. C. qui admi. ergo idem dicēdum est in casu proposito, puto primā opinionem saniore esse, eo q̃a statim quod filiꝰ gerit mercaturā p̄nte patre & nō contradicente tacite vr̄ consentire, quo fit vt si occasione mercātiæ postea agat, vel cōueniat, minimè pr̄is consensus req̃ratur, quia cū tacite consentit mercari ex ꝯñti tacite vr̄ consentire, vt agat, vel conueniatur. arg. eius quod scriptū reliq̃t Sal. in d. l. cū nō solū, §. neces. C. de bo. q̃ lib. in fi. dū ibi dicit, ꝙ si filius familias de volūtate pr̄is est in studio, si i loco studij. agat, postea vel cōueniatur, ipsius pr̄is cōsensus neutiq̄ req̃rendus est. citat c. ex ꝑte

62 extra de accu. † Sed nunq̃d filiusf. possit debitorem pr̄num conuenire ipso patre viuēte? hētis tex. in l. filiusfa. ff. de sol. & l. nec filiusf. C. de re. cre. & in l. filius, C. de pact. q̃b. iuribus cautū redditur, filium nō posse solutionē recipere, nec debitorē paternū liberare, nec iusiurandū deferre bñ tñ pōt agere ipse filius ꝓ patre præstita cautione de raro, per tex. in l. sed & hę, ff. de proc. & habetur late, ꝑ Spec. in tit. de coniuncta persona, & firmat

63 Paul. Cast. in d. l. filiusfam. ff. de solu. † An inter mercatores opponi possit quod non cōpetit actio directa, vel vtilis. Bal. in l. si pro ea, C. man. & in l. si fideiussor, §. q̄dam, decidit quod nō, ex quo talis exceptio respicit iuris

64 apices. † Sed an exceptio nō solutæ gabellæ inter mercatores licite opponat̃. stāte statuto ꝙ nō soluēs gabellam ꝯtractus sit nullus? Bal. in d. §. q̄dam inquit quod pōt opponi, ea

65 rōne q̃a est inducta fauore publico. † Illud proxime sciēdum est an agēti ex pacto nudo obstet exceptio quod nō pōt agi ex eo quia nō intercessit stipulatio? Bal. in d. l. si ꝓ ea & in d. §. q̄dam decidit quod talis exceptio nō habet locū inter mercatores, imò inter eos agitur pacto nudo, vt hr̄ per Bart. in l. q̃ntus, ff. man. sicut ēt ex pacto nudo agitur de æquitate canonica. Vt hr̄ in c. j. de pact. & no. plenè Ias. in l. iurisgentium, §. sed cum nulla, iij. col. ff. de pact. pro quo oīno videatur Filip. Dec. in l. age, C. de transf. nu. 5. & ibi an talis exceptio obstet in non pertinentib. ad mer

66 caturam. † Sed an in foro mercatoꝶ agenti ex contractu in certo, obstet exceptio obscuritatis, & sic an ex ꝯtractu incerto agi possit? breuiter dicendū est de iur. ciu. rigore nullā oriri actionē, vel obligationē, ex incerta stipulatione: vt l. triticū, ff. de verb. ob. & l. si ita stipulatus in priu. ff. eo. ti. sed de æq̃tate cañ. agi posse ex oī stipulatione constitutum est, ita vt arbitrio boni viri certificet̃, & isto mō adimpleat promissor ꝓmissa incerta. dictum fuit peregrinū Arch. in c. sunt nōnulli j. q. j. quod dictū refert & seq̃tur do. Ant. in c. ex parte de censi. refert & seq̃tur Alex. in d. l. ita stipulatus, col. iij. & idē Alex. in l. j. col. xviij. ff. sol. mat. & Bal. in l. q̃ mutuā, §. salarium, ff. mun. & Abb. in c. de dec. sequitur Io. de ana. In c. cum iuro, j. col. de hom. & Ias. in d. l. triticum nu. 4. vnde infero quod cum in curia mercatoꝶ seruetur æq̃tas canonica (at supra plures dixi) seq̃tur ꝙ talis exceptio in foro mercatoꝶ reijcitur, & sic agi pōt ex contractu incerto, vt certificetur arbitrio boni viri, habito respectu ad cām ꝓmissionis, & qualitates personaꝶ tꝑorum, cogitandum tñ relinquo ꝓ nunc, cū non reperi in spē tactum

67 ab aliquo scribentiū. † Finge. n. nūc titiū debere Sempronio centū, & adueniente termino solutionis iussisse campsori, seu mercatori debitori eiusdē titij vt soluat ꝓ eo illa cētum dicto sempronio, q̃ cāpsor ꝓmisit eidē sempronio dictos ducatos c. accidit ꝙ sempronius non valens recupare dictos ducatos c. ab ipso cāpsore, ex quo fefellit, vult recuperare ab ipso principali debitore videlicet titio q̃ opponit exceptionē nouationis, seu delegationis, & ꝑ ꝯñs dicit se esse liberatū, an possit, & sic an ipse titius sit liberatꝰ? hanc q̄ōnem posuit Bar. in l. singularia, ff. si cer. peta. & finaliter decidit ꝙ si mercator seu campsor ꝓcedēte iussu titij ꝓmisit soluere dictos ducatos c. Sempronio tūc Titius erit liberatus, si aūt non promisit soluere, sed tm̄ iussus præcessit, & isto casu nō erit liberatus, & per ꝯñs eo nō valente recuperare ab illo cāpsore, licite pōt principalis debitor ꝯueniri, Iason, in d. l. singularia nu. 34. diffusius eandē q̄stionem tāgens ꝯcludit, ꝙ si campsor delegatus, est debitor titij delegantis, & per solēnē stipulationem, vel ēt per pactum nudū inter

mercatores, ꝓmitteret noīe Titij, tanq̄ ipsius debitor, ipsoq́. Titio sic iubēte, & Sēpr. acceptante, & q̄a tunc est ꝓprie delegatio, & per ꝯñs ipso iure Tit. erit liberatus, adeo quod si cāpsor fefellit, & non solueret, periculum erit ipsius Sempronij, & taliter inq̄t opinio Bar. si aūt minime apparet quod cāpsor delegatus esset debitor Titij, aut non ꝓmitteret vti debitor Titij, & eo casu q̄a nō est ꝓprie delegato, nec ipso iure nec ope exceptionis erit liberatus Titius ipse, & potest Sēpronius ipse agere ꝯtra Titiū, si non pōt recuperare ab ipso cāpsore, tali.n. casu campsor ille vr̄ fideiussor Titij, & sic non est facta nouatio nec delegatio, & cū ista opin. trāsit Fel. Dec. in ꝯs. cvij. j. li. quod & antea dixit in d. l. singularia, & ante hos ita dixit Alex. i l. q̄ vsumfr. ff. de verb. oblig. & alibi dicam, limitat p̄dicta Ias. duobus modis de q̄bus per
68 eū in d. loco nu. 39. † Sed non incōgrue vidēdum restat nunq̄d inter mercatores habeat locū exceptio erroris calculi, & cōpotus nō bene saldati, si inter eos p̄supponatur secutā fore satisdationē, & cōpotus fuit factus de volūtate eorūdē, ꝑ aliquos calculatores? & ītrepide dico q̄d sic, ꝑ l. vnicā, C. de erro. calc. ꝑ quē tex. Bal. Ang. Sal. Paul. Cast. Alex. Frāc. Ar. & ceteri scribentes inquiunt, ꝙ licet inter aliquos sæpius sit calculata atq; firmata rō, prætextu tñ erroris, quod iteꝶ calculetē peti potest, quod approbauit Bal. summę auctoritatis q̄, & Bar. discipulus fuit & p̄ceptor Greg. Papæ vj. obijt tñ in Patauia in anno M. CCCC. eius frater fuit Ang. non minori scientia decoratus & Pet. de Vbal. in cons. ccxxxj in causa nobilium in ij. lib. & Paul. de Castr. in ꝯs. x. in casu p̄nti in ij. lib. s̄m nouā formam, Fulg. cons. cxiij. Tit. in fi. Imola in ꝯs. xix. in causa quę vertitur, & in casu magis dubitabili ita consuluit Soc. in ꝯs. cxc. memini me pluries in ꝯs. clix. in p̄nti consultatione in ij. lib. & cons. xcij. viso instr̄o in iij. lib. & subtilis Carol. Rui. (qui magno tp̄e publice legit Bononiæ sub stipendio M. CC. ducatorum, ibiq́. vitam cum morte cōmutauit in anno M. D. XXX. & eius Cyneres tenet eccl. sancti Ioan. in monte in dicta ciuitate Bononiæ, vnicum filium relinquens nomine Antonium summi, & acuti ingenij, qui post mortem patris nō multo tp̄e gladio interēptus fuit, eiusq́. cadauer cū Cynere eius parentis sepultum extitit) in cons. cxxxiiij. quo ad primum in j. lib. & ꝯs. lxxj. in q̄one quæ pręponitur in iiij. lib. Requiritur tñ quod error allegetur, vt peti possit quod calculū reuideat̄, sicut post alios tradidit Ioā. Mar. Riminal. in d. l. vnica, C. de erro. cal. circa prin. ꝑ illū tex. citat ad hoc tex. in l. si q̄s ex argētarijs, §. fi. ff. de eden. & p̄textu erroris calculi, retractatio vsque ad xxx. annos peti pōt, vt est tex. i l. calculi iūcta gl. ff. de adm. re. ad ci. pt. & cum gl. transeunt ibi Bar. Alb. & cōiter alij scribentes, & in d. l. vnica, C. de erro. cal. & Bar. Bal. Ang. Io. de pla. & Alex. in l. ij. C. de iur. fi. lib. x. post gl. ibid. & maxime hoc ꝓcedit vbi de calculi errore liq̄dissime con
69 stare potest. † Sed nunq̄d obijci pōt obstare exceptionem rei iudicate, quia cōpotus fuit reuisus per aliquos calculatores seu rōnales & ꝑ eosdē fuerint calculate rōnes certo modo, & condēnauerunt seu liberauerūt quem certo modo, & quod snīa ipsoꝶ seu significatoria trāsiuisset in rem iudicatā, cum nō fuit appellatum? & vr̄ isto casu quod standū erit dictæ declarationi ꝑ tex. in l. j. ff. & C. de re. iu. cū vulgaribus, & vr̄ tex. ad hoc in l. ij. C. de re iud. vbi ad lr̄am hr̄ quod si res iudicata p̄textu cōputationis instauraretur, nullus erit litiū finis, sed in contrariū opponenti rectē dici pōt, quod non apparet res iudicata, nec snīa, ꝑ tex. in l. ij. C. de iur. fis. lib. x. vbi dicit tex. instar rei iudicatæ obtinere minime pōt cōputatio à tabularijs facta, nisi snīa procuratoris Cæs. fuerit cōprobata, & ad hoc induсit illū tex. Phil. Dec. in rub. C. de err. calc. & in eo tex. ꝓcurator pro præside ꝓuinciæ accipitur s̄m gl. j. in d. l. ij. cum qua omnes trāseunt, licet alias Cæs. procurator de supremis sit magistratibus vt hr̄ i tex. l. j. ff. de off. ꝓc. Cæs. & d. l. ij. Bar. sic summat, cōputatio facta à tabularijs seu calculatoribus vim sententiæ non habet, quo ad condēnationem, seu absolutionem, nisi per iudicē confirmet, quod ēt latius prosequitur in lectu. d. l. ij. & cum Bar. transeunt Bal. Ang. Luc. de pen. & Alex. post gl. si ergo talis cōputatio, seu condēnatio, vel absolutio non habet vim snīæ, & rei iudicate, si per iudicē non eri cōfirmata, quo nā mō rei iudicate exceptionē parere pōt, ꝯtra casum d. l. ij. & contra theoricam tantoꝶ patrum? nec pōt dici talem legē cōtinere ius speciale respectu fisci, s̄m gl. in d. l. ij. in fi. & in rub. dicti tituli ꝑtineat ius cōe, quo ad oēs, quam gl. ibi sequuntur Bar. Bal.

Sal.Paul.Cast.& cõiter scribentes,& hæc tã to magis dici queunt,si dicti calculatores ra tiones,tabularij,seu arbitri,seu alij alijs nominibus appellantur, de qbus ad longũ per Nicola. Boër. in decis.ccxcv.incip. cõputus finalis (nõ iurassent) vt iuris est,q̃a eis credẽ dũ nõ esset, vt magistraliter tradit Bal. in l. hæc edic.§.ijs illud in ij.col.in vers.pone cõ sules mercato℞,C.de sec.nupt. ꝑ illũ tex.& est de mẽte Bar. in l.Theopõpus versus finẽ ff.de dote pleg.Ant.de But.in c.ꝓposuisti de ꝓb. & in c.finem litibus de dol. & ꝯtum. & Ang.in repet.l.si vacantia in ij.col.C.de bo. vac.lib.x.cõsuluit Alex. in ꝯs.lxiiij. viso ꝓcessu ij.col.in vj.vol. errore duplicato in ꝯs. lxxxij. eo.vol. vbi consuluit quod sine iuro eis credendum non est ꝑ iura,&rõnes de q̃bus per eum in d.cons.sicut dicimus de p̃itis in arte q̃bus non creditur sine iuro , vt tradit Ang.in l.iusiurãdi vers.vlt. quæro,C. de testi.& in l.comparationes iiij.no.C.de fin. instr.& Alb.in j.const.C.in iiij.col. & Abb. in c.fraternitatis de frig.& male,& in c.pro posuisti de prob.vbi Dec.in viij.col.hanc at

70 testatur esse cõem opinionem.† Nec obmit to quod talis sig̃natoria, h̃ri debet ac si esset petitorum s̃nia , quæ adhibitus petitoribus contrarium dicentibus,ẽt post t̃ps datum ad appellandũ retractari potest.Bal.& Alex.in l.ab hostibus,§.si vir.ff.sol.matr.idẽ Bal.in l. si q̃s testibus in fi.C.de test.Ang.in l.ꝙ si no lit.§. si mancipiũ,ff.de edil.edi. cano. magis cõiter in c. proposuisti de ꝓbatio. vbi Dec. in vj.col.dicit ꝙ ita cõiter tenetur per doct. & hanc testatur cõem fore opinionem , idẽ Dec.in cons.cclxxviij.non leuis in fi.col. in ij.lib.& ideo cautela est vt nõ possit retracta ri declaratio,seu significatoria dicto℞ calcu lato℞ quod confirmetur per iudicem, iuxta tex.in d.l.ij.C.de iur.fi. & ita in facti contin gentia consultus eximius V.I.D.do. Andr. Matth. de Sarno de S. Seuerino oriũdus ex casali Fisciani dictæ terræ S. Seuerini dicebat (q̃ fuit vir optimæ sciẽtiæ,& obijt in an no M.CCCLXVIII.) ad vnũ t̃n aduertẽdũ esse puto videlicet ad intellectũ l.ij.C.de iu. fi. lib.x. q̃a vt puto nõ ita g̃naliter intelligi debet (vt dicit Dec.& præfactus mag.Andr. Matth.)& ꝓ vera intelligẽtia illius tex.præ mittendum est ꝙ tabularij de quibus loquit̃ ille tex. primitus appellabant̃ numerarij, vt C.de nu.50.nulli li.x.& isti tabularij seu nu merarij militabãt cũ susceptoribus destinatis ad exigendũ debita fiscalia,vt in l. duos , C.de susc.eo.lib.& solũ debebant eisdem su sceptoribus ingerere, & denũciare modũ,& q̃titatẽ debito℞,nõ aũt poterãt recipere ade bitoribus rõnẽ eo.ti.de nu.50.ij.nec poterãt ꝯdẽnare,vel absoluere, euenit mõ ĩ terminis illius l.ij.ꝙ q̃dã tabularij q̃ accedebãtvnã cũ susceptoribus exegerũt cõputũ à rõnis à nõ nullis debitorib.& ipsos liberauerũt, fuit er go q̃sitũ an talis cõputatio,& liberatio obti neat instar rei iudicate,& fuit dictum q̃d nõ (vt ibi) nisi fuerit approbata ꝑ ꝓcuratorem Cæs.& rõ est licet ibi nõ dicat,ex quo illi ta bulari, nõ poterãt hoc facere,cum offm̃ eorũ erat solũmodo denũciare susceptoribus , q̃s nã esset debitor fisci, & in qua summa,& in alio nõ poterãt se itromittere,vnde nimi rum si ibi dicat̃ instar rei iudicatæ nõ obtinere talis cõputatio,absolutio,seu ꝯdẽnatio & sic meo iudicio male allegat̃ ille text. ad hoc,&talis itellectus est de mẽte Luc.de pe. in d.l.ij.in prin.&ꝑ ꝯñs dubiũ restat si fuerit reddita rõ ꝑ aliquẽ mercato℞,& in cõputatione ipsius fuerũt electi de volũtate ambarũ partiũ vel ꝑ iudicẽ,aliq̃ calculatores q̃ deberẽt reuidere rõnes cũ p̃tãte liberãdi, signi ficãdi,seu ꝯdẽnãdi, cui voto,& s̃niæ promiserunt stare cum iuro,& non contrauenire, & demum sit secuta liberatio,seu ꝯdẽnatio, an amplius dici põt de errore calculi , & in hoc prima facie rep̃io Bar.in d.l.ij.nu.11.q̃ tangit q̃õnem calculatores sunt electi ꝑ iudicẽ , & dicit q̃d calculatio ꝑ eos facta facit plenã probationem, & p̃textu erroris vsque ad s̃niam retractari potest, & sic dicit quod facit ꝓbationem,&nõ aũt dicit ꝙ habet exe cutionẽ paratam,& hoc ideo ṽr quia in terminis q̃õnis Bar.non fuerunt electi vt decidãt,sed vt calculent t̃m,alias si essent electi , vt calculent,& decidant cum ampla p̃tãte ṽr tunc dici posse quod eo℞ calculatio,absolu tio, seu condemnatio h̃ret executionem pa ratã,vt sentit idem Bar.in d.l.ij.nu.12. & an error calculi possit allegari post s̃niam,&q̃ñ dicatur res iudicata , & an ꝓꝑ mendacium q̃s puniatur, vt non possit opponere errorẽ calculi vide pulchre ꝑ Paul.de Cast. in ꝯs.x. in ij. parte incip. in casu p̃nti si quæritur in

71 varijs.† Sed à prædictis illud non à longe ṽr an facto calculo,& saldatis rõnibus, & secu ta quietatione generali, possit peti quod ite

rum reddatur cõpotus?& vr̃ quod nõ, ꝓ doc. Bar.in alleg.l.ij.in vlt.col.C.de iur.n.lib.x. vbi dicit quod si calculatio, & cõputatio est facta,à partib.&continet pactũ,vel trãsactionem gñalem,vel spãlem,facit ꝑiudicium,allegat,l.emptor,§.lucius, ff.de pac.& l.si qdẽ, C.de transf.&sequi vñr Mod.in d.l.vnica,C. de err.calc.sed aduertendum est magistraliter ꝓut tradit Bart.in l.Aurelio,§.Gaius,ff. de lib.leg.quod aut arguitur dolus eius q ad ministrauit vt factor alicuius,& obtinuit qetationẽ gñalem & ei cuius dolus arguit aliquid adest,qa apparẽt aliqua in eius manib. ꝓuenisse,& ꝙ multa nõ posuit in introitu q̃ ponere debebat,& tũc gñalis qetatio, & remissio ad istũ dolũ nõ extẽditur.nec ꝑ illam talis dolus ptũs remissus cẽset, nisi exp̃sse sit facta metio doli,l.lucius, ff.de lib.leg.aut,ei nihil adest,& tũc gñalis qetatio obstat, quo minus amplius calculus reuideatur, & hanc dist.approbat Fulg.& Mod.in l. actione,C. de transf.& Bal.Ang.& Paul.de cast.& alij in l.si vnus,§.illud nulla, ff.de pac.& ꝓuatur ex not.per Bar.Ang.& Mod.in l.tres frẽs, ff.de pact.nã qñ factori seu socio aliqd adest,dolus hẽt cãm permanẽtem,& durat tp̃e quietationis,ſm Bal.in l.sub prętextu in vltimis verbis, C.de transf.vñ si inest quietationi dolus, talis liberatio censeẽ dolo extorta, quo casu liberatio ẽt iurata non sortitur effectũ vt d.Paul.de cast.in conf.ccc.citat gl.no.in l. iij.§.j.ff.de contr.iu.tut.& sic concluditur ꝙ cum liberatio sit dolose extorta, & rõ non sufficiẽter reddita,iteꝶ reddi debet,& in hac rõnis redditione,peti põt ꝙ libri exhibeanẽ, & exhiberi debẽt.iuxta no.ꝑ Bar.in l.fi.§.inter cetera,ff.de lib.leg.& per Bal.in l.cũ test. C.de test.ma. & tales libri debent edi taliter ꝙ in eis clare appareant data, & accepta, introitus,& exitus,l.j.§.offõ & ibi Iac.de Are. Bart. & alij,ff.de tut.& rõ.distr. & sigillatim oĩa debent scribi in talibus libris,& non in summa.arg.l.cum seruus,ff.de cond.& dem. &consuluit Bar.conf.cl.inci.cum p̃dicta examinarem in fi.vbi signãter declarat librũ rõnum debere esse taliter cõpositũ, ꝙ in eo singulariter oĩa inferanẽ,videlicet ex tali fundo tñ,à tali colono tñ,tali anno , non aũt debet res scribi in gñe,& hoc vt reperiri possit veritas,vel falsitas.citat tex.in l.antepen.ff.de cõd.& dem.si vero apparuerit non legitime confecisse librum & pro vt tenebatur,arguitur ipsius dolus , vt est casus in d.§.offõ quo casu talis quietatio gñalis non censetur ꝑiudicare,quin , iteꝶ peti possit quod rõ reddaẽ (vt prædictũ est)ↄsuluit pulchre Bar.Soc.in consi.clix.& in conf.cxc.in ij.lib.vbi plenissime, & ita alias in facto cõsultus mag. Ioan. bap.Mapheus. V. I. D. de Salerno mihi co-

72 gnatus honorãdus rñdidit.† Nunqd mulier in foro mercatoꝶ possit interuenire vt ꝓcuratrix?Ias.in alienam, C.de ꝓc.nu.4.cũ seq. dicit ꝙ sic per rõnes de qb. per eum,sed nouissime repio Benue. strac.in trac.de merca. in vlt. ꝑte nu.1.q dicit oppositũ tenendum fore, ea potissima rõne, quia nõ ꝓhibẽdi ne mulieres cõtra pudicitiã sexui ↄgruẽtẽ alienis causis se immisceãt,ne virilib.officijs fungãtur,vt lege acaia affrania, cauatur,in oĩ foro ẽt mercatoꝶ militare vr̃ , quo casu idem iuris esse debet, sed qdqd ipse dicat, licet satis dilatet fimbrias suas ↄtrarium esse tenendum dico,adhęrendo primę opinioni,q̃ fuit etiam Ant.de Alex.in d.l.alienam & ita tenẽdum ẽt dixit Dec.in l.fœminæ, ff.de reg.iur. nu.16.& seqtur Tiraq.in tract.de leg. cõnubia.in verbo ↄtractet in gl.iij. f.154. nu.160 & idem repetit Dec.in c.cum dilecta de ↄfir. vti.vel inut.& sic ab opinione tantoꝶ ꝑrum

73 minime dissentiendũ est. †Sed qa oppositis exceptionibus solet fieri litis contest.ad quã fieri faciẽdum satis auidi & prompti vñr magistri nundinarum, ꝑ lucrum trigesimæ, vt fieri assolet innũdinis ciuitatis Salerni iccirco aliqua de ijs disseramus , & primo sciẽdũ est trigesimũ exigi,& deberi quotiescunque aliqd petiẽ,&facta est litis contest.per verbũ negatiuũ,demũ postea subsequitur,ꝓbõ eius quod negatũ est, eo et.n.casu trigesimã exigendã putauit Affl.in const.Regię maiest.& in const.ↄstõnum sub ti.de triges.& sal.offi. in 1.nu.& exigitur potius ꝑꝑ mendacium,q̃ pro iure salarij magistri nundinaꝶ , vt ibi ꝑ

74 eum. † Nec alienũ est scire per quẽ solui debeat trigesima ista , in quo ego vidi seruari in nundinis ꝙ facta litis contest.per verbum negatiuũ trigesima soluiẽ perambas ꝑtes , & demũ datur terminus ad ꝓbãdum, & secuta postea ꝓbatione eius ꝙ negatũ extitit, ↄdẽnaẽ negãs,q restituet partem xxx.quã soluit actor , & sic licet à principio soluaẽ ꝑ ambas ꝑtes,tñ in effectu soluit tota ꝑ negantẽ,licet velit indistincte solui ꝑ vtranq; ꝑtẽ text.in const.inc.cũ circa iustitiæ,tñ aduersaẽ tex.in const.

const.inc.cstõnum de tri. & sa.off. dum vult solui debere ab eo qui reportauit sñiam cõtra, tñ Affl.in d. const. cstõnum in v.no.approbat dictam csuetudinem, quem ego dixi seruari in nũdinis Salerni, concordando dictas cstões, quæ vñr aduersari, vt à princip. soluatur per ambas partes, tñ in effectu soluet totã ille qui reportauit sñiam contra se.
75 †Exigi tñ trigesimam facta litis contestatione, inquit Affl.in const.cstõnum in vj. no.licet ibi pro & contra arguat, tñ ita semp ser uari suo tpe vidisse testatur, & ita in nundi-
76 nis Salerni semper seruatũ vidi. †Soluitur ẽt trigesima, ne dum vbi pecunia, vel res mobilis petitur, sed ẽt si res imobilis iudicio petitorio petat, pro qua soluẽda res illa q̃ petit iudicis offõ extimari debet, à pitis in arte, vt in auth.de non alie.§.quod aũt p Ang.& de illa extimatiõe debet solui trigesima, vt pulchre, inqt Affl.in supra alleg.cst.cstõnũ iiij.
77 no.†Sed finge aliquẽ citatũ debitorẽ se esse fateri, & p iudicem ei fieri pceptũ, quod soluat, q appellauit, quod potest, (vt hr in l.aut ptor.§.non solum, ff.de min.) vel aliter distulit soluere, an eo casu debeat trigesima? And.de Iser.in d.const.cstõnum, & Affl.ibi: in ij.q.dñt quod solui debet eo casu trigesima ego tñ in nundinis ciuitatis Salerni vidi contrariũ seruari, & solum exigi trigesimã qñ negatur debitum, at secus si fatetur conuẽtus, & certe id qđ dñt Iser.& Afflict.aduersat ei quod dixit Affl.in eadem cst.cstõnum vt supra dixi, q trigesima potius soluit pp mendacium q̃ pp salarium officialium, & sic non dato mendacio trigesima nõ soluit.
78 †Nec tm̃ solui trigesimam qñ præcessit negatio, & subsequitur pbatio creda, sed & tũc soluendam esse ẽt dixit Affl.in d.cst.cstõnũ in vij.no. qñ post negationem partes transigunt, quod approbatum vidi per consuetu-
79 dinem in nundinis ciuitatis Salerni. †Et si alimẽta peti pponas adhuc trigesima debebitur, & fit extimatio, sm tex. in l.hereditatũ, ff.ad l.fal.& ita dicit Affl.in cst.cum circa iustitiæ, de ord.iud.in xiiij.no.vers.Itẽ qro.
80 †Eximũtur tñ à solutione trigesimæ pauperes, viduæ, & miserabiles psonæ, vt notatum reliquit Affl.in cst.lege præsenti in nono no.de dã.aduoc. pu.&c. & hæc hactenus
81 de trigesima. †Sequitur vt videamus de termini datione, q solet dari post litis contest. & cum instantia in nundinis sit breuissima x. vel xx.dierum, terminus ẽt breuis dari adsolet, quod fieri posse inquit Spec. in tit. de dilat.vers.sed pone quod causa, & ibi approbat Bal.in add.vers.vbi tps, ex causa.n.breuẽ dilationem dari posse, nec per eũ supplendã fore scripsit Cast.in l.ti.ff.de fer. minime.n. consentaneum vr instantiam causæ per dilationes absorberi auctore Inno.in c.de causis de off.del.& Alex.in l.ij.ff.de app.re.ad fi. p quo plene p Pan.i c. dilecti filij extra de dil.
82 †Et licet breuem dari dilationẽ constitutũ sit, si tñ offeruntur probationes, & testes de longinquo, condecens est dari dilationes cõpetentes sm distantiam locorum, illo non obstante (quod instantia causæ in plus non se extendat) per ea quæ congerit Affl.in decis.124.inc.ecce datus est terminus, & ita de
83 facto seruatum vidi. †Sed finge datum fuisse terminum ad probandũ qui elapsus est, neutra partium aliquid probauit, nunqd ad instantiam actoris sit reintegrandus qđ negat. Cap. in decis.lxxxij.in princ.in foro tñ mercatorũ contrariũ credo seruandum, cum & ibi de bono & æquo procedi sæpe relatũ extat, & mercatores dũ peregrinantur mise-
84 rabiles personæ appellantur. †Sed an testes pduci possint post didicita testificata i foro mercatorũ? dissentit Par.in lib.sind.in verbo snĩa vers. vtrum iudex qui p vim v.col. vers.
85 tñ non poterunt. †Nunquid acta, & sententia de nocte lata valeant in eo foro? & indubitanter tenendum puto quod sic, per quæ no.doct.in l.non minorem, C.de transf.maxime, quia iurisdictio est tempore peritura, & hæc hactenus. Petrus Follerius.

De litis contestatione, decimo membro iudicij.

1 *Litis contestatio dicitur lapis angularis iudicij, & non potest obmitti de iure communi.*
2 *Litis contestatio non requiritur in causis ciuilibus in regno, sed actus, qui immediate sequitur, habet vim litis contestationis.*
3 *Litis contestatio, quid sit.*
4 *Litis contestationis diffinitio vltra auctorem.*
5 *Litis contest. qualiter, & per quæ verba fiat.*
6 *Litis contestatio non inducitur per exceptionem peremptoriam oppositam.*
7 *Litis contestatio fit etiam per verbum, ignoro.*
8 *Litis contestatio non potest fieri in iudicio ab-*

sente actore.

9 *Litem contestari quis potest præcise compelli.*

10 *Litem contestare nolens qualiter cogetur. & numero 11.*

12 *Lis possit haberi pro contestata.*

13 *Litem contestate, ex quibus causis, quis non cogatur & nu. 14*

15 *Litis contestationis qui sint effectus.*

16 *Protestatio, quod non animo contestandi litem quis respondet, an impediat litem contestari.*

DECIMVM & vltimũ mẽbrũ huius primę ptis iudicij, est litis ptestatio. 1 †Nam postq̃ est disputatum de istis pparatorijs iudicior̃, cõgruum est, q̃d iudex procedat ad vlteriora, videlicet ad litis cõtestationem, superqua radicatur totum iudiciũ. Dicitur. n. lapis angularis totius iudicij, s̃m Bal. in c. j. col. j. de litis contest. & de iure cõi, est vnum de substãtialibus iudicij, adeo quod si obmittatur, vitiat totum pcessum, vt tenet gl. in c. dudum. el ij. de elect. & hr̃ per Bar. & doct. in l. j. prolatam, C. de sent. & Car. in cle. sæpe, in prin. in iiij. opp. de ver. sig. sed in causis summarijs non requirit, s̃m Card. ibidẽ. 2 † vñ hodie in regno cum oẽs causæ ciuiles & mistæ, sint summariæ ex forma regiæ prag. primæ, &c. detestantes. põt obmitti lit. contest. & valet processus, quia oia subalia iudicij sunt sublata, & solum attẽditur mera dispõ iurisgẽtiũ, & ad solas pbõnes respicitur, quo casu ille primus actus qui solet imediate fieri post litis ptestõnem in causis, in quibus lis ptestat̃ hẽt vim litis contestationis in causis in quibus lis non ptestatur, videlicet, eoipso, quod iudex ĩcipit cognoscere de meritis causæ, ita tenet Lud. Rom. in consf. clxiiij. col. ij. & Bar. & Bal. in l. nulla, & in l. nihil, C. de pc. & Car. in cle. pstõnem, §. fi. in fi. de elect. & Abb. in c. insinuãte, in fi. de offi. deleg. & Fel. in c. olim de accu. & in c. exceptionẽ, col. v. versic. iij. intellige, etc. de except. & Paris in tract. sind. in vers. snĩa, col. iiij. Super hac tñ materia tãgam br̃ quatuor q. Primo, q̃d sit litis ptestõ. Secundo, per quæ verba fiat. Tertio, an possit quis ad eam præcise cõpelli. Quarto, quis sit eius effectus. 3 † Quæro igitur primo, q̃d sit litis contestatio, dic br̃, quod litis ptestõ, est principalis negocij apud cõpetentem iudicem facta narratio, & ad eam secuta rñsio. Ita colligitur ex c. j. de litis contestat. & c. dudum, el ij. de lect. & c. prout. de dæl. & ptu. etc. cum causam, de iur. calum. & not. Spec. in ti. de litis contest. it. §. j.

4 † ADDITIO Hec diffõ nõ est bona, quia per positiones & rñsiones narrat̃ hincinde negocium coram iudice & rñdetur & tñ non fit litis contestatio, quare Mar. Soc. in rub. extra vt lit. non contest. dicit q̃ quædam est litis contestõ propria & expssa, quædam tacita q̃ fit per pcessum adulteriora, ppria & expressa describit, quod est actus iudiciarius per quẽ iudicio ordinario, vel arbitrarij iudicij instar hñte, facta narratione & petitione expressa vel inclusa, negocij principalis in scriptis per actorẽ coram cõpetenti iudice pro tribunali sedente, vel arbitro ipso, maxime iudice vel parte interrogãte, seu pte intentione sua insistente, reus respondet negando, vel confitendo, vel p verba æqpollentia ad litis cõtestationem cõuenientia ipsius litis, &c. Pet. Foll. V. I. D.

5 † Secundo q̃ro, p quæ verba fiat litis contestatio, & qualiter dic, quod fit per negationẽ vel per pfessionem, vel pverbum dubitatiuũ videlicet, ignoro, fit. n. primo per negationẽ qñ reus in iudicio negat simpliciter narrata per actorem, s̃m Bart. in l. j. C. de litis cõtest. & in l. si dubitetur §. ita demũ. ff. de fideius. & cõis practica contestandi litem est, vt reus dicat posita, prout ponũtur, & narrata, put narrantur vera non esse, saluis iuribus, & defensionibus suis, suo loco & tpe producendis, etc. & ista verba sunt magni effectus, q̃a reus ita rñdens non potest incurrere pœnam negantium, de qua hr̃ in l. fi. ff. de rei vend. & l. contra negantẽ, C. ad legem aquil. & in alijs similibus legibus, sicut pateret, qñ simpliciter negaret, s̃m Bar. in l. si dubitetur, §. ita demum. quem ibi seq̃tur Ioã. de Imo. & Paul. de Cast. & idem Imo. & in l. sed hoc ita ff. de re iud. & Alex. in l. etiam, §. licet, col. ff. solu. mat. & Ias. in l. eum qui, col. iiij. ff. de iureiu. vbi dicit hanc opin. esse veriorem, licet cõtrarium & male teneat Fel. in c. ceterum, col. vij. de iud. Inducitur etiam litis contestatio non solum negando, sed ẽt per verbũ dubitatiuum credulitatis, puta si reus dicit, non credo narrata vera esse, s̃m Bald. in l. si debitor, ff. de pet. her. Pro hoc est gl. in c. cum ad sedẽ in vers. credere, de rest. spol. & Abb. in c. j. & ibi etiam Fel. in fi. col. de litis contest. & Bal.

in l.iij.C.qui.ad lib.procla.non licet.Item, inducitur litis contestatio,ēt si reus dicat, tu mentiris per gulam, ſm Bal.in l.turpia.ff.de leg.j.fit etiam litis contestatio per confessionē,vt plenè tradit Fel.in c.j.col.j.in fi.& seq. de lit.contest.& dic vt ibi per eum,& And.de Iser.in const.quæ incipit, regiæ maiest.& in

6 const.constōnum.† An aūt per oppōnem exceptionis peremptoriæ inducatur litis cōtestatio , vide Pet.Phil.Corn.tenentem,q nō, in cons.cccxxij.in j.vol.& cons.ccxliiij.col.j. circa fi.in iij.vol.& Bal.in l.rem nō nouā,C. de iud.de quo vide Bar.& Bald.& doct.in l.j.

7 de lit.contest. † Fit ēt litis contestatio, per verbum ignoro,& ita cōiter seruatur, qn̄ fit litis contestatio per pcuratores vel heredes, & alios, qui iustam ptendunt ignorantiam in facto alieno,l.quanq̄,ff.ad Velleia.& Bar. in lege qui in alterius, ff.de reg.iur.& Bart. in l.si quis inficiatus,ff.depo.& vide plenè de hac materia.Spec.in tit.de litis contest.§.ij.

8 † An aūt possit fieri litis contestatio in iudicio abs̄te actore,& sic absente parte?dic q non:quia lit.contest.dr̄ quasi simul testatio, & ideo ambæ partes debent esse pn̄tes in iudicio, ſm Bal.in l.j.col.ij.C.de litis contest.

9 † Tertio quæro,an possit quis præcise compelli ad litem contest.dic quod cōis pclusio est,quod sic ? quia cum sit actus iudiciarius, & iudicium redditur in inuitum , l.inter stipulantem.§.j.ff.de verb.oblig.potest reus inuitus compelli captis pignoribus & etiam p detentionem psonæ.ita tenet Bal.in d.l.j.in v.q.C.de lit.ptest.& Alex.in l.si finita, §.iul. col.x.ff.de dāno infect.& Franc.de Are.in l. qui in aliena,§.si.col.pen.ff.de acq.her.

10 ADDITIO †Quid.n.si reus noluerit litem pteſtare qualiter coget & quod erit remedium ? dicas quod pōt multari vel excōicari , vel actor mittit in possessionem cā rei seruandæ ex primo decreto,c.j.& c.tuæ extra vi lit.non contest.& ibi glo.& tradit Cyn.&

11 ibi Bal.in l.j.C.de lit.contest.in v.q. † Et si reus est præsens & iussus litem cōtestare denegat iudex sibi pcipere vt litem habeat cōtestare infra certū terminū,& si adhuc persistit in non contestando litē,procedit contra eum si fuisset absens.i.vt pp eius inobedientiam procedatur ad missionem ex primo decreto,ſm glo.in authen.qui semel,C.qūo & qn̄ iu.& ibi Bar.vbi dicit quod si iudex præcipit parti quod habeat litem contestare , si recedit absque contestatione litis,poterit cōtra eum interponi primum decretū absque alia citatione,quia eo ipso quod apparet qđ non defendit,cēsetur ptumax,vt in tex.& gl.

12 d.auth.q semel & ibi Bar.& Cyn.†Nec pōt declarari quod lis habeat pro ptestata si reus noluerit cōtestare litem(vt aliqui minus docti faciunt)qa ad litis ptestationem opus est facto,extra vt lit.non contest.per totū & requirit lit.contest.verbo℞ expressionem, l.rē non nouā,§.pfoni , C.de iud.& vbi opus est expressione verbo℞,nō sufficit alius actus,l. j.§.ecōtra,ff.de verb.obl.adeo quod nec etiā pōt præcipi reo quod hēat litem contestare alias quod habeatur pro cōfesso,ſm do.Anto.in rub.extra vt lit.non contest.& Cyn.in l.j.C.de lit.cōtest.in q.vij. & ita ēt tenet Io. de Imo.in d.rubr.& pro hoc facit c.j.& ij.vt lit.non contest.vbi reus pn̄s sæpe fuit iussus vt rn̄deret libello & nunq̄ voluit rn̄dere , & tn̄ per hoc non potuit procedi ad vlteriora ac si lis esset ficte contestata , imò ibi irritat̄ pcessus tanquam factus lite non contestata & late hr̄ in rub.de lit.contest.per Mar.Soc. nu.12.hodie autem in regno quia lis nō cōtestatur de necessitate vt supra per d.auct.vidi semper practicari quod reo nolente contestare litem datur terminus ad probādum ac si lis esset contestata,ego tn̄ dubito de hac cōi practica qn̄ electa est via ordinaria (vt quia actor petijt litem contestari)& reus noluerit,quia tunc credo quod opus est cōtesta

13 tione litis. † Quæ nam sunt causæ qbus excusabitur reus à non ptestando litē ? In quo dicendū est quod primo excusabitur si reus est dubius,l.iij.§.si is q nescit, ff.de lib.hon. exhi.& no.ī l.fi.§.hoc idē,C.de iure deli.qđ est ve℞ nō dato interuallo ad deliberādum, vt in auth.offerat̄, C.de lit.contest.& si non pōt deliberare debet fieri lit.cōtest. p verbū credit vel nō credit per not.in c.cū ad sedem de rest.spol.vel per verbū nō præsumo, vt in

14 c.quosdā extra de præsum. † Secūdo excusatur si forte reus pposuisset exceptiones declinatorias vel dilatorias,& istat q an̄ oīa de ipsis cognoscat qm̄ oēs except.dilatoriæ ipediūt lit.ptest.vt d.Ang.in l.vir bonus, ff.iud. sol.& debet iudex de ipsis an̄ oia cognoscere,nec pōt iudex mādare reo q habeat contestare litē saluis exceptionibus , si ipse reus ptradicit,cū non sit pstitutū in eius arbitrio, sed ipsarum exceptionū extimationis tēpus

est à iure specialiter diffinitum c. inter monasteriũ extra de re iud. de quo plenè ꝑ Maria. Soc. in d. rubr. nu. 14. & ibi ẽt videas qualiter exceptiones sunt opponendæ vt impediatur litis ingressus, & contestatio litis nu. 47. versic. ij. principaliter quæro. Pet. Fol. V.I.D.

15 †Quarto q̃ro, quis sit litis contestationis effectus. Dic quod multi sunt, & inter alios sunt isti, videlicet primo, q a p̃cludit vias opponendi dilatorias l. Põponius, §. rati. ff. de ꝑc. & c. inter monasterium de re iud. Secũdo quia perpetuat actionem, vt no. plenè Alex. & doct. in l. si eum, §. qui iniuriaꝵ, ff. si quis caut. ꝑ hoc est tex. in l. ordinata in prin. ff. de lib. cau. Tertio, quia constituit aduersarium in mala fide, quantum ad fructus, l. certum, & l. moræ, C. de rei vend. & Bar. in l. litigator, C. de fruct. & lit. exp. Quarto, quia constituit in mora, ẜm Alex. in cons. xlviij. col. fi. in iiij. vol. & maxime in his, quæ debentur offõ iudicis, l. cum postulassem, ff. de damn. inf. Quinto, quia operetur, vt possit procedi ad diffinitiuam sententiam de iure cõi, ad quam sine ea procedi non potest, vt in §. si vero etiam, auth. de exhib. reis. licet hodie in regno non requiratur in causis ciuilibus, vt pluries fuit dictũ supra. Sexto, operat̃ interruptionem p̃scriptionis, vt d. l. moræ, C. de rei vend. & l. sicut, & ibi Bal. C. de præsc. xxx. ann. & not. plenè in l. naturaliter, ff. de vsucap. multos alios operatur effectus, de q. bus remitto me ad dicta per Spec. in tit. de li

16 tis contest. §. pen. & fi. †Vltimo moueo hic vnum dubium, quod sæpius in facto euenit. Aliquis r̃ndet libello cum protestatione, quod non aĩo litem contestandi, & c. an talis protestatio aliquid operetur. s. vt lis non habeatur pro cõtestata, si vtitur talibus verbis, per quæ alias induceretur litis contestatio? Cõis conclusio est, quod lis non sit contestata, & quod talis protestatio releuet, nisi iudex prius iusserit litem contestari, nam tunc cum simus in casu necessario, protestatio nihil releuat l. alimenta, C. de neg. gest. ita tenet Franc. de Are. in l. qui in aliena, §. fi. col. pen. ff. de acq. her. & Alex. in ꝯsil. xlij. col. ij. in fi. in iiij. vol. & Abb. in c. j. col. viij. & ibi etiam Fel. in ij. col. de litis contest. & vide Bart. & Bal. in l. j. C. de lit. contest. Et per hęc sit expedita ista prima pars iudicij. Veniamus ad secundam partẽ principalem. Laus Deo. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

Ad secundam iudicij partem præfactio.

EXPEDITA prima parte iudicij quę durat vsque ad litis contestationem inclusiue, ꝯñs est sequendo ordinem propositum, vt aggrediamur secundam partem, quæ durat a litis contestatione, vsque ad conclusionem in causa inclusiue, vt dixi in principio huius sexte partis. Et in ista secunda parte licet plures actus cõsiderari possint declarabo tamẽ super ea sexdecim actus principaliores, qui solent in hac secunda parte in iudicijs ventilari. Et sunt isti, videlicet, iuramentum calumniæ, compromissum, dilatio, seu terminus ad probandum, positio, siue articulus, confessio, testium productio, interrogatorum, instrumentorum productio, iuramentum, actorum editio, publicatio, accusatio incidens, repulsa, tortura, conclusio allegatio, seu disputatio, de quibus singulis dispiciamus.

De iuramento.

1 ☞ *Iuratur de calumnia, facta litis contesta tã per actorem, quàm per reum.*
2 *Iuramentum calumniæ potest tacite obmitti de consensu partium.*
3 *Iuramentum calumniæ exigitur etiam post conclusum in causa.*
4 *Iuramentum in calumniæ, an præstetur in causa criminali, remissiue.*
5 *In his quæ emergunt ante lit. contest. in qualibet exceptione, iuratur de calumnia.*
6 *Actor non iurans de calũnia cadit ab actione reus vero nolens iurare, habetur pro confesso.*
7 *Iuramentum calumniæ in quo differat à iuramento malitiæ, & veritatis.*
8 *Procurator an iuret de calumnia, & qualiter.*
9 *Iuramentum calumniæ præstatur in causa appellationis.*
10 *Iuramentum calumniæ, quid comprehendat.*
11 *Iuramentum calumniæ hodie vno obolo nõ æstimatur, & litigantes potius iurant de calumnia committenda, quàm vitanda.*
12 *Iuramentum calumniæ excusat à tacita, et præsumpta calumnia, non autem ab euidenti.*
13 *Committens calumniam, etiam in causa ciuili potest criminaliter accusari finita causa.*

Primus

RIMVS actus qui sequi solet in iudicijs, post litis ↄtestationem, est iurm cal.† Nā
1 facta litis ↄtestatione iurat de calūnia, tam per actorē, quam per reum, c. cum causam, in fi. de iur. cal. c. dudum, el ij. de ele. & no. Spec. in tit. de
2 iur. cal. §. j. in prin.† quod iurm adeo substantiale iudicij, quod non potest per partes expresse remitti, & si obmittetur, processus esset ipso iure nullus, l. ij. §. sed quia veremur, & ibi Bar. Bal. & doct. C. de iur. cal. tacite aūt obmitti potest, & valet ꝓcessus, vt quia iurm non fuit exactum ab altera partium, & sic nō fuit iuratum in toto processu, quo casu censetur tacite obmissum, quod fieri pōt, vt est tex. in c. j. de iur. cal. lib. vj. & tenet And. de Iser. in ↄst. lite legitime, col. j. & in ↄst. vni-
3 uersos.† Istud aūt iurm calumniæ pōt exigi per iudicem in quacunque parte iudicij, ēt post conclusum in causa, ₰m Bal. in l. j. circa fi. vers. sed nunquid, C. de iur. cal. per d. c. j. ex
4 tra eo. lib. vj.† & an pstetur in causa crimina
5 li, declarat Bal. in d. l. j.† Item in his, q̄ emergunt ante litem cōtest. in qualibet exceptione, iuratur de calumnia, ₰m Bart. in authen.
6 hoc sacr̄m, C. de iur. cal. † & si actor nō vult iurare, cadit ab actione sua. Reus vero nolēs iurare, hr̄ pro confesso l. ij. §. quod si actor, & ibi Bar. C. de iur. cal. & Spec. eo. tit. in, §. su
7 perest in prin.† In quo aūt differat iurm calumnię, à iurō malitiæ, & iurō veritatis, vide Spec. eo. ti. §. j. col. ij. & iij. & est tex. cū gl. in
8 c. ij. de iura. cal. lib. vj.† An aūt procurator iuret de calumnia, & qualiter? dic ꝙ tenetur iurare nomine proprio, & si habet speciale mādatum, iurabit ēt pro dn̄o, alias sine speciali mandato nō iurat, sed principalis iurare debet. Verum qn̄ procurator iurat proprio nomine, iurabit in animam suam, sed ꝙ iurat pro dn̄o iurabit in aīam constituentis. ita hæc oīa declarant Bart. & cōiter doct. in l. ij. §. fi. C. de iur. cal. & hr̄ plenè per Spec. eo. tit. §. restat. vbi ponit oēs personas, quæ alieno
9 nomine iurant. † Sed quid in causa appellationis, an sit in ea iurandum de calumnia? Dic, quod sic, ēt si in principali causa iuratū fuerit tex. est in c. ij. in prin. de iur. cal. lib. vj.
10 † Quid aūt comprehendat hoc iurm calumniæ? dic, quod multa. Primo. n. quod actor credit se iuste petere, & nō calumniose. Itē, quod rn̄debit veritatem super oībus, de quibus interrogabitur. Tertio, quod non vtetur falsa probatione. Quarto, quod non corrūpet iudicē nec tabellionem. Quinto, qđ calūniosam dilationem nō petet, vt no. Spec. i tit. de iur. cal. §. nunc dicamus in prin. & tāgitur aliquid ꝑ Bar. & doct. in auth. principales C. eo. tit. Et similiter potes extēdere in reo.
11 † dicit tn̄ notabiliter Bal. in l. si potest. C. de euict. quod istud iurm cal. hodie non æstimatur vno obolo, q̄a facti sumus contēptores Dei, & religionis eius, vnde ego puto, ꝙ litigatores nr̄i tp̄is potius iurant de calūnia cōmittenda quam vitanda, & ideo melius esset, quod istud iurm ex toto tolleretur à iudicio, causa vitādi tot periuria, non obstāte, quod hoc iurm sit inuentum ob publicā vtilitatem, ne veritas occultetur, vt d. l. ij. §. sed quia veremur tn̄ istud parum curant iurātes argō illius dicti ꝑ poëtam Aquinatē. Quid
12 enim saluis infamia nummi &c.† Operatur aūt hoc iurm, vt quis excusatur à tacita & ꝓsumpta calumnia, non aūt ab euidenti, & expressa, ₰m Bart. in l. si quis, §. stellion. ff. ad Turp. & Bal. i l. si tibi, C. de lib. cau. & Alex.
13 in l. ait prætor in princ. ff. de ireiur.† Hinc est, quod committens calumniam ēt in causa ciuili, potest criminaliter accusari finita causa, vt no. gl. in l. & in priuatis, ff. ad Turp. & Bal. in d. l. si tibi. Vnde si calumnia est euidens, non excusatur per iuramentum, alias sic. secundùm Bal. ibi. Rob. Mar. V. I. D.

De compromisso.

1 ☞ *Compromittitur hodie in regno, inter coniunctos sanguine vel affinitate, vsque ad quartum gradum computantur secundum ius ciuile.*

2 *Compromissum, quòd sit inter affines ex forma statuti, habet locum etiam inter maritum, & vxorem, & inter sponsum, & sponsam, num. 3.*

4 *Compromissum ēt si millies expirat, millies debet renouari, quando à statuto inducatur. Et quid seruetur in regno, & an vltra bis fiat.*

5 *Compromissum, secundum pragmaticam an fiat inter consanguineos spurios, & nu. 20. 21.*

6 *Compromissum durat etiam post tempus pragmaticæ quando expirauit, quia pars petijt nimis longam dilationem.*

7 *Compromissum secundum pragmaticam regiā, etiam quando auctor laudatus est coniunctus licet principalis litigator coniunctos non sit.*

8 Proc

SECVNDVS actus, q solet qñque in iudicijs emergere
1 est, † cõpromissum. & loquor pcise pp regiam pragmaticam, q̃ viget in hoc regno, q̃ incipit, odia, p quam est cautũ, quod si litigãtes sunt coniũcti adinuicem p cõsanguinitatem, vel affinitatem vsq; ad quartũ gradum cõputandum ſm ius ciuile, debet iudex altera parte petẽte cõpellere ipsos litigãtes ad cõpromissum, vel℞ põt peti à principio litis vsq; ad dationẽ termini ,pbatorij, & nõ vltra, vt dr̃ in d. pragma. Et hac de cã ego posui hunc actum cõpromissi ante dationẽ termini, non tñ nego, qn ẽt potuerit poni supra in j. parte iudicij, & qm̃ istã mãm compromissi, & arbitro℞ tractaui aliquatenus supra in iiij. parte princ. h' tract. in xiiij. dist. & aliqui dicam infra in mã appell. in iij. parte iud. in j. q. princ. in ver. reductio. & in iiij. q. princ. vers. viij. limita, & c. ideo hic solum reseruo tangere materiam cõpromissi prout emergit in iudicio, & sic materiã dictæ regiæ pragma. & primo pono regulam, quæ sumitur ex d. pragma. quam supra dixi.
2 † Amplia primo, d. pragma. procedere ẽt inter maritum, & vxorem qui licet non sint affines, tñ principium, & causa affinitatis sunt, ita tenet Bal. i l. affinitatis, C. com. de succes.
3 † Secundo amplia, d. prag. procedere ẽt inter sponsum, & sponsam ita tenet Ias. in l. quod

Seruius,

4 Seruius,col.ij.ff.de cond.ob causam. † Tertio amplia, ēt si millies expiraret compromissum,millies dr̄et renouari,& iterū cōpromitti,ex quo d.prag.semper loquitur, ita ꝑ plura tenet Ias.in l.si quis ex argentarijs, §. ꝑtor ait,col.ij.ff.de eden.vbi ēt dicit, ꝙ hæc prag.est fauorabilis, idem tenet Alex.in ꝯs. 70.col.ij.in ij.vol.& Bal.in cons.487.in iiij. vol. Verū reperio,quod Matth.de Affl. insignis doct. Neap. in suis decis. sacri cons. in decis.46.vult ꝙ si bis factum fuit cōpromissum iuxta formam d.prag. & fuit bis expiratum, non debet vlterius altera parte inuita compromitti,& ita dicit fuisse pronunciatū in sacro cons.ponderando verba d.pragma. & certe si d.decis. hñr in regno pro authent. possumus dicere,ꝙ in regno sit correctū ius cōe in terminis d.prag. quia snīa sacri cons. fertur sub nomine regis, vnde habet vim legis ī hoc regno,l.fi.C.de leg. Alias aūt hr̄et illa decisio vim auctoritatis vnius doctoris, & essent ponderandæ rōnes,quibus mouet.

5 † Quarto amplia, procedere ēt inter consanguineos spurius, qn̄ agitur inter coniūctos ex parte matris.ita tenet Alex.in l.ex facto, §.si q̄s rogatus,col.xv.ff.ad Trebel.secus,ex parte partis,vt dicā infra in limitationibus.

6 † Quinto amplia,ēt si lapsum esset tp̄s pragmaticæ.f.trium mēsium,ex causa,quia altera pars petijt nimis longam dilationem ad producēdum testes, nam pōt tunc nihilominus causa decidi post tp̄s,& sic post tres mēses.ita tenet Alex.in cōs.72.col.j. in iij.vol.

7 † Sexto amplia,non solum,qn̄ principalis litigator est coniunctus, sed ēt qn̄ auctor est coniunctus,licet principalis sit extraneus,q̄a debet causa compromitti cum auctore laudato iudicium suscipiente, ita plenè hanc q. examinat Bart.in sua ij.disp.q̄ incipit: Pisanæ ciuitatis,&c.vbi ita concludit,& idē Bar.

8 in l.procurator.la ij.ff.rem ra.ha. † Septimo amplia,procedere ēt in tutore,& ꝓcuratore. Nam licet alias istæ personæ nō possint cōpromittere sine speciali mādato, l.trāsactionis,& ibi per oēs doc. C.de transact.tñ stante d.prag.pn̄t compromittere,qn̄ eorū principales sunt coniuncti. ex quo non faciunt hoc voluntariæ,sed ex necessitate statuti.ita concludunt Paul.de Cast.Bal.& Alex.in l.si plures,ff.de pact.& Ias.in d.l.transactionis, & Ang.in l.non solū, §.interdum,ff.de ꝓc.

9 † Octauo amplia procedere, ēt inter minores,s̄m Paul.de Cast.in l.nam, & postea.§.si

10 minor,ff.de iureiuran. † Nono amplia,ēt si extaret statutū,quod filius nō possit se obligare sine consensu patris,nam pōt nihilominus compromittere auctoritate d.pragm.ēt sine cōsensu patris, quia d.pragm.est magis specialis,quam illud statutum.ita tenet Bal. in l.fin.§.necessitate,col.iiij.vers. sed pone, duo sunt statuta,&c. C.de bo.q̄ lib. & Alex. in cons.29.col.j.in fi.vers.& expressius,&c.in

11 j.vol. † Et per hoc dico, ꝙ in regno est cōis obseruantia per ritum magnæ curiæ, quod mulieres Longobardo iure viuentes, non pn̄t contrahere sine consensu Mundualdi, nam si esset lis aliqua cū muliere coniuncta, puto quod dicta mulier posset cōpromittere,s̄m formam d.prag. ēt sine Mundualdo: per illud dictum Bald. quod est notandum.

ADDITIO Contrarium in indiuiduo firmatum reliquit Castren. in cōs.465. viso compromisso,col.j.lib.j.& Lanfran. in tract.de arb.in v.q.partis, & Tiraq.in tract. de leg.cōn.in verbo contracter, in gl.iij.nu. 190.in xix.q. Petrus Foll. V. I. D.

12 † Decimo amplia ꝓcedere, ēt si partes sint discordes in eligēdis arbitris, q̄a tunc iudex solus eligit,& fit cōpromissum,text.est in l. fi.§.electionē,C.de iud.& Bart.in l.in vend. §.fi.ff.de bo.aucto.iud.poss.& Bar.in l.j.§.ex hoc rescr.ff.de vent.insp.& Alex.in l.de die,

13 in prin.in ij.no.ff.qui satis.cog. † Istā pragmaticā sic ampliatam limita primo ꝓcedere, dūmodo compromissum petaī ab altera partiū,alias si nō petitur iudex,nō debet per se cōpellere partes ad cōpromissum,&qn̄ petiē ab vna parte,debet alia pars citari,s̄m Alex.in cons.82.col.ij.in j.vol.&hoc sentit ex presse d.prag.odia.post prin.ibi, ad petitio-

14 nem cuiuslibet,&c. † Secundo limita, eam procedere solum in causis ciuilibus, vel mistis,secus in criminalib.q̄a in eis non fit cōpromissum,ita expresse dr̄ in d.pragm.ibi,in causis ciuilibus,vel mistis,&c.quæ aūt dicantur causæ mistæ,declaraui supra in iiij.parte

15 principali,in j.dist.circa fi. † Tertio limita, eam ꝓcedere inter affines durante affinitate tm̄: secus aūt, si affinitas sit dissoluta ꝑ mortem,q̄a licet remaneat vinculū quoad impedimētum matrimonij,tñ non remanet quoad cōpromissum,ita tenet Bart. in l.cui eorū §.affinitates,& ibi ēt Bal.& doc.ff.de postul. & est gl. & ibi Alexan. & doct. in l. sed hoc ita,

ita,ff.de re iud.& Bal.in l.fi.ver.modo quæritur,&c.C.de ver.sig.& Paul.de Castr.in l.rei
16 iud.§.fi.in fi.ff.sol.ma. † Et per hoc cessaret dicta prag.inter priuignum,& nouercā mortuo patre ex quo est dissoluta affinitas, s͠m Bald.in l.affinitatis, C.commu.de success.& Paul.de Castr.in consil.80.in ij. volum.

ADDITIO Adde Alex.in l.non tantū,iiij.col.in fi.nu.17.ff.de reg.iur. Pet.Fol.

17 †Quarto limita,non procedere, qn̄ altera pars hr̄et aliq̄ exceptionem litis finitæ, seu impedientem litis ingressum, quia non pōt ea inuita fieri cōpromissum : ita tenent Bal. Alex.& doct.in l.fratris,C.de trāsact.& Bal. in l.si iudex,ff.de his q̄ sunt sui, vel alie.iur. & Soc.in cons.300.col.iiij.vers.j.quia,&c.in
18 ij.vol. † Quinto limita,non procedere,qn̄ altera pars hr̄et scripturam publicam liquidam : puta,instr̄m,sn̄iam, vel obligationē. ita decidit in d.prag.odia. in fin. & per Soc. in cons.iiij.in j.vol.Nam d.prag.seu statutū nō comprehendit res liquidas. ita dicit Pet. Phil.Cor.in cons.62.in litera D, in iiij.vol. & Soc.in d.cons.300. col.iiij.in fi. in ij.vol. &Bar.in l.eleganter,in prin.ff.de cond.inde.
19 †Sexto limita,non procedere,qn̄ extaret aliqua scriptura iurata: quia p̄p iur̄m non fit compromissum, ita tenet Alex.in cons.37. col.antep.in ij.vol. & Ias.in l.fratris, C. de transact.vbi plures allegat,& Paul.de Castr.
20 in cons.14.in ij.vol. † Septimo limita,non ꝓcedere in spurio, q̄ litigans cum cōsanguineo suo,nō pōt petere cōpromissum,ex quo non dr̄ coniunctus : vt not.Bal.in l.id quod pauperib.col.fi.C.de epi.& cl.& Bald.in l.cū acutissimi,C.de fideic.& gl.in cl.j.in vers.liberi.de baptis.& Inn.in c.nōnulli, §.sunt,& alij,de rescriptis, & Paul.de Cast.in ꝯs.178. in ij.vol.&Alex.in cōs.60.col.iij.& iiij.in ij. vol.vbi hoc ēt singulariter declarat, qn̄ spurius petit cōpromissum,eo q̄a est coniūctus: q̄a tunc non audit,secus si cōsanguineus legitimus petat ꝯtra spuriū,q̄a tunc fit cōpromissum in dānum spurij : s͠m eum. Item intellige hoc,qn̄ ageretur inter coniunctos ex parte patris,secus,si ex parte matris:q̄a tunc etiam spurius dr̄ coniunctus,& petit cōpromissum,s͠m Alex.in l.ex facto,§.si q̄s rogatus,col.50.ff.ad Treb.&dixi supra in iiij.ampliatione ad hanc regulam,& de p̄dictis vide ēt Paul.de Cast.in d.§.si q̄s rogatus,&Ioan.
21 de Imo.ibi. †Sed posset occurrere dubium, quod si vnus spurius peteret compromissum cōtra alium spurium sibi coniunctum,an debeat fieri ? & certe si isti duo spurij attingūt se ex linea matris,puta q̄a essent duo fratres spurij nati ex eadē matre, vel duo cōsobrini spurij nati ex duabus sororibus, nō facerem dubiū,quod fieri dr̄et compromissum,p̄ ea, q̄ dixit Alex.in d.§.si q̄s rogatus,sed tota dubitatio ꝯsistit,qn̄ essent coniūcti ex linea patris,& hanc q̄st.non inuenio ab aliquo tactā sed saluo meliori iudicio dicerem , quod ēt in isto casu habet locū compromissum altero spurio petēte,& pondero rōnem,qua vtit̄ Alex.in d.ꝯs.60.col.iiij.ver.q̄ntus casus,&c. in ij.vol.vbi dicit,qđ spurij veniūt appellatione filioꝝ,qn̄ tractatur de eoꝝ p̄iudicio,secus si de fauore alleg.gl.in d.cl.j.de baptis.& idē tenet Paul.de Cast.in d.§. si q̄s rogatus, sed sic est,qđ si spurius petit cōpromissum, & alter spurius opponeret sibi , ꝙ ego non sum tibi cōiunctus,q̄a sum spurius,tūc allegaret spurietatē in sui fauorē, vn̄ non debet audiri,& si diceret,nō potes petere, q̄a tu es spurius,petēs replicaret,&tu q̄ pars es?vnde, nil Iudæus Iudæo,nil Catilina Cethego,p̄ ea,q̄ hn̄r p̄ Bal.&doct.in l.viro,&in l.cū mulier,ff.sol.mat.& p̄ Inn.&doct.in c.intelleximus,de adult.& ibi in terminis, Io.de Ana. in vlt.no.dicit p̄ illū tex. Nota,ꝙ i exceptione doli,vel criminis,turpis p̄sona nō pōt à se eijcere turpē vnde ex ꝯn̄ti p̄ illa iura,dico qđ spurius cōuentus sup cōpromissum , nō posset à se eijcere spuriū, allegādo spurietatem,q̄ contra eūdem retorquet, & sic tūc cō
22 promissum fieri debet. † Octauo limita,nō ꝓcedere in cā feudali, q̄a illi cōpromitti nō pōt,non obstāte d.prag.ita decidit expssē in d.prag.odia.in fi.& tenet And.de Iser.in c.j. §.si inter.de l.Con.& est tex.in const.regni , q̄ incipit,ꝯstōnem diuæ memoriæ, quæ annullat oēm transactionem,& cōpromissum
23 in cā feudali. † Nono limita,non ꝓcedere in cā,in qua agitur de vita,& militia,q̄a non cōpromittitur , nam æquiparatur feudali,vt tenet Matth.de Affl.in decis.44.cons.Neap.
24 †Decimo limita,non procedere,qn̄ coniūctus cederet suā actionē non coniuncto,q̄a licet cōpromissum fieret cū cedente, non tn̄ fiet cū cessionaria,quia est mutata qualitas. ita hr̄ in decis.74.cons.Neap. & per Imo.& Alex.in l.si post diuortium,in fin.ff.sol.ma tri. facit tex. in l.Paulus respondit p̄ procurato

rato

25 ratorem, ff. de acq. her. † Vndecimo limita, non ꝓcedere inter cōsanguineos legitimatos ẜm Paul. de Cast. in cons. 168. in ij. vol. & Alex. in cons. lx. col. ij. & iij. in ij. volum.
26 Duodecimo limita, non ꝓcedere, cōtra clericū coniunctum: q̄a cum sit statutum principis secularis, non pōt ligare clericos. ita tenet Soc. in ꝯs. 71. in iiij. vol. & Bal. in c. cū venissent, col. iij. de eo, q̄ mit. in poss. sed ipse clericus actiuæ posset petere cōpromissum
27 cōtra laicū coniunctum. † q̄a clerici gaudēt statutis laicoꝝ pro se, non aūt cōtra se, vt hr̄ per Abb. & Moder. in c. ecclesia S. Mariæ de cōst. & per Bar. & doct. in l. cunctos populos,
28 C. de sum. trin. & fi. cath. † An aūt clericus contra clericū coniunctum petere possit cōpromissum? dico quod non. q̄a in eo est diuersa rō, quam in spurio, ex quo clericus passiue nō ligatur statutis laicoꝝ, per prædicta, vnde semper pōt excipere à quocunque conueniat, nam clericus est fauor, & ideo allegari pōt in fauorē excipientis, spurietas est odium, & ideo non pōt allegari in fauorem.
29 † Decimotertio limita, non procedere in articulo iuris quia vbicunq; vertit̄ de aliquo dubio, quod in mero iure ꝯsistit, non debet cōpromitti, ex quo in iure oīa sunt certa, & liq̄da. ita tenet Bal. in l. ancillæ col. j. C. de fur. & Alex. in ꝯs. lxij. col. ij. in ij. vol. & Bal. ī l. cum ꝓponas. C. de reb. cre. vbi ēt declarat Bal. q̄d si causa principalis nō sit cōpromittibilis, an possit saltē cōpromitti vnus articulus illius causæ? & tenet q̄d sic idē tenet Bar. in l. si q̄s ī ꝯscribēdo col. fi. C. de pact. & Soc. in ꝯs. lj. in j. vol. contrarium tn̄ tenet idē Soc. in ꝯs. ccc. col. v. & vj. in ij. vol. vbi adducit bonas rōnes, & ibi videas. Limita tn̄ hoc primum dictum, q̄n articulus iuris esset probabiliter dubius, quia tunc æquiparat̄ dubio facti, & debet compromitti, ita ꝑ plura tenet
30 Ias. in l. j. col. pen. ff. de trās. † Decimoquarto limita, non ꝓcedere in causa dādi tutelā, q̄a non potest compromitti ẜm Bar. & Bal. in
31 l. prætor, ff. de tut. & cura. da. ab his. † Decimoquinto limita, non ꝓcedere in causa appellationis, q̄a in ea non potest peti cōpromissum non petitum in causa principali, ẜm Paul. de Cast. in cons. cccxx. in prin. in j. vol.
32 † Decimosexto limita, non ꝓcedere in causis mixti imperij, q̄a de iure nō cōpromittū tur, non obstante dicta prag. ẜm Bart. in l. non distinguemus, §. de liberali, ff. de arb. & Bar. ī d. l. ꝑtor, ff. de tu. & cur. datis ab his, &c.
33 † Decimoseptimo limita, non ꝓcedere, īter affines cōiunctos per legitimum mr̄imoniū secus ꝑ simplicē fornicationē, ita tenet Ioā.
34 An. in c. fi. de ꝯsang. & affi. † Decimooctauo, limita, non procedere, q̄n altero tm̄ ex partibus læderetur ita tenet Paul. de Cast. in ꝯs. cccxx. col. ij. vers. item, & ea ratione, &c. in j. volum. Robertus Marant. V. I. D.

ADDITIO De ītellectu Regię prag. (& si aliqua partiū. Aliqua discutienda sunt quare illud præ ceteris scire oportet, q̄d ante prag. sanctionē, doctores vtriusq; cēsuræ varij atque cōtrarij fuerunt, in eo q̄d ibi cla
35 re deciditur. † Vnde licet an à s̄nia inducētis arbitramentū siue laudum ad æq̄tatem possit appellari, veꝝ vt substantialia superfluis resecatis tangā, magis cōis æquior, & approbata opinio illa recepta fuit (ꝙ possit appellari) ẜm Ant. de But. in c. quintauallis xxiij. diff. de iur. iur. quod & voluit Bal. in l. j. col. ij. in fi. vers. extra quæritur, C. ne li. ter. pro. & Paul. Cast. in ꝯs. ccliiij. in prin. & cum hac opin. transierunt Raph. cu. Io. de Imo. in l. j. & ibi Alex. v. col. vers. deinde no. ff. de l. ij. & Alex. in cons. cvj. incip. viso themate antepo sito lib. iij. & Phil. Cor. in cons. clxxxviij. lib. iij. & Paul. Cast. in ꝯs. cxxij. vers. circa tertiū quæsitū, & alij non nulli doctores quos refert Boër. in decis. cclxxxiiij. in ij. parte, & illa potissima rō reddit̄, q̄a à cōmissis ad arbitriū iudicis appellari pōt, c. sup ijs de acc. ergo, & in isto casu, sicq̄. vt videre licet illa vigebat opinio (ꝙ appellari poterat à s̄nia iudicis ꝯfirmātis laudū) cuius rei cā moderni regnicolę in d. prag. & si aliqua partiū dixerūt ꝑ d. prag. corrigi ius cōe, nā de iure cōi regulariter ꝓmissum reperit̄ posse ab oībus sententijs iudicū in q̄buscuis causis appellari, l. & in maioribus, & l. multis de appel. sed nō reperitur prohibitum ꝙ isto casu nō possit appellari, ergo stamus regulæ, & ex hoc correlarie infertur ꝙ stricte debet interpretari, & intelligi d. prag. vt in indiuiduo tetigit Alex. in d. ꝯs. cvj. (loquēs de statuto Ferrariæ)
36 q̄d est magis latum quā dicta prag. † Sed vtcūque sic videamus nunq̄d d. prag. excludat nullitatē? & intrep. de dico ꝙ non, vt in terminis tetigit, & firmatum reliq̄t Alex. in eo. ꝯs. cvj. in fi. col. citat Bal. in l. j. vers. deinde q̄ro, C. de mo. pos. fue. appel. & in l. ꝓsentaneū vers. quæro nūquid à tali euictione, C. quo. &

& qñ iu.& l.j.C.ne.l.ter.ꝑ.& Ioã.de Imo.in l.de pupillo,§.q opus in fi.ff.de no. ope.nũ. idẽ voluit do.Ioã.Bap.Peru.in tract. de arb. in c.xj.vij. lib. volẽs ꝙ vbicunq; nullitas est euidẽs, & dephendit ex sola inspectione laudi, vel pcedentiũ actoꝝ sup qbus fundat tale laudũ, nunq̃ intelligitur exclusa, posito ꝙ statutũ diceret nõ posse opponi de nullitate p id qđ dixit Ioã.And.referens disp.Nic.de math.in add. Spec.in tit. de sent.§. vt aũt in addi.q̃ incipit ad hoc vt ea, vbi dicit ꝙ de tali nullitate dici põt aduersus pceptũ iudicis, posito quod statutũ dicat quod ꝯtra pceptũ iudicis nõ possit dici de nullitate,&ex nõnullis alijs de qbus p eũ,& ante hos in proprijs terminis id pulchre voluit Ang.in l.nõ erit,
37 ff.de iureiu. †vbi inqt quod si stat statutum quod nõ possit appellari ab arbitramẽto siue laudo, sed statim mandet executioni sine alio, nihilominus non intelligit quod non possit dici de nullitate imò qđ plus est ẽt si i spẽ diceret (nõ posse ẽt de nullitate dici) nõ tñ excludit nullitas euidẽs,& q̃ nõ reqrit altiorẽ indaginẽ,&idẽ p oĩa consuledo tenuit idẽ Ang.in ꝯs.cxciij.inci. ꝓ decisione oĩum q̃sitoꝝ,& idẽ reperio firmatũ fore p Philip. Frãc.in c.dilecto nu. 124. extra de appel. & vbiq; firmãt doctor,nemine excepto nec obstat si diceret qđ ex verbis regiæ prag. (si recte ꝑpendat) intelligit exclusa nullitas(dum ibi dr de laudo lato dolo ex ꝓposito vel re
38 ipsa) & claꝝ præsupponitur. †Sententiam dolo latam esse nullam(licet tex.in l.j.ff.qđ quis.iur.vt ibi no.Ang.& Alex.videatur innuere contrarium) tñ vtcunque sit substan-
39 tialia tangendo. †Dico quod licet sñia dolo lata sit nulla , non tñ id procedit in arbitramento siue laud.dolo lato quia est aliqđ licet exceptio doli aduersus illud obstet, vt est notabilis,& peregrina gl.in l.venales,C. qñ prou.non est ne.& ibi not.Bal.quod ibidem summe commendat Sal.& voluit Lanfranc. in tract.de arb. in quinta parte in 14.
40 q.nu.30. alios doctores referens. †Et dato quod prædicta minime procederent (cuius contrarium expresse patet) tamen adhuc nõ censetur exclusa nullitas euidens, & quæ ex defectu iurisdictionis proueniret,etiam stãte statuto quod non possit dici de nullitate, secundùm Ang. in d.l. non erit, & Alexan. in consil. cvj. & doct. alios supra allegatos.

Petrus Follerius. V. I. D.

De dilatione.

1 ☞ *Dilatio quomodo,& quando detur.*
2 *Dilatio omnis, est peremptoria, & non datur nisi semel in causa ciuili,nec potest prorogari, sed in causa criminali potest pluribus dari, & nu.4.*
3 *Dilatio defensoria in criminalibus potest dari etiam post conclusum in causa.*
5 *Dilationes plures dari possunt,vbi est iustum impedimentum in prima.*
6 *Dilatio noua datur,quando superuenerunt nouæ probationes, & statur iuramento petentis dilationem, quod sibi de nouo superuenerunt probationes.*
7 *Dilationes nouæ dantur,quando causa examinatur in consistorio principis.*
8 *Litigans quando impeditur facto aduersarij, datur noua dilatio.*
9 *Dilatio noua datur, quando aliquis additur in libello.*
10 *Noua dilatio datur, quando noua actio cumulatur.*
11 *Dilatio noua peti potest,quando in iudicio emergit noua exceptio,vel aliud incidens.*
12 *Dilatio,quæ dari non debet,& datur, vtraque parte præsente,& non contradicente,valet,& de vtriusque voluntate data censetur.*
13 *Dilatione nulla data, valent probationes receptæ.*
14 *Dilatio data absenti, non currit, nisi à die quo fuit intimata.*
15 *Dilatio,quæ datur in causis,quanta esse debeat.*
16 *Dilationem legalem potest iudex breuiare, & prorogare.*
17 *Dilationem breuiorem recipiens, contradicere, & protestari debet,alias sibi præiudicat. sed si protestatur, an possit aliam obtinere.*
18 *Dilatio probatoria semper est cõis vtrique parti,& est continua,& non vtilis,nisi quando feriæ absorberent totam vel maiorem partem.*
19 *Testes an examinari debeant infra terminum datum ad probandum.*
20 *Quid si detur ad probandum habendum.*
21 *Quid in causa repulsæ.*

ERTIUS actus qui solet in hac iij. parte iudici emergere,est †dilatio,seu terminus ad ꝓbãdũ.Nã facta litis ꝯtestatione,&iuro de calumnia si altera partiũ non petit com 1

prom

promissum, vt supra, iudex ꝓcedit ordine successiuo ad dationē termini ꝓbatorij, & qm̄ hāc materiam dilationis plenè tractat Spec. in tit. de dil. per totū, & alij doc. repetentes rub. de dil. ꝓꝑea contentus ero tangere hic duas tm̄ q. facientes ad mām practicæ: vt videamus qualiter se habeant iura municipalia huius regni, ad iura cōia in materia dilationis de reliquis vero remitto me ad dicta ꝑ doct. in locis pallegatis. Et j. q. erit, quot dilationes pōt iudex dare in vna cā. Secunda q. erit, quanta debeat esse dilatio, q̄ datur in
2 causis, & quot die℞. †Venio ad primā q. sup qua dico, quod de iure cōi oīs dilatio probatoria, est perēptoria, & non pōt dari nisi semel, & sic vnica tm̄ dilatio dari debet, adeo quod ēt si non apponatur verbū, perēptorie subintelligit ex iuris dispositione, ita tenet Alex. per illū tex. in l. fi. in j. no. ff. de ferijs, & ibi cōiter doct. & Bar. in l. mancipio℞, ff. de optio. leg. & Bar. in l. cessante, C. quo. & qn̄ iud. & Abb. in c. licet in iiij. no. de ꝓb. Fel. in c. pastoralis col. j. de exc. ꝑ hoc est tex. & ibi Bar. & doct. in l. j. C. de dil. & procedit hoc indistincte in causis pecuniariis, ꝑ dictā l. fi. & nulla sit dñia inter actorem, & reum, quantū ad vnitatē dilationis. Solū in hoc differūt, q̄a iudex pōt dare longiorem dilationē reo, quā actori gl. est singularis in l. sicuti, §. si q̄ratur, ff. si seru. vend. quam gl. ad hoc sequit Alex. in d. l. fi. col. j. & ibi ēt Ias. in vj. col. ver. v. sed in causis criminalibus danť duæ dilationes accusatori, & tres reo. vt d. l. fi. q̄ licet loquatur de causis capitalibus tm̄, tñ de consuetudine extenditur ad oēs causas criminales, vt dñt ibi Bal. Ang. & Pau. de Cast. & Ias. referendo gl. ibi, q̄ illud tenet, de qua mā, vide ibi per doct.
3 †Plus dico, quod in criminalibus ad defensionem rei pñt qñcunque ēt post conclusionem in causa recipi testes, & defensiones ad probandā innocentiā. ita tenet Bar. in l. j. §. fi. ff. de q. & Bar. in l. diui fratres, ff. de pœnis, & Alex. in authen. iubemus circa fi. col. C. de iud. & Bar. in l. ij. §. si publico col. iiij. ff. de adul. & Abb. in c. suborta col. fi. de re iud. & Paul. de Cast. in ꝯs. cccxxv. & Frāc. de Are. i ꝯs. cxliiij. vnde puto, ꝙ nō peccat iudex, si qñcunq; ante sñiam concederet reo in criminalibus dilationē ad se defendēdū.
4 †Et hoc, qđ dicimus de dilatione peremptoria, & vnica in causis ciuilibus, est ꝯforme cū dispositione regię prag. q̄ incipit, post ꝑdictas, q̄ similiter ꝓcedit vnū terminū ad ꝓbandū, & vult, ꝙ nō possit ꝓrogari sine iusta cā, vel absq; cōsensu vtriusq; partis, alias iudex ꝓrogans punit, ad duas vncias. Si ergo non pōt ꝓrogari, multo fortius nō pōt multiplicari q̄a facilius ꝓrogat̃ dilatio, cū sit eadē l. sed si manēte, ff. de prec. quā noua det. facit qđ no. Alex. in l. iiij. in prin. ff. de dam. infec.
5 †Hāc regulā, ꝙ vnica tm̄ dilatio datur, limita nō ꝓcedere, qñ extaret iustū impedimētū in prima dilatione, nā pōt dari secūda l. ofone, ff. de ferijs, & qūo hoc procedat, vide Bar. & Mod. in l. fi. eo. tit. & Bal. in ꝯs. xxxiij. in v.
6 vol. †Secundo limita, nisi elapsa prima dilatione superuenissent litiganti nouæ ꝓbationes, q̄a ad illas producendas pōt dari noua dilatio, ſm Bar. in l. admonēdi col. ij. ff. de iureiur. & Sal. in l. j. C. de dil. & Ias. in d. l. fi. col. viij. ff. de ferijs, & de hoc statur iuro petentis dilationem. s. quod de nouo superuenerunt sibi ꝓbationes, vt hr̃ in c. pastoralis de exc.
7 †Tertio limita, qñ causa examinat̃ in ꝯsistorio Principis, q̄a tūc pñt dari plures dilationes, l. in offerendis, & ibi Bar. in fi. C. de app.
8 quod declara, vt ibi ꝑ eum. †Quarto limita, qñ is, qui habuit dilationem, impediretur facto aduersarij, vt si est datus terminus actori ad ꝓbandum, & reus opponit multas exceptiones, & subterfugia, nam interim non currit dilatio actori, ſm Alex. in cons. lxxij. col. j. in iij. vol. & Ias. plenè in l. si eū, §. qui iniuriarum col. iij. & iiij. ff. si quis cau. Cautela, tñ est, vt actor protestetur, & ita sum soli
9 tus practicare, qñ casus mihi euenit. †Quinto limita, qñ actor adderet aliquid libello, quia ad illud debet noua dilatio dari. ita tenet Ang. in l. j. §. si quis stipulanti, ff. de verb.
10 oblig. †Et idem qñ noua actio cumulatur, vt no. gl. & Bart. in l. edita, C. de eden. & hr̃ ꝑ
11 gl. in c. literæ de dil. †Sexto limita, qñ in iudicio emergit aliqua noua exceptio, vel aliud incidens, quia semper peti potest dilatio noua ad probandum id, quod cōsistit in facto super illo emergenti, vt hr̃ in c. pastoralis de excep. nā ea quæ de nouo emergūt, nouo indigent auxilio, l. de ætate, §. ex cau-
12 sa, ff. de inter. act. †Septimo limita, qñ iudex daret secundam dilationem pñte vtraq; parte, & non contradicente, quia censetur tunc data de voluntate ambarum partium, & valet ita tenet Bal. in d. l. fi. ff. de ferijs. Et ideo semper qñ iudex dat secundam dilationem,

vel

vel eam ꝓrogat, debet altera pars ɔtradicere vel ꝓtestari, alias censet consentire, vt inquit Bar. in l. j. C. rela. quo casu, qñ altera pars cõtradicit, nõ valet ipso iure dilatio, & ꝓbões infra eã receptæ nihil valent, ſm Alex. in d. l. fin. quem cõiter sequunt ibi Alex. & Mod. idem tenet Bald. in cons. 33. col. fin. in v. vol.
13 † sed si ꝓbões recipiũtur in iudicio sine dilatione, valent, ſm Bart. Bald. Alb. & Mod. in d. l. fin. & pſertim Ias. ibi in pen. col. & hr̃ in decis. lv. cons. Neap. Similiter est cautela pro iudice, vt semper in dilationibus faciat scribi in actis, pſentibus ambabus partibus, & non contradicẽtibus, vel nihil dicẽtibus, qa ex non contradictione inducitur consensus in iudicialibus, per ea, q̃ dicit Bar. in d. l. j.
14 C. de rela. † Octauo limita, qñ dilatio est data absenti, qa non currit, nisi à die, quo fuerit absenti intimata, & ille dies, quo intimatur, non imputatur, ita tenet Bar. Alexan. & Mod. in l. Labeo. in fi. ff. de iureiur. & Bal. in l. si ea. col. fi. C. q. acc. nõ poss. & in l. j. in fi. C.
15 de temp. app. † Secũdo principaliter quero, quãta debeat esse dilatio, quã iudex cõcedit ad probandum. Dic, q̃ de iure cõi oĩs dilatio est arbitraria iudici, nã habito respectu ad distantiã loci, ad qualitatẽ personaꝝ, & causę, põt breuiorem, vel longiorẽ dilationem cõcedere. ita tenet Spec. in tit. de cita. §. nũc de tpum. in fi. & §. fi. in fi. vbi plura allegat, & hr̃ in cap. quod ad cõsultationem de re iud. pro
16 hoc est tex. & ibi Bar. in l. j. C. de dila. † Imò ẽt dilationem legalem põt ex cã iudex breuiare, vel ꝓrogare, vt not. Alex. & doct. in l. ij. ff. de re iud. & Abb. in c. cũ sit. de app. Verũ in causis summarijs debẽt dilationes breuiari, ꝓut est possibile, vt hr̃ in cl. sæpe, de verb. sig. Sed hodie in regno est statuta certa dilatio ad ꝓbandũ p regiam prag. q̃ incipit, post pdictas, videlicet dierũ xv. si p partes declaratũ fuerit se hr̃e testes infra xx. milliaria, alias si nihil partes declarẽt de testibus, dilatio est xx. dierum. Et iste ẽst terminus, quẽ iudices appellãt terminum iuris. Et si partes declarauerint se hr̃e testes in remorioribus partibus intra regnũ, iudex põt dare longiorẽ dilationem dũmodo non excedat tres mẽses. Sed si testes sunt extra regnũ, iudex pro motu animi sui põt longiorẽ dilationẽ statuere. Et pdicta dilatio censet data ipso iure, ẽt sine ministerio iudicis, facta litis cõtestatione. Ita hæc oĩa decidũtur in d. pragm. post pdictas. sed dilatio, quę datur ad repulsam, est medietas primæ dilationis in cã principali pstitæ, datur ẽt dilatio ad repulsam repulsæ, & est medietas dilationis datæ ad repulsam, vt hr̃ in alia regia prag. q̃ incipit, cursu dilationũ. Ex causa tñ posset iudex has dilatio-
17 nes breuiare, & ꝓrogare, vt supra dixi. † Sed qñ iudex sine cã daret breuiorẽ dilationem, sit cautus litigãs, vt cõtradicat, & ꝓtestetur, alias si spõte recipit dilationẽ breuiorem, cẽsetur iuri suo renũciare, ſm Abb. in d. c. qđ ad cõsultationem. ꝑ illũ tex. in iij. col. in pe. no. de re iud. Et est vtile contradicere ad hoc pſertim. quia põt postea petere secundã dilationem, q̃ de iure dari debet sine alia cãæ cognitione, qñ prima non fuit integra, qa ista secunda non vr̃ noua dilatio, sed potius reintegratio, & suppletio primæ. ita tenet Inno. in c. vltra tertiã, de test. & Bar. in l. j. in fi. C. de dila. & Ias. in l. fi. col. ix. in princ. ff. de ferijs. Et hãc potes addere ꝑ noua limitatione ad alias fallẽtias, quas posui modo in pcedenti q. videlicet, q̃ qñ prima nõ fuit integra, põt peti secunda dilatio, dũmodo sit ɔtradcm, vt
18 dixi. † Ista aũt dilatio ꝓbatoria, q̃ datur in iudicio, semp est cõis, adeo q̃ si dat vni parti, ꝓdest ẽt, & alij, l. petẽdæ, C. de rẽp. in int. rest. & ibi Bal. & not. Fel. in c. prudentiã, col. j. de mut. pet. & est ritus magnæ curiæ in nu. 210. q. incipit, itẽ seruat ipsa curia declarare &c. in fi. itẽ est continua regulariter, qa in ea currunt ẽt dies feriati, ſm Bal. in l. j. C. de ferijs, & gl. in rubr. & l. j. ff. de diuer. & temp. pscrip. & gl. & Bal. in l. fi. ff. de ferijs. Pro hoc est tex. in l. siue pars, in fi. C. de dil. Quod tñ intellige, nisi feriæ absorberẽt totã dilationẽ, vel maiorem partẽ, qa tũc feriæ nõ cõputãtur in dilatione. Vnde si in sabbato palmarũ daretur dilatio dierũ xv. talis dilatio inciperet post octauã paschæ, qa oẽs illi xv. dies sunt feriati, ſm Bal. in l. si qñ, in iiij. q. C. de testib. & Host. in cap. licet causam. de prob. & Lanfran. in c. qm̃ contra. in vers. dilatio-
19 ne, col. ij. de prob. † Vltimo, super hac mã posset dubitari, an infra terminũ datum ad probandum, debent testes oĩno examinari. Dic q̃ iste terminus datur duplici modo. Qñq; .n. datur ad probandum simpliciter, & qñq; ad ꝓbandum, et ꝓbatum hñdum. Primo casu, qñ datur ad ꝓbandũ, sufficit q̃ testes sint iurati, & citati infra terminũ, nam pñt postea examinari, ẽt lapso termino, et censen

censentur eorum depositiones factæ infra terminū, qa depositio testis retro trahit ad tps iuri, ſm Ludo.ro.in conſ.ccccxliiij.col.ij.& Abb.in c.licet cām,col.vj.de,pbat.& ita quotidie videmus seruari in practica,& sup hoc est ritus magnæ curiæ,in nu.149.qui inquit item,quod in quibuscūque,qui de eqtate cōcedit,quod testes possint p tres dies post terminū iurare,& deinde in antea examinari,& vide aliqd p Bar.in l.mācipiorum, ff.de optio. leg. Secūdo casu.s.qñ datur terminus ad probandū, & pbatum hñdum, & tūc debēt testes ēt examinari infra terminū,alias postea non admittūtur. ita plenè tenet Abb.in d.c. licet cām, col.vj.& vij.& Soc.in ɔſ.xlvij.col.
20 iiij.in iiij.vol.& Bal.in ɔſ.133.in v.vol. †Solet ēt elapso termino ad pbandum concedi terminus ad examinari faciēdum, dūmodo testes sint iurati inf.terminū,alias secus.quo termino elapso vlterius nō admittunt testes, & de hoc est alius ritus magnæ curię,in nu. 166.incipiens,itē si aliq,etc.& alius ritus in nu.282.incipiēs,itē,quod cū dat,etc. & alius ritus in nu.209.incipiēs, itē, seruat ipsa curia raro,etc.& pōt dari dictus terminus,ēt in
21 die fer.vt dr̄ in d.ritu.282. †Sed in termino dato ad repulsam,fallit primū dictum, qa ēt si detur simpliciter, & non dicatur ad probatum hñdum, debent testes examinari infra terminū.ita de hoc est alius ritus magnæ curiæ,in nu.256.q incipit,item,q facta, etc.& hoc pōt fortificari ex his,q̄ d.Abb.in c.licet dilect.in fi.de test.vbi dicit, ꝙ repulsa est odiosa & dilatio ad eā debet dari breuis,& cū maxima cāæ cognitione.Rob.Mar. I.V.D.

De positione, seu articulorum productione.

1 ☞ *Positio,articulus, & capitulum, quid sint, & qualiter inter se differant, numero 2.3 6.*

2 *Capitulum, est nomen generale, & potest positionem & articulum comprehendere.*

3 *Positio, in quo differat à libello.*

4 *Causa ciuilis, in regno ab articulis incipere potest.*

5 *Iudex in causis summarijs vnum & eandem terminum ad ponendum & articulandum dare potest.*

6 *Positionem faciens, censetur fateri,quod ponit. Secus,si interrogat, & nu.12*

7 *Articulans non censetur fateri, quod narrat in articulis.*

8 *Confeßio facta in positionibus, reuocari non potest, nisi de errore doceatur,& quando, & qualiter hoc procedat.*

9 *Positiones faciens, fateri non videtur incipiente negatiua.*

10 *Positiones infra terminum datum ad probandū debent fieri, non autem post.*

11 *Positionibus & articulis post terminum productis, pars respondere non tenetur.*

12 *Positio obscura siue articulus obscurus, declarari possunt post terminum, vsque ad conclusionem in causa.*

13 *Positiones fieri debent positiue,non autem interrogatiue, & quæ sit ratio.*

14 *Verbum,credit, est veritatis expreßiuum in respondente positionibus.*

15 *Aduocatus nec procurator respondenti positionibus adesse non debet, quando illis respondetur.*

16 *Rusticus & idiota respondent positionibus præsente suo, aduocato, vel procuratore.*

17 *Periurus non est principalis, qui deponit falsum cum iuramento, sed solum Deum habet vltorem.*

18 *Iudex potest imponere pœnam litiganti,vt veritatem dicat, & illam exigere.*

19 *Copia articulorum,parti dari debet,non autem interrogatoriorum, nu.21*

20 *Articuli præsentari possunt etiam de quo curia non regitur dummodo non sit dies feriatus, & soli magistro actorum sine iudice præsentari possunt.*

22 *Positionibus respondere nolens, an poßit petere terminum ad deliberandum.*

23 *Clausula, saluo iure impertinentium, quid operetur.*

QVARTVS actus,qui successiue emergit,est positio,siue articulorum productio. Et qm̄ hæc materia positionum, est plenè tacta per Spec.in tit.de positio. ideo non valde me extendo, sed solum productione iuuenum,videbimus istos tres terminos qualiter differant, videlicet, positio,articulus,& capitulum. deinde tangam aliquas additiones circa obseruantiam
1 in regno in actu practico. † Sciendū est igitur,ꝙ isti tres termini ita differunt. Nā positio genetrice ita diffinitur,videlicet,positio est breuis narratio factum continens,ad eli-

ciendam veritatem concepta, ſm Bal. in l. ij. §. quod obſeruari, col. fi. C. de iur. cal. & Spe. in ti. de poſitio. §. j. ſed magis in ſpē ita diffinitur. Poſitio, eſt pars intentionis, cōtinens id, ſuper quo quis petit ab aduerſario rńderi ſm Bal. in l. gñaliter, §. ſed iuro, C. de rebus cred. articulus vero eſt pars intentionis continens id, quod quis probare intendit, puta per teſtes vel ſcripturas, vt not. Bal. in d. §. ſed iuro. & Spec. in tit. de teſte, §. nunc videdum, col. j. verſ. ſciendum eſt igitur, & Card. in cle. ſæpe, §. & quia in iij. nota. & in j. q. de ver. ſig. & no. gl. & doct. plenè, in c. pñtiū, de teſt. lib. vj. vnde in effectu poſitio reſpicit ſolam confeſſionem partis, & fit per verbū ponit, & fit ad effectū vt ponens releuetur ab onere probandi, ſi pars cōfitetur c. ſtatuimus, de confeſ. lib. vj. & Spec. in tit. de poſitio. §. ij. articulus vero fit per verbum, probare intēdit, & reſpicit probationes faciendas per teſtes vel ſcripturas, in caſu, quo poſitiones negantur, vnde ordo eſt, vt prius fiat poſitiones, & ad eas procedēdas det̄ vnus terminus & poſtea detur alius terminus ad ꝑducendum articulos, ſm Card. in d. cle. & quia, in vj. & vij. q. & Bal. in d. §. quod obſeruari circa fi. & ꝓbatur ex his, quæ tradit Spec. in d. §. nunc videndum, col. j. colligitur ēt hæc dña ex verbis Alex. in l. inter ſtipulātem, in princ. ff. de ver. ob. vbi plus dicit, ꝙ poſitio pōt fieri mere negatiua, & tenetur pars illi rńdere, ſed nō articulus fit negatiue, quia eſſet in probabi-
2 lis, niſi coarctaret̄ loco & tpe, ſm eum. † Capitulum aūt, eſt nomen magis gñale, & pōt comprehendere vtrūque. ſ. poſitionem & articulum, vt tenet Bal. in d. §. ſed iuro, vbi dicit ꝙ terminus datus ad capitulādum, cenſetur datus ad ponendum & articulandum, ſed terminus datus ad ponendum, non cenſetur datus ad articulandum, nec ecōtra, & ita vt plurimum in iure, articuli vocantur capitula, vt dicit tex. & Abb. in c. per tuas, col. fi. de teſt.

Et hoc eſt illud vocabulū, quo vtunt̄ cōiter iudices inquirētes in criminalibus, nam ſolent reo dare capitula, ſuper qbus format̄ inqſitio, nam illa capitula ſuccedūt loco poſitionū & articulo℞, ſup quibus curia inquirens, intēdit ꝓbare ſuam intentionē contra reum inqſitum, vel per ꝯfeſſionem, vel ꝑ teſtes, vt hr̄ in c. qualiter & quando, el ij. §. debet, de accuſ. vbi eſt tex. de hoc. † Differt aūt
3 poſitio à libello, quia libellus habet ꝯcluſionem, ſed poſitio non, vñ rńdens libello, cenſetur litem conteſtari, vt dixi ſupra in præcedenti parte, in tractatu de litis ꝯteſtatione, ſed rńdens poſitionibus, nō cenſetur litē cōteſtari, ſm Bal. in d. l. ij. §. quod obſeruari. circa fi. C. de iur. cal. Quod tñ nō procederet in cauſis ſummarijs, in qbus nō reqritur libel-
4 lus. † ſed cū pōt incipere à poſitionib. & articulus, q ſuccedūt loco libelli, vt tenet Old. in conſ. cclxiiij. in prin. Nam tunc rńſio hr̄et vim litis cōteſt. ex idētitatem rōnis, l. à titio, ff. de verb. ob. l. illud, ff. ad l. aquil. † Item in
5 cauſis ſummarijs iudex pōt dare vnum & eūdem terminum ad ponēdum & articulandū, vt inquit Card. in d. l. cle. ſępe, §. quia in octauo no. & vij. q. de ver. ſig. Et hoc ſeruatur cōiter hodie in regno, quia vnus terminus dat̄ ad probandum, & inf. illū terminū fiunt poſitiones & articuli ſine diſtinctione, vt ꝓbat regia prag. q̄ incipit, q nta die, etc. vnde inoleuit cōis practica aduocato℞, qui dñt id articulis, item ponit, & ꝓbare intendit, etc. Nā per hæc verba intentio articulantis eſt, vt ſi ps ꝯfitet̄ id, qđ eſt articulatum, tales articuli ſuccedūt loco poſitionū. Si vero negat, & tūc ſuccedūt loco articulo℞, vt ſup ei poſſint teſtes examinari, vt no. Car. in d. §. & qa, i viij. no. & Spec. in ti. de teſt. §. nūc vidēdum. poſt
6 prin. † Differūt ēt poſitiones ab artic. qa is q ponit, cenſet fateri illud, quod ponit, vt not. Alex. in ꝯſ. lxxj. in iij. vol. in fi, quod nō poteſt talē cōfeſſionē reuocare, niſi doceat de errore, & talis ꝯfeſſio pīudicat ſibi, ſiue poſitio ſit ſcripta, ſiue nō. vt no. Spec. in ti. de poſitio, §. x. col. j. & ij. verſ. qđ ſi actore, & verſi.
7 itē, ſi ponens. † Sed is q articulat, non cenſet fateri id, quod dicit in articulis, no. Abb. i c. cum venerabilis, in fi. de excep. & Io. and. in c. fi. de iureiu. lib. vj. & Ant. de But. & doct. in c. fi. de ꝯfeſſio. & Bar. in d. l. ij. §. quod obſeruari, & Bal. in l. ſicut in fi. C. de rep. her. & A-
8 lex. in ꝯſ. lxx. col. l. pen. ver. ꝑterea, ij. vol. † Illud aūt, quod dixi, cōfeſſionem in poſitione reuocari nō poſſe, ad inſtar cōfeſſionis, quæ inducit ꝑ libellū iuxta, l. cum precum, & ibi Bal. C. de li. cau. intellige ꝓcedere ſanè, poſtq̄ poſitio fuit in iudicio pñtata, & per iudicem approbata & admiſſa, nā tunc fit de actis ſecus ſi ante. q a nondū eſt facta de actis, nec cōcludit pti. vñ tunc poſſet reuocari, ꝑ ea, quæ not. Bald. in l. generaliter, §. ſed iuro, col. j. verſi. not. ſup verbo, etc. C. de reb. cred. & no.

9 in c.cum contingat.de offic.del. †Limita ēt hoc dictum de pfessione non procedere, qñ fieret positio pcedente negatura p modū exceptionis, vt puta, si pars aduersa tale qd posuerit, quod negauit etc. excipiēdo ponit, etc. Nā tunc ponēs non vr fateri, vt est gl. in l. si quidem, in vers. contestatione, C. de excep. & gl. & Bar. in l. non vtique, ff. de excep. & And. de Iser. in c. j. §. insuper, cir. fi. col. de conten. inter do. & fi. de inuest. & Ias. in l. iul. col. viij.
10 ff. de cond. ind. † Quando aūt fieri & pñtari debeant positiones siue articuli, tract. Spe. in ti. de positio. §. iiij. Et br dicas, q debēt fieri infra terminum datum ad probandū, aliàs elapso termino vlterius produci non pñt. vt tenet Spec. in tit. de dila. §. fi. versi. item quid si datus, & Bal. in l. in contractibus, §. illo, C.
11 de nō nu. pec. † Nec tenetur illis post terminum pductis pars rñdere, fm Bal. ibi. & Bal. in addi. Spec. in ti. de dil. vers. lapso termino,
12 & c. el ij. † Quod intelligas, nisi positio esset oscura siue articulus obscurus, qa pōt declarari post terminū vsq; ad cōclusionem in cā, fm Bal. in l. tres denūciationes, in fi. C. qūo & qñ iud. Et de prædictis vide vnum pulchrū
13 consi. Old in consil. ccxliiij. † Debent aūt fieri positiones positiue, nō interrogatiue, alias pars non tenetur illis rñdere, fm Bal. in l. data opera, col. xj. C. q accus. non pos. & Paul. de Cast. & Ias. in l. iudices, C. de iud. & Gem. in c. j. col. pen. de confes. lib. vj. vbi assignatur rō, quia is, qui ponit, fatetur, vt supra dixi, nō is, qui interrogat, fm Bar. in d. §. quod obseruari. Quia.n. ponens vult vt aduersarius respondeat, ad hoc, vt per eius confessionē releuetur ab onere probādi, ita ēt æquum est, vt ipse ponens per suam confessione releuet aduersarium ab onere probādi ad hoc ne iu
14 dicium claudicet. † Responsio aūt positionibus pōt fieri per verbum, credit, vt dr in d. pragmat. v. die. Quod verbum, est veritatis expressiuum in principali rñdente, fm Bald. in l. j. in fi. C. de fal. cau. adiec. lega. & Spec. in titu. de positio. §. vj. vers. hoc tñ de quo vide Gem. in c. j. col. iij. de confes. lib. vj. Nam ita præiudicat confessio facta per verbū, credit, sicut de veritate, vt tenet Pet. Phil. Cornel. in
15 consi. clxxxvj col. j. in iij. vol. † Et debet fieri responsio in secreto, sine pñtia aduocati vel procuratoris, & sine eorum consilio, vt est ritus magnæ curię, in nu. 273. incipiens, item,
16 quod quandocunque. † Quod tñ singulariter limita non procedere in rustico vel idiota, quia quando examinatur vt principalis, pōt in suo examine interesse eius aduocatus vel procurator, ad hoc ne pp eius simplicitatem decipiatur in rñdendo. ita tenet Host. in c. dilecti. de iud. quē refert & seqtur Soc. ī
17 rep. l. j. col. iiij. ff. de vulg. & pup. † Itē, si principalis examinatus cū iuro deponat falsum, non punitur de periurio, sed solum Deū hēt vltorem. ita dicit dictus ritus 273. & in isto casu pōt verificari dispō. l. ij. C. de reb. cred.
18 † Posset tñ iudex facere præceptum principali volenti se examinare, vt verū dicat sub certa pœna, quo casu auctoritate pcepti posset illum punire, si falsum dicit, fm Bar. in l.
19 ius alimētorū, ff. vbi pup. edu. debeat. † An aūt debeat dari copia articulorū parti? Dic quod sic, tam de iure cōi, quam per d. l. regiā prag. v. die, vt not. Abb. in c. per tuas, col. fin. de test. & Bal. in l. ij. C. vt lit. pen. Verū debet prius pars petens copiam, examinari & rñdere, & postea hre copiam, fm Bal. & ibi proba
20 tur in d. prag. v. die, vbi plus dr. † quod si is, qui habuit copiam, vult nouos articulos pducere, potest illos presentare infra tres dies à die acceptæ copiæ. item pñt præsentari articuli ēt in die quo curia non regitur, dūmodo non sit dies feriatus, sufficit, q soli actorū magistro psentetur sine pñtia iudicis, vt est ritus magnæ curiæ in nu. 203. qui incipit, itē
21 seruat ipsa curia, qđ dato, etc. † Copia aūt iterrogatoriorū non datur, fm Abb. in d. cap. per tuas, & Alexan. in l. ij. C. de eden. Et hoc
22 ideo, ne instruanī testes ad falsum. † An aūt volens respōdere positionibus, possit petere terminum ad deliberandū, vt quia nō bñ recordatur? Spec. in ti. de positio. §. vi. vers. qd si interrogatus. tenet, q sic, qñ vult respondere de veritate. verū, quia hodie in regno per d. prag. v. die. est permissum rñdere per verbum, credit, puto, q non debet dari terminus ad deliberandum, vt d. Spec. ibidē. Et hoc sentit pprie dicta prag. dū dicit, q partes debēt respondere vicissim, & sine tpis interuallo.
23 † Quid aūt operetur illa clausula, quando iudex admittit articulos, saluo iure impertinentiū, & nō admittendorū? Dic q si futurū apparet, q non admitti, hñt pro non admissis, & reijciuntur ēt depositiones testiū receptæ sup illis. ita tenēt Io. and. & Io. de Imol. & cōiter doct. in c. cum contingat. de offi. de leg. Reliqua in hac materia positionū dic, vt

per Spec. in d. tit. depositio. & p Bar. Bal. Frã. de Are. & doct. in l. ij. §. quod obseruari. C. de iur. cal. & p Bar. Alex. & doc. in l. si duo. §. idẽ iulianus, ff. de iureiu. Sequitur q ntus actus. s. confessio. Rob. Mar. V. I. D.

De confessione.

1 ☞ *Confeßio, inter genera probationum numeratur.*

2 *Confeßio extraiudicialis parte absente, semiplenè probat, sed parte præsente, plenè, & numero 12*

3 *Confeßio extraiudicialibus in criminalibus facit indicium ad torturam.*

4 *Confeßio per verba dispositiua vel enunciatiua, non probat nisi iurata.*

5 *Confeßio probata per testes contra instrumentum in scriptis non nocet.*

6 *Confeßio sine causa non plenè probat, nisi fiat ad liberandum.*

7 *Confeßio prælati, non nocet ecclesiæ, nisi aliter veritas probetur.*

8 *Confeßio inter personas prohibitas, est suspecta, & non probat.*

9 *Confeßio ex causa mutui, non probat infra biennium.*

10 *Confeßio facta calore iracundiæ, non nocet, nisi detur perseuerantia.*

11 *Testi dicenti se falsum testimoniũ dixisse, non creditur ad infringendum eius depositionem.*

13 *Confeßio parte absente, probata per vnum testem, nullam facit probationem.*

14 *Confeßio probari debet per duos testes, de eadẽ confeßione deponentes.*

15 *Confeßio extraiudicialis geminata, plenè ꝓbat.*

16 *Confeßio extraiudicialis parte absente facta ad exonerationem conscientiæ, facit plenam probationem.*

17 *Confeßio extraiudicialis emanans super eo, quod dependet ex mera voluntate confitentis, valet.*

18 *Confeßio absente parte acceptata per aliquam nomine absentis plene probat.*

19 *Confeßio parte absente facta, valet de iure canonico.*

20 *Confeßio facta in apocha, parte absente, valet.*

21 *Confeßio iudicialis habet vim sententiæ, & superat omne genus probationis, infringitq; omnes probationes factas per testes vel instrumenta, in fauorem confitentis, nec reducitur ad concordiam cum dictis testium.*

22 *Confeßio iudicialis, tollit omnem præsumptionẽ iuris, & de iure.*

23 *Confeßio post conclusionem in causa plenè ꝓbat.*

24 *Confeßio facta in processu inualido, sufficiens est ad condemnandum.*

25 *Confeßio se referens ad instrumentum inualidum, an probet.*

26 *Confessus in ciuili, habetur pro condemnato, secus in criminali.*

27 *Confeßio qualificata an & quando poßit pro parte acceptari, & pro parte repudiari.*

28 *Debitor, qui non potest probare solutionem mutui in secreto soluti, qualiter respondere debeat positionibus, in quibus creditor intendit velle mutuum sibi restitui.*

29 *Confitens occidisse ad sui defensionem eam non probando, non punitur, vt homicida, sed mitius punitur.*

30 *Confeßio vt iudicialis dicatur, an necessario coram iudice pro tribunali sedẽte fieri debeat.*

31 *Confeßio coram arbitrio vel arbitratore recepta, an dicatur iudicialis vel extraiudicialis, & an coram iudice fidem faciat & qualiter.*

32 *Confeßio dubia, interpretatur in fauorem confitentis.*

QVINTVS actus successiue emergens in hac secũda parte
1 iudicij, est † confessio: nam dato termino ad probandũ, & pśentatis articulis siue positionibus, proceditur ad examinationem principalis: qui non solet quãdoque confiteri: & sua cõfessio releuat partem ab onere probandi. Et qm̃ vario modo producuntur confessiones in iudicijs, quia numeratur cõfessio inter genera probandũ: vt not. glo. in l. j. C. de eden. ideo videamus breuiter aliqua de eius materia. Vnde est sciendum, ꝙ confessio alia dicitur iudicialis: alia extraiudicialis. Confessio iudicialis dicitur quæ fit in iudicio extra iudicialis.
2 quæ fit extra iudicium. † Videamus primo extraiudiciali, quæ non fit in iudicio, nec coram iudice. Et si quæris quem effectum habet, si producitur in iudicio in vim probationis. Dic ꝙ in ciuilibus, si fit parte præsente probata per duos testes, facit plenam probationem, & præiudicat etiam heredi confitẽtis, ſm Bal. in l. j. col. fi. vers. de vno q̃ro, etc. C. ex delic. defun. & Soc. in cons. ccxxviij. col. j. in ij. vol. & Ioan. And. in rub. extra de probat.

bat.& Alex.in ɔſ.xix.col.j. in iiij. vol. Et licet Alex.in ɔſ.xx.col.j.in iiij. vol. teneat, ꝙ vltra pñtiam partis requiratur ēt acceptatio tñ cõiter tenetur contrarium.ſ.ꝙ non requritur acceptatio, quia ex quo confeſſio tēdit in fauorem pñtis, præſumitur acceptatio ex eius patre, l.qui patitur, ff. mand. & per ea, q̃ plenè tradũt Bar. & mod.in l.q̃ dotis, ff.ſol. matri. ita in ſpē tenet Alex. ſibi in ꝯtrarius in l.iij.C.de rep.her.& ad ꝑdicta eſt tex.in l. Publ.§.fi.ff.depoſiti. Si vero ɔfeſſio extraiudicialis fiat ꝑte abſente, tunc ꝓbata ꝑ duos teſtes facit ſolā p̃ſumptionem .i. ſemiplenā ꝓbationē, ſm gl.& Abb.in c.fi.col.v.de ſucceſ.ab int.& Alex.in conſ.xxiiij.col. pen. in prin.in ij.vol.& ɔſ.xxxvj.col.ij.in fi.in v.vol. & hr̄ per Matth.de Affl.in deciſ.xij.& deciſ. cccxxxvij.& dec.ccclxxxv.ɔſ. Neap. & Alex. in ɔſ.clij.col.fi.in v.vol. & Pet.Phil.Cor. in
3 ɔſ.cxiij.in litera s,in j.vol.† Sed in criminalibus talis confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturam, ſm gl.& Bar.in l.cap.v.ff. de adul.& Lud.Rom. in ɔſ. clxxvij.col.ij. & Bar.in l.q͞m,ff.de his qui no.inf.& Bal. in l. ictus fuſtiũ,eo.tit. & Alex.in l.magiſtratib. ff.de iur. omn. iud. Quod tñ limita, multis modis,quos plene tradit Fel.in c.olim de reſcrip.& in c.at ſi clerici,col.vj.de iud.vbi cumulat multos caſus,in q̃bus confeſſio extra iudiciũ plene probat,ēt in criminalibus . Et illud q̄ dixi in criminalibus, intellige ſiue parte pñte,ſiue abſente: vt d.l.capite v.& tenet Pet.Phil.Cor.in ɔſ. cclx. ĩ litera d.in iij.
4 vol. † Super prædictis ergo firmo duas concluſiones. Prima eſt, ꝙ cõfeſſio extraiudicialis parte pñte, plene probat, vt ſupra,quam limita ꝓcedere, qñ fit per verba diſpoſitiua ſecus,ſi ꝑ verba enunciatiua,q̃a tunc non ꝓbat ꝑ tex.in c.fi.& ibi Abb.&doct.de ſucceſ. ab ineſt.& hr̄ in deciſ.cv.ɔſ. Neap. niſi eſſet cõfeſſio iurata,vt eſt alia deciſ. clxiiij. conſ.
5 Neap.† Secundo limita, qñ teſtes producerētur ad ꝓbandam confeſſionem ɔtra inſtr̃m celebratum in ſcriptis continens debitum : q̃a tunc non oĩs probatio cõfeſſionis parte pñte,facit plenam ꝓbationem: ſed eſt neceſſe,ꝙ probetur per quinq; teſtes rogatos iuxta formam,l.teſtiũ,C. de teſt. cum auth. ibi poſita,& eſt gl.in c.teſtes in gl. magna in fi. iij.q.viij.& hr̄ in d.deciſ.cv.conſil. Neap. in
6 fi.† Tertio limita, qñ confeſſio fuit facta cũ cauſa,puta cõfiteor me debere ex cauſa mutui,alias nõ nocet,licet ꝓbeт̄ gl.eſt in d.c teſtes in gl.magna,circa fi.iij.q.ix. & eſt tex.& ibi Alex.in l.cum de indebito,§.fi.ff.de ꝓb. intellige tñ,ꝙ non nocet quo ad plenam ꝓbationem,ſed facit ſemiplenam, & cauſa debent tunc ſaltē allegari per eum q̄ innititur confeſſioni, ſm Alex.in conſil.iiij.col. pen. & cõſ.dccexxxv.col.fi.in j.vol.& Spec. in tit. de confeſſ.§.nũc videndum,col.iij.verſ.ſed q̃ eſt rõ,& verſ.ſeq. & Io. de Imo.in c. ſi caut. de fide inſtr.vbi vide plenè ꝑ Fel. itē intellige,qñ confeſſio fieret ad obligandũ,ſecus ſi ad deliberandũ , vt ſi dico confiteor te mihi nõ teneri,q̃a plene ꝓbat liberationem, tex. eſt,& ibi cõiter doct.maxime Iaſ.in l.tale pa
7 ctum in prin.ff.de pactis.† Quarto limita,in confeſſione p̄lati,quę non p̄iudicat eccleſię, niſi aliter ꝓbetur veritas,vt hr̄ in dec.clxviij. concil.Neap.de qua materia,vide plenè per
8 Fel.in c.edoceri de reſc.† Quinto limita,qñ talis cõfeſſio fieret inter ꝑſonas prohibitas & ſuſpectas : q̃a non probat.vnde non creditur p̄lato dicenti ſe donare ſeruitoribus ꝑꝑ merita,& ſeruitia,quæ ab eis recepit,niſi aliter ꝓbentur,vt not.Ioan.And. in add.Spec. in tit.de rebus eccl.non alien. ſuper rubr. & Bal.in l.iubemus col.iij.ver.deinde vide &c. C.de ſacroſan.eccleſijs. Et ſimiliter,qñ maritus donaret vxori,vel pater filio,ꝑꝑ merita,& idē in ſimilibus caſibus , q̄ ſunt in iure innumerabiles,de quibus hr̄ per Bar.& doct. in l.poſt contractum,ff.de don.& in l.per diuerſas,C. mand. & in l. ſi donatione,C. de collat.& in l.j.§.nec caſtrēſe,ff.bon.& Ang. in cõſ.v.col.fi.& plene Matt.de Affl.in cõſt. diuæ memoriæ col.xxv.ꝓ hoc eſt tex.in l.q
9 teſt͞m,ff.de prob. † Sexto limita,in confeſſione ex cauſa mutui,q̃a nõ probat infra bienniũ, niſi aliter ꝓbetur vera numeratio in toto tit.C.de nõ nu.pe.ꝙ inſt.de lite. oblig.ꝑ
10 totũ. † Septimo limita,niſi cõfeſſio eſſet facta calore iracũdiæ,q̃a nõ nocet, niſi det̄ ꝑſeuerātia gl.eſt in verſ.admonita in fi.& ibi
11 Abb.in c.ex lr̄is de diuor. † Octauo limita, non ꝓcedere in diſpoſitione teſtis, dicentis extra iudicium eſt falſum depoſuiſſe in iudicio,q̃a non per hoc tollit̄ eius depoſitio , & idē in iudice dicente ſe venalem ſñiam tuliſſe,& ſubductũ, ſm Ang.in conſ.cccviij.verſ.
12 deſcendo ad tertium co℞. † Secunda concluſio eſt , ꝙ confeſſio facta parte abſente, probat tm̄ ſemiplene , qđ intellige,ēt ſi fiat

ad liberãdum, ẽm Paul. de Cast. in ꝯſ. lxxix.
13 in ij. vol. †Limita primo, dummodo talis ꝯfeſſio probetur ad minus ꝑ duos testes, nã ſi probatur ꝑ duos teſtes nam ſi ꝓbatur per vnum teſtem, nullam facit ꝓbationem, nec plenam nec ſemiplenam, nec ẽt indicium ẽm Alex. in ꝯſ. cxxxij. col. penul. verſ. non obſtat
14 ẽt, &c. in v. vol. †Secundo limita, dummodo duo teſtes deponam indiuiduo de eadem cõfeſſione, ſecus ſi vnus teſtis dicit de vna ꝯfeſſione facta vno die, & alius de alia, quia ẽt ſi mille eſſent teſtes non ꝓbant, ẽt ſemiplene ex quo ſunt ſingulares, & non iunguntur, ẽm Alex. in ꝯſ. xxxvj. col. ij. & ꝯſ. xxxix. in v.
15 vol. †Tertio limita, niſi iſta ꝯfeſſio extraiudicialis eſſet geminata, qa tunc ęquiparatᷣ iudiciali ꝯfeſſioni, vt plene ꝓbatᷣ, ẽm Bar. in l. cum ſcimus, C. de agri. & cenſi. lib. xj. & Lud. Rom. in ꝯſ. ccxc. col. ij. & Paul. de Caſt. in l. Publ. §. fi. ff. dep. & Iaſ. in §. in ꝑſonam col. ix. inſt. de act. vbi plura cumulat de materia geminationis, & Fel. in c. olim de reſcr. & in c. ſi cautio. de fi inſtr. & ibi ẽt Abb. in fi. & hr̃
16 in dec. cccxxxvj. ꝯſ. Neap. †Quarto limita, qñ talis confeſſio fieret ad exonerationem ꝯſciæ, vt ſi quis parte abſente bonam fidem agnoſcẽs, & ꝓ ſuæ ꝯſciæ ex oneratione, fatetur ſe extorſiſſe vſuras, vel hr̃e tale depoſitũ, vel ſimile, nam iſta ꝯfeſſio plenè ꝓbat, ẽm Bal. in l. gñaliter in x. q. C. de nõ num. pec. & Petr. Philip. Cor. in ꝯſ. ccxj. col. ij. in iij. vol. & hr̃ in deciſ. clxiiij. in fi. ꝯſ. Neap. Pro hoc ſolet allegari gl. in c. quotiens cordis j. q. vj.
17 †Quinto limita, qñ confeſſio emanat ſuꝑ eo quod dependet ex mera volũtate ꝯfitẽtis, vt eſt aditio hereditatis vel ratihabitio, vel aliud ſimile, qa tunc plenè ꝓbat, ẽt abſente parte ẽm Bar. in l certum, §. ſi qs abſente, ff. de confeſ. Pro hoc eſt gl. in l. Pomp. la. j. ff. de neg. geſt. & Bald. in d. l. generaliter in xj. q.
18 †Sexto limita, niſi talis ꝯfeſſio eſſet accepta ta ꝑ aliquem noĩe abſentis, qa plenè ꝓbat, vt no. gl. & Paul. de Caſt. in l. tale pactum in prin. ff. de pact. ꝓ hoc eſt gl. in verſ. legatum, & ibi ꝑ doct. in l. hmõi in princ. ff. de leg. j.
19 †Septimo limita, non ꝓcedere, de æquitate canonica, ẽm quam plenè ꝓbat talis confeſſio pte abſente ita tenet Franc. de Are. in ꝯſ. lx. & ꝯſ. lxiiij. col. ij. & preſertim, qñ extaret iurm̃, & no. Pet. Phil. Cor. in ꝯſ. cxiij. col iij. in j. vol. & hr̃ in d. deciſ. clxiiij. ꝯſ. Neap. in fi. de qua materia vide Mod. maxime Iaſ. in d. l. tale pactum in prin. ff. de pac. & Moder. in d. c. ſi caut. quia multi in hoc tenent contrarium, non facientes dr̃iam inter ius canoni
20 cum, & ciuile, quantum ad hoc. †Octauo limita, niſi confeſſio eſſet facta in apocha, pte abſente, quia qñcunque illa apocha ꝑ venit ad creditorem, plenè ꝓbat illa confeſſio legitime ꝓbata, ẽm Bal. in ꝯſ. ccclxxx. in v. vol. de quo vide in d. l. tale pactum in prin. plures alias limitationes, & dicta ad hanc materiam cõfeſſionis extraiudicialis, vide ꝑ Fel. in d. c. ſi caut. de fide inſtrũ, & in d. cap. olim
21 de reſcr. †Venio nũc ad ẽm membrum principale, videlicet de confeſſione iudiciali. q̃ fit in iudicio, quæ fit in iudicio, quę eſt tantę efficaciæ, ꝙ habet vim ſnię, & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo ꝙ non eſpectat aliud, niſi pceptum de ſoluendo, l. vnica, C. de cõfeſ. nam nulla eſt maior ꝓbatio, quam ꝓprij oris cõfeſſio, & dr̃ pleniſſima ꝓbatio, vt not. Petr. Phil. Corn. in ꝯſ. cclxj. col. ij. in iiij. vol. Item facit in rem notoriã, vt dicit idẽ Pet. Philip. Cor. in ꝯſ. xliiij. vol. & in ꝯſ. ccxxiiij. in litera c, in eod. vol. vbi dicit ꝙ ſuperat oẽ genus ꝓbationis, in tm̃, ꝙ confeſſio infringit oẽs ꝓbationes factas ꝑ teſtes vel inſtrã in fauorem confitentis contrarium, & nunq̃ reducunt ad concordiam teſtium dicta, cum confeſſione producentis ita pulchre tenet. Lud.
22 Rom. in ꝯſ. cccxcj. in fi †Item, confeſſio tollit preſumptionem, iuris, & de iure licet alia ꝓbatio non admittatᷣ, vt no. gl. Bar. Bald. & doct. in auth. ſed iam neceſſe, C. de donante nup. & Petr. Phil. Cor. in ꝯſ. xxxix. col. fi. in litera g, in iiij. vol. & ꝯſ. ccxxv. in litera c, in iij. vol. & Alex. in l. non eſt veriſimile, ff. q̃ metus cauſa, & ibi ẽt Bart. & Fel. in c. iiij. col. ij.
23 de præſ. †Item licet poſt concluſum in cauſa, non admittatur alia ꝓbatio, tñ admittitᷣ ꝓbatio ꝑ confeſſionem, ẽm Bald. in rub. C. de ꝓb. col. iiij. verſ. ego aliter ꝓbo &c. quod tñ intelligit ibi Paul. de Caſt. qñ confeſſio ſponte fieret non ꝙ inuitus poſſit quis compelli ad confitendum, & Ant. de But. in cap. licet cauſam de ꝓb. vbi idem dicit poſt terminum ad ꝓbandum, & ꝓbatum hñdum, ꝓut eſt gl. in c. j. de confeſ. lib. vj. Idem poſt publicationem ꝓceſſus, ẽm Card. in Clem. prima xciij. q. de cauſa, poſſeſ. & ꝓprie, & Bal. in authen. ſed nouo iure, C. ſi certum peta.
24 †Item, eſt tantæ potentiæ iſta confeſſio iudicialis, quod ẽt ſi fiat in ꝓceſſu inualido, poteſt

potest ex ea ferri snia, non obstante inepto ꝓcessus, ſm Bar. in l. si confessus, ff. de cust. reo. & dic, vt ibi ꝑ eum, & Flor. in l. ꝓinde, §. notandum, ff. ad l. Aquil. & Alex. in consil. xxxiiij. col. ij. in iij. vol. & Bal. In l. ictus fustium, ff. de his qui not. infam. & hr̃ in decis.
25 ccclxxiiij. circa fi. ꝯs. Neap. † Quid aũt si confessio se referat ad instr̃m inualidum, an ꝓ-
26 bet? vide Lud. Rom. in ꝯs. ccxciiij. † Item in ciuili confessus hr̃ ꝓ condemnato, vnde nõ requirit alia snia, vt supra dixi, ꝑ l. primam, C. de ꝯfes. sed in criminali, est secus, qa non hr̃ ꝓ condemnato, vnde requirit sententia, vt d. l. si confessus, & ibi Bar. ff. de cust. reo. & not. Pet. Phil. Corn. in cons. lv. col. ij. in iiij. vol. & in cons. clx. in litera d, in iiij. volum.
27 † Super hac materia confessionis, est sciendum, quod qñque fit simpliciter, & qñque qualificate. simpliciter fit confessio, qñ reus confitet debitum, vel crimen pure ac sine aliqua qualitate, tunc .n. est fundata intentio actoris, vt dixi, sed qñ adijcit aliqua qualitas tunc dr̃ qualificata, & tunc stat dubium, an possit acceptari ꝑ pte, & ꝑ parte repudiari. Super qua conclusione adhibet talis distõ, videlicet, aut ꝯtra qualitatem annexam confessioni, est aliqua præsumptio iuris, & tunc potest acceptari ꝑ pte, vt si reus confitet se occidisse ad sui defensionem, dixisse, verba opprobriosa, non aio iniurandi: nam stat suæ confessioni contra se, & non credit sibi quo ad illã qualitatem nisi illa qualitas ꝓbet, & est rõ: quia contra illam qualitatem vrget p̃sumptio iuris, quæ est, vt quilibet occidens, vel dicens verba iniuriosa, censeatur hre animum offendendi, nisi contrariũ ꝓbetur, l. j. C. de sicar. & l. si non conuicij, C. de iniu. & tunc fit distõ, an sit vnum capitulum in confessione, vel plura. Ita hæc oia declarat Abb. in c. bonæ, el. ij. pen. col. de post. pl. & Pet. Phil. Cor. in ꝯs. xciiij. col. ij. & iij. maxime in litera i, in iij. vol. At contra illã qualitatem nulla est p̃sumptio iuris, & tunc aut confessio qualificata continet vnum capitulum, & debet tota acceptari, vel tota repudiari, & non potest diuidi, vt si reus confitet se ꝓmisisse sub ꝯdõne, vel si dicat, verũ est ꝙ recepi à te centum, quę mihi debebas ex causa mutui, istud est vnicum capitulum, & ꝯfessio in isto casu non p̃iudicat cõfitenti, ſm Abb. in d. c. bonæ, col. pen. & Bar. in l. Aurelianus, §. idem quæsijt. ff. de liber. leg. Aut continet plura capitula, vt si dicit, verũ est, ꝙ mutuasti mihi centum, sed fecisti mihi pactum, de nõ petendo, & tunc põt acceptari ꝑ pte, & tenetur reus ꝓbare pactum de nõ petendo, alias condemnatur, ſm Abb. in d. c. bonæ: & Bar. in d. §. idem quæsijt. & p̃dictis adde And. de Iser. in ꝯst. terminum vitæ in fi. & in c. j. §. si vero violator, col. ij. vers. ꝓbare de pace ten.
28 † Vnde sup hoc nota bonam cautelam, qñ creditor mutuauit tibi pecuniam quam tu in secreto restituisti: nam si facit positionẽ ꝙ mutuauit, & tu rñdes verũ esse, sed sibi restituisti, quam restitutionem ꝓbare non potes certe iudex te condẽnaret. Vnde cautela est, quod rñdeas, nihil mutuasti, ꝑꝑ quod sim tibi obligatus, & sic non eris ꝑiurus, nec incides in laqueum, quia solutio nec debiti fuit sublata obligatio, ita no. tenet Frãc. de Aret.
29 in l. j. col. ij. in fi. ff. si certum petat. † Vnum tñ tene menti, pro declaratione eorũ, quæ supra dixi, nam licet, q. confitet occidisse ad sui defensionem, veniat condemnandus, nisi ꝓbet defensionem, vt supra dixi tñ ex tali confessione non potest condemnari, vt homicida ad pœnam mortis naturalis, sed mitius, puta pœne relegationis, & hoc ꝑꝑ illam qualitatem ita tenet Abb. in c. auditis col. penult. ibi ẽt Fel. de rescr. & Alex. in l. non solum, §. sciendum in lect. ff. de op. no. nun. & Soc. in rep. l. primæ, ff. de vul. & pupil. in xj. col. qđ nota ꝓ limitatione ꝯst. terminum vitæ quæ
30 vult vt occidens dubitatur. † Sed posset dubitari, quõ cognoscitur confessio iudicialis, an sit necesse, quod fiat coram iudice, ꝑ tribunali sedente, magis cõis opin. ꝑ sic, in causis requirentibus plenam causæ cognitionem, vt no. Ioan. And. in add. Spec. in tit. de positio. §. ij. & Abb. in c. at si clerici col. ij. & ibi etiã Fel. de iud. & Abb. in c. fi. de confes. & gl. & Bar. in l. cum scimus, C. de agr. & cen. li. xj. vbi dr̃, ꝙ si fieret coram notario, non diceretur cõfessio iudicialis, de quo dicto vide gl. & Bal. in l. iubemus, & in l. interrogatam, C. de lib. cau. & Fel. in c. qm̃ contra falsam, col. xxv. de ꝓb. & Cald. in consil. ij. in tit. de off. ord. & Bar. in l. iiij. §. hoc aũt in vj. & vij. oppo. ff. de damn. infec. & Alex. in l. si confessus, ff. de cust. reo. & habetur in decis. ccxlv. cõs. Neap. in iij. col. vbi dicitur, ꝙ notarius, non potest recipere confessionem, nisi præsente iudice, vel committente: alias confessio nõ
31 præiudicat. † Quid autem, si confessio fiat

corã arbitro,an dicatur iudicialis vel extraiudicialis,dic ꝙ in arbitratore nõ eſt dubiũ, & oẽs tenent cõiter,ꝙ ſit extraiudicialis,ſm Alex.in conſ.xiij.col.iij.& cõſ.xcvj. col.iiij. verſ.ſi ergo &c. in j.vol. & Lud.Rom. in ꝯſ. cccxlvj.col.ij.&hr̃ in deciſ.clxxviij.ꝯſ.Neap. in vj.dubio.ſed in arbitro, eſt varietas inter doct.nam Ioan.de Imo.in c.pſenti,de teſtib. tenet ꝙ valet vt iudicialis, ſed Cyn. in l.j.C. de confeſ.tenet ꝙ valet,vt extraiudicialis,& illud quod dr̃ in l.penul.in fi.C.de arb. ꝙ cõfeſſio recepta coram arbitro,facit fidem corã iudice, intelligitur ſm eum , vt confeſſio extraiudicialis:vt dr̃ in dicta deciſ.clxxviij in vij.dubio,& vr̃ eſſe de mente Bal.in l.pen.in fi.licet loquatur ſolũ,quo ad vnum effectũ.ſ. infamię,ſed Bar.in l.j.in fi.de ꝯfeſſ. tenet,ꝙ valet vt iudicialis,& hanc opin.Bar. puto veriorẽ in caſu, in quo ponimus arbitrum ꝓceſſiſſe iuris ordine ſeruato ad inſtar iudicis & ita confeſſionẽ recepiſſe:cũ arbitraria ſint redacta ad inſtar iudicioꝝ,l.j.& ibi Bar.ff.de arb.de qua mã,vide Alex.in ꝯſ.xix.col.iij.in
32 iiij.vol.& Fel.in d.c. pñtia. †Vltimo ſuper hac mã eſt ſciendum,ꝙ confeſſio dubia ſemper interpretatur in fauorem confitentis ita tenet Phil.Dec.in ꝯſ.clxxxix.col.in fi. quod nota,quia in alijs actibus, & probationibus dicimus contrarium.ſ.quod probatio dubia interpretatur contra producentẽ c.in pñtia, de ꝓb.& hr̃ in l.veteribus,ff.de pact.tñ recte intuendo idem dicimus in confeſſione,quia confeſſio producitur ꝑ partem aduerſam in ſui fauorem , vnde interpretatur contra eã : ex quo interpretatur in fauorem confitentis .ſ.aduerſarij. Reliqua de materia confeſſionis,dic vt per Spec.in tit.de confeſ.per totũ: & per Lanfr. in c. quoniam contra in verſ. confeſſiones,de prob.& Bar.Bal. & doct.in l.vnica,C.de confeſ.& Can.in c.fi.& per totum,eod. tit. Rob. Marant. V. I. D.

De teſtium productione.

1 *Teſtium examinationes,quo ordine ſiant: & quid ſeruetur in regno.*

2 *Teſtium depoſitio non valet , parte non citata, nec præſente iuramento.*

3 *Teſtium rubrica , quid continere debeat.*

4 *Teſtes examinari poſſunt die feriata dummodo iurent in die iuridica.& nu.7.*

5 *Teſtes vltra ſeptem examinari non poſſunt ſuper vnoquoque articulo.*

6 *Teſtes in loco iudicij examinari debent: niſi ſint perſonæ egregiæ,mulieres,infirmi, vel alio modo impediti.*

8 *Teſtes citati infra terminum,iurare poſſunt infra tres dies poſt terminus.*

9 *Teſtis deponens ſine bona cauſa ſcientiæ , ſi fuit interrogatus, non probat.*

10 *Ratio teſtis ſaluat,& deſtruit eius dictum.*

11 *Ratio teſtis à dicto diuerſa eſſe debet : alias non probat.*

12 *Teſtis non aſsignans cauſam ſciẽtiæ : ẽt non interrogatus, in cauſis criminalibus nõ probat.*

13 *Teſtis etiam non interrogatur cauſam ſcientiæ reddere debet in his, quæ iudicio intellectus percipiuntur : alias non probat.*

14 *Iuramentum ſuppletorium non defertur ex vno teſte non ſignante cauſam ſcientiæ : licet non ſit interrogatus.*

15 *Teſtis aſsignans cauſam remotam à ſenſu proprio,non probat.*

16 *Teſtis de credulitate, probat contra producẽtẽ.*

17 *Teſtis depoſitio per verbum,videtur,non valet.*

18 *Teſtis de auditu , non probat, niſi in factis antiquis.*

19 *Teſtis depoſitio non iurata, non probat.*

20 *Teſtis iurare debet dicere veritatem pro vtraque parte.*

21 *Teſtis deponens falſum,non iuratus,punitur extraordinaria pœna.*

22 *Teſtes produci poſſunt vſque ad publicationem in cauſa,& non vltra : niſi ſuper nouis articulis dependentibus à veteribus.*

23 *Liber mercatoris an probet,& nu. 24. 25. 26. 27. 28. 29.*

24 *Liber mercatoris, in quo ſcriptum eſt qualiter eſt debitor pro reſtorationum,an probet.*

30 *Liber pro ſcribente in ſui fauorem , an probet, & nu. 31. 32. 33. 34.*

35 *Liber mercatoris de publico pro tertio contra tertium, an probet.*

36 *Liber gabellariorum , an probet.*

37 *Liber mercatoris, an de conſuetudine plene probet.*

38 *Liber ſuſpectus,vel reprobatus in vno probet in alijs.*

39 *Liber un edendus ſit parti petenti.*

40 *Et an debeat ædi totus liber.*

41 *Aedi an debeat tagliola,ſeu tacca.*

42 *Aedi an debeat liber factoris.*

43 *Et quid de libro gabellarij.*

44 *Liber ſpeciariorum continens quod facto calculo*

Sextus actus, q emergit i iudicio successiue, est testiū: ꝓductio nā dato termino ad ꝓbādū, & ꝑsentatis articulis, siue positionib⁹, & habita rñsione ptis, q̄ negauit positiones, necesse est, ꝓbare id, ꝙ in articulis ꝯtinetur. Et qa potissimus ꝓbādi modus est ꝑ testes, ideo solēt ꝓduci. Quę materia testiū est toties vētilata ꝑ quā plures tractat⁹ scribētiū, maxime ꝑ Bar. in suo tract. testiū, ꝑ Alb. de mandectis ꝑ Tindaꝶ in suo tract. per Spec. in tit. de teste. per Lāfr. in c. qm̄ contra. in vers. testium, de ꝓb. & per quā plures alios Mod. maxime ꝑ Car. extra de testi. per totū ideo superuacuū mihi visum fuit hanc materiā plenè hic cumulare cū sit ita ampla materia q̄ sola de ꝑ se reqreret vnū magnū tract. Solū igr̄ pro introductione iuuenū in actu, practico succincte attingā tres q̄ones, & de reliqs remitto me ad dictos tra. Prima igr̄ q. erit, quo ordine sint testes ꝓducēdi vel examinādi. Secūda q. erit, qualiter debēt testes deponere ad hoc, vt ꝓbent. Tertia, vsq; ad quod tp̄s pn̄t testes produci.
1 †Reuertor ad primā, & dico ꝙ talis ordo seruandus est videlicet, qa dato termino ad ꝓbandū, pars q̄ facit articulos, facit citari testes, vt veniant prima de iuridica corā iudice ad iurandū, & deponēdū testimonium veritatis sup articulis præsentatis, vel præsentandis, nec non fa

cit

cit citari aduersarium · vt in eodē die compareat visurus testium iura. Et ista citatio testium requiritur, ad hoc, vt appareat, ꝙ non sponte se ingerunt, sed rogati, q̃a alias si vltro se ingererēt essent suspecti de falso, ẜm Bar. in l. post legatum, §. his vero, ff. de his q̃bus, vt indig. & Alex. in ꝯs. lxviij. col. ij. & vj. in ij. vol. Requirit ēt citatio partis, ad videndum iurare testes, q̃a tota substantia depositiones testium consistit in iuro, l. iusiurandi
2 C. de testi. † adeo ꝙ si pars nō esset citata, nec aliter pñs iuro, nihil valet eoꝶ depositio, c. ij. & ibi Abb. de testibus, & l. si qñ, & ibi Bal.
3 C. de testi. † Et ꝓ hoc habemus ritum magnę curiæ, qui incipit, item si in rub. &c. quo cauetur, ꝙ actoꝶ magister in rubrica testium debet scribere, qualiter fuerunt examinati ꝑte pñte, & vidente eoꝶ iura, vel absente ꝑ contumaciam alias depositiones non ꝓbāt. Et facta dicta citatione in prima die iuridica, dat iurm de veritate dicenda testibus cōparentibus, ꝑte citata pñte, vel in eius contu
4 maciam. Si vero † testes non comparent, accusat eoꝶ contumacia, & interponit decretum, fore ꝓcedendum ad eoꝶ examinationem contumacia non obstante, & ex tunc in antea pñt examinari qñcunque ēt parte absente, & in die feriata ad honorem Dei, vt no. gl. in cl. j. de ℴff. del. & dicam infra: & ēt post terminum ꝓbatorium, q̃a eoꝶ depositio refert ad tempus iuri, vt tenet Lud. Rom. in cons. cccxliij. col. ij. & Abb. in c. licet causam col. vj. de ꝓb. & dixi supra in vers. dilat. circa fi. & p̄dicta tenet Bart. in repet. l. ij. col.
5 fi. ff. si quis in ius voc. non ier. † Est tñ statutum in regno circa refrenationem testium: quia non est indistincte ꝑmissum tot testes examinari, quotcunque quis ꝓducere vult: nam non potest q̃s examinare vltra septem testes, sup vnoquoque articulo, nisi aliter videat æquum iudici, vel nisi essemus in factis antiquis, quia tunc est ꝑmissum vsque ad decem ꝓ quolibet articulo, vt est regia prag. q̃
6 incipit, statuimus. † Debent aūt dicti testes ꝓducti, examinari in loco iudicij, & non extra, nisi essent mulieres vel ꝑsonæ egregiæ, vel infirmi, vel alio modo impediti venire ad curiam. tunc. n. ꝑmissum est illos examinare i loco honesto extra locū iudicij, vt est ritus magnę curię i nu. 32. incipiēs, itē, ꝙ nō audeāt &c. & tūc pars citari debet ad vidēdū iura testium in illo loco, vbi sunt examinādi, vt est tex. cū gl. in c. ij. de iud. lib. vj. & Alex. i l. ad egregias, ff. de iureiu. ꝙ nota ꝯtra istos notarios actoꝶ, q̃ quotidie vadunt examinādo testes ꝑ plateas, & vicos extra locū iudicij
7 † Et ꝙ testes possint examinari in die feriata dūmodo iurauerint in die iuridica, est ritus magnę curiæ i nu. 47. icipiēs itē, ꝙ si dei &c. in fi. & alius ritus in nu. 56. incipiens item ꝙ si testes &c. & alius cxxxij. incipiēs, itē, si testes &c. & alius cliiij. incipiens item, ꝙ si te-
8 stes &c. † Si tñ testes sunt citati ifra terminū, & nō dum iurauerunt in termino, pñt infra tres dies īmediate sequentes iurare, & examinari post terminū, vt est alius ritus i nu. 149
9 incipiens item, ꝙ in q̃buscunque &c. † Super secunda q. principali cōcludo, ꝙ testes, vt ꝓbent, debent assignare bonā cām scientiæ ꝑ alteꝶ ex quinq; sensibus, vt no. Bar. in l. j. in iij. col. & ibi Alex. & doc. ff. si cer. pet. & Alex. in ꝯs. cxxxij. col. penul. in v. vol. non tñ tenet ꝓcise testis reddere causam, nisi interroget l. solā, & ibi Bal. C. de test. vnde si deponat sine cā scientię nō interrogatus, bene probat. Sed interrogatus, si non assignat bonā cām vel nullam nihil ꝓbat, vt ꝑ doct. in d. l. solam.
10 † Nā rō attendit in teste, & illa est, quæ saluat destruit eius dictum, ẜm Alex. in cons. cxx. col. iij. in v. vol. & Abb. in c. cum cām, col. iij. ver. quæro, dr̄ hic &c. de testib. & Bal. in d. l. solā, & Bal. in l. cōuēticulā, col. iiij. ver. modo venio ad testes, &c. C. de epis. & cleri.
11 † Et nota, ꝙ ista cā sciæ debet esse separata ab eius depositione testis, vt non sit eadē cū dicto. Exēplum, dicit testis, ꝙ Titius mutuauit Seio centū in causa sciētiæ debet dicere, q̃a vidit pecuniā numerari ex cā mutui &c. secus si diceret, q̃a scio. nā non ꝓbat, q̃a tm̄ est, ac si diceret, scio: sic eadē est rō cum dicto quo casu nō valet talis depositio, ẜm Bart. in l. fi. ff. de off. proc. Cęs. & Soc. in cons. xcviij. col. fi. in iiij. vol. ꝙ nota ꝑpetuo, quia quotidie tabelliones examinantes errāt in hoc, & nō aduertūt ad id, q̄d faciūt, & destruūt cās litigantiū nā vt plurimū recipiūt dictū testis: & in cā sciæ scribunt, vt supra dixit, & deposuit, & sic expediēt se vnico verbo, nā si i illa depositione testis nō fecit mētionem de aliquo sensu corporis, sed solum gñaliter dixi scire dicta ꝑ eū, tūc illa cā sciæ destruit totū eius dictū, & melius esset, si notarius ipm nō iterrogaret, & millies mihi occurrerūt varii ꝓcessus cū talibus dispōnibus ita inaduertēter,

ter,&(vt loquar cũ reuerẽtia notarioꝝ) bestialiter scriptis,& pluries opposui in allegationibus iuris, & obtinui, qđ tales depositiones fidẽ nõ faciunt, ꝑꝑ illã cãm scientiæ relatiuã ad supra dicta, q̃ facit vt sit eadẽ cũ
12 dicto.†Illud tñ q † dixi,quod testis non interrogãs de cã scientiæ ꝓbat, limita primo, non ꝓcedere in causis criminalibus in qbus debẽt testes ẽt nõ interrogati assignare causam alias nõ ꝓbãt ita tenet Alex. in ꝯs. xv.
13 col.v.in j.vol.†Secundo limita,in oĩbus factis ꝑceptibilibus solo iudicio intellectus, sicut in ꝓbando aliquẽ furiosum, vel dñm, vel diuitẽ,vel mortũ, vel aliud simile, quod nõ ꝑcipit sensu corporis,nam ẽt interrogatus debet testis deponere de cã sciæ,alias nõ ꝓbat,ſm Abb.in d.c.cum causam col.iij.de testib.& Bar. in l.qui testõ,§.fi.ff. de testi. & Bal.in d.l.solã col.j.& Alex.in ꝯs.lxxxv.col. iij. & Bal.& Ias.in l.furiosum,C. q test.fac.
14 pos. †Tertio limita, qñ ꝑ vnum testem est deferendum iurm suppletorium, qa est necesse,quod illa testis ẽt nõ interrogatus reddiderit causam, alias non facit semiplenam probationem ſm Bal. in c.j.§. sacrm col.ij. de ꝯsuet.rec.feu.& Alex.in ꝯs.xxij. in j. vol. & Ias.in repet.l.admonendi col. xciiij. vers. iiij.ff.de iureiu. plures alias limitationes vide ꝑ Bal.& doct.in d.l. solã,& ꝑ mod. Can.
15 in d.c,causam,de test.†Ex ꝓdictis ergo concluditur, quod vbicunque testis deponit, & assignat causam remotã à sensu proprio ipsius testis nõ probat. Hinc est,quod testius de credulitate nõ probat,qa nõ deponit per sensum propriũ,vt no.plene Ias.in rub.ff.de
16 iureiu. †Quod tñ limita, qñ testis deponit aliquid contra producentẽ ꝑ verbum,credit quia tũc plene probat contra eũ, ex quo ab eo approbat̃ ita pulchre tenet Lud.Rom. in
17 ꝯs.ciiij.in fi. †Similiter,qñ deponit, per verbum vr̃ vel iudicio suo non probat, quia nõ deponit de vero sensu,ſm Bart. in l.quid tñ, §.si arbiter,ff.de arb.& Alex.in cons.lxxiiij. col.iij.in princ.in j.vol. & ꝯs.x.col.fi.ij.vol.
18 †Eodem modo qñ testis deponit de auditu.alieno,non probat. puta,scio,qui audiui dici à tali &c.qa non deponit de sensu proprio,vt est gl.in vers.præsto.in l.testiũ,C. de testi.& plenè per Fel.& Franc. de Aret. in c. tam literis de testi.nisi in factis antiquis · vt
19 hr̃ in l.si arbiter,ff. de prob. †Requiritur ẽt in teste ad hoc,vt probet,vt deponat cum iuramento,alias non valet eius depositio,l.iusiurandi,C. de testibus,& l. si qñ eodem tit. & debet iurare in iudicio,non extra l. iij. §.
20 Sabino cum gl.ff.de testib. †& debet iurare dicere veritatem pro vtraq; parte,vt est gl.& Bart.in authen.sed iudex. C.de epis. & cl. & gl.& Bal.& cõiter moderni in l.ij.C.de edẽ.
21 & gl.in c.fraternitatis de testi. †Et si aliquis testis deponeret falsum sine iuro,non punit̃ pœna falsi,sed extra ordinaria,ſm Bal. in ꝯs. cvj.in j.vol.& Ang.in ꝯs.cxciiij.col.ij.in fin. quod nota ꝑ limitatione ꝯst.eos qui scien-
22 ter. †Super tertia q.principali cõis conclusio est,quod testes pñt produci vsque ad publicationem in causa,& nõ vltra,nisi suꝑ articulis nouis dependentibus à veteribus: & habet locum tã in causa principali, quã appellationis,ꝑꝑ timorẽ subornationis. Tex. est in cl.ij.de testi.& hr̃ per Bar.in l.per hãc. C.de temp.app. & qm̃ materia ista est plene ventilata ꝑ Bar.& doct.in authen. at qui semel,C.de ꝓb.& ꝑ Abb.& Fel.&can.in c.fraternitatis in c.cũ clamor,& c.series,& c. vltra tertiam de testi.& est ꝯformis ꝯst.q̃ incipit,iurisperitoꝝ ideo sufficiat ꝑ nũc remissio ad loca ꝓallegata,reliqua ĩ materia testiũ dicã infra in ver.repulsa.Sequit̃ septimus actus,de interrogatorijs. Rob. Mar. V.I.D.

ADDITIO Quia dñs auctor in isto sexto actu iudicij tractat de ꝓbationibus fiẽdis iccirco ꝯgruere hic vr̃ pars quarta meæ praxis nũdinariæ in qua de ꝓbationibus dis-
23 scritur. †Quamobrem illud primo examinandũ puto nunqd liber mercatoris ꝓbet, ita vel ne? in quo Bar. in l.admonendi,ff.de iur.iuran.in iiij.col.ver.circa ſin,distinguendo dicit,ꝙ aut liber mercatoris aliqd ꝯtinet ꝑ scribente in sui fauorẽ,& tũc subdistinguẽdum inqt,ꝙ aut loquimur in ijs q̃ dependẽt ex mera voluntate scribentis, vt puta (si qs ponat se fecisse alimẽta nepoti suo non aio donandi,sed repetendi ab eo)&isto casu hic liber plene ꝓbat l.Nesennius,ff.de neg.gest. si vero loqmur de ijs quæ nõ ex mera volũtate scribẽtis dependent, & isto casu inqt talẽ librum in ijs nihil ꝓbare, citat l. exẽplo C.de ꝓbat.putat tñ ꝙ si ꝓponeretur foro librũ alicuius defuncti, q fuerat bonus hõ,& legalis, licet tũc ad plenam ꝓbationẽ minime sufficiat, tñ adminiculatur vt ꝯcurrentibus alijs plena ꝑficiscatur exinde ꝓbatio.Si vero liber nec ꝯtra me scribẽtem nec ꝓ me sed

sed ꝯtra tertium scriptorẽ (vt in exẽplis per eũ positis) & hoc casu si talis liber ꝯfectus sit ab eo q publice exerceret arte, & ex publico suscepit, & facit semiplenã ꝓbationẽ arg. no. in l. q̃dã, §. nũmularios, ff. de æden. & ita resi det. Alex. vero in d. l. admonẽdi in 12. col. in ver. circa fidẽ vero libri, inq̃t ꝙ oẽs doctores vñr transire cum Bar. in hoc excepto Rom. q tenet contra Bar. sed Alex. ipse dicit ꝙ cũ Bart. ꝯcordat Bal. in rubrica, C. de fi. instr. in xvij. col. vers. sequit̃ videre de scripturis mercatoꝝ, & ꝓ opinione Bar. dicit facere id qđ notat Bal. in rubrica, C. de ꝯst. pec. & idẽ tenet ipsemet Bar. ẜm eum in auth. si ꝯtractus C. de fi. instr. limitat tñ vt procedat dictum Bar. si ex ꝯsuetudine ad illos mercatores ꝑtinebat rõne exercitij, & artis suę facere illud, quod in libris coꝝ adnotatum reperit̃ alias secus arg. l. iij. §. eod. mõ, ff. nau. cau. & stab. sed Ias. ibidẽ more solito latius ꝓsequẽdo col. xliiij. adẽdo, & supplẽdo in quolibet mẽbro doctrinę Bar. dicit ꝙ inq̃tũ Bar. determinat ꝙ liber ꝯtra scribẽtẽ indifferẽter ꝓbat, habet locũ non solũ in libero scripto manu ꝓpria, per ipm mercatorem, sed ẽt scripto manu alterius scribentis rõnes suas, quia ex quo vtit̃ illo libro, facit plenam fidẽ contra eũ, imò plus si mercator negaret librũ esse scriptũ manu sua, vel alterius suo mandato nihilominus plenè ꝓbat ꝯtra eũ, ita tñ si sit liber suaꝝ rõnum, quia quidquid reperit̃ scriptum in libro suaꝝ rõnum pœnes sex existẽte, ꝓsumit̃ vel ab eo scriptũ vel ab alio eius noie, & sic non est dr̃ia an liber sit scriptus ꝑ se, vel ꝑ suos institores, vt plene ꝓbet cõ-
24 tra scribentẽ. † Limita tñ tribus modis, primo vt ꝓcedat q̃ñ liber cõtineret causam debiti expressam (puta q̃a in lib. ꝓprio reperiatur adnotatũ qualiter ipse est debitor titij ĩ cẽtũ ex cã depositi, vel mutui, vel aliter) sed si nullam ꝯtineret causam tunc non ꝓbaret ẽt contra scribẽtem, sed eo casu ẜm eum sufficit ꝑ coniecturas ꝓbari de causa, vbi alias requireret̃ ꝓbatio de vera causa, qđ approbat Bal. in rubr. C. de fide instr. & Beltr. in ꝯs. ccxcviij. in ij. lib. Adde Alex. in ꝯs. iiij. in j. lib. in vj. col. nu. 10. puta tñ posse allegari erroneã eam confessionem ꝑ ea quæ infra di-
25 cã. † Sed illud subnectendũ hic puto nunq̃d consitens in eius libro se esse alic⁹ debitorẽ in centũ ꝓ resta, & saldo rõnis, ꝓbeat suæ cõfessioni cãm sufficientem? Sal. in l. vni. C. de confes. nu. 6. dicit ꝙ satis vr̃ hr̃e cãm legitimã annexam, citat, l. publ. ff. dep. ibi (itẽ ex rõne partis) & l. cũ seruus, ff. de ꝯd. & dem. Itẽ ea rõne ẜm eum. quia standũ est calculo, nisi error ꝓbet̃ l. j. C. de err. cal. & hoc dicit confirmari ꝑ gl. in l. si ex pluribus, ff. de sol. suꝑ verbo reliquum contrariũ dicit tenendum vbi diceret se esse debitorem ex resto, & nõ adijceret talis debiti, neq; adijceret ex saldo rõnum, q̃a tunc ẜm eum esset indiscreta, & absq; causa de quo dubitat Bertr. in ꝯs.
26 ccxcviij. in ij. lib. † Secundo limitat̃ dictum Bar. ẜm Ias. vt ꝓcedat in lib. rõnum in quo ꝯtinue scribunt̃ data, & recepta, secus si causa vnius debiti tm̃ reperiat̃ scripta, vel aliq̃d reperiat̃ scriptum in aliquo memoriali vel cedula, licet reperiat̃ in libro mercatoris ꝙ approbatum reꝑio ꝑ Bal. in l. rõnes, col. j. C. de ꝓb. & in rub. C. de ꝯst. pec. col. iij. vers. modo hic q̃ro de lib. rõnum, voluit idem Rom. in l. nuda rõ col. ij. vers. iiij. in quantum, ff. de don. & se subscribit Beltr. consulendo in ꝯs.
27 ccxcviij. in ij. lib. † Tertio, limitandũ duxit dictũ Bart. vt non ꝓcedat q̃ñ pars in cuius fauorẽ aliquid in lib. adnotandum reꝑit̃ expresse, cõtradixisset dicto lib. quia si post ea in sui fauorẽ voluerint ei stare, non esset au-
28 diẽdus, ꝙ bonis rõnib⁹ cõprobauit. † Quarto limitandũ dico vltra eũ vt nõ ꝓcedat si in lib. rõnis dicat̃ se recepisse centum in pluribus, & diuersis ꝑtitis à pluribus, & diuersis ꝑsonis ita ꝙ appareat hãc fuisse cõputationẽ, & calculationẽ, q̃a cum suꝑ ea non ꝓsupponat̃ latam sñiam, erronea allegari potest qđ ꝓbat̃ quia posito ꝙ quis ꝑ publicum instrm̃ confiteat̃ se recepisse centum in pluribus, & diuersis ꝑtitis, potest tñ allegari error (vt supra in ꝓxima ꝓcedenti parti adnotauimus) sequit̃ non incongrue vt idem dicamus in lib. rõnis, cum rõ diuersitatis reddi non potest, vide Dec. in ꝯs. xl. nu. 3. & cõs. dxcvj. nu. 9. Tom. grãm. cons. xxxv. nu. 27. Aymo. Cra.
29 cons. lxxiij. nu. 41. & ꝯs. clviij. nu. 7. 8. † Quinto intelligendum credo dictũ Bart. q̃ñ talis cõfessio q̃ resultat ex scriptura libri esset verisimilis, & contra eã minime appareãt ꝯiectute in contrarium, secus aũt vbi confessio in lib. priuato rõnum esset inuerisimilis, & ꝯtra eam adessent ꝯiecture in contrariũ, q̃a tũc non statur dictę confessioni per ea q̃ no. in l. in ꝯfessionibus ff. de interr. actio. & ꝓbat in l. inde neratius in fi. ff. ad l. Aquil. & in l. j.

§. si

§.si quis vltro, ff. de q. ex inuerisimili confessione absurdũ est sequi ꝯdemnationẽ vt tradit Bal. in l. si qs in hoc genus ver. deinde C. de episc. & cl. ꝑ d. tex. in l. j. §. si qs vltro, voluit do. Ant. de But. in c. vlt. col. v. de cõfes. & multa cõgerit Dec. in l. cũ te lì ij. in iiij. no. C. de tran. & Mod. repeten. in repetione l. si vnq̃ in j. car. vers. ad hec confessio nu. 4. de reuo. do.

30 † In secũdo membro Bar. an liber ꝓbet pro scribẽte in sui fauorem? dicit Ias. quod Bar. facit regulã negatiuam ꝙ regulariter nõ ꝓbal, quod dicit non ꝓcedere qñ scribẽs fuisset hõ legalis, veridicus, & fidelis, & esset mortuus, q̃a tunc pro herede facit aliqualẽ ꝓbõnem cũ Bar. ſm eum transeũt Fulg. Paul. de Cast. & do. Alex. in d. l. admonẽdi, & D. Ant. de But. in c. fi. extra de iur. iura. & c. ij. v. col. de fi. instr. & ibi Pano. in vj. col. & Bal. post Nic. de Matt. in l. rõnes, C. de prob. quod approbauit ẽt Ias. ita tñ si liber hr̃et debitã formã, & ꝙ contineret debita, & recepta, an secus si esset scriptura vnius debiti tm̃, q̃a tunc nihil ꝓbaret, ſm Bal. in d. l. rõnes, & in rubr. C. de fi. instr. xiij. col. & Alex. in d. l. admonendi.

31 † Limitat ẽt d. concl. Ias. ꝙ licet liber mercatoris regulariter non ꝓbet pro scribẽte, hoc tñ fallit, nisi ex qualitate, & quãtitate rei iuncta verisimilitudine, aliud induceretur, nam eo casu, saltim cum iurõ producẽtis, credi ad mittendum, inq̃t, quod totũ iudicis arbitrio relinq̃tur, ſm Sal. in l. j. vlt. col. C. de eden. & Bal. in l. vnica, iiij. col. C. de confess. vbi inq̃t, ꝙ libris mercatoꝵ de iure cõi datur plena fides proscribente, in parua quãtitate, refert, & seq̃tur Panor. in cap. bone el ij. in vlt. col.

32 extra de post. præl. † Item nõ ꝓcedit ex mẽte Paul. de Cast. in consil. 138. incip. ad bene examinandũ dubia de quibus supra in 2. col. quem refert, & seq̃tur Ang. Aret. in §. actio. xiij. q. inst. de actio. qñ aliquæ partitæ descriptæ in libro essent verificatæ ꝑ documenta publica, vel ꝑ libros alioꝵ mercatoꝵ, vel aliter, & sic in nullo redarguitur de mẽdacio, nã cum in aliquibus ratio libri sit vera, in omnibus, ꝓsumitur vera, & econtra qñ in vno reperitur falsa, in oĩbus reputatur falsa, ꝙ approbatum, & satis cõmendatum reperi per Bertran. in cons. 298. in ij. lib. nu. xj. vide Pet. Paul. Pari. ꝯs. xc. nu. 6. vol. j. & cons. xlvij. eod. vol. & Corn. in cons. cccxix. nu. 11. vol. iij.

33 † Item nõ ꝓcedere inquit, in alio casu videlicet qñ liber rõnum continet facta adeo cõnexa, & subordinata, vt non possit acceptari pro parte contra scribentem faciente, nisi ẽt acceptetur in parte faciente ꝓscribente (vt qñ liber contineret data, & recepta inter easdem ꝑsonas, & ex eodem facto) sed si liber continet facta diuersa, tunc põt acceptari in parte faciente pro se, & aliam oppugnare.

34 † Concludit ergo Ias. regulariter (vt dixi) libro rõnum non esse credẽdum pro scribẽte, circũscripta cõsuetudine, vel statuto, sed aliqñ aliq̃ fidem facit pro scribente, ſm qualitatem scribentis, & causæ, sed in hoc plenius vide Guido Pa. i deci. delfi. parla. sub nu. 441. vbi dicit, ꝙ regulariter non adhibeẽ fides libro rõnum ꝓscribente, sed si ꝓbatur ꝙ mercator solitus erat scribere, & erat bonus, & ꝓbus vir, & pro tali publice reputari, item ꝙ manu sua scripsit in dicto suo libro rõnem, vel debitũ de quo agit, item ꝙ ipse cõsueuit scribere veritatẽ, item ꝙ in tali scriptura est scripta cã debiti, Itẽ ꝙ in eo. lib. scripta sunt debita cõtra se, istis ergo ꝓbatis ꝯcludit lib. credendũ esse, de quo ẽt videas Boër. in dec. 105. in j. parte, nu. 4. 5. & decis. Capp. Tolos.

35 nu. 496. vbi plenissime. † Circa tertiũ membrum dist. Bart. videlicet an liber mercatoris de publico pro tertio contra tertiũ probet, Ias. trãsit cum cõi opin. videlicet, ꝙ liber rõnum mercatoris vel cãpsoris iurati, & matriculari, semiplenã ꝓbõnem facit pro tertio cõtra tertium, secus si nõ sit iuratus, hoc veꝵ nisi mercator alias esset infamis, vel alias suspectus, vel liber non hr̃et formam rõnis, & sic data, & recepta minime ꝑtineret, & in spectãtibus ad eius offm̃, & nõ aliter, & sic resi-

36 det. † Sed an liber gabellarioꝵ probet? Bal. in l. quædam, §. nũmularios, ff. de eden. dicit quod tales libri ꝓbant, & hoc ideo q̃a sunt electi publica auctoritate, licet nõ sint publicæ ꝑsonæ, & sequitur Ioan. de fir. in tract. de gabell. in iiij. parte princ. num. 2. Idem dicit Bar. in d. §. nũmul. de lib. collect. publica auctoritate electoꝵ, ad exigendas collectas, & in libris stationarioꝵ ex publico electoꝵ, idem in libris officialium ex publico similiter electorum cum ꝑtãte scribendi, vt tenet idem Bar. in l. titiæ textores, ff. de leg. j. vt refert Ioan. de firmo, vbi supra, & de hoc vide Bart. Soc. in cons. ccviij. in ij. lib. col. ij. versic. iij. ex libris eorum vbi asseuerat hanc opinionem fore veram, sed dicit procedere in pertinentibus ad eorum offm̃, & non aliter.

37 † Sed

37 †Sed ad princ.q.redeundo an liber mercatoris de consuetudine plenè probet, & an talis consuetudo valeat ita, vel ne Bar.Soc.in cõs. 87. ij.col.vers.confirmãtur, consuluit q hodie de gñali consuetudine totius Italię libri mercatorũ plenè probant, & talis cõsuetudo pbata valet vt ẽt dñt Bal.Ang. & Alex.in l. quædam, §.nũmularios p illum tex.ff.de æden.idem tenet Bal.in l.cõparationes,v.col. C.de fi.instr. pro quo facit c. cũ dilectus de consue. idem tenet Bal.in l.cũctos populos xiiij.col. C.de sum.tri. & fi.cath. & sequitur Pet.de Anch.in c.canonũ statuta extra de cõstit.vers.procedo vlterius, & seqtur ac refert Ias.in d.l.admonẽdi col.xlvij.num.120.q limitat Bal.in l.vnica, C.de ꝯfes.vt procedant pdicta dũmodo cõsuetudo nõ sit indifferẽs, & indiscreta (puta quod in oĩ casu credatur libro mercatoris) qa talis ꝯsuetudo sic indifferẽs, & indiscreta non valeret, qa esset pna ad falsum cõmittendum, vt refert, & seqtur Abb.in c.bonę el ij.in vlt.col.extra de post. præl.vbi dicit (referendo dictũ Bal.) quod si ꝯsuetudo extaret qđ in magnis quãtitatibus credatˀ lib.mercatoris pro scribẽte, debet intelligi talis ꝯsuetudo, accedẽte tñ cõsensu iudicis, & si iudici videbiˀ, cõsiderata qualitate mercatoris, q̃titate, ac piudicio, cãæ, & sequitur Ias.vbi supra, limitãtur ẽt pdicta, vt pcedãt qñ alias mercator non esset infamis, vel suspectæ vitæ, ſm Bal.in d.l.cũctos populos C.de sum.tri. & fid.cath. in repe. iv 15.col. vers.exemplũ v.& Bal.in l.cassius, vlt.col.ver. vlt.q̃ritur si liber mercatoris, ff.de sen.& hoc verũ si talis infamia sit publica, vt refert etiã Ias.ibi: limitãtur ẽt pdicta, vt pcedat dicta cõsuetudo in ptinentibus ad artem illã, seu ad illã negociationem, quã qs exercet, (puta si qs est mercator pãnorũ, & scribit in lib. ptinentia ad artem pãnorũ) secus si scribat de aliquo mutuo, vel deposito, qđ non esset de arte sua, ita dicit Alex.in d.l.admonẽdi xxix. col.in fin.& consuluit Rom.ꝯs.204.incip.di scutiẽda veritate, & seqtur Ias.vbi supra col. xlviij.num.123.vers.iij.diligẽter attẽde, Nouissime do.Th.Gram.in ꝯs.82.in ciuilib. in cip.in cã honorabilis Francisci, dicit pdicta pcedere vbi talis mercator iurasset talẽ eius mercaturã legaliter, & fideliter exercere, & qđ testes deponentes de ꝯsuetudine ad hoc vt pbet, debent attestari in spẽ factum quod viderunt, & ẽt de visu illius facti, cꝰ ꝯsuetudo allegatur. & de actuum frequentia, & tpis diuturnitate, pro quo videatˀ Franc.Aret.in cons.xliij.& cons.xxxiij.& Lãfran.in rep.c. qm contra de pbatio.in verbo instrorũ pductiones, num.74.& Alex.cõs.186.alias 331. visis subtilissimis dubijs i ij.lib.& Card.Zab. in consil.clij.incip. in societate accidenti.

38 †Sed finge librum reperiri abrasum in loco non suspecto: vel mercatorem scribentẽ retractasse librũ in vna partita auctoritate publici instri, an in oĩbus liber ille pdat fidem? Vide Paul.de Cast.in cons.314.incip.obmisso j.& ij.dubio in ij.lib.in nouis, vbi ꝯcludit q ex hoc non minus fidei adhibetˀ dicto lib.

39 & sic non pdit fidem. †Nunqd edendus sit liber mercatoris partipetenti, vel suo consocio? in quo Bar.in d.l.quædã, in duobus locis cõcludit, q nũmularij, & mercatores nr̃i tpis, vsurarij, ac artifices cogũtur edere eorũ libros quos confecerunt rõne eorũ negociationis, & exercitij, sed Ang.in l.argẽtarius, ff. de eden.tenet quod cãpsores, mercatores, artifices, & alij q de consuetudine pro trafico eorũ artis solent componere aliquos libros rõnum q non tenentur illos edere petẽtib. & dicit esse casum in cl.j.de vsur. vbi in vsurario est speciale, ergo in contrarium est ius cõe dictum tñ, Bar. dicit pcedere in duobus casibus tm̃, primo si petens editionem esset priuilegiatus (vt fiscus) vel nisi, & secũdo suadeat æqtas, eo quod ipse mercator vtetur illis, & ista sunt vera in rõnibus, q non sunt cõfessæ mãdante illo q petit ædi, qa alias esset indubitabile, subdit tñ q Perusij extat cõsuetudo in curia mercatorum, quod indistinctę seruetur opin.Bar.& subdit satis esse æquũ, cum in curia mercatorũ agatur de bono, & æquo, & non attẽditur iuris rigor idẽ Ang. in l.non est nouũ C.de eden.vers tenere indistinctæ opin.Bart.& Bal.in l.j. C.de eden. firmat q non tenetur edere, & sic ꝯtra Bar.licet subdat quod ex quadã æquitate debet fieri editio, & ibi Ang.sibi parũ consiãs, tenet quod debet fieri editio, & infert ex hoc qđ bona est practica consulũ mercatorum Perusij, q cogunt mercatores ad editionẽ librorũ indifferenter, & idem tenet ipsemet Ang. in l.argẽtarius, num.2 ff.de eden.& Bar.in l. si quis, §.pertinere, ff.de eden.Ias.in d.l.j.tenet, quòd de facto, seruatur opinio Bart. in practica, sed de iure cõtraria opinio esset verior, & firmat opinionem Bart.Alex. in d.l.

prima,

prima, & seqtur Pet.Phil.Cor.in ɔs. cccxix.
40 in iij.lib.in litera S. †Et an debeat fieri editio de toto libro continente plures rōnes? dicas quod non, sed bene de tota rōne l.argētarius, §.ædi.ff.de ed.& ibi Alex.& Fel. in
41 d.cum contingat de fid.instr. †Et an debeat ædi Tagliola seu.Tacca qua vtunt pistores? dicas quod sic ſm Bart.in l.non solum, §.sed
42 vt ꝓbati, ff.de op.no.nu.&ibi Ang.†Sed qd de libero institoris, seu factoris nunqd ædēdus sit?dicas quod sic, ſm Bart.in l.fi.§.inter cetera, ff.de libera.leg.& in l.cū seruus, &ibi: Ioan.de pra.de ɔd.& dem. & in l.j.§.offō, ff.
43 de tut.& ratio. distr. †Item ædi debet liber gabellarij in particula ad propositum faciēte, ſm Bal.in l.j.C.de ɔd. ex lege, & sequitur
44 Ioan.de firmo vbi supra.†Sed quid de libro speciarioꝶ cui de consuetudine totius Italiæ credi solet si ponatur in eo fore cassatas oēs partitas, & in pede adnotatum reperiat quod facto finali calculo cum tali, & habita rōne dati, & recepti vsque ad hodiernū Diē, remanet debitor in decem, nunquid in hoc probet ex dicta consuetudine?Hic casus euenit mihi in ciuitate Salerni, & fuit oppositum, quod liber ꝓbat data, &recepta, & partitas adnotatas particulariter, sed si sunt cassatæ partitæ, & in fine fit mentio de cōpotu facto, quod in hoc non credatur, &quod ita debet limitari ɔsuetudo p̄dicta, & in hoc fuerūt exclusi plures speciarij q attestati fuere, ꝙ ɔsuetudo, ꝙ creditur libris speciarioꝶ habet locū in partis descriptis, sed nō si partitę sint cassæ, & in fine sit dictū facto cōputo, talis remanet debitor in centū, &sic fuit deter
45 minatū, quod nota qa ita practicat.†Sed qa solent multoties eligi ꝑ iudices mercatoꝶ, calculatores, ad calculādas rōnes ipsoꝶ mercatoꝶ, an debeant dicti calculatores(vt legitime probent) ante oia iurare dicit Bal.in l. hac ædic.§. ijs illud C.de sec. nup. ij. col. in prin.vers.pone : ɔsules, quod debent iurare, & partes debent interesse, vel debent citari. Vt dicit notari ꝑ Bart. in l. theopōpus, ff.de dot.pre.& isti calculatores hñt nedum ptātē super erroribus calculi, sed ēt determinandi in illis quæ extra calculū eueniet, ſm Rom.
46 in cons.cxxvj. per totum. †Hoc in loco nūc ɔñs est adnotare nunquit literæ cambij ꝓbationem, & obligationem inducant? & in hoc distinguendum est, quod aut loquimur quo ad campsorem, seu mercatorem, scribētem, puta (pagareti per me al portatore de qsta ducati cento ꝑ altri tāti receputi) aut loquimur quo ad mercatorem cui dirigūtur, literæ, primo casu, aut lrāe loquuntur dispositiuæ, aut enūciatiuæ : primo casu si loquūtur dispositiuæ ꝓbōnem, & obligationē inducuntur, si mā hoc patiatur : per text. in l. qui, damn.ff.de const.pec.& pertextum:&ibi Bart.in l.titius eod.tit.& Bart.in rubr. C.de ɔst.pec.in pen.col.secūdo vero casu si loquūtur enūciatiuæ probāt tales literæ, sed non obligāt, vel disponunt l.publ.in fi.ff.dep.l.fi. & ibi scribentes, ff.de instr.& seqtur Mars.in rubr.C.de prob.num.283. secundo vero casu si loqmur quo ad mercatorem q directæ sunt literæ ꝙ soluat, tunc aut lrāe acceptātur ꝑ ipsum mercatorem cui dirigūtur, & tūc vr̄ fateri esse verū id quod in eis continetur, & remanet obligatus, ſm Bald.in rubr.C.de fi. instr.in antep.col.vers.qro qd de literis, nā ꝑ acceptationem lrārum absq; contradictione vr̄ constare de approbatione narratorū, & cōuentoꝶ in eis, l.si filius, ff.ad Maced.& cl.j.de proc.iūcta, l.filiusfam.§.inuitus, ff.de proc. & not.Bart. in l.qm̄ in prin.ff.rem.ra. habe.& in l.cum tabernā, §.j.in fi.ꝑ illū tex. ff.de pign.& consuluit Alex. in cons.lxxviij. in j.lib.incip.in cā, & lite vertente, & firmat Io.de pra.in l.si procuratorem absentem, ff. de proc.ij.col.& firmat Spec.in tit.de solu.§. ɔñr vers.sed pone, et Card.in cl.j.de ꝓc.iiij. not.et Alex.in d.l.cum tabernā, §.idē de pigno.et sic cautela est ꝙ p̄sentent literæ corā testibus scientibus tenorem lrāꝶ qa si recepit, et non contradicit exp̄sse remanet obligatus, ſm Matth.in not.xxxj. & Alex.in d.l. qm̄, & Bald.in l.si absentes, ff.si cer.pet.Bald. in l.fi.j.col.ad fi.vers.quæro si contrahitur filio.C.ad Maced.& in l.siue ij.col.ver.iiij.C. ad velle. & ꝑ Ias.in repetitione l.admonēdi col.cxij.vers.& vers.j.& nota, ꝙ ille, ff.de iu. iur.&Fil.Cor.in ɔs.cccxix.incip. circa in lrā H, in iij.lib.& ꝑ Card.Zab.in ɔs.cliij.incip.
47 in societate accidēti. † Et si dispositiuas lrās cambij.fore ꝑponas minime reuocari posse ante quā soluat.scriptū reliqt Bal.in rub. C.de ɔst.pec.ij.col quē seqtur Ias.in l.admo
48 nēdi, ff.de iu.iur.nu.151.†Vlterius qro ecce ꝙ mercator dedit mihi literas cābij, & eas ī itinere ꝑdidi, vado ad mercatorē, & repeto depositū meū, ex quo non erat secutū cābiū, mercator dicit reddas mihi lrās cābij qa po

terit

terit esse q aliqs inuenerit eas, & vadit ad bāchū cui dirigebant literæ, & recipit pecuniā, quid iuris? Bal. in l. insfra, C. de fideicō. in fi. tetigit hanc qōnem, & finaliter decidit q tenetur mihi reddere depositū, at ego teneor liberare mercatorem per publicum instrm ab ipsis lris, & ad hoc ēt facit id qd ipsemet Bal. no. in l. pecuniæ, C. de sol. in fi. & firmat Ias. in l. hmōi, §. si ita, ff. de leg. j. ij. lectura, &
49 in l. admonēdi, ff. de iur. iura. nu. 153. †Sed p pulchrū est scire nunqd si titius debitor me' in cētū fecit q banchū de Pinellis faceret literas cābij, & ego liberauit titiū in cauta forma, & anteq banchū de pinellis mihi soluisset dictos ducatos cētū decoxerit, an habeā recursum ptra titiū principalem debitorem (quasi q lræ cābij nō potuerint effectū sortiri) & vr liberatū fore titiū principalē debitorē, nā licet dissentiant doct. vtrū delegatio fiat p interuentū nouæ psonæ, qn illa noua psona non ex debitrix delegantis, nam qdā tenent q erit vt fideiussor, ſm Bart. in cons. incip. tertius: & Ang. in l. secūdum in prin. ff. de ædi. edic. & sic non inducit nouatio, & sic banchū qd promisit, & fecit literas cābij est vt fideiussor, & eo nō soluente, principalis nō est liberatus, alij vero fuerūt in ptrariū, asseuerātes q fiat nouatio interuentu nouæ psonæ ēt quod illa noua psona nō sit debitor meus ſm Franc. Arc. in ps. v. incip. in causa, & puncto, tn in causa ista postq banchum p me fuit acceptatū in debitorē, & ab eo lras cābij recepere, & pinde titiū meum debitorē liberauerim, non pōt vlterius inqetari titius, & ita refert fuisse decisum in ptigētia fa
50 cti Affl. in decis. 353. incip. dubia. †Sed ecce ponamus bāchū de pinellis fecisse mihi lras cābij vt mihi soluant mille in ciuitate Venetia℞, per banchum de Spānochis, quas cū detulissem illi bācho de Spānochis acceptauit eas sed anteq mihi solueret, decoxit, aufugitq. qritur cuius sit periculū? Bar. in l. singularia, ff. si cer. pet. (vt refert Bal. in l. p debito C. de bo. auct. iu. poss.) dicit q periculum est meū ad cuius instātiā fuerūt lræ expeditæ, si bāchū Venetia℞ acceptauit lras, & pmisisset solueret, & rō est ſm Bart. quia breui manu vr mihi numerasse, & ego denuo penes ipm posuisse, sed hæc rō parum placuit Bal. in cō si. cccxlviij. j. vol. vbi contra Bar. vr sentire, ideo ipse dat aliam rōnem, quia mihi satisfactum censebitur: (ex quo illud banchum acceptauit lras) nisi banchū de Pinellis pmisisset mihi se factu℞, & curatu℞; q banchum Venetia℞ soluat mihi qa tunc periculū erit ipsius, & idem pcedit qn banchum de Pinellis fuisset cōscium q in breui banchum Venetia℞ aufugeret, tunc pp suum dolum in distinctæ teneret, ſm eum, Sal. aūt in d. l. pro debito. intelligit primū dictum qn ego secutus fui fidem plenā banchi Venetia℞ (qd vr in dubio si reliqui literas penes eū) secus si non plenā fidem fuissem secutus, quia non demisi literas ibiq; Sal. dat aliā limitationē vt intelligat dictum Bar. nisi bāchum de Spānochis socij forent, qa vnus pro parte, cuiusque vr ab altero institutus, & sic nō liberat.
51 †Econuerso aliud dubium motū reperio p Sal. vt supra: vt pone q expeditis literis cambij p banchum de Pinellis, vt mille mihi soluerent in ciuitate Venetia℞ p banchum de Spannochis, & anteq mihi soluisset decoxit bāchum de Pinellis quo scito p bāchum de Spānochis recusat soluere, quæritur qd iuris? & distinguit qd aut ponat acceptasse à principio lras, & tunc nulli dubiū est quod tenetur, qa quod semel approbauit amplius recusare non pōt, aut nō acceptauit, & tenet.
52 †Illud pximum est scire, qd si feci depositū in bācho Venetia℞, & feci mihi fieri lras cābij, vt reddat depositū Paduæ, & anteq detulissem dictas lras, pnia ductus redeo ad dctm cāpsorem, & volo vt alias literas expediret nō Paduæ directas, sed alibi, vel volo repetere depositū, nunqd ad id cogat campsor ille? Bal. in cons. 348. in j. lib. plenè consuluit super casu isto, & finaliter cōcludendum dixit, q si literæ ſm primum modum poterāt verisimiliter effectum sortiri, cāpsor non pōt cogi, alias facere, vel depositū retrodare, aliter coget si verisimiliter effectū sortiri non po-
53 terāt. †Sed finge cāpsorem Venetiarum mihi fecisse lras cambij directas cāpsori Neapolitani, vt solueret mihi ducatos mille, p eū habitos, & receptos, euertit qd campsor Neapolitanus minime acceptare vult dictas lras, nec earū vigore aliqd mihi soluere ago ptra cāpsorem Venetiarū ad repetendū debitū, ille opponit exceptionē non numeratę pecuniæ, quærit an ex illis lris pbetur vera receptio, & vera numeratio, dicas qd nō, sed pbatur tm confessio. vt no. C. de nō numerata pecunia lege si ex cautione nisi reus psiteat numerationem, vel saltim non diffiteat

l. lecta,

l.lecta, ff. si certum petatur, & l. si ita stipulat⁹ §. grisogonus, ff. de verb. ob. & ita consuluit Bal. in cons. cxc. ij. vol. & dixi in materia ex-
54 ceptionum. † Sed nunqd campsor recipiendo lr̃as vitiatas liberetur soluendo ita vel ne? Ang. in cons. ccclxx. inc. ꝯsultatio, tetigit pũctum qõnis, & finaliter decidendum putauit, ꝙ aut vitium lr̃arum est adeo parens ꝙ de facili potuisset discerni, vel si nõ de facili poterat ꝯsultari principalis, & tũc qa est in culpa nõ liberat̃, aut nõ ita de facili poterat discerni vitium, & hoc casu soluẽdo liberat̃. qa nul
55 la culpa ei imputari põt. † Prędictis nõ abest an lr̃æ credẽtię (quas sępe mercatores alteri mittũt) ꝓbent, & mãdatum iducãt ita vel ne? Bar. in l. lucius ti. ff. de fideiuſ. tetigit qõnẽ, & distinctiones fęcere inquit, ꝙ quandoque literæ sunt multum gñales (vt tali pñtium latori in ijs quæ vobis dixerim plenam & indubitatũ fidem dabitis) tunc vigore eaꝵ ille lator nihil cõtra scribẽtem pretendere põt, & si mercator cui sunt scriptæ aliqd in ꝑiudicium scribentis facit, nõ remanet ex hoc obligatus, istæ. n. lr̃æ magis cõmendatorię sunt (q. d. istæ lator lr̃arum est fidelis, potestis de illo confidere) & sic nõ obligant scribẽtem, at secus si ꝯtrarium posset apparere ex qualitate ꝑsonæ scribẽtis, ex quo gñalis illa certificat̃ (vt si mercator misit suum factorem in aliqua mercantia) qa tunc vr̃ cõmisisse quod adhibeat ei fidem in negocio illius mercantiæ. Item non ꝓcedit si fuerit in lr̃is dictũ (adhibeas fidem pñtium latori supra me vel meo periculo) qñque istę literę ſm Bar. sunt magis spãles (vt puta dabitis fidẽ plenã præsentium latori de nr̃a intentione plenius informato) & tunc censet̃ mandatum, vt ei credatur tm̃ id cum quo secũ loquet̃. non autẽ vt cum eo aliquis cõtractus celebret̃, vñ si cũ tali cõtraheretur nõ obligat scribẽtem. fallit in prænoı̃atis casib. vt in primo casu nunq̃. n. credi debet aliqd quod speciatim spectat ad ipsum referẽtem per quod sibi acquiratur offm̃, vel cõmodum, & hanc opinionem approbat Castr. in d. l. lucius titius, & Bald. & Sal. in l. fi. C. ꝙ cum eo, & Bal. in rub. C. de const. pec. & plenissimè Boër. in dec. cclxxxij. ij. par. inci. sed q. d, & seqtur Marſ. in rubr. C. de prob. num. 289 & quid in lr̃is cõmendatitijs? Boër. in d. dec. 282. idem concludit, qa à pari ꝓcedunt lr̃æ cõmendatitiæ, & lr̃ę credentiæ, & hr̃ per Sal. & doct. in l. fi. C. ꝙ cum
56 eo & in d. l. lucius titius. † Huic propè est vt de alijs lr̃is & epistolis missiuis quęramus an probent? Bar. in l. nuda rõ de dona. & ibi Alb. dicunt ꝙ aut litera missiua, seu epistola est recognita, & acceptata per partẽ scribentem, & sine dubio probat cõtra eũ per l. pub. §. fi. ff. depo. aut est negata. & tñ habet sigillum authenticũ, & plenè probat. per gl. in l. si qua per calumniã, C. de epiſ. & cle. aut talis epistola negata non hẽt sigillũ, & tũc per comparationem lr̃arum plenã fidem facit: in hoc vltimo Abb. in c. ij. de fi. instr. & in c. fi. tenet cõtra Bar. ꝙ per comparationẽ lr̃aꝵ non fit plena probatio, & hanc dicit veram opinionẽ Iaſ. in admonẽdi, ff. de iur. iur. nu. 139. sed in hoc Boër. in dec. 282. in ij. par. dicit ꝙ de facto in regno Franciæ seruat̃ opin. Bar. & approbat opin. Bar. ĩ alijs primis duobus casib. & de consuetudine regni Frãcię approbat tertium casum. Et opin. Bar. reperio approbatam ẽt quo ad tertiũ casum. ꝑ Benu. strach. in tract. de merc. in vl. par. nu. 13. & dicit approbari per Pari. in conſ. xix. ad resolutionem nu. 105. & in conſ. xlvij. nu. 1. vol. j. & in conſ. cxij. nu. 44. eo. vol. & in consi. 91. viso copioso: eo. vol. ego aũt puto opinionẽ cõtra Bar. esse veriorem, per ea q̃ scribit Affl. in dec. 181. inc. in quodam processu, & Gram. in dec. 84. & Dec. in conſ. 615. in iiij. vol. incip. visa inqsitione formata, & per ea q̃ ipsemet Bar. voluit in auth. contractus de fi. inst. & Ang. in l. comparationes, C. de fi. instr. sed tunc melius cogitans dico opin. Bar. tenendam esse quam dicit cõem Fel. in c. ij. de fi. instr. & ita tenet ẽt Alex. in d. l. admonendi in 14. col. licet Bal. in l. fi. C. de edic. di. Had. tollen. in 14. col. & Sal. ibi in v. col. vñr tenere
57 contrarium. † Sed illud ꝯñs est an obligent dictæ lr̃æ & epistolæ eum ad quẽ mittũtur? dic ꝙ si ꝑ eũ fuerint acceptatæ obligãt, sed si nõ fuerint acceptatę nõ obligãt· vt late ꝓseq tur Iaſ. in d. l. admonẽdi, ff. de iur. iur. nu. 142 (& dixi supra in lr̃is cãbij) sed aduertendũ est ad vnũ, ꝙ in quantũ supra dictũ est, ꝙ epistola acceptata & recognita ꝑ ptẽ, vel epist. cũ sigillo plenè ꝓbat, & obligat mittẽtẽ, hoc ꝓcedit eo viuo, sed eo mortuo nõ ꝑiudicat heredibus, ſm Inn. in c. cũ dilect. extra de succ. ab intest. & Ant. in c. fi. v. col. de cõf. & Barb. in d. c. cũ dilect. & Corſ. in suis notabilibus, in verbo ꝯfessio inc. si scribo, & seqtur & refert Marſ. in rub. C. de prob. nu. 248. & Iaſ. in

58 d.l.admonendi nu.142.col.lvj. †Finge igit nunc ꝙ extat statutũ,debitum nõ posse ꝓbari nisi per instrm publicũ (vt est in regno in deposito)an nõ obstãte statuto, aliter possit probari inter mercatores,& dicendum est ꝙ sit,consuluit Io.de ana.in cons.lv.incip.quia dubia suꝑ facto ista occurrẽtia in prin.citat Bal.hoc tenentẽ (ẜm eũ)in l.falsus C.de fur. v.col.in v.oppo.& sequitur ac refert Mars.in
59 rub.C.de prob.nu.47.† Quid igitur de cõfessione abſnte parte facta dicemus, nunquid plene ꝓbet,& licet regulariter nõ probet, l. certũ, §.si quis abſnte, ff.de cõfes.l.fi.ff.de inter.act.& Bar.in l.admonẽdi xvj.col ff.de iureiu.sed semiplene tñ,vt ibi:& Lud.R.cons. 373.inc.in casu propositovisis allegationib. solum probat liberationẽ seu solutionẽ,ẜm Bal.in l.gñaliter vlt.col.C.de non nu.pec.& sequitur Fel.in c.significauit de test.ij.colũ. ver.no.tertio,&in c.si cautio x.col.ver.fallit 7.extra de fi.instr.attñ inter mercatores etiã ad obligandũ plenam facere ꝓbõnem puto, cum curia mercatoꝝ æquperetur æquitati canonicæ (vt supra dixi)& de æquitate canonica talis cõfessio ꝑte abſnte,ad obligandũ plene probat,qa ẜm æquitatem canonicã sola mens vr̃ sufficere,ẜm glo.in c.quoties vij.q. ẜm do.Ant.& Imol.in c.si cautio de fi. inst. de quo plenius per Fel.ibidem, vij.col.versi.
60 fallit secundo. † Sed nunqd cõfessio mercatoris possit acceptari ꝓ ꝑte faciẽte in fauorẽ mei,& respui & negati qtũs contra tẽdit ? & vr̃ mihi ꝙ nõ,qa iter mercatores agit de bono & ęquo,iõ in totũ debet acceptari,vel in totũ respui qa acceptatio cõfessionis ꝓ ꝑte & ꝓ alia negatio,est quædã iuris subtilitas, q̃ respuenda est inter mercatores sed Bertr. cons.vj.pri.lib.nu.12.tenet cõtrariũ,nã dicit ipse,licet sit cõtra ius naturale:vel gentiũ, ꝙ quis hmõi ꝓcedẽtia ex ore irrita facit nõ tñ est. ꝯtra ius naturale,vel gentiũ,aut canonũ ꝙ qs nõ credatverbis alterius ꝯtra se in fauorẽ alterius,scriptũ est.n.oĩs hõ mẽdax,& oẽs declinauerũt,inutiles facti sumus nõ est q faciat bonũ.puto tñ ꝙ si ꝯfessio ꝯtieret aliqua facta aduersa,ꝙ ꝓcedat dcm̃ Bertr.sed si cõtineret facta adeo cõnexa &subordinata(itavt nõ possit acceptari ꝓ ꝑte ꝓ se faciẽte,nisi ẽt acceptet ꝓ ꝑte cõtra se faciẽte) tũc acceptari vel tota dẽ, vel tota respui ꝑ ea q̃ supra dixi
61 nu.11.†Nunqd mercator teneat ædere cartulam cõtinentem absolutionẽ,vel solutionem,acceptationẽ pignoris,aut mãdatum factum & similia ? Ang.in l.si qs ex argẽtarijs §.rõnem, nu.3.ff.de eden.tenet quod non,licet deberet fieri ędítio libroꝝ, quia nõ sunt sumenda arma de domo rei,l.accusare, C.de eden.fallit in vsurario eius odio . Clem.j.de
62 vsur. † Subsequẽter q̃ro qd si reperiunť multæ ballę lanæ cũ signis meis signatæ an ꝑsumanť esse meæ ? Bald.in auth.dos data,C.de don.ante nup.dicit ꝙ sic.citat Bar.in l.cũ q, §.fi.ff.de fur.& And.Barb.in rep.rub.de fi. instr.col.xlij.in fi.ver.vnũ tene menti,& sequitur Boër.in dec.cv.in j. par.num.9.approbat Affl.in const. priuilegia & infra secũdo nota.in secũdo lib.& seqtur Cassa.in consuet. Burg.in verbo quant le signe, §.viij. fol.80. nu.1. Sed nunqd verè probentur ballas esse illius cuius signo signatas ꝓbauit . & in hoc Luc.de pen.in l.stigmata,C.de fabricẽ,nu.8. dicit quo ad dñium, & possessionẽ probãdo ballas esse signatas suo signo , eius probãtur esse veræ nisi contrarium apparuerit,citat in arg.l.pen.§.pen.C.de aqued.& l.j.in fi.ff.de ser.fug.& arg.xxiij.q.iiij.displicet, ibi & vos Christi oues estis,& characterem dñi portatis & xxxv.dist.ab exordio,& expressum (inquit)continere tex.in c.si iudex de sent. exc. in vj.& idem vr̃ voluisse Cassa.& Affl. vbi supra, & ita pro nunc teneo . Nouissime.n.reperi Benuc. strach.in trac.de merc.in secũda parte nu.80.contra opin.Lucæ tenentem,ea rõne motũ,qa si vera esset sñia Lucæ de pen. alienas res vendicandi magna daretur occasio,quia multi essent mercatores, q in lõginqs ꝑtibus possent vendicare alienas merces probãdo suo signo signatas, mihi aũt magis placet sñia Luc.de pen.ꝑcipue ꝑ tex. in d.c.si iudex cui nõ video ꝯgruum rñsum datũ, nec obstat qtũs dixit Benu.ipse , ꝙ doctrinæ de hoc supra relatæ,& tex.in d.c.si iudex,loquãtur nõ verè probari ex signis dñium & possessionem, sed tm̃ præsumptionẽ oriri quod sint res signatæ illius cuius signa sunt, qa dico quod licet ꝑ verbũ ꝑsumptiuũ loquantur nihilominus est talis ꝑsumptio quod infert probõnem dñij , donec contrarium probeť, & onus ꝓbandi cõtrarium trãfert in aduersarium,vt d.c.si iudex clare probatur, pro quo etiam facit illud Lucę c.xx.oñdite mihi numisma cẽsus,at illi obtulerũt ei denariũ: cuius hẽt imaginem & inscriptionem:& rñdentes dixerũt ei Cęs.& ait illis reddite ergo Cęsaris

faris Cæsari, etc.& hic ex solo signo subsit reddi ei cuius erat signum, pro hoc ét allego Bal.in rub.C.de peri.& co.rei.ven.in j.q.vbi inquit quod signatio arborꝝ vel animalium hr̄ pro traditione, &Petr.de Vbal.in tract.so cieta.xj. parte,idem firmat,nec obstat quod possint cōmitti fraudes, imponēdo signum suum rebus alienis, quia ex hoc cautum est puniri eos, q̄ absq; iudicis auctoritate signū suū rebus alienis imposuerit,l.j.& ij.C.vt ne lib.& hanc meam opin.tenuit Guliel. de be ne.in repe.c.Rain.in prima parte fol.v.nu.
63 59.de test. † Ijs.n.illud attingit nunq̄d si omnes ballæ cōi signo iter mercatores, signatæ reperiantur, ex hoc censeantur cōes? in quo Bal.iuris verus antistes.in consi.416.in tertio lib.incip.proponitur quosdam mercatores,dicit prius videri quod sic, quia per appositionem signaculi cōis,mutua possessio vr̄ tradita.arg.l.j.§.si dolium.ff.de peri.& co. rei ven.demū arguit in ꝯtrariū vt ibi per eū, & postremo primā opin.tenet. ea rōne motus,quia si nihil apparet dictū,vel factum in contrariū, in dubio censetur societas ex hoc contracta ad inuicem,& sic concludēdum dixit & ex ijs cōfirmatur ét id ꝙ supra dixi, sed profecto miror de tāto viro qui ꝓ opinione sua allegat in arg.tex.in d.l.j.§.si dolum, ff. de peri.& cōm.rei ven.qui si rectè inspiciat præstat arg.contra suam & meam opin.in præcedenti & pn̄ti qōne. † Solet quæri quid si petatur æditio librorꝝ à mercatore, & libri in ciuitate Venetiarꝝ existant, & hic Salerni petitur æditio,an hic,vel ibi ædantur? & apud Ang.receptum constat, ibi æditionē fiendam vbi mercatura exercetur, & si alibi petitur æditio expensis petentis æditionē fiēdam inquit.in l.spatium,ff.de eden.quod nō ita simpliciter admittēdum dico finge.n.q̄d mercātiam in ciuitate. Venetiarꝝ gerit ibiq. libros retinet, hic vero Salerni agit cōtra titiū ex cā mercātiæ petet æditio librorꝝ per titium, nōne hic fiendam æditionē æq̄tatis est,& certe vr̄,ex doctr.Pet.de anc.in c.statutum,§.insup de rescr.in vj.vbi si principalis in causa ciuili per alteram partē examinari petatur in loco iudicij & ipse principalis sit absens ipsius abn̄tis expēsis examinari debet non.n.æquū est pp abn̄tiam vnius ex litigatoribus,conditionem alterius deteriorē fieri, l.ij.ff.ex qui.cau.in po.ea.sicq. pp librorꝝ alibi retētionem titius per grauari minimè debet,quod & firmauit idem Ang. post Guliel.de cu.in l.si actor, ff.de ꝓc.& Alb.de ro. in d.l.si actor,& postremo,ē recentiorib. ita receptū in sacro reg.cons.Neap.scriptū reliquid Affl.in dec.177.inc.nobilis quidā, ꝓcedit.n.dictū Ang.in secūdo casu qn̄ ęditionē petens alibi, esset actor & non reus,at secus si reus, tunc.n.si actor esset,licite mercator dicet, libros se ibi non hr̄e,& si æditionē voluerit ibi suis expensis faciet, q̄a ꝯstitutū est ibi libros conseruandus esse vbi mercatura exercet.arg.d.l.spatiū, & sic secū deferre minimè debet,nec alibi conueniēdum auspicari poterat,q̄ rōnes cessant vbi esset ipse actor
65 arg.l.q̄ accusare,C.de eden. † Quid igit̄ de mercatore dicemus q̄ disrobatum in itinere cōqueritur,qualiter.n.tale furtū ꝓbabit? In quo Alb.de ros.& vetustiorib.monarcha,in l.ne q̄d,ff.de ince.ru.& nau.scriptū reliq̄t, ꝑ eius famulos,alio suę domesticos,ꝓbare posse.arg.l.ꝯsensu,§.sup plagiū,C.de rep.ꝙ admittēdum sanè dicerē,habita ꝯsideratiōe ad qualitatem mercatoris furtū passi,loci ī quo furtū factū esse dicet,seruorumq.& familiarium ipsius mercatoris, vt inq̄t, Bar.in l.j.§.
66 j.ff.fur.aduer.nau.caup.& sta. † Promisi tibi dare centum q̄ titius mihi debet,vt agere recte valeat necessario ꝓbare debes q̄d titius mihi illa dēt,vt decisum cōstat in Cap.tolosa,in dec.414. quod ego verꝝ puto vbi ꝓmissio tibi facta nō hr̄et cām preexn̄tem ex quo alias essem tibi obligatus in illis centū, quia eo casu dato ꝙ non ꝓbatur initium debere, remaneo tn̄ obligatus in illis cētum ex causa ꝑcedente,non ex ista simplici ꝓmissione.
67 † Non sufficere(inq̄t Bar.in l.ad testiū,§.si quis ex testib.ff.de test.)apocam mercatoris esse tm̄ sigillatā suo sigillo, nisi & subscripta sit,quod & repijt in procæ.ffoꝝ, in ij.col.cui q̄dem nō assentijt Bal.in l.ij.C.de re.alie.nō alie.in fi.sufficere.n.inq̄t sigillo solito esse sigillatā,vt ꝓbet,at Alex. fędere dist.conat̄ in add.ad Bar.in d.§.si q̄s,redducere,Bar.&Bal. ad ꝯcordiam aut.n. (dixit) cōstat mercatorē qui scripsit apocā sigillasse ipsam,&casu isto talis apoca probat ét absq; subscriptione, & ita loquat̄ Bal.aut nō aliter cōstat sed cōstat tm̄ de sigillo.& isto casu talis apoca nō probat,nec p̄iudicat sine subscriptione, & ita lo
68 quatur Bar. † Licet.n.promissum instr̄o sit, cētum solui in nūdinis Salerni,& si solui nō contigerit centum & decem,pro interesse ta

men tale intereſſe nõ deberi nec taliter ꝓbari receptũ eſt, apud Bald. in l. rogaſti, §. ſi tibi verſ. q̃d ergo ſi mutuo, ff. ſi cer. pet. & Ioã. de Ana. in c. fi. de vſur. car. pen. & Alex. ꝯſ. xvij. vi ſo themate, col. fi. lib. iiij. & Alb. de roſ. in l. j. in pen. col. C. de ſum. tr. & Dec. cõſ. 39. & ꝯſ.
69 cxvj. & cõſ. 323. † Nec probari intereſſe lucri ceſſantis ex eo quod mercator erat ſolit⁹ negociari cũ pecunijs, & quod erat ſolit⁹ lucrari receptum eſt, apud Paul. caſt. in l. nõ vtique, §. nunc de offõ, ff. de eo. quod cer. lo. nõ .n. ſeq̃tur ꝙ ſi habuiſſet pecuniã præ manib. certitudinaliter lucratus foret, quia poſſibile eſt non lucrari ex quo multa euenire pñt, ꝙ nõ lucrerẽ ex mercantijs, ꝓbari tñ bene (affirmat) ſi ꝓbetur ꝙ habuit talẽ mercantiã præ manib. de qua fuiſſet certitudinaliter lucratus, ſi pecuniã ꝑmanib. habuiſſet, & q̃a non habuit, nõ potuit illã gerere, & idẽ in intereſſe dãni emergentis (vt ꝓbet ꝙ ipſe idiguit dicta pecunia, & q̃a nõ potuit hr̃e tp̃e ꝯuento, coactus fuit cape ad cãbiũ, vt ſuæ neceſſitati ſubueniret, & ꝓ vſuris ſoluit decem) & huic dicto ad ſtipulãtur Dec. ĩ ꝯſ. 323. & Affl. in dec. xx. & Aimo. Crauet. in ꝯſ. 89. num. 4.
70 † Et peti licite poſſe tale intereſſe (vbi q̃s eſt in mora, & inſtr̃m continet diem, & pœnam, & creditor ſit ſolitus negociari, & hoc conſtet) ſcriptum reperiẽ per Fel. Dec. in ꝯſ. 116. in j. lib. in cauſa Aluiſij. & annotauit Bar. in l. iij. §. fi. per illum tex. ff. de eo. ꝙ cert. lo. & l. j. vlt. car. C. de ſen. quæ pro eo ꝙ inte. & hoc ẽt de iure canonico: quod placuit Inn. in c. ſacr. de ſent. exc. & Abb. in c. cũ venerabilis de excep. in gl. in verbo boneſi. & in c. p. & g. in princ. de off. dele. & in c. dilecti in primo not. de for. comp. & Pet. de Anch. in ꝯſ. 149.
71 in q. quæ vertitur, col. ij. † Quæſitum apud doct. tũ è recentioribus tũ ẽt antiquis in quã plurib. locis vidi, nunq̃d ſi mercator dederit alteri mercatoris ad partem lucri, & excapiti ducatos centum, ſi in proceſſu tp̃is pr̨etendatur excapitũ in mercãtijs, fore qualiter hoc probari debeat, & inf. quantum tp̃s, & apud quẽ ꝓbari debeat, & an pars ſit citanda? In quo Bart. in l. ij. C. de nau. libr. xj. ex illa lege dicit probari ꝙ infra vnũ annũ ꝑdicta allegari, & ꝓbari debeãt, aliàs nõ eſſet audiẽdus elapſo anno, & teſtes examinãdi de dãno furti, rapinæ, incẽdij vel ſimiliũ, pñt examinari in loco vbi mercator patiẽ caſum q̃a probationes ipſe faciẽt poſtea fidẽ corã iudice cõpetẽti quos ad tertiũ, nec eſt neceſſe tp̃e dictoꝝ teſtiũ receptionis, citari facere ꝑtem, ad vidẽdum iura ipſoꝝ, & hæc dicta Bar. approbata reperio per Cappe. Toloſ. in dec. 447. & ibi: in add. & in dubio ꝓſumendum eſt lucratum ex mercantijs. ſm Ang. in conſ. xc. niſi infra annum proteſtetur de dãno, & probeẽ, & ſequitur Bar. Soc. in cõſil. xxiiij. in j. lib. viſis ac diligenter & mature inſpectis, citat, l. cura, §. deficientium, ff. de mu. & hono. & in l. ſi defunctus, C. arb. tut. pro q̃bus videatur ẽt Iaſ. in § ſequens illa diuiſio inſt. de actio. nu. 43.
72 cum ſeq. † Et cum ex ſuperioribus ſatis oñſum conſtat, in curia mercatoꝝ de bono & æquo agi, ꝓbationes veriſimiles licet de iure non cõcludentes in ea curia admitti (Bal. in l. ſolam. C. de teſt. putauit) quẽ ad lr̃am ſecutus fuit Dec. in conſil. xj. vlt. col. citatq̃. idẽ fuiſſe cõſultum per Frãc. Aret. in conſ. 126. incip. in cã dñæ Ant. col. ij. quod (vt ęquitati conſonum) admittendum dico. Sed nouiſſime reperi Benu. ſtrach. tra. de mer. in vltima parte in principio (vbi de probationibus aliqua dixit) cõcludentem minime vera eſſe ea quæ ſuperiori loco aliàs firmauerã, motus ꝑ con. Bar. Soc. in conſ. cxx. in j. lib. vij. col. ver. nec ex eo, qui dum de prædictis diſſereret, ſcriptum reliquit ꝙ licet in curia mercatoꝝ de bono & æquo agatur, non per hoc ꝓbatio minus legitima, & de iure nõ admittẽda recipienda erit, quia nõ intelligitur ſublata diſpõ iuris ciuilis q̃ erit iuridica, & nõ cauillosa, tm̃. n. intelligunẽ reietti Apices iuris q̃ veritatem negocij non tangunt, ſed ꝓbõnes reſpiciunt veritatẽ, & merita cauſæ, nõ rigorem iuris, prout (ſm eum) voluit Ioã. Cald. in ſua diſpu. q̃ incipit clericus cõuentus, & refert & ſeq̃tur Bal. in l. ij. C. quę ſit lon. con. & no. Bal. in l. Ictus fuſtium in fi. ff. de ijs q̃ no. in fa. Nec obſtare (inq̃) q̃ primo loco retulimus nã ꝓcedunt vbi ꝓcedẽdum eſſet ſola facti veritate inſpecta, at ſecus in caſu nr̃o, vbi tm̃ ex bono & æquo ꝓcedi conſtitutũ eſt. at ego à tantoꝝ patrum opinione (quã & aliàs approbauerã) minime diſſentientes dico primam opin. de iure veriorẽ, & pro veritate ipſius illud attẽdendum dico, quod Bal. Aret. & Dec. alijq́. doc. de hoc loquẽtes, non dicũt admittendam fore ꝓbõnem à iure reprobatam, ſed dñt admittẽdam fore ꝓbõnem veriſimilẽ, licet de ſubtilitate iuris nõ ꝯcludentẽ ſat. n. putauere, eſſe veriſimilem, adeo. n. probatio

batio verisimilis fauorabilis est, vt contra eã minime ꝓbatio in ꝯtrarium admittatur, c. quãto de psum.& c.quia verisimili, eo.ti.& licet probatio de necessitate debeat ꝯcludere, l.non hoc, C.vñ cogn.& c.in pñtia extra de prob.tñ si psumptiuę concludat sufficere (inquit) Bar.in l.j.ff.si cer.pet.de quo per Bal.in l.neque natales,& in l.fin.C.de prob.& licet probatio q̃ concludit ẽm aliquam præsumptionem quæ põt actui de quo quæritur ad esse & non ad esse regulariter non cõcludat, vt probatur in l.matrem.C.de ꝓbatio.& d.l. non hoc,& tanq̃ dubia ꝓbatio nõ releuet ꝓbantẽ c.in præsentia extra de probat.tñ si sumus in foro mercatoꝶ,licet ex toto illa ꝓbatio non cõcludat, quia forte illa ꝓbatio, ẽm prędictum modum per rõnem redditam per testes potest se hr̃e ad esse & non esse, tñ si verisimilis erit illa probatio, licet (vt dixi) non necessario cõcludat, admittenda erit ꝙ ꝓbatur in c.afferte extra de præsumptio.nã licet destricto iure non cõcludisset ꝙ filio nõ esset illius meretricis quæ diuidendũ admittebat, sed alterius q̃ id negabat, nihilominus ex verisimilitudine quã hẽbat (vt si eius filius esset eius viscera pp amorẽ ad pietatem cõmouerent) factum fuit vt ꝓbatio illa tanq̃ efficax admitteretur, vñ licet: aliàs, sit difficultas (an bonam cãæ sciæ testis reddat, si dixerit se id scire tanq̃ vicinus) vt per Alex.in l.j.ff.si cer. pet.& ibi scriben.vj.col.si tñ eius dictũ verisimile erit absq; dubio in foro mercatoꝶ ꝓbabit, quod & Bart.probat in trac.de test.numero 33.qtũs dicit quod si pastores q̃b.animalia tradita fuerunt, dicant aliqua esse ꝑdita,& ꝓbetur aliàs & alio tpe idẽ euenisse, ꝙ aialia in pascuis solẽt ꝑdi & oberrare,& verisimile sit ea ꝑdidisse, licet de iure nõ concludat talis ꝓbõ tñ quia verisimilis est, admittendam (vt efficacẽ) inq̃t Bar.vbi supra.Itẽ licet testis deponẽs de aliquo,& interrogatus de cã sciæ dicat se scire ꝙ ita est, nõ ꝓbet. vt ꝑ Inno.in c.cum cãm extra de testi.tñ si erit verisimile id quod deponit, credo ꝙ in foro mercatoꝶ probabit,& idẽ in similib.modis.

73 † Quid.n.si dato termino ad ꝓbandũ eoq̃. elapso petatur p actorẽ ꝙ cogatur reus ad iurandum, vel iurm̃ deferẽdum quid iuris? Reperio ꝙ Spec.in tit.de iur.dela.§.j.versic.fin aũt actor, tenet ꝙ isto casu actore nõ probãte, reus absoluitur,& sic non habet locum delatio iuramenti, eandem opin.sequitur Pan. in c.fi.extra de iur.iur.& in c.ij.vlt.not.de ꝓbat.& Bal.in repetitione, l.ij.ff.de iur.iuran. 36.col.& Paul.de cast.in l.fin.C.de fideic.& Io.and.in add. Spec.vbi supra & Ioã.Bap.de S.Seu.in repet.l.manifeste turpitudinis, ff.de iureiurã.& ibi do.Mar.& istam opin.seq̃tur cõsulendo Soc.in cons.184.in ij.lib.& Alb. in l.in contract.§.illo, C.de non num.pec.& Mars.in l.de minore, §.tormẽta, col.ij.ff.de q̃õ.& Dec.in c.sicut de iureiur.contrariã vero opin.tenuit Bar.in d.§.de illo, & eum ibi seq̃tur Ang.& Paul.cast.in l.admonẽdi, col. vij.versi.circa,& in l.iusiuran.ad pec.§.ait p̃tor, ff.de iur.iur.& in d.l.manifeste & ibi Alex.& Franc.de Aret.in d.c.sicut & idẽ Bald. in l.bonefi.in antiq.lect.& ibi Alb.post Ia. Rau.& Ias.in d.l.manifeste, col.j.ver.ij.q̃ro, & in l.admonendi in repetitione & Purp.in d.l.manifeste, col.ij.vers.difficultas est & Deci.in d.c.sicut, distinguit, aut q̃s ab initio detulit iurm̃, & isto casu ꝓcedat ista secunda opinio, vt reus teneat̃ iurare, vel iurm̃ referre, ꝑ quo allegat tex.ĩ l.marcellus, §.j.ff.re. amo.aut ab initio nõ detulit iurm̃, sed onus probandi assumpsit,& nõ ꝓbauit,& tũc reus absolui dẽt,& iurare non cogit, ex quo actor probare nõ potuit, ad iurm̃ redire nõ debet: & isto casu procedat opin.Specu.& sequitur Boër.in dec.xcv.in j.par. plenissime tetigit hanc q̃õnem, & finaliter relatis oĩbus dictis opinionib.dicit primam opin.Spec.ẽm dist. Decij esse magis cõem, tñ ipse dicit ꝙ in contingentia facti fuit iudicatum pro opinione Bar.& sic pro secunda opinione, (ꝙ possit deferri iurm̃ post omnes terminos & dilationes ad probandũ concessas) & tenetur iurare nisi habuerit iustam cãm recusandi (vt q̃a probauit contrarium eius quod actor dicebat) & ita seruandum dico in curia mercatorum, quia hęc secũda opin.sapit æquitatem,& contraria respicit apices iuris,& maxime ꝑ tex.in d.l.manifeste, qui si recte inspiciat̃ fundatur sup ꝑ æquitate.

74 † Et cogitur iurare reus aut iurm̃ referre, nõ obstante ꝙ offerat se paratum contrariũ probare, ẽm Ias.in d.l.manifeste, iij.q.& valuit Boër.in dec.xv.in j.ꝑte in prin.

75 † Solet quidem multoties cõtingere ꝙ q̃s ꝯueniat aliquẽ à quo petit c. & dicit ꝙ vult stare iurõ ipsius rei q̃ dicit offeratur prius libell.& demũ paratũ se offert r̃ndere, actor dicit se nolle litigare se vult de pñti litem decidi, aut iuret, aut ipse iurabit, q̃d igit

iuris? Alb. post Oldr. in l. ius iurandum, & ad pecuniã, § ait ptor, ff. de iur. iur. in fi. dicit q arctatur ante oia offerre libellũ iuxta l. manifestę quæ sic debet intelligi, quo oblato, bene poterit cogi, q iuret aut iurm referat: Ias. i repet. l. admonẽdi, ff. de iur. iur. col. 32. nu. 74. dicit q semp ista decisio. fuit sibi visa dura, cũ petere libellũ, sit petitio calũniosa, tñ, tñ dicit q ista decisio nõ habet ɔtradictorem, quare trãsit cũ ea. at in foro mercatoꝝ non ꝓcedit oino, quia ibi cessat exceptio ordinis, & ꝑposterationis, & agat de bono, &
76 æquo, vt supra sæpe dix. † Merces emptas p vnũ ex socijs, de pecunia societatis p̃sumi (inquit Bal. in ɔs. cccexciij. in iiij. pte, nu 4.) si incõtinẽti emptæ fuerit at secus ex interuallo, p tex. nota in l. si venter. §. fi. ff. de priuil. credit. pro quo videatur ẽt Lud. Rom. in ɔs.
77 cccxlvj. in nu 6. † Emptionem mercium per famam ꝓbari dicit Alex. in ɔs. ccclxiiij. inc. in cã appellationis, vj. col. & Marsi. in sing. xxxviij. si testes deponãt de certo, & determi
78 nato p̃cio, alias secus. † Itẽ societatẽ ꝓbari p ĩtitulationẽ libroꝝ (puta si diceret hic est liber mercãtię mei, & Petri ac Ioã. socioꝝ) ɔcludit. Bar. Soc. i ɔs. lxxxvij. col. iiij. in prin. & col. fi. in prin. pri. lib. & fuit de mẽte Bar. & Bal. in l. si patruus, C. cõia vtriusq. iud. quod absq; dubio admittẽdũ dico si liber reperiat in posse eius q negat societatẽ contractã, & ab eo sit ɔfectus, seu ab alio eius nomine, & hoc nõ negetur. Item ꝓcederet vbi aliæ cõiecturę verisimiliores nõ resisterẽt, p ea quæ not. p Dec. in ɔs. xl. nu. 3. & ɔs. cxcvj. nu. 9. & ea quæ dixi supra de lib. rõnis cõtinente ali-
79 quid cõtra scribentem. † Nec ꝓbari credas societatẽ ex eo q duo mercatores ꝓmiscue gesserũt vnã negociatiõnẽ, alternis vicibus, modo vnus, modo alter ẜm Bal. in ɔs. cxxv. in v. lib. quidam Ioãnes Iacobi, q a potest esse q vnus tanq̃ dñs, alter vero tanq̃ institor, vnde ꝓbandos esse alios actus sociales, q so
80 lent fieri inter socios ɔcludit. † Sed pone q qdã mercator in quadã scriptura fateat se esse debitorẽ Titij in cẽtũ plus, & minus, ꝓut in lib. rõnum ɔtinet, q d ergo illa verba importẽt? Bal. in rub. C. dep. in vj. q. dicit q illa verba (plus, & minus ꝓut in codice rõnum) nõ augẽt, nec minuũt ɔfessionem certæ q̃titatis, nisi appareat aliud p q ɔstet minui: p tex. in l. publ. §. fi. ff. dep. & vide Sal. in l. si q s, C. dep. & Bald. in rubrica, C. de re. permuta.

81 † Qualiter ergo ꝓbabit valor frumenti vel aliaꝝ reꝝ mobilium? dic q ꝓbabit, si testis dixerit q salma frumenti valet tanti, & hoc scio q cõiter tanti vendit, vel vendebat tunc tpis, & talis testis debet tria tpa comprehendere in sua depositione: videlicet q frumentum tanti valuit illo die, vel illo tpe, vel ante, & post, alias si se astringeret ad vnam diẽ nõ ꝓbaret valor, vt dixit tex. in l. p̃cia reꝝ in fi. ff. ad l. falcidi. & ita tenet Bar. sed pone q̃ quis capitulauit de valore rei, q res tanti valuit in foro publico, & q illa vendebat totidem in domibus priuatis, & testes deponũt de alio p̃cio in foro publico, & alio in domibus cui dicto stabit? dicas q stabit valori fori publici, ẜm Bar. in d. l. p̃cia reꝝ, vbi ꝓ cautela tradit q semp capituleт de p̃cio fori, & refert, & sequit Lanfr. in repet. c. qm̃ contra in verbo testium depositiones nu. 160. extra
82 de ꝓb. vbi latissime. † Nunquit. n. publicatio de necessitate fieri debeãt i foro mercatoꝝ? in quo puto distinguẽdum, aut pars petierit publicationem fieri, & tũc veꝝ est q de necessitate fieri debet, alias si pars nõ petierit, eius obmissio nõ redit ꝓcessum nullũ: ẜm gl. in c. qualiter, & qñ, §. debet de accusat. & Alex. in l. j. § fi. ff. de præt. stip. & ɔsuluit Pet. de Anch. ɔs. lij. incip. omissio publicationis, & declarat Bar. ad reprimendã in verbo sine figura, & est tex. a ɔtrario sensu in c. fi. extra de her. in vj. sed de facto semp publicationẽ
83 vidi fieri in nũdinis. † An facta publicatione in causa si petat terminus ad allegandũ in iure, debeat concedi? Par. de put. in lib. sind in verbo snia vers. vtrũ iudex v. col. dicit q non debet ɔcedi in foro mercatoꝝ, tñ dicit debe
84 re citari ad sniam vt ibi p eum. † Sed an repulsa concedat in foro mercatoꝝ? & licet Franc. de Aret. in ɔs. lxj. in fi. tenuerit in summarijs iudicijs non ɔcedi repulsam, q esset intelligendum ẜm Affl. in decis. ccclj. incip. bis fuit dubitatum, & cum iudiciũ inter mercatores videret summarium, concludendum non ab re videret non esse concedendam: tñ semp vidi concedi in eo foro, & q a post ꝓbationes, & terminum ad repulsam solet ꝓcedi ad sniam, & vt plurimum solet inter mercatores p sortes dirimi, & determinari eorum lis, iccirco aliqua de hoc videamus.
85 † Et primo quæro quod iudicium videatur istud p sortes iudicari. Bal. in l. si duobus, C. cõia deleg. inqt quod dr̃ fortunæ, cuius dux

est

est deus, ſm Senec. in vij. epist. ad Lucillum, & aliqn̄ vocatur vis diuina, l. fluminum, §. seruius, ff. de dam. inf. & est inexorabilis, q̄a surda, & muta. est. n. quædam lex naturæ nobis occulta, quę est imprecabilis, & aliqn̄ demones qui sunt infra lunam, & aërem, vt scribitur ij. pet. c. j. qui aër infernus dr̄ respectu
86 celi. † Et valere sn̄iam latam p̄ sortes (puta taxillos) colligitur ex tex. in l. si duobus, C.
87 cōia de leg. & ibi p̄ doct. † Nec à tali sn̄ia p̄ sortes lata appellari poterit, q̄a fortuna non habet superiorem, ſm Bald. in d. l. si duobus bene tñ si fraus esset commissa posset peti q̄ iterū ponantur sortes, pro quo ēt legito Bal. in l. iij. C. cōia ver. iud. & in quibus casibus licitum sit sententiam ferri p̄ sortes, p̄ doct.
88 maxime Ias. in d. l. si duobus. † Sententiam enim mercatorū, & expertorū in arte in rem iudicatam transire, minime cōstitutum est, vt no. doct. in c. ꝓposuisti de ꝓb. & in c. fi. de fri. & male. & late p̄ Affl. in decis. xxxiij. inc.
89 postquam fuit. † Et si appellari à sententia lata per rectorem artis vel collegi contigerit, ad eum supiorem cui subest ars, seu collegium appellabitur, secundùm Abb. & cet.
90 scrib. in rubrica extra de appell. † Et notandum est quod vidi practicatum in nundinis Salerni q̄ p̄ appellationem à sententia magistri nundinarū non retardatur executio, sed præstita cautione de restituendo mandabitur executioni sententia, nisi allegatis nullitatibus, quod maxima æquitate fulcitur.
91 † Et vltra adnotandum est q̄ si fuerit pͣstita cautio de iudicio sisti, & iudicatum soluēdo (vt semp̄ in nundinis fit) recta via, & non excusso principali mandabitur executioni sententia contra fideiussorem, ſm gl. sing. in l. fi. §. fi. in vers. psoluere, quam ibi sequuntur Mart. Odo. Cyn. Ioan. Fab. Bart. Bald. Ang. Paul. de cast. & Sal. C. de vsu. rei iud. & Bart. in l. ij. & ibi Ang. & Paul. de cast. & Alb. ff. de iud. sol. & plenè per Boër. in decisio. 277. Petrus Follerius. V. I. D.

De interrogatoriorum productione.

1 ☞ *Interrogatoria q̄n, & quādo præsententur.*
2 *Interrogatoria testium, ad quem effectum fiant.*
3 *Interrogatoriorum copia parti dari non debet.*
4 *Iudex qui obmisit interrogare testes, super interrogatorijs à parte productis, an inualidet examen.*

SEPTIMVS actus, est interrogatoriorū ꝓductio. † præ- 1
sentatis. n. articulis, & vocatis testibus solet altera pars petere copiā articulorū ad effectum p̄sentandi interrogatoria contra testes ad veritatem indagandam, c. p̄sentium de testi. lib. vj. & debet ipsi p̄ti petenti concedi terminus ad ꝓducendū interrogatoria, vt no. Spec. in tit. de teste, §.
2 iam de interrogatorijs, col. j. † & fiūt ad effectū faciendi variare testes in altero ex illis x. p̄dicamentis, quæ ponit Bal. in l. testium, C.
3 de testi. † quorū copia nō dat̄ p̄ti, ne instruant̄ testes ad falsum, vt no. Abb. in c. p̄ tuas col.
4 fi. de testi. & Alex. in l. ij. C. de æd. † Quid aūt si pars ꝓducit interrogatoria, & iudex omittit iterrogare testes sup illis, an p̄ hoc inualidet̄ examen? Dic q̄ non, sed remanet facultas p̄ti faciēdi repeti testes sup interrogatorijs, ēt post publicationē ꝓcessus. ita tenet Alex. in ɔs. xlj. in fi. col. in iiij. vol. & ɔs. 174. col. pen. i ij. vol. Reliqua de hac materia, dic vt dixi supra in j. p̄te, indicij. s. huius sextę p̄tis in vers. interrogatio. & hr̄ per Spec. in d. §. iam de interrogatorijs in tit. de teste.

De instrumentorum productione.

1 ☞ *Instrumentorum appellatione, venit omnis scriptura instruens causam.*
2 *Instrumentorum secundam formam ritus, qualiter præsentatur in iudicijs.*
3 *Instrumentum ad commune lucrum, & excapitum, an possit liquidari.*
4 *Doctor an debeat carcerari pro instrumento liquidato.*
5 *Mulier an possit liquidari instrumentum per procuratorem.*
6 *Carceratus qualiter liquidabit instrumentum.*
7 *Instrumentum an possit liquidari contra filium familias.*
8 *Filiumfamilias quem esse quis probabit.*
9 *Contractus factus cum filiofamilias, existente in quasi possessione suitatis an valeat.*
10 *Instrumentum an possit liquidari contra promittentem institorio nomine.*
11 *Instrumentum cancellatum, seu viciatum an liquidari possit.*
12 *Instrumentum quod non est publicum, an liquidari possit.*
13 *Instrumentum non confectum secundum const.*

instrumentorum robur, si acceptetur, per partem an possit liquidari.

14 *Instrumentum allegatum falsum an debeat exequi.*

15 *Si clericus male liquidauit instrumentum contra laicum, an debeat ad pœnam condẽnari.*

16 *Creditor posterior offerens debitum priori an possit cogere eum vt cædat sibi actiones.*

17 *Stipulatio sine causa, quando valet.*

18 *Procurator quando nobis acquirat actionem sine cessione.*

19 *Venditor quando tenetur præcise ad tradendũ.*

20 *Mulier carceratur pro debito, quando instrumẽtum secundum formam ritus præsentatur.*

22 *Instrumentum vt præsentari possit, secundum formam ritus, iuramẽtũ & pœnam cõtinere debet, & liquidam debet esse, & nu.22.*

23 *Instrumentum secundum formam ritus, post viginti annos præsentari non potest.*

24 *Instrumentum secundum formam ritus, præsentari non potest contra heredem debitoris. sed creditoris heres illud præsentat.*

25 *Instrumentum continens debitum valoris vltra vnciam, præsentatur secũdum formam ritus.*

26 *Præuentio facta per debitorem, facit quòd non posset instrumentum contra eum præsentari, secundùm formã ritus, et qualiter fieri debeat.*

27 *Instrumentum secundùm formam ritus non potest præsentari per procuratorem.*

28 *Instrumentum secundum formam ritus, nõ præsentatur contra debitorem, qui contraxit per procuratorem, & non iurauit ipse debitor, sed procurator.*

29 *Instrumento præsentato secundùm formam ritus, si debitor est contumax, potest de persona capi.*

30 *Instrumentum super assistentia impetrãda quãdo & qualiter præsentatur.*

31 *Creditor, qui elegit viam vrbanius agendi in iudicio, non potest alterius extra iudicium via executiua agere.*

32 *Instrumentum vt fidem faciat, in membrana chartа scribi debet, & quæ continere debeat, & nu.21. cum seq.*

33 *Scriptura priuata in carta de papiro, potest præsentari.*

34 *Scriptura priuata de se non facit fidem, nisi quatenus per testes comprobatur.*

35 *Citari debet pars, quando producuntur instrumenta, vel scripturæ in iudicio. alias non probant.*

36 *Instrumenti copia collationata, potest in actibus relinqui, retento originali.*

37 *Instrumentum mandati originale debet in actu dimitti.*

38 *Falsam scripturam producens in iudicio, interrogari potest, an velit vti, & qualiter respondere debeat.*

39 *Instrumentum, vt fidem faciat, locum celebrati contractus vel instrumenti continere debet.*

40 *Instrumentum carens signo notarij, in eo apponi consulto non valet.*

41 *Indictionis obmissio vitiat instrumentum.*

42 *Scripturarum præsentatio, an sit actus iudiciarius.*

43 *Datio termini est actus iudiciarius.*

44 *Instrumentum productum in principio causæ, an probet.*

45 *Instrumenta producta parte non citata quando probent, & nu.46.*

47 *Scripturæ vsque ad quod tempus possunt in iudicio præsentari.*

48 *Testes simul cum scriptura, post publicationem possunt produci.*

49 *Scriptura præsentata post cõclusionem, videtur extra processum, & iudex illam recipit ad solam sui instructionem.*

Ctavvs, qui successiue sequitur in iudicijs, est, q̃ solent ꝓduci inst̃ra & aliæ scripturæ publicæ vel priuatæ in vim pro-
1 bationis. † nam appellatione
instrorum, venit õis scriptura instruens cãm, l.j.ff.de fide instr.& not. glo. hoc pro introductione iuuenum declarabo bꝛ̃ duas q. Prima est, qualiter inst̃ra pñtari debeant in iudicijs. Secunda, vsq; ad quod
2 tp̃s produci pñt. † Ad primam q. rñdendo præsuppono, quod in regno instrumenta ꝑsentantur altero de tribus modis, videlicet vno modo via executiua & criminaliter, vt q̃n instr̃m pñtatur ꝓm formam ritus magnę curiæ, qui incipit, item, si qui debitores &c. & tunc requiritur, quod instr̃m sit ex omni sui parte liquidum, & quod contineat iur̃m & pœnam quo casu non est necesse, quod ꝓcedat libellus, nec requiritur alius ordo iudiciarius, sed præsentato instr̃o, liquidatur per creditorem, pro quanta summa ipsum præsentat, & citatur debitor, vt veniat rñsurus super tenore instr̃i, qui in vltimo peremptorio comparens interrogatur super tenore instrumenti, & si aliq̃ exceptionẽ allegat, statim

car

carceratur,& debet illam exceptionem ꝓbare in vinculis,& vt dr̄ in dicto ritu, & si non probauerit,tenetur soluere debitum,& pœnam fisco q̄ est redacta hodie ſm cōem obseruantiam ad rōnem tarenoꝝ trium ꝓ qua libet vncia petita . imò, ꝑꝑ pœnam periurij posset curia ꝓcedere contra debitorē ad pœnam corporalem.s.ad mutilationem manus vt est ritus magnæ curiæ in nu.56.incip. nota quod ille q. carceratur,&c.&alius ritus,in nu.179.incip.itē seruat ipsa curia, qđ si aliquis,&c. Veꝝ ista pena corporalis hodie nō est in obseruantia,& de facto non seruatur, sed sola pœna pecuniaria.Et qm̄ ēt in ista via executiua debet accusari prima,& vltima cōtumacia,vt est alius ritus in nu.127.q incip. itē,quod vbi,&c.Si tn̄ reus venerit in vltimo peremptorio cū sacco paratus ad soluēdum, euitat oēm pœnam de æquitate , vt est alius ritus in nu.70.incip. itē,quod si aliquis, &c. sed si reus defendēdo se,in termino, sibi pfixo ad ꝓbandum suam exceptionem,probauerit solutionem,vel falsitatem instri , tunc creditor punitur in vno augustali pro quali bet vncia petita,vt dr̄ in dicto ritu lxj.incip. item si q. debitores,&c.in fin.similiter si debitor in vltimo perēptorio comparēs, doceat in prōptu de solutione,vel alia satisfactiōe , non carcerat̄,sed creditor carceratur tunc,& punit̄ vt calūniator, & periurus , vt est alius ritus in nu.169.incip. item,in casu ꝓmisso .

3 ADDITIO † Huiuscemodi dictis per d.auctorem adde nunquid instr̄m ad cōe lucrum,& excapitum possit liquidari ſm formam ritus in quo Bal.in cōs.214. in iiij.lib. Dicit quod in tali contractu societatis tres casus q. contingere possint considerādi sunt. Primus quod non sit lucratum minimeq.dānum datū seu deperditum,&tunc integra q̄titas,& sors principalis debet reddi,& sterilis erit opera,& pecunia.Secūdus quod sit lucrū,&tunc illud est cōi saluo capitali,q.a tūc actū,& conuētum est de parte lucri fiēda,nō de sorte partiēda. Tertius quod sit dānum, & non lucrū, & tunc diminuit̄ sors pro medietate dāni, & sic de veritate anteq̄ exequat̄ dictum instr̄m , & ponatur in executionem ſm formā ritus,debet inquiri,& sciri in quo prædictoꝝ casuum sumus,& sic ſm eum interim non pōt presentari ſm formam ritus, & idem consuluit ipsemet Bald. in cons.lxj. in ij.lib.sed idem Bal.in cōs.493.incip.multiloquium in iiij.lib.in vers. sequitur videre num.3.vr̄ sentire quod instr̄m debet exequi & præsentari qn̄ esset appositum pactum qđ infra mensem verificetur damnum, & delucrum si quod eueniret,ita quod eo nō verificato infra dictū mensem amplius non audiatur. Nam isto casu instr̄m pōt præsentari ꝓ sorte principali q̄ certa est,&datur terminus reo ad verificandū lucrum , seu damnū quia reo nō verificante infra mensem in dubio vr̄ lucratum ex societate: vt hr̄ ēt per Soc.in ꝯs. xxiiij.in j.lib.col.xij.& sic instr̄m est liquidū & ita ēt tenet Pet.de Vbald.in tract.socie.in viij.specie:& ita alias practicaui in terra S.Seuerini.

4 †Item Nunquid doctor debet carcerari si contra eum est liquidatum instr̄m ? & vr̄ quod non , quia lex concedens capturam personæ non extenditur ad doctorem,vt hr̄ in l.medicos,C.de profess.& med.lib.x.&voluit Bald.in l.j.C.qui bo.ced.poss.& facit , l. nequis,C.de auct.diuer.iud. & voluit Mars. in l.edictum,ff.de quæst.num.8.ita dicēdum est in casu isto, vt ritus iste concedēs capturam personæ non extendatur ad doctorem .

5 †Nunquid mulier possit comparere per procuratorē legitimę,& sufficiēter instructū ad liquidandum instr̄m ? & vr̄ ꝙ sic, quia videmus quod in criminalibus, & ēt causis capitalibus,siue citetur,siue agat mulier pōt per procuratorem comparere, vt dictat ꝯstō regni incip.gn̄alia iura,sed in cōtrarium extat ritus incip. Item si q. debitores,dū dicit qđ ꝑsonaliter debet comparere,&loqtur in masculis, & fœminis, ego vidi semꝑ practicari in magna curia vicariæ,& alijs tribunalibus quod mulieres honestæ accedūt ad ecclesiā q̄ magis ꝓpè curiā est,&ibi accedit actuarius & facit liqdationem,seu accipit verbū liquidationis.

6 † Et similiter si ille q intendit liqdare instr̄m est carceratus , vel infirmus debet accedere actuarius ad eū locum carceris, vel infirmitatis,&ab eo recipe liqdationem &valet ac si foret pn̄s in iudicio,& ita quotidie practicat̄.

7 † Nunquid possit instr̄m præsentari ſm formam ritus contra filiumfamilias ? Bal.in l.cū non solū,§.si necessitate iij. col.circa fi.C.de bon.q lib.tenet,ꝙ non,nisi esset mētitus filius de morte patris , vt diceret se esse sui iuris,vel ꝑ mortē patris , vel ꝑ emācipationē,vel nisi esset in quasi possessione exn̄tię suitatis,qđ quidē tāto magis ꝓcedit in regno Neap.vbi extat edictū ꝙ instra,

& obliga

& obligationes quæ fiunt ꝑ filiumfamilias absque ꝯsensu paterno ipso iure sunt nullæ. Nam ex talibus instr̄is nulla orit̄ obligatio nec iur̄o cōfirmant̄, vt tenuit in simili Ang. in ꝯs.clx. ꝓ decisione col.ij. vers. contrariū dico,& Rom.in ꝯs.xij.incip.viso testō ꝓposito col.ij.ꝓ quo facit tex.in l.sancimus in il lis verbis,ꝓ non scripto vel intellecto,C.de don.& voluit ita in simili Bar.in l.si quis ꝓ eo in iij.membro ad fi.ff.de fideius.in l.ij. in fi.C.ne fideius.dot.den.& ꝯs.lxxxviij. in q.inter Franc.col.ij.& Bal.in l.ij.in ix.q.C.de re. ven.& in rub.ff.de iu.iur.col.ij. vers. & ideo si dicit statutum,&plenius ꝑ And.Tyraq.in tract.de legi.connu.in verbo ne penul.in gl. ij.nu.25.sequit̄ quod tale instr̄m minime p̄sentari poterit ſm formam ritus postquam est nullum, & nullam ꝓducat obligationē, & iur̄o non confirmat̄.
8 †Sed cui incumbat onus ꝓbandi eum esse filiumfamilias an filio excipienti, an creditori agenti? Ant. de Cana.in trac.de exec.instr.nu.xxxix.in xviij. q.vr̄ innuere quod incumbit onus creditori agenti, quia ꝓbata paternitate, p̄sumit̄ p̄ria potestas, l. filium diffinimus,ff.de ijs q̄ sunt sui vel alie.iur.& paternitas p̄sumit̄,quia nemo est sine patre,nisi contrarium ꝓbet̄,vt l. si quis p̄rem,ff.ad maced. & scientia p̄rnitatis p̄sumit̄ in creditore,l.j.C.ad maced.quod quidem non puto veꝝ, cum non constet cū filium esse natum ex legitimo m̄rimonio, nam tunc p̄sumit̄ sui iuris,& ita intelligitur tex.in l.Titia,ff.sol.mat.&l.si vxor in verbo monstret̄ vbi Fulgo.C.de ꝯd.inf.& est ratio quia ꝙ quis sit in p̄tāte p̄ris pendet ex m̄rimonio,inst. de pat.po. in prin.sed m̄rimonium est facti,& sic non p̄sumit̄, & ita dicit Bar.in ꝯs.xlij.inc.visa inquisitione,&Corn. in ꝯs.lxviij.placet mihi col. pen. & Ias. in l. post dotem j.col.ff.sol.ma.& ꝑ Corn.in ꝯs. ccviij.quanq̄ col.ij.lib.iij.& ꝑ Alci.in tract. de p̄sump.in ij.p̄s.vers.ij.infert̄. Vnde cautela est quod in vlt. ꝑemptorio compareat p̄r insimul cum filio,& testibus,& in promptu doceat̄ deꝑditis ꝑ assertionem p̄ris,& ēt depositionem testium.
9 †Sed pone contractum fuisse cum aliquo filiofamilias existente in quasi possessione suitatis an valeat ꝯtractus? hanc q̄ōnem disputat Alcia. in loco de quo supra, & dicit quod licet statutum annullet contractum factum cum filiofamilias,& sic licet actio tollat̄,tn̄ potest agere creditor actione de dolo vel stellionatus contra talē filium, ex quo alia actio cessat,l.j. ff. de pig. act.nam dicit ipse statutum tollit actionem ex contractu, non aūt eam quæ orit̄ ex maleficio vel quasi,l.pe.C.de dol.l.ij.C.si min. se maio. dixe. nec dicit obstare quod debet sibi imputare creditor,q̄ non bene inuestigauit ꝯdonem eius, quia satis vr̄ inuestigasse qui secutus est p̄sumptionem orientem ex quasi possessione sui iuris,cogitate sup ꝑdictis.
10 †Quid.n.si aliquis se obligauit institorio nomine an contra eum possit instr̄m p̄sentari,& liquidari?& dicas q̄ non:ſm Affl.
11 in decis.lxiiij.incip.quidam mercator. †Itē Adde quod instr̄m quod est cācellatum vel in aliqua ꝑte viciatum non potest liquidari & p̄sentari ſm formam ritus,ſm Bal. in l.j. si tab.testa.nul.exta.&Paul.de Castr.in l.fin. C.de ædi.di.Adr.tolle. qui (prout refert ibi Alex.in aliquibus lecturis)dicit hoc debere intelligi q̄n cancellatio esset in ꝑte substantiali,ad quod facit quod dicebat Bal.in l.j.in prin.C.vt in pos.leg.de quo per Aret. oino in §.curare inst.de actio. vbi dicit vnum notabile quod cōtra istam liquidationem p̄nt opponi oēs exceptiones de mundo legitime competentes. Sed liquidationem instr̄i non p̄nt opponi nisi exceptiones permissæ à
12 statuto. †Item instr̄m quod non est publicum minime potest liquidari maxime in regno si non est confectum iuxta formā ꝯst. instr̄oꝝ robur,& tam ista exceptio quam ꝓxima p̄cedens non debent in vinculis ꝓbari ꝑ ea quę voluit Bar.in l.j.§.aut qui aliter,ff. ꝙ vi aut clam, & qualiter ꝓbet̄ instr̄m non esse publicum,vide And.de Iser.in d. const.
13 instr̄oꝝ robur in fi. †Sed quid si instr̄m nō est confectum iuxta formam const.instr̄oꝝ robur, tn̄ debitor interrogatus si habet instrumentum ꝓ vero dicit q̄ sic,an debeat detineri,& carcerari vel sit ꝓuidendum sup exceptione opposita? In quo dico ꝙ erit carcerandus, & instr̄m p̄dictum mandabit executioni contra eum quia illa confessio reddit rem liquidam,& h̄r ꝓ veritate, ſm Petr. Phil.Corn.in ꝯs.xviij.incip.principale in ij. ꝑte ꝓbat.n.confessio actum,&veritatem rei ſm Bar.in l.& si fonte ij.col.in fi.versic.& ꝑ hoc dico,ff.de castr.pe.& Bal.in l.donatione j.col.ad fi.C. de conf. nam confessio,& s̄nia paribus passibus ambulant,l.post rem de re. iu.& ꝑ Bar.in l.certum,§.sed an ipsos j.col.

verf.& eodem modo,ff.de conf. sed vr posse dici contrarium,nam instrm non publicū, & non confectum ꝰm formam constit. instroꝝ robur est nullum, & nullam habet firmitatem,vt dicta const. cauet, & sic claꝝ est ꝙ virtute instri nihil fieri potest contra debitorem, sed est oĩno ꝓuidendum sup nullitate instri,remanet sola confessio quę non habet executionem paratam, licet habeat vim sniæ,ꝰm Ang. & Alex. in l. ij. ff.de iureiu. ꝑ no.in l.j.C.de confes.& in l.post de re.iu. licet posset dici ꝙ qñ pcedit libellus, & litis contestatio,& tunc subsequit̄ confessio reqrit̄ snia,&non habet executionem paratam, sed si confessio facta est in iudicio non pcedente libello,& litis contestatione,tunc nō requirit̄ sententia, & habet executionem paratam,vt no.ꝑ gl.& doct.in d.l. vnica,C. de conf.& ꝑ Bar.in l.j.ff.eo.tit. & Alex. in l. ij. & quod confessio habeat executionem paratam est tex. in l. post rē,ff.de re iud. vt supra dixi. Ego aũt dico licet cōfessio habeat executionem paratam non tñ talem quod possit debitor confitens carcerari, sed dādus est sibi terminus saltim decem dieꝝ ad soluendum ꝰm dispositionem tex. in l. si debitori de iud.& ita dicit Bar. in l.debitoribus,ff.de re iud. & sic si iudex vult carcerare debitorē virtute confessionis non potest,vt ex pdictis patet,si vero vult carcerare virtute instri nō authentici,& vt conuenit non reassumpti,& minime potest, quia dicit tex. in d.constit. instroꝝ robur quod nullam firmitatem obtinet.Ergo neutro casu potest ꝓcedi ad arrestationem,& detentionem debitoris,q̄ notes in actu practico quia cōtrarium vidi rñderi à magnis viris pdicta non considerantibus.Bal.in l.fi.C.de ædi.di. Adr. toll. in iij. q.tenet ꝙ statim mandat̄ executioni confessio sicut instrm, quia æquipollat instro, & idem voluit Innoc.in c. quærēti in gl.in verbo quatrimestre de offi.del.& Bal. in marg. in verbo ꝯfessio vers.iij.in quo Berta. in suo reptorio, dicit quod nō vidit quomodo possit intelligi dictum Inno.cum regula sit qđ cōfitens habet terminum decem dieꝝ ad soluendum quare dicit ipse dictū Innoc.debere intelligi in cōfessione facta ĩ actione reali quo casu nullā habet dilationē cōfitēs,sed d.l.si debitori de dilatione decem dieꝝ loquit̄ in ꝑsonali,& id d.Berta.in verbo cōfessio in ciuilib.el j.&adde qđ Bar.in d.l.si debitori dicit quod infra terminum x. dieꝝ debet carcerari debitor,qđ intelligit Bal.ibi.si est suspectus de fuga, & nō vult satisdare, & debitor pōt appellare à pcepto de soluendo dicēdo ꝯfessionē erroneā,vt ibi ꝑ Bal.& per
14 eundem auth.offerat̄,C.de lit. ꝯt. †Quid si allegat̄ instrm falsum an interim impediat̄ executio. Adeo quod non debeat in vinculis causam dicere debitor?dicas quod nō impeditur executio,ꝑ tex.in l.ij.C.de fal.& ibi
15 hoc firmat Rayn.†Quid si clericus liquidauerit instrm contra laicum, & male liquidauit, an debeat ad pœnam condemnari ꝰm formam ritus?&dicas quod sic,quia clericus vtens beneficio istius ritus debet vti cū suis adminiculis,iuxta ea q̄ voluit Bal.in l.vēdi-
16 tionē,C.de cont.emp. †Itē adde ꝙ licet regulariter posterior creditor offerens debitū priori creditori nō possit cogere eū, vt sibi cedat actiones seu pignus suū,l. nulla,C. de sol. tñ fallit qñ posterior creditor hēt instrumentum liquidatum ꝰm formam ritus, quia tunc pōt cogere sicut dicimus de eo posteriore creditore q. habet ꝑ se auctoritatē sniæ,ꝰm Alex.in l.à diuo Pio,§.sed &illud, ff.de re.iu. qa æquiperantur in multis snia, & instrm debiti quod meretur executionē: ꝰm Bar.in l.cū vnus,ff.de bon. auct. iu poss. & l.si iure,C.qui po.in pi.ha.& Bald. in l.ij.
17 C.eod.tit.†Item adde quod licet alias stipulatio sine causa non valeat l.cum de indebito.ff.de ꝓb. & ibi Bar.tñ si est instrm liquidum ēt quod in se non cōtineat causam potest liquidari,& exequi,ꝰm Bal.in l.ij. C. de pet.her.& in l.ij.j.col.C.de excep.rei iud. & Imo.in l.fi.ff.à qui.Appe. non licet vers. iij. limitat Bal. facit quod voluit Bald. in l. generaliter iiij.oppo.C.de non nu.pec.Idē voluit Alex.in l.à Titio ita stipulatus,ff.de verbo.obl.iij.col.vers.in limita,licet contrariū videat̄ velle Bal.in l.ex placito in fi.C.de re.
18 perm.vers.ij.casu.†Item licet alias ꝑ ꝓcuratorem non possit nobis quęri actio ēt vtilis sine cessione,l.possessio quoq.§.fi.ff.de acq. pos.tñ per ista instrā liquida quæ hñt executionem paratam ex forma statuti, nobis q̄ritur vtilis ēt sine cessione,ita Bar. in d.l.possessio dum æquiperat stipulationem factam in iudicio ꝑ ꝓcuratorem ꝑ quam nobis actio sine cessione quæritur,&stipulationem factam in instro quod habet executionem paratam,vt ibi plenissime ꝑ Alex. & Are.in

§.fi.

19 §.ii.inst.per quas perso.no.acq. †Item licet alias venditor qui tenetur ad tradendum, & sic ad factum non possit præcise ad id cog.l. stipulationes non diuiduntur,§.celsus, ff.de verb.obl.& ibi.per doct. in l.j.ff.de act.emp. per Bar.tñ qñ talis debitor esset obligatus ꝑ instrm quod hret ex forma statuti executionem paratam posset ꝑcise cogi ad tradẽdum ſm Bal.in l.j.pen.col.C.de senten.quæ ꝑ eo quod inte.licet Rom. tenuerit cõtrarium in d.l.stipulationes: ad quod facit quod voluit Paul.de Cast. in l.cũ ꝑ quo.ff.de in ius voc. plura alia possem dicere in hac materia quæ obmitto breuitatis causa. Petr.Foll. V.I.D.
20 †Potest ẽt fieri talis præsentatio instri contra mulierem debitricem,& per hoc est correcta in isto casu dispositio authen.sed nouo iure,C.de cust.reo.&authen.sed hodie,C.de off.diuer.iud. vbi hr, quod mulier non põt carcerari, maxime pro debito, vt no. plenè Alex.&Ias.in l.pleriq;,ff.de in ius voc.Nam hodie in regno põt mulier carcerari pro debito, qñ eo modo ſm formam ritus præsentatur instrm contra eam,&hoc dictat expresse dictus ritus lxj.dum dicit,item si qui debitores,aut debitrices,&c.qui loquitur ẽt con
21 tra fideiussores,vt ibi expresse dr. † Limita tñ primo hanc dispõnem ritus, & viam executiuam procedere,dummodo instrm contineat iurm,& pœnam,vt in eo dr, quia alios debitor non esset periurus,nec posset crimi
22 naliter conueniri. †Secundo limita,dũmodo instrm sit liquidum ex omni sui parte. Quod procedit,ẽt si esset liquidum per relationem ad aliud instrm,& sic sufficit,dũmodo aliud instrm producatur,vt est alius ritus in nu.62.incip.nota quod ille ritus,&c.in fi.
23 †Tertio limita, nisi à die natiuitatis actionis in instro contentæ fuerint transacti anni 20. quia tanto tpe esset præscriptum hmõi præsentationi executiuæ,& posset tunc solũ præsentari instrm via ordinaria,vt dictat expresse dictus ritus lxij.incip.nota, quod ille
24 ritus,&c. †Quarto limita,dũmodo debitor contra quem præsentatur,sit viuus. Secus,si esset mortuus,nam contra eius heredes non põt eo modo instrm præsentari,sed solũ via ordinaria, præsumitur hre iustam ignorantiam: vnde non interrogatur super tenore instri,vt est alius ritus in num.178.incipiẽs, item seruat ipsa curia,qđ si debitor,sed econuerso heres creditoris põt pręsentare eo modo instrm,debet tñ antea facere prçambulũ, &ꝓbare se heredem pro liquidatione instri, vt dr in dicto ritu,178.&est alius in nu.221. incip. item seruat ipsa curia, quod si fit præsentatio,&c. & alius in num.249 incipiens,
25 item seruat ipsa curia,quod qñ,&c. †Quinto limita, dũmodo instrm contineat debitũ valoris vltro vnciam,alias si est ab vncia infra,non põt eo modo præsentari,vt est alius ritus nu.272.incipiens,item quęcunque,&c.
26 †Sexto limita,nisi creditor esset ante præuẽtus à debitore, vt rumpat sibi instrm ex aliqua iusta causa: quia interim pendente dicta præuentione non potest instrm præsentari,ſm formam ritus,nec proceditur ad interrogationem,vt est alius ritus 94.incipiẽs, nota,quod ille ritus,&c. Ista aũt præuentio est limitata hodie per regiam pragm.quę incipit,malitijs,qua cauetur,quod debitor nõ põt præuenire crediforem, nisi pstita prius fideiussoria cautione sub pœna vnciarꝝ decẽ de soluendo debitum in casu succumbẽtiæ. & tpe publicationis processus debet personaliter debitor præueniens comparere,vt si non probauerit præuentionẽ,possit detine-
27 ri de persona. †Septimo limita, dummodo instrm præsentetur, & liquidetur per principalem creditorem personaliter,non ꝑ eius procuratorem: nam in hoc processu executiuo,& extraordinario non admittitur ꝓcurator ẽt ad media, nec ex parte actoris, nec ex parte rei, vt est alius ritus magnæ curiæ 182.incip.itẽ,seruat dicta curia,quod in cau
28 sis. †Octauo limita,qñ instrm fuit celebratum cum aliquo procuratore nomine debitoris, & ipse procurator iurauit, nam tale instrm non põt præsentari,ſm formã ritus: quia iurm non est præstitum de facie ad faciem,&ideo contra dñm qui non iurauit ꝑsonaliter,præsentari non põt: minime contra procuratorem,quia licet cõdemnari possit ꝓcurator,non tñ fit executio contra eũ, sed contra dñm,vt not.Ang.& doc.in l.Plautius,ff.de proc.vnde non esset equum, quod procurator detineretur de persona: qa fieret actus executiuus contra eum. ita de hoc est
29 decis.64.cons.Neap. †Si tñ debitor citatus eo modo super tenore instri,esset cõtumax, & non compareret in vltimo peremptorio: ex tunc in antea capi põt de persona, tanq̃ suspectus,de hoc est alius ritus 77. incipiẽs, itẽ,quod si debitores citari,&c.& isto modo

prædicto instr̄m præsentatur personaliter.
30 † Secundo principali modo præsentantur instr̄a in regno realiter super assistentia impetrāda,& hoc procedit similiter,qñ instr̄m est liquidum,& habet pactum de capiendo, constitutum p̄carij, & hypothecam bonoꝶ nam isto casu habet creditor electionem.s. agendi via extraiudiciaria executiua auctoritate dicti pacti de capiendo q̲a pōt auctoritate ꝓpria capere tm̄ de bonis debitoris,qđ ascēdat ad summam debiti,per ea,q̄ plenè tenet Bar.in rep.l.creditores, C.de pig.vel agēdo vrbanius.s.via iudiciaria,petendo assistētiā citata parte, quo casu si innitit̄ hypothecę bonoꝶ,censetur intentare hypothecariā quæ est actio realis. Si vero innititur ꝯstituto p̄carij existenti in instr̄o, & censetur intētare condictionem,ex l.fi.C.de acq.poss. qñ agit cōtra tertium possessorem, vt hr̄ in dec. 139.conf.Neap.sed agendo contra ip̄m principalem debitorem,censetur agere ad reuocationem p̄carij ad recuperādum nālem possessionem rōne ciuilis in eum translatæ per p̄carium,vt hr̄ per Bar.& doct.in l.qđ meo, & in l.interdum,ff.de acq.poss. & ita illi rei adsistit sibi hypothecatæ, & ideo assistentia dr̄ quam tunc vrbanius agendo impetrata iudice,& vna cū ea iudex concedit suum decretum ꝑꝑ clausulas instr̄ales, vt res illa hypothecata cum precarij ꝯstōne,& puncto de capiendo,capiatur, & publicus subhastationibus exponatur,& de p̄cio creditori satisfiat,
31 & ita quotidie practicatur. † Si tñ creditor elegit hāc viam agendi vrbanius in iudicio, non pōt vlterius agere via executiua extra iudicium,vt tenet Bal.in l.j.col.v.vers.10.quero,&c.C.de seruit.& aqua.Et quid si inuenit resistentem, an possit illum expellere ꝓpria auctoritate,&de multis alijs ꝑtinentibus ad hanc materiam,vide Bar.& Sal.in d.l.creditores,& Fran.de Aret.in ꝯs.xxij.&Matth.de Affl.in ꝯst.pacis cultum, col.v. cū duab.seq.
32 † Tertio modo p̄sentantur instr̄a,& scripturæ via ordinaria,videlicet,p̄cedente petitione,& litis contestatione,& dato termino ad probandum, tunc in meritis ꝓbōnum producuntur scripturę ad ꝓbandum intentionē producentis. quo casu de iure ꝯstōnum regni si est instr̄m,debet produci in carta mēbrana,alias non facit fidem,vt est const. q̄ incipit,consuetudinem,quam olim,&c.Item, si instr̄m cōtineat summam vltra libram auri,debet hr̄e subscriptionem iudicis ad cōtractus, & trium testium probatæ vitæ vltra notariū, sed infra libram auri sufficiūt duo testes cum notario,& iudice. Et debent illi testes esse literati,sciētes scribere,si in illo loco vbi celebrat̄ cōtractus,esset copia lr̄atoꝶ, alias sufficiūt illiterati, q̄ per signum crucis se subscribāt.Ita hæc oīa traduntur in const.
33 instr̄oꝶ robur. † Sed si est scriptura priuata, pōt produci ēt in carta de papyro, s̄m Luc. de Pen.in l.ad inferiorem, col.iij.vers. item
34 scias,&c.C.de apo.pub.li.x. † Veꝶ talis scriptura priuata de se non facit fidem, nisi q̄n̄s per testes cōprobatur,vt hr̄ per Bart.& doct. in authen.at si contractus. C.de fide instr.& in l.scripturas,C.qui pot.in pig.hab. & in l. admonēdi,ff.de iureiu.& in l.publ.C.de test.
35 † Veꝶ,qñ producuntur instr̄a, vel scripturæ in iudicio in vim ꝓbōnis,debet pars citari, alias non ꝓbarent vt not.Bal.in l.si qñ in fi. C.de test.& Lud.R.in conf.clxxvj.col.ij. nisi ꝓducerentur ad solam instructionē iudicis, q̲a tunc nō requiritur partis citatio,s̄m Bal. in l.si qua per calumniam vers.sed pone,&c.
36 C.de episc.& cl. † Et licet sit dictum,quod instr̄a debent p̄sentari in forma probante in carta membrana, cum subscriptionibus testium,hoc est veꝶ in ipsa ostensione,& ꝓductione, q̄ fit in curia. tñ post ipsa producta pōt pars producens relinquere in actis copiā collationatam, & retinere originale penes se,ne aliquo casu in actis perdatur,vel surripiatur,& ita quotidie practicatur in regno, de hoc est ritus magnæ curiæ in num.168. incip. itē seruat ipsa curia,quod quāuis,&c.
37 ADDITIO † Adde hic quod licet alias sufficiat præsentari instr̄a, & demum in actis dimitti copiam collationatam, vt hic per do.Auct. tñ id non procedit in mandato,& procuratore,quia instr̄m originale mādati debet in actis dimitti,alias non probat, s̄m Bal.in l.instr̄a de fideicom.quod est veꝶ qñ illud instr̄m mandati esset simplex, alias si esset instr̄m continens plura capita, & mādata ad plures causas debet originale restitui producenti, & registrari in actis particula mandati facientis ad causam, secundùm eundem Bald. & Spec.in tit.de instr.edi.§.v. & in tit.de proc.§.publicatis,versic.iij. quod nota, quia pauci sciunt. Petr. Foller.
38 Quid ante, † si producatur instr̄m falsus,& altera pars petit interrogari producentem, an

an velit eo vti, ad hoc vt possit ipsum accusare de falso, an teneatur rñdere simpliciter, vel sufficiat quod rñdeat ꝯdõnaliter. s. volo vti, quatenus veꝝ esse apparebit, & non aliter? Dic quod debet rñdere simpliciter, & si dubitat, datur sibi terminus ad deliberandũ. & de hoc est dec. 289. cons. Neap. & ita debet intelligi regia prag. quæ incipit, testem falsum. & idem dicimus in attestationibus testium, vt hr̃ in d. dec. 186. †Requiritur ẽt in instr̃o presentato locus celebrati contractus seu instr̃i, alias si in eo non est descriptus, nõ valet, nec probat, vt not. Pet. Phil. Cor. in ꝯs. 226. col. ij. in litera b, in iiij. vol. & not. gl. & Bart. in l. gñali, C. de tab. lib. x. †Idem dicimus de signo notarij, quia si non apponatur in instr̃o, qñ est consuetum apponi, instr̃m non valet vt per plura tenet idem Pet. Phil. Cor. in cons. 118. col. ij. in litera d, in iiij. vol.
39
40
41 †vbi idem dicit de obmissione indictionis, quod vitiet instr̃m, & hoc ponit in d. consil. cxviij. in litera f, & cons. xciij. col. j. litera c, in eo. iiij. vol. & tenet Bar. in l. si librarius, ff. de reg. iur. & in l. nominatim, ff. de cond. &
42 demon. † An aũt præsentare istas scripturas in iudicio, sit actus iudiciarius? dic ꝙ non, vnde ẽt in die feriata præsentari pñt, vt not. Spec. in tit. de dil. §. j. ver. sed pone iudex, &c.
43 circa fi. †Sed datio termini est actus iudiciarius, vt tenet idem Spec. in tit. de dil. §. nunc videamus, vers. sed pone ecce, &c.
44 ADDITIO † Aduerte ad vnum (in quo multi decipiuntur) nã solent instr̃a multoties ꝓduci in principio causæ insimul cũ libello q̃ non probant nisi reprobant in termino ꝓbatorio, ſm But. in c. j. de ꝓbatorio. quia instr̃oꝝ productio ante litem contestatam fieri non põt, ſm Fed. de Sen. in cons. in Chr̃i nomine, casus talis est: minus de Tholomęis, quod est veꝝ si instr̃m non esset impugnatum ꝑ aduersarium, vel nõ esset datus terminus ad impugnandum ſm Fel. in c. ex
45 epist prob. num. 28. †Item licet supradixerit do. Auctor nõ valere productionem scripturaꝝ nisi pars citetur ad videndum ꝑ̄sentationem scripturaꝝ, & recte: tñ id non ꝓcedit si fiat productio in fine termini, q̄a valet productio parte non citata, ſm Bal. in l. fi. C. q admit. & Bar. in l. sed, & alia de const. pec.
46 †Item valet productio scripturaꝝ facta nõ citata parte qñ facta esset infra terminũ datum ad producendum scripturas, & infra terminum datum ad probandum per omne genus ꝓbõnis, ſm Alex. qui id singulariter tenet in l. Item illa, ff. de const. pec. in addi. ad Bar. & dicit id voluisse ante eum Bald. in l. q ante Cal. n. ff. de verb. obl. in addi. & in l. sancimus in addi. parua, C. de iud. & in l. si qñ in vlt. q. C. de test. & ex hoc inoleuit practica generalis fieri ꝓductionem scripturaꝝ in termino probatorio absq; citatione partis q̃ si fieret extra terminum nõ valeret absq; citatione partis, vt ex ꝑ̄dictis patet, & dicit Affl. in const. cordi nobis in nono nota, quod per regem catholicum fuit prouisum quod ꝑ̄sentationes scripturarum nõ possent fieri corã notario actoꝝ nisi citata parte corã iudice ad vidẽdum ꝑ̄sentationem scripturaꝝ, quod dicit esse veꝝ nisi fieret ꝓductio in fine termini ꝑ ea quæ supra dixi. Pet. Fol. V. I. D.

VENIO Ad secundam q̃st. principalẽ
47 †scilicet, vsq; ad tp̃s præsentari pñt scripturæ. Dic quod de iure cõi pñt præsentari nõ solum in termino probatorio, sed ẽt q̃ñcunque post, vsq; ad conclusionem in causa exclusiue, c. cum dilectus, de fide instr. nam in hoc casu ꝓductionis scripturaꝝ, cessat timor
48 subornationis. †hinc dicimus, quod qñ testes ꝓducuntur, post publicationem vna cũ scriptura pñt ꝓduci, vt no. Bald. & doct. in l. certi cõdictio, §. qm̃, ff. si cert. pet. & Bal. in l. ampliorẽ, C. de app. & Alex. in l. si ita scriptũ, ff. de lib. & posthu. & cano. in c. feriæ, de testibus quod tñ declara, & limita, nisi aliqua iusta cã subsit: quia tunc põt iudex stante iusta causa, ẽt post conclusionem in causa, admittere scripturas, vt tenet Andr. de Iser. in cõst. iurisperitoꝝ, col. j. deinde superuenit const. regni, q̃ incipit, lite legitime, quæ ſm vnum intellectum gl. & And. ibi, vult, quod scripturæ ꝓducantur infra terminum probatoriũ, & nõ post. veꝝ, quo ad hoc, illa const. nõ seruatur. Nam superuenit regia prag. q̃ incipit, cursu dilationũ. qua cauetur, quod scripturę ꝓducantur infra quatuor dies vtiles à die publicationis qñ nulla fuit petita repulsa, sed si repulsa facta est, tũc isti quatuor dies currunt à die publicationis in cã repulsæ, & ita seruãdũ esset, cũ illa prag. faciat in regno ius nouissimũ. Et vide q̃ dixi supra in vers. exceptio. Ego tñ semper vidi obseruari, qđ scripturæ recipiunt̃ in curijs vsq; ad cõclusionẽ exclusiue, & sic de facto, & de cõi stilo curiarũ seruatur dispositio iuris cõis, scilicet d. c.

cum

cum dilectus, de fide instr. & ex hoc dico nō seruari ritum magnæ curiæ in num. 21. qui incipit, item, quod post terminum, &c. qui vult, quod non recipiantur aliquæ scripturę post terminum probatorium, vt ponātur in ꝓcessu, nam contrarium est in viridi obseruantia, & maxime per d. regiam prag. q̄ contradicit illi ritui, & similiter est correctus alius ritus in nu. 159 incip. itē seruat ipsa curia, quod post terminum, &c. q. in effectu dicit idem, quod ꝓcedens, saluo eo quod dicit in fine sui. s. quod post conclusionem est hodie in obseruantia. s. quod † qn̄ producitur scriptura post cōclusionem, tunc actorꝶ magister facit illā scriptura ꝑsentationem denotando quod post conclusionem producta fuit, & nō ponit illam in processu, sed extra processum, & iudex pōt illam videre solū ad sui instructionem, & nō in vim probationis: & ita seruatur. Reliqua in hac materia dic, vt dixi supra in vers. dilat. & vt hr̄ per Spec. in tit. de instr. edi. per to. & per Mod. in c. cum dilectus, & in c. scripta vero, & in c. cum Ioā. de fid. instr. . Rob. Mar. V. I. D.

49

ADDITIO Adde Afflict. in constit. lite legitima contest. in xiij. not. in iij. q. vbi voluit quod regulariter scripturæ producuntur vsque ad conclusionem in causa exclusiue, quod quidem dicit non procedere in xv. casibus. Petrus Foller. V. I. D.

De iuramento, eius differentia, & vsu.

1 *Iuramentum, quotuplex sit.*
2 *Iuramentum necessarium, aliàs suppletorium, quod dicatur.*
3 *Iuramentum suppletorium defertur, etiam post conclusum in causa: dummodo ante conclusionem petitum sit, & num. 10.*
4 *Iuramentum suppletorium, quot & quæ requirantur vt deferatur, & num. 5. 6. 7. 8. 9. 10.*
5 *Iuramentum suppletorium non defertur heredi.*
6 *Personæ vili, & suspectæ de periurio, non defertur iuramentum suppletorium.*
7 *Iuramentum suppletorium, non defertur in causa ardua, & criminali.*
8 *Causa parua, vel magna dicitur, secundùm personarum conditionem.*
9 *Iuramentum non defertur in supplementum, quando semiplena probatio est elisa per probationes contrarias.*
11 *Iuramentum suppletorium debet deferri parte præsente, vel citata.*
12 *Iuramentum in regno defertur etiam post conclusionem.*
13 *Iuramentum an deferatur ei, qui visus est probare per plures testes.*
14 *Iuramentum an deferatur in causis magnis, & num. 16. 17.*
15 *Iuramentum an deferatur periurio.*
18 *Iuramentum an deferatur ex vnico teste deponente sine causa.*
19 *Iuramentum an deferatur ex officio.*
20 *Iuramentū an deferatur in causa appellationis.*
21 *Iuramentum an deferatur ad probandam quātitatem.*
22 *Iuramentum litis decisorium, quod dicatur, & qualiter deferatur.*
23 *Probatio an admittatur contra iuramentum litis decisorium.*
24 *Iuramentum quod defertur in iudicio alicui aduersario, vt principaliori, & legaliori, veritatis appellatur.*
25 *Testis de mera veritate iurare debet, aliàs non probat.*
26 *Iuramentum calumniæ credulitatis appellatur.*
27 *Iuramentum in litem quotuplex sit, & quando & qualiter deferatur.*
28 *Iuramentum purgationis, quod dicatur, & quādo deferatur.*
29 *Purgatio canonica, quæ dicatur, & q̄ vulgaris.*
30 *Iuramentum pro enormitate criminis, secundū l. si quando, C. vnde vi, qualiter deferatur.*
31 *Iuramentum damnum, passi an & quando faciat plenam fidem.*
32 *Præsumitur pro decreto, seu sententia iudicis maioris. Secus in iudice inferiori, & pedaneo.*
33 *Expensarum taxatio fit mediante iuramento litigatoris.*
34 *Iuramentum promissorium, quod dicatur. Et an inducat obligationem.*
35 *Pactum nudum, an firmetur iuramento.*
36 *Iuramentum assertorium, quod dicatur, & quis sit eius effectus.*
37 *Iuramentum confirmatorium, quod dicatur, & qui sint effectus eius.*
38 *Iuramentum fidelitatis, quod dicatur.*
39 *Iuramentum fidelitatis, quod contineat.*
40 *Iuramentum fidelitatis, à quo, & cui præstetur.*
41 *Iuramentum fidelitatis præstatur per tutorem vel curatorem, & procuratorem.*
42 *Baro non potest exigere iuramentum fidelitatis à vasallis, sine mandato, vel literis Regis;*

gis : alias priuatur feudo .

43 *Iuramentum ligij,quod sit,& in quo differat à iuramento fidelitatis.*

44 *Ligius quis dicatur .*

45 *Iuramentum temerarium,vel calore iracundiæ factum,an seruandum sit .*

46 *Ludens,& ludere videns, & mutuãs pecuniam ludenti, & docens ludentem , æquiparantur : & omnes pœna inducta contra ludentes puniuntur . Idem in iurante non ludere .*

47 *Iuramentum illicitum , quod dicatur , & quot modis dici potest .*

48 *Iurans delictum committere,non tenetur ad obseruantiam iuramenti .*

49 *Iurans non ferre testimonium,non obstante iuramento potest examinari .*

50 *Fideiubere pro proximo in periculo constituto quis potest, non obstante iuramento per ipsum de non fideiubendo præstito .*

51 *Iuramentũ in male promissis,non est seruandũ.*

52 *Iurans ducere vxorem in casu,quo nouerat castitatem, an teneatur ad obseruantiam .*

53 *Iurans adimplere omnia, quæ ab eo petentur , non tenetur adimplere aliquid turpe .*

54 *Iurans per viscera Christi , vel alia membra , blasphemare dicitur .*

55 *Iurans per dæmones,vel aliam creaturam , an teneatur ad obseruantiam .*

56 *Iuramentum an præstari possit,per procuratorem , habentem speciale mandatum .*

NONVS actus,qui successiue emergit in iudicio,est iurm̃ . Pro cuius euidentia est scien
† dum, † quod iurm̃ in gñe sumptum , est duplex.s.iudiciale,& extraiudiciale. Iudiciale,dr̃ proprie illud quod pręstatur in iudi
2 cio,cuius multæ sunt species. † Et prima est species iuri,quod appellatur necessarium,alio vocabulo dr̃ suppletorium , & est illud , quod defertur in supplementum probationis : vt qñ actor vel reus ꝓbauit semiplene, nam põt iudex parte petente deferre iurm̃ semiplene ꝓbanti,per cuius iurm̃ erit suppleta ꝓbatio sufficiens ad cõdemnationem,vel absolutionem,& ideo dr̃ necessarium , quia ex necessitate defertur parte petente,ẽt altera parte inuita, vt probat̃ in l.in bonæ fidei .
3 in vers.oportet,C.de reb.cred. †& põt deferri ẽt post conclusum in causa,dũmodo sit petitum ante conclusionem, ẽm Alex.in cons. liij.col.fi.in j.vol.& Ias.plenè tangit in repe. l.admonẽdi,col.cliiij. & seq.ff.de iureiur. & de isto iuro traditur plenè per Bar.&doct.in d.l.admo.& in d.l.in bonæfidei,& ibi Bal.&
4 Sal.& per cano.in cap fi.de iureiur. † Et ad hoc vt deferri possit hoc iurm̃ , requiruntur sex copulatiue,quorꝫ si aliquod deficit, non defertur.Primo.n.requiritur,quod sit semiplene probatum ꝑ vnum testem oĩ exceptione maiorem,ẽm Alex.in cons.xxxij.in j.vol. & cons.xix.col.pen.in iiij.vol. & cons.xviij. col.ij.& iij.in ij.vol.& Pet.Phil.Corn.in ꝯs. cxciiij.col.ij.in ij.vol.alias nõ faceret in isto casu semiplenam ꝓbõnem, vel quod sit probatum semiplene per alias spẽs probationum, de quibus hr̃ per Moder. in d.l.admo.
5 †Secundo requiritur , quod ille cui defertur tale iurm̃,sciat verisimiliter veritatem ꝑ sensum corporeum:qa in hoc æquiparatur test. vt not.gl.in admo.in vers.exacto.ibi Bart.& circa fin.col.& gl.in d.l.bonęfidei,C.de reb. cred.& ideo nõ defertur heredi : qa verisimi
6 liter ignorat veritatem negocij . † Tertio requiritur,quod is,cui defertur,sit persona honesta,& bonæ vitæ,qa alias ꝑsonæ vili,&suspecte de periurio,non defertur,ẽm Abb.in d.c.fi.§.sanè,col.iiij.de iureiur. & Bal.in l.q accus.C.de eden.& Bar.in d.l.admo.col.fin.
7 † Quarto requiritur,quod causa non sit magna,sed modica,nam in cã ardua,vel criminali,nõ defertur,ẽm gl.in d.l.admonendi,in vers.exacta.& ibi per oẽs doctores,& in d.l.
8 in bonæfidæi . † Dicitur aũt parua,vel magna,ẽm ꝯdõnem personarꝫ,ẽm Bar.in auth. nisi breuiores,C.de senten.ex pri.reci.&Pet. Phil. Corn. in cons.lviij.col.iij.in iij.vol. &
9 Alex.in cons.39.in fi.in v.vol. †Quinto requiritur,quod dicta semiplena probatio nõ sit in aliquo elisa per ꝓbões contrarias,qa tunc non defertur, vt not.gl.& Bal.in l.j.C. qui & aduer.quos,& Lud.R.in cons.xcj.col.
10 pen.†Sexto requiritur,quod iurm̃ fuerit petitum ante conclusionem in causa. nam tũc põt deferri,nõ põt, vt supra dixi,alias secus, ad instantiam partis,ẽm Alex.in cons.liij.in j.vol.vnde practica cõis est,quod facta publicatione compareat litigator, & dicat qualiter credit ex processatis,plenè suam intẽtionem probasse,ita quod debet victoriã reportare . Si tñ eum semiplene probasse contigerit, petit sibi deferri iuramentum suppletorium.alias protestatur,&c.nam si iudex non

daret

daret iurm̄, tunc concurrentibus dictis sex req̃sitis faceret litem suã, reliqua de hac mã dic, vt per doct. maxime Iaſ. in d.l. admon.

11 ADDITIO †Adde quod reqrit vltra vnum valde neceſſarium quod eſt vt deferat dictum iurm̄ p̃nte p̄te vel citata, alias non valeret. Ita p̄ Alex. in ꝯſ.cxxij.vlt.col. in ij. lib.& ſequit Marſ.in l. maritus iiij.col.ff.de

12 q. Adde Cap.dec.xxxv. †Item ſciẽdũ eſt q̃d in regno deferẽ iurm̄ ſuppletorium ẽt poſt concluſum in cauſa vſque ad calculum ferẽ dæ ſñiæ, ex quo cauſæ ſunt ſummariæ,&qñ cauſæ ſunt ſummariæ ſemper deferẽ. Ita tenet Lanfr. in l.admonendi,ff. de iureiur. in xix.col. & dicit hoc p̄cedere ẽt ad petitionẽ partis, quod no. quia pauci ſciunt. vide Cap.

13 in dec. xxxv. †Item ſcias quod deferẽ iurm̄ in ſupplementum p̄bationis ei qui viſus eſt p̄bare p̄ teſtes,& p̄bauit ſemiplene p̄ teſtes ſingulares, dũmodo illa ſingularitas non ſit obſtatiua, ſed adminiculatiua, ſm̄ Fel.in c.li

14 cet ex quadam extra de teſti.in v.col. †Item licet hic dñs auctor dixerit non deferri niſi vbi eſſet modica cauſa, tñ ſi eſt plus quam ſe miplene p̄batum ẽt in cauſis magnis, & in alijs cauſis p̄hibitis defertur, ſm̄ Fran. Cur. in l.admonendi.ff.de iureiu.verſ.lxvij. & refert ita tenere Alex.in l.iij.in prin.ff.de iureiu.de quo p̄ Marſ.in ſing.xxvij. vide Aimo.

15 Crau.in ꝯſ.cxcviij.j.lib. †Item licet ve℞ ſit iurm̄ non deferri p̄ſonæ ſuſpectæ de periurio, & per iure, tñ ſi apparet ſatisfeciſſe ſuis creditoribus,& de periurio conſtat eſſe abſolutum à ſacerdote facta ꝯfeſſione coram eo. debet deferri iurm̄ ei licet alias per iuraſſet, quia peccator poſtq̃ ſe pœnituit nõ eſt amplius peccator c.ferrũ de conſe.diſt.iij.& refert Affl.in deciſ.ſacri ꝯſ. xxxvj. ita fuiſſe in

16 ſacro regio ꝯſ.deciſum. †Item ſcias ꝙ defertur iurm̄ ſuppletorium parti ſi pars aduerſa nõ articulauit cauſam eſſe magnam licet in rei veritate cauſa ſit magna, ſm̄ Lanfr. in d. l.admonẽdi in xxxv.ꝯcl.&Alex.in ꝯſ.lxvj.in j.l.& Fran.Cur.in d.l.admonendi xviij. col.

17 & Alex.in conſ.lxxvj.in vj.lib. †Item deferẽ in magnis cauſis qñ non deferẽ ſuper principali puncto cauſæ, ſed ſuper incidenti, ſm̄ Bart.in d.l. admonendi penul.col.& ibi Iaſ. col. xcvij. & Alex. in conſil. lxvj. in vj. lib.

18 †Item vlterius ſcias quod nunquã defertur iurm̄ ſuppletorium per vnum teſtem deponentem de debito ſine cauſa ſm̄ Bal.in c.j.§. cum aũt de controu.inue. refert,& ſequitur Rom.in rub.de arb.in xvij.q.& Cur. in trac. de teſti.in xix.concl.& Alex.in conſ.xxxij.j. lib.& Iaſ.in d.l.admonẽdi,col.xciiij.& Can.

19 in c.cauſam de teſti. †An iurm̄ poſſit deferri per iudicem nemine petente, ſed ex offõ? Bal.in l.admonendi pen.col.de iureiu.tenet quod non. Idem firmat Ang. in d.l.admonẽ

20 di j.col. p̄ quo vide Cap.in dec.xxxv. †Item ẽt illud ſciendum eſt ꝙ iurm̄ ſuppletorium non petitum in cauſa principali peti põt in cauſa appellationis, ſm̄ Bal. in c.j.§. item ſi vaſſallus vlt.col.de con.inueſt. p̄ quo oĩo vide Cap. in d. deciſ.xxxv. qui ita ibi tenet.

21 †Item eſt ſciendũ ꝙ quoties ꝯſtat de ſubſtãtia debiti licet nõ appareat de q̃titate deferẽ tñ iurm̄ ſuppletorium ad p̄bandam quantitatem, vt hr̄ per Purpura. in d.l.admonendi col.xliiij.& Aimo.Crau. in ꝯſ.cxcviij. j.lib. nu.8.9.& de his hactenus. Pet.Fol. V.I.D.

22 †Secunda ſpecies iuri iudicialis, eſt iurm̄ litis deciſorium, & tale iurm̄ ab initio dr̄ voluntarium, reſpectu deferentis, quia deferẽ ex voluntate partis, iudice tñ approbante, itẽ is, cui defertur, non teneẽ p̄ciſe iurare, ſed poteſt iurm̄ referre, vt hr̄ in l. manifeſtæ, ff.de iureiu. Exemplum eſt, qñ alter ex litigatoribus non poteſt p̄bare ſuam intentionem,& dicit alteri parti, ego volo ſtare iuro tuo, nã teneẽ pars vel iurare, vel iurm̄ referre, dicendo, iures tu: alias hr̄ p̄ confeſſo, vt d.l.manifeſtæ,& no.in d.l.in bonæ fidei. Quod tñ intellige, qñ iudex approbat tale iurm̄, alias poſſet per partem inuitam recuſari, nec referri, ſm̄ Bar.in d.l.manifeſtæ,& Abb.in c.fi. col.iij.de iureiu.& And.de Iſer.in c.j.in verſ. cum datur.de conſuet.rec.feud.& hr̄ in l.generaliter, C.de rebus cred. Dr̄ aũt deciſoriũ, quia per ipſum decidiẽ lis, ſicut per ſententiam, adeo quod vltra non admittiẽ alia p̄batio in contrarium l.ij.& l.non erit,§.dato ff.de iureiu. & l.j. & ibi per doct. C. de reb.

23 cred. †Quod intellige non admitti probationem ad retractandum iurm̄ ciuiliter, ſed bene admittunẽ p̄batio ad puniendum criminaliter iuratẽ de periurio. ita tenet And. de Iſer.in d.c.j.§.ſimiliter, verſ.ſacrm̄, in fin. de conſ. rec. feud. vbi hoc intelligit qñ quis ſcienter iurauit,&iurm̄ fuit alteri nociuum.

ADDITIO Adde videndũ oĩo Soc. in conſ. 184. in lib. j. vbi plenẽ, & Boër. in deciſ.xcv.in j. lib. Petr. Foll. V.I.D.

24 † Tertia spẽs iurã iudicialis, est illud quod defertur in iudicio alicui aduersario, vt prin cipali & legaliori: vt qñ quis examinatur super positionibus meo iuro: vt dixi supra in ver. positio, & hoc appellatur iuramẽtum verita tis dato quod fiat per verbum credulitatis, vt ibi dixi, & est voluntarium ex parte deferẽtis. differt tñ hoc iuramẽtum à præcedenti quia hoc delato põt nihilominus probari cõtrarium verum is, qui iurauit, non punitur de periurio, sed solum Deum hẽt vltorẽ, l.ij.C. de reb.cred.& And.de Iser.in d.§. similiter, & de hoc est ritus magnæ curiæ, in nu.183.
25 incip.item quod qñcunq;,etc.in fi.† Quarta spẽs iuramenti iudicialis, est iurm veritatis, quod defertur testibus: nam testis debet iurare de mera veritate, alias nõ ꝓbat, vt dixi, supra in vers.testis.nec sufficit, si diceret, ita est, si bñ recordor. vt tenet Pet.Phil.Corn. in cons.xciiij.col.j.in litera C, in iij.volum.
26 † Quinta spẽs iuramenti iudicalis, est iura mentum calumniæ, de quo plenè dixi supra in vers.iurm calumniæ, & istud appellatur iu ramentum credulitatis, vt l.ij.§.quod obseruari, & ibi Bart.& doct.C.de iur.calum.& de eius materia, vide aliqua per And.de Iser.in constit.vniuersos, & constit.lite legitime.
27 † Sexta species iurã iudicialis, est iurm in litem, de quo loquitur totus titulus, ff.de in li tem iur.& istud defertur per iudicem, nõ au tem per partem, & defertur actori, l.ij.& l.vi deamus, §.deferre, ff.eo.ti.item defertur ob solũ dolũ aduersarij, non ob latam culpã. le ge in actionibus, eo.ti.& istud iurm est triplex, videlicet, iurm in litem affectionis in quo consideratur interesse singulare affectio nis, vt hẽam affectionem ad librum, ad quẽ es mihi condemnatus, possum iurare de illo interesse affectionis, ꝑ dolum tuum, & põt hoc interesse excedere verũ ac iustum valorẽ quo tria reqruntur copulatiue. Primũ, quod sit actio bonæfidei, vel stricti iuris arbitraria s̃m quod condẽnatus sit in dolo, nolendo restituere. Tertium, quod sit res in qua verisimiliter cadat affectio, sicut in lib.alias secus, vt in numis, l.numis, ff.de in litẽ iur.ita hæc oĩa tangit Ias.in rub.ff.eo.ti. Secundũ, est iu ramentũ in litẽ de interesse singulari, vt si de posui pecuniã, & quia eam mihi nõ restitui sti, fui condẽnatus ad pœnã vel pignus meũ fuit venditũ à creditore meo, possum iurare de isto interesse singulari extra rẽ: vt d.l.nu-mis. Tertium, est iurm in litem de interesse cõi, & de veritate, vt si fuisti in mora dandi mihi seruum, q mortuus est, possum iurare ob dolũ tuũ de vera æstimatione, quãti vale bat ille seruus, & eatenus mihi ꝯdemnaberis, vt d.l.in actionib.§.planè, cum l.seq.& no.Ia
28 son.in d.rub.eo.ti. † Septima spẽs iurã iudicialis, est iurm purgationis, quod defert reo in causis arduis & criminalib⁹, & etiã in ciuilibus, puta, qñ contra reum sunt aliqua indi cia vel semiplena probatio, ita q nõ põt dif finitiue condẽnari, tunc iudex põt sibi deferre iurm purgationis, per quod iurabit reus se nõ teneri ad debitũ, vel non cõmisisse tale delictũ, & sic diffinitiue absoluet. Et de isto iuramento loqtur ꝓprie tex.in d.l.admonẽ di, & in auth.nouo iure, C.de pœna iudi.qui male iud.& l.v.C.de fal.& gl.in l.j.C.de sic. & Bar.in ꝯsil.ciiij.in fi.incip.visis testib. &c.
29 & Ias.in l.iij.in princ.col.v.ff.de iuriu.† Itẽ, de isto iuramento loquitur totus tit.extra, de purgat.cano.vbi si aliquis est infamatus de crimine, quod non põt plenè probari, cõ pellitur se purgare per iurm. Et quædã alia purgatio, quæ dr̃ vulgaris, de qua loquitur ti tulus extra de perg.vulg quæ loqtur de duel lo, vt qñ litigantes volũt se purgare per duel lum, quę purgatio est oĩ iure prohibita, quia per eam vr̃ tentari Deus, vt in c.j.& ibi Abb. de purg.vulg.& hr̃ in cõst.regni monarchiã. Et de hoc iuramento purgationis loquitur And.de Iser.in c.j.§.si vero fuerit, de contro-
30 uer.inuest. † Octaua spẽs iuramenti iudicia lis est, quando ꝑ enormitatem criminis, defertur iuramentum contra violẽtum spoliatorem, vt si qs spoliat me possessione seu do mo mea, possum ꝓbare per iurm meum, de rebus mobilibus ibi exñtibus, & hoc in odiũ spoliatoris, iuxta l.si quando, cum ibi no.C. vnde vi, & c.fi.extra quod metus causa, & hoc potest dici iuramẽtum in litem, & nõ datur contra vniuersitatem in dãno clandestino ꝓ valore rerũ amissarũ: vt no.gl.in const.si dãna, & ibi etiam And.de Iser.in pen.colum.
31 † Nona spẽs iurã iudicialis est, qñ extaret statutum, quod stetur iuramento dãnũ passi, prout est hodie in regno regia pragm. quæ incipit, statuimus, qua cauetur, quod qñ dãnum passus, habet animalia damnum dãtia in posse suo, statur suo iuramento. Idem ẽt, si officialis dep̃hendit aĩalia, quia statur soli iuramento officialis denũciatis, aliàs est necesse,

esse, quod probetur ad minus ꝑ vnũ testem cum iuro dãnum passi, qñ non habet anima lia in manu, & iudex qui aliter ꝓnunciat ad quinque vncias applicãdas fisco, & agitantur istæ qõnes coram baiulis, vt hr̃ in d. pragm.
32 † Scias tñ, quod licet alias p̃sumatur pro decreto iudicis, l. Herẽnius, §. Caia. & ibi gl. & Bar. ff. de euic. tñ intelligitur de iudicib. maioribus, non aũt de istis baiulis, & iudicibus minimis & pædaneis, qa pro eorum sententijs & decreto nõ p̃sumitur. ita tenet Bal. in l. tutores, ff. de ↄfir. tu. & Ias. in rub. C. qui ad
33 mit. col. iij. in prin. † Decima spẽs iuramẽti iudicialis, est iurm̃, quod præstatur in taxatione expensaꝝ: nã expẽsæ factæ in iudicio prius taxant̃ per iudicẽ, & postea datur iurm̃ victori, qui fecit expensas, & postea interponitur declaratoria per iudicẽ, vt hr̃ in auth. post iusiurandum, & auth. nouo iure. & ibi Bal. C. de iud. & hoc fuit introductũ ex causa, qa grauat̃ victor in eo, quod nõ recuperat omnes expẽsas ꝑꝑ taxationem, releuatur in alio vt stetur suo iuro. vnde si vellet plenè ꝓbare per testes oẽs expensas, non fieret eaꝝ taxatio per iudicem, vt dñt doc. in d. auth. & hæc quo ad iurm̃ iudiciale dicta, sufficiunt.
34 SECVNDVM principale † iuramentum, est extraiudiciale, & ideo sic dr̃, quia extra iudicium præstatur. Cuius similiter multæ sunt spẽs: & primo reperit̃, vnum iuramẽtum quod appellatur promissorium, vt qñ aliqs iurat se datuꝝ, vel facturum aliqd simpliciter sine aliqua cã vel stipulatione, & sic ↄtinet promissionem de futuro, & de isto loquitur tex. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss. & c. debitores, de iureiur. & istud iuramẽtum nõ ꝓducit actionem de iure ciuili, nec obligat iurãtem, nisi in vno casu. s. qñ libertus iurat p̃stare operas patrono, l. vt iusiurandi, ff. de ope. lib. & no. Bar. in d. l. si qs pro eo, col. j. & ij. & Ioã. de Imo. in rep. c. cum cõtingat, col. xxiij. cum trib. seq. versi. circa tertiã, & c. de iureiur. sed de iure canonico est secus, qa põt agi ex tali iuro, saltem implorando offm̃ iudicis, vt dicit Imol. in d. c. cum contingat, col. xxvj. in fi. & seq. & hanc conclusionem firmat B. Th. in sua summa, secunda secũdæ, q. 89. articulo vij. vbi tenet, quod talis promittens tenet̃ ad obseruãtiam iuramẽti, si cum eo cõcurrat iudicium & iustitia. vñ dicerem in isto casu, ꝙ posset adiri iudex ecclesiasticus per viam denunciationis euangelicæ, per ea, quæ dixi supra intra de denũciatione, in princ. huius vj.
35 partis. † Ex p̃dictis põt solui illud dubiũ. s. vtrum pactum nudũ firmetur iuramẽto, nã de iure canonico non est dubium, qa ẽt sine iuro ex pacto nudo oritur actio, vt est cõis opin. oĩum scribentium in c. j. de pact. multo fortius, qñ iurm̃ interuenit, sed de iure ciuili non producit actionem pactum nudũ iuratum, vt no. Inno. in c. j. de eo, quod metus cã. & Bal. in l. fi. col. ij. C. de fideic. & Bal. in l. j. C. de ope. lib. & idem Bal. in auth. sacramenta, C. si aduer. vend. de qua materia, vide Ias. in l. iurisgẽtium, §. sed cũ nulla, col. v. ff. de pact.
36 & in l. si qs maior, C. de trans. † Secunda spẽs iuramenti extraiudicialis, est illud, quod appellatur iuramentum assertorium, vt qñ qs asserit aliquid esse de præsenti, vel de ptõ, & iurat, vt qñ iurat quis se esse maiorem vel regem habuisse victoriam, vel simile. de hoc loquitur tex. in c. oẽ, & c. vr noueritis, 22. q. j. & per totam, & l. si alterius, in fi. C. si minor se maio. dixe. & no. Imol. in d. c. cum cõtingat, col. lxxv. in fi. & col. cvij. in prin. de iureiurã. Veꝝ in minore sit dr̃ia, quia si iurat verbaliter, se maiorẽ põt probare contrariũ. Secus si realiter tactis scripturis, vt d. l. si alterius, & de hoc iuramẽto assertorio similiter tractat
37 B. Th. in sum. secũda sec. q. 89. art. vij. † Tertia spẽs iuramenti extra iudicialis est, quod dicitur cõfirmatorium: vt quando apponit̃ iuramẽtum in aliquo actu de se inualido, & per iuramẽtum firmat̃. Exemplũ est in auth. sacra, C. si aduer. vend. & in c. cum cõtingat, de iureiur. Similiter in donatione inter viꝝ & vxo. q̃ non valet, l. j. & ꝑ totũ, ff. de do. inter vir. & vx. tñ firmatur iuramento s̃m Bar. & Alex. in l. Seius & Augerius, ff. ad l. falc. & Abb. in c. donatio. de dona. inter vir. & vxor. & Paul. de Cast. in consil. lxxv. col. ij. in vol. & de isto iuramento tractat plenè Bar. in d. l. si quis ꝑ eo. & Imol. in d. c. cum contingat. vbi plura exempla ponit. & Alex. in ↄs. xliij. & ↄs. lix. in j. vol. & cons. liij. in iij. vol. & Fr. de Aret. in consi. ij. & consil. xxij. & cons. 74. & And. de Iser. in c. j. §. item sacramenta, de
38 pace iur. fir. † Quarta spẽs iuramenti extraiudicialis, est iuramentum fidelitatis, quod tenetur præstare vasallus dño suo, siue sit vasallus feudatarius, siue burgensis, s̃m Andr.
39 de Iser. in c. j. col. j. qua vas. iura. deb. fide. † In quo iuramento sex continentur. Primum. s. quod iuret seruare dominũ incolumẽ, tutũ.

A ij hone

honestum, vtilem, facilem, & pstare auxiliu, quæ sex numerant in c. j. de noua for. fidel. & ibi per And. de Iser. & hr plenè in decis.
40 cclxv.cons. Neap. in iiij. & v. col. †Item, qn tale iurm præstat dño baroni, debet iurans excipere personam imperatoris seu regis, q semper censet exceptuata. s. vt pmittat dnm suum defendere aduersus quamcunque personam, contra regem, c. imperialem, §. ff. & ibi And. de Iser. de phi. feu. alie. per Fed. &
41 in d. c. j. in princ. de noua for. fidel. †Et hoc iurm potest pstari et per tutorem vel curatorem, & pcuratorem, fm Alc. in cons. x. col.
42 iij. in ij. vol. †Item non potest Baro exigere hoc iurm à vasallis fine mandato regis, vel litteris regis, alias punit priuatione feudi, & publicatione bonoR, vt est const. regni, quę incipit, comite vel barone, &c. & tenet And. de Iser. in c. si minori circa fi. si de feu. fue. controu. & hr in d. dec. cclxv. cõs. Neap. vers.
43 xx. &c. †Est & aliud iurm fidelitatis, quod appellatur iurm lig j, & pprie est illud, qd præstat soli imperatori vel regi, non aut inferiori, & in hoc differt iurm ligij à iuro fidelitatis, & tunc qn vasallus iurat regi, iurat indistincte ipsum defendere contra oem personam, neminem exceptuãdo, & hoc est alia
44 dec. cons. Neap. in nu. 307. †vbi declarat qs dicatur ligius, nam exponitur quasi ligatus, & adstrictus regi, vel dr, à legalitate, quam tenet seruare regi contra oem personam, vt no. Bal. in l. j. §. in j. col. pen. C. de cad. toll. & And. de Iser. in plt. dñi à vasallis, & in d. c. j. de noua for. fidel. & Ioan. And. in cl. pastoralis, §. rursus, vers. ligius, de re iud. & Fran. de Are. in cons. clj. vbi et examinat de iuro fidelitatis, quod tenetur pstare eps archiepiscopo, & quid si eps sit exemptus, de qua materia tractatur in c. dilecti, de maio. & obe. & in c. cum olim, el ij. & c. antiqua, & ibi gl. de
45 priuil. †Quinta species iuri extraiudicialis est iurm temerarium, vt qn aliquis calore iracundiæ iurat. nam si iurm est alias illicitum, non valet. si vero esset licitum, vt si qs iurat non exire domum, vel non ludere, vel aliud simile, tunc pp iracundiam non ligat, nec est periurus contraueniens. Tutius tn est petere absolutionem ad cautelam, quæ de facili conceditur, fm Abb. in c. sicut de iureiu. & de hoc iuro hr Deutoronomij, c. vj. & Ecclesiastici, c. xxij. & p Ioan. Chrys. super
46 Matth. c. v. †De eo tn, quod dixi de iurante non ludere, si tale iurm fieret sine iracundia ita esset periurus ludendo, sicut videndo ludere, vel mutuando pecuniam ludenti, & ita punit æqualiter pœna contra ludentes inducta, tam is, qui ludit, quam is, qui videt ludere, vel pecuniã mutuat. ita tenet Bal. in auth. inter dicimus, in prin. C. de epis. & cl. vbi idẽ dicit in eo, qui docet ludentem. Multa alia exẽpla possent dari de hoc iuro temerario, presertim, qn quis ex praua consuetudine iu
47 rat, vt hr in c. iurauit xxij. q. iiij. †Sexta species iuri extraiudicialis, est iurm illicitum, de quo loquitur tex. in c. innocens, & p totam illam q. xxij. qõ. iiij. & no. gl. ibi. in summa. Super hoc est sciendum, q iurm potest dici illicitum altero de tribus modis, vt hr in d. c. innocens. Primo modo ex eo, quod iuratur. Secundo, modo ex causa extra veniẽte. Tertio, ex modo iurandi exemplum primi est, qn illud iurm de se est prohibitum,
48 & vitiosum. †vt si quis iurat cõmittere vnũ delictum, quo casu non tenet ad obseruantiam, quia tale iurm non ligat, c. si aliqd, & c. nõ est. & c. actione & c. inter cet. xxij. q. iiij. & hr p Abb. & Doct. in c. intimauit, de test.
49 †Idem et, qn quis iurat non ferre testimonium, quia non obstante iuro, potest examinari, fm Abb. in d. c. intimauit idem in eo, qui iurat non esse de cons. l. fi. in princ. ff. ad
50 municip. †Idem in eo, q iurat non fideiubere, quia potest non obstante iuro fideiubere p pximo in piculo constituto, vt no. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de iureiu. in rub. de quo vide oino Old. in cons. xc. Et de his, & alijs similibus exemplis, tractat plene Ias. in §. item, si quis postulante, col. xij. & seq. inst. de act. & Paul. de Ca. in cons. cccxlv. in j. vol.
51 & Cald. in cons. viij. in tit. de iureiu. †& qd iurm in male pmissis non sit seruandum, tenet And. de Iser. in c. j. col. vj. qui succes. te-
52 neantur in feud. †Exemplum secundi est, qn quis post votum castitatis iurat ducere vxo-
53 rem. †idem qn iurat adimplere oia, quæ ab eo petentur, quia si petatur aliquid turpe, non tenet implere iurm, c. cum iuro de ho. & c. est etiam. & c. vnusquisque xxij. q. iiij.
54 †Exemplum tertij est, vt si quis iurat per viscera Christi, vel per ventrem, vel per capillos, vel per membra pudibunda Christi, nã tale iurm dr blasphemia, vt inqt Bal. in l. ij. in fi. C. de reb. cred. & Bal. in l. j. C. si qs imp. male. & in l. accusatione, col. iij. C. q acc. nõ poss.

poss.vbi plus dicit, quod tale iurm est spés heresis, vt est tex. in auth. vt nō luxu. cont. nat. in rubro & nigro, &c. si quis per capillū, 22. q. j.
55 † Eodē modo si qs iurat per dæmones, vel aliam creaturam; est iurm illicitū, & peccat iurans, dēt tñ seruare iurm, si id, quod iurat, non est prohibitum, c. mouet, 22. q. j. & not. Alex. in ps. xxvij. col. pen. in j. vol. & hr in c. & si Chris, de iureiur. reliqua, circa hāc mām dic, vt per Spec. in ti. de iura. dela. per totum, & per Mod. repetentes rub. de iureiur. & per
56 doc. in locis superius allegatis. † An autē iuiuramētum possit præstari per procuratorē hñtem speciale mandatum? Dic quod sic in animam constituentis, sm Bar. & Alex. in l. qui bona, §. si alieno, ff. de dam. infect. & Alex. in l. ad egregias, in prin. ff. de iure iu. & in l. vulgo, ff. de in litem iur. Rob. Maranta.

De actorum æditione.

45 *Processus potest fieri die feriato ad honorem Dei, in curia principis.*
47 *Excommunicationis sententia die feriato ferri potest.*
48 *In causis carceratorum die feriato proceditur.*
49 *Actus omnes iudiciarij expediri possunt in ferijs messium, & vindemiarum.*
50 *Acta de die, & non de nocte, fieri debent.*
51 *Acta iudicij, locum, mensem diem, & annum, in quo celebrantur continere debent, alias non valent.*
52 *Actis deperditis, & alijs de nouo confectis, si prima postea reperiantur, quibus potius debet fides adhiberi, & secundum quæ debet iudicari.*
53 *Acta omnia regulariter sunt edenda, alias põt appellari, & non edens præsumitur in dolo.*
54 *Actorum æditio, est species defensionis.*
55 *Actorum æditio, per notarium iudice mandante fieri debet, & non aliter.*
56 *Attestationes testium, ante publicationem ædi non debent parti.*
57 *Interrogatoriorum copia, parti dari non debet.*
58 *Allegationes iuris, an debeant ædi parti.*
59 *Notarius acta edere non tenetur sine salario.*
60 *Nomina testium non tenetur quis edere parti ante publicationem.*
61 *Acta debent ædi cuicunque prætendenti interesse, etiam si non sint ad eius instantiam celebrata, secus in instrumentis.*
62 *Acta debent ædi sumptibus petenti.*
63 *Copia libelli, sumptibus actoris dari debet.*
64 *Acta originalia non debent ædi, sed solum copia sub pœna falsi.*
65 *Acta ædi debent. cum die, consule, loco, & tpe.*
66 *Acta semel edita, possunt millies peti vt iterum edantur. Secus io instrumento, quia regulariter non editur, nisi semel.*

DECIMVS actus, qui successiue ɔsideratur i iudicijs, est actoꝶ æditio, sup quo hr̃ examinabo tres qõ. principales. Prima erit, quid veniat appellatione actorum. Secũda, an indistincte omnia acta iudicij faciant plena fidem, & qualiter. Tertia erit, qualiter ista acta sint edenda petentibus.

VENIO ad primam q. super qua conclu
1 do, †quod acte dñr oẽs scripturæ in iudicio factæ coram iudice, & scriptæ manu officialis. s. tabellionis ad hoc deputati, vt declarat Alex. in l. acta, & in l. actorum, ff. de re iud. vbi dicit, quod etiam snĩa venit appellatione actorum, idem tenet Abb. in c. qm̃ cõtra, col. ij. in fi. de prob. vbi vide Bal. plenè declarãtem q̃ scripturæ veniat appellatione actorum, hoc ẽt declarat Bal. in auth. q̃ supplicatio, col. j. vers. item licet scriptura, &c. C. de prę. imp. off. vbi dicit, quod nõ ex eo solo, ꝙ scriptura est facta ꝑ tabellioñe actoꝶ, dr̃ de actis iudicij, nisi fiat coram iudice vel iudice mandante. adde Bald. in l. interrogatã, C. de lib. cã, & Bar. in l. illud, col. ij. vers. deinde nota, etc. & ibi ẽt Bar. C. de sac. san. eccl. & Car. in cle. sæpe, §. & quia, in ix. q. de ver. sig. & Alex. in l. j. in prin. ff. de ver. obl. & Bal. in c. j. §. item sacramenta, col. pen. in fi. vers. quęrit in super, &c. de pac. iur. fir. & quod sententia venit appellatione actoꝶ, est tex. cũ gl. & Bart.
2 in l. in fraudem, §. neq;, ff. de iure fisci. † An aũt instrũa, & aliæ scripturæ productæ in iudicio, dicantur effecta de actis, eo ipso ꝙ sunt ꝓducta? Inn. in c. cum in iure, in fi. de offic. deleg. tenet, quod ipsum instrũm quantum ad contractum & obligationem in eo contentam, non est de actis, sed sola ꝓductio instrorum & scripturaꝶ, est de actis. Idẽ tenet Bal. in l. ij. col. iij. vers. iuxta hoc quærit, &c. C. de eden. vbi per hoc infert, ꝙ instrũm productũ in actis, edit sine die & consule, sed solũ edit dies productionis, quia quãtum ad ꝓductionem, est effectum cõe instrm. iuxta l. j. §. edẽda, ff. de eden. sed certe, si ista opinio. in hoc Inn. & Bal. ita simpliciter intelligeret, resultare possent aliqua absurda, & maxime, quia altera ꝑs nõ posset petere copiã tenoris instrũi producti in actis, sed solam copiam pñtationis ipsius. nã si tenor nõ est de actis, ergo non est effectus cõis, & sic nõ esset edendus, quod est contra d. §. edenda. Præterea, si in tenore instri esset aliquod verbũ faciens cõtra producentem, & in fauorem aduersarij, non posset aduersarius eo vti pro se, q̃a nõ est de actis, quod est ɔtra not. per gl. & Mod. in l. j. §. editiones, ff. de eden. vbi hr̃ cõiter quod ꝓducens instrũm in iudicio, censetur approbare omnia contenta in eo, etiam contra se facientia. & aduersarius potest eo vti ꝓ se. sicut dicimus in testibus, qui deponere debent pro vtraq; ꝑte. ita plenè declarat Ias. in d. §. æditiones. vnde cã vitandi ista cõtraria, videtur esse dicendum, quod tã productio, quã tenor instrũi producti sit de actis, maxime, cum

tota

tota die videamus cõiter practicari, ꝙ eo ipso, quod instrm vel alia scriptura producitur in iudicio, potest aduersarius petere eius copiam, & sibi editur cũ die & consule, & cũ toto tenore scripturæ, ergo tota est effecta de
3 actis, & tota cõis. † Puto in ista varietate posse dari istam declarationem, videlicet qñ aliquis producit instrm in iudicio, & non facit illud registrari in actis de verbo ad verbũ sed solũ notarius scribit in actis, die tali, etc. talis ꝓduxit vnum instrm procurationis, vel debiti, vel aliud simile, quod incipit sic, & finit sic, etc. sed eius tenor nõ apparet extensus in actis, puta quia producens retinuit sibi instrumentũ penes se, & tunc veꝶ dicit Inn. & Bald. quod sola ꝓductio, est de actis, & non tenor instri, ex quo tenor nõ reperit ĩ actis, & dato, quod notarius fecerit de eo mentionem, ꝙ viderit, non tñ in hoc sibi credit, vt not. Alex. in cons. vj. col. ij. in fi. in iiij. vol. & ꝑ Mod. in auth. si q̃s in aliquo, C. de edẽ. nã si tenor esset de actis, faceret publ. fidẽ, sicut alia acta absq; eo, quod originale ꝓducat, quod est falsum, ſm Alex. ibi & doct. in d. authen. si quis in aliquo. Sed si q̃ris. an isto casu possit aduersarius petere copiã tenoris instrumenti. Dic, quod sic, nã licet nõ sit de actis ꝑꝑ deficientiam registrationis, tñ q.a ꝑs cœpit eo vti in iudicio ꝑ productionẽ, rõne huius vsus tenet illud edere. ita tenet Bal. & Alex. in l. ij. ff. de eden. ꝑ d. §. edẽda sunt oĩa. & tunc posset procedere opin. Bald. in d. l. ij. C. de eden. s. quod edatur sine die & consule. Nec semper sequitur illa ꝯña, ista scriptura non est de actis, ergo non debet ædi. Nam si quis facit mentionem de instrõ in libello, ꝑ dictionem limitatiuam, tenetur illud edere ante litem contest. & tñ non est de actis, vt no. Bar. & doct. in l. edita, C. de eden. Quandoque ꝓducens instrm, facit ipsum registrari in actis, vel quia relinquit ipsum originale authenticũ in actis cũ pñtata sub tali die, &c. vel quia facit ipsum exemplari auctoritate iudicis, & facit ipsum collationari ꝑ actorum notarium, cũ fide sua in calce, quod ipsum collationauit. s. exemplũ cum originali & concordat de verbo ad verbũ, & illa copia collationata relinq̃tur in actis. continẽs totum tenorẽ instri, originale aũt recipit ꝑ ꝓducentem, ne forte aliquo casu perdatur, & istud quotidie videmus seruari iudicijs. Et tũc dico, quod totus tenor instri de actis, nõ solum ipsa ꝓductio, adeo quod illa ꝓductio illius copiæ registratæ & collationatæ facit dictã copiã hr̃e publicã fidẽ, absq; eo, quod ꝓducat originale. ita tenet Bal. in l. fi. in v. q. C. de edic. diui Adr. tol. & de mente Spec. in ti. de instr. edi. §. nunc dicamus, col. iiij. vers. illud aũt scias, &c. pro hoc est gl. in d. auth. si quis in aliquo, & ibi ẽt Bar. & cõiter doct. & glo. & Bar. in l. chirographis, ff. de admi. tut. & Ang. in §. illud, in auth. vt fra. filij, &c.
4 † Hoc tñ intellige & declara, dũmodo talis registratio sit facta parte pñte & non contradicente, vel parte citata: alias nullam fidem faceret talis copia, quãuis collationata. ita tenet Alex. in d. cons. vj. col. fin. in princ. in iiij. vol. & est de mente Bart. & doct. in d. auth. si quis in aliquo. quod no. perpetuo, quia raro hoc aduertunt litigãtes, & actoꝶ notarij, vñ allegationib. iuris possis talẽ scripturam destruere. De reliquis aũt, quæ veniũt appellatione actoꝶ, traditur plenè in d. c. qm̃ contra de prob. tam in tex. quam in gl. & ꝑ doc.
5 † ibi inter quę adde, quod non solum acta, q̃ fiunt in iudicio contentioso, & ꝯtradictorio veniunt appellatione actorum, sed ẽt omnia alia, quæ fiunt in iudicio voluntario: in quibus decretum iudicis interponitur, ꝓut sunt tutelæ & emãcipationes, & alia similis, ſm Innoc. in c. j. col. j. de ꝓb. quæ alio vocabulo dñr acta forensia, ſm eum ibi. ex eo, quia in foro agitantur. & not. etiam Bald. in l. comparationes. colum. iij. versic. quærit etiã de forensi, &c. C. de fide instrumen.
6 ADDITIO † Adde quod oĩa exemplata & registrata ꝓbant eo modo quo probarent originalia & nõ vltra neque plus, vñ q̃dq̃d poterit obijci & opponi contra originale exemplatum oẽ illud põt obijci contra exemplum: Bart. & doct. in l. testõ, la j. ff. de cond. & dem. de quo ꝑ doct. plenè, in c. qm̃
7 contra extra de prob. † Item illud addas q̃d ne dum debet fieri æditio instrumenti ꝓducti in iudicio quoquis vtitur, sed etiam eorũ instrorum ibi relatorum, ſm Bal. in l. ciuile circa fi. ff. de leg. & Alex. in cons. iij. lib. ij. col. j. refert & sequitur Dec. in l. edita, col. pen. circa fi. C. de eden. & Aimo. Crau. in ꝯs. cxij.
8 j. lib. nu. 15. † Item est aduertendum ꝙ vbicunq; in libello actoris sit mẽtio de aliquo instro, vel scriptura super q̃bus fundetur intentio actoris põt compelli vt ante oĩa exhibeat vt detur reo occasio deliberandi, secun-

dum Inno. in c. ex epistolæ quem ibi oẽs sequunt & Bal. in l. fi. C. de pre. imp. off. & ꝓcedit ꝯclusio indistincte si in libello fit mẽtio limitatiue taliter quod aduersarius redditur dubius de narratis ꝑ actorẽ, puta vẽdidisti talem peciam terræ ꝓut ꝯstat tali instrõ: ſm Bar. in l. postq̃. §. si dies, ff. vt leg. no. cauea. & in l. ædita pen. col. C. de edẽ. & ibi Bal. in pe.
9 car. & Fel. plenè, in d. c. ex epistolæ. † Adeo quod si fieret mentio instri in libello narratiue. (vt si dicatur quæ oĩa constant publico instrõ exinde confecto) nõ fit æditio ante litem contestatam, ſm Bar. in d. l. ædita & doctor. in d. c. Ex epistolæ, tu aũt dicas contrarium seruari in magna curia vicariæ & alijs curijs vbi extra cõis stilus quod si limitatiue vel narratiue fit mẽtio instri in libello semper fit æditio si petitur ad effectum deliberãdi vel fundandi exceptiones & ita practicaẽ.
10 † Sed si actor negat se hr̃e copiam instri in promptu ꝓceditur ad vlteriora, ſm Rotam in nouis dec. xxxiij. de quo statu iurm̃ actoris, & no. expresse Bar. in l. qui stipendia in fi. C. de procu. & Fel. in d. c. ex epistolæ nu. 27.
11 † Item si ille qui petit ædi instrm̃ verisimiliter hr̃e debet vel habet copiam instrumenti qualitercunque fiat mentio instrumẽti in libello non tenetur libellans ante oĩa edere ſm Bal. in l. legatum, ff. de eden. & Rotã vbi supra, nam si legatarius petit legatũ virtute testamenti ab herede non teneẽ edere testm̃ ipsi heredi quia præsumitur habere notitiã contentorum in eo de quo plenè ꝑ Fel. vbi
12 supra nu. 27. † Et adde ꝙ in casibus in q̃bus ante litem contest. fit æditio sufficit ondere iudici originale & relinquere in actis copiã ſm Inn. in c. cum in iure de offic. del. & Bald. in l. ij. C. de eden. & Abb. in d. c. ex epistolæ, & ibi Fel. nu. 31. in medio. P. F. V. I. D.
13 † Ista autem acta, quæ fiũt in iudicis, q̃dam dñr acta iudicij proprie, & quædam acta litis siue causæ, & differunt inter se, quia acta iudicij sunt illa, quæ tendunt ad iudicioꝶ solẽnitatem & ordinẽ, ꝓut sunt citationes, libelli, satisdationes, & litis contestõ, publicatio, & ꝯclusio & alijs similes actus. Acta vero cãæ seu litis sunt, q̃ respiciũt factũ, ꝑ victoria causæ obtinenda, ꝓut sunt attestationes, ꝯfessiones, scripturæ, & aliẽ ꝓbões. ita declarat gl. in cle. sæpe, in vers. decisiones. & ibi ẽt Card. in iij. no. & in ij. q. de verb. sign. & Abb. in c.
14 causam, quæ. in j. not. de test. † & propterea in materia actorum solet fieri distinctio trimembris, videlicet, Quẽdam sunt acta, q̃ respiciũt litis ordinationem, & sunt illa, q̃ mõ appellaui acta iudicij. Quedã sunt, q̃ respiciunt veritatis indaginẽ, & sunt illa, q̃ mõ appellaui acta litis seu cãæ. Quædã sunt, q̃ respiciunt litis decisionẽ, & sunt sñiæ diffinitiuæ, de q̃bus plenè ꝑ Bar. in l. is, apud quem, C. de eden. & in l. cum lite mortua, ff. iud. sol. & Abb. Fel. & cõiter doct. in d. c. causam, quẽ in casibus locis plenè declaraẽ, quæ acta pereant perempta instãtia, & ad ibi dicta me remitto, & aliqua dixi in materia instãtiæ, su-
15 pra in v. par. principali huius tract. † Quẽ autem sit dñ̃a inter acta, gesta, & monumenta? Dic quod acta, ꝓprie sunt illa, q̃ sunt scripta cõia notario & iudice. s. per ipsum notarium actorum. Gesta, possunt dici ea, quæ sunt facta, sed non scripta. Item. gesta censent facta magnorum principium, & oĩa registrata in archiuis publicaꝶ personaꝶ, possunt appellari gesta. Sed monumenta, dñr scripturæ publicæ & priuatæ, quas quis habet penes se extra iudicium, ex eo quia cãm ipsius muniũt, quæ alio vocabulo appellanẽ documenta, vt hr̃ in c. cordi. de appell. lib. v. & in auth. si qs in aliquo, C. de eden. & ita hanc differentiã declarat Card. in clem. sæpe, §. & quia, in vij. q. de verb. sign. Aliquando tamen acta & gesta confunduntur, & vnum & idem important, vt est tex. in l. gesta, C. de re iud. & not. Bar. in l. j. ff. de off. proc. cæsa.

Venio Ad secundam quæst. principalẽ
16 videlicet, † an indistincte oĩa acta iudicij, faciant plenam fidẽ, & qualiter sup quẽ oportet inuestigare, q̃ requirantur ad validitatem actorum. ad hoc, vt tanq̃ publica faciant plenam fidem. & dic plura req̃runtur. Et primo requiritur, quod fiant parte pñte vel citata, & abñte per ꝯtumaciam alias non ꝓbant, nec alteri parti præiudicãt, & in casu, in quo sumus in ꝯtradictorio iudicio, l. de vnoquoque, ff. de re iu. l. nam ita diuus, ff. de adop. l. si
17 qñ, C. de test. & c. ij. de test. † Secundo requiritur, quod acta fiãt altera parte instãte, adeo quod debet appere ex actis, ad cuius instãtiã actus celebraẽ, aliàs acta nõ valent. ita tenet Ang. in ꝯs. cclxvj. col. ij. vbi præcipue loqtur de sñia lata, quod non valeat, nisi appareat ad cuius instantiam lata fuit. vnde sententia nunq̃ debet ferri, nisi vna pars faciat instantiam, & faciat aliam partem citari ad sñiam alias

alias non valet.ita tenet Imo.in d.l.vnoquo que,ff.de re iud.&Bar.in l.j.C.vt q def.aduo. Paul.de Cast.in l.j.C.de iud.& Ias.in l.ppe-
18 rãdum,§.&si quidẽ,col.j.C.de iud.† Tertio, reqritur,quod fiant coram iudice,vel iudice mãdãte,vt no.Alex.& Imol.in l.acta,ff.de re iud.gl.& Bal.in l.illud,C.de sacrosan.eccl.& Bal.in l.interrogatã,C.de lib.cau.& Luc.de
19 Pen.in l.instar,C.de iure fis.lib.x. † vbi per hoc infert,nõ valere obligationẽ receptã penes acta curiæ,nisi sit recepta coram iudice. Adde ẽt, vel nisi recepta sit iudice mandãte, vt hr̃i in decis.135.cons. Neap. vbi plus dr̃,
20 † quod rõne iuri in ea oppositi,põt recipi talis obligatio penes acta. ẽt absente creditore. Et per hoc patet,quod istæ obligationes quas quotidie recipiũt notarij extra locũ iudicij,& sine pñtia iudicis, & dñt illas recepisse penes acta,non valent, nec hñt executionem paratam,vt est de mente Luc.de Pen.in d.l.instar. & expressius tenet Matth.de Afil. in const.magistri camerarij,col.pen.& cõst. cordi nobis,col.pen.in prin. quod no. quia quotidie notarij actorum erant in hoc.

ADDITIO Adde hic ea q̃ dixi in pra ctica mea cãR crim.in frag.par.in tit.de fide-
21 iussoribus. † Quarto requiritur, quod acta scribant per notarium actoR deputatũ,adeo qđ ille notarius,q incepit scribere acta vni⁹ processus,ille debet scribere reliqua,alias acta non pbant,nisi iste esset impeditus, qa tunc põt alius subrogari,ita tenet Bal.p illũ tex.in l.j.C.de sport.& Bal.in l.ij.C.qũo, & qñ iud.& Bar.in l.j.ff.de off.cõsul.& Bal.in l. repetita, C.de episc.& cl. & Lud.R.in cons. 281. & Bal.& Paul. de Cast. in l.testamenta
22 oĩa,C.de testamentis. † Quinto requiritur, quod ille q scribit acta, sit notarius creatus à rege,alias acta scripta ab alia psona,nõ valẽt in hoc regno,secus esset de iure cõi,quia vbi non põt hr̃i notarius, pñt adhiberi duo scriptores,ẽt priuati ad scribẽdum acta,quorũ scripta faciunt publicam fidem in iudicio vt est tex.in c.qm̃ contra. de prob. imò dicit simpliciter Bald.in l.comparationes,col.iij. vers.quærit ẽt de forensi,&c. C.de fide inst. quod de mandato iudicis pñt scribi p alium quam p tabellionem.Sed hodie in regno est iuri cõi derogatum per pstõnes regni, qbus inductum est,vt acta non fiant p aliam personam,nisi p notarium creatum à rege,&sic in hoc est correcta dispositio dicti capi. qm̃ cõtra,vt est const.quæ incipit, magr̃i camerarij.& ita illam pstõnem intelligit ibi Mat. in pen.col.s.quod p eam sit derogatum iuri cõi. Sed certe ego puto, quod non fuit ista mẽs illius const.s.velle corrigere d.c.qm̃ cõtra. Nam legum correctio semper est euitãda,vbi non apparet expresse,l.pcipimus, C. de appel.&l.sancimus,C.de test.sed dico,qđ potius illa const.ex cõformis cum iure cõi. Nam ius cõe ponit duos casus.s.quod magr̃ actoR,debet esse notarius,vbi hr̃i potest,sed vbi deest copia notarioR, pñt adhiberi duo probi,& idonei viri ad scribẽdum acta,quorum fides æquiparatur fidei tabellionis. Sed constitutio regni puidit solum in vnum casum.s.quod magr̃ actoR sit notarius, & in hoc est conformis cum iure cõi,& vltra non pgreditur corrigẽdo ius cõe de duobus scriptoribus.Ergo ille secundus casus,tanq̃ obmissus p regni constitutionem debet remanere in dispositione iuris cõis,l.si cum dotẽ, in prin.ff.soluto matrim.& l.cõmodissime, ff.de liber.& posth.vt euitetur legum correctio.Prætcrea,illa const.non dicit,quod siue possit hr̃i copia notarioR,siue non, semper magr̃ actoR debeat esse notarius creatus à rege,alias acta non valeant,merito debet declarari, & limitari p legem antiq̃ iuris cõis .s.quod adhibeatur notarius creatus à rege, vbi copia notarij hr̃i põt, alias sufficiãt duo scriptores priuati viri idonei,vt lex noua distinguatur p veterẽ l.sed, & poster.ff.de leg. cum debeat lædere ius cõe in minus, quam põt. Præterea,ius cõe in hoc fuit conforme cum iuregentium,ſm quod in ore duoR,vel trium stat omne verbum, cap.nouit.de iud. l.vbi numerus,ff.de testib. Vnde satis iniusta fuisset illa const.qñ in defectum notarij voluisset detrahere fidei duoR testium, quos lex cõis in hoc adhibuit vt scriptores, & testes,æquiparando eos fidei notarij, quia vi-
23 deretur detrahere iuri gentium, † quod sine causa princeps huius seculi facere non põt. vt plenè tradit Fel.c.quæ in eccles.col.ij.& col.x.& seq.de const. Ex quibus rõnibus firmo hanc conclusionem,quod dispositio d.c. quoniam contra, non est hodie correcta in regno, imò est in viridi obseruantia. Vnde etiam hodie in defectum notarij possunt adhiberi duo scriptores.

ADDITIO Adde quod isti duo viri de qbus p do.Auctorem debẽt esse idonei & honesti,

honeſti, & bonæ famæ, ſm Holt. & Ioan. And.in d.c.qm̃ contra,& ibi.plenè per Pari. nu.153. debent ẽt iurm præſtare ſm Fel.ibi. poſt Bal.& ibi.Barb.& ibi Paris,& an oẽs debeant ſcribere,vel ſufficiat ſi vnus ſcribat, & alter ſubſcribat: & concluditur quod vnus debet ſcribere alter ſubſcribere ſm Abb. & Pari.& omnes doct.in d.c.quoniam contra extra de probat. Pet. Foll. V. I. D.

24 † Sex iuxta hoc cadit quotidianũ dubium, in multis locis,terris,& ciuitatibus h' regni eſt quędã antiqua obſeruãtia,quod in curijs ſolet eſſe vnus actoꝝ magr̃ priuatus, & non notarius,q tolerante populo ſcribit acta iudicij,& corã eo partes litigãt ſine ꝯtradictione aliqua,q̃ro an acta ſcripta ab iſto faciant publicã fidem, ſi forte altera pars vidẽs ſuccũbere vult venire ad hoc refugiũ miſeroꝝ, & allegare nullitatẽ actoꝝ, & ꝓceſſus? ꝓut pluries hic caſus mihi euenit in facto.Et certe nulli eſt dubiũ, quod ſcriptor talis nec de iure cõi,cum ſit ſolus,nec ꝑ regni ꝯſtõnem, habet publicã fidem. vnde eius acta non valent. ſolum poſſet eſſe dubium,an ille cõis error populi,q tenuit eum,vt actoꝝ magr̃m faciat ius,iuxta ea,q̃ tradũtur in l.Barbarius, ff.de off.prẹt. Suꝑ iſto caſu pro deciſione pono hanc concluſionẽ negatiuam,quod talia acta nõ habeant publicã fidem,qa iſte eſt caſus expreſſus cõtra ꝯſtõnem regni ꝑdictam quæ vult,quod qñ magr̃ actoꝝ eſt vnus debet eſſe notãdus,& conſuetudo cõtraria nõ poſſet tollere illam ꝯſtõnem,quia in proœmio ꝯſtõnum, in fine, imperator tollit oẽs conſuetudines,ẽt futuras, quæ facerent ꝯtra illã conſt.vt not.ibi gl.& ꝓbatur in alia ꝯſt. quæ incipit puritatem, vbi mãdat primo ſeruari ꝯſtões regni, & in defectum eaꝝ tunc ſeruent conſuetudines. vnde dato,quod populus ꝑ conſuetudinem introduxiſſet,quod priuatus ſcriptor poſſit eſſe actoꝝ magr̃, nõ tñ potuit derogare ꝯſtõni regni.Nec obſtat, quod cõis error facit ius: quia in cõtrarium eſt veritas in caſu iſto, ex quo cõis error nõ põt facere notarium eum,qui non eſt, vnde acta facta ꝑ talem notarium putatiuum, nõ valent. ita plenè concludit Iaſ.in d.l.Barbarius,col.xij.ſuꝑ illa q.an inſtrã geſta per notarium putatiuum,valeant,& concludit,qđ non,& plures allegat. tanto fortius in caſu iſto,vbi populus ſcit eum non eſſe notariũ. vnde ceſſat ille cõis error, in titulo notariatus. nam populus vellet tunc vendicare ſibi auctoritatem regiam.ſ.creandi tabelliones, & publicas ꝑſonas,quoꝝ,& quaꝝ ſcripturis det plena fides,qđ fieri non põt vbi per Iaſ.

25 † Iſtam cõcluſionem limito duobus modis. Primo,niſi eſſet conſuetudo,cuius initij nõ eſſet memoria,quod ſemꝑ in tali loco, & ciuitate fuerunt magr̃i actoꝝ priuati, & nõ reperitur memoria interruptionis huius conſuetudinis,nã tunc ex quo talis ꝯſuetudo habet vim ſpecialis priuilegij principis, puto qđ talia acta facerent plenã fidem ex præſumpto priuilegio principis: ꝑ ea,q̃ not.Abb.in c.ſuꝑ quibuſdam,§.ꝑterea, de verbo, ſignif. Pro hoc eſt tex.in l.hoc iure,§.ductus aquę, ff.de aqua quoti.& ęſti.&tenet And.de Iſer. in c.imꝑialem,§.ꝑterea ducatus, col.pen.in prin.de ꝓhi.feu.alie.ꝑ Fed.& in ꝯſt.ſi dubitatio.col.iij.Nam per tm̃ tps,cuius initij nõ eſt memoria,&c. ꝑſcribuntur oĩa regalia,& principi reſeruata,vt tenet idẽ Andr.de Iſer. in ꝯſt.quadragenalem,col.j.& in cap.j.verſ. flumina nauigabilia,col.ij.quæ ſint regalia.

ADDITIO Adde Alex. ſic concludentem in conſil.cxx.in pen.col. in lib.vij. Petrus Follerius. V. I. D.

26 † Secundo limito,qñ duo litigauerunt corã iudice,vbi erat ſcriptor priuatus,& ambo ꝓduxerunt ſua iura corã illo priuato actoꝝ magr̃o,& fecerũt pariformiter ꝑ illum ſcribi reciprocos actus in iudicio, nulla ipſaꝝ partiũ diſcrepãte,nam ſi in fine cãæ vellet altera partiũ annullare ꝓceſſum,tanq ſcriptũ ꝑ nõ publicam ꝑſonam,dico qđ non debet audiri,qa cenſet dictum ſcriptorẽ, & eius fidẽ approbaſſe,patiẽdo ab eo examinari ſuos teſtes,& alia ſua acta ſcribi. vñ non põt modo illius fidẽ impugnare. & moueor ꝑ ea,q̃ plene cumulat Iaſ.in l.j.§.ędit.col.iij.& iiij. ff.de eden.& idem Iaſ.in l.j.in prin.col.iij.ff.
27 qđ qſq; iur. † vbi plura exẽpla ponit de eo, q vtit aliqua ſcriptura inhabili ꝑ ſe, vel approbat aliq̃ perſonã in aliquo offõ,nam nõ põt vlterius dictam ſcripturam,vel ꝑſonam in eodẽ,vel ſimili offõ impugnare,vbi multos doct.allegat, & ad ibi allegata me remitto.Nec poſſet obſtare,qđ priuati vellẽt creare tabellionẽ,qa dico,quod nõ creãt, nec of
28 ficiũ publicũ ſibi vendicãt: † ſed ſolũ dant fidẽ vni viro priuato, qđ põt fieri ꝑ partes, l. Theopõpus,&ibi Bar.&doct.ff.de dot.pleg. & Bar.in l.Lucius,ff.de fideiuſ. ſicut dicimus

etiam

etiam in arbitro electo ꝑ partes, cui ꝑ cōpromissum dat fides, vt stet dicto ipsius. Eodem modo pñt partes eligere vnū scriptorem, cꝰ scriptis habeāt dare plenam fidē in eaꝶ ꝑiudiciū, cum nihil repugnet, nec in aliquo lædat hic publica vtilitas, imò in hoc casu suggerit æqtas illius edicti, quod q. sq; iuris, &c.

ADDITIO Adde ꝙ consensus partiū facit, vt credat copię cui alias nō crederet ẜm doct. in authen. siqs in aliquo, C. de edē. Itē facit validare ꝓbōnes, vel attestationes inualidas, ẜm Inn. in c. cū causam in vlt. col. in prin. in gl. sua in verbo ꝓsumptionē de testi. ꝑ Bal. in l. fi. C. de testi. & Bar. ī l. j. §. j. ff. de se. fe. Abb. in c. ꝯst. ī fi. de test. Pet. Fol. V. I. D.

NAM eo ipso, qđ ego ꝓduco iura mea corā tali scriptore, & facio ꝑ eum examinari meos testes, & scribi oia acta mea in ꝓcessu, videor hēre hanc intentionē, vt illa acta mea faciāt publicam fidē, & ꝓsint mihi ad victoriam obtinēdam cōtra aduersarium meum, vnde nō possum postea impugnare ꝓcessū, quem semel approbaui: q̄a debeo pati, qđ similiter acta aduersarij mei ꝑ eundem scriptorem recepta, faciāt fidem contra me, ꝑꝑ æqtatem dicti edicti. ꝑ ea, quæ not. Ias. in d.

29 l. j. & in d. §. æditiones. † Sexto requirit, qđ acta reducantur in scriptis nisi causæ essent breuiores, q̄a tunc non requirit scriptura ꝑ authen. nisi breuiores, & ibi Bart. C. de sent. ex peri. reci. ita tenet Abb. in d. c. qm̄ contra in iij. notab. ꝑ illum tex. & ibi ēt Fel. de ꝓb. & declarat Ant. de But. in c. cum ad sedem, de

30 testi. ſpo. † Et super hoc pōt cadere illud dubium, in acta iudicij possint ꝓbari ꝑ testes: & sic aliter, quam per scripturam. Nam ẜm cōem conclusionem, acta curiæ non requirunt testes: quia sine testibus hñt publicam fidem. Bart. in l. emancipatione, C. de fide instr. & Bald. in gesta. vers. quæro, nunquid a-

31 cti, &c. C. de re iud. † Quod tñ notabiliter intellige, de actis factis coram iudice: secus, si fiant coram arbitro: q̄a non valent sine testibus, ēt si per notarium scribent. ita tenet Alex. in cons. 13. in iij. col. in j. vol. & ꝯs. 19. col. ij. in iiij. vol. Quod nota ꝑpetuo: quia poteris annullare multos ꝓcessus arbitratorum: q̄a nunq̄ vel raro aduertunt in adhibēdo testes in eoꝶ actis, vnde ad q. incidenter motā, dico, ꝙ acta pñt ꝓbari ꝑ testes dūmodo deponāt de tenore ipsoꝶ, tex. est in l. qm̄, C. de hæret. & Bal. in l. nec in arbitris, col. ij. vers. venio ad vers. si aūt, &c. C. de arb. quod tñ intellige, qñ acta requirentia scripturam fuerunt celebrata in scriptis, & sunt deperdita. tunc. n. pñt probari per testes secus, si nunq̄ fuerunt scripta. q̄a ex quo non valent nō oportet ea probari ꝑ testes. Sed si sunt talia acta q̄ de necessitate nō reqrunt scripturā pñt indistinctæ ꝓbari ꝑ testes. ita decl. Bald. in d. l. emācip. & Lanfr. in d. c. qm̄ contra, col. iiij. & hr̄ ꝑ Cano. in c. Albericus. de testibus.

ADDITIO Adde ꝙ contrarium seruatur in actis factis corā arbitris electis, ẜm formam Regiæ prag. inter coniunctos: vt ēt dicit Alex. in d. ꝯs. xiij. & cōtrarium vidi ser-

32 uari in q̄buslibet arbitris. † Ad vnum tñ aduertas, ꝙ cum vbi de gn̄ali consuetudine, solet adhiberi testes in lectura sententiæ licet alias non requirant testes in actis tñ in diffinitiuis sententijs, Postq̄ ex consuetudine solent adhiberi, & consuetudo est optima legū interpres, l. si de interpretatione, ff. de leg. debent oīno adhiberi alias non valerent: ẜm gl. & Ioan. de Imol. in c. qm̄ contra de prob. & ibi refert, & sequitur Lanfran. num. 19. in verbo probationes, & de actis coram arbitro vide dom. Bapt. dē san. Bla. in tract. de arb. num. 23. vbi plenè. Petr. Foll. V. I. D.

33 † Septimo requirit, quod acta sint in iudicio publicata: nā ante publicationē non hñt publicam fidē, l. gesta, C. de re iud. & Bald. in

34 l. publ. in v. q. C. de test. † Et dicit Bal. in l. in bonæ fidei, col. iij. vers. item quæritur, C. de reb. cred. ꝙ ēt semiplene non ꝓbant attesta-

35 tiones non publicatæ. † Acta. n. non publicata, sunt ad instar imbreuiaturę notari non solēnis, vt not. gl. & Bar. in l. fideicōmissa, §. j. ff. de leg. iij. & hoc reqsitū posset referri solū ad attestationes. Verum magis cōis conclusio est in contrarium. s. ꝙ coram eodē iudice, vel surrogato in eius locū acta faciunt fidem, ēt sine publicatione: q̄a alias sequeret, ꝙ non valeret snia lata obmissa publicatione, cuius cōtrarium tenet Bart. in l. prolatā, C. de senten. & hoc tenet Abb. c. causam quę col. ij. de testib. vbi optime declarat hāc materiam, & ibi ēt Franc. de Aret. in j. & ij. col.

36 † Octauo reqritur, ꝙ acta scribātur, & recipiātur in die nō feriato, alias nō valēt, maxime si est dies feriatas ad honorē Dei, l. fi. C. de fer. & c. fi. de fer. sunt tñ multi actus, q. pñt celebrari die feriato, qui signantur pro fal-

37 lentijs ad hāc regulam. † Et primo limita,

non ꝓcedere in porrectione libelli : qa pōt
offerri,& recipi in die feriato, ēt ad honorē
Dei,l.miles,§.sexaginta,ff.de adul. & idē in
libello appellat.l.j.& ibi Bal.C.de fer.& no.
Bar.in l.ij.ff.si qs in ius voc.non ie.Et vide,q̄
dixi supra in cap. de libelli oblat. in hac vj.
parte. vbi tractaui plenè de veritate h⁹ dicti.
38 †Secūdo limita in executione facienda con
tra latronē insignem,qa pōt mitti ad furcas,
ēt in die feriato,l.prouincialꝝ . & ibi Bar. &
39 Bal.C.de fer. †Tertio limita,in oībus actis
volūtariæ iurisdictionis: qa pn̄t exerceri die
feriato : ꝓut est emancipare,adoptare,tuto-
res dare,& instrā ac testamēta conficere,&a-
lia similia. ita tenet Spec.in tit.de fer.§.seq-
tur,vers.quid si in ferijs,&c.& vers.porrò, &
Abb.in c.cōquestus,col.v.de fer.& est tex.in
40 l.actus,C.de fer. † Quarto limita,non ꝓce
dere in examinatione testiū : quia pn̄t exa-
minari in die feriato ad honorē Dei,dūmo-
do iurauerint in die nō feriato,gl.est in cl.j.
de off.deleg. & est ritus magnæ curiæ in nu.
47.incip.itē,ꝙ si detur,&c.&dixi supra,ī ver.
testiū ꝓductio.&tenet Spec.in tit.de fer.§.se
41 quitur,vers.qd si tunc testis,&c. †Quinto li
mita,in oībus actis pijs,& reqrentibus cele-
42 ritatem.de qbus,in l.j.& ij.ff.de fer.† An aūt
decretū in alienatione reꝝ minoris,possit in
terponi die feriata ? dic ꝙ non,ſm Spec. in
43 d.§.seqtur,in fin. †Sexto limita, in captura
debitoris suspecti de fuga : q pōt capi, ēt in
die feriato ad honorē Dei , gl. est singularis
in l.fi.C.de fe.& Alb.&cōiter doc. in l.si fe-
riatis,ff.de fer.& Bal.in c.fi.extra de fe.&Ias.
44 in l.ij.col.vj.in prin.ff.de iur.om.iu. † Septi
mo limita,in ꝯfessione partis, qa pōt recidi
in iudicio ēt in die feriato, ſm Bal.in marg.
in verbo,feriæ.vers.vlt. & Inn. in c.vltra iij.
45 de testib. †Octauo limita,qn̄ iurisdictio iu
dicis esset tpe perituræ : qa tunc pōt ꝓcede-
re tpe feriato ad honorē Dei,& hoīum, ſm
Abb.in c.fi.col.fi.de iu.& Spe.in tit.de fer.§.
46 seqtur vers.pen. †Nono limita,ī curia prin
cipis qa in ea ꝓcedi pōt die feriato, vt tenet
47 Spec.in tit.de fer.§.j.vers.est aūt. †Decimo
limita, in snīa excōicationis, q̄ potest ferri
die feriato,ſm Spec.in tit.de fer.§.sequitur,
48 vers.porrò ea,& Fed.de sen.in ꝯs.11. †Vnde
cimo limita,in causis carceratoꝝ : qa in eis
ꝓcedi pōt die feriato, l.diuus, & ibi Alex.&
doct.ff.de fer.& hr̄ in l.custodias, ff.de publ.
49 iud. †Duodecimo gn̄aliter limita,hodie in
regno,quoad ferias messium,&vindemiarū:
quia oēs actus iudiciarij pn̄t in talibus feris
expediri,ex quo in regno de ꝯsuetudine sunt
sublatæ,& non seruanī,gl.est in constit. re-
50 gni,q̄ incipit,baiulos oēs. †Nono principa
liter requirit̄,ꝙ acta fiant de die,& nō de no
cte,c.ꝯsuluit,& ibi gl.& Abb.in fi.col.de off.
deleg.& ꝓ̄sertim snīa nō pōt ferri de nocte,
vt not.doc.in l.nō minorē,C.de transf.Quid
aūt si extaret ꝯsuetudo cōtraria,in qbus casi
bus valeāt acta de nocte ? vide Ias.in d.l.non
minorē,&Fel.in d.c.consuluit,col.antepen.
51 †Decimo principale requirit̄ pro validatio
ne actoꝝ,ꝙ in eis singulis inferaī locus,dies
& mēsis,&annus,in quo celebranī,tex.est in
c.qm̄ ꝯtra,& ibi gl.in vers.tpa,de ꝓb.& hr̄ in
cap.Abbate sanè,circa fin.de re iud.libr.vj.
52 †Sed iuxta hoc posset cadere dubiū quid si
sunt facta acta alicuius ꝓcessus,& postea ꝑ-
ditur ꝓcessus, adeo ꝙ est necesse facere acta
de nouo deinde celebratis nouis actis reperi
tur primus ꝓcessus,cui est danda fides, & an
credat̄ primis,vel secūdis actis? dic ꝙ si nōdū
est lata snīa super secundo ꝓcessu , creditur
primo tm̄,& non secundo,& ſm prima acta
debet ferri snīa . Secus si esset sententiatum
sup secundis actis anteq̄ essent inuenta pri-
ma,ita tenet And.de Iser.in ꝯs.cordi nobis.

VENIO Ad iij. qōnem principalem,
53 scilicet † qualiter sunt edēda acta , sup qua
firmo nō nullas ꝯclusiones veras,& cōes.Et
prima conclusio gn̄alis , est ꝙ oīa acta iudi-
cialia, siue causæ ciuilis,siue criminalis, de-
bēt edi litigantibus petētibus, l.ij.cū sua ma
teria,C.de eden.in tm̄,ꝙ si non edanī,potest
appellari,l.ij.C.vt lite pen.& cap. ꝑpetuus ,
de fide instr.Probatur etiā in l.j.§.eden.ff.de
eden.ea ꝓ̄sertim rōne attenta : qa actus iudi
ciarius eo ipso,ꝙ factus est, censetur cōis al
tera parti,& ideo pōt petere copiā , vt supra
dixi,& hr̄ in d.§.edēda,& §.editiones, & ibi
nota eod.tit. Item is q. iudice mandāte non
vult acta edere,ꝓ̄sumitur in dolo, ſm Alex.
in l.vbi,ff.de eden.pro hoc est tex.in l.nō po
54 test dolo,ff.de reg.iur. † Potest ēt assignari
ratio : qa editio actoꝝ,est spēs defensionis.
Patet,qa fit ad effectū.vt petēs possit delibe
rare,si velit cedere an ꝯtēdere, l.j.in princ.ff.
de eden.& auct.offeraī,C.de litis ꝯtest.Itē fit
ad effectū veritatis inuestigādæ,vt dicit tex. i
d.l.is apud quē , nā habita copia facilius pōt
quis rn̄dere confitendo,vel objiciendo,&sic

merita causarum partium assertione pandunt, l. fi.C.si per vim vel alio modo, vnde iudex poterit de veritate cãæ facilius iudicare, & ipsam veritatē inquirere visis allegationibus
55 vtriusq; ptis.† Limita hãc cõclusionē, dũmodo talis editio fiat iudice mãdante, alias sine mãdato iudicis nõ tenet notarius actorum edere acta, sm Bal.in d.l.is, apud quem col.j. in prin.per illũ tex.in ver. iubebit vbi ēt Paul.de
56 Cast.C.de ed.† Secũdo limita, non pcedere in attestationibus testiũ, q ante publicationē edi nõ debēt, patri sed debēt esse secretæ penes iudicē, & actorum notariũ, timore subornationis gl.est in d.l. is apud quē per illũ tex. sm quintã l.C.de eden.& ibi Bal.hoc expsse tenet in ij.col.vers.venio ad quintã &c.p.§.
57 quia vero in authe.de testi.† Tertio limita, in interrogatorijs testiũ: quę licet sint de actis nõ tñ debēt edi alteri pti ad euitandum subornationem testium, vt no. Abb.& doct. in c. per tuas, de testi. & Alex.in d.l. is apud
58 quē.† Quarto limita, in allegationibus iuris, q licet sint in actis pducte, tñ nõ debent edi alteri pti, ex quo fiũt ad merã instructionem iudicis.ita tenet Inno.in d.c. per tuas de testi.& Alex.in auth.iubemus, C.de iud.cõtrariũ tñ tenuit Ias.in d.l.is apud quē, col.ij. & in d.l.j.§.ed.ff.de eden. & rõ est sm eum, quia postq allegationes sunt registratæ in actis, sunt effectæ cões, vnde debent edi, sicut alia cõia, sed Matth. de Affl.doct. Neap. in const.si dam.col.xij. tenet primam prem .s. quod non datur copia allegationum, & dicit quod hoc iure vtimur. Ego puto esse distinguẽdũ. Aut is q pducit allegationes, facit scribi in eis psentatã, & facit illa registrari in actis, & tũc teneo opi.Ias.quod edi debēt, per d.§.edẽda. Aut non psentat illas in modũ actorum in pcessu sed dat illas in manica iudicis, ad merã iudicis instructionē, & nõ vult, quod sint de actis & tũc pcedat alia opi.s.quod nõ edant in quotidie video seruari in practica, qa tũc pars nõ põt petere copiam, ex quo non sunt effectæ cões, cum sint pductæ extra pcessum, vnde finita causa, potest pducens illas sibi reaccipere qa de necessitate non debent in pcessu
59 remanere, cum non sint de pcessu. † Quinto limita, dũmodo offerat salarium actorum magistro, alias sine mercede nõ tenetur edere acta tex.in l.argẽtarius in prin.& ibi cõi-
60 ter doct.ff.de eden.† Sexto limita in noibus testiũ, in iudicio pductorum, & examinandorum quia ante eorum publicationem non tenetur pars q vult aliquos testes examinare, edere noĩa eorum alteri pti, ne subducant vel subornentur, sed soli iudici noiare tenetur ita tenet Spec. in tit. de teste, §. qualiter, ver.post hoc.& Alex.in l.j.§.edit. col.pen.ff.de eden.
61 † Secũda, principalis cõclusio in hac q. est quod acta publica iudicij debēt edi indistincte cuicunq; suũ interesse ptendenti, ēt si ad eius instantiã, nõ sunt ista acta celebrata, licet secus sit in instrõ. ita tenet Alex. ĩ d.l.is apud quē C.de eden.& Bar.& Mod.in l.j.§.editiones, ff.de ed. & Ang.in.§. pcepta in auth. de def.
62 ciui. † Tertia conclusio est, quod acta debēt edi sumptibus petentis regulariter, sm Car. in cl.causam, in xxij.q.de el.& per doct.in d.l.
63 is apud quē.† Fallit in copia libelli primi, q debet dari sumptibus actoris, vt est gl. in l. ij.in ver.oblatos de app.& Card.in cl.sæpe ĩ prin.in xvij.q.de ver. sig. & est regia prag. q
64 incipit, comparente.† Quarta conclusio est, quod acta originalia nullo modo debēt edi parti. nec iudici appellationis, sed tñ copia actorum edenda est, & ibi per oẽs doct. in c. qm contra de pb.& gl.Bar.& doct.in l.eos, §.super his, C.de app.& hr in regia pragm. quæ incipit conclusionem, vbi imponitur pœna falsi notario edenti originalem processum.
65 † Quinta conclusio est, quod acta debēt edi cum die, & consule, loco, & tpe vt d. c. qm contra.& ibi gl.in ver.tpa, & ibi cõiter doct. ponunt, & no.Bal.et doct.in l.ij. C.de eden. et Alex.in l.j.§.edit.col.ij.ff.de eden. De practica aũt, qualiter sit facienda ista editio per notarium, vide Spec.in tit.de inst.edi.§.post quam in fi.vers.postremo, et de multis alijs in materia editionis vide, plenè per Fel.in c. j. de pb. et per Bald. et Mod. in d.l. is apud quem, C. de eden. vbi est propria materia.
66 † Sexta conclusio est quod acta debent edi toties, quoties quis petit sibi edi etiam millies, siue amiserit prima acta edita, siue non. Et in hoc differt ista editio ab editione instrumenti, q non fit nisi pbetur amissio. ita tenet Paul.de Cast.in lege veluti, §.hæc vox et ibi cõiter doct.ff.de eden. et Alex. in l.ij. C.eo.tit.illud autem quod dixi de editione instrumenti, intelligas qñ instrm continet tale quod dependet ex voluntate duorum, secus si dependet ex voluntate vnius ppententis editionem, quia millies potest peti, vt edatur, siue sit amissum, siue non, et siue aliqua

qua auctoritate iudicis. ita tenet Spec.in tit. de instr.edi.§.postquam,vers.j.& vers.sed nũ quid Bal.in l.ne casu,C.de discus.lib.x.& Alex.& doct.in d.§.hæc vox.& Ias.in l.si quis, §.prætor ait, in v.no.ff.de eden. per hoc est tex. in l.vnum, ff.de test. & in l.Sempronius Proculo,ff.de le.ij.& l.fi.ff.de his quę in test. deleg. Rob. Mar. V. I. D.

De processus publicatione.

1 *Publicatio processus, quare & qualiter fiat, & quis sit effectus eius,et an sit de ordine iudicij.*
2 *Decretum primum,præambulum est ad secũdum.*
3 *Publicatio processus fit ipso iure in regno, eo ipso quod labitur terminus probatorius.*
4 *Publicatio obmissa,vel facta die feriato non vitiat processum.*
5 *Publicatio facta de voluntate partium,non validat depositiones testium nõ rite examinatorum.*
6 *Delegatus, cui commissa est testium receptio non potest illorum attestationes publicare.*
7 *Publicatio nõ requiritur quãdo testes vtraq; parte præsente,sunt examinati. sed solum quando in secreto.*
8 *Publicatio solum potest fieri in attestationibus vnius partis, quando citius expeditæ fuerunt, & postea alterius.*

NDECIMVS actus, qui successiue emergit in iudicio
1 est † publicatio processus: nã elapso termino probatorio siue sint productæ probationes,siue nõ, potest altera partium instare,vt fiat publicatio in causa,& fit ad effectum, vt partes possint recipere copiã examinis testium ex tunc in antea. Item fit, vt seruetur ordo iudicij: quia publicatio est de ordine,ſm Bart.in l.prolatam. C.de senten. Item per eam datur maius robur attestationis, vt hr̃ in l. gesta, & ibi per Bald. & doct. C.de re iud.& per Can. in cap.causam quæ.de testib. & Bart.in l.solam, C.de testi. Est.n.ordo præambulus ad cõclusionem in
2 causa,quę postea sequitur. † sicut dicimus de primo decreto,quod est præambulum ad secundum,vt tradunt Moder.in l.iubere cauere,ff.de iurisc.omn.iud.& Bart.in l.si finita, §.Iulian.ff.de dam.infect. Fit aũt ista publicatio partibus p̃ntibus, vel altera parte citata,& contumace,alias nõ valet: ex quo pars per eam põt lædi: per regulam,l.de vnoquoque,ff.de re iud.Notarius ergo actorũ de mãdato iudicis scribit in ꝓcessu,die tali,&c.facta est publicatio in p̃nti causa,seu processu, p̃ntibus partibus,vel altera parte absente, citata tñ,ac relata,&c. ita hęc oĩa declarat Bal. d.l.gesta,col.ij.vers.quęro qualiter,&c.&extũc censetur p̃clusa via producendorũ testiũ, nisi in casibus,quos ponit Bart.in authen.at q semel,C.de prob.& Abb.&doct.in c.frater
3 nitatis,de test.† Hodie aũt in regno fit publicatio ipso iure,eo ipso,ꝙ labit terminus ꝓbatorius,siue sint testes examinati,siue non: nisi pars infra quatuor dies post lapsum termini ꝓbauerit aliquod iustũ impedimentũ: qa debet allegare, ꝙ publicatio hr̃ pro nõ facta,ob tale impedimẽtum,&c. De hoc est regia prag.q̃ incipit.cursu dilationum.in prin. vnde lapso termino nõ oportet petere publicatioẽ fieri,sed instare,vt declaret ipsam es
4 se factã ipso iure.† An aũt possit obmitti ista publicatio.& si ꝓcedat ad vlteriora,ea nõ facta,an valeat ꝓcessus? Cõis conclusio est,ꝙ sic.ita plenè tenẽt Abb.& Fel.in c.cũ I.& A. de re iud.& Bar.in l.ꝓlatum,C.de senten.& Petr.Phil.Cor.in cons.102.col.fin.in lra R. in j.vol. Plus ẽt dicit Petr.Phil.Cor.ibid. ꝙ ẽt si publicatio fit in die feriato, non ꝑ hoc vitiat processus: tãto magis hodie in regno ꝑ iura municipalia sæpius allegata,sunt sublata oĩa subalia iudiciorũ iuris positiui,& sic põt sine dubio obmitti publicatio imò nunquam põt dici obmissa, ex quo semp tacite
5 fit ipso iure ꝑ d.prag. † Quid aũt,si testes in ꝓcessu fuerunt non rite recepti, deinde sunt publicati de cõsensu vtriusq; partis an ꝑ hoc validetur eorũ depositio? dic ꝙ nõ, ita tenet Bal.in authen.si qs in aliquo,col.j.ver.iuxta primam rõnem,&c.C.de eden.& tenet Inn. in c.signauit,& c.cũ causam de test.quod nota,qa prima facie qlibet diceret cõtrarium, sicut dicimus in exẽplo publicato de cõi cõsensu,& fecit fidẽ,ſm Bal.ibid. sed in testib.
6 est cõtrarium. † Sed quæritur,pone quod iudex cõmisit, seu delegauit alicui testiũ receptionẽ,& examinationẽ, an ipse idẽ delegatus possit eos publicare? dic ꝙ nõ,sed debet examẽ clausum remittere ad delegãtẽ,& corã ipso delegãte fiet publicatio,ſm Bar.in l.
7 cũ ab initio circa fi.ff.quẽad.test.ape.† Reqritur aũt ista publicatio,qñ testes sunt recepti in secreto: secus,si vtraq; parte p̃nte, prout solen-

solent qnque iudices summatim cognoscen do:tūc non reqritur alia publicatio, ſm Bal. in auth. si qs in aliquo, col.iij.in fi.vers. sed aduerte,&c.C.de eden. Reliqua de mā publicationis testiū, vide p Spec.in tit.de teste, §.
8 satis vtiliter, p totū. †Quid aūt, si citius sint expeditæ examinationes testiū vnius partis q̃ alterius.an possit peti fieri publicationem, quoad illas tm̄, & postea completis alijs fiat iterū alia publicatio in alijs?dic q̄ sic, de hoc est ritus magnę curiæ in nu.190.incip.item, seruat ipsa curia, quod si examinationes,&c. licet in fine illius ritus dicatur, q̄ ista non sunt in vsu. Rob. Mar. Venus. I. V. D.

De incidenti criminali, contra aduersarium quid falso producentem.

1 ☞ *Criminale incidens vtrum, & qualiter possit exerceri in iudicio ciuili. Quod reducitur ad practicam, prout in num.3.*
2 *Testis punitur de falso à iudice, coram quo falsum deposuit.*
3 *Clericus falsum deponens coram iudice laico nō potest per eum puniri.*
4 *Clericus etiam de mandato sui episcopi nō potest puniri neque torqueri per iudicem laicum.*
5 *Laicus examinatus, qui coram iudice ecclesiastico falsum deposuit, per iudicem ecclesiasticum, & secularem puniri potest.*

QVODECIMVS actus, q̃ successiue emergit i iudicijs est.
1 † qa plerunq; facta publicatione, & recepta copia ꝓcessus, altera partiū aduertit in ꝓcessu esse aliq̃ falsitatem in testib.vel scripturis,&vult aduersarium accusare de falso: vtrum, & qualiter possit istud indicēs criminale exerceri in iudicio ciuili, videamus. & certe ista accusatio pōt objici, lite pendēte,vt hr̄ in l.nullum,C.de test.&p Abb.& Ioan.de Ana.in cap.j.de fal.&Bal.& doct.in l.fi.C.de fide instr.& est ritus magnę curiæ in nu.195.incip.item,seruat dicta curia nō concedere,&c.Verū,si quęris an faciat supersederi in causa principaliter intentata. dic,si qstio falsi mouet̄ contra testes, ꝓcedit̄ interim in causa: secus si mouet̄ contra principalē,qui testes,vel scripturā falsam produxit.ita tenet Bal.in d.l.fi.circa fi.& Bal.in l.si qs testib.col.ij.in fi.vers.qro,positio,&c. C. de test.de qua mā vide aliqua p Matt.de Affl. in const.si ciuiliter agens,col.pen.& fin. vbi allegat quādam nouellam cōst.regis cathol.
2 †Et pōt tunc testis falsus puniri p iudicē corā quo deposuit,ēt si alias si esset suus incōpetēs iudex: qa rōne suæ falsæ depositionis efficit̄ de eius foro: vt l.nullum,& ibi Bal.&
3 Sal.& hr̄ in d.c.j.de cri.fal. †Et hoc aūt inoleuit practica,qđ facta publicatione in causa,pars q̃ vult aduersarium accusare de falso, solet ipm̄ interrogari facere si vult vti testib. & scriptura ꝓ eum productis, & si ille dicit, quod sic: pōt tunc accusare,& falsitatē probare: qua ꝓbata punitur ad amissionē causæ,& est regia prag.q̃ incipit,testem falsum, vltra quam pœnam punitur ēt pœna falsi,vt ibi dr̄, & probatur ēt in l.in fraudem,§.quoties,ff.de iure fisci.Dicta aūt interrogatio fit ad effectū vt si aduersarius dicit se velle vti, nō possit postea renunciare testibus infra octo dies post publicationē, & euitate pœnā vt dr̄ in d.prag. & de hac mā qualiter debeat fieri rn̄sio ad istam interrogationem, videlicet, simpliciter vel conditionare tractaui in decis.189.cons.Neap.& dixi de instr̄i productione,supra in viij.actu.vers. q d aūt,si pro-
4 ducatur instr̄m falsum,&c. † Sed quid si fuit ꝓductus clericus in testem coram iudice laico,& falsum deponit: an possit puniri ꝓ iudicem laicum? Bald.in d.l.nullum,tenet q̄ sic. Sed magis cōis opin.est in contrarium: per cap.si diligēti.de foro compet.nam si clericus deliquit coram iudice ecclesiastico nō suo,verū est quod pōt per eum puniri: secus per secularem. ita tenent Inn.Ioan.Andr.& Ant.de Butr.in cap. verū de foro compet. & Ioan.de Ana.in d.cap.j.col.j.de cri.fal. & hr̄
5 in decis.230.cons.Neap. †Iudex.n.secularis non potest imponere manum in clericum, causa puniendi, etiam de mandato sui epi, adeo quod etiam si eps mandaret iudici laico,quod clericum torqueret,vel verberaret, non posset hoc facere,sed capere tantum potest ex suo mandato.s.episcopi, & remittere eum episcopo. Ita tenet Ioan.de Ana.in c. ij.colum.ij.in fi.de cri.fal. & Petr.de Anch. in cap. vniuersitatis,in fin.de senten.excom.
6 † Quid autem econtra? pone, quod laicus fuit examinatus coram iudice ecclesiastico, & falsum deposuit: an possit puniri per iudicem

dicem ecclesiasticũ, & secularẽ? dic, quod potest per vtrunq; iudicem puniri, & hẽt locũ cum pũentio si is, coram quo prius accusat, ꝓcedit contra eum. ita hr̃ in decis. ccxix. cõs. Neap. vbi plures allegantur. Vbi ẽt plus dr̃, quod dato quod laicus ꝓcedat contra talem testem, & puniat eum, potest nihilominus ẽt iudex ecclesiasticus ꝓcedere, & punire eũ pœna ecclesiastica: per ea, quæ hñr in c. felicis, de pœnis, lib. vj. & in alijs locis ibi allegatis. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

De testium. Et quæ, quot ue sint ad eius vsum necessaria. Et quibus illa contingat.

1 *Repulsa testium qualiter, & quando petatur, & quis terminus detur ad eam, & quid de repulsa.*

2 *Repulsa testium, fit contra personas vel contra dicta, & vt concedatur alterum de tribus, requiritur maxime protestatio.*

3 *Repulsa contra testes, debet crimina in specie continere, nec sufficit probare in genere quod quis sit criminosus.*

4 *Testis deponens in fauorem partis aduersæ, non facit fidem, quando fuit contra eum protestata causa ipsum repulsandi.*

5 *Repulsam petens, & non probant saltem semiplene, punitur ad x. tarenos. Idem si producit articulos impertinentes.*

6 *Testes debent citari, & etiam examinari infra terminum datum ad repulsam, & eo lapso non admittuntur.*

7 *Repulsa testium, dicitur odiosa.*

8 *Repulsa testium, an possit simul fieri in primis capitulis causæ principalis.*

9 *Repulsa non fit contra scripturas: sed solum cõtra testes.*

10 *Producens testem pro se, non potest illum reprobare: etiam in alia causa.*

11 *Producens testem potest illum repulsare, ex superueniens causa.*

12 *Producens testem potest illum, quo ad eius dicta, repulsare.*

13 *Repulsa an, & quando admittatur in causa appellationis.*

14 *Repulsa an admittatur in causa attentatorũ.*

15 *Repulsam opponens, & non probans contra testes, an teneatur iniuriarum.*

16 *Repulse non permittitur in testibus per producentem approbatis.*

17 *Repulsa non conceditur in crimine læsæ maiest.*

18 *Repulsa no admittitur in causa blasfemiæ Dei.*

19 *Repulsa in causis summarijs, vbi semiplene probationes sufficiunt non admittitur.*

TERTIVSDECIMVS act', q̃ successiue emergit in iudicio est repulsa testiũ.
1 † Nã facta publicatione ꝓcessus, si aliqua ptiũ hẽt testes ꝯtrarios, q̃ valde vrgent ꝯtra eã, põt in iudicio petere terminũ ad repulsam, q̃ terminus conceditur ꝑ iudicẽ, & est medietas primi termini ꝓbatorij, vt decidit ꝑ regiã prag. cursu dilationũ, & petit ista terminus imediate post lapsos octo dies, cõcessos ꝑ dictam prag. ad ꝑcunctandum ꝓcessum: quo termino dato ad repulsam elapso, ipso iure censet publicatũ in causa repulse. Sic diximus supra de publicatione in cã principali. Et facta dicta publicatione, si altera pars videt se grauari ꝑ dictã repulsam .i. q̃a sui testes fuerũt reprobati, põt petere nonum terminũ ad repulsam repulsæ, & dat sibi medietas termini dati ad repulsam, & elapso hoc termino, fit publicatio sup ista repulsa repulsæ, & vlterius nõ dat alia repulsa, ne ꝓcedat in infinitũ. ita hæc oĩa hñr in dicta prag. cursu dilationũ. Pro aliquali tñ introductione iuuenũ, ad hãc materiam formo tres q. Prima erit, quali debeat fieri ista repulsa testiũ. Secũda, an possit q̃s reprobare testes ꝑ eũ ꝓductos. Tertia erit, an testes possint repulsari in cã appellationis, q̃ nõ fuerunt reprobati in causa principali.
2 † Ad primã q. est sciẽdũ, ꝙ repulsa fit altero de duob' modis: videlicet, vno modo ꝯtra ꝑsonas, alio modo ꝯtra dicta testiũ. Item ꝑsuppono, q̃d repulsa nõ ꝯcedit petẽti nisi ꝯcurrat alterũ de tribus req̃sitis, q̃ tradunt in c. ꝑsentium, de testibus. Primũ est, ꝙ ante publicationem si ꝓtestat' se velle reprobare testes, & ex hoc inoleuit illa practica, qua quotidie vtunt ꝓcuratores vt tp̃e quo cõparẽt visuri iura testiũ, ꝓtestentur ꝯtra ꝑsonas testiũ, & dicẽda per eos. non tñ nego quin q̃ncunq; in alio actu ante publicationẽ possit fieri dicta ꝓtestatio, vt d. c. ꝑsentiũ de testib. vide Fran. de Are. de veritate huius dicti. Hoc tñ intellige, q̃n testis hr̃ aliquem defectum, per quem reprobat fauorem ipsius reprobantis, q̃a tunc requirit protestatio

testatio: aliàs vr̃ consentire, & testem approbare. Secus, si defectus esset in odium ipsius testis, vt quia esset excõicatus vel bãnitus qa tunc etiam sine protestatione põt repulsari. ita declarat Bald. in l. si quis testib. col. ij. in fi. vers. dubitauit hic, &c. C. de test. licet subdat, q cauti aduocati semper interponũt dictã ptestationẽ eo modo quo supra. Secũdũ requisitũ est, qñ probat, q post publicationẽ habuit notitiã de defectibus & exceptionib. contra testes, idẽ si forte fuisset abñs tpe receptionis testiũ, vsque ad publicationem, ſm Bal. in d. l. si quis test. vers. dubitatur hic, &c. circa fi. & not. gl. & Bald. in l. laudabilem, C. de aduoc. diuer. iud. Tertium requisitum est qñ non fuit ptestatus, & iurat se non petere repulsam ex malitia: alias sibi nõ cõcedit, vt
3 in d. c. pñtium, de test. vbi ista tradũtur. † Reuertor nunc ad primũ modũ repulsandi. s. cõtra personas testium: quo casu non sufficit allegare crimina in gñe: dicendo qualiter sunt hoies malæ vitæ, fures, adulteri, vel qd simile: sed est necesse, quod crimina opponant in spẽ, puta q fecerunt tale crimẽ, tale furtũ, vel simile ita tenet Bar. in l. testiũ, §. lege Iul. ff. de test. & Bal. in auth. si dicatur in fi. C. de test. & Bar. in l. j. in fi. C. de test. pro hoc est tex. in c. pñtium, §. testes, de test. lib. vj. & similiter, qñ vult quis repulsare dicta testiũ debet in spẽ obijcere, q sunt falsarij: qa falsum deposuerunt ob talem rõnem, & in tali loco examinis. Item, q sunt varij in coꝝ dictis in tali loco examinis, &c. iuxta l. q falsa aut varia, ff. de test. & no. p Bar. in l. eos, ff. de fal. Itẽ qa sunt singulares: iuxta not. Bal. plenè, in l. testiũ, C. de test. Item, qa nõ deponũt de sensu pprio: iuxta not. p Alex. & Mod. in l. j ff. si cer. pet. & dixi supra de testiũ productione, & sic de alijs similib. Pars vero cõtraria eodẽ tpe facit articulos cõprobatorios, probãdo quod sunt hoies bonæ vitæ, & emẽdatæ, & quod per triẽnium pseuerarunt in coꝝ bonis moribus & emẽdatione: quo casu p tm̃ tps præsumuntur boni & emẽdati. tex. est & ibi Ang. in fi. in auth. de monachis, §. j. Itẽ, põt articulare, q non sunt varij: sed reducibiles ad cõcordiam: iuxta not. p Alex. & doct. in l. ij. §. creditũ, ff. si cer. pet. & Fel. in c. cum tuæ & c. in nr̃a, & ibi gl. de test. & Bar. in l. Gallus, §. ille casus, ff. de lib. & posth. & sic patet ex pdictis, qñ repulsant testes, quo
4 ad psonas, & qñ quoad dicta. † Vnum tamẽ sciās quod illa protestatio, quę fit contra testes habet vnũ mirabilem effectum: q est talis: videlicet, q si contingat testes deponere aliqd in fauorẽ alterius ptis ptestãtis, nõ faciũt fidẽ in eius fauorẽ: & rõ est, qa p dictam ptestõnem censet declarare se nolle eis fidẽ adhibere, ita de hoc est tex. in d. c. pñtium in fi. de test. vbi hoc expsse tenet Fel. in vlt. not. q est menti tenendũ: quia quotidiæ in singulis causis fiũt istæ protestationes, & pauci aduertunt: nam ex hoc pñt esse dãnosę protestantibus. vñ caueant procuratores, ne passim faciant istas ptestões: nisi qñ omnino sunt certi, quod volunt testes repulsare. De cuius tñ dicti declaratione & veritate, vide oĩno Franc. de Are. in d. c. pñtium, col. ante-
5 pe. & pe. † Ad euitandas tñ malitias petentiũ repulsas, est in regno prodita vna regia prag. quæ incipit, crimina. quæ irrogat pœnã x. tarenoꝝ opponenti crimina cõtra testes: si illa non probauerit saltẽ semiplene, vel per famam publicam: & similiter si quis sub colore repulse producit nouos articulos impertinẽtes, q post publicationẽ pduci nõ poterant obstãtib. regulis traditis in auth. at q semel & ibi per Bar. C. de pb. punitur p quolibet articulo impertinenti pducto in cã repulse ad v. tarenos, si fuerit ptincipalis: sed pcurator punitur duplicata pœna: vt est alia
6 prag. q incipit, cõtingit sępe, &c. † Sup hac repulsa est sciẽdum, quod teste debent citari & ẽt examinari infra terminum datũ ad repulsam: aliàs elapsum termino nõ admittunt: vt est ritus magnæ curiæ, nu. 256. qui incipit,
7 item quod facta, etc. & est rõ: † qa repulsa est odiosa & restringenda: & dilationes in ea cõceduntur cum grandi causæ cognitione: ſm Abb. in c. licet dilect⁹, in fi. de test. licet secus sit in cã principali: vbi non viget tale odiũ quia testes citati & iurati infra terminũ pñt examinari post terminũ: vt dixi supra in ver. dilatio, cir. fi. & in vers. testium productio.
8 † Quid aũt, si quis in primis artic. vellet repulsare testes: & facere suas pbationes simul cum repulsa: an posset? Dic q nõ: qa sunt articuli impertinẽtes tunc: vnde nõ admittuntur, nisi post publicationẽ: nisi vellet qs repulsare ex cã inimicitiæ: qa põt añ publicationẽ & non ex alia cã. de hoc est alius ritus magnæ curiæ, nu. 235. qui incipit, item, seruat ipsa curia, quod in exceptionibus.
9 † Fuit autẽ introducta repulsa solũ cõtra te-

stes: sed ꝯtra scripturas non cõceditur, sed bene dat facultas parti accusandi vtentem falsis scripturis, vt dixi supra in actu pcedenti, & de hoc est ritus magnæ curiæ, nu. 165. incipiẽs, item, seruat dicta curia non concedere, &c.

10 † Ad secunda q. principalem dico, quod cõis conclusio est quod producens testem pro se, non potest illum reprobare: quia per productionem censet approbatus. vnde nõ auditur volẽdo illum repulsare, tanq̃ sibi ipsi cõtrarius, tex. est & ibi Bal. in l. si quis testibus, C. de test. & in c. de test. & ibi Abb. & Fel. extra, de test. & Lud. Rom. in cons. ciiij. in fi. & Lanf. in c. qm̃ contra, in vers. testium vnum non obmitto, &c. de probat. & Bart. in cons. xcij. col. pen. & Ias. in l. j. §. æditiones, col. iij. in fi vers. adde fortius, &c. ff. de eden. vbi hoc ampliat, etiam si producatur postea contra eum in alia causa: & pro alia causa: & per aliam personam. ita tenet Ioan. And. in addi. Spec. in ti. de teste, §. sæpe, vers. quid si produxit, &c. Et censet approbatus testis per solam productionem: licet alias ꝑducens eo non vtatur: ſm Fel. in d. c. pñtium, col. iij. & vers. habet locum, &c. de test. & hanc opi. tenet Ioan. and. in d. §. sæpe, vers. sed quid si eũ

11 &c. licet Spec. ibi aliter distinguat. † Limita tamen hoc, qñ post productionẽ nasceretur noua cã puta: quia superuenirent inimicitiæ: quia põt repulsari ex noua causa, vt est

12 tex. in l. si qs test. C. de testibus. † Secundo limita, quo ad repulsam personarum ꝓcedere istud: secus quo ad repulsam dictoꝝ per testes. quia põt producens reprobare testes quo ad eoꝝ dicta puta ꝓbãdo, quod falsum deposuerũt. ita tenet Abb. in d. c. pñtiũ, col. iij. & iiij. fateor tñ, qđ si facta publicatione producens taceret, & non reprobaret dicta testium: censeret approbasse: & ita posset ꝓcedere dictum Lud. Rom. in consi. ciiij. in fi.

13 vbi vr̃ contrariari huic dicto Abb. † Ad tertiam q. principalem rñdeo, ꝙ ista q. decidit per And. de Iser. in const. iurisperitorum. vbi tenet, quod in causa appellationis nõ admittitur repulsa, nisi ex sola cã falsitatis: & ita seruatur in regno. vñ q̃libet litigator nitatur reprobare testes in cã principali: quia postea non admittitur in causa appellationis, nisi vellet eos redarguere de falsum. Verũ ego restringo istud dictũ procedere in testib. iam examinatis in cã principali: secus est, si qs nouos testes ꝑduxit in cã appellationis, q̃a puto, ꝙ aduersarius põt illos reprobare, ex quo nõ potuerũt repulsari in causa principali, q̃a nõ fuerãt ꝑducti, arguẽdo à rõne cessante.

14 † Quid aũt in cã attentatoꝝ, an admittat repulsa? vide dec. ccclj. cons. Neap.

15 † Et quid si opponẽs crimina ꝯtra testes nõ probat: an teneat actione iniuriaꝝ ipsis testibus? & q̃d si fuerit ꝓtestatus, ꝙ non aio iniuriandi etc. vide vnum pulchrũ consil. Soc.

16 in cons. cxviij. col iij. & iiij. in j. vol. † Vltimo ex ij. q. precedẽti põt colligi vna limitatio ad regulam, q̃ se hẽt, ꝙ repulsa testiũ est regulariter permissa, nã fallit in test. approbatis p ꝑducentem: vt ibi fuit dictũ, & not.

17 Car. in cle. fi. in fi. de test. † Secũdo limita, in cã criminis læsæ maiest. nã in ea non habet locũ repulsa testiũ, l. famosi. & l. in q̃nibus,

18 & ibi Bar. ff. ad leg. Iul. maiest. † Tertio limita, in cã blasphemię Dei, q̃a nõ admittit repulsa q̃a hęc æq̃peratur crimini læsæ maiest. ita tenet Par. in trac. sin. in vers. eodem.

19 col. iiij in fi. † Quarto limita, in cãis summarijs, vbi sufficiũt semiplenẽ ꝓbões, q̃a non admittit in eis repulsa, vt not. Abb. i c. veniẽs el ij. col. v. in princ. de test. & ibi ẽt Fel. in vj. col. de cuius dicti veritate, vide Fr. de are. i d. c. veniens, col. ix. vbi distinguit. Rob. Mar.

De quæstione: quæ duplici nomine admittitur. In quibus locum illa habeat. Et quo ordine ad eam perueniatur.

1 *Tortura quandoque datur ad pœnam, quandoque ad veritatem eruendam. nu. 4.*

2 *Tortura ad pœnam, est meri imperij.*

3 *Banna facta ab officialibus sub turturæ pœna an valeant.*

5 *Tortura pro quibus criminibus irrogari potest.*

6 *Tortura irrogari potest testibus vacillantibus tam in causa ciuili, quam in criminali.*

7 *Tortura an possit irrogari in crimine vsurarũ.*

8 *Tortura an possit in ca appellationis irrogari.*

9 *Tortura quandoque datur ad emendam solam responsionem affirmatiuam vel negatiuam, & tunc ad eam deuenitur sine indicijs.*

10 *Processus criminalis qualiter, & quo ordine debet à iudice fabricari, vt possit ad torturam deueniri.*

11 *Iudex habens aliunde plenas probationes, peccat mortaliter torquendo reum.*

Tor

12 *Tortura inuenta est ad veritatem inuestigandam, ob defectum probationum.*
13 *Tortus in membris corporis, læsionem non pati debet.*
14 *Iudices cauti clam interponat decretum de torquendo reum, ne detur materia appellandi.*
15 *Confessio in tortura ratificari debet extra tormenta, cum breui termino ad producendum defensiones.*
16 *Iudicia purgata sunt, reo in tortura non confitente.*

VARTVS DECIMVS actus q successiue emergit in iudi
1 cijs, est tortura. † q̃ dat ad duplicẽ effectũ, q̃nque.n. datur ad pœnã, & q̃nq; ad veritatẽ eruendã. De primo casu nõ est materia nr̃a, quia illa est potius executio sñiæ, nam dat tortura ad pœnã in oĩbus criminibus, in q̃bus est pœna arbitraria, in quibus permittitur iudici acriter verberare in corpus, iuxta l. fi. ff. de iniu. & inquã pluribus alijs legib. iuris ciuilis hoc cauet, vt not. Bar. & Mod. in l. impium, ff. de iur. om. iu. & Bar. in l. interdũ, §. q furem, ff. de fur. & in l. cum seruus, ff. de cond. ob cãm in q̃bus locis dicit
2 Bar. q̃ tũc † tortura est meri imperij, ex quo
3 irrogat pro pœna criminis. † potest et poni exẽplum in bãnis officialiũ, in vt plurimum faciũt banna q̃ nullus ambulet de nocte, vel portet arma, ad pẽnã, q̃tuor tractuũ cordæ: q̃ banna q̃n fiunt per istos officiales inferiores non habentes ptãtem statuendi non valent quia non possunt alterare pœnas legales, ita declarat Paris trac. sind. vers. tortura, in c. an in cã pecuniaria, etc. Solum ergo ista bãna valerẽt in criminibus, in q̃b. esset pœna arbitraria, vt supra dixi, quia põt iudex tũc ex suo ar
4 bitrio eligere istã pœnã. † De secũdo effectu hr̃emus nos tractare. s. q̃n irrogatur ad veritatem eruendam, & q̃a hęc est materia multum, ꝓlixa, & in multis lib. & tractatibus vẽtilata, nam plenè eam tractat Paris in d. versic. tortura, & Ang. de Are. in tract. malef. in vers. fama pub. etc. & Gand. in trac. malefi. in ti. de q̃õnib. & tormentis, & Franc. Bẽnus in suo solẽni tract. de iudicijs & tortura, & Cępol. in quam plurib. suis cons. & nouissimè tractatur satis copiose per sublimis ingenij Mod. Hypolitum de Marsil. in sua lec. super ti. ff. de q̃õ. adeo quod si vellemus hic ponere tractatum suo ordine, non esset aliquid addendum, sed solum transcribẽdum, quod putaui supuacuum. iõ quãtum ad hũc tract. ero sola remissione cõtentus ad loca ꝑallegata, solum pro introductione inuentum ad actũ practicę, tangã duas breues q̃õ. Et prima erit in quib. causis hẽt locum. & põt irrogari tor tura. Secũda erit, quo ordine sit deueniẽdũ
5 ad torturam. † Ad primam q. dico quod tortura q̃nque datur principali, q̃nque testibus, primo casu, q̃n datur principali ad veritatem eruendam irrogatur solum in causis criminalibus irrogãtibus pœnam vltra relegationem & non in alijs criminibus. & ita seruaẽ in regno ꝑut de hoc est cap. regni, q̃d icipit, tormenta, & aliud, quod incipit, si iuste, põt ẽt de iure irrogari tortura in cãis ciuilib. habẽtib. crimẽ annexũ, vt est tex. & ibi Abb. in c. grauis depositi, & tenet Soc. in ꝯs. ccxix. i ij. vol. In causis aũt mere ciuilib. nõ deuenitur ad torturã quia in illis succedit regula: actore nõ ꝓbante, etc. l. q accus. C. de edẽ. & c. fi.
6 de iureiu. † Secũdo casu, q̃n sumus in testib. pñt torqueri testes tã in cã ciuili, quã criminali, q̃n variãt seu vacillãt ꝓp suspicionẽ falsi, vt in authẽ. de test. §. si vero ignoti. & not. Bal. in l. præsbyteri, col. j. C. de epis. & cler. & Bar. in l. j. §. q. q. ff. de q̃st. & Alex. in cons. 63. in j. vol. & Cæp. in cons. lx. & And. de Iser. in const. si dãna cland. & Bal. in l. milites, C. de
7 q. † An aũt in crimine vsurarum possit irrogari tortura: vide Soc. tenẽtem q̃ sic in cons.
8 ccxix. in fi. in ij. vol. † & q̃d in cã appellationis, an possit irrogari tortura? vide Io. de A-
9 na. in ꝯs. j. in fi. † Scias tñ, q̃ q̃nq; põt irrogari tortura nõ ad eruendã veritatẽ: sed ad eruẽdam solam rñsionem affirmatiuã, vel negatiuam. & tũc datur sine alijs indicijs: vt q̃n accusatus vel inq̃situs nõ vult rñdere iudici super accusatione vel inq̃sitione nã põt torq̃ri ad hoc, vt rñdeat. ita tenet Bal. in l. accusationẽ, in iij. col. C. q. accu. nõ pos. & ipsum sequtur Paris in tra. sin. in vers. tortura, in c. sequi
10 tur, quo etc. in fi. † Ad ij. q. principalem, dico quod istę est cõis ordo, qui seruatur in criminalib. ad aliquẽ torquẽdum: nã si ꝓcedit ꝑ accusationẽ & crimen est tale, quod si ꝓbaret, veniret irrogãda pęna vltra relegationẽ: citatur accusatus, & dat sibi copia libelli sum ptib. accusatoris, & sup eo lis cõtestaẽ, & datur terminus ad ꝓbãdũ, & fiũt articuli & ꝓbationes, sicut in ciuilib. Sed si ꝓcedit ꝑ inquisi

quisitionē, iudex volēs cautius agere, ne instruat reū ad fugā. debet prius cape informationē honesto mō, & clam pte non citata: & si videt extare indicia p illā informationē, tunc capit reū de psona, ne fugiat & si extat fama publica cōtra eū, formabit capitula inqsitionis: nā illa fama succedit loco accusatoris: & sine ea nō posset regulariter fieri inqsitio q dic, vt plenè dixi supra circa prin. huius vj. ptis, in versi. inqsitio, & not. Phil. Dec. in ɔs. 170. col. ij. & cōs. 175 col. ij. & cōs. 189. col. fi. deinde formatis capitulis iudex facit reū citari ad recipiēdū copiā capitulo℞, quę capitula sunt sicut articuli in ciuilibus, nam cōtinere debent oia crimina, q̄ inqrendo pbare intendit iudex ɔtra reū. & comparente reo in termino, iterrogabit primo iudex ipsum sigillatim sup vnoquoq; cap. & eius rñsionem facit per notariū acto℞ annotari in calce vniuscuiusq; capituli: & illa rñsio hēt vim litis contestionis: deinde dat sibi copiā capitulo℞ & rñsionum sua℞, ad hoc, vt possit formare suas exceptiones, & facere suas defensiones, & dat sibi terminū ad pbandū & defendendū qui terminus est cōis ēt curiæ inquirenti, & infra illū terminū iudex repetit testes pte citata: qa aliàs nō facerēt indiciū, vt dicit Bart. in l. fi. in fi. ff. de qō. & fabricato processu siue p accusationē, siue per inqsitionem, vt supra iudex facit citari reum ad publicationē, sicut in ciuilibus, & dat copiā pcessus reo, si vult, sumptibus tñ ipsius rei ad hoc, vt possit consulere aduocatū, & facere allegationes, & disputationes ad euacuanda indicia, & si vult terminū ad repulsam reus, conceditur sibi. Et facta publicatione super repulsa & admissis allegationibus rei, iudex maturæ videt, si ex pcessaris extāt plenè pbationes. condēnabit reū seruato iuris ordine.
11 ad pœnā ltimam sine alia tortura. † Nā peccat mortaliter iudex, tūc torquēdo reū si hēt aliunde plena pbōnes, vt dicit And. de Iser.
12 in dict. cōst. si dāna, col. vij. † Nā tortura fuit inuenta ob defectū pbōnum ad veritatē inuestigandā, vt dicit idē And. de Iser. in c. j. §. insuper, col. j. de contē. inter do. & fid. de inuest. si vero non est plenè probatum, & tunc si indicia, quæ extant, non sunt sufficientia, liberabit reū pstito sibi prius iuro purgationis, vt declarat Ias. in l. iij. in princ. col. v. de iureiur. iudices tñ maiori securitate solent in isto casu liberare reum cum fideiussoria cautione ad effectum, vt si in futurum emergant noua indicia, possit iterum procedi cōtra eū, ne delictū remaneat impunitum, si vero indicia sunt sufficientia ad torturam, & tunc iudex potest reum tormētis subijcere, & ipm torqre sufficienter & moderate, hito, respectu ad cōplexionē & robustitatē ipsius rei, ita vt nō lędat per eum in aliquo mēbro.
13 † nā in tortura debet adhiberi hoc moderamen, vt tortus nō patiatur lęsionē in mēbris corpis, vt inqt And. de Iser. in d. const. si damna, col. vj. Et q̄ & qualia sint ista indicia sufficientia, non pono hic, qa declarātur plenè p
14 doct. in locis palleg. † Solent hic cauti iudices nō interponere decretū palā de torqndo reum, ne det materia appellādi, nam cū ista sit executio irretractabilis, ligarētur manus iudicis p solam appellationē añ inhibitionē, vt dicetur infra in materia appellationis, sed ducto reo in pede tonduli, statim cū incipit ligari, solent interponere decretū detorquendo, & eo interposito imediate torquet.
15 † q reus, si ɔfitetur in tortura, iudex añ, quā condēnet, debet illā ɔfessionē ratificari facere extra tormēta puta in die seq. aliàs nō posset condēnare, ẛm Bart. in l. j. ff. de cust. reo. & Abb. in c. qualiter & qñ, el ij. in fi. de accusa. & est tex. in l. ij. C. de cust. reo. & facta ratificatiōe extra tormēta dēt iudex dare vnū breuē terminū reo ad pducēdum oēs suas defensiones aduersus suā ɔfessionē, puta duo℞ dierum: q terminus est de cōi obseruātia, vt ex nulla parte remaneat reus indefensus, vt no. Sal. in d. l. ij. C. de cust. reo. & hr per Mart. in const. si dāna, col. ix. per l. iiij. §. si ad diem. ff. de re mil. & l. si non defendant, ff. de pœnis,
16 † si vero reus non confitetur in tormētis: tūc per torturam sunt purgata indicia, & debet absolui, sed si facta publicatione videt iudex, quod ex pcessu nō sunt indicia sufficientia, tunc nō expectata snīa debet statim liberare reum à carcere sub fideiussoribus, vt est capitulū regni, quod incipit. Ab illo inchoādū. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

De conclusione in causa, & de eius verbi energia.

1 ☞ *Conclusio in causa qualiter fiat de iure communi, & qualiter secundùm iura municipalia regni, & quid importet.*

Alleg

2 *Allegari in iure potest post conclusionem in causa.*
3 *Restitutio in integrum, post conclusionem in causa peti potest.*
4 *Conclusione facta in causa, defertur iuramentum suppletorium.*
5 *Probatio per confessionem admittitur, conclusione facta in causa.*
6 *Probatio per rei euidentiam, & loci aspectum admittitur, post conclusionem in causa.*
7 *Interrogatio potest fieri post conclusum in causa ad instantiam partis, in summarijs.*
8 *Probatio ad defensionem rei admittitur in criminalibus, conclusione facta in causa.*
9 *Conclusio in causa, an sit de substantia iudicij.*

VINTUSDECIMUS act⁹, qui successiue in iudicijs cõsideratur est cõclusio in causa.
1 †nam facta publicatione, & lapsis omnibus terminis, ipso iure censetur in causa ꝯclusum hodie in regno, per regiam prag. q̃ incipit, cursu dilationum, vnde non est opus instare, quod fiat ꝯclusio, sed solum quod declaretur esse facta ipso iure, sed de iure cõi deberet fieri conclusio, per quam conclusionem imponitur finis ꝓductionis actorum, adeo quod ea facta nihil aliud ꝓduci potest in causa, & non expectatur nisi sola snia. Et hoc significat iste terminus, conclusio .i. renunciatio oibus ꝓbationibus, & defensionibus ꝓducendis, vt est gl. in c. cum dilectus de
2 fide instr. †Sed in iure potest allegari post cõclusionem, s̃m Bald. in auth. iubemus, C. de
3 iud. †Item, potest peti restitutio in integrũ ꝑ minores, mulieres, & ecclesias, quia eo ipso, quod est conclusum inducitur læsio contra tales personas, vnde restitui debent, vt tenet Andr. de Iser. in ꝯst. obscuritatem, & hr̃ per doct. in c. auditis de in integrum restit.
4 †Item, potest deferri iur̃m suppletorium, dũmodo sit petitum ante conclusionem, vt declarat Ias. in repe. l. admonendi col. cliiij. ff. de iureiu. & ibi ꝑ alios doct. & ita debet intelligi, quod dicit Alex. in ꝯs. liij. col. fi. in j.
5 vol. †Item, admittitur ꝓbatio ꝑ confessionem partis post conclusionem: vt tenet Bal. in rub. C. de ꝓb. col. iij. vers. ego aliter &c. &
6 ibi ẽt Paul. de Cast. †Item, admittitur ꝓbatio ꝑ rei euidentiam, & aspectu loci quia ista ꝓbatio superat omne genus ꝓbationis, s̃m Bal. in l. contra negantem in fi. C. ad l. aquil. & Bal. in l. si quis testibus in fi. C. de testibus.
7 †Item, potest fieri interrogatio, ẽt ad instantiam partis, maxime in summarijs post conclusum in causa: vt no. gl. in vers. interrogabit in cl. sæpe de verb. signif. & Abb. in cap. cum Ioannes, & ibi etiam Fel. de fide inst. & Alex. in l. iiij. §. hoc aũt iudicium, col. iiij. ff. de dam. inf. de qua materia plenè dixi supra,
8 in iiij. parte huius tract. †Item, admittitur omnis ꝓbatio ad defensionem rei in criminalibus secundũm Bar. in l. diui fratres, ff. de
9 pœnis, & in l. j. §. fi. ff. de q. †An autem conclusio in causa sit de substantia iudicij, ita ꝙ obmitti non possit, vide Abb. & Fel. in c. cũ I. & A. de re iud. & Card. in cl. sæpe, §. & q̃a, in xix. q. de verb. sign. vbi dicunt, quod conclusio non est de substãtia, sed potius ex quadam consuetudine, vnde si obmittatur, non vitiat ꝓcessum, tantum magis in causis summarijs, in quibus de necessitate non requiritur, vt est tex. in d. cl. sæpe, §. & quia, idem tenet Ioan. And. in add. Spec. in tit. de renunc. & concl. in prin. & ibi vide per Spec. de reliquis facientibus ad hanc materiam: Rob. Marant. Venus. V. I. D.

De allegatione, & disputatione super dubijs causæ.

1 *Terminus an, & quando detur partibus ad allegandum.*
2 *Aduocatus actoris debet prius proponere, & allegare, quam aduocatus rei.*

1 EXTUSDECIMUS †& vltimus actus, qui emergit in iudicijs in hac ij. parte, est allegatio, & disputatio nam facta conclusione solet iudex statuere terminum ambabus partibus ad allegandum in iure: pro instructione causæ, & iudicis, & q̃nque conuocat aduocatos vtriusque partis ad disputãdum super dubijs causæ coram iudice ante, quam ꝓferatur sententia: ꝓut cõiter seruatur in sacro consil. Neap. quia disputando, & merita causæ discutiendo, veritas magis elucessit, & hæc materia tractatur ꝑ Spec. in tit. de disp. & alleg. ꝑ totum. An autem de istis allegationibus iuris debeat dari copia ꝑti: tetigi supra in vers. actorum edit. & ad ibi di

2 cta me remitto. †Quis aũt ex aduocatis debet prius incipere ad allegandũ in disputationibus? dic, ꝙ aduocatus actoris, debet esse prior in dicẽdo, & allegando iura sui cliẽtuli, & postea aduocatus rei, quia iste est ordo iudicij, vt primo ꝓcedant acta actoris, & postea sequant acta rei ita dixit Bal. in l. Nesennius, ff. de neg. gest. & in l. qui prior. ff. de iud. & ex his remanent expedita ea quę dicenda erant super ista ij. parte huius sextæ partis, veniamus igitur ad tertiam, & vltimam partem. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

Decisoria iudicij, tribus membris distincta: nempe Sententia. Appellatione, & Executione.

PRIMVS ACTVS.

diffiniti

dissinitiua reuocari non potest.

38 *Expensarum condemnatio in interlocutoria ob missa, potest per iudicem addi quandocunque vsque ad dissinitiuam, secus si est obmissa in dissinitiua, quia non potest nisi eadem die addi.*

39 *Sententia super exceptione peremptoria, qualis dicantur.*

40 *Sententia lata super excommunicatione, est interlocutoria.*

41 *Excommunicatio ab homine dissinitiuæ pro pœna delicti irrogari non potest, sed solum ob cōtumaciam.*

42 *Sententia interlocutoria, aliam post se sententiā habere non sperans, dissinitiua dicitur.*

43 *Interlocutoria, per quam finitur officium iudicis, habet vim dissinitiuæ.*

44 *Interlocutoria, quæ dissinit vnum articulum, substantialem causæ principalis, vim dissinitiuæ habere dicitur.*

45 *Interlocutoria continens aliquid dari, vel fieri, vim dissinitiuæ habet.*

46 *Sententiæ interlocutoriæ habentes vim dissinitiuæ, an indistincte non possunt reuocari.*

47 *Sententia qualiter ferri debeat, & quid debeat continere, vt valeat.*

48 *Sententia lata à iudice non sedente non valet.*

49 *Sententia debet à iudice legi, nec potest alij mandare eius lectionem, nisi sit illustris persona, vel episcopus, & nu. 56.*

50 *Sententia an continere debeat causam, qua mouetur iudex.*

51 *Sententia lata sine causæ cognitione est ipso iure nulla.*

52 *Sententia cōsideratur per quatuor causas principales.*

53 *Sententia nomen iudicis continere debet, & sic causam efficiente, & nu. 56.*

54 *Sententia à iudice ignorante fundamentum suæ potestatis non valet.*

55 *Sententia an, & quando ferri possit à iudice stāte, & sedente.*

57 *Sententia debet prius scribi, deinde recitari.*

58 *Causa materialis in sententia consideratur, & quæ sit, & nu. 64.*

59 *Sententia sine processu, non valet nam deferri secundum allegata, & probata.*

60 *Sententia lata sine probationibus, an valeat.*

61 *Sententia debet ferri conformis libello.*

62 *Sententia fertur non conformis libello, vbi proceditur sola facti veritate inspecta, & quando vnum petitur, & aliud per confessionem constat.*

63 *Iudex potest petentem debitum condemnare ad restitutionem pignoris, etiam non petiti.*

65 *Sententia super libello seu inepto processu non valet, de iure communi, sed hodie in regno valet.*

66 *Sententia lata, pro eo, qui agit sine actione, an valeat.*

67 *Intellectus ad gl. in vers. secundum in fi. inst. de oblig. in prin. & nu 68. 69.*

68 *Agens sine actione, repellitur officio iudicis.*

69 *Libellus, in quo actio inepta exprimitur, an vitietur.*

70 *Sententia habet causam formalem, quæ tripliciter consideratur.*

71 *Sententiam ferri debet in loco solito maiorum à iudice ordinario.*

72 *Delegatus ad vnam causam, post sibi eligere locum, quem vult, etiam in camera suo ad ferendam sententiam.*

73 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, sententiam ferre debet in loco tribunalis delegantis.*

74 *Vicarius in loco tribunalis principalis sententiam ferre debet.*

75 *Delegatus ad vnam causam, potest in quolibet loco etiam extra iurisdictionem delegantis, procedere sine assensu domini illius loci secus ordinarius.*

76 *Delegata iurisdictio, potest prorogari de loco ad locum.*

77 *Delegata iurisdictio, non cohæret territorio.*

78 *Episcopus potest in quolibet loco suæ diœcesis curiam regere, & citari.*

79 *Sententia potest ferri in loco non solito, de consensu partium.*

80 *Arbiter potest sibi eligere locum honestum, vbi curiam regat.*

81 *Iudex appellationis pōt in domo sua, & loco honesto iustitiam regere, & sententiam ferre.*

82 *Vicarius generalis potest in omni loco suæ prouinciæ ius reddere.*

83 *Sententia fertur in loco non solito, quando locus solitus non est tutus.*

84 *Episcopus expulsus potest in aliena diœcesi conuicina, contra expulsores, & eorum fautores procedere.*

85 *Sententia lata in alio solito maiorum, valet in causis summarijs.*

86 *Causæ voluntariæ iurisdictionis, in omni loco, etiam in itinere deambulando expediri possunt.*

87 *Iudex non tenetur seruare locum maiorum in actis respicientibus litis ordinationem.*

88 *Sententia die feriato lata, non valet.*

89 *Sententia die hora, in qua facta est citatio, ferri debet non ante vel post, nisi citatus contumax sit.*

90 *Sententia iudicis lata post instantiam vel appellationem desertam, non valet.*

91 *Sententia arbitri post compromissum expiratũ lata, non valet.*

92 *Sententia iudicis, an poßit ferri de nocte.*

93 *Sententia lata dilatione pendente non valet.*

94 *Sententia lata ante habitum consilium sapientis, non valet.*

95 *Sententia vtraque parte absente lata non valet, etiam si se absentauerit, postquam iudex incepit legere sententiam, antequam compleat.*

96 *Sententia lata à persona priuata, non valet.*

97 *Sententia à iudice incompetenti lata, non tenet.*

98 *Furiosus, surdus, mutus, impubes, seruus, & mulier, iudices esse non possunt.*

99 *Excommunicati iudicis sententia, est nulla.*

100 *Sententia iudicis publice infamis, non valet.*

101 *Sententia lata à iudice qui ignorat se iudicem, vel aliter dubitat, nulla est.*

102 *Sententia lata à iudice postquam detulit appellationi nihil valet.*

103 *Sententia lata à iudice post inhibitionem superioris, non tenet.*

104 *Causa formalis consideratur in sententia, respectu litigantium, & hoc multis respectibus.*

105 *Sententia lata contra minorem indefensum nõ valet, sed pro eo sic, secus in furioso, vel infante: quia etiam pro eo non valet, & nu. 106.*

107 *Sententia lata contra mortuum, vel grauiter infirmum, non valet.*

108 *Procurator litigantis mortui, potest condẽnari.*

109 *Procurator prælati vel rectoris ecclesiæ, quamuis sit litis effectus dominus, eius tamen mandatum extinguitur quandocunque per mortẽ prælati vel rectoris.*

110 *Sententia lata contra defensorem, non legitimum seu falsum procuratorem non valet.*

111 *Sententia lata in iudicio agitato nomine mortui, qui viuere putabatur, nulla est.*

112 *Sententia lata contra dominum, non valet, quãdo lis agitata fuit cum procuratore.*

113 *Sententia lata contra tutorem inhabilem, est ipso iure nulla.*

114 *Sententia lata contra carceratum vel alio modo simili impeditum, non valet, si iudex impedimentum sciuit.*

115 *Causa formalis in sententia principaliter consideratur multipliciter, & numero 116.117. 118.119.120.121.*

116 *Sententia manifestam iniquitatem continens, est ipso iure nulla.*

117 *Sententia continens expreßum iuris errorem qui corporali oculo legi potest, nulla est.*

118 *Sententia falsam vel erroneam causam continens, vitiatur.*

119 *Sententia lata contra aliam sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, non valet.*

120 *Sententia incerta regulariter non valet.*

121 *Sententia faciens mentionem de procuratore, de cuius mandato non apparet, non tenet.*

122 *Sententia causam finalem continere debet, & quæ sit.*

123 *Verbum quod potest esse æquipollens absolutioni vel condemnationi.*

124 *Sententia, per quam declaratur quem teneri ad centum, perinde habetur, ac si condemnaßet.*

125 *Condemnare an dicatur iudex, si dicit pronuncio Titium condemnandum.*

126 *Consultor dixit consulo Titium condemnandũ, & iudex postea in sententia dixit, pronuncio prout in consilio, an videatur condemnare.*

127 *Sententia an valeat, si iudex dicat condemno, si probatum est.*

128 *Res iudicata, quid sit: & quid importent ista verba.*

129 *Sententia facit de non ente ens, & de albo nigrum.*

130 *Sententia lata ex consilio doctoris, nunquam transit in rem iudicatam.*

131 *Sententia lata ex iudicio peritorum, in iudicatum non transit.*

132 *Sententia lata ex iudicio mercatorum, non trãsit in rem iudicatam.*

133 *Sententia lata ex præsumptis probationibus, nunquam transit in rem iudicatam.*

134 *Sententia lata per testes deponentes de credulitate, non transit in rem iudicatam.*

135 *Sententia lata in causa matrimoniali, non trãsit in iudicatum.*

136 *Sententia super ætate ex aspectu lata in rem iudicatam non transit.*

137 *Sententia super excußione debitoris lata, transit in rem iudicatam.*

138 *Sententia in rem iudicatam non transit, quando debitor illam iniquam esse fatetur.*

139 *Sententia ex probationibus reprobatis lata, nõ transit in rem iudicatam.*

140 *Sententiam in rem iudicatam non transit, quãdo quis condemnatur à publicationem bonorum*

rum in casu prohibito.

141 *Sententia non transit in rem iudicatam, quando ex eius tenore iniquitas perpenditur.*

142 *Sententia causa in vsuraria lata, in rem iudicatam nunquam transit.*

143 *Sententiam latam per testes assignantes causam, quia sum vicinus, vel consanguineus, in rem iudicatam non transire.*

144 *Idem, quando apparet de iniquitate per euidentiam facti.*

145 *Idem si sententia lata est ex falsis testibus vel instrumentis.*

146 *Sententia lata prætextu iuramenti necessarij falsi, non transit in iudicatum.*

147 *Idem quando agitur de periculo animæ.*

148 *Idem, quando causa redit ad non causam.*

149 *Sententia lata à corrupto per pecuniam, in iudicatum non transit.*

150 *Sententia lata in causa beneficij ecclesiastici, nõ transit in rem iudicatam, quo ad præiudiciũ superioris.*

151 *Excommunicationis sententia, nunquam transit in rem iudicatam.*

152 *Sententia contra minorem ex falsis allegationibus lata non transit in iudicatam.*

153 *Sententia nulla nunquam transit in rem iudicatam.*

154 *Nullitas sententiæ vsque ad triginta annos potest proponi, & allegari.*

155 *Querela intentari potest contra sententias, quæ non transeunt in rem iudicatam, quando ab eis infra decem dies non est appellatum.*

XPEDITA Secunda parte hui⁹ sextę ptis iudicij, capio tertiã, & vltimã ptẽ, quæ cõtinet decisoria iudicij. Nã fabricata tela pcessus p ordinẽ, vt supra dictũ est ꝯñs est vt veniat ad finẽ ipsius processus, q finis imponitur per diffinitiuã sñiam, vnde in ista vltima pte habemus ꝯsiderare solũ tres actus principales videlicet primus est sñia. Secundus est appellatio. Tertius, executio, & licet in rei veritate duo tñ actus essent ꝯsiderandi. s. sñia, & executio, quia isti duo tñ clauduntur sub eodem iudicio incœpto p citationem, ẽm ordinem ppositum, appellatio vero non claudit sub eodem iudicio, imò inducit nouũ iudicium, qa tñ ista appellatio emergit post sñiam, & depẽdet ab eodẽ processu, vt saltẽ habeat de ea aliqua notitia, volui ipsam inserere in hac vlt. pte qa, hic congruẽtius cadit nã plerunq; executio suspendit p appellationẽ, & sic est actus, qui pcedit executionẽ, vnde cum habeamus tractare de executionem, quæ est quid ꝯñs, opportunũ erit tractare de appellatione, q solet pcedere, vt habeamus totã materiã iudicij cõpletã.

VENIO igitur ad primum actum .s. ad sñiam. Et qm ista materia est valde copiosa, & prolixa, quam si vellem attingere per ordinem, opus esset facere de hoc vnum lõgum tractatum, ppea non nimis me extendam, sed solum examinabo bř tres qõnes principales, pro aliquali introductione, & de reliquis remittã ad suos ꝯgruentes titulos, vbi hæc materia ventilat, videlicet, C. de sent. p totum, & ff. de re iud. per totum, & extra, de sent. & re iud. p totũ, & ibi p doct. & per Spec. in tit. de sent. Prima igitur q. erit, quid sit sñia, & quotuplex, sit. Secunda q. erit qualiter sñia ferri debet, & quid debet continere, vt valeat. Tertia, in qbus casibus sententia nõ transit in rem iudicatam, vt possit
1 qñcunque retractari. † Venio ad primam, q. in qua dicas, ꝙ sñia, est dictõ iudicialis, controuersiæ finem imponens continens absolutionem vel condemnationem ita diffinit Abb. in rub. extra, de re iud. col. pen. & Spec.
2 in tit. de sent. prol. §. j. † Dicatur aũt sñia, à sentiendo, ex eo, qa iudex iudicat, ẽm quod sentit, l. sicuti, §. sed si queraẽ, ff. si serui. vend. Et ista dictõ conuenit soli sñiæ diffinitiuæ, quia illa est quæ imponit finem controuersiæ: vt infra dicetur. Interlocutoria aũt alio modo describitur. Nam est sñia iudicis, quæ fertur inter principium, & finẽ causæ super aliquo incidẽti vel emergẽti, vt not. gl. in cl. j. in vers. diffinitiua de seque. pos. & fruct. & Spec. in ti. de sent. prol. §. ij. in prin. in ij. pte, Spe. & declarat. Alex. in rub. ff. de re iud. col. ij. vbi dicit, ꝙ oĩs vox iudicis, faciens ad cãm dř interlocutoria, & idem dicit Bal. in l. arbitro. ff. qui sat. cog. & Ang. in l. ex stipulatione, C. de sen. pro hoc est tex. in c. sigñationibus, de offi. deleg. & c. significauerũt, de testi.
3 † In hoc ergo differt sñia diffinitiua ab interlocutoria, & in hoc cognoscit, qa p diffinitiuam diffinit negocium principale. s. illud, ꝙ principaliter in iudicio deductum fuit cõdẽnãdo vel absoluẽdo, alias nõ diceretur sñia, si nõ cõtinet cõdẽnationẽ, vel absolutionẽ, l. pses, C. de sent. & l. j. ff. de re iud. & tenet Spec.

Spec.in tit.de sent.§.ij.vers.diffinitiua,sed in terlocutoria nõ tangit negociũ principale, sed diffinit aliq̃ exceptionẽ in iudicio emergentẽ,& ꝑ eam nõ imponit finis ꝯtrouersiæ principali. ita hanc dr̃iam declarat Ang. in ꝯs.cxiiij.& cxv.& Alex.in d.rubr.ff.de re iud.

4 †Secundo differt: q̃a condemnatus ꝑ sn̄iam diffinitiuam in aliquo crimine, efficit infamis,l.j.§.qui in iudicio,ff. de his q̃ not. inf. & l.itamẽ,ff.de pub.iud.&no.Pet.Phil.Cor. in ꝯs.lv.col.ij.in lr̃a c,in iiij.vol.& ꝓbatur ꝑ ꝯst.regni,quę incipit cordi nobis. Sed ꝑ interlocutoriam nunq̃ quis efficit infamis,ſm Alex.in l.sæpe, col.xx. in princ.ff.de re iud. alleg.tex.cũ gl.in l.q̃d ergo,§. quantũ,ff. de

5 his q̃ no.inf.† Tertio differt,q̃a in dubio appellatione sn̄iæ,in statuto vel in alia materia,intelligit solum de diffinitiua,non de interlocutoria,vbi aliud nõ apparet,ita declarat Alex.in rub.ff.de re iud.in prin.&in l.q̃d iussit in princ.eo tit.& Fel.in rub.de re iud. in v. col. q̃d limita, nisi essemus in materia indifferẽti, q̃a tũc venit ẽt iterlocutoria,ſm Alex.in ꝯs.l.col.pen.in ij.vol.idem q̃n nõ resultat absurditas,ſm Abb.i c.cũm matrimo-

6 nij,de off.del.† Quarto differt,q̃a à sn̄ia diffinitiua põt appellari,& sola appellatio suspẽdit executionẽ absq; inhibitione superioris sed ab interlocutoria de iure ciuili nõ appellat,vt hr̃ in l.ij.ff.de appell.rec.& appellatur non suspendit executio ante inhibitionẽ, c. nõ solum,de appell.lib.vj.quod dic,vt plene dicam infra in secundo actu, vbi plenè tãgã materiam appellationis,& ibi tangent plu-

7 res dr̃iæ vna cum ista ad saturitatem.† Quinto differt,quia sn̄ia diffinitiua, postq̃ est late per iudicem,non potest illam vlterius reuocare,q̃a functus est offõ suo iudex l.postq̃,ff. de re iud.sed interlocutoria potest reuocari q̃ncunque ꝑ iudicem ante diffinitiuam, & quo ad eum,nunq̃ transit in rem iudicatã,l. q̃d iussit,&ibi Bar.Alex.&doct.ff.de re iud. c.cũ cessante,de appell.& gl.in c.fi.de appel. lib.vj.in tñ ꝙ iudex,q̃ tulit vnam iniustã interlocutoriã,puta nõ admittẽdo q̃d admittere debebat,vel ecõtra,põt ẽt in calculo ferẽdæ sn̄iæ diffinitiuæ hr̃e de illa rõnem circa ipsis reuocationẽ,emendando,q̃d malefecerat,vt declarat Phil.Dec.in cõs.lxxxiiij.col. pen.& Car.i cl.sępe,§.& q̃a in vij.no.de ver. sign.de qua materia.vide plene ꝑ Phil.in c. cũ cessante de app.maximẽ in x.col. vbi plus dicit.s.quod iudex appellationis,põt reuocare iterlocutoriã,à qua nõ fuit appellatũ, sed

8 solũ fuit appellatũ à diffinitiua.† Limita primũ mẽbrum huius dr̃iæ multũ singulariter, q̃n aliq̃d esset petitũ offõ iudicis nobilis, & sup eo est lata sn̄ia,nã licet sit diffinitiua, ex quo diffinit principale negocium,tñ potest eodem offõ nobili reuocari,ita tenet Bar.in l.j.§.fi.ff. de præt. stip. & Alex. in d.l. iudex postq̃ col.j.circa fi.ff.de re iud. vbi ponit nõ nullas alias fallentias ad quas sufficiat relat.

9 † Limita ẽt ſm membrum dr̃iæ non procedere, q̃n interlocutoria iudicis fuit per duas alias sn̄ias confirmata, in causa appellationis,q̃a non potest vlterius reuocari,nã sicut nõ licet tertio ꝓuocare,ita nõ licet reuocare tunc dictam sn̄iam ita tenet Phil. in c.directe col.iij.in fi. de app. alias aũt fallentias collige ex dictis Alex.& doct.in d.l.q̃ iussit & in d.c.cum cessante,& ibi ꝑ Phil.q̃ plenis-

10 sime cumulate.† Sexto differt,quia diffinitiua potest in causa appellationis iustificari ex eisdẽ, & ex nouis actis, sed iterlocutoria secus q̃a non põt ex nouis,sed tñ ex primis actis ꝓuideri tex.est,& ibi.Card.in cl.appellãti.de app.& Bar.in l.iij.ff.de app. rec. & hr̃ in dec.lxxiiij.cõs. Neap. De diffinitiua pro-

11 batur in l.per hãc.C.de tẽp.app. † Septimo, differt q̃a diffinitiua non põt ferri, nisi ꝑte citata,alias nõ valet,vt no.Car.in cl.ij.§.deniq; in prima opp.de re iud.& Inno.in c.dudum lo.ij.de elect. ꝑ regulã, l.de vnoquoq; ff.de re iud.sed interlocutoria põt ferri,&valet ẽt sine citatiõe ꝑtis,vt est gl.i l. nec q̃dq̃, §.vbi decretũ,ff.de off.proc.& gl.in l.diẽ ꝓferre in prin.ff.de arb.&gl.in l.recusare,ff.ad Treb.Quod sane intelligas,q̃n interlocutoria esset leuis ꝑiudicij secus si esset magni ꝑiudicij,q̃a tũc nõ valet sine citatione partis, sicut diffinitiua ita tenẽt Bar.Imo.& doc.i l. si opus,ff.de ope.no.nũc.& Bar.in d.§.vbi decretũ,& ibi ẽt Ias. in v.& vj. col. vbi multos doct.allegat.& ibi et declarat Ias.q̃n interlocutoria sit modici, & q̃n magni prȩiudicij.

12 † Octauo differt,q̃a sn̄ia diffinitiua nõ valet nisi feratur in scriptis,&de scripti recita.l.fi. C.de sent.ex peri. rec.& ibi Bart.& doct.& Spec.in tit.de sent.§.iuxta col.iiij.in fi.vers. nõ valet ẽt,&de hoc est cõst.regni,q̃ incipit, ab oĩbus.Secus est in interlocutoria,q̃a põt ferri sine scriptis:debet tñ in scriptis postea redigi,vt apparet ex actis ita tenet gl.i c.q̃m

contra

cōtra in verſ.interlocutiones de ꝓb.&Spec. in d.§.iuxta,col.v. in prin.verſ. q̃d de interlocutoria,& gl.in l.ij.ff.de app.rec.& Bar.in d.l.nec quidq̃,§.vbi decretū,ff.de off. ꝓc. & gl.in c.fi.de re iud.lib.vj.& Bal.in l.hac conſultiſſima,C.q teſt.fa.poſſ. & hanc cōcluſionem tanq̃ cōem refert Iaſ.in d.§.vbi decre-
13 tū col.xiiij.vbi multos doct.alleg. †Sed iuxta hoc moueo vnū pulchrū,&quotidianum dubiū, quotidie ſolet euenire in iſtis terris, & ciuitatibus, vbi ſunt iudices idiotę, ꝙ q̃n volūt diffinire aliquē ꝓceſſum, mittunt ad iuriſperitū pro cōſilio,& ſ̃m illud conſilium ꝓferunt ſnīam,legendo ſolū illud conſiliū, q̃ro an valeat talis ſnīa,& an cenſeat̄ eſſe lata de ſcripti recitatione, dicas ꝙ non valet: imò nulla ſnīa reperitur eſſe lata,q̃a legēdo conſiliū, illud non eſt ſnīa cū ſit votus vnius doctoris priuati carentis iuriſdictione, ſed eſt neceſſe,ꝙ ante q̃ legatur ꝯſiliū,iudex ſcribat in calce ipſius,nos talis iudex ꝓnunciamus ꝓut in tali ſupra ſcripto ꝯſilio ꝯtinet̄, & iſta pauca verba relata ad ꝯſilium,faciunt ſnīam ita notabiliter tenet Ang.in ꝯſ.ccxlix.
14 incipiēte domina &c.†Et debet tūc ꝯſilium apparere ſcriptū in actis, alias ſnīa relata ad ꝯſilium,quod nō apparet ſcriptū non valet, ſ̃m Abb.in c.illa in fi. de acc.itē ideo dixi,ꝙ anteq̃ legatur conſiliū, debet iudex ſcribere ſnīam,q̃a poſtea vtrunque.ſ.ꝯſilium,& ſnīa, legitur de ſcripti recitatione,alias non valeret ꝑ ꝓdicta. vnde ſi iudex primo legeret cōſiliū,& poſtea notarius ſcriberet in calce,ꝙ talis iudex ꝓnūciauit,ꝓut in tali ꝯſilio continetur,adhuc non valeret ſnīa,quia hęc verba demōſtrāt, ꝙ iudex oretenus ꝓnūciauit, & nō deſcripti recitatione. ita declarat Iaſ.i d.l.nec q̃dq̃,§. vbi decretū, col. xv.ff.de off.
15 ꝓc.de mēte Ang.in d.conſ.ccxlix.†Item eſt aduertēdū ad aliud, ꝙ vt plurimū iſti cōſulēter nō ꝯdēnāt nec abſoluunt in eoꝝ ꝯſilijs, ex quo carēt iuriſdictione,non pn̄t hoc facere,ſed ſolū cōſulūt talē litigatorē eſſe abſoluēdum vel condēnandū ꝑ iudicem,& ſic verba conſilij hn̄t tractum in futuꝝ, vnde tunc iudex in ſua ſnīa in calce cōſilij debet ponere verbū,condēnamus vel abſoluimus, alias ſi ſimpliciter diceret, ꝓnunciamus, ꝓut in tali cōſilio cōtinet̄,vr̄ declarare illum litigatorē eſſe abſoluendum vel condēnandū ꝓut in conſilio dr̄, & ſic non eſſet condemnatus nec abſolutus, q̃a iſta ſnīa expectaret aliam ſnīam poſt ſe,ꝑ ea,quę tenet Alex.in l.j.§.ſi quis ita col.iiij.ff.de verb.oblig.vbi concludit, ꝙ iudex ꝓnuncians Titium eſſe condēnandū,vel abſoluendū,non cenſetur condēnare nec abſoluere. Quod ēt tenet Bar.i l.j. C.ſi aduer.lib.&iſta ſunt notāda ꝑpetuo,q̃a multoties mihi euenerūt in facto,& multas ſnīas annullari feci,ꝑ illud conſ.Ang.&per illā doct.Alex.in d.§.ſi q̃s ita.De veritate tn̄ huius vltimi dicti, vide infra ij. q. circa fin.
16 †Veꝝ ſuper illa nullitate ſnīæ diffinitiuæ, q̃n non fertur in ſcriptis, fuit mihi q̃nque obiectum,ꝙ talis ſnīa poteſt in regno ſuſtentari,per c.deteſtantes,per quod ſunt ſublatę oēs ſolennitates iudiciorum iuris poſitiui vnde cenſetur ēt ſublata ſolēnitas l.j.& ij.C. de ſent.ex peri.rec. & dictæ conſt.ab oībus, ꝓ quo facit quod no.Bal.in l.diuus,§. de in integ.reſt.vbi dr̄,ꝙ ſi ſtatutū dicit,quod ꝓcedatur oī ſolēnitate obmiſſa,pōt ſnīa ferri viua voce,& ſine ſcriptis.Tn̄ ergo dixi ſemper ꝙ illud c.deteſtantes non tollit ſolēnitates ſnīæ, ſed proceſſus tm̄, vt patet ex tota eius ſerie,imò in fine ſui expreſſe reſeruat ſolēnitate ſnīæ,dū dicit in additione,ſui,dūmodo alias rite,& recte ſnīa proferatur &c.&ſic nō tollit imò reſeruat ſolēnitates ſnīæ, ꝑ illud verbum, rite l.nō putauit,§.nō quæuis,ff.de bon.poſſ.contra tab. & per Card. in cl.ij. in prin.de teſti.& Bar.in l.lecta.ff.ſi cer. pet. & Fran.de Are.in l.iuſte,ff.de acq.poſſ.& hanc opin.vr̄ tenere Paris in tract.ſindici,in verſ.
17 ſnīa,col.ij. & v. in fi. †Et probatur ex his,q̃ dicit Matth. in d. conſt. ab oībus vbi tenet, quod ēt in cauſis ſummarijs, in quibus non req̃ritur libellus debet ſnīa ferri in ſcriptis pro hoc eſt tex.in cl.ſæpe,§.ſnīa de verb.ſig. vbi mandat ſnīam ferri in ſcriptis, non obſtante,ꝙ procedatur ſummarię, & ſine figura iudicij. Et licet Bar.in extrauag. ad reprimendā in verſ.et figura, circa fi.videatur ſentire, ꝙ illa cl. non procedat de iure ciuili in caſibus,in quibus proceditur ſine figura iudicij tn̄ puto verius eſſe, ꝙ habeat locum de iure ciuili,cum nō habeamus legē cōtrariā, vnde in vtroq; foro debet ſtari iuri canonico,ꝑ ea,q̃ no.Abb.in c.j.de op.no.nun. tātō magis, q̃a per hoc minus læditur ius cōe .ſ. d.l.j.et ij.C. de ſent.ex peri. rec. & ſimiliter illa conſt.ab oībus.Præterea,ꝙ ſnīa proferatur in ſcriptis,fuit inductū,ne veritas occultetur q̃a poſſet poſtea alio modo ſcribi,quā

fuit

fuit voce dictũ, vt dicit gl. in d. cl. sæpe, §. sententiam, in vers. in scriptis, vnde non est credendũ hanc fuisse mente iuris municipalis. s. velle tollere illam solẽnitatem, quæ fuit inducta ad veritatem conseruandã cum ipsum ius laboret sup ipsa veritate, & vult, qđ ad solam veritatẽ attendat. vnde teneo, ꝙ ẽt hodie in regno snia fit ferenda in scriptis, alias
18 non valet. †Nono differt, qa ab iterlocutoria semp debet appellari in scriptis, & cũ expressione causaꝶ grauaminis, alias nõ valet appell. c. cordi nobis, de appel. lib. vj. & per Bart. in l. iiij. ff. de app. recip. Secus à diffinitiua, qa si appellat statim tpe quo fert, potest appellari viua voce, & sine expressione grauaminum, sed si appellat, postea infra x. dies debet appellari in scriptis, tex. est & ibi Bart. & Imol. in l. j. §. libelli, ff. de appell. & dicã plenius infra in ij. actu. in mã appellationis.
19 †Decimo, differt qa condẽnatio pœnalis facta p diffinitiuam durat ppetuo, secus si p interlocutoriã, qa non durat, nisi durante offõ iudicis iterloquẽtis. ita tenet Fel. in c. ex lr̃is col. x. vers. ceteꝶ de const. p l. fi. ff. de pœnis.
20 †Vndecimo differt qa in snia diffinitiua requirit ordo iudiciarius, q tradit in l. ꝓlatam C. de sent. & in l. j. & ij. C. de sent. ex pi. reci. sed in iterlocutoria talis ordo nõ reqrit ita colligit ex dictis Ang. in ꝯs. 114. & ꝯs. 115.
21 †Duodecimo differt, qa iudex postq̃ ꝓnunciauit, non põt sniam diffinitiuã circa principale negociũ corrigere, nec aliqd illi addere vel diminuere, secus in interlocutoria. ita tenet Alex. in ꝯs. cxix. in iij. vol. & maxime i ij. col. vers. nõ obstat q no. Bald. &c. vbi loquit de interlocutoria. de qua materia vide Alex. & doct. in l. Paulus, la j. ff. de re iudic.
22 †Tertiodecimo differt, qa diffinitiua ꝓducit actionẽ in factũ, l. miles, §. iudicati, & ibi Alex. & doc. ff. de re iud. sed iterlocutoria nõ hñs vim diffinitiuę, nullã ꝓducit actionẽ ſm Alex. in l. j. §. fi. col. j. ff. si qs ius di. nõ obtẽp.
23 †Superest modo rñdere ad ſm mẽbrum huius q. videlicet, quotuplex sit snia super quo licet doct. in rub. de re iud. in decretalibus, plures spẽs ac mẽbra faciant, & Spec. in tit. de sen. §. spẽs nam aliqui dñt, quod snia alia dr̃ diffinitiua, alia iterlocutoria simpliciter, alia interlocutoria hñs vim diffinitiuæ, alia est snia pcepti, alia snia decreti, alia snia mulctæ, alia snia banni, vel similis. Tñ ego breuius facio duo tm̃ membra videlicet, ꝙ snia est duplex. s. diffinitiua, & interlocutoria, & ad hanc bimembrem distõnem pñt oia alia membra reduci: ꝓ vt ex infra dicendis apparebit. Quæ aũt dicatur diffinitiua, & quæ interlocutoria, & in quo differãt ad inuicem, satis patet ex pdictis. Solum restat, hic examinare nõnullas qõnes dubias, de quibusdã sententijs, de qbus dubitari potest an sint diffinitiuæ, vel interlocutoriæ, & hoc est vtile scire pp tot differentias, quæ sunt inter eas.
24 †Primo igitur quero vtrũ snia, per quam iudex ꝓnunciat instrm esse executioni mandãdum ꝯtra aliquem, dicat interlocutoria, vel diffinitiua rõnes sunt ꝓ, & contra, nam vr̃ diffinitiua ex quo imponit finẽ negocio principali, vt dictum fuit supra in prima dr̃ia, & contra vr̃ interlocutoria, quia in tali processu nullus seruat ordo iuris: vt dictũ fuit supra in xj. dr̃ia. Istam q. tangit Ang. in ꝯs. 114. & ꝯs. 115. vbi ꝯcludit, quod est interlocutoria, non aũt diffinitiua, ex eo quia non seruatur ordo iuris. vnde tenet eam posse reuocari p iudicem, iuxta l. quod iussit, ff. de re iud. Sꝫ quidquid dicat Ang. teneo ꝯtrarium. s. ꝙ talis snia sit diffinitiua. nam ois snia, quę diffinit principale negocium, dr̃ diffinitiua, ẽt si ibi nõ seruet ordo iuris. gl. est notab. & ibi Bal. in l. q restituere, ff. de rei vendic. ꝓbatur in cl. sæpe circa fi. de verb. sign. sed illa snia est hmõi. ergo &c. hoc tenet i terminis Lud. Rom. in ꝯs. 174. incip. amplissime doct. &c. in princ. & in ꝯs. 357. Idem in ꝓprijs terminis contra Ang. tenet Alex. in ꝯs. 50 col. penult. in ij. vol. idem tenet Ang. sibi contrarius in d. l. qui restituere, & Bar. in l. si cũ exceptione, §. hęc aũt act. ff. quod metus causa.
25 †Secus esset in snia, qua ꝓnunciat sniam esse exequendam, qa illa potest dici interlocutoria, ex quo tendit ad executionem sniæ diffinitiuę prius latæ. ita tenet Ioã. de Imo. i l. ab executore col. j. ff. de app. & Bald. in l. ab executione, C. quo. app. nõ. rec. & Bal. in l. actori, C. de reb. cre. & Pet. Phil. Cor. i ꝯs. iiij.
26 vol. j. †Secũdo qro, qd de snia p q̃ ꝓnunciat appellationẽ esse desertã, seu fatalia esse elapsa, vel nõ licere tertio prouocare: Dic ꝙ est iterlocutoria, licet nõ speret aliã sniam post se, & imponat fine liti. Ita tenet Bald. in l. ij. col. pen. in fi. C. de epis. aud. vbi dicit, ꝙ est interlocutoria hñs vim diffinitiuę, & ideo ab ea põt appellari idẽ tenet Pet. Phil. Cor. i ꝯs. xiiij. in lr̃a b, ꝯs. cclxij. in litera h, in iij. vol.

†Tertio

27 †Tertio quæro,q̃d de p̃cepto de soluendo, an dicat̃ interlocutoria,vel diffinitiua? dicas q̃ si tale p̃ceptum est factũ sine causæ cognitione,& cum clausula iustificata,videlicet, si senseris te grauatũ,cõpareas,&c.non est dubiũ,q̃ est sñia interlocutoria,q̃a comparẽte reo soluit in vim citationis,vt no.Bar.in l.j. C.de exec.rei iud.&plene Alex.in l.de pupillo,§.meminisse,ff.de oper.no.nun.& Iaf. i l. nec quidq̃,§.vbi decretũ,col.iij.ff.de off.p̃c. Nam q̃libet citatio,est iterlocutoria ex quo oĩs vox iudicis faciẽs ad cãm,est interlocutoria,vt hr̃ in l.ex stipulatione,C.de senten. & fuit dcm̃ supra. Sed si reus non cõparet,& accusat̃ sibi contumacia, & p̃ceptum remanet
28 firmum,vt hr̃ in decis.167.cõs.Neap. † Sed dubium est de p̃cepto,q̃ fit p̃ iudicem in cõfessum,vt soluat,q̃ non req̃rit clausulã iustitiæ: q̃a fit cã cognita: & dubiũ facit,q̃a diffinit principale negociũ, & non sperat aliam sñiam post se vñ deberet dici sñia diffinitiua, & pp̃ hoc doctores multũ variant sup̃ decisione huiusq. cõiter tñ oẽs doctores inclinãt,quod sit interlocutoria ita tenet Bald.in addi.Spec.in tit.de sent.circa prin. suæ addi. & in ij.col.ver.sed an valeat p̃ceptum,&c. & Fel.in c.inq̃rẽti,col.fin.de off.deleg.& Ang. in §.illud.in authen.de her. & falc.& Fel. in rub.de re iud.col.iiij & Lanfr.in c.q̃m cõtra in ver.interlocutiones,col.xix.vers. vlterius adijcit,&c.de p̃b.& Ang.in l.si debitori,ff.de iud.& iõ,q̃a est interlocutoria, dicit Lanfr. vbi supra.&Ang.in d.l.si debitori.q̃ põt per iudicẽ reuocari,&idẽ tenet Matth.de Affl.in ꝯst.regiæ maiest.col.fin.sed Fel.in d.c. q̃rẽti. tenet cõtrariũ.s.q̃ non põt reuocari,& istud tãgit Fel.in d.rubr.de re iud.col.iiij.& v. referẽdo plures auctoritates doct.variãtes sup̃ hoc,sed pro cõclusione,& veritate dicerem, quod aut p̃cessus habet aliq̃ formam: puta q̃a datus est libellus,& reus in litis contestatione cõfessus est,&tũc istud p̃ceptum habet instar diffinitiuæ sñiæ,adeo q̃ potius adhæret diffinitiuæ,quã interlocutoriæ. ita colligit̃ ex dictis Alex.in ꝯs.l.col.pen.in ij.vol.& tũc sine dubio reuocari nõ põt, sicut nec diffinitiua reuocat̃. Aut non est datus libellus, sed oretenus fuit reus conuẽtus, q̃ in prima r̃nsione confitet̃,& iudex p̃cipit sibi cã cognita, vt soluat l.si debitori, ff.de iud.& ista dr̃ interlocutoria pp̃ formam nõ seruatam: tñ habet vim diffinitiuæ, ex quo diffinit principale negocium, s̃m Ang.in d.§.illud in authen.de her.& fal. Ve℞ ex quo factũ est causa cognita,& q̃a habet vim diffinitiuæ.dico, q̃ reuocari non põt ita tenet Phil.in c.cum cessante,col.iiij.de app.Si vero esset factũ sine causæ cognitione,ita ex abrupto, p̃ut est q̃ñ habet clausulã iustificatã, & tunc põt reuocari,sicut q̃libet interlocutoria, s̃m Phil. ibid.&ita puto cõcordari posse istas opin.cõ
29 trarias. † Quarto quæro,q̃d de decreto an dicat̃ diffinitiua,vel interlocutoria dic quod istud nomẽ decretũ,post sumi large, & stricte. Q̃ñ sumitur large,est nomen g̃ñale,cõprehendens oẽ id,q̃ decernitur p̃ iudicem: & sic cõprehendit diffinitiuã, & interlocutoriã,vt plenè decl.Iaf.in l.nec q̃dq̃, §.vbi decretũ,col.j.ff.de off.p̃conf. sed q̃ñ sumit̃ stricte, differt à diffinitiua in plurib. q̃ cumulat Iaf.ibid.col.j.& ij.& tunc dr̃ oẽ id,quod decernitur p̃ iudicem cum causæ cognitione circa absolutionem,vel cõdemnationem,& hac rõne attenta non põt dici diffinitiua, vt q̃ñ declarat aliquem mittẽdum in possessionem,alimẽta pupillo decernit, vel sup̃ alienatione re℞ minoris,vel in integrũ restituẽdo,vel aliud simile. vnde cõis conclusio est q̃ decretũ dr̃ interlocutoria, vt not.Phil. in c.cũ cessante,col.antep.vers.xv.extra,de app. & gl.in §.si q̃s aũt,in auth.de her.&falc.pro hoc est tex.in l.qualẽ,in fi.ff.de arb. & Fran. de Aret.in l.si is ad quẽ,ff.de acq̃r.her. & p̃batur in cõst.regni q̃ incipit dubitationẽ, in tm̃, q̃ ẽt, s̃m decretum,dr̃ sñia interlocutoria: vt tenet Bal.in l.cũ,& minores,in ij.oppo.C.si aduer.rem iud.& gl.in l.p̃nti,§.cum aũt,C.de his q̃ ad ecclesias,confug.habet tñ vim diffinitiuę: q̃a imponit finem negocio, licet nõ determinet principale negocium: q̃a ad vnum agitur,& ad aliud deuenitur per s̃m decretum, vt not.Fel.in c.cõsultationib. col.ij.& iij.de off.deleg.& Petr.Phil.Cor.in conf.lxv.col.fi.in j.vol.& Bar.in l.non vr̃,ff. de iud.& in l.si finita,§.si forte, ff.de dam.in fect.& Bal.in l.si p̃ses,C.q̃uo, & q̃ñ iudex, & in l.ij.C.de episc.aud.& an possit reuocari, vide Alex.tenentem,quod sic in l.quod ius-
30 sit,col.vj.ff.de re iud. †Quinto quæro,quid de sñia banni? dic q̃ est interlocutoria, s̃m Bald.in d.l.cum,& minores,col.ij.vers. & p̃ hoc dico,&c. Bald.in addi.Spec.in tit.de senten.col.ij.vers.sñia banni,&c.& Alex.in cõs. cxix.col.ij.in fi.in iij.vol. & conf.xc.col.iiij.

in

in prin.in j.vol.similiter possumus dicere,q̃ snia foriudicationis,qua vtimur in regno in criminalibus ſm formam cõſt.regni,q̃ incipit pœnam eo℞,& cõſt.grandis vtilitas. põt dici interlocutoria ex quo nõ diffinit principale negocium tñ habet vim diffinitiuæ, q̃a operatur plusq̃ diffinitiua,nam ꝑducit ſeptẽ mirabiles effectus,q̃ colligi pñt ex d.cõſt.pœnam eo℞,quos ibi numerat Matth.in j.col.

31 †Sexto quæro,q̃d de snia per quam irrogat mulcta,dic q̃ eſt interlocutoria,cũ non diffiniat negociũ principale, ſed venit incidẽter ꝑp inobediẽtiam, ſeu contumaciam,l.j.ff.ſi q̃s ius di.nõ obtemp.ita tenet Alex. in d.l.j. §.fi.col.j.vbi plus dicit,q̃ põt reuocari,ſicut q̃libet alia interlocutoria,per l.illicitas,§.fi. de off.pſi.& Bal.in addi.Spec.in tit.de ſenten.

32 col.ij.verſ.snia banni,&c. †nam æq̃peratur sniæ banni: q̃a vtraq; irrogatur ob cõtumaciam,ſm Bar.in d.l.illicitas,§.fi.ſed certe.ex quo iſta snia mulctæ continet aliq̃d dari vel fieri,hẽt vim diffinitiuæ, vt infra dicã, & de iure,q̃ñ interlocutoria habet vim diffinitiuę reuocari nõ põt,ſicut nec diffinitiua. iſta eſt cõis concluſio,quã tenet Abb.in c.cum ceſſante,col.ij.in fi.& ibi ẽt Phil.in iiij.col.ver. ſed tñ limita,&c.de app.& Bar.in l.Titia.in fi.ff.de acc.quod tñ qualiter intelligat, vide oĩno,quę dicam infra in fine huius j.q.prin. Super hoc igitur de mulcta ego aliter dicerem,videlicet,q̃ iſta snia mulctę nõ eſt ideo reuocabilis,quia eſt interlocutoria,ſed q̃a à lege habet hãc nãm,vt irrogetur ſm diuitias & paupertatem cõtumacis,nam paup debet leuius mulctari,quam diues ꝑterea,illa,l.illicitas,§.fi.non dicit,quod reuocet iſta snia, ſed q̃ mulcta remittitur ob paupertatem, & iſtę eſt quidam actus liberalitati,q̃ vtitur lex cauſa miſerationis,q̃a donat mulctam pauperi. vnde iudicio meo iſta non eſt proprie reuocatio,intelligẽdo eo modo,quo reuocãtur aliæ interlocutoriæ,ſed potius eſt quędã impeditio executionis q̃a talis snia non mãdatur executioni contra pauperem,quia lex

33 ꝑmittit ſibi fieri remiſſionem mulctę. †Septimo quæro, quid de abſolutoria ab obſeruatione iudicij? vr̃ quod ſit diffinitiua: quia cõtinet abſolutionem.ſed dic,q̃ eſt interlocutoria, ex quo nõ diffinit principale negociũ,quod patet: quia de nouo põt iudiciũ inchoari gl.eſt in l.& ha℞,ff.ſi ſer.vend.&Bal. in l.properandum,§.& ſi quidem,C.de iud. & in l.ij.C.de epiſc.aud. & declarat pulchrẽ Phil.in d.c.cum ceſſante,col.fi.de app.vbi ẽt ponit,q̃ñ talis abſolutoria põt eſſe diffinitiua,& eſt de mente Bar.in d.l.Titia.de accuſ.

34 †Octauo quæro,quid de snia quæ fertur in iudicio intentato ſm formam, l.diffamari, C.de ing.& man. Dic,quod ſi lis non cõteſtatur,puta quia citatus cui ſtatuit terminus ad agendũ,non agit infra terminũ,quo caſu iudex imponit ſibi ſilentiũ ꝑpetuum, tũc talis snia eſt interlocutoria,ſecus ſi cõparet.& litẽ conteſtatur,q̃a tũc eſſet diffinitiua. ita tenet Bal.& Sal.in d.l.diffamari,& Phil.in d.c.

35 cũ ceſſante,col.fin. † Nono quæro,quid de snia lata ſuper poſſeſſorio.Fel.in c.conſultationibus,de off.dele.in iij.col.tenet, q̃d nõ eſt vera diffinitiua,nec vera interlocutoria, ſed quaſi diffinitiua,vnde vr̃ ponere tertiam ſpẽm sniæ. Sed quia ego dixi ſupra, q̃ oẽs sniæ de mundo pñt reducere ad illam bimẽbrem diſtinctionẽ, quam feci, ꝑpea in hoc puto,quod melius loq̃tur Phil.in d.c.cũ ceſſante,col.pen.ver.xxj.vbi dicit,& iſta eſt veritas,q̃ q̃ñ principaliter agitur poſſeſſorio,& ſuper eo lis conteſtatur,talis snia,quę fertur ſuper eo,eſt mere diffinitiua,q̃a diffinit cauſam poſſeſſorij principaliter intẽtatam,non obſtãte,quod ſuꝑ petitorio poſſet reuocari, q̃a illud eſſet nouũ iudiciũ, ſed q̃ñ poſſeſſoriũ reduceretur incidẽter, tunc eſt interlocutoria, & ita tenet ẽt Card.Alex.in d.c.cũ ceſ

36 ſante,col.vij.verſ.habetis ẽt, &c. † Decimo quero,an condemnatio expenſa℞ dicatur interlocutoria,vel diffinitiua? Cõis concluſio eſt, q̃d ſi fiat in proceſſu cauſæ ante sniam diffinitiuam,eſt interlocutoria. Secus ſi fiat vna cum snia diffinitiua, quia tunc cenſetur pars sniæ diffinitiuæ. ita tenet Phil.in d.c.cũ ceſſante,col.antep.verſ.xvij.de appel.& Ang. in l.qui agnitis,ff.de excep.& Fel.in rubr.de

37 re iud.col.ix. †Ex hoc ſeq̃tur notabilis concluſio,q̃ illa,q̃ fertur ante diffinitiuam, põt reuocari q̃ñcunque,ſicut quælibet alia interlocutoria,ſed illa,q̃ fertur ſimul cũ diffinitiua,non põt reuocari ẽt eadem die, ſicut nec diffinitiua,ſm Phil.in d.c.cum ceſſante, col. ix.ver.vndecimo limita,&c.&col.antep.ver.

38 xvij. † imò ſi iudex in interlocutoria obmiſiſſet condemnationem expenſa℞,põt illam facere q̃ñcunque vſque ad ſententiam diffinitiuam,ẽt ad inſtantiam partis,ex quo ante diffinitiuam ſemper durat eius offm̃. Secus,

ēus, si obmisit cōdemnationem expensa & in diffinitiua, qa non pōt illam addere, nisi eadē die, vt hr̄ in l. Paulus, ff. de re iud. ita not. tenet Abb. in c. sępe, in fi. sequēdo Inn. ibi de app. & Paul. de Cast. in l. sancimus, C. de iud. & Phil. in d. c. sæpe, col. xiiij. vers. viij. quæritur, &c. vbi ita limitat, l. terminato, C. de fru. & lit. expen. & ita debet intelligi quod tenet Bal. in l. pr̄is, & filij, in fi. ff. de vulg. & pupil.
39 † Vndecimo quæro, q. d de sn̄ia lata sup exceptione peremptoria? dic quod si quidē iudex ꝓnunciat eam admittendam, vel nō admittēdam, est interlocutoria, ex quo sperat aliā sn̄iam post se, si vero ꝓnunciet, vtrū obstet exceptio vel nō, & tunc si q dem pronunciet eā non obstare, est interlocutoria, quia sperat aliam sn̄iam post se. si vero ꝓnūciat, eā obstare, & eius ꝯtēplatione imponit silentiū actori, vel reum absoluit, tūc est diffinitiua. ita declarat Fel. in rub. de re iud. in 7. col.
40 † Duodecimo quęro, q. d de sn̄ia excōicationis? dic quod est interlocutoria, vt not. gl. & doct. in summa ij. q. j. & Fel. in d. rubr. de re iud. col. ix. vbi idem dicit de sn̄ia interdicti, quod est interlocutoria. idem tenet Bald. in l. j. C. de post. & Bal. in addi. Spe. in tit. de sen.
41 col. iij. vers. sn̄ia excōm. &c. † Quod pōt corroborari, quia excōicatio ab hoīe nō potest irrogari ad pœnam delicti diffinitiuę, nisi solum pro ꝯtumacia, vt declarat Phil. in c. qua frōte, in ij. notab. & c. reprehēsibilis, in j. & ij. no. de app. ergo est interlocutoria, qa venit incidenter ob cōtumaciam, sicut dicimus de bāno, & multa. Multos alios casus dubios, in q bus pōt dubitari, an aliqua pronūciatio sit diffinitiua, vel iterlocutoria, vide cumulatos plenissime ꝑ Bal. in addi. Spec. in tit. de sent. & ꝑ Phil. & Car. in d. c. cū cessante, & Fel. in rub. de re iud. Ego tn̄ volui istos xij. casus declarare ꝑ has xij. q. tanq̄ magis dubitabiles,
42 & quotidianos. † Vltimo, sup ista j. q. prin. quæro ex q bus cognosci possit, qn̄ interlocutoria hēt vim diffinitiuæ, & qn̄ non. Dic ꝙ ex multis cognoscitur. q̄ declarabo per singulas cōclusiones, quas modo subijciā. Prima igr̄ conclusio est, quod oīs interlocutoria, q non sperat aliam sn̄iam post se dr̄ hr̄e vim diffinitiuę, quia vr̄ facere effectum quē facit diffinitiua: quia imponit finē illi instātiæ. ita declarat Phil. in d. c. cū cessante, col. iiij. & ibi ēt Ant. de But. Imo. & Abb. de app. & Bar. in l. quod iussit, ff. de re iud. Exēplum pōt esse de sn̄ia absolutoria ab obseruatione iudicij. Item de illa, per quam pronunciatur appellationē esse desertam. Item de ꝑcepto de soluēdo. Item de secūdo decreto. Itē de
43 sn̄ia mulctæ, & de alijs similib. † Secūda cōclusio est, oīs interlocutoria per quā finitur offm̄ iudicis, dr̄ hr̄e vim diffinitiuæ, ſm Bart. in d. l. quod iussit, pōt esse exemplum, qn̄ iudex pronūciat se esse incōpetentem, vt colligitur ex dictis Alex. in d. l. quod iussit, col. 7.
44 vers. xij. † Tertia conclusio est. Oīs interlocutoria, q̄ diffinit vnum articulum subalem causæ principalis, dr̄ hr̄e vim diffinitiuę, gl. est in cle. fi. in gl. j. in fi. de appe. & in cle. j. de cau. pos. & proprie. & Bal. in l. j. C. qn̄ prouo. nō est necesse, & Alex. in l. v. col. ij. ff. de verb. oblig. Pro hoc est text. in l. intra vtile, ff. de min. vt qn̄ minor petit restitutionem in integrum, & iudex pronūciat super ætate. s. eū non esse minorem, nā tacite excluditur à restitutione petita, & sic deciditur articulus substantialis causæ, & hoc tenet in spē Alex. in rub. ff. de re iud. in fi. col. Posses hanc conclusionem exēplificare in infinitis casibus, vt qn̄ repellitur exceptio peremptoria, vel admittitur, vt in d. cle. fi. Item qn̄ iudex nollet admittere aliquas probationes, sine quibus ꝓducens illas, nō posset obtinere, & sic de alijs
45 similibus. † Quarta conclusio est. Oīs interlocutoria continēs aliquid dari vel fieri, hēt vim diffinitiuæ, ſm Bart. in l. nec quidquā, §. vbi decretum, in prin. ff. de off. proconf. Et ad de ꝑdictis, ꝙ sicut reperitur interlocutoria hn̄s vim diffinitiuæ: ita ēt reperitur diffinitiua hn̄s vim interlocutorię. Exemplū ponit Bal. in l. cum & minores, col. ij. C. si aduer. rē iud. vt qn̄ iudex pronunciat male appellatū.
46 † An aūt indistincte nō possint reuocari interlocutoriæ habētes vim diffinitiuę? dic ꝙ illæ, quæ non sperant aliam sn̄iam post se, non possunt reuocari: aliæ vero: quæ dātur in medio processus, quæ sperāt diffinitiuam post se, reuocari possunt. ita declarat Alex. in l. quod iussit, col. v. de re iud. et ita intelligas id quod dixi supra, in vj. q. Et ex his remanet expedita prima quæst. principalis.
47 SECVNDO principaliter q̄ro, † qualiter sn̄ia ferri debet, et quid debet continere ad hoc, vt valeat? dic ꝙ multa requiruntur. Primo. n. debet continere nomē iudicis ꝓferētis, et dicat, an sit ordinarius, vel delegatus, itē, nomina litigantium, item, tenorē primę petiti

petitionis: super qua fundatum est iudicium. Item debet facere mētionem de subalibus ꝓcessus: puta, visa litis cōtestatione, iuro calūniæ, testium depositionibus, & alijs ꝓcessus meritis, &c. Item, debet cōtinere absolutionem, vel cōdemnationem. Item, qđ feratur partibus pñtibus, vel absentibus, per ꝯtumaciā, & hoc vltimū solet scribi in lrā lata ꝑ notarium actoꝝ. ita tenet Spe. in tit. de senten. §. qualiter, in fin. item snīa debet recitari in scriptis, & de scripti recitatione, vt supra dixi. & hr̃ in l. j. & l. fi. & ibi Bar. & doc. de senten. ex peri. reci. & in cōst. & ab oibus, &
48 fuit dictum in q. ꝓcedenti, in viij. dñia. † Itē, debet iudex sedere ꝓ tribun. alias non valet snīa, ſm Bart. & Bald. in d. l. j. de sent. ex peri.
49 reci. † Item debet ipse iudex legere snīam, non aūt pōt alij mandare lectionem snīæ, nisi sit persona illustris, vel eps, vt not. Spec. in tit. de sen. §. sequitur in prin. & Alex. in rubr. ff. de off. eius, cui man. est iurisf. col. pen. & est tex. in c. fi. de re iud. lib. vj. & hr̃ in d. const. ab
50 oibus, & ibi ꝑ Matth. in j. col. † An aūt requiratur, quod iudex exprimat causam, qua moueтur in snīa? dic quod regulariter non requiritur, vnde valet snīa, ēt sine expressione causæ: pōt tñ illam opponere, si vult text. est & ibi Abb. & doct. in c. sicut de re iud. Fallit tñ in nōnullis casibus quos ponit Abb. in d. c.
51 sicut, in vltimo notabili, & ibi vide. † Item debet ferri causa cognita, alias nō valet, vt hr̃ in l. prolatam, C. de sent. & in l. nec quidq̃, §.
52 vbi decretum, ff. de off. procons. † Ego autē pro clariori intelligētia, & vt faciam magis ordinatum compendium, intendo ꝑdicta, & quāplura alia reqsita ad validitatem snīæ, examinare per quatuor causas. Sicut. n. ſm philosophos, in oī actu humano, vt plurimum considerātur quatuor causæ, videlicet, causa efficiens, mālis, formalis, & finalis: ꝓut alias in iudicio cōsideraui illas in prin. huius operis: ita ēt dico, ꝙ in snīa debent concurrere istæ quatuor causæ, ita ꝙ appareant
53 ex ꝓlatione ipsius. † Primo igitur debet esse in snīa, causa efficiens, & hoc est quod dixi supra in j. reqsito. s. ꝙ snīa debet cōtinere nomē iudicis: nam ipse iudex est causa efficiens: qa ipse componit snīam, & inesse ꝓducit, & debet exprimere, an sit ordinarius, vel delegatus, vt no. Spe. in d. §. qualiter, in fi.
54 † quia si iudex ignorat fundamētum suæ potestatis, non valet snīa: vt not. Bart. in l. multum, ff. de cond. & demon. & in l. ij. ff. de iud. & in l. hæc aūt, ff. ex quibus cau. in poss. ea. & Abb. in c. prudentiā, in princ. in fi. col. de off. deleg. in qua cā efficiēte, si esset aliqs defectꝰ, non valeret snīa, vt qa iudex esse mutus, vel furiosus, vel infans, vel excōicatus, vel similis, quos defectus ponit Spe. in tit. de senten. §. iuxta, col. j. & ij. & hñr in l. cum ꝑtor, ff. de iud. & ꝑ hoc infero ꝯtra prauā obseruātiam nonnulloꝝ iudicum: qui qñ formant snīas, incipiunt, in Dei nomine, &c. vnde nos, q supra nullam fecerunt mētionem de noīe suo ꝓprio, nec dignitatis, sed parcēdo labori, cā breuitatis, admittūt nomen ꝓprium, & dñt vnde nos, qui supra: nam per hoc puto, ꝙ dicta snīa, quæ ita scripta reperitur, posset dici nulla, qa peccat in expressione causæ efficiētis, non obstante, quod in lectione snīæ exprimeret nomen iudicis: quia snīa debet tota scribi, & postea de scripti recitatione legi: & nō sufficit, ꝙ voce ꝓferat: vt dixi supra in viij. dñia præcedētis q per ea, quę dicit Ang.
55 † Dicit ēt supra, ꝙ iudex debet sedere ꝓ tribunali, vt in §. sedebūt, in auth. de iud. & c. fi. de re iud. lib. vj. & ista ēt est qualitas audita, & annexa huic causæ efficienti: vt not. Bart. Bal. & doct. in d. l. j. C. de sen. ex peri. reci. vbi limitāt hoc non ꝓcedere in interlocutoria q non reqrit plenam causæ cognitionē. Itē limitāt non ꝓcedere in iudice timēte potētiā alicuius: qa pōt super equo, vel ex turri ferre snīam, vt cito possit fugere, vt no. gl. in d. l. j. & gl. in c. fi. de re iud. lib. vj. de quo vide Spec. in tit. de sen. §. iuxta ver. itē est nulla, rōne modi, etc. & Lanfr. in c. qm̃ contra. in ver. interlocutiones, col. iiij. de prob. & Gem. in d. c. fi. Et ꝑꝑ hoc poni solet in sentētijs. Nos talis iudex, sedētes pro tribunali, &c. hoc tñ nō ꝓcedit in causis summarijs, in qbus pōt iudex ēt stando, & non sedendo ferre snīam: vt in cl. sæpe, §. snīam, de verb. sig. & ex hoc patet, ꝙ hodie in regno nō oportet, ꝙ iudex stat: cum causæ ciuiles oēs sint summariæ,
56 vt supra plures fuit dictū. † Item dixi, qđ iudex debet per se legere snīam, & non ꝑ aliū: nisi sit persona illustris, vel eps: vt d. c. fi. de re iud. lib. vj. de quo dicto vide Fel. in c. super quæst. in princ. in fi. col. de off. deleg. Certe si istud esset veꝝ, hodie nulla snīa valeret, maxime in hoc regno: cum gñaliter oēs snīæ tam maioꝝ, quam minoꝝ iudicum, legātur per alios. s. per actoꝝ magistros, & non per

ipso

ipsosmet iudices: vnde nō posset aliud dici, ꝗ hoc toleratur ex gn̄ali consuetudine, quæ potest in hac solennitate derogare iuri positiuo: vt dicit Gem. in d.c.fi.col.ij.vers.in ea. gl.ibi, Italiæ &c.de re iud.lib.vj.& tenet in simili Arch.in c.statutis,ij.q.j.& Bal.& Sal.in l.hac consultissima,C.qui test.facere poss.

57 † Item dixi, quod sn̄iam ferat i scriptis, hoc debet intelligi, quod scriptura ꝑcedat recitationem. nec sufficeret, si iudex scribēdo vnico contextu voce ꝓferret. vt declarat Gem.

58 in d.c.fi.in ij.& iij.not. † Secundo cōsideratur in sn̄ia cā materialis. & est illa, quam in iudicijs cōsideraui in prin.huius tractatus. Materia.n.dicitur, ex qua aliquid fit. vnde in ꝓposito cā materialis sn̄iæ est ipsa causa deducta in iudiciū per primum libellū:& ex ꝯn̄ti totus processus sup ea fabricatur: quia ex illo processu,& cā in eo contenta, fit sn̄ia diffinitiua,& ꝓpea dixi supra de mente Spec.qđ in sn̄ia debet inferi tenor libelli: ad hoc vt ipsa causa materialis appareat expssa in sententia. Verum illud non est omnino necessarium. imò valet sn̄ia, etiam si tenor libelli non exprimatur in ea, ẜm Bar.in l.ij.C.de sent.sufficit.n.quod sub epilogo fiat mentio de libello actoris,& rn̄sione rei, puta, visa petitione actoris continente istud & istud &c. vt tenet Spec.in d.§.qualiter,vers.ceteꝶ &ita cōiter seruatur in practica, imò etiā si iudex nullam faceret mentionē de libello, sed simpliciter diceret, sup ꝓn̄ti processu ita pronūcio, condēnando vel absoluēdo, etc. puto sententiā valere. Nec istud contradicit his, quæ paulo ante dixi, inquātum dixi exprimendū esse cām m̄alem: quia totus processus est cā materialis: & bn̄ fit mentio de ipsa cā, saltē ꝑ relationē, quia sn̄ia refertur ad acta, & per illa declaratur. & hr̄ in l.iij.C.de sent.q̄ sine cer.quan.& per Alex.in l.præses,ff.de re iud. & in l.ait ꝑtor,§.si iudex,eo.ti.Paria.n.sunt, aliqua esse certa de se, vel per relationem ad aliud, l.certū,ff.si cer.pe.l.esse toto,ff.de her.

59 inst.† Hinc est, ꝗ dicimus, vt supra dixi, nō valere sn̄iam latam sine cāæ cognitione, & sic sine processu: vt hr̄ in d.l.prolatam,C.de sen.& ibi Bar.& in l.ex stipulatione,in fi eo. ti.& in l.causæ,§.cā cognita,ff.de mino.Pro hoc est tex.apertus in c.qm̄ contra.de prob. vbi declaratur, quo ordine iudex debet causas diffinire, qa p̄rio debet acta & ꝓcessum facere in scriptis: alias ꝑ eius sn̄ia non præsumitur qn̄ processus per legitima documēta non apparet. Hinc ēt dicimus, ꝗ iudex debet iudicare ẜm allegata & probata,& sic ẜm processum, vt hr̄ in l.illicitas,§.veritas,ff.de off.præs.ergo sn̄ia. quę non habet ꝓcessum, dicitur carere materia. & sic est nulla, qa ẜm

60 philosophum, ex nihilo nihil fit. † Quid autem, si feratur sn̄ia sine probationibus, an valeat? vide Soc.in cō̄s.134.col.ij.in v. & iij.

61 in j.vol. † Ex hoc ēt oritur quædā solēnitas materialis, quę est, vt sn̄ia feratur conformis si bello: iuxta l.vt fundus,ff.cōi diu.etc.licet Hely.de simo.& l.fi.C.de fideic.lib. vbi dicit Bal.ꝗ fatuus est iudex, qui sup alijs q̄ sup petitis pronunciat, vnde sn̄ia aliter lata, nō valet. quia habita relatione sn̄iæ ad eius materiā, nō pōt esse conformitas: vnde sn̄ia reperiretur facta ex nihilo. Nā si peto bouē, & ꝓcessus fabricauit sup boue,& sn̄ia ferī sup equo, talis sn̄ia vr̄ esse sine processu qa nullus ꝓcessus est factus super equo: & sic non hr̄et materiam preexn̄tem corrn̄dētem, merito est nulla: sicut qn̄ aliquis vult facere librum: & habet chartas, & non vult librum conficere ex chartis: & vult quòd sit liber istud continet in se repugnātiam, qa nō pōt esse liber sine chartis. vnde iste liber nō posset esse nisi imaginarius, s.mente ꝯsideratus, & inesse non ꝓductus. ita ista sn̄ia esset imaginaria & nullius momenti, l.imaginaria, ff.

62 de reg.iur. † Hoc tn̄ limitatur non ꝓcedere in cāis, in qb. ꝓceditur sola facti veritate inspecta, qa pōt tunc iudex ferre sn̄iam nō cōformē libello: vt declarat Ias.i l.vnum, col. xvij.ff.si cer.pet.vnde hodie in regno ꝑ c.detestātes posset indistincte hoc fieri,& valeret sn̄ia,& sic quoad hoc esset correcta regula d. l.vt fundus. Idē qn̄ vnum petit,& aliud ꝯstet ꝑ ꝯfessionē ptis, qa pōt iudex ad illud ꝯdemnare, nō obstāte, ꝗ nō sit petitū: vt hr̄ in dec.

63 32.in fi.cons.Neap. † Itē, pōt iudex potentē debitum ꝯdemnare ad restōnem pignoris, non obstāte, quod pignus nō sit petitum, vt no.Bar.in l.cū q,§.q ita, ff.de ver.ob. & Bal. in l.cum eoꝶ,C.de sen.& hr̄ in dec.32.consil.Neap.& rō est, quia dicta restō pignoris venit ex natura actionis intentate. plures alias fallentias ad l.vt fundus, vide plenissime ꝑ Fel.in d.c.licet Hel.col.antep.& pe. in fi. vbi cumulat, 31.fall.&aliquas ēt ponit Ias. in d.l.vnū,col.16.& 17.& in §. curare, col.

64 v.inst.de act. † Veꝶ, qa superius dixi quod

ex nihilo nihil fit, & ius imitatur naturam, §.minorem, inst.de adop.qũo ergo põt subsistere sñia in istis & alijs fallentijs, si caret materia? Ad hoc rñdeo, & do vnam gñalem declarationem prædictis, quod istæ fallentiæ procedunt, quando vnũ fuit petitum in libello, & pendente iudicio incipit ꝯstare de alio vel per probationes vel per ꝯfessionem, nam iudex qui hẽt sequi veritatem, põt condẽnare ad aliud in istis casibus spẽlibus, ex quo sibi liquet ex eodẽ ꝓcessu, vel ex natura actionis intentatæ, vel ex virtute ꝓbõnis, ad hoc vt veritas sortiatur effectũ, obmissis scrupulositatib. iuris positiui gñalis, volẽtis, quod nõ feratur sñia, nisi super eo, super quo est facta litis contest. vt dicit Bar. in d.l.prolatam, C. de sent. & sic bene formatur sñia ex aliquo, quis subest materia, quæ nascitur pendente iudicio, sed qñ vnum esset petitũ, & super eo fabricatus totus processus, vsq; ad ꝯclusionẽ, & nihil aliud constaret ex illo ꝓcessu de alia re: tũc indubitanter dico, quod ẽt in istis fallentijs non valeret sñia non cõformis libello, quia nullam hẽt materiam, ẽm exẽplum præpositum, & ita debent prędicta declarari.

65 † Consideratur ẽt in ista cã materiali nõ solum, quod subsit materia, sed etiam ꝙ sit apta materia, vnde si libellus esset ineptus, sententia suꝑ eo lata nõ valet, vt not.gl. in versi. ij. in fi. inst. de oblig. in princ. & Abb. in c.cũ dilecti. de empt. & vend. & Ant. de Butr. in c. examinata, de iud. & Bald. in l.ex hoc iure, & in l.fi.ff.de iust. & iu. & in l.actor, in fi.C.de reb.cred. Sic ẽt dicimus de toto processu, qa debet apte, & ẽm iuris ordinẽ fabricari, alias sñia est nulla, vt d.l.ꝓlatam. Verum in casibus, in qbus non reqritur libellus, ꝓut in summarijs, & presertim hodie in regno, valeret sñia lata super libello inepto, vt declarat Alex. in d.l.vinum, col.fi. & ibi est gl.ff.si cer. pet. & Fel. in c.cum ordinem, de rescr. quia ꝑ iura municipalia sunt sublatæ solẽnitates libellorum in ciuilibus. vnde illa materia inepta, est reducta ad aptitudinẽ, qa nõ inspicimus aliud, nisi quod aꝑet intentio actoris qbuscunq. verbis declarata, vel ꝑ talẽ qualẽ petitionẽ, vel ꝑ articulos, & alia merita processus, vt pluries fuit dictũ supra i ꝓcessu hu-

66 ius tractatus. † Sed iuxta hoc cadit pulchrũ dubiũ. Pone, quod aliqs produxit libellũ bene conceptum. tñ in eo intentauit actionẽ, quæ sibi nõ competebat, & sic egit sine actione. Reus nõ opposuit, iudex protulit sñiam ꝓ actore suꝑ illa actione, q̃ non cõpetebat, an valeat talis sñia? Certe videret esse dicendum, quod nõ: qa caret materia. nã vbi nulla est actio, nulla põt esse sñia, & hoc in specie tenet gl. inst. de obl. in princ. d.gl. in vers.

67 ij. in fi. † quæ expresse dicit, quod solutio debet fieri per competẽtes actiones & iudices, alias non valet sñia, & illa gl. cõiter approbatur. Pro hoc etiam est regula trita, quod nemo sine actione experitur, l.si pupilli, §.videamus, ff.de neg.gest. vbi per Bar. & doct.

68 † Imò iudex ex offõ põt repellere agentem sine actione, vt no.gl. & doct. in l.vbi pactum C.de transi. contrarium tenet Bar. in consi.c. incip. A dño Cyn. &c. versic. suꝑ quarto, &c. vbi dicit, quod valet ꝓcessus, licet actor oĩ actione careat, & põt super eo ferri sñia valida, per l.ij.C.de cond.indeb. cum alijs allegatis per eum ibi. Pro hoc est tex. & ibi Alb. in l.cum putarem, ff.fam.her. & vide oĩno Iasi l.nam & postea, §.si dãnetur, col.ij.ff.de iure iur. Puto in ista varietate posse ita distingui, quãdoq; aliquis agit narrãdo talem cãm in libello, quod ex ea apparet nõ cõpetere sibi ius agẽdi, vt qa dicit, peto talem fundum, qa rex est in Francia, & tunc quia cõis ꝯclusio est, quod talis libellus est ineptus, ẽt parte nõ opponẽte, vt tenet Bar. & Alex. in l.edita.C. de eden. & gl. in l.ij.§.circa, ff.de doli except. & cõiter Mod. in l.j. in prin.ff.de ed. dico, ꝙ sententia lata suꝑ tali ꝓcessu & libello, non valet, qa ex forma ipsius apparet calũnia manifesta, & quod sine actione agit posset etiã poni exemplum, qñ aliquis agit rei vendicatione contra Titiũ, narrãdo ipsum Titium nõ possidere, qa seipsum excludit a iure agẽdi, vnde si in isto casu iudex ferret sñiam contra Titium, talis sñia esset nulla, nec posset habere executionẽ cõtra Titiũ, quẽ ipsemet actor asserit non possidere, & sic ex ipso libello aꝑet, quod nõ cõpetit ius agẽdi. hoc probatur ex his, q̃ dicit Abb. in c.cum dilecti. in iij. no. de emp. & ven. vbi ẽt, quod talis ineptitudo põt opponi post sñiam, ergo reddit processum nullum, per ea, quæ nota. Bar. & doct. in l.licet, C.de proc. idẽ tenet Alex.

69 in d.l. in prin. col.v.ff.de eden. † Quandoque aliquis agit narrando aptam cãm in libello, sed exprimit ineptam actionem, vt qa dicit, ꝙ mutui Titio centũ. ideo peto ipm mihi cõdemnari, actione ex locato. & tunc cõis opi. doct.

doct.eſt,quod talis libellus valet:& ſimiliter ſnia valebit inſpecta narratione apta,ex quo nomen actionis nō eſt neceſſe exprimi in libello,c.dilecti,de iud.vnde ſi fuit expreſſa,& inepta,non vitiat,ita tenet Alex.in d.l.j.col. fi.ff.de ed.vbi plures allegat,& tenet Innoc. Ant.But.&Can.in c.examinata de iud.Dato ergo,quod nō competat actio ex locato,pōt tñ ferri ſnia ſuper mutuo,quod perpenditur ex narratione apta:q̄ concludit in mutuo.Et hunc intellectū puto eſſe de neceſſitate dandum ad illā gl.quę reputatur ſingularis inſt. de obl.in prin.quē ſupra allegaui,& ita terminis illā gl.intelligit ibi Ioā.Fab. vbi dicit iſta formalia verba,videlicet,caue,qa ſi eſſet competens iudex,quāuis inepta actio, teneret ſnia,etc.& ſic vr̄ reprehendere illam glo. quæ dicit per cōpetentes actiones.etc.poſſet tñ ſaluari,intelligēdo eo modo, quo dixi in primo membro.ſ.quando ex facie libelli apparet,quod nullo mō cōpetit ius agendi:ſed ſm̄ dicta in ij.mēbro,loquitur bene.Io.Fab.

70 † Tertia cā principalis,quæ conſideratur in ſnia,eſt cauſa formalis,& hinc eſt ſciendum, quod iſta cauſa pōt conſiderari tripliciter, vno modo,reſpectu iudicis proferētis.Secūdo modo,reſpectu litigantiū. Tertio mō,reſpectu ipſius ſniæ. Primo mō, dixi reſpectu iudicis.iſtud ſimiliter inſpicit trib.modis videlicet reſpectu loci,tp̄is,& pſonæ ipſius iudicis. Primo mō.ſ.reſpectu loci,hoc iō dixi:

71 † quia iudex qñ fert ſniam,debet ſtare in loco ſolito maioꝝ ſuoꝝ,vbi ſui prædeceſſores ſoliti ſunt reddere ius,alias ſnia non valeret: tex.eſt & ibi Bal.& doct.in l.cum ſniam, C. de ſent.& no. Bar.in l.ſi vt proponis.la ij.C. qūo & quādo iud.& in l.j.C.de ſent.ex peri. reci.& Bar.Bal.Iaſ. & cōiter doct.in l.pen.p illum tex.ff.de iuſt.& iu.& Ang.in tract. maleſ.in verſ.ad noſtrum ſolitum banchū iuris &c. Et propterea in ſententijs ſolet apponi illa clauſula.Nos talis iudex,&c.ſedentes p tribunali in tali loco,etc.vbi curia regi ſolet & reddi petentibus,etc.ad demōſtrandum,ꝙ iſta ſolēnitas formalis interuenit in ſnia.

72 † Limita tñ nō procedere in iudice ordinario : qui hēt certam ſedem & locum reddendæ iuſtitiæ:ſecus in delegato,qa ex quo non habet certā ſedē deputatā,poteſt ſibi eligere locum,vbi vult: etiā in camera ſua : ſm̄ Bal. in d.l.cum ſententiam. & Bal.in d.l.pen.in ij.lect.circa fi.ff.de iuſt. & iur.vbi hoc intelli-

73 git in delegato ad vnā cām particularē: † ſecus in delegato ad vniuerſitatem cārum : qa tenetur ſeruare locū delegantis : ſm̄ eum & ita debet intelligi tex.in l.ſi locus, ff.de iud. vt declarat Bal.ibi.ſ.quod delegatus particularis pōt ſibi eligere locum:dūmodo ſit congruus litigantib. & honeſtus,alias ſecus,per l.ſi cū dies , §.ſi arbiter, ff.de arb.q.dq.d dicat Paul.de caſt.in d.l.ſi locus,q. tenet,quod delegatus debet ferre ſniam in tribunali delegantis: qa intelligendo de particulari nō eſt verum:nā nō eſt idem tribunal. Quod patet, quia ab eo appellat̄ ad delegātem:vt p Bart.

74 & doct.in l.j.§.fi.ff. q s & à quo app. † & ibi probatur ſecus eſſe in vicario.qa cū eius tribunal ſit idē cū tribunali principalis , debet ſedere in tribunali principalis: fateor tamē, quod poſt iudex delegatus elegit ſibi locū, ſemper debet ad illū locū facere citationes, & ibi ferre ſniam,ſm̄ Bar.& Paul.de Caſt.in d.l.ſi vt ꝓponis,l.ij.C.qūo & quando iud.&

75 in l.j.in fi.C.de ſen.ex peri.reci. † Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubiū : videlicet,an delegatus ad vnam cām, poſſit ꝓcedere & ſniare extra locum iuriſdictionis delegationis : & an poſſis ibi eligere ſibi locū iuriſdictionis delegationis : & an poſſit ibi eligere ſibi locum.ſ.in loco non ſubdito deleganti. Et cū iſte caſus qñque mihi eueniſſet in facto , qa illuſt.Dux Sueſſæ delegauit mihi vnam cām ſuorum ſubditoꝝ:& tñ tunc reſidebam in ciuitate Melphiæ, qui eſt locus extra ſuam iuriſdictionē:& litigantes faciebant dubiū , ꝙ procedere non poterā . tñ vt eis morem gererem,feci ſupplicationē illuſtriſſimo principi dictæ ciuitatis Melphiæ,vt deberet ꝯcedere mihi ſuū aſſenſum q. fuit mihi in ſcriptis cōceſſus ad tollendū oēm ambiguitatē. Dico tñ,quod nō fuit neceſſe obtinere dictū aſſenſum: ſed potius fuit cautela ſupabūdās. Et tunc rn̄deo ad q.præpoſitam : & dico,ꝙ ſi ambæ partes conſentiant, quod delegatus ꝓcedat extra territorium delegamus,valet ꝓceſſus & ſnia,abſque eo, quod conſentiat dominus illius territorij : tex.eſt ſingularis ī c.

76 ſtatutū,§.in nullo,de reſcr.lib.vj. † p quē ita in terminis tenet Abb.in c.p.& g.col.v.verſ. venio ad iiij.etc.de off.deleg.vbi tenet , ꝙ in delegato pōt fieri prorogatio de loco ad lo-

77 cum,& rō pōt eſſe. † quia iuriſdictio delegari,nō cohęret, nec terminat̄ territorio ſicut iuriſdictio ordinarij,vt d.Abb.ibidē, licet ſe-

cus esset ordinario, ſm eum, quia ordinarius non potest procedere extra territorium, nisi interueniat cōsensus dñi illius loci, vltra cōsensum partium. idem tenet Bal. in l. si q. ex consensu, C. de epis. aud. & Bar. & doct. in l. q ro, ff. de sol. & vide remissiue p Ias. in d. l. pe.
78 ff. de iust. & iu. in fi. col. † Secundo principaliter limita pdictam regulam non pcedere in epo hñte plures terras & castra in sua diœcesi. qa in quolibet loco de diœcesi, vbi reperitur, pōt curiam regere & citare, ac snias ferre, tex. est in c. cum eps, de offi. ord. lib. vj. per quem ita tenet Bald. in d. l. pen. in j. lect. ver. sed an epi, etc. & ibi etiā Ang. & Paul. de Cast. in l. fi. ff. de iust. & iu. & Bal. in l. testamē
79 ta oia, C. de test. † Tertia limita, nisi iudex de cōsensu partium ferret sniam in alio loco non solito, quia valet pp prorogationē, dūmodo non egrediatur territorium suum ita tenet Abb. in d. c. p. & g. col. v. ver. venio ad quartā, etc. de of. del. & Bar. in d. l. pen. cir. fi. ff. de iust. & iu. & gl. si. in l. cum non eo die,
80 C. quando prou. non est neces. † Quarto limita, nō procedere in arbitro, q potest eligere sibi locū: dūmodo honestum lege si cum dies, §. si arbiter, ff. de arb. & Bal. in l. cum snia C. de sen. in dubio aūt qñ arbiter non eligit locū, intelligitur de loco, vbi factum est cōpromissum: vt tenet Alex. post Bar. in d. §. si arbiter p illū tex. & Bal. in d. l. pen. in ij. lect.
81 cir. fi. ff. de iust. & iu. † Quinto limita, non pcedere in iudice appellationis, qui pōt etiā in domo sua, & in oi alio loco honesto iustitiā regere: & sniam ferre, gl. est notabilis in d. l. cum sniam, C. de sent. & ibi Bal. in j. lect.
82 & Paul. de Cast. & cōiter doct. ibidem. † Sexto limita in istis vicarijs generalib. & præsidibus prouinciarum, qui vadunt discurrēdo per prouinciam, inquirendo maleficia, & prouidendo oppressis, & alia faciendo, q spectāt ad cultum iustitię, qa in quolibet loco illius prouinciæ pñt ius reddere ad eorum electionem. ita tenēt Alb. de Ros. & Mod. in d. l. pe. ff. de iust. & iu. & Ang. in tract. male. in ver. ad nostrum solū bāchum iuris, &c. in fi. & Bal.
83 in l. testamenta oia, C. de test. † Septimo limita, qñ locus solitus non esset tutus: vel pter metum tyranni, vel pp guerras, vel pestem: vel quia minatur ruinam: nam tūc potest iudex eligere alium locum, & ibi sniare. Debet tamen protestari, quod pp illam necessitatem eligi talē locum. ita tenet Bal. i d. l. col. ij. vers. in gl. ibi, vel equo, etc. de sent. ex peri. reci. p hoc est tex. in c. statuimus, de of.
84 deleg. lib. vj. † Octauo limita in epo expulso à sua sede & diœcesi p vim: nam pōt in aliena diœcesi conuicina exercere iurisdictionem, pcedendo cōtra expulsores, & eoꝝ fautores, ſm formam clem. j. de foro compet.
85 † Nono limita in causis, in qbus proceditur de plano. nā valet snia lata in alio loco solito maiorum, ſm Bar. in l. nec quidquam, §. de plano ff. de of. procon. & Bal. in l. testamēta oia, C. de test. & Bar. in l. j. col. j. C. de confes. & hr̄ in l. j. §. dies, ff. quis ordo in bo. pos. seruetur. prout sunt ea, quæ non reqrunt plenam causæ cognitionē: vt est tex. cū gl. in l.
86 voluit, §. fi. ff. de inter. actio. † Decimo limita, nō procedere in cāis volūtariæ iurisdictionis: qa in oi loco, ēt in itinere & deambulando possunt expediri. ita tenet Bal. in d. l. testamenta oia, col. j. C. de test. Bar. in d. l. j. col. j. C. de pfes. & est tex. in l. ij. ff. de off. procons.
87 & in §. serui vero. inst. de libertinis. † Vndecimo limita, in oibus actis respicientibus litis ordinationē: qa in illis non tenet iudex seruare locum maioꝝ: ſm Bar. in d. l. j. col. j. C. de confes. per d. l. voluit, ff. de inter. actio.
88 † Reuertendo ad cām formalem, dixi supra quod in hac cā, quę respicit iudicem, consideratur secūdo loco tps. hoc ideo dixi, qa snia debet ferri congruo tpe. s. vt sit dies iuridicus, & non feriatus: quia alias non valeret, l. fi. C. de ferijs, & not. Bart. & doct. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. & l. si vt proponis, la j.
89 C. qūo & qñ iud. † Item consideratur tps cōgruum. s. vt feratur snia in die & hora, in qua facta est citatio: alias si ferret ante vel post terminum citationis, nō valet, tanq lata parte nō citata, tex. est notabilis in l. aut qui aliter, in prin. & in l. si vitē, §. fi. & vtrobiq. per Bar. ff. quod vi aut clā. & in l. cū non eo die, C. qñ prouo. non est neces. & hr̄ per doct. in c. consuluit. de off. deleg. Quod tamen intellige, qñ citatus non fuit contumax. alias secus. qa si fuit contumax in non cōparendo in termino, pōt iudex ferre sniam post terminum quandocūq; sine alia citatione, ex quo pp contumaciam semper est in mora: vnde non debet amplius citari. ita notanter tenet
90 Bal. in d. l. cum non eo die. † Tertio, cōsideratur tps congruum, respectu instantiæ: qa si iudex fert sniam perēpta instantia, puta post triennium, non valet sententia: ſm Bart. in

l. pro

l. pperādū in prin. in fi. illius prin. C. de iud. & ibi ēt Bal. in ij. q. Vbi idē dicit de snia lata post desertā appellationē, vt non valeat. Idē tenet Alex. in ɔsl. lxxxij. in prin. in iij. volum.
91 †Idem dicimus de snia arbitri, q.a si est lata post tps pfixum compromisso. non valet, l. si cū dies, §. si intra. & l. nō distinguemus, §. cō promisso, & §. fi. ff. de arb. & Bal. i c. qntaual
92 lis de iureiu. †Quarto, consideratur tps congruum, vt snia feratur de die, & non de nocte, alias lata de nocte, non valet, vt no. gl. Bar. Paul. de Cast. Ias. & cōiter doct. in l. more Rom. ff. de fer. & est tex. & ibi Abb. & Fel. in c. consuluit de off. del. & per Mod. in l. nō minorem, C. de tran. & Pet. Phil. Cor. in cōs. liiij. col. pen. in ij. vol. vbi dicit hanc esse magis cōem opin. quod tū limita, nisi consuetudo aliter se hēet. s. vt ferantur sniæ de nocte, quia tunc valet snia. idem si ambæ partes sint pn̄tes, & non contradicant: ſm Paul. de Cast. & Mod. in d. l. more Rom. & Fel. in d. c. consuluit in quibus locis tradunt plures aliæ limitationes, de quibus me remitto ad
93 dicta ibi. †Quinto consideratur tps cōgruū, vt non feratur snia pendente dilatione, l. siue pars, C. de dil. alias est nulla, sicut, si esset lata die feriato, ſm Bal. in l. pen. col. fi. vers. considera, &c. & ibi etiam Cyn. C. de arbit.
94 †Sexto, consideratur tempus congruū, vt si causa est cōmissa consilio sapientis, nam interim non potest ferri snia ante habitum cōsilium, ſm Bal. in l. ex illo, C. de app. & Bar. in l. j. in prin. C. de rela. & Phil. in c. intimasti, de app. si tū feratur de facto, debet appel-
95 lari, ſm Bar. in d. l. j. †Septimo, consideratur tempus congruum, vt iudex pronūciet tpe, quo vtraque pars est pn̄s, vel altera tm̄ absens per contumaciam, l. de vnoquoque, ff. de re iud. alias si vtraque pars est absens nō valet snia. ita tenet Bald. in l. j. col. v. vers. & prædicta faciunt ad q. &c. & vers. quæsitum fuit, &c. de his, quæ pœnæ not. vbi plus dicit multum singulariter, ꝙ si iudex incœpit legere sniam, & ante completam lectionē snię ambæ partes se absentant, non valet snia, quod dictū nota, quia forte prima facie quilibet dicere cōtrarium. Et prædictis adde gl. in l. pperandum, §. sinaūt alterutra, in gl. j. C. de iud. qđ limita, nisi in casibus, in qbus iudex procedit ex offō, quia tunc valet snia vtraque parte absente: ſm Ang. in l. si quis libertatem, ff. de petit. hered. & gl. in c. cupiē
96 tes, §. ꝙ si per xx. de elec. lib. vj. †Tertio, dixi supra, ꝙ consideratur solēnitas formalis respectu ipsius iudicis, quoad suā personā. hoc potest intelligi multipliciter. Primo, ꝙ si iudex, et nō priuatus, alias snia nō valet, l. priuatoꝝ, C. de iurisd. om. iud. l. cū, q. & ibi gl.
97 ff. eo. tit. †Itē requiritur, ꝙ sit cōpetens iudex, alias snia nō valet, vt toto tit. C. si à nō
98 comp. iud. †Item, ꝙ sit sanus mente, secus si esset furiosus, surdus, vel mutus, vt l. cū prætor, §. non aūt, & l. iudex datus, ff. de iud. Idē si esset impubes, vel seruus, vel mulier, vt d. §. non aūt item debet iudex sedere p tribunali, vt no. Bar. in l. j. C. de sen. ex pi. rec. & di
99 xi supra pluries. †Item, si esset iudex excōicatus, non valet eius snia, vt hr̄ in c. pia. de excep. lib. vj. et no. gl. 35. q. ix. in summa. et Bal. in l. j. col. pen. in fi. vers. vnū obmisi, etc. C. de iur. et fac. ign. et Bart. in l. si arbiter, C. de sen. vbi hoc intelligit in publice excōicato, alias secus.
100 †Idē, si iudex publice infamis, quia non valet eius snia, ſm Bar. in l. q-
101 dam consulebant, ff. de re iud. †Idē si ignoret se iudicem, vel aliter dubitet, quia non valet eius snia, ſm Bar. in l. quęro in lectura. Nicolai de Neap. de eo, q pro tut. ff. et do-
102 ctores in l. sed si de sua, ff. de acq. her. †Idē si iudex detulit appellationi, quia si postea pcedit, vel sniam ferat, nihil valet qđ agit. ſm gl. & Card. in cl. j. in j. q. de dolo, & cont.
103 †Et similiter, qn̄ sibi esset inhibitum per superiorem, c. non solum, de app. lib. vj. pn̄t ēt multa, & varia exempla poni de impedimētis respicientibus personā iudicis, quę diligens scrutator pquirere poterit, & breuita
104 tis causa obmitto. †Secundo, principaliter consideratur causa formalis in snia respectu litigantium. Et hoc similiter dr̄ multis respectibus, primo, quia nomina litigantium debēt exprimi in snia, vt sciatur inter quos vētilatur negocium, & qs sit absolutus vel cōdēnatus, vt dixi supra in princ. huius secūdæ qō. principalis. Item, q.a est necesse, quod litigātes sint habiles ad cōparendum in iudicio, nā si aliqs eoꝝ esset pupillus, vel furiosus, & litigaret, sine tutore, vel curatore, non valet snia, l. acta, §. fi. & l. cōtra pupillū, & ibi
105 Bart. & Alex. ff. de re iud. †vbi idem dr̄ de snia lata cōtra minorem indefensum, vt nō valeat ipso iure. Pro hoc est tex. in l. cum, & minores, C. si aduer. rem iud. & l. si præses, & ibi Bar. C. qūo, & qn̄ iud. De furioso aūt, ꝙ

non valet ſnīa,eſt tex.in l.furioſo,et ibi Bar.
& Alex.ff.de re iud.quod ꝓcedit,ēt in ſnīa la
ta in cauſa appellationis,ſm Bal.in l.alienā
106 C. de ꝓc. †Illud aūt quod dixi non valere
ſniam,intellige, qñ fertur cōtra minores in
defenſos,ſecus,ſi ꝓ eis,quia tunc bene valet
l. non eo minus, & ibi Alex. & cōiter doct.
C.de proc. & Alex. in d.l.furioſo non valet
ſnīa,ēt pro eo lata, quia ꝓ abſente reputat̄,
vt d.l.furioſo,& ibi Alex.& doct. Et per hoc
infert Alex. in d.l.furioſo,q̄ idē eſſet in pu-
pillo nullum hr̄e intellectum: puta q̄a eſt in
fans: quia minime valet ꝓ eo ſnīa,& ſic eſt
107 pulchra limitatio ad d.l.nō eo minus.†Si-
militer non valet ſnīa qñ fertur contra eū,
qui eſt mortuus tp̄e prolationis ſnīæ, l. in
ſumma,§.fi.ff.de re iud.& l.j.§.fi.alias eſt l.ij.
ff.quæ ſent.ſine app.reſc. imò ēt in fauorem
mortui,nō valet ſnīa,ſm Bart. in d.l.in ſum
ma.& ibi ēt Alex. in fi. & ibi vide per doct.
idem,qñ ſnīa fertur contra infirmum graui
infirmitate,l.quæſitum,ff.de re iud.verum in
hoc datur cautela,vt infirmus citatus mittat
excuſatorē,ad ſignificādū iudici,qualiter eſt
infirmus,q̄a tunc, non obſtante infirmitate
iudex profert ſniam, talis ſnīa eſt nulla,ſm
Alex. in d.l.quæſitum,col.fi. & ibi vide per
doct. an teneatur mittere procuratorem.
108 †Quid aūt,ſi quis litigat per ꝓcuratorem,
& facta litis conteſtatione dñs moritur an
poſſit ferri ſnīa contra procuratorem? dic
quod ſic,q̄a tale mandatum morte nō extin
guitur: ex quo ꝓcurator eſt effectus dñs li-
tis,ſed qualiter ſint concipiēdæ verba ſnīæ,
quia ſi nominatur mortuus, vr̄ ſnīa non va-
lere,per prædicta.Bar.tangit hanc q.in l.nul
la, C.de proc. & relinquit eam in deciſam.
Veritas eſt, quam tenet Alex. in d.l. nullæ,
vbi elicit cōem, & magis tutam opin.ſ.vt iu
dex dicat, condemno talem procuratorem
quondam Titij defuncti,procuratorio noīe
heredum,vel eorum,ad quos ea res ꝑtinet.
109 & ita valebit ſnīa. †Sed hoc ceſſaret in ꝓ-
curatore prælati vel rectoris eccleſiæ: quia
quamuis efficiatur dñs litis, tñ extinguitur
mandatum qñcunque per mortem prælati,
vel rectoris,tex.eſt in cl.fi.de ꝓc. & no. Iaſ.
in d.l.nulla,vnde tunc non valeret ſnīa con-
tra illum ꝓcuratorem,niſi hr̄et nouum mā
110 datum à ſucceſſore. †Similiter non valet
ſnīa,qñ fertur contra eum,qui non eſt legi-
timus defenſor,tam in agendo, quam in de
fendendo puta in falſo procuratore non hn̄
te mādatum,l.licet.& ibi per doct.C.de ꝓc.
111 †& idem dicimus de eo,qui ſuſcepit iudi-
cium ꝓ aliquo abſente,quem credebat viue
re,cum eſſet mortuus,nam non valet ſnīa la
ta i tali cauſa,vt eſt tex.in l. de qua re.§.fi.ff.
112 de iudicijs.†Eodem modo,qñ lis eſſet agi
tata cum ꝓcuratore,& iudex ferret ſniam in
perſonam dñi. nam non valet tex.eſt in l.j.
C.de ſent. tñ iſta ſolēnitas hodie in regno
hoc non curatur: ex quo ꝓceditur ſine figu-
ra iudicij in cauſis ciuilibus,vnde valeret ta-
lis ſnīa,ſm Bar.in extrauag. ad reprimendā,
113 in verſ.& figura.†Similiter,qñ ſnīa eſſet la
ta contra tutorem inhabilem, & minus legi
time conſtitutum,non valet,tex.eſt in l.ſi tu
tor,C.in qui.cau.in integ.reſt.non eſt neceſ.
114 †Similiter non valet ſnīa lata contra carce
ratū,vel alio modo ſimili impedimēto,im-
peditum,ſi iudex ſciuit impedimentum,ſm
Alex.in l.quæſitum,col.j.in fi ff.de re iudic.
115 †Tertio,principaliter ꝯſideratur cauſa for
malis,reſpectu ipſius ſnīæ,& hoc multiplici
ter euenit.Primo,q̄a debet ſcribi,& recitari
deſcripti recitatione,l.fi.& ibi Bar.& doc.C.
de ſen.ex pi.rec.& dixi ſupra plene,qđ limi
ta pluribus modis,de q̄bus ꝑ Iaſ. in §.cura-
re,col.fi.inſt.de act.& in l.nec qdq̄,§.vbi de
116 cretū col.xiiij.&xv.ff.de off.ꝓc.†Secundo,
quia debet ſnīa continere iuſtitiam, alias ſi
continere manifeſtā iniquitatē,eſt ipſo iure
nulla,c.inter cæteras,& ibi ꝑ Abb. & Fel.de
re iud.Secus,ſi iniq̄tas non eſt manifeſta,q̄a
tūc valet,& debet reſcindi ꝑ appellationē,nā
tūc dr̄ eſſe cōtra ius litigatoris ita hr̄ ꝑ doct.
in l.j.§.itē cōtra ſacras,ff.quæ ſent.ſine app.
reſcin.& Alex. in l. cum ꝓlatis,ff.de re iud.
& ꝑ Bar.& doct.in l.j.C.de erro.cal.& Abb.
& doc. in c.j.de re iud. de hoc articulo, vide
plenè Phil.in c. dilecto.in lv. q̄ō. de appell.
117 †Tertio,peccat ſnīa in ſe ipſa,qñ continet
expreſſum iuris errorē,q̄ pōt legi oculo cor
porali,quo caſu eſt nulla,l.ij.C.qñ ꝓu.non
eſt neceſ. Secus,qñ error iuris non poteſt le
gi oculo corporali, de quo vide plene ꝑ A-
lex.in add.ad Bar.in d.l.ij.&in d.l.cū ꝓlatis,
ff.de re iud.& Abb.& Fel.ī d.c.j.de re iud. &
118 Alex.in ꝯſ.79. in fi. in ij. vol. †Quarto,dr̄
ſnīa continere expreſſum errorem,qñ iudex
exprimit cauſam in ſnīa,ex qua mouetur ad
ſententiandum, & illa cauſa relata ad acta,
eſt falſa ſeu erronea, quo caſu ſnīa eſt nulla
ita

ita tenet Raph. Cu. in l.j.§. item cũ contra sacras,ff.q sent.fine app.resc.& Pet. Philipp. Corn.in ꝯs.xvj.in litera f,in iiij.vol.nã licet alias in snĩa non debeat exprimi causa, tñ si exprimat falsa,& erronea snĩa vitiatur,&nõ valet.ita tenẽt Abb.& doct.in c.sicut,vbi est
119 sua mã,de re iud.& dic vt ibi.†Quinto,nõ valet snĩa lata contra aliam snĩam,quæ transiuit in rem iudicatam,l.j.& ibi Bar.& doct.
120 C.qñ prou. non est necess. †Sexto, peccat snĩa in seipsa,qñ est incerta: & non valet regulariter: quod dic vt hr̃ in l.j.ij.& iij.C.de sent.quæ sine cer.quanti.ꝓf.& per Ias. in.§. curare.inst.de act.& ꝑ Bart.& doc.in l.ait ꝑ-
121 tor,§.si iudex,ff.de rei iud.†Septimo,non valet snĩa, qñ facit mentionem de aliquo procuratore litigante,de cuius mandato nõ apparet.ita tenent And.& Matth.in ꝯst.vniuersos conclusiue debet snĩa continere ea, de quibus feci mentionem supra in princ. huius secundæ q.principalis, & vide,quæ su
122 pra dixi. †Quarta,causa principalis,quæ consideratur in snĩa,est causa finalis, quæ cã consistit in vno solo verbo snĩæ,videlicet in verb.condemno,vel absoluo. nã ad hunc finem fit totalis inter litigantes,vt per eã sententiam mediante iudice obtineatur condẽnatio vel absolutio, & quantũ ad hunc effectũ potest dici causa finalis ipsa ꝯdẽnatio vel absolutio, sed quantũ ad hæc verba, potest dici causa formalis,&substantialis ipsius sententiæ, quia si snĩa non continet verbum, condemno,vel absoluo,vel ęquipollens,est ipso iure nulla,& non dr̃ snĩa, vt colligitur ex diffõne ipsius, quam tradidi supra in j. q. principali.&de hoc est tex.in l.j.ff.de re iud.
123 †Quod aũt potest esse verbum ęquipollẽs cõdemnationi,vel absolutioni, declarat A-
124 lex. in d.l.j.col.ij. in fi.ff. de re iud. †Inter alia nota vnũ, quod si iudex declarat in snĩa Titium teneri mihi ad centum perinde est, ac si condemnasset eum ad centum,ita tenet Pet.Phil.Cor.in ꝯs.ccij.in litera f,in iij.vol. & est gl. in l. diem proferre,§.si plures,ff.de
125 arb.†Quid autem si iudex diceret,pronuncio Titium condẽnandum,an censeatur cõdemnare? dic,quod non,quia tractus futuri tpis non spectat ad iudicem,l.non quemadmodum,ff.de iud.l.j.in prin.ff.de vsu. gl.est, & ibi Bar.& doct.in l.j C.si aduer.liber.Istã quæst.tangit Alex.in l.j.§.si quis ita col.iiij. ff.de verb.oblig. & plures allegat. Tandem firmat hanc opin.tanq̃ veriorem per iura allegata ibi ꝑ eum. Tangit ẽt Alex. in d.l.j. col.ij.in fi.ff.de re iud. Aliud.n.est condemnare, & aliud ꝓnunciare condemnandum, nam talis ꝓnunciatio expectat aliam sentẽ
126 tiam post se.†Sed stat dubiũ,quid si iudex mittit ꝓcessum ad consilium sapientis,& sapiens scribit votum suum.s.Titium esse condemnandum,&c. & iudex dicit,pronuncio, ꝓut in tali consilio continetur an videatur ꝯdemnasse? decisio ꝑcedens facit,quod nõ. Tñ cõiter doct.tenent contrarium, quia talis est mens iudicis relata ad consilium.s.vt condẽnet, & ita debet interpretari, vt actus magis valeat,quã ꝑeat.ita cõcludit Alex.in l.j.in fi.ff.de re iud. Quod sane intellige,qñ iudex simpliciter diceret,&ego ita ꝓnũcio, ꝓut in tali cõsilio continetur. Secus,si adderet ꝓnuncio condemnandum, ꝓut in dicto ꝯsilio,&c. qa tunc non censetur condẽnasse de pñti.ita declarat Bal.in l.cum iudex.circa fi.C.de sent.& ita restringe,& declara id qđ dixi supra in j.q.principali huius vlt. partis. in viij. dñia,vers. sed iuxta hoc moueo, &c.
127 & vers.seq.vbi de hoc. †Quid aũt si iudex dicit,condemno,si est ꝓbatum,an valeat sententia? vide plene de his, & alijs similibus Alex.in l.ait ꝑtor,§.si iudex,col.iij. cũ duabus seq.ff.de re iud. Et quid si dicat,condemno.imò absoluo? vide Alex. in l.acto℞,eo. tit.& quid si dicat,ꝓnuncio,ꝓut talis iudex ꝓnunciauit in tali causa? vide Alex. in l. si conuenerit,in fi.ff.de re iud.Et quid si dicat, cõdemno vel absoluo? Tunc non valet,ſm Alex.in l.iudex postquam,col.ij.eod.tit. Et quid si dicat,cõdemno,saluo eo,quod infra dicam? vide Alex. in d.l.iudex postq̃,col.ij.

VENIO ad tertiam q. principalem &
128 quęro,sequendo ordinẽ ꝓpositum. †in quibus casibus snĩa non transit in rem iudicatam.Et quia multi,& quasi infiniti sunt isti casus, colligã aliquos magis quotidianos, tñ prius volo declarare hunc terminũ, quid est hoc dicere, quod snĩa transit in rem iudicatã.Hoc declarat Abb.q plene tãgit i rub. extra de re iud.Et cõclusio vera est,quod qñ dicimus simpliciter rem iudicatã,põt accipi largo modo,pro snĩa, quæ imponit finem ꝯtrouersię ꝑ absolutionem vel ꝯdemnationẽ,vt l.j.ff.de re iud.& l.litigatorib.& ibi gl. & Bar.C.de appel.Ias. in l.& post rem,ff.de trans. Sed qñ dicimus, quod snĩa transinit

in rem iudicatam, intelligitur .i. q̃a accepit auctoritaté, & vires rei iudicatæ, quæ ꝑ veritate accipitur, & ꝑ l. hr̃, l. res iudicata, ff. de reg. iur. quod est, q̃n per lapsum x. dieꝶ sñia firma remanet, si ab ea non fuit appellatum infra x. dies, c. quoad consultationem de re iud. & auth. hodie, C. de app. Idem, q̃n fuit appellatum, & appellatio est deserta authen. ei, q. appellat, C. de temp. app. & hr̃ in const.
129 appellationum tpa. † & est tante auctoritatis sñia, quod facit de non ente ens, & de falso verum, & de albo nigrum, ſm Ias. in l. Iulianus, la ij. ff. de pd. inde. Primo, igitur dr̃ res iudicata, largo modo, inherẽdo solis verbis: ex eo, quia p iudicem iudicatum est, non tñ assumit auctoritatem rei iudicatæ, nisi elapsis decem diebus, & postea dr̃ transiuisse in rem iudicatam .s. irreuocabiliter, quia vlterius per remediũ appellationis reuocari nõ põt, nec causa reuideri. de qua mã remitto me ad dicta p Abb. in d. rub. extra de re iud.
130 † Hoc p̃suppositо, dico quod multi sunt casus, in quibus sñia non transit in rem iudicatam. Et primus casus est, q̃n sñia est lata de consilio alicuius doctoris, seu iurisperiti nã nunq̃ transit in rem iudicatam, imò semper potest retractari, q̃ñcunque apparebit consilium alterius doctoris rectius sentientis. ita tenet Lud. Rom. in ɔſ. 228. col. fi. & Ant. de But. in c. ꝑposuisti, de ꝑb. & Alex. in l. si ab hostib. col. iij. ff. sol. matr. & in c. intimasti, in fi. de app. & Ias. in rep. l. admonendi, col. xxj. de iureiu. Veꝶ hunc casum, & oẽs sequentes declara, & limita, vt dicã infra in fi. huius ter
131 tiæ, & vlt. q. † Secundus casus est, in sñia lata ex iudicio expertoꝶ seu peritoꝶ in arte: quia nunq̃ transit in rem iudicatam, ſm Bal. & Alex. in d. l. si ab hostibus, col. iij. ff. sol. matr. & Fel. in d. c. ꝑposuisti, col. pen. vers. iiij. concl. & c. de ꝑb. & Phil. in c. cum cessante, & c. intimasti, de app. & Aug. in l. quod si nolit. §. si mancipium, ff. de ædil. edic. & Ias. in d. rep. l. admonendi, col. xx. quod limita, nisi illi ꝑiti in arte, seu exꝑti essent ad sumpti de voluntate vtriusque partis, quia tunc non potest vlterius retractari, ſm Ias. ibid.
132 col. xxij. † Tertius casus est, in sñia mercatorum, quia non transit in rem iudicatam, ex quo censetur sñia expertorum ita hr̃ in dec.
133 xxxiij. cons. Neap. † Quartus casus est, in sñia lata ex iuris p̃sumptiõe, & sic ex ꝑbõnibus p̃sumptiuis tex. est in l. si qui adult. C. de adult. & Lud. Rom. in l. cum quidã, §. qđ dr̃, ff. de acq. her. & Alex. in d. l. si ab hostib. vbi idem gñaliter dñt, in omni sñia lata ex ꝑbationibus priuilegiatis, vt q̃ñcunque retractari possit. idem tenet Fel. in d. c. ꝑposuisti, col. pen. & Ias. in d. rep. l. admonendi, col.
134 xix. † Quintus casus est, in sñia lata per testes deponẽtes de credulitate. Ita tenet Ant. de But. in d. c. ꝑposuisti, & Ias. in rub. ff. de iu
135 reiu. col. fi. † Sextus casus est, in sñia lata in causa matrimoniali gl. est in l. iij. §. pen. in vers. agatur, ff. de iureiu. & tex. & Abb. & Fel. in c. lator. & c. consanguinei, & c. tenor, de re iud. & Abb. in c. j. col. ij. extra vt lite non con
136 test. † Septimus casus est, in sñia lata super ætate ex aspectu, quia cum sit ꝑbatio p̃sum ptiua, non transit in rem iudicatam, ſm Bal. in l. si minorem, C. de in integ. rest. & Bald. in l. ij. col. ij. in fi. ver. sed hic dubitauit, &c. C. q̃n fi. vel pri. & Bar. in l. minor xxv. annis
137 adit. & in l. de ætate, ff. de min. † Octauus casus est, in sñia lata super excussione, ꝑ quã ꝑnunciatur bona debitoris extare, vel non extare, ſm Bald. in d. l. ij. col. ij. circa fi. C. q̃n
138 fis. vel pri. † Nonus casus est, q̃n victor fatetur sententiam per se latam, esse iniquam, q̃a non transit in rem iudicatam, & potest esse rõ, quia illa præsumptio, & de iure, quam facit sñia, tollitur per confessionem victoris ita tenet Inn. in c. quia plerique, col. j. de im mut. eccl. & Abb. & Ant. de But. in c. is, qui fidem despon. & Abb. in c. quanto de præs. & in c. j. in fi. de conces. præb. & Ias. in d. rep. l. admonẽdi, col. xxiiij. ver. ego ĩter alios, &c. & in l. si duo. §. idẽ Iul. in vj. no. ff. de iureiu.
139 † Decimus casus est, q̃n sñia est lata ex probationibus à iure reprobatis, puta ꝑ duellũ, super experientiam ferri candentis. nam tũc non solum non transit in rem iudicatã: imò est penitus nulla, ſm Bal. in l. libertorum, C.
140 de testibus. † Vndecimus casus est, q̃n iudex condemnaret delinquẽtem ad confiscationem bonorum in casibus prohibitis, per authen. bona damnatorum, C. de bon. ꝓscr. quia talis sñia non transit in rem iudicatam ſm Bal. i c. j. col. iiij. vers. sed pone iudex, &c.
141 de pace tenen. in vsi. feu. † Duodecimus casus est, q̃n sñia est taliter lata, quod ex eius tenore perpenditur iniquitas, ſm Inno. in c. cum Bertoldus, de re iud. Pro hoc est tex. in cap. inter ceteras, & ibi per doct. eo. tit.
142 † Tertiusdecimus casus est, in sñia lata in causa

causa vsuraria, ſm Alber. de Rosa. in rub. C. de vsur. col. pen. & sequitur Ias. in d. repet. l. admonendi, col. xxiij. in fi. & in l. j. §. si procu
143 rator, col. v. ff. si qs ius di. non ob. †Quartusdecimus casus est, qñ snia fertur per testes adsignantes causam sciétię, qa sum vicinus, vel consanguineus, & rõ est, quia talis ꝓbatio est p̃sumptiua, & priuilegiata. ita tenet Ias. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. vnde hoc censet potius exẽplum eoꝝ, quæ dixi supra in iiij.
144 casu. †Quintusdecimus casus est, qñ ꝑ euidentiam facti apparet de iniquitate sniæ, qa potest qñcunque retractari, ſm Bal. in l. j. C. sent. resc. non poss. & Inno. & Can. in c. fraternitatis, de frig. & malefi. & Bal. in l. cõtra negantem, in fi. C. de l. acut. & Ias. in l. eum
145 qui. §. in popularibus, col. iiij. †Sextusdecimus casus est, qñ snia esset lata ex falsis testibus, vel instris, vt probatur in l. iij. & ꝑ totũ, C. si ex fals. instr. & per Alex. in l. si ab hostibus, col. iij. ff. sol. mat. & Ias. in d. rep. l. admonendi, eo. tit. & Alex. & do. in l. diuus, ff. de re
146 iu. †Decimusseptimus casus est, in snia lata p̃textu iur̃i necessarij falsi, vt est tex. in d. l. admonendi, & ibi Ias. in rep. col. iij. & col. xix. xx. xxj. Secus in iuro voluntario, & quæ
147 sit rõ, vide ib. †Decimusoctauus casus est, qñ si snia seruaretur, tractaretur de periculo animę, quia nunq̃ transit in rem iudicatam, gl. est in c. inter monasterium, in gl. fi. de re iud. & Ias. in d. rep. l. admonendi, col. xxv.
148 †Decimusnonus casus est, qñ causa redit ad non causam, vt si fullo conducit vestimẽta, & his amissis condemnatur per sniam ad soluendum precium locatori seu dño. nam si postea dñs inuenit vestimenta, qñcunque potest snia retractari, vt fullo recuperet solutum precium, casus est in l. si fullo, ff. de cõd.
149 sine causa. †Vigesimus casus est, in snia venali, vt qñ iudex corruptus pecunia malam ꝓfert sniam, nam non transit in rem iudicatam, l. venales, C. qñ prouoc. non est neces.
150 †Vigesimusprimus casus est, in causa beneficiali, nam snia lata in cã beneficij ecclesiastici, nõ transit in rẽ iudicatam, quoad p̃iudicium superioris, c. cũ Bert. & ibi doct. de re iud. sed bene transit quoad p̃iudicium ipsaꝝ partiũ, vt est gl. & Abb. in c. j. de ꝯces. pb. & hr̃ in c. cum dilectus, de elect. & in c. ad audiẽ
151 tiam, de rescr. †Vigesimussecundus casus est, in snia excõicationis, quæ nunq̃ transit in rem iudicatam, ꝑꝑ periculum aiæ, & hoc quoad publicã vtilitatem, quæ concernit animas, sed quoad priuatã, bene transit. ita declarat Abb. in c. consanguinei, de re iud. in pen. col. vbi ẽt loquitur de oibus sententijs censuraꝝ, & interdictis ecclesiasticis, vt idẽ fit. Pro hoc est tex. & ibi ꝑ doct. in c. ad reprimendã, de off. ord. & in c. sacro, de sent. exc. & in c. venerabilibus, de sen. exc. lib. vj. & est gl. in ver. suspendatur, in d. c. ad reprimendã, &
152 Phil. in c. qua fronte de app. †Vigesimustertius casus est, in snia lata contra minorẽ ex falsis allegationibus, qa est nulla ipso iure, & non trãsit in rem iudicatã, l. j. & ibi Bart. C. si tutor ex fal. alleg. Idẽ, si contra absente ex iusta causa, l. si p̃tor, §. Marcel. ff. de iud. &
153 Soc. in ꝯs. xviij. col. viij. i j. vol. †Vigesimusquartus casus est, gñaliter in omni snia nulla, quæ nunq̃ transit in rem iudicatam, imò semper põt retractari, tex. est cũ gl. & ibi ple
154 ne Bar. in l. si expressim, ff. de app. †sed vsq; ad quod tp̃s retractari, & dici de nullitate? Vera conclusio est, ꝙ vsque ad xxx. annos, & nõ vltra, vbi nõ vertitur periculũ animæ, alias posset agi, ẽt altera in ꝑpetuũ. ita declarat Car. in cl. j. in xiiij. q. de re iud. & Sal. in l. si p̃ses. C. quo. & qñ iud. & Spec. in tit. de sen. §. iuxta, in fi. & Phil. in c. dilecto, col. v. vers. v. quæritur, &c. de app. & Bal. in l. data opa, col. xv. in fi. ver. sed quid si bãnitus &c. C. q.
155 accus. non pos. †Vltimo sup hac materia est sciendũ, ꝙ in oibus casibus in qbus snia non transit in rem iudicatã, debet ab ea appellari infra x. dies, si est ab ea appellandum, sicut ab alijs sententijs, alias elapso decẽdio appellari nõ potest, sed solum ꝑ viam q̃relæ pñt tales sniæ reuocari, & non potest adiri iudex appellationis, qa ꝑ lapsum x. dierum tollitur remedium deuolutiuũ, gl. est singularis, & ibi Abb. in c. ad reprimendã in ver. suspẽdatur de off. ord. & idem Abb. in c. consanguinei, col. pen. & fi. de re iud. & Abb. in c. ex parte, col. iiij. vers. concludo br̃, &c. de rest. spo. & Fel. in c. lator. col. iiij. & v. ver. iij. declaratio, &c. de re iud. & Phil. in c. directe, col. pe. de app. vbi plus dicit, ꝙ si ab istis sententijs ꝯtingat appellari, & appellatio deferitur, remanet snia firma, sicut in alijs causis. Vnde ꝯclusiue quo ad remedium appellationis, in nihilum differunt istæ ab alijs causis, imò dicunt doct. in locis prætalle. maxime Abb. & Fel. ꝙ qñ iudex aditur per viam querelæ, non debet simpliciter admittere querelantem,

lantem, sed debet prius summarię saltem se informare de iniustitia vel errore commisso in sententia, de qua materia vide, quod dixi supra in iiij. parte in xx. dist. vbi remisi me ad ea, quæ dicturus sum in seq. actu, de ap. Robert. Marant.

De appellatione. Eius diffinitio tum vnde, quando, qualiter, quibus, & ad quem vsum, ea competat. Iudicis item à quo, & Iudicis ad quem, munus. Itidem, & termini suspensiui causarum.

SECVNDVS ACTVS.

habet iudicare, à iudicando remouetur.

47 *Inimicitia ad recusandum iudicem causatur ex lite, quam quis habet cum eodem iudice, tanquam priuato.*

48 *Inimicus censetur etiam is, qui non vult aliquē admittere ad osculum pacis, maxime in ecclesia.*

49 *Minæ iudicis inducunt iustam causam ipsum recusandi.*

50 *Inimicus censetur, qui non salutat.*

41 *Prælatus in causa suæ ecclesiæ potest vt suspectus recusari.*

52 *Iudex qui in vna causa fuit consultus, & votum suum pro vna parte propalauit super ea remouetur à iudicando.*

53 *Iudex petitus ab vna parte potest per alteram recusari.*

54 *Testis in vna causa, non potest in eadem esse iudex.*

55 *Iudex non potest recusari in causa, in qua eius filius, vel consanguineus seu commensalus fuit aduocatus.*

56 *Canonicus coram quo eiusdem ecclesiæ canonicus litigat, potest per partem aduersam recusari.*

57 *Suspicio excluditur ex pari ratione affectionis.*

58 *Iudex quis esse non potest in causa eius, qui alias fuit familiaris suus.*

59 *Socius non potest esse iudex in causa socij.*

60 *Iudex qui se impetrari procurauit, vt suspectus recusatur.*

61 *Iudex, à quo est appellatum, redditur suspectus appellanti.*

62 *Iudex, qui ab altera partium donationem accepit, vt suspectus remouetur.*

63 *Iudex, à quo est surrogatus iudex in causa appellationis, in illa suspectus redditur.*

64 *Inimicus reconciliatus, redditur suspectus in iudicando, & à testimonio repellitur.*

65 *Iudex repellitur in causa, quæ ipsius commodū vel incommodum spectat.*

66 *Iudex precio vel prece corruptus, à indicando remouetur.*

67 *Causæ arduæ, & subtiles, non sunt grossis iudicibus, & imperitis committendæ.*

68 *Iudex nimis seuerus, & crudelis, à iudicando repellitur.*

69 *Iudex indiscretus potest recusari.*

70 *Iudex qui iniquus esse consueuit, recusari potest.*

71 *Iudex alterius partis compater, repellitur à iudicando.*

72 *Iudex, qui non vult audire aduocatum vt causa, quamuis clara, potest recusari vt suspectus.*

73 *Causa qualibet sufficiens ad remouendum procuratorem vel arbitrum, sufficit ad remouendum iudicem.*

74 *Suspicio contra iudicem superueniens in causa, potest in quacunque iudicij parte opponi, etiā post conclusionem.*

75 *Exceptioni oppositæ renunciare censetur litigās post recusationem coram iudice recusato, numero 342.*

76 *Recusari non potest iudex per eum, qui illum impetrauit.*

77 *Restitutio in integrum, quid sit, & qui sit eius affectus.*

78 *Restitutio in integrum, sub qua forma imploretur.*

79 *Restitutio in integrum, datur minoribus.*

80 *Minor ætas de iure communi dicitur, vsque ad xxv. annos, & ætas xxv. annorum, legitima dicitur.*

81 *Restitutio concessa minori, an extendatur ad eius fideiussores.*

82 *Maioribus datur in integrum restitutio, ex clausula generali; si qua mihi iusta causa esse videbitur.*

83 *Maioribus læsis vltra dimidiam iusti precij, datur restitutio in integrum.*

84 *Restitutio ex l. ij. C. de rescind. vend. petitur vsque ad xxx. annos, aliæ vero restitutiones vsque ad quadriennium.*

85 *Donatio pluris valentiæ, an excludat remediū, l. ij. & de multis alijs.*

86 *Renunciatio generalis, an extendatur ad remedium, l. ij. C. de resc. vend.*

87 *Clausula ex certa scientia, an operetur, vt non*

88 *Eposit contrarium probari.*
cclesia restituitur in integrum, tam in contractibus, quam in iudicijs, & qualiter.

89 *Capitulum ecclesiæ, an & quando restituatur in integrum.*

90 *Hospitalibus, pijs locis, omnibusq; collegijs, & congregationibus pijs datur restitutio in integrum.*

91 *Rusticus, qui non potest peritiores consulere, habet restitutionem in integrum.*

92 *Rusticus an restituatur si fuit læsus, eo quia secutus fuit consilium indocti doctoris.*

93 *Rusticus an debeat consulere vnum, vel duos iurisperitos.*

94 *Rusticus sagax, & astutus, an restituatur.*

95 *Rusticus si peccauit aduersus ius naturale, an restituatur.*

96 Rust

Appell

142 Appellatio ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ sit sicut à diffinitiua viua voce incontinenti, & sine expressione causæ grauaminis, et num. 156.

143 Appellatio semper potest fieri in causis breuioribus viua voce etiam ex interuallo.

144 Appellatione viua voce facta cum reseruatione appellandi in scriptis, & appellatur in scriptis, quæ prosequenda sit, num. 144. vsque ad num. 151.

145 Dilatio finitur, finita causa dilationis.

146 Appellanti ad vnum iudicem, permittitur variare, & appellare ad alium infra decem dies & prima appellatio reuocata censetur, numero 150.

148 Mandatum geminatum de eodem alicui factũ, nihil valet secundum, sed tantum primum.

149 Protestatio facta de actu, cuius nihil operatur euentus, nihil valet.

152 Intellectus, l. qui aliena, §. si. ff. de acq. her.

153 Appellatio ab interlocutoria, continere debet causas grauaminis in specie nominatas: & nõ in genere, nec per relationem ad processum, & coram iudice à quo, omnes causæ exprimi debent, etiam si notoriæ sint.

154 Notorium non releuat ab onere proponendi licet releuet ab onere probandi.

155 Appellatio à diffinitiua, causas grauaminis continere debet in omnibus casibus, in quibus appellatio est prohibita à lege, vel ab homine.

156 Appellatio ab interlocutoria, valet sine causa grauaminis, quando dicta causa in mero iure consistit.

157 Appellatio extraiudicialis, an requirat expressionem causæ grauaminis.

158 Appellatio ab interlocutoria, iustificatur ex eisdem causis antiquis, sed à diffinitiua etiam ex nouis & num. 160.

159 Appellari potest à diffinitiua sententia, etiam si sit iuste lata.

160 Appellatio à diffinitiua ex nouis actis, potest iustificari.

161 Appellans, producere non potest testes super eisdem articulis: sed solum super nouis dependentibus à veteribus, & solum super re in causa principali deducta, non autem super alia, & num. 162

162 Appellans, eandem rem ex noua causa prosequi potest.

163 Agens ex testamento, vt heres, & succumbens propter testamentum inualidum, potest in causa appellationis agere ab intestato.

164 Appellans ab interlocutoria, nouas probationes producere potest, super causa antiqua expressa in appellatione probationem requirente.

165 Appellans ab interlocutoria, potest se iustificare ex noua causa, quæ sibi de nouo superuenit.

166 Appellans ab interlocutoria, nouas causas coram iudice appellationis deducere potest, quando ad illas per iudicem à quo nõ fuit admissus.

167 Appellans à diffinitiua, potest in eadem appellatione deducere grauamen sibi illam per interlocutoriam etiam ex nouis causis.

168 Appellatio ab interlocutoria contra contumacem, potest ex nouis causis, & ex nouis probationibus iustificari.

169 Appellans, ab interlocutoria, continens grauamen irreparabile, potest iustificari ex nouis probationibus.

170 Appellans ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, potest per acta noua iustificare.

171 Appellatio à diffinitiua, suspendit iurisdictionem iudicis, à quo. Idem pendente decendio dato ad appellandum, & num. 163.

172 Appellatio ab interlocutoria, non suspendit manus iudicis ante inhibitionem, & potest procedere vsque ad diffinitiuam, parte non citata, & num. 196.

174 Appellatione pendente iudex non innouans contra appellantem: sed sic contra tertium, vnde pendente appellatione vnius ex reis debendi, potest alius conueniri.

175 Appellatione pendente, potest iudex compellere litigantem ad cauendum.

176 Appellatione pendente, potest patronus, qui appellantem præsentauit in beneficio, alium præsentare, & iudex à quo, illum admittit.

177 Debitor suspectus de fuga, capi potest, pendente appellatione.

178 Appellari non potest à sententia excommunicationis, vel interdicti, & num. 351.

179 Excommunicatus beneficij fructibus, & distributionibus quotidianis priuari debet, etiam si appellat.

180 Excommunicatus appellare potest à declaratoria iudicis.

181 Appellatione pendente, à censura futura excommunicato postea lata, est ipso iure nulla.

182 Appellatione manifeste friuola, & frustratoria contra leges interposita, potest iudex innouare, & procedere ad executionem.

183 Appellatio non ligat manus iudicis, in omnibus casibus, in quibus appellare non licet.

184 Appell

publicum, etiã vtilitate. quia potest appellari.

325 Collectas soluere tenetur exemptus, qui describi patitur in libro soluentium collectas, si infra decem dies non appellat.

326 Appellari non potest in causis minimis & breuioribus & præsertim in regno, in causis duarum vnciarum.

327 Intellectus l.& in maioribus, C.de appellatio.

328 A sententia absolutoria lata in causa criminali, ex mero officio, vel ad denunciam non potest appellari.

329 Appellari non potest à sententia torturæ in casu, quo constat per vnum testem de visu, & publicam famam.

330 Appellatio non admittitur, in casibus celeritatem requirentibus.

331 Condemnatus super actione ad exhibendum, non appellat.

332 Appellari non potest, quãdo causa decisa est per iuramentum delatum, vel relatum.

333 Clericus regularis non potest appellari sine correctione abbatis.

334 Clericus secularis appellat à correctione.

335 Abbatis maior est potestas in monachum regularem, quam episcopi in clericum secularem.

336 Appellari non potest, quando causa commissa est per principem, appellatione remota, & qualiter hoc procedat.

337 Princeps solus in rescriptis clausula, appellatione remota, vtitur.

338 Clausulæ, appellatione, remota, qui sint effectus, & quid operetur.

339 Clausula, appellatione remota, nihil operatur in præiudicium tertij.

340 Princeps potest appellationem tollere.

341 Appellationi potest tacite, & expresse renunciari, etiam infra decem dies, & per dictam renunciationem non potest quis vlterius appellare.

342 Litigans coram iudice à quo, post appellationẽ interpositam, appellationi renunciare videtur numero 424.

343 Reductionis ante sententiam renunciari non potest. Secus in appellatione.

344 Appellationi renunciari non potest nolente appellato.

345 Appellatio friuola est ab omni actu prohibita, & qui friuole appellat potest vt contumax ex communi ari, & alias pœnas patitur.

346 Limitatio ad gl in l.i.§.si.ff.à qui.app.non li.

347 Appell. friuola, seu frustratoria, vel temeraria, quæ dicatur.

348 Appellans temere & friuole, iniuriam iudici facere dicitur, Secus si iuste.

349 Limitatio, l.& in maioribus, C. de appellatio.

350 Appellari non potest à iuramento in litem, de iure ciuili, Secus de iure canonico.

352 Appellari non potest à sententia nulla.

353 Appellans, qui nihil produxit in causa principali, non auditur, nisi refectis expensis.

354 Appellatio generalis ab omni grauamine quod posit alicui irrogari, non valet.

355 Appellari non potest à mandato, quod quis in ecclesiæ sua resideat.

356 Appellatio non permittitur ab actu secundùm legis facto.

357 Appellari non potest à breuitate termini ad probandum in causa feudali.

358 Appellatio non est permissa à decreto, quod quis fuit habitus pro confesso, ex eo, quia voluit se examinare, vt principalem.

359 Conuictus de furto manifesto, appellare non potest.

360 Punitus de crimine pœna legitima, quia confessus est delictum, non appellat.

361 Appellari non potest à mandato facto vt quis declaret an scriptura sit sita.

362 A reuocatione delegationis causæ non potest appellari.

363 Appellari non potest ab eo, cui est commissa causa, secundùm conscientiam.

364 A iudice habente potestatẽ iudicandi secundùm eius arbitrium, quod posit appellari.

365 Appellari non potest ab omni actu, à lege in potestate iudicis commisso & non in necessitate.

366 Appellatio ab omni interlocutoria, est permissa in omnibus casibus, in quibus non est permissum appellare à diffinitiua, & quæ sit ratio.

367 Leges prohibentes appellationem, sunt odiosæ & restringendæ.

368 Appellatio debet fieri ad superiorem proximum non autem ad distantem, obmisso medio.

369 Appellatur à quocunque principe, ad Papam, obmisso medio de iure canonico, sed de iure ciuili non appellatur ad principem, obmisso medio.

370 Appellari non potest ad Papam à subdelegato, quando subdelegans aliquid sibi reseruauit sed debet appellari ad proximum subdelegantem, & procedit si excipiatur, alias secus, numero 378.

371 Appellatur ad legatum Papæ, & etiam ad patriarcha obmisso medio.

driennium.

414 *Appellans impeditus à iudice, qui noluit infra terminum literas expedire, potest appellationem prosequi vltra terminum decursum.*

45 *Appellatio in causis beneficialibus non afficitur deserta per lapsum termini dati à iudice nec vnquam est deserta quoad iudicem.*

416 *Appellatio an & quando efficiatur deserta, ob non petitionem Apostolorum.*

417 *Appellans quo actus implere debet vt appellatio non efficiatur deserta.*

418 *Apostolos hodie in Regno, non est necesse petere instanter & instantissime, sed sufficit simpliciter, & semel.*

419 *Appellatio nõ efficitur deserta, per lapsum quinquaginta dierum, quando appellas suam fecit diligentiam, & per iudicem stetit. sed cessante impedimento, desertur si non sollicitat, & supra nu. 44.*

420 *Appellatio deserta efficitur, appellante non comparente in die statuto per iudicem ad recipiendos Apostolos, etiamsi iudex non venerit ad locum.*

421 *Appellatio ab interlocutoria, efficitur deserta, eo ipso, quod non admittitur. & appellans non appellat iterum à non admissione.*

412 *Appellatio censetur deserta eo ipso quod appellans aliquid contra aduersarium innouat, vt quia ipsum spoliat.*

423 *Appellationi renunciat, petens dilationem ad soluendum.*

424 *Faciens actum incompatibilem cum appellatione, appellationi renunciat.*

ECVNDVS Actus principalis q. emergit in hac vltia parte iudicij, est appellatio, nã lata sñia diffinitiua illa ps, q̃ sentit se grauatam, põt appellare ad sũpiorẽ infr. x. dies: vt in auth. hodie, C. de appel. Et qm̃ ista materia appellationis est quotidiana & ꝓlixa, q̃ in rei veritate exigeret in vnũ magnum tractatũ: ideo obmissis sũpfluis nitar hic pro aliquali introductione practicãtium, prout breuius potero, ea attingere, & ipsam examinabo ꝑ viij. q. principales, referẽdo dicta magis notabilia & quotidiana. Et prima q. erit quid sit appellatio. Secũda, qualiter fiat appellatio. Tertia, qñ fiat appellatio. Quarta, à quibus iudicib. & actibus appellet. Quinta, ad quem iudicẽ appellari debeat. Sexta, q bus, appellationib. sit deferendum vel non. Septima, q d possit facere iudex appellatione pendente. Octaua & vltima, quando & ex quibus causis appellatio dicatur deserta.

1 VENIO ad primã. Et quæro quid † sit appellatio. Hanc diffinitionem ponit Bart. in l. j. in princ. ff. de app. & Abb. in rub. extra, de ap. & ibi ẽt Phil. similiter Bald. ponit in rub. C. eo. tit. Et hr̃ obmissis alijs diffõnib. placet mihi illa diffõ: videlicet, Appellatio, est ꝓuocatio ad maiorẽ iudicẽ rõne grauaminis illati vel inferẽdi. In hac diffõne ille terminus, ꝓuocatio. ponit loco gñis: qa plus continet

2 ꝓuocatio, quã appellatio. † Nã prouocatio est oĩs actus, per quẽ iudicis offm̃ seu auxilium implorat: vt d. Bar. in l. si minoris col. ij. vers. iij. modo legit, &c. ff. de adm. tut. in tm̃. ꝙ prouocatio continet appellationẽ iudicialem & extra iudicialem. sed appellatio ex ꝓprio significatu cõtinet iudiciale in tm̃ nõ extraiudicialẽ: vt hr̃ in c. cum sit Romana, & ibi Abb. in vers. no. & Phil. in vlt. no. de app. & idem Abb. ĩ c. fi. in j. no. de seq. pos. & fruc. vbi plus dicit, ꝙ oĩs appellatio potest dicit ꝓuocatio: sed non ẽ cõtra. & sequit Fel. in rub. de app. in prin. ergo ꝓuocatio est genus, l. inter agnatos, ff. vñ legi. & l. si q d earum, §. interẽptũ, ff. de leg. iij. † Sequit in diffi 3
nitione, ad maiore iudicẽ, &c. hoc ideo ponitur quia de natura appellationis est, vt fiat de minori iudice ad maiorẽ: nõ. n. est equũ, vt minor corrigat errorẽ maioris iudicis: sed potius ecõtra: vt no. gl. in c. ij. de ꝯsue. lib. vj. vbi plus dicit, quod nõ põt ẽt ꝯsuetudine induci, vt appellet à maiori ad minorẽ, vel ad parẽ, & sequit Phil. in rub. de appel. & ibi cõiter doc. † Seqtur in diffinitione, rõne grauaminis illati vel inferendi. hoc ideõ dr̃: quia 4
non solum ab illato, verũ ẽt à futuro grauamine põt appellari, vt hr̃ per doc. in c. vt debitus. de ap. & dicam infra in iiij. q. qñ hoc habeat locũ. Super ista. q. quia hic congruentius accidit, est sciendũ, ꝙ in iure habemus plures terminos suspẽsiuos causarũ qui sunt isti. videlicet, appellatio, ꝓuocatio, relatio, reclamatio, supp. recusatio, restõ, q̃rela, reductio, & dilatio. † Appellatio ꝓprie dr̃, qñ ali 5
quis in iudicio se aggrauat ab aliquo actu iudicario tendente in eius læsionẽ hñdo recursum ad superiorem, vt supra declaraui in diffinitione appel. & de hoc termino loqtur totus ti. ff. & extra, de ap. † Prouocatio, est no- 6

men magis gñale comprehẽdens appellationem iudicialem & extraiudicialem: vt hr̃ in d.c.cũ sit Romana, de app.dicitur.n.actus, ꝑ quẽ auxilium iudicis implorat: vt supra dixi & no.Bar.in d.l.si minoris,col.ij.ff.de admi.tu.q.cunq;.n.auxiliũ iudicis iplorat, dicit iudicẽ ꝓuocare qñ tñ isti duo termini.s.appellatio & ꝓuocatio,profundũtur,& vnus pro alio ponitur: vt hr̃ in l.tale pactum,§.qui ꝓuocauit,ff.de pac.& l.si apud,& l.si quis pro-
7 uocatione,C.de app.† Relatio potest multipliciter intelligi. Primo.n.dicitur relatio, qñ iudex consulit principem: puta in aliqua causa ardua: & expectat rñsionem principis in illa causa qualiter hẽat in ea procedere:vt not.Spec.in ti.de rela.in prin.& de hac relatione loquit̃ tex.in l.j.& fi.& ibi Bar.& Bal. C.de rela.& in c.intimasti.& ibi ꝑ Philip.& do.de app.Secundo modo dr̃ relatio,quæ fit ex necessitate delegationis, vt qñ princeps vel alius suꝑior delegat aliquam cãm alicui cum ꝑtãte procedendi vsq; ad sniam exclusiue,& cõpleto ꝓcessu lapsum trãsmittat ipsi principi decidẽdum. nã illa trãsmissio ꝓcessus dr̃ relatio,& de hãc tractatur in c.consti. de ap.& tangũt Abb.Phil.& Card.in c.intimasti,eod.ti.vbi plus dñt, ꝙ si est statutũ tp̃s procedendi per principem, puta vt proceda infra duos mẽses,& postea ꝓcessum referat, nõ põt delegatus referre,nisi finito termino quia ꝓcessus debet expediri infra terminum relatio vero debet fieri põt terminum, alias non valet,nisi de cõsensu vtriusq; ꝑtis. ita tenet Phil.in d.c.intimasti,col.iij. vers.ij.fit relatio &c.ibi ẽt Card.in j.col. Tertio mõ dr̃ relatio,quæ fit ex natura causæ, vt q̃a est aliqua cã maior,puta feudalis:de qua iudex inferior cognoscere nõ põt,nã debet eã referre ad suꝑiorem iudicẽ cõpetentem, vt hr̃ in c.maiores,de baptis.& in d.c.vt debitus,& d. c.intimasti,& ibi ẽt Phil.in iij.col.de appel. Quarto modo dicitur relatio quæ in regno cõiter in sacro consilio,& in magna curia vicariæ,videlicet,qñ vice protonotarius committi cãm in consilio deuolutam vni ex regijs.consiliarijs,vt fabricato ꝓcessu,in sacro consilio referat. Similiter qñ regens magnę curiæ cõmittit cãm alicui iurisperito,velvni ex iudicibus,vt fabricato processu referat votum suũ,nam in isto.casu ille cõmissarius ꝓcedit solus in cã,& facit ꝓcessum vsq; ad cõclusionẽ inclusiue,& deinde scribit votũ suũ, & ipsum refert in ꝯsilio vel in magna curia, vna cũ toto processu,& s̃m eius votum ꝓfertur snia per totũ consiliũ,qtũs ipsi sacro consilio iustũ vr̃, & figuratur snia sub noie consilij seu regiæ maiestatis. & de hac relatione est ritus magnæ curiæ num.161.qui incipit, item serua dicta curia cõmittere cãs, &c. de hac relatione loquuntur duæ decisiones cõsil.Neap.quaꝝ vno est nu.28.& alia nu.47.
8 † Quinto modo dr̃ relatio, qñ petitur consilium iurisperiti in aliqua cã,puta quando iudex idiota vult ferre sniam, s̃m consiliũ iurisperiti,nam transmittit processum iurisperito vnà cum lr̃is relationis, in q̃bus literis narrat casum suꝑ quo cõsulit ipsum ista appellat̃ relatio: q̃a refert se ad consiliũ iurisperiti: & tenet̃ in narratione casus referre totam cãm ꝑ vtraq. ꝑte aliàs pars q̃ lædit̃, posset appellare ab illa formatiõe pũcti ita plene Phil.in d.c.itimasti iij.not.vbi plus dicit, ꝙ qñ iudex vult figurare casum seu pũctum transmittendũ iurisperito,dẽt illum formare in pñtia vtriusq. ꝑtis: & de eo debet dare copiã partibus,si voluerint:& talis copia dẽt esse in forma authẽtica cũ sigillo notarij, & hoc fit,ne aliqua ꝑtium lędat̃ in formatione casus,si forte tacerent̃ iura alterius partis. Si aũt ꝑtes discordarẽt informatione puncti, tunc iudex ex suo offõ in contumaciã ꝑtium põt pũctum formare,ita hæc oĩa dicit Phil.
9 in d.c.intimasti,& ibi ẽt Abb.& Card.†Ex q̃bus eijci bonam practicam in casu quotidiano,ꝙ qñ iudex vult transmittere processum ad cõsiliũ iurisperiti. vel vult referre casum vel pũctum pro hñdo consilio, põt litigator requirere iudicẽ,ꝙ ante,quã trãsmittat ꝓcessumvel formationẽ casus,debeat sibi dare copiam lr̃aꝝ quas mittit iurisperito advidẽdũ, vtrum sit grauatus in aliquo suꝑ formatiõe casus,& tenet̃ iudex dare dictam copiã ad requisitionẽ litigãtis, alias posset appellari: ꝑ prædicta. Puto tñ,ꝙ iudex non debeat dare copiã noĩs iurisperiti quando secreto mittit̃ ad iurisperitũ,allegatis alijs suspectis ad hoc ne ille iurisperitus possit subornari trahi ad votũ alterius partis, sed qñ publice mittitur puta volũtate partium, tũc debet ædi ẽt nomẽ iurispiti.Quod nota q̃a quotidie euenit istę casus & pauci aduertũt in petẽdo copiã dictaꝝ lr̃aꝝ,& vt plurimũ isti iudices idiotę pendẽt ꝑ aliqua ꝑte,& solẽt scribere lr̃as cõmendatitias in fauorẽ alterius,q̃ literę solẽt

moue

mouere animum aliquoꝝ cosultorum in ꝑiudiciū alterius partis: & mihi id plures euenit qñ fuerunt mihi trāſmiſſi aliqui ꝓceſſus per iudices idiotas diuerſoꝝ locoꝝ. nā fuerunt mihi trāſmiſſe lr̄æ cōmendatitiæ in fauorem alterius. Veꝝ non abſtraxerunt animum meū à recto iudicio: & idē rogo, ꝙ oēs conſultores faciant, & prædicta ēt tenet Spe
10 cu. in ti. de rela. §. qualiter. † Scias ēt ad ꝓpoſitum materię noſtræ, quod relatio eſt actus ſuſpenſiuus, ſicut appallatio, nam relatione pendēte nihil pōt inouari. tex. eſt & ibi Bal. in l. fi. C. de rela. vbi infert, quod quandiu cā tranſmiſſa eſt ad conſilium iuriſperiti, iudex non pōt inter in ferre ſnīam ante conſilium habitum ab iuriſperito, & hr̄ in l. ex illo, & ibi Bal. & doct. C. de app. & ꝑ Bar. in l. j. C. de rela. et Bald. in c. intimaſti. de appe. An aūt ſi iudex ꝓcederet relatione pendente, ꝓceſſus ſit nullus: vel ſi opus appellatione: vide pulchre per Card. in d. c. intimaſti, col. pen. et fi. vbi relatis omnibus opin. aliorum, finaliter ponit bonam diſtinctionem cum veris concluſionibus, ad cuius dicta me remitto.
11 Reclamatio, † eſt qddam terminus generalis, et refertur ad illas ſnīas, à quib. de iure non appellatur. vnde pōt referri ad ſententias arbitrorū, et tunc reclamatio eſt idē ꝙ reductio ad arbitriū boni viri: vt hr̄ ꝑ Sal. in l. cū antea, § j. C. de arb. et Abb. in cōſ. ij. col. fi. in j. vol. vbi iudiciū reductionis appellat iudiciū reclamationis, et ſic æquocat iſta duo vocabula. Item, pōt referri ad ſnīas prīcipū vel præfecti ꝑtorio: et tunc reclamatio eſt idē ꝙ ſupplicatio: de qua hr̄ in l. j. C. de ſent. ꝑfe. ꝑt. et ꝑ Spec. in toto tit. de ſupplicatione, et ita accipiť hodie in ſacro ꝯſ. Neap. à cuius ſnīa non licet appellare, ſe reclamari pōt, et idē importat iſta reclamatio, qđ ſupplicatio: de qua hr̄ et fit mentio in dec. 231. conſ. Neap. iſta. n. reclamatio fit ad idem cōſilium, quia profert ſententias ſub nomine regiæ maieſtatis. de cuius materia plenè dicam infra proxime, in verſ. ſupplicatio.
12 Svpplicatio, † dicitur ꝓprie, quādo aliqs reclamat à ſnīa principis, vel à ſnīa præfecti ꝑtorio: nam hmōi ſnīa ꝑꝑ excellētiam iudicū non poteſt de iure appellari: ſed ſolum is, qui ſentit ſe grauatum, pōt ſupplicare apud eundem principē vel ꝑfectum, vt ipſe idē cām reuideat, et ſuo grauamini ꝓuideat, et ita fit hodie in ſacro ꝯſ. et ita appellatur ſupplicatio, q̄ alio vocabulo dr̄ reclamatio: vt dixi ſupra ꝓximo verſ. ita hr̄ in d. l. j. C. de ſen. præfec. præt. et in l. ſi quis, et auth. quæ ſuppl. C. de præ. imp. off. et no. Specu. in ti. de ſupplicatione, §. j. et ꝑ totum, et eſt tex. in l. j. in prin. ff. à qui. appel. nō licet, & in l. ꝑfecti. ff. de min. & hr̄ in c. ex lr̄is, & ibi ꝑ Abb.
13 de in integ. reſt. † Amplia hæc ꝓcedere nō ſolum in ſnīa principis & præfecti ꝑtorio, verum etiam in ſententijs alioꝝ inferioꝝ ad mittitur in ſupplicatio. quando prohibetur appellatio, vt puta, ſi prohibeť per ſtatutum, vel per principem cōmittentem cām appellatione remota, nam tūc ex quo ceſſat remediū ordinarium. ſ. appellationis, admittitur extra ordinarium. ſ. ſupplicationis. ita tenet Abb. in d. c. ex lr̄is in iiij. not. & in gl. in verſ. ſupplicauit. alias aūt nūquam admittiť ſupplicatio, vbi pōt hr̄e locum appellatio: vt ibi hr̄: & ibi ēt Abb. in d. c. ex literis, in vlt. no. ponit deſcriptionem & diffinitionē ſupplicationis: dicēs, ꝙ ſupplicatio, eſt q̄dam precū porrectio facta principi, per quā ex quadam benignitate ſuꝑior reſtituit ſupplicantē aduerſus ſnīam, contra quā non cōpetit remedium ordinariū. ſ. appellationis. Non tñ intelligas indiſtincte, quod in oibus caſibus in quibus remoueť appellatio, hēat locū ſupplicatio, quia imò in multis caſibus, in q̄b. q̄s nō pōt appellare, minime pōt ſupplicare, vt
14 ecce, † verus cōtumax nō appellat, l. ex ꝯſenſu, §. fi. ff. de app. & l. j. C. quo. app. nō recip. & ſicut nō pōt appellare, ita minime pt ſupplicare, ſm Ioā. de Imol. in d. l. ex cōſenſu, §. fi. & Phil. Dec. in conſ. 34. col. j. in princ. & ſuꝑ hoc tradit vnam magr̄alem regulā Iaſ. in auth. q̄ ſupplicatione, col. ij. in fi. C. de præc. impe. of. ꝙ vbi quis ꝓhibetur appellare ꝑꝑ excellentiam iudicis, & ſic in priuilegium ſnīæ latæ: tunc pōt ſupplicare. Sed vbi nō poteſt appellare de iure cōi, minime pōt ſupplica-
15 re. † Differt aūt ſupplicatio ab appellatiōe in pluribus, & primo, q̄a appellatio dēt fieri infra x. dies: vt in auth. hodie. C. de app. Supplicatio vero pōt fieri infra x. dies: & ēt infra duos annos. Verū in hoc eſt dr̄ia: quia qñ fit infra decē dies ſi pars victrix vult petere executionem ſnīæ nō aliter fit executio, niſi præſtiterit ſatiſdationem de reſtituendo executionem in caſu, quo ſententia fuerit retractatur: vt eſt tex. in d. auth. quæ ſupplicatio. ſed qñ fit infra duos annos, fit executio, etiā

sine dicta satisdatione. ita declarat Abb. in d.c.ex lřis,col.pen.ver.& in fi.gl.&c.de in in te.rest. & Spec.in ti.de supp.§.pri.vers. solus
16 tñ &c. †Secundo differt,quia appellatione pendente,non põt fieri executio vt toto tit. nihil nouari appellatione pend.sed pendẽte supplicatione,fit executio cũ dicta satisdatione: eo modo,quo supra dixi: vt d.auth.quę suppl.& no.Spec. in tit.de suppl.§.differt. & no.Bal.in d.auth.q̃ supplic.in ij.not. Verum in hoc est ꝓdita in regno noua declaratio ꝑ ritum magnæ curię.s.ꝙ licet fiat executio ꝑ iudicem pendẽte supplicatione, intelligit tñ quoad cãm principalem, non aũt quoad expensas.Nã in expẽsis non fit executio pẽdẽte supplicatione: ẽt si victor offerat satisdationẽ de hoc est ritus magnę curiæ in nu. 10.q incipit,itẽ si ꝯtingat cãs,&c. & est dec.
17 ccxxxj.ꝯs.Neap. †Tertio differt,q̃a appellatio fit ad aliũ iudicem superiorẽ, non aũt ad eundẽ,q ꝓnunciauit,l.eos,C.de app.Supplicatio vero fit ad eundẽ iudicem,q ꝓnũciauit vt d.authen.q̃ supplicatio,& ibi gl.& doct.& Spec.in d.tit.de suppl.§.j.vers.solus tñ.Et ita seruat hodie in sacro ꝯs.quia supplicatur ab eius sñia eidem sacro ꝯs. vt eam reuideri faciat,& interim non fit executio. in expẽsis:
18 vt hr̃ in decis.ccxxxj.ꝯs.Neap.†Quarto differt,q̃a appellatio,est remedium ordinariũ, & concernit meram iustitiam,q̃a est species defensionis,c.cũ speciali.§.porro de appe.& Soc.in ꝯs.cxcv.col.iij.ver.ꝯfirmatur,nam appellatio.&c.in ij.vol.supplicatio vero ꝯcernit grãm: & est remedium extraordiũ,cõceditur.n.ex mera benignitate,& grã principis colligitur ex no.ꝑ Abb. in d.c.ex literis,
19 in vltimo not.de in integ.rest. †Quinto differt,q̃a appellans,qui nihil posuit,nec ꝓbauit in causa principali,non auditur, nisi ante,oĩa reficiat expensas, vt dictat regia prag. q̃ incipit,qui in causa. Secus est in eo q supplicat,q̃a non tenetur reficere expensas ẽt si nihil posuit nec ꝓbauit,ita de hoc est decis.
20 ꝯs.Neap.nu.231.†Sexto differt,q̃a lite pendente põt à quocunque grauamine appellari ante diffinitiuam sñiam c.vt debitus,de appel.& hr̃ in l.ij.& iij.ff.de appel.rec. & ibi ꝑ Bar.sed supplicare nõ licet ante diffinitiuam sñiam,l.ij. C.vt lite pend.& no. Spec. in tit.
21 de supplic.§.differt,vers.item ante &c. †Septimo differt,q̃a appellare permittitur hic à qualibet sñiam vt hr̃ in l.j.C.ne lic. ter. ꝓu. sed supplicari non potest, nihil semel, vt est tex.& ibi Bal.in l.si q̃s,C.de prec.imp.off.& not.Spec.in d.§.differ.in fi.verbis,& hr̃ in d.
22 dec.ccxxxv.ꝯs. Neap. in fi. †Octaua differt, q̃a qui appellat,cõqueritur de iudice,ꝙ iniquam tulerit sñiam,sed qui supplicat, non debet conqueri de iudice,q̃a turpe esset allegare iniq̃tatẽ tã magni iudicis, sed debet allegare negligentiã suã ꝓpriã,& petere veniã ꝓprij erroris vel allegare circũuentionẽ aduersarij,vt hr̃ in l.ꝑfecti,ff.de mi.& no.Azo. in summa, C. de sent. ꝑs. præt. & Matth. de Affl.in ꝑludijs const.in x.q.in iiij.fallentia.
23 †Cõueniunt aũt supplicatio,& appellatio, q̃a si fit eadẽ die,qua fertur sñia, potest nam supplicatio, quã appellatio fieri viua voce, sed si fieret postea,nõ valet,nisi fiat i scriptis. ita declarat Ias.i d.auth.quæ suppl.in fi.col.
24 RECVSATIO, †est sextus actus suspẽsiuus,& habet locũ q̃n iudex ex aliqua iusta causa redit suspectus, nã potest recusari, &interim suspendit eius iurisdictio,q̃a recusatione pendẽte nõ potest ad aliquẽ actum ꝓcedere in illa causa,& si ꝓcedit,processum est nullus,ſm Bar. & doct. in l.quia poterat ff. ad Treb. & dixi supra in iiij. parte in xvj.
25 dist.ver.ij.dr̃ iudicium nullum,&c. †Qualiter aũt hodie ꝓponatur ille recusatio iudicis,maxime in regno, & an iudex recusatus possit cãm alteri delegare, dixi supra in iiij. parte,in v.dist.ver.xv.differũt,&c.& ver. seq. De hac materia iudicis suspecti,&eius recusationis,tractat plenè ꝑ Lanfr.in c.q̃m contra in ver.recusationes,de ꝓb.& ꝑ doct.in c. suspicionis de off.del.& in c.postremo, & c. ij. req̃ris,& c. cũ specialis de app. & ꝑ doct.
26 maxime Ias. in l.apertissimi,C.de iud. †Et inter alia dicta nota vnũ,ꝙ exceptio recusationis debet opponi,nõ solũ ante litẽ ꝯtestatam,ve℞ ẽt debet esse prima exceptio, q̃ opponi debet ante oẽs dilatorias, quia si opponit alia dilatoria,censetur ꝓuocari iudex,vt sup ea pronunciet,& sic inducitur ꝯsensus in iudicẽ,vnde postea nõ potest recusari, ita dicit Lãfr.in d.ver.recusationes in prin.ꝑ ea,q̃ not.Bar.& doct.in l.q̃dam consulebãt,ff.de re iud. & gl.& doc. in c.inter monasteriũ,de re iud.& dixi supra in xij.dist.vers.scias tñ ꝑ complemento &c. & vide quæ dicã infra in
27 fi. sequentium causa℞. †Vnam tm̃ q. puto hic attingendam ꝑ vtilitate huius materiæ postq̃ hic incidit eam tractari,videlicet,quę

sint causę ex qbus pōt iudex vt suspectus re-
cusari, & dic, ꝙ multę sunt, quarum aliquas,
28 quas recolo, hic subijciā. †Prima igr̄ causa
iustæ suspicionis est, qñ iudex est familiaris
alterius ꝑtis quæ familiaritas debet esse ma
gna, qa modica nō sufficit tex. est i c. insinuā
te, & ibi Abb. & Fel. & ēt gl. de off. del. & ibi
declarāt plene per doct. maxime in fi. col. qs
dicat domesticus, & qs familiaris, & ꝑ Spec.
in tit. de iud. del. §. superest, ver. itē si est ni-
29 mis &c. †Secūda causa suspicionis est, qñ iu
dex ordinarius est ex aliqua iusta causa suspe
ctus, nā potest ex eadē causa recusari eius vi-
carius, licet in spē ꝯtra vicariū nulla alia sit
suspicio, s̄m Abb. & Fel. in d. c. insinuāte, col.
29 j. de off. del. †Tertia causa est, qñ iudex est ꝯ-
sanguineus alterius partis, vt hr̄ in c. postre-
mo de appel. & in c. accedens, el ij. vt lite nō
contest. Idem, si est affinis, vt hr̄ in dictis iuri
bus, & in l. q iurisdictioni, ff. de iurisd. omn.
30 iud. †quod tñ non procedit, qñ iudex esset
æqualiter coniunctus vtriq; parti, qa nō po-
test tunc vt suspectus recusari, s̄m Bart. in d.
l. qui iurisdictioni in j. lect. & per ꝑdicta in-
fert Abb. in d. cap. insinuante, col. ij. in prin.
vers. nota. ibi, &c. quod qñ iudex est consan-
guineus ꝑlati alicuius ecclesiæ, potest recusa
ri, vt suspectus in causa illius ecclesiæ. Adde
ꝑdictis Phil. in d. c. postremo, col. vj. de app.
31 †Quarta causa est, qñ dñs est suspectus, nā
ꝑꝑ suspitionem dñi potest tota eius fami-
lia allegari suspecta: s̄m Abb. in d. c. insinuā
32 te, col. ij. in fi. de off. del. & ibi ēt Fel. †Quin
ta causa est, qñ quis vellet esse iudex in cau-
sa ꝓpria, vt d. l. qui iurisdictiōe, ff. de iur. om.
33 iud. & l. pri. C. ne quis in sua cā. †in tm̄, quod
ēt rex vel Impator nō debet esse iudex in cā
ꝓpria, sed debet illā delegare, vt plenè decla
rat Andr. de Iser. in c. imperialem, §. ꝑterea
si inter. col. vij. & viij. de ꝓh. feu. alie. per Fed.
34 †Verū si vellet princeps non recognoscens
superiorē, esse iudex in causa ꝓpria quā ha-
bet cū subdito posset esse iudex, Secus, si ha-
beret causam cum nō subdito. ita tenet. Soc.
35 in cons. cxx. col. ix. in prin. in pri. vol. †Sexta
causa est, qñ iudex est inimicus capitalis al-
terius partis, vt no. Spec. in tit. de iud. del. §.
suꝑest, vers. item, si est inimicus, & no. Abb.
& Fel. in c. accedens, el ij. vt lite non cont. &
hr̄ in c. cum R. de off del. Adde Phil. in c. po
stremo, col. ix. vers. xxxij. de appel. vbi dicit
sufficere quamlibet inimicitiā, ēt non capi-
36 talem. †Septima causa est, qñ iudex est con-
sanguineus inimici alterius partis, ita dicit
Abb. in d. c. accedens, in j. no. & Bal. in l. qm̄
37 liberi, C. de testib. vbi dicit, ꝙ †qui copulat
parentelam vel amicitiā cū inimico meo,
dr̄ mihi inimicus, quia cēsetur esse eiusdem
intentionis. Idē tenet expresse Fel. in d. c. ac-
cedens, col. j. & Phil. in c. postremo in iij. de
38 appell. †Octaua causa est, qñ iudex est com
mensalis alterius partis, vel inimici alterius
partis, s̄m Abb. in d. c. accedens, col. j. vers. ij.
causa, & c. & Phil. in c. postremo, col. vij. ver.
39 vij. de appell. †Nona causa est, si iudex est
conterraneus alterius partis, vt quia est oriū
dus de eadem ciuitate, de qua est altera pars
s̄m Abb. in d. cap. accedens col. j. vers. iij. cau
sa &c. in ij. col. ver. ij hæc gl. quęrit &c. quod
tñ intelligitur indistincte, s̄m Abb. ibi, qñ
sunt duo conciues, qui reperiuntur extra eo
rum patriam, ex quo solent se vt fratres dili
gere, qñ sunt in remotis partibus, & sequi-
tur Fel. ibi in ij. col. in princ. sed qñ essent in
eadem patria, est iusta causa suspicionis in
delegato, non aūt in ordinario, vt declarat
40 Abb. in d. c. accedens col. ij. circa fi. †Deci-
ma causa est, qñ iudex subditus rōne iurisdi
ctionis aduersarij mei, puta, quia est suffra-
ganeus, vel vasallus, nā ex hac causa possum
ipsum allegare suspectum, tex. est & ibi Abb.
& cōiter doct. in c. accedens, el j. extra, vt lite.
41 non contest. †Idem, qñ iudex est subditus
inimici mei, contendentis mecum, quia ti-
more superioris sui posset à recto tramite
deuiare, ita dicit Abb. in c. accedēs, el ij. col.
j. vers. iiij. causa, &c. vt lite non contest. et
Phil. in c. postremo col. vij. vers. xiij. et xv. de
42 app. †Vndecima causa est, qñ iudex fuit ad-
uocatus alterius partis in illa causa in qua
vult iudicare, vt est tex. et ibi Alc. et doct. in
l. prætor, ff. de iur. om. iud. et in c. postremo,
et ibi Abb. et Phil. de appel. Secus tñ est, qñ
fuit aduocatus in alia causa penitus separa-
ta, quia aduocatus meus in vna causa, potest
esse iudex in alia causa mea penitus separa-
ta, et non per hoc pōt per aduersariū meum
refutari. ita tenet Phil. i d. c. postremo, col. j.
43 †Duodecima causa est, si iudex nimis fauet
alteri, demonstrando ei nimiam amicitiam,
et alteram partem grauando intelligitur de
nimio fauore, nā modica amicitia non suffi
cit ad iudicem recusandū ita dicit Abb. in d.
c. accedens, el ij. col. j. in fi. et col. ij. in fin. vt

lite non contest.& hr in c.cām q.el ij. de iu. & per Philip.in d.c.postremo,col.viij.versic.
44 xxj.de app. † Decimatertia cā est, si altera pars alloquitur iudice secrete in aure,pōt ex hoc per alterā partem recusari, ſm Abb.in d.c.accedens, col.iij.versic.& aduerte, etc.& Lanfr.in c.qm contra,in versi.recusationes,
45 col.fi.circa fi.de probat. † Decimaquarta cā est,si iudex animosę & iniuste seu extra iudicialiter ꝓcedit contra aliquem, ſm Abb.in c.cōquerente,col.ij.de rest.spo. & Abb.in c. cum venissent.in v.no.de rest.in inte.& Phi
46 lip.in d.c.postremo,col.viij.vers.xxvij.† Decimaqnta cā est, si iudex hēt consimilē cām cum illa,in qua vult iudicare, qa ex hoc redditur suspectus,qa præsumit iudicare taliter prout vellet in sua cā iudicari glo.est & ibi
47 Abb.& doc.in c.cām q.el ij.de iud. † Decimasexta cā est, si pars recusans hēt aliquam cām cum iudice tanq̃ cum priuato,vt qa litigat cū iudice in alia cā. nam ex tali litigio causatur q̃dam inimicitia, q̃ ex sufficiens ad iudicē recusandū. ita d.Abb.in c.cū super,in
48 iij.no.de offi.deleg.†Decimaseptima cā est, si iudex,noluit exercere actum humanitatis cū parte, vt qa noluit partē admittere ad osculū pacis, qa ex hoc p̄sumitur inimicis,& pōt recusari, ſm Abb.in d.c.cum super,col. j.vers.ij.causa,etc.vbi infert notanter ad vnū modū probādi inimicitia.s.qn in ecclesia solitum est dari osculū pacis, quia si aliqs non non vult admittere alteꝝ ad osculū pacis,p̄-
49 sumitur ex hoc inimicus. † Decimaoctaua causa est, qn iudex fuit minatus alteri parti, q̄ ei noceret,ſm Abb.in d.c.cum super, col.
50 j.vers.tertia cā,etc.extra de off.deleg. † Decimanona cā est, quando iudex non vult aliquem salutare,qa ex hoc censetur inimicus, ſm Abb.in d.c.cū super,col.j.ver.adde,quartū,etc.& Ias.in l.ꝓpitissimi,col.iij.C.de iud.
51 † Vigesima cā est,qn prælatus vellet esse iudex in cā suæ ecclesiæ, qa licet de iure possit esse iudex : tn̄ pōt vt suspectus recusari ꝑꝑ p̄sumptā affectionem : ſm Phil.in c.postremo,col.v.ver.v.q̄ritur,&c.de appel.vbi multos allegat ꝓ &contra:& cōcludit hāc opin.
52 esse veriorem. † Vigesimaprima causa est, quando iudex fuit cōsultor tm̄ in aliqua cā vt quia fuit ꝯsultus, & ꝓpalauit votū suū ꝓ vna ꝑte.nā reddit suspectus in illa cā,dato,q̄ nō fuerit aduocatos.Secus,si nō ꝓpalauit votū:licet fuerit cōsultus, qa nō reddit suspect⁹ ſm Phil.in d.c.postremo,col.vij.ver.vij. etc. de appel.&doct.in l.ꝑtor,ff.de iurisd.om.iu.
53 † Vigesimasecūda cā est,si fuit datus ad petitionē alterius ꝑtis : qa ex hoc solo pōt ꝑ alterā partē recusari l.obseruandū,ff.de iud.& hēt in c.insinuāte,de off.del.& Ph.in d.c.po-
54 stremo,col.viij.ver.22. †Vigesimatertia cā est,si iudex fuit testis eadē cā,in qua mō vult iudiciale,l.fi.ff.de test.& Spe.in ti.de iud.del.
55 §.super,ver.itē,si fuit testis,etc.† Quid aūt, si filius vel alter ꝯsanguineus,vel cōmensalis iudicis fuit aduocat⁹ in aliqua cā : an ex hoc possit iudex,vt suspectus recusari ? dic,quod nō ita tenet Phil.in d.c.posttemo,col.ij.ver. in gl.in ver.aduocati,etc. de app.quod nota:
56 qa prima facie qs diceret cōtrarium. †Vigesimaquarta cā est, si iudex est canonicus, & coram eo litigaret canonicus eiusdē ecclesię quia pōt per aduersam ꝑtem recusari : vt hr in c.cum R,de offi.del.& no.Spec.in tit.de iudice deleg.§.superest,versic.item si est concanonicus,& Philip.in d.c.postremo, col.vij.
57 versic.xj. † vbi limitat,nisi ambo litigantes esset canonici : quia par rō affectionis suspi
58 cionē excludit. † Vigesimaquinta causa est, si litigator impetrauit sibi iudicem in cā sua eum, qui erat suus dn̄s, quia altera pars pōt eū recusare,tex.quæ est in c.cām, quæ.de of.
59 deleg. † Vigesimasexta cā est,si iudex ex socius alterius partis : vel habitat in eadem domo cum altera ꝑte,vt not.Spec.in tit.de iud. deleg.§.superest,vers.quid si sit socius,& Philip.in d.c.postremo, col.viij.in princ.versic.
60 xviij.de appel. †Vigesimaseptima causa est, si ipse iudex se impetrari ꝓcurauit,ſm Spec. in d.§.supetest,vers.item si ipse,per l.quæ o-
61 mnia,ff.de ꝓcurat. † Vigesimaoctaua causa est,quando est appellatum à sn̄ia iudicis, qa partem grauauit:nā appellatione pendente, redditur suspectus appellanti,tam in illa cā, quam in oīa alia: & pōt recusari, ſm Philip.
62 in d.c.postremo,col.viij.in fi.vers.xxvij.†Vigesimanona causa est, quando iudex accepit aliquam donationem ab altera partium: ſm Philip.in d.c.postremo, col.ix.versic.xxviij.
63 † Trigesima causa est,quando iudex à quo, est surrogatus iudex in causa appellationis: quia redditur suspectus in illa causa, in qua pronunciauit, ſm Philip. in d.c.postremo,
64 col.x. versic.xxix. † Trigesimaprima causa est,si iudex fuit quoniam inimicus alterius partis. nam licet modo sit recōciliatus,potest

test tñ vt suspectus allegari ſm Phil. in d.c. postremo,col.ix.vers.35.inimicus.n.reconciliatus,adhuc remanet suspectus,& ẽt à testimonio repellitur: ſm Abb.in cap.cũ opor-
65 teat,col.iij.de accus. †Trigesimasecũda causa est, qñ causa spectaret aliquo respectu ad cõmodum,vel incõmodum iudicis: vt qa tenetur de euictione rei,pro qua agitur: vel esset fideiussor alterius partis, ſm Phil.in d.c. postremo,col.ix.vers.30.&vers.31 de appel.
66 †Trigesimatertia causa est, si iudex fuit ab altera parte corruptus pce, vel precio: vel si timet aduersarium meũ, vel si ex aliqua causa cum nimis diligit: ſm Spec.in tit.de iud. deleg.§.superest,vers.item si sit inimicus, in
67 pen.col. † Trigesimaquarta causa est, si iudex est hõ illiteratus,vel imperitus, & grossus,& causa est ardua,& subtilis: quia causæ subtiles non sunt cõmittente grossis iudicibus,ſm Bald.in l.fi.in xvj.q.C.de her.inst.& Fel.in cap.sciscitatus,col.vij.in prin.vers.dicit ẽt Bal.&c. de rescr. vbi dicit hanc esse iustam causam suspicionis,& Ias.in l.apertissi
68 mi,vers.secũda causa,&c.C.de iud. †Trigesimaquinta causa est, si iudex esset nimis seuerus,& crudelis, ſm Ias. in d.l.apertissimi, col.ij.in fi.vers.tertia causa,&c.per ea,q̃ not. Bald.in l.ij.ff.de his q̃ sunt sui, vel alien.iur. vbi dicit quod põt iudici tolli iurisdictio ꝑꝑ
69 nimiam eius credulitatẽ. † Trigesimasexta causa est,si iudex est indiscretus, quia põt recusari,sicut si esset iniquus,ſm Bal.in cap.ad nostram, in fi. ꝑ illum tex.extra de ꝓbatio.
70 †Trigesimaseptima causa est,si iudex cõsueuit esse iniquus,ſm Bal.in d.c.ad nostram,in
71 fi.de prob. †Trigesimaoctaua causa est,si iudex est compater alterius partis,ſm Imo.in cap.prudentiã,de off.deleg.& Ias.in d.l.apertissimi,col.iij.in princ.de iud.C.& per gl.in
72 cap.cum I.& A.de re iud. †Trigesimanona causa est, si iudex non vult audire aduocatũ in causa,licet causa sit clara,põt ex hoc recusari,vt suspectus,ſm Lanfr.in clem. sæpe in
73 vers.de plano,col.j.de verb.sign. † Quadragesima causa est,oĩs causa, quæ est sufficiens ad remouendum ꝓcuratorem vel arbitrum: illa eadem sufficit ad remouẽdum iudicem: ſm Abb.in cap.postremo,de appell.& ibi ẽt Phil.in iiij.col.ver.sed pro declaratione,&c.
74 & col.vij.vers.10. †Vltimo pro complemẽto huius mãæ,adde,quod inquãtum,dixi supra in principio huius recusationis,qđ hęc exceptio debet opponi ante litem contestatam. limita,nisi de nouo superueniret: qa põt in quacunque parte litis opponi:ẽt post conclusionem,si post superuenit, ſm Fel.in cap.insinuante,col.pen.in fi. de off.deleg. & de hoc habemus capitulũ regni in nu.213. quod incipit,prolixitatem, & dispositiones quod exceptio recusationis post litem cõtestatam,ita demum opponitur,si notorię, & euidenter constat iudici,quod de nouo sup-
75 uenit: alias nõ admittitur. † Item adde,qđ si quis post oppositam recusationem litigat coram iudice recusato,vr̃,per hoc renũciare recusationi,ſm Abb.in c.inter monasteriũ,
76 in iij.notab.de re iud. †Item iudex impetratus per aliquem,non potest per eundem recusari: nisi noua causa superueniat: vt est gl. & ibi Abb.in fi.in d.c.insinuante, de off.deleg. & ad materiam, vide Paul. de Castr. in consil.ccccxlij.colum.penult.in ij.volum.
77 RESTITVTIO, † est septimus actus suspẽsiuus: & nihil aliud est restitutio, nisi in pristinum statum repositio, l.quod si minor,§.restitutio,& ibi Bar.ff.de minor.& Bar.in l.Gallus,§.& quid si tm̃,col.ij.vers.q̃ro,q̃d si filius,&c.ff.de lib.& post.&Bar.in l. interdum,col j.ff.de cond.indeb. & Card.in cle.pri.in iij.notab.de restit.in integ.ꝑ hanc enim restitutionem reducitur quis in illum statum pristinum,in quo erat ante lesionẽ.
78 ADDITIO † Habes hic disertissimę lector restõnem esse in pristinum statũ repositionem,sed illud aduertẽdum est præcipue super quo imploretur restõ in integrum,nã si q̃s vsucapione fortasse,dñium alicuius rei ꝑdiderit (vt est in authen.nisi tricenale tem. C.de bon.mater.)tũc erit ille restituendus illud vsucapionis obstaculũ sibi non obstet,& id ẽt procedit in præscriptione,& id tm̃ peti debet quod si q̃s à possessione sola exciderit, puta ob eius absentiã,vel aliam iustam causam, tũc ad eam possessionẽ restituẽdus est, ita vt pro ea sola sit intentanda restõ, nulla alia re cumulata,qꝫ si in possessione,&ꝓprietate se læsum q̃s dicat in vtroq; erit ei opitulãdum,maxime vbi vtrũq; remedium erit intẽtatum si vero in acq̃rendo fuerit deceptus, vel q̃a non acquisierit,ita ẽt restituetur vt denuo acq̃rat quod q̃siuisse profuisset, qua de re in libello cõcipiendo cõsultissime erit à patronis hoc spectãdum.ne potissimum aliã restõnis causam deducant,nec modũ in petitione

tione transcendant vt docet Bart. in lege qd' tempore, C. de rest. mil. Pet. Fol. V. I. D.

79 †Est igr sciendum, quod multis psonis conceditur ista restitutio. Primo .n. conceditur minoribus, & itelligit minor de iure cōis, q est minor xxv. annis, vt in toto tit. ff. de mi-

80 nor. †illa. n. ætas xxv. annorum, dr ætas legitima lege fi. C. de his, qui vet. æta. imp. hodie tñ in regno est correcta ista ætas per const. regni, quæ incipit, minorum iura. in fi. quæ vult, q ętas minor tam in masculo, quam in fœmina dicitur, vsque ad xviij. annos, & infra istud tempus datur restitutio in integrū, tam in iudicijs, quam in contractibus.

81 ADDITIO †Nunqd pcessa restitutione in integrū minori extendatur ad eius fideiussores in ptractibus? vide Ioā Maur. i trac. de rest. in integrū, c. xiiij. vbi concludit beneficiū restitutionis in integrū minoris ad fideiussores non transmicti, vbi non esset cautum creditoribus, aut vbi dolus fideiussoris intercesserit. Petrus Foll. V. I. D.

82 †Secundo daī restitutio maioribus xxv. annis ex clausula gñali, si qua mihi iusta cā esse videbit, de qua hr in l. j. & per totum tit. ff. ex qb. cau. maio. & in l. Pãtonius, ff. de acq. her. & Spec. i tit. de locato. §. vj. ver. xv. & ver. seq.

83 & Alex. in ps. xx. & lxj. in j. vol. †Tertio, daī restitutio læsis, vltra dimidiam iusti precij i ptractu, puta in venditione, & datur ēt maioribus, iuxta l. ij. C. de resc. ven. & c. cum dilecti, & c. cum causa. de empt. & vēd. quo casu, qñ vēditor agit ex deceptione, est in arbitrio emptoris conuenti velle rescindere ptractū, vel iustum pcium supplere vt d. c. cū dilecti, adeo quod si venditor peteret pcise vnum, succūberet, quia tolleret electionem empto-

84 ri vt ibi hr, & in d. l. ij. †Differt aūt ista restitutio ab alijs, quoad tps petendi, quia aliç restitutiones petuntur infra quadriennium cōtinuum à tpe, quo minor effectus est maior l. fi. C. de temp. in integ. restit. Ista vero, quæ datur deceptis vltra dimidiam, competit vsque ad xxx. annos, quia est ciuilis actio, & ppetua, fm Bal. in d. l. ij. col. iij. in princip. & Abb. in d. c. cum causa col. iij. istud aūt quadriennium, est vtile in principio, quia non incipit currere nisi à diæ scientiæ, fm Philippum Decium in cons. lxij. in fine.

ADDITIO Vide hic oīno Boër. dec.

85 cxlij. in j. parte. †Et an excludatur remediū, l. ij. C. de resc. vend. per clausulam, & si plus valet &c. & an talis clausula cum sit notariorum operet? vide Capici. in dec. clix. nu. 39.

86 †Et an renunciatio gñalis extendatur ad remedium pdictum maxime in muliere, & rustico? & dicendum est q non, fm Alex. in ps. j. in vj. vol. & Bal. in d. l. ij. in q. & Ioan. de Imo. in c. pen. in tit. de empt. & vendit. in ij. col. & per Alex. in cons. cliij. in ij. lib. & in ps. xlij. in pri. lib. & in ps. cclxix. in ij. lib. & Deci. in ps. 180 & 181. & Soc. in ps. xlviij. in iiij. lib. vbi an iurm suppleat clausulas speciales: & vide do. Fab. de mon. san. Saui. in tract. de emptio. & vend. in viij. q. in vj. col. vers. iij. quæro, & Soc. in ps. cc. in ij. volum. in penul. col. & Alex. ps. ciiij. in j. lib. & Affl. in decis. ccxx. in principio, & in penul. col. & Bal. in d. l. ij. in v. q. & Alex. in add. ad Bart.

87 †Et an clausula ex certa scientia tollat dictum remedium, & an impediat probari cōtrarium? vide Bald. & Ias. in l. sed & si quis, §. fi. ff. si quis cautio, & tenet Bart. Soc. in ps. clix colum. vj et consil. lxxix. in vj. colum. in iiij. lib. et Soc. in consil. ccxiiij. ij lib. iiij. col. et Dec. in consil. clxx. in vlt. col. versic. v. non obstat, quæ omnia notes, et vsque ad quòd tempus detur remedium l. secundæ vide Ias. in l. qui cum aliter, ff. de verb. oblig. sed aduertendum est ad dicta domini auctoris hic nam æquiuoce loquitur, nam interest valde intentare læsionem per viam restitutionis in integrum, vel per viam remedij, l. j. C. de rescin. vend. primo etenim casu est in potestate venditoris, vel rehabere rem vēditam, vel accipere supplementum precij. in secundo vero casu est in potestate emptoris (vt ipse dicit) et videbatur etiam dicendum quod p læsione non competat nec detur restitutio in integrum, eo quia à lege datur in hoc remedium ordinarium d. l. ij. C. de resc. vend. ergo debet cessare extraordinarium, c. cum causa extra de emp. et ven. sed Alex. in ps. 77. in j. vol. tenet etiam dari restitutionem in integrum, et sequitur D. Ioan. Maur. in tract. de rest. in integ. in c. 289 Pet. Fol. V. I. D.

88 †Quarto datur restitutio ecclesiæ, et maxime qñ fuit læsa p negligentiam pcuratoris vt est tex. in c. cum venissent, et ibi Abb. i vj. nota. et in v. col. in princ. de rest. in integrū. Nam ecclesia restituitur tam in contractibus, quam in iudicijs. Quod restituatur in contractibus, probatur in c. constitutus, et Abb. de restit. in integ. Quod restituatur in

iudic

iudicijs probatur in c.auditis,eod. tit. et ibi per Abb.maxime in viij.nota.vbi tenet,qđ ecclesia restituitur aduersus ꝓbationem ob missam absque ꝓbatione læsionis, et sic licet alias,qñ petitur restitutio,debeat ꝓbari læsio,tñ secus est in isto casu,qñ petitur aduersus obmissam probationem quia eo ipso,quod ꝓbatio non est ꝓducta, ꝓbatur,et apparet læsio.quod nota, qa idem esset dicẽdum in minore,et muliere.Item, ꝓbatur in cap.j.de rest.in integ.lib.vj. vbi ecclesia restituitur aduersus sñiam,&sic in iudicio.Item, restituitur ecclesia ẽt contra aliam ecclesiã: vt dicto c. auditis, & sic priuilegiatus vtitur priuilegio suo contra priuilegiatum : ẽm Abb.in d.c.auditis,col.ij.in fi.Item restituit ecclesia ẽt aduersus præscriptionem xl. annorum : vt hř plenè per Phil.Dec. in ꝯſ.xcij. & Card.in cl.pri.in nona. q.de rest. in integrum vbi plenè attingit, & declarat illud argm̃.s.quod si datur restitutio ecclesiæ contra præscriptionem, sequitur quod lex inducens præscriptionem,esset frustra imposita, & respondet,quod non est frustra, quia finita præscriptione potest ecclesia infra solum quadriẽnium petere restitutionem, quo elapso penitus excluditur,vt ibi per eũ per tex. in c.j. de rest.in int. lib. vj. Item,restituitur ecclesia aduersus oẽm lapsum tp̃is,vt si lapsa sunt tp̃a appellandi,vel probandi, vel alia similia,vt est tex.& ibi Card. in d.cl.j.de rest.
89 in integrum.†Quinto datur restitutio ẽt capitulo alicuius ecclesiæ,qñ ipsi capitulo collegiato emersit aliqua læsio. ita dicit Abb. in c.j.col.v.in fi. de restit.in integ. & Innoc. in c.nisi in fi.de præb. quod tñ intellige,qñ læsio resultat in toto collegio , non aũt in aliquo particulari de cap.ẽm Abb.ibi & idẽ dicimus de ecclesia,vt tunc restituatur,qñ ecclesia patitur læsionem , non qñ eius rector patitur vel eius canonicus ꝙ declara vt per Card.in dicta cl.j.in vj.q.de rest.in integrũ,
90 Abbas in d.c.j. †Sexto datur restitutio omnibus hospitalibus , & pijs locis , & omnibus collegijs, & congregationibus pijs. ita tenet Bal.in ꝯſ.cccclxv. in j.vol. & Ioan. Andr.in c.ij.de restit.in integrum, lib. vj. & Abbas in cap.ij.in ij.notab.de consu.&Lud. Rom. in ꝯſ. ccccvij. Alia aũt collegia non pia non restituuntur,ẽm Abb.in d.c.j.col.v. in fi.de rest. in integ. vbi limitat in collegio scholarium,quod restituitur, secundum eũ, ex eo,quia solent in eo esse quamplures mi
91 nores. †Septimo datur restĩo rustico,q̃ non potuit consulere peritiores ita tenet Alex.in ꝯſ.xiiij.in fi.ij. vol. faciunt no.per Mod.in l. iuris ignor.C.qui admit.& in l. vbi, ff.eden.

ADDITIO Adde hic Castr. in l. ij. ff.ad tertu.& D.Ioan.Maur.in tract. de rest.
92 in integ.c.lxxxiiij. & lxxxv.†Et quid si rusticus fuit secutus consilium indocti doctoris, facitq. aliquid contra ius,an ipse restituatur in integrum, & dicendum est ꝙ sic, ẽm Sal. in l.fi.C.de pen. iud.qui mal.iud.& sequitur Alex.in l.ij.ff.ꝙ quis.iur.& ꝯſil. lxvj.in j.lib.
93 †Et an sit necesse vnum vel duos peritos cõsulere,vnde Deci. in l.iuris ignorantia,ff.de reg.iur.& Bar.in l j.ff.de ventre insp.& Ale. in l.pri.§.fi.ff.de ver.oblig.& cons.clxviij.in ij. lib. vbi volunt ꝙ si vim erat in loco non
94 opus erat plures adire . †Et an rusticus sagax , et astutus ac practicus excusetur ? vide gl. in l.athletas,§.de rusticis,ff. de excu. tut. quæ voluit quòd non,et sequitur Alex.in l. si quis id ꝙ,ff. de iuris. om. iud. et ibi Deci. voluit tñ contrarium Deci. Item, sed vide
95 Castr.in l.ij.C.de in ius voc. †Et an si rusticus peccauit circa ius naturale excusetur ? vide Ias.in l.ij.et ibidem Sal. C.de in ius voc.
96 †Et an rusticus excusetur, seu restituatur si allegat ignorantiam statuti municipalis,vide Anch. in consil. cccxciij. et Alex.ꝯſ.xiiij. in ij.vol.et vide D.Ioan.Maur.in d. tract.de restit.in integ.c.xcj.et xcij.vbi distinguit. an publicatum sic statutum in eo loco vbi est ille rusticus,vel in loco conuicino an non,vt primo casu non restituatur , secundo vero sic. Petrus Foll. V. I. D.
97 †Octauo datur rest.vniuersitati alicuius ciuitatis seu reip.vt habetur plene per Alex.in consil.j.col.iiij.in iiij.vol.Pro hoc est tex.in l.resp.C.ex qui.cau.maio.et l.remp.C.de iure reip. lib. xj. An autem intelligantur ista iura de sola republica, et ciuitate Romana: an vero de omnibus ciuitatibus,glos.in d.l. respub.videtur tenere,ꝙ procedat in sola ciuitate Romana,et non in alijs :quod plene disputat Spec.in tit.de rest in iure,§.ij. vers. idem quoque iuris vbi nihil clare firmat. Tamen quidquid dicat ibi,veritas est,ꝙ quęlibet ciuitas , et resp. restituitur imò etiam omne castrum,et villa,quæ regitur per sindicos,et administratores, restituitur in integ. siue sit magna,siue parua, ẽm Bar. et Bal. et

cõiter

cōiter doct.in d.l.resp.& ista est cōis conclusio,quam tenet Phil.Decius in cōs.xlij. in fi. Aliud seruatur in villa,in qua sunt pauci homines,puta sex vel decē,qui singuli regūtur per se : quia verū est, quod talis villa non restituitur,sm Bart.in d.l.resp.nā cessat ratio , quæ militat in alijs ciuitatibus,&castris,vbi est multitudo hoium.s.quia ibi sunt pupilli, viduæ,& aliæ personæ miserabiles, quarum causa, & cōtemplatione conceditur restitutio vniuersitatibus.Et istud tenet,& firmat p plura Matth.de Affl.in pludijs constit. in v. principali,& Alb.de Rosa. in d.l.resp. vbi ēt refert fuisse iudicatum in consilio,q villa,q̄ erat triginta focularior,fuit in integrum restituta. Idem firmat Paul.de Castr. in ɔs.37. quod icipit:vt bene attingatur, &c.in ij.vol. vbi etiam addit. in fine,quod vna respublica restituitur contra aliam .

ADDITIO Adde Socy.in cons.lxvj. in iiij.vol. vbi voluit q magis cōis opinio voluit q castrū, & villa restituantur ēt si per sindicos nō regantur, & voluit Castren.in l. res publ.C.ex qui.cau.maio. & hoc pbatur arg.tex.in l.j.C.de off.eius qui.vi.Alter.ger. &do.Io.Maur.in eo.tract.de rest.in integ.in
98 c.417. †Et an si vniuersitas habuit sniam cōtra demum reperijt instrm pp q proculdubio retractaretur snia,an restituatur in integrum ad illud instrm præsentandum ? vide Rom.in cons.423.& Ioan.And.in addit. ad Spec.in tit.de rest. in int.in addi.incip. quadriennium vbi voluerunt q restituitur,& id expressus voluit Io.Mauri.de rest.in tract.in int. c.420. Petrus Foller. V. I. D.

99 † Nono,datur restō militib. ex priuilegio militiæ, q tn intellige procedere quandiu sunt occupati in expeditione militiæ : alias aūt si non sunt in expeditione,nō restituuntur,tex.est,&ibi p doct.in l.fi.C.de rest.mil.

ADDITIO Adde, an restō conceda tur militibus dum sunt in castris,vel ēt si nō sint,sed redierint,text.in l.qui mittunt verf. Iulian.ff.ex quib.cau.maio. & l.si cui in prouincia, §.tandiu eo.tit. vide Bart. in l.milit. ff.ex quib.cau.maio. & Cyn.in l.j. C.de iur. & fac.igno. & facit,l.si qua militi, ff.ex qui.
100 cau.maio.& l.si qs titio,ff.eo.tit. †an restō concedatur eadem rōne vxoribus militum si milites sequuntur ? & dicendum est q sic,vt toto tit.C.de vxo.mil.&an famuli necessarij militum restituant in int.vide Castr.in l.j.& ij.C.de vxo.mil.& oīno,vide do.Io.Mau.in tract.de rest.in int.c.338. Pet. Foll. V.I.D.

101 †Decimo,datur hodie in regno restō mulierib.siue maioribus,tā in iudicijs,q̄ in contractibus : vt est const.q̄ incipit,obscuritatē. & ibi And.de Iser.dicit, quod ēt vbi post cōclusum in cā,pōt mulier petere restōnem in iudicijs,p ea,quę hnr in l.si iudex,ff.de min. qa eo ipso q cōcluditur,læditur p renunciationem. Et datur dicta restit.ēt si mulier veniat,vt authrix laudata: vt est dec.xv.ɔs.Neapol. & non datur in vna cā,nisi bis.& prima restō appellatur primū beneficium,secunda
102 vero,dr secundum beneficiū. † Et si fuerit cōcessa in cā principali , non dat in accessorijs,ita de his oībus hr in decis.35.&114.ɔs. Neap.p And.de Iser.in const.licentiam , in fi. in c.imperialem,§.præterea,si qs,de phi.
103 feu.alie.p Fed. †Quid aūt,si cōtrahat cum iuro is, qui poterat petere restōnem in integrum, an possit eam petere stante iuro ? dic q in minore est expeditum , q non vt not. Bart.& doct.in authen.sacra.C.si aduer.vēd. nam iurm repræsentat eum maiorem. vnde non pōt in integrum restit. ita plenè declarat Alex.in cons.xxvij.& 42.in j.vol.& Phil. Decius in cons.xxxj.vol.ij.versic. sed his vbi plus dicit, quod minime pōt petere absolu-
104 tionem à iuro . †Et ex hoc infert. Bart.in l.minor xxv.annis obmissam,ff.de minor.q si minor litigauit in iudicio per procuratorem cum iuro constitutum , non pōt petere restitui in integrum,si lædatur per procuratorem , ex quo promisit cum iuro habetur ratum id quod gestum erit per procuratorē.

ADDITIO Adde, hic decis.Cappe. tolo.45.& oīno do.Io.Maur.in tract. de restit.in inte.cap.cxij.& an minor debeat certificari de viribus iuri ? vide eundem do. Io. Maur.cap.cxiij.& ad id quod dicit do. Auctor,qn minor litigat per procuratorem cōstitutum cum iuramento. habes plenè declaratum in dictis locis . Petr. Foll. V. I. D.

105 †Per hoc ēt infert. notabiliter Bal.in l.generaliter,col.ij.versf.pone enim,&c. C.de rebus cred. quod si ciuitas constituit vnū pcuratorē, seu sindicum ad contrahendum cum iuro, & ille sindicus contrahit nomine vniuersitatis,& iurat,tale iurm non operat vt si cōtraueniatur,vniuersitas sit periura, qa vniuersitas non hēt aīam,vnde non pōt icidere in periuriū,sed bene operat,vt aduersus talē contra

contractum non possit vniuersitas petere restitutionem pp iurm, quod dictum teneas menti quia est notabile, & quotidianum.

106 †Quid aut in muliere litigante per procuratorem cum iuro constitutum, an possit restitutionē petere? hoc non inuenio ab alijs decisum, tn̄ dictum est quotidianum, nā semper mulieres constituunt procuratores in iudicijs, quia ipse propter verecūdiam sextus, non pn̄t personaliter interesse, & in omni procuratione quam faciunt notarij cōiter, apponunt iurm. vnde si idem diceremus in muliere quod in minore, raro aut nunq̄ mulier restitueretur in iudicijs & sic illa constit. obscuritatem. seruiret nobis de vento. vnde volens hunc casum decidere puto qd' mulier restituatur, non obstante quod procuratorem cum iuro constituerit, & sic diuersum sit in muliere, & in minore, & moueor ista

107 consideratione. †Is qui petit in integrum restitutionem, dr̄ ratum hr̄e gestum per procuratorem, & non dr̄ contrauenire, tex. est & ibi gl. in ver. supplicationem, in l. cum min. ff. rem ratā hr̄i. vbi non cōmittitur stipulatio rem ratam hr̄i ex eo, quia promittens petit restitutionem in integrum, ergo in ꝓposito, licet mulier fecerit procuratorem, & ꝓmiserit hr̄e rata gesta per eum, & iurauerit, non dr̄ contrauenire, si petit restitui in integrum, ergo non dr̄ periura, & ꝯñr potest illā petere, non obstante iuro in mandato apposito, quia iurm semper regulatur, ẜm naturā dispositionis, super qua apponitur, ẜm Abb. in cap. quemadmodum, col. ij. vers. ij. nota in vers. non obstante, &c. de iureiur. sed tu posses dicere, ergo idem esset dicendum in minore, quia si non dr̄ contrauenire, deberet posse petere restitutionem contra id, ꝙ dicit Bart. in d. l. minor 25. annis. Ad hoc rn̄deo, quod in minore potest considerari alia ratio. s. quia iurm repræsentat eum maiorem, vt probatur in d. authen. sacramenta, & ibi ꝑ doctor. & nota gl. in l. ij. C. de rescin. ven. Vnde sicut maior non restituitur, ita & minor, qui iurauerit: quod non est in muliere, quę siue sit maior, siue minor, restituitur in iudicijs, per constit. obscuritatem. puto tn̄, quod si mulier constituisset procuratorem ad contrahendum, & iurandum, & ille procurator contraheret, & iuraret, non posset tunc mulier petere restitutionem, sicut dicimus in vniuersitate, per illud dictum Bald. in d. l. generaliter. Et ita cum accidisset in facto, rn̄debam cuidam obiectioni mihi factę per quēdam peritum doct. Bartolinum: qui erat doctor antiquus, & magnus practicus, & volebat extendere illud dictum Bar. in d. l. minor 25. annis obmissam. vt procederet ēt in muliere litigante per procuratorem cum iuro constitutum. ego sustentaui contrarium per rōnes prædictas: & illi meo consilio quamplures doct. Neapolitani, & prouinciales se subscripserunt, & ita postea fuit iudicatum.

ADDITIO. Ego puto quod etiam in minore non procedas hodie dictum Bar. nam videmus quotidie minoribus concedi primum, & secundum beneficium, & si per procuratorem litigent, & eum cōstituissent cum iuramento. Petrus Foll. V. I. D.

108 †An aut restō in integrum impediat executionem ita vt ea pendente nihil innouari possit sicut pendēte appellatione? dic quod sic, tex. est in l. vnica, C. in integ. restit. postula. &c. & ibi Bal. & hr̄ plenè in decis. 366. cōs. Neap. & Bal. in l. fi. col. ij. vers. itē quęro, &c. C. si ex fal. instr. & Bald. in authen. quæ supplicatio. in ij. not. C. de pręc. imp. offe. & Bal. in l. si causa, in iij. not. C. de transac. & per Alexan. in l. iiij. §. condemnatum, ff. de re iud.

109 †Quod tn̄ limita non procedere: qn̄ peteretur restitutio aduersus sn̄iam principis: qa tunc non impedit executionem, p̄stita tn̄ satisdatione ꝑ alteram partem de restituendo in casu retractationis, ꝓut dixi supra de supplicatione, casus est in cap. suscitata, & ibi Abb. de in integrum rest. & hr̄ in d. dec. 356. Qūo aut procedit, quod possit peti restitutio aduersus sn̄iam principis: vide Abb. in c. tum ex literis, col. vj. de restitut. in integ.

ADDITIO. Adde hic dec. Cappe. Tholos. liiij. & vide Io. Maur. in tract. de restit. in integ. c. xxx. Petrus Foll. V. I. D.

110 †Secundo limita, qn̄ apparet ꝙ malitiosę peteretur restō: vt quia esset præsumptio cōtra petentem, est tex. in d. cap. suscitata, & ibi per Abb. in pen. col. Tunc. n. non impeditur executio vt ibi. hanc tn̄ limitationem, & p̄cedētem limita, & declarat, nisi executio contineret p̄iudicium irretractabile: vt qa tractaretur de carcerando, vel affligendo aliquē in corpus. tūc. n. indistinctę impeditur executio per restōnem in integrum. ita dicit Abb. in d. c. suscitata, col. pen. & Bald. in d. l. vnica, C. in integ. rest. postul. &c. & hr̄ in d. decis. 356.

consil.

111 consil.Neap.in fin. † Tertio limita, non procedere, qñ peteretur restitutio aduersus decretum affirmatiuum: quia non suspenditur executio, sicut minime impeditur per appellationem per ritum magnę curiæ vicarię ita habetur in d.decis.ccclvj.consil.Neapol.

112 † Quid aũt, si sñia sit bis confirmata per remedium appellationis, adeo ꝙ non põt tertio prouocari: an possit saltem peti restõ in integ.vide Abb.in d.c.cum ex literis, in vij. not.de restitut. in integ. vbi sentit quòd sic.

ADDITIO. Adde hic decis.Cappe. Thol.liiij.& do.Io.Maur.in tract. de restit. in integ. c.cclxviij. Petrus Foll. V. I. D.

113 † Vltimo, posset hic dubitari, corã quo iudice põt peti restõ.& pone exemplum, Clericus contraxit cum laico, fuit deceptus: vult petere restõnem: an debet adire iudicem suũ ecclesiasticum, vel iudicem secularem aduersarij? dic quod regula est, quod petens restõnem, debet adire iudicẽ rei non aũt iudicem ꝓprium, tex.est in l.ij.C.vbi, & apud quẽ. & ibi Bar.fallit hoc in clerico, & ecclesia: q̃a ecclesia hẽt hoc priuilegium, vt qñ petit restõnẽ, possit adire iudicem ecclesiasticũ, & sic iudicem ꝓprium, & idẽ in clerico, & sic in istis casib.actor non seq̃tur foꝝ rei, tex.est, & ibi Abb.in j.not.in c.ꝯstitutus, de rest.in integ.

QVERELA, est octauus actus suspẽ

114 siuus, super quo dicas, † quod querela põt accipi largo modo, & stricte, & proprie. Qñ accipitur largo modo, ponitur pro omni remedio, per quod quis recurrit ad superiorẽ per viam grauaminis, & tunc includit appellationem, & restitutionem, tex.est, & ibi gl. in vers.querelã, in l.ab eo, C.quo.& qñ iud. & ita illam gl.declarat Abb.in cap.querelã, col.ij.in gl.j.de proc. & Fel.in c.querelam, col.pen.de iureiur. idem ẽt tenet gl. in vers. querela, in l.si ab arbitro. & ibi Bar.Alex. & doct.ff.qui sat.cog. & Soc. in cons.xcvj.col. iij. in fin.in j.vol. secundo modo accipitur stricte, & tunc differt ab appellatione, ẽm gl. & Abb.in d.c.querelam, de procur.& Fel.in d.c.querelam, col.pen.de iureiur. Nam ille dr̃ adire iudicem per querelam, qui non põt appellare ꝑp aliquod impedimentum iuris, & sic tunc dr̃ proprie querela, qñ circa remedium appellationis iudex aditur, vt hr̃ in locis præallegatis. Et enim querela, qñ oppressus reclamat, vt sibi per viam iuris succurratur. ita dicit Phil.Dec. in cons.cxxv.col.fin. in j.vol. & habet locum querela vt plurimũ qñ quis grauatur in actibus extraiudicialib' vel per aliquam interlocutoriam sine causæ cognitione prolatam, in quibus casibus si aliquis appellauit, & appellationẽ deseruit potest recurrere ad querelam, & sic desertio appellationis non præcludit viam querelæ ita pulchre declarat Card. Alexandrinus, in c.cũ sit Romana, col.j.in fi.& ij.de appell. vbi ẽt allegat dños de Rota in suis decisionibus, nam fatalia, quę currunt in appellatione, nõ hñt locum in querela, ẽm Alex.in lege, si ab arbitro, in fin.verbis, ff.qui satis cog. ꝓ hoc, est tex.in c.concertatio.& ibi ꝑ doct.de App. lib.vj.Idem tenet Matth.de Affl.in const.appellationum tp̃a, col.xj. Est.n.ista querela quoddam, implorare offiñ iudicis sine appellatione pro grauamine, ẽm Alex.in d.l.si ab

115 arbitro in fin. † Nota tñ inter alios vnum vsum, in quo est necessaria ista querela, nam in omnibus casibus, in quibus sñia lata, nunquam transit in rem iudicatam, prout est, qñ fertur in causa matrimonij vt not. Abb. & doct.in cap. consanguinei, de re iud.& in c. sicut, de test. Item qñ fertur ex consilio doctoris, vt not.Abb.in cap.ꝓposuisti, de ꝓb. & Alex. in l.si ab hostib.col.iij.ff.sol. matr. & Phil.in cap.intimasti, in fi.de appe.& Lud. Rom.in cons.ccxxviij.& idem in sñia lata ex iudicio expertoꝝ: vt hr̃ in decis.xxxiij.cons. Neap. & in quam pluribus alijs casibus, de quibus plenè dixi supra in vers. sñia in iij.q. principali. Si contingat in dictis casibus aliquem prætendere grauamen de tali sententia, si vult per appellationem contradicere, debet appellare infra decem dies, & tunc deuoluet causam ad superiorem: alias elapsis decem diebus, non põt vlterius appellare.debet.n.contradicere per viam querelæ, si vult se grauare post decem dies, gl.est singularis in cap.ad reprimendam, vers.suspendatur, de off.ordin. quam valde exclamat ibi Abb. in d.cap.consanguinei, col.pen.in fin.de re iud. & Phil.in cap. directe, col.pen. de appellat.

116 & Fel.in cap.lator, col.iiij.de re iud. † Verum tunc non potest adiri superior, sed debet querela proponi coram eodem iudice. ita dicit Abb.in d.cap. ad reprimendam, & in d.cap.consanguinei, & in hoc videtur differre querela ab appellatione, prout hoc plenè declarat Paul.de Castr.in l.fin.C.de edic. diui Adr.Tol.& ibi etiam Alexan.in xj.col.

circa fin.& seq.Ias. etiam ibi colum. penult.
117 †Similiter circa reuocationem attentatorum,quando aliquid est attentatum appellatione pendente in tali causa, in qua non poterat appellari : quo casu non ligantur manus iudicis ante inhibitionem, cap.non solum,de appellat.lib.vj.nam isto casu attentata tenent, & ex quo lege permittente fiunt : vnde non reuocantur ex priuilegio attentatorum,sed possunt reuocari per viam querelę,&tunc fit reuocatio per superiorem,ita dicit Abb. in cap.pastoralis , col.iiij.vers. tertius effectus,& in vers.in iij.q.&c.& ibi etiã
118 Phil.in iij.col.de appell. † Plus etiam dicit Abb.in d.cap.pastoralis , in d.vers.in iij. quæst.&c. quod etiam in casibus , in quibus prohibita est appellatio,si aliquis appellat , operatur hæc appellatio quo ad iudicem ad quem : vt si videt grauamen,possit illud emẽdare,& corrigere: licet non operetur aliquẽ effectum suspẽsiuum respectu iudicis à quo . & ad hoc ponderat gl.sing.in clem.j.in gl.in
119 vers.oneramus de iure patron. † Competit etiam ista querela,vbicunque iudex tardaret circa expeditionem causæ, nam tunc ab ista tardatione non potest appellari, sed potest exponi querela superiori,ita tenet Bald. in l.fi.§.illud,per illũ tex.C.de temp.appell.
120 †Plures alias significationes habet iste terminus,quia querela, quãdoque ponitur pro querela criminali,vt not.gl.in cap.Maximianus,lxxxj.dist.&est tex.in l.querela,C.de falsis,& not.gl.in l.si quis se iniuriam,C.de accus.& de hoc dixi supra in quarta parte,in j. dist.vers.ex prædictis infero,&c. Item,quandoque ponitur pro querela inofficiosi testamenti,vel inofficiosę donationis,& hoc nõ est materia nostra,ideo remitto ad suos titu-
121 los . † Quæ autem sit differentia inter lamentationem, querelam, querimoniam, & quæstionem ? Dic quod lamentatio, est extraiudicialis,querela vero iudicialis,text.est in constit. regni, quæ incipit, pessimam . & ibi Mart.in j.notab. Querimonia vero, est ante litem contestatam,quęstio,dicitur post litem contestatam,secundùm Fel.in cap.j.in fin.de appell.& declarat Abb.in cap.quia indicante,col.pen.de præscrip.
122 REDVCTIO. † est nonus actus suspensiuus,quę dicitur esse species appellationis,licet non sit vera appellatio,l.non distinguemus,§.cum quidam,& ibi not.ff.de arb. hinc dicit Spec.in tit.de arb.§.j.vers.quid si à tempore , quod reductio ad arbitrium boni viri,non dicitur proprie appellatio , sed potius quædam attestatio . habet tamen quandam similitudinem cum appellatione, quia sicut appellatio impedit executionem : ita etiam reductio , secundùm Bald. in cap.fin. col.j.vers.quòd nota,quod tria sunt,&c.lata sententia super reductione, secundùm Ang. in consil.clxij.in fin.vbi etiam sentit Angel. quod non obstante reductione potest fieri executio,pręstita cautione per petentem sicut dicimus in restitutione in integrũ,de qua materias dixi supra in vers.restit.circa fin.& per Bart.in l.defendente,in fin.ff.de auct.tut. sed Bald.in l.tale pactum,§.qui prouocauit, col.fin.in pen.q.ff.de pact.tenet indistinctè , quod impedit executionem laudi,adeo ꝙ ea pendente nullo modo potest fieri executio. Sicut dicimus in appellatione. idem tenet Abb.in cap.quintauallis,col.xxiij.versic. sed hic annecto dubium,&c.de iureiu.vbi etiam dicit,quod ista reductio, est quædã querela . Verum Sal.in l.j.C.qñ prouo.non est neces. tenet.quod non impedit executionem,& sic videtur varietas opin.inter doct.sed in tanta varietate puto veriorem esse opin. Bald. & Abb. & sequacium.s.quod impediat executionem,sicut appellatio. & hoc probatur ex tex.in d.l.nõ distinguemus,§.cum quidam . rectè ponderando illum tex.hanc etiã opin. in effectu tenet Soc.in cons.ccxxvij.col.pen. in iiij.vol.vbi dicit æquiparari ista duo.s.esse factum compromissum,& esse petitam reductionem . vnde sicut non potest fieri executio pendente compromisso , ita nec pendente reductione,& cum hac opin. pertran-
123 seo,quæ videtur tutior . † Super hac tamẽ materia reductionis,quę quotidiana est,breuiter attingam tres quæstio. de reliquis autem ad materiam facientibus remitto me ad ea quæ plenè ponit Abb.in d.cap.quintauallis,& Bart.in l.si societatem,§.arbitrorum, ff.pro socio. & Lud.Rom. in rubr. de arbit. & Lanfran. in tract. de arbit. quorum dicta esset superuacunm reepilogare. Solum attingam istas tres quæstiones,quæ videntur hr̃e opin.doct.hincinde,ad hoc vt ponam veram & cõem decisionem. Et prima quæst.erit,vsque ad quod tẽpus potest peti ista reductio . Secunda,coram quo iudice peti põt.Tertia, quid si per pactum est renunciatum huic re-

ductioni,& iuratum,an possit peti, non obstante iuramento absque alia absolutione?
124 †Primo igitur quero,vsque ad quod tempus peti pōt reductio? dic quod cōis conclusio est vera, q̄ potest peti vsq; ad 30.annos: quidquid dicant alij doct. hanc opin. tenet Bart.in d.§.arbitroℝ, & Soc.in consil.ccxx. col.iiij.in ij.vol.& est decisum in decis.132. cons.Neap.idem tenet Ang.in cons.314.in princ.vbi dicit,quod est ius personale,& ideo non præscribitur nisi spatio 30. annoℝ. idem tenet Bald.in l.fin.vers. quæro vsq; ad quantum tempus,&c. C.de contrahen. emptio.& Alex.in cons.xciij.col.fin.in ij.vol.& Phil.Dec.in consil.xxxix.col.pen. in fin. vbi plures allegat, & dicit hanc esse cōem opin.
125 †Nec obstat l.cum antea,C.de arb.vbi dr̄, quod taciturnitate decem dierum emologatur sententia arbitri, si non fuerit contradictum: quia illa l.loquitur in arbitro,qui hr̄ instar iudicis nos aūt loquimur in reductione ad arbitrium boni viri,quæ fit contra sententiam arbitratoris, qui est velut amicabilis compositor: & procedit de facto potius quam de iure. ista.n.sententia non emologatur,nisi spatio 30. annorum, ita declarat Abb.in d.cap.quintauallis, col.vj.vers.octa-
126 ua dr̄ia. † Secundo quæro,quis erit iudex adeundus in ista reductione? super hoc reperio varietatem opin. nam Bart.in d.§.arbitroℝ,col.iiij.vers.quero,quis erit iudex,&c. ff.pro socio.tenet qđ debet adiri iudex rei: & sic ille,qui esset futurus iudex,si actor voluisset in iudicio litigare. idem vr̄ tenere Alex.in cōs.xiij.in princ.in ij.vol.vbi dicit, quod iudex ordinarius litigātium,est iudex in causa reductionis: non aūt iudex appellationis.Idem tenet Soc.in cons.xviij.col.xiij. in j.vol.& Paul.de Castr.in l.cum hi,§.trāsactione,ff.de transact.& Abb.in d.c.quintauallis,col.xxj.in fin.vers. sed dubitabatur q̄s iudex,&c.de iureiur. Cōtrarium tenet Lud. Rom.in cons.cclxv. vbi dicit,quod debet peti reductio coram illo iudice, qui est iudex arbitratoris ad instar appellationis. & hanc partem tenet Matth.de Affl.doct.Neap.in x. lib.consil.Neap. verum dicit,quod non fuit hoc decisum per sacrum consilium.Breuiter ego teneo primam partem.s.quod petatur coram iudice ordinario,qui esse futurus iudex causæ,per decisiones prædictas,quæ vn̄r facere opin.magis cōem. Quod potest corroborari,quia arbitramentum, est quædam transactio,& sicut ille,qui vult,agere contra transactionem, debet adire iudicem rei,ita etiam, & veniens contra arbitramentum, quod tn̄ declara,& limita, nisi ex forma alicuius statuti hr̄ent lauda executionē,& actionem, quia tunc ad iudicem arbitratoris est recurrendum per ea quę dicit Bart.in l.ij.C.
127 vbi,& apud quem,&c. † Tertio quæro,an contra laudum iuratum,qn̄ est renunciatum reductioni possit peti reductio, & an saltem sit necessaria absolutio à iur̄o? Breuiter vera,& cōis conclusio est,quod si lęsio est modica,& supportabilis,non pōt peti reductio, & tunc illa renunciatio cum iur̄o,operatur, vt non reducatur ad arbitrium boni viri. ita tenet Paul.de Castr.in cōs.cc.col.ij.in j.vol. Si aūt læsio est magna, & enormis,vel enormissima, tunc potest peti reductio non obstante renūciatione,& iur̄o,quia dato,quod ampla verba ponantur in compromisso, nō tn̄ potest fieri quin reductio habet locum, stante enormissima lęsione,& semper iur̄m intelligitur, si quæ arbitratus fuerit arbitrator, & enormissima læsio non præsumitur cogitata, & iur̄m non extenditur ad in cogitata,ita tenet Alex.in cons.cxxxj.col.pen.in ij.vol.& Soc. in cons.ccxx.col.v.in ij.vol. & in cons.ciiij.col.iiij.in fin.in iiij.vol.& Phil. Dec. in consil.xj.col.vj.vers.iiij. principaliter,&c.& cons.lx.col.ij.vbi dicit, q̄ non pōt dari clausula, per quam ad arbitrium boni viri à laudo non possit peti reductio. Sequitur ergo,quod vbi est enormis læsio, non requiritur absolutio à iur̄o,sed potest indistinctæ peti reductio: quia non detegitur periurium, vbi iur̄m se non extendit ad illud. Idem tenet Ang.in consil.clxxij. consilium tn̄ theologorum est quod petatur absolutio ad cautelam,à tali iur̄o,quam de facili concedet eps, licet hoc non fit de præcepto. ita tenet Bald.in l.fin.C.de non num.pec.Reliqua de mā reductionis, dic vt hr̄ in d.c.quintauallis,& in d.§.arbitrorum,& ibi per doct. & dicam infra in hoc tract. de appellatione in iiij.q.principali,vers.octauo limita,&c.
128 DILATIO, † est decimus,& vltimus actus suspensiuus, nam impedit processum ad vlteriora: quia dilatione pendente officium iudicis conquiescit, l.siue pars. C. de dilat. c.significante,de appell. Et quia hanc materiam dilationis plenè tractaui supra in secunda

secunda artem iudicij, in tractatu de dilatione: ideo ad ibi dicta me remitto. Et per hæc sit expedita prima q. principalis.

SECVNDO, principaliter sequēdo ordinem propositum, qro qualiter fiat appel
129 latio. †Dic qđ fit à iudice inferiore, à quo lata est snia ad iudicem superiorem: nam ad inferiorē vel parem appellari non pōt, l.j.§. si quis in appellatione, ff.de app. in tm, quod non valeret cōsuetudo permittēs appellare de maiori ad minorem, vel equalē, ſm Abb.
130 & Fel. in rubr. extra de appell. col.j. †Item, debet appellatio continere nomen appellātis & appellati, & continentiā sniæ, à qua appellat, vt est tex. & ibi Bar. & doct. in l.j.§.fi.
131 de app. †Item, debēt in ipsa appellatione peti Apostoli, alias nō valet appellatio sine petitione Apostoloꝝ, ſm Inno. ī c.j. de app. pro hoc est tex. in l. eos, §. apostolos, & ibi Bar. & doc. & l. qm la j. C. de app. & debent Apostoli peti instātius, & instātissime, ac sæpius, & sufficit q vni coactu sæpius petantur in vno, & eodē libello vt est tex. in cl. quis, de app. & hr in c. ab eo & c. vt super ad app.
132 lib. vj. †An aūt valeat appellatio simpliciter facta, & gñaliter, non expresso pprio nomine iudicis, ad quē appellatur vt si aliquis dicā simpliciter, appello: vel si dicit, appello ad iudicem competentem? Dic q sic, & ita cōiter tenet per l.ij.ff. de appel. ita tenet Bar. in l.j.§. si quis, vers. qro, quid si aliquis, &c. ff. de appel. & Bald. in l. apertissimi, C. de iud. in j. col. & Abb. in c. inter cetera. de app. vbi limitat hoc pcedere de iure ciuili, secus de iure canonico, ſm eum, & è Phil. in c. dile-
133 cti, el. iij. in xvj. q. de app. †Debet aūt appellatio psentari per appellantem coram iudicem à quo vt no. Phil. in c. si iustus, col. iiij. de app. & infra decem dies à die latæ sniæ, vt, C. de app. authen. hodie, & postea psecutio fit corā iudice ad quem psentando corā eo supplicationē, & narrādo materiā causę, & sniæ contra se latæ, & instando pro lrīs inhibitorialibus. Veꝝ, si non potest hri copia iudicis à quo vt qa absens, vel per metū non potest corā eo appellari, tunc potest appellari corā honestis psonis, vel potest adire iudicē ad quem, & coram eo porrigere supplicationem appellatoriā, absq; eo, quod aliter appellatū fuerit corā iudice à quo. ita dicit Bal. in d.l. aptissimi col.j. C. de iud. & in l.ij. C. de his, q p metum iud. non app. & de hoc est gl. expressa in vers. maiori in cl.j. de app. & declarat plenè Soc. ī ɔs. lv. in j. col. in j. vol. Erit ergo practica in casu isto qñ quis non pōt appellare corā iudice à quo, vel pp absentiam, vel pp metū, vt adhibeat secū iudicē, notariū, & testes, & corā illis declaret ac ptestet, quod intentio sua erat appellandū iudicio à tali grauamine p talē iudicē sibi illato. Verum quia pp eius absentiam, vel pp iustum metū non potuit iudicialiter appellare, nunc appellat extraiudicialiter coram honestis psonis, & de dicta appellatione faciat scribi actum publicum. Ad quod facit, quod hr in c. si iustus metus, & ibi p doct. de app. & no. Bar. in l.j.§. dies, ff. qñ app. sit. Et nota, q vltra iudicem, notariū, & testes, debēt adesse aliæ honestæ psonæ, corā qbus appelletur, & hoc qñ ista appellatio esse probanda per instrm, quia tūc iudex, notarius, & testes oēs simul iūcti, faciunt fidem de illo actu: & non pñt representare duas vices .s. testium, & psonaꝝ, coram quibus appellatur, ita declarat Petr. Phil. Corn. in ɔsil. ccxcij. col. ij. vers. ij. in iij. vol. & Abb. in d.c. si iustus col.j. vbi plus dicit, qđ sufficit, q sit vnus pbus vir
134 coram quo appelletur. †An aūt sit necesse psentare appellationem iudici sedenti p tribunali? Dic quod non, sed potest vbique psentari: imò potest psentari solum actorum magistro seu notario absquæ iudice, & valet, ſm Bal. in auth. quæ supplicatio in prin. C. de pre. imp. offe. & sequitur Alex. in l.j.§. libelli. in addi. ad Bar. q incipit cui detur, &c. ff. de app. & idē Alex. in l.j.§. dies, ff. qñ app. sit. Et q in omni loco possit psentari quo ad effectum, vt sententia non transeat in rē iudicatam, tenet Card. in cle. ij. §. similiter in ij. q. in fi. de appel. cum possit etiam die feriata appellari, cum non sit actus iudicialis, appellatio, ſm Card. ibi. & no. Bar. in d.l.j.§.
135 dies. †Fit etiam appellatio per hæc verba, submitto me protectioni, & tuitioni talis iudicis. nam ista verba important vim appellationis, ſm Bal. in l.j. in fi. C. si quacunque præd. pote. & est tex. in c. ad audientiam, &
136 ibi Card. Ale. ad app. †Vtrū sit necesse, qđ semper appellatio fiat in scriptis: an vero sufficiat, q viua voce appelletur? Cōis conclusio est, vt distinguatur inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria. Nā à diffinitiua, si quidem appellatur incontinenti .s. eodem instanti post latam sniam pōt appel

lari viua voce: & sufficit quod aggrauatus dicat, appello, & faciat hoc scribi in actis ꝑ notarium. Si vero appellet ex interuallo post latā sniam tūc debet appellari in scriptis: alias nō valet appellatio. de hoc est tex. in l. j. in fi. cū l. seq. de ap. & in l. litigatoribus & ibi gl. Bar. & Bal. C. de ap. & no. Spec. in ti. de ap. §. qualiter, in prin. & Pet. Phil. Cor. in cons.
137 xcv. col. j. in fi. & seq. in iiij. vol. † Sed qn dicatur appellari incontinēti, & quando ex interuallo? Dic ꝙ cōis conclusio est, ꝙ incontinēte dr̄ dum iudex sedeat pro tribunali in illo sero, & non diuertit ad extraneos actus. Secus est, si iudex iret ad prādium, vel ad aliū actū extraneū à iudicio & postea reuerteret ad tribunali: quia ꝑ actum extraneum intermedium nō diceret vlterius incontinenti fieri. & idē, si appellās diuerteret ad extraneos actus. postea appellaret ita dicit Spec. in ti. de ap. §. qualiter in princ. & ibi Io. and. in add. sup verbo, diuerterit. sed Bal. in d. l. litig. tenet ꝙ iudice sedēte ꝓ tribunali, dicit incōtinenti, non distinguēdo vtrū diuertit ad extraneos actus, vel nō imò Bart. expsse tenet i d. l. litigator. ꝙ ēt si diuerterit ad extraneos. actus dr̄ fieri incontinenti, dūmodo eadem die fiat, & iudice sedente ꝓ tribunali l. diuus, ff. de in inte. rest. idē tenet Bar. in l. eos, §. fin aūt, C. de ap. & gl. magis expressa, in l. ij. ff. de app. & Bar. in l. j. §. libelli, col. j. eo. tit. & hoc vr̄ esse de mente Bal. in d. l. diuus, in ij. lect. in fi. vbi ꝓprie loquit de iudice surgente, & statim reuertente, idem vr̄ sentire Phil. in c. si iustus versic. vj. quæritur, in fi. de app. In hac varietate, quæ vr̄ esse inter Speculatorem, & Ioan. And. ex vna parte, & gl. Bar. & Bald. ex alia parte, ego ita concordarem opin. vt distinguamus. Aut iudex processit ad actus extraneos. s. ab illa causa, quam sniāuit, vt quia post expeditam illam cām incepit expedire alias in eodem tribunali & tūc ꝓcedat opi. Bar. & sequacium: quia si tota illa die sederet ꝓ tribunali, posset appellari viua voce: quia ista actus. non vnr omnino extranei, ex quo sunt de iudicio, & pertinētes ad illud tribunal, licet videantur extranei ab illa causa decisa. & ita pōdero verba Bar. in d. §. libelli vbi sup isto puncto refert tres opi. quas ēt refert Bal. in d. l. litigatorib. Prima est gnalis. s. quod tota illa die sit ꝑmissum, ꝑ d. l. ij. ff. de app. vbi fit mentio de die. Secunda opin. est strictissimas. s. vt intelligatur incontinenti. s. ante, quam iudex procedat ad alia facienda: quod intelligo. s. ad alias causas expediēdas: non aūt ad actus penitus extraneos, qui fiunt extra tribunal, & hoc est de mente glo. in d. l. litigatoribus, in vers. illico, quæ relata prius ista stricta opin. refert postea vltimam opinio. Hug. quæ cōiter approbatur ꝑ Bart. & Bal. ibi. s. quod dicitur illico, dum iudex sedet pro tribunali. vñ innuit subtiliter intuēti, ꝙ illa faciēda, ad q̄ diuertat, erāt negocia, quæ expediebant in tribunali, & hoc ēt est de mēte Bal. in d. l. diuus, in j. lect. in j. not. ff. de in integ. rest. vbi dr̄ incōtinenti cōparere ille, q. venit iudice pro tribunali sedēte, licet ad alia iam diuerterit. Et dr̄ diuertisse ad alia quando habuit sniam pro lata & absoluta. vnde illa verba respiciunt alia negocia eiusdem tribunalis. & ita intelligo Bar. in d. l. litigatorib. q. fundat se ꝑ d. l. diuus & de ista diuersione non curamus. Tertia opi. relata ꝑ Bar. in d. §. libelli est mediocris, q̄ eligit mediā viā. s. ꝙ dr̄ incōtinenti donec iudex sedet pro tribunali, & ista cōiter approbatur. quā tenet Lanf. in c. qm̄ contra in vers. interlocutiones, & appellationes, col. xvj. ver. sequitur aliqua videre, &c. de ꝓba. & Phil. in d. c. si iustus, ver. vj. quærit, in fi. Aut iudex ꝓcessit ad actus penitus extraneos, surgēdo a tribunali cā faciendi aliud negociū extraneū, & tūc aut surrexit cū aīo statim reuertendi, non relinquendo totaliter tribunal ꝓ illo sero, qa dimisit ibi actoꝝ magrm̄ negociātē in actis interim, & tūc si statim reuertit, hr̄ ac si non recessisset, & pōt ad hoc appellare viua voce ꝑ ea, q̄ dicit Bal. in d. l. diuus, in ij. lect. in fi. Ad quod facit tex. in l. iij. ff. de diu. & in l. plerique; ff. de ritu nupt. & per ea quæ hñr per Alex. & doct. in l. cū antiqtas, C. de test. aut surrexit iudex à bācho cū tota eius curia cā eundi ad prandiū vel ad deambulandū, ita, ꝙ nō apparebat de aīo reuertēdi ꝓ illo sero. & tūc dato ꝙ postea reuerteret, nō dicitur fieri incōtinēti quia illa vr̄ alia rectio curiæ ꝑ illam interrumptionem. vnde tūc esset appellandum in scriptis, & ita puto ꝓcedere opi. Spec. in d. §. qualiter, in prin. quā ad hoc sequit Phil. in d. c. vt debitus, col. viij. vers. vij. quæritur, &c. de app. & Gem. in c. cordi. col. iiij. in prin. de
138 app. lib. vj. † Et pdicta procedunt, quādo appellatur à diffinitiua. si vero appellat ab interlocutoria, & tūc siue statim, siue ex interuallo, semꝑ dēt appellari in scriptis alias nō valet

valet appellatio. Tex.est,in c.cordi nobis,de app.lib.vj.& not.Spec.in ti. de ap.§.qualiter post prin.& Bar.in l.eius,ff.de app.rec.& Ph. in c.vt debitus, col.vij.ver.ij.quæritur etc.de app.vbi dicit illud cõiter seruari tam de iure ciu.quam can.& Paul.de Cast.in consi.270. in princ.in ij.vol.& Bal.& Ang.in l.pris & fi lij,ff.de vulg.& pupp.& Lud.Ro.in cons.xlj.

139 † Qñ dicatur fieri appellatio in scriptis, & an sufficiat cõparere in iudicio, & dicere notario, scribe qualiter ego appello à tali snia tali cã,&c.Dic ꝙ non sed tunc dicitur in scriptis, quãdo porrigitur libellus script⁹ appellatorius,alias si viua voce dictaret appellans, & notarius redigeret in scriptis.nõ diceretur appellatio in scriptis,& elapsis x.diebus snia transiret in rem iudicatã,non obstãte tali appellat.inualida. ita in terminis tenet Phil.in d.c.vt debitus, in vij.col.versic.iiij.quæritur, etc.de ap.& plenè hoc tangit Pet.Phil.Cor. in cõsi.xcv.col.j.in fi.& seq.in iiij.vol. ꝓ hoc est gl.& ibi Bart.in l.in sacris,C.de prox.sac. scr.lib.xij.& Ias.in l.j.col.iij.in prin ff.de ed.

140 † Ex ꝑdictis hucusq; hẽmus vnam dñam inter appellationẽ à diffinitiua,& ab interlocutoria, ex qua hẽs colligere duas practicas pro aduocato appellati cõtra appellantẽ.s.vt aduertat,quãdo quis appellat viua voce à diffinitiua in eadem die, si ibi extat iudex pñs & ꝓ tribunali sedens, q̃a licet aliæ appellationes in scriptis possint porrigi quacũq; hora loco,& die & ẽt soli notario,vt supra dixi & dicet ĩfra in seq.q.principali, quærit iij.q. huius principalis dist. seu tract.de ap..tñ ista appellatio viua voce non valet aliter nisi fiat iudice pñte & pro tribunali sedente, ꝑ ea q̃ supra dixi, vnde si à tali app.viua voce facta, iudice absente,vel pro tribunali sedẽte laberentur decẽ dies,snia transiuisset in rem iudi

141 catam, posset peti executio. † Secũda practica est si in casibus,vbi est appellandum in scriptis cõpareret appellans: & dicere notario actoꝶ:scribe qualiter ego appello,&c.sit caut⁹ aduocatus appellati, vt nõ opponat ꝙ appellatio nõ valet,sed taceat donec labãtur decẽ dies,& postea petat executionẽ sniæ,q̃ trãsiuit in rẽ iudicatã,q̃a multos vidi in hoc

142 errare. † Limita tñ id,quod dixi de ĩterlocutoria non ꝑcedere,qñ habet vim diffinitiuæ,quia ab ea põt appellari viua voce incõtinenti,sicut à diffinitiua: & oẽs solennitates in ea seruant̃,q̃ seruari debẽt in appellatione à diffinitiua,ẽm Phil.in d.c.vt debitus.col.8. vers.vij.quæritur,&c.& Ang.in consi.297.& Lud.Ro.in cons.xlj.in prin.sicut in simili dicimus, ꝙ licet alias in appellatione ab interlocutoria sit necesse inseri cãm grauaminis, vt dicã infra in ij.dñia: tamen quando interlocutoria hẽt vim diffinitiuæ,nõ est necesse. q̃ inferatur cã sicut non est necesse,quãdo appellatur à diffinitiua ẽm Bal.in l.minoribus, col.ij.C.de his quib. vt ind.& Abb.in c.peruenit,col.ij.de app.et Phil.in d.c.vt debitus,

143 in 14.q.de app. † Itẽ illud quod dixi à snia diffinitiua debere appellari in scriptis ex interuallo,limita nõ procedere in cãis breuio. in q̃bus põt appellari viua voce,ẽm Bal.in l. et maioribus,in fi.C.de appel.Quæ aũt dicãtur causæ breuiores,remittit se ad ea,q̃ habẽtur in auth.nisi breuiores,C.de sen.ex per.reci.Hodie aũt in regno habemus ritum magnæ curiæ,in nu.164.q incipit.item in causis,&c.quo cauetur,ꝙ in causis duaꝶ vnciaꝶ ciuiliter petitaꝶ non appellat̃, veꝶ nunquã

144 vidi seruari illũ ritũ. † Sed iuxta prædicta q̃ro de vna q.quæ quotidie euenit, q̃d si aliquis appellat viua voce cũ reseruatione appellandi in scriptis,& deinde appellat in scriptis,q̃ appellatio dicat̃ valida,prima,an secũda? & hoc,est vtile scire,vt sciamus, qñ incipiat currere tp̃s ꝓsequendi. an à prima appellatione, vel à diæ secundæ appellationis. hanc q.mouet Bar.in l.cũ ꝓcurator,§.si dñs ff.de ope.no.nunc.vbi inuolute loq̃tur. Tñ. eius intentio vr̃ esse quod prima appellatio teneat. & istam opi.tanquam veriorem cõiter sequuntur doc.ibi maxime Io.de Imo.i. magis clare firmat Paul.de cast. in cõs.vij.in j.vol.& in consi.cclxx.eo.vol.vbi dicit, quod primam appellationẽ debet ꝓsequi appellãs & ab illa prima currit tp̃s prosequẽdi. idem tenet Lud.Ro.in cons.xlj. & vr̃ magis cõis opi.vbicũque prima appellatio voluit, quia secunda vr̃ frustratoria & nullum effectũ põt importare: nisi quia per secundam censetur prima redacta in scriptis,& sic secunda trahitur ad primã. Sed qñ prima non valeret vt quia ab interlocutoria fuit appellatum viua voce,tunc secũda in scriptis valet:& ab ea incipit currere tp̃s prosequendi: dũmodo sit facta infra x.dies. ita declarat Phil.in c.tua nobis,col.v.ver.ij.cõclusio,etc. de app.& ibi ponit vij.conclusiones super ista quæst.& plenè declarat ipsam de mente Bald.in l.appel-

 latio

latione,C.de app. & in c.sancimus,quo tpe miles,sed Alex.in d.§.si dñs col.pen.& si vr tenere contrarium.s.quod si aliter non apparet de mente appellantis,debet attendi secunda appellatio, pp eius protestationem, per quam reseruauit sibi ius appellandi in scriptis,& hanc contrariam opin.tenet Sal. in l.si quis libellos,C.de app.Mihi tñ vr,qd verior sit prima opin. Bar. Lud. & Paul. de Castr.non obstante,quod ét Ias.in d.§.si dominus,sequatur opin.Alex.& Paul.de Cast. ibidé sibi ipsi contrarius ab eo, quod tenuit in ɔsilijs. Et volendo corroborare istã primam opi.Bar.& sequacium,quã habeo pro vera,& indubitata,maxime hodie in regno, p ea,quæ infra dicam,considero, quod totũ fundamentum Alex.& Ias. & aliorũ tenentium contrariã partem consistit in eo,videlicet,quod per dictã reseruationem vr esse facta ptestatio,qd si contingat me appellare in scriptis,volo qd prima appellatio habeat p non facta,&in his q dependét ex mera voluntate ptestantis,stat suæ ptestationi,in l. q in aliena,§.fi. & ibi Bart.& doct.ff.de acq. her.ité qa in dubio debet ita interpretari illa ptestatio,ex quo est vtilius p ptestante, qa maiorem habebit dilationem ad psequẽdum,& hanc rõnem ét sentit Ioan.de Imo. in d.§.si dñs.Tertio,mouentur p l.siqs libellos. C.de app.vbi Ang. p illũ tex.tenet illã opi.cõtra Bar. nam ibi dr,quod permittitur appellãti reuocare suã appellationem p pœnitentiam,& suũ arbitriũ cõmutare.Istis ergo rõnibus in effectu mouent pfati doct. ad tenendũ contra Bar. Ego aũt sequor opin. Bar.& Lud.quam ét tenet Abb. in c.dilecto col.fi.de app.p qua facio vnum nouũ,& vr-
145 gẽs fundamentũ.† Et capio hoc assumptũ: vbicunq; dilatio legalis dat aliqbus ob aliq cãm,si illa causa finitur ante finitam dilationem,finitur ét,& dilatio tex.&est ibi Bar.in l.à filia,§.alumno,ff.ad Treb. & in l. si quis, heres,la ij. & ibi p Franc. de Are. ff.de acq. her.quæ iura solent cõiter allegari,quod finita causa dilationis, finit dilatio,idé tenet Bar. in l. fine pars,C. de dil.quod pcedit,ét in dilatione legali,vt est tex.in l.j.§.si itra.ff. de succ.edict.& i l.si maritus,§.si negauerit, ff.de adul.& gl.in c.fi.in gl.pen. de ɔs.lib. vj. sed appellanti datur dilatio decé dierũ à lege ad appellandũ,vt in auth.hodie.C.de app.& sic ob hãc cãm datur,vt appellet.Ergo si appellauit viua voce, & appellatio valuit incõtinenti,est finita causa dilationis .s. ad illud idem ergo debet esse finita dilatio.s.vt non possit iterũ eãdem appellationem facere, nã dicta appellatio viua voce facta, ex quo permittitur incõtinenti fieri fuit sortita suum effectũ.s.suspensiuum,& deuolutiuũ causę ad supioré,vt dicit Abb.in d.c.dilecto col.fi.& Lud.R.in d.ɔs.xxxj.& Paul.de Cast.in dictis ɔs.vij.& clxx.in j.vol.vnde alia appellatione opus nõ est circa idé, arg.l. q bis idem,ff.de ver.obl.Et p hoc nõ imerito posset attẽtari, q secũda appellatio si fit ad eũdé iudicem,& ɔtinet,idem qd prima,debet cẽseri facta extra terminũ,& sic non valet,qa statim facta prima appellatione viua voce fuit finita dilatio x.dierũ ad appellandum ad eundé iudicem,vnde de necessitate tempus psequendi,
146 currit à prima appellatiõe.† Sed cõtra hoc posset instari de l.si qs libellos de app. C.secũdum intellectũ Bar.& Ang.& Sal.ibi. Nã vult illa,l.quod post interpositam vnam appellationé pmittit variari,& appellari ad aliũ iudicé infra decem dies,vt plené declarat Phil.in d.c.tua nobis,col.v.vers.v.concl.&c. de app.Ergo nõ erat finita dilatio, qa si esset finita,nõ valeret secũda appellatio. Ad hoc rñdeo,&dico,c.facta appellatione viua voce ad vnũ iudicé,est finita cã dilationis, respectu eiusdé iudicis.Quod patet ad sensum,qa secũda appellatio ad eundé iudicé facta nullum habet effectũ,quia oém effectum appellationis sortita fuit prima appellatio, vt supra dixi arg.d.l. q bis idé. vnde frustra duraret dilatio respectu eiusdem,verũ qa appellãti pmittit variare infra decé dies,& alium iudicé adire,quod adhoc,nõ est extincta dilatio,ex quo ista appellatio est alia à prima,et aliã personam continens,& tũc verũ est, qd vr esse à prima recessum, quia vr quodãmodo quędam nouatio à iure pmissa,ex quo se-
147 cunda continet aliquid noui à prima.† Et hoc dictũ corroboro per bonum simile. nã qñ fit aliud vnum mandatũ alicui, & postea fit eidem,et de eodem,nihil valet sm sed tm primum,vt gl.in l.licet,§.ea obligatio.in fi. de pc.et Bal.in rub.de pc.et p Mod. in d.l. qui bis idem dñt de venditione geminata,et de stipulatione, et de alijs contractibus.
148 † Non obstant modo rationes Alexand et sequacium, et primo ad id,quod dicunt de ptestatione, ergo nõ video vñ possit elici il-

la appellatio cōditionalis ex illa reseruatione cū appellatio viua voce appareat facta pure & libere, potius est dicēdum quod illa reseruatio iterū appellādi, sit facta adde exaggeratione aī appellādis, qui vult quod dicta sua appellatio viua voce facta, reducat postmodum in scriptis, vt sentit Ioā. de Imo. in d. l. cum ꝓcurator, § si dn̄s, ff. de ope. no. nū. quā quod sit facta sub illa ꝯdōne: cū hoc non sonent verba appellantis: arg. l. nō aliter, ff. de
149 leg. iij. † Præterea, ꝓtestō seu reseruatio facta de illo actu, cuius nihil operatur euētus, nihil valet, l. hęc stipulatio, §. diuus, ff. vt leg. no. caue. & l. non cogendū, §. fi. ff. de ꝓc. & l. iij. §. ibidem, ff. ad exhi. sed in ꝓposito, euentus secundæ appellationis nihil operaī, qn̄ prima valuit: ergo reseruatio fuit frustrato
150 ria. † Nō obstat, qđ statur protestōni ī his quæ depēdent ex aīo etc. qa fateor, qn̄ protestatio est clara & specificat aīum ꝓtestātis, ita loquatur, d. l. qui aliena, §. fi. ff. de acq. he. sed hæc ꝓtestatio nō sonat id, quod dn̄t Alex. & sequaces. Similiter nō obstat, qđ verba debent intelligi ẜm intētionem ꝓferētis: prout est ei vtilius, qa verū est qn̄ verba sunt vndiq; ambigua & pn̄t pati illam interpretationem, sed in casu nr̄o verba appellationis voce factæ sunt clara, ex quo simpliciter & pure fuit appellatū. vn̄ non sunt trahēda ad
151 aliū sensum. nō obst. d. l. si qs libellos. † qa fateor, quod appellādo ad aliū iudicem, pōt variare: & tūc secunda inspicitur appellatio, sed qn̄ appellatur ad eūdem, & ex eadē causa, nō repitur iure cautū, quod admittatur ista variatio frustratoria: qa hoc esset cōtra, d. l. quis bis idē cum sua materia, ff. de verb. obli.
152 † Ex quibus oibus concludo veram esse opin. Bar. Lud. & Abb. & istam firmo. quā opi. puto hodie in regno esse indubitatā, per ꝯst. appellationum tp̄a. q̄ vult, quod appellator habeat quinquaginta dies ad prosequendum à die interpositæ appellationis. & sic non dicit, quod post x. dies dantur illi qnquaginta sed quod currūt à die interpositæ appellationis: vnde eo ipso, quod qa appellat viua voce à diffinitiuæ incōtinent. dr̄ appellatio interposita: merito ab illo die currūt sibi alij qnquaginta ad ꝓsequendum, non obstāte frustratoria reseruatione, qa si appellās hr̄et animū appellandi in scriptis, nō deberet appellare viua voce sed sufficeret sibi dicere: ergo seruo mihi ius appellādi in scriptis, & tūc tp̄s prosequendi curreret à die appellationis in
153 scriptis. † Secūda dr̄ia inter appellationē ab īterlocutoria, & à diffinitiua est, qa appellatio à diffinitiua nō habet necesse, quod cōtineat cās grauaminis spē, sed sufficit, qđ appellans in gn̄e dicat se grauatū, & quod dicat snīam iniustam sine alia cā: vt est tex. in l. ij. ff. de app & not. gl. & Abb. & Phil. in c. cū in ecclesia, de ap. & Bar. in l. j. §. fi. ff. de app. & gl. in c. quod ad consultationē. in ver. non exprimens de re iud. sed appellatio ab interlocutoria, non valet aliter, nisi exprimaī cā grauaminis in ipsa appellatione. text. est & ibi Gem. ī c. cordi nobis, de ap. lib. vj. & no. App. & Phil. in d. c. cū in ecclesia, & Bar. in l. eius, q. col. j. ff. de ap. rec. & est tex. & ibi cōiter doct. in c. sit debitus, de ap. & Card. Alex. in c. cū sit Romana, col. pen. eo. ti. Et tunc cāę grauaminis debent exprimi in spē, & non sufficit in gn̄e: & si plures causæ sint, oēs debent exprimi noīatim, & nō sufficit facere relationē ad acta, ẜm Philip. in c. consuluit. el ij. in ij. col. de ap. per tex. in cle. appellanti. & de app. & Soc. in ꝯs. xlv. col. iiij. in j. vol. & Car. in d. cle. appellanti, in iiij. no. & in iij. & iiij. q̄ō. & Phil. in d. c. vt debitus, col. v. in xii. q. & Bald. in l. minor. col. j. C. de his q. vt ind. vnde non sufficeret dicere, appello ex tali cā, & ex alijs suo loco & tp̄e proponendis nam ista clausula gn̄alis nihil operatur, ẜm Car. in d. cle. appellanti, in iiij. q. & Philip. in d. c. consuluit. Idē si diceret, & alijs causis ex processu, & ex actis apparentibus, qa nihil valet, ẜm Bal. in d. l. minorib. & Phil. vbi supra. Itē talis expressio cāæ debet fieri coram iudice à quo, non aūt coram iudice ad quē vt est tex. in d. c. vt debitus, & ibi Abb. in ij. col. versic. vlterius nota, etc. Bar. in l. ait prętor, ff. de minor. quod nota, qa sępe vidi nōnullos aduocatos errare, q. appellāt simpliciter corā iudice à quo: & postea exprimit cās grauaminis corā iudice ad quē nā talis appellatio ab interlocutoria valet, ꝑ d. c. vt debitus, ibi, corā eodē iudice cā probabilis appellatiōis exposita etc. & prædictis adde dec. Rot. vij. in nouis. vbi plenè. Item debet exprimi cā graua
154 minis ēt si sit notoria: † quia licet notoriū releuet ab onere probandi, nō tn̄ releuat ab onere proponēdi & allegādi, vt est gl. in ver. iudicis, in d. cle. appellanti, & ibi etiam Car. in d. v. q. & Philipp. in d. c. vt debitus. col. xix. in xj. q. & Gem. in c. col. ij. in prin. de ap. lib. vj.

vj. Si ergo non fuerunt iste solennitates seruatæ in appellatione ab interlocutoria, trã sit in rem iudicatam per lapsum decem dierum, secundum Ang. in consi. ccxvij. col. iij. & Soc. in d. consil. xlv. col. iiij.

ADDITIO Vide Aimo. Craue. in ɔs. 181. & 182. j. lib. & notes ꝑpetuo quod ex quo hodie in regno isto, oẽs causæ sunt summariæ, & ꝓceditur sine strepitu, & figura iudicij, non requirit in appellatione ab interlocutoria exprimere causas grauaminis, & appellare in scriptis, sed sufficit si viua voce appelletur: ẜm Ang. in cons. cclxvij. inc. constitutio, & ꝑ Phil. Fran. in c. vt debitus hon. extra de app. nu. 15. quæ omnia notes, quia alias obtinui cũ ingenti honere. P. Fol.

VNVM tñ scias quod licet causæ grauaminis nõ sint specificatæ in ipso libello appellationis, pñt tñ qñcunque postea specificari coram iudice à quo, dũmodo infra decẽ dies alias secus ita declarat Phil. in d. c. vt debitus col. xj. in xv. q. Ex ista secunda dña habes colligere duas regulas. Prima est, quod appellatio à diffinitiua, valet sine expressione causæ. Secunda, regula est, quod nõ valet appellatio ab interlocutoria sine expressio-
155 ne causæ grauaminis. †Primã regulã limita gñaliter non ꝓcedere in oĩbus causis, in quibus de iure ꝓhibet appellatio à diffinitiua: nam tũc si appellat, debet ex primi causa grauaminis, alias nõ valet appellatio ita dicit Spec. in tit. de exe. sen. §. nunc dicendum, vers. sed nunquid. Pro hoc est gl. in vers. mandetur in c. Romana, §. si aũt, & ibi Gem. in fi. col. de app. lib. vj. & Phil. in c. cũ speciali. §. porro col. iij. vers. ex ꝓdictis, &c. de app. & Lud. Ro. in ɔs. 324. quod ꝓcedit, siue appellatio sit ꝓhibita à lege, siue ab hoĩe, vt qñ cõmittitur causa appellatione remota, ẜm Gem. in d. c. Romana, §. si aũt in fi. & Phil. ĩ c. iij. de app. & in d. c. vt debitus col. x. in xiiij. q. vbi ponit quatuor notabiles fallentias ad hãc regulã, quas poteris ibi videre. Adde Felin. in c. qđ ad consultationẽ, col. x. & xj. de re iud. Et rõ huius fallẽtię patet ad sensum: q̃a cum appellatio sit ꝓhibita, appellãs hẽt iuris ꝑsumptionem ɔtra se, vnde iudex non tenet eius appellationi deferre, sed qñ allegat iustam cãm, cessat illa iuris ꝑsumptio, & iudex deferre tenet: vt dicit Lud. R. in d. ɔs. cccxxiiij. & ista fallentia seruire potest ad infinitos casus, qui iure reperiunt, in q̃bus appellatio ꝓhibet, quos studiosus poterit de-
156 se scrutari. †Secundã regulã limita, non ꝓcedere, qñ causa grauaminis cõsisteret in mero iure, adeo quod nullam requirit ꝓbationem in facto, q̃a tunc valet appellatio ab interlocutoria sine expressione causæ, q̃a in allegationibus iuris deduci põt ita tenet Bal. i d. l. minoribus, C. de his, qui. vt ind. & in l. ꝑ hanc col. pen. in fi. C. de tẽp. app. & Gemi. in d. c. cordi nobis, col. ij. & Car. in d. cl. appellãti, col. j. in j. opp. & Phil. in d. c. vt debitus in
157 xj. q. †Secũdo limita, non ꝓcedere in interlocutoria hñte vim diffinitiuę, quia non requirit exꝑssio causæ, ẜm Bal. in d. l. minoribus, & Abb. in c. ꝑuenit, col. ij. de app. & Phi. in d. c. vt debitus, in xiiij. q. & Car. Alex. in d.
158 c. ꝑuenit. †An aũt in appellatione extraiudiciali requiratur exꝑssio causæ, vide eundẽ Phil. in c. consuluit, cl ij. in ij. col. de app. & in c. bonæ col. vj. in prin. ver. & ꝓmitte &c. eo. tit. vni tenet, quod sic. & Abb. in d. c. ɔsu-
159 luit. †Tertia, dña iter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria est, quia appellatio à diffinitiua, potest iustificari ex nouis causis, & ex nouis ꝓbationibus, q̃a dicit appellans, non ꝓbatum ꝓbabo, & non ꝓducta ꝓducam, d. l. ꝑ hanc, & ibi Bar. & doct. C. de tẽp. app. & hř in c. fraternitatis, de test. & no. Bart. in l. eius, qui. col. ij. in fi. ff. de app. rec. Ad idem est tex. in l. eos, §. si quid aũt, C. de appell. sed appellatio ab interlocutoria, non potest iustificari, nisi ex eisdem causis antiquis, & in appellatione exꝑssis, & nihil de nouo ꝓduci potest, vt est tex. in d. clem. appellanti de app. & no. Bar. in d. l. eius, qui. col. ij. in fi. & Bar. in l. ait ꝑtor, col. j. in fi. ff. de min. et Bar. in d. l. eos, §. si quid aũt, vbi dicit, qđ appellatio ab interlocutoria, iustificatur ex eisdem actis, et in d. l. ꝑ hanc, & hř in decis. lxxix. concil. Neap. Et rõ diuersitatis declara-
160 tur notabiliter ꝑ Bar. in d. l. ait ꝑtor. †nã à diffinitiua põt appellari, ẽt si iustæ lata fuerit, et ẽt si iudex nullã iniuriã fecerit, q̃a is, q̃ appellat, sperat ex nouis causis et ꝓbõnibus vincere in cã appellationis, vnde si de iure ꝑmittit appellatio, ẽt à snĩa iusta, fuit concessum appellanti, vt nouas causas deducat, q̃a alias ex eisdẽ actis vincere nõ posset, sed ab interlocutoria non appellat, nisi iudex iniuriã fecerit, et sic ista iniuria non põt detegi, nisi ex eisdẽ actis, et ex antiq̃s causis corã iudice à quo, exꝑssis, et nõ ex nouis deducẽdis, quia

quia nō poteſt imputari iudici à quo, qñ appellans obtinet ex nouis cauſis: tunc.n.non
161 detegitur iniuria iudicis à quo.† Ex iſta tertia, dña habemus colligere duas regulas. Prima eſt, ꝙ appellatio à diffinitiua, pōt iuſtificari ex nouis actis. vnde ſtat in arbitrio appellantis, an velit appellare ex eiſdē actis: quod eſt, qñ ꝑ diffinitiuam patitur iniuriā: an vero ex nouis deducendis, qđ eſt, qñ ex primis ꝓbōnibus diffinitiua fuit iuſte lata. Secunda regula eſt, quod appellatio ab interlocutoria, non pōt iuſtificari ex nouis actis,
162 niſi ex primis. †Primā regulā limita ꝓcedere, dūmodo nouæ ꝓbōnes, q̄ ꝓducunt ꝑ teſtes, nō ſint ſuꝑ eiſdē articulis, vel directo ꝯtrarijs, ꝑꝑ timorē ſubornationis, ſed ſuꝑ nouis articulis depēdētibus à veteribus, & faciētibus ad cām: vt eſt tex. in cl. ij. de teſt. & no. Bar. in d. l. ꝑ hāc, & Abb. & Fel. in d. c. fraternitatis de teſt. & Bar. & doct. in auth. at q̄ ſemel C. de ꝓb. in q̄bus locis plenè declarat materia iſtoꝝ articuloꝝ, ſed ꝓbationes per ſcripturas pn̄t ꝓduci, quia in ſcripturis non
163 pōt timeri ſubornatio. †Secundo limita, dūmodo nouæ ꝓbationes recipiant, & ꝓducantur ſuper re petita, & deducta in cā principali, & nō ſuper noua re, & nouo libello, nā ſi in cā principali petij bouē, non poſſum ī cā appellationis peteres equū, & ꝓducere ꝓbationes ſuper equo. Similiter ſi petij rē vna actione, & ſuccubui, nō poſſum in cā appellationis ꝓſeq̄ eandē alia actione, q̄a eſt nouum capitulum. Secus, qñ in appellatione mutatur cauſa, q̄ poteſt includi ſub gn̄alitate primi libelli, vt ſi petij rē ad me ſpectare iure dn̄ij, non adſtringendo me ad aliq̄ cām ſpecialē, & deinde in primo proceſſu ſum ꝓſecutus cām emptionis, & ſuccubui, poſſum in appellatione ꝓſeq̄ cām legati, vel aliā ex qua dn̄ium pōt acq̄ri, quia iſta noua cā pōt includi ſub primo libello gn̄aliter loquēte de dn̄io. ita hęc oīa declarat Bal. in add. Spe. in tit. de app. in xv. col. circa fi. & Phil. in c. cū in eccleſia col. fi. de app. nam iudex cauſæ appellationis non cognoſcit niſi de eo, de quo cognouit iudex cauſæ principalis ita dicit
164 Bart. in l. j. C. ſi aduer. liber. †Hoc tñ limita, niſi q̄s egiſſet ex teſtō, vt heres, qđ teſtm̄ fuit pronunciatum inualidum, q̄a poteſt in cauſa appellationis agere ad idē ab inteſtato. quia iuri quod ignorabat ſibi cōpetere, non vr̄ renunciaſſe, per l. mater. ff. de inoffic. teſtam. ita deciditur in deciſ. liij. ꝯſ. Neapol. Secundam regulam reſtringe, & limita, vt procedat, & intelligatur, quod appellans ab interlocutoria, non poteſt deducere nouas cauſas coram iudice ad quē, nec poteſt probationes facere ſuper alia cauſa, quam ſuper deducta in cauſa principali, tñ bene poteſt producere nouas probationes ſuꝑ cauſa antiqua expſſa in appellatione qñ illa cauſa requirit probationes in facto. Vnde diſpoſitio, l. ꝑ hanc, C. de temp. ap. habet locum ēt in appellatione ab īterlocutoria, quoad probandum cauſas deductas. ita tenet Cy. in d. l. ꝑ hanc in j. & ij. q. & Phil. in d. c. cum in eccleſia col. ij. verſ. ſcias tñ, & c. de ap. & eſt gl. in d. cl. appellanti, in verſ. probādis. quod no. q̄a multi erāt ſuper hoc, q̄ putant appellationē ab interlocutoria, non poſſe iuſtificari, niſi ex eiſdem actis, quia hoc non debet ita generaliter intelligi, ſed vt modo ſupra dixi.
165 †Secūdo limita, niſi cā noua ſuꝑueniat de nouo, ī qua nulla pōt imputari culpa appellāti, quare ipſam non deduxit in appellatione, ex quo tunc non ſuberat, nā pōt tunc interlocutoria iuſtificari ex iſta noua cā, ſm̄ Oldr. in ꝯſ. cxxx. col. fi. & Bal. in l. inuitus, col. fi. C. de proc. & Bal. in d. l. ꝑ hāc, col. pen.
166 ī fi. C. de tēp. ap. †Tertio limita, niſi appellās obtuliſſet cās grauaminis, & probationes corā iudice à quo, & non fuit amiſſus, q̄a poterit deducere, & probare corā iudice appellationis, ex quo non ſtetit per eū, ſed iudicē ita tenet Bar. in l. eius, q. col. fi. ff. de app. rec. & Bal. in d. l. ꝑ hanc, col. pen. in fi. ꝑ l. ait ꝑ̄-
167 tor, §. quid tñ, ff. de min. †Quarto limita non procedere, qñ appellatur à diffinitiua nā in ea poteſt reparari grauamen, ēt illatum ꝑ interlocutoriam ex nouis cauſis, & probationibus, ex quo nō directo tūc appellatur ab interlocutoria. ita tenet Bal. in l. gn̄aliter, §. ſed iuro, col. ij. verſ. itē nota. in verbo, nō audiant & c. de rebus credi. & Inno. in c. quo ad
168 conſultationē, col. ij. de re iud. †Quinto limita non procedere, qñ interlocutoria eſſet lata ꝯtra contumacem, q̄a tunc poteſt iuſtificari ex nouis cauſis, & ex nouis ꝓbōnibus, ſm̄ Bart. in l. ait ꝑ̄tor, col. j. in fi. ff. de mino. & Alex. in d. l. eius, q in add. ad Bart. in vlt.
169 col. ff. de app. rec. †Sexto limita, qñ interlocutoria continet grauamen irreparabile, quia tunc poteſt ex nouis cauſis iuſtificari: puta ſi iudex interloqueretur aliquem eſſe

torquendum. vel aliud simile. ita tenet Bal.
170 in d.l.per hanc, col.seq.C.de tēp.app.† Septimo limita, nisi essemus in interlocutoria hñte vim diffinitiuæ: q̃a pōt ex nouis actis iustificari, ſm Card.in d.cle.appellanti, col. fi.in ix.q.de app.vbi ponit exēplum in inter locutoria lata super attētātis, & Bal.in l.minorib.C.de his, qui.vt indig.facit quod not. Bal.in l.j.col.pen.vers.denuo q̃ro, etc. C. qñ
171 prouo.nō est neces. † Quarta dña inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria est, quia appellatio à diffinitiua statim cū fuit interposita, ligat manus iudicis à quo, vt nō possit ꝓcedere aliquē actū vlterius in illa cā tex.est in l.appellatione, C.de appel.& in l.j.in princ.ff.nil not.app.pen.& in c.non
172 solum, in prin.de ap.lib.vj.† Sed appellatio ab interlocutoria, non ligat manus iudicis à quo, q̃n possit ꝓcedere ad vlteriora, donec p iudicē appellationis fuerit inhibitū. ꝓut est tex.in d.c.nō solū, cir.fi.& no.Bart.in l.eius, qui.col.ij.ff.de app.recip.& Bar.in l.intra vtile, col.ij.ff.de min.& Ang.in ꝯs.ccxvij.col.v. adeo quod vsq. ad diffinitiuā inclusiue ꝓcedere pōt ante inhibitionē, nō obstante app. & tūc non requirit aliqua citatio ꝑtis, seu iudex pōt ꝓcedere ad oēm actum vsque ad sententiam ꝑte nō citata, ex quo appellando vr̄ se facere cōtumacē, & declarare aīum suum, quod non vult cōparere tex.est in c.cū, qui de dolo & ꝯtu.lib.vj.& cle.j.eo.ti.& no.Bar. in d.l.intra vtile, col.ij. Ver℞, q̃n iudex appellationis pronunciat bene appellatum, oīa attentata reuocantur: ſm Bar.ibi.& Bart.in d. l.eius, qui.col.ij.& prędictis adde Bal.in l.ij. vers.sed incidenter quæro, &c. C.de epis.au.
173 † Ex ista quarta dña habemus colligere duas regulas. Prima est, quod appellatio à diffinitiua, suspendit iurisdictionē iudicis, à quo sine alia inhibitione: adeo quod nihil pōt facere appellatione pēdēte. Adde, quod idem est ante interpositā appellationē infra x.dies vt est tex.in d.c.nō solū.de app.lib.vj. & no. Alexā.in l.iij.§.si seruus, col.pen.ff.de acq.poss. Secūda regula est, quod pēdente appellatione ab interlocutoria nō ligant manus iudicis, q̃n possit ꝓcedere ante, quā inhibeat ex quo seq̃tur à fortiori quod si pōt ꝓcedere post appellationē, multo magis ante appellationē inf.x.dies, gl.est & ibi Bal.in l. à procedente, C.de dila.& idem Bal.in l.ita.
174 demū, vers.sed hic q̃ritur &c.C.de ꝓc.† Primā regulam limita, ꝓcedere inter ipso principales litigātes: inter quos nō pōt aliq̃d innouari pēdente appellatione. Secus est cōtra tertium: licet sit de eadē re: vñ si sunt duo rei debendi insolidū, & vnus cōuenitur, & cōdēnatus appellat: pēdēte appellatione pōt cōueniri alius: & iudex à quo pōt cōtra eū procedere, tex.est singularis, in l.creditor. in pri. ff.mād.per quem tex.dixit notabiliter Bart. in l.iij.§.vbi duo, ff.de duo.reis, quod pēdente iudicio contra vnū ex reis debēdi, pōt ali-
175 us ꝯueniri. † Secūdo limita nō procedere, quo ad illos actus, q̃ poterāt fieri & innouari pēdente cā principali: q̃a pñt fieri ēt pendente cā appellationis, ꝓut est cōpellere litigantem ad cauendum ita tenet Bar.ꝑ illum tex.in l.postq̃, §.imperator, in j.opp.ff.vt legat.no c.Bart.in l.furti, §.j.in prin.ff.de his, qui no.inf.& Alex.in rub.ff.nil no.appel.pē.
176 † Tertio limita nō ꝓcedere in patrono ꝑsentante duos in beneficio, nam si primo ꝑsentauit vnum, & ille appellauit, vt non pñtetur alius, pōt nihilominus pronus alium ꝑsentare appellatione pēdente, & iudex à quo admittit talem pñtationem, & rō est, q̃a ante appellatiouē permittebat sibi hmōi pñtatio, & non debet hac facultate priuari per dictam appellationem: ita tenet Abb.in c. pastoralis, in ij.no.de iure patron. Et hæc limitatio in effectu recidit in idē, quod ꝑcedens.
177 † Quarto limita non ꝓcedere, q̃n debitor qui appellauit, fuit ex noua cā factus suspectus de fuga quia ēt appellatione pendente, pōt cāpi per creditorē propria auctoritate, sicut ante, per ea, q̃ no. Ang.in repet.l.nemo carcerem, vers.itē q̃ro, q̃d si lite pēdente &c. C.de exact.trib.lib.x.& sequitur Alex.in cōsil.cvj.col.fi.in iij.vol.& Ias.in l.si ab arbitro, col.iij.ff.qui sat.cog.vbi dicunt, quod lite pēdente pōt capi debitor suspectus: ergo etiā appellatione pend.ꝑ tex.& ibi Bar.in l.post quam, §.imperator, ff.vt leg.no.caue, & hāc q.decidit in terminis Philip.in c.cum tenea
178 mur, col.ij.de app.† Quinto limita, non ꝓcedere in appel.à sñia excōicationis: quia ea non obstante pōt iudex à quo, denunciare & publicare excōicatum, vt ab omnib. euitet: tex.est in c.pastoralis, §.verum, & ibi Abb.&
179 Philip.in j.not.de appell. † Item potest iudex priuare interim excommunicatum fructibus sui beneficij & distribuitionib.quotidianis: ſm Abb.in d.§.ver℞, col.v.super gl.fi.

& ibi etiam Ioan.de Imol.&Phil.col.antep. Nam excõicatus,qui est exemptus à cõione ecclesiæ,non debet de fructibus ecclesiæ alimentari. vnde ipso iure est priuatus fructibus, ẽt si nihil dicatur in snia prædictis adde Spec.in tit.de app.§.in quibus,vers.xvij.&ibi plus declarat quid operatur appellatio ab excõicatione, & hr̃ in c.per tuas, de senten. excom.& per glos.in vers.suspendatur,& ibi
180 Abb.in c.ad reprimẽdam,de off.ord. † hoc tñ intellige,& declara,qñ appellatur ab ipsa snia excõicationis. Secus,si appellatur à declaratoria iudicis: per quam declarat aliquẽ incidisse in sniam excõicationis: quia tunc appellatio suspenditur: & iudex nihil põt interim innouare,ita tenet Fel.in c.cum nõ ab homine,col.fi.de iud.&ratio est,quia est possibile,quod iudex male declarauit, & ideo à declaratoria permittitur appellari: licet nõ appellaretur à snia, ſm Abb.in c.fi.col.v. de iura.calum. Item,põt innouare iudex absoluendo ab excõicatione, non obstante appellatione,ſm Abb.& Phil.in c.qua frõte, & c. quæst. de app. ẽt si appellans non renunciet
181 appellationi: vt ibi hr̃. † Item, prædicta intellige, qñ quis appellat à snia excõicationis iam lata. Secus,qñ appellat à futuro grauamine, & sic à censura futura: quia tũc excõicatio postea lata,est ipso iure nulla,text. est,& ibi Abb.& Phil.in j.no.in c.dilecti. el ij.de appel.&in c.solet de senten.excom.lib. vj.&Ang.in cons.188.quod procedit ẽt in appellatione extraiudiciali,vt in cap.dilecti.
182 †Sexto limita,non procedere, qñ appellatio esset manifeste friuola,& frustratoria:interposita contra leges: quia tunc ea non obstante põt iudex procedere ad executionem, & innouare: dũmodo non deferat appellationi,ex quo iustitia non defert tali appellationi:vnde habet effectum suspensiuum,tex. est in c.cũ appellationib.de app.lib.vj. & ibi Gem.&Abb.in c.consuluit,el iij.de appel.& Spec.in tit.de app.§.nũc dicamus,vers.item, appellatione pendente,&c.& Soc.in cõs.39. col.vj.in iiij.vol.ad quod facit tex.in l.tutor. ff.de vsur.& quod not.gl.Bar.& doct. in l.ij. C.de vsur.rei iud.& Soc.in cons.76.col.ij.in j.vol.in quibus locis hr̃,quod qñ appellatio est frustratoria,nõ impedit cursum vsurarum: & tpa currunt à prima snia perinde,ac si ap-
183 pellatum non esset. † Septimo limita,nõ procedere in oibus casibus, in quibus de iure appellari non licet: quia tunc appellatio non suspendit effectum sniæ, & põt iudex à quo innouare,ſm Innoc.in c.pastoralis, de off.deleg.& est gl.in vers.casibus,in c.non solum,de app.lib.vj.& toto tit.C.quo.app. nõ recip.& Bald.in c.sancimus,col.j.quo temp. mil.quod tñ limita.nisi in talibus casib. phibitis appellãs allegaret aliq̃ iustam causam, ex qua debet admitti eius appellatio,: quia tunc iudex tenetur eius appellationi deferre & nõ debet interim innouari gl.est in c.Ro. §.si aũt,&ibi Gem.in fi.de app.lib.vj.& Lud. Rom.in cons.324.& Abb.in c.consuluit, el
184 iij.in j.no.de appel. † Et sub ista fallentia põt includi appellatio à possessorio, quæ nõ retardat executionem,p ea, q̃ plenè no.Bal. in l.j.C.si de momen.pos.fuc.appel.& Ang.
185 in ɔs.cvij. † & similiter appellatio à decreto affirmatiuo, prout est,qñ iudex concedit assistentiam vigore instri: quia à tali decreto non appellatur in regno.s.ad effectum retardãdæ executionis: per ritũ magnæ curiæ vicariæ,sed de nullitate dici põt,& talis nullitas opposita,retardat executionẽ, vt est regia prag.q̃ incipit,magnæ curiæ,& vide dec.
186 cclxj.cons.Neap. †Octauo limita,non pcedere in factis notorijs: nã in illis appellatio non suspendit executionem, ſm Old.in cons.xviij.col.ij.& Lud.Rom.in cons.324.& per doct.in c.cum sit Romana,§.preterea de appell.& gl.in cap.Rom.§.si aũt,in vers.casi
187 bus,de appell.lib.vj. †Hinc dicimus quod notorie criminosus non auditur appellans: & eius appellatio non suspendit: vt hr̃ in c. proposuit,de appell.& in d.§.si aũt, & Spec. in tit.de not.crim.§.j.ver.quid si auditis,&c.
188 †Nono limita,non procedere qñ timetur de dilapidatione fructuum: quia põt iudex etiam pendente appellatione,fructus sequestrare,l.imperatores, §.fin.ff.de appell. & c. fi.de seq.pos.& fruct.& no.Spec.in tit.de appell.§.& nouissime,in prin. & hr̃ in l.ab executore, C.quo.appel.non recip.& per Phil. in c.cum teneamur,col.iij.de appel. Sed per quem iudicem fiat hæc sequestratio? quidquid dicat Bart.in d.l.imperatores,dic quod cõis conclusio est,quod si petitur anteq̃ appellatio sit presentata iudici ad quem,& per eum recepta,debet fieri per iudicẽ à quo,sed si postea,debet fieri per iudicem ad quem,ita tenent Io.And.& Abb.in d.c.fi.in fi.& Phil. in cap.cum teneamur,col.iij.de appellat. &

Alex.

Alex.in add.ad Bar. in d.l.imperatores,§.fi.
189 †Decimo limita non ꝓcedere in eo,q detinet in carcere ꝓ crimine, ꝓ quo fuit condēnatus quia licet appellet à snia, tñ adhuc potest detineri,&sic iudex à quo innouat de tinendo in futurum, & non liberat ipm: vt no. Bal.in l.ij.vers. sed incidēter,C. de epis. aud.& Spec.in tit.de app.§.nouissime col. j. vers.tertius &c.& Alex.in add.ad Bar. in l.j. ff.de cust.reo. & Bar. in l. ab executione,C. quo.app.non rec.&vide in l.eos,§. sup his,
190 C.de app.& in l.minime,eo.ti.†& iste carceratus esset remittēdus ad iudicem appellationis,debet mitti cũ custodibus ad expēsas ipsius carcerati: ſm Bal. in l. gñaliter,§.his
191 de pſentibus,C.de reb.cred.†Vndecimo limita non ꝓcedere,quo ad impediendam ab solutionem ab excōicatione, non obstante appellatione,tex.est & ibi Abb.in iij.col. &
192 Phil.& Car.in c.qua fronte,de app. †Duodecimo limita, vt non possit iudex appellatione pendente innouare contra appellationem,sed ꝓ eo potest innouare,ſm Inno. in c.quia pp,de elect.&Soc.in cons.xlv.col.iij.
193 in fi.j.vol. †Decimotertio limita,non ꝓcedere, qñ snia fuit lata contra possessorem beneficij in curia Romana,quia tũc interim si fuerit appellatum, beneficium sequestrat̃ p ordinarium loci iuxta cl. j. de seq. pos. & fruct.nam tunc ẽt si ab ordinario appellet̃, potest interim ꝓcedere ad sequestrum, non obstante appellatione,ſm Car. in d.clem.j.
194 in ix.no.†Decimoquarto limita,qñ appellatus attentaret aliquid in ꝑiudicium appellationis. nam potest iudex à quo, se intromittere,& reparare, nō obstante appellatione.puta,si appellans turbaretur in possessione p aduersarium appellatione pendente: nam pōt iudex à quo,reformare sibi possessionem. casus est in c. cum teneamur,& ibi Abb.in fi.colum.& p alios doct. ibi de app.
195 †Decimoquinto limita, non ꝓcedere in eo,cui factũ est mandatũ, vt veniat ad residēdum in loco beneficij,qa si interim appellat pōt iudex à quo pendēte appellatione,ponere vnũ substitutũ in dicto beneficio, q interim nutriet de fructibus illius beneficij,tex.
196 est in c.puenit,el ij.de app.† Decimosexto limita,gñaliter,quia iudex à quo,pōt pēdēte appellatione attentare oīa illa,q̃ tendunt ad faciliorē exitũ causæ appellationis dũmodo se nō impediat de ipsa appellatiōe. ita tenet Abb.p illum tex.in c.ex lřis de matr.ɔtract. con.interdi. ecclesiæ,& in c.cũ teneamur in
197 j.no.de app.†Decimoseptimo limita,non ꝓcedere quoad taxationē expensaꝝ, qa iudex à quo pōt pendēte appellatione taxare expēsas ad quas condēnauit,qa non dr̃ innouare:sed potius declarare ꝓnũciata.ita tenet Lapus in allegationis suis,in illeg.72.inc.in
198 causa matrimoniali,&c. †Decimooctauo limita, non ꝓcedere contra administratorē alicuius loci pij,qui si fuit condemnatus ad reddēdũ rōnes,&appellauit,pōt interim iudex à quo ipsum constringere ad reddendũ rōnes,non obstante appel.ita pulchre tenet Ang.in §.economos i fi.in auth.de san.epis.
199 †Decimonono limita, nisi appellatio sit deserta, qa tunc nō obstāte app. pōt iudex à quo ꝓcedere ad executionē,qa hr̃ ac si appellatũ non esset:vt est decisum hodie in regno
200 p const.appellationum rpa.† Veꝝ super illo dubio,an iudex à quo, ꝓnunciet desertã, vel iudex ad quē: scias,quod si appellatio deserta efficit̃ ex non ꝓsecutione,siqdem nunquam sit aditus iudex ad quē,& nullus actus est factus corã eo,& tunc nō est opus alia ꝓnuncia,nisi qa pars appellata pōt adire iudicē à quo,vt sniam exequat̃:& si ille videt lapsum terminũ iuris vel hois ad ꝓsequendũ, ꝓnunciabit illam desertã,& condēnabit appellantem ad expensas,&ob hoc est vtile,vt ꝓnuncietur.pp condemnationem expensarum,ſm Abb.in c. sępe col.iij. de app. Veꝝ potest,si vult,exequi sine alia ꝓnũcia.&hoc ẽt est vtile, vt causa citius expediatur,ne det materia vlterius appellandi.Si vero fuit aditus iudex ad quē, & appellatio fuit corã eo introducta?&tunc ipse debet ꝓnunciare sup desertione,& nō iudex à quo. ita distinguit notabiliter Phil.in c.ex rōne,col.19.i fi.ver. circa septimum,&c.de app.& Fel.in c.ex pte el ij.col.vj.in fi & seq.col.pen.de rescr.Adde tex.& ibi Bal.in l.si contra.&in l.pcipimus, §.officijs,C.de app. & ibi p Bar. adde ẽt A-
201 lex.in l.pses,ff.de re iud.†Et qđ possit appellari à snia,per quam ꝓnunciatur, appellationem esse desertam,tenet Phil.in d.c.ex rōne,col.xxiij.vers.circa nonum,&c. vñ causa vitandi appellationem, cautius est,ut iudex à quo,exequat̃ sine alia pronũcia iudicis ad quē,vt declarat plene Phil.in d.c.ex rōne col.antep.in fi.& col.pen.et Ang. in consil.
202 140.et Bal.in cons.390.in iij. vol. †hodie

tñ

tñ cõiter seruatur in regno, ꝙ qñ est deserta
appellatio, quæ erat introducta coram iudi
ce ad quem, solet pars appellata adire iudi-
cem ad quem, & instare, vt rescribat iudici à
quo, vt exequatur sententiã, ex quo appella
tio est deserta, q. iudex ad quẽ reuiso, calẽda
rio ꝓcessus, si liquet sibi ex eo, qđ appella-
tio est deserta, nõ facit aliã ꝓnunciam, nisi
qa rescribit ꝑ literas iudici à quo, vt sñiam
exequat, ex quo liquet sibi appellationẽ esse
desertã, & sic iudex à quo, ad lr̃as iudicis ad
quẽ exeqtur sñiam, & ista est cõis practica:
quã vidi seruari in hoc regno, & tenet And.
de Iser. in const. appellationum tp̃a, col. iij.
in prin. & ibi etiam Matth. in v. col. in prin.
203 †Imò qñ iudex ad quem, ꝓnunciat appel-
lationem esse desertam, non requiritur cita
tio partis, ſm Phil. in c. sæpe, col. vij. de app.
& est hodie cautum in regno, quod sit decre
tum qualiter est deserta, sed non legitur: vt
est ritus magnę curię, in nu. 229. inc. Itẽ ser-
uat ipsa curia. & c. sub rubrica, de appellatio
204 nibus. †Vigesimo limita, non ꝓcedere in
sñia lata contra officialẽ in sindicatu, qa non
suspenditur per appellationem, vt est regia
prag. q̃ incipit, regiæ dignitati, qđ intellige
de diffinitiua, sed ab iterlocutoria, & graua-
mine incidẽti põt appellari, ſm Par. in tract.
sind. in vers. appellatio. col. viij. Itẽ, à sñia fe-
renda potest appellari: ſm Pari. ib. col. vij.
205 in fi. †Vigesimoprimo, limita non ꝓcede-
re qñ iudex à quo, vult statuere terminum
appellanti ad ꝓsequendum, vel ad se repre-
sentandum coram iudice ad quem, nã licet
pẽdente appellatione censeant ligatę manu
iudicis, non tñ censentur ligatę quoad hoc
qa potest iudex à quo statuere terminum cõ
petentem, & breuiare tp̃s iuris, infra quem
terminum si appellans non se p̃sentat iudici
ad quẽ, vel non prosequitur appellationẽ, re
manet appellatio deserta, & põt sñiam exe-
qui tex. est in c. ꝑsonas, & ibi Abb. & Phil. &
in c. cũ sit Romana, et in c. oblate, et in c. re-
prehẽsibilis, et in c. sępe de app. et Spec. ĩ tit.
de app. §. nouissime, vers. xv. et vers. xvj. &
Car. in cl. j. in xxij. q. de app. & Bar. in l. p̃ses,
C. de app. In hoc tñ si vis scire qualem termi
num potest iudex adsignare appellanti, vide
notabiliter Phil. in d. c. ꝑsonas col. ij. de app.
vbi declarat nouẽ modos dandi terminũ in
hac materia. Et primus est, ad iter arripiẽdũ
ad iudicẽ appellationis, quẽ terminũ dat iu-
dex à quo. ca. ꝑuenit, el ij. de app. Secundus
est, ad se p̃sentandum coram iudice ad quẽ,
& iste similiter dari põt, vt d. c. ꝑsonas. Ter-
tius, est terminus ad se p̃sentandum cũ apo-
stolis de hoc hr̃ in d. l. p̃ses, et ibi ꝑ Bald. &
hic similiter dari põt, vt ibi. Quartus, est ter
minus ad recipiendũ Apostolos petitos, nã
potest iudex à quo, statuere certũ terminum
appellãti, infra quẽ debeat recipere Aposto
los, quo elapso si non recipit, appellatio est
deserta, vt in cl. ij. de app. Quintus, est termi
nus ad prosequẽdã appellationem, et iste ẽt
dari põt c. cũ causa, de re iud. et c. ad hæc, el
ij. de app. qđqđ tenuerit Bar. in d. l. p̃ses cu-
ius op. in hoc reprobat̃. Sextus, est terminus
ad se p̃sentandum, et redeundũ, cum lr̃is im
petratis, et hoc fieri nõ põt ꝑ iudicem à quo
qa esset imponere legẽ supiori, c. ex insinua
tione, ibi Abb. de app. Septimus, est termin⁹
ad p̃sentandum vel ꝓsequendum, et facien-
dum fidem de ipsa ꝓsecutione, et hoc mini-
me fieri potest ad faciendũ desertã appella-
tionẽ elapso termino, alius terminus est ad
finiendã appellationẽ corã iudice ad quẽ, et
hæc minime fieri põt, qa imponeret legem
supiori, vt d. c. ex insinuatione, q̃ oĩa ꝓseque
re, vt ꝑ Phil. in d. c. ꝑsonas, et dec. Rotæ 94. ĩ
206 noui. †Vigesimosecũdo limita, qa iudex à
quo, põt pendẽte appellatiõe examinare te-
stes senes, vel valitudinarios ad ꝑpetuam reĩ
memoriam, et non dr̃ innouare ita ꝑ plura
tenet Matth. de Affl. in ꝯst. probationum in
207 cursibus col. ij. in fi. †Secundã regulã prin
cipalem. s. de appellatione ab ĩterlocutoria,
limita primo non procedere, qñ fuit iudici
à quo, inhibitum ꝑ supiorem, quia tunc nõ
põt vlterius procedere ĩ illa causa, vt est tex,
in d. c. non solũ de app. lib. vj. et no. Ang. in
cons. ccxvij. Quod tñ intellige, qñ inhibitio
fuit legitime interposita, et cũ causæ cogni-
tione, et parte citata. nam qñ est appellatũ
in casu, in quo non debuit appellari, vel qa
causa est iniusta, vel appellatio est friuola,
et frustratoria, tũc nunq̃ debet iudex ad quẽ
inhibere, nisi prius adhibeat causę cognitio
nẽ sup iustitia appellationis alias inhibitio
nõ valet, vt no. Spe. in tit. de ap. §. de off. vers.
sed q̃ritur, et Fel. ĩ c. dilectus, el ij. col. pen. de
rescr. Pro hoc est tex. ĩ c. Romana, §. si vero,
et §. si aũt, et ibi Gem. de app. li. vj. Itẽ quod
debeat fieri p̃te citata inhibitio, alias nõ va
let, tenet Alex. in cõs. xcj. col. pen. in ij. vol.

& Fran.de Aret.in cōſ.xx.col.pen.verſ.circa ſecundum,&c.& conſ 33.col.iij.& Alex.in l. Titia.in fi.ff.ſol.mat.Vbi dicit hāc eſſe cōem opin.& idem Alex.in l.iiij.§.cōdemnatum, col.iij.in fi.ff.de re iud.& Alex.in conſ.ix.in iiij.vol.& Iaſ.in l.ſi opus,col.ij.in fi.ff.de op. no.nun.vnde dicit notabiliter Abb.in c.cum veniſſent,col.ij.in iiij.not.de reſtit.in integ.
208 †quod inhibitio iudicis contra ius facta, non inducit nullitatem actus poſtea geſti.
209 Secūdo limita,niſi iudex à quo detulit appellationi corā eo interpoſitæ ab interlocutoria,q̃a deferendo,ſeu admittendo ipſam, ligat manus ſibiipſi, & ipſemet tūc ſibi inhibet. vñ non pōt vlterius in cā procedere,tex. eſt in c. cū appellationib. & ibi Gem.de appel.lib.vj.&Bar.in l.eius,qui.col.ij.de appel. recip.& Bar.in l.intra vtile, col.ij.ff.de min.
210 & Soc.in ↄſ.38.col.vij.in fi.j vol. †An aūt teneatur deferre iudex appellationi?Dic,qd' ſic, ſi eſt interpoſita ex iuſta cā,alias punit̄, tex.eſt i c.de priore,de appel. & in l.qm̄ iud. C.de app.& circa iſtā pœnam eſt varietas inter ius canonicum,& ciuile,q̃a de iure canonico,ſi cā eſt criminalis,iudex non admittēs deponēdus eſt,ſi vero eſt ciuilis,punit̄ pœna arbitraria,ſed de iure ciuili, ſi cā eſt criminalis,punit̄ pœna arbitraria, ſi ciuilis punit̄ ad 30.libras auri,vt d.l.qm̄ iudices. ita declarat Phil.in d.c.de priore,col.fi.& Lud.R.in cōſ. 501.col.j. Ve℞ aduerte,q̃a Phil.in d.cap.de priore,in fi.dicit,quod iſtę pœnę ceſſant vbicunq; appellatur à mera interlocutoria, ex quo iudex pōt procedere ante quā ſit ei inhibitū. Ex hoc ſequitur,quod non tenet̄ deferre,in hoc ego puto, qd' non bene loquitur Phil.q̃a,ſi appellās ab in interlocutoria mera,aſſignat aliq̃ rōnabilem cauſam,ex qua ſi vera eſſet,appareт grauamen, tenetur iudex appellationē admittere, q̃a ad hūc effectum voluerūt iura,quod cauſæ grauaminis exprimantur. vt ſi videant̄ iuſtæ,debeat iudex admittere appellationē,aut ſpecificare cauſam rōnabilem,quare nō admittit,vt dicit tex.in c.cordi,de appel.lib.vj.vñ ſi iudex repellit appellationē ab interlocutoria ex rōnabili cā interpoſitā, puto q̇ ita punit̄, ac ſi repuliſſet appellationē à diffinitiua,&ita in effectu cōcludit Card.in d.c.de priore,in fin.q̃ melius loqui vr̄, & Lud.R.in conſ.501.col.j.& ij.
211 †Quid aūt, ſi iudex nō admiſit ſimpliciter appellationē,ſed cū illa clauſula,ſi & in quātū,prout cōiter ſcribi ſolet admiſſio p̄ actorum magr̄os,an p̄ illa verba habeatur p̄ admiſſa,vel pro nō admiſſa? Lud.R.tāgit hanc q.in d.cōſ.501.col.ij.& cōcludit, quod ſi appellatio erat iuſta,& ex rōnabili cā interpoſita,q̇ de iure admittēda erat,hr̄ pro admiſſa, alias ſi admittenda non erat,hr̄ pro non admiſſa,& ſic illa clauſula refert̄ ad iuris diſpoſitionē.Idem tenet Fel.in c.cum contingat, col.pen.de off.del.&Phil.& Card.in c.ſępe in ij.not.de appel.& Bal. in l.edita.in repe. Paduana,col.17.verſ.itē dubitatur,ſi iudex,&c. C.de eden.& Bar.in l.ambitioſa,col.pen. in fin.ff.de decr.ab or.fac.&Ang.in ↄſ.217.in v.
212 col.& iſta eſt veritas. † Tertio limita,niſi appellaret̄ à tali interlocutoria,quæ cōtinet grauamē irreparabile, & executionē irretractabilē,vt ſi iudex interloqueret aliquem eſſe torquēdum, q̃a tunc pendēte appellatione ſtatim ligārur manus iudicis ante aliam inhibitionē,ſicut qñ appellatur à diffinitiua ſm̄ Bald.in l.gñaliter,§.ſed iuſto,col.ij.verſ. ſed quid ſi eſt talis,&c.C.de reb.cre.facit qd' no.Bar.in l.ij.col.ij.& iij ff.de appe.recip. & Bald.in l.ij col.ij.C.de epiſc.aud.& in l.ſi qs in ꝓuocatione,C.de app.& in l.ante ſniam, col.j.C.quo appel.nō recip.& Paris in tract. ſind.in verſ.tortura,in vlt.car.verſ.an ab interlocutoria,&c.& Andr.de Iſer.in conſt.in tentionis,& hoc hodie eſt ꝓuiſum in regno p̄ capitulum regni,quod incipit,ſi iuſte.quo cauetur recipiendam eſſe appellationē à tortura,& ſi iudex noluerit admittere, ſed ꝓceſſit ad torturam poſt appellationem,ſi quidē tortus fuit mortuus,vel in tormētis,vel p̄ cōdēnationem ad mortē,tunc iudex debet vltimo ſupplicio dānari,ſi vero nō fuit mortuus in tormētis,nec aliter condēnatus adhuc,tūc iudex debet dānari ad pœnā carceris biennalis, & ad publicationem tertiæ partis ſuo℞ bono℞.Si vero tortus fuit cōdēnatus ad aliā pœnam p̄ iudicem p̄ter mortem,tunc iudex eandem pœnam ſubire debet. ita hæc oīa decidunt̄ in d.c.ſi iuſte.& eſt in nu.c.regni.143.

Tertio, principaliter ſequēdo ordi-
213 nem ꝓpoſitum,quero † qñ fiat appellatio, dic,qd' debet fieri infra decē dies,à diæ latæ ſniæ,vt eſt text.ſæpius alleg.in auth. hodie, C.de appel.& in c.cū dilecti.in fi.de elect. & in c.ſignauerunt,de teſt. et in c.quoad cōſultationē,de re iud.Quod amplia ꝓcedere nō ſolum, qñ appellatur à diffinitiua, ſed ēt ab inter-

interlocutoria debet appellari infra x. dies, tex.est, et ibi gl.in ver.dies, in d.c.significaue runt, et in d.cū dilecti, in fi. gl.in c.cū cessan te, de app.et Bal.et Ias.in l.si arbitro. ff.q̄ sa tisd.cog.imò ēt à quocunque grauamine, et actu ēt extraiudiciali debet appellari infra decē dies à die illati grauaminis, vt no. Soc.
214 in cons.xlv.col.iiij.in fi in j.vol.†Sed de iu re digesto℞, et C.erat minus tempus.s.quia in causa propria poterat quis appellare solū infra biduum, in causa aliena, infra triduū, et non vltra, vt est tex.in l.eos, §. finaūt, C. de app. & in l.j.§.biduum, & §.dies, & §.in ꝓpria, ff.qñ app.sit.Hodie vero ꝑ ius Authē tico℞, est auctum tp̄s vsque ad decem dies, vt supra quo termino elapso si nō appellet, sn̄ia transit in rem iudicatam, & executioni mandaī, vt d.c.quo ad consultationē, & cur rit istud tp̄s de momento ad momentū à die latæ sn̄iæ, vt est gl. & ibi ēt Bar.in d.§.dies.
215 †Limita tñ hoc, dummodo appellans sci uerit latam esse sn̄iam contra se, quia tunc currunt decem dies à tp̄e latæ sn̄iæ, Secus, si ignorauit, quia ēt si stetisset per mensem, vel annum, & vltra, semper potest appellare, post quam scire incœpit, à die scientiæ currunt, sibi decē dies c.concertationi, de app.lib.vj. & gl.& Bar.in d.auth.hodie.C.de app.& gl. in c.ab eo.de app.lib. vj. & tex. in l.j.§.ff.qñ app.sit.Ex hoc ergo sequitur, quod istud tp̄s est vtile in prin. quia nunq̄ incipit currere impedito, sed postea efficitur ꝯtinuū, vt est tex.&ibi Bar.in d.l.j.§.dies, q̄bus adde Spec. in tit.de app.§.restat.ver. sed nunq d. tñ bo num est, vt ꝓtestetur appellans, qñ videt se impeditum, maxime, qñ fiat per iudicem:
216 ſm Bar.in d.§.dies. †Secundo limita, nisi grauamen illatum hr̄et tractum successiuū: quia tunc semper potest app.quandiu durat grauamen, ēt post decem dies, ita tenet Ioā. And.in c.dilectus, el ij.de rescr.& Bal.in l.ij. col.ij.in fi.vers.ij.q̄ro, C.de epis.aud.& Spec. in tit.de app.§.restat, vers.&no.ſm Vinc.idē tenet Ang.in d.auth.hodie, & Paris in tract. sin.vers. app. col. ij. in quibus locis ponitur exemplum de eo, qui detinetur in carcere, nam semper potest appellare, quia semper grauatur. ita ēt tenet Phil.in c.sup eo.el ij. col.j.de app.&in c.ex parte, el j.col.ij.eo.tit. vbi notanter limitat hoc de mente Bal.in d. c.de testib.extra de testibus non ꝓcedere, qñ iudex expresse fuisset interlocutus illū fuisse iuste carceratum quia tunc debet appellari infra x.dies à die ꝓlationis interlocutoriæ, alias transiret in rē iudicatam, & vlterius ap pellare nō posset, q̄bus adde Alex.i l.inficiā do, §.infans in add.ad Bar.ff.de fur.& Alex.i l.j.§.j.ff.de fer.& in l.eū, qui, §.in popularib.
217 ff.de iureiu.†Et potest ista appellatio p̄sen tari ēt in die feriata ad honorem Dei. ſm Bar.in l.j.§.dies, ff.qñ app.sit, & Car.in cl.ij. §.similiter, in ij.q.in fi.de app.& est gl. in c. app.in vers.lect.de app.lib.vj.et Bal. in l.j. ꝑ illum tex. C.de ferijs, et Fel.in c.fi.col. v. de
218 ferijs.†Ex p̄dictis infertur, quod si aliquis sine mandato, alieno nomine appellauit ab aliqua sn̄ia, debet illam appellationem rati ficari facere à domino litis infra decē dies, computādos à die, quo sciuit latam esse sen tentiam cōtra se, alias elapsis decem diebus non posset ratificare, et sn̄ia transiret in rem iudicatam, quia retificatio debet fieri infra tp̄s habile, l.bono℞, ff.rem rat.hab. ita tenet Spec.in tit.de appel.§.j. vers. porro, et Petr. Phil.Corn.in cons.292.col.ij.in lr̄a a, in iij. vol.nā actus iudiciarij debēt fieri ꝑ legitimā ꝑsonam hn̄tem speciale mandatum, l.licet, C.de ꝓc.& si fuerint facti sine mādato, debēt ratificari infra tp̄s habile, alias non valet, vt dicit ibi Pet.Phil.Cor.Et pondera, qd' verba Spec.vbi supra, dn̄t quod debet appellationē ratificare infra decem dies à tp̄e, quo sciuit appellatum, & non dicit à tp̄e scientiæ latæ sn̄iæ, ego puto quod debet ratificare infra de cem dies à tp̄e, quo sciuit sn̄iam esse latam, per ea quæ hn̄r in d.authen.hodie, quia ex il lo tp̄e currunt sibi x.dies ad appellandum, er go illimet dies currunt sibi ad ratificādum, quia illud censetur tempus habile, per d.l.
219 bono℞, & ista est pura veritas. † Viso pri mo tp̄e appellandi, videamus nunc de secun do tp̄e.s.petendi Apostolos, & scias, ꝙ de iu re cōi Apostoli debent peti infra 30.dies, & etiam recipi, vt est tex.in l.iudicib.C.de app. & in c.ab eo.de appel.lib.vj. adeo ꝙ si appel lans infra dictum tp̄s non petat, vel recipiat Apostolos, cēsetur appellationi renūciasse, & efficitur appellatio deserta, vt d.c.ab eo.& clem.quamuis, de appel. & qñ staretur ꝑ iu dicem, q̄ requisitus nō dat Apostolos, debet appellans protestari, vt hr̄ in d.clem.quāuis,
220 & per gl.in l.j.ff.de libel.dimis. †Sed dubi tatur, qñ incipiāt currere isti 30.dies, vtrum à die sentētiæ latæ, vel à die appellationis?in hoc

hoc magna fuit varietas doct.quos refert dc cis.Rotę xxvj.in nouis,& Car.in c.vt debitus col.xxij.de app.nã aliq̃ tenẽt,q̃ currũt à die snīæ latæ,p tex.qui hoc dicit expresse in d.l. iudicibus.Alij tenent,q̃ currunt à die appellationis interpositę.et hãc op.tenet Host.in c.j.de app.lib.vj.sed Car. in d.cl.quamuis in prin.in iiij. q. tenet simpliciter primã op. p d.l.iudicibus . sed qdqd teneant alij, magis cõis,et ęqua op.est,vt dicamus,q̃ si appellãs habuit notitiam snīæ latæ, currat sibi tps à die snīæ latæ,et ita pcedit d.l. iudicibus . Si vero non habuit notitiã,qñ fuit lata snīa,et tunc xxx. dies currant sibi à die scientiæ, à quo die habuit facultatẽ appellandi,qa si aliter diceremus,sequeretr vnum incõueniẽs,q̃ posset appellãs ignorare p xxx. dies,et sic esset sibi ignoranti lapsum tps petendi Apostolos,cui non esset lapsum tps appellãdi, p ea,q̃ no. gl.et Bar. in d.auth.hodie.et tex. in d.c. pcertationi de app. lib.vj.et istam opin. tanq̃ æquiorem,et iuri cõsonam teneo,quã tenet gl. in d.c.ab eo.et ibi ẽt Gemin. et est de mẽte Ioã.And.ibi,et dicta dec.Rotæ 29.ĩ
221 nouis. †Sed istud tps petendi Apostolos infra xxx. dies,est de iure cõi,vt dixi, posset tñ dubitari an hodie in regno seruetur,cum const.appellationum tpa statuerit simpliciter terminum 50. dierum ad psequendum coram iudice ad quẽ, post interpositam appellationẽ.Dic q̃ in regno non seruatur,sed istud tps 30.dieꝶ,includitur in tpe 50.dieꝶ, vnde sufficit,q̃ appellans petierit Apostolos infra 50.dies,& illos præsentauerit iudici ad quem,vna cum pcessu, & sic quo ad hoc est correcta d.l.iudicibus.ita tenet And.de Iser. in c.si aũt,col.ij.in fin.& seq.quo tpe mil.& idem And.in d.const.appellationum tpa,in princ.& ibi ẽt est gl.& hoc est confirmatum p ritum magnæ curiæ,in num.189.incip.itẽ seruat ipsa curia,q̃ qñ,&c. & magis clare firmatur p regiam prag.quę incipit,appellationum tpa,& est in num.prag.23.quæ expresse confirmat tps inductum p const.regni,in psequenda appellatione. Sic ergo in regno in curia seculari seruatur dispositio const.regni,& regiæ pragmaticæ, sed in curia ecclesiastica seruatur dispositio iuris canonici.s. dicti cap.ab eo.& d.cl.quamuis. vt recipiantur Apostoli infra 30.dies,quia in hoc non
222 reperitur correctum ius canonicum. † Ex hoc infertur, q̃ in regno in curia seculari superuacua est illa quæst. superius facta.s.ex quo tpe incipiant currere 30.dies ad petendum Apostolos,quia habemus const.expsse loquentem,q̃ 50.dies currunt à die interpositę appellationis. vnde ab illo die habet idẽ tps ad petendũ Apostolos,sm Andr.de Iser. vbi supra. Bene verũ est,q̃ pcedit illa quæst. de iure canonico,& sic in curia ecclesiastica.
223 †Prædicta limita.s.de iure canonico, nisi iudex statuerit certum terminum appellanti ad recipiendum Apostolos: quia si infra illum terminum statutum non recipit, vel petit illos,& non ptestatur, appellatio remanet deserta, non expectato aliter lapsu 30. dieꝶ,quia iudex à quo,posset specialẽ,& breuiorẽ terminum ad hoc statuere,vt est tex.in d.cl.quamuis,de app.& ibi p Card.& doct.
224 † Sed cuius expensis debeant mitti seu pstari Apostoli: vtrũ expensis appellantis, & petentis,vel iudicis? Cõis conclusio est,&vera, q̃ dentur expensis appellantis,gl.est in vers. oblatos,in d.cl.quãuis,de app.& ibi Card.in §.veꝶ iij.no.& in §.similiter,in v.q.& Bald. in l.eos,§.Apostolos,col.iij.vers.queri psueuit,&c.C.de app.& Alex.in addi.ad Bar.in l.
225 si postulauerit,ff.de adult. † Istoꝶ aũt Apostoloꝶ plures sunt spẽs: quas oẽs numerat Spec.in iij.parte Spec. in tit.de app.§.seqtur p totum. Sed quantum ad mãm nostrã,tres tm̃ species sunt in frequẽtiori vsu: videlicet, Apostoli dimissorij, & isti dñr qñ iudex admittit appellationem,&scribit literas dimissorias: cum quibus dimittit appellantem iudici ad quem,ille literę signãtes,q̃ admisit appellationem,dñr Apostoli dimissorij. de qbus loqtur,l.j.ff.de libel.dimis.& c.ab eo. de app.lib.vj.& c.ab eo.ij.q.vj.Alij dñr Apostoli refutatorij: vt qñ iudex à quo,non vult admittere appellationẽ,tunc scribit literas signãtes qualiter refutauit,& nõ admisit appellationẽ, & de istis loquit tex. in l.fi.§.in refutatorijs,C.de app. Alij dñr Apostoli reuerẽtiales,vt qñ appellatio nõ erat admittẽda,sed iudex eã admisit ob reuerentiã supioris, de qbus hr̃ in l.eos,§.sup his, C.de app. & in c.cord.de app.lib.vj.& de istis trib. speciebus Apostoloꝶ, vide Card.Alex. in c.vt debitus,col.xxj.in fin.& seq. de app. & Spec. plenè in d.§.seqtur, vbi ponit formam oim istorum Apostoloꝶ,& vide App.in c.bonæ. colum.ij.vers.quinta differentia,&c.de app.
226 † Vnde autem dicantur Apostoli? dic ab Apo

Apo quod est supra, & stoli.i.missio quasi literæ missæ ad superiorẽ, ita declarat Card.in d.cl.quãuis, in prin.in ij.q.de app.& vide gl.
227 in vers.petat, in d.c.cordi. †An aũt in app. extraiudiciali debeãt peti Apostoli? gl.in d. c.cordi, in ver.vel extra. vr̃ tenere quod nõ, sed gl.in c.vt super in vers.ille iudex, de app. lib.vj.tenet, ꝙ debẽt peti sub conditione.s.si est qui illos dare possit. Super hoc cõcludo, ꝙ qñ appellatur à iudice extraiudicialiter ꝓcedente, semꝑ debent peti Apostoli: quia est, qui illos dare possit.s.iudex, sed qñ appellatur à parte, non puto ꝙ sit necessariũ illos petere: q.a non est qui illos det. Tñ tutius est, ꝙ tunc petantur sub illa ꝯdõne: vt dicit gl.in d.c.vt sup. & ita tenet Phil.in c.bonæ, col.vj.in fi.vers.vj.requiritur, &c.de appel.& ibi ẽt sentit Abb.in ij.col.in iiij.& v. dñ̃a.
228 †Sequitur modo videre de tertio tpe.s.ꝓsequendi appellationem, super quos scias, ꝙ est varietas inter ius cõe, & ius ꝯstõnum: nã de iure cõi appellans post interpositam appellationem, habet vnum annum ad ꝓsequẽdum coram iudice ad quem: & istud appellatur primum fatale, & si est impeditus. habet ex causa ſm fatale, vt est tex.in auth. ei, q appellat, C.de temp.app.& hr̃ in c.ex rõne, de appel.& est text.in cl.sicut, de app.vbi dr̃ hoc ꝓcedere tam in appellatione iudiciali, quã extraiudiciali. Si vero etiã in secundo fatali fuit impeditus, solet ei dari ẽt tertius annus, ex iustissima tñ causa, & iusto impedimẽto: vt ꝓbatur in d.c.ex rõne, & ibi Card. & not. Spec.in tit.de app.§.nunc br̃.vers.præmissa. Quod tñ intellige qñ in toto secundo anno fuisset impeditus, alias restituitur sibi nõ annus integer, sed tm̃ tp̃s, infra quantum durauit impedimentum, ita declarat Abb. in d.c. ex rõne, in iiij.col.& istud tp̃s quod dat̃ post secundum fatale, datur solum ꝑ viam restõnis in integ.& non ipso iure, sed primus, & secundus annus dantur ipso iure à lege, ſm Innoc.Abb.& doct. in d.c. ex rõne, & gl. & Bar.& doct.in d.auth.ei, qui appellat, sed de iure constit.Regni est additum istud plus, q.a post interpositam appellationem dãtur 50. dies appellanti, infra quos debet recipe Apostolos, & p̄sentare ꝓcessum coram iudice ad quem, & facere citari partem, & licẽtiatus recedere, alias appellatio esset deserta. hæc omnia ꝓbantur in cõst.appellationum tp̃a, & ibi Andr.de Iser. Deinde in antea p̄sentato ꝓcessu, & facta citatione partis, infra 50. dies, habet appellãs primum fatale, & sic primum annum seruata forma iuris cõis, quia const.regni, non corrigit fatalia, sed solũ interponit illud tp̃s 50.dieꝶ. Veꝶ est sciendũ, ꝙ fatalia incipiunt currere à die interpositę appellationis, vt est tex.in d.cl. sicut de app. &no.Abb.in d.c.ex rõne, in j.no.vnde ꝑ hoc dico, ꝙ illi 50.dies interpositi ꝑ constit. includuntur, & sic à die interpositæ appellationis, etiam hodie in regno currit annus ad ꝓsequendum cum in hoc iura cõia non reperiatur correcta, arg.l.sancimus, C.de test.
229 †Ista aũt obseruantia de 50.diebus, ꝓcederet solum in Regno in curia seculari: quia Rex qui fuit auctor illius const. non potuit imponere legem ecclesiæ, & ecclesiasticis ꝑsonis ꝑ ea, quę plenè habentur ꝑ Abb.& Fel. in c.ecclesia S.Mariæ, de const.vnde in curia ecclesiastica seruaretur mera dispositio cle. sicut, & cl.quamuis, de app.s.vt Apostoli infra 30.dies, & ꝓsecutio fiat ĩfra annum à die appellationis, & stante impedimento, datur
230 secundus annus. †Sed iuxta hoc quæritur an sit necesse, ꝙ appellans ꝓtestetur de impedimento, ad hoc vt restituatur sibi tp̃s: in hoc vera conclusio est, ꝙ si stat ꝑ iudicem, debet ꝓtestari, &non sufficit vna ꝓtestatio, sed debet pluries ꝓtestari. ita dicit Alex. in ꝯs. 19.col.ij.in j.vol.& ponunt doct. in l. ꝓperandum, §.sin aũt vtraque, C.de iud.&Bal.in d.c.ex ratione, in fi.Si vero impeditur ab impedimento, quam facto iudicis, non requiritur de necessitate ꝓtestatio, sed sufficit ꝙ postea impedimentum probetur. Cautius tñ est, ꝙ semꝑ protestetur de impedimento, ita pulchre distinguit Phil. in d.c.ex rõne, col. iiij.in fin.& seq.vers.sed dubitat̃ ad hoc, &c. & ita intelligitur gl. in c.cupientes, §.ꝙ si ꝑ viginti. & ibi Gem.& Pet.de Anch.de elect. lib.vj.& Bart.in l.j.§.dies, ff.qñ app.sit, & vide omnino Car.in d.c.ex ratione, in iiij.col.
231 †Vlterius suꝑ ista quæst.dubitatur, vtrum elapso primo anno possit iudex indistinctæ sñiam exequi tanq̃ appellatione deserta, si non constat aliter sibi de impedimento. Doct.cõiter tenent, ꝙ non, quia si non sit lapsum biennium, iudex non põt exequi, quia sñia non cõfirmatur ex solo lapsu primi anni: nisi ẽt labatur secundus annus dicit tex. ind.authen.ei qui appel.& ita expresse tenet ibi Bar.in fi.et idem Bar.in l.j.in fi.ff.nil.no.

app.

app.pend.& Bal.in l.eos in prin. col.ij. verſ. ſcias tñ,&c.C.de app.& Phil.in d.c.ex rõne, col.xxiiij.ver.ij.quæritur &c.nam ſm Bald. in d.l.eos, elapſo primo anno, eſt dubium, pp impedimenta,quæ potuerunt interueni re,& ſic ſolus lapſus primi anni non clarifi cat iudicem de deſertione,niſi labatur ẽt ſe-cundus. Et licet iſta opi.videatur eſſe magis cõis: tñ mihi vř,ꝙ ita ſimpliciter intellecta non ꝓcedat, & primo pondero, ꝙ lex non dat ſm annum appellanti ſimpliciter. ſed conditionatiua.ſ.exiſtente iuſta cauſa impe dimenti ita dicit tex.in d.auth.ei qui appel-lat.Ergo intentio legiſlatoris fuit,qđ in pri mo anno appellatio ſit deſerta, ſi non ꝓbat de iuſta cauſa hñdi ſm annum.ſ.de impedi-mento. Cum ergo impedimẽtum conſiſtat in facto oportet ꝓbari ꝑ eum qui ſe fundat in illo,ꝑ ea,quæ hñr in l.ij.ff. ſi quis cau. & ꝑ Bart.in l. hoc iure,ff.de verb. obl. Si ergo non apparet de impedimento, iudex habet ſuam intentionem fundatam ex lapſu primi anni: vnde poterit ſñiam exequi non expe-ctato lapſu ſecundi anni. Et per hoc non vř obſtare illud,quod dicit Bal. in d.l.eos .ſ. ꝙ in primo anno eſt dubium pp impedimẽta, quę poterunt accidere,quia hoc eſſet pſume re impedimentum,vbi nõ ꝓbatur, quod eſt contra oĩa iura,cum impedimẽtũ ſit facti,& facta non pſumuntur,niſi ꝓbentur l.in bel-lo,§.factæ,ff.de c.& c.j.de conſt.lib.vj.&no. Pet.Phil.Cor.in ꝯſ.clxxj.col.viij. in litera r, in ij. vol. Secundo pondero ordinem legis, quæ primo dat primum annum,&poſtea ex cauſa dat ſecundum,nam ſi opinio illoꝝ, q tenent eſſe neceſſe labi biennium,eſſet vera, iſte ordo fuiſſet fruſtratorius, qa debuiſſet dicere lex quod appellãti datur bienniũ ad ꝓſequendum quo elapſo appellatio efficiat deſerta,& nõ oportebat dari primum annũ, & poſtea ſecundum, & lex nihil operat fru-
232 ſtra.§.qbus,in j. conſt. †Tertio pondero, quia lex appellat primũ annum,primum fa tale,& ſecundum annum ſecundũ fatale, vt eſt tex.& ibi gl.in l.ij.in prin. C.de tẽp.app. & dñr iſta fatalia,à fato .i. morte,quia ſicut mors extinguit hoĩem, ita lapſus fatalium ſeu vniuſcuiuſq; fatalis extinguit appellatio nẽ.ita declarat Abb.in d.c.ex rõne col.iij. & ſentit gl.in d.l.ij.in princ.& Bald. in l.fin.in prin.in ij.colum.verſ. modo reſtat,&c.C.de temp.app.Si.n.primus annus non extingue ret appellationem,non diceret fatale,ſed qa lex ita appellat fatale,primũ annum,ſicut ſe cundum,quod patet ex tex.in d.l.ij. in prin. quæ dicit tpa fatalium,&c.& ſic loquitur in numero plurali de pluribus fatalibus. Ergo ita extinguit appellationẽ lapſus primi an-ni,non dato impedimento,ſicut lapſus ſecũ di anni adde Phil. in d.c.ex rõne, colum. ij. Quarto pro hoc do tex. formalem in d. cl. ſicut de app.cui non puto poſſe dari rectum rñſum. nam ibi clare dř,quod ꝑ lapſum an ni appellatio debet cenſeri deſerta ceſſante iuſto impedimento,ergo non eſt opus expe ctare biennium, qñ non liquet de impedi-mento. Quinto pondero tex.in l.fi.§.illud, C.de temp.app.qui expreſſe ſentit,quod ela pſo anno,et ſic primo fatali, mandatur ſen-tentia executioni,niſi appellãs doceat de im pedimento. Sexto,ad hoc pondero dictum Bald.in d.c.ex ratione col.ij. in fin. vbi dicit quod appellans debet eſſe diligens in primo anno,diligentior in ſecundo,et diligentiſſi-mus in tertio. Sic ergo requiritur diligen-tiſſimus in tertio. Si ergo requiritur diligẽ-tia in primo anno, ſequit quod ſi fuit negli gens ſine aliquo impedimẽto,appellatio re manet deſerta. hanc opi.tenent Inno.Ant. de Butr.et Imo.in d.c. ex ratione,et Ang. in ꝯſ.cccix.vbi dicit,quod iſta op. eſt vera ſicut euangelium. Septimo,ad idem adduco tex. in c.cum ſit Romana.de app.vbi eſt tex. cla-rus,quod appellanti datur annus ad ꝓſequẽ dum,et ex iuſta, et neceſſaria cauſa.ſ.impedi menti,datur biennium. Ergo ſequitur, qđ vbi non apparet iuſta,et neceſſaria cauſa,nõ datur biennium. vnde ſequitur,quod iudex poteſt ſententiam exequi elapſo anno,ſi nõ conſtat de impedimento. et hoc vř ſentire Bart.in auth.item ſi appellatione,C.de app. vbi põderat impedimentũ primi anni, vt de
233 tur ſecundus. †Octauo pondero,quia oẽs doct.cõiter in d.c.ex ratione, et in dicta au-thent.ei qui app. concludunt,quando ſtat ꝑ iudicem,debet appellans in primo anno ꝓ-teſtari,ad quid ergo requiritur iſta ꝓteſtatio ſi non diceremus, quod elapſo anno appel-latio ſit deſerta? certe fruſtra fieret,ſi in om nem euentum daretur biennium. Et ſic per iſtas rõnes,et iura concludo,ꝙ ſi elapſo pri mo anno nõ conſtat de aliquo impedimẽto: nec apparet aliqua ꝓteſtatio, intẽtio iudicis eſt fundata ipſo iure i exequẽdo. vñ poterit ſent

sententiam exequi, p d.cl.sicut tanq̃ appella
234 tione deserta. †Fateor tñ, q ante quã exequatur, debet citare appellantẽ ad dicendũ quare sñia executioni mandari non debeat, qa posset pars citata docere de impedimẽto, & sic daretur sibi secũdus annus alias si non docet, poterit exeq. Et qđ debeat pars citari super executione faciẽda, tenet Bar. i l.j. in fi. ff. nil no. app. pend. & Alex. in l. pses col. fi. ff. de re iud. & Abb. in c. ex rõne, col. fi. vbi tenet in effectu istã opi. quam modo tenui .s. quod elapso primo anno iudex põt exequi parte tñ citata. Idem .s. quod debeat pars citari, tenet Bal. in l. si contra, C. de app. & Bal. in l. ij. i fi. C. de tẽp. app. vbi dicit esse ibi tex. ad hoc meliorem de iure. & Phil. in d.c. ex ratione, col. xxiiij. vers. iiij. quæritur, &c.

Ex pdictis ergo habes declaratos tres terminos, q considerãtur in appellatione, & remanet conclusio, quod vltimus terminus .s. prosequẽdi, est vnius anni duoℝ annoℝ, stan
235 te impedimento. †Limita tñ hoc, nisi iudex à quo, statuerit breuiorem terminũ ad prosequendũ, quia eo elapso remanet appellatio, deserta, & potest sñiam exeq. vt c. cum sit Romana, &c. personas, & ibi Phil. & doct. de app. & dixi plenè supra in præcedenti q. principali in xxxj. fallentia, & sic non est necesse tunc expectare lapsum anni vel biẽnij.
236 †Secundo limita, nisi de voluntate partiũ fuisset prorogatus terminus prosequẽdi appellationẽ, qa tunc põt durare vltra biẽniũ, prout partibus placuerit, quia iste terminus prosequẽdi appellationẽ, põt cõsensu partiũ prorogari, & ẽt breuiari, ẽm Baldum in l. fi. col. j. C. de temp. app. & ibi ẽt Bart. idem vr̃ tenere Alex. in l. properandũ in princ. C. de iud. & Alex. in add. & Bar. in auth. ei, qui appellat, C. de temp. app. & ibi ẽt Bal. in fi. col. & Phil. in c. ex rõne, col. v. in fi. vers. sed dubitatio est, & c. de app. & ibi ẽt Fel. in ij. col. pro hoc est tex. quem ponderat Bal. ad hoc in l. quod si nolit. §. si quid ita. ff. de edil. edic. vbi de consensu partium potest prorogari tempus redhibitoriç, quod est legale. Sed contrarium tenet Bart. in auth. si tñ, C. de tem. app. vbi dicit, quod tacite per viam compromissi potest elongari tp̃s, sed expresse prorogari nõ potest sicut non potest prorogari tp̃s instantiæ primæ causæ, vt est gl. Bart. & cõiter doct. in l. properandum, in prin. C. de iud. & Lud. Rom. in cons. clxxiiij. in fi. & hanc contrariam partem tenet Ioã. And. in add. Spec. in ti. de app. §. nunc br̃, vers. licet aũt in add. magna. circa fi. & Abb. in d.c. ex rõne col. iij. & Lud. Rom. in l. ij. ff. de re iud. & Car. Alex. in d.c. ex rõne, col. xv. vers. xiiij. est q. &c. vbi se inuoluit, & nesciuit decidere. In ista tñ varietate mihi plus placet prima op. s. quod possit tp̃s exercendæ appellationis prorogari per expressum consensum partium, quam opin. tenet etiam Cyn. in d. auth. ei, qui app. & istam partem firmo per tex. in l. fi. §. fi. C. de temp. app. vbi dicit tex. qđ pñt partes pacisci quod nullum fatale seruetur in appellatione, ergo clare patet, quod per pactũ partium pñt alterari, & tolli fatalia iuris. Si ergo pñt partes prosequi appellationem sine fatalibus, sequitur q possunt ipsa elongare, vel breuiare ad eum libitum. hoc. n. patet ad sensum, q si in appellatione non seruantur fatalia, potest durare vlteriori tp̃e de cõsensu partium, & ita tenet ibi Bar. Secundo, moueor per tex. in d.l. quandiu. de app. vbi dr̃, quod non currit tp̃s appellanti, qñ de consensu expresso ipsarum partium prosecutio appellationis differtur, ergo possunt facere partes per eaℝ pactum, q fatalia non currãt. Et licet tenentes contrarium, rñdeant ad illum tex. quod loquitur de suspensione, & nõ de prorogatione, prout dicit Abb. in d.c. ex rõne, col. iij. ego non video in effectu, quæ dñia resultat inter suspendere, & prorogare, cũ vtroq; casu habeatur idem effectus, ꝑut inferius dicã. Tertio, moueor per tex. in d.l. q si nolit. §. si q d ita. ff. de edil. edi. vbi partes per pactum pñt prorogare tp̃s legale, vt duret in perpetuũ. Quarto, adduco tex. in c. in causis de off. del. vbi terminus datus in rescripto delegatorio, infra quem cã debebat finiri, põt de cõsensu partiũ prorogari, & sic possunt partes prorogare iurisdictionem, q̃ certo tp̃e finiri debebat. Quinto cõsidero, qđ oẽs doct. tenentes contrariam partẽ fundãt se sup duobus fundamẽtis. Primũ est, arguẽdũ à simili, de instãtia primç causç, vt sicut illa non põt prorogari, vt no. in d.l. properãdũ in prin. C. de iud. ita ẽt non potest prorogari instantia appellationis. Secundum est, qa ista tp̃a respiciunt publicã vtilitatẽ, vt citius lites finiantur, vnde non pñt prorogari per partes in præiudicium reip. vt dicit Abb. in
237 d.c. ex rõne, col. ij. †Ego aũt volens sustinere op. quam tenui, tollo de facili ista duo

fundamenta, qbus sublatis corruit opin. cõtraria, & tãto magis elucescit illa, quã teneo. Et primũ fundamẽtum, quod fit a simili, tollo ꝑ bonam instãtiam, iuxta not. ꝑ gl. in c. sicut vrgeri. j. q. j. nã instantia cãę principalis, non est aliquo mõ ꝓrogabilis nec tacite nec expresse per partes, adeo quod ẽt per compromissum non suspendit, ẽm Abb. in c. pen. col. vj. & ibi ẽt Fel. in v. col. vers. tertia declaratio, etc. de iud. & plenius per Mar. Soc. in d. c. pen. in xvj. arg. & ꝑ Soc. in consi. xxxj col. iij. in j. vol. & Pet. de Anch. in ꝯs. 284. & Phi. in d. c. ex rõne, col. vj. vers. ij. quæritur, & tñ instantia causæ appellationis, prorogatur & suspenditur per compromissum, vt d. cle. quã diu. & d. auth. si tamẽ, C. de temp. appel. ergo non est bonum arguere ab vna instantia, ad

238 aliam. † Ad ẽm fundamentum, inquãtum consideratur publica vtilitas, dico ꝙ si hoc esset in consideratione, minime deberet per compromissum suspendi, qa possent partes milles compromittendo facere quod nunq̃ labant fatalia, & sic lites essent imortales, & offenderetur publica vtilitas: sed qa lex hoc non ꝯsiderauit in instantia appellationis: ex quo ꝑmisit illam suspẽdi ꝑ compromissum, vt d. cle. q̃diu. ergo istud prẹiudicium publicæ vtilitatis, non fuit in ꝯsideratione in tꝑe appellationis, sicut in tꝑe principalis causæ. Et rõ diuersitatis est, quam ponit Abb. in d. c. pen. col. vj. de iud. vbi dicit, ꝙ maius præiudicium partiũ, vertitur in cã appellationis, q̃ in cã principali, qa perempta instantia principalis cãę, pereũt solum acta: & nõ permittitur ius partis. sed perempta instantia appellationis, perit tota cã, vt in cle. si appellationẽ. de ap. & no. Bar. in l. pendente, C. de tẽp. in integ. rest. & Bar. in auth. itẽ, si appellat. in fi. C. de temp. ap. Et ideo, quia agitur de maiori ꝑiudicio, iura tolerãt, ꝙ illa instãtia possit ꝑ partes suspendi & ꝓrogari. Et ex his remanent elisa fundamẽta tenẽtium ꝯtrariam partem. Superest modo rñdere ad duo iura, quæ ponderant tenentes dictam partẽ: videlicet, ad ca. oblatæ. de ap. ibi, sed ne valeat ꝓrogari, etc. & ad l. nemo, C. de temp. ap. Et primo ad c. oblatæ. dico, ꝙ si rectè põderet, intẽtio summi Pont. ibi fuit, hñdo respectũ ad iudicem, nam ꝯcessit iudici, quod possit breuiare terminũ appellationis, vt ibi. & c. cum sit Romana, cap. personas, eo. ti. sed nõ ꝯcessit, ꝙ possit ipsum elõgare sine partium consensu & ita illũ tex. declarat ibi gl. in vers. ꝓrogari. quæ dicit, nisi ex iusta cã, vt in c. ex ratione, & c. vñ sentit, ꝙ tex. ille loqtur de iudice, qui ex iusta cã. s. impedimẽti, prorogat tꝑs appellationis, & ita loqtur, d. c. ex rõne ad legatum, ibi per glo. quæ debet intelligi, ẽm tex. quem allegat. ẽm Bar. in l. nõ solum, §. si liberationis verbo, ff. de lib. leg. Nos autẽ loquimur qñ ambo litigantes de cõi consensu volunt prorogare: ꝙ facere possunt: per

239 d. cle. quandiu. † Ad l. nemo respõdeo qđ non loqtur de prorogatione: sed de reparatione, quæ fit finito tempore: vnde vult illa lex, quod transactis fatalibus nemo põt impetrare reparationem tꝑis, post q̃ appellatio remansit deserta. Nos aũt loquimur de ꝓrogatione, quæ fit durante tꝑe, l. sed si manẽte, ff. de præca. & ita expsse colligitur ex text. in d. l. nemo, qui facit expressam mẽtionem de reparatione, & ita ibi illum tex. intelligit Paul. de Cast. & est de mente Bar. ibi in pri-

240 mo no. † Ex ꝑdictis ergo remanet defensata ista conclusio, quod partes pñt prorogare de cõi consensu tꝑa appellationis prosequẽdæ: & hanc opi. tenet Arch. in c. anteriorũ, ij. q. vj. & Franc. de Are. in c. pen. de iud. & licet Fel. in d. c. pen. in vj. col. tenuerit contrarium, per d. l. nemo, cui dicit non posse rñderi: tñ satis patet illud rñsum ex prædictis: & contrarium & melius tenuit idem Fel. in d. c. ex ratione, vbi ponderat rõnem, quam superius attigi succinctè. s. ꝙ non possit dari recta drĩa inter suspendere & prorogare. qa ita potest effici immortalis lis suspẽdendo sicut prorogando, & minor quare doctores ita elaborantur in faciendo huiusmodi drĩam, cum nullius sit effectus, imò rectè considerando facilius admitti deberet prorogatio, quam suspensio, per ea, quæ dicit gl. in auth. si tñ, C. de temp. quæ dicit, ꝙ non currit tꝑs ei, qui semper litigat. Sic ergo prorogantes semper litigant, vnde facilius debent sibi tẽpora indulgeri, sed suspendentes vñr in lite supersedere, vnde vñr negligere, & tãto minus deberet eis concedi terminus, per d. l. nemo, quæ vult ꝙ appellãtes debẽt vigilare. vnde illud quod ponderat Abb. in d. l. ex rõne, col. iij. ergo retorqueo cõtra ipm. & si aliter diceremus, ꝙ esset ꝑmissa suspẽsio & nõ ꝓrogatio, lex esset imposita verbis, & nõ reb. cõtra l. ij. in fi. C. cõmu. de leg. qa de facili inueniretur via, q̃ idẽ induceret, quod prorogatio.

† Et

241 † Et prędicta ꝓcedunt in tꝑibus prosequē di appellationē, secus est in tꝑe appellādi.s. decem dieꝶ, quia tale tꝑs non pōt vllo modo nec per iudicem nec ꝑ partes prorogari tacite nec expresse, nec ēt perviam cōpromissi, vt est gl. in auth. offerat, C. de lit. contest. & Phil. in d.c. ex rōne, col. vj. vers. iij. quæritur, &c. & Bald. in auth. hodie, col. ij. vers. quæro, quid si est appellatum, &c. C. de app. vbi plus dicit Bal. ꝙ ēt si lata esset snīa in cā appellationis interpositæ post x. dies de cōsensu partium, non valet. Idem tenet Bald. in d. auth. ei qui appellat. col. fi. vers. quæro nūquid etc. & ibi etiam Alex. in addi. ad Bart. & Abb. in cons. lxxvij. col. ij. in ij. vol. & Card. in clem. quandiu, in v. q. de appel. & Fel. in d. c. pe. col. v. in fi. vers. secunda declaratio, &c. de iud.

242 † Tertio principaliter limita, nisi ꝑtes durante appellatione cōpromisissent cām pœnes arbitros, qa durante cōpromisso nō currunt fatalia: & sic tꝑe appellationis pn̄t durare vltra biēnium. tex. est in d. cle. q̄diu, & in auth. si tn̄, C. de temp. app. & pr̄ ex his, q̄ proxime dixi in præcedenti limitatione. Quod tamen intellige, qn̄ est factum cōpromissum in arbitros. Secus in arbitratore, quia tūc nō suspenditur instantia appellationis. ſm Pet. de Anch. in cons. 284. & ibi assignat rōnem.

243 † Vltimo, qa superius dixi, ꝙ in regno primum tꝑs prosequendi, est qnquaginta dieꝶ, per const. appellationū tꝑa. quæro an istud tempus quinquaginta dierum, seruetur etiā quando appellatur ab interlocutoria. Dic ꝙ non quia dicta const. regni, loquitur ꝓcise de appellatione à diffinitiua, dum dicit, appellationum tꝑa, per quas diffinitiuæ snīæ suspēduntur etc. & sic intentio legislatoris est ibi limitare tꝑa appellationū à diffinitiuis sententijs. vn̄ non extēditur ad interlocutorias, & nulla fuit alia rō, nisi quia interlocutoriæ non suspenduntur per appel. vt in c. non solum, de ap. lib. vj. & per Bart. in l. iij. de appel. recip. Et intētio illius const. fuit limitare tēpora illaꝶ appellationū, quæ suspendūt sententias, ad hoc vt magis vigilet appellans in expediēdo cām citius, ne ita diutius in suspēso remaneat, iuxta l. nemo, C. de tēp. app. sed qn̄ appellatur ab interlocutoria, quia iudex pōt ꝓcedere, nō obst. appellatione, iō nō fuit opus limitare ista tꝑa, vnde tunc staremus dispositionis iuris cōis. s. vt peti debeant Apostoli infra xxx. dies, & prosecutio fiat per annum, vel biēnium. iuxta dispōnem, c. cum sit Romana de app. & auth. ei qui appellat, C. de temp. appel. in casu tamen, in quo permittitur de iure ciuili appellari ab interlocutoria, vt qn̄ hēt vim diffinitiuæ, quo casu appellatio suspēdit snīam, vt fuit dictum supra in q. præcedenti principali, tunc hr̄et locū dicta const. ex identitate rōnis. & ita etiam tenet Matth. de Affl. in d. const. appellationum tēpora, col. vij. i fi. ver. sed hic q̄ro etc.

244 † Scias ēt in hac materia, vnam correctionem seu limitationem iuris cōis in regno nam de iure cōi si appellans non prosequitur cām nō potest appellatus statim illam prosequi, nisi in fine anni vel biennij. s. cum vnus tm̄ mensis superest de anno vel biennio, quia ante posset dicere appellans, ego volo gaudere de tꝑe mihi à iure concesso. & de hoc est tex. in d. auth. ei qui appellat, & ibi Bar. Ang. & doct. & Abb. Phil. & Card. plenè in c. oblatę, de appel. sed hoc die in regno prouisum ꝑ ritum magnæ curiæ in nu. 9. & incipit. item, si appellans. ꝙ appellans non ꝓsequit cām infra mensem post pn̄tatum processum, potest appellatus cōparere, & prosecq elapso mense, & sic non est opus expectare finē anni vel biē nij.

245 † Plus ēt est cautum in regno, q̄ in cā appellationis non reqritur libellus nec litis cōtestatio, sed incipit ipsa causa ab apertura processus. ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nu. 52. incipiēs, item, in eisdem curijs, etc. & alius ritus, in nu. 127. incipiens, item, in curia ipsa &c. & alius in nu. 141. incipiens, itē, ꝙ causa, etc. & alius in nu. 155. incipiens, itē, in appellationum causis, &c.

Qvarto, principaliter sequendo ordi

246 nem præpositum. † quæro, à quibus iudicibus, & à quib. actibus appellari possit. Ista q. hēt duo membra. Primum est à q̄bus iudicibus potest appellari. Secūdum est, à quib. causis & actib. appellet̄. sup primo facias regulam affirmatiuā. s. ꝙ regulasiter ab oībus iudicib. tam delegatis, quā ordinarijs pōt appellari, c. oīs, & c. ad Romanā, ij. q. vj. & not. Spec. in ti. de app. §. videndū, in princ. Nō. n. facit iudici iniuriam is, qui ab eius snīa ap-

247 pellat. l. & in maiorib. C. de app. † Cum. n. appellatio sit q̄dam defensio, quæ datur oppressis ꝯtra iniuriā iudicis, l. j. ff. de app. & d. c. ad Romanā, debet regulariter oībus cēseri permissa. Et ꝙ sit defensio, est tex. in. c. cū spāli, §. porrò, de app. & tenet Soc. in cons. cxcv.

248 col.iij.in ij.vol. † Istam regulā limita primo, qñ est lata, sñia à principe non recognoscente superiorem, quia ab eius sñia non appellat̃, tex.est in l.j.ff.à qui.app.nõ li. & in c. cuncta ꝑ modum, ix.q.iij.vbi loqtur de sñia Papæ. hinc dicit Andr.de Iser.in c.imperialem, §.pterea si inter duos, col.vj.in fi.de ꝓhi.feud.alie.ꝑ Fed.ꝙ hoc habet locū non solū in sñia imperatoris, vel Papæ, sed ẽt cuiuslibet regis non recognoscentis superiorem,
249 † ꝓut est Rex Siciliæ, qui dr̃ monarchia in
250 regno, s̃m eum. † Secundo limita, non ꝓcedere in sñia lata à præfecto ꝑtorio: qa ab ea non appellatur, l.ꝑfecti, ff.de min.& l.j.§. his cunabulis, ff.de off.ꝑfect.præt.& l.j. C.de
251 sen.præf.ꝑt. † Tertio limita, non ꝓcedere in sñia lata in sacro regio ꝯsilio: qa ab ea nõ appellatur ex: quo censetur sñia regis: nam fertur sub noĩe regiæ maiestatis, & ita seruatur in regno qa à sñia sacri consilij nõ appellatur, sed tm̃ reclamatur, seu supplicat̃, & non retardat̃ executio, iuxta ea, quæ hñr in auth. quæ supplicatio, C.de præc.imp.offe.& dixi plenè supra in ꝑambulis huius tract.de app.
252 † & ꝙ sñiæ sacri cõsilij habeant vim legis, qa ꝓferuntur sub nomine regiæ maiestatis in regno tradit̃ in decis.383.in fi.ꝯs.Neap.& ꝑ Bal.in l.fi.C.de leg.& Host.& Ant.de But. in c.cū Bertol.de re iud.& ꝙ non retardetur executio ꝑstita tñ satisdatione in casu retractationis: hr̃ plenè in dec.231.ꝯs.Neap.& dixi supra in ꝑambulis hꝰ partis de app.in ver.
253 supplicatio. Hoc põt cõprobari, † qa isti dñi in ꝯs.æquiparant̃ senatorib.à quoꝝ sñia non appellat̃, s̃m Spec.in tit. de app.§.vidended, & est tex.in l.j.ff.à quib.app.non licet.
254 † Quarto limita, non ꝓcedere in sñia lata à Duce Venetiaꝝ: qa ab ea nõ appellat̃, s̃m Cyn.in l.fi.C.de bon.pet.her.& in l.fi. C.de don.inter vir.& vxo.& rõ põt esse qa nõ reco
255 gnoscit superiorē. † Quinto limita, nõ ꝓcedere in sñia lata ab epo, cuius iurisdictio fuit ꝓrogata, qa ab ea non appellat̃. Casus est sing.in l.epale, C.de episc.aud. & in hoc eps æquiparat̃ præfecto ꝑtorio, s̃m Bald.ibi
256 & est speciale in epo, † qa secus est in alio iudice ꝓrogato, vel dato de cõi cõsensu partium, qa põt ab eius sñia appellari, l.ex ꝯsensu, in prin.& ibi Bar.ff.de app. & Spec.in tit. de cõp.iud.adc.§.j.vers.sed an à sñia, & vers. sed ad quē, & gl.in c.sup qõnum, §.verum in ver.assensu, de off.del.vbi dicit, ꝙ talis iudex non põt recusari vt suspectus, sed bene põt ab eius sñia appellari, & Lud.Rom.in cons.
257 ccxxviij.col.pen.in fi. † Sexto limita, non ꝓcedere in sñia sortis, seu fortunæ, vt qñ fit aliqua diuisio iudicio sortis: qa à tali sñia nõ appellatur; s̃m Bald.in l.fi.in princ. C.cõm. de leg. & Phil.in rub.de app.col.iij. & Petr. Phil.Corn.in cons.cxliij.in fi.in iiij.volum.
258 † Item, non põt peti restō in integrū aduersus iudiciū sortis, quod vulgo dr̃, per loscas, ita tenet Bal.in l.ait ꝑtor, §.fin.ff.de minor.
259 † Septimo limita, non ꝓcedere, qñ iudex est merus executor, qa ab executione facti non appellat̃, l.ab executore, & ibi Bar.ff.de app.& l.ab executione, C.quo.app.nõ recip. Quod tñ intellige, nisi modū excedat, qa tūc põt appellari.& debet exprimi cā in appellatione, s̃m Bart. in d.l.ab executore, & vide multas alias fallentias in qbus põt appellari ab executore, quas cumulat Spe.in tit.de ap.
260 §.in qbus, ver.v. † An aũt appellari possit à ꝓnuncia de exequendo? Bar.in d.l.ab executione.tenet, ꝙ sic, sed in d.l.ab executore, sentit ꝯtrariū, & hanc contrariā partem.s.ꝙ ẽt à pronūcia de exequēdo, non appellat̃ tenet Petr.Phil.Cor.in cons.71.col.iiij. in lr̃a v.in j.vol.vbi dicit hāc esse cõem opin.& plures allegat pro ista parte: pro qua ẽt adducit rõnem, quia ꝓhibito vno censetur prohibitum omne id, ꝑ quod peruenitur ad illud.
261 † Octauo limita, non ꝓcedere in sñia arbitri, qa ab arbitro non appellat̃, sed eius sñiæ pareri debet metu pœnæ, l.diem proferre, §. stari, ff.de arb. & l.j.C.de arb.& hoc qñ pœna erit adiecta cõpromisso. Si aũt nõ fuisset adiecta pœna, tūc agit̃ ad interesse, vt d.l.diē proferre, §.fin.& no.Abb.in c.ꝑ tuas, col.ij. ver.nota, ꝙ arbitriū.& c.de arb.& vide Bal.in l.ij.ff.de arb.& rõ assignat̃ ꝑ doct.in locis ꝑ
262 alle. † Quia ex sñia arbitri nõ oritur actio neq; exceptio, vt d.l.ij.& ibi Bal.& doct. sed solū illi paret̃ metu pœnæ.vnde cū non producat actionē, non est necesse ab ea appellare, illud aũt quod dixi, ꝙ qñ non est adiecta pœna, agitur ad interesse, hẽt locum, qñ cõpromissum est stipulatione vallatū, & nõ aliter: qa secus si pacto nudo, s̃m Bart.Bald.& doct.in d.l.diē proferre, §.fi.& hoc de iure ciuili, sed de iure canonico agit̃ ad interesse, ẽt ex pacto nudo, s̃m Abb.in d.c.ꝑ tuas, col.ij. in fi.sed hodie est inductū, ꝙ si compromissum fuit factū pacto nudo sine stipulatiõe, & sine

fine pœna,si fuit snia arbitri emologata expresse vel tacite, pducit actionem post emologationem, & cẽsetur tacite approbata seu emologata qñ partes tacent per x.dies,& nõ improbant sniam,nec de ea conquerunt, ẽt extraiudicialiter,tunc.n.snia arbitri mandatur executioni post x.dies. & nõ põt vlterius per partẽ improbari. tex.est & ibi Bal.& docto.in l.cũ antea,C.de arb.&illa est lex noua & no.Abb.in d.c.per tuas,col.iij.Nota ergo ꝙ ad hoc vt hẽat locũ d.l.cum antea. est necesse,ꝙ cõpromissum sit factum sine stipulatione & sine pœna,& rõ est, quia vbi est stipulatio & pęna, nõ est opus emologatione, qa si altera pars cõtrauenit,agitur ad pœnã, l.j.C.de arb.item, vbi est stipulatio sine pœna,minime est opus emologatione, qa agit ad interesse,quod succedit in locũ pœnę,per tex.& ibi Bal.in d.l.diem pferre,§.si.qđ dic,
263 vt inf.dicam. † Quod tñ limita, nisi in cõpromisso pœnali esset apposita clausula, rato manente pacto, quia tũc ista censent duo compromissa,vnum cum pœna,& aliud sine pœna, quo casu hẽt locũ emologatio in cõpromisso,& oritur actio, ꝑ d.l.cũ antea, ita
264 tenet gl.& Bal.in d.l.ij.ff.de arbitris. † Et ꝑ hoc infero,quod vbi esset appositum iuramẽtum in compromisso, efficeretur emologabile per iuramentum,& produceret actionẽ, ex quo iuramentum habet vim illius clausulæ,rato manente pacto,ẽm Bar.& cõiter docto.in l.si quis maior,C.de transactio.& Anton.Corse.in repetitione rub. de iureiurando,in vj.priuilegio,quod estvalde notãdum: quia cõiter hodie in compromissis apponit iuramentum. Sed posset in hoc aliquis dubitare: quia de iure nouissimo prohibetur apponi iurm̃ in compromissis,ꝑ authen.decernimus,C.de arb.ergo iurm̃ tale nõ debet aliquid operari,sed dic,quod de iure canonico est prouisum, quod tale iuramentum valeat & seruetur: quia seruari põt sine interitu salutis æternæ,qñ compromissum est sup re licita: vt est text.& ibi Abb.in c.ij.col.iij. & in c.cum tpe,de arb.verum aduerte,quod Bald.in d.auth.decernimus,tenet expsse quo ex compromisso iurato nõ detur actio quia dicit quod quo ad priuilegiũ actionis remanet dispositio iuris ciuilis, ex quo actio fuit inducta de iure ciuili.s.per d.l.cũ antea, sed quo ad censuram ecclesiasticam, vt iuramentum seruetur, stamus iuri canonico.& illud dictum Bal. refert simpliciter Abb.in d.c.ij. columna iij.Verum postea concludit. quod de iure canonico producitur actio vigore iuri. vnde ista pcedẽs illatio,quam feci, sine dubio pcederet in foro ecclesiastico:vbi seruat ius canonicũ: sed in foro seculari, satis dubito,& potius putarẽ tenendũ cõtrariũ, ꝑ illud dictum Bald.in d.auth.decernimus nã ex quo Iurm est reprobatum à iure ciuili: nõ vr̃ quod in foro seculari vbi seruatur ius ciuile,possit iurm̃ reprobatũ importare clausulam rõ manente pacto, & sic producere actionem: quia quod nullũ,est non põt aliquem effectum pducere,nõ obstat,si diceret quod vbi tractatur de iuro, stamus iure canonico in vtroq; foro. per ea q̃ no. Abb.in d.c.j.de ope.no.nun.& in c.cum contingat, de iureiur.quia fateor quo ad obseruantiam ipsius iuri. & ita stamus hic iuro in vtroque foro: ne iurãs incidat in periurium: qa quo ad hoc, tm̃ concernitur periculum animaꝶ. sed ad inducendũ alium effectum.s.actionis. quæ ad hoc prodita fuit de iure ciuili nõ est absonũ dicere,quod quo ad hoc vnũ quodq. ius seruetur in foro suo:cum nõ vertatur aliquod peccatũ:vt d.Abb.in d.c.j.de oper.no. nun.hoc tñ intelligo & declaro,qñ qs vellet agere de iure ciuili,vigore l.ne in arbi. C.de arbit.quæ induxit actionem de iure ciuili in cõpromisso iurato & postea fuit correcta ꝑ d.auth.decernimus. sed vigore iuri dico, ꝙ ẽt in foro seculari possit adire iudicem, & facere cõpelli partẽ ad obseruantiam iuri, & sic habebit intentũ ita dicit Abb.in d.c.per tuas col.iiij.vbi ita limitat Bal.in auth.& ita
263 cum hac declaratione pertransco. † Illud aũt, q̃ dixi, ꝙ requiritur emologatio tacita vel expresse,ad hoc vt snia arbitri mandetur executioni,per d.l.cum antea,limita nõ pcedere incompromisso Iudæorum: quia illud executioni mãdatur sine alia emologatione ẽt ante x.dies elapsos,tex.est,&ibi hoc tenet Guido de Suza, in l.Iudæi la j.C.de Iudæ.&
266 Alex.in add.Ad Bar.in d.l.cum antea.† Itẽ illud, quod dixi supra, quod quando est apposita stipulatio, agitur ad interesse vel ad pœnam, quod quando est emologata per lapsum decem dierum, potest executioni mãdari: per d.l.cum antea. limita procedere, nisi laudum cõtineret rem illicitam &pctm̃: quia tunc est ipso iure nullum, & ex eo non agitur,nec ad pęnam nec ad interesse. idẽ qñ

contineret manifestam iniquitatem, qa tunc contra ipsum datur exceptio doli, quæ hr in star cujusdam appellationis, l. nõ distinguemus, §. cũ qdã, ff. de arb. & talis exceptio doli, oriens ex manifesta iniqtate. impedit laudum executioni mãdari, ẽt post x. dies. Item impedit exigi pœnã interesse. ita pulchre declarat Abb. in c. ij. col. fin. de arb. & in c. per tuas, col. iij. eo. ti. & Lud. Ro. in cons. xc. & sic tunc per viam istius exceptionis põt haberi recursus ad iudicem, qui iudex cognita iniqtate manifesta poteris laudum retractare. Secus, qñ non cõtineret iniqtatem manifestã, qa tũc nõ obstat aliqua exceptio, nec appellari põt. vñ debet stari sniæ arbitri, & imputatur ei, qui compromisit. ita procedit text. in d. l. diem proferre, §. stari. licet aliter dicat
267 in arbitramento, † quia in eo semp hẽt locũ reductio ad arbitriũ boni, vsq; ad xxx. an. vt plenè dixi supra in pambulis huius tract. de appel. versi. reductio est nonus etc. quę reductio non hẽt locũ in snia arbitri, vt declarat Abb. in d. c. ij. in finalibus verbis. Et hæc est vna de drĩjs inter arbitrum & arbitratorem. qu[illegible] nota, quia multi decipiuntur, putantes in oi snia tam arbitri, quam arbitratoris hr̃e locum reductionem ad arbitrium boni viri quod non est verum, ſm Abb. in d. c.
268 ij. col. fi. in princ. & in fi. † Ex prædictis, ergo, quia materia arbitrorum est quotidiana, elicio vnam practicam sub compendio. Aut .n. sumus in arbitrio, aut in arbitratore. Primo casu, si qdem cõpromissum est factũ pacto nudo sine iurõ & pœna, & tunc qa nullũ aliud remedium põt hr̃e locum, recurrimus ad emologationem. nã si fuit laudũ approbatum expresse p partes, mandatur executioni statim, nõ expectato lapsu x. dierum. Si vero expresse non fuit emologatũ, & tunc si ptes non conqueruntur inf. x. dies, mandatur executioni post x. dies, quia censetur tacite emologatum, per d. l. cum antea & ibi Bart. Bald. & doct. C. de arb. Si vero aliqua partium cõtradixit inf. x. dies, & tunc non emologatur, nec producit aliquam actionem, nec mandatur executioni, qa pactum nudum nõ potuit aliquem effectum operari, non accedẽte consensu partium expresso vel tacito. Ita expsse decidit in d. l. cum antea & hoc pcedit de iure ciuili, & in foro seculari. Secus est de iure canonico. qa ex quo ſm illud ius pactũ nudum producit actionem, vt hr̃ in c. j. de pact. tunc ex tali compromisso ageretur ad interesse sine alia emologationem, ſm Abb. in d. c. per tuas, col. ij. in fi. Si vero compromissum sit factum pacto nudo cum pœna, & tunc ex tali ludo non oritur actio, quia non hẽt locũ emologatio, vbi est pœna, ex quo puisio hois facit cessare prouisionem illius, l. cũ antea. & quia pactum remanet nudum, & nulla lege fomentatum, non datur actio, nec ad pœnã, nec ad ꝯtenta in laudo: vnde erit inutile, nisi esset apposita clausula, rato manẽte pacto, ita dicit Bar. in d. l. cũ antea. Si vero sit factum cõpromissum cũ stipulatione & pœna, & tũc cessat, d. l. cũ antea & hẽt locũ lex. j. C. de arb. & d. l. diem pferre, §. stari. qa si ps contrauenit, incidit in pœnã. fallit vbi est iniquitas manifesta: per ea q̃ supra dixi. & hanc fallentiam ẽt poteris dare ad casus pcedẽtes: vt superius declaraui. Si vero sit factũ cũ stipulatione sine pœna, & tunc minime hẽt locum d. l. cum antea, & sic nõ sit emologatio, ex quo agit ad interesse. per d. l. diẽ pferre, §. fi. ita dicit Bar. in d. l. cũ antea. Fallit similiter, vbi esset iniquitas manifesta: p supra dcã, sed Abb. in d. c per tuas col. iiij. tenet contra Bart. s. quod ẽt qñ compromissum fuit factũ cum stipulatione sine pœna, hẽt locũ emologatio, & ita extẽdit d. l. cum antea, quę in rei veritate non loquitur de pacto nudo: sed solũ prouidit in illis: cõpromissis in qbus nõ est apposita pœna: neq; sunt facta ex decreto iudicis, vt apparet ex principio illius leg. vnde non vr̃ excludere cõpromissa facta p stipulationẽ, & ita vr̃, quod opi. Abb. sit magis vera. Si vero sit factum cum iurõ. stipulatione, & pœna, prout cõiter fieri solet, maxime hodie in regno, quando ista cõpromissa fiũt per notarios: nam cõiter in eis apponunt stipulationem, pœnam & iurm, & clausulam, rato manente pacto: & alias quãplures clausulas, & tunc pp illam clausulam. rato manente pacto: dico, ꝙ habet locum emologatio: per ea, quæ dicit Bar. de ista clausula in d. l. cum antea. iuncta illa opin. Abb. quã modo approbaui in d. c. per tuas, col. iiij. dum tenuit. ꝙ d. l. cũ antea hẽt locũ ẽt in stipulatione. Item dico, ꝙ pp iurm potest adiri iudex, vt compellat partem ad obseruantiam iurĩ, ſm Abb. in d. c. per tuas, col. iiij. vbi limitat Bald. in d. auth. decernimus. vnde concludo, ꝙ hodie in istis compromissis ita vallatis & clausularis habet locum, d. l. cum antea licet

Bar.dicat ibi,ꝙ raro hodie hēbit locū. Ego dico totū ꝯtrarium,ꝙ hodie semper habebit locum : maxime,ꝑꝑ dictam clausulam, quæ cōiter apponitur in cōpromissis . & sic habemus bonam extēsionem ad d.l.cū antea. per ea,q̄ no.Bal.de illa clausula,in l.fi.ff.de arbi.
269 & superius dixi. † Hoc tñ limita,nisi laudū continet manifestam iniquitatem:quia tunc petita absolutione à iuramento. quæ de facili concedi debet in tali casu , posset opponi exceptio doli · de qua in d.l.nō distinguemꝰ, §.cum q̄dam. & sic reduceret reuisio laudi ꝑ viam illius exceptionis , corā iudice : ꝑ ea,q̄
270 superius dicta sunt. † Et in isto casu,quādo sumus in arbitro, nō pōt appellari a sñia arbitri : nec reduci ad arbitriū boni viri:nec re clamari : per d.l.j.C.de arb. & d.§.stari . nisi vbi est iniquitas manifesta , tunc opponitur exceptio,vt supra , & tenet Lud.R.in consil. xxvij.col.ij.Et licet hodie per d.l.cum antea. oriatur actio ex cōpromisso · tñ vera & cōis conclusio doc.est, ꝙ ēt hodie nō appellatur à sñia arbitri . ita tenet Bal.in d.l.j.C.de arb. & Alex.& cōiter doct.in l.arbitro,ff.q satis. cog.& in l.nemo pōt,ff.de leg j.licet Bart.in istis locis teneat ꝯtrarium.s.ꝙ hodie possit
271 appellari : tñ cōiter reprobat̄ . † Secūdo casu principali.s.q̄ñ sumus in arbitratore , & tunc in eius sñia non habet locum emologatio tacita : nisi per lapsum 30. ann.vt dixi supra in p̄ambulis huius tract.de ap.vers. venio ad nonū,etc.ante vero dictum, tp̄s semp ꝑ pōt peti reductio ad arbitriū boni viri ita loquitur,l.societatem,§.arbitroꝶ . & ibi Bart. ff.pro socio,&c.quintauallis,cū sua materia de iure iur.& petit̄ dicta reductio q̄uocunq. & per quæcunq. verba sit factū compromis-
272 sum,ſm Abb.& doct.in d.c.q̄ntauallis.† Illud aūt quod dixi,ꝙ à sñia arbitri nō appellatur,limita nō procedere in sñia arbitri iuris· qui eligitur ex necessitate legisvel statuti:de quo tractat̄ in c.suspicionis, & ibi ꝑ Abb.& doct.de of.deleg.& in l.fi.C.de iud.nā à sñia talis arbitri pōt appellari,vt est tex.in c.arbitris,de of.deleg.lib.vj.&no.doct.in l.arbitro ff.q sat.cog.Et rō est,dubia isti arbitri æquiparantur iudicibus. de qua materia vide , q̄ plenè dixi supra in vj.dist.in iiij.ꝑte principali ver.ij.quæro,an corā arbitro,&c.vbi declaraui,quā iurisdictionem hn̄t hmōi arbitri.
273 † Ex hoc seq̄tur, ꝙ cū hodie ꝑ regiā prag. quæ incipit,odia . sit prouisum,ꝙ cāæ inter coniūctos compromittunt̄,à sñia talium arbitrorum bñ posset appellari, ex quo dñr arbitri iuris . & in regno est prouisum in spē sup̱ ista appellatiōe seu reclamatione ꝑ aliā regiā.prag.q̄ incipit,& si aliqua ꝑtiū.qua cauet , ꝙ is q̄ sentit se grauatū ꝑ sniam arbitri iuris,pōt adire iudicē illius loci. & si q̄dē dicit se læsum ex dolo ipsius arbitri, ex ꝓposito,vel re ipsa,cā reuidet̄ , per iudicē ex eisdē actis . Si vero allegat aliūde læsionē,& tunc iudex pōt admittere nouas ꝓbōnes, & iustificare sniam.ita tñ, ꝙ cām expedias infra mensem : vel ad plus inf.duos mēses: & nō vltra. Et si post sniam latā per iudicē altera partiū voluerit se grauare,nō auditur vlterius ad īpediendā executionē: sed fit executio realis, & cū effectu : p̄stita tñ fideiussoria cautione ꝑ vincentē de restituēdo in casu retractationis, & tunc cā reuidet̄ solū in sacro regio cōsilio,vel in magna curia vicariæ,vel corā deputādo ab eis,tertio loco,& nō alia curia.Et hæc oīa decidunt̄ in dicta regia prag.ex qua hēs limitationē in regno ad d.c.ab arbitris. quo cauet̄,ꝙ ab arbitris iuris,appellat̄ ad prīcipem,non aūt ad inferior ex quo hēt iurisdictionē à lege . ideo ab eis appellat̄ ad legē aiatam,vt dixi in d.vj.dist. Nā in regno hoc est correctum in arbitris inter cōiunctos electis,quia ab eis reclamatur ad iudicem loci,
274 & sic ad inferiorem à principe. † Secūdo limita,nō procedere hodie in regno ḡnaliter in oībus arbitris , ēt inter extraneos electis, quia ab eis pōt reclamari hodie ad iudicē loci,& cā debet expediri infra duos mēses:postquam expeditionē non admittitur alia reclamatio: nisi eo modo,quo supra.s.q̄a fit executio præstita satisdatione . ita deciditur, in d.prag.q̄ incipit , & si aliqua &c.in finalibus verbis,vnde per hoc habes nouam correctionem in regno ad l.j.C.de arb.& ad l diē profferre,§ stari, ff.de arb.& ista oīa dicta in hac octaua limitatione poteris addere ad ea , q̄ dixi supra in xiiij.dist.in iiij.parte, vbi est prī
275 cipalis materia arbitroꝶ.† Nono principaliter limita,nō procedere in iudice, q reuocauit grauamē quod fuerat cōminatus , quia ab eius grauamine,q̄d̄ reuocauit, nō pōt appellari,nisi alio mō esset suspectus,c.cū cessante,de ap.† Vnū tñ adde ꝑ complemēto
276 huius materiæ,ꝙ in omnib. casibus , in quibus supra dixi non posse appellari à sñia maiorum iudicum ꝑꝑ auctoritatem personæ ,

prout est à sñia principis & aliorum non recognoscentium superiorem, semper pôt ab eo℞ sñia appellari ad Papam, qñ contineret manifestam iniquitatem, nã Papa est iudex competens contra oẽs non recognoscentes superiorem, rõne iniustitię manifestæ & peccati, gl. est in c. ex trãsmissa. de foro comp. & And. de Iser. in c. Imperialem, §. præterea si inter, col. vij. de prohib. feu. alien. per Fed. & no. Host. & Io. And. in c. nouit. de iud. & Philip. in rub. de ap. in iiij. col. & in c. si duob. co-
277 lum fi. eo. ti. † Item, licet non possit ab eis appellari, pôt tñ appellari ab eorum vicarijs ẽm Bar. & Bal. in l. à proconsulibus, C. de ap. & Phil. in c. dilecti, el iij. in vj. q. de appel.

VENIO ad secundum membrum huius quartæ q. principalis, super quo facio aliam
278 regulam affirmatiuam. s. †ꝙ regulariter in omni causa appellatur, & ab oĩbus grauaminibus tam iudicialibus, quam extraiudicialibus, vt est gl. l. qui restituere, ff. de rei vend. & not. Philip. in rub. de ap. col. iiij. in fi. cum appellatio, sit quedam defensio, quę nemini debet denegari, vt not. Soc. in ↄs. cxcv. col. iij. in ij. vol. & est tex. in l. j. in prin. ff. de ap. & in c. cum speciali, §. porrò, eo. ti. Et ꝙ ab actib. ẽt extraiudicialib. appellari possit, est tex. & ibi plenè per Phil. in c. bonæ memoriæ, de app. vbi plenissimè attingit naturam appellationis extraiudicialis, & ibi per Abb. & in c. cum sit Romana, eo. ti. Et ista appellatio extraiudicialis nõ solum fit à iudice extraiudicialiter procedente, sed ẽt à parte faciente aliqđ grauamen alteri parti, ẽm Philip. in d. c. bo-
279 næ memorię, col. vj. in prin. † Et inter alios effectus huius appellationis extraiudicialis, qñ fit à parte, nota magnum effectum, quia quãdo fit in cã beneficiali, habet vim citationis, & tenẽ pars appellata cõparere coram iudice ad quem, sine alia citatione: alias ꝓcedit in illa cã in eius contumaciã. Et datur in hoc duo termini. Primus est terminus vnius mensis ad iter arripiendum à die interpositæ appellationis: Deinde post aduentum appellantis expectatur appellatus per xx. dies alios: infra quos si non comparuerit, proceditur in eius ↄtumaciam, tex. & ibi gl. in ver. absentia, in c. j. de elect. lib. j. in alijs aũt causis non beneficialib. non operatur hunc effectum sine citatione, vt not. Abb. in d. c. cũ sit Romana, col. pen. Et not. hunc mirabilẽ effectũ, quia de facili potes decipere aduersariũ, qui te molestat super aliquo bñficio, appellãdo ab eius molestia, ad sedem Apostolicã, & deinde producere oĩa acta tua, quę faciunt ꝓ victoria tuæ causæ, nam pars appellata nõ aduertet in comparendo, quia expectat se citari. & sic poteris fabricare ꝓcessum, & de facili obtinere: cũ non habeas ↄtradictorẽ, & ita vidi pluries obseruari, & plures processus hmõi venire de Romana curia in partib. nostris. De alijs aũt effectibus huius appellationis extraiudicialis, & in quib. differat, à iudiciali, remitto me ad plenè dicta ꝑ Abb. Phil. & cõiter scribentes in d. c. bonæ memoriæ.
280 † Istam regulam affirmatiuam quæ se hẽt, ꝙ ab omni cã & actu grauatorio pôt appellari, limita primo nõ procedere, qñ quis bis appellasset in vna & eadem cã: quia non pôt vlterius ab eadem sñia tertio appellare, l. j. C. ne li. ter. prouoc. & Spec. in tit. de appel. §. quoties, in prin. & per gl. & doct. in c. directè & c. sua nobis, de app. quod procedit tam in diffinitiua, quam in interlocutoria. Item, ꝓcedit, super vno & eodem articulo non licet tertio ꝓuocare, nam si aliq̃s millies grauaretur in vna cã super diuersis capitulis, semper pôt bis appellare super vnoquoq; capitulo. ita hęc oĩa tenet Philip. i d. c. directè, col. iij. in prin. Item procedit, quando vnus & idem vult tertio ꝓuocare secus, si altera ꝑs, q̃ bis obtinuit, postea tertio loco succubuit: q̃a ipsa ẽt poterit bis appellare, & sic pñt cõcurrere quatuor appellationes in eadẽ causa, duæ. s. pro qualibet parte, ita dicit Philip. in d. c. directè, col. iij. ver. ij. conclusio, etc. & Abb. in
281 d. c. sua nobis. † Item, procedit qñ per tertiam sñiam non infertur nouum grauamẽ, secus si infertur, vt quia iudex tertiæ causæ condemnat ad expensas, ad quas alij iudices non cõdemnarunt, nam ab isto cap. expensarum potest tertio ꝓuocari, ex quo est nouũ grauamen, ẽm Ang. in d. l. j. C. ne li. ter. ꝓuo. & Philipp. in d. c. directè, col. iij. vers. iij. con-
282 clusio, etc. † Item intellige & declara, ꝙ licet quis non possit tertio prouocare, tñ si aduersarius appellat, potest inhærere appellationi aduersarij, & ꝓducere iura sua, perinde ac si ipsemet appellasset, q̃a q̃libet appellatio est cõis vtriusque partis: ẽm Philip. in d. directè, col. pen. ver. quinta conclusio, &c.
283 † Item, intellige & declara, ꝙ licet q̃s non possit tertio prouocare, pôt tamen dicere de nullitate tertiæ sñiæ, & si succumbit super

ista

ista nullitate, pōt iterꝶ appellare, tanq̃ à nouo grauamine, ſm Ioan. de Imol. in d.c. ſua nobis, de app. & Phil. in c. directe, circa fi. ver. noua concluſio, &c. & ibi vide plenè ꝑ eum de reliquis ſpectantibus ad hanc materiam.

284 † Secundo limita, non ꝓcedere in cauſa, in qua aliq̃s fuit verus contumax, q̃a non audi tur appellãs, l. j. C. quo app. non recip. & l. ex cõſenſu, §. fi. ff. de app. & ibi Bar. Imol. & doc.

285 † Quis aũt dicatur verus contumax, tradit plenè Bar. in l. fi. ff. de in integ. reſtit. & Bar. & Alex. in d. l. ex conſenſu, §. fin. & Alex. in l. ꝓperãdum, §. fin aũt reus, C. de iud. tñ vera cõcluſio, quãtum ad ꝓpoſitum nr̃m, eſt ꝙ ille dr̃ verus contumax, q̃ fuit citatus ꝑſonaliter & potuit venire in termino, & non venit, vel ſi fuit citatus in domo, & poſtea citatio ꝑuenit ad eius notitiam, & potuit comparere in termino, & non venit. Quod intellige, q̃n legitime venit ad ſui notitiam puta ꝑ ſcripturam citationis viſam poſtea ꝑ eum, vel ꝑ relationem nuncij. ſecus ſi ꝑ relationem vxoris, vel alioꝶ de domo, q̃a tunc nõ eſt verus contumax, q̃a poteſt dicere, ego nolui hr̃e fidem vxori, vel alij domeſtico. ita hæc oĩa cõcludit Alex. ĩ d. §. ſin aũt reus, col. ij. iij. & ſunt de mẽte Bar. in d. §. fin. item req̃ritur copulatiue, vt dixi, ꝙ citatus potuerit cõparere, q̃a ſi fuit impeditus, non dr̃ verus contumax, ex quo ꝑ eum non ſtetit, ſm Alex. in l. ij §. ſiq̃s

286 cautio. & hr̃ in deciſ. xxx. conſ. Neap. † Et adde hic, ꝙ ad effectum, vt verus contumax non audiatur appellãs, ſufficit ꝙ fuerit contumax ad ſnĩam audiendam tm̃, licet in toto ꝓceſſu non fuerit contumax. ita tenet Alex. in l. ſæpe, col. xxiiij. ff. de re iud. & idẽ Alex. in d. §. ſin aũt reus, col. iij. in fi. verſ. octaua cõcluſio, &c. Et pro iſta opin. pondero tex. formalem in l. & poſt edictũ, §. fin. ff. de iud. ibi, abſentem ex peremptorio condemnatũ, &c. quod tñ intellige, & declara, dũmodo ſit citatus peremptorie, alias poſſet appellare, vt ꝓbatur in d. l. & poſt edictum, §. fin. & tenet expreſſe Alex. in d. § ſin aũt reus, verſ. tertia cõcluſio, &c. Vnde quoad hũc effectum, ſemper eſt inſpicienda citatio, videlicet an in ea

287 ſit poſitum verbum, peremptorie. &c. † Itẽ adde, ꝙ ſicut verus contumax non põt appellare, ita minime põt allegare litis pendentiam, ſm Alex. in l. ij. col. ij. ff. de re iud. nec põt ſupplicare, ſm Phil. Dec. in ꝯſ. 34. col. j.

288 † Ille ergo, qui fuit alio modo citatus, puta in domo, & nõ habuit legitimę notitiam citationis, dr̃ fictus contumax, & põt appellare, ſm Bal. in l. ea, quæ. C. quo. & q̃n iud. & Bar. in d. l. fi. ff. de m in integ. reſt. & Alex. in d. §. ſin aũt reus, verſ. ſecunda concluſio, &c. Et ſic not. ꝙ fictus cõtumax non punit̃, quia in eo non arguitur dolus, ſicut in vero cõtumace. vnde minime põt mulctari, q̃a mulcta non irrogatur, niſi ꝑꝑ veram cõtumaciam, ſm Bal. in l. & in mulctis, C. de appel. & Bar. Bal. & Alex. in l. j. §. fin. ff. ſi quis ius di. nõ ob

289 ten. † Et per hoc infero, ꝙ in regno ꝑ cõſt. regni, contumax cõdemnatur ad tertiã partem mobilium, & ex quadam gñali conſuetudine nonnullaꝶ curiaꝶ in regno exigitur vnus tarenus pro pœna cõtumaciæ, & in nõnullis curijs diuerſaꝶ terraꝶ, exigitur vnus auguſtalis, dico, ꝙ iſta exactio pœnæ debet fieri contra verum cõtumacem, & non con-

290 tra fictum, per p̃dicta. † Quibus ẽt adde, ꝙ non ſolum is, q̃ fuit perſonaliter inuentus, dr̃ verus contumax, ſed ẽt is, qui ꝓcurauit, ne citatio ꝑueniret ad eius notitiã, vt q̃a latitauit, vel aliter ſe abſentauit, iſte. n. hr̃ pro vero cõtumace, ſm Alex. in d. §. ſin aũt reus, verſ. quinta concluſio, &c. per ea, quæ hñr in

291 clem. j. vt lit. pend. † Vltimo, ſuper hac materia ſcias, ꝙ verus cõtumax non appellat. ſ. à cauſa principali. Secus eſt, ſi condemnatur in expenſis rõne contumaciæ, quia ſi in iſta condemnatione comparet, põt ab ea appellare, ſm Bal. in l. ſancimus, col. fi. C. de iud. & in l. terminato, col. pen. C. de fruct. & lit. expen. & in authen. gñaliter, C. de epiſc. & cl. et Phil. in c. ſæpe, col. xv. in xj. et xij. q. de appel. vbi ẽt ponit, an verus contumax poſſit appel

292 lare à taxatione expẽſarum. † Tertio, principaliter limita, non procedere in cauſa, in qua aliquis eſt confeſſus, et conuictus, quia appellare non põt, l. ij. C. quor. appel. non recip. et hr̃ plenè ꝑ Phil. in c. cũ ſpeciali, §. porrò, col. ij. de app. vbi limita, q̃n quis eſt ſponte confeſſus. Secus, ſi per tormenta. q̃a tũc appellat. Item limita, q̃n probatio ꝑ quam eſt conuictus, eſt clara: Secus, ſi dubia. Idem etiam tenet plenè Ioan. de Imol. in l. fi. §. iuſſus, ff. de app. et Bal. in d. l. ij. col. ij. et ibi etiã gl. ſi aũt eſſet ſolum confeſſus, et non conuictus, vel ſolum conuictus, et non confeſſus, poteſt appellare, quia iſta duo requirunt̃ copulatiue, vt not. gl. et Imol. in antepen. col. in d. §. iuſſus, et Bald. in d. l. ij. colum. ij. licet

contra

contra hoc videať facere text.& ibi not.in c. Rom.§.fin aũt,de app.lib.vj.vbi innuitur, ꝙ cõfessus non audiť appellans,licet non sit ẽt cõuictus,& ratio est,qꝛ cõfessio in iudicio, inducit notoriũ,& in notorijs non appellať, vt dicã in sequenti limitatione. Aliq faciunt drĩam inter ius canonicum, & ciuile.s.vt de iure ciuili reqrantur illa duo copulatiue,sed de iure canonico sufficiat, ꝙ sit solum cõfessus, p d.§.si aũt,tñ veritas est ista,ꝙ de vtroque iure nulla sit drĩa,& requiritur copulatiue tam in ciuilibus,q̃ in criminalibus, ꝙ sit cõfessus,& conuictus,vt non appellet,ad hũc effectum.s.vt eius appellatio non admittať, nec p iudicem à quo,nec p iudicem ad quẽ, sed indistinctæ fiat executio,sed qñ aliqs est confessus tñ,põt appellare ad hunc effectũ, vt eius appellatio recipiatur per iudicem ad quẽ, & inhibeatur iudici à quo: qꝛ iudex à quo,non tenetur deferre tali appellationi, q̃ induxit notoriũ contra se p confessionem, & põt ante inhibitionem exequi sniam, & ita loqtur,d.§.si aũt,sed iudex ad quem, admittit illam,& põt discutere de errore ꝯfessionis,& interim inhibere,q d istud operatur appellatio in ꝯfesso,quia põt corã iudice ad quẽ reuocare ꝯfessionẽ, docendo de errore, ſm Bar.in d.l.ij.in fi.C.quo.ap.nõ rec.& hoc ꝓcedit,qñ qs appellat nulla expressa cã, sed qñ inferit cãm in appellatione,vt qꝛ alleget errorẽ confessionis, tunc ẽt iudex à quo,teneť illi deferre,et nõ põt exeq ẽt ante inhibitionẽ ita hæc oĩa concludit in effectu Abb. in d.c.cũ spãli,§.porrò,col.iij. & ibi ẽt Phil. vbi ita ꝯcordant opin.&vtrunq; ius,& est de mẽte Bar.in d.l.ij.ver.tu dic verus,&c.vbi dicit,ꝙ si nõ concurrũt illa duo,tenet appellatio,põt tñ iudex à quo,nõ deferre, & exequi sniam,&c.et sic sub breuib.verbis Bal.cõcludit opin.ꝑdictam, quam tenent doct.in d.§. porro,& hoc ꝓprie innuit tex.in d.§.si aũt, vbi dr̃, ꝙ iudex ad quem debet inhibere, ne snĩa executioni mandetur,&c.et est de mẽte doct.maxime Imo.in d.l.fi.§.iussus,ff.de ap.

293 †Quarto,principaliter limita,non ꝓcedere in factis notorijs,qꝛ in illis non admittiť appell.tex.est in c.cũ sit,in fi.& c. ꝓuenit, et cap.consuluit,el j.de app.et not.Phil.&Abb. in c.cũ speciali,§.porrò,col.ij.de app. et est text.cum gl.in c.Rom.§.si aũt,de app.lib.vj. Quod tñ intellige,nisi in appellatione inferatur causa rõnabilis, quia tunc ẽt in notorijs admittitur appellatio,vt est glos.in vers. mandetur,in d.§.si aũt,& Phil.in d.§.porro, col.iij.& in d.c.ꝯsuluit, alias regulariter nõ admittitur,vt supra,& tenet Lud.R. in cons. 324.& de hac materia vide,q̃ dixi supra in ij.

294 q.princ.vers.viij.limita,&c. †Quinto limita,non ꝓcedere,qñ quis fuit cõdemnatus de crimine falsæ monetæ qꝛ non potest appellare,sed damnatur vltimo supplicio,sine appellãdi remedio,tex.est in l.j.C.de fal.mon.

295 †Sexto limita,nõ procedere in eo, qui est cõdemnatus de raptu virginis,quia damnať vltimo supplicio, & non põt appellare, ꝑꝑ immanitatem criminis,tex.est in l.j.§.si aũt, C.de rapt.virg.& And.de Iser.in tit.quę sint

296 reg.vers.& bona,col.xix.in fi. †Septimo limita,nõ procedere in latrone insigni, et famoso. Item in seditioso,& auctore alicuius factionis,quia quicũque damnatur de hmõi criminibus,vel altero ipsoꝝ, non appellat, nec supersedetur executio,tex.est in l.const. ff.de app. & in l.si quis filio exheredato,§.hi aũt,ff.de iniust.rup.test. & Andr.de Iser.vbi

297 supra,col.x. †Octauo limita,non ꝓcedere in crimine læsæ maiestatis, qꝛ in eo condẽnatus,nõ appell.tex.est in d.l.ꝯstõnes,ſm intellectum Bar.ibi,dum loqtur intelligendo illam,l.de ꝓditore, qui dr̃ dux fractionum, ꝑ l.quisquis,C.ad l.Iul.maie. & istam limitationẽ tenet in spẽ Fel. in c. sicut el j.de simonia,&vide And.de Iser.in c.j.ver.& bona

298 col.ix.q̃ sint reg. †Nono limita,nõ procedere in crimine simonię,nã ꝯdẽnatus de eo, nõ appellat,ex quo ęqparať crimini lęsę maiestatis,& hęresis,vt no.gl.in c.j.de test.li.vj. in gl.fi.ita tenet Fel.in d.c.sicut el j.de simo. ꝑ illũ tex.q dicit,ꝙ mox debet snĩa executio

299 ni mãdari in crimine simo. †Decimo limita,nõ ꝓcedere in crimine hęresis, qꝛ ꝯdẽnatus in tali crimine nõ appel.c.vt inquisit. de hęr.li.vj.&Fel.in d.c.sicut,vbi limitat in oĩb. ꝑdictis criminib.nisi qs appellaret ante sententiam,qꝛ tunc põt,ſm eũ,&vide ad hoc pulchre Ang.in cõs.188.vbi multũ singulariter loqtur. item oẽs ꝑdicti casus intelliguntur ẽt,si fuit quis cõuictus tñ,vel cõfessus tñ,et sic non vtrũq; concurrit copulatiuę,ſm Bar.

300 in d.l.constit. † Vndecimo limita,nõ procedere in eo, q fuit cõdemnatus pro debito publico,seu fiscali,quia nõ potest appellare tex est,& ibi per doct.in l.abstinendum,et l. fi.C.quo.app.nõ recip.et in c.ei, q appellat.

§.quo

§.quoties,ij.q.vj.et Spec.in tit.de appel.§.in qbus, verſ.iiij. quod intellige, qñ fiscus tractat de damno vitãdo. Secus ſi de lucro,vt in pœnis pecuniarijs,q̃a tunc pōt appellari,ſm
301 And.de Iſer.in ꝯſt.intẽtionis,col.fi.† Duodecimo limita,nõ procedere in officiali alicuius iudicis, qui ſi pro geſtis in officio fuit cõdemnatus,à ſuo iudice nõ appellat,pſumitur.n.ex quo ſuus erat iudex, ꝙ eũ iuſtę condẽnauerit. Exemplum ponit in nũcio,ſeu famulo alicuius officialis,vel in actoꝛ magro ſeu aſſeſſore ꝯdẽnato à ſuo officiali ꝑ geſtis in offõ,l.nulli.& ibi Bar.C.quo.app.nõ reci. & in c.ei q.§.nulli,ij.q.vj.&Spe.in tit.de ap.
302 §.in q̃bus,verſ.iij. †Decimotertio limita, non ꝓcedere in quolibet officiali ꝯdẽnato in ſindicatu,q̃a non appellat ad effectũ retardãdæ executionis,vt dictat in hoc regno regia prag.q̃ incipit,regiæ dignitati qđ declara, vt dixi ſupra in ij.q.princ.verſ.xx. limi-
303 ta,&c. †Decimoquarto limita,non ꝓcedere in ſnia interlocutoria,q̃a ab ea nõ appellatur regulariter de iure ciui.l.pen.C.quo.ap pe.non recip.quod dic,vt ibi ꝑ Bar.& in l.ij. & iij.ff.de app.recip.Secus de iure canonico, q̃a à quolibet grauamine appellari pōt,vt hr̃ in c.vt debitus,de app.de qua mã vide,q̃ plenè dixi ſupra in ij.q.princ.& ꝑ Ang.in conſ.
304 cxv.& conſ.cvij. † Decimoquinto limita, non ꝓcedere in cauſa,vbi agitur de decima, quia non appellatur à ſnia lata in tali cauſa tex.eſt in c.tua nobis,& ibi gl.de dec.&Spec.
305 in tit.de appel.§.in quibus,verſ.iiij. †Decimoſexto limita, non ꝓcedere in cauſa poſſeſſorij,quia à ſnia lata in poſſeſſorio, nõ appellatur, l.j.C.ſi de momen.poſſ.fue.app. & habet locũ in omni poſſeſſorio,ſiue adipiſcẽdæ,ſiue retinendæ,ſiue recuperãdæ,ſm Bar. ibi,& not.in lege quiſq̃s, C.quo.appel.non recip.& plenè ꝑ Bart.in l.ij.col.ij.verſ.q̃ro, quæ eſt ratio,&c.ff.de appel.recip.& Ang.in conſ.cvij.quod tñ ideo eſt,quia ſnia ſuꝑ poſſeſſorio,parit modicum ꝑiudicium, ex quo grauamẽ poteſt reparari ſuper petitorio,ſm Bar.ibi.Veꝛ iſtud declaratur hoc modo.ſ.vt non poſſit appellari ad effectum retardãdæ executionis,ita dicit text.in d.l.j.& ibi Bald. quia non obſtãte appellatione,fit executio, tñ poteſt appellari,& valet appellatio in effectu,quoad deuoluẽdum negocium coram iudice, ad quẽ, ita declarat Bar.in d.l.ij.col. iij.ff.de appe.recip.& Bald.in d.l.j.& Abb.in cap.cum ad ſedem,col.antepen.et pen.de reſtit.ſpol.& tangit plenè Phil.Dec.in cõſ.28. licet,ibi.in iij.col.dicat,quod indiſtinctę nõ appellatur à poſſeſſorio, tñ magis cõis concluſio eſt, quod intelligatur ad effectum retardãdæ executionis,& ita ſeruatur in practica,maxime in hoc regno, vt hr̃ in deciſ.77. in fi.conſ.Neap.& tenet Abb.in conſ.lv.col.
306 j.in ij.vol. † Quod tñ limita primo,procedere de iure ciuili, ſecus de iure canonico, quia poteſt appellari à poſſeſſorio, ita tenet Lud.Rom.in conſ.324. in princ. et Spec. in tit.de appel.§.in quibus verſ.vj.& Arch.in §. ſunt quorum ij.q.vj.& Abb.in d.cap.cum ad ſedem,col.pen. Pro hoc eſt tex.in cle.j.in fi. de ſeq.poſ. & fruct. et in cap.excõ.quæſt. de reſtit.ſpol.& in cap.ſignificauerunt, de teſt. & Abb.in d.conſil.lv.colum.j.in ij.volum.
307 †Secundo limita,non procedere in ſententia ſequeſtri faciendi,quia licet ſit ſuper poſſeſſione,poteſt tñ ab ea appellari, ſm Ang.
308 in conſ.cvij.col.ij. † Tertio limita,procedere in ipſa diffinitiua lata in poſſeſſorio,ſecus in interlocutoria,quia ab omni interlocutoria lata in poſſeſſorio ante ſententiam, poteſt appellari,et ratio eſt, quia grauamen tale non poteſt reparari per appellationem à diffinitiua,ex quo ab ea non appellatur,vt ſupra,ita ſingulariter tenet Ang.in conſ.46.
309 col.fin.& conſ.188. † Quarto notabiliter limita, procedere reſpectu ipſius poſſeſſionis principalis,de qua litigatur,quia quo ad illam,non ſuſpenditur executio,ſecus aũt, ſi vltra poſſeſſionem fuit quis cõdemnatus ad expenſas,fructus,& intereſſe quia quoad iſta acceſſoria,valet appellatio,etiam de iure ciuili,et ſuſpenditur executio,ita tenet Bar. in l.fi.§.iuſſus,in fi.ff.de app. & Bal.in d.l.j.col. ij.in fi.ver.ſed pone,&c.C.ſi de momen.poſ. fue.appel. & eſt deciſum expreſſe in dec.77.
310 conſ.Neap.in fin. †Quinto limita,niſi grauamen illaꝛ per poſſeſſorium,eſſet tale,qđ nõ poſſet reparari in petitorio, vt ſi eſſemus in caſu,in quo nõ eſſet alicui conſultum,niſi per retẽtionem rei. ſecus,per exceptionem, tunc.n.ẽt de iure ciuili appellatur à poſſeſſorio,& impeditur executio. ita tenet Bart. in l.ij.col.ij.ff.de app.recip. et Abb. in d.c.cum ad ſedem,col.pen.in princ. de reſtit.ſpol. et Ang.in l.j. C.ſi de momen. poſſ.fue.app. & Phil. Decius in conſil.28.colum.ij.per l.cui exceptionem,§.ſi pars, ff.de condit.indeb.

† Sexto

311 †Sexto limita, qñ iniuste, & sine causa aufertur alicui possessio, qa pôt appellare, ƒm Abb. in cons. lv. col. j. in ij. vol. & Ang. in côs.
312 cxij. in ij. col. †Septimo per illationem ex pdictis ego nouiter limito, vt ista phibitio appellationis in possessorio, procedat gñaliter, vbi causa est modici præiudicij, & tractat de possessione momentanea. s. quæ momento est duratura penes vincentem, vt qa sunt in promptu pbationes super petitorio. Secus aût, vbi probatio petitorij esset difficilis, & snia super possessorio traheret secum effectum ppetuum, quia tûc tractatur de magno piudicio, & pôt indistinctæ appellari ad impediêdam executionem, ita sentit Abb. in d. cons. lv. col. j. in ij. vol. & Phil. Dec. in d. côs. 28. & Bart. in d. l. ij. col. ij. & iij. ff. de app. rec. & Abb. in d. c. cum ad sedem, col. pen. & Ang. & Doct. in d. l. j. C. si de momen. poss. fue. ap. in qbus locis doct. côiter ponderant modicitatem piudicij in possessorio. Itê, tota schola ciuilistaꝶ se fundat super d. l. j. quæ loqtur de possessione momêtanea. vnde innuit, qđ sit talis possessio quæ de facili possit reuocari per pbationes in petitorio, & p hoc ego nouiter infero, & credo dicere verû in istis litibus, quę agitâtur inter vniuersitates terrarum super possessorijs herbarum, nemoꝶ, & aquaꝶ, & aliaꝶ reꝶ similium, qa vt plurimû pp tpis antiquitatem non solent hrî instrâ distinctionis territorioꝶ, vt per illa possit pbari petitorium: solum fundant se super possessione, qa ita antiqtus fuit possessum, quo casu si succumbit vna vniuersitas in possessorio, est sibi impossibile hrê pbationes in petitorio, & sic ista snia hrêt effectum petitorij, & est maximi piudicij, per hoc dico indubitanter, ꝙ à tali snia pôt appellari, & impeditur executio, sequêdo maxime ęqtatem iuris canonici, quod pmittit appellationem indistinctæ in possessorio, nam p ius ciuile debet restringi in minus, quam pôt, vt pulchre dicit Abb. in d. cons. lv. sed p ius ciuile non reperitur restrictum, nisi in possessione momêtanea, ergo non debet extêdi ad possessionem lôgiori tpe duraturam, et hæc est noua, et pulchra consideratio in terminis in casu, q quotidie euenit, licet p inaduertêtiâ aliq iudices in regno male id seruari faciât, accipientes valde gñaliter, & extensiuæ illud dictû, ꝙ à possessorio non appellat, et male
313 & iniuste faciunt, per pdicta. † Octauo limita non pcedere, qñ missio in possessionê, est talis, ꝙ missus interim lucrat fructus, qa pôt appellari, sicut à snia lata in petitorio,
314 ƒm Ang. in cons. cclij. † Nono limita, non pcedere in possessorio misto, ƒm Bal. in côs.
315 cclxvj. in iij. vol. † Decimo limita, qñ snia super possessorio esset lata ex dolo, vel lata culpa iudicis, vel pp inimicitias, quia tûc potest appellari, ƒm Bald. in cons. 217. in fin. in
316 ij. vol. † Vndecimo limita, qñ de possessorio tractaretur p viam contractus, et nô per momentaneum iudicium, qa tunc potest appellari, ƒm Bald. in cons. 210. in fin. in v. vol.
317 † Decimoseptimo, principaliter limita regulam principalem non procedere in actu, quem quis approbauit, quia ab eo appellare non potest, l. ab eo. C. quô, et qñ iud. & l. fin. C. de temp. app. & not. Soc. in cons. xlv. col. pen. in fin. in j. vol. pro hoc est tex. in l. ad solutionem, C. de re iud. vt qñ accipit terminû ad soluendum, ƒm Lud. R. in cons. ix. in fin.
318 † Decimooctauo limita, non procedere qñ creditor agit hypothecaria ad auocâdum pignus, quia si iudex pnunciat pignus debere restitui, non appellatur à tali pronuncia, ex quo est modici piudicij, quia solutio precio pignus reuocatur in pristinum statum, ƒm Abb. in c. cum ad sedem, col. antepen. in fin.
319 de restit. spol. † licet agens hypothecaria, dicatur agere petitorio, et non possessorio, ƒm Petr. Philip. Corn. in cons. cxc. col. ij. in j.
320 vol. † vbi idem dicit, qñ agitur Saluiano interdicto, quia non appellatur, et de huius dicti veritate, vide Ias. in §. item Seruiana, col. xv. inst. de actio. et Bar. in l. j. ff. de Sal. interd. et Bald. in consil. ccx. in fin. in v. volum.
321 † Adde tamen, ꝙ hodie in regno, hoc est expsse decisum, qñ agitur in decreto assistentia, vigore instrî, quia si concedit assistentia nô appellat à tali decreto affirmatiuo, vt est ritus magnæ curiæ, in num. 64. incip. itê, in causis duaꝶ vnciaꝶ, &c. et est confirmatum p regiam prag. quæ incipit, magnæ curiæ, q declarat hoc pcedere ad effectum retardâdę executionis, qa non obstante âppellatione, fit executio, vt hr plenè in decis. cclxj. consil. Neap. vbi extenditur dispositio d. prag. et ritus magnæ curiæ non solû in decreto assistêtiæ, veꝶ êt in oibus alijs decretis affirmatiuis: quia ab illis non appellatur, et quę sint ista decreta, numerant i d. dec. 261. sed de nullitate pôt dici ad effectum retardâdæ executionis,

tionis,vt dr̃ in d. prag. adde tñ,ꝙ à secundo decreto appellatur, licet non à primo, ſm
322 Ang.in conſ.xvj.& cvij. †Decimonono limita,non ꝓcedere in ꝓnuncia de aperiẽdo teſtm̃, vel de mittẽdo ſcriptum heredem in poſſeſſionem,q̃a ab ea non appellatur,l.q̃ſ
323 quis,C.quo.app.non rec.†ſicut dicimus in terdicto,quoꝶ bonoꝶ,in quo non appellat̃
324 ſm Bar.in l.j.in fi.C.quo.bon. †Vigeſimo limita,nõ procedere in cauſa nominationis publici muneris,quod eſt vtilitate priuatũ, vt ſi quis nominatus ad aliq̃ tutelam ſuſcipiendã,vel ad aliud publicũ munus,q̃a non poteſt appellare à tali noı̃atione, ſm Spec. in tit.de app.§.in q̃bus,ver.vij.&eſt tex.in l. j.§.ſi quis.ff.q̃n app.ſit põt tñ noı̃atus, ſi hẽt iuſtam excuſationem, ſe excuſare infra 50. dies,& ſi non admittatur excuſatio, tũc põt appellare,vt d.§.ſi quis,& ita ĩtelligitur tex. in l.cũ in vna,§.tutor,ff.de app. vt no. gl. in d.§.ſi quis.& gl.in.§.qui.n.inſt.de exec. tut. quod tñ intelligitur in illis muneribus,quę ſunt auctoritate publica,&vtilitate,vt ſupra Secus aũt in muneribus publicis auctoritate & vtilitate,quia in his poteſt appellari, l. ij. C.de decur.lib.x.& l.hi qui.C.de app. & l.j. C.de temp.app.& no.gl.in d.§. qui.n. Spec. in d.§.in quibus,ver.vij.adeo ꝙ ſi non appel lat infra x.dies,non poteſt vlterius contradi cere,ſm Ang. in d.§. ſi quis,vbi pulchre in-
325 fert.†ꝙ ſi aliquis habet immunitatem, & exemptionem à collectis, eo ipſo,ꝙ deſcribitur in lib.ſoluentium collectas, ſtatim cũ ſcit ſe deſcribi,debet appellare infra x. dies, alias ſi ſcit,& nõ appellat,cẽſetur cõſentire, & ſuo priuilegio renũciare,& non põt vlterius cõtradicere,& illud dictum refert,& ſequitur Alex.in cõſ.cj.col.vj.circa fi.in j. vol. Quod no.quia eſt ſingulariter dictum,vnde poteris extrahere bonã cautelã in fauorem vniuerſitatis, ad operãdũ ꝙ ciuis exẽptus ꝓdat ſuã exemptionẽ, procuret vniuerſitas,ꝙ deſcribatur in libro ſoluẽtiũ,&notificet ſibi qualiter eſt deſcriptus, & ſi nõ appellat infra x.dies à die notitię, ꝑdit priuilegiũ,& ipſe forte nõ aduertet in appellãdo, quia cõfidit ſuo priuilegio, credẽs ſe poſſe illud q̃ncunq; producere,& ſic remanebit deceptus.
326 †Vigeſimoprimo limita, nõ procedere in cauſis minimis,& breuioribus, quia in illis nõ appellatur de iure ciuili. ſecus de iure ca nonico,ſm Abb.Phil.&Car.in c.de appellationibus extra,de app.&ibi tangunt rõnẽ di uerſitatis,& ꝑ tex.in c.anterioꝶ ij.q.vj.& in authẽtica,niſi breuiores,C. de ſent. ex peri. reci.Et quoad hoc,q̃ dicantur cauſæ breuiores,vide doct.in locis ꝑallegat.& adde,ꝙ hodie eſt deciſum ĩ regno,ꝙ in cauſis duaꝶ vnciaꝶ ciuiliter petitaꝶ,nõ appellatur,vt eſt ritus magnæ curię,in nu. 164. incipiẽs,itẽ,in cauſis, &c. licet nunq̃ viderim illũ ritũ eſſe in obſeruantia imò totum cõtrariũ ſeruari.
327 †Nec obſtat l.& in maioribus, C. de app. q̃a ibi exponitur,Maioribus.i.criminalib⁹.
328 Minoribus.i.ciuilibus,ſm gl.ibi. †Vigeſimoſecundo limita, non procedere in ſn̄ia abſolutoria lata in cauſa criminali ex mero offõ,vel in proceſſu facto ad denunciam,q̃a non appellatur ab hm̃oı̃ ſn̄ia, vt dicit præallegatus ritus magnæ curiæ,clxiiij. qui inci-
329 pit,itẽ in cauſis,&c.†Vigeſimotertio limita, non procedere in ſn̄ia torturæ irrogãdæ in crimine,de quo conſtat per vnum teſtem de viſu,& ꝑ publicã famam,quia non appellatur,ita hr̃ in dicto ritu magnæ curiæ,164. q̃ incipit,item in cauſis, &c. iũcto ritu ante ꝑcedenti, 162. q̃ incipit,itẽ ſi accuſatur, &c.
330 †Vigeſimoquarto limita,non procedere ĩ oibus cauſis requirentibus celeritatẽ, q̃ ſine dilatione expediuntur, q̃a in his nõ admitti tur appellatio ad impediẽdã executionẽ, vt no.Spec.in ti.de app.§.in q̃b.verſ.viij.& Iaſ.
331 in l.j.col.j.ff.de ferijs.†Vigeſimoquinto limita in eo, qui cõdẽnatur ſuper actione ad exhibendum,quia non poteſt appellare,ſm Spec. in d.§.in quibus,verſ. ſed nunq̃d in actione,quod intellige,&declara,vt ibi ꝑ cũ.
332 †Vigeſimoſexto limita, q̃n cauſa eſt deciſa per iurm̃ delatum vel relatum, quia non poteſt appellari,tex.eſt, & ibi Bart. & doct. in l. gn̄aliter,§. ſed iuro,C. de reb. cred. & Iaſ.in rep.l.admonendi,col.xxj.ff.de iureiu.
333 †Vigeſimoſeptimo limita, q̃n Abb. vel alius ſuꝑior regularis vult corrigere ſubditũ ſuũ regularẽ de aliquo exceſſu, q̃a à tali correctione nõ põt appellari,ex quo fit pro ſalute aı̄æ ipſi⁹ correcti,c.licet de off.ord.& c. ad nr̃am,&c.reꝑhenſibilis,in fi.& c.cũ ſpãli, in fi.de app.quod intellige, niſi corrigẽs ex cedat modũ in corrigendo, quia tunc appellari põt expreſſa cauſa grauaminis,ſm gl. & Phil.in d.c.ad noſtrã,& eſt tex.in c.de prio-
334 re,eo. tit. †Item,ꝑdicta procedũt ĩ clerico regulari,ſed in clerico ſeculari eſt ſecus, q̃a ille

ille pōt appellare à correctione vt no. Spec.
335 in d.§.in q̄bus,verſ.xj.† nam maior dr̄ poteſtas Abb.in monachum regularem,quam epi in clericū ſecularem,vt no. Abb.& Phil. in d.c.ad noſtram,& in d.c. reprehenſibilis, & p̄dictis adde Fel.in c.ſuper lr̄is,col.xj. ver. x.regula,&c.de reſcr.& Cald.in ꝯſ.iij. in tit.
336 de app.† Vigeſimooctauo limita,non ꝓcedere in cauſis, in quibus appellatio eſt ꝓhibita per reſcriptum principis,vt q̄n princeps cōmittit cauſam appellatione remota, quia tunc non poteſt appellari,l. j. in fi. & ibi gl. & Bar.ff.à quibus app. non licet,& c. paſtoralis,de app.iuramentū, ꝙ licet appelletur à ſn̄ia diffinitiua,poteſt tn̄ interim appellatione remota vel pendente,executioni demandari,ſm̄ Phil.in d.c.paſtoralis,col. ij. verſic. iiij.operatur,&c.per tex.in c.paſtoralis,§.p̄-
337 terea,de off.deleg. † Nullus aūt poteſt hāc clauſulā in reſcriptis ponere,niſi ſolus princeps,vt dicit,tex.in d.l.j.in fi. quod tn̄ intelligitur, q̄n remouetur appellatio à diffinitiua . Secus,ſi ab interlocutoria, quia tunc ēt inferior à principe,poteſt vti dicta clauſula, & poteſt tollere appellationem,ſm̄ Bart.in l.C.ſi.de ſent.& Bart.in d.l.j.§.fi.ff.à q. app. non licet. Verum dicit Bart. ibi, ꝙ friuola tm̄ appellatio cēnſetur remota,ꝓut ēt tenet Iaſ.in l.iiij.§.ſi is,pro quo. col.j.ff.quod q̄ſque iuris.& ſm̄ hoc iſta clauſula vr̄ fruſtratoria, quia ſine ea appellatio friuola remouet̄ à iure, per tex. in c. cum appellationibus,de
338 app.lib.vj.† Quis aūt ſi effectus huius clauſulæ,appellatione remota,& q̄d operatur,vide plene p̄ Phil.in d.c.paſtoralis de app. vbi plures effectus enumerat, & vide pleniſſime per Ioan.de Imo.in d.l.j.ſi.ff.à q.app.non licet,vbi per xxiiij.col.tangit plenè hanc materiam melius,quam alibi, & aliquid p̄ Fel. in c.cauſam,quæ.col.pen.de reſcr.& Spec.in tit. de appel.§. in quibus,verſ. verum quia .
339 † & inter alia eſt ſciendum,ꝙ iſta clauſula appellatione remota,nihil operatur in p̄iudicium tertij, vt eſt tex. in c. ſuper eo. & ibi Abb.de off.del.& Bar.in d.l.j.ſi.& Phil.in d.
340 c. paſtoralis,col.fi.in vij.q.† Et ſi opponeretur contra prędicta,ꝙ appellatio,eſt defenſio,c. cum ſpeciali.§.porro, de app. & princeps non poteſt tollere defenſiones,per ea, quæ hn̄r in cl.paſtoralis,de re iud.poteris reſpondere, ꝙ contrarium procedit in defenſione inducta à iure naturali,ꝓut eſt citatio. ſed appellatio, eſt defenſio iuris poſitiui vnde poteſt tolli p̄ principē. ita declarat Phil. in d.c.paſtoralis,col.vij.in fi.ver. iiij. quæritur,&c. & Ioan.de Imol. in d.l.j.§.fi.& Fel. in rub. de app. col.iij.in fi.& in c.j. de reſcr.
341 † Vigeſimonono limita,non procedere,q̄n quis renunciauit appellationi,quæ renunciatio poteſt fieri expreſſe,&tacite.Expreſſe vt, per verba expreſſa,& ſpecifica,declarantia ipſam renunciationem appellationis,& nō inducitur renunciatio eo ipſo,ꝙ quis ꝓmittit ſtare ſn̄iæ iudicis,ſm̄ Phil. in c. ad hæc,el ij. de app.& ꝙ poſſit fieri renunciatio appellationis,eſt tex.in l.fi.in fi.C. de temp. app. & in l.ſi quis libellos.C.de app. & in c. ſolicitudinem de app.& not.And.de Iſer.in c.j.§. item ſacra,col.v.in fi.de pace iu.fir.& Soc.n. in conſ.xlv.col.v.& vj.in j.vol. renunciatio vero tacita, poteſt pluribus modis induci. Primo.n.per deſertionem appellationis, & hic potes cumulare oēs modos , quos refe-
342 ram infra in vlt.q. principalis . † Secundo modo,inducit̄ renunciatio eo ipſo, ꝙ appellans poſt interpoſitā appellationē litigat adhuc corā iudice à quo q̄a redeūdo ad ipm,cēſet appellationi renūciare,tex. eſt, & ibi per Phil.in d.c.ſolicitudinē,& in c. gratū de off. del.quod tn̄ limita, ſex notabilibus modis, quos ponit Phil.in d.c.ſolicitudinē, & tāgit idē Phil.in c.cū teneamur in vlt. no.de app. Eodē modo inducit̄ renunciatio eo ipſo, ꝙ appellans poſt appellationē adit aliū iudicē ſuperiorē,& nō iudicem ad quem, ſm̄ Abb. in d.c.ſolicitudinē,col.ij.ver. vlt. no. vnam
343 regulam,&c.† Et ex p̄dictis apparet dr̄ia inter reductionem ad arbitrium boni viri , & appellationem,q̄a ante ſn̄iam non poteſt renunciari reductioni, p̄ ea,quæ plene hn̄r in c.quintauallis de iureiu.ſed appellationi poteſt renunciari ante ſn̄iam,vt d.l.ſi.in fin. C. de temp.app. vt refert Phil. in d.c.ad hæc,el ij.circa fi.& hr̄ per Bald.& Ang.in l.tale pactum,§.q̄ ꝓuocauit,ff.de pac. plene p̄ Ang. in ꝯſ. cvij. vbi pulchre loquitur , & Paul. de Caſt.in conſ.cclx.col.j.in j.vol. & in tm̄ procedit dicta renunciatio , ꝙ ēt ſi renuncians adhuc eſt infra decem dies datos ad appellādum,non poteſt vlterius appellare,ſm̄ Car. in cl.ij.§.j.in fi.de app.& Ioan. de ana.in ꝯſ.
344 50.col.j.† An aūt poſſit renunciari volente appellato ? vide Fel. tenentem, ꝙ non,in
345 c.ex parte S.col.ij.de reſcr. † Trigeſimo limita,

mita,nõ procedere in appellatione friuola : quia ab omni actu est ꝓhibita: nõ debet admitti ꝑ iudicem,neq; lex ipsam admittit, c. cum appellationibus,de appel.lib.vj.& not. Ang.in cõs.140.imò de iure canonico ille, q friuole appellat ab actu, põt per iudicem à quo,excõicari,vt contumax,ſm Abb. in c. solicitudinẽ,in j.not.de app. vbi plus dicit, ꝙ põt ẽt mulctari,& licet contra hoc videat gl. in l.j.§.fin.ff.à qui.app. non li. quæ facit drĩam inter ius canonicum, & ciuile. Dicit enim,ꝙ de iure can.non punitur temere appellans, nisi expensis, secus de iur.ciu.& illã gl.sequũtur Abb.& Phil.& cõiter doct. in c.
346 ij.de app. † tñ debet illa gl.limitari.s.vt nõ puniatur pœna extrinseca, sed bene põt excõicari ob contumaciam : quia temere appellãdo,arguit se contumacẽ.Item debet limitari,vt nõ puniatur. nisi iudici videbit̃ ob eius calũniam,& manifestam temeritatẽ.ita pulchre distinguit,& declarat Abb.in d.c.ij. in j.not.de app.& ita debet intelligi, & limitari,qđ not.Bal.in l.ij.col.j.C.de episc.aud. vbi dicit,ꝙ de iure can.temere appellãs,non punit̃, quod debet intelligi.s.pœna apposita in illa l.quæ est 50.librarꝝ argenti, sed bene põt alia pœna mitiori puniri ad arbitriũ iudicis,ꝑ ea quæ dicit Abb.in d.c.ij.sed de iur. ciu.appellãs friuole,punitur pœna 50. librarum argenti,vt est tex. & ibi Bal.in d.l.ij.C. de episc.aud.& text.in l.ab executione,in fi.
347 C.quo.app.non recip. † Super hoc est sciẽdum, ꝙ reperio tres pœnas in hac mã proditas à iure ciu. vna est 50. librarꝝ argenti, vt modo dixi, alia est pœna extraordinaria ad arbitriũ iudicis,l.eos,§.ne temere, C.de appel. Alia est pœna amissionis causæ: & not. infamiæ,l.à ꝓconsulibus,C.de app.qũo aũt debeant irrogari dictæ pœnæ, ne videantur istæ leges ad inuicem cõtrariari? Bart.in d.l. à ꝓconsulibus,facit vnam distinctionem· videlicet, aut appellatio recipitur ꝑ iudicem à quo,& punit̃ extra ordinẽ,ꝑ d.§.ne temere. Aut non recipitur,& punit̃ not.infamiæ,& amissione causæ,ꝑ d.l.à ꝓconsulib. Aut qs appellat ab executione,& punit̃ pœna 50. librarꝝ argenti ꝑ d.l.ab executione, ita distinctio Bart.est defectiua,qa in l.ij. C.de episc. aud. non dr̃ de appellante ab executione, & tñ irrogatur illa pœna. vnde ego magis clare cõcordando istas ll.ita distinguo.Aut qa appellat ab interlocutoria friuole: aut à diffinitiua. Primo casu,punitur pœna 50.librarum argenti,ꝑ tex.in d.l.ij.vbi expsse loquitur imperator de appellatione ante s̃niam, & refert se ad decisa ꝑ d.l.ab executione, & declarat ibi gl.in vers.sanctio.Idẽ ꝓbatur in d.l.ab executione,vbi loqtur de appellante ab executio, vel ab articulo, & sic innuit de appellatione ab interlocutoria.Secũdo casu .s.qñ appellat à diffinitiua, & tũc subdistinguo,aut appellatio recipit̃,aut nõ ſm Bar.in
347 d.l.à ꝓconsulib.vt supra retuli. † Quæ aũt dicat̃ appellatio friuola,seu frustratoria, vel temeraria? Dic ꝙ dr̃ illa,q̃ interponitur sine legitima cã,vt qñ quis appellat, vbi non est grauatus iniuste,& sic idẽ est dicere friuolã, quoad vanã,& inanem,& sine cã iusta interpositam, q̃ nullum poterit sortiri iuris effectũ,ita declarat Gem.in d.c.cũ appellationibus,col.ij.vers.quero qđ importet,&c.de ap
348 pel.lib.vj. †& intm̃ lex habebit odio hmõi appellationes friuolas,ꝙ nõ solum introduxerit pœnas supradictas,velꝝ ẽt censetur fieri iniuria iudici à quo, qñ friuole appellat̃, adeo q̃ põt iudex agere actione iniuriarꝝ, vt est gl.sing.in l.fin.in gl.fin.C.qñ ꝓuoc.non est necess. & illam gl. seqtur Gem.in d.c.cũ appellationibus,col.ij.& Fel.in cap.ij.col.j. de appel.& est gl.expssa in c.si quis ꝑpostera,
349 in gl.ij. 50.dist. † & hoc not.pro limitatione l.& in maiorib. C.de appel.q̃ dicit, quod is q appellat, non facit iniuriam iudici : qa debet intelligi,qñ iuste appellat,non aũt fri
350 uole,ita dicit gl.in d.l.fin. † Trigesimoprimo limita,non ꝓcedere in causa iurm̃ in litem : qa à iuro in litem,non appellatur. ſm Bart.in l.in actionibus, in fin.ff.de in litem iur.& ibi Sal.& Ias.& cõiter Mod.& Innoc. Ant.de Butr.& Imol.in cap.fin.quod metus causa,quod tamen limitat Ias.in d.l.in actionibus,in fin col. procedere de iure ciuili. Secus de iure canonico,quia potest appellari,sicut potest ab omni grauamine appellari
351 eo iure,c.vt debitus,de app. † Trigesimosecundo limita,non procedere in sententia excõicationis,quia ab ea non appellatur ad effectum retardandæ executionis.Idem in sententia interdicti, ſm Spec.in tit.de app.§.in quibus,vers.xvij.& per App.& Philip.in cap. pastoralis,§.verum,de appel. & gl.in versic. suspendatur,& ibi Abb.in cap. ad reprimendam,de off.ord. & habetur in cap.qua fronte,& c.quæstioni de appell.et in c.per tuas,

de

de sent.excō.& hanc mām declara,& limita, vt plenè dixi supra in ij. q. principali,in iiij.
352 dña,vers. v. limita,&c. †Trigesimotertio, limita non procedere, qñ snia est ipso iure nulla,quia ab ea non appellatur,sed de nullitate dr̄,vt in toto tit.C.qñ prou.non est ne
353 ces.& Spe.in d.§.in quibus,vers.xviij.† Trigesimoquarto, limita non ꝓcedere in eo,q̄ in causa principali,nihil ꝓduxit, neque probauit,quia si succumbit,non potest appellare,nisi ante oia reficiat expensas aduersario: alias non auditur appellans,nisi ꝓbauerit se iuste impeditum, & ita seruatur in regno,& de hoc est regia prag.in nu.27.q̄ incipit, qui in causa vbi plus cauetur.s.q̧ victor debet satisdare de soluendis illis expensis,quas recipit qñcunque iudex appellationis hoc iudicauerit. Itē,limitatur nō ꝓcedere in miserabilibus ꝑsonis,vt ibi hr̄.
354 † Trigesimoquinto,limita non ꝓcedere, qñ quis gñaliter appellat ab oī grauamine,quod posset ei irrogari in aliqua cā.vel in alijs causis,q̄ poterūt contra eum intentari:nam ista dr̄ appellatio gñalis,& vaga quæ nihil valet, & nō admittitur,tex.est in c.ij.& cap. consuluit,el ij. de app.&licet de iure antiquo valuisset appellatio gñalis . facta respectu vnius causæ, vt dr̄ in d.c. consuluit. tñ hodie est correctum ꝑ clem.appellāti,de app.qua cauetur,quod in appellatione à grauamine,debet inseri cā,& illā solam causam expressam pōt appellans ꝓsequi. vnde si appellat gñaliter,ista appellatio non ꝓdest,nisi quo ad causas grauaminis expressas.ita tenet Phil.in d.c.consuluit, el ij.quod nota,qa quotidie euenit quod aliqui faciunt istas appellationes gñales ad oī grauamine,nulla causa expressa, qa illas nō pñt de iure postea prosequi,nam à grauamine non illato nec cōicato,non potest appel
355 lari ẜm Ang.in ɔs. clxxxviij. †Trigesimosexto limita,nō ꝓcedere in mādato facto alicui,qđ in sua ecclesia resideat,qa à tali mandato nō appellat,nisi iusta causa,& iustū impedimētū exprimatur in appellatione, tex. est,& ibi gl.& doct.in c.ꝑuenit,el ij. de app.
356 †Trigesimoseptimo limita, nō ꝓcedere ī oī actu,qui fit ẜm iuris dispositionem,&canonicas sanctiones, quia à tali actu ẜm leges celebrato non appellatur.nā à iudice iuris dispositionē,& decretū exequente nō potest appellari qa talis appellatio est ɔtra leges tex.est in c.cōsuluit,el iij. de app. & ista etiam est rō ꝑcedentis limitationis,quod tñ limita,& declara,nisi in appellatione inseretur talis causa rōnabilis,per quam specialiter in illo casu admitti deberet, qa tūc valet appellatio,& debet admitti secūdùm Philip.in d.c.ɔsuluit,el iij.& in c.de priore, co.
357 tit.†Trigesimooctauo limita,nō ꝓcedere in declaratione dationis terminis ad ꝓducēdum testes,& instrā,&ad ꝓbandum in causa feudali, qa à breuiatione, & modificatione dicti termini nō pōt appellari in regno,imò appellās punitur ad pœnā qnquaginta florenoꝝ auri,& app.non valet, nec retardat executionē ita de hoc est ritus magnæ curiæ in nu.6.qui incipit,itē,q̧ termini &c.iuncto ritu ꝑcedenti, q̄ expresse loq̄tur in causa feu-
358 dali.† Trigesimonono limita,nō ꝓcedere in decreto,quo iudex pronunciat aliquē hri ꝓ cōfesso,ex quo noluit cōparere ad se examinādū,vt principalē,facto sibi mādato sub pœna ɔfessi. nā à tali decreto nō pōt appellari in regno. Veꝝ in vltima citatione,q̄ fit debet inseri totus tenor articuloꝝ, ita de hoc est ritus magnæ curię in nu. 260. q̄ incipit, itē seruat ipsa curia,qđ si quis &c.Quid aūt sit de iure cōi, vide Phil. Decium in ɔs. 34.
359 col.ij.in prin. †Quadragesimo limita,nō ꝓcedere in eo, qui est cōuictus de furto manifesto,qa non potest appellare ẜm And.de Iser.i tit.quę sint rega.vers.& bona,&c. col.
360 ix.†Quadragesimoprimo limita,nō ꝓcedere,qñ certa pœna irrogaī à lege ꝑ aliquo delicto, & condēnatus de illo delicto fatetur se deliquisse,sed dicit se grauari,quia est nimis magna pœna,& ꝑpea appellat,nam talis appellatio non admittitur ẜm And. de Iser.in cōst.intentionis col.fi.vbi ponit exēplum, de pœna portationis armoꝝ. Et pōt hoc suaderi rōne,quia tunc iudex exequitur legē,quo casu nō appellatur vt dixi supra ꝓxime in 37.fall. & est gñalis regula in iure, q̧ à lege gñali appellari non potest facit l. ꝓspexit,ff.qui,& à q̄bus,& vide Fel. in c. cū non ab homine,col.penul.& fi. de iudicijs.
361 †Quadragesimosecūdo limita,non ꝓcedere in mādato facto alicui, vt declaret an scriptura sit sua,qa appellare nō pōt, ẜm Bal. in
362 cōs.335.in iiij.vol. †Quadragesimotertio limita,non procedere,qn ordinarius delegauit aliq̄ causam, & postea talem delegationem reuocat, qa à tali reuocatione non pōt appellari, ex quo istud dependet ex mero arbitrio,

arbitrio & auctoritate delegatis, l.iudicium soluit, ff.de iudicijs.ita tenet Bal.in cons.iij.
363 in v.not. † Quadragesimoquarto, limita non procedere qn aliqua cā est commissa cō scientiæ alicuius, quia ab eius snia lata ẽm suam conscientia non pōt appellari, glos.est in c.statutum, §.assessorem de rescr.lib.vj.& tenet Pet.Phil.Cor.in cōs.188.col.ij.in litera, C.in iij.vol.de cuius tn̄ dicti veritate, vide Bal.in l.j.C.de reb.cred.&Pet.Phil.Corn.in dec.cons. 187. circa finem, & vide plenè per
364 Fel.in c.super his, col.v.de accusatio. † vbi etiam plenè tangit, quid si causa committit arbitrio iudicis, vtrum tunc possit appellari ab eius sentētia? & ponit regulam quod sic, cum nonnullis fallentijs, de quibus ibi per eundem Fel.in c.significasti. el j.de homici-
365 dio. † Quadragesimoquinto limita, generaliter in omnibus casibus, in quibus aliquid committitur lege, vel à superiore in potestate iudicis & non in necessitate: vt quia pōt aliquid facere, si vult non tn̄ tenetur: iuxta l. non quidquid, ff.de iud.quia tunc si iudex illud non facit, non pōt appellari, ex quo facere non tenebatur: ẽm Fel.in c.super his, col.
366 v.de accus. † Vltimo pro cōplemento huius materiæ, scias, ꝙ in oībus casibus pdictis & alijs qui in iure reperiri pn̄t, in quib. non potest appellari à snia diffinitiua, semper potest appellari ab interlocutoris, q̄ emergunt ante sententiam diffinitiuam ēt de iure ciuili: & rō est quia earum grauamen non speratur posse reparari per appellationem à diffinitiua: cum ab illa non possit appellari. ita multum notanter tenet Ang.in cons.xlvj.&
367 cons.188. † Item omnes leges, quæ prohibent appellationem, sunt odiosæ: cum sint contra regulas iuris communis, quæ permittunt regulariter ab omni actu appellari: & ideo restringi debent. ꝓut possunt: ẽm And. de Iser.in c.j.vers.& bona, &c.col.x.quæ sint reg.sequitur v.quæst.princ.

Venio ad quintam q.principalem & q̄
368 ro, iuxta ordinem ꝓpositum. † Ad quam iudicem appellari debeat. super ad q.pono regulam gn̄alem: ꝙ appellatio debet fieri à minori iudice, ad maiorē, ꝓximū, & imediatū non aūt pōt fieri ad æqualem, nec ad inferiorem, nec ad alium sup̄iorem distantē & non ꝓximum: qa non pōt appellari regulariter, obmisso medio. ita hæc oīa tenet Spec.in ti. de app.§.nunc tractemus, in prin.& dixi supra in ij.q.principali, in princip.pro hoc est tex.in l.imperatores, ff.de app.& not.Ioā.de Ana.in cōs.l.j.ista ergo sit prima regula, qđ appellari debeat gradatim: & sic ad ꝓximū sup̄iorē: vt plenè tradit in c.dilecti, el iij.de
369 app.& in const.capitaneoꝝ. † Istam regulam limita, primo non procedere, qn̄ appellatur ad Papam: qa semper pōt appellari à quocunq; iudice ad Papā obmisso medio & hoc de iure canonico, tex.est in c.ad Rom.secunda, q.vj.& in c.si duob. & c.solicitudinē, de appel.& not.Spec.in d.§.nunc tractemus, in princ.& Phil.in c.si duob. col.pen.& in d. c.dilecti, el iij.vbi plenè. Secus est de iure ciuili. qa nō pōt appellari ad principē obmisso medio, ꝑ d.l.impatores, ff.de appel.& tenet Ioā.de Ana.in d.cōs.li.& Soc. in 39. col. iiij.in iiij.vol.doct.in d.c.si duob.& d.c.dilecti, imò qn̄ fit appellatio, & obmisso medio de iure ciu.censetur facta ad proximū sup̄iorem: ẽm Bal.in cons.89. in iij.vol.& Soc.in d.cons.39.col.iiij.per l.j.§.si qs appellatione ff.de app.& Phil.in d.c.dilecti.in iiij.col.vers. conclude etc.ꝑ And.de Iser.in d.const.capi-
370 taneoꝝ. † Illud tn̄, quod dixi posse appellari ad Papā, obmisso medio, limita in vno casu.s.quando delegatus Papę cām subdelegat aliquid sibi reseruando: qa tunc à snia subdelegati non pōt appellari ad Papam, sed debet appellari ad delegātem, text.est, & ibi Gem. in c.si delegatus, §.fi.de off.deleg. lib.vj.& hr̄ in c.cum te.& c.super q.§.porrò de off.dele. & per Philip.in c.si duob.col.pen.vers. sed limita, &c.de app.Quæ autem sit rō diuersitatis inter ius ciuile & ius canonicū, quare alterum permitti appellari ad principē obmisso medio, & alteꝝ non. vide Spec.in ti.de app. §.nunc tractemus, col.j. Et prædictam limitationem intellige & declara, dūmodo excipiatur. qa tunc nō valet appellatio ad Papā obmisso medio in casu ꝓposito, nec deuoluit negociū, stante excep.opposita. Secus si non opponit: qa tunc tenet appellatio, ēt in dicto casu ad Papam, ẽm Phil.ī c.dilecti, el iij. col.vj.vers.x.&c.cum seq.de app. & Arch.in c.si delegatus, & ibi ēt Gem.col.iij.versic. sed quid si, etc.de offi.deleg.lib.vj.per do.de Rota in dec.387.quæ incipit, si tres sunt, etc.in nouis, & vide sex pulchras declarationes datas ad d.c.si delegatus, & ad hanc proximā limitationē per Phil.in d.c.dilecti, colum.vj.
371 † Secūdo principaliter limita, non proce-

dere in legato papæ, q̨a similiter ad eum potest appellari, obmisso medio, ẜm Abb. in d. c. dilecti, col. pen. vers. extra gl. &c. & ibi etiã Phil. col. vj. ver. viij. limitatio, etc. & Phil. in d. c. si duob. col. pen. de app. vbi idem dicit in Patriarca, ad quẽ põt appellari. obmisso medio. & idem tenet in d. c. dilecti, col. vj. vers. ix. limitatio, etc. ẜm Innoc. in c. antiqua, de priuil. & Spec. in d. §. nunc tractemus vers. &
372 nunq̨d, etc. † Tertio limita non procedere in scolari, quia ex spãli priuilegio sibi cõcesso per imperatorẽ, per auth. habita, C. ne fil. propa. põt scholaris appellare à quocunq; iudice inferiori ad imperatorem, obmisso medio, ẽt de iu. ciu. ita tenet Bal. in d. auth. habita, col. iiij vers. deinde seq̨tur, etc. vbi dat duas spãlitates scholarib. contra ius cõe. Prima est, vt possint ab omni grauamine appellare, quod iu. ciu. regulariter est prohibitũ, per l. ij. ff. de app. recip. Secũda est, vt possint appellare ad principem obmissis medijs, & istud dictũ sequit Phil. in d. c. si duob. col. pen. in fi. & Alex. in l. j. §. si q̨s in add. ad Bar. ff. de app.
373 † Quarto limita non procedere, q̃n fieret appellatio, obmisso medio, & nõ opponeret. quia ꝓcedit appellatio, & valet ꝓcessus. q̨a vñr partes consentire, & iurisdictionem prorogare, ẜm Philip. in d. c. dilecti, col. iij. vers. in eadem, etc. & ibi etiam Abb. in iij. col. ver. excipitur, etc. & Gem. in c. si delegatus, col. iij. de off. dele. lib. vj. & Rota in dec. 387. inc.
374 si tres, in nouis. † Quinto limita non ꝓcedere, vbi extaret consuetudo appellandi, obmisso medio, q̨a tũc valet appellatio auctoritate ꝯsuetudinis tex. est in c. Rom. §. j. de app. lib. vj. & est glo. in d. c. dilecti, & ibi Phil.
375 in iij. col. ver. ij. limitatio, etc. † Sexto limita in oĩbus casibus, in q̨bus proximior medius esset inhabilis vel rõne suspicionis vel excõicationis vel alterius inhabilitatis, quia tũc eo obmisso põt appellari ad alium superiorem, & põt esse exemplum q̃n eps recusatus, vt suspectus, delegat cãm, quia tunc à delegato nõ appellatur ad eundem epm delegantem, ꝑꝑ suspicionem, sed potest adiri alius superior, obmisso medio, ẜm Abb. in c. dilecti, col. pen. ver. ix. casus, & ibi ẽt Phil. col.
376 v. ver. vj. & vers. seq. † Septimo limita, q̃n eps litigaret cum eius subdito: quo casu eliguntur arbitri, nam à sñia istorum arbitrorum non appellatur gradatim, sed ad Papã, glo. est in c. ab arbitris, de offic. dele. lib. vj. & no. Abb. in d. c. dilecti, col. pen. & ibi ẽt Phil. in iiij. col. vers. iij. etc. Idem est, quando appellatur ab arbitris electis super recusatione suspecti, vt d. c. ab arbitris, & c. cũ cessante,
377 de ap. † Octauo limita, non ꝓcedere hodie in regno, quia põt à quocũque iudice appellari ad regiam vel ad magnã curiã vicariæ obmisso medio, vt est const. regni, q̃ incipit, cũ noua, & ibi gl. & Matth. de Affl. in fi. col. Probatur ẽt in const. appellationum tꝑa, & per hoc vr̃ esse in regno correcta dispositio, l. imperatores, ff. de ap. vt dicit gl. in d. const. cum noua, & no. And. de Iser. in const. officiorum.
378 † Nono limita non ꝓcedere, quãdo delegatus principis subdelegat totam cãm, nihil sibi reseruãdo, q̨a tunc à sñia subdelegari appellatur ad principẽ, obmisso medio. Secus, si subdelegãs aliq̨d sibi reseruat. tex. est in c. sup q̨. §. porrò, & ibi Abb. & doct. de of. deleg. Secus est in subdelegato inferioris à principe, q̨a tunc appellatur a ad ipsum subdelegantem, ẜm Fel. & doct. in d. §. porrò, & Specu. plenè in ti. de app. §. nunc tractemus, col. ij. & iij. quod an sit verum, & q̃uo procedat, vide quæ dixi supra in iiij. par. in v. dist. iudicioꝝ ver. iiij. differunt, etc. vbi posui ve-
379 rã ꝯclusionem in hac materia † Decimo limita non ꝓcedere, q̃n proximus superior esset abñs, longo impedimento impeditus, vel q̃n simul cũ inferiore iudicauit q̨a tũc appellat ad aliũ supiorẽ, obmisso medio, ẜm Bar. in l. j. §. si quis, col. fi. ff. de appel. plures alias limitationes poteris videre p Abb. & Phil. in d. c. dilecti, & per Fel. in d. §. porrò, col. fi.

S E C V N D A principalis regula in hac ma-
380 teria est, ꝙ † à sñia vicarij seu substituti, nõ appellatur ad substituentã, puta epm, ex quo est idem tribunal, sed appellatur ad superiorem substituentis, vt est tex. ẜm vnum intellectũ, in l. j. §. ab eo. & ibi Bar. ff. quis & à quo app. & Bar. in l. præcipimus, in prin. C. de ap. & tex. cum gl. in c. Rom. de app. lib. vj. & in c. non putamus, de consue. lib. vj. & ꝑ Andr. de
381 Iser. in cõst. officioꝝ. † Limita primo hoc procedere in vicario generali, quia ille dr̃ habere ordinariam iurisdictionem, quam hẽt eps. Secus, si esset aliquis deputatus vicarius particularis in vna causa tm̃, vel in vno loco particulari diœcesis, qui dicitur vicarius foraneus seu ruralis, quia tunc dicitur istæ vicarius hr̃e delegatam iurisdictionẽ, & ab eo potest appellari ad epm, vel ad alium substi

tuen

tuentem, seu ad vicarium generalem vt no.
Cald.in const.ij.in tit.de appel.& hr in d.c.
Romana,& ibi Gemin.& doct.& no.Car.in
cle.ij.in 24.q.de rescr.per ea q̄ no.gl. in d.cl.
ij.in ver.foraneo,& Gem.in c.j.in ij.q.de of.
ord.lib.vj.& Fel.in rub.de offi.deleg.col.fin.
& Alex.in rub.ff.de off.eius, cui man.est iu-
risd.in penult.col.in princ.& Ang.in d.l.prę
cipimus,& dixi plenè supra in v.dist. iudicio
382 rum,& ibi vide. † Secundo limita,procede
re in appellatione secus in rest.in integ.vel
nullitate: quia pôt intentari coram epo, &
econtra snia epi coram vicario, sm Philipp.
383 in d.c.dilecti,in x.& xj.q. † Tertio,limita
non procedere in vicario principis. quia ab
eius sententia appellatur ad principem, ex
quo non reperitur alius superior, sm Phil.
384 in d.c.dilecti,in vij.q. † Quarto,limita ꝓ
cedere in his,quæ de iure côi spectant ad vi-
carium: quia dr ordinarius. Secus in his, q̄
non veniunt in generali commissione vica-
riatus: nisi specialiter committantur: prout
sunt causæ criminales: & conferre beneficia,
& similia. quia in his dicitur delegatus,& ab
eo appellatur ad episcopum committētem.
ita dicit Fel.in c.licet, col.j.de offi.ord.& in
rub.de off.deleg.col.fi.per ea quæ hnr, in c.
ij.& c.fi.de off.vic.lib.vj.& dixi plenè supra
385 in v.dist.iudiciorum,in j.ij.car.†Et quia su
pra in præcedenti limitatione dixi quod à vi
cario particulari potest appellari ad vicariū
generalem, per hoc videtur extare cōclusio,
quod à delegato epi potest appellari ad vica
rium episcopi. Quod tamen intellige pro-
cedere quando episcopus esset absens à diœ
cesi,secus, si esset præsens, quia tunc esset o-
mnino appellandum ad episcopum, & non
ad vicarium. ita declarat Abb.in c.dilecti,el
iij.col.ij.de app.Sed verior est opin.ꝙ indi-
stinctè possit appellari ad vicarium, vel ab
episcopum ad arbitrium appellantis, siue sit
absens, siue præsens eps, vt est decisio Rotæ
350.in nouis,& Phil.in d.c.dilecti,in ij.q.
Tertia principalis regula sit i hac ma
386 teria † quod à snia delegati appellatur ad
delegantem,& non ad alium superiorē tex.
est in l.j.in prin.ff.q.s & à quo app.& in l.im
peratores,§.j.ff.de app.& ibi gl.in l.ꝑcipim⁹,
§.hęc si,& ibi gl.C.de app.& no.Bar.in d.l.j.
§.ab eo.Sed à snia subdelegati, ad quē appel
latur? dic ꝙ sit dña. Si delegatus subdelegat
totam causam appellatur ad primū delegan
tem obmisso medio.Si vero nō delegat totā
sed aliquid sibi reseruat,& tūc appellat ad ip
sum subdelegantem proximum.Ista est cōis
conclusio,quę traditur per gl.& doct.in c.su
per qōnum, §. porrò de offi.delegati quam
tenui supra in v.distinctione iudicioꝝ vers.
iiij.differunt,&c.est gl.in c.si is, cui de offic.
387 deleg.lib.vj. †Prædictā regulam limita nō
procedere in casu, qñ delegans esset suspe-
ctus,& rōne suspicionis cām delegauit alteri
non suspecto, iuxta ea, q̄ tradūtur in c.iudex
ab apostolica,de off.deleg.lib.vj.quia tūc nō
appellatur ad delegātem, sed ad aliū superio
rem,obmisso medio,vt hr plenè ꝑ doct.in c.
si quis ꝯtra clericū,de foro comp.& per glo.
in c.si is cui,de off.deleg.lib.vj.&Philip.in c.
dilecti,el ij.col.v.ver.vj.limitatio, &c. de ap.
388 Qvarta regula sit, † quod vacante im
perio,appellatur indistinctè ad Papā, obmis
so medio, ita tenet Abb.in c.licet ex susce-
pto,& ibi etiam Fel.in ij.col.de for.compet.
389 Qvinta regula sit, † ꝙ si in aliqua ci-
uitate deest,vel abest iudex appellationis, pt
appellari ad decuriones & primates illius ci
uitatis, sm Bart.in l.vbi absunt,ff.de tu. & cu
ra.da.ab his,& Bar.in l.quoties,ff.ad munici.
& Bald.in l.ij.C.qñ fis.vel priua.in ij.col.per
tex.quē dicit ad hoc esse singularem, in §.&
hoc ꝑuenit in auth.vt nulli iud.& Fel.in c. q̄
relā, col.fi.de iureiur.de cuius dicti veritate,
vide plenè Fel.in rub.de appel.col.iiij. & v.
390 † Et no.illū tex.in d.§.& hoc peruenit per
quem habes quotidianam practicam, qñ of
ficialis ciuitatis facit aliquam iniustitiā ꝓhi
bendo aliquid fieri, quod de iure prohiberi
non potest. nam tunc potest haberi recursus
ad episcopum ciuitatis vel ad decuriones,vt
prohibeant iudicem,& huic iniustitiæ.
391 Sexta regula sit, † quod si iudex laicus
committit causam episcopo, à sententia nō
appellatur ad Papam,sed ab ipsum delegan-
tem laicum,vel ad eius superiorem laicum,
sm Bald.in l.si qui litigantium,circa finem,
C.de episc.aud.
392 Septima † regula seu conclusio sit,
quod qñ duo iudices pronunciauerūt super
eadem causa,quorum vnus est laicus,& alter
clericus, appellari dēt ad sūpiorē ecclesiast.
attento digniori,ita d.Bartol.in l.j.§.si quis,
col.fi.ff.de app.& Alex.in consi.186. incip.vi
so processu causæ vertentis,&c. in j.col.in ij.
vol.& Sal.in l.præcipimus, C. de appellat.&

Iaſ.in l.imperium, col.iij.verſ.iiij.facit, etc. ff.de iuriſ.om.iud.& Bal.in rub.extra de app.
393 † & idem eſt,qñ clericus & laicus eſſent ar bitratores,q̃a reductio fit ad ſuperiorem eccle ſiaſticũ:vt not.Lud.Ro.in conſil.cclxv.& Iaſ.
394 in d.l.imperiũ,col.iiij.& † prædictis adde. quæ in ſimili not. Soc.in cõſi.xij.col.vj.in j. vol.& Iaſ.in l.ſi emãcipati, C.de col.& Fel. in c.j.col.iiij.de pſcr.vbi ſingulariter d. Fel. ꝙ ſi ſunt plures inq̃ſiti per iudicẽ ſecularem de aliquo crimine,inter quos eſt vnus cleri cus,q̃ petit ſe remitti ad epm pñt oẽs alij in quiſiti laici petere ſe remiti ad epm, occaſio ne clerici,& eſt notabile dictum licet ſubdat Fel.ibi,ꝙ ſi eps non puniuit laicos ſufficien ter, poſſet poſtea iudex ſec.iteꝝ eos punire.
395 † Octava regula eſt, quod à decreto decurionum ſeu prioꝝ ciuitatis põt appella ri ad capitaneũ,ſeu officialẽ ipſius ciuitatis, dũmodo habeat meꝝ & miſtum imperium, & nõ ſit creatus ab ipſis decurionibus,ſed ab alio ſuperiore,ita tenet Bar.in l.j.§.ſolẽt, ff.
396 quando app.ſit & ibi tenet Bar. † quod ne mo poteſt eſſe iudex appellationis, niſi ha beat merum & miſtum imperium, quia ap pellatio eſt miſti imperij.
397 † Nona regula eſt, ſi iudex laicus pro nunciat ſe competentem in aliqua cauſa ſpi rituali debet à tali pronuncia appellari ad epiſcopum,& nõ ad ſuperiorem laicum, ſm Bal.conſil.xliiij.in iij.vol.
398 † Decima regula eſt,ꝙ in regno à ſñia oium iudicũ ordinarioꝝ,quarũcunq.ciuita tum,põt appellari ad magnam curiã vicariæ & ſimiliter à ſñia regis,appellat̃ ad magnam curiam dũmodo non ſit de ꝯſiliarijs, quia ſi delegatus eſt de cõſiliarijs, appellat̃ ad ſacrũ conſilium, & nõ ad magnã curiã. hoc ꝓbat̃ in conſt.ſtatuimus la ij.& ibi hoc expreſſe te net Matt.de Affl.in v.no.&in ꝯſt.cum noua.
Sexto, principaliter ſequendo ordinẽ
399 præpoſitũ, † q̃ro,q̃bus appellationibus ſit deferendum vel non Super hac q̃one facias regulã gñalem,quæ eſt affirmatiua ꝙ regula riter iudex à quo,tenet̃ quamlibet appellatio num admittere, ſm Alex. in l.j.col.pen.ff.ſi quis caut.& ſi ipſam non admitti, ſeu nõ de fert illi,punitur ad pœnam xxx.librarꝝ auri, tex.eſt in l.qm̃ iudices, C.de appel.& in c.de priore, & ibi Phil.de app.vbi de iure canoni co iudex nõ deferens mittitur ad ſuꝑiorẽ pu niẽdus arbitrio ſuꝑioris ſed de iure ciuili eſt ſtatuta pœna xxx.librarum auri,vt d.l.qm̃ iu dices,& l.iudicib.C.de app.& no. Spec.in ti. de app.§.nunc dicamus in princ. Iſtam regu lam limita,non procedere in oibus caſibus, in quibus appellatio eſt prohibita à iure, & in quibus iudex poteſt procedere appellatio ne pendente quia in illis, non tenetur appel lationi deferre,c.cum appellationibus,de ap pel.lib.vj.& ꝑ ea,quæ no.doc.in d.c.de prio re,& qui ſint iſti caſus põt ſatis aperte colli gi ex his,quę dixi ſupra in ij.q.princ.ver.iiij. differentia in limitationib. primę regulæ,& ſupra in iiij.q.prin.per totam cumulaui oẽs caſus,in quibus prohibetur appellatio.
400 Septimo, principaliter quæro, † quid poſſit facere iudex appellatione pẽdẽte. Dic ꝙ regula eſt negatiua,ꝙ iudex à quo,pẽdẽte appellatione,vel pẽdente decẽdio dato ad ap pellãdum,nihil põt innouare in cauſa, vt eſt tex.in l.j.& ibi Bar.ff.nil.no.app.pend.&in c. non ſolum,de app.libi.vj.imò inouata reuo cantur ꝑ remedium attentatoꝝ, vt no.plenè Philipp.in c.conſuluit el ij.& c.bonæ de ap.
401 † Et circa iſtam materiã attentatoꝝ, ſcias vnam pulchram dñiam inter appellationem iudicialem,& extraiudicialẽ: quia qñ ſumus in appellatione iudiciali,reuocant̃ oia atten tata,ẽt quæ non ſunt directo cõtra appella tionẽ: ſed in extraiudiciali reuocãtur ſolum ea,quæ ſunt cõtra appellationẽ,& non alia. ita pulchre tenet Phil.in c.j.in vlt.no.de app.
402 † Item adde,ꝙ adhuc vt attentata reuocẽ tur,eſt neceſſe, ꝙ appellatio fuerit intimata iudici & parti.alias iudex & ꝑs ſemꝑ pñt de iure procedere in cã,qñ non hñt notitiã ap pellationis, & iſta attentata ab ignorãtibus appellationem, nõ reuocatur ita tenẽt Ant. de Butr.& Imo.in c.fi.col.fin.de app.& ibi ẽt
403 Phil.antep.col.ver.vlt.q̃ritur,etc. † & põt peti reuocatio attentatorum, vſq; ad conclu ſionem in cã,& non vltra,ſm Phil.in c.dilec ti, el ij.col.ij.de appel.& ibi ponit aliquas limitationes,in q̃bus attentata nõ reuocant̃. Et de multis priuilegijs attentatoꝝ,vide ple nè ꝑ eundem Phil.in c.bonæ memoriæ col. iiij.& v.de app.vbi ẽt tenet ꝙ nõ põt fieri re uocatio attentatoꝝ,niſi cã cognita, & ꝑte ci tata,& Phil.Dec.in ꝯſ.cc. Item illud,ꝙ dixi quod debet appellatio eſſe ĩtimata iudici & ꝑti,ad hoc vt attẽtata reuocent̃, intellige in appellat.iudiciali,ſecus in extraiudiciali, q̃a in ea reuocantur, etiã ſi non fuerit intimata

ſm Phil.in c.bonę memorię,col.xiij.ver.ix.
404 ɔcl.&c.de app.†Item adde ꝙ intm̃ eſt priuilegiatũ remedium attentatoꝝ,ꝙ agenti vt atteẽta reuocẽter,nõ poteſt opponi exceptio excõicationis,ſm Phil. Dec.in ɔſ.cc. col. fi.
405 ver.ij.† Nec ẽt põ opponi exceptio ꝓprietatis,ſm Card. in d.c. bonæ,col.iij.verſ. nota
406 ex tex.ibi,ꝓprietatis &c.de app.†Item,tenetur is q̃ attentauit ad reſtitutionẽ fructuũ medio tpe perceptoꝝ à die interpoſitæ appellationis,ſm eundem Card. in d.c.bonæ,
407 col.iij.verſ.nota ex tex. ibi,tpe,&c. †item iſta attẽtata reuocanẽ duplici via . Vno mõ intẽtando principaliter offm̃ iudicis,ſuꝑ ipſoꝝ reuocatione ſecundo modo,acceſſorie, ꝓſequẽdo appellationẽ,vt declarat Car.i c. dilecti el iij.col.j. in tit.de app. †Iſtã regulã huius q.limita, nõ ꝓcedere in oibus caſibꝰ, quos numeraui ſupra in ij.prin.ver.iiij.dñ̃a &c.vbi plures limitationes cumulaui,i q̃bus iudex põt attẽtare,&ꝓcedere pẽdẽte appellatione.Et ſimiliter potes limitare i oib.caſib. i q̃bꝰ appell.de iu.eſt ꝓhibita,q̃a nõ teneẽ iudex illi deferre, ꝓut plene iſtos casꝰ cumulaui ſupra i iiij.q.pri. & ad ibi dicta me remit.

OCTAVO & vlt.ſequẽdo ordinẽ ꝓpoſi-
408 tum,quæro. †qñ & ex q̃bus cauſis appellatio dicaẽ deſerta.In hoc facias primo regulã gñalem, q̃ ſe habet, ꝙ iudex in dubio debet ſemꝑ ꝓnunciare appellationẽ non eſſe deſertã,q̃a debet eligere viã mitiorẽ, ꝑ quam ius nõ remaneat ꝑemptum litigãti ita tenet Paul.de Caſt.& ibi ẽt Alex.i pen.col. & Iaſ. in l.j.ff.ſi q̃s cau.& Phil.Dec.in l.quoties nihil,ff.de reg.iu.& Fel. in c.ſignauerũt,col.j.
409 de teſt. †Quis aũt iudex ꝓnunciet ſuꝑ deſertione appellationis,vtrũ iudex à quo,vel iudex ad quẽ,ſupra dixi,in ij.q.princ.in iiij. dñ̃a xix.limitat.& ibi vide. Sed vbi caſus eſt clarus,ꝙ appellatio ſit deſerta, tũc iudex ꝓnũciabit illam deſertã,& perinde hr̃,ac ſi appellatum non eſſet, vt hr̃ in ɔſt. appellationum tpa,& no.gl.in verſ.executioni, in l.ij. C.de tẽp.app.&Card.in cl.ſi appellatione,in j.q.de app. Nec eſt neceſſe,ꝙ opponatur de deſertione , q̃a iudex poteſt ex offõ ẽt parte non opponente,opponere,&ꝓnunciare appellationem eſſe deſertã,vt no. Phil.in c. ex rõne col.xx.verſ.quoad ſecundum,dic &c.de app.vbi alleg. Bal.in add.Spec.in tit. de app.
410 verſ.iudex ex offõ &c. †Qui aũt dñr caſus, in quibus appellatio efficitur deſerta ? dic ꝙ multi ſunt qui pñt colligi ex varijs libroꝝ reuolutionibus . Et primus caſus eſt qñ appellans nõ fuit ꝓſecutus appellationem infra annũ vel biennium ſm formam auth.ei, q̃ appellat,C.de temp.app. & c. cum ſit Romana,&c.ex rõne,& ibi plenè ꝑ doc.de app. & dixi plene ſupra,in iij.q.princ.verſ.ſequiẽ modo videre de tertio tpe &c. niſi excuſareẽ aliqua iuſta cauſa,vel impedimẽto, vt ibi di
411 xi . †Secundus caſus eſt,qñ appellans non p̃ſentauit ꝓceſſum iudici ad quem infra 50. dies, & citaui fecit partem, q̃a in regno appellatio eſt deſerta, ꝑ d. ɔſt. appellationum tpa, & ibi And. de Iſer. de quo dic vt plene dixi ſupra in iij.q.prin.ver. ſeq̃tur modo videre de tertio tpe,&c.& hr̃ in deciſ. 185.ɔſ. Neap. Adde tñ circa hoc, quod in ſacro ɔſ. Neap. eſt ſtylus,ꝙ ſi ꝓceſſus p̃ſentatur poſt 50. dies ante quam ſit pronunciatum appellationem eſſe deſertam , reuidetur cauſa ex eiſdem actis de æquitate,& ꝓnunciatur bene vel male iudicatum . ita de hoc eſt deciſ. 244.in fi.ɔſ.Neap.& deciſ.79. Vnde cautela eſt , ꝙ appellatus ſtatim cum videt elapſos 50. dies,compareat,& petat appellationem ꝓnunciari deſertam,coram iudice ad quem, quia ſi poſtea p̃ſentatur ꝓceſſus appellatio reperitur deſerta ipſo iure,& iuriſdictio deuoluta eſt iudici à quo ita tenet Matth. de Affl.in d.conſt. appellationum tpa,col. iiij.
412 in fi. †Tertius caſus eſt,ſi iudex à quo,ſtatuit breuiorẽ terminum ad proſequendum, quod põt facere : vt eſt tex.in c.ꝑſonas,& in c.cum ſit Romana,& in c.oblatæ,& in c.reprehẽſibilis,& c. ſæpe,& ibi ꝑ do. de app. & ꝓbatur in d. conſt. appellationum tpa verſ. ceteꝝ nam ſi infra terminum ſtatutum non ꝓſequiẽ, appellatio remanet deſerta,de quo vide quæ plene dixi ſupra in ij.q. prin. verſ. 21.limita &c.vbi plene diſtinxi. & an & qñ iudex poſſit breuiare terminum ꝓſequendi ibi vide.Et ꝑ d.verſ.ceterum eſt cautum hodie in regno,ꝙ iudex ad quem põt ꝑ locoꝝ diſtantia ſtatuere terminum appellandi ad p̃ſentandum proceſſum coram ſe, & ſic põt breuiare tp̃s 50.dierum,non aũt prorogare, vt ibi dr̃ in tex. & elapſo tpe breuiato,remanet appellatio deſerta, licet nondum ſint cõpleti 50. dies , ex quo iſte terminus iudicis ſuccedit in locum termini legalis,q̃a lex dat hanc ptãtem iudici . ita tenet Matth. in d. conſt. Appellationum tpa,col. ij. & p̃dictis

adde Card. in clem.ꝯstõnem,§.insuper,in j.
413 q.de ele. †Limita tñ prædicta non ꝓcedere in ꝑsona,quę potest petere restitutionem in integrum,quia licet non fuerit prosecuta appellationem infra 50.dies,vel infra tp̄s sibi statutum à iudice,potest tñ inira quadriẽnium continuum petere restitutionem in integrum aduersus tp̄is lapsum, & restituetur ad tm̃ tp̄s,infra quantum fuit lęsio,&de hoc est decis.clxxv.ꝯs.Neap.& tex.in cl.j.de rest.
414 in integ.†Secundo limita,non procedere, qñ appellans fecit suam diligentiam infra 50.dies,sed stetit per iudicem appellationis, vel per eius secretariũ,vel auditorem,& noluit expedire literas infra terminum , quia tunc stante dicto impedimẽto potest appellationem ꝓsequi de hoc est decis.79 consil.
415 Neap.†Tertio limita,non ꝓcedere in causis beneficialibus, quia in illis iudex non potest breuiare terminum iuris,nisi vtraq; parte volente,& si breuiauit de facto,& labitur tp̄s à iudice statutum, non censet̃ deserta appellatio , nisi totus terminus iuris labat̃ ita pulchre dicit Phil.in c.cũ sit ĩ fi. col. de app. & in c.ꝯstitutus cl.ij.col.j.eo.tit.vbi plus dicit in hãc materia, qđ licet appellatio sit deserta ꝑ negligẽtiã partis in causis beneficialibus,tñ nunq̃ censetur deserta quo ad iudicem,& semꝑ iudex põt supplere,& ꝓcedere ex officio , & inquirere demeritis causæ.
416 †Quarto casus est, qñ appellantis non petijt Apostolos infra 30.dies,q̃ non obstante ꝙ alias legitime appellauerit,remanet appellatio deserta ob non petitionẽ Apostolorum tex. in cl. q̃uis,de app. & in c. ab eo. de app.lib.vj.&in l.ducib.C.de app.& Bar. in l. j.ff.de libel.dem.&Lud.R.in ꝯs.ij.Et hoc est de iure cõi, sed in regno in curia seculari debent peti Apostoli,sed nõ de necessitate infra 30.dies,sed sufficit,qđ petant̃,&p̄sentent̃ infra 50.dies datos ad ꝓsequendum,per cõstit.regni,ita tenet And. de Iser.in d.ꝯst. ap. tp̄a,&ibi ẽt Matth.in vij.col.in prin.vnde remanet ꝯclusio,qđ hodie in regno remanet appellatio deserta,si non fuerint petiti Apostoli,saltẽ infra 50. dies de qua materia dic, vt plene dixi supra in vij. q.principali, vers.
417 viso primo tp̄e appellãdi,&c. †Collige ergo sub cõpẽdio qđ hodie in regno appellãs debet oĩa ista expedire copulatiue, infra 50. dies,videlicet p̄sentare appellationẽ,& ꝓcessum,& Apostolos indici ad quẽ facere citari partẽ ad prosequendũ, et hr̃e responsum cõgruum à iudice appellationis, et licentiatus recedere,vt dicit And.de Iser.ibid.in pen. et fi. col. Alias si vnũ ex istis deficit,appellatio remanet deserta,vt declarat Matth. in d.ꝯst. appellationum tp̄a in 10. vot. & ibi ꝓbatur in tex.in fi.iuncta declaratione,quã facit ibi Andr.de Iser.Et p̄dictis adde Fel.in c.personas,de app.vbi dicit Apostolos esse appellationis,& sic nõ vr̃ appellasse , qui Apostolos
418 non petit.† Adde tñ,quod hodie in regno nõ est necesse petere Apostolos instãter, & instãtissime ꝑ vt dicit cl.q̃uis de app.sed sufficit,quod simpliciter,& semel petantur:ſm Matth.in d. ꝯst. appellationum tp̄a,col.vij.
419 in prin.in ix.not.† Quintus casus est,si appellans fecit diligentiam in prosequendo , & adiuit iudicem appellationis,&nõ potuit ꝓsequi ꝑꝑ absentiam iudicis , nam licet fecerit q̃dquid potuit , & fuerit ꝓtestatus qđ per eum non stabat,prodest tñ sibi hoc impedimentum durante absentia . Si tñ iudex reuersus fuit, debet appellans iterũ instare , & cũ importunitate solicitare iudicẽ , alias eo reseruato,si non solicitet̃, ex tunc efficit̃ deserta appellatio,non obstãte priori impedimẽto,ita tenet Alex.in ꝯs.19.col.ij. & iij.in j.vol.vbi idẽ dicit,qñ statutum dictaret,qđ causa appellationis cõmittatur,& decidatur infra tot dies , q̃ si appellans non solicitat causam cõmitti,censetur deserta appellatio. cui adde Paul.de Cast.in ꝯs.135.in ij.vol. & Pet.Phil.Corn.in ꝯs.xliiij. col.ij. in iij. vol.
420 †Sextus casus est , si iudex statuit terminũ appellãti ad recipiẽdũ Apostolos ꝓ tali die, & appellans non cõparuit in illa die, censet̃ deserta app.ẽt si iudex nõ venerit illa die ad lacũ,quo casu ẽt si cõparuisset appellãs non potuisset illos hr̃e,nam nõ curatur de p̄sentia iudicis , sed tm̃ lex considerat diligentiã appellãtis,q̃ debet summa ope.niti.vnde debet cõparere,& ꝓtestari,qđ per eũ non stat: alias appellatio efficit̃ deserta.ita tenet Car. in cl.q̃uis,§.fi.in j.q.de ap.quod nota,q̃ prime facie quilibet rñderet in contrarium ꝑꝑ
421 iudicis absentiam.† Septimus casus est,qñ aliquis appellauit ab interlocutoria,&iudex non admisit appellationem, debet ẽt ab ista non admissione appellare , alias appellatio censet̃ deserta, & non põt grauamen reparari per appellationẽ à diffinitiua, ſm Car. in cl.j.col.iiij.vers. & ex hac gl. &c. de dolo,&

cont.

cont.& Ion.in c.past.col.j.sup gl.in vers.suspendatur de off.del. & Matth. in suis no.in xx. no. quod nota, qa poteris p hoc sæpius
422 appellantē illaqueari facere. †Octauus casus est, qn̄ appellans pendente appellatione aliq̃d innouat seu attentat, in præiudicium aduersarij, vt qa ip̄m spoliat. nā ex hoc ipso cēsetur appellationē deserere, & illi renūciare ex quo suæmet appellationi nō defert. vñ qualitercunque faciat actum cōtra appellationē, censet illā deserere, ita tenet Bal. in c. ex pte Adę.col.pen.vers.itē scias &c.de test. & Abb.in c.ex pte, S.col.ij.vers. p declaratione &c.de rescr.et Ang.in l.fi.C.de tēp.ap. & Matth.in suis no.in xxvij.no.est tex.& ibi p
423 doct.in c.an sit de ap.† Nonus casus est, qn̄ appellās post interpositā appellationē accipit terminū ad soluēdū id, quod erat in sn̄ia pnūciatū, vt solueret, qa hoc ipso censet appellationē deserere, & sn̄ię aqescere. Casus est in l.ad solutionē, & ibi Bal.C.de re iud.et
424 Lud.R.in ɔs.xix.in fi. †Decimus casus est, qn̄ is q appellat post interpositā appellationē, litigat adhuc corā iudice à quo, qa p hoc censet appellationē deserere, & illi renūciare tex.est in c.solicitudinē, de app.& no. Abb. in c.gratū, de off.del.in ij.col. Quod tn̄ intellige, & declara, qn̄ litigat post appellationē, secus si ante appellationē, puta infra tp̄s ap-
425 pellādi, s̄m Abb.in d.c.gratum. †Item intellige, qn̄ facit actum incompatibilem, & ɔtrariū appellationi, secus, si facit aliquem actū corā iudice à quo tendentē ad maiorē corroborationē suę appellationis, vt qa requirit ip̄m, vt non pcedat ad executionem, qa tūc nō censet renūciare appellationi. ita de hoc est decis. Rotę in nouis, in dec.475.inc. si ille, q à sn̄ia &c.& tenet Abb.in c. qōni de ap. & in c.cū venissent, de eo, q mit. in poss. & plenè p Phil. in d.c. solicitudinē, col.iiij. & v. Et gn̄aliter, qn̄ appellans adit iudicem à quo, super innouatis, & attentatis, non vr̄ renunciare appellationi, s̄m Abb. in c. cum teneamus in ij. no.de ap. Plures alios casus potest diligens pquisitor inuestigare assidue studio, sed p nunc istos decem tanq̄ magis quotidianos dixisse sufficiat. Et p hæc remaneat expeditus iste secundus actus huius vltimæ partis iudicij, in quo fuit copiose tractata mā appellatiōis quoad capita magis principalia. Seqtur tertius, & vlt.actus.s.de executione. Laus Deo. Rob. Mar. Venus. V.I.D.

De executione sententiæ, summo actu iudicij. Quando huic sit locus, à quoue ordine. In quibus rebus, & contra quas personas competat. In summa, ex quibus causis ea possit impediri.

TERTIVS, ET VLTIMVS ACTVS.

1 *Sententia mandatur executioni, postquam transiuit in rem iudicatam.*
2 *Sententia executioni mandatur ab eodem iudice, qui eam tulit.*
3 *Sententia valida, executioni mandatur, sed nō inualida.*
4 *Iudex ordinarius exequitur sententiam ab eodē delegato.*
5 *Sententiam suam arbiter non exequitur, sed iudex ordinarius.*
6 *Iudex appellationis mandat executioni sententiam appellationis.*
7 *Sententiæ exequitur per iudicem à quo, appellatione deserta.*
8 *Sententiæ executio, quo ordine fiat.*
9 *Debitor non habens bona sufficientia carceratur.*
10 *Sententia mandatur executioni secundum statuta loci.*
11 *Bona minus damnosa in executione capi debēt.*
12 *Debitor fiscalis, siue alia executione personaliter capitur.*
13 *Ordo l.à diuo Pio, §.in venditione. ff. de re iud. in actione personali solum seruatur. Secus in hypothecaria.*
14 *In executione sententiæ interlocutoriæ non seruatur ordo illius, §.in venditione.*
15 *Executio fienda contra pupillum, primo id nominibus debitam fieri debet.*
16 *Citatio requiritur in executione sententiæ per appellationem desertam.*
17 *Citatio non requiritur super executione fienda super eadem re, super qua lata fuit sententia nisi fiat appellatione deserta.*
18 *Citatio requiritur in executione, quæ fit contra condemnati successorem seu per iudicem in officio successorem.*
19 *Executio sententiæ in ciuilibus qualiter fiat.*
20 *Datio in solutum in aliqua parte plus debito facta, in totum vitiatur.*

1 ERTIVS † & vltimus actus principalis. qui in iudicio emergit, est executio. nã lata snia, & ea trãsacta in rẽ iudicatã, debet fieri ipsius executio, qa alias frustra ferrentur sniæ, ni debite mandarẽtur executioni, c. quod ad cõsultationẽ, de re iud. & no. gl. in rub. C. de exec. rei iud. & Andr. de Iser. in ꝯst. dilationes, col. ij. circa fin. Et qa hæc mã longa est, & ꝑ varios iuris titulos ac leges dispersa, solum reassumam ipsam bř, & succincte ꝑ quatuor q. principales, quãtum ad casus magis quotidianos in practica, qbus expeditis in ponẽt finis huic tractatui. Et prin. q. erit, quę sniæ mercantur executioni demãdari, & à qbus iudicibus. Secunda q. erit, quo ordine, & qualiter sit facienda executio. Tertia q. erit, in qbus rebus, & contra quas ꝑsonas possit fieri executio. Quarta, & vlt. q. erit, ex quibus causis executio impediri põt.

2 † Venio ad primã q. principalẽ. Et q̃ro quæ sniæ mereantur executioni demandari, & à qbus iudicibus. Ista q. est bimẽbris, vnde pono rñsionem, & regulam ad vtrunq; mẽbrũ videlicet. Regula est, quod oĩs snia põt executioni demandari, postq̃ transiuit in rẽ iudicatã, & ab eodem iudice, qui eam tulit, vt d. c. quo ad consultationẽ l. cum qdã puella, ff. de iur. om. iud. Nam snia habet executionẽ paratam l. minor xxv. annis, cui fideicom

3 missum, ff. de minori. † Limita primo hãc regulã procedere in snia nulla, quia nõ meretur executionẽ, l. iiij. §. condẽnatũ, & ibi Bar. Alex. & doc. ff. de re iud. & l. si cũ nulla. eo. ti. & est gl. i l. ij. C. de edic. diui Adr. tol. & Bar. in l. j. C. de exec. rei iud. & Bald. in auth. quæ supplicatio. C. de pre. imp. offer. & Ang. i l. j. ff. nil no. app. pẽd. & dic, vt hř plenẽ ꝑ Mod.

4 in d. §. condẽnatum. † Secundo limita, ꝓcedere in iudice ordinario, secus in snia delegati, qa non potest executioni mãdari ꝑ ipsum delegatũ, sed debet eius executio fieri ꝑ delegantẽ, l. à diuo Pio in prin. & ibi Bar. & doct. ff. de re iud. & l. properandum, §. fin aũt reus, C. de iud. & no. Abb. in c. si quis contra clericum, col. fi. de foro comp. & dixi plenius supra in iiij. parte, in v. dist. vers. xviij. differunt, &c. vbi limitatur non ꝓcedere in dele

5 gato principis. † Tertio limita, non procedere in snia arbitri, quia non potest executioni mandari ꝑ ipsum arbitrum, sed ꝑ iudicẽ ordinarium, qui est iudex rei conuenti, tex. est in l. cum antea, & ibi Bal. col. fi. vers. vlterius nota &c. C. de arb. & no. Bar. in l. nõ ex oibus, ff. de arb. et gl. et doct. i d. l. à diuo Pio in prin. Quod procedit ẽt in sententia arbitrorum iuris, ꝭm Bal. in fi. in vj. no. C. de iud.

6 † Quarto limita in snia, à qua est appellatũ, quia si confirmatur, non mãdatur executioni per primum iudicẽ ad quem à quo, sed ꝑ iudicem ad quem, & sic iudex appellationis exequitur, ꝭm Bart. in l. eos, in fi. illius prin.

7 & in l. ꝑcipimus, §. officijs, C. de iud. † nisi appellatio sit deserta, quia tunc executio fit ꝑ iudicem à quo, ꝭm Bar. Bal. & doc. in l. fi. contra, C. de ap. & in d. §. officijs, & Bal. in auth. si quis litigantium, C. de epi. audien. Reliqua pertinentia ad materiam huius q. dicam infra, in quarta, & vlt. q. principali.

8 SECVNDO, principaliter q̃ro, quo † ordine, & qualiter sit faciẽda executio. In hoc est sciẽdũ, ꝙ executio petitur altero de duobus modis. s. vel ꝑ actionẽ in factũ oriẽtem ex snia, iuxta tex. cũ ibi not. ꝑ doct. in l. miles, §. iudic. ff. de re iud. vel per offm̃ iudicis: vt declarat And. de Iser. i ꝯst. dilationes, col. ij. in fi. & ibi dicit ꝙ melius est petere eã offõ iudicis, qa tunc non requiritur libellus neq; litis ꝯtestatio secus, qñ petitur iure actionis qa esset necesse formare nouum ꝓcessum, & no. Alex. in cons. l. col. iij. in princ. in ij. vol.

Hoc ꝓsupposito dicendũ est quo ad rñsionem q̃ni faciendam, ꝙ in executione sniæ in ciuilibus debet seruari ordo traditus per l. à diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iud. s. vt primo capiant mobilia, & deinde stabilia, & postea noia debitoꝶ, & his deficientibus vltimo loco deueniẽ ad capturam personę.

9 † nõ. n. debet capi ꝑsona ꝑ debito, nisi prius excussis bonis, ꝭm Bart. in l. iij. §. tutores, et ibi ẽt gl. ff. de susp. tut. s. qñ facta excussione bona nõ reperiuntur sufficiẽtia vt no. Abb. in c. quod ad consultationẽ, col. vj. in fi. de re iud. et Bal. in l. j. in fi. C. de iur. et fac. ign. et Pari. in tract. synd. in vers. captura in princ. et Bal. in c. tuæ, vt lite non contest. et Alex. in d. §. in vẽditione, col. iiij. et iiij. Alias aũt nõ valet executio, si ꝑuertitur ordo prædictus, ꝭm Ioã. de Imo. et Alex. in d. §. in vẽditione col. v. et Fel. in d. c. quod ad ꝯsultationẽ, col. ix. de re iud. q̃d q̃d dicat Abb. ibi, q dicit valere executionẽ, nisi appelletur, et Bar. in d. §. vẽditione, nã verius est, vt dicamus, ꝙ ille, §. in

in venditione, ponit forma, à qua recedi nõ debet, ẽm Alex. et Imo. ibi, et Fel. vbi supra
10 et hr̃ in dec. 158. ꝯs. Neap. †Item qñ fit executio dẽnt seruari statuta loci, vbi fit, vt no. Ias. in l. cũ quædã puella, col. fi. ff. de iur. om. iud. vide tñ And. de Iser. in const. dilationes col. iij. ĩ fi. vbi tenet, ꝙ valet executio nõ seruato ordine, sed debet appellari, põt tñ intelligi, qñ nuncius ꝑuertit ordinẽ. Secus, si iudex in cõmissione ꝑuertit, quia ꝑꝑ expressum iuris errorẽ, esset nulla executio, quod ẽt tenet Matth. ind. const. dilationes, col. x.
11 †Itẽ, debet in tali executione adhiberi alius ordo. s. vt capiantur ea prius, quæ sunt debitori minus damnosa, gl. est in d. §. in vẽditione, in vers. animalia, et licet illa gl. quę cõiter approbatur, ibi loquatur tñ de mobilibus, tñ Alex. ibi extẽdit eam ẽt ad immobilia, vt in eis ẽt habeatur rõ ad minus damnosa, quod tenet ẽt Bal. in l. ordo, C. de execut. rei iud. et gl. in l. quandiu, C. de distr. pign. Quod tñ intellige, qñ executio fit coacte post sniam, sed qñ debitor ante sniam offerret sponte dare bona sua in solutum creditori, tunc posset creditor eligere meliorem, ita loquitur authen. nisi, C. de solut. ꝑut declarat Alex. in d. §. in vend. col. j. & põt tunc compelli creditor accipere, ẽm Bal. in d. l. or
12 do, vers. quæro, quid si creditore. †Limita tñ prædicta non procedere in debitore fiscali, quia põt capi de ꝑsona, ẽt nulla facta excussione in bonis, text. est in l. nemo, C. de
13 exac. trib. lib. x. †Secundo limita non ꝑcedere, qñ agitur actione hypothecaria, quia tunc in executione nõ seruatur dictus ordo, sed solum seruatur in actione ꝑsonali. ita tenet Sal. in l. nomẽ, C. quæ res pig. obl. possit
14 Soc. in cõs. clviij. col. ix. in fi. in ij. vol. †Tertio limita, non procedere, qñ executio fieret auctoritate sniæ interlocutoriæ, puta ꝑꝑ cõtumaciam, quia tũc non seruatur talis ordo illius, §. ĩ vẽditione, gl. est in §. si vero. ĩ auth. de exhib. reis, & Bal. in l. ij. col. iij. vers. iij. qritur, ff. si ex nox. cau. aga. & Bal. in l. ij. col. j. in fi. vers. deinde reuoco &c. C. qñ fis. vel priua.
15 †Quarto limita, in executione facienda in vendẽdis rebus pupillaribus, quia primo capiuntur noĩa debitorum, & sic non seruaẽ ordo, l. magis puto, §. nõ possum. vers. qrere, &
16 ibi Bar. ff. de rebus eo. †An aũt in executio facienda requiritur partis citatio? doctores vario modo loquunẽ, tñ ego soluã istud dubium per aliquas veras cõclusiones. Et pono primã conclusionem, ꝗ est talis. Qñ à snia fuit appellatũ, & est deserta appellatio, tunc in executione debet pars citari, alias non valet executio, ita tenet Bar. ĩ l. j. ff. nil no. app. pẽd. & Bal. & cõiter doct. in l. si contra, C. de app. & Phil. Decius in ꝯs. xcvij. col. ij. & Bal. in l. ij. §. fi. C. de tẽp. app. & Alex. in d. §. in vẽ
17 ditione, col. antep. †Secunda ꝯclusio est, qñ executio fieret in eadem re, super qua fuit lata snia, nõ requiritur partis citatio, ẽm Bart. in d. §. in vẽditione, & ibi ẽt Alex. in antep. col. nisi fieret appellatione deserta, ꝗa tunc semper requiritur, vt ibi per ea, quæ modo
18 dixi. †Tertia conclusio est, qñ executio fit contra successorem condemnati, seu ꝑ iudicem successorem in offõ, semper requiritur citatio, ẽm Alex. in d. §. in venditione, col.
19 antep. per iura ibi allegata per eũ. †Superest modo vnus casus, videlicet qñ executio fit in alia re, vt quia quis condẽnatur ad pecuniam, & fit executio in bonis per eundem iudicem, & contra ipsum condẽnatum, & non sumus in appellatione deserta. Iste est casus dubius, in quo doc. variant, nam Bar. in d. §. in venditione sentit, quod reqraẽ citatio, & eum simpliciter sequiẽ Lanfr. in c. qñ cõtra in vers. interlocutionem, col. xij. vers. quæro nunquid &c. et Bart. in l. meminerint, C. vnde vi. vnde debet fieri citatio, vt cõpareat ad allegandum quare snia executioni mandari non debeat, & hanc practicã ponit Bar. in l. defendẽre, ff. de auct. tu. sed multi doct. quos refert Alex. in d. §. in vẽditione, tenẽt contrarium. And. de Iser. tangit istam q. in ꝯst. dilationes col. iij. & ibi ẽt Matth. in vij. col. in fi. et seq. Pro solutione tñ istius q. et dubij, puto considerandum, quod in executione sniæ plures actus interueniũt. Primo. n. pignora cadunt in causam iudicati, et postea subhastantur, et vltimo loco emptore non reperto, ad indicantur creditori ꝑ iusto ꝑcio, l. ordo, C. de exec. rei iud. l. ij. C. si in cãm iud. et l. à diuo Pio, §. si pign. et ibi per oẽs doct. ff. de re iud. et ponit de hac materia practicã. Soc. in ꝯs. 37. col. iij. in fi. et seq. in iiij. vol. Nunc in proposito quoad primum, et secundum actum. s. de captu pignorum, et de subhastatione, nõ requiritur de necessitate citato, ex quo non est actus ꝑiudicialis, sed reparabilis, sed qñ iudex procedit ad vltimũ actũ. s. interponẽdo decretum super alienatione

seu

seu iudicatione, tūc debet ps citari, q̄a tracta tur de magno p̄iudicio, & de trāslatione dominij. ita tenet Alb. de Ros. p illū tex. ī l. creditor, C. de distr. pig. & hr̄ in decis. 358. ꝯs. Neap. & ita vidi semp practicari in iudicijs nam lata sn̄ia, & ea transacta in rem iudicatā victor facit extrahi lr̄as executoriales, & iudex cōmittit nuncio, vt auctoritate illarum literarum capiat tn̄ de bonis debitoris cōdēnati, quod ascēdit ad summā debiti, seruādo ordinē dicti, §. in vēditione, & illa bona capra subhastare debeat, & plus offerēti vēdere & emptore nō repto, creditori tradere in solutū p iusto p̄cio estimando p exptos, & sic nūcius exequit̄ illos duos actus sine alia citatione, sed ante, quā exequat̄ tertium, & vltimum, iudex facit vnā citationē pti, vt infra duos dies veniat ad reluēdū pignus, & soluēdū debitū, alias ad allegandū vendi nō dēat vel creditori tradi insolutū, seu adiudicari, & hāc practicā semp vidi obseruari, & vr̄ tuta, & potest capi ex his, quæ hn̄r in dec. 358.

20 ꝯs. Neap. † Nota tn̄, quod ad iudicatio, quæ fit creditori insolutum, debet fieri pro mēsura debiti alias si fieret plus debito, vitiat̄ in totum, s̄m Bar. in l. si non sortem, §. si centū ff. de cond. ind. & hoc est multum vtile, vt refert ibi Ias. in j. col. q̄a fructus interim pcepti cōputabuntur in sortem cui adde Alex. vbi plenè trac. in l. iuste possidet, col. v. & vj.

21 ff. de acq. pos. † Hoc tn̄ limita, q̄n sumus in tenuta, quæ datur vigore pacti executiui, q̄a illa non vitiatur s̄m Franc. de Aret. in l. j. §. pen. ff. de verb. obl. p l. j. §. si duæ, ff. quo. leg. & seqtur Ias. in d. §. si centum, col. ij. in prin. Secundo limita, q̄n ageretur actione reali seu hypothecaria, quia nōvitiatur, licet plus detur, vt no. gl. in l. iij. C. de pc. & Alex. in l. iij. §. fi. col. vj. ff. de acquir. pos. Et q̄d in taxatione expensarum, an requirat̄ citatio partis? vide Bal. in l. terminato, col. ij. C. de fruct. & litium exp. & Ias. in l. nec quidq̄, §. vbi decretum, col. x. ff. de off. pc. vbi Ias. tenet, ꝙ non, tn̄ non refert fideliter Bal. quia Bald. in d. l. terminato, distinguit, sed posset dictum Ias. intelligi, q̄n eadem die esset facienda taxatio, qua fuit facta cōdēnatio, tunc. n. non reqritur citatio, secus, si postea fiat, s̄m Bal. & hoc tenet Phil. in c. sæpe in xiij. q. de app. ex hoc seq̄t, ꝙ cū hodie taxatio nunq̄ fit eadē die, sed iudex reseruat sibi illā, vt ī d. l. terminato, sp dr̄et pars citari, quod patet ēt, quia.

22 † à taxatione potest appellari . s. q̄n creditur modus in taxando, s̄m Bart. in l. ab executore, col. fi. ff. de app. p hoc est tex. in l. fi. & ibi Bar. C q̄n puoc. nō est neces. & Ias. in l. pperandum, §. sinaūt alterutra, col. antep. in fi. C. de iud. & Phil. in d. c. sæpe in xij. q. vbi optime declarat, ꝙ tūc debet ex primi cā ex

23 cessus in appellatione alias nō pcedit. † Prędictis adde, ꝙ licet exequēdo nō sit incipiendū à captura personæ, tn̄ potest nuncius, & executor incipe à captura, cōpellēdo debitorē psonaliter, vt indicet bona sua in quibus erit faciēda excussio. ita tenet Paris in tract. sind. vers. exec. col. iij. p gl. in l. pen. ff. de cess. bon. nā pōt dicere executor, ego nescio si habes bona, vbi faciā executionē, exhibens illa alias exequar in personā tuā carcerādo te, &

24 ibi ēt dicit Paris, ꝙ † Iudex in modicis causis pōt sine libello. & sine aliquo iuris ordine cōpellere quē ad soluēdū, arg. l. fi. & ibi gl.

25 ff. de iud. † Qualiter aūt sit faciēda executio in criminalibus, vt q̄n aliq̄s est damnatus ad mortē vel ad mēbri mutilationē, dic ꝙ si iudex nō habet certū carnificē deputatum, pōt cape vnū hoīem vilē, puta mēdicantē, & illū cōpellere ad exequendū, cui dari debet salarium quinque aureorum, & dānatus habet vestes, & anulos debēt, dari carnifici speculatori vsq; ad dictā summā aureorum q̄nque, p l. diuus, ff. de bon. dān. Item, q̄n iudex nō inueniret hoīem vilem ad hoc deputandū, potest capere vnū de carceratis, qui forte erat condēnatus ad mortem, vel ad deportationē, & remittere illā pœnā, & compellere eum q̄d hāc executionē faciat, imo posset iudex illū condēnare vt sit ppetuus executor, q̄a censetur tunc dānatus ad opus publicum, & est seruus pœnę, & hoc si delictū erat tale, ꝙ ad opus publicū dānari potuisset. ita hęc oīa declar. Paris in tract. sind. in vers. maniuoltus, vbi plura allegat, & ibi vide per eum. tn̄ ego semper putarem hoc vltimum pcedere in psonis vilibus, & sic iudex in pęnis irrogādis debet semper hr̄e respectū ad qualitatem personarum, l. fi. ff. de iniu. & l. capitaliū, §. non oēs ff. de pœnis, & l. Pedius, §. j. ff. inc. rui. naufr. & pdictis adde Bal. & do. i l. fi. §. Titius, ff. de pig. act. & quod hr̄ in euangelio. Angariaue runt quendam Simonem Cyraneum, &c.

26 † Similiter pōt iudex pro iustitia exequēda capere asinū, vel equū, vel currū à subdito, vt eū eo ducat̄ malefactor ad suppliciū, verum debet

bet sibi dare salarium seu pensionē de publico,& sic nō debet cape gratis. ita tenet Bar. ī l. iubemus nullā nauē in princ. C. de sacros. eccl. Bal.& Alb. de Rosa. in l. fi. §. Titius, ff. de pig. act.& Paris in tract. synd. in vers. captura col. pen. ver. an officialis possit cape &c. & tradit Matth. in const. oēs officiales,& ibi ēt
27 declaratur,† qn̄ officialis pro seruitio publico possit capere iurm alienum, puta pro mittendis victualijs in exercitum: vel pro seruitio regis vel baronis, vel facere mandatū de ꝑsona,& semꝑ debet dari salarium angariato, ꝑ illam ꝯst. & ēt de hoc extat capitulum regni, tñ hoc male seruant barones nostri tp̄is,& nemo est qui eorum facta dijudicet: & dicit Andr. de Iser. titulo, quæ sint reg. in vers. flumina nauigabilia. Guay. à chi la leua. Hinc optime inuehit Iuuenales Aqnas, Satyra iij. Libertas pauperis hęc est, pulsatus rogat,& pugnis concussus adorat, Vt liceat paucis cum dantibus inde reuerti.
28 Tertio principaliter quæro, † in quibus rebus,& ꝯtra quas ꝑsonas possit fieri executio? & hic facias regulā contra oēs, & in oībus rebus pōt regulariter executio, fieri à iure reperiatur prohibita. & hoc ꝑ gn̄alem regulā iuris, q̄ se habet, ꝙ in iure oīa censēt ꝑmissa, nisi reperianī prohibita, l. nec nō, §. ꝙ ff. ex q. cau. maio. Limita primo, nō procedere in vestibus, lecto, & alijs similibus ad vsum necessariū deputatis, prout sunt vasa fictilia, & supellectilia deputata ad quotidianū vsum nā ī istis nō fit executio, qa ista minime trāseunt in hypotheca, ſm Bart. Bald. & doct. in l. j. C. quæ res pig. oblig. poss. Qđ
29 corroboratur. † qa vestes ēt cedenti bonis sunt reliquendæ, ſm Bart.& doct. in l. pen. ff.
30 de cessio. bon. † quia ēt damnatis ad mortē non auferuntur vestes, l. diuus, ff. de bon. dā. Idem tenet Ioan. Fa. & Ias. in §. fi. col. pen. inst. de actio prædicta aūt intelligo, vt alijs bonis existentibus non fiat executio in istis supellectilibus, adeo ꝙ non erraret nūcius, ꝙ istis obmissis deuenisset ad stabilia, sed qn̄ aliud non hr̄et debitor, pn̄t cap. ēt supellectilia, et lectus, et vestes, debent tñ solum derelinqui vestes, quibus cooperitur per. ea, quæ in simili dicā infra in sequenti limitatione.
31 † Limita secundo, non procedere in bobus aratorijs, et instr̄is ad agriculturam deputatis, tex. est in l. executores, et auth. agr. cultores, C. quæ res pig. obl. poss. et hoc hodie est ꝓuisum in regno ꝑ duo capitula regni. Vnū videlicet in nu. 4. qđ incipit, pridē contra insolertiā, quo cauetur, ꝙ ēt si bona debitor nō habeat, nō fit executio ī bobus aratorijs. Aliud capitulū est in nu. 153. & inc. ꝯstōni boues,&c. quod restringit ac corrigit capitulum ꝑdictum, & vult ꝙ si alia bona non habeat debitor, pōt in illis fieri executio. Idem qn̄ debitor in specie illos obligasset, & ex hac inoleuit cōis practica notarioꝝ, qui in instr̄is obligari faciunt ista talia in specie,& hanc materiā tract. Matth. in ꝯst. ab officiali
32 bus, col. fin. † Tertio limita, non procedere contra tertium non nominatum in iudicio qui cōtra eum non potest fieri executio, ſm Bal. in cons. 149. in iij. vol. facit ꝙ no. Bal.& Imo. in l. si bine, ff. de iniust. rep. testat.& Bal. in l. si pro te. in fi. C. de dotis, ꝑmis. vbi traditur, ꝙ is, qui nō reperitur noīatus in instr̄o, non potest ex illo prætendere executionem nec actiue, nec passiue, quamuis ex eo interesse prætendat, facit ēt tex. cum sua materia in l. à diuo Pio, §. si super rebus, ff. si de re iu.
33 † Nota hic tñ vnum singulare verbum qđ nunq̄ obliuiscaris, quod qn̄ in instr̄o est pactum de capiendo,& constitutum præcarij, prout cōiter istæ clausulæ in instr̄is apponūtur, potest fieri executio adsistentiæ contra tertium possessorem ēt non citatum,& ēt negocio non liquidato. ita mirabiliter tenet Franc. de Aret. in cons. 21. col. penul. in fi. & col. fi. Soc. in cons. 82. col. iij. in iij. vol. quod nota, qa multi doctores de hoc interrogari contrariū responderunt,& certe prima facie contrariū videretur respondendum, qn̄ deci
34 sio in terminis non ostenderetur. † Quarto limita, nō ꝓcedere in peculio ꝓfectitio filij nā ꝑ delicto, vel debito patris non pōt fieri executio in dicto peculio, q̄uis ꝓfectitio, ita tenet Bar.& Bal. in l. iij. §. sed vtrū, ff. de min.
35 & Bal. in l. pen. C. q. bon. ced. poss. † Similiter pro delicto filij non pōt fieri executio in peculio aduētitio, ēt super ꝓprietate, quę est tota filij. ita tenet Bar. in l. si fi. §. si de vectigalibus, ff. de dā. infect. quem ibi sequunt Imo. et Alex. in xvij. col. et cōiter doct. nā arguen
36 do à fortiori. † pro delicto filij, non pōt fieri executio, ēt in peculio castrensi, vt est tex. in l. iij. C. de bon. ꝓscr. quod est liberꝝ ipsius filij, ergo multo minus in aduētitio, in quo minus habet iuris, et idē tenet Bal. in l. iij. §.
37 si filius, ff. qđ q. sq; iur. † et an ex delicto pr̄is publ

publicetur vsusfructus aduentitioꝶ, qui est patris vide Alex. vbi plenè hæc oia disputat in d.§.si de vectigalib.col.xviij. cum tribus seq. & similiter an pro debito patris possit creditor capere dictũ vsumfructũ:vide Ioan. Andr.in add.Spec.in tit.de pec.cl.vers.ad ma
38 teriã,&c. Quinto limita nõ ꝓcedere in bonis tutoris,in qbus non fit executio,qñ fuit ꝯdẽnatus pro pupillo tutoriæ nomine, sed fit in bonis pupilli,tex.est,& ibi Bal.& doct. in l.j.C.qñ fis.vel pri.et not.Bar.in l.ij.ff.de adm.tut.qď limita nõ procedere, qñ execu-
39 tio fieri pro ꝯdẽnatione expensaꝶ. † nam si tutor nõ habuit iustam causam litigandi, & ꝓpea fuit condemnatus in expẽsis,fit executio cõtra eum,et non contra pupillũ,tex.est in l.nõ est ignotum, C.de admin.tut.& Bar. in l.edita.col.fi.C.de eden.et Bar.in l.q. solidum,§.etiam,ff.de l.ij.& in l.iiij.in princ.ff.
40 de re iud. † Quid aũt in procuratore? vide Bart.in d.l.iiij.et Ang.& doct.in l.Plaucius, ff.de proc.et Abb.in c.sæpe, in j.no. de app. & veritas est, qñ condemnatio expensaꝶ fit ob delictum ꝓcuratoris,fit executio contra eũ,vel si facit aliquod ad qď non habeat mãdatũ,alias fit contra dñm, & sic patet, quod cõtra falsum ꝓcuratorem fit executio: vt in d.l.Plaucius,et ibi Bal.& doct.Similiter ꝯtra procuratorem in rem suã fit executio. vnde venditor,q. defendit emptorẽ patitur execu-
41 tionem ₰m Bal.in d.l.Plaucius. † et hoc est inductum in regno ꝑ regiam prag.q̃ incipit, dubitationem, quod snia lata cõtra emptorem,mãdatur executioni cõtra auctorẽ laudatũ ex eodem ꝓcessu. Et ad id ꝙ dixi de falso procuratore,adde Alex.in l.inter quos,ff. de damn.inf.Itẽ adde,quod si dñs scit,et patitur falsum ꝓcuratorem agere,vel defendere, tũc si ꝓcurator non est soluẽdo,fit executio contra dñm in subsidium,ita not.in authen. qua in ꝓuincia,C.vbi de cr.ag.opor.& Ang. in authen. vt oẽs obe.iud.prouin.col.j.in fi.
42 vers.ij.no.et vers.iij.no.&c. † Sexto limita, non procedere in bonis singulorum ciuium pro debito vniuersitatis: quod dic, vt ꝑ Bal. in l.etiam,col.iiij.circa fi.C.de exec.rei iud.
43 Septimo limita nõ procedere in bonis monasterij,q̃a in illis non fit executio pro debito monachi, quod intellige, nisi sint bona q̃sita monasterio ꝑ mediũ ipsius monachi: ipse aũt monachus non põt pro debito carcerari,ita tenet Bald.in auth.causa, q̃ col.ij.

vers.quartum considerandum,C.de epi.&cl.
44 † Octauo limita, nõ procedere in fructibus ꝓbendæ,seu beneficij ecclesiastici: qua in eis nõ fit executio pro ꝯdẽnatione clerici dũmodo habeat alia bona,sed si alia nõ habeat,potest tũc fieri in dictis fructib. ita teneãt Bar. Alex.et cõiter doct.in l.cõiter doct. in l.cõmodis,ff.de re iud.et gl.et Bald.in l.stipend. C.de exec.rei iud.et cano in cap.ꝓuenit, de
45 fideiuss.& in c.j.de appel. † Nono limita,in stipẽdijs militum,q̃ similiter capi non pñt, nisi in subsidium.s.nõ exñtibus alijs bonis, text.est in d.l.cõmodis,et in d.l.stipendia, & idẽ in stipendijs doct.₰m Abb.et doc.in d.c. ꝓuenit, & idẽ in armis militum, ₰m gl.in l.
46 nepos proculo,ff.de verb.sign. † Decimo limita in libris scholarium, in qbus non põt fieri executio, ₰m gl.in d.l.nepos Proculo, quod tñ eodem modo intelligas.s.qñ scholaris hẽt alia bona,alias secus,ꝑ d.l.stipẽdia, et dict.l.cõmodis,& not.Spec.in tit.de exec.
47 sent.§.seq̃tur,in fi. † Item intellige nisi aliqs fecisset expensas funerales scholari mortui,q̃a põt pro illis expensis retinere libros, ita no.Ias.in l.si nõ sorte,§.si cẽtum,col.fi.ff. de cõd.ind.&ꝑ illã gl.in d.l.nepos Proculo,
48 dicebat Bal.in rub.C.qui.bo.ced.poss. † ꝙ si scholaris cedat bonis,et postea emat lib. nõ
49 debet illi priuari. † Vndecimo limita,in fructib.feudi,in qbus nõ fit executio,nisi ĩ subsidiũ.s.alijs bonis nõ exñtib.₰m Alex.in d.l. cõmodis,ff.de re iud.&Imo.in l.si finita,§.si de vectigalib.vers.q.d si agat contra feudatariũ,& c.ff.de dam.inf.& Ang.in l.pro her.§.
50 si q̃s,ff.de acq.her. † An aũt defuncto feudatario,fiat executio in fructibus feudi contra successorẽ? dic,ꝙ non,si est feudũ ex pacto, & ꝓuidẽtia,& successor fecit inuẽtariũ,alias secus,si non fecit inuẽtarium,vel si est feudũ hereditariũ, q̃a tunc fit executio pro debito defuncti,ita hr̃ in decis.26.in fi.& decis.240.
51 in fin.cons.Neap. † Duodecimo limita, vt pro debito vniuersitatis non possit fieri executio in vijs publicis,et theatris,&alijs similibus,q̃ sunt ad vsum ciuiũ, & ipsius vniuersitatis, sed cõpellit̃ potius vniuersitas imponere collectam,₰m Alex.in d.l.incõmodis, ff. de re iud.et Bar.&doct.in l.iiij.in prin.eo.ti.
52 † Decimotertio limita,vt nõ fiat executio ĩ bonis mariti pro debito vxoris,vel ecõtra.l.
53 j.& ij.&ꝑ totũ,C.ne vxo.pro mar.† fallit in casu singulari, l.si mr̃, C.in qui.cau.pig. vel hypita

hypita contrahi. si vxor mortuo viro suscepit tutelam: & transit ad secunda vota, non redditis rationibus, & non petito tutore, potest pro debito tutelari fieri executio etiam in bonis secundi mariti, quæ censent ad hoc ipso iure obligata, vt ibi, & tene perpetuo mēti illum casum singularem, quia si de hoc non esset lex scripta, quilibet rñderet in con
54 trarium. † Vltimo, posset hic dubitari, vsq; ad quod tempus potest peti executio sentētiæ. Dic ꝙ vsque ad 30. annos: & non vltra. ita tenet Bald. in l. debitori, col. fi. C. de pact.
55 & hr̃ in decis. ccxlv. cons. Neap. † An autem possit appellari ab executione? cōis conclusio est, ꝙ non: nisi excedatur modus in exequendo: tunc. n. potest appellari, & debet exprimi causa excessus, & grauaminis. ita tenet Bart. in l. ab executore, col. j ff. de appell. & Bart. & doct. in l. ab executione, C. quo. app. non recip. & Abb. in c. quod ad consultationem, col. pen. de re iud. & Petr. Phil. Corn. in
56 cons. lxxj. col. iiij. in fin. in j. vol. † Respectu autem personæ non potest fieri executio cō tra personas numeratas in l. ij. iij. & iiij ff. de in ius voc. Item, contra doctorem actu legētem, l. medicos, C. de profes. & med. lib. x. & Card. in cl. ij. in iiij. q. de mag. nec contra clericum pro debito, ſm Abb. & Can. in c. peruenit, de fideiuss. & in l. miles, ff. de re iud.
57 QVARTO, † & vltimo quæritur, ex quibus causis executio impediri potest. Et qm̃ istas causas plenè attingit Spec. in tit. de execut. senten. §. fin. ideo breuibus me expediā. Et quia inter alias exceptiones impeditiuas executionis est exceptio nullitatis, l. iiij. §. condemnatum, & ibi per doct. ff. de re iud. & dixi supra in j. q. adde vnam singularem declarationem, quam posuit Ang. in d. §. condemnatum, videlicet, ꝙ qñ exceptio nullitatis, ꝓponitur coram inferiori iudice ab eo, qui pronunciauit, nunquam impedit execu-
58 tionem. † An autem petitio restitutionis in integrum, impediat executionem sententiæ? Dic, ꝙ sic tex. est in l. si causa cognita, C. de transact. & Bald. in consil. 358. in iij. vol. & Soc. in cons. 109. in fin. iiij. vol. & Bar. in l. defendente, ff. de auct. tut. & idem Bar. in l. si prætor, §. Marcellus, in fin. ff. de iud. vbi limitat, nisi restitutio peteretur malitiose, vel hr̃et altiorem indaginem, adde Abb. in c. suscitata, de restit. in integ. sed qñ executio esset irretractabilis, indistinctæ impedi-tur, ſm Alex. in cons. xvij. col. ij. in j. volum.
59 † Quid de exceptione litis pendentiæ: an impediat executionem sententiæ? Dic quòd non ſm Innoc. in c. cum in re, de off. deleg. & Lud. Rom. in consil. 76. in fin. & Bald. in l. j. C. si plu. vna senten. & Moder. in l. iiij. §.
60 condemnatum, ff. de re iud. † Item, circa executionem, quæ est facienda in persona pro delicto, puta quia aliquis cōmisit tale delictum pro quo veniret damnandus ad mortem, vel ad membri mutilationem, potest opponi, ꝙ ille est homo valde disciplinatus, puta ꝙ habet aliquam excellentiam in sua arte, vel peritia: adeo ꝙ est vtilis reipub. ꝙ sanus viuat: nam ex hac causa non debet mori, nec mutilari. ita tenet Alex. in additio. ad Bart. in l. quid ergo, §. pœna grauior. in addit. quæ incipit, adde hic, ꝙ iudex, &c. ff. de his, qui not. inf. Idem est, qñ post delictum cōmissum esset lapsum longum tempus: qa est moderanda executio pœnæ corporalis, [illegible] diutino, & ibi, gl. ff. de pœn. vbi etiam dicit gl. idem qñ aliquis stetit pro delicto car-
61 ceratus. † Prædictis etiam adde, ꝙ licet alias sit dictum superius, ꝙ sententia lata contra ius litigatoris, mandatur executioni, si non fuit ab ea appellatum: nam transit in rem iudicatam, super hoc est sciendum, ꝙ quamuis elapso tempore appellandi, non possit appellari à tali sententia: tñ potest contra eam peti restitutio in integ. ex clausula generali: & hoc fuit dictum Host. quod refert Abb. in c. ij. in fin. de purg. vulg. Verum dicit Abb. ꝙ talis restitutio non potest obtineri,
62 nisi à solo principe, vt ibi per eum. † Quid autem si iudex posuit pœnam in casu, quo eius sententiæ non pareretur: an possit fieri executio ad talem pœnam? Dic quòd non;
63 ſm Alex. in consil. 81. in fin. ij. vol. † Item circa materiam huius quartæ quæst. potes dare vnam magistralem doctrinam, quam tradit Alex. in consil. 95. colum. iij. vers. hodie tamen, &c. in ij. volum. videlicet, ꝙ nulla exceptio requirēs altiorem indaginem, quę ex processu non patet, & quæ incontinenti probari non potest, impedit executionem sententiæ: & colligitur ex dictis doct. in d. §. condemnatum, & per Alex. in consil. 83. in
64 quinto volum. vbi plus etiam tangit. † An per viam denunciationis Euangelicæ possit impediri executio sententiæ, quæ transit in rem iudicatam, & concludit, quòd non nisi in

in casu, quando victor fateretur eam esse iniquam. Et an possit opponi exceptio compensationis ad impediendam executionem sententiæ. vide Alexan. in consil.lxj. in iij.volum. Reliqua autem pertinentia ad materiam executionis, vide per Spec.in tit. de exec.senten. per totum, & per Alexan. & Doct.in d.§.condemnatum, & in d.l.à diuo Pio. per totam l.ff.de re iud.& per Bald.Sal. & scribentes in toto tit.C.de exec.rei iud. & in quampluribus alijs locis. Et per hæc fit impositus finis huic tractatui: qui fuit per me Robertum Marantam Venusinum, incœptus die xiij.mensis Nouembris, sub anno domini 1520.completus autem fuit Deo fauente, die xx. mensis Septembris sub anno iubilei 1525. in vigilia beati Matthæi Apostoli. Sit laus omnipotenti Deo, & glorioso Apostolo, & Euangelistæ Matthæo, quibus præuijs finem tanto labori imposui, quem tractatum scripsi originaliter manu propria, & similiter iterum manu propria totum exemplaui, & correxi. Si igitur in eo aliqua reperiatur mendositas, non mihi vitio attribuatur, sed potius impressoris errore euenisse quilibet lector arbitretur. In quorum fidem manu propria me subscripsi. Rob. Mar. Ven. V. I. D. manu propria.

DO. ROBERTI MARANTAE I. V. D.

QVAESTIONVM LEGALIVM DISPVTATIONES DECEM.

DISPVTATIO PRIMA.

An ordinarius loci ad mandatum delegati à principe teneatur exequi sententiam ipsius delegati euidenter iniustam, & an possit sibi de facto resistere.

1 *Delegatus principis in causa sibi commissa est maior quocunque ordinario, & hoc qualiter intelligatur, num.40.*

Iudex inferior non cognoscit de viribus sententiæ superioris, neque potest imponere legem superiori.

2 *Iudex ordinarius habet firmiorem iurisdictionem, sed delegatus principis digniorem.*

3 *Causa delegata per principem, censetur quo ad illa sublata omnis potestas ordinario, etiam delegato mortuo, & processus per ordinarium factus super ea, est nullus.*

4 *Delegatus principis potest mandare ordinario, vt suam sententiam exequatur, numero 5. 10.*

5 *Princeps si mandat hominem occidi, debet sibi obtemperari, siue iuste, siue iniuste faciat, quia non habet hominem qui sua facta diiudicet, & eius sola voluntas habetur pro causa.*

6 *Delegatus, principis repræsentat personam principis, & eius vice fungitur.*

7 *Delegatus principis potest mulctare executorem, & punire vnumquenque impedientem suam iurisdictionem.*

8 *Iudex vnus an teneatur exequi sententiam alterius, si fuit ab eo requisitus, num. 10.*

Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium secularis: & si non dat, excommunicat eum, num. 26.

9 *Iudex auctoritas facit licitum quod alias erat illicitum, num.44.*

Iudex potest moueri ad sententiandum ex confessione sibi facta viua voce, & ex aliqua scrip

ſcriptura ſibi oſtenſa, licet in actis non reperiatur deſcripta.

10 Delegatus *principis habet merum, & miſtum imperium, & poteſt exequi ſententiam ſuam, & excommunicare, & accipere manum militatem ab ordinario.*

11 *Præcepto ſuperioris qui non obedit, morte moriatur, & dicitur rebellis, & hoc qualiter intelligatur, num. 37.*

Carceratum eximens de carcere, qui erat confeſſus, vel condemnatus de crimine, tenetur l. Iul. maieſt.

12 *Executor merus non habet cognoſcere de iuſtitia, vel iniuſtitia cauſæ.*

13 *Appellatio fuit inducta ad releuandum grauamina officialium, num. 45.*

Appellari etiam poteſt à delegato principis.

14 *Appellans non poteſt verbo iniuriari iudici à quo.*

Ordinarium remedium facit ceſſare extraordinarium.

15 *Iudex ordinarius an poßit reſiſtere delegato exequenti ſententiam ſuam.*

16 *Iudex dicitur miniſter dei in terris, & eius iudicium prodit de vultu Dei.*

Iudex qui non facit iuſtitiam dicitur miniſter diaboli.

Iuſtitia eſt magis accepta apud Deum qua immolare hoſtias.

17 *Iudex debet habere duos ſales.*

Iudex non faciens iuſtitiam, numeratur inter animalia bruta, & non dicitur homo.

18 *Defendere oppreſſos omni iure præcipitur, numero 25.*

19 *Literis principis iniuſta ſcribentis, an ſit obediendum, num. 20. 21.*

20 *Obediri debet potius Deo quam principi iniuſta iubenti.*

22 *Iudici an, & quando ſit licitum de facto reſiſtere, quando contra ius exequitur.*

23 *Aſſeſſores debent contradicere, & proteſtari contra officiales iniuſte exequentes.*

24 *Iudex inferior poteſt cognoſcere de facto ſuperioris, & illud impedire, quando eſt notorie iniuſtum.*

25 *Delegato volenti exequi ſententiam nullam poteſt reſiſti.*

26 *Brachium iudicis ſecularis, an & quando poteſt iudex eccleſiaſticus implorare.*

27 *Defendere offenſam, vel aliter oppreſſum, vel expulſum de re ſua, quilibet tertius poteſt impune, etiam ſi ſit priuatus homo, & non ſolum amicus, ſed etiam penitus extraneus.*

Defenſio vbi eſt permiſſa, ibi etiam poſſunt conuocari amici ad defendendum, num. 39.

Defenſio debet fieri in continenti, & quomodo intelligatur illud verbum, incontinenti, quando offenſio ſit perſonæ, vel in rebus: & quid in magis dominis.

28 *Baiulo qui indebite expignorat aliquem, poteſt de facto reſiſti.*

Executori vltra modum exequenti poteſt de facto reſiſti, & defenſio eſt permiſſa toti populo, quando vnus de populo offenditur.

29 *Capienti aliquem in domo ſua, etiam ſi ſit officialis, poteſt cum armis reſiſti.*

Iudex iniuſte exequens, dicitur infere violentiam, & poteſt ſibi reſiſti.

30 *Spolium ita committit iudex iniuſte priuans aliquem poſſeßione, ſicut priuatus, & poteſt ſibi contradici, etiam ſi habeat literas papæ cum clauſula, contradictores, &c.*

31 *Argumentum de contractibus ad iudicialia validum eſt, Et clauſula, contradictore, &c. & habet locum contra iniuſte contradicentes non autem contra iuſte.*

32 *Vaſallus tenetur defendere dominum in bello iuſto, non autem quando dominus iniuſte præliatur.*

33 *Delegatur principis, an, & quando teneatur expectare ſecundam iuſsionem principis, & ſuperſedere in exequendo.*

Princeps ſemper præſumitur moueri ex iuſta cauſa, et eius ſola voluntas habetur pro cauſa.

Appellatio deuoluit cauſam ad ſuperiorem, & iudex à quo remanet priuatus, num. 83.

34 *Iudex procedens extraiudicialiter, dicitur procedere vt priuatus, & poteſt ſibi impune reſiſti idem quando procedit in negocio ſibi non commiſſo, num. 35. 42.*

36 *Executor iniuſte poteſt indiſtincte impediri, quādo eſt irretractabilis.*

38 *Appell. pendente, ſi iudex vult exequi poteſt ſibi de facto reſiſti.*

39 *Reſiſtere qui poteſt iniuſte iudici exequenti, poteſt ad hoc etiam conuocare amicos, & conducere ſtipendiarios.*

41 *Reſtitutio in integrum præſupponit ſententiam valere.*

Inferior prælatus poteſt amoueri per inquiſitionem datam à Papa.

43 *Defenſionem poteſt laicus implorare à iudice ſeculari contra clericum qui ipſum expulit de poſſeßione ſua.*

PLERVN

LERVNQVE cõtingit, qđ summus Pont. vel princeps secularis delegat aliquã causam alicui delegato, q d ꝓce dẽs auctoritate principis, ꝓfert in illa causa sententiam euidenter iniustam, & vult illam exequi: pro cuius executione facit mandatum ordinario illius loci, vt dictam sententiam exequator ordinarius aũt videns sñiam iniquam, denegat velle ipsam exequi: imò vult resistere etiam armata manu, ne talis sñia executioni mandetur. Quæritur quid iuris. Solet. n. istud multoties euenire, quod isti delegati principis seu apostolici sub ꝓtextu eoꝶ auctoritatis, & quod dñt se maiores quocunq; ordinario, excedũt modum iustitiæ, & exequuntur sñias notoriæ iniquas, in graue præiudiciũ subiectoꝶ,
1 & contra mentẽ delegantis. † Et pro parte affirmatiua. s. ꝙ dicto mandato sit obtemperandum, & non possit ordinarius resistere adducit primo q̃a delegatus principis in cã sibi cõmissa est maior quocunq; ordinario, c. sanè quia de offi. delega. & cap. pastoralis, §. p̃terea, de offi. ord. & tenet Franc. de Aret. in l. aduersis, C. si. aduer. rem iudic. Quæ maioritas intelligitur respectu dignitatis: sed respectu firmitatis est firmior iurisdict. ordinarij, ẜm Alex. & cõiter doct. in rub. ff. de off. eius cui mand. est iurisdic. & Arch. in c. si quis eps.
2 secunda q. vj. & Fel. in c. sanè quia. † Nunc sequitur consequẽtia, quod iudex inferior nõ potest se intromittere ad cognoscendum de viribus sententiæ superioris, & maxime delegati à principe: sed solus princeps cognoscit, vt d. l. aduersus, & ibi Bal. & doct. & Bar. in l. nam & postea, §. minor, ff. de iureiu. Nõ .n. potest inferior iudex imponere legem superiori, c. venientes, de iureiur. & cle. ne Romani, & ibi not. per gl. & Car. de elec. & Bal. in auth. sed nouo iure, col. ij. de ser. fug. Si ergo ordinarius vult dicere, nolo exequi sententiam tuam, quia est iniqua? videretur se intromittere ad cognoscendum de sentẽtia superioris ergo hoc facere nõ põt, sed debet
3 obedire superiori. † Secundo, quia qñ princeps delegat cãm alicui spãli delegato, censetur tollere oẽm iurisdictionem, & oẽm potestatem inferiorib. ordinarijs: qui alias poterant de illa causa cognoscere. Ita d. Bal. in c. ad hoc, col. iiij. de pace iur. fir. & Lud. Rom. in consil. 330. col. iij. & consil. 35. pro hoc vñ tex. in cap. pastoralis, §. præterea, & ibi Fel. de offi. deleg. & Fel. in cap. qm̃ Abbas, in fin. eo. ti. & Imol. in l. si expressim, ff. de appel. & Ias. in l. more, col. fi. ff. de iur. omn. iud. in tm̃ ꝙ dicit Bal. in l. si vt proponis, la j. col. iij. ver. quæro papa, &c. C. quomodo & quando iud. ꝙ per delegationem principis in tm̃ censet̃ auocata iurisdictio ab ordinario, quod etiã si moriatur delegatus, non reuertitur causa ad ordinarium, sed vadit ad papam, qui delegauerat. Nam per talem delegationem censetur princeps aduocare causam ad se: quo casu quilibet inferior censetur in illa cã priuatus iurisdictione, c. vt nostrum, & ibi Abb. & Philipp. de appella. & l. iudicium soluitur, ff. de iud. vnde sequitur, ꝙ cum istę ordinarius sit priuatus iurisdictione, & oĩ ptãte super causa delegata, non põt aliter se immiscere in resistendo delegato volenti exeq̃, vel mãdanti. † Tertio, hoc ꝯfirmo ꝑ tex. in c. pasto 4
ralis, §. quia vero, de offic. deleg. vbi est casus de hoc, ꝙ delegatus põt mandare ordinario vt suam sñiam exequatur, & tenetur illã exequi ordinarius, etiam si sciat illam esse iniustam, vt ibi expſſe dr̃. Idem probatur in c. significasti, in fi. de offi. deleg. vbi delegatur Papæ põt mandare ordinario, vt exequatur, & põt ipse delegatus resistens compescere per censuram ecclesiasticam. vñ per ista duo iura clare ꝓbatur, ꝙ est obtẽperandum & non
5 resistẽdũ tali delegato. † Quarto adduco tex. in c. studuisti, de off. delegati vbi loquitur in legato sedis apostolicæ, q̃ est ordinarius: tñ ibi dr̃, quod non potest se impedire contra sñiam delegati ab eadẽ sede apostolica. Imò põt delegatus ipsi legato mãdare vt exequat̃ sñiam ipsius delegati, veꝶ non põt compelli legatus, si non vult, ẜm gl. fi. in d. c. studuisti. licet Abb. ibi in fi. dicat esse verius, vt possit etiam compelli, quia quo ad causam delegatam censet̃ delegat⁹ maior legato. ergo quãto magis alius ordinarius inferior, nõ debet intromittere circa oppugnationem sñiæ de
6 legati principis. † Quinto, q̃a delegat⁹ principis fungitur vice delegantis, & rep̃ntat personam ipsius principis, d. c. sanè q̃a, de off. dele. & c. pastoralis, §. p̃terea, de off. ord. & Frãc. de Are. in d. l. aduersos, C. si aduer. rẽ iud. Sed qñ princeps mandat aliq̃d fieri puta hoĩem occidi, vel aliud exeq̃, non q̃ritur, vnum iuste vel iniuste mãdet. Sed debet sibi indistincte obtemperari, vt no. And. de Iser. in c. j. col. iiij.

in fi.si inuest.inter do.& vas.lis ori.&Fel.plene in c.q̄ i ecclesiaꝝ,col.xxiiij.ver.v.ꝯcl.&c. de ꝯst. Nam princeps non habet hoiem,qui sua facta dijudicet,vt dicit And.de Iser.in c. j. vers. flumina nauigabilia, col. j. in fi. quæ sint rega.& in ꝓœ.ꝯst.col.v. Et quidquid facit princeps,p̄sumitur ex causa facere,&eius sola voluntas hr̄ ꝓ causa,s̄m Fel.vbi supra, & no.gl. & Bart.in l.relegati.ff.de pœnis,& Alex.in ꝯs.ij.col.vij.& pen. in j.vol. & Abb. in c.nisi specialis de off.leg.ergo idē est dicē dū in eius delegato q̄ principē repr̄sentat,per
7 prædicta.†Sexto,q̄a delegatus principis pōt mulctare executorē ꝑ eum deputatū ad suā sniam exequendā,l.ij. C. de sport. Itē potest punire vnūquenque impedientē suā iurisdictionē ꝑ censuras, & alia iuris remedia, s̄m Abb.in c.j.col.fi.de off.del.& ibi ēt Fel.i vij. col.fi.& Ang.in ꝯs.vij.per quę vr̄ dicendum, ꝙ ordinarius resistens suæ sniæ executioni, impediret eius iurisdictionem,& posset pu-
8 niri,vnde resistere non potest. †Septimo,q̄a qn̄ vnus iudex requiritur,vt exequatur sentētiā alterius, & sumus in causa ciuili indistincte tenet eam exeq, licet sciat eam esse iniustam,s̄m Inn. in c.cum iure de off.deleg. & And.de Iser.in c.j.col.fi.de ꝯtrou.int.vas.& aliū de bene.& in ꝯst.post mundi machinā. Tenetur .n. vnus officialis alium adiuuare , vt no.And.de Iser.in ꝯst. Iustitiarios regionum,la ij. Itē potest iudex ecclesiasticus implorare brachiū iudicis secularis ꝓ executione suæ sniæ,& si non dat,potest eum excōicare,s̄m Abb.in c.j.col.ij.in fi.& iij.de offic. ord.Ad hoc est tex.in l.ij. C.de his qui latr. Item dicit Bald. in auth.clericus in fi. C.de epi. & cl. ꝙ qn̄ iudex superior mittit sniam suam exequendam inferiori , tenet inferior exequi,&nō debet aliud quærere.Et ꝙ vnus iudex teneatur ꝯcedere brachiū alteri, tenet Paris in tract.find.in vers.brachium,vnde in ꝓposito dicendum est,ꝙ ordinarius tenetur potius iuuare delegatū principis,tanq̄ maio
9 rem,quam sibi resistere.†Octauo,q̄a auctoritas iudicis facit licitum, quod alias erat illicitum,l.j.§. idem Pomponius,ff.quod fal. tut.auctor.& And.de Iser.in ꝯst.appellationum tp̄a,col.iij. Et potest iudex moueri ad sententiandū ex aliqua confessione facta sibi viua voce,&nō redacta in scriptis, nec apparēte ex ꝓcessu,& valet eius snia,ita notanter tenet Bal.in l.j.col.fi. C.de manu.vind.& Fel.in c.cū venerabilit,col.xv. de excep. vbi ēt dicit, ꝙ pōt moueri iudex ex aliqua scriptura sibi cognita,& in actis nō ꝓducta.Idē dicit Alex.i l.ait p̄tor,§.j.col.iij.ff.de re iud. vnde q̄uis snia delegati appareat iniusta , tn̄ fulcitur auctoritate ipsius iudicātis,q potuit moueri ad ita ꝓnunciādum ex aliqua iusta causa,ergo nō debet sibi resisti,sed obediri.
10 †Nono, q̄a delegatus principis habet merū & mixtum imperium , & pōt exequi sniam suam,mittere in possessionem,& excōicare, vt no.in gl.in l.si q̄s missus,ff.ne vis fiat ei.ꝑ hoc est tex.in c.pastoralis,§.præterea,& ibi Abb.in iij.no.de off.ord.& Bar.& doct.in l. à diuo Pio in prin.ff.de re iud.&Alex.in l.ij. col.iij.in prin.ff.de iu.om.iud. Et pōt implorare familiam à iudice , vt ēt manu militari & armata sniam exequatur vt no. Abb. in c. significasti,col.fi.&ibi ēt Fel.de off.del.Si vero ordinarius tenetur p̄stare auxiliū,&arma delegato exequēti nō debet ipsum impugnare,& contra eū resistere . non.n.debet q̄spiā impugnare eum,quē defendere tenetur l.vēdicantē,ff.de euic.&no.And.de Iser.in c.j.§. item si fidelis,col. ij. quibus mod.feu.amit.
11 †Decimo,q̄a p̄cepto superioris est obediendū,& q nō obedit,morte moriat̄,c.ij.de maio. & ob. & ad hoc est inductus totus titul. ff.si q̄s ius.di.non obtēp.& ibi Bar.in §.j.circa fi.hic videmus,ꝙ eximens carceratū, qui erat ꝯfessus,vel condēnatus de crimine, tenetur pœna l.Iulię maiestatis,s̄m Bar. in l.cuiusque,ff.ad l.Iul.maie.& Bal. in l.addictos, in fi.C.de epis.aud.ex quo impedit executionē officialis.Itē,q̄a nō obedit superiori,pōt ēt dici rebellis,s̄m Abb. in c.sane q̄a in iiij.
12 not.de off.del.Vndecimo,q̄a †merus executor non habet cognoscere vel iniustitia cāæ, quia hoc non spectat ad eius offm̄, nisi solū exequi.tex.est in c.decetero.& ibi Abb.&do. de re iud.& in l.si p̄tor, & ibi Bal.ff. de iudicijs,& l.executorem,C.de exe.rei iud.&in l. si prætor,& ibi Bal.ff.de iudicijs,&l.executorem,C.de exec.rei iud. & l. si vt ꝓponis,eo. tit.& no. Bart. in d.l.à diuo Pio,ff.de re iud. Vnde quia delegatus principis mandat ordinario, vt exequatur, ille dr̄ merus executor, & non habet cognoscere de iniustitia,sed debet tm̄ exequi,per prędicta.Duodecimo,q̄a
13 †qn̄ iudex aliquid iniustū facit , est proditū remediū gn̄ale per viā appellationis, quę appellatio fuit principaliter inducta ad releuāda

da grauamina illata per officiales, c.sugge-stũ,&c.cũ spec.§.porro de app.Si ergo est ꝓ ditũ grauato remediũ iuris,nõ est recurrendũ ad resistẽtiã facti:Cũ ẽt à delegato principis sit ꝑmissum appellare,l.ẽt,C.de appel.alias frustra esset inductus titulus de app.sit licitum esset de facto resistere officialibus.
14 †Præterea,videm⁹ ꝙ appellãs nõ põt verbo iniuriari officiali,à quo app.l.iud.ff.de iniu. & l.illud la j.ff.de app. ergo multo minus facto.s.ꝑ resistẽtiã,arguẽdo à fortiori,l. nec i ea.§.sed q̃ occidere,ff.de adul.Vbi.n.cõpetit remediũ ordinariũ, ꝓut est appellatio cessat extraordinariũ,l.in causæ,la ij.ff.de min. & tãto magis qñ extraordinariũ est ꝯtra ius.vt no.Abb.i c.ex ꝑte,el ij.col.pen.de resc. ꝓut est istud resistere officiali de facto,qđ est cõtra iuris regulas prohibentes aliquẽ sibi ius dicere propria auctoritate l.extat,ff.qđ metus causa,& l.meminerint,& l. si q̃s in tãtã,
15 C.vnde vi. Decimotertio,& †vltimo,istud ꝯfirmo,ꝑ tex.in c. si qñ de off.del. vbi vr̃ casus expressus, qđ ordinarius non põt resistere violẽter delegato principis volẽti exequi sñiam,sed debet ꝑcibus apud eũ instare,vt rescribat principi,si sñia apparet iniusta. Pro
16 parte †vero ꝯtraria negatiua.s.ꝙ nõ sit obediendũ,sed potius resistẽdũ, adducit̃ primo. Quia q̃libet iudex dr̃ minister Dei in terris c.nõ solũ,&c.q̃ malos 24.q.v.vnde eius iudiciũ,censet̃ prodire de vultu Dei. c.vt nr̃m,in princ.de app.& c.j.in prin.extra vt eccl.ben. & Paul.de Cast.in ꝯs.38.in prin.in j.vol.Sed de vulto Dei nõ põt egrege nisi iustitia,&veritas,cũ Deus ipse dicat. Ego sum via, veritas,& vita,vt hr̃ Ioã. c.14. Et Psalmo 24. dr̃ Vniuersæ viæ Domini,misericordia,&veritas,&c. Ergo quãdiu iudex seq̃tur veritatẽ, & iustitiam, dr̃ minister Dei, vnde cũ facit iniustitiã,nõ est minister Dei,sed potius diaboli,nec tũc dr̃ iudex,c.iustum 23.q.ij.&no. gl.in c.cũ ęterni in ver.iudex de re iud.lib.vj. Et dicit Cassiodorus lib.iij. epist.18.Tã diu iudex dr̃ quandiu iustus putatur.idẽ dr̃ Prouerbiorum c. 10. ꝙ iudex iustitia est magis
17 accepta apud Deũ,q̃ immolare hostias.†Et dicit Bal.in l.ij.col.fi.C. de sen.ex ꝑi. rec. ꝙ iudex debet hr̃e duos sales.Vnum,qui dr̃ sal. scientiæ, alias dr̃ insipidus, & alium, qui dr̃ sal conscientiæ,alias dr̃ diabolicus. Imo iudex qui non facit iustitiam,non solum non dr̃ iudex verum ẽt nec homo poterit appellari, sed cõnumeratur inter animalia bruta, teste Aristotele primo Politicorum,vbi ait. Sicut optimũ aĩalium est nõ lege fruens,ita pessimum aĩalium est homo à lege,& iustitia separatus. Nunc ergo in ꝓposito,delegatus Principis tã diu est minister Dei,&principis,quandiu facit iustitiã, sed cum facit in iustitiam,non dr̃ iudex, sed remanet priuatus,& sicut q̃libet ꝑmittitur resistere aduersus violentiã sibi factam ꝑ priuatũ,l.vt vim, ff.de iust.&iure.& l.j.C.vnde vi. eodẽ modo aduersus tale delegatum iustitiam facientẽ.
18 †Secundo,quod ordinarius possit dicto mãdato iniusto resistere,adducitur,quia hoc sibi præcipitur de iure diuino,vt hr̃ Ieremiæ c.22.Hæc dicit dñs facite iudicium,& iustitiam,&liberate vi oppressum de manu calũniatoris.Item,præcipitur per legem ciuilẽ: vt l.illicitas in princ. & §.ne potentiores,& ibi Bal.ff.de off.præsi.vbi dr̃,ꝙ ad offm̃ iudicis,spectat ꝓuidere, ne alicui fiat violentia, & ne potentiores opprimãt minus potẽtes, & dicit Bal.in d.§.ne potẽtiores,in fi. ꝙ iudex facit magnã elemosynam apud Deum, qñ pauperes tuetur,ne opprimantur. Idem ꝑcipitur ex lege canonica,tex.est,&ibi gl.in c.scire 23. q.viij. vbi dr̃,quod epi debent defendere subditos propulsando iniurias,ꝓut ẽt ipse papa defendit,probatur ẽt in c.nr̃i,& c.non inferenda 23.q.iij.vbi ponitur exemplum de Moyse, qui defendit Hebreum ab Ægyptio iniuriam accipentem.&ipsum Ægyptium interfecit. ergo eodem modo si delegatus principis vult aliquid exequi iustitiam,debet & potest ordinarius loci non solum non obedire, sed ẽt resistere ꝓ defensio
19 ne subditorum.Tertio,quia ẽt †qñ Papa rescribit alicui,quod aliquod iniustũ exequat̃, potest ille non exequi, & contrauenire lr̃is apostolicis, si illud,quod iubetur, appareat in iustũ,& debet rescribere Papæ,& expectare secundam iussionem,casus est in c.si qñ, & ibi Abb.de rescr.vbi plus dicit Abb. idem procedere, ẽt si in mandato Papæ sit pœna excõicationis. Et dicit notanter gl.in l.puniri,C.si contra ius vel vti.pub.ꝙ non debent timere miseri ꝑlati veritatem sectari, & lr̃is Principis nõ obedire.Idem dicit gl. in vers. nuncias in §.deinde in auth.de mand.prin. si ergo ipsi principi iniusta iubẽti,nõ est obediẽdũ,quãto minus eius delegato? Quarto,
20 q̃a †primo est obediẽdũ Deo,&postea prin

cipi,c.q. resistit, xj.q.iij.vbi dr̄ non esse obediendū iudici, nec imperatori iniusta iubentius,sed potius Deo , q̄a q̄ñ principi iniusta petenti nō obeditur , tūc Deo obedi.h.d.expresse Bald. in auth.habita,col.iiij in versic. not.C.ne fil.ꝑ pa.vbi ait,ꝙ si princeps iubet aliquid,quod est ꝯtra ꝯsciam,non est ei obediēdum, & dicit And.de Iser.in const.vt participatio, col.ij.in fi.quod defensio est cuilibet permissa,ēt contra principem, vt si forte princeps vellet aliquē occidere cōtra ius, illicite potest ille se defendere contra eū. Quin
21 to † adducitur tex.in §.deinde competēs, in auth.de mand.prin.vbi mādat Imperator administratorib.& iudicib. vt si veniant aliqui officiales de curia ipsius Principis, nō ꝑmittant eos lædere subditos in aliquo,vel aliq̄d iniuste exeq̄ : sed pñt ipsi iudices prohibere dictos officiales principis, ne iniustitiam faciant,& ēt punire,vt ibi expresse dr̄. Et dicit ibi Bar.ꝙ si Princeps scribit officiali,vt exequatur aliquo iniustū,nō debet illud facere: sed debet rescribere & expectare s̄m iussionem,prout supra dixi . ꝑ d.c.si q̄ñ,de rescr.
22 Sexta,quia quando † aliquis officialis, vult aliquid de facto exequi contra ius, licitū est vnicuique ēt priuato, non obedire, & de facto resistere,l.prohibitum,& l.defensionis facultas,C.de iure fisci,lib.x.Ad idem est text. in l.oēs,la j.C.de decur.l.vbi si officialis vult torquere decurionem cōtra ius,pōt sibi resisti.pro hoc ēt est text.in l.eis quidem, C.qui mili.non pos.lib.xij.& l.deuotū,C.de meta. lib.xij.& l.q̄m iudices,& Bal.ibi.C.de appel. Et ꝙ iudici facienti de facto contra ius possit impune resisti, tenet Dyn.in c.quod quis de reg.iur.lib.vj.& Bald.in l.addictos, C. de epis.aud.&Bal.in repe.l.j.col.viij.in xij.q.C. vnde vi.& Card.in clem.pasto.vers.ceterum. de re iud.& Alex.& cōiter doct.in l. sed eximendi,§.item si qs, ff.ne quis eū, qui in ius voc.&Alex.in consi.cxlv.incip.post redditū, colum.ij.in ij.vol.& Alex.in l.à diuo Pio, §. si super rebus , colum.vj.ff.de re iud. & Paris in tract.synd.in versi. appellatio.col.ij.in fin.
23 † Hinc dicit Bal.in d.l.q̄m iudices, ꝙ assessores & alij officiales potestatis debent contradicere , & resistere potestati aliquid iniuste exequenti , alias si non possunt resistere,debent saltem protestari , ꝙ non consentiunt, aliàs tenentur in sindicatu. Ita ēt dicit Ang. in tract.malef.in ver.de consensu & deliberatione,etc.& Bar.in tract.repręsaliaꝝ,in vj.q. principali,& Paris in tract.synd.in ver.resistētia,vbi plenè de hoc . Et de hac materia sunt duo capitula regni . vnū videlicet in nu. 41. q̄d incipit.Itē caueant iustitiarij,&c.& aliud in nu.275.incip.Itē ꝙ p̄dicti iustitiarij,&c. vbi datur mādatis,ꝙ assessores resistant potestatibus iniusta exequentibus,alias puniunt.
24 Septimo,quia † q̄ñ factum alicuius iudicis est notoriæ & euidenter iniustum,non tenet ei subditus obedire, imò tunc non obstāte, cā sit deuoluta ad superiorem , potest iudex inferior se intromittere in dicta oē,reuocādo dictum factū iniustum ꝑꝑ eius notorietatem casus est in c.solicitudinē,vers.si vero.& ibi Phil.de app. Hinc dici notanter Card.in cl.ij.i fi.illius princ.de pœn.& remis. ꝙ iudex inferior pōt cognoscere de facto superioris, q̄ñ est iniustum & nullū:declarādo illud nullū,& obuiādo,vt non sortiatur effectū . Qd' dictum facit multū ad ꝓpositū, quia dato,ꝙ delegatus Principis sit maior ordinario , tñ pōt ordinarius impedire eius factū euidēter iniustum seu nullū,vt nō sortiatur effectum,
25 per prædicta . Octauo,†adducitur tex.iuncta gl.in vers.denūcietis , in c.ex lr̄is,in fi.de offi.deleg.vbi iudex delegatus nō debet exeq̄ sñiam iniquā,& nullā, & dicit ibi gl.ꝙ pōt sibi resisti,ēt violenter, & illā gl.dicit esse singulariter notandam Abb.in c.si quando, de off.deleg.& in d.c.ex literis . vbi dicit probari per illā gl. quod etiam tertius pōt resistere officiali in fauorem ꝑtis offensæ.Hinc dicit notāter Nic.de Napoli in l.prohibitum,C. de iure fisci.lib.x.quod ordinarius pōt resistere delegato,ne mittat in possessionē iniuste. per cuius dictū vr̄ decidi casus nr̄. Nono,q̄a
26 iure † ꝓcipitur,quod iudex secularis tenet, impartiri brachium iudici ecclesiastico pro executione suæ sñiæ,c.j.& ibi per doct.de offic.ord.et c.statuimus,de maledi. & l.ij.C.de his,q̄ latr.& not.Paris in tract.syn.in ver.brachium,&Old.pulchre in consi 89.incip.eps, &c.intm̄ , quod dicit Abb.in d.c.j.col.ij.q̄d si iudex secularis denegat, potest excōicari ꝑ ecclesiasticum, quia vnus iudex debet alium adiuuare,porrigēdo dictum brachium.Tex. est & ibi gl.in c.q̄m,in fi.de offi.ord.& text. cum gloss.in c.nec licuit 17.dist. Super hoc tamen dat vnam notabilem declarationem Oldr. consil.89.circa fin. videlicet quod tūc demum debet inuocare iudex ecclesiasticus bra

brachium ſeculare, qñ prius fecit quidquid potuit, & non hēt vltra quid faciat, alias ſecus, & ad hoc ponderat omnia iura loquētia de huiuſmodi brachio, q̄a ſemper dñt, ſi neceſſe fuerit. & ſic ponunt hanc implorationē pro vltimo refugio. Ita dicit tex. in d.c.j. & c. qm̄, in fi. de offi. ord. & in d.c. ſtatuimus, & ꝓbatur optime in c. cum non ab hoīe, de iud. Hinc videmus ſemper in lr̄is apoſtolicis cōcedi ptātem implorandi brachiū ſeculare cōditionaliter. ſ. ſi opus fuerit. Et vide ſuꝑ hoc bonam diſtinctionē. Abb. in d.c. qm̄, in fine. Quod nota, quia vt plurimū iſti delegati vel epi implorant. ita ex obrupto brachiū ſeculare, vt ſcias opponere, quod nō ſeruauerūt iuris ordinē, faciendo prius q̄dq̄d potuerunt. Hoc preſuppoſito arguo ſic: qñ iudex ſecularis, cuius brachiū implorat̄, videt caſum, ſuꝑ quo imploratur, eſſe iniuſtum, nō tenet̄ ſuū brachiū impartiri: imò pōt impune nō parere. Ita dicit Old. in d. cōſ. 89. idē tenet Ang. in conſ. cclv. vbi dicit, ꝙ pōt iudex tūc ſecularit cognoſcere de nullitate ſnīæ, & ipſam nō exequi, & ſi eſt appellatum, pōt etiam impune reſiſti, ſm̄ Old. in d. conſil. 89. & Innoc. & Abb. in d.c. ſi qñ, & ibi ēt Fel. de offi. deleg. & Ioan. And. in d.c.j. & ibi etiam Abb. in pen.
27 col. de offi. ord. Decimo, quia † quilibet, etiā priuatus pōt defendere tertiū offenſum ab alio iniuſte, & nō incurrit aliā pœnā, l. iij. in prin. & l. ſi quis in ſeruitute, in fi. ff. de fur. vbi cuilibet licet deꝓhendere furē cum furto manifeſto, ēt ſi nihil ad eū ꝑtineat de re ſubtracta. Et dicit Bar. in d.l. ſi quis in ſeruitute. in fi. quod q̄libet pōt iuuare offenſum, nō ſolum in rebus, ſed ēt in ꝑſona. Idē tenet Bart. in d.l. ꝓhibitū, C. de iur. fiſci lib. x. vbi tenet, quod amici & cōiuncti pñt ſine alia ꝯuocatione iuuare offenſum. Tñ pōt offenſus de cōſuetudine clamare, ſuccurrite, ad hoc, vt citius veniant audientes. Idem tenet Bar. in l. ꝑtor, §. ſi quis aduētu, ff. vi bo. rap. & Paris in tract. ſind. in verſ. reſiſtētia, col. j. Idē d. Bart. i l. deuotum, C. de meta. lib. xij. ꝙ ſi aliq̄s vult me expellere de poſſeſſione mea, pñt amici & ꝯſanguinei mei licite expellere, & ēt ꝑcutere expellētem ꝓ defenſione mea: quod dictum dicit eſſe valde notādum. Et ꝙ poſſum conuocare amicos ꝓ defenſione mea, & reꝶ meaꝶ, tenet gl. in l. iij. §. cū igit̄, ff. de vi & vi arma. Veꝶ iſta defenſio dēt fieri incōtinēti, ſm̄ Bar. in d. §. cum igit. & probat tex. iuncta gl. in l. ſed & partus, §. j. ff. quod met. cauſa. Et iſtud incōtinenti pōt intelligi, ēt poſt biduū infra quod pōt quis ſe præparare, & conuocare amicos, ſm̄ gl. & Bar. in d. §. cum igitur. vbi plus dicit Bart. in magnis dñis ſpoliatis aliquo caſtro poſſe dici incontinenti, etiam ſi infra vj. menſes fieret defenſio: imò ēt poſt decē annos, qñ magnus apparatus req̄reret̄: ita vt breuiori tp̄e nō poſſet expediri. Ita ſingulariter dixit Bal. in l. fi. C. de his, quia non dño. cuius dictū ſeq̄tur Iaſ. in l. lecta, col. 17. ff. ſi cer. pet. Hoc tñ ſingulariter limita ꝓcedere, qñ defenſio fit rōne rei ablatæ, vel cōtra offenſionē factam in rem: Secus, ſi fieret offenſio in ꝑſonam: q̄a tunc licitū eſt defendere incontinenti. i. in ipſo flagranti crimine tm̄, & nō poſtea. Ita d. Bar. in d. §. cum igitur. in fi. q̄a poſtea cēſeret̄ fieri potius ad vindictam, quā ad defenſionem. Ita tenet Bal. in repe. l. j. col. vj. in x. q. C. vñ vi. Et ꝙ quilibet pōt iuuare offenſum ēt penitus extraneū, tenet gl. in c. nō inferēda, xxiij. q. iij. & Abb. in c. ex lr̄is, col. ij. in gl. pen. de of. deleg. & Bal. ī d. rep. l. j. in viij. q. cum vij. ꝑcedentib. C. vñ vi. & Cæp. in conſ. ij. col. pen. & ij. vbi gn̄aliter concludit, ꝙ vbicunq; eſt licita defenſio alicui, poteſt ēt conuocare amicos, & ꝯiunctos impune. & no. And. de Iſer. in cōſt. pacis cultum, vbi dicit notabile verbū, quod moderatio q̄ritur in defendendo, qñ q̄s offendit in rebus, ſecus ſi in ꝑſona. & ꝑdictis adde eūdē And. in conſt. quicunq; mulierē. Si ergo priuatus pōt defendere iniuſte oppreſſum, multo magis iudex ad cuius offm̄ ſpectas defendere ſubditos, l. illicitas, ff. de off. pſi. & Fel. in c. quantæ, de ſent. exc. vbi tenet, ꝙ ſuꝑior te-
28 netur defendere ſubditū. † Vndecimo, adducitur tex. in l. cōtra, C. de execu. & exact. lib. xij. vbi hr̄, ꝙ ſi officialis facit executionē vltra debitū modum, pōt ei de facto reſiſti. & ibi hoc dicit gl. in verſ. prouinciali, & infert ibi Bar. ꝑ illum tex. ꝯtra baiulos, qui vadunt ad ex pignorādū aliquē, nā ſi accipiūt pignus vltra modū, pōt eis de facto reſiſti. & idem tenet Paris in trac. ſind. in d. verſ. reſiſtentia, in fi. c. faciētib. exactionē, &c. Idem d. Bar. in l. actores, C. de exact. trib. lib. x. & dicit Luc. de penna, in d.l. deuotū, C. de met. lib. xij. quod toti populo licet reſiſtere, cū alicui ex eis irrogat̄ iniuria, puta ſi vadit aliq̄s ad hoſpitandum in domo alicuius, nā pōt à quolibet expelli, ēt ſi ꝑ iudicem fuerit miſſus & illud di-

ctum refert Paris, in d.verſ.reſiſtētia,in c.excedunt pleriq;, &c. Adde pdictis Pet.Philip. Cor.in conſ.cvij.col.iij. in j.vol. Duodeci
29 mo, quia † qñ officialis facit aliquā executionem iniuſtam,&à iure prohibitā,dr̄ inferre violētiam,l. pleriq;, in fi.ff.de in ius voc. Per quē tex.ita dicit Paris in d.ver.reſiſtētia, c.excedunt,&c. Pura, ſi vellet citare aliquem realiter in domo ſua, quo caſu pōt ſibi ipune ēt cum armis reſiſti.Ita tenet Bal.& Lud. Rom.in d.l.plerique, quos ibi ſequitur Iaſ. in pen.col.in fi.vñ eo.modo eſt dicēdum in caſu nr̄o,vt talis delegatus iniuſte exequens dicatur vim inferre. Vñ merito poſſit ſibi re
30 ſiſti violēter. † Quod ꝯfirmat ex his q̄ tradūtur in c.conqrente,de reſt.ſpol. Vbi ſi iudex priuat aliquē poſſeſſione ſua iniuſte dr̄ committere ſpoliū,ſicut priuatus,& ita tenet.Ad quod facit tex.in l.fi.C.ſi ꝑ vim vel alio mō. & Old.in conſ.227.incip.de toto,&c. col.j. Hinc videmus, quod licitū eſt vnicuiq. nolle dimittere poſſionē,ſine lītia cāæ cognitione,& pōt cōtradicere,non obſt.quod in lr̄is Papæ ſit clauſula,contradictores,&c. ſm Ludo.Rom.in conſ.482.in prin.& Gem.in c.j. in prin.col.iij.de conceſ.præb.lib.vj.& Fel.
31 in c.cauſam,quę.col.xiiij.de reſcr.† Decimo tertio,& vltimo,validum eſt argm̄ de contractibus ad iudicia,l.iij.§.idem ſcribit, ff.de pecul.& l.oēm, ff.de iud. & not.Franc.Aret.in l.eum, qui.in princ.ff.de acq.her.ſed nos videmus,ꝙ ille qui ꝑmittit aliquem defendere,intelligitur iuſte,videlicet,qñ iuſte oſſenditur ſecus,ſi iuſte. Ita tenet Pet.de Anch.in conſ.83.inc.obmiſſo,&c. & Fel.in c.cām, q̄. col.xv.de reſcr.facit glo.in c.pro illoꝝ,& ibi Abb.in col.iij.in fi.de præb.vbi hr̄, ꝙ delegatus licet poſſit cōpeſcere cōtradictores & impediētes ſuā iuriſdictionem,ēt extraneos, ꝑ clauſulam,contradictores,&c.tn̄ hoc intelligitur,qñ iniuſte contradicunt,ſecus, ſi iuſte. Facit,quod dr̄ in præcedenti argumento.
32 Ad idem adduco,quia † vaſallus eſt obligatus defendere dn̄m ex iuro fidelitatis, alias feudo priuatur,c.j.§.item, qui dn̄m,& §.præterea,quæ ſit prima cā bn̄.amit.& c.j.de noua for.fid.& tn̄ hoc intelligitur in bello iuſto.ſ.qñ iniuſte oſſendit dn̄s: alias ſecus.tex. eſt & ibi And.de Iſer.& cōiter doct.in c.j.in prin.hic finit lex.&c.Si ergo in propoſito in iudicijs:quia veꝝ eſt,ꝙ ordinarius tenet defendere iuriſdict.delegati principali.ſ.quādo iuſte agit: ſecus,ſi iniuſte, quia hoc cenſetur dediſſe priceps in mādatis.ſ.vt iuſtitiā faciat. l.reſcripta,C.de pre.impe. off.c.cum æterni. de re iud.lib.vj.vnde.qñ vult exeq ſn̄iam nullam nō pōt dici iudex in illo actu,& merito poteſt ſibi reſiſti,vt priuato.Ita dicit Abb.in c.paſtoralis,§.qa vero,col.iij.verſ.& in fi.gl. etc.de off.deleg.& Bart.in extrau.qui ſint rebelles,in gl.in ver.rebellādo.in prin. Pro ſo
33 lutione huius † notabiliſſimæ q.cumulando veram,& cōem concluſionem,ꝑut eā repio in varijs locis diſperſam,facio duo membra principalia,videlicet, aut iudex iſtæ delegatꝰ ꝑcedit ad aliquā executionē extraiudicialiter,nō facto ꝑceſſu, & ſine cāæ cognitione: aut iudicialiter & in forma iud.Primo caſu, aut delegatus hēt hoc expſſe in commiſſis à Principe,vt ita extraiudicialiter & executiue ꝑcedat:& tūc dēt ſibi obtēperari: qa in Principe ſemꝑ pſumit̄ iuſta cā,vt no.Fel.in c.q̄ in eccleſiaꝝ.col.xxiiij.ver.v.concl.de conſti.Et ita ꝑcedat quod dictū eſt ſupra in j.ꝑte,in v. argumento. Fallit quando ſubeſſet aliqua legitima cā, ex qua apparet mandatū Principis eſſe iniquū,& præſumeretur ignorantia Principis: quia tunc ſupſederi dēt, & reſcribi principi:& expectari ſecūda iuſſio principis. Ita loquitur tex.in c.ſi qñ,cum ibi not. per Fel.de reſcr.& in §.deinde competēs, in auct.de mand.princ.Et ita ꝑcedant ea, quæ dixi in ij.parte,in iij.iiij.& v.argumento. Si tamen ipſe delegatus vellet exequi,& nō ſuperſedere,nec reſcribere Principi,an poſſit ſibi violenter reſiſti? Dic ꝙ non: ex quo exequitur negocium ſibi expreſſe cōmiſſum per Principem:vt dicit text. in d.extrau.q.q ſint rebelles,& ibi Bar.in gl.in ver.rebellādo. in princ.Fateor tn̄,ꝙ poſſet appellari,ad hoc,vt expectetur ſecunda iuſſio vigore diſpōni iuris. per d.c.ſi qñ.& d.§.deinde cōpetens. & poſt appellationē,ſi vellet exeq,tūc poſſet reſiſti,quia ꝑ appellationē negociū eſt deuolutum ad ſuꝑiorem,& ipſe remanet priuatus. ita notanter tenet Inn.in d.c.ſi qñ. & ibi ēt
34 Abb.& Fel.& Oldr.in d.cōſi.89.Aut † delegatus nō habet in cōmiſſionē à Principe expreſſe,vt extraiudicialiter ꝑcedat.& exequatur,ſed eſt delegatus ad iuſtitiam:& tunc ſi ꝑcedit extraiudicialiter,excedit ordinē ſibi cōmiſſum:& poteſt ſibi impune reſiſti,etiā violenter,& indiſtincte,&in hoc cōcordant oēs doc.&nullus diſcrepat,ſiue grauamē ſit repa

rabi

rabile,siue irreparabile,ex quo tūc ꝓcedit,vt priuatus.Ita tenet Abb.in c.ꝯquerente, col. ij.vers.nota bñ hãc gl.& c.rest.spol.& ita intelligit tex.in l.ꝓhibitum, C. de iu.fis.lib.x. & quod no.Inn.& Abb.in d.c.si qñ, & Flor. in l.quẽadmodũ, §.magĩratus, ff.ad l.Aquil. & Bar.in d.ver.rebellando,& Abb.in c.dilectus,el j.in iiij.no.de resc.in qbus locis non distinguitur,an executio sit repabilis vel nõ. & merito,q̃a ꝓcedendo extraiudicialiter, ꝓcedit vt priuatus,& põt sibi resisti sicut cuilibet priuato,vt no.gl.in l.non vr̃ §. q. iussu ff. de reg.iur. Hoc ẽt colligit ex dictis Paris in tract.sin.in ver.resistentia, in prin.& ita procedat id,quod dixi supra in ij.par.in ij.argumento, & in oibus alijs sequentibus. Quod
35 † aũt dixi in iudice procedente extraiudicialiter, idem dicas, si procedit iudicialiter in negocio sibi non commisso, quia respectu illius negocij nõ hẽt iurisdictionẽ:& põt sibi impune resisti.ita d.Abb.in d.c.si quando.in ij.not.referẽdo ibi Inn.& ita ꝓcedit tex.in d. l.contra,C.de exec.& exac.lib.xij.& no. Bar. in d.gl.in vers.rebellando,in prin. Secundo casu principali.s.qñ procedit iudicialiter, & in forma iudicij,& vult exequi iniuste,& tũc aut executio est irreparabilis, vt q̃a vult aliquẽ torquere,vel mutilare, vel occidere iniuste,& tũc põt sibi indistincte resisti,& ita cõiter tenẽt oẽs,& in hoc nullus discrepat.maxime Fel.in d.c.si qñ,col.pen.in iij.fall.& ibi ẽt Abb.vbi sentit,ꝙ tũc nõ est opus appellatione,licet Bal.teneat ꝯtrariũ in l. vt vim.in vij.q.ff.de iust.& iur.vbi dicit, ꝙ debet prius appellari,& postea resisti opin.Bal.est potius ad cautelam,quia cõiter oẽs doct.non requirunt appellationẽ de necessitate in isto casu. & ita intelligitur,l.oẽs, C.de dec.lib.x.& qđ not.Ias.in d.l.vt vim,col.vj.in prin.Aut exe-
36 cutio † est reparabilis, q̃a põt.per appellationẽ reuocari, vt quia sumus in causa ciuili vel alia executione pecuniaria,& reuocabili, & tũc aut sñia est lata ꝯtra legẽ, & est euidẽter iniusta.vel est aliter ipso iure nulla. nam qñ sñia est notoriæ iniusta,& contra legẽ,dr̃ continere nullitatem , vt hr̃ per Abb.& Fel. in c.inter ceteras,de re iud.& in isto casu potest similiter indistincte resisti officiali volẽti exeq,q̃a censetur de facto ꝓcedere, nõ de iure,ex quo sñia nulla, non meretur de iure executionem.Ita tenet Dyn.in d.c.quod q̃s, de reg.iu.lib.vj.quẽ seq̃tur Bar. in d.l.vt vim col.j.vbi dicit,ꝙ nihil addit,sed ea,q̃ d.Dyn. ibi.& ita intelligitur gl.in c.ex lr̃is,de off.de leg.ſm Abb.in d.c.si qñ co.ti.vbi tenet hanc partẽ. & Abb.in c. pastoralis, §. quia vero, col.iij.de off.deleg.& Alex.& doct. in d.l.sed eximendi,§.itẽ si quis,ff.ne quis eũ,& ita ꝓcedãt oĩa argumẽta ꝓducta ꝓ secũda parte. Aut sñia est iniusta contra ius litigatoris,ex qua iniustitia nõ põt oriri nullitas,q̃a valet, sed est iniusta,& tũc si transiuit in rem iudicatã,vel nõ fuit ab ea appellatũ, debet mãdari executioni,& nõ põt aliquo mõ resisti,& imputatur ei,q̃ nõ appellauit.& ita loq̃tur tex. in c.pastoralis,§.quia vero,ſm Abb.in prin.
37 † & ita procedent oĩa iura, quæ dicunt esse obediendum precepto superioris,siue iusto, siue iniusto.s.dũmodo nõ sit ipso iure nullũ vel non contineat notoriã iniustitiam, Ita etiã procedant ea, q̃ supra allegaui ꝓ prima parte,in iij.iiij.vij.viij.ix.x.xj.argumẽto. idẽ tenet Abb.in d.c.si qñ,de off. deleg. Fateor tñ, ꝙ si sñia nondũ transiuisset in rem iudicatam,& delegatus cõmitteret ordinario sententiam exequẽdam, posset ordinarius sciẽs eã iniustam, & instare delegato pcibus vt eã non exequatur,sed principij rescribat. & ita ꝓcedat tex.in d.c.si qñ,ex quo ibi is,qui interesse ptendebat,aliter nõ resistebat,tũc ornarius nõ põt aliud facere, nisi instare pcibꝰ. non aũt violẽter.Et hoc colligit ex dictis Inno.in d.c.si quando ſm Abb.ibi in ij. col.in fin.Et ita procedat quando dixi supra,in prima parte,in 14.arg. Idem est,quando est dubium,vtrum sñia sit iusta,vel iniusta,quia est obediendũ: & nõ põt resisti auctoritatẽ iudicis,qui hẽt præsumptionem pro se. ita dicit Dyn.in d.c.quod quis,& ita debet intelligi, quod dixi supra in prima parte, in viij.arg.
38 Si vero à tali sñia fuit † appellatum, & tunc pendente appellatione non potest iudex à quo exequi:& si exequeretur,posset impune sibi resistit. qñ iudices, C. de appel.& not. Inn.Abb.& Fel.in d.c.si qñ,de offic.deleg.& Ratio est,quia post appellationẽ iudex à quo efficitur incompetens. ex quo negociũ deuoluitur ad supiorem: & sibi tanq̃ incompetenti impune nõ paretur,l.fi.ff.de iu.om.iud. c.ij.de cõst.lib.vj.ita tenet Bal.in l.addictos,
39 C.de ep.aud.et Old.in d.consi.20. † Item in oibus casibus in quib. tenui posset resisti iudici. põt ꝗ ce fere tã in delegato,quam in ordinario iniuste exequẽtem in oibus illis ca-

 sibus,

sibus, in qbus pōt quis de facto resistere, potest ēt conuocare amicos, & coniunctos, & ēt conducere stipendiarios ꝓ defensione sui & reꝝ suaꝝ. vt not. Bald. in l. si aquam, col. xiij. in prin. i ver. not. ꝙ triplex est bellū, etc. C. de seru. & aqua. ꝑ ea quæ no. in d. l. iij. §. cū igitur, ff. de vi, & vi ar. quia hæc censetur quędam defensio, q̄ in omnibus est permissa, ēt contra officiales. vt tenet Pet. Phil. Corn. in cons. cvij. col. iij. in j. vol. Et ita procedūt ea, quæ dixi supra, in x. argumento secūdæ partis. Si ergo possunt conuocari priuati ad defensionem, quia de iure ciuili non tenentur aliū extraneū defendere, licet possint, si volunt, vt no. Fel. in c. quātæ, de exc. quāto magis potest ꝯuocari officialis & sic ordinarius loci, qui tenetur defendere subditos, ꝑ d. l. illicitas, in princ. & §. ne potentiores, ff. de off. pręsi. & Fel. in d. c. quantæ, & dixi in ij. parte,

40 in ij. arg. Superest † modo rn̄dere ad argumenta, contraria adducta pro prima parte. Et primo, non obstat, ꝙ delegatus principis sit maior ordinario: quia intelligitur maior solum respectu negocij sibi commissi. Ita dicunt oēs doct. qui ad hoc allegantur in primo argumento. Sed ꝑ principē censetur cōmissum, vt iustitiam faciat, c. cum æterni, de re iud. lib. vj. vn̄ oēs illi casus, in q̄b. conclusi posse sibi resisti, sunt extra suam cōmissionē, si sic non dr̄ maior in illi: quia remanet vt q̄

41 libet priuatus. † Non obstat l. aduersus, C. si adu. rem iud. quam allegaui in primo argumēto: quia ibi loqtur de rest. in integ. quę ꝑsupponit sn̄iam valere, ex quo datur ad rescindendam sn̄iam quia si esset nulla non esset opus rest. in integ. vt toto tit. C. in quib. cau. in intest. rest. non est necesse. Vnde qn̄ valet sentētia, verum est, ꝙ ordinarius non potest se impedire contra eam, vt supra conclusi. & est necesse, quod adeatur princeps. Sed in casibus in quibus cōclusi posse resisti delegato Principis, si resistunt aliqui, ideo est quia sententia non valet, vel continet manifestam iniustitiam vel vult exequi in casu sibi non cōmisso, vt supra. Facit ꝙ vt not. Car. in clem. ij. §. notarij. de hered. vbi prælatus pōt amouere inquisitorem datum à Papa vnde nō cēsetur inferior ponere legē superiori, sed exe

42 quitur legis auctoritatem. Non obstat † qđ dicitur in ij. argumento. quia fateor, ꝙ per delegationē censetur ablata iurisdictio ordinario, vt nō possit procedere in illa cā alteri cōmissa, non tamen censetur abdicata potestas ordinario, vt non possit defendere subditum à violentia sibi inferenda à priuato, per d. l. illicitat, ff. de off. p̄si. & per Fel. in d. c. quātæ, de sent. exc. Nam in casibus in quibus cōclusi posse resisti delegato, remanet delegat⁹ vt priuatus, non iudex merito sibi, vt priuato resistitur per modum cuiusdam defensionis quia cōtra ius exequitur delegatus, ꝙ nō censetur esse sibi mandatum per principem, sed potius contrarium per dicto c. cum æterni.

43 sicut in simili videmus. nam † qn̄ aliqs laicus iniuste opprimatur ab aliqua persona ecclesiastica, potest implorare auxiliū iudicis secularis: vt per modum cuiusdam defensionis sibi assistat citando per edictum dictā personam ecclesiasticam, si sua putauerit interesse, & sic poterit restituere laicū contra personam ecclesiasticā in possessionem, qua fuerat spoliatus non obstante, quod illa ꝑsona ecclesiastica non sibi subiecta. & de hoc est prouisum in regno, per capitulū regni, quod incipit, Omnis prædatio. & Aliud quod incipit. Ad regale fastigium. & aliud, quod incipit Finis pręcepti. charitas. & habetur plenè per Matth. in decisio. ij. & decis. xxiiij. con

44 silio Neap. Non † obstat, quod dicitur in vij. argumento, quod auctoritas iudicis facit licitum, &c. quia illud procedit, quando imponitur, s̄m ius, & iuris ordine seruato: alias nihil operatur authoritas iudicis, s̄m Abb. in c. consultationibus, col. ij. de iure patron. Non obstat, ꝙ est proditum generale remedium appellationis: vt dicitur in xij. argumento quia illud remedium est inductū ad reparandum grauamē illatum ꝑ iudicem, vt iudicē: secus si iudex ꝓcedit, vt priuatus extra offm̄ sibi cōmissum, vel exequēdo sententia nullā vel notorię, iniustū, vel post appellationē q̄a tunc per modū defensionis sibi resistitur. sicut cuilibet priuato. Ad alia argumēta adducta ꝓ prima pte satis pōt colligi rn̄sio ex his q̄ dixi supra in solutione. Et ex his impositꝰ finis huic notabilissimæ & quotidianæ q̄oni quā credo non fuisse hactenus ꝑ quempiam ita plenè examinatam. Laus Deo. Datum Venusij. die 22. Iulij. M. D. XIX. In die B. Mariæ Magdalenæ. Disputata tamen fuit per Robertum Marantam postea in ciuitate Salerni in publico studio Salernitano die 19. Octob. Anni M. D. XIX. Rob. Mar. Venus. I. V. D.

DISPVTATIO SECVNDA.

Vtrum in regno Siciliæ præsumatur quælibet ciuitas viue vere iure Longobardo, vel iure Romano, & an ius Longobardum præferatur iuri Romano in regno.

1 Ius Longobardum an præferatur iuri Romano in regno, vel econtra, num. 19.
2 Ius Francorum dicitur ius speciale, & onerosum, & qui allegat ipsum, debet probare: quia est contra ius commune, num. 45.
3 Ius Longobardum non est lex neque ratio: & ideo recessit ab aula.
4 Ius Longobardum non seruatur nisi in loco vbi esset eius consuetudo, num. 6. 9.
5 Ius Longobardum est ius asininum, num. 34.
7 Ius Longobardum est lex inualida.
8 Ius Longobardum dicitur lex vulgaris.
10 Lex regni transfertur eum ipsa translatione regni, num. 15.
11 Lex quamuis dura, & iniusta, seruanda est.
12 Consuetudo contra constitutionis regni est reprobata.
13 Scire, & scire debere sunt paria.
14 Andreas de Isernia dicitur dignum Euangelista, & est maioris auctoritatis quam Lucas de Penna.
15 Notarius vnius comitatus potest facere instrumentum in alio volente domino illius.
16 Intellectus verus ad constitutionem, puritatem, reprobata opinione Matthæi, nu. 17. 19. 20. 21
17 Dictio, videlicet, quid importet.
18 Iuris communis appellatione in regno, venit etiã ius municipale.
20 Ordo scripturæ designat ordinem obseruantiæ: item dat regulam, & ordinem intellectus. Et si reperiantur duo instrumenta in eadem carta, præsumitur prius illud quod procedit.
21 Ordo scripturæ an inspicitur, quando mens disponentis est certa.
22 Clausula inserta in medio vnius capituli, ad illud tantum præfertur.
23 Consuetudo habet vim legis, & dicitur lex municipij.
24 Clausula refertur ad vnum tantum capitulum, quando potest aßignari ratio, quare non referatur ad alia.
25 Ordo positus gratia exempli non est seruandus.
26 Ordo scripturæ inspicitur, vbi habemus ordinem intellectus.
27 Ordo scripturæ non attenditur, quando perturbat ordinem neceßitatis.
28 Iuris appellatione simpliciter venit ius Romanum per antonomasiam, num. 30.
29 Correctio legum est euitanda.
31 Dignior censetur ille, qui prænominatus est in disputationibus.
32 Dignus præfertur minus digno.
Ius Romanum est dignius iure Longobardo.
Dignitas maior est illa quæ acquiritur à principe, quam quæ ab inferiore.
33 Leges Imperatorum dicuntur procedere à Deo: quia Imperator dicitur diuina prouidentia constitutus, & est sicut Deus in cœlo.
34 Leges Iurisc õsultorum fuerunt factæ cũ tanta iustitia, vt in eis iniustitia inuenire non poßit.
Iuris Longobardi obseruantia non est neceßitatiua præcise, num. 35.
35 Dictio prout, est relatiua, & limitatiua.
36 Mundualdus datur mulieribus tantum viuentibus iure Longobardo, num. 34.
Argumentum à contrario sensu habet locum in statuto.
37 Testamentum mulieris an valeat sine mundualdo, num. 38.
38 Consuetudo, cuius initiũ non extat memoria, habet vim priuilegij, & legis.
Consuetudo generalis est in regno, quod iure Romano viuatur.
38 Ius Longobardum excludit cognatos à succedendo. Admittit filios naturales.
39 Probatio quod viuatur iure Francorũ, sumitur ex eo quod alias ita vixerunt illi de domo.
Consuetudo notoria est illa quæ probatur expectione plurium instrumentorum: & sufficit eam allegari.
40 Consuetudo nulla est fortior, quam illa quæ est conformis cum iure communi.
Consuetudo dubia recipit interpretationem à iure communi generali, non à locali.
41 Ius Longobardum probari debet per eum qui ipsum allegat.
42 Inter viuentes iure Romano, causa deciditur secundum ius Romanum: inter viuentes iure Longobardorum.
43 Ius Longobardum non fuit confirmatum per Imperatores in regno, sed potius reprobatum.
44 Auctoritates Doctorum sunt probabiles, sed non necessariæ.
45 Ius Longobardum potius præsumitur quàm ius Francorum.

AMBIGVA

MBIGVA, & diutissime inter regnicolas ventilata est quæstio, an ius Lõgobardum præferatur iuri Rom. in hoc regno Siciliæ, & secundum quod ius debet prius iudex iudicare. Et quoniam ista q. fuit mihi visa nõ solum vtilis, verum ẽt necessaria, in hoc regno maxime, & istã hactenus bene discussam non reperio, ita vt clarã conclusionem habemus, propterea cogitaui eã pro virib. examinare, & ad verã conclusionẽ, prout mihi iuris esse videbit, redigere: vt in futurum faciliorẽ viam alijs considerandi aperiã.
1 Et primo † pro parte affirmatiua, quod ius Lõgobardum præferatur iuri Rom. in regno Siciliæ, addicit const. regni, quæ incipit puritatẽ, qua cauetur, quod iudices iurẽt sententiando prius secundum constitutiones regni, deinde secundum cõsuetudines approbatas, & deinde secundum iura cõia, Lõgobarda videlicet & Romana. Et sic in ordine præmittit ius Longobardũ, & postea Rom. vnde illo ordo verborum datus per illam cõst. designat ordinẽ executionis, per ea quæ habentur plenẽ per Abb. & Fel. in c. cũ dilect. de rescrip. ex præsenti iudex debet in iudicãdo præferre ius Longobardum iuri Rom. in tantum quod dicit And. de Iser. in d. cõst. puritatem, quod illi, qui non vtunt eo iure propter consuetudinẽ, non excusant, quia esset cõsuetudo, contra cõst. regni quæ consuetudo reprobat, vt in proœ. const. §. fi. Secundo adduco auctor. And. de Iser. in prælud. feud. in iij. q. princ. vbi expresse tenet quod in regno Siciliæ seruat ius Longobardũ, quia constitutio regni hoc præcepit, & ibid. circa fi. illius q. dicit, quod illi, qui non seruãt dictum ius, nõ excusantur consuetudine, per rõnem prædictã. Tertio, adducit auctoritas gl. in const. vniuersis, in gl. in vers. aut in defectu, &c. quæ in iudicando similiter præponit ius Longobardũ iuri Romano, & magna est auctoritas gl. Quarto, adduco auctoritatẽ And. de Iser. in const. præsenti lege, la iij. & in const. si quando contigerit vbi similiter dicit, quod ius Longobardum præfertur Romano, cuius Andr. magna est auctoritas in hoc regno, quia appellat legum euãgelista.
2 Quinto, † adduco eũdem And. in c. Imp. §. præterea ducatus, col. ij. in fi. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi expresse dicit, quod in regno viuitur iure Lõgobardo, & ille qui allegat ius Francorum, debet illud probare, cũ sit ius speciale in regno. Sexto, adduco eũdẽ, And. in c. j. in vers. bona vacãtia, quæ sit reg. vbi pluries dicit, quod in regno seruat ius Longobardũ. Septimo, adducit auctoritas. Matth. de Affl. doct. Neap. in decis. 248. consil. Neap. in ij. col. vbi dicit, quod in regno præsumitur, quod viuatur iure Longobardo, vnde qui dicit contrariũ, probare debet. Octauo, adducit auctoritas Alex. in l. pro her. §. fi. ff. de acq. her. vbi Alex. refert And. de Iser. in prælud. feudorũ, & concludit de mẽtẽ And. quod saltẽ Lõgobardæ leges quæ fuerunt conditæ ab imperatoribus, seruari debẽt, cum sint generales. Nono extat auctoritas eiusdẽ And. in const. vt vniuersis circa fi. vbi dat ordinẽ quo procedatur in regno. s. vt primo iudicet secundum constitutiones, deinde secundum consuetudinem, & demum secundum ius Longobardum, & postea secundum ius Romanum.

Decimo idẽ And. in const. speciale, dicit, quod prius seruat ius Longobardũ, & postea ius Rom.
3 Pro † parte vero cõtraria negatiua. s. quod istud ius Longobardũ, non sit in vsus adduco primo auctoritatẽ Odof. & Bal. in auth. dos data, C. de don. ante nup. vbi dicunt, quod lex Lõgobarda, non est lex, neq; rõ, & ideo recessit ab aula.
4 Secũdo, adducit † Item Bal. in l. si inuita, in fi. C. de nup. vbi dicit, quod de isto iure Lõgobardo non est curandũ, nisi in loco vbi esset eius obseruantia, secundum consuetudinẽ loci, sed in hoc regno est potius cõtraria cõsuetudo quia non seruat, vt infra dicã, ergo de eo non est curandũ.
5 Tertio, adducit † decis. And. de Iser. in c. j. §. fi. in fi. de no. Feu. vbi dicit, quod ius Longobardũ est ius asininũ, & caret rõne, & ideo nõ seruat vbilibet.
6 Quarto, dicit idem † And. in c. j. de feu. cogn. quod iudex cessantibus consuetudinibus debet vti l. Rom. vel Lõgobarda, vbi illo iure viuit. Vnde præponit ius Romanũ iuri Lõgobardo, & dicit quod ibi seruari debet ius Lõgobardũ, vbi illo iure viuit, vnde inuit, quod est ius speciale sicut dicimus de iure Francorũ, Ergo probari debet quod eo iure viuit, per ea quæ not. And. de Iser. in d. c. imperialẽ, §. præterea ducatus, dũ loquitur de iure Francorũ.
7 Quinto adducit † auctoritas Archid. in c. quicunque, xj. q. j. vbi dicit, quod lex Lõgobarda, est lex inualida, & nõ potest confirmare aliam legẽ inualidã. Sexto, adducit auctoritas Aluar. in prælud. feud. in ver. collat. in iiij. q. vbi confirmat dictum Bal. in auth. dos data, & in d. l. si inuita.
8 Septimo, dicit † Archid. in c. cũ deuotissima, xij. q. ij. quod ista lex Lõgobarda appellat lex vulgaris, prout etiã tex. ibi appellat, ex eo, quia ab hominibus vulgaribus, & rudib. fuit cõposita, vñ tãto minus debet

9 bet seruari octauo,adducitur † auctor.Lucæ de Pen.in l.j.C.de ꝓcurator,& ꝯduct.lib.xj. vbi dicit,ꝙ ius Lõgobardum non debet p̃ferri iuri Rom.nisi vbi seruat̃ de consuetudine.
10 Nono,adducit † dictum Bal. in c.translato. de const.vbi dicit,ꝙ trãslata regno, siue imperio,transfertur ẽt lex regni, vnde licet illud ius Longobardũ potuisset seruari tp̃e, quo erãt illi reges Apuliæ· tñ q̃a regnũ fuit postea ab eis trãslatum,debet censeri trãslato ẽt lex eoꝝ,& sic d.l.Longobarda non debet seruari: sicut dicimus de l.Mosaica,quæ fuit trãslata in l.Euangelicam,vna cũ translatione sacerdotij in Christum. Decimo, & vltimo,adducit̃ auctoritas Matth.de Affl. doct.Neapolitani,in d.const. Puritatem, in iiij.col. vbi firmat opin.Luc.de Pen.s.quod ius Longobardũ non præferat̃ iuri Rom.ibi dicit, quod ista opin.semper sibi placuit, & dat vnã expositionem ad d.constit.Puritatẽ, quæ in rei veritate, salua rõne recti sermonis non põt procedere,vt infra dicam. Habemus ergo huc vsq; decem auctoritates pro vna parte,&decem pro alia,vnde q̃stio redditur valde dubia. Si q̃s tñ vellet tenere primã partem,quæ vr̃ fulcita auctoritate authentica.s.p tex.in d.constit. Puritatem,posset rñdere ad oẽs decem auctoritates contrarias. Et primo ad dictũ Bal.& Odof.in d.authen. dos data,posset dixi,ꝙ Bal.& Odofr. nõ fuerũt regnicolæ: vnde verisimiliter non potuerunt hr̃e notitiam ꝯstõnum regni q̃ non seruant̃ in regionibus eoꝝ. Dicta ergo eoꝝ ꝓcedũt de iure cõi,quod postq̃ superuenit ius cõe Romanoꝝ,illud ius Longobardum recessit ab aula,sed quia ius municipale huius regni,prout est d.constit. puritatem,iubet illud seruari,tenemur nos regnicolæ obedire illi cõstitutioni. Et eodem modo põt rñderi ad dictum Bal.in d.l.si inuita.C.de nupt.Vel põt dici,ꝙ illud dictum Bal.facit pro prima parte,q̃a dicit,ꝙ de eo non est curãdum,nisi in loco, vbi tali lege Longobarda vtũtur: sed in hoc regno necessitamur ad vtendũ tali lege,per d.constit.ergo est de tali iure cu-
11 randum. Ad dictum † And.de Iser.in d.c.j. de notis feud.põt rñderi,ꝙ And. est sibi contrarius,quia in pluribus locis tenet,qd' seruatur tale ius in regno, vt supra retuli, in j. parte. vnde dici põt,quod melius tunc locutus ex quo habet pro eo tex.d.const.Nec obstat,ꝙ illud ius sit asininum,& sine rõne,q̃a in lege hoc non consideratur, nam licet lex aliqua sit dura,vel iniusta,tñ seruãda est, q̃a ita vult legislator: vt dixit tex.in l.ꝓspexit,
12 ff.qui,& a q̃bus. Similiter ad dictum † And. in c.j.de feu.cogn. põt rñderi, ꝙ non debet inspici ordo scripturæ ipsius And.cum habemus ordinem legis, & si And. dicit,ꝙ debet seruari,vbi eo iure viuitur,debet concordari cum alijs suis dictis. Et facias ꝯñtiam cũ minore. In hoc regno viuitur eo iure, ergo in regno seruari debet,& si negares minorẽ, ꝙ non viuat̃ eo iure in regno,hoc esset ex cõtraria cõsuetudine,quæ reprobata cõtra ꝯstõnem p tex.in ꝓœ.const.§.fi.vnde si ita nõ viuitur,sufficit,ꝙ ita viuere debent hoĩes,&ita
13 necessitantur p d.const. † Ad quod facit illud,quod dicimus,scire,& scire debere,sunt paria,l.quod te.in fi.ff.si certum petat,&cap. vassallus, si feudum, & ibi Aluar.j.not. si de feu.fue.contr.& gl.in l.pen.C.de per.tut.Ad dictum Archid.in d.c.quicunque, & in d.c. cũ deuotissimam, & ad dictum Aluar. in p̃lud.feu. rñderi põt eodem modo, quod loquuntur de iuri cõi, sicut dixi de dicto Bal.
14 Ad dictum Lucæ de † Penna, potest rñderi eodem modo, ꝓut dixi ad dictum And. supra. Dicit enim, ꝙ vbi seruatur de consuetudine, præfertur iuri Romano, sed in hoc regno seruat̃,vel seruari debet,per d.constit. Puritatem,ergo p̃fertur. Præterea in regno est maioris auctoritatis And.de Iser. qui appellat̃ legum euangelista,quam Luc.de Pen. vnde debet præferri dictum And.qui contrarium tenet,maxime in p̃lud.feud.in iij.q.Ad
15 dictum † Bal.in c.translato rñderi potest,fatendo dictum suum: ꝙ cum translatione regni transferat̃,& lex, nisi nouus regnator legem veterem confirmet,quia tunc seruat̃ lex vetus ex noua confirmatione, quia ita vult nouus dñs. Ita proprie dicit And.in prælud. feud.in iij.q.& ibi subdit exemplum de notario vnius comitatus, qui potest facere contractum in alio comitatu volente dño illius comitatus. Sed nouus dominus in regno translato,qui fecit dictam const.voluit confirmare ius Longobardum,ergo seruari de-
16 bet. Ad † dictum Matth.in d.const. Puritatem,potest rñderi, prout responsum fuit ad auctoritatem Luc.de Pen.ex quo ipse imitat̃ & confirmat opin.Lucæ. Et dum ipse Matthæus dat nouam expositionem ad dictam constitut. faciendo vnam extraneam construc-

structio

ſtructionem, dico quod talis ſua cõſtructio vitiat penitus literam illius conſtitutionis, & non poſſet ſaluari ſalua ratione recti ſermonis. Nam verba conſtit. ſunt hæc formalia, videlicet. Ac demum ſm iura cõia, Longobarda videlicet & Romana, &c. Et ſic primo ponit dictum in genere. ſ. ſm iura cõia, deinde illud genus exemplificat per dictionem, videlicet. Et in illa exemplificatione ponit æqualiter ius Longobardum, & Romanum, deſignans, ꝙ ambo ſunt iura cõia, & præponit in ordine ius Longobardum. Illa ergo determinatio. ſ. iura cõmunia, &c. relata ad iſta duo determinabilia. ſ. ad ius Longobardum, & Romanum, debet ea pariformiter determinare. ſ. quod ambo dicantur iura cõmunia, l. nam hoc iure, & l. Lucius
17 ff. de vulg. & pup. † Et hoc perpenditur ex illa dictione, videlicet, quæ eſt dictio declaratiua, & reſtrictiua præcedentium, ſm Bar. in l. j. ff. ad l. Aquil. & Franc. de Aret. in l. ſi fundum, ff. mand. & not. in c. ſtatutum, & ibi Gem. el ij. de her. lib. vj. & eſt text. in cap. tráſmiſſa: de eo, qui cognouit conſanguineam vxor ſuæ, & in l. cum quidam, §. j. ff. de vſur. & Iaſ. in l. idem in duobus, §. perſonale, in j. no. ff. de pact. & in l. iuſiurandum, quod ex conuentione, §. procurator, col. iiij. ff. de iureiuran. Vnde concluſiue per illam dictionem, videlicet, illa iura cõia declarantur, & reſtringuntur æqualiter ad iura Longobarda, & Romana cum ordine ſuo, qui colligitur ex ipſa ſcriptura, per quam declarationẽ, quæ eſt veriſſima, prout verba, & mens legislatoris ſonant, apparet non procedere illam expoſitionem, quam facit præfatus Moder. Neapolitanus, dum dicit debere illa verba conſt. ita conſtitui, videlicet. Ac demum ſm iura cõia, Romana, & Longobarda, & ſic vult peruertere ordinem conſtitutionum. Aſſignat ipſe rationem: quia ius Longobardum non eſt cõe, ſed eſt ſpeciale in hoc regno, & ideo illud adiectiuum, cõia, non poteſt referri ad ius Longobardum, quod nõ eſt ius cõe: vnde de neceſſitate refertur ad ius Romanum, & ſic reperitur prius in ordine literæ ius Romanum, ſm eum. Mihi videtur quod talis inſtructio non procedit: quia nõ poteſt ſalua ratione recti ſermonis procedere, vt ſupra dixi. nam peruertit ordinem illius conſt. contra mentem Imperatoris. Ad rationem dñi Matthæi reſpondeo, ꝙ imo illud adiectiuum, cõia, poteſt referri ad ius Lõgobardũ, nam dato ꝙ ſit ius ſpeciale in hoc regno: quia tñ ſeruatur, facit ius cõe in regno, & cum d. conſtit. intẽdat ponere legem in hoc regno tm̃, quia extra regnum non extendit vires ſuas, voluit loqui de iuribus ſer-
18 uandis in regno, † in quo omne ius municipale, ſeu ſpeciale totius regni, dr̃ ius cõe, ex quo derogat iuri cõi. Ita dicit Alex. in l. poſt dotem, col. xj. ff. ſol. mat. & Alex. in addi. ad Bal. in l. cõſt. in fi. vbi ẽt Bal. ſentit, C. de bo. quæ lib. & Bal. in l. illa inſt. in fi. ff. de her. inſti. & Lud. R. in rub. ff. de arb. vbi dñt, ꝙ ſi eſt compromiſſum in arbitrum, qui debet pronunciare ſm ius cõe, debet talis arbiter pronunciare, ſm ius municipale illius loci: q̃a tale ius facit ibi ius cõe, ſm eos. Sic ergo in propoſito: licet ius Longobardum ſit ſpeciale in hoc regno, tñ facit in eos ius cõe. Vnde per prędicta merito illa verba conſtit. debent intelligi, prout iacent, quia poſſunt referri tam ad ius Longobardum, quam ad ius Romanum. Hæc aũt ſalua excuſatione dixi, non vt audeam attentare contra interpretationem dñi ac præceptoris mei, recolẽdæ memorię, qui nempe iuris huius regni illuſtrator merito potuit appellari, ſed quia credo veritatem dicere, quę cunctis rebus eſt
19 præferenda. Et licet hæc † prima pars videatur bene defenſata ab impugnationibus cõtrarijs, tñ pro ſolutione, & cõcluſione huius vtiliſſimæ q. ego teneo indubitanter ſecundam partẽ contrariam. ſ. ꝙ imò in regno ius Longobardum non ꝑferatur iuri Romano, imò ipſum ius Rom. eſt in viridi obſeruantia, & eo iure quilibet ꝑſumitur viuere in regno, niſi ex aduerſo cõtrarium ꝓbetur. Et firmo hanc cõcluſionem, ꝙ in regno allegãti, ꝙ viuatur iure Lõgobardo, incumbat onus probãdi. Quam cõcluſionem ꝓbabo non ſolum per leges iuris cõis, ſed ẽt per ipſaſmet conſtit. regni, & ẽt rõnibus vrgentiſſimis. Et q̃a oẽs auctoritates contrariæ, q̃ fouent primã partem, nitũtur ex ſola deciſ. illius ꝯſtit. Puritatem, quæ vr̃ eſſe principale fundamentũ opinionis ꝯtrariæ, prius nitar tale fundamentũ delere, & ſic oẽs auctoritates corruẽt, q̃ per eam fundant c. cum Paul. j. q. j. Aſſumo igr̃ verba d. conſt. Puritatẽ, & nemo ad ipſius interpretationem, ꝑ quã apertiſſime demr̃abo, ꝙ illa ꝯſtõ non mereẽ allegari ꝓ illa prima parte, ſed potius ꝓ hac ſcd̃a, quã teneo.

Et

20 †Et presuppono, ꝙ dubium faciebat ille ordo scripturæ, in quo ius Longobardũ prius nominatur, quã ius Rom. vnde debet prius seruari arg. l. quoties, ff. de vsufr. & l. gñaliter, §. si qdem, ff. de fideicom. lib. Hinc dicit Bald. in l. aduersus, C. de fur. ꝙ prior in ordine scripturæ, ꝑsumitur prior in tpe, & dicit Bald. in l. j. C. de impub. & al subst. ꝙ ordine scripturæ datur regula. Et dicit Bar. & Bal. in j. cõst. C. col. fi. ꝙ si reperiũtur duo instrã scripta in eadem carta, ꝑsumitur prius illud, quod ꝑcedit ex ordine scripturæ, & Bald. in l. si duas, in prin. ff. de exec. tut. ꝙ ex ordine scripturæ præsumit ordo intellectus. Idẽ notat plenè Fel. in c. cum dilecta, col. iij. de rescr. Ad hoc
21 † ꝑsuppositum rñdeo, vt incipiã tollere dubiũ, & dico sic. Qñ mens disponẽtis est certa, nõ curratur, nec inspiciet ordo scripturæ in legib. ita tenet Bar. ꝑ illum tex. in l. cũ pater, §. fidei tuæ, ff. de leg. ij. & idẽ Bart. in l. ij. §. prius, in fi. ff. de vulg. & pup. & ita intelligitur tex. in l. nec enim, ff. de sol. Idẽ tenet Bal. in d. l. si duas, vbi dicit, ꝙ qñ dispõ loquentis est certa, nõ curamus ordinẽ verboꝝ, sed in terminis d. cõst. Puritatem, mens disponẽtis est certissima, qualiter, & qñ velit seruari ius Lõgobardum, vt modo declarabo, ergo non debemus curare illũ ordinẽ, ꝙ sit certa mẽs disponẽtis. Probo. Nã verba formalia cõst. sunt hæc videlicet. Ac demum ꝯm iura cõia Lõgobarda, videlicet Romana, prout qualitas litigantiũ exegerit, iudicabunt, &c. Nota igr̃, ꝙ illud verbũ, iudicabunt, determinat, & perficit totam orõnem præcedentem, & tñ ante quam orõ sit ꝑfecta, est inserta illa clausula, ꝑut qualitas litigantium exegerit, &c. Quę clausula de necessitate debet referri ad hoc vltimum cap. s. dum loqtur de iure cõi Lõgobardo, & Romano, pluribus de causis.
22 †Primo, qa est inserta in medio ipsius capituli. s. ante quam orõ esset completa, quo casu ad ipm tñ capitulum refertur, & non ad alia ꝑcedentia separata, ꝯm Bar. in l. talis scriptura, col. ij. circa fi. ff. de leg. j. & Bar. in l. fi. ff. de reb. dub. ꝑ tex. & ibi gl. in l. filium, ff. qñ d. leg. ce. & per Phil. Dec. in consil. xiiij. col. iij. in fi. ver. & cum talis, &c. Secundo, qa supra præcesserunt in d. const. duo alia cap. Primũ videlicet, ꝙ iudices iudicent, ꝯm const. Secũdum, ꝙ in defectu eaꝝ iudicent, ꝯm consuetudines approbatas, ac demum ꝯm iura communia, &c. ad illa duo cap. pręcedẽtia referri non potest illa clausula, prout qualitas litigãtium, &c. quia resultaret legum contrarietas, qa legislator vult, ꝙ oĩno seruentur constitutiones regni, & non attendatur qualitas litigãtium, nec ꝯsuetudo cõtraria: vt in ꝓœ.
23 const. §. fi. Item † vbi est cõsuetudo approbata in ciuitate, illa habet vim legis, & illam tenentur oẽs de illa ciuitate seruare, quia dr̃ lex municipij, l. j. C. de eman. lib. & l. de qbus cum ibi not. ff. de leg. & inst. de iure nat. §. ex nõ scripto, & c. cum consuetudinis, & c. fi. de cõsuet. vnde non attẽditur qualitas litigãtis
24 contra antiquam cõsuetudinem. †Ergo seqtur, ꝙ stante contrarietate, q̃ semper euitãda est, illa clausula non põt ad alia capitula referre, nisi ad hoc vltimũ, cum possit assignari rõ, quare non referatur ad alia, vt dñt Bar. Bal. & ibi cõiter doct. in l. j. C. de lib. ꝑter. & Bar. in d. l. talis scriptura, ff. de leg. j. & in l. si idem cũ eodẽ, §. fi. ff. de iur. om. iud. & Alex. in cons. xlviij. col. iij. vers. sed ita j. vol. Cũ ergo dicta clausula de necessitate referatur ad hoc vltimũ cap. satis clare patet de mẽte disponentis, quod non vult iura Longobarda ꝑferri iuri Rom. sed illa seruari, ꝯm qualitatem litigantiũ: prout ibi ponit And. de Iser. .s. quod ille, qui viuit iure Longobardo, iudicetur ꝑ ius Longobardum: ille vero, q viuit iure Rom. iudicetur ꝑ ius Romanũ: ergo seqtur. quod si litigator viueret iure Rom. nõ compellitur iudex iudicare, ꝯm ius Lõgobardum, & sic non ꝑferet ius Longobardum iuri Romano. vnde qa apparet de mẽte disponẽtis, non est curandus, nec inspiciendus dictus ordo verboꝝ, sed sola mens, & ex ꝑdictis colligitur prima ratio in fauorem huius secũdæ partis, quã sequor. Secũdo principa-
25 liter, quod † dictus ordo nõ sit curãdus, adduco aliã regulam, videlicet, qñ ordo punit in aliqua dispõne gr̃a exempli pro doctrina nunq̃ cẽsetur positus pro forma, nec seruari debet. Text. est in c. decernimus, & ibi Card. de iud. vbi eps, & Abb. preferuntur in ordine archiepõ, & tñ nulli dubium est, ꝙ archieps est dignior, & debet primo nominari, & nõ est alia ratio, nisi qa nominatio fit gr̃a exẽpli: vnde non inspicitur ordo. Ita tenet ẽt Fel. in d. c. cũ dilect. col. vj. vers. ij. declar. &c. de rescr. sed in d. const. Puritatẽ, illa nominatio iuriũ Longobardi, & Rom. fuit facta gr̃a exẽpli. Quod patet ꝑ illam dictionem, videlicet, q̃ est dictio declaratiua, & exẽplificatiua,

ua, vt supra dixi. Nã primo dicit secũdũ iura cõia, & postea exẽplificat declarando, quæ sunt ista iura cõia, ergo sequitur, ꝙ ille ordo
26 nõ est inspiciẽdus. Tertio, q̃a †vbi cõstat de ordine intellectus, nõ curat nec inspicit ordo scripturæ. Ita dicit Bar. in l. ita tñ, §. q̃ suspectã, & in l. Scæuola, circa fi. ff. ad Treb. sed ibi ꝯstat de ordine intellectus, q̃ est vt in viuẽtibus iure Long. tñ seruetur ius Longobardũ, & non in alijs ꝑ illam clausulã. Prout qualitas, &c. ergo non curat ordo scripturę.
27 Quarto, quia †q̃ñ ordo scripturæ ꝑturbat ordinẽ necessitatis, non attenditur, imò reducit ad ordinem necessitatis ita tenet Bar. in l. Gallus, §. q̃dam recte col. ij. ff. de lib. & posth. & ibi ꝑ alios doct. & Bart. in l. j. in fi. C. de exec. rei iud. sed in d. ꝯst. est ordo necessitatis, ꝙ i viuẽtibus iure Romano, cesset ius Lõgobardũ, sed tunc ꝓferatur, q̃ñ litigantes eo iure viuerẽt, ergo iste ordo est attẽdẽdus,
28 nõ ordo scripturæ. Quinto, ꝙ dictus †ordo nõ sit substãtialis nec inspiciẽdus, pondero vnã aliã ꝯst. videlicet ꝯst. vt vniuersis, vbi sũt similia verba, & nulla fit mẽtio de iure Longobardo, dicit. n. ꝙ iudices iudicent ẜm constitutiones, & deinde ẜm consuetudines, ac demum ẜm iura, non specificando quæ iura quo casu in dubio appellatione iuris simpliciter, venit ius Romanũ, ꝑ antonomasiã, vt §. sed quoties, inst. de iure nat. vnde illa ꝯst. sentit totũ contrariũ, & sic facit pro ꝑte nostra, q̃a cessante consuetudine debet iudicari ẜm ius Romanum ergo præponitur iuri Lõgobardo. Et hanc ponderationem sentit ẽt
29 Matth. in d. ꝯst. puritatem. †Sed posset aliq̃s dicere, ꝙ illa const. Vt vniuersis, est correcta per const. Puritatem, quæ est posterior. Rñdeo, quod imò non est correcta, q̃a dicta cõstit. Puritatẽ dicit illud idẽ, nisi quia addit illã limitationẽ in viuẽtibus iure Longobardo, vnde est potius limitatiua, quã correctiua, sꝑ. n. in dubio vitãda est legũ correctio l. ꝓcipimus, C. de app. & l. sancimus, C. de test. Dicamus ergo sic, iungẽdo vtrãq; const. q̃d iudex cessante consuetudine, debet iudicare ẜm iura. s. Romana, & ita loquatur d. cõstit. vt vniuersis. Fallit, q̃ñ qualitas litigantium aliud exigeret, quia tunc procedit const. Puritatẽ, vnde dicta const. vt vniuersis. ponit regulã, sed const. Puritatẽ, ponit limitationẽ, cui regulę standũ est, donec ꝓbetur fallẽtia, c. ad decimas, de rest. spo. lib. vj. & no. Bar. et doct. in l. ij. ff. si q̃s in ius vo. nõ ie. Sexto, q̃d
30 dictus †ordo nõ sit inspiciẽdus, neq; formã inducat, põdero nouiter vnam aliã const. ab alijs nõ ponderatã, q̃ incipit. Cũ circa, q̃ mãdat iudicibus, & officialib⁹, vt decidãt causas iuxta tenorẽ constitutionũ, & iura, & cõsuetudines approbatas, & sic primo dicit ẜm iura, & postea ẜm consuetudines, certe si vellemus inspicere ordinem verborum, deberet præferri ius cõe consuetudinibus, quod est falsum, vt supra dictũ est, ergo patet, q̃d nõ inspicitur ordo scripturæ, prout ẽt dicit ibi gl. Vnde minime debet inspici in d. constit. Puritatẽ, cum de eodẽ loquatur. Præterea, illa ꝯst. cum circa est posterior, & dicit ẜm iura simpliciter. Vnde intelligitur de iure Romano, vt supra dixi in præcedenti argũ, & sic facilius tollit illud mortuũ supra factũ, cum
31 sit posterior. Septimo, pondero †taliã ꝯst. q̃ incipit. Speciale, quę vult, ꝙ vnus sit ordo iudicij in oĩbus personis, & nominat ibi sigillatim, siue quis fuerit Frãcus, siue Romanus, aut Longobardus. Vnde in ordine noĩat vltimo loco Lõgobardũ, ergo est minus dign⁹, tanq̃ vltimo loco noĩatus. Nam primo nominatus, cẽsetur maior, & dignior, ẜm Bal. in l. cũ q̃dã col. j. C. de verb. sig. ꝑ l. j. ff. de albo scrib. et Bal. in auth. hoc amplius, col. pe. C. de fideicõ. Facit l. quoties, ff. de vsuf. Vnde merito Lõgobardus tanq̃ minus dignus, et postponendus. Et ꝑ hæc septem argumenta est sublatum oẽ fundamẽtũ, quod fiebat ex d. ꝯst. Puritatẽ, super quo se fundat prima ꝑs et per ꝯñs remanent sublatæ oẽs rõnes adductę pro prima parte, et magis corroborata hæc secunda, quã teneo. Quã vltra corroboro ꝑ alias rõnes vrgentissimas. Octauo
32 igr̃ †confirmo hanc secundã partem, et assumo vnam regulã, quæ se habet. Oẽ id. quod est magis dignum, et nobile, debet ꝓferri minus digno, et minus nobili, vt in §. fi. inst. de iure na. et in c. q̃d in dubijs, de cõs. eccl. vel alta. Facit tex. i c. eps xcv. dist. Sed negari nõ põt, ꝙ ius Romanũ, est dignius iure Lõgobardo, pluribus de causis. Primo, rõne causæ efficiẽtis, quia ius Longobardũ fuit pro maiori ꝑte ꝯditum à q̃busdam regibus Apulię, vt dixi supra in prin. Sed ius Romanum fuit ꝯditum, et cõpilatum ab Imperatore Iust. q̃ fuit dñs totius mundi, l. deprecatio, ff. ad l. Rhod. de Iac. Et tãto nobilius ac dignius dr̃ opus, quanto à nobiliori, et digniori procedit.

dit. vnde dicimus magis dignũ eũ, qui acquirit dignitatẽ immediate à principe, quã eũ, q acq̃rit ab inferiore, vt inq̃t Spec. in tit. de citatione, §. iã de citatione, col. iiij. ver. porro si sunt pluries, &c. Pro hoc est tex. in d. l. ij. de albo scr. & tex. cũ gl. in c. p tuas de mai. & obed. & c. cum in distribuẽdis, de tẽp. ord.
33 †Vnde leges Imperatorũ cẽsent ꝓcedere ab ipso Deo, q̃a Imperator dr̃ diuina grã constitutus, ſm And. de Iser. in rub. de ꝓh. feu. alie. p Loth. Et est Imperator in terris, sicut Deus in cœlo, & dr̃ hr̃e diuinum nomẽ: ſm And. de Iser. in c. j. in vers. ad felicem, q̃ sint
34 reg. Secundo, rõne iustitiæ, & melioris †rõnis. Nam ius Romanum, & pͤsertim leges iurisconsultorũ, fuerunt factę cũ tanta iustitia & rõne, vt in eis iniustitia non possit inueniri, vt testat̃ And. de Iser. in ꝯst. si dam. col. fi. in princ. Hoc ẽt probatur inst. de lege Fusia Canin. toll. p totum tit. vbi Imꝑator sustulit illam legem tanq̃ sine rõne, & in quam pluribus alijs similiter sublatis in corpore iuris. Ius vero Lõgobardum, est ius iniustũ, & sine rõne factum, vnde appellat̃ ius asininum: ſm And. in c. j. §. fi. de not. feud. & Od. & Bal. ĩ auth. dos data, C. de dona. ante nup. merito ergo est iuri Romano postponẽdũ. Nono, hanc ꝑtem confirmo p d. ꝯst. Puritatem, retorquendo ipsam contra primã partem, quã põdero in duobus locis. Primo, dũ dicit, ꝓut qualitas litigantiũ exegerit. exponẽdo, ꝓut exponit ibi And. de Iser. & supra dixi. nã p illa verba permittit, ꝙ in regno viuat iure Romano, & iure Lõgobardo ꝑmissiue, & nõ impatiue. Vnde nõ imponit necessitatẽ, ꝙ q̃libet viuat in Lõgobardo. Itẽ permittit, qđ iudices pͤferant ius Romanũ iuri Lõgobardo ĩ viuẽtibus iure Romano. ergo male allegat̃ illa cõst. p eos, qui dñt ꝙ de necessitate in hoc regno viuat̃ iure Longobardo, & qđ illud pͤfertur iuri Romano, q̃a si esset ista necessitas, illa cõst. loqueret̃ pcise, ꝙ iudices indistinctè seruẽt ius Lõgobardum, siue aliq̃s viuat eo iure, siue nõ, sicut dixit pͤcisam obseruantiã ꝯstõnum, & ꝯsuetudinũ.
35 †Sed q̃a noluit loq̃ pcise, sed ꝑmissiue, referendo se ad qualitatẽ hoium, p dictionem, ꝓut, q̃ est dictio relatiua, & limitatiua, ſm Bar. in l. edita, col. pen. C. de eden. est tex. ĩ l. ꝓut, ff. de sol. et in cl. j. §. volumus de fo. cõp. et Bart. in extrauag. ad reprimendã, in vers. ꝓut, et Phil. Deciũ in ꝯs. lxiij. col. iiij. sequit̃, ꝙ tota obseruantia iuris Lõgobardi depẽdet à qualitate viuẽtiũ, ergo non est pcisa neq; necessaria. Vnde illa ꝯst. Puritatem, facit potius p ista parte, q̃ teneo. Aliã põderationẽ dictę ꝯst. dicã infra in xiij. rõne. Decimo, hãc
36 †partẽ cõfirmo, q̃a ritus magnæ curiæ vicariç dat mũdualdũ ĩ regno mulieribus tm̃ viuẽtibus iure Longob. vt dictat ritus magnæ curiæ in nu. 68. incipiẽs, itẽ ꝙ curię ipsæ etc. ergo à ꝯtrario sensu mulieribus viuentibus iu. Rom. nõ dat mũdualdũ, cũ ẽt in statuto capiat̃ argm̃ à ꝯtrario sensu, qñ disponit sup casu nõ ꝓuiso à iure cõi, prout est ille ritus. Ita tenet Alex. in l. j. col. xij. ver. ij. ꝯcl. etc. ff. de off. eius, cui man. est iuris. et Bal. ĩ l. apud antiquos, C. de fur. et in l. ij. C. de ꝯd. inser. mũdualdus est inductus à iure Lõgobardo, et tñ ille ritus, q facit ius nouissimũ in hoc regno, coarctat hãc obseruantiã in mulieribus tm̃ viuẽtibus iure Longobardo. Ergo à ꝯtrario sensu ꝑmittit mulieres huius regni viuere Romano, si volunt, et ꝙ nõ vtant̃ mũ
37 dualdo. Vndecimo, hanc †partẽ ꝯfirmo per id, qđ fuit decisum in sacro ꝯs. Neap. vt refert Matth. in decis. sacri ꝯs. cc. s. ꝙ mulier viuẽs iure Lõgobardo, nõ possit facere testm̃ sine mundualdo. ergo si viuit iure Romano, põt facere sine mundualdo. Vnde ꝑmittitur viuere iure Romano, quia alias fuisset indistinctè decisum, ꝙ nullum testm̃ mulieris in regno valeat, sine mundualdo. Duodecimo,
38 confirmo †per gñalem consuetudinem huius regni, et obseruantiã notoriã tpis, cuius non extat memoria in ꝯtrariũ, quæ hẽt vim legis, et priuilegij principis, ſm Abb. in c. super q̃busdam, §. pͤterea, de verb. sig. et And. de Iser. in c. imperialem, §. pͤterea ducatus, col. pen. in prin. de ꝓh. feu. alie. per Fed. et in c. j. vers. flumina nauigabilia, col. ij. quæ sint reg. et in ꝯst. si dubitatio. col. iij. et in const. quadragenalem col. j. et hr̃ in l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua, quot. et æstiu. Quæ obseruantia est, vt solo iure Romano viuat̃, et quod penitus sit iuri Longobardo derogatum. Et hoc patet euidenter, quia quã plures dispositiones iuris Longobardi nõ solũ non seruantur in regno, verũ ẽt seruatur totum ꝯtrarium, vt videmus in testamẽtis mulierum, quæ in oĩbus ferè ciuitatibus regni fiunt sine mundualdo, et hoc est notorium per oẽs schedas tabellionũ. Similiter in successionibus cognati excludunt̃ de iure Longobardo,

gobardo, vt nec ēt mater succedat filio tanq̄ cognata. Itē filij naturales nō excludunt totaliter p filias legitimas, & nāles, vt no. gl. & doct. in c. j. §. hoc aūt, de his, q feu. da. pos. Et tñ in regno seruatur cōtrarium, p auth. cessante, C. de leg. her. & sic sola dispositio iuris Romani attendit. Et patet ex quampluribus alijs exemplis, & dispositionibus, in qbus differt ius Romanum à Longobardo, & tñ solo iure Rom. in eis vtimur. ergo cēsetur abrogatum ius Lōgobardum, saltem ex gñali & antiquata cōsuetudine huius regni. vnde merito dicit Bal. in d. auth. dos data, qd' tale ius recessit ab aula, qa abijt in desuetudinē, vnde qñ esset disceptatio quo iure viuat in regno sufficeret allegare hāc notoriam obseruātiam, qa si ius Rom. seruat in istis excēplis ppositus, psumptio est, quod seruetur ēt in oībus alijs, nisi in contrarium probetur,

39 † p ea, quę tradit And. de Iser. in d. c. imp. §. preterea ducatus, col. ij. in fi. vers. sed qūo pbabitur, &c. vbi dicit, qd' ad probandum ius Francoꝵ, sufficit pbare, quod alias illi de domo seruarunt, qd' primogenitus succedat, qa ex hoc solo transfundit onus pbandi cōtrariū in aduersariū, ergo patet qd' ex sola pbatione vnius capituli iuris Francoꝵ psumitur, & pbatur, quod viuat iure Francoꝵ, quāto fortius id dicēdum est in iure Rom. cuius obseruātia pbatur notoriæ ex mille, & infinitis capitulis, & antiqssimo tpe, vnde succedit dispō, l. minime, ff. de leg. Et qd' ista gñalis obseruātia, & cōsuetudo tanq̄ notoria nō indigeat pbōne, sed sufficit allegari, est decisio in terminis Bal. in l. j. col. ij. in fin. vers. sed his q̄ro, &c. C. ad Velleia. vbi expsse dicit, qd' consuetudo notoria dr, quæ liquet ex inspectione oīum publicoꝵ instroꝵ, & non oportet eā probari. Decimotertio, † pōdero nunc iteꝵ d. const. Puritatem, quā retorqueo pro ista parte, & ista est noua pōderatio, & ab alijs hactenus nō cogitata. Nam vult illa const. quod primo iudicetur secundum ꝯstōnes, postea secundū consuetudines approbatas, & postea ſm iura, &c. p hoc dico, quod stāte consuetudine gñali in hoc regno, quod causæ decidantur ſm ius Romanum, prout in præcedenti argō probaui, illa constit. decidit casum nrm pro ista parte, qa pponit consuetudinem iuri Longobardo, sed nulla pōt esse consuetudo fortiori, & melior, quam illa, q̄ est conformis iuri cōi: vt est tex. notabilis in c. sopitæ, & ibi notatur. extra de cēsibus, & in c. cum dilectus, de consuet. & quod possit esse consuetudo conformis iuri cōi, tenet Abb. in c. fin. col. penul. in princ. de consuet. ergo ista gñalis obseruantia iuris Romani cōtra ius Longobardū, induxit quādam notoriam, & approbatam cōsuetudinem, cōformem iuri cōi Romanoꝵ: vnde ſm hanc consuetudinem debet prius iudex iudicare, & ea cessante tunc demū recurret ad ius Longobardum, & ita subtiliter bis ponderata illa constit. Puritatē, facit pro ista parte, imo si qd dubij hrēt dicta consuetudo, reciperet interpretationem à iure cōi Romanoꝵ, quod est ius gñale, l. si serui vri, C. de noxa. ac. & hr in d. c. cum dilectus, non aūt reciperet interpretationem à iure Lōgobardo, quod est ius locale. Ita tenet Bald. in c. j. §. & qa vidimus, col. vj. in fi. de his, q feu.

41 da. poss. Decimoquarto, † & vltimo, p ista parte adduco oēs illas decem auctoritates, quas supra colligi arguēdo pro ista parte, q oēs remaneant in suo robore. Et dato, quod eis supra disputādo voluerim rñdere, nūc tñ attingēdo veritatem, dico dictas rñsiones nō esse sufficientes, vnde inquātum ad primam, secundam, quintam, sextam, septimam, & octauam, dicebam eas pcedere de iure cōi. Secus est in regno, per d. cōst. Puritatem, dico quod est mala rñsio, ex quo in regno nihil reperitur innouatum cōtra d. decis. vt supra pbaui, & d. const. Puritatem, facit potius p ista parte, imò est conformis cum decis. Bal. in d. l. si inuita, C. de nupt. q dicit, quod de tali iure nō est curandum, nisi in loco, vbi seruatur de cōsuetudine. Vnde fateor istud, qd' qñ in aliqua parte regni pbaretur, qd illud ius seruat, vel quod eo iure viuit, ibi esset seruandū, & nō alibi, & hoc pprie vult d. cōst. Puritatē, vt supra dixi. Tū onus probādi semper icūbit, & allegāti illud ius, cū sit ius locale, vt supra declaraui, vnde remanēt dictę qnque auctoritates in eaꝵ robore, & obseruan-

42 tia, cū iure cōi vtamur. Item, ad † tertiā auctoritatē And. de Iser. in c. j. de notis feudorum, dico non esse bene rñsum, qa imò melius fuit locut⁹ ibi, quā alibi, ex quo tale ius sine rōne nō debet seruari. Nec pcedit argm de l. prospexit, ff. qui & à qbus, quia nō reperitur dictum ius pcise approbatum per cōst. regni, nisi in loco, vbi viget, & ita dicit And. in d. c. j. de feu. cogn. & ibi ēt Bald. magis clare

re dicit, quod inter eos, qui viuũt iure Rom. causa deciditur ẜm ius Romanum, sed inter eos, qui viuunt iure Longob. causa deciditur ẜm ius Longobardum vnde habuit Bal. ibi sensum dictæ const. Nec valet rñsio data ad quartã auctoritatem. s. Andr. in d. c. j. de feu. cogn. quia non est verum, qđ constitutio ne cesset hoies vt viuant iure Long. imò ponit hoc in eorum arbitrium, vt supra ꝓbaui. Similiter ad octauam auctoritatem Lucæ de Penna, reprobatur rñsio eodem modo, quo præcedens. Nec obst. quod And. est maioris auctoritatis, quia cum sit sibi ipsi contrarius in pluribus, tenenda est iuris auctoritas, vbi
43 melius dixit. Ad nonam † auctoritatem Bal. in d. c. translato, de const. minime valet rñsio, quia nego qđ successores in regno confirmauerint præcise, & necessitatiue ius Lõgobardũ, sed vt supra dixi, imò si placuisset illud ius Imperatoribus, inseruissent illud in voluminibus iuris ciuilis. Vnde quia non inseruerunt, apparet qđ tali ius reprobauerunt. Prout in simili arguit Aluar. in præl. feu. in iiij. q. Item rñsio data ad decimam auctoritatem Matth. in d. ꝯst. puritatem, qui sequitur Lucam de Penna, minime ꝓcedit, ꝑ easdem rõnes. Et sic remanet ista pars totaliter confirmata. Superesset modo respondere ad illas decem auctoritates adductas ꝓ prima parte. Ad quas satis patet rñsum ex prædictis: quia qtũs expresse dñt, qđ ius Longobardum preferatur, male loquuntur, & ve
44 riores sunt auctoritates contrariæ. † Cum auctoritates doctoꝶ sint ꝓbabiles, sed non necessarię, ẜm Bar. & doct. in l. j. ff. si cert. pet. Et maxime, cum vt plurimum, sint auctoritates And. de Iser. qui tenet alibi contrarium.
45 † Solum respondeo ad quintam auctoritatẽ Andr. in d. §. præterea ducatus, nã loquitur ibi de iure Longobardo, & Francorum, non aũt de iure Romano, & veꝶ est, ꝙ ius Francorum est ius speciale, & onerosum, & ꝯtra ius cõe, vt dicit And. in d. §. preterea ducatus, col. iij. in add. vnde debet ꝓbari, alias nõ p̃sumitur. Et ideo, qñ esset dña inter ius Francorum, & Longobardum fateor ꝙ potius p̃sumatur Longobardum, maxime in succedendo, quia est cõforme cum iure cõi, in eo qđ admittit oẽs filios ęqualiter ad successionem, secus est, qñ dña esset inter ius Longobardum, & Romanum, prout est q. nostra: quia tunc Romanum potius præsumitur, ꝑ prædicta. Vltimo non obstat, qđ dicit And. in d. const. Puritatem, & in plud. in iij. q. in fi. vbi dicit, qđ ista consuetudo per quã aliqui nõ seruant ius Longobardũ, non valet, quia est contra ꝯstõnes. Nam dico sine dubio, ꝙ And. male loquitur, & dicit cõtra casum dictæ const. Puritatem, ibi, ꝓut qualitas litigãtium &c. quia imò dicta const. approbat hãc consuetudinem, vt supra declaraui. vnde melius locutus fuit And. & ibi ẽt Bal. in c. j. de feu. cog. Ex quibus oĩbus remanet firma cõclusio, & vera, ꝙ ius Romanum p̃feratur in regno iuri Longobardo, & qui dicit ꝙ viuitur iure Lõgobardo, debet hoc ꝓbare. Et ꝑ hæc sit impositus finis huic vtili, & quotidianæ q. quæ inter regnicolas quotidie ventilatur, & hactenus ita plene discussa nõ reperit. Laus Deo Rob. Mar. Venus. V. I. D.

DISPVTATIO TERTIA.

An iudex in pœnis arbitrarijs possit imponere pœnam mortis naturalis.

1 ☞ *Pœna mortis, an poßit irrogari in arbitrarijs, num. 15.*
2 *Pœna acerrima accipitur pro morte naturali.*
3 *Pœna mortis non potest irrogari, quando statutũ dicit, ad pœnam mille aureorum, vel aliam arbitrio iudicis.*
Pœna publicationis bonorum non potest irrogari vigore arbitrij.
4 *Fures nocturni puniuntur extra ordinem.*
5 *Pœna extraordinaria irrogatur, quando proceditur per inquisitionem de iure canonico.*
6 *Pœna minor debet eligi per iudicem in arbitrarijs.*
7 *Pœna capitalis intelligitur altero de tribus modis, & in dubio intelligitur de mitiori, num. 8.*
8 *Pœna mortis nunquam imponitur in delictis nõ consumatis, num. 16.*
9 *Pœna mortis potest irrogari quando lex dat amplum arbitrium vsque ad mortem, nu. 10.*
10 *Inquisitio non sit in causa ciuili, nisi contra vsurarium, & hoc qualiter procedat.*
11 *Iudex in pœnis irrogandis non potest se extendere vltra potestatem sibi datam à lege, num. 15.*
12 *Pœna mortis non potest imponi, quando lex loquitur per verbum moderari.*
13 *Pœna mortis irrogatur ei qui dat alapam officiali.*

14 *Dictio, alia, est repetitiua similium.*
15 *Sacrilegij pœna quæ sit.*
16 *Consuetudo per totum mundum, est quod non puniatur attentatum sicut delictum consummatum.*
17 *Pœna iniuriæ potest se extendere vsque ad mortem, quãdo hoc desiderat crimini magnitudo.*
18 *Iudex non potest imponere pœnam, mortis si expresse lex limitet arbitrium iudicis.*
19 *Pœna mortis potest irrogari in illis delictis, in quibus lex inducit pœnam corporalem vel pecuniariam ad arbitrium iudicis: secus vbi dat arbitrium simpliciter.*
20 *Pœna consueta opponi debet irrogari alias potest appellari.*
Pœna tota pecuniaria non debet exequi, quando ita dictaret consuetudo.

VOTIDIANA est q. in iudicijs, vtrũ iudex procedẽs in
1 aliqua † cã criminali, in qua ex iuris dispõne irrogatur pœna arbitraria possit suũ arbitriũ extẽdere vsque ad mortẽ naturalẽ inclusiue. Et qm̃ q. est præiudiciacũ tractetur de vita hois ideo, intendo eã plenè discutere, recitabo primo opiniones diuersas & cõtrarietas, quas repio inter doct. postea ponã veras ꝯclusiones. Primo igitur pro parte affirmatiua ꝙ iudex possit hmõi pœnam mortis imponere, adducitur gl. quæ cõiter solet ad hoc allegari, in §. in summa, in ver. extraord. inst. de iniur. q̃ dicit, ꝙ iudex põt imponere pœnã capitis in suo arbitrio, vñ & cõiter exponitur ꝓ pœna mortis, & ita illã gl. intelligit. & sequtur Bal. in c. j §. iniuria. in primis verbis. de pace iur. fir. & Bal. in l. j. in fi. C. de his, qui latr. & Bar. in l. fi. in fin. ff. vbi pupp. edu. debe. & Abb. in c. ex lr̃is, col. fi. de ꝯst. & Fel. in c. cũ te, col. ij. in prin. de re iu. & ibi ẽt Abb. Idẽ tenet Fel. in c. inqsitionis, in fi. illius princ. de accus. & in d. c. ex lr̃is, col. antep. Secũdo, ꝓ ista parte adducit tex. in l. saccularij, §. sunt qdam, ff. de extraord. cri. vbi dicit tex. ꝙ illa pœna arbitraria, extẽdit vsque ad pœnã capitis, & sic vsque ad mortẽ.
2 Tertio, adducitur † tex. in l. ij. ibi, nõ ignaro iudice, etc. in acerrima condẽnatione ꝓ arbitrio, etc. C. de his, qui latro. vbi pęna arbitraria extẽditur ad acerrimam pęnã, quæ accipitur pro pœna mortis: vt no. in l. j. C. de seditio, & l. j. C. nemini licere signũ salua. Quarto, adducitur tex. in l. lex Iulia, §. hodie, ff. ad l. Iul. rep. tum, vbi loquitur de pœna extra ordinem, & dicit quod capite puniri debet, & sic patet, quod extra ordinaria extendit vsq.
3 ad mortem. Pro parte † vero contraria. s. ꝙ iudex nõ possit arbitrari ad pęnam mortis, adducitur primo dictũ Bal. in l. & si post tres, in j. lect. col. vij. ver. itẽ facit ad aliã q. & c. ff. si q̃s cau. vbi dicit, ꝙ si iudex vigore statuti põt punire ad pœnam mille. vel ad aliã, ꝓut suo arbitrio videbitur, non põt imponere pęnã decapitationis. Idem tenet Card. in c. de causis, de off. deleg. Ludo. Ro. in rub. de arbitris, ver. item an statutũ, etc. pro hoc facit, quod not. Bal. in l. j. C. ne sine ius. prin. & Bal. in c. j. col. v. in prin. de pace tenen. vbi dicit, ꝙ iudex vigore arbitrij non põt imponere pęnã publicationis bonoꝶ: ergo minime pęnam mortis, quæ est maior, & hanc partem negatiuam tenet Alex. in consi. vij. col. fi. in j. vol. & Card. in c. ex litteris, de const. Secundo,
4 pro ista † parte adducitur tex. in l. j. in ver. tẽporarij, ff. de fur. balnear. vbi dicitur ꝙ fures nocturni puniunt extra ordinem, veꝶ eorũ pœna non debet excedere opus publicũ temporarium: ergo si dãnaretur ad mortẽ, excederet pœnam operis publici. Tertio, adducitur tex. in l. j. §. expilatores, ff. de effrac. vbi primo ponitur pœna in libeꝶ arbitrium iudicis, & postea in fi. dicitur, quod plebeis pœna irroganda nõ debet excedere opus publicum. Nobilibus vero nõ debet excedere re-
5 legationem. Quarto, adducitur † tex. cum ibi not. per gl. & doct. in c. inquisitionis, in prin. de accu. vbi est decisum, ꝙ de iure canonico, quando proceditur per inquisitionem, iudex non imponit pœnã ordinariã delicti, sed extraordinariam, & sic arbitraria, & tamẽ per hanc pęnam arbitrariam non põt imponere pœnam ordinariam, sed mitiorem, & ita declarat Abb. in fi. col. ergo conclusiue sequitur de necessitate, ꝙ nõ potest imponere pœnam mortis, quia non est minor, sed maior & acerbior ceteris pęnis. Quarto, con-
6 firmatur † ex d. Bal. in l. quicunque, col. iiij. C. de ser. fug. vbi dicit, ꝙ iudex in arbitrarijs debet eligere minorẽ pœnã. Et sic per tot iura & auctoritates cõtrarias redditur ista decisio valde dubia. Et vt ipsam reddã magis dubitabilem. Si q̃s vellet tenere hanc secũdam partem tanq̃ benigniorem, iuxta, l. penult, ff. de pœnis posset rñdere ad iura contraria adducta

7 ducta pro prima parte. Et primo, nõ † obſt. gl. in d. §. in ſum. inſt. de iniur. quia illa loq̃tur de pœna capitis: non aũt de pęna mortis, & in iure eſt clarũ, ꝙ pœna capitalis intelligitur altero de trib. modis. ſ. de morte naturali, de morte ciuili, & de exilio ſeu deportatione, l. ij. in prin. ff. de pęnis, & l. ij. ff. de publ. iud. & not. gl. in l. hos accuſare, §. in oib. in ver. capitis, ff. de accuſ. & tex. cũ gl. in l. ſed & ſi quis, §. j. ff. ſi quis cau. In dubio aũt, quãdo lex irrogat pœnã capitalem intelligit de minori ex illis trib. ſ. de exilio ſeu deportatione. Tex. eſt iuncta gl. in l. j. C. ne Iud. mãci. Chriſt. & tenet Bal. in l. fi. in fin. C. quæ res ven. non poſ. & Ioan. de Imol. in d. l. ij. ff. de pub. iud. & Bal. in d. l. quicunque, col. iiij. ver.
8 ſcias ẽt, etc. C. de ſer. fug. Secundo, non † obſtat, d. l. ſacculari, §. ſunt quædã. ff. de extraor. crim. quia ibi non dr̃ de pęna mortis, ſed de pęna capitis, vñ põt intelligi de pęna mitiori: vt dixi modo in pcedenti. Imo dico, qđ de neceſſitate dẽt ita intelligi ille tex. q̃a loquitur de delicto non conſumato, loquit. n. de illis, qui tenebãt quoſdã lapides ad offendendum, non tñ ſecuta fuit offenſio. Quod patet, dum dicit ibi, quod ipſa res mortẽ cõminatur. Sed vbi ſumus in delictis nõ conſummatis, nunq̃ imponitur pœna mortis in arbitrarijs. Ita pulchre tenet Bald. in ꝯſ. 444. col. ij. in iij. vol. quod conſilium incipit, Cecchus, etc. & Fel. in d. c. ex literis, col. pen. ver.
9 ij. declaratio, etc. de conſt. † Tertio, non obſtat, d. l. fi. C. de his, qui latro quia ibi expreſſe ex legis diſpõne datur iſta poteſtas illis iudicibus imponẽdi dictam pœnam in illo crimine. Vnde tũc ceſſat dubium, an illa pęna arbitraria ſe extẽdat ad mortem, quia quãdo lex dat amplũ arbitrium iudici, vſq; ad mortem non eſt dubiũ, quod põt imponere dictã pœnam, quia cenſẽt id facere auctoritate legis. Ita dicit Io. de Imol. in d. l. ij. ff. de publ. iud. quẽ refert & ſeq̃tur Ange. de are. in d. §. in ſumma, ſed non loq̃mur in caſu dubio. ſ. qñ ſimpliciter fit mentio de pęna arbitraria
10 ſeu extraord. † Quarto, non obſtat d. l. lex Iulia. hodie. quia põt plurib. modis rñderi. Primo, q̃a loquitur de pœna capitis, quę poteſt verificari in mitiori, vt ſupra dixi, ſecũdo quia poſito quod intelligeret de pœna mortis, ibi lex hoc expreſſe pcedit: attentã immanitate criminis, loq̃tur. n. de iudice, q̃ iniuſte interfecit innocentem, vnde eſt homicida, ꝓpterea non eſt mirũ, ſi morte puniri debet, & ſic poteſt dari eadem rñſio, quam dedi ad l. ij de his, qui latro. Et ſic pœna extraordinaria poteſt comprehẽdere mortẽ, qñ lex hoc
11 dicit expſſe, vt ibi. Siq̃s † aũt vellet tenere primam partem, poſſet rñdere ad iura adducta pro ſecunda ꝑte. Et primo, non obſt. l. j. ff. de furi. balne. quia ibi lex expſſe loquit limitatiue, per dictionẽ, dũmodo, etc. Dicit. n. illos fures eſſe puniẽdos pœna extraordinaria, dũmodo nõ excedat opus tẽporariũ: quo caſu quia lex dat ptãtem limitatam iudici, ſumus in caſu certo: quia iudex non põt prӕterire formam legis, vt no. Fel. in d. c. ex literis, col. pen. ver. v. declaratio, etc. de conſt. licet ipſe non conſiderauerit hanc reſponſionem. Plus dico, quod ille tex. poteſt retorq̃ri in contrarium: nã ex eo, quod lex reſtrinxit ptãtem iudicis ad opus temporarium, eſt ſignum quod iudex habuiſſet largiores habenas pcedendi vſque ad mortem, qñ lex ſpãliter eum non prohibuiſſet, quia alias fruſtratoria fuiſſet illa reſtrictio legis, quando ſine ea iudex fuiſſet reſtrictus, quod non eſt dicẽdum, l. quod Labeo, ff. de Carb. edic. Secũdo non obſt. d. l. j. §. expilatores, in fi. ff. de eſtracto. quia ſimiliter ibi lex loq̃tur limitatiue, per dictio. dũmodo &c. vñ dic, vt modo dixi.
12 Tertio, † non obſtat d. c. inq̃ſitionis, de accuſ. q̃a ibi lex loq̃tur ꝑ verbum moderari, & qñ lex cõcedit arbitrium iudici ꝑ hoc verbũ, quod habeat moderari pęnas, nunq̃ põt imponere pęnam mortis, q̃a illud verbũ, moderari, importat diminutionẽ pœnę. Ita tenet Mar. Soc. in d. c. inq̃ſitionis, & Fel. in d. c. ex
13 literis, col. pen. ver. iij. declaratio, &c. † Quarto, non obſtat dictum Bal. in d. l. quicunque, inquantum dicit, quod iudex debet eligere pęnam mitiorem, quia illud itelligitur, niſi qualitas & atrocitas delicti aliud ſuadere, vt ſi quis daret alapã officiali, debet puniri pœna mortis: ſm Bal. in c. j. §. iniuria, in princ. pace iur. fir. Non. n. eſſet æquum, ꝙ tũc ſtante crimine atroci & enormi iudex imponet pęnam mitiorẽ: q̃a nõ eſſet pœna cõueniẽs & æqualis delicto: iuxta l. ſancimus, C. de pęnis, & hoc ſentit Alex. in ꝯſ. cxj. col. iiij. in j. vol. & Ang. de are. in d. §. in ſumma, & Abb. ĩ
14 d. c. ex literis, col. fi. Quinto, non † obſtat dictum Bal. in d. l. & ſi poſt tres, quod fuit allegatum in primo argõ ſecundæ partis: quia ibi ſtatutum loquitur de pœna mille, vel de

alia ad arbitriũ,&c.illa dictio, alia est repetitiua similis pœnæ.s.pecuniariæ,ideo nõ põt imponere pœnam mortis, q̃ est longe dissimilis, vt not.gl.& Bal.in l.si fugitiui, C. de ser.fug.&Fel.in c.sedes,col.fi.de rescr.&Ias. in l.si vnus,in prin.col.fi.de pac. Et ad dictũ Bal.in d.c.j.de pace tenen.& alia allegata in d.j. argõ, posset rñderi,nisi atrocitas criminis aliud suadeat,vt supra dixi. Et qa pœna amissionis bonoꝝ nunq̃ imponitur,nisi vbi lex hoc mandat expresse. Ex qbus pro vtraque parte adductis reddit̃ ista q.multum dubia,adeo ꝙ merito Cæsarea decisione opus esset.Vt igr̃ in tanta varietate ponam veram cõclusionem,dico,ꝙ prima opin. affirmatiua est magis cõis, cum infrascriptis tñ limi-
15 tationibus.Pono igr̃ † conclusionem ꝓ modũ regulæ: q̃ talis est, ꝙ iudex in arbitrarijs põt imponere pœnã mortis nãlis. Hæc conclusio ꝓbatur ꝑ l.sacrilegij,la j.ff.ad l.Iul.pecul.vbi narratiue dr̃, ꝙ dato ꝙ pœna sacrilegij sit arbitraria, qa pro qualitate ꝑsonæ irrogatur: tñ q̃nq; aliqui sacrilegi combusti fuerunt: & sic ꝓbat,ꝙ iudex in pœnis arbitrarijs põt imponere pœnam combustionis & sic mortis nãlis,& ita ad hoc illum tex.põderat Abb.in d.c.ex literis,col.fin.& ibi etiã Fel.in fi.verbis de const. Istam cõclusionem
16 † declara, & limita primo ꝓcedere,in delictis ꝯsummatis, & ꝑfecti, secus in attentatis tm̃,& non ꝯsummatis, qa in eis iudex nunq̃ ex arbitrio imponit pœnam mortis. Ita ꝓcedit dictum Bal.in d.cons.343.incipit,Cecchus,&c.col.ij.in iij.vol.&Fel.in d.c.ex lr̃is, col.pen.vers.secunda declaratio,&c.Et ratio est in promptu: qa hodie ex gñali consuetudine non punit̃ delictum attentatum, sicut consummatum,sed mitius, & sic non punit̃ affectus,nisi sequatur effectus,ẽt in atrocioribus.Ita tenẽt Paul.de Cast.&Alex.in l.j.§. fi.in fi.ff.quod quisq; iur.& Car.Alex.in c.j. si vero noluerit,i fi.de cap.q cur.ven.&Ang. in cõs.xiiij.col.j.vbi dicit,ꝙ ista consuetudo est approbata ꝑ totũ mundũ,&Bal.in l.si fugitiui,C.de ser.fug.& Sal.in l.is,q cũ telo,ff. ad l.Cor.de sicar.& Bar.in l.j.§.si diuus, eo. tit. Vñ si iudex imponeret pœnã mortis in attẽtatis,puniret affectũ sicut effectũ, qa maior pœna dari non põt,q̃ sit pœna mortis.
17 Secũdo † limita, dũmodo delictũ sit ita graue attẽtis ipsius circunstãtijs, ꝙ mereat̃ pœnã mortis, exẽplũ põt poni in eo,q dat alapam officiali,nam est iniuria. Veꝝ attenta circũstantia qualitatis ꝑsonę cẽsetur atrocissima,& sic in hoc casu iudex põt ꝓcedere ad mortẽ,s̃m Bal.in d.c.j.§.iniuria,in princ. de pace iur.fir.& seqtur Io.de Ana.in c.inq.in fi.illius prin.de acc.ita tenet Fel.i d.c.ex lr̃is, col.pen.in prin.ver.prima decl.&c.de const. ita debet intelligi dictũ Bal.in d.l.in fi. C.de his,q latro.vbi dicit,ꝙ põt ꝓcedi ad suppliciũ,si hoc desiderat criminis magnitudo. Ex hoc seqtur,ꝙ si ex iniuria modica verbali iudex vellet ꝓcedere ad mortẽ,non posset, qa nõ esset pœna conueniẽs delicto,sed maior, ꝑ ꝓdicta, imò tunc posset iudici exequẽti de facto resisti,ꝑ ea,q̃ dixi supra in j.disp.&hoc tenet Ang.de Aret.in §.in summa,&Abb.in d.c.ex literis, col.fi.alias posset appellari, vt no.gl.&Bar.in l.si qua pœna,ff.de ver.sig. Et hãc limitationẽ tenet in effectu Alex. in ꝯs. cxj.col.iiij.in j.vol.&And.de Iser.in cõst.co
18 mite.Tertio, † limita,nisi expsse lex vel statutũ limitaret arbitriũ iudicis,vt non possit excedere talem pœnã,qa tunc non imponit pœnã mortis.Ita ꝓcedat tex.in l.j.ff.de furi. baln.&in l.j.§.expilatores,ff.de effracto.ꝓut supra decl. Quarto limita,nisi lex diceret,ꝙ iudex pœnã moderetur, qa tunc non põt imponere pœnã mortis. Ita ꝓcedit d.c.inq. cũ
19 ibi not.vt supra declaraui. †Quinto limita, qñ arbitrium datur iudici in pœnis à iure expressis, ꝓut est in actione iniuriaꝝ, in qua est statuta pœna corporalis,&pecuniaria,ad arbitrium iud.l.ij.& l.iniuriaꝝ estimatio,ff. de iniur.& l.Pedius,§.j.ff.de incẽ.rui.& nau. tunc.n.iudex ꝑꝑ enormitatem iniuriæ põt arbitrari mortẽ,secus est vbi iudici datur simpliciter arbitrium puniẽdi in pœnis nõ à iure-expssis, quia tunc non põt dicere crimen capitale,quod nõ est capitale,nec põt imponere pœnã mortis,vbi crimen non est capitale. Ita declarat Fel.in d.c.ex literis, col.pe
20 nul.vers.quarta declaratio,&c. † Sexto limita,non ꝓcedere qñ in similibus delictis esset consuetudo,ꝙ nõ imponatur pœna mortis, sed mitior pœna: qa tunc iudex non põt imponere pœnã mortis, sed tenetur sequi ꝯsuetudinariã pœnam,& cessat arbitraria. Casus est singularis in l.si qs reum,ff.de custo.reo. Facit tex.cum ibi no.in l.hodie,ff.de pœnis. Ita tenet Bal.in l.quicunq;,col.iiij.ver.scias tñ,&c. C.de ser.fug.& Fel.in cap. de causis, col.j. de offic.deleg. & Abb. in c.inquisitionis,

nis,col.fi.de accus.& Alex.in consi.v.col.fin. et cons.iij.col.iiij.in j.vol.et Paris in tract. sind.in vers.compositio, col.xij.in prin.in c. an si delinquens,etc.et in tex.de offi.sin. col. et v.in c.an si potestas,etc.vbi plus dicit,ꝙ si iudex excedit pœnā solitam,dr grauare partem: et potest appellari,et tenetur in sindicatu. Et per hoc infert. quod in regno siqs condemnatur ad vnam vnciam, nō solet exigi tota vncia, sed tantum vnus tarenus vel duo: maxime attēta paupertate cōdemnati. Et per hæc sit expedita ista quest. Laus Deo Rob.Maranta. V. I. D.

DISPVTATIO QVARTA.

Vtrum si in causa summaria sit processum per partes ordinariæ, censeatur recessum à via summaria, ita ꝙ ineptitudo libelli, vel alius defectus vitiet processum, non obstante, quòd aliàs in regno procedatur sola facti veritate inspecta.

1 *Causa quæ de iure erat summaria, si fuit incepta per partes via ordinaria an videatur renunciatum viæ summariæ.*
Summaria causa an fiat ordinaria ex voluntate partium,nu.11.13.
2 *Libellus si interuenit in causa in qua non requirebatur, an debeat ordinariæ discuti illa causa,numero 5.*
3 *Causa quamuis sit commissa summariæ, potest nihilominus iudex procedere ordinariæ.*
4 *Testamentum in scriptis si non valeat,an valeat vt nuncupatiuum,nu.13.*
Contractus sine scriptura non valet, quādo partes elegerunt viam contrahendi in scriptis: & quando censentur hanc viam elegisse.
5 *Arbiter qui erat etiam arbitrator, si incepit procedere vt arbiter,potest prosequi vt arbitrator inordinatæ, & valet processus.*
6 *Testamentum militis factum iure communi si non valeat, an valebit iure militari.*
7 *Libellus ineptus non vitiat in causa, in qua non requirebatur.*
8 *Testes inhabiles, probant informationem in casibus, in quibus non requirebantur.*
Actus qui poterat geri sine aliqua persona, non vitiatur, si illa interuenit inutiliter.
9 *Viam per quam actus impugnatur, nemo præsumitur elegisse.*
10 *Processus siue ordinariæ, siue summariæ fiat, semper potest in regno super eo ferri sententia, dummodo liqueat de veritate.*
12 *In confesso non requiritur sententia.*
14 *Causa ordinaria an possit fieri summaria de voluptate partium.*

1 VI Sæpe interrogatus stāte † iure municipali in hoc regno ꝙ in causis ciuilib. procedat sine figura iudicij,& sola facti veritate inspecta, p c. detestātes, & per regiā prag. primā quæ incipit,dispendia. Si partes processerunt in causa ciuili via ordinaria,dando libellū,item ꝓtestando,& alia acta solēniter & ordinariæ faciēdo,cū potuissent ista iudicioꝶ solēnia omittere, & ꝓcedere via summaria,ob dicta statuta. An ꝑ hoc videantur viæ summariæ renūciasse, & amplecti viam ordinariā, qñ nō appet de expsso ꝯsensu seu ꝯuētione partiū:ita vt si aliqs defectus emergat in iudicijs,puta ineptitudinis, vel alius similis,q de iure cōi vitiaret ꝓcessum, & sententiam,hēat ēt talis defectus vitiare talē ꝓcessū debeat seruari ius cōe,& nō municipale.ꝑ ea,quæ not.gl.& doct.in l.vinū, in fi ff. si cer.pet.Et ꝓ prima ꝑte affirmatiua,videlicet,ꝙ cēseatur recessum à via summaria,& ꝑ ꝯñs debeat seruari ius cōe, adducitur primo dictum Bald.in l.diffamari,col.j.in fi.vers.ij. opp.&c.C.de ing. & manu.vbi dicit,ꝙ quando partes possunt ꝓcedere summariæ, & eligūt viam ordinariam. cā efficitur ordinaria. & sic vr̄ hoc dependere ex voluntate partiū.
2 Secundo, adducitur. † gl.in l.proinde,§.notandum,ff.ad l.Aquil.quæ dicit, ꝙ qñ in cā nō requirebatur libellus, si interueniat libellus,& sic fuit cœpta via ordinaria,debet solēniter per sñiam diffiniri,& sic innuit ꝙ causa efficitur ordinaria,& debet ordinariæ determinari. & ita per illam gl.tenet Franc.de Cur.in addi.post Alex.in d.l.vinū, col.fi.ff.si cer.pet.in add.quæ incipit, tñ fallit,&c. vbi dicit, ꝙ tunc non valeret sñia super libello
3 inepto. Tertio, pōdero † dictum Bal.in l. quod fauore,col.j.C.de leg.&Bal.in l.nulla, ff.de leg.q. dicit, ꝙ si princeps cōmittit cām

iudici, q summariæ ꝓcedat, & ille ꝓcedit ordinarie, valet processus, tanq̃ ordinarius, & ordinarie factus. Idē tenet Lanfr. in cl. sæpe, col. iij. in princ. in xv. ꝗcl. de verb. sig. Quarto
4 †adducitur, quia testator, qui poterat testari nuncupatiue, elegit viam testandi in scriptis solēniter, & non valuit testm̄ in scriptis, ob aliquem defectum, minime valebit vt testm̄ nuncupatiuum, ex quo illam viam solēnem elegit. Ita tenet Bar. in l. fi. ff. de iure codicil. Facit ēt, quod dicimus de contractu inscriptis, nam qñ erat in posse contrahentiū contrahere in scriptis, & sine scriptis, & elegerūt viam contrahendi in scriptis, non valet contractus. & ibi Bal. in j. col. in fi. C. de fide inst. vbi plus dicit, q eo ipso, q ptes dñt, habeamus notariū, vt conficiat scripturā de cōtractu, censent velle cōtrahere in scriptis, in tm̄ quod ante, quā scribatur, potest eas pœnitere, vel alteram partē pœnitere, & nolle cōtrahere, vt hr̄ in decis. 36. conf. Neap. ꝑ Matth. ver. iij. &c. Ita ēt vr̄ dicendum in casu nostro quia erat in ptāte partium ꝓcedere summarie, ſm iura municipalia, & elegerunt viam ordinariam, debet eis imputari, vt si deficiat aliqua solemnitas iuris cōis, vitietur processus, iuxta illam regulam via, quam elegisti,
5 tibi pateat, &c. Pro † parte vero contraria adducitur dictum Bal. in l. iij. ff. de test. mil. vbi dicit, q si is, qui pōt ꝓcedere summarie, & de plano, incipit ꝓcedere ordinarie ꝑ libellū, potest obmittere viā ordinariā, & reliquū processum expedire summarie, q̄a eligendo ius cōe non censetur priuilegio renunciare. Vnde ifert ibi Bal. quod si est cōpromissum in aliquem, tanq̃ arbitrum, & arbitratorē, et ille incępit procedere, vt arbiter. & processit inordinate, valet nihilominus eius laudum, tanq̃ arbitratoris. Et hoc dictum vr̄ decidere casum nr̄m, vt si processus fuit initiatus ordinarie, & fuit non rite compositus, debet valere, tanq̃ summarius, ꝑꝑ dicta statuta seu
6 iura municipalia. † Et de hoc vr̄ tex. in d. l. iij. ff. de test. mil. vbi miles q̄ poterat testari iure militari, si voluit testari iure cōi, & obmisit solēnitates, adeo q testm̄ nō potest valere iure cōi, valebit saltem iure militari, & sic non vr̄ renunciare priuilegio, adeundo
7 viam iuris cōis. † Secundo, pro ista parte adducitur illud, quod voluit Alex. in d. l. vinū, col. fi. & ibi est gl. singularis vbi dr̄, q in causis in quibus nō requiritur libellus, si interueniat, & ineptus non vitiat processum. Sic ēt possemus dicere in quolibet actu subali iudicij, vt si interueniat, & ineptus nō vitiat processum. Idē, si penitus obmittat, ex quo nō requirebat de necessitate. Si. n. esset vera prima opin. nunq̃ posset verificari illud dictū gl. & Alex. in d. l. vinum, quod est cōiter approbatum, quia semper qñ quis ꝑsentat libellum, vr̄ eligere viam ordinariam, & sic essemus in dispositione iuris cōis, ſm quam libellus ineptus vitiat processum, & esset cō-
8 tra illud dictum. Tertio, adducit † quod no. Bal. in l. q̄ testō, §. ꝑ contrarium, ff. de testa. vbi dicit, quod valet informatio capta ꝑ testes inhabiles in casibus, in q̄bus testes non requirebantur. Facit ēt tex. iuncta gl. in ver. in transitu, in §. seru. inst. de liberti. quæ probat, quod qñ actus poterat geri sine interuētu alicuius ꝑsonæ, si illa ꝑsona interueniat, & inutilis, non vitiat actum. Pro hoc est tex. in l. j. in prin. C. de rei vxo. act. Sic ēt dico, in quæst. nostra, q̄a causa poterat expediri summariç, & sine solēnitates iuris, si interuenerunt dictæ solennitates, & inutiliter, non debet per hoc vitiari ꝓcessus. Quarto, q̄a ne-
9 mo † censet elegisse viam, ꝑ quam actus, & volūtas sue impugnet, vt d. l. iij. ff. de test. mi. & Alex. in hac ꝯsultissima, §. ꝑ nūcupationē C. de test. & Soc. in ꝯs. cxlij. col. iij. j. vol. Pro solutione huius q. adhęreo huic secundę pti quam puto esse veriorem, maxime in hoc regno, cum sint rōnes efficaciores pro ea, intelligendo tn̄, qñ partes non expresse declarauerunt se velle ꝓcedere ordinarie, sed tm̄ incœperunt ita de facto ordinariæ ꝓcedere, ex quo processu potest resultare tacitus consensus, non aūt expressus. q̄a ille tacitus cōsensus nō debet ita interptari, vt ptes voluerint facere actū inutilem, & iudiciū frustratorium, arg. l. quoties la ij. ff. de reb. dub. & l.
10 quoties, ff. de verb. obl. Et vltra dictas † quatuor, rōnes, ꝯfirmo hāc partē in regno, ꝑ d. c. detestātes, vbi mandatur, q qñ in processu liquet de sola substātia veritatis, non possit opponi aliqua exceptio de nullitate ex defectu obmissę solēnitatis iudicij. Et illud mandatū dirigit iudici, vt patet ibi ex suprascriptione. Vnde nō est curandū qñocunq; ptes ꝓcedāt in cā, siue ordinarie, q̄a dūmodo liqueat de veritate, semꝑ iudex poterit ꝓferre snīa validam, ēt si aliqua substātialia obmittantur, quia de his non est curandum. Et ꝑ

d. c.

d.c. detestates, apparet rñsio ad oĩa quatuor argumenta adducta pro prima parte. Preter
11 ea, ẽt de † iure cõi puto sustineri posse istam secundam partem, ꝑ iura, & argumenta superius adducta. Et in specie rñderi potest ad oĩa allegata pro prima parte. Et primo, non obstat dictum Bal. in d.l. diffamari, q̃a nihil facit ad propositum. Dicit .n. quod partes pñt ꝓcedere ordinarie, vbi poterãt summarie, & valet ꝓcessus ordinarius. Istud est clarꝶ & expeditũ per cl. sæpe, §. fi. de verb. sig. quia tunc res reuertit̃ ad naturam suã, & sic ad ius cõe, vnde de facili fit, vt no. in d. §. fin. Non tñ dr̃, quod si in aliquo obmitteretur aliq̃d substantiale, vitietur processus, & ita ẽt rñdeo ad id, quod dicit Bal. in d.l. quod fauo-
12 re, & in d.l. nulla. Secundo, non † obstat gl. i d.l. proinde, §. notandum, quia loquit̃ in casu, in quo nõ requirebatur snĩa, vt q̃a sumus in cõfesso, in quo solum fit p̃ceptũ, vt soluat l.j. C. de ꝯfess. Verꝶ est, quod si actor vigore ꝯfessionis rei voluerit formare libellũ solenniter, & petere id, qđ confessus est, tũc req̃ritur snĩa, ex quo causa est initiata in formam iudicii, & snĩa debet esse conformis libello, & hoc dicit illa gl. Non tñ ibi fit aliquod verbum, quod si interueniret libellus ineptus, vitiaretur ꝓcessus, vel si aliter processus fuit non rite factus. Sed solum sentit, ꝙ si fuit fabricatus ꝓcessus, est solenniter ꝑ sententiã determinãdus, qđ est ex quadã necessitate: quia oĩs processus expectat diffinitiuam sen
13 tentiã regulariter. Nõ obstat, † qđ dicimus de testõ in scriptis, quia illud est, q̃n testator expresse declarauit, ꝙ volebat testari in scriptis, quo casu si non valet vt testm̃ in scriptis, minime valet vt testm̃ in scriptis, minime valet vt nuncupatiuum. Secus, q̃n hoc expresse non apparet, quia tunc si potest valere vt nuncupatiuum, vt q̃a interuenerunt omnia req̃sita in nuncupatiuo, valebit vt nũcupatiuũ. Ita sentit Bar. in d.l. si ff. de iure codic. & Cyn. Alex. & Ias. in d.l. hac consultissima, §. ꝑ nuncupationẽ, C. de testa. & Ang. & Imo. in l.j. §. fin aũt, ff. de her. inst. & Alex. in ꝯs. 176. col. ij. in v. vol. & consil. cxiij. in iij. vol. & Paul. de Castr. in cõs. 415. in ij. vol. & Soc. in cons. 142. in j. vol. & hr̃ aliquid in decis. 69. cõs. Neap. Et eodem modo rñdeo ad l. contractus, C. de fide instr. & quod ibi. not. Bal. s. ꝙ loquitur, q̃n expresse apparet, quod partes voluerunt contrahere in scriptis. Et ꝑ hoc dico, quod q̃n expresse partes conuenirent quod ꝓcedatur ordinariæ corã iudice, & renũciarent illi cap. detest. tũc ꝑꝑ expressum cõsensum dicerem, quod nõ valeret iudicium, si aliqua solẽnitas obmitteretur, ꝑ
14 p̃dicta. Quid † aũt econtra, an possint partes facere, quod in causa ordinaria ꝓcedat̃ summariæ? Spec. in tit. de lib. cõcept. §. nũc dicẽdum, ver. ix. tenet qđ sic, sed contrarium tenet Car. in d. cl. sæpe, in prin. in xij. q. & Alex. in add. ad Bart. in d.l. si societatẽ, §. arbitroꝶ, in ij. col. in add. q̃ inc. Adde ad hoc, &c. ff. pro socio, & est ratio, q̃a quod ordinariæ ꝓcedatur, est iuris publici, & partes non pñt iuri publico renũciare, l. ius publicum, ff. de pact. Idem tenet Luc. de Pen. in l. de suę mer sis, col. pen. in fi. & seq. C. de naufr. lib. xj. per eandem rõnem. Dicit tñ Car. in d. xij. q. & Lucas vt supra, quod si partes vellẽt, quod iudex procedat tanquam arbitrator, pñt hoc facere. Et sic per hunc modum pñt facere causam summariam, faciendo compromissum eo modo. Et ex his remanet expedita ista vtilis q. Laus Deo. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

DISPVTATIO QVINTA.

Vtrum in crimine vsurarum possit iudex ecclesiasticus, vel secularis inquirere, & procedere ex officio nemine accusante: & vsurarium punire aliqua pœna: & quid seruatur in hoc regno Siciliæ.

1 *De vsurario an possit requiri per iudicem ex officio, & condemnari ad aliquam pœnam nemine accusante.*
Vsuras ne recipiat creditor, potest per iudicem impediri, & receptas compelli restituere.
De vsurario suspecto potest inquiri per iudicem ecclesiasticum, vt imponatur sibi pœnitentia.
2 *Causa si fuit cœpta via ordinaria, debet solenniter per sententiam desiniri.*
3 *Vsurarius potest excommunicari, si non restituit vsuras.*
4 *Vsura est delictum punibile, et super eo potest procedi per inquisitionem, & accusationem per iudicem ecclesiasticum, num. 11.*
5 *Vsurarum crimen in regno est publicum quilibet admittitur ad accusandum, & hoc qualiter*

liter procedat.

6 *Vsuræ sint permissæ de iure ciuili.*

7 *Vsurarius an possit criminaliter puniri numero 12. 13.*

8 *Vsurarius punitur tribus pœnis de iure canonico.*

9 *Vsurarius restitutis vsuris an teneatur ad aliud*

Vsurarius pauper qui non potest restituere, an teneatur in aliquo, nu. 22.

10 *De vsurario nullo modo potest hodie inquiri per iudicem secularem, nisi accusetur ab eo qui suam vel suorum iniuriam prosequitur.*

11 *Inquisitio potest fieri per iudicem ecclesiasticum de vsura, & de omni alio crimine fama præcedente.*

13 *Vsurarius recipiendo vsuras committit dolum & debet teneri crimine stellionatus.*

14 *Vsurarius pluries delinquit.*

15 *Iudex ecclesiasticus potest coadiuuare canones addendo nouam pœnam.*

Vsurarius an possit pecuniariter puniri, numero 17.

16 *Vsurariorum temeritas excreuit hodie, & acrius exercent vsuras Christiani, quam Iudæi.*

Pœna augeri potest ob delicti frequentiam.

17 *Pœna illa irrogari debet, quæ magis timetur.*

Pœna pecuniaria est valde conueniens vsurario propter eius auaritiam.

18 *Vsura est crimen, & non reperitur ea maius malum.*

Crimen dicitur omnis operatio mala quæ potest accusari & puniri.

19 *Pœna arbitraria puniri debet omnis qui delinquit contra prohibitionem legis, quando lex certam pœnam non irrogat.*

20 *In dubio sequenda est opinio illa, quæ magis fauet publicæ vtilitati.*

21 *Vsuræ prohibentur recipi etiã à sponte soluente.*

Vsuras soluens non peccat, sed solum is qui eas recepit.

Debitor soluẽs vsuras videtur sibi eruere oculũ.

23 *Tortura an possit irrogari in crimine vsurarũ.*

Vsurarius an possit torqueri stãtibus iudicijs.

ISCALES iudicet solent quotidie inuestigãdo anhelare, vñ possint pecunias extorquere & ꝓuẽtus facere, hinc q̃nq; nemine cõquerẽte formant inq̃sitiones ex offõ cõtra vsurarios: vt possint eos ad lrĩmam pœnam condẽnare. Quęritur mõ, an possint ex offõ procedere & inq̃rere ac punire, nemine accusante. Ista q. hẽt multa capita, q̃ veniẽt inferius decidenda, & multa argumenta pñt
1 adduci hinc inde ad ꝑtes. † Et primo ꝓ ꝑte affirmatiua, ꝙ possit inq̃ri ex offõ ẽt ad commodum priuati, adducĩt tex. in c. cũ in diocesi. & ibi Io. de ana. in ij. not. de vsur. vbi iudex ecclesiasticus ẽt nemine petente põt inq̃rere contra vsurariũ: & ipm compellere ad restõnem vsurarꝶ. Idem tenet Abb. in c. tuas, in ij. not. de vsur. vbi plus vicit, ꝙ nõ solum potest iudex cogere ad restõnem vsurarꝶ receptarꝶ: veꝶ etiam ante solutionẽ, põt ex officio impedire creditorẽ, ne recipiat seu exigat, & hoc causa vitandi peccatum. idem tenet Io. de ana. in d. c. tuas, in vlt no. glo. in c. ex literis, de sponsa. & Abb. in c. ad nostram. el ij. col. ij. de iureiur. vbi dicit de mẽte Inno. ꝙ iudex ecclesiasticus põt ꝓcedere cõtra eũ, quem habet suspectum de vsura ad pniam imponendam. & erit vtile per ꝑñam parti, quia non poterit imponi salutaris pnia, nisi vsuræ restituantur parti idem tenet Bald. in conf. 183. in fi. in j. vol. & Soc. in consi. ccxix.
2 in ij. vol. Secundo, adducitur. † quod voluit Bal. in l. ea quidem, col. antep. ver. item quæritur, an in ciuili, etc. C. de accus. vbi dicit, ꝙ in ciuili cã regulariter nõ proceditur per inquisitionem, nisi cõtra vsurarium: & idẽ Bal. in c. j. si tres. de pace tenen. Tertio, adducitur
3 † dictum Abb. in c. ꝑterea, de vsur. vbi dicit, ꝙ vsurarius põt compelli ad restõnem vsurarum: & si non restituit, põt excõicari. Quar
4 to, adducitur † dictum Pet. Phil. Cor. in cõsi. xix. in lrã e, & lrã f, in iij. vol. vbi dicit, ꝙ crimen vsurarꝶ, est delictum punibile. & super eo põt iudex ꝓcedere. tam per viam accusationis quã inq̃sitionis, intelligendo de iudice ecclesiastico, ꝑcedente fama, iuxta, c. qualiter & quando de accus. & plures bona rõnes allegat in d. consi. & concludit ꝙ iudex vltra pœnas Lateranensis consilij traditas, in cap. quia in omnibus, de vsur. põt etiam impone
5 re pœnã arbitrariam. † Quinto, adducĩt nouissima dispõ tradita in regno, per const. vsurarioꝶ. quę vult, ꝙ crimẽ vsurarꝶ sit publicũ, & quilibet de populo admittitur ad accusandum. ergo saltem ꝑcedente fama, quæ hĩ loco accusatoris: vt d. c. qualiter & quando. el ij. debet posse iudex ꝓcedere per inquisitionem, sicut in alijs quãplurib. criminibus publicis ꝓcedit. Pro parte vero ꝯtraria, ꝙ imò nullo

nullo modo ꝓcedi possit per inquisitionem, adducitur primo, nam quantum ad iudicem secularem, q habet sequi ius ciuile, non pôt
6 ꝓcedere nec punire: † ex quo vsuræ de iure ciuili sunt permissæ, & non ꝓhibitæ, l.eos, C.de vsur.vbi Iustinianus imp.qui fuit vir catholicus, ꝑmisit vsuras. Et hoc tenet Bart.in l.j.col.iij.C.de sum.trin.& fid.cath. & Card. in cl.j.col.ij.in ij.q.de vsur.Phil.Dec. in cõs. clxx.vnde quod fit, l.ꝑmittente, non punit, nec inquiritur, l.Gracchus, C.de adul.& l.fi. ff.quod quisq; iuris. Secũdo, quod saltem ad pœnam imponendam nõ possit inquiri, adducitur dictum Bal. & Sal.in l.improbũ, C.
7 de his, qui not.inf.vbi dñt, † quod vsurarius nullo modo pôt criminaliter puniri, ex quo nulla lege cauetur. nam recipit vsuras de cõsensu soluentis. Ioan.de Ana.in c.quam ꝑniciosum, col.iiij.de vsur.& Phil.Dec.in d.cõs.
8 clxx. Tertio, † adducitur, quia solum ius canonicũ introduxit quasdam pœnas spũales cõtra vsurarium, quę tradunt ꝑ Lateranense consilium, in d.c.qa in oibus, de vsur.& sunt tres. Prima, quod priuat cõione altaris, nam non pôt recipere corpus Christi: nec debet stare in ecclesia qñ celebrant diuina. Secũda, qa non debet sepeliri in ecclesia. Tertia, qa nõ admittit ad oblationes faciendas: vt d.c. qa in oibus, & ibi ꝑ Abb.& Ioan.de Ana. vltra istas pœnas spũales non reperit aliqua lege cautum, quod vsurarius puniat criminaliter, ergo contra eum inqri non pôt: qa frustratoria esset inqsitio, & nõ debet fieri, qđ factũ non releuat, l.hæc stipulatio, §.diuus,
9 ff.vt leg.nom.cau. Quarto, † adducit tex. in c.cum tu.de vsur.qui tex.multum stringit in tribus locis. Primo.n.dicit in prin.quod pœnæ inductæ ꝑ Lateranense consilium cõtra vsurarios, hñt locum, donec vsuras restituãt: ergo sequit, quod illis restitutis cessant pœnæ. Secũdo, põdero illum tex.in ver.illi aũt, vbi dicit, quod vsurarij pauꝑes, qui vsuras restituere non pñt, non debent vlla pœna mulctari. Tertio in fin.illius c.dr, quod restitutis vsuris liberant vsurarij, tam à pctõ, quam à pœna. Et sic patet ꝑ d.c.quod tota vis iuris canonici consistit in faciẽdo restitui vsuras pro salute aiæ, & illæ, qui non pôt restituere, non punit aliqua pœna, nam si posset criminaliter puniri, si non hřet in ære, deberet luere in corpus, cum obligatio descẽdat ex delicto, vt hř in l.si q̃s id, quod, ff.de iur. om.iud. & in l.quicunque, C.de ser.fug. sed lex canonica dicit expsse, quod nulla pœna puniat, & idem, qñ vsuras restituit, vt d.c.cũ tu.in fin. Quinto, adducitur auctoritas Phil. Dec.in d.cons.clxx. vbi hoc tenet expsse, ꝑ plures rõnes. Pro solutione huius qſt. facio duo membra principalia. Primum est, an iudex possit inqrere ex officio. Secundum est, an possit aliq̃ pœnam irrogare criminalem saltem arbitrariam, ne delictum ꝑtranseat impunitum. Et pro hñda vera conclusione in vtroq; membro oportet distinguere iura,
10 Sup primo † membro, si quæris de iure ciuili cõi, concedo hãc secũdam partem, ꝙ iudex secularis nõ pôt inqrere, nec aliquo modo ꝓcedere, ẽt ꝑ accusationem, ex quo de iure ciuili vsuræ non sunt ꝓhibitæ: ergo non est crimen.vnde nec ꝑ accusationem, nec ꝑ inqsitionem puniri pôt, quod non est delictum, ꝑ ea quæ modo dixi in primo argõ secundæ partis. Si quæris de iure ꝯſtõnum regni, ſm quod ius est ꝑdita pœna publicationis bonoꝶ, vt d.const.vsurarioꝶ, & tunc dico, quod ꝑ accusationem vniuscuiusq; de populo, ẽt si suam iniur.non ꝓsequatur, pôt iudex ꝓcedere, qa crimen est publicum, & hoc expsse dictat d.const.sed ꝑ inqsitionem specificam nullo modo ꝓcedere pôt. Primo, qa illa const.hoc non ꝑmittit. vnde stamus regulæ iuris: q̃ est quod nemo sine accusatione damnat, l.rescripto, §.si quis accusatorem, ff. de nu. & hon. & ibi gl.& hř in l.ij.§.si publ. ff.de adul. Secundo, quia alia const.quæ incipit hi, qui.§.de specialibus, ꝓhibet speciales inqsitiones, nisi in certis casibus: inter quos non numerat iste: ergo stamus regulæ: quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis, l.quæsitum, §.denique, & ibi gl.ff. de fun.instr.& l.cum delanionis, §. cui fundum, eo.tit.& l.nam quod liquide, ff.de pen. leg. Si vero quæris de iure ritum magnæ curiæ Vicariæ, tunc est sciendum, quod de hoc habemus in regno duos ritus. Vnum, in nu. 14. qui incipit. Item, ꝙ nullus laicus, quo cauet, quod nullus admittat ad accusandum, nisi suam vel suoꝶ iniuriam ꝓsequatur. vnde corrigitur constitutio regni in eo ꝙ admittebat quemlibet de populo ad accusandum. Alius ritus est in nu.15.qui incip. Itẽ, quod nullus admittit, &c.quo cauetur quòd iudex secularis non potest inquirere de vsuraria prauitate, nisi interueniat accusatio in

forma,

forma, adeo q non sufficit sola denunciatio. Et ex p dicta discussione iurium remanet firmat pclusio, qd iudex secularis nullo iure pôt pcedere p inquisitionem contra vsurarium, nisi interueniat accusatio eorum, q suã vel suorum iniuriam psequuntur. Et hoc vltimum pcedit in regno, vigore dictorum ritum. & ita tenet Paris in trac.sind.in ver.inqsitio. col.iij.ver.& hodie i regno sunt sublatę,&c.
11 Si vero †qris de iure canonico in curia eccl. & tunc concludo qd iudex ecclesiasticus indistincte potest pcedere per inquisitionem contra vsurarium manifestum, contra quem fama laborat, & ista inqsitio fit principaliter ad expugnandum pctm, & resultat ad cōmodum priuati, qa vsuræ receptæ, restituunt, & nondum solutæ impediunt solui. alias pōt vsurarius excōicari, si non paret mandatis iudicis ecclesiastici. Ita pcedant oia iura adducta in primo, & iij. argō primæ partis. Item potest pcedere ad imponendas illas pœnas spirituales, de quibus in d.c. quia in oibus. Et rō est, quia de iure canonico de oi crimine potest inquiri fama pcedente: vt d.c. qualiter, & qñ, el ij. de acc. & ibi Abb. & doct. Et ita puto debere intelligi dictum Bal. in d.l. ea qdem, C.de accus. & in d.§.si tres, qd fuit allegatum supra in ij. argō primæ partis, qa de iure ciuili non posset pcedere per rōnem supra dictam.s. q ius ciuile nō prohibet vsuras. vnde de necessitate intelligi debet de inquisitione, quã facit ecclesiasticus iudex ad cōmodum priuati, & p salute animæ subditorum, & sic appellat hæc inquisitio in causa ci
12 uili: vt dicit Bal.ibid. Super ij. mēbro †principali .s. an possit irrogari pœna criminalis contra vsurarium. Dico, q de iure ciuili cōi non est dubium, quod nulla pœna irrogat: ex quo lex ciuilis non phibet vsuras: sed de iure pstōnum regni irrogatur pœna publicationis bonorum, vt supra dixi, p d.pst. vsurariorum, & est ritus magnæ curiæ in nu. 15. incipiens. Item, quod nullus, & alius ritus, in
13 nu. 113. incip. Item, quod pc. Sed †totū dubium cōsistit, qd de iure canonico, an vltra pœnas illas spūales possit iudex ecclesiast. irrogare vsurario aliq pœnam criminalem arbitrariam. in hoc sunt ista duo consilia repugnãtia, videlicet ps. Phil. Dec. clxx. vbi tenet, quod non eo, quia nulla lege cauetur. Aliud psilium ptrarium est Petr. Phil. Corn. in ps. xix. in iij. vol. vbi p bonas rōnes tenet, quod sic istã ptē affirmatiuã tenet Iac. But. in d.l. improbū, C.de his, q not. inf. assignat rōnē, qa vsurarius exigēdo vsuras, cōmittit dolū.
14 ergo tenet crimine stellionatus. Et hæc †secunda pars affirmatiua mihi vr verior. Quã pfirmo. Primo, p tex. in c. cū dioecesi. de vsur. vbi pbat, qd crimen vsurarum pōt in iudiciū deduci p viã accusationis, ergo debet puniri aliqua pęna nãli, pueniente illi delicto. Itē vsurarius pluries delinquit. Primo.n. delinquit mutuãdo sub vsuris, qa facit contra pceptū diuinū, & canonicū, quod dicit, Mutuū date, nihil inde sperãtes, &c. c. consuluit. de vsur. Secundo, delinquit vsuras recipiēdo, qa tūc exeqtur suū malū ppositū. Tertio, delinquit vsuras nō restituēdo, sed oēs pęnę inductæ p ius canonicū tendūt ptra hoc tertium delictū, ergo alia duo, si non punirent, remanerent impunita, qd esset ptra publicã vtilitatē, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. & hanc ponderationem facit Phil. Cor. in d. ps. xix.
15 Secūdo, p †ista pte adduco, qd iudex ecclesiasticus ex iusta cã sibi visa pōt coadiuuare canones, addēdo nouã pęnã, licet non possit totaliter statuere ptra canones, gl. est i cl. ne Romani in ver. tolli. & ibi Car. in prin. i iij. q. de elec. & Abb. i c. licet col. ij. circa fi. vers. aut subest statutū, &c. de pœnis, & Fel. in c. irrefragabili, §. ceterorum, col. ij. ver. limita hãc cōclusionē, &c. de off. ord. vbi dicit, qd pōt addere nouã pęnã pecuniariã, & idē Fel. i c. qd sup his in vlt. col. ver. fallit 7. & c. de maio. & obe. Vñ licet nō caueat expsse p canones, qd vsurarius puniat criminaliter, tñ dico, quod eps pōt addere nouã pęnã coadiuuãdo canones, & punire ipm arbitrio suo ad pęnã pecuniariã ex iusta cã .s. ne tale delictum pertranseat impunitū, & vt alij vsurarij capiant exēplū, & cessent formidine pęnę à cōmittēdis vsuris, vt dicit tex. in l. si opis, C. de pœn. & l. qcunq. §. quod si fecerit, C. de her. Solēt enim pœnę exacerbari, vt alij capiant exemplū, l. aut facta, §. fi. & l. si qs aliq.d, §. q abortiōis, ff. de pęnis, & l. j. C. ad l. Iul. rep. Tertio
16 †hanc confirmo, qa hodie multū inoleuit vsurariorum temeritas, & instigante diabolo acrius exercēt vsuras nōnullas Chriani, quã Iudæi, & infideles. quo casu pp delicti frequētiã est pmissum iudici pœnas ordinarias augere, & nouas addere tex. est & ibi Bar. in princ. in d.l. aut facta, §. fi. ff. de pęnis, & l. j. in prin. ff. de abigeis, & tex. cū gl. in l. iij. in fi. C. de

de epis.aud. Facit tex. in l.hodie,ff.de pęn. stā te ergo vsurarꝶ frequentia, est pmissum epo augere pęnas canonicas, & punire vsurariū ad suū arbitriū pœna cōpetenti, p d.l.hodie.
17 Quarto † qa iudex ecclesiasticus potest, & debet pœnā irrogare, q̄ magis timetur, cuius timoris rōne censendum est ipm delinquentē fore à delinquēdo cessaturꝶ, gl. est in c.licet in gl.magna circa fi.& ibi Abb. de pœnis, & tex. in c.qm̄ frequenter in fi.& ibi gl. in ver. magis timeri, &c.vt lite non ɔtest.et gl.in c. de causis in ver.certa in fi.de off.del.& Fel.in c.irrefragabili, §.ceterꝶ, col. j. & ibi ēt Abb. in iij.no.de off.ord.vbi Abb.& Fel.de mente Host. vn̄r proprie decidere hunc casum. dn̄t.n. ꝙ iudex ecclesiasticus p crimine ecclesiastico, ēt contra laicum potest irrogare pęnam pecuniariā, si illa magis timetur, quā pęna spiritualis, sed in nullo casu potest magis conuenire pœna pecuniaria, q̄ cōtra vsurarium, q peccat ex rabię auaritiæ. vnde in eo, in quo deliqt puniri debet, vt pęna sit de licto ɔformis; l.si fugitiui, C.de seru.fug. & l.sancimus, C.de pœn. Ad quod hn̄tes respectum Imperatores huius regni, imposuerūt pœnā pecuniariam contra vsurarios.s.publicationis bonoꝶ, vt supra dixi, p d.ɔst. vsurarioꝶ. Et semper est credendum, ꝙ vsurarius nullam pęnam magis timebit, q̄ pecuniariā. quia. Semp auarus eget, &c. ex quo incepit fabricare gehennā, non curabit pœnas spirituales, vt tenet Abb.in c.vt clericoꝶ, in fi. de vita, & hon.cl. Vt ergo irrogeť pęna q̄ magis timeť, & delicto conueniens, dico ꝙ eps poterit pecuniariā pœnā imponere, quā debet postea erogare in fabricā ecclesię vel in aliū piū vsum, ne ipse ēt de auaritia arguatur, ſm Abb.in d.c.vt clericoꝶ in fi.& in d.§.ceterꝶ, & in c.dilectus de off.ord.& i d.c.licet. Quin
18 to, adduco † quia ius canonicū appellat vsuras crimen, vt d.c.quia in oībus, & c.sup eo. de vsur. Sed crimen, dr̄, omnis operatio mala, quæ potest accusari, & puniri criminaliter in hoc seculo. c.apostolus, 81. dist.& gl. in c.peccatū de reg.iur.lib.vj.& Fel.in c.testimoniū, col.iij.de test. Et ꝙ vsura sit crimen, apparet ex ordine tituloꝶ, et rubricaꝶ in decretalibus, qa post titulum de furtis, est immediate situatus titulus de vsuris, & dicit Abb.in ɔtinuatione rubr. ibi. qđ vsura est spēs rapinę, & ideo ɔtinuať cū rubr. de furt. hinc dicit Ioā.And.in c.pctm̄ de reg. iu.lib. vj.qđ non reperitur maius malū quā sit vsura.& idē dicit Ioā.de Ana.in c.j. in fi.de vsu. Si ergo est crimē, seqtur ɔn̄a necessaria, qđ debet aliqua ɔdigna pęna puniri, nā impunitas parit ausum ad maius malum, & delicti multiplicationē, vt inquit Seneca. Sexto, qa
19 † omnis qui delinquit contra prohibitionē legis, debet puniri pœna arbitraria, qn̄ lex non statuit aliā pęnam certam, ſm gl.& Bar. in l.nemo martyres, C.de sac.san.eccl.et gl. in cle.ij.in fi.in ver.sanctioni, de vita, & ho. cl.& Alex.in add.ad Bar.in l.hodie, ff.de pęn. vbi dicit, qđ venire cōtra præceptum legis est pœna arbitraria. Sed cōmittere vsuras, est facere ɔtra præceptum legis, quia à iure prohibitæ. ergo vsurarius puniri debet pœna arbitraria, ex quo venit cōtra pceptum legis, p prędicta. et no.Bal.in l.legis virtus, ff.de leg. et hr̄ per Abb.& Fel.& doct. in c.ij.de mai.
20 & obe. Septimo confirmo, † quia qn̄ casus est dubius, & sunt opiniones hinc inde, debemus in dubio seq illā opi. quæ magis fauet publicæ, vtilitati, & magis cohæret regulis iuris cōis. Ita tenet Bar.& doct.in l.j.in prin. ff.sol.ma.et est tex.& ibi Bar.in l.j.§.fi.C.de cad.tol. Ad idē est tex.formalis in l.hoc modo, ff.de ɔd.& dem. vnde hic stātibus istis duabus opi.cōtrarijs, magis fouet publicę vtiliti hæc, q̄ tendit ad puniendū delicta, q̄ alia. opi. q̄ inducit impunitatē, & auget materiā delinquēdi, ergo ista opi.est tenēda. Et tāto magis hæc opi.procederet in isto regno, vbi vsuræ puniunť criminali per ɔst. regni, & sic qđ deficit in pęna iudicis ecclesiastici potest suppleri p secularē. vt tenet Gem. in c.j. de vsu.lib.vj.facit tex.in c.statuimus in fi.de maled. Vbi ɔtra blasphemātes statuiť pęna pecuniaria vltra alias pœnas spirituales. Non
21 obstāt ea quæ in † ɔtrarium adducebantur: maxime, per Phil.Deciū in d.cōs.clxx. Et primo, inquātum dicit, ꝙ vsurarius petit vsuras ex cōuētione, & volūtate partis, vnde nullā iniuriā facit volēti, qa ad hoc de facili rn̄detur, nā lex prohibens vsuras, phibet eas recipi ēt à sponte soluente, qa vsuras, phibet eas recipi ēt à sponte soluente, quia is, qui soluit, nō peccat, sed tm̄ is, qui recipit. vt no. gl. in c. debitores, in ver. reddere de iureiu. vnde in materia vsuraꝶ tota phibitio legis est in recipiēte, c.cōsuluit de vsur.& ppea nō cōsideratur voluntas soluentis. qa semp recipiēs venit contra pceptum legis, & merito

venit puniendus. Tãto magis, quia semper ꝓsumit debitor inuitus soluere, & soluendo vsuras, vt sibi eruere oculum, vt dicit gl. in l. j. ff. de sol. & Bal. in l. indebitas, C. de vsur. Sic in simili videmus in quolibet actu à lege ꝓhibito, ꝙ nõ excusat volũtas ptiũ, q̃n remaneat ꝓhibitio, & sortiat̃ locum pęna legalis l. non dubiũ, C. de legi. Non. n. excusat̃ adulter, si dicat se adulterasse de volũtate mulieris. dato. n. ꝙ nõ offendat ꝓximum pp eius voluntatem, tñ offendit remp. quia attentat actum à iure ꝓhibitum, & pœnalem. Non
22 obst. d. c. cum tu de vsuris. supra † ponderatũ in tribus locis, q̃a totum loquitur de pœnis lateranensis Consilij inductis ad restõnem vsurarum ciuiliter tm̃, vt patet ibi in princ. Et illud, quod dr̃ in d. ver. illi aũt, ꝙ si vsurarius est paup, non punit̃, ꝯfirmat hũc intellectũ, q̃a si illæ pęne sunt inductæ ad cõpellendũ vsurariũ ad restõnem, cessante satisfactione pp pauptatẽ, cessant ẽt, & illę pœnę, & similiter facta restõne cessant. vt ibi dr̃ in fine q̃a cessat pctm̃, quo ad Deum, & illæ pœnæ solũ respiciunt aĩam, & correctionis pctõris. Sed qtũs fuit offensa resp. per receptionem vsurarum, & patrationem delicti, requiritur alia satisfactio p pęnam criminalẽ, vt pluries fuit dictum superius. Vnde q̃a illa non est nãlis pœna delicti, nec sufficiunt, solũ tendit in fauorẽ priuati, vt vsuras recupet, dicendũ est posse irrogari aliã pęnã sufficiẽtẽ arbitraria, ꝓ eo q̃a fuit ꝯtrauentũ pceptis iuris diuini, & canon. ꝓ satisfactione reip. l. licitat. §. qđ illicite, ff. de publ. Et pſertim, q̃a, vt supra dixi, illæ pęne Lateranensis ꝯsilij puniunt solum in non restituẽdo. vnde delictũ in mutuando sub vsuris, & in recipiẽdo cõmissum remaneret impunitũ, quod esse non debet, per pdicta. Et ex his apparet rñsio ad tertiũ, quartum, & quintum argm̃ secundæ partis. Ad primum argm̃ secundę partis potest rñderi per confessionem, quia fateor, ꝙ de iure ciuili cõi non irrogetur aliqua pœna, ex quo non sunt prohibitæ, sed p ius canonicum ita, vt supra interpretatum, puniri põt vsurarius per epm̃. Ad secundum argm̃ secundæ partis rñdeo, per reprobationem, & dico ꝙ oẽs illæ auctoritates reprobantur, p alias auctoritates contrarias, & per rõnes supra allegatas, & p ea, quæ dicit Petr. Phil. Corn. in d. ꝯs. xix. in iij. vol. cuius dicta melioribus
23 firmantur rõnibus. An † aũt stantibus indicijs in crimine vsurarum, possit deueniri ad torturam. Soc. in ꝯs. ccxix. col. fi. in ij. vol. tenet ꝙ sic. Idem tenet Ioan. de Anan. in c. q̃a in omnibus col. xix. de vsur. Tñ in regno puto, ꝙ hoc non procederet, q̃a tormẽta irrogantur solum in delictis imponentibus pœnam vltra relegationem, vt in c. regni, quod incipit, tormenta. Sed pœna publicationis bonorum, quæ irrogatur vsurario, non censetur vltra relegationem. Ita tenet Paris in tract. sind. in vers. tortura in c. an in causa pecuniaria, &c. Ex hoc remanet expedita ista subtilis q. Laus Deo. Rob. Mar. V. I. D.

DISPVTATIO SEXTA.

Si præsentatur primo instrumentum ciuiliter super assistentia, an lite pendente posit criminaliter præsentari secundùm formam ritus magnæ curiæ, an vero obstet exceptio litis pendentiæ.

1 ☞ *Causa cœpta ciuiliter, an posit lite pendente incohari criminaliter vigore instrumenti, an vero obstet exceptio litis pendentiæ.*
2 *Executio instrumenti, & sententiæ æquiparãtur.*
3 *Exceptio litis pendentiæ an obstet contra executionem instrumenti.*
Actor habens plura remedia executiua, vno intentato, non præiudicat sibi in alijs.
Clausula, quòd electa vna via, alia non tollatur quid operatur in instrumento.
Notarius censetur rogatus vt apponat clausulas consuetas in instrumento.
Clausula quælibet in instrumento posita debet aliquid operari.
4 *Actione hypothecaria intentata, an posit lite pendente agi actione personali.*
Cumulatio actionis hypothecariæ, & personalis an fieri posit, num. 30.
Sententia lata super actione hypothecaria, præiudicat super actione personali.
5 *Agens via ciuili an posit pro eadem re agere criminaliter.*
6 *Procurator non admittitur etiam ad media, quãdo præsentatur instrumentum secundùm formam ritus.*
7 *Debitor suspectus potest capi etiam lite pendente.*
8 *Instrumentum operatur vt debitor posit carcerari:*

rari: & debet dicere causam in vinculis.
Instrumentum, & contractus in quo differunt.
Instrumenti executio an impediatur per exceptionem quod metus causa vel doli, num. 11.
9 *Iuramentum in contractu meticuloso seruari debet, nisi petatur absolutio.*
10 *Spōtanea voluntas an probetur per illam dictionem sponte, appositam in instrumento, nu. 35.*
Verba notarij stipulantis censentur proferri de voluntate contrahentium.
12 *Fideiussionis contractus duas produxit oblationes.*
Fideiussionis contractus dicitur damnosus pro fideiussore, adeo quod per hoc censetur dilapida re bona sua eo ipso quod fideiubet.
Maritus fideiubens dicitur vergere ad inopiam & vxor repetit dotem.
15 *Contractus celebratus inter officialem, & subditum est nullus, & præsumitur factus per metum, & impressionem, & est damnosus subdito.*
16 *Officialium solæ preces erga subditos inducunt iustum metum.*
17 *Metum iustum inducit solus vultus terribilis officialis.*
Præsumitur in dubio contra officiales indebita seruitia extorquentes.
18 *Instrumentum quando extrahitur in forma publica, debet interuenire consensus creditoris, & debitoris pariter.*
19 *Fides hosti seruanda non est.*
20 *Causa præoccupata per maiorem iudicem non potest ventilari coram minori.*
Præuentio seu præoccupatio iurisdictionis fit per solam citationem.
21 *Causa est delegata per principem, censetur quoad illam sublata omnis potestas ordinario, & processus per eum factus super ea est nullus.*
22 *Citatio obtenta non facta mentione de litis pendentia, dicitur surreptitia.*
Causa deuoluta ad curiam principis, non potest inde extrahi sine licentia principis, alias nihil valet quod agitur.
23 *Litis pendentia coram vno iudice impedit eam agitari coram alio.*
24 *Agens via ordinaria censetur renunciare extraordinariæ executiuæ.*
25 *Inhibitio facta iudici operatur, vt processus post ea per eum factus sit nullus.*
26 *Præuentionis exceptio est declinatoria.*
27 *Instrumentum guarentigiæ an æquiparetur sententiæ.*
28 *Contumax potest pluribus remedijs coerceri.*
29 *Instrumentum quando est nullum, omnes clausulæ in eo contentæ sunt nullæ.*
30 *Actio hypothecaria quando cumulatur cum actione personali, debet fieri coram eodem iudice.*
Causæ continentia quando diuidi non debet, non valet processus coram diuersis iudicibus.
31 *Cumulatio actionis ciuilis, & criminalis an, & quando fieri possit.*
32 *Procurator in criminalibus tunc non admittitur, quando discutitur causa principalis secus quando opponit declinatoriam, vel nullitem libelli, vel calumniam aduersarij.*
Calumnia habetur loco libelli, inepti, & potest ex officio repelli per iudicem.
33 *Exceptio nullitatis oriens ex instrumento non censetur sublata per statutum tollens omnem exceptionem, idem de exceptione inhabilitatis personæ.*
Creditoris appellatio in statuto intelligitur de efficaci.
34 *Iuramentum metu extortum in actu à iure prohibito non obligat.*
35 *Clausula. sponte &c. censetur metu extorta in contractu meticuloso.*
N *otario non creditur de his quæ consistunt in animo contrahentium.*
36 *Velle, non dicitur qui per metum vult.*

ILLVSTRIS dñs Vicerex ciuitatis Neap. & Locumtenēs gñalis h⁹ regni, fuit aditus ꝑ supplicationē cuiusdā actricis, vt deberet sibi ministrare iustitiā ꝯtra quendā suū debitorē vigore instri pñtati sup assistentia ciuiliter ꝯtra bona debitoris, fuit cā cōmissa in sacro ꝯs. vni ex regijs ꝯsiliarijs, vt iustitiam faceret, in sacroq. ꝯsilio referret. corā quo regio cōmissario fuit fabricat⁹ ꝓcessus vsq; ad publicationē inclusiue, & ꝑ debitorē fuit plenè ꝓbatū in defensionibus. q̃ ꝓmissio, & obligatio instrālis, quæ erat ducatoꝝ mille, fuit extorta per metū, & impressionē supioris. Demū lite pendēte in sacro ꝯsilio, ꝑfata actrix præsentauit illud idem instrm in magna curia vicariæ criminaliter sm formam ritus, & fecit capi debitorē. Opponit de litis pendentia in sacro ꝯsilio, & q̃ causa fuerat occupata ꝑ superiorē iudicē, quæritur an dicta exceptio impediat viā criminalem, ita vt debitor debeat liberari, & ꝓcedi in causa coe

pta

1 pta in sacro cons. Et primo parte † negatiua, q dicta exceptio litis pendentiæ non obstet, imò q pcedi possit criminaliter, adducitur, quia executio snię, & executio instri hñtes executionem paratam, æquiparantur. Ita dicit Bar. in l. cum vnus in fin. illius prin. ff. de bo. auth. iud. pos. & Bal. in l. fi. col. ij. C. eo. tit. & Lud. R. in cõs. lxxvj. col. ij. Sed qñ fit executio snię, non impeditur per exceptionem litis pendentiæ, fm Innoc. in c. cum in iure, de off. deleg. & Lud. R. in d. cons. 76. in fi. verbis. Ergo minime debet retardari executio instri, cuius vigore pōt deueniri ad capturam psonæ auctoritate dicti ritus, sicut p instrm guarentigiatum, vt no. Bar. in l. Titio centũ, §. ij. de cond. & demon. & Inn. in c. ex rescr. de iureiur. & Alex. in add. ad Bar. in d. l. cum vnus, & Lud. R. in cons. 133. col. j. Quia ergo p ritum magnę curię instrm habet executionem paratam, non poterit opponi litis
2 pendentia. Secundo, quia † qñ actor habet plura remedia executiua contra reũ, vno intentato non piudicatur sibi, quo ad alia. Vnde si actor habuit possessionē bonoℝ, pōt ēt recurrere ad capturam psonæ, donec sibi satisfiat. Ita tenet Bar. in l. consentaneũ, col. fi. C. qũo, & qñ iud. & Bal. p illum tex. in l. q legati, C. vt i pos. leg. p l. j. §. qd ergo, ff. de ven. insp. & Bal. in l. ij. in fi. C. de rest. mil. & hr in c. qm frequenter, §. fin. vt lite non cõtest. nec pendentia litis super vno vr posse super alio piudicare, vt no. Ias. in l. nulli. col. iij. in vj. fallentia, C. de iud. vnde licet dicti actores intẽtauerunt viam executiuã ciuiliter super assistẽtia. s. procuratores dictæ actricis, nõ debet talis pendentia litis impedire aliud remediũ executiuũ contra psonam, donec integre sa
3 tisfit, per pdicta. Tertio, qa in † instris cõiter apponunt illæ clausulæ, videlicet, q creditor possit psentare instrm ciuiliter, & criminaliter, qđ electa vna via, alia non tollatur: ergo censet data ptãs creditori, qđ possit redire ad criminalē causam, fm formam ritus, non obstãte prima via ciuiliter electa. Cum qlibet clausula, & oē verbum in instro appositũ, debeat aliqd operari, vt dicit Bald. in rub. C. de cõtrahen. emp. in ix. q. & gl. in c. solitæ, & in ver. tanq, de ma. & obe. & Ias. in l. ij. §. creditũ, in fi. ff. si cert. pet. & Petr. Phil. Cor. in cons. 259. col. iiij. in iiij. vol. & notarius semper censet rogatus, vt apponat istas clausulas cõsuetas, l. fi. & ibi Bal. C. de fideiuss. & Bal. in l. si qs sub conditione, in fi. ff. de cõdi. inst. & in l. hmōi in prin. ff. de leg. pri. & Alex. in cõs. 89. col. pen. iij. vol. & Ias. in l. certi condict. §. numos, col. v. ff. si certum peta.
4 Quarto, quia qñ est intentata † actio hypothecaria, pōt actor ēt pendente iudicio intẽtare actionem psonalem contra eũdem debitorem, & hoc est speciale in istis duabus actionibus, qa pñt cumulari tam in eodẽ libello, quam in diuersis, tam in eodem tpe, quã diuerso, non obstante, q snia lata super vna, pariat exceptionē rei iudicatæ sup alia. Ita tenet Bart. in l. edita, col. iiij. in fin. C. de eden. & in l. fundũ, ver. opp. extra gl. & c. ff. de excep. p tex. in §. sed neq; in auth. de fideiuss. & Bar. in l. mulier, ff. q po. in pign. ha. & Paul. de Cast. in cons. 448. in j. col. in ij. vol. Sed in pposito licet dicti actores, seu procuratores actricis primo egerint actione, hypothecaria, intentãdo assistentiam, pōt nihilominus pẽdente illo iudicio intẽtare actionem psonalem dicta actrix, psentando personaliter instrm, fm formam ritus contra eundem debitorem. Pro hoc vr casus in l. ij. & l. obmis
5 sis, C. de fideiuss. Quinto, quia † qñ ex eodem facto oritur duplex modus agendi, vnus ciuiliter, & alius criminaliter, non ad vindictam principaliter, sed circa psecutionem rei familiaris: tunc intentata via ciuili pōt ēt agi via criminali: qa vna per aliam nõ tollitur. Casus est in l. ex morte, C. ad leg. Aquil. & in l. ptor, §. j. ff. vi bon. rapt. Sed dicta actrix egit primo ciuiliter, vnde pōt nunc agere criminaliter præsentando instrm, fm formam ritus, quo casu dr causa criminalis pp periurium: vt hr in decis. lxiiij. cons. Neap. Et sic exceptio litis pendentiæ super causa ciuili, non potuit ei præiudicare in criminali, pro hoc est tex. cum gl. in l. de fide, C. ad l. Corn.
6 de fal. Sexto, † quia dicta litis pendẽtia fuit allegata per procuratorem: & qñ præsentatur instrm, fm formam ritus, non admittitur procurator, ēt ad media, vt dicit ritus magnæ curiæ, & hr in d. decis. lxiiij. cons. Neap. & sic non debet obstare litis pendentia: cũ non fuerit allegata per legitimam psonam.
7 Septimo, quia † etiam lite pendente licitum est creditori impetrare capturam debitoris suspecti: licet ab initio ipsum capi facere noluerit, fm Ang. in l. nemo carcerem, circa medium, vers. item quæro, qd si lite pendente, &c. C. de exac. trib. lib. x. & Alex. in cõs. cvj. col.

col.fin.in princ.in iij.vol. quia ergo per dictam nouam præsentationem instri, sm formam ritus intēditur ad capturam debitorum, sequitur quod lite pendente fieri potuit. O-
8 ctauo, quia † ritus magnæ curię fundat se super instro: videlicet, quod qn de debito apparet publicum instrm, statim debitor carceratur, & debet dicere causam in vinculis, vnde non habet obstare exceptio, quod interuenerit metus, seu impressio: quia ista exceptio respicit contractum debiti, non autem instrm: quod consistit in solennitatibus s. in interuentione iudicis, notarij, & testium, & in subscriptione, sigillo, anno, die, mense, in uocatione nominis dñi, & in alijs solennitatibus, contractus vero consistit in substantia negocij: vnde si ex cōtractu meticuloso fiat instrm, debet hre executionem paratam, qa non eliditur per istam exceptionem, quę nō respicit instrm, sed contractum. Ita notanter tenet Bar. in l.j.§.& parui, ff. quod vi aut. clam. quem refert, & seqtur Petr. Phil. Cor. in cons. 241. col. iij. in litera h, in iij. vol. & tenet Bald. in l.j. col. fin. C. plus vale. quod agi. vbi distinguit, vnde sequitur, quod dicta exceptio metus non habet impedire executionem
9 nem instri. Nono, quia in dicto † instro interuenit iurm: quo casu etiam si extaret metus, non potest debitor cōtrauenire, nisi primo faciat se absolui à iuro, cap. si vero de iureiur. cap. aures, & ibi not. extra, quod metus causa, vnde dictus debitor citatus super tenore instri, opponendo exceptionem metus, non debet audiri tanquam periurus, cū
10 non sit absolutus. Decimo, quia † in dicto instro dicitur quod dicti fideiussores sponte & voluntarie fideiusserunt, per quæ verba excluditur probatio metus, quia vbi est consensus, & spontanea voluntas, cessat præsumptio metus. cum sint duo contraria, quæ nō pnt esse in eodem subiecto, l.j.C. de fur. & omnia verba, quæ profert notarius, censetur proferre de voluntate contrahentium: quia debet contradicere ille, cui verba displicent. Ita dicit Bal. in l. mater, vers. quid ergo si tabellio, &c. C. de rei ven. & Bal. in l.j. col. fin. C. de priu. dot. Cum igitur hic agatur cōtra vnum ex fideiussoribus insolidum, q. se spōte obligauit, sequitur quod cessat exceptio
11 metus, per prædicta. Vndecimo, quia † qn instrm habet executionem paratam, vigore statuti, nō admittitur contra tale instrm exceptio doli, nec metus ad impediendam executionem. Ita tenet Ang. in cons. 234 incip. visis statuto, & contractu, &c. col. pen. versic. sed licet. Sed certum est, ꝙ vigore dicti ritus instrm habet paratam executionem: ergo exceptio metus, eam non impedit. Pro par-
12 te † vero contraria adducitur. Et presuppono primo, quod ex contractu fideiussionis duæ oriuntur actiones, seu obligationes. Vna videlicet, quæ contrahitur inter fideiussorem, & creditorem, quę est ex stipulatione l. blanditus, C. de fideiuss. Alia est, quæ contrahitur inter fideiussorem, & reum principalem: quæ est obligatio, & actio mādati, l. rogatus, & l. qui fide, & l. si remunerandi, §. si passus, ff. mand. & l. mandati, & ibi gl. C. de fideiuss. & inst. de fideiuss. §. si quid aut. Secun
13 do, præsuppono † quod contractus fideiussionis, est contractus onerosus, & damnificatiuus, adeo quod in eo nullum lucrum speratur, in tm quod ille qui fideiubet, cēsetur dilapidare bona sua, & hęc est causa sufficiēs vt vxor possit incōstantia matrimonij repetere dotem à marito suo, sm Ang. in l. in psonam, §.j. & ibi ēt Ias. ff. de pact. & Alex. in l. si ꝯstante, col. vij. ff. solut. matr. pro hoc est tex. in l. iij. §. si filius, ff. de lib. & posth. Ter-
14 tio præsuppono, ꝙ † dñi tpales vt sunt duces, comites, & marchiones, & eorum vicarij, cēsentur principes in suis terris, & hñt illam potestatē in suis terris cōtra subditos, quam habet Impator in toto regno, maxime, qn hñt regalia, prout oibus baronibus huius regni, vt plurimū, concessa sunt. Ita tenet Lud. R. in cons. lix. & Petr. Phil. Corn. in cōs. 200. col. j. & ij. in j. vol. & Ang. in ꝯs. 217. col. ij. in fi. & iij. & Paul. de Cast. in cons. 34. col. iij. in ij. vol. His psuppositis dico pro parte contraria, ꝙ dictum instrm in casu, de quo quærit non meretur executionem, & pertim quia
15 probatum est de metu, & impressione superioris. Et primo, pro † ista parte adducit, ꝙ officiales phibētur in illa prouincia, quam regūt, contrahere cum eorum subditis, & cōtractis eorum, maxime qn tendunt in læsionem subditorum, sunt inualidi, l.j.C. de contr. iud. & hr in l. fi. C. de rescin. ve. & in l. principalibus ff. si certum peta. & hoc sine dubio pcedit. s. quod tales cōtractus sunt nulli, qn fiunt metu, & per impressionem superiorum, ita vt non sit necesse intentare actionem, quod metus causa, ad rescindendum, sm Bald. tit. de pa-

ce conſt.in verſ.pactiones,& in ver.pro infe
ctis,& Iaſ.in §.quadr.col.ix.inſt.de act.&Pa
ris in tract. ſind.in xv.char. col.j. Hinc dicit
Bal.in l.decernimus,C.de ſac.ſan.eccleſ.qđ
contractus celebratus cum tyrãno per ipſius
impreſſionem,non valet.præſumitur aũt fa
ctus per impreſſionem, qñ ſubditus cum eo
contrahens lędit enormiter,& illud dictum
ſequitur Alex.in l.ſi ꝑ impreſſionem,C.qđ
met.cauſ.ſed dictus ꝯtractus fideiuſ.fuit cele
bratus inter ſuperiores,& eoꝝ ſubditos,&ꝑ
eoꝝ iuſſum,quia ipſi ſuperiores fuerunt rei
principales,& iuſſerunt dictis fideiuſſoribus
ſubditis,quod ꝑ eis fideiuberet,&ita fideiuſ
ſerũt,certe ex tali iuſſu facto per ſuperiores
vna cũ contractu oneroſo ac dãnoſo,prout
eſt ꝯtractus fideiuſſionis, vt ſupra dixi , ſatis
ꝓbatur impreſſio,& metus.Nec obſtat l.ad
inuidiã.C.quod met.cauſa.vbi dř, quod ſo-
la dignitas officialis non ſufficit ad inducen
dam præſumptionem metus,qa illud proce
dit in officiali non hñte iuriſdictionem.Ita
intelligit Bar. in l.aufertur,§.quod à ꝓſide,
ff.de iure fiſci.& Alex.in d.l.ſi per impreſſio
nẽ . Item ibi non interuenit metus ſeu im-
preſſio,ſm Bart.in d.l.ſi per impreſſionem.
16 Secundo,quia †non ſolum iuſſus,imò ſolę
preces ſuperioꝝ officialium inducunt iuſtũ
metum,qñ officialis eſt talis,q ſolet ſæuire
in ſuos ſubditos,ſm Abb.in c.inſinuante in
fi.& ibi gl. Qui cl.vel vouen. & Abb.in c.ij.
col.j.quod met.cauſa,& Alex. in ꝯſ.xvj.col.
pen.in iij.vol.&ita intelligit qđ no.in l.j.ff.
qđ iuſſu.& gl.in cl.j.in verſ.exhortamur,de
teſtibus,& And.de Iſer.in c. ſi quis miles de
feu.ſine cul.non amit.Vnde à fortiori iuſſus
debet inducere metũ,&ſic dictus contractus
non valuit,vt hř in deciſ.lxix.ꝯſ.Neap.Ter-
17 tio,quia †ſolus vultus terribilis ꝓtãtis,indu
cit iuſtum metum.Ita dicit Ioan.And.in no
ue l.in c.quia pp de el.in pen.col.&Bal.in c.
j.§.iniuria,col.pen.de pace iura.firm.& Iaſ.
in l. de pupillo,§.ſi quis ꝓtori,col. viij.ff.de
ope.no.nun.Item in debita ſeruitia extorta
per principes à ſubditis, ꝓſumuntur extorta
per metum,ſm Ioan. And. in c.j.de præſcr.
lib.vj.in nouel.& Bal.in tit.de pace conſtan.
in verſ.pactiones,& in dubio in hoc præſu-
mitur contra poteſtates,ſm eum l.volumus
C.de teſt.& l.qui per potentiam,C.de omni
agro.deſer.lib. xj. Vnde idem eſt dicendum
in dicta fideiuſſione, cum ſic indebite extor
ta per ſuperiores officiales,& barones in dã
18 num ſubditorum . Quarto,quia†iuſtrm di
ctæ fideiuſſionis non fuit extractum de vo-
luntate fideiuſſorum nam in extrahendo in
ſtrumento debet creditor,& debitor conſen
tire,& non ſufficit ſolus creditor . Ita tenet
Alex.in ꝯſ.cx.incip.eximie doctor,&c. in ij.
vol.& Abb.in c.j.col.antepen. & penult. de
fide inſtřo,& Bald. in rubr.C.de fide inſtřo,
col. iij. Vnde non debet hře executionem .
19 Quinto,quia †proponitur, quod fideiuſſo-
res tpe contractæ obligationis erant hoſtes
publici,cum dicta actrice.vnde cum ſint per
ſonæ priuatæ , non tenentur ſeruare fidem
hoſt.ſm Bart.Iaſ.& doct. in d.l.conuentio-
num,ff.de pact.& Bar.in l.j.§.non fuit,ff.de
20 dolo.Sexto,quia †cauſa fuit prius occupata
per illuſtriſſimum Viceregem gñalem , per
quem fuit delegata in ſacro ꝯſ.vt ſupra.Vn-
de pendente lite in ſacro ꝯſ. & ſic coram ma
iori iudice,non potuit dicta actrix adire ma
gnam Curiam vicariæ,& ſic iudicem mino
rem pro eadem cauſa.Ita tenet Bal.in l.ij.§.
j.ff.ſi quis cau.& Bal.in l.ſenatus in fi.C.qui
accuſ.non poſſ.& in authen. ſed nouo iure,
col.viij.de ſeru.fug.& hř per Fel. in c. ex te-
nore,col.viij.de reſcr. & hæc præuentio iu-
riſdictionis fit per ſolam citationem,capitu
lo,propoſuiſti,& ibi Abb. de foro comp. &
clem.fin.vt lite pendente,multo fortius hic,
vbi in ſacro cõſilio fuit proceſſum vſque ad
publicationem incluſiue . Facit tex. in l. vbi
cœptum,& l. ſi quis poſtea, & ibi Bald.ff.de
21 iud. Septimo, quia †ex quo dictus princeps
aduocauit ad ſe cauſam, & illam delegauit,
cenſetur ſuper illa ſuſtuliſſe oẽm iuriſdictio
nem cuicunque ordinario inferiori . Caſus
eſt in cap.vt noſtrum,& ibi Abb.& Philipp.
de appellatio.intantum, quod proceſſus fa-
ctus per inferiorem,eſt nullus tanquam fa-
ctus à priuato,vt ibi hř, probatur in l. iudi-
cium ſoluitur,ff.de iud.&eo ipſo,quod Prin
ceps delegat cauſam alteri,illa cenſetur ad ſe
illam aduocare,ſm Bal.in c.ad hoc,col.iiij.
de pace iuram.firm. Pro hoc eſt tex.in cap.
paſtoralis,§.præterea , & ibi per Fel. de off.
deleg.& Fel.in cap.qm Abb. in fin. eod. tit.
Iaſ.in lege more maiorum,col. fin.ff.de iu-
riſdictio.omnium iud.& Imo. in lege ſi ex-
preſſum,ff.de app. & Lud. Rom. in conſilio
330.colum.j.& conſilio 335. & Bald. in l.ſi
vt proponis,la prima colum.iij.verſ.quæro,
Papa

Papa &c.C.quomodo & quando iudex. vbi plus dicit Bal.quod etiam mortuo delegato Princ.in tantū cēsetur causa aduocata, quod non reuertitur ad ordinarium,sed ad ipsum
12 principem occupātem. Octauo,quia † emanauit citatio à magna curia,quæ fuit obtenta nulla facta mentione de litis pendētia in sacro ꝯsilio,& sic fuit surreptitia & inualida, ſm Fel.in c.super lrīs, col.ix.& in c. ceterꝫ, col.ij.de rescr.& Lud.Rom.in consil.330. & idem Fel.in c.ad audiētiam, el ij.col.xvij. in vj.fallē.de rescr. vbi decidit casum nostrum, concludens,quod quando causa est deuoluta ad curiam Principis,nō potest inde extrahi,sine certa sententia Principis alias cōmisso causæ alibi dicitur surreptitia &non valet
13 ſm eum. Nono quia † exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit litem agitari coram alio iudice: vbi plene declarat Soc.in consil.38.in primo vol.& habetur ꝑ Alex.in l.nulli, C.de iudic. & Bald.in c.j.in fi.de contr.feud.apud pares. maxime,quādo sententia lata ab vno,exceptionem rei iudicatæ coram alio ſm eum,prout est hic,& ita habetur in decisio.354.consil. Neapoli. per
14 Matth.de Affl. Decimo, quia † qñ actor habet duas vias agendi,vnam.s.ordinarium, aliam extraordinarium,& executiuam,intētando ordinariam,censetur renunciare extra ordinariæ. Ita tenet gl.in l.proinde,§.notādum,in gl.fin.in fi.ff.ad l.Aquil.& colligitur
15 est dictis Lud.Rom.in consil.133. †Vndecimo,quia sacrum consilium inhibuit magnę curiæ, quod se in causa non intromittat, ex quo pendet in sacro consil.quod potuit, ſm Bald.in l.j.in fi.C.quō & quando iudex,quo casu si inferior inhibitur procedit ad aliquē actum,est processus nullus ſm Franc.de are.
16 in consil.75.in prin. Duodecimo, † quia exceptio ꝑuentionis,est declinatoria quia ꝑ eam declinatur iurisdictio tanquam incompetens: ſm Bald.in auth. sed nouo iure col. iij.C.de ser.fug.vnde stante ꝑuentione Principis,& exceptione declinatoria apposita,dicta magna curia fuit effecta incompetens: & per consequens omnia per eam actitata sunt nulla, vt toto tit.C.à non compet.iudice: & per ea,quæ hñr in l.ij.ff.si quis in ius voc.nō ie. Pro solutione in casu,de quo quæritur adhæreo huic secundæ parti, per rōnes modo adductas pro ista parte. Superest solum
27 † respondere,ad argumenta contrariū adducta pro prima parte.Vnde non obstat primū argumentum,quia licet dicatur quod instrumenta guarentigiæ habent vim sententiæ: non tñ per omnia æquiparātur sniæ, & eius executioni,quod patet,quia contra excutionem sniæ,non pōt opponi exeeptio peremptoria: sed contra executionem instrumenti sic: ſm Bald.in l.peremptorias, col.iij.C. sent.resc.non pos.& est ratio,quia in instrumento nulla ꝑcessit lis vnde nō potuit exceptio opponi. istud magis in terminis tenet Alex.in l.iiij.§.condēnatum, col.iiij.ff.de re iud.vbi proprie loquitur de exceptione litis pendentiæ,quę pōt opponi contra executionem instrumenti. allegat Fed.de Senis in cōsil.126.inc.in q.dñi Ioā.Pauli,etc.Præterea. posito ꝙ æquiparentur, nos videmus ꝙ quādo causa est legitime deuoluta ad superiorē per remediū appellationis,obstat litis pēdentia ad impediendam executionē, vt in toto ti.de appel.ergo eodem modo quando quis deuoluit legitime cām ad superiorem,debet obstare litis pendentia cōtra executionem
28 instrumenti. Non obstat † ſm argm̄, quia loquitur contra contumacem,nam cōtra eū potest iudex pluribus remedijs vti ad ipsum conuincēdum,sed nos sumus in eo, qui se legitime defendit.Præterea,licet ſm remediū in casu nostro sit executiuum ſm formam ritus: tñ primum fuit ordinarium super assistentia, quia ipsa actrix dicit in libello suo, volens Vrbanius agere, venit per viam iuris &c.Item illud ꝯtrarium procedit in eodē iudice, non in diuersis: vt fuit hic,& maxime, quia cā erat ꝑuencta per principem. Ita sentit Ias.in d.l.nulli,in vj.fallentia, C.de iudi-
29 cis. Ad tertium † argm̄ rñdeo,quod in dicto instrō non sunt dictæ clausulæ: ex quo fuit extractum à ꝓtocollo notarij mortui, prout iacet. Præterea,quia instrm̄ est nullū, vt supra fuit probatum, per rōnes adductas pro hac secunda parte ratione metus: similiter & oēs clausulæ in eo contentæ,sunt nullæ: vt not.Lod.Rom.in cons.xlij.col.j.præterea, dato quod vna per aliam non tollatur aut suspendatur, tamen debet adiri idem iudex.s.Princeps, qui fuit primo aditus quia alia curia censetur priuata in iurisdictione per præuentionem Principis: vt supra dixi.
30 Ad quantum † argumento rñdeo,quod illa cumulatio debet fieri coram eadem iudice, nam cum actio ꝑsonalis & hypothecaria tē

dat ad eundem finem non debet diuidi cõtinentia causæ coram diuersis iudicibus: vt d. l. nulli. vbi denegat lex audientiam. per quæ verba etiam si non excipiatur, non valet processus, q fieret per s͂m iudicem: s͂m Alex. in l. j. §. j. ff. ad treb. & in l. nam & postea, ff. de iu reiur. & hanc dicit esse cõem opinio, quam tenet etiam Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de prolationem sent. §. iuxta, super vers. itẽ est nulla, &c. & hr̃ per Matth. in dec. ccclij. cons. Neapol. idem tenet Bal. in l. scire oportet, §. p̃us, ff. de excu. tu. Vnde omnia attentata per magnã curiam, sunt nulla, quia lex denegabat audientiam d. actrici. Ad quintũ
31 † argm̃ respondeo quod ciuilis cã non præiudicat criminali, quando est finita, secus pẽdente ciuili. quia non põt per eundẽ intentari criminalis. Casus est in l. interdum, ff. de pub. iud. & ibi Bar. & idem Bar. in l. j. in fi. vers. iij. nota. &c. C. quando ci. actio præiud. cri. Præterea obstat quia coram diuersis iudi
32 cibus, vt supra. Ad vj. argm̃ † dico, quod in criminalibus non admittitur procurator quando comparet ad discutiendũ ipsam causam princ. Secus est, quando comparet ad opponendum declinatoriã fori. vel ad opponẽdum ineptitudinẽ libelli, & annullandũ iudicium, q̃a tunc admittit̃, etiam in cã capitali: ex quo per hoc non examinatur crimẽ ita tenet Bart. in l. pen. § ad crimen, col. pen. ff. de pub. iud. & Bal. in d. l. j. col. ij. C. quomodo et quando iudex, sed in ꝓposito dicta exceptio præuentionis & litis pendentiæ est declinatoria, s͂m Bald. in auth. sed nouo iure, col. iij. C. de seru. fug. ergo potuit opponi per ꝓcuratorem. Item procurator in criminalibus admittitur ad ostendendum quod aduersarius calumniatur, & opponẽdum quod nomen rei recipiatur inter reos. s͂m Cyn. in l. reos, C. de accus. & Bal. in l. ij. C. vt nemo priua. plus etiam dicit Bal. in d. l. j. col. ij. C. quomodo, & quando iud. quod iudex potest ex officio supplere, quando videt accusatorem calumniari: nam calumnia habetur loco libelli inepti. sed nulla est calumnia maior, quam temere vexare dictos fideiussores corã diuersis iudicibus, cum sit fabricatus processus, & liqueat de causa in sacro consilio: ergo non tm̃ procurator potuit interuenire, sed etiam iudex debuit repellere actores calumniantes ex officio. Ad septimum argumentum respõdeo, quod procedit coram eodem iudice, & superueniẽte noua causa suspicionis. Ita loquitur Ang in d. l. nemo carcerẽ. Ad quod facit l. in omnibus, ff. de iud. quæ omnia cessant in casu nostro. Ad octauum
33 arg. † respondeo, quod ritus magnæ curiæ loquitur de creditore. s. ad instantiam creditoris fiat executio, quod debet intelligi de creditore efficaci, cui nulla obstat exceptio. Ita tenet Lud. Rom. in consilio cciiij. in fin. sed dicta creditrix non erat, efficax stante exceptione metus. vnde ad eius instantiam nõ potest fieri executio, præterea, quando exceptio nullitatis contractus apparet ex inspectione ipsius instrumenti, potest opponi ad impediendam executionem, et̃ si statutũ tolleret omnem exceptionem, quia intelligit̃ de instrumento valido: s͂m Lud. Rom. in cõsilio xlij. & consil. 294 col. ij. & Pet. Philipp. Corn. in consil. xciij. in iiij. vol. & Bal. in l. in ementis, in iij. notab. C. de contrahen. empt. & Bal. in l. sancimus, C. de donat. & Alex. in consilio cxix. col. ij. versic. ad idem, in j. vol. & in consilio lxvij. columna pen. in fi. in iij. volum. vbi plus dicit, quod iudex potest tunc etiam ex officio repellere agentem. & Bal. in l. si non sortem, §. j. ff. de condit. indeb. & Imol. in l. fin. ff. à quib. appell. non li. & Ias. in l. iurisgentium, §. quod fere. colum. fi. ff. de pact. Item potest tunc opponi exceptio resultans ex inhabilitate contrahentis, prout in casu nostro: s͂m Ioan. And. in additio. Spec. in titu. de sent. § vt autem, & Ias. in l. secunda, §. prætor ait, versic. septimo, &c. ff. qui satisd. cog. Ex isto enim instrumento apparebat, q̃ rei principales, pro quibus recipiatur fideiussio, erant vice princeps & superiores fideiussorum, quo ad iurisdictionem, vnde cõtractus apparet nullus & per præsumptam impressionem factus, vltra quod per testes fuit plene probatum in sacro consilio. Ad
34 nonum. † argumentum respondeo quod iuramentum non obligat in casu, quo metus reddit actum nullum, prout in casu nostro. ita tenet Fel. in c. si vero, col. fi. de iureiur. & gl. & Abb. in c. ij. de eo, qui dux. in matr. etc. præterea, quando actus est aliàs à iure prohibitus, ibi iuramentum pater metum extortum, est ipso iure nullum, & non obligat. ita tenet Abb. in c. cum contingat, in vltimo nota. de iureiu. Item cõis opin. ciuilistarum in auth. sacramenta, C. si aduer. ven. est quod iuramentum metu extortum, non obliget, & hanc

hanc opin. sequitur decis. cclxiij. cons. Neapol. in decisionib. Matthæ. Ad decimum
35 † argumentum respondeo, quod licet in instrumento dicatur, sponte, &c. non tamē per hoc creditur instrumento, quod actus fuerit sponte actus, nisi ex quadam iuris psumptione. Ita notabiliter tenet Bal. in add. Spec. in ti. de app. in §. restat, in addit. quæ incipit. Cōfessus in tormentis, &c. & dicit pulchre Soc. in cons. 263. col. vj. in princ. in ij. vol. quod dicta clausula, sponte, &c. præsumitur metu extorta, sicut omnes aliæ clausulæ appositæ in instrumēto meticuloso, & potest addi ratio, quia spontea voluntas consistit in animo cōtrahentium, de quo notarius non potest testificari. Non. n. tenetur scire animum contrahentium, sm Bal. in rub. C. de fi. instr. col. v. & contra ipsam præsumptionem resultantem ex instrumenro apparent probationes de metu in sacro consilio: quo casu probato metu, est impossibile probare spontaneā voluntatem. ita dicit Bal. in l. si quis in hoc genus, C. de epis. & cler. & in l. fi. in fi. C. de her.
36 insti. † Hinc dicimus, quod plus credit duobus testibus deponentibus de metu, quā mille deponentibus de spōtanea voluntate, sm Innoc. in c. super hoc. de renunc. & Ias. in §. quadrupli. col. ix. instit. de actio. & Bal. in l. obseruare, §. proficisci, in xiij q. in j. lect. ff. de offi. proconsul. Non. n. dicitur aliquid velle is, qui per metum vult: sm Bal. in ti. de pace Constantiæ. in vers. item volentibus, &c. Ad vndecimum argumentum respondeo, ꝑut dixi respondeo ad octauum, quia ista discussio esset facienda in sacro cōsilio, sed qa ibi agitur ordinariæ, ideo cessat hic & ibi & sic per prędicta remanet cōfirmata hęc secūda pars in fauorē fideiussoꝝ contra actricē. Laus Deo. Et ita fuit ꝑ sacrum consi. Neapolitanum indicatum, referente excellentiss. I. V. D. celsęque doctrinæ, ac sanctimoniæ patre do. Martiale, regio consiliario, & in ipsa causa regio delegato, ac dño meo colendissimo, etc. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

DISPVTATIO SEPTIMA.

An maritus, qui in capitulis matrimonialibus promisit curare & facere cū effectu, quod vxor sua renunciet bonis paternis, & maternis, cum iuramento & pœna, teneantur de periurio, vel ad pœnam, vel ad interesse, si fecit omnem suum conatum, & vxor noluit renunciare.

1 *Maritus promittens curare cum effectu quod vxor sua renunciet bonis paternis, &c. an si fecit posse suum, excusetur, si vxor non vult renunciare.*

Iuramentum facit quem præcise teneri ad factū, numero 19.

2 *Iuramentū det impleri in forma specifica, nu. 19.*

3 *Promittens præsentare aliquem sub pœna, tenetur, ad pœnam si non præsentat.*

4 *Promittens pro alio de iudicio sisti, tenetur ad interesse.*

5 *Fideiussorem dare promittens tenetur ad interesse si non dat, nu. 14.*

6 *Promittens se curaturum & facturam dicitur promittere factum proprium.*

Promisso facti alieni cum iuramento valet.

7 *Promittens factum alienum cum clausula, quod non possit excusari fecisse suum posse, &c. tenetur ad interesse: quia videtur renunciasse difficultati, nu. 23. 27.*

8 *Iuramentum operatur vt quis censetur magis deliberate accedere ad actum, & cogitare omnes casus qui in genere poterant cogitari.*

9 *Imputatur ei, qui non pspexit quod euenire pōt.*

10 *Promittens factum alienum cum iuramento excusatur à periurio propter difficultatem.*

Difficultas excusat à pœna, à mora, à periurio, & ab interesse in obligationibus facti, nu. 11. 12. 13. 17. 18. 19 20.

Iurantis solum animum inspicit Deus.

11 *Promittens factum alienum sub pœna, an excusetur à pœna vel ab interesse, si fecit quidquid potuit, 12. 13. 17. 18.*

12 *Interesse dicitur pœna lagalis, & an differat in aliquo à pœna.*

13 *Moram non incurrit quis propter difficultatem.*

Obligatus ad factum tenetur ad interesse post moram, non ante.

15 *Promittens factum alienum tenetur solum adhibere illam operam quam potest.*

16 *Promittens se curaturum & facturum, tenetur solum facere suam diligentiam sine fraude & bona fide vt promissum impleatur, & 20.*

21 *Difficultas non excusat à pœna in obligationibus iudicialibus.*

22 *Promittens factum alienum, ad quod ipse promittens erat principaliter obligatus, non excusatur propter difficultatem.*

24 *Promittens factum alienum cum quacunque clausula, excusatur mortua illo cuius factum promittit.*

25 *Promittens se curaturum & facturum, &c. non obligatur ad interesse.*

26 *Pœna conuentionalis hodie non exigitur, nisi quatenus cum interesse concurrit: & an exigatur in foro conscientiæ.*

Pœna applicanda fisco exigitur vltra interesse partis.

28 *Pœna quando promittitur, succedit loco interesse, & quid si est plus in pœna quàm interesse, vel è contra.*

ARITVS quidam cõtraxit matrimoniũ, in capitulis matrimonialibus promissit fratri vxoris suæ dotanti, se curare & facere cum effectu, ita quod non excusetur fecisse suum posse, & alienum factum promisisse, quod vxor sua tpe desponsationis ante fores ecclesiæ renũciare habeat dicto eius fratri oibus bonis pñis & mñis in forma solita & cauta. Modo aduenĩete tpe dictus maritus fecit oẽm suum conatum cogendo vxorem, vt renunciet, deueniendo vsq; adminas & verbera, vxor vero nullo modo vult renũciare nec parere marito, quærit̃ vtrũ maritus ex sua ꝓmissione teneatur, & ad quod teneatur.
1 Et qm̃ † ista q. habet tria capita. Vnũ .s. an teneatur de periurio, ex quo in dicta promissione fuit appositũ iurm̃, prout cõiter opponi solet: Secundum est, an teneatur ad pœnam: quia in instrumento capitulo℞ fuit apposita pœna vnciarum centum, prout cõiter in hmõi instrumentis apponi solet. Tertium, an teneatur ad interesse propter eius moram in non adimplendo factũ promissum. Pro prima parte affirmatiua .s. ꝙ dictus maritus teneatur primo de periurio, adducitur, quia iuramentum est tantæ efficaciæ, ꝙ facit quem teneri præcise ad factum, nec liberatur præstãdo interesse: & ita limitatur regula tradita in l. stipulationes nõ diuidunt̃ vers. Celsus, ff. de verb. obl. & l. si quis ab alio, §. fi. ff. de re iud. gl. est cõiter approbata in l. si pec. in vers. necesse, ff. de cond. ob cã m, & ibi Alex. & cõiter doct. idẽ tenet Bal. in l. j. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, & Ant. de But. in c. veniens, de iure iur. Ang. & Paul. de cast. in l. si conuenerit, ff. de iur. omn. iud. & Alex. in ꝯs. xcj. col. iij. ij. vol. & Anton. Cors. in rep. rub. extra de iureiu. i primo priuilegio iuri. ergo si non adimplet illud, ad quod poterat præcise compelli, venit contra
2 iurm̃, & est periurus. Secundo, † adducitur tex. in c. ad nr̃am, el j. de iureiur. vbi q. ꝓmisit factum cũ iuro, tenet̃ illud adimplere in forma specifica, aliàs est periurus & probatur in c. querelam, eo. ti. & quod no. Abb. per illum text. in c. cũ tpe, in ij. no. de arb. vbi tenet̃ qs præcise ad obseruantiã laudi ꝑꝑ iurm̃. Ter-
3 tio, quod † teneatur ẽt ad pœnam. adducitur tex. in l. sancimus, C. de fideius. ponderando verbum, nõ poterit positũ circa princ. illius, l. vbi si quis promisit pñtare aliquem sub pœna, & non põt illum pñtare, tenetur soluere pœnam, saltem elapso illo tpe semestri & sic difficultas non excusat à pœna. Quarto,
4 quod † teneat̃ ad interesse, adducitur tex. in l. ij. §. fi. ff. q. satisd. cog. vbi promittẽs de iudicio sisti pro alio, si nõ adimplet, tenet̃ ad interesse. Idẽ probatur in l. fin. ff. si quis in ius
5 voc. non ie. Quinto, adducit̃ † tex. in l. qui aũt. §. sed si qs, ff. de const. pec. vbi promisi dare Titium in fideiussorem meũ: & Titius nõ vult fideiubere, teneor ad interesse: nõ obstãte, ꝙ promisi factũ alienũ: vel teneor pſtare aliũ fideiussorem æque idoneum: & ille tex. multũ stringit ꝓ ista parte. Sexto, quia ista
6 † promissio non dr̃ facti alieni, sed facti proprij: ex eo: q.a maritus promisit se curatu℞, & factu℞ cũ effectu, &c. quo casu valet stipulatio, & tenet̃ contraueniens ad pœnã, vel ad interesse. Casus est in l. quoties qs, ff. de ver. obl. & tenet Alex. in l. stipulatio ista in prin. in j. col. & ibi cõiter Mod. in limitationibus, eo. ti. presertim, quando interuenit iurm̃: nã valet tunc promissio facti alieni: vt ibidem per Alex. & Ias. in vers. v. fallit. Septimo, q.a
7 † hic non solum promisit se curaturum & facturum: imò etiã adiecit illa verba .s. quod non possit excusari fecisse suum posse, &c. quo casu censetur renunciasse omni difficultati: vnde non potest nũc dicere, quod fecit totum suum posse vsque ad minas & verbera: quia huic difficultati renunciauit: & ꝓmisit curare & facere cum effectu. Vnde negari non põt quin saltem teneatur ad interesse ꝑꝑ effectũ non secutum, & imputãdum

est

est ei, qui se posuit in necessitate, l.si fideiussor, §.si necessaria, ff.q sat.cog.& l.cũ postulassem, in fi.ff.de dam.inf.& l.quod si minor, §.restitutio, ff.de minoribus. Octauo, quia
8 † in conuentionalibus põt qs assumere periculum oĩum casuum fortuitorũ, & obligatur cũ effectu, ita tenet Alex.in l.sed, & si qs, §. qsitum, col.pen.&ibi cõiter doct.ff.si qs cau. pro hoc est tex.in l.si qs fundum, in princ.ff. locat. & in l.q̃ fortuitis, in fi.C.de pign.act. sed dictus maritus dicẽdo, q̃ nõ possit excusari fecisse suũ posse, &c. censet exp̃sse assumpsisse periculũ huius difficultatis, q̃ difficultas potuit de facili p eum cogitari. Vnde iste casus non põt dici improuisus, & incogitatus, tãto magis pp iurm, pp quod censetur qs magis deliberate accedere ad actum faciẽdum, & censet quis cogitasse oẽs casus, q̃ saltem in gñe poterant cõsiderari in illo negocio, vt tenet plenè Alex.in cons.133. col.iij. in v.vol.& ẽt in iiij.col.ver.&eo fortius, &c. & Alex.in l.j.§.si quis ita, col.iij.ff.de verb. oblig.& p doc.cõiter in l.sciendũ, eod.tit. & in d.§.qsitum, & in l.si conuenerit, ff.de iur. omn.iud.& Alex.in cons.27.col.iij.in j.vol.
9 Nono, adducitur † text.in l.si qs domum, §. j.ff.loca. vbi imputatur ei, q non p̃spexit id, quod euenire põt. Similiter hic põt imputari marito, q debuit p̃spicere, quod vxor sua noluisset renũciare, maxime, quia hoc de facili erat p̃spiciendum, qa nemo p̃sumitur velle iactare suum, l.cũ de indebito, ff.de p̃batio.non ergo põt dictus maritus allegare aliq̃ deceptionem, q posuit se in necessitate, quã de facili cogitare potuit, tãto magis cũ iuro, vt supra. Quod corroborat ex his, quæ not.Bart.in l.Titius, in prin.ff.de lib.&
10 posth. Pro parte vero † contraria negatiua adducit primo, quod non teneatur de periurio, gl.in terminis in c.ex rescripto, in gl.fi. de iureiur.vbi exp̃sse dicit, q̃ p̃mittens factũ alienum cum iuro, non est periurus, si fecit quidq̃d potuit. Et si diceres, quod hic p̃misit factũ proprium.s.se curaturũ, & facturũ, dico idẽ in facto p̃prio, qa difficultas excusat quẽ à periurio, tex.est in c.breui, & c.ego.n. & in cap.querelã, & ibi Abb.& Fel. de iureiur.Deus.n.solum aĩum iurantis inspicit, c. siq̃d inuenisti, xiiij.q.v. & sola facultas adimplendi inspicitur in iuro, c.beatus, xxij. q.ij. qa igitur dictus maritus fecit, quidq̃d potuit vt vxor sua renũciaret, & illa noluit, non est periurus, qa de facili excusatur pp hanc difficultatẽ, maxime in obligatione facti, & no. Bart.Alex.& cõiter moder.in l.quod te, ff.si cert.peta.& in l.fi.ff.qui satisd.cog.& gl.in d. c.btũs, & gl.in c.vbi 30.q.ij.& not.Bart.in l.
11 Labeo, ff.de iureiur. Secũdo, q̃ † minime teneat ad pœnam, adducit tex.in l.si vehenda, §.pen.ff.ad l.Rhod. de iac. & l.ij.ff.si qs cau. &ista est cõis conclusio, quã tenet Bar.in p̃s. 236.incip.Martinus p̃misit, &c.&Abb.in c. sigñantibus, in fi.de off.deleg. vbi p̃prie decidit hũc casum, & idem Abb. in c. gẽma, col. pen.de spons.&Ant.de But.in c.ex literis, de spon.& hr̃ in decis.265.cons.Neap.& hãc dicit esse cõem opin.Fran.de Aret.in l.si ita stipulatus, §.possum, ff.de verb.obl.vbi dicit, q̃ ista est cõis opin.&seruat in practica, licet ipse in pũcto iuris innuat contrarium.Idẽ tenet Bal.in l.si pater, C.de coll.&Io.de Imo. in l.Titia.ff.de verb.oblig.& Soc.in cõs.iiij. col.pen.vers.xij.in j.vol.& Bar.Alex.& doct. in l.quod te, ff.si cer.pet.& in l.continuus, §. illud, ff.de ver.obl.in q̃bus locis cõiter deciditur, quod difficultas excusat à pœna, maxime in obligationibus facti. Tertio, quod
12 † minime teneat ad interesse, adducitur, qa non põt assignari recta ratio inter pœnã, & interesse, nam interesse dr̃ pœna legalis, ſm Ang.& Alex.in l.si insulã, col.iij.ff.de verb. obl.vnde sicut cõis conclusio supra in præcedenti arg.relata est, quod difficultas excusat à pœna, eodem modo ab interesse, &sic à pœ
13 na legali. Quarto, qa † in obligationibus facti difficultas excusat à mora, adeo quod quandiu durat difficultas, nunq̃ censetur qs esse in mora, gl.est cõiter approbata in d.l. quod te.in ver.in ptãte in fi.ff.si cer.pet.&ibi Bar.Alex.& cõiter doct.& Bar. in d.l.continuus, §.illud, in fi.ff.de verb.obl.p l.j.§.si frater, ff.de coll.bon. Ex quo sequitur necessaria p̃ñtia. Nam oĩa iura, quæ dñt obligatũ ad factum, teneri ad interesse, loquũtur post moram cõmissam, vt d.l.stipulationes non diuidũtur, & ibi Bar.in v.q.& in d.l.siquis ab alio, §.fi.ff.de re iud.sed dictus maritus non fuit in mora pp difficultatem, vt supra, ergo non põt teneri ad interesse nec ad pœnam, cũ istę obligationes accessoriæ succedãt post
14 datam morã. Quinto, adducit † tex.in l.cũ stipulat⁹ sim mihi à Proculo, §.fi.de ver.obl. vbi ille, qui p̃misit p̃stare fideiussores, teneẽ ad interesse, si fuit in mora, vt ibi exp̃sse dr̃,

ergo à contrario sensu, si nō fuit in mora, nō tenet ad interesse, & ita ēt ꝓbatur, in l. si fundū, ff. de verb. obl. Sed dictus maritus nō fuit in mora ob difficultatē, ergo nō tenet ad in-
15 teresse. Sexto, adducitur † dictum Abb. in c. ex re scripto, col. fi. circa fi. de iureiur. vbi dicit, quod ꝓmittens factum alienū, tenentur solum curare & pstare illam opam, quā possunt, & sic ad aliud nō tenētur. Sed qa dictus maritus fecit oēm suam opam, & conatum, ergo ipleuit quod ꝓmisit, ita vt ad aliud nō teneatur. Nec obstat, si diceret quod imò ꝓmisit factū proprium. s. se curaturum & facturum cum effectu, etc. vt no. Alex. in d. l. stipulatio ista in prin. ff. de ver. ob. quia respōdeo,
16 vt inf. in seq. argō. Septimo, hunc casum † decidit in terminis Frā. de Are. in d. l. si ita stipulatus, §. possum, ff. de verbo. obl. & idem Are. melius in consi. xlij. col. iiij. ver. nec credo. vbi dicit, quod licet ꝓmittens factū alienum, obliget se curaturū & facturū cū effectu, &c. tn̄ ista verba non importanc aliud, nisi quod simpliciter & bona fide, & sine fraude curabit faciendo oēm suā diligentiam, vt factum promissum attētatur: non tn̄ obligat ꝓmittentem ad impossibilem, ꝭm eū. Vn̄ licet dictus maritus ita ꝓmiserit, tn̄ fuit executus factum suum, quod ꝓmisit præstando oēm suam diligentiā & operam bona fide, & sine fraude. vn̄ ad aliud teneri nō debet. Octauo
17 adducitur † quod not. Abb. in c. gēma, circa fi. de spōsa. vbi dicit, quod qn̄ quis obligauit se curare & facere, quod aliqs consentiat matrimonio, vt supra dixerat in eo. c. si fecit qd qd potuit, & ille non vult consentire, non tenetur ad pœnam. Deinde quærit in fi. an teneatur saltem ad interesse, si ꝓmissio illius facti fuit facta per stipulationē. Et concludit de mente Io. de Are. & Cyn. quod nō, nisi de dolo versatus fuerit, & ita dicit cōiter teneri,
18 vt ibi p eū. Nono, qa † Fran. de Are. in d. §. possum semp loqtur copulatiue, tā de pęna, quam de interesse: & ita intelligit gl. in d. c. ex rescripto. s. vt loquatur ēt de interesse. & deinde ibi in ij. col. in ver. & qa, vt dixi, &c. refert opin. suam, quam tenet contra cōem. s. in puncto iuris, videlicet, quod licet qs faciat quidquid potuerit, tn̄ tenetur promittēs ad interesse, & postea immediate subdit hęc verba formalia, videlicet, opin. tn̄ cōtraria seq̄retur in practica pp auctoritatē contradicentium, &c. vnde quia locutus fuerat de interesse, & postea dicit seruādam esse in practica contrariam opin. seq̄tur, quod ēt ad interesse non tenetur promittēs, ꝭm verā opi.
19 quę in practica seruat. Pro † solutione reassumo dicta tria capita. Et quo ad primum. s. an teneatur de periurio, firmo hāc secundā partem. s. quod indistincte non teneatur, si fecit quidqd potuit, per iura allegata in primo argumento huius secūdæ partis, q̄ clare loquūtur, & nullus vr̄ contradicere. Nec obstant rōnes adductę in j. & ij. argumēto primę partis, quia concedo quod iurm facit quem teneri præcise ad factū, & debet impleri in forma specifica, qn̄ illud factū præstari pōt, sed ad illud factum quod explicari non pōt per ꝓmittentem, est impossibile quod qs pcise cōpellatur, pſertim in facto alieno, ergo nō dicitur periurus, quia non censetur per iurm promisisse impossibile, vt supra dixi in argumentis secundæ ptis maxime, quia iurm obligat iurante Deo. Deus aūt solū aīum intuetur iurātis. vt d. c. siquid inuenisti xiij. q. v. Et ad hoc retorquet tex. in d. c. querelam de iureiur. allegatus in secūdo argumento primæ partis, ponderando ipsum in ver. necessitate, & in c. breui, eo. ti. Præterea qa p argumenta secundæ ptis, maxime in vj. vij. & viij. argō est probatū, quod faciendo suū conatum & operam, adimpleuit quod ꝓmisit, & ad aliud non tenetur, sequitur quod nō est periurius.
20 Quo vero ad † alia duo capita. s. an teneat ad pœnam, & ad interesse, in his puto distinguendū, vt attēdamus verba contractus. Aut .n. maritus obligauit se curare cū effectu, qđ vxor sua renūciet, & nō sunt adita illa verba, ita ꝙ non possit excusari fecisse suū posse & alienum factum ꝓmisisse, &c. & tūc similiter teneo in vtroq. casu hanc secūdam partem. s. quod faciendo totū suum conatum sine fraude, nō teneat neq; ad pęnā, neq. ad interesse, quia difficultas excusat in obligationibus facti, per ea q̄ allegata fuerūt in secundo argō secundæ partis, maxime p tex. in l. si vehēda, §. pen. ff. ad l. Rhod. de iac. & p alia allegata i alijs argumētis secūde partis. nā de his habemus dec. in terminis Franc. de are. in d. §. possum. q. dicit quod hæc opin. seruaret in practica, & p eundē Are. in d. cons. cxlij. col. iiij. prout dixi supra in vij. argō. s. quod illa verba, facturum & curaturū cum effectu, &c. important vt bona fide & sine fraude faciat suā diligentiam, quod promissum attendatur.

vnde

vnde eo ipso, quod fecit istã opam, adimpleuit promissa: dũmodo sine fraude fiat & sine collusione. Nam solent vt plurimũ ꝓmittẽtes colludere cũ vxoribus, & simulare quod minantur & verberant: tñ adinuicẽ hñt intelligentiam in ꝯtrarium, tũc veꝝ est, ꝙ tenerẽtur mariti. hoc firmant apta rõne: quia si difficultas excusat à mora, vt supra ꝯclusum est: vbi nõ datur mora, nõ succedit obligatio ad interesse in ꝓmissionib. facti: & minime ad pœnã quæ cõiter hodie nõ exigitur, nisi quatenus cũ interesse ꝯcurrit, vt inf. dicam. Non
21 obstat l. † sancimus allegata in iij. argõ primæ partis: qa loqtur in stipulatione ptoria & iudiciali de pñtando, in qua est spãle, qđ difficultas non excusat à pœna, nisi interueniat mors eius, qui erat pñtandus. Ita tenet Alex. in d. l. quod te, col. fi. nos aũt loqmur. in stipulatione conuentionali extra iudiciũ, in qua difficultas excusat à pœna, ꝑ ea q̃ superius dicta sunt in ij. argõ secũdæ partis, & per no. ꝑ doct. in d. l. quod te. Ex prædictis remanet data rñsio ad prima tria argumẽta primæ partis. Ad quartum rñdeo eodẽ modo, sicut dixi in pcedenti. s. quod loquitur de stipulatione iudiciali de iudicio sisti. in qua difficultas non excusatur, per ea, q̃ proxime
22 dixi. Non obstat † qntum argm̃. quia ad d. l. qui aũt, §. sed si quis. põt rñderi dupliciter. Primo, quia ibi non probatur, ꝙ ꝓmissor fecerit oẽm suam diligentiam. Secundo quia ibi ꝓmissum fuit factũ alienum, continẽs id, ad quod ipse ꝓmittẽs erat principaliter obligatus: vñ cũ potuisset se liberare soluẽdo vel dãdo æque idoneũ fideiussorem, & non fecit merito tenet ad interesse. Sed in casu nr̃o fuit facta ꝓmissio de mero facto alieno sup eo ad quod ꝓmittens nõ tenebatur, nec poterat alio mõ hãc ꝓmissionẽ explicare, nisi faciẽdo qdqd potuit, vt fecit. & hanc rñsionem sentit Franc. de are. in d. §. possum. & est de mẽte Bal. in d. l. q aũt, §. sed si qs. in lect. antiqua. vbi facit mẽtionem de ista difficultate. qñ aliqs ꝓmisit extrahere fideiussorẽ de obligatione, nã faciendo qdqd põt, excusat vt ibi per eũ. & est de mente Ludo. Ro. in consil. 510. colum. vij. in fi. Non obstat sextum argm̃, quia licet ista ꝓmissio sit facti ꝓprij, tñ difficultas excusat à facto ꝓprio, vt supra dictũ est, & ẽt à periurio. Si vero in cõ
23 tractu† ꝯuentionali sunt addita illa alia verba, videlicet, quod dictus mariꝰ nõ possit excusari fecisse suũ posse. & alienũ factũ ꝓmisisse etc. & tunc quo ad periuriũ, dico idẽ, vt supra dixi. s. quod nõ teneat, per rões supra allegatas. Sed totũ dubiũ stat, quo ad pœnã & interesse, nam in rei veritate vrgent multum illa tria argumẽta restantia, videlicet, septimum, octauũ, & nonũ, primę partis, qbus non potest dari cõgruum rñsum. Per quæ vr̃ dicendum, quod tũc maritus teneatur ad pœnam vel ad interesse ex quo per dicta verba suscepit periculum difficultatis, & exclusit se ipsum ab eius allegatione, ꝑ ea q̃ no. Alexã. & doc. in d. l. sed si quis, §. quęsitũ, ff. si qs cau. & per hoc patet rñsum ad oĩa argumenta secundæ partis, inquantũ obstarent huic ꝯclusioni, qa in isto casu difficultas non excusat à mora, ex eo, qa censetur ꝑ dicta verba illi renunciatũ. Nec obst. adducta ꝑ Abb. in d. c. gemma, & ꝑ Franc. in d. c. possum. qa ibi nõ dr̃, quod promissor adiecerit illa verba. s. qđ non possit excusari fecisse suũ posse, &c. & eodem modo rñdeo ad id, quod d. Franc. in d. cons. cxlij. & sic non fuit susceptum periculũ
24 difficultatis. In vno tñ casu † promissor excusaretur sine aliquo dubio, etiã vbi essent adiecta dicta verba. s. qñ vxor esset mortua ante moram ꝓmittentis, & idem in quolib. alio, de cuius facto est promissor ipso iure, ꝑꝑ impossibilitatem, per ea quæ hr̃ in d. l. sancimus, & in l. si decesserit, ff. q satisd. cog. & est tex. in d. l. qui aũt, §. sed si quis, ff. de con
25 sti. pec. Sed contra † pdicta in secundo mẽbro videtur esse dec. ccxcv. cons. Neap. vbi figuratur proprie iste casus. s. quod maritus ꝓmisit, vt non excusaretur fecisse suum posse, &c. & tñ concludit ibi Matth. de æquitate, quod si fecit oẽm suum conatum, non teneatur. Veꝝ licet in figurationem casus apponat illa verba in prin. illius dec. tñ mouetur per illud ꝯs. Aret. cxlij. & ꝑ nonnullas alias doctrinas, quæ loquunt solum, qñ quis promisit se curaturum & facturũ, sine adiectione illoꝝ verboꝝ, & per d. l. si vehenda. Nec dr̃ in d. dec. quod ita fuisset decisum in pleno cons. sed solũ referuntur ibi opi. vnde per ea q̃ dñr in d. l. dec. non tollitur obstaculũ de d. §. qsitum, & de illis trib. vltimis argumentis primæ partis. s. qñ est susceptum periculum difficultatis. Præterea, d. dec. ccxcv. loquitur solum de pœna, non autem de interesse. licet hodie nullam facerem dr̃iam inter pœnam
26 & interesse: † ex quo s̃m communem con-

clusionẽ de æq̃tate nõ exigit pœna, nisi qtũs cũ interesse concurrit, ẽm Ang. in ɔs. 219. col. fi. & hr̃ in decis. 135. ɔs. Neap. vbi dr̃, qđ hoc est de stylo sacri ɔs. qui ꝑ legẽ seruatur. idem tenet Ioan. de Ana. in c. fin. de vsur. & doct. in l. cũ allegas, C. de vsur. & Alex. in ɔs. fin. in iiij. vol. Hinc dicit gl. in c. fraternitatis xij. q. ij. ꝙ in foro ɔsciæ non potest exigi pœna ɔuentionalis, & Soc. in ɔs. 133. col. j. in fi. in j. vol. & Abb. in c. cũ dilecti de arb. & Petr. Phil. Cor. in ɔs. 168. col. ij. in litera c. in iiij. vol. Quod ꝓcedit in pœna applicãda parti, sed si venit applicãda fisco, exigit vltra interesse partis. Ita de hoc est alia decis. 234. ɔsil.
27 Neap. Quia igitur † per d. decis. 295. non remanet euacuatum motiuũ de assumptione ꝑiculi, sequit quod remanet cõclusio firma, ꝙ qñ maritus apposuit illa verba, ita ꝙ non excuset fecisse suum posse, & alienũ factum ꝓmisisse, &c. tenet ad iteresse, dato ꝙ fecerit oẽm suum conatum, & ita teneo, q̃a rectum
28 rñsum contrarium dari non potest. † Quod interesse petit, vbi pœna non est ꝓmissa, sed vbi est ꝓmissa, illa succedit loco iteresse, l. fi. ff. de pr. stip. & no. Bar. in l. iiij. §. Cat. in ix. & x. opp. ff. de ver. obl. & illa tñ petit, ẽt si excedat interesse, de rigore iuris: vt not. Alex. & doct. in d. l. stipulatio ista in prin. et in §. alteri, et Bar. in l. Lucius, ff. de act. emp. et est tex. et ibi Bal. et doct. in l. si q̃s à soc. ff. pro socio si tñ interesse est plus, q̃ pœna, põt peti illud plus vltra pœnã, ẽm Bar. et doc. in locis pall. pœna. n. nõ debet nisi intersit: sed nõ curramus q̃tũ intersit, q̃a ẽt si modicũ sit iteresse, põt peti magna pęna si ꝓmissa est. Ita tenet Bar. in d. §. Cat. in ix. opp. in fi. et vide Ias. in §. oẽs, col. iiij. inst. de act. et in d. l. stipulatio ista col. iiij. De æq̃tate aũt hodie nunq̃ exigitur ꝑ partem, nisi qtũs cum interesse ɔcurrit, vt supra dixi, et ꝑ hoc sit expedita ista q. Laus Deo. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

DISPVTATIO OCTAVA.

Stante in regno dispositione, constitutionis, sancimus de iure protomiseos. Vtrum si clericus emat rem immobilem, possit conueniri iure congrui: & an habeat locum ius congrui contra clericum.

1 ☞ *Clericus emens fundum an poßit conueniri iure congrui per vicinum.*
2 *Statuta, & leges laicorum contra libertatem ecclesiasticam, vel clericis onerosa non ligant clericos, num. 3.*
3 *Statutum contra libertatem ecclesiasticam quando dicatur, num. 7. & 43.*
Libertas quid sit.
4 *Ius congrui est prohibitum à iure communi, & eius obseruantia dicitur iniuriosa.*
Vendere rem suam alteri inuitus quis non compellitur, num. 42.
5 *Deligere debet quis magis seipsum quam proximum.*
Ordinata charitas incipit à seipso.
Eleemosynam qui vult facere, debet incipere à seipso.
Charitatis ordinem peruertit qui præfert bonum alienum proprio.
6 *Damnum in rebus alienis potest quis facere, vt euitet damnum proprium.*
Iudex potest dilatare iudicium propter periculum rerum suarum.
7 *Clerici non ligantur legibus laicorum, quando per eas efficiuntur timidiores.*
8 *Statutum principis secularis coactiuum personarum non ligat clericos.*
9 *Compromißum quod debet fieri vigore statuti laicorum non ligat clericos passiua: sed actiue potest clericus eo vti, num. 14.*
10 *Statuta præceptiua laicorum non ligant clericos.*
11 *Statutum, quo prohibentur laici negociari cum clericis, non valet, num. 45.*
12 *Statutum prohibens vendere non subditis, non includit clericos.*
13 *Clerici sunt priuilegiati in personis, & in bonis*
Bona clericorum sunt priuilegiata sicut bona ecclesiarum, & eo ipso quod veniunt à laico in clericum sunt exempta ab oneribus laicorum, num. 46.
14 *Statuta laicorum quatenus sunt fauorabilia clericis, includunt clericos.*
Clericus potest vti actiue statutis laicorum: sed non passiue, vnde potest præsentare instrumentum secundum formam ritus contra laicum, sed contra eum præsentari non potest.
Clericus excludit sororem à succeßione patris vigore statuti.
15 *Statutum requirens certam solemnitatem in cõtractu, an includat clericos, num. 48.*
Statuta non includunt personam non subditas.

Iu

16 Ius nobis quæsitum sine facto nostro à nobis auelli non potest, num. 49.

17 Lex Imperatoris quæ non tractat materiam spiritualem, nec obuiat canonibus seruanda est etiam in foro ecclesiastico, nu. 20. & 47

18 Statuta laicorum approbantur per Papam, quādo sunt rationabilia, nu. 27.

Papa censetur approbare leges laicorum, quando sunt rationabiles, num. 27.

19 Leges ciuiles sunt diuinitus prolatæ per ora principum.

20 Statuta laicorum, quæ possunt afferre commodum, & incommodum clericis, non dicuntur contra libertatem ecclesiæ.

21 Clericus an teneatur vltra vires hereditarias, si non fecit inuentarium.

Clericus ligatur vitio litigiosi per legem ciuilem.

22 Clericus an teneatur ad obseruantiam l. quoties C. de rei vend.

23 Clerici ligantur lege ciuili, quando non facit eis notabile præiudicium.

Ius congrui fuit factum cum maxima æquitate ad euitandas rixas.

Ius congrui fuit introductum de iure diuino.

24 Statutum, quod mulier non possit alienare extra filios suos, habet locum etiam si alienaret clerico.

25 Statutum ob rationabilem causam, licet per consequentiam faciat aliquod incommodum clericis, debet seruari inter clericos.

Statutum imponens solutionem euntibus ad macinandum, extenditur etiam ad eos qui vadunt ad molendinum ecclesiæ.

Testator non potest instituere ecclesiam filium exhæredare.

26 Statutum excludens fœminas propter masculos, censetur excludere etiam fœminam monialem.

Statutum ligat clericos, quando iniecit vinculum ante clericatum.

27 Imperator dicitur dominus totius mundi, & omnium rerum temporalium, & potest imponere legem quam vult in dictis rebus.

Legem condere est iurisdictionis, & de maximo imperio.

28 Alienatio quando est prohibita contemplatione certæ personæ, non potest fieri etiam ad pias causas: alias admittitur illa persona ad reuocandum, nu. 34.

29 Bona debitoris quando venduntur, præfertur creditor, & consanguineus in emendo.

30 Iure congrui quando agitur, quod dicatur precium.

Fiscus habens rem communem cum priuato, potest illam vendere totam inuito socio, qui socius præfertur omnibus in emendo.

31 Emphyteosis finita debet renouari descendentibus illius qui primo habuit, alias potest appellari.

32 Colonus tenetur vendere partem suā fructuum domino potius quam extraneo.

Fiscus tenetur rem sacerdotis confiscatam locare potius spurijs illius sacerdotis quam extraneo.

33 Vicinitatis causa multa conceduntur etiam contra ius commune, quæ alias non concederentur.

34 Statutum quod res vendatur consorti, ligat clericos.

35 Constitutio, sancimus, de iure congrui inducit duas principales prouisiones, vnam scilicet contra emptorem.

Actio oriens ex iure congrui est realis, & datur contra emptorem.

Dominium in iure congrui transfertur reuocabiliter, & quid importat hoc.

36 Traditio nuda si non habet causam præcedentē habilem, non valet.

37 Statutum requirens insinuationem in donatione, operatur, vt non valeat donatio laici facta clerico sine illa solennitate.

Contrahere non potest subditus spreta lege sui superioris.

38 Testamentum debet habere solemnitatem statuti, etiam si in eo instituatur clericus.

39 Lex quæ potest afferre commodum, & incommodum, per hoc non dicitur clericis onerosa.

40 Conductor antiquus si offert tantum quantum vult dare nouus, an præferatur nouo, nu. 41.

41 Gabellarius anni præcedentis præfertur nouo licitatori, si tantundē offert, quantum nouus.

43 Statutum vt dicatur contra libertatem ecclesiæ eo quia clerici efficiuntur timidiores, quæ timiditas consideratur.

Metus vanus non est in consideratione.

44 Laicus venditor potest compelli per legem Imperatoris.

49 Dominium nostrum sine facto nostro an, & quādo à nobis auferri possit.

50 Clericus an possit testari sine solennitate statuti laicorum, & quid alium clericum heredem instituat, nu. 51.

51 Ius congrui non habet locum, quando clericus vendit

vendit clerico.

Testamentum clerici non eget solennitate statuti, quando in eo est institutus alius clericus.

52 *Nunciatio noui operis est approbata per ius canonicum.*

53 *Consuetudo ciuitatis ligat clericus ex eo quia est mista clericorum, & laicorum, ex quo per populum introducitur.*

54 *Constitutio, sancimus, de iure congrui, an dicatur compulsiua personarum.*

55 *Ius congrui an habeat locum in clerico agente contra clericum emptorem, qui similiter emit à clerico.*

56 *Ius congrui non habet locum contra laicum, qui emit pro ecclesia: idem si clericus emat pro ecclesia, nec actiue, nec passiue habet ius congrui.*

57 *Ius congrui an habeat locum contra laicum, qui emit rem ab ecclesia.*

Bona clericorum an, & quando gaudeant priuilegijs rerum ecclesiarum.

59 *Ius congrui an detur laico, qui emit, rem ab ecclesia, post venditionem alterius rei, super qua petitur ius congrui.*

Ius congrui competit ei qui habebat rem vicinam tempore venditionis, secus si emit.

Ius congrui competit ex persona venditoris, qui vendidit post rem venditam.

1 Assidve in palatij ventilatur quæstio vtilissima, & hactenus indiscussa: vtrũ † clericus emptor alicuius fundi possit per vicinum molestari & conueniri iure congrui super dicto fundo, offerendo idem precium vigore const. sancimus, de iure protom. cuius dispositione cõiter seruatur in regno. Et quia ista mã est particularis, quæ in paucis libris hr̃, & nullus doctor eam tractat magis diffuse, nisi modernus ac vtilis doctor regnicolus Matth. de Affl. Neap. in suo notabili cõmento super d. const. sancimus in quo bis tetigit hanc quæstio in specie, & cõtrarias decisiones ponit. Nam in princ. illius const. in iiij. col. firmat conclusionem contra clericum. s. quod teneatur iure congrui. Sed in §. fi. eiusdem constit. in v. col. mouet iterũ istam q. & firmat cõclusionem contrariam. s. in fauorẽ clerici, quod non teneatur iure congrui. Ex quibus cõtrarijs decisionibus q̃stio ista redditur magis dubia, adeo, quod vidi plures iudices, & aduocatos sup ea hesitate: vt tñ habeatur in futurũ super ea vera conclusio. decreui ipsam plenè ꝑ argumenta ad partes disputare. Et primo, pro † parte negatiua in fa- 2
uorem clerici, quod non teneat iure cõgrui, adducitur. Nam leges, & statuta laicorũ, q̃ sunt cõtra libertatem ecclesiasticã, & clericis onerosa, non ligãt ipsos clericos, vt in auth. cass. & ibi plenè ꝑ Sal. & doct. C. de sacrosan. eccl. & Ant. de Butr. & Abb. in c. fi. de vita, & ho. cl. & in c. quod clericis, de foro cõp. Abb. & Fel. plenissime in c. ecclesia S. Marie de cõstit. Bar. in l. cũctos populos in v. q. C. de summa Trin. & fid. cath. & Alex in cons. 233. & 214. in ij. vol. Petr. de Anch. in cap. can. stat. de const. & c. perpendimus de sent. excõ. Io. Andr. & Abb. in c. j. de ope. no. nun. Sed dicta lex inducens ius congrui, est Principis secularis, & clericis onerosa: ergo nõ debet astrin-
3 gere clericos † Et quod sit onerosa, ꝓbatur, nam illa lex dr̃ contra libertatem ecclesiasticam, q̃ per eam prohibẽtur clericis ea, quæ sunt sibi concessa de iure cõi. Ita tenet Fel. in d. c. ecclesia S. Marię, col. xxvij. vers. iij. fuit opin. &c. & ibi ẽt Ant. de Butr. & Imol. & in cap. cum terra de elect. & Alex. in d. authen. cass. & Alex. in consil. 213. col. ij. in fi. & col. pen. & in d. cons. 214. col. iij. in fi. in ij. vol. Sed iure cõi vnicuique licet disponere de re sua, prout sibi placet, l. in re mandata, C. mãda. l. nec emere, & ibi ꝑ doct. C. de iure del. & ꝑ ius congrui priuatur ista libertate: quia tenetur q̃s volens vendere, requirere consortem. Item tenetur emptor reuẽdere vicino ꝑ d. const. sancimus, vnde respectu clericorũ dicta lex est onerosa, & contra libertatẽ ecclesiæ. Nam libertas nihil aliud est nisi nãlis facultas eius quod cuiq; facere libet, &c. l. libertas, ff. de sta. ho. sed ꝑ dictum ius congrui impeditur q̃s facere volũtatem suam à iure cõi permissam: ergo d. const. sancimus, cum priuet clericos libertate sibi à iure cõi concessa, satis dr̃ contra libertatem ecclesiasticam, & seruari non debet inter clericos. Se-
4 cundo, & magis † in specie in terminis nr̃is adducitur: quia ꝑ ius cõe in specie prohibet ius congrui. Probatur primo ꝑ l. j. & ibi Bal. in j. not. C. cõi diu. vbi põt quis vendere non requisito consorte, probatur ẽt in l. ne cui, C. loca. Item ꝓbatur magis clare in l. dudũ, C. de contrahen. empt. vbi imperator annullat oẽs obseruantias quę ꝑ prius erant super isto iure congrui, & concedit liberam facultatem

tatem vendendi,& emendi. Item,probatur ꝑ l.inuitū,C.de contrahen.emp. vbi non cō pellitur q̃s inuitus vendere alicui. Itē,in d.c. dudū Imperator appellat obseruantiā iuris cōgrui iniuriosam,& in rei veritate nō posset ꝯsiderari melior tex. in fauorē clericoꝝ: nam ꝑ illam l.ostēditur,quod non solum d. const.sancimus,est cōtra libertatē ecclesiæ, sed ēt est iniuriosa clericis, ergo nullo modo inter eos est obseruāda,patiuntur.n.iniuriam clerici,eo ipso, quod cōpellerentur vēdere rē emptam,contra d.l.inuitū,& sic priuant libertatem iuris cōis,contra ea,q̃ nota. Abb.& doct.in c.j.de ꝯtrahen.empt. Tertio,
5 † cōfirmatur: quia ꝑ talem legem clerici priuārent beneficio sibi cōcesso ex diuina,& humana lege,quod est,vt q̃libet diligat seipm, quam ꝓximum suū,nam ordinata caritas incipit à se ipso,l.ꝑses,C.de serui,& aqua.cap. nō satis,86.dist.& gl.in c.q̃escamus,22. dist. pro hoc est tex. in c.q̃ vult,de pœn.dist.iij. Vbi dr̃,quod q̃ vult dare eleemosinā, debet incipere à seipso,&tex.cū gl.in ver.semetipso in cap.si nō licet 23.q.v.&dicit Ang.in cōsil.253.col.j.quod peccat contra ordinē caritatis qui ꝑfert caritatem alienā caritati propriæ. Idem tenet Spec.in tit.de aduocato,§.
6 j.vers.sed nunq̃d clericus. † Hinc videmus, quod à iure ꝑmittitur alicui facere damnū in rebus alienis, causa vitādi damnum in rebus ꝓprijs,l.q̃ seruandaꝝ,ff.de ꝑscrip.ver. & l.si q̃s fumo.ff.ad l.Aq̃l. Item causa vitanda periculū reꝝ suaꝝ,pōt iudex diuertere, & dilatare iudicium,l.si longius,in princ.ff.de iudi. Sed ꝑ dictum ius cōgrui peruertitur iste ordo caritatis,q̃a compellitur q̃s potius dare alij,quā sibi quod est contra oīa iura diuina canonica,& ciuilia. Cū nemo compellatus de suo facere beneficiū,cap. cum ex officij,de ꝑscr.& l.inuitū,C.de contrahen. emp. ergo seq̃tur,quod nō debet ligare clericos.
7 Quarto,cōfirmatur: † q̃a tunc vel statutū dr̃ contra libertatē ecclesiasticam, q̃n clerici efficerētur timidiores ad aliquē actum faciendum,s̄m Bart.in d.authen.cassa.C.de sacrosan.eccl.& Bar.in l.§.q̃ onerandæ, ff.qua.re. actio nō da.& Abb.in c.nouerint, de senten. excō.& Fel.in c.ecclesia S.Marię,col.27.ver. secūda fuit opin.&c. Sed per d.const.clerici efficiunter timidiores ad emendū, quia sciētes rē posse sibi auferri à vicino,non emerēt, ergo nō debet seruari īter clericos, vt habebant libertatem emendi. Quinto adducitur,
8 † q̃a q̃n lex vel statutū principis secularis est coactiuum ꝑsonaꝝ ad aliquid faciendū,non ligat clericos. Ita tenet Abb.in c.q̃d clericis. in viij.col.in fi.de foro cōp.& Fel. in d.c.ecclesia S.Marię,col.38.ver.v.&vlt.&c.ex quo vēdicaret sibi iurisdictionē in clericos princeps secularis,q̃ potius clericis debet obedire,c.cum ad veꝝ,& c.nunq̄, xcvj.dist. sed d. cōst.sancimus,est coactiua personaꝝ ad aliquid faciēdum,tam respectu venditoris,quā emptoris,nam compellit vēditorem ad req̃rēdum vicinum. Item compellit emptorem ad reuendendum vicino,ergo non debet ser-
9 uari inter clericos. Corroboratur † ex his,q̃ in simili dicimus de cōpromisso, ad quo astringunt̄ litigantes ꝑ statutum, nā nō ligat clericos,s̄m Alex.in cons.213.col.xij. in ij. vol. & Soc.in cons.lxxj.col.iij. in iiij.vol. & hoc ex illa rōne: quia est coactiuum ꝑsonarū vt plenè ꝑ Soc.in d.cons.71. Sexto,addu-
10 citur,q̃a † statuta ꝑceptiua laicoꝝ non ligāt clericos,s̄m Alex.in d.cons.213.col.pen. & cons.214.col.ij.in ij.vol.& Gem.in c.fin. in prin.de off.deleg.lib.vj.& est tex. in c.clericis,& c.fin.de immu.eccl.lib.vj.& in cl.pn̄ti. de cens.& ibi Card.& per Abb.in c.innouamus,de cens.sed d.const.sancimus est præceptiua,quia ꝑcipit requirere consortes. Itē, ꝑcipit reuendi rem vicino,ergo nō debet ser-
11 uari inter clericos. Septimo,adducitur † tex. ferè in terminis in c.fi.de imu.eccl.lib.vj.vbi nō valet statutū quo laici ꝓhibentur vēdere clericis.&dicit ibi Gem.in prin.q̃d siue hęc ꝓhibitio fiat directe,siue īdirecte, ꝓcedit dispositio illius cap. Nam dr̃ contra libertatē ecclesiasticam q̃n clerici non possent libere negociari cum laicis,sed ꝑ ius congrui saltē indirecte ꝓhibentur clerici emere, quia q̃n clericus nō est vicinus,repellit̄ per vicinum, ergo non debet ligare clericos.& hoc ꝓpriè dicit Bal.in d.l.dudū,in princ C.de contrah. empt.vbi dicit obseruantiā iuris cōgrui,esse onerosam,& contra libertatē. Octauo,addu-
12 citur,q̃a † statutum,quod ꝓhibet vēdere certis ꝑsonis,puta nō subditis,nō includit clericos,& dr̃ contra libertatem ecclesiasticā. Ita tenet Io.And.& Gem.in fin. de immu. eccl. lib.vj.& Alex.in cons.214.col.ij.in ij.vol. & Fel. in d.c.ecclesia S.Mariæ, col.iiij. vers.ix. quæro,&c. vbi dicit,quod ista est cōis opin. & Bart. in l.filiusfamilias,§.diu. col.iij. ff.de leg.j.

leg.j Sed in ꝓposito,d. cōstitutio,sancimus ꝓhibet vendere certis personis .s. non coniunctis ergo nō debet icludere clericos. No
13 no,adducitur,quia †clerici sunt priuilegiati nō solum in eoꝶ personis, sed ēt in eoꝶ bonis intentū qđ licet aliqua bona , dum sunt pene, laicum, sint subiecta oneribus statuti laicoꝶ, tñ eo ipso , quod ꝑueniunt in posse clerici,efficiuntur exēpta,& gaudent priuilegio clericoꝶ,&iudicant ꝑ iura canonica.Ita tenet Bal.in l.placet,vers.qro iuxta hoc,&c. C.de sacros.eccl.&ibi ēt Bar.Fran.de Are.& Ias.& gl.in l.incola ff.ad munic.Nam mutatione ꝑsonæ mutatur qualitas, & ꝯdō rei,l. Paulus rñdit per ꝓcuratorem,ff.de acq. her. & l.j.C.qñ,& qui.quar.pars deb.lib.x. & tenet And.de Iser.in ti. quæ sint reg.in ver.& plaustroꝶ col.ij. Quantum.n.ad hoc priuilegium exemptionis à statutis laicoꝶ bona laicoꝶ,&ecclesiaꝶ parificantur,vt est tex.in cl.pñti,& ibi Card.in ij.no. de censi. & c.fi. & ibi Ant.& Abb.de vj.& hon. cler. & in c. aduersus,& c.nō minus de imm.eccl.& Bar. in l.j.col.iiij.C.de mul.& in quo lo.&Spec. in tit.de clericis coniung.col.iij. & Arch. & Gem.in c.j.de imu.eccl.lib.vj.& quod bona clerici sint priuilegiata,sicut ꝑsonę,tenet ēt Abb.in d.c. eccl. S. Mariæ,col.antep.Nunc in ꝓposito licet fundus, qui venditor,dū est penes laicum , sit subiectus oneri dictæ ꝯst. sancimus,tñ postq̄ est alienatus in clericū , mutauit illum ꝯdōnem, & debet iudicari liber, ꝑ iura canonica, recipiendo exēptionē à persona clerici,& sic clericus non debet te
14 neri ad reuēdendū . Decimo,adducitur †q̄a leges,&statuta laicoꝶ,qtūs sunt fauorabilia & priuilegiata clericoꝶ,includunt clericos. Hinc est , quod clerici pñt actiue vti statuti laicoꝶ,in eoꝶ fauorem,non aūt passiue spotest alius vti contra clericos,& hoc in terminis nr̄is tenet Abb.in c.constitutus . in ver. no.de rest.in integ.vbi ꝓprie loquit̄ in iure ꝯgrui,&tenet quod clericus actiue pōt vti iure congrui ꝯtra laicum , & in hoc approbat̄ tale statutū per Papam ibi.s.in fauorem clerici,non aūt passiue . Ad idem est gl.in cap. nouit.in ver.q̄cunq; de iud.&ibi Abb.in ix. col.ver.vlt.gl. hic colligit argm̄,&c. vbi dicit, quod ecclesia pōt vti lege ciuili ꝑ se,nō tñ tenetur recipere contra se, q̄a hoc est inductum in fauorē ecclesiæ,nō debet in eius odiū retorqueri.Idē dicimus in cōpromisso inducto per statutū,nam clericus pōt petere fieri cōpromissum iuxta formā statuti, & tñ laicus nō pōt petere à clerico inuito,qđ fiat cōpromissum,vt declarat Soc.in d.ꝯs.lxxj.in iiij.vol.&ꝑsertim in pen.col.nec in isto casu hēt locū pęna retorcutionis, vt possit q̄s dicere clerico,petere legē, quā tute ipse tuleris.vt est tex.in c.cū oēs de ꝯst.q̄a cum talis lex nō sit facta ad postulationē clerici,cessat edictū,quod q̄sq; iuris,l.iij.in princ.ff.quod q̄sq; iur.ita declarat Soc.i d.ꝯs.lxxj.col.pen. & Bal.pulchre i l.cūctos populos,col.vj.ver. sed hic vlterius q̄ritur,&c.C.de sum.tri.& fi. cath. vbi plura exēpla ponit,maxime de instr̄o hñte executionē vigore statuti,nam clericus pōt vti statuto ꝯtra laicū, sed nō econtra,&hoc facit ꝑ ritu magnę curiæ,q icipit, Itē si qui debitores.nā clericus actiue posset ꝑsentare instr̄m ſm formam ritus , non aūt passiue contra eum ꝑsentari potest,per ꝑdicta.Similiter facit ad statutum excludens fęminas à successione ꝑꝑ masculos,nam clericus masculis excludit sororē,& gaudet beneficio statuti,ſm Bal.ibi.& Abb.in d.c.ecclesia S.Marię,col.fi.ex quibus sequitur conclusio,quod dicta ꝯst.sancimus, inquantū concernit fauorem clericoꝶ, ꝓcedit in clerico .s.actiue,vt ipse possit rem euincere iure cōgrui , non aūt passiue potest conueniri iure congrui,ſm Abb.in d.c.constitutus,& sic verior videatur opi. Matth. quam posuit in §. fi.illius ꝯstōnis,sancimus. Vndecimo,addu-
15 citur,†quia qñ aliqua lex vel statutū Principis secularis mandat contractum vel alium actum non fieri sine certa solennitate , non tenet clericus seruare dictam solēnitatē,sed pōt actū celebrare sine illa . Ita plenè tenet Abb.in c.relatū,el j.de testa. licet hæc opin. non sit indistincte vera in clerico, sed in ecclesia sic vt declarat plenè Fel.in d.c.ecclesia S.Mariæ col.xxxvij.ver.iiii.casus,&c. Statuta.n.quamuis gn̄alia,non includunt ꝑsonas non subditas , vt per Abb. in c. à nobis el j. col.j.de sent. excōi. Nam eoꝶ validitas dependet ex ptāte statuentium, ſm Abb. in d. c.ecclesia S.Mariæ col.iiij.ver.ad primū,&c. Verum in casu nostro , videtur procedere istud argumentum,quia solemnitas requisitionis vicini inducta per d.constitutionem, sancimus,videtur esse personalis,nam respicit personam venditoris, & hoc procederet qñ clericus esset venditor . Duodecimo, & vltimo,

16 vltimo, pro † ista parte adducitur, quia id, quod nobis q̄situm est sine facto nr̄o, à nobis euelli non pōt, l.id quod nr̄m, ff.de reg. iur. & hoc est ēt de iure gentiū, ex quo iure fuerūt introducti contractus, maxime cōtractus emptionis, l.ex hoc iure, ff.de iust. & iu. Vnde postq̄ res fuit acq̄sita clerico p̄ cōtractū emptionis, non debet posse ab eo inuito auferri ex statuto laicorum, q̄a tolleret sibi id, quod ex iure gentiū acquisiuit, & esset valde
17 onerosum clerico. Pro parte † vero ꝯtraria affirmatiua, s. quod imò clericus teneat iure cōgrui, & ligetur p̄ d.const. sancimus, adducitur primo, q̄a d.const. sancimus, est lex imperialis facta ab imperatore Federico, quo casu q̄n lex imperialis nō tractat de mā spūali, nec obuiat canonibus, seruanda est ēt in foro ecclesiastico cōtra clericos, ita tenēt gl. & Abb.in cap.j.col.xiij.de ope.no.nūcia. & gl. in ver. temporaliū, in cap.cū ad verum, 96. dist. & Archid.in cap.si inter episc.vj.q.iiij. & Pet. de Anch.in cap. canonum statuta, in j.q.de const.gl.in cap.ceterum, de don.doct.in l.priuilegia, C.de sacrosan.eccl.sed d.const. sancimus, non loquitur de re spūali, non de mā concernenti pctm̄, nec contrariatur canonibus, imò de iure canonico approbatur, vt infra dicā, ergo seruari debet in vtroq; foro cō
18 tra clericos. Secundo, adducitur, q̄a † d.cōst. & eius obseruātia, reperitur expresse approbata p̄ canones, s.per d.c.cōstitutus de in integ.restit. vbi expresse mandat Papa seruari illam obseruātiam, vt res vendatur consortibus, & ibi hoc declarant plenius Ant.de But. & Imol.ergo non pōt dici cōtra libertatem ecclesiæ, postq̄ Papa approbat ipsam. Hinc videmus, quod sæpius Papa solet approbare statuta, & cōsuetudines laicorum, q̄n sunt rōnabiles, vt in cap.cum venissent, de eo, q̄ mit.in pos. & in c.ceterum, de don. & in cap.ij.de arb. lib.vj. & hr̄ in c.clerici, de iud. & quod not. Paul.de Cast.in authen.causa, q̄ cum mona-
19 cho, col.ij. C.de episc. & clericis. † & dicit lex canonica, quod leges ciuiles sunt diuinitus plate per ora Principum, c.fin.xvj.q.iij. & tex.in cap.super Spec.de priuileg. dicit, q̄ sancta ecclesia legū ciuiliū non respuit famulatum, q̄ vestigia iustitiæ, & æq̄tatis imitant̄.
20 Tertio, † adducitur, q̄a tunc lex ciuilis dr̄ præiudicialis clericis, q̄n solum incōmodum eis afferre pōt, sed q̄n lex ciuilis pōt afferre cōmodum, & incōmodum non dr̄ præiudicialis, nec contra libertatem ecclesiæ. ita tenet Abb.in d.c.ecclesia S.Mariæ, col.v.vers. circa hoc tn̄, &c. vbi p̄ hoc infert, quod lex ciuilis loquēs de cōtractu emptionis, cōmodati, vel depositi, vel similis, debet seruari inter p̄sonas ecclesiasticas, ex quo nō contradicit canoni. & pōt afferre cōmodum, & incōmodum, per tex.in d.c.j.de ope.no.nun. vbi demolitur ecclesia nouiter ædificata contra nunciationem noui operis inductam à iure ciuili, & in c.ecclesia.el j.vt lite penden. vbi Papa p̄ leges ciuiles iudicat inter clericos, & idem tenet Fel.in d.c.ecclesia S.Mariæ, col. 25.vers.ex p̄dictis istis, &c. & Petr. de Anch. in d.c.canonum statuta, & Abb.in cons.73. col.pen.in ij.vol. Sed in casu nr̄o ista lex imperialis de iure congrui, loquitur sup̄ contractu emptionis, & locationis, & non est p̄iudicialis, quia pōt afferre cōmodum clerico agenti iure congrui, ergo seruari debet inter clericos, cum cōtrarium non reperiat̄
21 iure canonum. Quarto, adducitur † q̄a s̄m magis cōem conclusionem clericus adiens hereditatem non confecto inuentario tenet̄ vltra vires hereditarias, & tn̄ hoc est inductū p̄ legem ciuilem, vt hr̄ in l.fi. C.de iure deli. ita tenent Ang. Alex. & Ias. & cōiter doct.in d.l.fi.§.fi.quidquid dicat ibi Bart.idem tenet Abb.in d.cap.ecclesia S.Mariæ, col.v. & ibi etiam Fel.remissiue, in 25.col. & Abb.in ꝯs. 73.col.pen.in ij.vol. vbi solam ecclesiam excipit à confectione inuentarij, & Bal.expresse in d.l.fi.in prin.in vj.q. & Ang.in l.j.§.hęc stipulatio.ff.si cui plus, quam per l.Falcid. & plenè per canon.in c.j.de test. & in c.j.de solutio. Similiter clericus tenetur vitio litigiosi, quod est inductum à iure ciuili, vt d.ecclesia, vt lite penden. & Abb. in d.c. ecclesia S.Mariæ, col.v.Ergo leges ciuiles seruantur contra clericos non obstante, q̄ possit eis q̄nque afferre incōmodum, vt dixi in p̄cedenti argō. Eodem modo debet seruari ista lex ciuilis, tractans de iure congrui. Quinto, ad
22 ducitur, † quia s̄m cōem conclusionem, dispositio, l.quoties, C.de rei ven. seruatur etiā contra clericum non obstante, quod potest afferre incōmodum. Ita tenet Abb. in cap. continebatur, de his, quæ fi.à præl. & Alex. in consil.122. in v.vol. & Fel.in d.c. ecclesia S.Marię, col.26. & tractat illa l.materiam vēditionis. Nam si res primo venderetur clerico, deinde venderet laico, præfertur laicus secundus

secundus emptor ratione possessionis, vnde non est mirum. Sicut eo modo rõne possessionis potuit lex ciuilis præferre laicum clerico, & sic ẽt, & rõne vicinitatis rei rõne iuris congrui, & sufficit, q̃ in vtroque casu possit qñque clericus hr̃e cõmodum, quod est qñ ipse prius habuisset possessionẽ, vel hr̃et rem vicinam, quia auocaret rem ab empto-
23 re ꝑ ius congrui. Sexto, adducitur, quia † qñ lex ciuilis non facit notabile ꝑiudicium ꝑsonis ecclesiasticis, debet seruari ẽt inter clericos: ita tenet Fel. per plura in d.c. ecclesia S. Mariæ, col. iiij. ver. quartũ notabile, &c. & col. xlj. vers. j. limitatur, &c. Sed ꝑ ius congrui non fit notabile præiudicium clerico, quia dato, q̃ perdat rem, tñ recuperat suum precium. Item d.l. sancimus est facta cum maxima æquitate, & rõne, ad euitandas discordias & rixas, quæ possent oriri inter vicinum, & nouum emptorem, & sic facta est ob cõe bonum ciuitatis, quod æquiparatur bono ecclesiarum, vt tenet Cal. in ꝯs. xxj. in fi. in tit. de ꝯst. Item d.l. sancimus est conformis cum iure diuino · s̃m quod erat introductum ius congrui, vt hr̃ Hieremiæ. c. 32. vbi dr̃: Eme agrũ meum, tibi.n. competit ex propinquitate, vt ema, &c. & hr̃. Ruth. c. iiij. ergo tanto fortius seruari debet inter clericos. Septimo ad
24 ducitur, quia † si statutum dictaret q̃ mulier hñs filios, non possit rẽ alienare extra filios suos, habet locum ẽt si alienaret clerico, & sic tale statutum factum contemplationem filiorum ligat clericos. ita tenet Fel. i d.c. ecclesia S. Mariæ, col. xlj. ver. j. limitatur, &c. ergo eodem modo, qñ statutum dictat, q̃ res non possit alienare extra vicinos, cum par videatur rõ grauaminis. Octauo, adducitur, quia
25 † qñ statutum laicorum est factum ob aliq̃ rõnabilem causam, quæ non principaliter in odium clericorum: dato q̃ per aliq̃ ꝯñam clerici hr̃ent aliquod incõmodum, non est in consideratione, & seruari debet ẽt inter clericos, & sufficit q̃ in statuto clerici non nominentur, vt possit obstare tex. in c. fi. de imm. eccl. lib. vj. Hæc conclusio ꝓbatur per multa exẽpla. Primo, ex his, q̃ tenet Cald. in ꝯs. xxj. in tit. de ꝯst. vbi dicit, quod si statutũ imponit certam solutionem eũtibus ad macinandum, habet locum ẽt in his, qui vadũt ad molendinũ ecclesiæ. nõ obstãte, q̃ ꝑ quadam ꝯñam videatur in aliquo lædi ecclesia. Secundo, ꝓbatur ex his, quæ notabiliter tenet Abb. in ꝯs. lxiij. in j. vol. vbi tractat quõ indirecte potest statutum impedire legatum ad pias causas, & per Fel. in c. ecclesia S. Mariæ in 42. col. Tertio, quia lex ciuilis mãdat filium institui heredem, alias testm̃ partis non valet, & tñ hoc procedit. ẽt qñ ecclesia esset heres instituta, quia non põt quis filiũ exheredare, & ecclesiam instituere, c. quicũque xvij. q. iiij. & gl. in l. si quis ad declinandam, C. de epis. & cl. sed in ꝓposito d.l. sancimus, est facta ob rõnabilem causam, approbatam ẽt de iure canonico, per c. cõstitutus de in integrum rest. & ẽt de iure diuino vt dixi supra in vj. argõ, & non loquitur cõtra clericos, nec est facta in odium clericorum. Vnde non curatur, si clerici patiuntur aliqd̃ incõmodum, qñ emunt, presertim cum habeant cõmodum. qñ euincunt, vt supra dictum est in iij. argõ. Confirmantur prędicta.
26 † quia statutum excludens fœminas ꝑꝑ masculos, censetur ẽt excludere fœminam monialem, non obstante q̃ sit persona ecclesiastica. ita tenet Abb. in c. q̃ clericis, col. x. de foro comp. & Fel. in d.c. ecclesia S. Mariæ, col. 32. & Paul. de Cast. in ꝯs. ccciiij. j. vol. & Soc. in ꝯs. 81. col. iiij. & v. in j. vol. & vt plurimum assignant rõnem, quia statutum iniecit vinculum ante clericatum, & ꝑꝑea ligat clericos, s̃m Abb. in d.c. quod clericis, col. ix. & ibi Ioan. And. & Soc. in d. ꝯs. 81. in pen.
27 col. in fi. Nono adducitur, quia † Imperator censetur dñs omnium rerum temporalium, quæ sunt in mundo, saltẽ quo ad iurisdictionem, & potestatem l. bene à Zenone, C. de quadr. præscr. quo iure iij. dist. & c. cõuenior & ibi gl. j. xxiij. q. viij. Appellatur.n. dñs mũdi, l. deprecatio, ff. ad l. Rhod. de iac. gl. in c. Adrianus, el ij. lxiij. dist. & gl. in c. venerabilem de elect. & Car. in cl. j. de sum. trin. & fi. c. & Bar. in §. oẽm, col. j. & ij. in prima const. Digestorum, & idem Bart. in l. j. §. per hanc, el ij. de rei ven. Si .n. est dñs mundi quo ad bona temporalia, potest in dictis bonis ponere legem quam vult. nam Imperator dr̃ vicarius Dei in temporalibus, s̃m Bal. in l. j. C. de iure anul. aure. Ergo qñ facit legem super eis, dr̃ illam facere auctoritate Dei. Tex. est in c. nemo xvj. q. iiij. & qñ est iusta, & rõnabilis, censetur ẽt approbata per Papam vt in c. j. de op. no. nũ. & in c. ecclesia vt lite pẽd. & per Alexand. in consil. cxxj. in fi. in ij. vol. & quòd antequam bona perueniant in clericum.

ricum. pōt princeps in eis statuere, & onus imponere, tenet Bar. in l. rescripto, §. fi. ff. de mun. & hon. Si ergo bona tpalia sunt principis, quo ad iurisdictionē, nulli est dubiū, ꝙ facere legē est iurisdictionis, vt ꝑ Bar. in l. imperiū, ff. de iur. om. iud. nā est de maximo imperio, vnde seqtur, ꝙ Princeps pōt disponere de rebus tpalibus legem condēdo, vt not. Bar. in d. §. oēm, col. ij. Ergo licite potuit facere hāc l. quod bona stabilia vēdant potius vicinis, quā extraneis, & clerici q volūt negociari sup dictis bonis, tenent obseruare legē sup eis, q habet superioris ptātem legis condendæ, tanq̄ vicarius Dei, maxime, q̄a dicta lex non est eis ꝑiudicialis, cum possint ex ea sentire cōmodum, vt supra dictum est. Deci-
28 mo, adducit: quia † q̄n lex disponit sup bonis alic⁹, vt debeāt ire ad certam ꝑsonā non potest ille, q grauatur, alienare, ea ēt ad pias causas, extra illam ꝑsonam. Ita ꝑ plura concludit Abb. in cōs. lxiij. col. ij. vers. sed his nō obstantibus, &c. in j. vol. Sed in casu nr̄o lex disponit super rebus tpalibus, vt venditores teneant eas alienare vicinis, ergo nō pn̄t eas alienare etiam clericis in præiudicium vicinorum, nam q̄n statutum respicit rem tpalem, ligat clericos, ſm Abb. in d. c. ꝙ clericis, col. vii. in fi. de foro comp. & Fel. in d. c. ecclesia S. Mariæ, col. 38 Vndecimo adducitur, quia
29 † ꝙ res vēdatur magis vni, quam alij, est in iura approbatum ꝑ plures leges. Primo, per l. j. ff. de priuil. cred. vbi. q̄n vendūtur bona debitoris, in emendo ꝓfertur creditor, vel agnatus alijs extraneis. Item ꝓbatur per text. in c. j. §. sed, & res, & ibi Andr. de Iser. Aluar. & cōiter doct. per quos fi. inuest. vbi in vēditione feudi faciēda, agnatus offerēs iustum precium, ꝓfertur extraneo in emēdo. Et qđ consanguineus ꝓferatur in emēdo, tenet Luc. de Pen. i l. j. col. ij sup ver. debiti, C. de imp. luc.
30 descr. lib. x. † dr̄ aūt iustum ꝑcium illud qđ reperitur ab extraneo, vnde dato, quod ſm cōem æstimationem res valeat decem, si tn̄ alius offerat quindecim, illud ꝑtium oblatū, dr̄ iustum, & illud tenetur offerre vicinus in iure congrui obtinēdo, quia venditor nō debet esse in dāno. Ita pulchre in terminis nostris tenet Bal. in l. ij. col. fin. circa fin. C. de rescin. ven. vbi plura iura allegat. Tertio, quia q̄n fiscus habet rem cōem cum priuato, pōt illam totam vēdere inuito socio, l. ij. C. de cō mu. re alie. & tn̄ si ille socius vult emere partem fisci, ꝓfertur oībus alijs emptoribus. Ita
31 notāter tenet Bal. in d. l. ij. † Quarto, q̄a aliquis tenuit aliq̄ rem in emphyteosim, & est finita: pōt eius descendens, vel consanguineus petere, quod sibi renouet, & concedat: & tenetur dn̄s sibi concedere potius quā alteri, & si nō faciat, pōt appellari, tex. est & ibi Bart. in l. j. §. permittitur, ff. de aqua quot. & æsti. & Bar. in l. j. in fi. ff. de priuil. cred. & Soc. in cons. xcix. col. pen. in j. vol. & est text. in cap. Bonæ memoriæ, & ibi per cano. de po-
32 stul. plat. Quinto, quia † colonus partiarius tenet vendere partē suam fructuū potius domino, quā extraneo in casu, quo vellet illā vendere. Ita tenet Bart. ꝑ illum tex. in l. j. in fin. C. de metallarijs, lib. xj. & Alex. in add. ad Bal. in l. dudū, C. de contrahen. empt. Sexto, quia q̄n aliqua res alicuius sacerdotis fuit cōfiscata, & fiscus vellet eā locare, tenetur illā locare spurijs illius sacerdotis potius quā extraneis. Tex. est in const. sicut accepimus, & ibi Matth. de Affl. in iiij. not. Septimo, q̄a
33 † multa in iure conceduntur rōne vicinitatis, ēt contra ius cōe, quæ alias non concederentur. Text. est, & ibi gl. j. in c. q̄m xij. q. j. & in c. cum longe, lxiij. dist. & in c. j. de cōsecr. ecc. vel alta. lib. vj. & tenet Luc. de Pen. per illum text. in l. quicunque, la ij. col. pen. C. de omni agro deser. lib. xj. Ex quibus iuribus videmus, ꝙ tam iura canonica, quam ciuilia approbant aliq̄d noui statui posse rōne vicinitatis, & ꝓpinquitatis. Vnde si imperator ꝑ suā legem introduxit hoc ius congrui rōne vicinitatis, motus fuit optima rōne approbata tam ꝑ iura canonica, quā ciuilia, & ēt de iure diuino, ꝑ illū dictū Hieremię, c. 12. allegatū supra in vj argō, vnde merito clerici li-
34 gant hac lege. Duodecimo, & † vltimo, pro ista parte adducit auctoritas Cy. & Bal. in l. neq;, C. de her. inst. vbi tenēt, ꝙ tale statutū, ꝙ res vendat consorti, ligat clericos. Itē adducit auctoritas Seb. Neap. cōsue. si ecclesia, vers. sed q d de clericis, &c. vbi exꝑsse tenet, qđ clerici ligant iure congrui, cuius Sebast. magna est auctoritas in regno. Ex q̄bus rōnibus hinc inde adductis, ista q. redditur valde dubia, adeo ꝙ in iudicādo bonū esset hr̄e iudicem ꝓpitiū. Quid ergo dicemus? Pro solu
35 tione † puto distingui quatuor mēbra. Primū, videlicet, q̄n laicus vēdit rem laico. Secūdum, q̄n laicus vēdit rem clerico. Tertium, q̄n clericus vendit rem laico. Quartum, q̄n clericus

clericus vendit rem clerico. Sup primo mẽbro casus est indubitatus, ꝙ hẽt locũ ius congrui, q̃a nullũ vrget obstaculum, cũ ambo sint subditi imperatori. Super secũdo mẽbro hic vr̃ consistere dubium. Tñ firmo conclusionem, ꝙ clericus teneat iure congrui per oẽs rõnes, & iura adducta in ij. parte. Et considero primo, ꝙ cõst. sancimus inducit duas principales ꝓuisiones. Vnam, videlicet, contra venditorem, & aliam, contra emptorem. Prima contra venditorem est, dum dicit, nõ ante cõcedimus alienare, nisi prius denuncietur illis, &c. & sic vẽditor ꝓhibet alienare, & adstringit ad denunciandum, vicinis. Secũda cõtra emptorẽ est dum dicit, quod debẽt venire vicini, & soluere iustũ ꝑcium cũ vsuris, & expẽsis necessarijs, & accipere ius ꝓtomiseos, & extraneos emptores omnino repellere, &c. & sic innuit ꝙ post factã vẽditionẽ cõtra formã huius ꝯst. emptor repellit ꝑ vicinũ, & sic ista actio iuris ꝯgrui est realis dirigit ꝯtra emptorẽ, vt declarat Matth. ĩ d. ꝯst. sancimus, §. vt infra xxx. in xj. nota. Emptor enim tenet reuẽdere vicino, vigore ergo primæ ꝓuisionis, nõ poterat laicus subditur legislatori alienare rẽ clerico sine illa solẽnitate denũciationis, & alienãdo fecit ꝯtra legẽ; vnde illa res trãsiuit ĩ clericũ, cũ vitio, & licet Matth. in d. ꝯst. sancimus, in prin. in ix. no. teneat qđ nõ obstante legis ꝓhibitione tranferat dñium in emptorem. Tñ illa translatio fit reuocabiliter, & qñ dñium transfertur reuocabiliter, non habet effectus dñij, vt est tex. & ibi Bar. in l. ex sextante, §. Latinus, ff. de except. rei iud. & Bar. & doct. in l. si rem in prin. ff. de pign. actio. & Alex. in l. debitor, ff. ad Treb. vr̃. n. res alienata transire, cum vitio, quo est affecta ꝑꝑ legis ꝓhibitionem, & sic trãsit in clericum cũ illo onere, ꝙ recepit in posse laici. Nam primo fit contractus
36 venditionis, & postea traditio. † Traditio. n. debet hr̃e ꝑcedentem causam habilem, l. traditionibus, & ibi Bal. & doct. C. de pac. alias nuda traditio sine causa, vel cõtractu ꝑceden ti, nihil valet, nec dñium transfert, l. nunquã nuda, ff. de acq. re. dom. Nunc in ꝓposito dico subtiliter, qñ laicus vendit clerico, primo facit contractũ, & immediate ex ipsõ contractu nascit congrui vicino, quo tꝑe adhuc res est in dñio laici venditoris ante traditionẽ, ꝑ d. l. traditionibus, demũ secuta traditione in clericũ emptorem transit dñium reuocabiliter cum iure cõgrui radicato in ꝑsonam vicini, anteq̃ res esset effecta clerici, merito põt vicinus rem clerico auferre ex iure sibi q̃stio ex facto laici vẽditoris, ante quam res esset effecta clerici, & sic nullam iniuriam facit clerico, sicut qñ clericus emit rem alteri hypothecatã vel tributariam, q̃a põt clerico euinci, iuxta not. ꝑ Bar. in l. rescripto, §. fi. ff. de mun. & ho. Lex. n. iniecit vinculum suum in ipsa re, ante quã fieret clerici, ꝑ ea, quæ dixi supra in viij. argõ secundo partis, in fine.
37 Confirmatur † ẽt, quia qñ alienatio est ꝓhibita contemplatione certæ ꝑsonæ, quãuis alienatio fiat in clericum, vel ecclesiam, admittitur illa ꝑsona ad reuocandum: vt not. Abb. in cons. lxiij. col. ij. in j. vol. & Fel. in d. c. ecclesia S. Mariæ, col. 24. de const. Pro hoc est text. i c. j. §. donare. qua. olim po. feu. alie. sed per d. const. sancimus, ꝓhibetur alienatio contemplatione vicinoꝝ, ergo ipsi reuocãt à quocunq;, l. quoties, & ibi Bar. C. de fideic. & l. peto, §. fratre, de leg. ij. & Soc. in cõs. 84. col. iiij. in fi. in j. vol. Hinc est quod si statutum dicit, ꝙ donatio non valeat, nisi fuerit insinuata, si cõtingat laicum donare clerico sine dicta insinuatione, nõ valebit donatio, ſm Abb. in c. quod clericis, col. vij. de cõ pe. & assignat rõnem, quia subditus non põt contrahere cum nõ subdito spreta, sui supe-
38 rioris. † & subdit ẽt ibi Abb. quod si per statutum requirit aliqua solennitas in testõ, debet adhiberi ẽt si in eo instituat clericus heres. Idem tenet Fel. in d. c. ecclesia S. Mariæ, col. 37. in fin. vers. primum est, &c. & col. 38. & Abb. in c. relatum, de test. ergo idem debemus dicere in laico vendente rem clerico: q̃a non potuit alienare spreta lege sui superioris, maxime in ꝑiudicium vicini, & ex hic remanet ꝯfirmata ista cõclusio pro parte affirmatiua. s. ꝙ clericus põt super re empta ꝑ eũ conueniri iure congrui, qñ emit à laico, ꝓut in hoc secũdo membro. Superest modo
39 † rñdere ad argumenta adducta in contrariũ pro prima parte. Et primo, nõ obstat primũ argm̃, q̃a patet rñsio ex his, q̃ dicta sunt super ij. & vj. argõ secũdæ partis, nam ex quo ista lex nõ affert clericis notabile ꝑiudiciũ: nec est facta principaliter in odium clericorum, sed ꝑꝑ bonum publicum. Item põt afferre cõmodum, & incõmodum, per hoc nõ dr̃ clericis onerosa, nec contra libertatẽ ecclesiæ, cũ multæ aliæ leges similes reperiuntur

tur in iure ciuili, quę non reperiuntur corre cte de iure canonico, & seruant in vtroque foro, put est in l.quoties, C. de rei ven. vt di xi in v.argō secundæ partis. Præterea, p istā ꝯst. sancimus clericus non priuatur aliqua li bertate magis, quā in alijs casibus à iure p-missis nā si clericus est venditor, pōt libere vendere, ēt spreta ista lege, & habet suū intē tum q̃a res auocat ab emptore sine suo piu-dicio nā non tenet de euictione. Si vero em ptor, emit rē affectā vitio radicato in ipsa re à tpe, quo erat in posse laici, vt modo dixi ī solutione, & sic licet res ab eo euincat p vici nū in hoc incidit clericus facto laici vēdētis q erat litigatus lege Imperatoris, tanq̃ sub-ditus, & sic Incidit, sicut qn̄ emit rem hypo-thecatā. vnde non tollitur sibi libertas data à iure cōi emendi, & vendendi, q̃a emit rem
40 cum onere. Non †obstat ſm argm̄, quia in l.j. C. cōi diuiinon prohibetur ius congrui: sed solum non approbatur, ex quo tpe illius l.non erat inductum. Et eodem modo rn̄de tur ad l.necui, C.loco, quæ rn̄sio corrobora tur p tex. in l.congruit, & l.prędia, C. de loc. præd.ciu.lib.xj. vbi determinat contrario .s. ꝙ antiquus conductor pfertur nouo, qn̄ of-fert tm̄ precium offert nouus. Sed Bal. in d.l. ne cui. intelligit illam l. congruit, pcedere in pdijs fiscalibus, & ita concordat ista con-traria de q̄bus vide dec.238.ꝯs.Neap. vbi fa-cit drīam inter colonum, & inquilinum. Tn̄ Paul. de Cast. in ꝯs.iiij. in j. vol. tenet qui in rebus ecclesiæ non potest expelli primus cō ductor per secundum, si tantundem offert, & idem Paul. in ꝯs.32. in eo.j.vol. semper de ęquitate debere rem eidem relocari, & Lud. Rom. in ꝯs.xxiij. rol.pen. tene. idem in em-phyteosi. & Lucas de Penna, in d.l. præd. in
41 fi.verbis dicit †idem pcedere de gabellarijs anni pcedentis, præfertur nouo licitatori, si tantundem offert, quantum nouus. Ad l.du-dum, C. de contrah.emp. respondeo, ꝙ illa l. corrigitur p præd.ꝯst. sancimus, quæ est po sterior, l.pacta nouissima, C. de pact. Itē d.l. dudū in fi.excipit, nisi specialiter aliud obser uari pcipiat. Et sic sentit propria istā futurā correctionē, vnde in fi. p dictam exceptionē approbat ius ꝯgrui in locis in q̄bus obserua tur eius vsus, put est in regno. Nec obstat, ꝙ videat facere iniuriā contrahētibus q̃a post quā lex ita disponit, seruari debet, q̄uis dura sit l. pspexit, ff. qui & à quibus. Ad l.inuitum

42 †respondeo ꝙ non compellitur inuitus q̃a vendere rē suam quę est in dn̄o suo irreuo-cabiliter. sed is, q emit rē cum vitio, & acq̃si uit rē cum isto onere reuendendi eā, excipit ab illa lege, q̃a scire debuit statutū seu legē iniecisse vinculum ante, quā res transiret in dn̄m clerici, vt supra dixi. Non obstat tertiū argm̄, quia in isto casu clericus emptor non facit beneficiū de pprio, sed de alieno, nam q̄uis sit dn̄s hr̄ tn̄ pro non dn̄o, ex quo ac-quisiuit reuocabiliter: vt supra dixi. Nec p-uertit charitatē, q vendit rem quā tenere nō pōt ex quo p prius erat affecta, p l.ciuilem.
43 Nō †obstat quartum argm̄, quia rn̄deo, qđ ad dicendū statutum esse ꝯtra libertatē eccle się, nō oīs timiditas ꝯsideratur, sed solum qn̄ clerici efficiuntur ex rōnabili causa timidio res, & laici audaciores ad nocēdum, & sic ista duo req̄runt copulatiuę. Itā expresse tenet Abb. in d.c.nouerint de sen.excōm. & Bar. in d.auth.cass. & irrit. C. de sacros.eccl. & Bart. in d.§.quæ onerandæ patet ſm exemplū ibi positum, per Bar. & Abb. sicut dicimus in me tu, quia non oīs metus infringit actū, sed so lum ille, q caderet in constantem virū, l.me tum, ff. quod metus causa vellem ergo ꝯside-rare istum timorem. s. quod clericus nō eme ret, est vanus timor. cū multæ cautelæ pos-sint adhiberi, minime p talē ꝯst. laici efficiū tur audaciores contra clericos cū talis ꝯst. non dirigat expresse nec tacite contra cleri-
44 cos, sed est gn̄alis. Non obstat †quintum argm̄ quia inquantum consideratur coactio psonæ ex parte venditoris, non facit ad ppo sitū in hoc secūdo mēbro, ex quo laicus est vēditor, qui pōt compelli per legē Impato-ris inquantū vero consideratur ex parte em ptoris, nulla est coactio psonæ, sed solū vici nus auocat ex ptāte legis. Constitutio.n.dat ptātem vicino, vt soluto precio emptorē re pellat, & ita sonant verba illius ꝯst. Sed deci siones allegatæ in contrarium, loquuntur, qn̄ emptor compellitur aliquid facere per suam personam nec dicit illa ꝯst. qđ emptor compellitur reuendere, sed solum soluto p̄-tio lex repellit ipm̄ à re empta. Ad sextum potest eodem modo rn̄deri, q̃a nihil pcipit emptori per illam ꝯst. & iura allegata in d. argō loquuntur contra immunitatem eccle siasticam, ideo tunc statuta non ligant cleri-cos. Statutum.n. pceptiuum est illud de com promissis faciendis in quo fateor qđ passiue

nō ligat clericos,per iura allegata in v. argō supra,in fi. quia astringit personas ad cōpromittendum. Ad septimum rn̄deo,quod dicto c. fi. loquitur,qn̄ statutum expresse prohibet negociari cū clericis, tunc.n.indirecte grauantur clerici, q.a licet verba statuti directe dirigantur ad subditus, tn̄ indirecte per ꝓhibitam participationem lædūtur clerici. Sed hic nec directe nec indirecte clerici ꝓhibentur emere q.a verba const. non dirigunt ad emptorem, imò pn̄t emere clerici, licet reuocabiliter.Præterea,lex non dicit ꝙ nullus vendat clericis, sed gn̄aliter ꝑfert vicinū cuicunque extraneo emptori. Vnde dato,ꝙ sub ista gn̄alitate includant clerici,hoc non est in consideratione ꝑꝑ cōmodum qđ ipsi ēt consequi possunt. Ad octauum rn̄deo,
45 †quod loquitur,qn̄ statutum præcise,vetat rem vendi, annullando penitus venditionē. Tunc.n.esset me℞ odium clerico℞,si eos includeret,& ita loquit text.in c. fi. de immu. eccl.lib.vj. & decisiones alleg. in hoc argō. Sed d.ꝯst.non vetat ꝑcise, sed vult fieri requisitionem consortis prius,& possibile est qđ consors nollet emere. Itē possibile est, qđ post emptionem clerici consors nō euincat & sic restat ad esse, & non esse, & longa est dīa inter hūc casum,& illū,qui est in argō.
46 Ad nonum †rn̄deo,ꝙ procedit in bonis clericorum, quæ sunt radicata in eo℞ dn̄io nā postq̄ illa acquisiuerunt,sunt exempta ab oībus futuris angarijs,& oneribus laicorum, non aūt à præteritis oneribus,vt per Bar. in l.rescripto,§.fi.ff.de mun.& ho. sed istud onus erat affixum rei ante, quam perueniret in clericum. ideo non potuit mutari cū mutatione personæ. Prius ēt per contractum acquiritur ius vicino,quam clerico dn̄ium,
47 vt supra dixi. Ad decimum †rn̄deo, quod qn̄ lex ciuilis est condita ab Imperatore, si non habet canonem contradicentem, ligat clericos actiue,& passiue. qn̄ non sumus in materia peccati in tm̄ quod non solū causæ clericorum, ve℞ ēt, & ecclesia℞ deciduntur per leges ciuiles ēt passiue,tex.est formalis, & ibi Abb.i ij.iij.& iiij.no.in c.j.de ope.no. nun.& in hoc non ꝯtradicit Abb.in d.c.constitutus de in inte.rest. nā refert ꝯsuetudinē, q̄ erat ibi,ꝙ liceat vicino reuocare rē venditam.Hoc.n.est fauorabile clericis,& sic possunt vti statuto vel ꝯsuetudine in reuocādo. Non tn̄ negat Abb. quia qn̄ illa fuisset lex Imperialis,hr̄et locum ēt passiuæ cōtra clericos vt sentit ibi Ant.de But.cum non contradicat canonibus,&est apta afferre cōmodū,& incōmodū vt dicit Abb.in d.c.j.in iiij. no.vnde oīa iura,quæ dn̄t,ꝙ clerici nō tenētur vti lege ciuili contra se intelligunt,qn̄ talis lex esset contra eo℞ ecclesiasticam libertatem,per d.authen.cassa. Vel quādo essent statuta compulsiua personarum ad aliquod faciendum,ſm Alex.in ꝯſ.ccxiij. col.pen.in ij.vol.sicut dicimus de compromisso,sed vbi est lex Imperialis rōnabilis, non inducens pc̄tm̄ non cōpulsiua ꝑsona℞ non facta in odium clerico℞,non contra libertatem ecclesiæ,non habens canonē in ꝯtrariū, oīa iura canonica dicūt illā seruari actiuę, & passiuę inter clericos,vt dr̄ in d.c.j.& ibi ꝑ oēs doct. & per ea,quæ dixi in argō secūdæ partis.Sed ista const. est hmōi,ergo &c. Ad vndecimū
48 †respondeo, ꝙ in clerico veritas est in contrarium .s. ꝙ debet seruari solennitas: ſm Abb.in c.quod clericis,col.vij. de foro cōp. & dixi supra in solutione. Ad duodecimum
49 †respondeo,ꝙ ex legis dispositione ex causa potest id,quod nr̄m est,à nobis auferri: vt no.Franc.de Are.in l.si ita qs,§.ea l. in iiij. col.ff.de verb.obl. sicut in simili videmus in ꝑscriptione, quæ aufert dominium sine voluntate domini.Similiter in l.itē si verberatū,§.j.ff.de rei vend.&in l.Lucius,ff.de euic. & hoc no.Phil. Decius in l.id,quod nr̄m,ff. de reg. iur. & ita est in casu nr̄o quia id,qđ erat qſitum clerico reuocabiliter,auferri sibi ex legis dispositione,&absq; suo dāno.quia recuperat ꝑciū,&aufertur ex dispositione legis,q̄ suum effectum,&vinculum retro iniecerat,ꝑut pluries fuit dictū supra.Et per istas respōsiones remanet firmata ꝯclusio contra clericū,&sic firmo prima opi.Matth.in d.cōstit.sancimus,in prin.in iiij col.vbi dicit hāc esse cōem opi.reprobata alia eius opin. qua
50 tenuit in §.fi.filius const.Super tertio †mēbro principali.s.quādo clericus vēdidit laico,concludo idē.s.quod habet locum ius cōgrui.nā licet alias clericus venditor nō posset adstringi ad reqſitionem inductā per illā const.ex quo est compulsiua personæ ad aliquid faciendū,&sic ex parte venditoris,vr̄ esse onerosa,& lex nō iniecit vinculū ante traditionem ob priuilegium personę,vt dicam in iiij.membro,tamen postq̄ res deuenit ad laicum titulo emptionis, lex imediate facit suum

suum effectum contra subditum possessorē, vocando vicinum ex secunda prouisione illius cōst. quam retuli supra in solutione, & hanc conclusionē firmo per ea, q̄ dicit Bald. in d.authen. cass.vers.v. quæro,&c. C.de sacrosan.eccl. vbi dicit, stante statuto, ꝙ testamenta nō insinuata, nō valeāt, pone qđ clericus facit testm̄, an valeat sine insinuatione & concludit quod si heres institutus est laicus, non valet ex quo ipse heres tenebat seruare formā statuti, cū sit subditus, vnde priuat cōmodo testamenti facto suo, q. debuit infra tp̄s statuti insinuare testm̄. Secus, si heres esset clericus, s̄m eum. Sic in casu nostro dato ꝙ clericus venditor non tenet seruare formā illius constitutionis, tamē laicus emptor debuit id ꝓcurare, alias eo ipso, ꝙ emit facto suo incidit in priuationē à lege ciuili inductā & illud dictū Bal. seqtur Fel. in d.c. ecclesia S.Mariæ, col.xxviij.ver. & ista procedunt,&c. Super † quarto, & vltimo membro
51 .s.quādo clericus vendit clerico, hic stat maior difficultas, tamen firmo istā cōclusionē negatiuā .s. quod nō habet locū ius cōgrui, ex quo cessant oēs rōnes superius adducte i solutione, cessat.n.prima ꝓuisio illius ꝯstōnis inducta cōtra vēditorē, q̄a est cōpulsiua personę ad reqrēdū cōsortē, quo casu nō ligat clericos, & in hoc ꝓcedāt oīa iura allegata in v.argō primę partis. Nā Imperator est subditos Papæ, respectu dignitatis, & reputat iferior. Vnde ligari pōt per canones, sed nō pōt ligare personas ecclesiasticas per suas leges, qūs tangūt personas, vt declarat Abb. i c.j.in ij.no.de ope.no.nunc. Et hoc qđ non possit ligare personā, tenet Alex.in cōs.213. col.pen.ver.ad id, quod no. Dom. &c. in ij. vol. vbi allegat ita tenere Ioan. de Imol.in c. quod clericis, de foro cōp. vnde remanet conclusio quod clericus venditor non tenet reqrere consortē, & sic in eo cessat prima ꝓuisio illius constitutionis ob priuilegiū suæ personę, sicut nō potest arctari ad cōpromissum, vt dixi in decimo argō primæ partis. Cessat ēt secunda prouisio illius cōstitutionis, in emptore, quia similiter est clericus, & persona priuilegiata, & non subdita, in quo nunc cessant oēs rōnes adductæ in secundo membro.s.q̄n emit à laico, quia nunc lex ciuilis non iniecit vinculū ante traditionem, nec res afficit vitio, q̄a licite alienatur, spreta solēnitate illius cōstitutionis, & sic transit dn̄ium irreuocabiliter, ergo emptor cōueniri non potest iure congrui, & in isto casu pn̄t procedere oīa iura, & argumenta adducta ꝓ prima parte, quā ꝯclusionem firmo ꝑ dictū Bald.in d.auth.cass.in v.q.vbi dicit, ꝙ q̄n clericus clericum instituit heredem, non debet seruari statutum, & Fel.in d.c.ecclesia S.Mariæ, col.38.& dixi supra in iij.membro. Su-
52 perest † modo respondere ad argumenta secundæ partis, quæ vñr obstare cōclusioni huius quarti membri. Vnde ad primum respōdeo, ꝙ dato ꝙ ista lex sit imperialis, tn̄ respectu venditoris est onerosa, & compulsiua ꝑsonæ, vnde non ligat clericum venditorem : ꝑ ea, q̄ supra dixi, & sic pōt libere vendere: & emptor ēt est persona libera, & sic allegata in ꝯtrarium ꝓcedunt, q̄n lex non est pro aliqua ꝑte onerosa. Et si mihi diceres, qđ Papa approbat legem ciuilem, ēt inter duos clericos, vt facit in c.j.de op.no.nun. vbi ꝑ l.ciuilem iudicat inter duas ecclesias litigātes, rn̄deo dupliciter. Primo, qđ hic isti duo clerici nō litigant adinuicē, ꝓut ibi.nā in iure cōgrui nō nascit lis īter emptorē, & venditorē, sed potius inter emptorē, & tertiū. Secundo, & melius rn̄deo, quod nunciatio noui oꝑis reperit expresse approbata ꝑ Papā, quod patet, q̄a de ea fecit titulum specialē in iure canonico, vnde nos post cōpilationē illius tituli nō possumus dicere, qđ iudicamus clericos ꝑ leges ciu. sed potius ꝑ canones, qđ nō est in iure cōgrui, q̄a de nō est aliqs canon approbās, & minime cēset approbatū ex ꝑte vēditoris, imò reprobatū ꝑ ea, quę hn̄r in d. auth.cassa, & in d.c.ecclesia S.Mariæ, ex quo est onerosum respectu ꝑsonæ, vt supra dixi.
53 Non obstat s̄m † argm̄ de c.constitutus, de in integ.rest. super quo se fundant oēs doc. extendentes ad clericos hoc ius cōgrui, q̄a ad illum tex.rn̄deo, quod non loqtur de aliqua lege ciuili, nec de statuto, sed solū de cōsuetudine municipij, & sic Papa approbat illā cōsuetudinē inter clericos ea rōne attēta, q̄a q̄n est ꝯsuetudo populi, censet esse mista clericoꝝ, & laicoꝝ, nā clerici sunt de populo & de ciuibus, & eo respectu ligant cōsuetudine, quia est eoꝝ ꝓpria consuetudo. Ita tenet Abb.in c.cum venissent in ij.not.de eo. qui mit.in poss.& Abb.in c.cum causa in iij no. de re iud.& declarat pulchre Fel.in c. ad nostram, col. secunda de prob. Nos autem loquimur in lege, quæ est mere laicorum,

& sic ex diuersis non fit illatio. Preterea, illa consuetudo nõ dictabat, qđ venditor teneat reqrere ɔsortem, ꝓut dicta ɔst. sancimus, sed solũ, quod consors offerendo ꝓciũ, possit rẽ venditã recuꝑare, vt dicit ibi Abb. in vij. no.
54 Ad tertium † argm̃, & oĩa sequentia vnica solutione r̃ndeo, quod procedunt in tribus mẽbris ꝓcedentibus, ex rõnibus allegatis supra in solutione. Sed in hoc quarto mẽbro do fallentiam gñalem, quia negari non potest, quin ista const. sancimus, sit compulsiua personarum, tã ex parte vẽditoris, q̃ tenetur reqrere, q̃ ex parte emptoris, q̃ tenetur rẽ restituere vicino, & hac rõne teneo, quod nõ ꝓcedit ĩter duos clericos. Et licet qñ lex ciuilis põt afferre cõmodũ, & incõmodũ, debet seruari ĩter clericos, tñ sp limito hoc, nisi lex sit cõpulsiua ꝑsonarum, ꝑ iura sępius allegata. Et nõ putet aliqs, qđ in tali decisione mihi ipsi cõtradicã, circa ea, q̃ dixi supra in ij. mẽbro, in r̃nsionibus datis ad argumẽta primæ partis, maxime ad decimũ argm̃, ĩ qbus locis tenui hãc l. nõ esse ɔtra libertatẽ ecclesiasticã nec cõpulsiuã ꝑsonarum, saltẽ ex ꝑte emptoris, & nũc dico ɔtrariũ nã si rectè ponderent verba mea, nulla est ɔtrarietas, qa sp tenui, ꝙ ex ꝑte vẽditoris est cõpulsiua ꝑsonarum ad requirendũ ɔsortẽ alias nõ possit fieri alienatio. Sed ex ꝑte emptoris, qñ cleric⁹ emit à laico, dixi ꝙ nõ est cõpulsiua ꝑsonę quoad ius, qa clericus emit cũ vitio, & post vinculũ iniectum, vnde si compellitur restituere rẽ iuste cõpellitur tali compulsione, quæ non facit sibi iniuriam, sicut quando emit rem hypothecatam, vel affectam alio vitio reali, vnde ista cõpulsio, est executio iuris, & non sonat ĩ vitiũ, vt eo respectu possit dici lex ɔtra libertatẽ ecclesiæ. Sed qñ clericus emit à clerico, tũc teneo ꝙ ex vtraq; ꝑte est cõpulsiua ꝑsonarum, & contra libertatem, nam venditor nõ tenetur requirere consortẽ, nec emptor: Cũ ambo sint pariter priuilegiati, & sic vẽditio ꝓcedit libere, sine ligamine h⁹ ɔstõnis, & dñm transit irreuocabiliter, qa res nõ censetur affecta aliquo vitio, ex quo licite lex potuit sperni tanq̃ onerosa clericis, vt not. Host. in tit. de ɔsu. §. fi. vers. sed ponetur. Et postq̃ res est acqsita clerico, si ei auferretur, fieret sibi iniuria, ɔtra l. id, qđ nr̃m, ff. de reg. iur. ꝓut hanc iniuriã põderat tex. in d. l. dudum, C. de ɔtrah. emp. & hoc respectu dr̃ ista ɔst. compulsiua ꝑsonæ, nam ista esset vere iniuriosa, & cõpulsiua. Et per istã declarationẽ censeat esse r̃nsum ad oĩa argumẽta secũdæ ꝑtis, vt non habeãt locũ in hoc iiij. mẽbro.
55 Sed † qd si vicinus, q̃ ꝓtẽdit ius ɔgrui super isto quarto mẽbro, sit ẽt clericus, an possit dicere, qđ priuilegiatus non vtiť priuilegio ɔtra pariter priuilegiatũ, & sic competat sibi ius ɔgrui? Dico ꝙ nõ, ex quo ambo sunt priuilegiati in gñe, vnde melior est ɔdõ possidẽtis, ꝑ ea, q̃ no. Bar. in auth. quas actiones, C. de sac. san. ecc. & Abb. in c. fi. col. j. de ord. cog.
56 In oĩbus † aũt casibus, in quibus dixi clericũ teneri iure cõgrui in ij. membro, intelligo sanè. s. qñ emit particulariter pro se, & suo patrimonio. Secus, si emeret ꝓ ecclesia, vt declarat Seb. in ɔs. si ecclesia. ver. sed qd de clericis, &c. Nã ecclesia nec actiue nec passiue habet ius ɔgrui, vt dr̃ in d. ɔst. sancimus, in fi. & ibi Matth.
57 Sed † pulchrũ dubiũ est, qd si laicus emit fundũ ab ecclesia, an in eo vicinus possit petere ius congrui. Matth. in d. ɔst. sancimus in princ. col. iiij. vers. itẽ q̃ro, an istud ius congrui, &c. tenet ꝙ non, quia princeps secularis nõ potest imponere legẽ rebus ecclesiæ. Contrarium puto versus, ꝑ ea, q̃ dixi supra in tertio mẽbro, nã quo ad hunc casum non posset fieri dr̃ia inter rem clerici, & ecclesię, qa quo ad iurisdictionẽ laicorum ciuitãdã, maxime in eorum statutis, semꝑ purificant in iure bona clericorum, & ecclesiarũ, vt declarat plenè Fel. in d. c. ecclesia S. Marię in iiij. & v. col. & Car. in cl. p̃nti in ij. not. de cens. Abb. in c. fi. de vj. & ho. cl. licet gl. in c. ex literis, de pig. dicat gñaliter, ꝙ bona clericorum gaudent priuilegijs ecclesiarum, & gl. in c. q̃q̃, de cens. lib. vj. tñ contrarium tenet gl. in c. possessiones, xvj. q. iiij. Et veritas est ista ꝙ solum in casibus in iure expressis bona clericorum æquiparanť bonis ecclesiarum, & non in alijs. imò regula est in ɔtrarium, qa clericus in bonis suis nõ restituiť, sed ecclesia sic. Item bona clericorum ꝑscribuntur, sicut bona laicorum. Ita hæc oĩa pulchre declarat Abb. in c. si diligenti, col. fi. de præscr. & in d. c. literis in fi. & Fel. vbi supra. Vnde in proposito sicut laicus à clerico conuenitur iure congrui. ꝑ rõnes allegatas supra in iij. membro, ita ẽt emens ab ecclesia. Nã quo ad hoc nõ põt diuersitas assignari, qa ius congrui seqtur possessorem, qui est subditus legi laicorum, & cõtra eũ dirigitur, & mutatione ꝑsonæ mutať conditio rei, vt dixi in nono argõ primę partis,

tis,& istam conclusionem.s.ꝙ emens ab ecclesia,teneatur iure congrui, tenet in specie Seb.in consue.si ecclesia.in fi.vers.emat,&c.
58 Non obst.† si qs vellet dare instantiā inter clericum & ecclesiā. quia ecclesia nec actiue nec passiue hēt ius congrui,vt d.const.sancimus,in fi.sed clericus sic, quia ista dr̄ia nihil concludit ad ꝓpositum.nam ver℞ est,si ecclesia emit,non cōuenitur iure congrui.Item si tertius emit propè bona ecclesiæ,minime ecclesia actiue hēt ius congrui,&in hoc solum diuersificatur à clerico. Sed qn̄ ecclesia vendit,nullū est grauamē ecclesiæ,ꝙ emptor cōueniatur, & ita teneo. Sed pulchrius dubiū est,pone quod vendita est domus laico,q̄ est propè rem ecclesiæ,certum est quod ecclesiæ non cōpetit ius cōgrui,Ponamus quod ecclesia incontinenti vendit illā rem laico vel clerico,an possit nouus emptor petere ius congrui,vr̄ quod sic,q̄a mutatione personæ mu
59 tatur impedimētum rei,vt supra dixi.†In cōtrarium est veritas,q̄a ius cōgrui cōpetit ei, q̄ habet fundū vicinum tp̄e venditionis: sed si emit post vēditionem,nō competit sibi ius cōgrui ex persona vēditoris.Vnde q̄a in isto casu ecclesia est vēditrix, quæ non habeat in alium transferre, & ita notāter determinat. Sebast.in consue.vbi domus. super ver.tunc hn̄tes,&c.Et hoc procedit,qn̄ ecclesia vendit post natū ius congrui,secus,si venderet ante puta ante venditionem rei,de qua litigatur, quia tunc is,q̄ emit ab ecclesia, hēt ius congrui ex ꝑsona sua.Ita tenet Seb.in ꝯsue.si q̄s emit. super ver.alicuius,in ver.sed q̄d de emphytheota,&c. Et ex his remanet expedita ista nobilissima q. & à nemine vsq; ad hanc tempestatem ita discussa. Laus Deo. Rob. Mar.Venusinus. V. I. D.

DISPVTATIO NONA.

An si emptor rei immobilis, qui poterat conueniri iure congrui, donat illam alteri vel permutat, faciat cessare ius congrui.

1 ☞ *Ius congrui an habeat locum contra eum cui donata est res peremptorem, vel permutata post emptionem,nu.27.*
2 *Ius congrui habet locum solum in tribus contractibus.*
Actio oriens ex iure congrui dicitur personalis in rem scripta, & sequitur possessorem.
Actio personalis in rem scripta habet similitudinē cum reali.
3 *Ius congrui an detur contra singularem successorem, & quid si successor non possideat.*
Ius congrui an detur contra secundùm emptorē ex persona ꝓpria vel ex persona sui auctoris.
4 *Donatarius cui fuit donata res empta an teneatur iure congrui,nu.5.18.27.*
6 *Extensio non fit in correctorijs ex idemptitate rationis, nisi ratione peccati editandi 15.*
Constitutio sancimus, de iure congrui est correctoria iuris communis.
7 *Statutum seu lex noua debet ita intelligi,vt lædat ius commune in minus quam potest.*
8 *Transferri non potest in alium plus iuris quam habet transferens.*
9 *Ius mihi quæsitum ex facto alterius possum contra alium exercere etiam eo inuito.*
10 *Obligatio rei meæ facta meo nomine me ignorante, si ratificatur à me postquam ego obligaui omnia bona mea alteri an noceat mea ratificatio secundo creditori.*
11 *Ius quæsitum difficilius tollitur quam quærendū.*
13 *Dominium an transferatur si statutum dicat, quod locator non possit rem alienare nisi requisito conductore.*
Dominium rei alienatæ contra prohibitionem iuris congrui an transferatur,nu.17.
14 *Fraudibus & malitijs semper est obuiandum, numero 20.*
16 *Alienatio quæ fit titulo lucratiuo, patitur onus siliquarum.*
17 *Dominium rei venditæ sub conditione an transferatur, si tradatur interim.*
Dominium an transferatur ex contractu à lege prohibito.
19 *Fructus tenetur restituere emptor bonæfidei, qui emit ab eo qui tenebatur ad fructus.*
20 *Petitio hereditatis an detur contra titulo possidētem, quando titulus fuit habitus ab eo qui poterat petitione hereditatis conueniri.*
Aduocati causa fraudandi ius congrui cōmuniter consulunt,vt emptor statim donet amico suo.
21 *Petitione hereditatis qui poterat cōueniri si alienauit rem ante conuentionem, tenetur actione in factum ex tit.de alie.iud.mu.caus.fact.*
22 *Ius congrui quando cessaret per alienationem posset ad reuocatoria ex titu.quæ in fraud.creditor.*
Alienata in fraudem creditorum reuocantur sine

excußione, quando consistunt in specie.

23 *Emens fundum si incontinenti donat, præsumitur facere in fraudem iuris congrui, & habet tunc locum ius congrui contra donatarium, numero 24.*

Fraus præsumitur in actu ex celeritate temporis, numero 24.

24 *Instrumentum vnum & ibidem continẽs emptionem & donationem simul, præsumitur in fraudem iuris congrui, quoad donationem.*

25 *Alienatio in fraudem præsumitur, quando fit coniunctæ personæ, & quando alienatus remanet in possessione.*

26 *Ius congrui habet locum vbi permutatio fit cum aliqua re mercantili, quæ postea statim venditur.*

28 *Vicinus admittitur ad agendum iure congrui non obstante donatione vel permutatione.*

29 *Ius congrui quod non detur contra singularem successorem, est inductum per consuetudinem Neapolitanam, non autem per constitut. sancimus.*

Ius ortum contra auctorem transit ad singularẽ successorem.

Successor singularis includitur in dispositione loquente de auctore, & eius factum reputatur factum auctoris, nu. 30.

31 *Consuetudines Neapolitanæ non habent locum in rebus sitis extra Neapolim & eius districtum.*

Extensio in correctorijs fit ad similem casum quãdo vnicæ tantum ratio potest assignari.

33 *Iuris congrui obseruantia differt in ciuitate Neapolis ab alijs partibus regni.*

1 SVCCESSIVA & nõ minus † vtilis in eadẽ mã iuris cõgrui cõtingit q. Quidam emit vnum fundũ, & suspicãs sibi moueri litem super iure congrui, donat illum cuidã suo amico vel ꝯsanguineo, seu ꝑmutat, sciẽs quod in titulo donationis vel ꝑmutationis cessat ius congrui, q̃ritur, an per hoc vicinus censeat totaliter exclusus. Et profecto istud dubiũ millies in facto emergit, & sub isto colore multę fraudes ac periurio cõmittuntur. Et quia mã est quotidiana, ideo decreui eã latius attingere, vt veritas disputando elucescat iuxta l. legaui, ff. de lib. leg. Et primo pro
2 † parte negatiua, quod nõ hẽat locũ ius congrui, & vicinus sit exclusus adducit, quod cõstit. sancimus restringit hanc dispõnem ꝓcedere solũ in trib. cõtractibus, videlicet, in vẽditione, locatione, & emphyteosi. in alijs ergo cõtractib. remanet dispõ iuris cõmunis, vt liberꝶ sit vnicuiq; ꝯtrahere. Item, q̃uis ista actio dicatur ꝑsonalis ex quo est ꝑdõ ex lege, sancimus tñ dr̃ in rem scripta, vt declarat Seb. in consue. si q̃s emit. in fi. sup ver. vniuersali, & sic seq̃tur possessorẽ, vt ibi dicit, & plenius in eadẽ ꝯsue. sup ver. possidet, & Matth. in d. const. sancimus, in prin. in ix. no. & in §. vt infra xxx. in xj. not. & in §. licet, in vj. not. Actiones. n. personales in rẽ scriptę, hñt similitudinẽ realium, & sequũtur possessorem, l. iij. §. est aũt, & ibi glo. ff. ad exhi. & declarat Ias. in rub. ff. si cert. pet. col. ij. sed q̃a emptor non repitur possidere, q̃a donauit. nõ potest conueniri iure congrui, donatarius aũt minime, ex quo possidet titu. donationis, in quo
3 cessat ius ꝯgrui, ergo de necessitate remanet vicinus exclusus. Secũdo † adducit: nam ius congrui nõ datur ꝯtra singularem successorem, sed solũ contra vniuersalẽ, qui possidet: aliàs aũt ẽt si esset vniuersalis, & nõ possideret, nõ teneretur iure cõgrui: ita tenet Seb. in d. cõsue. si q̃s emit, in fi. super ver. vniuersali. Sicut ẽt emptor, q. nõ possidet, nõ tenet: vt d. Seb. in consue. vbi domus: sup ver. ab emptore, & sup ver. successore, etc. & in cõsue. si ex vno, sup vers. possessores. Hinc est, si emptor vẽderet secũdo emptori, ille secũdus emptor nõ tenetur ex emptione prima sui auctoris: sed solũ ex secũda emptione ꝓpria, s̃m Seb. in d. ver. vniuersali. Vnde si donaret, nõ posset ex ꝓptio tit. ꝯueniri possessor, ex quo nõ est titulus habilis ad ius cõgrui, minime ex tit. sui auctoris, q̃a illud ius nõ transit cõtra singularem successorẽ, & sic vicinus remanet exclusus. Duo. n. sunt necessaria ex parte rei conuẽti copulatiue. s. quod possideat & quod tit. emptionis possideat, vel locationis, vel
4 emphytheosis. Tertio ꝓ ista parte † adducit auctoritas Seb. in dicta cõsuet. si q̃s emit. sup verb. possidet. in ver. pone ergo, etc. vbi in terminis format hanc q. Si vnus emit hodie, & cras donat alij. Et tenet quod non habet locum vlterius ius cõgrui, & idem in specie firmat Matth. in d. const. sancimus, §. licet, in vj. no. vbi de verbo ad verbum, refert & sequitur opin. Seb. quoꝶ duorum doct. magna est
5 auctoritas in hoc regno. † Quarto, adducitur decis. ccxxxviij. consil. Neap. in fin. q̃ incipit, nobi

nobilis Petrus,&c.vbi fuit decisum ꝯtra acto
rem in iure congrui,ex cā,qa emptor dona-
uerat rem filio suo. Et illa deci.fui fundata
sup auctoritate dñi Seb.in d.vers. possidet,q̄
dec.debet pro lege seruari in hoc regno,l.fi.
6 C.de leg. †Quinto,confirmatur,qa d.const.
sancimus,est correctoria iuris cōis. nam per
eam corrigitur tex.in d.l.dudū,C.de cōtrah.
emp.& in l.re mādata,C.mandat,licet respe
ctu d.l.in re mandata, sit potius limitatio,
quam correctio,vñ stante hoc dubio,nō de-
bet fieri extensio, sed debet stricte intelligi,
in casu in quo.loqtur,l.si vero,§.de viro: &
ibi p doct.ff.sol.mat.in correctorijs.n.ēt ex
identitate rōnis non fit extensio, ſm Bart.in
auth.quas actiones, col.pen.C.de sacrosan.
eccl.& Mod.in auth.ex testō, C.de collat.&
Bar.Alex.& doct.in l.ij.ff.de leg.j.& Bart.in
auth.qui semel, col.ij.C.quō & qñ iud.Pro
hoc est tex.in l.pcipimus,in fi.C.de appel.&
l.sancimus,C.de test.Cū igitur d.const.san-
cimus dicat, ꝙ vicinus offerens ptiū accipit
ius ꝓtomiseos,& pōt extraneū emptorē re-
pellere apparet ꝙ solū contra emptorē diri-
git formā agendi,non aūt loqtur de alio ha
bente cām ab emptore:ergo nō debet exten
7 di,cū sit lex correctoria & odiosa.†debemus
ergo hunc casum dubiū ita interpꝛtati, vt re-
uertatur decisio ad ius cōe:vt est gl.notabilis
in c.statutum in ver.numerandū,de præb.lib.
vj.semper.n.intelligere debemus legem no-
uam,vt lædat ius cōe in minus,quam potest,
vt est tex.& ibi Gem.& doct.in c.eos,de tēp.
ord.lib.vj.& Abb.in c.certificari, col.pen.de
sepul.& tex.in l.ij.C.de noxa.& per Fel.in c.
j.col.viij.ver.ij.declaro,&c.de rescrip. & inc.
cām,quę.col.xj.eo.ti.Sed tenendo ꝙ vicinus
sit exclusus: in illo casu restringitur lex cor-
rectoria: & fit reuersio ad ius cōe: ergo ista
opin.est tenenda: nam res de facili reuertit
ad naturam suā,l.si vnus,§.pactus, in fi.& ibi
Bart.& Ias.plenè in iij.col.ff.de pact. & c.ab
exor.35.dist.Pro pte vero contraria affimati
ua.s.ꝙ imò cōtra talem donatarium vel pos
sidentem tit.permutationis, habeat locū ius
congrui,adducit primo: qa per vēditionem
primo factā statim est q̄situm ius vicino, vñ
sine facto suo ab eo euelli nō pōt,l.id, quod
8 nrm,ff.de reg.iur. Secūdo, quia†nemo pōt
plus iuris in alium trāsferre,quam ipse hēt l.
nemo plus iuris, & ibi no.ff.de reg.iur. Sed
certū est ꝙ si donator,q prius emerat, hēbat
aliquod dñium in re, illud erat reuocabile,
& momentaneū. ergo nō potuit illud trās-
ferre in donatariū in ꝑpetuū & firmius, quā
ipse hēbat. Vnde vr̄ ꝙ res possit ēt à donata
rio auocari ꝑ ꝑ ꝑcedens vinculum,quod erat
affixū rei: sicut poterat ab ipso emptore,eo-
9 demq. donatore. Tertio, qa † qñ ex facto
alterius mihi q̄ritur aliquod ius, possum eo
iure vti contra quēlibet, ēt eo inuito.tex.est
no.in l.si post mortē, §.fi.ff.de bon.pos.ꝯtra
tab.& p Bar.& doc.in l.petendę,C.de temp.
in integ.rest. sed in casu isto ex facto empto
ris statim est q̄situm ius vicino. ergo pōt ēt
inuito emptore vti tali iure cōtra tertium,&
sic donatariū. Si pōt inuito emptore, ergo
nō potuit emptor inuenire viā fraudādi ipm
p suam donationē qa alias liceret hoī subdi
to frustrare legis opationem in piudiciū ter
tij,cui est ius q̄situm, cōtra l.nemo pōt,ff.de
10 leg.j. † Cōfirmatur ex his,q̄ not.Spec.in tit.
de obl.& sol.§.j.col.xij.vers.itē pone obliga
sti,&c.vbi dicit,ꝙ si tu pri⁹ obligasti rē meā,
me ignorante: deinde ego obligo oīa bona
mea,& postea ratifico obligationē tuam. ta
lis ratificatio non nocet creditori meo: cui
prius p obligationē meā fuerat ius q̄sitū.vñ
ipse pfert. Idē tenet Paul.de Cast.in ꝯs.195.
col.3.i ij.vol. Eodē mō donatio mea nō dēt
nocere vicino, cui prius p meā emptionem
11 fuerat ius q̄sitū.†Et ꝙ ius fuerit q̄sitū vicino
imediate p emptionē pōdero tex. in d.cōsti.
sancimus,i vers.suam portionē accipiat,etc.
& ibi,accipe ius ꝓtomiseos,&extraneos em
ptores oīno repellere,&c.Nā verbū, accipe-
re,est verbum directum,ſm Ang.in ꝯs.97.&
Bar.in l.centurio,ff.de vulg.& pup. Item est
verbum executiuū, per quod trāsfunditur ēt
ius electionis,gl.& doc.in l.Lucio,ff.de leg.
ij.& Soc.in cōs.116.col.ij.in j.vol. Per illud
.n.verbū censetur directo translata executio
legis in personā vicini ad accipiendū ius cō-
grui.ergo satis est sibi ius quæsitum.qa si nō
esset quæsitū,non posset illud accipe. Nunc
12 in † ꝓposito ius quæsitū difficilius tollitur,
q̄ ius quærendū,l.seruus,C.de pac.&l.j.§.cō
fertur,ff.de col.bo.& Phil. Dec.in cons.147.
col.iij.i prin.ergo per donationē licet ab ini
tio tolli potuisset ius q̄rendū.s.an vēditionē
tñ postq̄ q vēditionē ius q̄sitū,tolli nō pōt.&
pro pdictis est tex.in c.si ꝑ te.de rescr.lib.vj.
vbi non pōt fieri ratificatio in præiudicium
13 tertij. Cui est ius quæsitum. † Quarto,ad-

duco dictum Alex.in additio.Bar.in l.ij.§.fi.ff.de actio.emptio.vbi in terminis nostris tenet,ꝙ si statutũ ciuitatis dictat, ꝙ locator non possit rẽ alienare,nisi prius requisito cõductore,si cõtingat eum alienare nulla facta denunciatione conductori,ex tali alienatione nõ transit dñium,ex quo est facta contra legis ꝓhibitionem. Allegat Bar.in l.si ita q̃s §.ea lege,ff.de ver.ob.& Bar.in l.cũ lex,in fi.ff.de fideiuſ.ergo in casu nr̃o, qñ vẽditor nõ reqrit vicinũ,nõ trãsfert dñium in emptorẽ. Vnde nec emptor illud trãsfert ĩ donatariũ. & sic põt dici, ꝙ dñium interim remanet in suspẽso penes vẽditorẽ: si vera est dec. Alex. ꝑ l.nec vtilẽ,ff.ex q̃b.cau.maio.&remanebit in suspẽso in fauorẽ vicini, cuius cõtẽplatione lex facit hãc ꝓuisionẽ.Ergo ipse admittit ad reuocandũ: ꝑ ea, q̃ no.Abb.in ꝯſ 63.col.ij.in j.vol.& Fel.in c.ecclesia S.Mariæ, col.xlij.de ꝯst.nã ꝑ talẽ reuocationẽ,solã possiõnẽ aufert.qua acq̃sita ĩmediate ex legis ministerio cõsolidatur sibi dñium,q̃ in eius fauorẽ stabat in suspẽso. Verũ de veritate illius dicti Alex.videbimus in solutione, q̃a vr̃ contrariari his, q̃ dixi in p̃cedẽti disputatione.ſ. ꝙ transit dñium reuocabiliter. Quinto, q̃a

14 † si liceret emptori impune donare vel permutare, darẽt mã delinquẽdi, & aperiret via fraudibus, q̃a de facili q̃libet fraudaret legẽ. Sed fraudib. est semꝑ obuiandũ, l.in fundo, ff.de rei vẽd.cle.j.& ibi Car.de vsur.&c. q̃to. de diu.& cle.j.§.fi.& ibi Card.de ꝯceſ.pb. Vñ ad euitãdum fraudẽ,debet ẽt contra donatarium,q̃ habuit ab emptore hr̃e locũ ius con

15 grui. Item,q̃a ẽt † in correctorijs fit extensio,rõne peccati euitandi: ẜm Alex.in l.Põponius,§.præterea,col.ij.in fi.ff.de acq. poſ. Vnde dato,ꝙ const.sancimus. sit correctoria: & loquatur in contractu vẽditionis: debet ẽt extẽdi in donatione habita ab emptore cã vitandi fraudem, quæ inducit peccatũ.

16 Sexto, & † vltimo, pro ista parte adduco tex. qui multum stringit: & ab alijs non extitit põderatus,in l.j.§.res,quę. C.de imp.lucr.descr.lib.x.vbi vr̃ tex.formalis ad decisionem huius q. Nã ibi fit.dr̃ia inter rẽ alienatam titu.lucratiuo,& titulo oneroso.in titulo.n.lucratiuo patit,onus siliquarũ: non aũt in oneroso.sed subdit casum in d.§.res,quę. pone,ꝙ res fuit primo alienata titulo lucratiuo: & sic fuit affecta onere. deinde is,q̃ eã habuit,illã alteri vẽdidit ti.oneroso, an emptor teneat ad onus. Et ꝯcludit q̃d sic.& idẽ econtra, vt ibi subdit:q̃a à primordio tituli posterior format euẽtus.ergo ita in casu nostro ius cõgrui hẽt locum in ti.oneroso. statim.n.cũ res vendita fuit, annectit sibi onus iuris cõgrui. vñ quamuis postea alij donet, transit cũ onere suo. q̃a iste posterior euentus reformari debet ad primũ titulũ.Sicut.n. ibi licet emptor aliàs nõ teneat ad onus ex persona sua: tñ qñ emit à donatario, tenet ex ꝑsona sui auctoris. eodẽ modo & hic,licet donatarius nõ tenet iure congrui ex persona sua: tamen dẽt teneri ex ꝑsona sui auctoris,q̃ fuit emptor,ex q̃bus hincinde adductis ista q.reddit valde dubia. Pro solutione

17 † huius difficilis q.oporteret primo inuestigare,an ex alienatione facta ꝯtra ꝓhibitionẽ illius cõst.sancimus. trãferatur dominiũ: de quo aliq̃d dixi supra in quarto argõ secũdæ partis. & br̃ resideo in illa opin.quã tenui in p̃cedenti disputatione.ſ.quod dominium trãsfertur, licet reuocabiliter. nam ẽt ex contractu inutili secuta traditione transit dominium ex cã putatiue. ita tenet Bar. in l.eleganter, in fi.illius princ.& ibi ẽt gl.ff.de dolo. licet.n.contractus de se ꝑꝑ eius inutilitatem non transferret, dominium: tamen traditio subsequens vna cum voluntate dominium transfire. ita tenet Pet. Phil. Corn. in conſ.cclxiij.in fi.in iij.vol.& idem in conſil.lxxiiij.col.iij.in iiij.vol.vbi dicit, quod si si res vendita sub conditione,tradatur: interim transfertur dominiũ.& idem tenet Bar. in l.non dubium,col.fi.verſ.vlt.oppo.&c.C. de leg.vbi dicit,ꝙ licet ex contractu, qui fit contra legem,non transeat dominium:tamẽ ex causa putatiua ꝑꝑ illum cõtractum bene transit: puta ex ratione cum volũtate domini: prout ibi clarius declarat Bal.in x.oppo. per l.iij.§.subtilius,ff.de cond.ob causam, & hanc opin.tenet Matth.in d.cõst.sancimus, in princ.in ix.not. Et licet videatur obstare: quia d.cõst.prohibet alienationem, dũ dicit, non antea cõcedimus alienare,&c. quo casu videtur prohibire executionem cõtractus.ſ. dominij translationem,vt inquit Bart.in l.cũ lex,in fi.ff.de fideiuſ.tamen ad hoc respõdeo, quia lex vltra procedit,dando actionem vicino ad reuocandum. quo casu transit dominium,vt dicit Bart.in l.j.§.si vir.in fi.verbis, ff.de acq.posseſ.per d.l.elegãter, & ex his nõ teneo decisio.Alexan.in l.ij.§.fi.ff. de actio. empt.

empt.quem allegaui supra,in iiij.argō,nam referēdo illud dictum in hāc const. nō esset ve℞,ex quo vltra procedit hęc const.Sed forte saluando Alex.procedere, q̄n statutum vltra non ꝓgrederetur. Ista aūt inuestigatio nō est nimis necessaria,qa semper teneo,qđ trāsit reuocabiliter.Sed volui eam attingere pro veritate eo℞,q̄ dixi in d.iiij.argō ij. par-
18 tis. Hoc p̄supposito † propinquādo ad solutionem huius q. firmo conclusionē pro ista ij.parte affirmatiua,videlicet,quod non obstāte donatione, vel permutatione admittaī vicinus ad agendum iure congrui,per iura & rōnes allegatas pro ij. parte, & maxime, qa pro ea habemus tex.quasi in terminis in d.l.
19 j.§.res,quæ. † Quā confirmo,ēt per tex. in l.fin.§.j.ff.ad Velleia. vbi licet alias bone fidei emptor non teneaī restituere fructus: tñ q̄n emit ab eo. qui tenebaī ad fructus,teneī ēt,& ipse,quia non debet esse melioris ꝯdōnis donatarius, quā auctor suus,vt dicit ibi Paul.de Cast.sic. ēt in casu nr̄o, non debet esse melioris ꝯdōnis donatarius,quā suus auctor,qui tenebaī iure congrui,licet in eo sit diuersa qualitas, prout erat in d.l.fin.§.j.Se-
20 cūdo † confirmo,per bonū simile. nā petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem,l.regulariter, ff.de petit.her. & q̄n titulus hr̄ ab eo,qui poterat petitione hereditatis conueniri,datur contra eū, non obstāte titulo, ita notāter tenet Bart.in l.cog. circa fi.C.de pet.her.& Bar.in l.si rem, & p̄cium,ff.eod.tit.& ibi ēt Paul.de Cast. qui dicit,quod si aliter diceremus, facile esset legē eludere,& hāc actionem euitare. Idē tenet Paul.de Cast.in cons.138.col.fin. in ij.vol. Sic ēt in casu nr̄o, licet cōtra donatariū non habeat locum ius congrui, tñ q̄n habuit ab eo,qui poterat iure congrui conueniri, ꝓus est emptor,debet ipse quoque teneri, ne sit melioris ꝯdōnis,quam auctor suus. alias de facili quilibet eluderet legē simulando donationem,q̄ simulatio est difficilis ꝓbōnis, & quotidie vidi fieri istas simulationes, & fraudes,inde mille periuria oriūtur,nam nemo est tā liberalis,vt velit rē, quam emit ꝓ se,alteri donare, cū nemo p̄sumatur iactare suū.Sed per viā colludij, & simulationis fiūt hmōi donationes. Et aduocati nr̄i tp̄is cōiter dant pro consilio clientulis, vt rem emptam donent ad excludendum ius congrui, vnde euidenter hoc fit in fraudem legis, cui fraudi debemus obuiare,& ꝑꝑea hæc secunda pars quam teneo,videtur tutior,&verior,
21 † Dicit tñ Bart.in l.iij.§.opus,ff.de alie.iud. mu.causa fac. quod si conuētus petitione hereditatis,alienauit ante conuētionem, & sic abstulit actionē actori, teneī actione in fcm̄ ex illo edicto. vnde ꝑ illud dcm̄ teneri posset,qđ emptor,q donat, ne patiaī iudicium super iure ꝯgrui,pōt conueniri actione in fa
22 ctum ex illo edicto. Tertio † confirmo hāc ꝯclusionē,quia q̄n oīs alia rō cessaret, negari non posset,quin vicinus,q est fraudatus iure suo per dictā donationem,possit agere cōtra donatarium actione reuocatoria ex illo edicto,q̄ in fraudem credito℞, vt hr̄ in §.itē si q̄s in fraudē,inst.de actio.quo casu q̄n debitū est in specie,prout in casu nr̄o,fit reuocatio,ēt nō facta excussione, ſm Bal.in rub. C.de reuo.his,q̄ in frau.cre.col.j.& Ias.in d. §.itē si quis in fraudem,col.xiiij.ver.ij.prin-
23 cipaliter,&c. Ex p̄dictis reassumo † solutionē huius q̄st.per quatuor conclusiones,quarū tres primæ sunt claræ,& indubitatæ,quarta vero est aliquātulum dubia.Et prima conclusio clara sit ista, videlicet, si aliquis emit fundū,& incontinēti sine alio interuallo ipsum donat,vel ꝑmutat, censeī facere in fraudē,& habet locū ius congrui, ēt hr̄et locum actio reuocatoria ex edicto, q̄ in fraudē credito℞,per tex.& ibi Abb.in iij.not.in c.officij,de elect.vbi ingressus ad monachationē si statim eligiī in prælatum,p̄sumitur in fraudē ꝑꝑ breuitatem tp̄is. Et hāc ponderationē fecit mihi q̄nq; peritus iuuenis dn̄s Bernardinus de Lupo de Castro montis Melonis,asserēs se quidem ita obtinuisse in facto. Et iudicio meo dixit merā veritatem: quia ex breuitate tp̄is multa mala p̄sumi solēt,vt no.Bar.in l.si vētri.§.fi.ff.de priuil.cred.& in spē,quod præsumatur fraus,tenet Petr.Phil. Cor.in ꝯs.217.col.fi.in iij.vol.&Pet.de Anc.
24 in ꝯs.160.col.ij.& ꝯs.257.col.ij.per † hęc infero,ꝙ q̄n in eodem instr̄o apparet emptio, &donatio,cēsetur facta donatio in fraudem iuris cōgrui,& vicinus admittiī ad reuocandum.vnde non sine causa.Sebast.in consuet. si quis emit.super ver.possidet,mouet istam q̄st.& dicit,pone,ꝙ quis emit hodie,et cras, vel postea donat,etc.et eodē modo loquitur Matth.in d.ꝯst.sancimus,§.licet,in vj.no.nā in q.ponitur īteruallum vnius diei, vt sit qō dubitabilis,quia si statim donaret, esset sine dubio,

dubio, qa fraus ꝑsumitur. Secunda cõclusio
25 † est, qñ donatio fieret coniunctæ personæ, nam ꝑsumitur fraus rõne coniũctionis, l. data, & ibi Bald. C. de don. & Ias. in d. §. itẽ si qs in fraudẽ, col. vij. inst. de actio. Dicit tñ Bart. in l. post cõtractum, ff. de don. ꝙ sola coniũctio sanguinis non facit ꝑsumi fraudem, nisi alia cõiectura ꝯcurrat. Vnde si remanet donator in possessione rei, sine dubio ꝑsumitur fraus, & istis duobus ꝯcurrẽtibus teneo hãc ꝯclusionẽ pro indubitata, ꝑ l. sicut, §. superuacuũ, ff. q. b. mo. pig. vel hypoth. sol. Ex qbus infero, quod qñ pater, & filius simul habitant, & pater rem emptã filio donat, & ipse remanet in gubernatione rei, sine dubio hẽt locũ
26 ius cõgrui, quia ꝑsumitur fraus. Tertia † cõclusio est, qñ emptor ꝑmutat rẽ cum frumẽto, vel alia re mercãtili, & dictum frumentũ statim vẽdit, nam tũc habet locũ ius ꝯgrui, ac si vere ab initio res vẽdita esset, & istã conclusionẽ amplio ꝓcedere, ẽt in primo cõtractu, vt qñ qs permutat rem stabilem cũ alia merce venali, & dictã mercem vendit, nã habebit locũ ius ꝯgrui in isto casu, sicut in quolibet contractu vẽditionis, tex. est notabilis, quẽ non reperio ab alijs ponderatũ ad hoc, in l. sed Iulianus, §. mutui datio, ff. ad Maced. ꝑ quem text. notabiliter amplio mãm iuris congrui, vt ꝓcedat in isto cõtractu innomi-
27 nato. Quarta conclusio † dubia est, qñ vere emptor donat, vel ꝑmutat, cũ iteruallo tꝑis, & cessat oĩs coniectura fraudis: an tunc habeat locũ ius congrui? Et licet hactenus ista cõclusio non fuerit ꝑ alium attentata affirmatiue, ita vt videat velle ponere os in cęlũ, dicẽdo contra auctoritatem tãtoꝝ viroꝝ, videlicet Sebast. & Matth. quos retuli supra in iij. argõ j. partis. tñ quia in contrarium habemus legem. s. d. §. res, quæ. & rões magis vrgẽtes teneo contrarium, & in ista conclusione ẽt firmo decisionem affirmatiuam. s. ꝙ habeat locum ius congrui, per rões supra allegatas, & ꝑsertim, quia hæc via est magis tota pro. n. ad vitãdum machinationes fraudum, & periurioꝝ. Et quia in istis sum testis de visu, & auditu, nam pluries vidi cõsultum esse ab aduocatis nr̃i tꝑis, dum vadunt ad eos aliqui emptores, qui cupiunt excludere vicinos à iure congrui, & in rei veritate nullum hñt aĩum donandi. Et dicti aduocati dicunt: vade, & dona istã rem alicui amico tuo, & ita excludes vicinũ, vnde cliens sequendo consilium aduocati, facit contractum donationi, & intrinsecus habet intelligentiã cum donatario, vt sit simulatio. Et tamen qa donatio fit ex interuallo, non põt probari aliqua ꝑsumptio fraudi, vnde vicinus videns se delusum, defert iurm donatori, & donatario: qui ambo iurant donationem esse verã, & cum aliud ꝓbari non possit in contrariũ, succumbit, contra veritatem: & illi duo peierant in perniciem aiaꝝ suaꝝ. Et ꝓpea ad euitanda ista scãdala deberet hæc mea conclusio, si aliquid dubij hr̃et, per Cæsaream decisionẽ approbari, vt ꝑcludatur via istis machinationi-
28 bus, & periurijs. Superest † modo respõdere ad argumẽta in contrarium adducta pro prima parte: q̃ in rei veritate multũ vrgent. vnde non obstat primũ, quia dato, ꝙ sit actio in rem scripta, tamẽ datur contra possessorẽ, & sic nullũ est contrarium, & licet possideat titulo donationis, tamen lex iniecit vinculũ ante donationẽ. vnde transiuit in donatariũ cũ onere suo, per d. l. primã, §. res, quæ. & per d. l. §. fi. j. ff. ad Velleia, & per alias rões ad-
29 ductas pro ij. parte. Non ob. † secundum argm̃, quia istud. s. ꝙ ius congrui non detur contra singularem successorẽ, non est inductũ per const. sancimus, sed solũ per cõsuet. Neap. & ita ꝓcedant oẽs decis. Seb. allegatæ in d. ij. argõ. nam ex quo ipse cõmentatur super dicta consuetudine, debẽt sua dicta intelligi, ſm ipsam consuetudinem. s. vt ꝓcedant solum in ciuitate Neapolis, & eius districtu, non aũt in alijs locis, & ciuitatibus huius regni, in quibus seruatur ius cõe d. const. sancimus. q̃ nullum verbum facit de hoc. s. ꝙ singularis successor non teneatur iure cõgrui. Imò in iure cõi reperitur contrarium. Nam ius ortũ contra auctorem, trãsit contra singularem successorem, l. in hoc, §. si inter, ff. cõi diui. maxime, quãdo est ius in rem scriptum, ꝓut est istud, vt per Bart. & doctor. in l. si tertius, §. si quis prius, ff. de aqua pluuia arcen. pro hoc est tex. in l. iij. §. fin. ff. ad exhiben. Et licet in successore non sit illa qualitas apta ad ius congrui ꝑp titulum donationis, tamẽ iste titulus ꝓcedit à radice infecta ex titulo auctoris, ꝓpter vinculũ antea iniectũ, & ꝓpter ius q̃situm vicino, per d. §. res, quę. Nec est bona rõ in terminis nr̃is, quam assignant ꝑfati doctores. s. quod istud ius q̃situm durauit tm̃, quantum durauit possessio, quia concederem contra solum emptorem,

ex

ex eo, quia est ius in rem scriptum, sed non respectu successoris. Vero ipsi bene loquunt in terminis illius ꝯsuetudinis, q̄ loquit per dictionem taxatiuam, tm̄.s.contra vniuersalē successorē, & sic excludit singularem, qđ
30 nō facit illa ꝯst.sancimus. Non ob.†quod d.ꝯst.sancimus. dicit, quod vicino licitū est extraneos emptores oīno repellere, & sic nō loqtur de successore singulari. vnde vr̄ ꝙ solum ꝯtra emptorem dirigatur hæc actio, vt dicit ibi Matth.in §.vt infra xxx. in xj.no. q. ex quo nō se adstringit ad vniuersalem, sicut facit illa ꝯsuetudo. debet intelligi ēt de successore singulari, & hn̄te cām ab emptore. cuius factū, reputat factū sui auctoris, l.si ide bitū, §.fi.ff.rē ra. ha. & d.l.fi.§.j.ff.ad Vellei. & d.l.iij.§.fi.ff.ad exhib.qa intelligitur de iure cōi, vt in rem scriptā possit illā exercere contra auctorē, si possidet, alias ꝯtra singularem successorem. Ad tertium argm̄ rn̄deo ꝑ saluando auctoritatem dictoꝝ doc.quod ꝓcedit eorum dictum, s̄m cōsuetudines Neapolitanas, non aūt s̄m const.sancimus. Nec obst.tex.in d.const.ver.causa vero dotis, &c. vbi ḡnaliter dr̄, ꝙ causa donationis, vel permutationis oēs pn̄t alienare, quia ille, §.loquitur de primo alienante, non aūt de emptore, qui postea don. Nam in prin. posuerat regulā, vt nullus possit alienare, nisi facta prius requisitione, postea vero ponit fallentiam.s.vt liceat alienare causa dotis, ēt sine
31 requisitione. Ad quartū † argm̄ respondeo eodem modo.s.quod ista decisio sacri consilij fuit lata inter ciues Neapolitanos, qui ligantur dicta consuetudine. vnde non ꝓcederet in alijs, nam cōsuetudines Neapolitanæ non hn̄t locum in rebus existentibus districtū Neapolis, vt not.Seb.in ꝓœm. consuetudinum, super vers.district.& in consuet. si q̄s vel si qua.super ver.in bonis oībus, & in consuet.pupillus, sup ver.bona.& in consuet. in bonis, in fi.sup vers.non habet, & Bal. in l.ij. col.fi.vers.& ideo si ꝯsuetudo, &c.C.q̄ sit lon.
32 consuet. Ad quintum, & † vltimum rn̄deo, quod ista non est extensio. Nam repellēdo successorem, repellitur, & emptor, ꝓterea in correctorijs fit extensio ad casum similē, qn̄ vnica tm̄ ratio assignari pōt, vt de hoc est gl. in l.quāuis, C.de fideicōmis.& Ias.in §.omnium, col.vij.inst.de act.& Alex.in cons.48. col.ij.in j.vol. sed hic non pōt assignari, nisi vna ratio.s.fauore coniunctoꝝ. ergo hr̄ pro expressa, & procedit etiam in successore. Præterea, causa vitandi pctm̄, fit extensio in correctorijs, s̄m Alex. in l. Pomponius, §.præterea, ff.de acq. poss. Sed si ista extensio non fieret, quilibet fraudaret legem, faciēdo sibi successorem, & sic peccaret. Præterea, qn̄ lex noua dat actionem in rem scriptam, censet illam introducere cum suis qualitatibus, & nā, quæ est vt detur contra singularē successorem. Vnde ista non est vera extēsio, sed potius vr̄ lex noua proprie loqui in casu isto. Vel posset dici extensio passiua, ꝑ ea, quę no.
33 Bar.& doct.in l.ij.ff.de leg.j.Ex quibus †remanet firma conclusio, & finalis in hac, q. ꝙ in ciuitate Neapolis, & eius districtu seruat dictum Seb.& Matth. vt non habet locū ius congrui contra donatarium talem. In alijs autem ciuitatibus, & locis huius regni seruaretur contrarium.s.ꝙ habeat locum, per ea, quæ superius dicta sunt. Et modus agendi in isto casu esset, ꝙ ambo citentur.s.emptor ad recipiendum precium, & donatarius ad restituendam possessionē. & hæc conclusio videtur mihi in puncto iuris verissima, ac etiā in consulendo, & iudicando æquissima: adeo ꝙ iudex, qui s̄m ea, quæ tenui, iudicaret, non faceret litem suam, cum bonis rationibus fulciantur, & cum conclusio hæc sit magis tuta pro anima, ad euitandum fraudes, & machinationes periuriorum: non obstante quòd hactenus in quampluribus causis fuerit per multos in contrarium inaduertenter consultum. Laus Deo.

Rober. Maran. Venus. V. I. D.

DISPVTATIO DECIMA.

Vtrum si filia nupta renunciat bonis paternis, maternis, & fraternis, & moritur ante fratrem, mortuo postea fratre, an filij sororis renunciantis succedant vna cum auunculis in hereditate fraterna, non obstante renunciatione matris cum iuramento, maxime si sunt heredes matris.

1 ☞ *Filia quæ renunciauit bonis paternis, maternis, & fraternis, si moriatur ante fratrem superstitibus filijs, deinde moritur frater, an filij succedant non obstante renunciatione matris.*

2 Heres

to instituit eam in vno tareno, potest petere supplementum legitimæ ex causa testati, non obstante renunciatione.

Legitimæ supplementum petitur secundùm iudicium testatoris, & non contra.

Testamentum patris melius est, quòd nullam faciat mentionem de filia dotata, quàm quòd instituat eam in vno tareno, & malefaciunt notarij, qui aliter consulunt.

27 *Filia dotata non excluditur per neptem ex filio præmortuo post mortem patris ante aditam hereditatem non obstante transmissione.*

28 *Renunciatio filij in bonis matris prodest fratribus.*

Filia non excluditur à successione materna per cōstitutionem in aliquibus, sed in ciuitate Neapolis excluditur per consuetudinem.

29 *Filia si renunciat bonis etiam fraternis, mortuo vno fratre succedunt alij fratres vel sorores expulsa renunciante, sed mortuis omnibus fratribus, & sororibus succedit non obstante renunciatione.*

Soror non succedit fratri vel sorori extante fratre masculo, quando fuit dotata, & hoc secundùm consuetudinem Neapolitanam tantum.

30 *Nepotes ex filia, quando agitur de successione aui, omnino excluduntur stantibus masculis, siue filia mortua sit viuo patre, siue non, siue renunciauit, siue non, & hoc per constitutio in aliquibus.*

31 *Nepotes ex filia exclusa per statutum, vel per renunciationem succedunt quando masculi sunt viuo patre.*

32 *Nepotes an succedant in bonis auiæ maternæ non obstante renunciatione matris, quando mater moritur viua auia.*

33 *Soror dotata à fratre, si renunciauit bonis fraternis, excluduntur eius filij à successione dicti fratris, siue moriatur ante, siue post eorum mater.*

Collatio non habet locum, quando agitur de successione collateralium, sed solum quando descendentes succedunt ascendentibus.

35 *Ius accrescendi cessat quando filia moritur in vita patris.*

37 *Inuentarij confectio non est necessaria nepotibus, quorum inter renunciauit bonis fraternis, & mortuæ est ante fratrem.*

Inuentarium, operatur separationem bonorū, & quòd heres non teneatur vltra vires hereditarias.

38 *Opinionem communem non debemus relinquere propter nouam phantasiam vnius doct. & iudex qui non sequitur comunem opinionē, facit litem suam.*

39 *Heres an ligetur iuramento defuncti.*

40 *Feudi inuestituram tenetur heres habere ratā, etiam si inuestiens moriatur antequam feudū sibi aperiatur.*

42 *Filia renuncians hereditati paternæ si enormissime lædatur, vt quia pater est multum diues, potest contrauenire petita absolutione à iuramento.*

43 *Filia quæ primo iurat non renunciare, si postea renunciet cum iuramento, non præiudicat sibi secundùm iuramentum contra primum.*

Cautela pro muliere quæ vult renunciare bonis vt primo protestetur, & iuret quòd non sponte renunciet.

Renunciatio filiæ in bonis paternis, maternis, & fraternis qualiter debet fieri, vt noceat nepotibus: & de eius forma, & cautela.

1 FILIA quædā à patre dotata, in die † votorꝶ renūciauit vt assolet fieri, bonis paternis, maternis, & fraternis, ꝓmittens nihil vnq̄ petere de bonis ꝓdictis, nec ꝑ se nec ꝑ heredes. Morit̄ pr̄, & mater sup̄stite filio, & duabus filiabus. s. illa, quæ renunciauit, & altera in capillo, successiue mortua est filia, q̄ renūciauit sup̄stitibus filijs suis, & heredibꝰ, q maternam hereditatem adiuerūt. Deinde vbi loco morit̄ eius frater sine liberis, sup̄stite sorore in capillo, & sup̄stitibus nepotibꝰ ex sorore, q̄ renunciauerat, q̄ritur, an isti nepotes succedāt in bonis auunculi sui, vna cū matertera, nō obstāte renūciatione matris, ex quo mater mortua fuit ante fratrē, cuius
2 bonis renūciauerat. Et primo, ꝓ † ꝑte negatiua, ꝙ dicti nepotes nō succedāt, imò penitus excludant̄, adducit. Nam cū dicti filij sint heredes matris, tenēt̄ hr̄e ratā renūciationē matris, quæ iur̄o fuit confirmata, ꝑ capitulū quamuis, de pact. lib. vj. vnde non p̄nt ꝯtrauenire, l. cū à matre, C. de rei vend. l. ex qua ꝑsona, ff. de reg. iur. Hinc dicit in terminis nr̄is Phil. de Frāchis, in d. c. q̄uis, ꝙ filij heredes matris, nō p̄nt cōtrauenire renūciationi factæ per matrem, q̄n mater promisit nec ꝑ se nec ꝑ heredes suos cōtrauenire, potest. n. defunctus obligare heredem, vt d. l. cū à mr̄e, & ibi ꝑ doct. & Bal. in l. iubemus, §. sanè,

sanè, in fi. C. de sacrosf. eccl. Item, non solum personam heredis, sed ẽt bona heredis obligare potest, hr̃ in decis. xxvj. & dec. cxj. cons. Neap. col. fi. Item iurm defuncti ligat heredem, vt no. Bar. in l. cum quis, §. codicilli, in fi. ff. de leg. iij. & Ioan. And. in nouella, in d. cap. quamuis, & ibi etiam Gemi. Secundo,
3 †adducit, qñ licet alias dici posset, quod ex quo mater est pmortua, filij veniũt ex persona ꝓpria, non ex ꝑsona matris, hoc nõ posset aliter intelligi, nisi ꝑ successoriũ edictũ, sed qa in illo gradu, ĩ quo erat mater, extat alia soror in capillo, q̃ imediate succedit fratri, certũ est, quod portio sororis renũciãtis accrescit alteri sorori ĩ capillo, qa ius accrescendi impedit successorium edictũ, & est eo potentius, fm Bal. in l. meminimus in fi. per illum tex. C. de leg. here. vnde nepotes excluduntur quocunque iure veniant, & ita expsse tenet Phil. Decius in ꝯs. 181. col. pe. Tertio,
4 †quia in feudo ex pacto, & ꝓuidentia filius non potest ipsum hr̃e, si repudiat hereditatẽ patris, & tñ illud feudum non habet ex persona patris, sed ex persona ꝓpria, ex ꝓuidẽtia concedentis mediante legis dispositione vt est tex. & ibi And. de Iser. & Aluar. in c j. an agnatus, &c. licet secus sit ĩ agnato, vt ibi dr̃, & ibi assignatur rõ per doct. Vnde si vult filius hr̃e feudum, tenetur vt heres ad oĩa debita paterna, nisi faciat inuentariũ, vt dicit ibi And. eodem modo in casu nr̃o, licet filij veniãt ad bona auunculi ex persona ꝓpria, tñ ex quo sunt heredes matris, tenetur ad onera matris, & per ꝯñs debent ratificare pa
5 ctum matris. Quarto, pro ista† parte adducitur in terminis auctoritas Seb. in ꝯsu. si moriatur in gl. super vers. ipsi successores, in fin. vers. ex hoc igr̃ q̃ro, &c. vbi in terminis nr̃is format hanc q. & tenet quod nepotes ex filia excluduntur, si sunt heredes matris, & non succedunt vna cum auunculis, licet mater sit mortua ante fratrẽ, cuius Seb. magna est au-
6 ctoritas in hoc regno. Quinto, ꝓ † ista parte adducitur. Nam fit dr̃ia, qñ renunciat simpliciter cum iuro, & quando facit contractũ cũ pacto de non petendo, & cedit ac donat oẽ ius suũ per se, & heredes suos in forma cauta. nam primo casu posset tolerari, quod talis renunciatio nõ noceat eius filij, q. veniũt ex persona ꝓpria, & ita possent ꝓcedere ea, q̃ no. Bar. & doc. in l. q superstitis, ff. de acq. her. Vr̃. n. talis renunciatio personalis, & tollit solum obstaculum ipsius matris renunciantis. Vnde non extenditur ad filios, sed quãdo mater donat per contractum oẽ ius, & renũciat per viã pacti ĩ ampla forma, obli
7 gando se, & heredes suos, debent †filij oĩno excludi. nã adeundo hereditatẽ matris, censent̃ quasi cõtrahere cũ his, quibus mater renunciauit l. apud Iulianũ, §. fi. ff. ex q. cau. in pos. ea. Ista. n. renũciatio solet fieri patri vel fratribus, q recipiunt eã pro se, & heredibus vnde mortuo fratre, eius heres est soror in capillo, vt hr̃ in dec. clxj. ꝯs. Neap. & ibi traditur hæc dr̃ia, quando donatio fit per contractum, & quando simpliciter renũciatur, ergo adeundo hereditatẽ, censetur quasi cõtrahere cũ dicta sorore ĩ capillo, approbãdo
8 contractũ matris. Pro parte †vero contraria affirmatiua. s. quod imò dicti nepotes admittantur, non obstante contractu, & repudiãte matris adducitur primo, qa iste contractus, & renunciatio matris habet tacitam ꝯdõnẽ annexam. s. si successio ei deferatur, quę ꝯdõ impleretur, qñ soror moreretur post fratrẽ, sed quando moritur ante fratrem, ꝯdõ euanescit, quia nunq̃ fuit delata sibi hereditas. ergo renunciatio hr̃ pro non facta. Ita in terminis tenet Paul. de Cast. in d. l. qui superstitis, col. j. & ibi ẽt Fran. de Are. in vij. col. & Imol. ff. de acq. her. idem tenet Bald. & Alex. in l. pactum dotali, C. de colla. & Bal. in l. fi. col. iij. C. de pac. & Soc. in ꝯs. 183. col. ij. i ij. vo. Vnde nepotes dẽnt succedere, qa renũciatio nullũ pbet eis obstaculũ. Ex quo ꝑ nõ facta hr̃, & pdictis adde Soc. in ꝯs. 91. col. ij. in j.
9 vol. Secũdo adducit: †nã qñ soror renũcians morit̃ ante eũ, de cꝰ hereditate agit̃, filij subintrãt statim locũ mr̃is, nõ ex persona mr̃is, sed ex persona ꝓpria, ex beneficio legis tradito, ĩ auth. cessante, C. de legi. her. adeo ꝙ repsentãt illũ eũdẽ gradũ, quẽ repsentãt soror ĩ capillo. Ita tenet Bart. ĩ l. j. §. si fil. ff. de ꝯiũg. cũ emã. lib. & Bar. Imo. Paul. de Cast. Frã. de Are. & cõiter do. ĩ d. l. q superstitis, & Bart. ĩ l. ij. C. de lib. pt. & Alex. ĩ d. l. pactũ dotale. & ibi ẽt Paul. de Cast. & idẽ Paul. in ꝯs. 164. col. v. ĩ ij. vol. Si ergo est ius ꝓpriũ filio℞, seq̃t, ꝙ illi nõ cẽset per matrẽ renũciatũ. vnde pñt suc
10 cedere. Tertio, ꝓ ista† parte adducit̃ tex. ĩ l. si q̃s filio, ff. de iniust. rup. test. vbi si testator exheredat filiũ suũ, q. morit̃ ante testatorẽ, talis exheredatio nõ nocet nepotibꝰ ex illo filio, ex quo hr̃ ꝑ nõ facta, ergo eodẽ mõ minime

nime debet nocere renũciatio, cũ validũ ſit argũ de exheredatione ad renũciationẽ, ꝓut hoc ſimili argõ vtit̃ Paul.de Caſt.in d.l.q
11 ſupſtitis,col.ij. Quarto,adducit̃ † tex.in l.ſi qs poſthumos,§.ſi filiũ,ij.rñ.ff.de lib.& poſthu.vbi nepos pteritus rũpit teſtm̃,qñ filius exheredatus morit̃ ante patrẽ, & hoc nõ eſt ex alio,niſi qa nepos ſubintrat locũ,&venit ex pſona ꝓpria,nã ſi veniret ex pſona pr̃is, noceret ſibi exheredatio pr̃is,ſed nõ nocet, qa pr̃i nõ fuit delata hereditas,ita & in caſu nr̃o,excluſio mr̃is mortuæ añ frẽm,non nocet nepotib.ſubintrãtibus locũ ex pſona ꝓpria,& ad idẽ eſt tex.ꝯformis in l.ſi pr̃onis, §.fi.ff.de bon.lib.&in l.quoties,in fi.ff.de no
12 uatio. Quinto,adducit̃ † doctr.Bar.in d.l.q ſupſtitis,ver.itẽ vide,q̃dã mulier, &c.vbi tenet expſſe,ꝙ ẽt ſi filij ſint hr̃des mr̃is,renunciãtis ac mortuæ ante eũ,de cᵘ hr̃ditate agit̃, ſuccedũt nõ obſtãte renũciatione mr̃is. Ex qbus rõnibus hincinde adductis, caſus iſtæ
13 reddit̃ valde dubius. † Pro ſolutione hᵘ qõnis,ꝯcludo,&firmo hãc ij.partẽ tanq̃ magis cõem,&meliorib. rõnibus fulcitã, & maxime,ꝑ primũ argm̃,ad qdᵗ nullus doctor,qui vult tenere primã partẽ,põt rñdere.ſ.ꝙ renũciatio cẽſet̃ facta ſub ꝯdõne,ſi ſucceſſio deficerat̃,ſed qa nõ fuit delata,defecit ꝯdõ,&hr̃ ꝓ nõ facta,l.Meuius,& l.q her.ff.de cõd.& demon. nã ſicut ꝯdõ expſſa impedit natiuitatẽ actionis,ita ẽt & ꝯdõ tacita,vt eſt gl.no.in l. itẽ qa,ff.de pact.quã ad hoc põderãt ibi Albe.de Roſa.Alex.Iaſ.& cõiter doc.& gl.in l. ij.§.creditũ,& ibi Iaſ.in ij.col.ff.ſi cer.pet.ꝑ l.cedere diẽ,ff.de verb.ſig. Ante ergo,quã ſit purificata iſta ꝯdõ ꝑ delationẽ ſucceſſionis, nullũ ius eſt ortũ ꝑ talẽ renũciationẽ. ergo ceſſante ꝯdõne,ceſſat renũciatio,&ꝑ ꝯñs id, qdᵗ nõ eſt, nõ põt opponi filijs ſuccedere volẽtib.c.nõ pſtat.de reg.iur.lib.vj.Pñt.n.dicere filij,ꝙ eoꝝ mr̃ nunq̃ renunciauit, ex quo nõ habuit effectũ renũciatio,& hæc rñſio iudicio meo ſola tollit oĩa argumẽta ꝯtraria:
14 ſiue ſint filij hr̃des,ſiue nõ. Et † vt habeatur plenè hæc mã,expediã eã ꝑ nõnullas notabiles ꝯcluſiones.Et prima cõcluſio ſit iſta: Qñ filia renũciat bonis pr̃nis tm̃,nulla facta mẽtione de mr̃nis,nec de fr̃nis, iſta renũciatio eſt nullius vtilitatis,ſi extãt filij maſculi,&filia renũciãs eſt dotata de paragio,qa ẽt ſine renũciatione erat excluſa à ſucceſſione pr̃na ꝑꝑ dotẽ,ꝑ ǵlt.in aliq̃b.Sed ſi tꝑe renũciationis nõ extabãt maſculi,ſed ſolũ aliæ ſorores tũc,ꝓdeſt iſta renũciatio ſororibᵘ, qa ipſę ſolę ſuccedẽt pr̃i excluſa hac,q̃ renũciauit,&rõ patet ad ſenſũ,qa pr̃ ſolet recipe iſtas renunciatiões ꝓ ſe,& heredib.ſuis,vñ mortuo pr̃e remanẽt heredes illę filię,q̃ nõ renũciauerũt ergo eis accreſcit iſta renũciatio,vt hr̃ i dec. 161.ꝯſ.Neap.vbi idẽ dr̃ qñ renũciatio ſit fr̃i & heredib.ꝑ ea,q̃ no. Ang.in ꝯſ.52.inc. dñs Gilius,&c.col.fi.&Petr.Phil.Cor.in ꝯſ.292. vbi plene in iiij.vol.& Seb.in ꝯſu.ſi moriat̃, ſup verſ.ipſi ſucceſſores,&c. Sed ſi tꝑe mortis pr̃is nõ extarẽt alij filij,neq; maſculi neque fęminę,niſi ipſa ſola, q̃ renunciauit,tũc ſuccedit nõ obſtãte renũciatione,ex quo i illo gradu nõ eſt alia pſona,q̃ faceret ſibi obſtaculũ,vñ ipſa eſt heres pr̃is,qa i primo gradu repit̃, & ſua renũciatio nõ ſe extendit ad iſtũ caſum,qñ ſola remaneret,&hoc ꝓcedit pr̃e mortuo ab iteſtato.Secus eſſet,ſi feciſſet teſtm̃,&aliũ ẽt extraneũ feciſſet heredẽ,qa ille ſuccederet excluſa hęc filia ex quo renunciatio fuit recepta ꝓ ſe,& heredib.& ille eſt heres. ita hæc oĩa tenet pulchre Ang. in ꝯſ. lij.&Petr.Phil.Cor.ꝯſ.291.in iiij.vol. i Soc. in ꝯſ.cl.col.xxv.i j.vol.& hr̃ aliq̃d in d.deciſ.
15 clxj.in fi. Secũda † ꝯcluſio ſit: Qñ filia renũciat bonis pr̃nis viuo pr̃e,&maſculi extãt,& poſtea moriant̃,admittit̃ filia ad ſucceſſionẽ nõ obſtãte renũciatiõe. Ita tenet Bal.i l. pactũ dotale.verſ.iiij.q̃ro,&c.C.de coll. & ibi ẽt Paul.de Caſt.i ij.col.verſ.itẽ q̃rit,&c. vbi aſſignat rõnẽ.ſ.ꝙ talis renũciatio cẽſet̃ facta fauore maſculoꝝ,& itelligit̃ rebᵘ ſic ſtãtibᵘ. Idẽ tenet Alex.in l.ſtip.hoc mõ col.iiij.ff.de verb.obl.&Alex.in ꝯſ.26.col.iiij.i iii.vol.& Seb.i ꝯſu.ſi moriat̃,i ver.ipſi ſucceſſores,&c. Qđ tñ itellige,&declara,qñ maſculi moriũt̃ viuo pr̃e. Ita loquunt̃ deciſiões ſupra alleg. Idẽ eſſet,qñ extarẽt maſculi tꝑe mortis pr̃is ſed nollẽt pr̃i ſuccedere, qa talis renũciatio cenſet̃ facta in fauorẽ maſculoꝝ, qui volunt ſuccedere pr̃i,vt tenet Soc.i ꝯſ.85. col.fi.i j. vol.&mod.i l.Gallus,§.&q̃d ſi tm̃,ff.de li.& poſth.&colligit̃ ex dictis Bar.i l.fi.ff.ad Ter. in q̃tũ põderat,ꝙ maſculi adeãt hereditatẽ. Secus eſt,qñ maſculi extarẽt,& adirẽt hereditatẽ pr̃is, nã q̃uis poſtea moriant̃, tñ filia nõ ſuccedit in bonis pr̃is. qa ſemel excluſa, cenſet̃ ꝑpetuo excluſa, ſicut qñ excludit̃ per ſtatutũ.Ita tenet Bal.in c.j.§.j.ẽpm vel Abb. in vſibus feu.& Bal.in auth.ſed ſi qs,col. iij. verſ.

vers.& per hoc infert,&c.de secund. nupt. & Alex.in ɔs.xx.col.iiij.& ɔs.vj.col.fi.in j.vol. & Soc.in ɔs.xix.col.ij.in j.vol.& Bar.in d.l. fi.ff.ad Tert.& Bal.in l.fi.Pontionilla,C.qñ di.leg.ce.& Bal.in l.in quibus,C. de secund. nup.&Soc.in ɔs.v.col.j.& fi.in j.vol.Hoc tñ
16 intellige,† qñ masculi morerentur cũ filijs, vel qñ morerentur testati. nam tunc is esset heres,quam heredem instituerunt, exclusa penitus filia.Sed si mortui essent intestati,& sine liberis soror succederet eis, ẽt in bonis paternis,qa non dñr vlterius bona paterna, sed fraterna,l.si auia vestra, C.de don. vnde quia soror nõ renunciauit bonis fraternis, succederet vna cum alijs fratribus vel sororibus,si extant alias ipsa sola succederet. Ita tenẽt Alex.& cõiter doct.in l.j.§. veteres de acq.pos. & Paul.de cast. in l.Paulus rñdit,§. fi.ff.de acq.her.& hr̃ decis.178. ɔs. Neap. & ista procedunt ẽt in terminis ɔst.in aliqbus, per qui excluditur filia à successione patris qa non censet exclusa à succedendo fratri in bonis paternis,p pdictas decisiones,& ẽt tenet Lud.Rom.in ɔs.158.inc. circa primũ,& Bal. in d.c.j.§.j. epm vel Abb. in vsibus feu.
17 Tertia ɔclusio sit. † Qñ filia renũciat bonis paternis,vel alias exclusa est p statutum contemplatione masculoꝵ,si ɔtingat patrẽ mori supstite d.filia,& alia nepte ex filio pmortuo.succedit filia vna cũ nepte, collatis dotibus,& nõ excluditur ab eo,nõ obstante, ꝙ à masculo descẽdat,&rõ est,quia ista exclusio in fauorem masculoꝵ,vnde dato ꝙ super esset filius,vel ex eo nepos masculus,excluderetur filia tñ p neptem,in qua non est qualitas masculina,nõ excluditur. Ita tenet Bar.i l.liberoꝵ,col.iiij.in fi. ver.qro. pone retẽto eodẽ themate,&c.ff.de verb.sign. & Paul. de Castr.in ɔs.47.inc. ꝓponitur in castro,&c. i j.vol.& Fulg. Alex.et Ias.in l.ij.C. de in ius vo.reprobata op.Bal.ibi aliter sentiẽtis.Idẽ tenet Cyn.in l.j.C.de adul.et Soc.in ɔs.196. col.pen.in ij.vol.vbi cõiter distinguitur. Aut filius moritur viuo patre,relicta nepte ex se, et tunc ꝓcedat hæc conclusio, qa neptis nõ excludit amittam suã à successione aui, p pdicta. Si vero primo moritur pater, deinde filius, superstite nepte,et sorore, tunc soror excluditur per neptem,ex quo ius hereditatis fuit quæsitum filio, vnde soror censetur ꝑpetuo exclusa,per ea,quæ dixi in præcedẽti conclusione. Et sicut in isto casu,qñ filius in oritur viuo patre neptis ex eo,non excludit amicã,ita ẽt,& ecõuerso, qñ pr̃ moreret supstite filio,& nepte ex filio pmortuo, illa neptis excludit p patruum suũ p eandem rõnem,ẜm Paul.de ca.in l.maximũ vitiũ,C.de liber.pt.& Fulg.& Alex.in d.l.ij.C.de in ius vo.& ibi ẽt Frãc.de Are. & cõiter Mod. Sed qñ ex filio extaret nepos masculus, sine dubio excludit amittã,qa habet candẽ potẽtiã quã filius,ẜm Bar.i d.l.liberoꝵ,col.iiij.vers. his pmissis,&c.ff.de ver.sig.& Bal.& Alex.in
18 d.l.ij.C.de in ius vol.Quid aũt,si pr̃ moriatur supstite filio, & nepote masculo ex filia pmortua? cõis ɔclusio est, ꝙ iste nepos excludit non obstante ꝙ sit masculus ex quo ꝓcedit à radice infecta,ẜm Bar.in d.l.liberorũ col.v.ver.qro q d si filia,&c. & Bal. in d.l. maximũ vitium,col.ij.ver.& idem dico,si ex tali filia,&c.& Soc.in ɔs.v.vers.ix. ꝓbat,&c. & ɔs.xxxj.col.ij.ver.iij. ꝓbatur &c. in j. vol. & Alex.in ɔs.liij.col.ij.in iiij.vol.&Bar.in l. ij.§. videndũ,in fi.ff.ad tertul. & Ang. in §. neque in auth.de trien.&semis.Quarta con
19 clusio † est, si filia renunciat bonis paternis cum pacto,quamuis largo, de quiq̃ vlterius non petendo, potest nihilominus petere legitimam, quia illi nunq̃ censetur renunciasse,nisi specialiter, & expresse cum iuro renũciet ẽt iuri legitimæ,tex.est,& ibi Bal. Paul. de Ca.& oẽs doct.in l.si qñ.§.gñaliter,C.de inoff.testa.& Paul.de Ca.in ɔs.lxxiij. col.fi. in j.vol.& Soc.in ɔs.xxx.col.xiij.in j.vol.sed in specie valet renunciatio legitimæ,vt in locis præallegat,& tenet Alex. in cons.180.& 181.in v.vol. Et in tñ procedit in ista conclusio,ꝙ ẽt si pater legaret filio vel filiæ aliquid pro sua legitima,cum clausula expressa,ꝙ plus petere non possit, quamuis filius vel filia agnoscat legatum. tñ potest petere supplementum legitimæ,ẜm Bald. Paul. de Ca.Ias. & cõiter doct. in d.§.& generaliter, & Alex.in consil.89.col.fi.in iiij.vol.& Soc. in consil.j. col.j. & ij. in iiij.vol. & Alex. in consil.viij.colum.penult.in iij.volum.& ratio est quia pater non potest hoc supplemẽtnm prohibere: nec onus legitimæ apponere: vt ibi habetur, & l. quoniam in prioribus,C.de inoff.test. Sed quando plenarie renunciatum est iure legitimæ,& eius supplemẽto,etiam si postea pater multa quæsiuit, non potest filia aliud petere quia poterant etiam bona diminui secundum Bald. in l.

quamu

quamuis, in fi. C. de fideic. & Alex. in constit.
20 clxxxj. in v. vol. Ex prædictis † sequtur pulchra illatio in terminis const. in aliquibus. ꝙ licet filia excludatur à successione patris propter masculos, debet tamen congrue dotari, & dos non debet esse minor legitima, nam paragium, quod debetur per d. const. succedit loco legitimæ, ita tenet And. de Iser. in d. const. in aliquibus, col. viij. & ibi etiam Matth. in xv. col. in xij. q. vbi dicit, quod paragiũ non potest esse minus legitima, sed plus esse potest, vt mulier nubat pari. & ꝙ dictũ paragium non debet esse minus legitima, ẽt quando filia excluditur per statutum tenet Alex. in cons. lxix. in j. vol. & Fulg. & Sal. in in authen. res quæ. C. commu. de leg. & Petr. Phil. Cor. in cons. c. in iij. vol. vnde sequitur ꝙ si filia dotata non renunciauit expresse iuri legitimæ, potest dicere se nõ congrue dotatam, quando habuit minus legitima: & petere supplementum, nõ obstante statuto vel renũciatione successionis, vt tenet Pet. Phil. Cor. in d. consil. c. in litera c, in ij. vol. & Philip. Dec. in cons. 89. col. pen. & Paul. de Cast. in cons. lxxviij. incip. licet ista dña Lisa, &c. col. fi. in j. vol. & Phil. Dec. in cons. xxvj. ꝑ to
21 tum. † Limita multum singulariter hoc nõ ꝓcedere, qñ filia esset maritata & dotata à patre, quia quãtumcunq. sit dos, semper censet̃ congrua, ex quo à patre fuit constituta. nam lex præsumit, ꝙ pater bene ꝓuidit filiæ. & ꝙ pater fecit, non debet alteri videri incompetens, cum nullus amor vincat paternum, l. fi. C. de decur. fur. & l. nec in ea, ff. de adul. vnde filia non potest patrem inquietare, & dicere se incõgrue dotatam. Ita tenet Paul. de cast. in cons. 275. incip. super primo quæsito, etc. col. iiij. & v. in j. vol. & Phil. Dec. in cons. 26. col. j. & cons. 89 col. fin. Vnde prædicta ꝓcederent, quando filia dotaretur ab alio q̃ à patre de bonis paternis, puta à fratre, vel à tutore, & hanc limitationem sentit Matth. in d. const. in aliquibus, col. fi. & est noua limita-
22 tio, & à paucis cognita. Quam † confirmo bona rõne, nam viuente patre non tractatur de legitima: quia pro ea habetur respectus ad tp̃s mortis, l. cum quæritur, C. de inoff. testam. & l. etiam, §. fi. & l. si patronum, §. fi. ff. de bo. lib. nam viuente patre non considerat̃ legitima in eius bonis, l. ij. §. interdum, ff. de vulg. & pup. & l. j. §. si impuberi, ff. de collat. bon. nec tenetur pater assignare legitimam filio in eius vita, ſm Bal. Ang. & cõiter doct. in l. lex Corn. ff. de vul. & pup. nullum. n. ius habet filius viuente patre in eius bonis, vt ibi, & per Bal. in l. quamuis, vers. extra queritur &c. C. de fideicom. vnde pater dotando filiam, impleuit offm̃, ad quod de iure tenebat̃, ꝑ l. q. liberos, ff. de ritu nup. & l. fin. C. de do. ꝓmis. & vltra non tenet̃, nec põt dicere filia se habuisse minus legitima, qa eo viuẽte nõ ꝯsiderat̃, & possibile est, ꝙ bona diminuãtur ante, quã moriat̃, minime post mortem patris põt filia ꝯqueri, quia lex reputat ꝯgruam dotem eam, quæ fuit à parte ꝯstituta, & non inspicimus augmentũ facultatũ patris, qa dubius erat iste euẽtus, ex quo poterãt diminui, vt dicit Bal. in d. l. q̃uis, in fi. & Alex. in ꝯs. 181. in v. vol. qđ dic, vt ꝑ Alex. & Paul. de Ca. in l. in rõne, la ij. in prin. ff. ad l. Falc. quod tñ restringe, nisi pater dedisset ita modicã dotem, cum esset valde diues, vt p̃sumat̃ dolus re ipsa in patre, nã põt tunc filia agere ad supplemẽtum, ſm Paul. de Cast. in ꝯs. 175. col. iiij. in j. vol. vbi ponit exẽplum.
23 Ex q̃bus † infero ad pulchram q. & quotidianam, in qua vidi pluries dubitari. Si pr̃ hñs plures filias, dotauit primam, cui dedit cẽtũ in dotẽ, & contenta remãsit, deinde maritauit aliam, cui dedit ducenta, quæritur an prima possit conqueri, & agere, vt detur sibi æqualis dos, & sic petere alia centum? In hac qõne semper consului contra primã. s. ꝙ nõ possit quidq̃ petere, & nunc confirmo ꝑ p̃dicta. Aut. n. prima habuit dotem ascendentem ad legitimã, & casus est clarus, qa nihil plus petere põt, nã eo ipso, ꝙ habet legitimã, est ꝯgrue dotata, & pr̃ bona sua alijs distribuere, dũmodo filiæ det legitimam, vt hr̃ in authen. nouissima, C. de inoff. test. Aut habuit minus legitima, & tũc qa fuit dotata à pr̃e, cẽsetur cõgrue dotata, ꝑ supra dicta. Sicut. n. põt ꝑ viam institutionis plus dare vni filiæ, q̃ alteri, ita ẽt per viam dotis, potest melius tractare vnã filiã, quam aliam. Ita tenet Ale. in ꝯs. 19. col. iij. in iij. vol. vbi põderat illud incertum. s. ꝙ bona patris possent ita augeri sicuti diminui, vsque ad eius mortẽ, per l. de fideicõ. C. de trans. & hanc conclusionem tenet Bal. in ꝯs. 326. in iij. vol. & Bal. nouel. in tract. dotiũ, in xvj. priu. vj. partis, col. ix. cum duab. seq. & Matth. in const. in aliq̃bus col. fin. Confirmatur auctoritate Euangelij per Matth. c. xx. An non licet mihi facere quod

volo, vel oculus tuus nequaq̃ est, quia ego bonus sum, nõne ex denario ꝯuenisti mecũ? tolle quod tuũ est, & vade &c. Ita poterit dicere pater primæ filiæ. In casibus autem,
24 † in qbus tenui filiam posse petere supplementum tanq̃ incongrue dotatam, vt qñ dotatur à fratre, vel à tutore, potest etiã petere fructus illius supplementi, quia cui debetur legitima, debentur ẽt fructus legitime à die mortis patris, ſm Alex. in ꝯs. lxix. in j. vol. & Petr. Phil. Cor. in ꝯs. cclxv. in iij. vol. & ꝑ do. in l. Papinia. §. vnde si quis, ff. de inoff. testa.
25 Quinta conclusio est. † Qñ filia renunciat bonis paternis, & omni iuri legitimæ, intelligitur renunciare successioni ab intestato, non aũt ex testõ. vnde dato quod filia renunciet, vel sit exclusa ꝑ statutum, potest nihilominus pater in testõ instituere eam heredem, vel aliquid sibi legare, si vult, ſm Bal. in l. pactum. vers. iij. quæro, &c. C. de collat. & Alex. in l. stipulatio hoc modo, col. iij. in prin. ff. de verb. oblig. & ibi plenius Ias. in vj. & vij. col. vbi plus dicit, quod ẽt si filia renũciasset patri, & fratribus de non succedendo patri ex testõ, nec ab intestato, potest nihilominus succedere ex testõ, quia pr̃ instituendo, censetur iurm̃, & pactum remittere, & ita ẽt hr̃ in decis. cccl. consil. Neap. & per Bal. in l. fin. C. de pact. & in terminis constit. in aliquibus, quod non ꝓcedat ex testõ, tenet ibi Andr. de Iser. in iij. col. & Matth. in v. col.
26 vers. v. quæro, etc. Et ex his infero † ad pulchram qõ. Si filia, quæ alias erat exclusa per const. regni renunciauit patri, bonis paternis, et iuri legitimæ, ꝑꝑ dotes, quas habuit deinde pater in testõ instituit filium masculum heredem, filiam aũt instituit heredem in dotibus suis, et in vno tareno iure constitutionis, ꝓut cõiter solent facere notarij, q̃ istud consulunt testatoribus, et nesciunt q̃d agãt dico quod ista filia si habuit modicam dotem, potest petere supplementum legitimæ ex causa testati, non obstante renunciatione, quia illa non se extendit ad causam testati, ꝑ ꝑdicta. Ita tenet Soc. in consil. xxx. col. xiij. et xiiij. vers. xix. &c. in j. vol. Nam istud supplementum petitur ſm iudicium testatoris: et non contra: ſm eum ibi ꝑ l. omnimodo, C. de inoff. test. Vnde melius est quod pater nullam faciat mentionem de filia, quia ꝑꝑ const. in aliquibus, & ꝑꝑ eius renunciationem est exclusa, ẽt à legitima, et tene mẽti, quia sæpius euenit, et est magnus effectus impediendi vires renunciationis.
27 Sexta conclusio † sit: Si filia renunciauit bonis paternis contemplatione fratris, ꝓut ꝑsumitur, qñ extat masculus, ſm Paul. de Ca. in d. l. pactum, C. de collat. Alex. in cons. 19. col. iiij. in iij. vol. et dixi supra, in ij. conclusione. Vel si est exclusa ꝑ statutum ꝑꝑ masculum, si contingat patrem mori superstite filio, et filia dotata qui filius ante, quã adeat hereditatem patris, moritur superstite filia fœmina, ad quam pater ex potentia suauitatis transmisit paternam hereditatem, iuxta l. apud hostes, C. de suis, et legit. et quæ hñr in l. si fratris, C. de iure delib. et per Bar. in l. si infanti. eo. tit. et in l. ventre, ff. de acq. her. et illa neptis non excludit hanc filiam dotatam amittam suam, ex quo est fœmina: et non habet qualitatem patris, non obstante trãsmissione, ex quo pr̃ non adiuit, et sic nõ fuit ius quæsitum masculo, ꝓinde hr̃ quo ad hunc effectũ, ac si mortuus esset viuo auo. ꝑ ut dixi supra in ij. et iij. conclusione. Istud fuit no. dictum Iac. de Are. quem ibi sequit̃ Sal. in l. j. C. de adul. et Soc. in cons. cxvj. col. vij. in fi. vers. iij. hæc opin. etc. in j. vol. quod nota ꝑpetuo, ad ampliationem eoꝝ, quæ dixi supra in d. ij. et iij. concl. nam quilibet prima facie diceret contrarium, et hanc conclusionem teneo ꝓ vera in casu, qñ filia esset exclusa ꝑ statutum, sed qñ renunciauit patri, vr̃ esse magis dubia, quo casu distinguerem. Aut renunciauit simpliciter in fauorem masculi, et idem, quia par est ratio, aut renunciauit patri, et heredibus suis, et tunc illa neptis ex potentia trãsmissionis est heres aui: et sibi accresceret renunciatio, et illa filia excluderetur ex virtute renunciationis, ꝑ ea, q̃ dixi supra in j. conclusione, et quæ hñr in
28 dec. cxvj. cons. Neap. Septima † conclusio sit. Qñ filia renunciauit bonis paternis, et maternis, ista renunciatio ꝓdest fratribus, et sororibus, quia licet ꝑ const. reg. excluderet̃ à bonis patris ꝑꝑ dotem, non tamen excludit̃ à bonis matris, ſm And. de Iser. in d. const. in aliquibus col. x. et xj. et nisi aliter se hr̃et consuetudo, prout in ciuitate Neapolis, per consuet. quæ incipit, si moriatur, qua cauet̃, quod stante masculo filia non succedit, dummodo maritet̃ de paragio de bonis matris, et ita fuit declaratum in decis. 178. consil. Neap. in prin. Vnde per renunciationem fa-

ctam

ctam per filiam de bonis maternis, cessante ↄsuetudine, portio eius accrescit fratribus, & sororibus, q̃bus mortuis post mortē parentum succedit ipsa soror renuncians in dictis bonis, q̃a non dñr materna, sed fraterna, ꝑ ea, q̃ no. Alex. & doct. i l. j. §. veteres, ff. de acq. pos. & hr̄ in d. dec. 178. in iij. dubio, & dixi su
29 pra in ij. ↄcl. Octaua conclusio sit. † Qñ filia renunciat bonis paternis, & maternis, & fraternis, istam renunciatio ꝓdest fratribus, & sororibus, non solum respectu bonoꝝ maternoꝝ, sed ēt fraternoꝝ, quia mortuo aliquo ex fratribus succedent alij fratres, & sorores, exclusa penitus ista, q̃ renunciauit, vt hr̄ in decis. clxj. ↄs. Neap. Sed mortuis oibus fratribus, & sororibus ab intestato, sine liberis succedit ipsa soror, q̃ renunciauit, ex quo non habet aliud obstaculū in illo gradu, per ea, quæ no. Ang. in ↄs. lij. inc. dñs Gilius, &c. & dixi supra. Sed in ciuitate Neap. siue soror renunciauit, siue non, qñ fuit donata, nō succedit fratri vel sorori defunctæ, extante fratre masculo, vel filio fratris, & hoc est de cōsuetudine, ꝑ consuet. si quis vel si qua. §. sed si morienti, iuncto vers. & in ꝑmissis, & ibi ꝑ
30 Seb. Istis conclusionibus † sic elicitis, reuertor ad ꝓpositum q. nostrę principalis, valet, an ista renunciatio matris, noceat filijs suis heredibus. Et certe, qñ mater moritur post eum, de cuius hereditate agit̄, nullum est dubium. Et oēs doc. in d. l. pactum, C. de colla. & in d. l. qui superstitis. tenent, q̃ noceat filijs, ex quo hereditas fuit delata matri. Sed casus noster est, qñ mater ꝑmoritur, quo casu si quæris de successione bonoꝝ paternorum, quibus renūciauit, hic sunt duo obstacula. Vnum. s. de const. in aliq̃bus, quæ excludit filiam dotatā à successione patris, stantibus masculis, & aliud de renunciatione. Est ēt, & tertium obstaculum, q̃a filia ideo renūciat ꝑꝑ dotem, q̃ habet à patre, quo casu recipit illam in locum suæ legitimæ, & portionis debitæ in hereditate paterna, & vocat se cōtentam ꝓportione sua, ꝓut cōiter solent fieri istæ renunciationes filiaꝝ in cauta forma, vnde filia, & eius filij excluduntur non tā vi repudiationis, q̃ quia mater habuit partē suam, vnde bona fides non parit̄, vt filij idē bis hēant, & istam rōnē tenet Lud. Ro. in d. l. q̃ sup̄stitis, ꝑ q̃ tenet ↄtra filios, licet Alex. ipm referens, in d. l. pactum teneat ↄtrariū, tñ op. Lud. R. per plures bonas rōnes tenet Phil. Dec. in ↄs. 181. col. iiij. & v. Veꝝ in hoc regno, vbi est d. ↄst. in aliq̃bus, sine dubio ꝓcedit opi. Lud. R. Et ꝓpea ↄcludo, q̄ qñ agit̄ de successione patris, nepotes oino excludū tur, siue mater moriat̄ viuo patre, siue post, nā mr̄ recipiendo dotē à patre, est effecta in successibilis patri, ab intestato, ꝑ d. const. & sic est obtrūcata via succedēdi ꝑ descendētes ex fœmina. vnde nepotes excludunt̄, siue mr̄ renunciet, siue non stantibus masculis, ex quo veniūt à radice infecta, vt tenet Bar. in l. liberoꝝ, col. v. vers. quęro, q̃d si filia, &c. ff. de ver. sig. & dixi supra in iij. ↄcl. in fi. in isto. n. casu cessat rō, q̃ assumit Alex. in d. l. pactū, ↄtra Lud. R. q̃a si mr̄ viueret, & nō renūciasset habito paragio, excluderet̄ à successione p̄ris, ergo eodē mō, & filij excludunt̄. Quam
31 ↄclusionē † limito nō procedere, qñ oēs filij masculi morerent̄ viuo patre, & vltimo loco moreret̄ pater, q̃a tunc isti nepotes ex filia ꝑmortua succederēt vna cū filiab. si extāt. s. eoꝝ materteris, collatis dotibus matris, q̃a ꝑ mortē masculoꝝ tollit̄ obstaculum ↄst. Similiter renūciatio matris non nocet eis, q̃a fuit mortua viuo p̄re, minime obstat obstaculū receptiōis dotis, q̃a offert̄ collatio, quā poterat offerre mr̄, si nō renūciasset, s̄m Alex. in d. l. pactū, & hāc limitationē firmo, ꝑ
32 ea, q̃ dixi supra ī ij. ↄcl. Si vero † quærimus, qñ filia renūciauit bonis maternis, hic cessat obstaculum ↄstōnis, quia non excludit filiā à successione materna. Cessat ēt obstaculum receptionis dotis. Q̃d pōderat Rom. in d. l. qui superstitis, quia dotis cōiter dant̄ de bonis paternis, nō aūt maternis, solū remanet obstaculū renunciationis, q̃d non obstabit filijs, ex quo eoꝝ mr̄ mortua est ante auiam de cuius hereditate agitur, vnde indubitāter succedent nepotes in bonis auie, per rōnes supra adductas, pro secunda ꝑte. Veꝝ si filia esset dotata de bonis maternis, & renunciasset, tunc obstaret dictū Lud. R. & Phil. Dec. in d. ↄs. 181. sed magis cōis vr̄ opinio Alex. in d. l. pactum. s. quod nepotes succedant col
33 latis dotibus. Si quærimus † de tertio. s. qñ renunciauit etiam bonis fraternis, & tunc ꝑ omnia dico, idem quod dixi in maternis, quia eadem est ratio, & ita fuit conclusum supra in solutione, scilicet quod nepotes succedant, non obstante renunciatione. In vno tamen casu facio differentiam, scilicet quando soror esset dotata à fratre de bo

nis ipsius fratris:& renũciasset acceptando il lam dotẽ pro portione sua, q̃ sibi contingere posset in hereditate fraterna, tũc indubitã ter teneo opin.Lud.Ro. Philip.s.ꝙ sine ista soror moriatur ante fratrẽ,siue post, semper excludantur filij stantibus alijs fratribus,vel sororibus,ex quo in isto casu cessat rõ Alex. Nam cũ tractet de successione collateraliũ, non hẽt locum collatio dotis,q̃a solũ ꝓcedit,qñ descendens succedunt ascendentib.vt no.gl.sing.quam ibi sequitur Paul.de Castr. & cõiter doct.in l.j.in gl.fin.C.de leg.hered. Ias.in l.si emancipati, col.v.& ibi etiã Alex. C.de collat. Vnde si viueret soror,& nõ renunciasset,& vellet succedere,cessaret collatio,& resultaret iniquitas, quæ iniquitas debet cõsiderari in filijs eius,q̃ bis succederent contra bonã fidẽ,& nõ cõferrent,debẽt ergo excludi vigore portionis receptę ꝑ matrem, ẽm Lud.in d.l.qui superstitis, causa æq̃tatis
34 seruandæ. Superest † modo rñdere ad argumenta adducta pro prima parte. vnde ad primum,quod magis vrget,respõdeo ꝙ ex quo mater renunciat,& promittit non contrauenire,nec per se,nec per heredes suos, censetur ligati,heredes,quo ad illa,quæ habent vt heredes matris,ex quo fuerũt nominati per appellatiuum.s.heredes. nam mater, quãdo facit istas renunciationes, cedit omnia iura ad eam spectantia, & quæ ad ipsam spectare possent quomodocunque & qualitercunque super dictis bonis,& sic semper verba referũtur ad personam renunciantis. Sed filij non petunt illud quod matri spectauit, nam non veniunt ex persona matris, sed ex propria,& sic non contraueniunt, quia non petunt ius matris,quod fuit renunciatum, sed ius proprium,cui renunciatum non fuit, nec illud habent vt heredes, ergo non sunt ligati ad hoc. Ita in proprijs terminis respõdet Petr. Phil.Corn.in cons.cclviij.col.pen.in fi.in litera v.in iiij.vol.Istud.n.ius habuissem filij, etiam si nõ essent heredes matris. Facit tex. in auth.lucrum,C.de secun.nup.vnde respõdeo,ad l.cum à matre, C.de rei ven.quod verum est,ꝙ heres tenetur habere ratum factũ defuncti,&non contrauenire,sed hic satis hr̃ ratum,& in nullo contrauenitur,prout factũ fuit,quia mater renunciauit ius ad eam spectans,vel spectaturum, sed ad ipsam nunquã aliquod ius spectauit, quia fuit morte prę uẽta: ergo filij in nihilum contraueniunt. Et licet ꝓmiserit neque per se,neq. per heredes petere,intelligitur.s.illud ius matri competens. Præterea,quia non fuit impleta conditio,quia hereditas nõ fuit delata, remanet renunciatio pro non facta. Vñ sicut qñ mater non renunciasset,admitterentur filij,eodem modo & nunc,vt dixi plenè in secunda
35 parte supra. Ad ẽm † argm̃ respondeo, ꝙ ex quo filia mortua est in vita patris,hr̃ ac si nunquam fuisset in rerum natura, vñ tũc cessat ius accrescendi, & de eo nulla hr̃ ratio, ẽm Bal.in l.j.col.viij.in vj.q.in fi.vers. q̃d de filia,&c.quando non pet.par.& sic non impeditur successorium edictum. Ad tertium
36 argm̃ † respondeo,dando bonam instantiã nam feudum habetur immediate à patre,cui succeditur: & erat res quæsita parti, & ab eo transit ad filium, vnde rõne connexitatis cũ rebus burgensantis,&propter connexitatem personarum patris & filij, non potest filius hr̃e feudum, & repudiare hereditatem, imò si acceptat feudum,tenetur vt heres,& ita declarat Aluar.in d.c.j.col.iiij.an agnatus, etc. in vsibus feu.Sed in casu nostro ista successio fratris non habetur immediate à matre: nec vnquã fuit matri quæsita: sed immediate venit à fratre defuncto in istos nepotes ex persona ꝓpria vnde nõ debet eis nocere factum matris. Pręterea renũcia matris hr̃ pro non facta,ꝑp non impletam ꝯdõnem. Vnde nõ obstat filius,vt supra: quę ratio cessat in feu
37 do. Et ex hoc puto frustratoriã esse cautelam,quã dant aliqui doctores cõsulẽtes istis nepotibus,vt faciant inuentarium, sicut dr̃, in d.c.j.an agnatus,etc.quia confectio inuentarij, veℜ est ꝙ separat bona feudalia à burgensaticis,& facit hr̃dem teneri vsque ad vires burgensaticoℜ non tñ tollit obligationem, quod quis non tenetur ad factũ defuncti saltem vsque ad vires hereditatis burgensaticoℜ, ergo quamuis isti nepotes facerent inuentarium, non tñ per hoc essent exuti ab obligatione hñdi retam renunciationẽ matris, & ab interesse saltem vsque ad vires hereditatis matris,qñ alia via quam per inuentarium nõ essent immunes,inuentariũ.n.nihil aliud facere,nisi quia separaret bona matris à bonis auũculi cui succeditur. Ad quar
38 tum † argm̃ respondeo,quod illa est sola auctoritas vnius doct.quæ neque lege, neque vrgenti ratione fulcitur: & cum habeamus cõem opin. pro ista parte quam sequuntur

tot

tot eccellentes doct. non debemus ab ea recedere pp nouam fantasiam vnius doct. Ita dicit Bald. & Paul. de Cast. in l. fin. C. de inst. & subst. alias iudex. qui obmittit cõem opin. adhærendo opinioni singulari vnius doct. facit litem suam, ẽm Bart. in l. fin. C. de poena iud. qui male iud. et Ias. in l. sciendum, §. fin. col. pen. ff. qui sac. cog. et Alex. in consil. xcv. col. iij. in ij. vol. et Alex. in consil. 27. col. iij. in j. vol. et ad confutandam dictam auctoritatem Sebast. confuto suas rõnes, nam dicit ipse, primo moueor, per rõnes proxime dictas, etc. et supra proxime in dicto loco allegato assignauerat duas rõnes. s. quod non sit curandum quod renunciatio matris tendat ad detrimentum filiorũ. Prima ratio, est. s. quod istud detrimentum accedit filijs consecutiue, & secundario, non principaliter: & ideo non consideratur. certe ista ratio procederet, qñ filia renuncians superuixisset, quo casu filij: hñt necesse venire ex persona matris, nam verũ est, quod tunc principale detrimentum est matris, quæ præcedit: sed qñ matri non fuit delata hereditas, dico q principale detrimentum est filiorum veniẽtium ex persona propria quia ab eis inciperet, si noceret eis renunciatio matris. Secũda

39 † ratio Sebast. est, quod primus heres censet eadem persona cum defuncto: vnde vr̃ heres iurasse, quod defunctus iurauit, allegat tex. in authen. de iureiur. à mori. pst. in prin. Ad hanc rõnem rñdeo, quod illud est ex fictione iuris. nam vere diuersa persona est, nec est verũ, quod censetur heres iurasse, &c. Nam defunctus, qui iurat non contrauenire contractui vsurario, ligatur iuro, & tenetur petere absolutionem, c. debitores, de iureiu. sed heres potest contrauenire absque absolutione, quia non ligatur iuro defuncti, quo ad periurium, vt declarat Ang. in d. tit. in authen. de iureiur. à mori. præst. Præterea, illa ratio posset pcedere in his, quæ immediate habet heres à defuncto, tanq̃ heres, & ita loquit illa tex. in authen. Sed ista successionem non hñt filij à matre, nec vt heredes matris. ergo quo ad eam non repsentant matrem, nec pñt dici eadem psona cum matre, p ea, quę dicit Pet. Phil. Cor. in d. ɔs. cclij. col. pen. in fi. in litera u, in iiij. vol. Itẽ dicit Seb. quod vr̃ heres facere, quod defunctus fecit. Ad hoc rñdeo vt modo dixi, pterea dico, quod mater defuncta nihil fecit, quia renunciatio hr̃ pro non facta, vt sæpius dixi, ergo non ligat he-

40 redes † Tertio ratio, quam subdit postea Sebast. in loco allegato est, quia in feudo filius heres tenetur hr̃e ratam inuestituram alij facta m à patre de feudo, p tex. in c. j. qui succe. ten. allegat ẽt in argũ, c. j. an agnatus, &c. voluit forte considerare p bonum simile, quod sicut mortuo inuestiẽte ante, quam feudum sibi aperiatur tenet heres ratam inuestiturã: eodem modo mortua matre ante, quam hereditas sibi deferat, tenetur heres hr̃e ratam renunciationem. Ad hoc rñdeo, & do bonã instantiam. Nam dominus feudi habet ius feudo. s. dominium directum, & sperat feudum sibi aperiri propter ius, quod habet in eo ex causa de præsenti: & illud ius trãsmittit ad heredem. Vnde quia heres accipit immediate à defuncto dominium, directum, & in eo succedit, vt heres, non est mirũ si tenetur hr̃e ratam inuestituram defuncti, sed filia, vel soror nullum ius habet de pñti in hereditate, sed solum sperat hr̃e ex causa de futuro, & illi iuri renunciat. Quod ius extinguitur cum morte suæ, & nihil ad heredem trãsmittit, imò heres acquirit ius succedendi ex psona propria, & ppea non nocet sibi renunciatio matris: quæ extincta est cum psona matris. Præterea, in feudo heres habet illud immediate à defuncto, & ideo tenet hr̃e ratum factum defuncti. Sed in casu nr̃o filij non hñt successionem immediate à matre, sed hñt illam ab auo, vel auunculo moriente, & subintrant locum ex persona propria, merito non tenentur hr̃e ratum factum matris pterea illud factum reum redducitur ad non factum pp conditionem deficiẽtem, vt sępius dixi. vnde cessat oĩs difficultas & p hęc remanent euacuare rõnes. Sebast. vnde sua auctoritas remanet nuda rõnibus, & legibus, & ideo non tenenda, §. cõsideremus, in authen. de tri. & semi. ad c. j. an agnatus, plenè rñsum est supra in rñsione data ad tertium argũ.

41 Ad quintum, & † vltimum rñdeo, prout dixi ad primum argũ, & licet heres censeatur quasi contrahere cum creditoribus, hæc intelligitur quo ad ea, in quibus remansit obligatio defuncti, sed in casu isto nulla remãsit obligatio, quia fuit extincta per defectũ conditionis, vnde nullus quasi contractus oriri põt, ex quibus remanent euacuata oĩa argumẽta in contrarium adducta, & sic remanet cõfirmata conclusio, quã teneo in fauorẽ filiorum.

42 lior. Vnum † tñ nota pro vtilitate h⁹ q. ꝙ quando filia quæ renunciauit, esse per dictá renunciationem enormiter læsa vt quia pr̄ haberet in bonis x. millia, & ipsa habuit in dotem ducenta, tunc non obstante renunciatione posset ex capite enormis læsionis contrauenire, petita prius absolutione à iur̄o. Ita plene tenet Phil. Decius in consil. 181. & aliquid in consil. 89. & Petr. Phil. Cor. in ɔs. 147. & consilio 179. & 236. in iiij. volum.
43 Vltimo † pro complemento huius materiæ, adde quod si mulier iuret primo non renunciare, & postea renunciet cum iuramento, non valet secundum iuramentum contra primum, & sic minime valebit renunciatio. gl. est, quæ ad hoc communiter allegatur, in cap. licet mulieres, de iureiu. lib. vj. quam gl. & hoc sequitur Imo. in cap. cum contingat, col. 99. & 101. de iureiur. & Bart. in l. si quis pro eodem, ff. de fideius. & Alex. in l. stipulatio hoc modo, col. iiij. ff. de verb. oblig. Ex hoc igitur solet dari cautela per aduocatos, vt mulier renunciatura faciat primo vnam protestationem, in qua iuret nunquam spõte renunciare, & si in futurꝶ contingat eam renunciare, protestetur quod non sponte facit, de qua cautela vide Ias. & doct. in l. duobus, §. fin. ff. de iureiur. vbi discutitur veritas
44 eius dicti. Et prædictis vltimo † loco pono formam renunciandi pro cautela eius qui recipit ad excludendum filius, scilicet, vt mater renunciet bonis paternis, maternis, & fraternis, & promittat per speciale pactum nunquam ad dicta bona aspirare per se, nec per heredes, & ex nunc cedit, ac donat oẽm portionem, quæ sibi, & heredibus competere posset, quomodocunque, & qualitercunque, & omne ius super bonis prædictis, obligando seipsam, & personam ac bona heredum suorum ad nunquam aliquid petendú, nec contraueniendum dictæ renunciationi, etiam si ipsa mater moriatur ante mortem eius, de cuius hereditate agitur, remaneunt sui filij obligati ad habendam ratam dictam renunciationem matris eo ipso, quod matris heredes esse voluerint, etiam si ex eorꝶ persona venient. Et per hanc renunciandi formã puto filios oĩno excludi. Laus Deo.

Datum Melfiæ, die 2. Iulij 3. ind. Anno M. D. XXX. Rob. Mar. Venus. V. I. D.

F I N I S.

Series literarum.

1 2 3 4 5 6 7, a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z, A B C D E F G H I K L M.

Omnes Quaterniones, præter M, Duernio.

VENETIIS,
APVD IOANNEM MARIAM BONELLVM.
M. D. LXVIII.

gentium, vel duuinum.
90 *Statutum an tollere poſsit ferias inductus ad honorem Dei, & num.91.*
92 *Debitor fugitiuus, capi poteſt, etiam die feriato ad honorem Dei.*
93 *Argumentum de pacto ad ſtatutum, an valeat, & ſupra, num.88.*
94 *Feriæ inductæ ad honorem Dei, an poſſunt tolli per Statutum.*

1 SEXTADECIMA Diſtinctio iudiciorum eſt: † q̃a iudiciũ aliud validũ, & aliud inualidũ, ſeu nullum. Iudiciũ validũ eſt illud in quo ſunt ſeruata oĩa ſolennia, & ſubſtãtialia iudiciorum. Inualidũ vero eſt, vbi aliquid deficit ex dictis ſolẽnitatibus, ſm l. pla-
tã.C. de ſenten. & Lud.R. in cõſ.ccxx. in prin.
vel qñ agitatum fuit cum pſona minus legitima, vt hr̃ in l.licet, C. de procur. & dicetur
2 plenius infra. † Super iſta diſtinctione tangam ſolum vnam quæſt. quæ vr̃ neceſſaria,
videlicet. Quot modis dici põt iudiciũ nullum, ſeu ſnĩa nulla? & erit q. valde vtilis pro inſtructione aduocatorum qualiter impugnabũt iudicia. Et qñ de iure cõi poſſent adduci multæ nullitates, puta ex defectu litis conteſtationis, vel quia ſnĩa non fertur in perſonam pcuratoris, & multas ſimiles, q̃ hodie ſunt ſublatæ in regno in cauſis ciuilibus, ex quo pceditur ſola facti veritate inſpecta, vt pluries ſupra fuit dictũ. Ideo cum hoc vtile opuſculũ deſtinauerũt principaliter ad vtilitatẽ iudicum, & aduocatorum regnicolarum, obmittã nullitates ſublatas, & ponam tm̃ illas, q̃ hodie ſeruanť in regno. Bene verum eſt, quod in criminalibus in q̃bus ſeruanť iura cõia, ſeruarenť nullitates iuris cõis, de q̃bus tan-
3 gam aliqua infra ſuo ordine. † Primo igitur
dr̃ iudicium nullum, ſeu inualidũ, ex defectu iudicis, quod põt multipliciter procedere.ſ. vel q̃a iudex non interuenit, quo caſu cũ iudiciũ dicatur à iudice, non põt dici ſine eius interuẽtu, c.forus, de verb.ſign. vel q̃a interuenit iudex incõpetens. quo caſu totũ iudiciũ ruit, niſi appareat de prorogatione, vt in toto tit. C. ſi à nõ comp.iud. vel q̃a iudex eſt incapax ex aliquo defectu, q defectus in iudice pñt eſſe plures. Quidã.n. ſunt defectus nãles vt q̃a iudex ſit furioſus, mutus, & ſurdus, vel impubes, & iſti defectus qñcunq; obijciãtur

reddũt iudicium retro nullum, ẽt ſi obijciantur poſt ſnĩam, & poſtq̃ tranſiuit in rem iudicatam, vt no. Spec. in tit. de except. §.j. col. pen. verſ. hoc quoq;, & §. nũc videndũ, verſ. ſed q̃ro. & Abb. in c. ſciſcitatus, col. iij. & iiij. de reſcr. & ibi ẽt Fel. col. iij. Pro hoc eſt tex. in l.cum p̃tor, §. non aũt, & ibi Bal. ff. de iud. Quidã ſunt defectus accidentales, & inducti p ius poſitiuũ, vt q̃a iudex eſt infamis, vel ſeruus, vel excõicatus, & tũc ſi iſti defectus ſunt notorij, & manifeſti, pñt qñcunque opponi ad iudicium inualidãdum. Quod tñ intelligo in illis defectibus, q ipſo iure inualidant iudicium, prout, ſi iudex eſt ſeruus, vel ſi eſt excõicatus, vt hr̃ in c.ad probandũ de re iud.

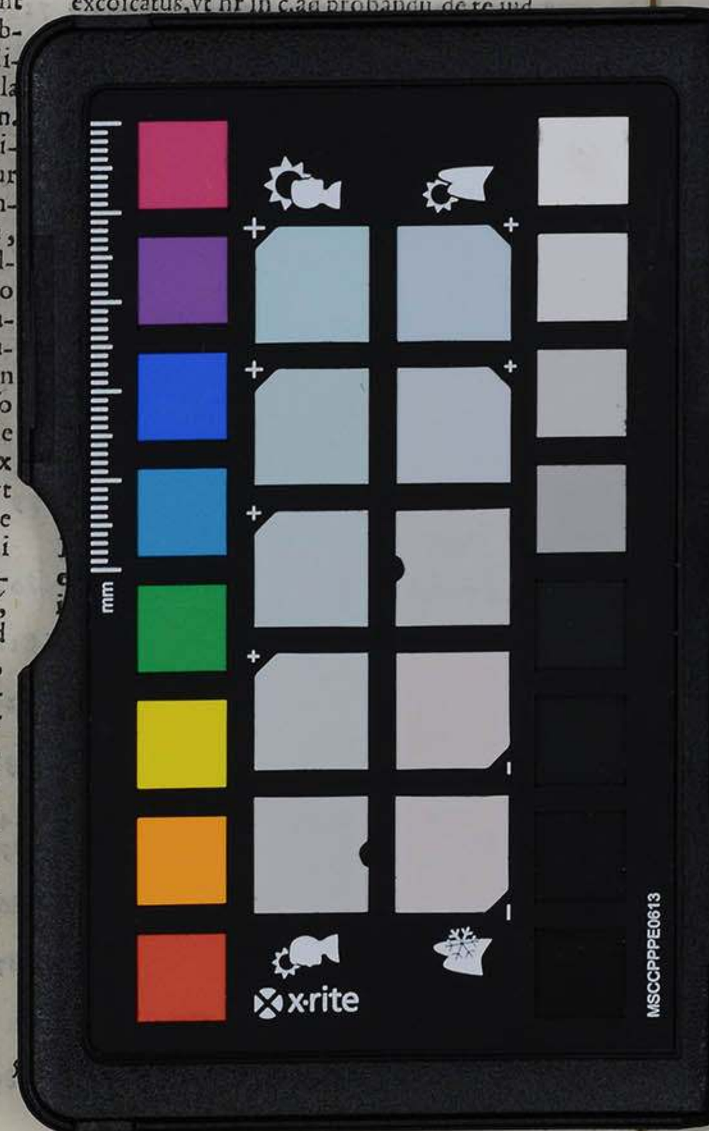

ommiſſa pluribus iudicibus, cum clauſula, q̃ ſi non oẽs ſimul intereſſe poterint, alij iudicent, put cõiter ſolet iſta clauſula poni in delegationibus apoſtolicis, nam anteq̃ alij pcedant, debet eis conſtare de impedimẽto collegæ, alias ſi pcedat anteq̃ collega notiſi cauerit eis ſuũ impedimentum, eorum pceſſus eſt nullus ita p illũ tex. tenet Abb. in c. prudẽtiam, in ij. no. & in fine illius princ. de off. deleg. & Bar. in l. multũ, in ſi. ff. de cond. & demon. & Fel. in c. ſciſcitatus, col. vij. verſ. oportet notũ, & c. de reſcr. vbi multum plenè declarat hanc mãm nonnullis limitationibus, & ibi vide: et plenè p Gem. & doct. in c.cum

in ij. vol. ver. in §. porrò quærò, &c. vbi hoc expreſſe tenet, & Fel. in d.c. ſciſcitatus, col. ſi.
7 ver. & no. q̃ ceſſante. † Et adde his incidẽtes,
q̃ vbicũque exceptio nullitatis pceſſus, vel ſnĩæ dependet ex defectu iudicis, ſemper poteſt opponi, ẽt ſi extaret ſtatutum, q̃ contra ſnĩam an poſſit opponi exceptio, ita tenet Lud. Rom. in conſ. xliij. col. j. Pet. Phil. Cor. in conſil. cxliiij. colum. ij. in j. volum.

ADDITIO Vide quę dicam infra in ſecundo ãctu iudicij. Petrus Foll.

8 † Quinto, dr̃ iudicium nullum, quando iu-
dex delegatus pcedit ante p̃ſentationem reſcripti delegatorij licet ſciat ſe eſſe cõſtitutũ
…edat poſt datam reſcri-
…ceſſus, q̃a ante p̃ſenta-
…tiũ iuriſdictionis, tex.
…ibi Phil. in vlt. not. de
…tatus, col. viij. de reſcr.
…e iur. omn. iud. vnde li-
…reſcriptũ, tamen non
…factus, q̃a cenſeť factus
…l.l. eum q̃d verſ. iiij. q̃-
…col. v. ver. ſed pone, C.
…limita procedere, dũ-
…le reſcripto nõ p̃ſenta-
…ret, et ſub ſilẽtio ptran
…us, ita tenet Ang. in l.
…Bal. in l. nec quidq̃, §.
…bis, ff. de off. proconſ.
…nullum, quando iudex
…m alicuius, non cõſtito
…ia q̃a citauit eum, & nũ
…tionem, & ſic nõ cõſtat
…, & iudex ante relatio-
…, vel ad aliud actũ, tunc
…ctus, eſt ipſo iure nul-
…l. in l. multũ, ff. de cõd.
…aũt, §. non defendi. ff.
…i expſſe dicit, q̃ pro-
…ciã antẽ relationem
…us, & ſeq̃tur Fel. in c.
…ij. ver. x. de cõſt. Quod
…enire, & ſis cautus, q̃-
…õtumaciam, vt ſemp
…ſcripta relatio nũcij.
…mita hãc cõcluſionẽ,
…ra, puta q̃a ſtatutum
…nciandũ, & forte nun
…nõ reportabat amba-
…i iudex credidit eũ eſ
…l. falſus x. col. verſ. itẽ
dubi-